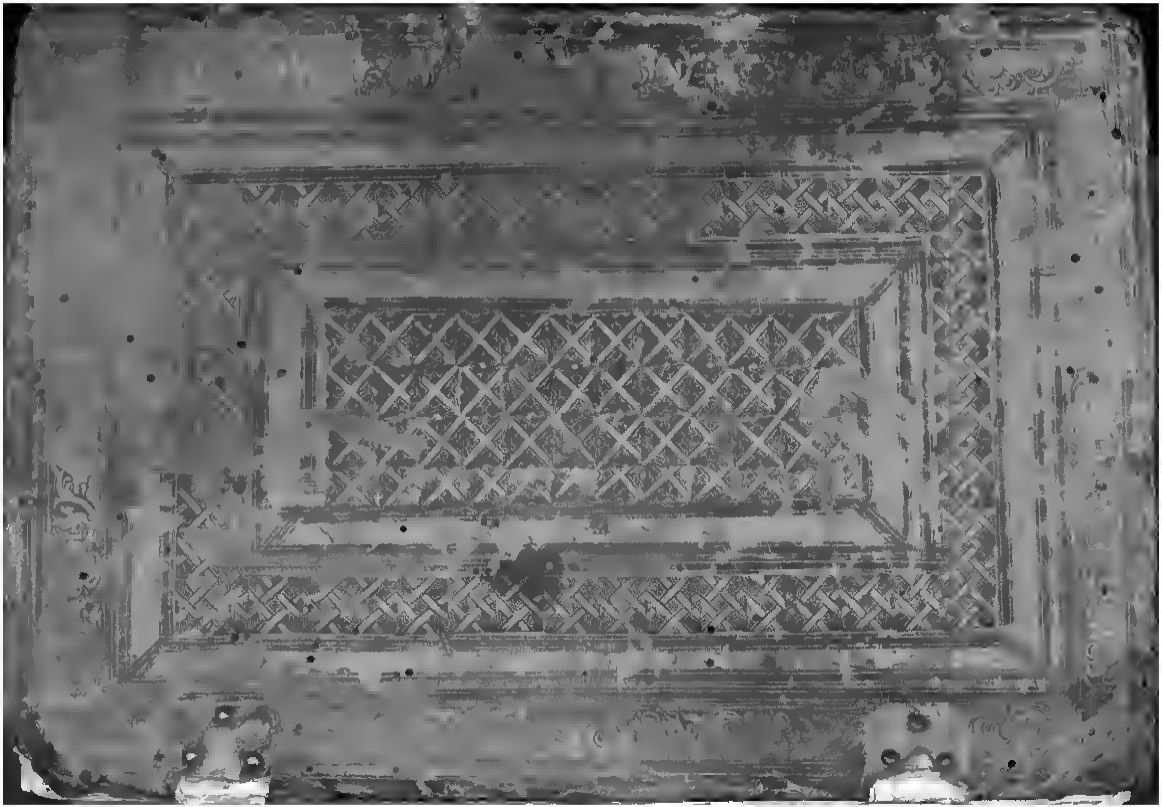

M 835
n' 91

118473180

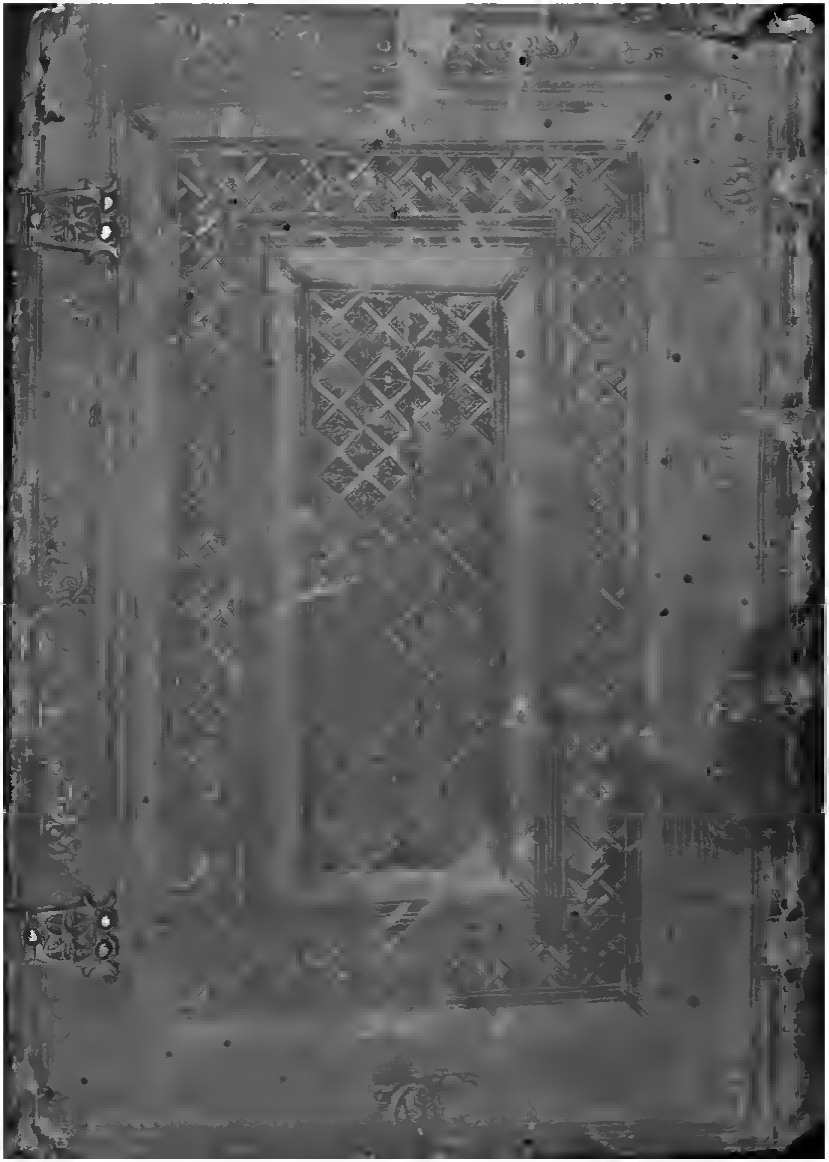

Proemium

In noie dñi amen. Incipit ſũma de caſib⁹ per fratrem Aſteranum de ordine fratrũ minoꝝ cõpilata ad honorẽ dei inuocatis & diligentem exhortationẽ dñi Johãnis gaietani diaconi cardinalis ſcĩ Theodori. Premittit in primis lre fris Aſterani, in quibus habuis dñi cardinalis obtẽperari pollicet, ſubnectit lre dñi cardinalis in quibus fratri Aſterano de tam digno labore ſupto regratiatur.

Euerẽdo in xpo pri & dño domino Johãni gaietano de vrbe diuina prudentia digniſſimo ſacroſãcte romane eccleſie ſancti Theodori diacono cardinali, frater Aſteranus de aſt de ordine fratꝝ minoꝝ eiꝰ humilis ſeruꝰ reuerentiã ſuiq; recõmendationẽ in dño debitã & devotam. Cũ iam elapſo multo tpe benignitati vre placuerit me ad pficiendum collectionẽ quã inchoauerã de caſib⁹: vris lris exhortari. Ecce venerãde pater & dñe veſtrã dignatã exhortationẽ reuerens ſuſcepiens: & auctoritatis vre ſublimis fauore adeſſe mihi pſpicãs: collectionẽ eandẽ cũ auxilio dei put ei miniſtrare mihi placuit & tenuitas mea ſcuit & potuit conſũmaui. Digne igit vobis eam attribuo & aſcribo ſimulq; ipſam puidẽte vre cõmitto examinandã corrigendã & ſupplendã. & ſi veſtra diſcretio indicauerit in noticiã aliorꝝ publicã edducendã. pmpt⁹ ſp & paratus ero in oibus ad vra bñplacita & mandata. Valeat ſp pdaritas magnificentie vre ad dei honorẽ & eccleſie ſue ſcẽ edificationem. Data Janũ. Anno dñi Milleſimo. ccc xvij. Incipit littere pdicti dñi cardinalis ad ipſũ fratrem.

Venerabili & religioſo viro amico chariſſimo fratri Aſterano de ciuitate aſtẽſi ordinis fratꝝ minoꝝ Johannes miſeratiõe diuina ſcĩ Theodori diaconus cardinalis ſalutẽ & ſincere dilectionis affectũ. Libri veſtri opus quippe laudabile: quẽ nobis veſtra ſinceritas de ſtinauit: lecto vultu gratoq; corde recepimus. cuius cõpoſitio adeo ſuũ cõmendat actorẽ q̃ alterne laudis cõmendatiõe nõ eget. Oſtendit nãq; ſaciũe in eius lectiõe pfũditas. ingenij in ſui examinatiõe ſubtilitas. ac verborꝝ in ſui pſideratione maturitas demõſtrat. Et quidẽ nõ ſine multa ipſius laude opus eſtollit cõditor q̃ velut bon⁹ hõ de bono theſauro ſuo profert bona ad laudẽ dei ac vtilitatis publice incrementũ. Dignus g̃ in dño laudib⁹ vre laudam⁹ bonitatis multiplicis claritatem. q̃ ſicluce nunc oibus q̃ ſingulis ſe exhibet. pfuturã. Qua ꝓter dilectiõi veſtre gratiaꝝ plenas referim⁹ actiões: toto cordis affectu: quod p vobis gratũ poſſim⁹ offerentes. valete in dño.

Incipit proemiũ priũs ſũme de caſibus.

Bonoꝝ laboꝝ gloriosius eſt fructus Sap. 3. Nullus aũt laborẽ eſt illo laborẽ melior q̃ animaꝝ ſalutũ pficit. Ubi & tali laborẽ filij dei in pſona ꝓpria laborauit. Sm illud Yſa. p̃ ca. Laborani ſuſtinentes. quieqd. n. i aſſũpta humilitate geſſit dixit & ſuſtinuit. pro ſalute hũani generis fecit. Sm illud Luc. 19. Venit filius hominis q̃rere & ſaluũ facẽ q̃ pierat. Hũ⁹ g̃ laborũ potiſſime gloriosius eſt fructus qa ꝓpter dine fruitiõis ẽ meritorij. Conſiſt aũt bⁿ modi laborẽ i facto ſue vite & verbo ſane doctrine. ſcõm illud Math. 5. Qui aũt fecerit & docuerit hic magnus vocabitur in regno celoꝝ. Ego aũt frater Aſteranus de ordine minoꝝ minimus fateor ad talẽ laborẽ me tam ranõe vite q̃m rõne ſcie min⁹ idoneũ eẽ. ſ tũ cupiens conſulere penurie mee. ut ſic ſaltem in modico p̃dicti fructus gloriosi poſſem pticeps fieri. et ẽplo Ruth pauperule mo abitis ingrediens aliorꝝ agros: doctoꝝ. ſ. magnoꝝ ſcripta ſtudendo diligenter: opportuno tpe p plures annos ex ipſis quaſi ſpicas aliq̃ magis vtilia de oi materia q̃ũnũ ſacre ſcripture put ocus mihi dedit & erigunt mea valuit collecta in vnũ ſummie p octo libros diſtincte breuiando ſeriẽ ordinauj. Poſtmodũ vo exhortatiõe venerabilis patris & dñi ſup̃ memorati & etiã plurũ bonoꝝ fratꝝ admodũ incitatus: ex ſupradicta collectione illa tũ q̃ pinchant ad pſiliũ in foro conſcie tribuẽdũ extraxi & ſiq̃ alia puta de virtuib⁹ ul alijs inſerui illa gratia ꝓuinande materie uel maiorꝝ euidentie breuiter annotaui: atq; in hunc modũ ſũmam de caſibus eo ad vtilitatẽ cõpilaui. Pius igitur lector ſiq̃ vtilia. ſiq̃ laudabilia. ſiq̃ ſibi grata in ipa reperiat. eo largitori bonoꝝ omiũ & venerabilib⁹ ante deceſſoribus noſtris doctoribⁿ ex quib⁹ accepi. & pcipue dño pnoſato eorrectori eiꝰ attribuat. & grãs vberiores fideliꝰ agat.

Cadche

Proemium

p me vo qui ⁊ si nihil aut parꝑ de meo iri poui. laborē m̄ incredibilem alicui dicta colligendo ⁊ ordinando pertulit: apud d̄ intercedat ut meo studeat vtilitatem i celestū patria misericordiā reddat.

¶ Secundū aūt q̄ doctores venerabiles et quorꝫ scripta collectionē p̄dictaꝫ sūpsi in sacra scriptura de ordine meo fuerunt multiꝫ capud m̄ illi s.

¶ Frater Alexander de angla: qui q̄ fuit ordinē ingressus erat magister legēs acu sacram scripturam partibus super omnes temporis sui famosus.

¶ Frater Bonauentura etiā famosissimus ipe suo qui fuit multo tēpore minister generalis ⁊ postea cardinalis.

¶ Frater Bulls anglicus de mara.

¶ Frater Bualier⁹ q fuit eps pictauensis.

¶ Frater Richardus de media villa.

¶ Frat Jobānes scotus famosissim⁹ ⁊ subtilissimus.

¶ Frater Alexander de alexandria q fuit etiam minister generalis quē ut discernat a primo Alexandro ꝑgnomino lombardū ⁊ illū primū ꝑgnomino anglicū. De illo aut ordine fuerūt duo .scz. de ordine predicatorum.

¶ Frater Thomas de aquino etiā famosissimus.

Et frat Petr⁹ de tarentasio q fuit et papa

¶ Aliqua etiam accepi de quotlibetis magistri Henrici de gandano.

¶ Doctores vo iuriscanonici et qb⁹ plūma sūpsi fuerūt isti. scz.

¶ Bernardus compilator apparatus ordinary decretalium.

¶ Innocentius papa quartus qui fecit apparatum decretalium.

¶ Hostiensis. Hoffredus quoꝫ vtrq; fecit sūmam ⁊ apparatum.

¶ Guilhelmus durandi qui fecit speculum iudiciale ⁊ repertorū.

¶ Harsias qui fecit apparatū sup. 6. decre. Gregl. r.

¶ Jobānes andree qui fecit apparatum sup 6. decre.

¶ Bartholomeus brixiensis qui fecit apparatum super decre.

¶ Raymūdus. Et rodonensis qui fecit apratum sup sūmā raymūdi.

¶ Attendendū aūt q̄ q̄ hic allegat Hostiensis. vel Hoffredus simpliciter non nominando sūmā vel apparatū eius: debet intelligi q̄ illud ad quod allegatur in eius sūma ponitur. ¶ Item q̄ allegat Hosti. vel Hoff. vel Ray. ⁊ nō signatur sūme locus in quo ponitur. illud ad quod allegat intelligi debet q̄ ponit illud in eodem titulo me sucin quo titulo ponitur in hac sūma

¶ Secundū etiaꝫ q in allegando glosas Bern. sepe apposui aliquā litterā alphabeti ut significetur p eam q̄ illa glosa obtinet illū numerū inter glosas eiusdē capli. quotū numerꝫ obtinet illa littera inter litteras alphabeti. ¶ Nonnulla etiā accepi de sūma Azonis. ⁊ de summa Rolandina notarie ⁊ apparatu eius. ⁊ de instituta ⁊ apparatu eius. ⁊ de tabula iuris fris Jobannis iaronis de ordine minoꝝ. ¶ Notandū insuper ad maiorem euidentiā q̄ b̄ collectio siue sūma ex casibus distincta est in octo libros partiales non multi se minorem in magnitudine excedentes: ut illud quod lector quesierit incenire facili⁹ possit.

¶ In quoꝫ p̄ agit de omnis peccatis.

In 2.° de virtutib⁹ ⁊ vitijs.

¶ In 3.° de ꝓtractib⁹ ⁊ voluntatib⁹ vltimis.

¶ In 4.° de sacramentis in cōi. ⁊ in spāli de baptismo ꝑfirmatiōe ⁊ eucharistia.

¶ In 5.° de pnia ⁊ vnctiōe extrema.

In 6.° de ordinis sacramēto.

¶ In 7.° de censura ecclesiastica note cui⁹ intelligitur sententia excoicationis interdicti ⁊ suspensionis ⁊ de depositione.

In octauo de matrimonio.

¶ Et subiungitur ad euidentiam tot⁹ operis de significationibus verborꝫ iuris: vbi etiā tradit modus allegādi iura canonica. ⁊ similia in vocabulo iuris corpus. Deinde subditur ordinatio utile de decretalium. ⁊ librorꝫ legaliū ꝑm ordinem alphabeti. signatur etiam ibidem simul qui fuit ti. de cre. de quoꝫ materys agitur in hac sūma. Quilibet aūt liboꝝ boꝝ diuiditur i plures ti. ⁊ quilibet ti. ut in pluribus diuidit in plures articulos. articulus vo aliqi continet plures questiones ⁊ plura notabilia. Illa n. que traditur ibi ponitur aliqā p modū questiōis. aliqi per modum notabilis. Et quidem qñ questio ibi ponitur aliq̄ q̄si sp statim imediate responsio sequitur. ⁊ de inde qñq; aliqua contra responsionē apparens dubitatio breuiter remouet. Pro confirmatione vo responsionis sp auctoritas aliqua vel ratio vel ius aliquod adducitur. sed multiplicatio auctoritatū vel iuriū vel rationū grauia breuitatis ventate. nisi forsan interdum materie difficultas vel ambiguitas hoc requirat sicut b̄ oia infra clarius patere possūt sagaci lectori.

Ad hoc moneo ut in principio u.sp prima littera fiat magna vel minio vel azuro. vel i principio cuiuslibet articuli nisi forte primi. fiat paragraphus i signū sine duplex secū aliquibus floribus ut inuū articuli facilius discernatur. questiones vo principales vel notabilia principalia a capite lineę incho entur. vel in eaq; initio fiat paragraphus simpler. ita q̃ sit vltra lineam ptensus i medio per longitudinem columne. Et si oporet ut aliū fieri paragraphū in principio lineę. infra pdictam lineam fiat. vel fiat paragraphus sp vbi est signatus in exemplari.

Isti sūt tituli primi libri huius summe q̃ è de diuis preceptis.s.

De lege diuina. .i.
De preceptis in cōi. .ij.
De preceptis decalogi in cōi. .iij.
De expositione primi precepti. .iiij.
De latria quid est vel quomodo differt a theosebia vel dulia. .v.
De actibus latrie. .vi.
De superstitione in cōi. .vij.
De superstitione cultus indebiti veri dei. viij.
De idolatria. .ix.
De diuinatione vel eius speciebus i cōi. .x.
De cognitione demonū respectu futuroq; .xi
De impressione astroq; circa quam quidā mathematici errant. .xij.
De diuinatione per somnia. .xiij.
De sortilegijs. .xiiij.
De multiplicibus obseruantijs superstitiosis. .xv.
De tentatione q̃ deus tentat. .xvi.
De secundo precepto. .xvij.
De iuramento. .xviij.
De periurio. .xix.
De voto. .xx.
De adiuratione. .xxi.
De tertio precepto quod est de obseruantia sabbati. .xxij.
De ferijs. .xxiij.
De quarto precepto quod est de parentibus honorandis. .xxiiij.
De quinto precepto.s.non occides. .xxv.
De iniurijs corporalibus alijs ab homicidio. .xxvi.
De duello. .xxvij.
De torneamentis. .xxviij.
De bello. .xxix.
De treugis. .xxx.
De sexto precepto.s.nō mechaberis. xxxi.
De septimo precepto.s.non furtum facies vbi primo de rapina. .xxxij.
De furto ppter sumpto. .xxxiij.
De sacrilegio ppter est spes furti. .xxxiiij.
De furto interpretatio. .xxxv.
De octauo precepto vbi primo de mendacio. .xxxvi.
De falso testimonio vel testibus. .xxxvij.
De iudicibus vel eorq; officialibus. xxxviij
De aduocatis. .xxxix.
De accusatoribus. .xl.
De accusatis. .xli.
De falsarijs. .xlij.
De duobus vltimis preceptis quibus prohibetur concupiscia alienarq; vxorq; vel rerq;. .xliij.
De preceptis euangelicis regulantib⁹ circa operanda vel vitanda. .xliiij.
De preceptis euangelicis regulantib⁹ intentionem. .xlv.
De lege humana scripta.scz de constitutionibus. .xlvi.
De lege humana non scripta.scz de consuetudine. .xlvij.

Incipit liber primus de lege diuina. Titulus primus.

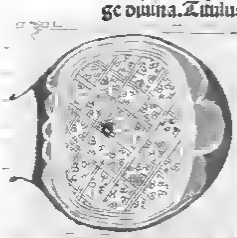

Iceuri ergo i hoc primo libro de decem preceptis moralibus: de diuina lege i qua ipsa continent hre uiter aliqua pmittemus. Et p̃ de eius necessitate. 2° de eius distinctione. 3° de veteris legis obligatione. Circa primum sciendum q̃ ad directionem humane vite necessariū fuit habere leges diuinā ppter tria. p̃ ppter excellentiā finis hominis. Nam per legem dirigitur homo ad actus ppios in ordine ad finem vltimū. vel si hō ordinaretur tñ ad finem qui non excederet ppositionem naturalis facultatis hois non oporteret q̃ haberet aliquod directiū ex parte rationis supra legem naturalem vel legem humanam que ab ea derivatur. sed quia homo ordinatur ad finē beatitudinis eterne que excedit ppositionem naturalis facultatis humane. ideo necesse fuit ut dirigeretur etiam ad suū finē lege

diuinitus data. 2° ꝓter incertitudinem humanam iudicij. Præcipue ꝛ rebus contingẽtibus particularib⁹. ꝓter quã contigit ꝛ actibus humanis esse diuersa iudicia diuersoꝝ. ex quibus etiã diuerse ⁊ cotrarie leges ꝓcedũt. ⁊ ideo ut homo sine oi dubitatione possit scire quid sit agendũ ⁊ quid vitandũ. necesse fuit ut in actibus ꝓprijs dirigeꝛ ꝑ legem omnia que errare non poteſt. ⁊ 3° ꝓter insufficientiã humane legis. quia homo potest ꝛ bis legem facere ꝛ quibus potest iudicare. iudicũ aũ hominis non pōt esse ꝛ mentibus interioribus qui latent. sed tñ ꝛ exterioribus q̃ patent ⁊ tñ ad perfectionẽ virtutis requiritur q̃ in vtrisq̃ actibus homo sit iustus. ⁊ iō lex humana non potuit sufficienter coercere ⁊ ordinare interiores actus. sed necẽ fuit q̃ supueniret lex diuina.

Circa 2ᵐ. s. distinctionẽ legis dicendũ q̃ duplex est lex diuina. s. vetus ⁊ noua. hec aũt non distinguũtur ab invicem sicut diuersa. sicut distinguũtur equus ⁊ bos. ⁊ sicut perfectus ⁊ imperfectus in eadem specie. ut puer ⁊ vir. ⁊ hoc modo distinguitur lex vetus a lege noua. Vnde apls Gal. 3° cōparat statum veteris legis statui puerili existẽti sub pedagogo. statũ aũt nouę legis statui perfecti viri qui iam non est sub pedagogo. ⁊ ideo oēs differentie que assignantur inter nouam legem ⁊ veterẽ accipiũtur fm perfectũ ⁊ imperfectus. Precepta. n. omnis iubet legis dantur ꝛ actibus virtutũ. Vel agendum aũt opera virtutũ aliter inclinantur imperfecti qui nondũ habent virtutis habitũ. aliter illi qui sũt pfecti per habitũ virtutũ. primi. n. s. imperfecti inclinant ꝛ ex alia causa extrinseca puta ꝛ cōminatiōe penaꝝ. vel ꝛ ꝓmissione aliquaꝝ extrinsecaꝝ remunerationũ vt bonorũ. vel diuitiarum. vel alicui⁹ di⁹. ⁊ ideo lex vetus q̃ dabatur imperfectis id est nondũ gratiã confert⁹. congrue dicitur lex timoris inducẽs. ⁊ inducebat ad obseruantiam ꝓceptoꝝ ꝑ cōminationẽ quarũdam penarũ. Dicitur etiã habere quedã ꝓmissa tpalia. Perfecti aũt inclinantur ꝓter amoreꝝ virtutis non ꝓter aliquã penaꝝ vel remunerationem. ⁊ ideo lex noua que ꝓcipaliter consistit in ipsa spũali gratia cordibus indita dicit⁹ lex amoris. ⁊ dicitur habere ꝓmissa spũalia ⁊ eterna que sũt obiecta vnius ꝓpne charitatis. ⁊ ideo ꝑ se in ea inclinatur. non quasi in extraneo. ⁊ ideo etiã lex veteris dicitur coercere manũ nō aĩm quia qui abstinet ab aliquo peccato timore pene non simpliciter recedit eius voluntas a peccato sicut recedit eius voluntas q̃ abstinet a pcto amore iustitie. ⁊ ꝓt hoc lex noua que dicit⁹ lex amoris dicitur aĩm coercere. Sic igitur patet q̃ sunt tres differentie legis ⁊ cuãgdo ꝓcipales. ex quibus cēs alie oriũtur. ⁊ ad quas cēs alie reducũtur. Prima est q̃ lex ad obseruantiã preceptoꝝ inducit ꝑ timorẽ. euangelium vero per amorem. ⁊ hanc assignat Aug⁹ cōtra Adamantũ manichei discipulũ dicēs Veteris differēta legis ⁊ euãgelij timor ⁊ amor. 2ª est q̃ lex ꝓmittit temporalia. euangelium eterna. vnde xp̃s in principio sue ꝓdicationis statim dicit. Penitentiã agite appropinquabit. n. regnũ celoꝝ. hanc ponit Aug⁹ li. 4° cōtra Faustũ. 3ª ēq̃ lex coercet manũ. euangelium aũt aĩm ꝛ quo xp̃s Math. 5° Nisi abũdauerit iusticia vestra plus q̃ scri. ⁊ phi. nō intra. in reg. ce. Sucrũt tñ aliqui in statu legis habentes charitatem ⁊ gratiã spũs sci. qui ꝓcipaliter expectabant ꝓmissa. s. spũalia ⁊ eterna. ⁊ fm hoc peruenebãt ad euangelium sive nouũ testamentũ. Similiter ⁊ in nouo testamento sũt aliqui carnales nondũ pangentes ad perfectionẽ nouę legis ꝓter quod oportuit etiã in nouo testamẽto indicere ad virtutis opera per timoreẽ penarũ ⁊ p aliq̃ tpalia ꝓmissa. Lex aũt vetus ⁊ si ꝓcepta charitatis daret. Leuit. 19° Dilige ꝓximum. ⁊ Deut. 6° Diliges dñm deũ tuũ. non tñ per eam spũs sancti dabat⁹ ꝑ quẽ charitas nostris cordibus infundit⁹. ut dicitur ad Ro. 5°.

Circa 3ᵐ sciendũ q̃ lex vetus cōtinebat ꝓcepta legis naturę ⁊ q̃dam ꝓcepta ꝓpria q̃ sũt ad primaoēs tenebant⁹ ad obseruantiã veteris legis. non quia erant in veteri lege. sed qa erãt ꝛ lege naturę. sed q̃tum ad 2ª tenebantur ad obseruantiã legis veteris solus ꝓpul⁹ indeoꝝ. Cui⁹ ratio est. qa lex vetus data est ꝓpulo indeoꝝ. ut quandã ꝓgeniẽ scilicet obtineret ꝓter reuerentiam xp̃i q̃ ex illo ꝓpulo nasciturus erat. Admittebantur tñ ad obseruantias legis gentiles ꝛ q̃ habet⁹ Exo. 12° quia perfectius ⁊ securius salutem consequebantur sub illis q̃ sub sola lege naturali. sicut ⁊ nũc laici tã sicut ad clericatũ. ⁊ seculares ad religionẽ

licz tñ sine hoc saluari possent.

¶ De pceptis in cõi.ti.2°.

Ipso breuiter ꝛ lege dina videdus est ꝛ pceptis. ⁊ pmo in cõi 2° in specialt ꝛ pceptis ꝛcalogi. Circa pmũ p̃ videndũ qd est pceptũ. 2° ꝛ dimissionib⁹ pceptiꝰ. Circa pmũ notandũ q̃ pceptũ est iussio vel imperũ faciendi aliqd vel non faciẽdi. Faciet di aũt dicat quod ẽ ꝛbitũ fieri. vt bonorare patrẽ. Non faciẽdi aũt quod est ꝛbitũ non fieri. vt mechari. Iussio aũt vel imperũ est superioris. sicut obedire minoris. vñ sic potest ꝛferri. Iussio ẽ voluntatis superioris expssio ꝛ faciẽdo vel non faciendo ei q̃ inferior ẽ. Circa 2m notandum q̃ pceptũ aliud ẽ affirmatiuũ. quod est ꝛ faciẽdo. vt bonorare patrẽ. aliud ẽ negatiuũ quod ẽ ꝛ non faciẽdo. vt nõ occides. Et dat ista diuisio fm rationẽ cause formalis p̃dicẽdi. Differũt aũt in effectu pceptũ affirmat. uũ qõ restricto noie solet dici pceptũ. ⁊ pceptũ negatiuũ qõ prohibitio dicit. qa affirmatiuũ obligat sp̃ id est i oi tẽpore. sed non ad sp̃ id est non ad oẽ tẽpus. Negatiuũ aũt obligat sp̃ ⁊ ad sp̃. ⁊ hꝰ intelligẽ ꝛ pceptis ꝛcalogi ⁊ iuris naturalis. vbi gratia. bonorare patrẽ pceptũ ẽ affirmatiuũ qõ obligat me sp̃. qa sp̃ teneor ad bonorandũ patrez. ⁊ non ad sp̃ bonorandũ. non. n. ẽ possibile nec expediens vt sp̃ bonorẽ eũ. ⁊ cũ op̃ portunitas occurrit ⁊ tẽpus regrit. Negatiuũ aũt pceptum obligat sp̃ ⁊ ad sp̃ sicut non mechaberis. qa sp̃ teneor ⁊ quocũq̃ tpe non mechari. Item pceptoꝝ aliud ẽ nature. aliud disciplinę. aliud legis scripte. pceptũ aũt nature aut ẽ datũ aut inatũ. si datũ. aut ẽ datũ ꝓpter naturã ꝓseruandã fm actũ nutritiue. vt Geñ. 2° De omni ligno paradisi cõmede. aut ꝓpter naturã multiplicandam fm actũ generatiue. vt crescite ⁊ multiplicamini. Geñ ꝗ c. 9° Si inatũ. iurta illud Ro. 2° Si gẽtes naturaliter ea q̃ legis sũt faciũt. eiusmodi legẽ non habẽtes ipsi sibi sũt lex q̃ ostẽdũt opus legis scriptũ in cordibus suis. ⁊ scriptura inata ẽ cuilibet. hoc pceptũ q̃ hoc insitũ ẽ ꝓscientie cuiuslibz fm dictamẽ rationis ꝛ faciẽdo vel non faciẽdo hoc vo recipit diuisionẽ. nam aliud ẽ ordinatũ in deũ sicut diligẽ creatorẽ super omnia. ⁊ obedire ei in omnibus ⁊ sup oia quod ẽ insitũ cuiuslibet conscie. Illud est manifestatũ. ordinatũ in pmũ. ⁊ hoc duplicit. s. fm viam nocẽdi. vt illud Tobie 4° Quod ab alio oderis tibi fieri nẽ. ⁊ fm viam beneficẽdi. vt illud Matth. 7° Quecũq̃ vultis ut faciant vobis homines ⁊ vos facite illis. Dec igitur ẽ diuisio pceptũ nature siue legis naturalis. Preceptũ vo disciplinę gnaliter ẽ pceptũ datũ ad pbationẽ. vt hõ sciat se ꝛ o ꝛbere obedientiam non tñ in expedit. bus vel honestis ⁊ etiã in indifferẽtib⁹. Et hoc etiaz recipit diuisionez. Nam aliqõ pceptũ disciplinę datũ ẽ ad pbationẽ obedienẽ. vt illud pceptũ negatiuũ datũ Ade Geñ. 2° De lignoscie bom ⁊ malinę cõmedas. quoddam ad pbationem fidei. vt illud datum Abrahe Geñ. 22° Tolle filium tuũ Ysaac ꝛc. ⁊ est pceptũ affirmatiuũ. Preceptorũ aũt legis scripte quedã sũt moralia. vt q̃ i ꝛcalogo. quedã iudicialia. vt q̃ in ꝛcalogo causaꝝ sũt instituta. ꝛ quibus Exo. 21° Hec sũt iudicia que ꝓpones eis. q̃dam ceremonialia. vt q̃ fuerũt instituta in figurã futuroꝝ. sicut ea q̃ ꝗ cõpositione tabernaculi ⁊ ꝛ sacrificiis ⁊ hꝰ. Ad legẽ. n. ꝛi pertinet ut boies ad inicẽ ⁊ ad ꝛũ ordinẽtur vtrũq̃ aũt boꝝ in cõi pertinet ad dictamẽ legis nature. ⁊ ad ⁊ hꝰ referũtur pcepta moralia. ⁊ oportz q̃ vtrũq̃ ꝛterminẽt per legẽ diuinã vel humanã. Preceptũ aũt cõe ꝛ cultu diuino ꝛterminat per pcepta ceremonialia. cultus. n. ꝛi vocatur ceremonia q̃si munia i. ꝛa ceteris que dicebat ꝛa frugũ vt qdam dicũt. eo q̃ pmo ex frugibus oblationes ꝛo offerebantur. sine ut maximus Valeri⁹ refert nomẽ ceremonie ẽ introductũ ad significandũ cultũ diuinũ apud latinos a qdã oppido iuxta Romã quod cerere vocat. eo q̃ Roma capta a gallicis illuc sacra romanoꝝ ablata sũt. ⁊ reuerẽtissime habita. Sic igitur illa pcepta q̃ pertinẽt sp̃ aliq̃ in lege ad ꝛi cultũ dicũtur ceremonialia. Dẽ vo pceptũ ꝛ iustitia inter boies seruanda ꝛterminat per pcepta iudicialia. Scõm hꝰ igit oportet ponere tria genꝛa pceptoꝝ veteris legis. s. moralia q̃ sũt ꝛ dictamine legis nature. ceremonialia q̃ sũt ꝛterminationes cultus diuini. Et iudicialia q̃ sũt ꝛterminationes iustitie inter boies obseruande. vñ cũ apls Ro. 7° diffet q̃ lex ẽ sca. subiũxit q̃ mandatũ est iustũ. s. q̃tũ ad iudicialia. ⁊ scũm q̃tũ ad ceremonialia. dicit. n. scũm qõ ẽ ꝛo ꝛdinatũ

⁊ bonũ quod bonestius quantũ ad moralia. Ad hoc nota ꝙ cerimonialia adeo sũt euacuata ut non ultra sint mortua si cũ mortifera obseruantibus post xpm. maxime postq̃ est diuulgatũ euangeliũ. precepta aũt iudicialia sũt quidẽ mortua. quia nõ habẽt vim obligandi. nõ sũt ut mortifera. quia si quis princeps ordinaret i regno suo ea obseruari non peccaret nisi forte hoc modo obseruarentur. s. ut ea obseruari mandarentur tanq̃ habẽtia vim obligandi ex veteris legis institutione. talis n. intentio obseruandi esset mortifera. Dicitur aũt differentie ratio sumi potest ex p̃dictis. dictũ est. n. ꝙ pcepta cerimonialia sũt figuralia pmo ⁊ per se tanq̃ instituta p̃ncipaliter ad figurandũ xpi mysteria ut futura. ⁊ ideo obseruatio eoꝝ p̃iudicat vitam fidei fm quã confitemur illa mysteria iaꝫ esse cõpleta. Precepta aũt iudicialia non sũt instituta ad figurandũ sed ad disponendũ statũ illius populi qui ordinabatur ad xpm. ⁊ ideo mutato statu illi⁹ populi xpo veniente obligationẽ amiserũt. lex. n. fuit pedagogus ducens ad xpm ut dicit ad Gal. 3° Quia ꝗ humanitus iudicialia non ordinantur ad figurandũ sed ad aliquid faciendũ. ideo obseruatio eoꝝ absolute non p̃iudicat veritati fidei. sed intentio obseruandi tanq̃ ex obligatiõe legis. bene p̃iudicaret veritati fidei. quia p hoc haberetur ꝙ status p̃ioris populi adhuc duraret ⁊ ꝙ xps nondũ venisset.

De pceptis decalogi in cõi. ti. 3°.

Deinde considerandũ est de preceptis decalogi ⁊ pmo i cõi. 2° de vnoquoq̃ illoꝝ in speciali. Circa pmũ p̃ de diuisione ⁊ ordine pceptoꝝ decalogi. 2° de continẽtia illoꝝ pceptoꝝ moralium i pceptis decalogi 3° de modo ipsa tradendi. 4° de debita obseruatione eoꝝ. 5° de possibilitate dispensationis ipsoꝝ. Circa pmũ querũtur plura. s. quomodo distinguũtur pcepta decalogi. 2° fm modũ coniunctiꝫ ⁊ probabiliorem qui habetur ab Augustino super Exo. distinguũtur hoc modo. s. ut pmũ pceptũ sit Nõ habebis deos alienos coram me. ⁊ nõ facies tibi sculptile. nec oẽm similitudinẽ Secũdũ. Non assumes nomen dei tui in vanũ. Tertiũ. Memento ut diem sabbati sanctifices. ⁊ hec tria dicũtur ad primam tabulã pertinere. Quartũ aũt pceptũ secũde tabule est. Honora patrẽ tuũ ⁊ matrem tuã. 2m. Non occides. 3m. Non mechaberis. 4m. Non furtũ facies. 5m. Non loqueris cõtra ꝓximũ tuũ falsũ testimoniũ. 6m Non cõcupisces domũ ꝓximi tui. n. nõ seruũ. non ancillã. non bouẽ. non asinũ. nec oia que illius sũt. 7m. Hec considerab vocẽs eius. Magister cũ sui iaꝫ lib° 3° dis. 37 ponit illud sextũ. cõgruẽ. n. potest poni sextũ vel septimũ. quia anteq̃ dicat. nec desiderabis vocẽ eius. dicitur. non cõcupisces domũ ꝓximi tui. ⁊ postq̃ ꝓhibuit cõcupiscentiã vocis ut eoꝝ subdit. non seruũ. non ancillã. vel vsus. Sperne deos. fugito diuitias. sabbata serua. Sit tibi pris amor. sit tibi matris honor. Non sis occisor. fur. mechus. testis iniquus. Uniciq̃ tboꝝ reseq̃ canto suas. Ratio aũt numeri sic potest accipi. Lex. n. dina est ad ordinandũ homines ad deũ ⁊ inter se ⁊ quemlibet ad seipsum. quia cũ non ita apparet ratio debiti bis que fiunt hõ fm seipsum ideo inter mandata ad que reducũt alia sicut ad magis nota. nec n fuerũt posita nisi pcepta de ordine hominis ad deũ ⁊ ad ꝓximũ explicite. licẽt etiã contineant ordinem hominis implicite ad seipsũ. Sicut igitur pcepta legis humani ordinant hominem ad cõmunitatem humanã sub aliquo pncipe homine. ita pcepta legis diuine ordinãt hominẽ ad cõmunitatẽ quandã siue rem publicam hominũ sub deo. Ad hoc aũt ꝙ aliqs in aliqua ciuitate bene cõmorẽt requiritur ut bene se habeat. ⁊ ad deũ qui est cõmunitatis. ⁊ ad alios ciuitatis consocios ⁊ participes. Oportet igitur ꝙ in diuina lege p̃ferantur quedã pcepta ordinantia ad deũ deinde alia pcepta ordinantia ad alios ꝓximos simul cõmunicantes sub deo. Principi aũt ciuitatis debet homo tria. primo fidelitatem. s. ut honorẽ p̃ncipatus quantũ in se est ad alũ non transferat. 2° reuerentiam. s. ut in eũ nihil iniuriosũ cõmittat. 3° famulatũ. s. in recompensationẽ beneficiorũ ab eo ꝓceptoꝝ. Hoꝝ pmũ p̃ecipit pceptis pmo. 2m secũdo. ⁊ 3m tertio. Potest etiam dici fm Augum ꝙ pmo pceptis pcipitur nobis reuereri pmũ p̃ncipẽ vnitatis. secũdo eius veritatem. tertio bonitatẽ q̃ sanctificamur. ⁊ in qua quiescimus sicut in fine. Potest etiam dici ꝙ pmũ pceptum ordinamur ad deũ quantũ ad op°. per secũdũ quartũ ad os. per tertiũ q̃tum

ad cor. quia i sanctificatione sabbati fm
q̃ erat preceptum mozale quies cordis p̃
cipitur in vtum. Ad primos aut bene se
vbet quis habere ⁊ specialiter ⁊ gene
raliter. Specialiter quidem quantu ad eos
quozuz est vbitor ut eis vbitum reddat,
ad quod pertinet preceptū de bonozatio e
parentuz. Generaliter quantu ad omnes
ut nulli nocumentuz inferat opere nel ore
nel corde. Opere quidem: nec quantu ad
personam ꝓxiam. cōtra quod dicit: non
occides. neq; contra personam comūcta
ad ꝓpagationem prolis. contra quod di
citur: non mechaberis. neq; in rem possē
sam. contra quod dicitur: non furtum fa
ces. Nocumentum aut oris prohibet cū
dicitur: non loqueris contra ꝓximū falsi
testimoniū. Nocere aut contingit ꝓximo
in affectu per concupiscentiam oculoz ⁊
per cōcupiscentiā carnis. contra que duo
dicitur: non concupisces domū ꝓximi tui
nec desiderabis vxorem eius. ¶ Sed con
tra predicta obiicitur. quia sup illud Ro.
7° Concupiscentiam nesciebaz nisi lex di
ceret. dicit glo. bona est lex que dum con
cupiscentiam prohibet omnia mala ꝓhibet
⁊ sic sufficit solum prohibere concu
piscentiam. superfluit ergo alia precepta.
Ꝓ° q concupiscentia dicitur duplicitē.
vno modo generaliter. ꝓut dicitur quil
bet appetitus libidinosus ⁊ inoderat°. ⁊
sic sumitur in illa glo. Alio modo speciali
ter. p appetitū delectabilis fm guitus ⁊ ta
ctum. ⁊ sic prohibetur precepto speciali.
¶ Quomodo p̃cepta decalogi debent ordi
nari. Ꝓ° q ordinantur sup radicato mō.
Ratio cuius ordinis est. quia precepta de
calogi sūt de bis que quasi statim rationa
bilia ⁊ debita videntur. tanto aut aliquid
apparet facilius rationabile quanto suū
cōtrarium apparet gravius. ⁊ ideo ordo
p̃ceptoz decalogi sumitur fm q̃ eis vna
magis tlei minus gravia opponitur. vsq
sp illud p̃ceptum ꝓponitur cui gravius vi
tuz opponitur. ut patet intuenti. ¶ Quo
modo p̃cepta decalogi habent distingui ⁊
numerari in tabulis. Ꝓ° q duplicit. vno
modo fm sensū litteralem. ⁊ sic quoq; fue
runt in vna tabula ⁊ quoq; in alia. ⁊ hoc
modo distinguit Josephus qui fuit histo
riographus. ⁊ qui ad sensum literalē p̃
cipaliter respiciebat. Alio modo fm sen
sum mysticum. ⁊ sic distinxerūt doctores
sacre scripture dicentes mandata ordinā
tia ad deum pertinere ad primam tabulam
ordinantia vo da primū ad secūdā tabu
lam. Illa n. distinctio secūde tabule a pri
ma fiebat ad insinuandā ⁊ cōmendandā
charitatē geminam.

Sequitur videre de 2° s. de continē
tia aliozū p̃ceptoz mozalium in pre
ceptis decalogi. Circa quod scien
dum q̃ omnia p̃cepta mozalia reducuntur
ad p̃cepta decalogi. vnde Aug° de decem
cordis loquens de primo p̃cepto legis na
ture. s. quod est. bonū est ordinate diligen
dum. ⁊ de p̃cepto dilectionis dei ⁊ primu
dicit. illud vnū p̃ceptum continet illa duo
⁊ illa duo continent illa decem. ⁊ illa decē
continent omnia. ¶ Ad cuius evidentiam
sciendum q̃ q̃tum sufficit ad p̃sens pre
cepta mozalia se habent ad primū p̃ceptuz
legis nature in triplici differentia. Quedā
n. sūt in quibus omnia alia precepta mo
ralia radicantur. sicut in conclusioni
bus principia prozumozibus. cuius modi
sūt p̃cepta de dilectione dei ⁊ proximi. Alia
sūt que etiā de primo ordinantur ad illa
tamē quia ꝓter oblivionem rationis hu
mane homo potest errare circa illa. ió scri
bi debuerūt. ⁊ hoc sūt decem p̃cepta decalo
gi. Alia sūt ad que reducenda i prima pn
cipia indiget homo maiori inestigatiōe ⁊
sapientiū instructione sine divina revela
tione. ⁊ talia reducūtur ad decem p̃cepta
decalogi. Nam ad primū p̃ceptum reducū
tur omnia que prohibet illa que dicunt
idolatrie. tu sūt filij vel filie per ignē lustra
tio. ariolozū scrutatio somniorū ⁊ augu
riozū observatio. maleficiozū ⁊ incantatio
num operatio. phitonū. divinozū. mortuo
rum interrogatio. de quib° habet Deut°
18°. Ad secūdū reducūtur blasphemie. de q̃
Levit. 24° ⁊ false doctrine. de qua Deut°
13° Ad tertiū reduci videntur omnia de
rimonialia in q̃tum ti est mozale videnti
ad ipsū reduci. ꝓhibitiones illozū peccato
rum q̃ maxime quietē mentis impedūt in
vacando deo. ut est ꝓhibitio timiditatis. ⁊
temerarie audacie. ⁊ spectantium ad gulā
⁊ omnes ꝓhibitiones moderātie passio
num. ⁊ precepta de fortitudine in q̃tum est
moderatiua passionum: que quietē men
tis in deo impedūt. In quantum ti actus
fortitudinis est ordinabilis ad vitaitatem
coitatis ⁊ maxime ad bonorum fidei. sic
fortiter sustinere ꝓter defensionem fidei.
reduci potest ad p̃ceptū primū. Ad q̃tuz

reducit p̃ceptũ de honoratione senum. de quo Leuit. 14.° ⁊ omnia p̃cepta de reuerẽtia superiorũ. Ad quintũ reducitur p̃hibitio iuste violentie contra primum. de qua Leuit. 19.° ⁊ p̃hibitio odij de qua ibidem. Ad sextũ reducitur p̃hibitio meretricij de qua Deut.° 23.° ⁊ p̃hibitio coitus contra naturam. de qua Leuit. 18.° ⁊ p̃hibitio voluntarie effusionis seminis p̃ quẽcunq; modũ excepto federe matrimoniali. ⁊ etiã p̃hibitio gule in quantũ p̃stat fomentũ luxurie. Ad septimũ reducitur p̃hibitio vsure. de qua Deut.° 23.° ⁊ p̃hibitio acceptionis rei alicuie per fraudem de qua Deut.° 25.° vbi dicitur. Nõ habebũ in sacculo diuersa pondera. ⁊ p̃hibitio rapine. Ad octauũ reducitur p̃hibitio falsi iudicij de qua Exo. 23.° ⁊ p̃hibitio mẽdacij ⁊ periurij que etiã reducit ad secundũ ⁊ suscepti onis mendacij. ⁊ acceptiõis munerũ de qb⁹ habetur ibidem. quia omnia p̃dicta cooperantur ad corruptionem iudicij. Et p̃hibitio detractionis. de qua Leuit. 19.° vbi dicitur. Non eris criminator. nec susurro in populo. Utrũ aũt sint aliqua q̃ reducentur ad vltima duo p̃cepta infra videbitur cũ de illis agetur. Sic ergo patet q̃ omnia p̃cepta mozalia alia a decem p̃ceptis decalogi. aut in eis continent. sicẽ p̃ncipia in conclusionibus. sicut primũ p̃ncipium legis nature. ⁊ p̃ceptũ de dilectione dei ⁊ primi. aut reducuntur ad ea sicut cõclusiões ad p̃ncipia.

Sequitur videre de 3.° s. de mõstrandi decem p̃cepta. Et circa hoc querũtur plura. s. vtrũ mandata decalogi debuerint tradi per modũ obligationis ⁊ p̃cepti. R.° q̃ sic. Ratio hui⁹ est. tum qa deum decebat. tum quia nobis expediebat. cũ vtiq; decebat. quia in his ṽbis decalogi consistit regula iustitie fm q̃ dicitur lumen rationis recte. ⁊ qm̃ d.° tãq̃ iustus debet esse emulator rectitudinis ⁊ iustitie. ⁊ in subditis ⁊ in seipso. hinc est q̃ homini leges iustitie imposuit ad q̃s ipsũ obligauit. ut nullo modo liceret ipsũ eas impune transgredi. Nobis etiã expediebat. Primo p̃ter glozũ augẽdam. quia gloriosius est homini obtinere beatitudinẽ per merita q̃s sine meritis. ⁊ qm̃ cum aliquid redditur ex meritis: quodãmodo homo qui meretur obligat sibi retributorẽ. ⁊ magis decet hominẽ obligari deo q̃s deus hoi. Hinc est q̃ ad opera per que consequebat meteri debuit homo per p̃cepta obligari. ut dũ obligatus obediret. ⁊ merito p̃ficeret. ⁊ ad mereri gratie cumulũ peruenirẽt. Secũdo p̃ter pace conseruandã que mũ bonũ est. sicut dicit Aug.° vt cum ea pacem appetant. par aũt seruari nõ potest vbi homo vsurpat sibi quod est alienũ. ideo ne pax seruaretur inter homines deus debuit deus mandata hominũ tradere. in q̃bus obligaretur ne quod est alienũ sibi vsurparet. sed redderet deo ⁊ p̃primo q̃ ei debet. ne aliter faciendo iuria; pacem frangeret. ⁊ frangendo pacẽ ipse in se pacẽ amitteret. Sed obijcitur contra p̃dicta. quia dicitur Ro. 7.° Peccatũ occasione accepta per mandatũ operatũ est in me omnẽ concupiscentiã. si deus nihil imponere debet quod augeat cõcupiscentiã R.° q̃ dictum apostoli habet veritatẽ sed valde per accidens ⁊ occasionaliter. ex hoc n. q̃ per legẽ erat peccati cognitio. ⁊ tũ per ipsã nõ erat grẽ collatio. cõcupiscentia nitente in vetitũ ⁊ hoiẽ scienter perpetrante peccatũ: occasionaliter fieret ⁊ ipsius concupiscentie intensio ⁊ peccati aggrauatio. sed hoc nõ erat de p̃ncipali intentione ferẽtis mandata. nec de ipsoꝝ mandatoꝝ obligatione. Nam deus sic tribuit mandata obligatoria q̃ sp̃ fuit. p̃mptus tribuẽ gratiã adiutricẽ ad illa implẽda. vũ q̃ p̃ mãdatoꝝ obligationẽ augeret cõcupiscẽtia hoc nõ erat ex ipsis mandatis sed potius ex negligentia ⁊ culpa hois. dũs aũt p̃ negligentiã hois nõ debuit dimittere q̃n diligentiã circa salutẽ hois exercerẽt. Ult̃o modus charitatis cadat sub p̃cepto legis diuine. R.° circa hoc fuerũt p̃rie opiniones. quidã. n. dixerũt absolute q̃ oio modus charitatis non cadit sub p̃cepto: quia si caderet. sequeret q̃ quicũq; nõ haberet charitatẽ peccaret mortaliter in opere quod facit: quãuiscunq; sit de genere bonoꝝ: qõ est inconueniẽs. Alij dicũt absolute modũ charitatis esse sub p̃cepto. nec esse impossibile seruare h̃ p̃ceptũ nõ habenti charitatẽ. quia põt se disponere ad hoc q̃ ei charitas infũdat. nec q̃cũq; aliqs nõ habẽs charitatẽ facit aliqd de genere bonoꝝ peccat mortaliter. qa hoc è p̃ceptũ affirmatiũ s. ut ex charitate operet. ⁊ no obligat p̃ sp̃ sed p̃ tpe illo q̃ aliquis habet charitatem. Utriq; aũt q̃tum ad aliqd verũ dicerũt. Actus. n. charitatis duplicit considerari

potest. vno mō fin q̄ ē qdā actus per se. ⁊ sic cadit sub p̄cepto legis quod ꝛ ō sp alr dat. s. diliges dñm tū tuū. ⁊ diliges pximū tuū. ⁊ q̄tū ad hoc secūdi vero dicerūt Alio modo fin q̄ ēmod⁹ aliaꝫ vtutis. ⁊ fin q̄ act⁹ aliaꝫ vtutis ordinat ad charitatē q̄ est finis p̄cepti ut dicit 1. Thimoth. p. ⁊ sic verū dicerūt pmi. s. q̄ modus charitatis nō cadit sub p̄cepto. Hec ē dicti q̄ in hoc p̄cepto: honora patrē tuū. non dicit q̄ pater ex charitate honorat sed mi q̄ pater honorat. vñ qui honorat patrē ls nō habeat charitatē. non est transgressor hui⁹ p̄cepti licꝫ sit transgressor p̄cepti qd est ex actu charitatis ꝓpē quam transgressionē penā merat. Sic ḡ qui honorat parentes tenet ex charitate honorare nō ex vi hui⁹ p̄cepti quod ē honora parētes. ⁊ ex vi huius p̄cepti quod est: diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo. Et ls duo precepta affirmatiua nō obligantia ꝓ sp. possūt ꝓ diuersis tpibus obligare. ⁊ ita pōt contingere q̄ aliqs implens ls p̄cepti de honoratione parentū non transgrediatur nisi p̄cepti ex omissione modi charitatis. Si ḡ obiciat q̄ si mod⁹ charitatis nō cadat sub p̄cepto. ḡ aliqs implere pōt precepta legis sine charitate. ⁊ per cōsequēs sine gratia q̄ charitas sp est adiuncta Hic ait est error pelagianorū per Augl. ex heresib⁹. Dicendū q̄ non potest seruare quis omnia p̄cepta legis nisi seruet p̄cepta charitatis quod sine gratia non fit. ⁊ ideo pelagi⁹ errauit. ls tbo. 3. dis. 36. ar. 6. c.

Sequitur videre ex. 4⁹ s. de vebita obseruatione decē p̄ceptoꝫ. Circa quod q̄ritur vtꝫ decē p̄cepta merito sint seruanda. R⁹ q̄ sic. ⁊ hoc patet ꝓ ex parte ei cuius auctoritate nulla ē maior. ps. Tu solus altissimus super omnem terram. Ipse. n. est dñs noster iure creationis. iure gubernationis. ⁊ iure redemptionis. ideo merito tanq̄ subditi ⁊ serui eius ei obedire debemus. ut s. ipsius p̄cepta diligenter obseruemus. Act. p. Obedire oꝫ deo magis q̄ hoibus. Propter qd dñs recte primū mandata ponat premittit Exo. 20. Ego sum dñs deus tuus qui eduxi te de terra egypti. ⁊ de domo seruitutis. qd bene possum vobis precipere. ⁊ vos debetis mihi obedire. quia ego sum dom⁹ deus tuus per creationem qui eduxi te. nē per redemptionem fin sensum spiritualeꝫ

2⁹ ex parte nostri. quia obseruatio eoꝫ est nobis fructuosissima. Matth. 19⁹ Si vis ad vitam ingredi serua mandata. ⁊ trāsgressio periculosissima. psalmista. Maledicti qui declinant a mandatis tuis. maledicti. quia dicet cis. Ite maledicti i ignē eternū. Considera qd possint nos deus int paradisū ⁊ infernū nec aliter possum⁹ ingredi paradisum nec euadere infernum nisi per obseruantiā mandatoꝫ. 3⁹ ex parte ipsoꝫ mandatoꝫ. tum quia sunt irrepōsibilia. nihil. n. continent irrationabile Ro. 7⁹ Mandatuꝫ sanctum iustum ⁊ bonuꝫ. Tum quia sunt leuia. nihil. n. continent graue. i. Job 5⁹ Hec est charitas dei ut mandata eius custodiamus. ⁊ mādata eius grauia non sunt. vnde dicit. Hec est charitas dei. habēti. n. charitatem dei precepta sunt facilia. non habēti sūt difficilia Et ponit Aug⁹ exemplum de auc sine pluma cui difficile est volare. habēti vo facile. Similiter habenti peuersam voluntatē videtur mandata difficilia. que habenti charitatem sūt facilia. ¶ Sed dices ergo non habenti charitatem sunt difficilia. verum est. sed cuilibet non habenti charitatē facile est eam habere. quia deus paratus est eam dare cuiqs se disponēti eam recipere. vnde Deut⁹ 30. Mandatum qd ego tibi hodie non est super te nec procul positum. nec in celo situm. sed in ore te est valde. sermo eius in ore tuo ⁊ i corde tuo ut facias illū.

Sequitur videre de 5⁹ s. de possibilitate dispensationis decem precepto rum. Et circa hoc queritur vtꝫ precepta decalogi sint dispensabilia. R⁹ q̄ non. precepta enī legis eterne non sunt dispensabilia siue per homines siue per deuꝫ Fidelis est enim deus ⁊ sapiēs negare nō potest 2⁹. Thimoth. 2⁹ Sicut autem dicit Augustinus 22⁹ lib⁹ contra Faustū. Lex eterna est ratio uel voluntas diuina ordinem naturalem conseruari iubens ⁊ perturbari prohibens in quo patet ex consequenti q̄ nec deus nec homo dispensare potest in lege nature. Est. n. ut dicit Augustinus lib⁹ 83. questionū. q. 53. transcripta ut animā rationalem ex ineffabili atq̄ sublimi rerum administratione que fit per diuinam prouidentiam. Et ideo ut dicit dis 5. ius naturale cepit ab exordio rationalis creature. nec variatur tpe sed permanet

immutabile. Omnia ergo precepta que ex primo principio legis nature necessario & immutabiliter consequitur sũt immutabilia. & per consequẽs indispensabilia. talia aũt sunt omnia precepta decalogi accepta fm intentionem precipientis. & ideo sic accepta sũt ita immutabilia q̃ in illis nec dei nec homo dispensare potest. vnde dis. 6. §. bis itaq̃ respondetur. dicitur moralia precepta ad naturale ius spectant atq̃ ĩo nullã mutabilitatem recepisse mentiuntur. In aliquibus aũt alijs mandatis ex primo pn cipio legis nature sequentibus. non tamẽ ita immutabiliter qn in paucioribus ꝓter aliquas particulares circũstantias possit contingere ut eorũ obseruatio non cẽt fm legem nature. sed magis contra. potest dispensari io locum habere. ut patet in precepto de reddendo depositum petenti. qõ depositum si quis redderet quando esset inmotabile prãdicium ipsius petentis & rei publice non faceret fm legem nature. sed magis cõtra. quia talis reddicio perturbaret ordinem rationis quem eterna lex & naturalis iubent inuiolabiliter obseruari. ¶ Nec obstat predictis quod deus precepit Abrahe q̃ filium suũ occideret. Hoc zz. quia per illud preceptum: non occides prohibetur fm intentionem prohibẽtis ce caso hominis sine causa rationabili. innocens aũt ex causa rationabili potest occidi. s. cum hoc ꝓcipit ille qui est dns vite & mortis. Nõ ipse dominꝰ rationabiliter pot tum quia homo in statu nature lapse è debitor mortis ꝓter peccatũ originale. tum etiã ꝓter maiorẽ vtilitatem eius qui occiditur qua de causa affirm Job plusq̃ exigerent peccata actualia que fecerat. Job. 6. Utinam appẽdereント peccata mea quibus iram meruĩ & cula. q̃s patior ĩ statera quasi arena maris hec grauior apparet. Cum aũt deus p̃ceptum Osee p̃ facere filios fornicationis quod est cõtra illõ non mechaberis. intelligitur q̃ illos ô mulliere fornicaria generaret. ad quam non affectu fornicario. sed sicut ad mulierem ex mandato dei factam: suam accederet. ¶ Cum etiã ꝓcipit filijs israhel q̃ asportarent res egyptiorꝫ non ꝓcepit eis fortum. sed q̃ res illas quas ds eis o iuꝫ transtulerat in ius eorũ ꝓter malitiam egyptiorꝫ & ꝓter seruitium quod a filijs israhel receperant portarent secum. ¶ Ad autem dicit Ber. 2. de dispen. & pre. c. 5. q̃ in preceptis secunde tabule dispensare potest deus & nõ homo. intelligitur non de preceptis accepta fm intentionem mandantis. quia sic dicunt in se debitum ordinem ad proximũ quem dominus infringere non potest. ꝓter quod idem Ber. e. l. c. 6. dicit. A deo non potest immutari quicquid de dilectione. humilitate. ceterisq̃ virtutibꝰ tam in nouo q̃ in veteri testamento spiritualiter obseruandum traditur. sed illud intelligitur quantum ad actus qui fm virtutẽ littere non habent ordinem bone ãnexus vt est non occidere. parentes honorare. q̃ non essent honorandi inẽtum facerẽt cõtra vtum & retraherent honorantes a dei amore. In quo casu dicit dominus Luc. 14. Si quis venit ad me & non odit patrẽ suũ & matrẽ. &c. ¶ Sz q̃re lex nature non potest reuocari nel a suo mutari conditore sicut lex positiua. R. quia lex naturẽ cum sit quedam participatio legis eterne ut dictum est. adeo mentibus nostris est impressa quantum ad suũ primũ principium seu preceptum. & quantum ad decem preceptia decalogi accepta fm intentionem precipientis: ceterum hominis ordinẽ ad deum & ad proximũ. eo aũtẽ ipso q̃ deus est vltimus finis debet homo ordinari ad deum. & eo ipso q̃ proximus est ordinabilis ad eundem finem debet ordinari ad proximũ. sicut ergo deus non potest negare se ipsum esse vltimũ finem. ita negare non potest hominem ordinari debere ad ipsum & per consequens nec ad proximũ. vnde etiam sequitur q̃ legem nature non pot infringere in quantum est continens ordinem vltimum. lex aũt humana cum non contineat nisi preceptia que sũt determinationes quedam ꝓceptorꝫ legis nature. & conclusiones tales que ut in paucioribus ꝓter circũstantias aliqs particulares possint a lege nature deuiare. non habet predictũ ordinem duplicem immutabiliter annexũ. & ideo magis potest reuocari uel mutari a suo ꝓditore q̃s lex nãc. B Rich. 3. dis. 37. q. 1. ar. 3. c. et. c. i. ¶ Dicendũ ũ gdã q̃ deus dispẽsare potest in ꝓceptis 2. tabule. qa p̃ceptia secũde tabule ordinat hõ ad primũ. p̃ceptia vo pme tabule ordinat ad eũ sicut ad finẽ vltimũ. sublato aũt ordine rei ad finẽ tollit ordo illius rei ad aliam & nõ ecõtrario. Cuius ratio est. quia ille ordo est ꝓter illum & non econuerso. & ideo sublato ordine ad primum adhuc remance

ordo ad ꝓxum. non ꝛcouerso. ⁊ ideo ꝓxus dispensare potest in illis ꝑceptis nõ i illis.

¶ Sz cõtra hoc obiciꝯ. qa ordinẽ hois ad deũ facit amor dei. ⁊ ordinẽ hois ad ꝓximũ facit amor ꝓximi. sed remoto amore ꝓximi remouet amor dei. i. Iob. 4°. Si quis dixerit qa diligo deũ ⁊ fratrem suũ odit mendax est. g ꝛc. Preterea. per hoc q̃ filij israhel mãdato dei acceperũt vasa egypto. ꝛ. non tollebat ordo ꝓximi ad ꝓximũ. qa nõ acceperũt ea nisi ut facta sua alias fecissent cõtra amorẽ ꝓximi. ⁊ p cõsequens dei. vii non cõmiserũt furtum.

¶ Dicendum q̃ non potest ꝑcipere seu dispensare q̃ fiat malũ nisi amota ratione mali q̃ erat ratio ꝓhibitionis. vii ꝑceꝑit filijs israhel q̃ tollerẽ illa vasa amota ratione furti. ¶ Et ꝑdictis verificari potest dicũ antiquoꝝ. s. q̃ duplex est malũ. qõdam ē malũ in se. ⁊ hoc nulla circũstantia potest bene fieri. ⁊ ideo illud ꝓxus non potest ꝑcipere. vt odire deũ. vel cognoscẽ non suaz ex ibidinc. ⁊ hi. aliud ē qõ est malũ non in se. ⁊ tale potest bñ fieri ꝓhita aliq̃ circũstantia. ⁊ tale ꝓxus ꝑcipere pot. imo eo ipso q̃ ꝑcipit est bonũ. hec Alex. angli. i. t. i. c. ꝛ signis volũtatis dine. q. i. ar. 3°. o.

De expositione ꝑmi ꝑcepti. ti. 4°.

Consequenter ꝓsiderandũ est ꝛ singulis ꝑceptis ꝛcalogi. ⁊ p ꝛ primo ꝑcepto. ꝛ quo primo fuit exponenda verba quib⁹ tradi tur. ꝛ. ꝓsequẽdũ est latius ꝛ idolatria ⁊ alijs q̃ p ipsũ ꝓhibent. Circa ꝑmũ primo ꝑ bis q̃ pertinent ad decalogi ẹ̃ſi titulũ. 2° ꝛ bis q̃ pertinent ad ipsũ ꝑceptũ. 3° ꝛ bis q̃ movere ꝛbent ad ipsũ observandũ. Circa ꝑmũ q̃ sciẽdũ q̃ Ero. 20 ꝑmũ decalogo ẹ̃ſi titul⁹ talis. Ego sũ dñs deus tuus q̃ eduxi te ex terra egypti ex domo seruitutis. Naz leges ferre ⁊ ꝑcepta iungere nõ cõuenit alicui nisi presit multitudini. ut q̃ dñs ostẽdat hoc ꝓuenire sibi manifestat i ꝑdictis vbis se esse dñm ⁊ rectorẽ vniuersoꝝ dicens. Ego sũ dñs creans oia p potẽtiã. ꝛus fouens ⁊ gubernans oia p sapiẽtiã. vt n. dicit Damas. li°. p. ca°. 9°. theos grece qõ ē idẽ qõ ꝛus latine dr a thein qõ ē fouere vniuersa. Dicit etiã a theasie qõ est ꝓsiderare oia. Tu⁹ te redimens ⁊ reparans per bonitatẽ ⁊ clementiã. Et sic in ꝑdictis vbis per hoc tria dñs deus tu⁹ insinuat trinitas. pater. ⁊ filij⁹. ⁊ spũs sctũs. p tria appropriata. per ꝑdicta tria vocabula ꝛsignata. Per hoc q̃ ibi singular ē dicit ego sũ. ꝛsignat essentie vnitas. ⁊ sic patz quis loquit ⁊ iungit sequẽtia ⁊ mãdata. qa deus cui hoc facẽ cõpetit ut visum est. Sequit. qui eduxi te ꝛc. In quo ostendit cui loquitur. qa populo educto ē egypto Ubi attendendũ q̃ ꝑcepta ꝛcalogi innata fuit cuilibet conscie. Sũt etiã data ipsis iudeis specialiter ⁊ expresse vt hic dicit. ⁊ iõ ꝑcepta nita fm q̃ fuit innata respiciunt oes coiter. fm vo q̃ fuit data illi populũ singulariter quẽ. s. dñs eduxit ad literã ꝛ egypto. Spũaliter tũ cũ dicit eduxi te ꝛc. tangitur triplex effectus respondẽs trinitati ꝓpropriatus. educere. n. est potentie. de terra egypti sapiẽtie. egyptus. n. tenebre interpretatur in quo error infidelitatis notatur. ꝛ domo seruitutis est bonitatis ⁊ clementie. dom⁹. n. seruitutis est reat⁹ peccati. qa qui facit peccũ serũ⁹ est peccati. Dicit q̃ ego sũ dñs qui te eduxi. s. p potentiã. ꝛ⁹ qui te eduxi ꝛ terra egypti. i. de tenebris erroris ⁊ infidelitatis ad intelligentiã veritatis. ego tu⁹ q̃ eduxi te ꝛ domo seruitutis. i. reatu peccati ⁊ prauoꝝ moꝝ ad libertatem gratie ⁊ affectionẽ bonitatis. ¶ Potest etiã spũaliter in dictis verbis notari beneficiũ creationis ⁊ beneficiũ reparationis. ꝑmũ cum dicitur: ego sũ dñs deus tuus 2ᵐ cuz subditur: qui eduxi te ꝛc. De his duobus sũt duo articuli fidei qui int oes articulos sũt maxima fũdamẽta fidei. vii sũt quasi duo radij siue oculi dirigentes nos in via mandatoꝝ dei. homo pus oculos aperit q̃ ambulet. sic homo pus ꝛbet cognoscere per fidẽ quã exequat per operationẽ. Recte q̃ ꝑmo ponit ꝑdicta vba pertinentia ad fidẽ. ⁊ postea poni mãdata ptinentia ad operationẽ. ¶ Notandũ aũt q̃ in illis vbis ego sũ dñs ꝛc. fm Alex. angli. ut dicũ est s. ponit ẹ̃ſi titul⁹ ꝛcalogi. fm vo alios assignat ratio ꝑmi ꝑcepti.

Sequitur videre ꝛ 2° s. ꝛ bis que pertinent ad ipsũ ꝑceptum. Circa quod sciendum q̃ ꝑmum ꝑceptum est. Non habebis ꝛos alienos coram me. non facies tibi sculptile nec omnem similitudinem que est in celo ꝛsuper ⁊ que in terra ꝛorsum. nec eorum que sunt in aquis sub terra non adorabis ea. nec coles. ego sum dominus ꝛus tuus

fortis zelotes visitans iniquitatem patrũ
in filios in tertiam ⁊ quartam generationem eorum qui oderunt me. ⁊ faciens
misericordiam in milia his qui diligũt
me ⁊ custodiunt precepta mea. In his
verbis primo ponit ea que pertinent ad
ipsũ preceptũ. 2° ea q̃ mouere debet ad ipsũ
obseruandũ. s. ego sũ dñs deus tu⁹ ⁊c. Cũ
ea primũ nota q̃ ibi remouet dñs idolatria
idolatria. n. est exhibitio honoris soli deo
debiti creature facta. Aut g exhibet actu
interiori. s. affectu. ꝓter quod dicit: nõ co
les. Aut actu exteriori. ꝓter quod dicit:
non adorabis. ⁊ hec differentia assignat
inter colere ⁊ adorare in glo. Honor autẽ
exhibitus sine exter⁹ sine interius. aut est
exhibitus creature spũali. ideo dicit: non
habebis deos alienos. vnde Origi. in glo.
ang. dos quibus gentes cõmisit excessus.
vocat scriptura deos. quasi a deo datos.
vñ ego dixi. dij estis. Aut est exhibit⁹ crea
ture corporali. ⁊ hoc aut in imagine facta
que nulli⁹ rei naturalis est repsentatiua. iõ
dicit: non facies sculp. aut imagine vera
id est alicu⁹ rei repsentatiua ideo dicit
ibi: neq̃ oẽm similitudinẽ celestium terre
strũ aquatilũ. ⁊ nomine celestiũ possunt
accipi non solũ sidera sed etiã aues. quia
aer dicit celũ sm illud Mth. 13° Aues ce
li cõmederũt illud. ¶ Potest etiã notari
q̃ cultus deor alienorũ dupliciter apud
aliquos seruabat. quidã. n. quasdã crea
turas ꝓ dijs colebant sine imitatiõe ima
ginis. vñ Varro dicit q̃ antiqui romani
deos dim sine simulacris coluerũt. ⁊ h̃ cul
tus ꝓhibet primo cũ dicitur: non habebis
deos alienos. Apud aliquos vero erat cul
tus falsor deor sub quibusdã imagini
bus. ⁊ ideo ꝓhibetur etiã ipsar imaginũ
institutio. cũ dicitur. non fa. tu. sculp. ⁊ ipsa
rum imaginũ cultus. cũ dicitur: non ado
rabis ⁊c. ¶ Sed forsan insurget aliquis
cõtra xpianos facientes imagines dicens
eos idolatrare. quia faciunt contra illud
non facies tibi sculp. neq̃ omnẽ similitu
dinẽ. Sed hoc remouet per hoc quod in
tertio sequit. non adorabis ea neq̃ coles
q. d. non facies ea ad adorandũ uel colen
dum. xpiani aũt ad hoc non facũt imagi
nes. sed ad memorandũ. ⁊ dñs honor ille
qui imagini exhibetur. vt dicit Damas.
ad protheriũ id est ad illud quod ima
go repsentat referitur. Honor aut qui exhi
betur sanctis est honor dulie ⁊ non latrie,
dulia enim est honor debitus creature inq̃n
tum est diuine bonitatis participatiua. la
tria vero est honor soli deo debitus inquan
tum est principiũ omnis rei productiuus
⁊ conseruatiuũ. ¶ Dubitaret aut aliquis
de hoc q̃ dicitur aquas esse sub terra sed
hoc intelligt debet respectu aquar que re
cipiũtur in venis terre vnde fontes erum
pũt ⁊ flumina. ratione etiã harũ aquarũ
dicitur esse terra super aquas sm illo ps.
Qui fũdauit terrã super aq̃s. Non aũt in
telligitur respectu oceani quod totã terrã
circuit ⁊ ei supereminet vt natura minus
grauis. Et hec dicta sũt quantũ ad superfi
cies litere primi precepti. ¶ Ad ampliorem tamen intelligentiã notari potest q̃ ꝓ
predictis verbis tria prohibentur nobis
per que mens nostra auertitur a reuere
tia creatoris. Primo omnes prophane pa
ctiones demonũ. vbi nõ habebis deos alie
nos. ⁊ hoc sive fiant per incantatiões ver
bor sive inscriptiones earacter vel ima
ginum sive per immolationes sacrificiorũ.
in his. n. tribus consistit omnes artes ma
gice. prohibentur igitur oẽs prophane pa
ctiones demonũ sive sint ad indicatiõẽ
sensuũ. vt facũt histriones. sive ad trãsmu
tat onẽ naturarũ. vt fecerũt magi Pha
raonis. sive ad inuestigationem futuror
contingentium. vt facũt diuini. omnia h̃
vocat Augustinus pactiones demonum.
in talibus. n. attribuitur creature quod de
bet attribui creatori. ⁊ ideo precedit con
tra primũ verbum primi precepti. s. non
habebis deos alienos. Et de facientibus h̃
dicitur Deut° 32° Prouocauerũt eum in
dijs alienis. Et ideo sm apostolũ ad Ro.
p̃. Tradidit illos deus in passiones igno
minie. ¶ 2° omnes falsi ⁊ superstitiose ad
inuentiones errorũ prohibentur cũ dici
tur. non facies tibi sculp. omnis. n. error ẽ
ficto mentis. errorem autem facit fanta
sia obnubilans rationem que facit q̃ il
lud quod non est esse videtur. Huiusmo
di autem adinuentiones errorũ proce
dunt aut ex improbo ausu inuestigationis
prohibite. vt errores philosophorũ. sicut
ponere mũdum eternum. ⁊ q̃ vnus intel
lectus est in omnibus hominibus. aut ex
peruerso intellectu sacre scripture vt here
tice hereticorum qui male sentiũt de xpo.
de trinitate ⁊ de spiritu sancto. aut ex inor
dinato affectu carnalitatis humane vt er
rores epicuroꝝ dicentũ nullam aliã esse

vitā ḡs istam. ⁊ nicholaitarū dicentiꝫ ꝙ licet cuilibet turpiter agere cum qualibet. Omnes isti errores tā ḡs stulti ⁊ vani sunt detestabiles. quia sūt contra secūdū verū p̄mi mandati. s. non fa. tu. sculp. vti Ieremias. Stultus factus ē omnis homo a scientia sua. confusus est artifex in sculpili suo. vana sūt opera eoꝝ ⁊ risu digna. ⁊ i tpe visitationis sue peribūt. 3° ꝓbibetur omnes peruerse appreciationes creaturarum eū dicitur: nec oēm similitudinem. nē Omnis aūt puersa appreciatio creaturarum. pcedit aut ex stultitia. aut ex cupiditate. aut ex delectatione. p̄ modo ē idolatria superbor. 2° cupidor. 3° lascuor. Sicut. n. dicit Iero°. Quod quis pl° veneratur ⁊ amat hoc illi deus est. Colit aūt superbus similitudinē celestiū. quia sup ora diligit preferri. Colit cupidus similitudinem terrestriū. quia super omnia diligit ditari. Colit 3° Auaritia ē idolor. seruit°. Colit lascuus similitudinem aquatilū. quia super omnia diligit delectari in deliciis mūdi que sūt flexibiles instar aquarum. Phil. 3° Quor deus venter est.

Sequitur videre de 3° s. de his que non cre debent ad obseruandū p̄mum precepti. que quidem ponūtur in his verbis. Ego sum dñs de° tu° fortis ze. nē. vbi ponit duo. s. cōmunato ⁊ promissio. ad obseruationem. n. precepti pcipue monēt timor ⁊ amor. ⁊ sicut auis ad volandū indiget alis duab°. ⁊ ad ambulandū homo duobus pedibus. ita timore ⁊ amore inducitur hō ad implectionem p̄dicti precepti. timor aūt aggrīat in homine ex cōsideratione diuine iustitie. amor vo ex consideratione diuine misericordie Ad intuendū ḡ timorē transgressiōis p̄ponit cōmunatio ut sic timeamus diuā iusticiam. Ego inquit sū dñs deus tu° fortis ze. i. fortissimū habēs zelū iustitie. visitāta ad est vindicans ingratē patrū in filios. Sed h̄ videt cē cōtra illud quod dicitur Ezech. 18° Filius non portabit ingratam patris. Ad qd̄ respōdet per illud qd̄ hic sequit. s. eor qui oderūt me per imitanōꝫ paterne malitie. Tertā vo ⁊ quartā generationē ponit. quia tū solent tenere patres. punit ḡ in filios ad quos exemplū male vite transmiserūt. 2° ponitur p̄mis sio ut diuam misericordiam cōsideremꝰ ⁊ amemus. faciens ingt misericordiaꝫ in milia. tan infinitum diligentibus me ⁊ custodientibus precepta mea. in quo ostdit quantū iustitiā exce. dat misericordia.

De latria quid est ⁊ quomodo differt a thesebia ⁊ dulia. q. 5°

Deinde post expositionē verbor in quib° tradit p̄mū preceptū considerandū est plenī° de idolatria que pbibet p ipsuꝫ. Est aūt idolatria latria idolis exhibita. Latria n. duplicter sumit. s. pprie ⁊ coiter. pprie fm ꝙ dicitur cultus deo debitus ⁊ deo exhibitus. ⁊ hoc modo opponitur idolatrie. coiter vo sumitur fm ꝙ est cultus soli deo debitus. ⁊ hoc modo idolatria potest dici latria. s. cum ille cultus idolis exhibetur. Et ideo ad maiorem intelligentiam p̄mo dicendum est de latria. postea de idolatria De latria aūt dicendum est p̄mo de ipsa. ⁊ postea de aeribus et°. Circa p̄mū dicēdū est p̄mo quid sit latria. 2° quomō differt a thesebia ⁊ dulia. Etū ad p̄mū considerandū ꝙ latria grece idem est quod religio latine ut vult Aug°. x° de ciui. dei. ca° 4°. vti dicitur ibidem ꝙ cultus deo debitus quatuor modis vocatur. s. duobus apud grecos ⁊ duob° apd latinos. Apud grecos dicitur latria ⁊ thesebia id ē cultus diuinus sed cultus bonus. Apud vo latinos dicitur religio ⁊ pietas. ita ꝙ hec duo nomina correspondent illis duobus. licꝫ quodāmodo sint in plus quantū ad modum consuetum. sic ḡ latria idem ē qd religio. religio aūt dicitur a relegendo. secꝫ penitentia ad diuinum cultum ut dicit Isidor° lib° ethimologiar. quia huiusmodi sunt in corde frequenter reuoluenda. Prouer. 5° In omnibus vijs tuis cogita illuꝫ. vel a religando. s. deum quem peccatiꝫ amisimus. ut dicit Aug° x° de ciuitate dei vel a religādo. vnde Aug° de vera religione. religet nos religio vni omnipotēti deo Ideo patet ꝙ religio vnde cunqꝫ dicatur proprie importat ordinem ad deum. vnde Aug°. x° de ciuitate dei. dicit ꝙ religio distinctus non quemlibet sed dei cultum significare videtur. Extenso tamen nomine refertur etiam ad ea que humanis cognitionibus exhibentur. ut etiam idē dicere videtur ibidē. ⁊ sic religiosi dici possūt cōmuniter omnes qui deum colunt. specialiter tamen dicuntur religiosi qui vitam suam totam deo dedicantes a mundanis

negocijs se abstrahūt.

c Circa 2m̃ sciendū q̃ differūt latria ⁊ theosebia licz aliquādo sumantur ꝓ eodē fm ꝓprīā acceptionem quia theosebia ꝓprie respicit cultū interiorem qui ꝓprie pertinet ad virtutes theologicas. sed latria ad seruitutē exteriorē que pertinet ad iusticiam latria. n. grece idem ē quod seruitus latine ex ratione sui vocabuli. ut vult Aug⁹ li° de tri. Si aūt latria respiceret cultū interiorē principaliter cum iste consistat in credendo ⁊ sperando ⁊ diligendo ꝛrū. ut dicit Aug⁹ in ench. tūc nō esset virtus cardinalis sed theologica. nō inquā ab alijs distincta. ⁊ cōsequens ad oēs illas fm Bon̄. 3. dis. 9. q. 2. ar. 3° c. sed ē modo non sumēdū ꝓprie sicut mō sup̄ dicto cū nomen eius impositū fuerit a fuitute q̃ ꝓprie respicit actū exteriorē. vtroq; tū modo ꝓtingit reperi eas dicā ⁊ fm hoc doctorē positores diuersificant. vñ quidaz ponūt eam speciē virtutis cardinalis. Aliuide quidā vo tres theologicas circūplecti. ⁊ vtrumq; vere potest dici sine cōtrarietate ꝓpter diuersū modū accipiēdi fm Bon̄. vbi s. Sed quomodo se habet latria ad dulia? R° ad cui⁹ euidentiā sciēdū q̃ dulia multipliciter sumitur. vno modo fm quandam analogiam. ⁊ tūc importat cultū debitū nature superiori siue creature siue creatori fm aliquā rationem quaz creator coīcat creature. utpote fm rationē domini. ⁊ sic accipitur in glo. sup̄ illud ps. In ecclesijs benedicā dño. glo. deo cui debetur latria. dño cui ꝛbet dulia. Alio modo fm antonomasiā. ⁊ sic dicit reuerētia ꝛbitaz creature humane ꝛi facte. ⁊ sic sumitur. glo. super illud ps. Adorate scabellum pedū eius. vbi dicit q̃ dulia maior ꝛ debetur soli humanitati xpi. 3° fm significationē ꝓpriam. ⁊ sic fm Augi. p̄ ꝛ trini. ca° 6° latria dicitur cultus trī deo debitus dulia vo honor debitus ⁊ exhibitus creature rationali. ⁊ sic coīter accipi consuetū ⁊ hoc modo latria ⁊ dulia sūt diuerse species virtutis. quia respicūt cult⁹ exterior ꝛea formaliter diuersos. Aliter n. ⁊ alia ratione adoratur creator ⁊ creatura. Adoratur n. creator. quia i eo est sūma maiestas que est principale principiū oīs boni. qō habere potest ille qui adorat. Creatura vero adoratur inquantū considerat ut adiuuans. ⁊ hoc vel ad esse ut pater carnalis. vel ad bene esse ut pater spūalis. Si quaratur quare glo. supraposita magis dicit latriam ꝛberi ꝛo. ⁊ duliam domino. cuz idem sit dominus ⁊ deus. Dicendū q̃ dominus coīcatur creature. ⁊ ꝛ creatore ⁊ creatura dicitur analogice. deus aūt non ita coīcatur. sed si dicat ꝛ creatore ⁊ creatura dicitur equiuoce. ⁊ ꝓterea dicit latriam ꝛberi deo ⁊ duliam dño. non tu significetur q̃ alia specie adorationis a deorādus sit in cōtium deus. ⁊ alia in cōtius dōis. sed ut inotescat differentia horū vocabulorum. ⁊ simul cum differentia innit cōuenientiam. Ex predictis patet q̃ latria est virtus ad reddendum honorem ꝛo ꝛbitaz habilitatiua moralis ad iusticiā reducibilis.

De actibus latrie. ti. .6

p Postea cōsiderandū est ꝛ latria siue religione q̃tū ad actus. 1°. ⁊ p̄ in col. 2° in speciali ꝛ actu sacrificandi. 3° de actu adorandi. Circa primū sciendū q̃ religio aliq̃s actus p̄ducit mediantib⁹ virtutibus quib⁹ imperat ordinans eos in dei reuerentiā. ga virtus ad quā pertinet finis imperat virtutibus ad quas pertinent ea que sūt ad finē. ⁊ sic religionis actus per modū imperij ponūtur Jaco. 1°. Esse visitare pupillos ⁊ vi duas in tribulatione eorū. q̃ dicit actū dicitus a misericordia. ⁊ immaculatū se custodire ab hō seculo. quod dicitur a temperātia vel aliqua huius vice. Aliquos vo ꝓducit p se ⁊ immediate. per quos hō ordinatur trī ad deū. ⁊ inter hos actū habz aliquos interiores tanq̃ principales ⁊ p se. ⁊ illi vocantur esse deuoci ⁊ oratio. Aliq̃s vo hz exteriores q̃si secūdarios ⁊ ordinatos ad actū interiores quibus ipsa vtit q̃ signis ad excitandū mentē ad actū spūales. Et in aliquib⁹ horū actū exteriorū corp⁹ ad venerandū deū exhibet ut in orōne. In aliq̃b⁹ vo aliqd ꝛo de reb⁹ exteriorib⁹ offert. ⁊ hō vel ꝓmittēdo ut i votis. vel dando ut i sacrificijs. ⁊ oblationib⁹. primicijs. ⁊ decimis. Hec. n. differūt. quia sacrificia ꝓprie dicuntur quādo aliquid fit circa res deo oblatas. sicut q̃ animalia occidebantur. q̃ panis benedicitur. frangitur. ⁊ cōmeditur. ⁊ hoc ipsum nomen sonat. nam sacrificium dicitur ex hoc q̃ homo facit aliquid sacrū oblatio autez directe dicitur quando deo aliqd offert. etiā si nihil fiat circa ipsum. sicut offerri dicuntur denarij. vel panes

in altari circa quos nihil fit. vnde omne sacrificium est oblatio ⁊ non econuerso. Primme ãt fuit oblationes q̃ deo offerebãt. ut legit Deut° 16°. Non aũt fuit sacrificia quia nihil sacrũ circa ea fiebat. Secunde aut proprie loquendo nec sunt oblationes nec sacrificia. quia non exhibentur deo immediate. sed ministris cultus diuini. In aliquibus aũt actibus exterioribus religionis aliquid diuinũ assumitur. ut aliquod sacramentũ vel nomen diuinũ. Et quidem de oratione ⁊ deuotione. necnon ⁊ de oblationibus primitiis ⁊ decimis. atq; assumpto sacramento p̃. infra in suis locis agetur. De assumptione vero nois diuini ⁊ etiam de vocis in quibus etiã aliquo modo dei nomen assumitur. infra dicetur cũ de p̃cepto 2° agetur. vnde restat ut ad p̃sens cõsideremus tũ de adoratione ⁊ sacrificijs.

Sequitur q̃ videre de 2° s. de sacrificijs. Circa quod sciendũ q̃ sacrificiũ quod offertur exterius significat spũale sacrificium q̃ interior alia offert se deo sm illud ps. Sacrificiũ deo spiritus cõtribulatus. Anima aũt offert se deo in sacrificiũ sicut principio sue creationis. ⁊ sicut fini sue beatificationis. ⁊ ideo illi soli deo ẽ offerendũ sacrificiũ tam interius q̃s exterius. vñ Exo. 22° Qui immolat dijs occidetur pter q̃s soli deo. Tenẽtur aũt oẽs offerre deo sacrificiũ tam interior. s. mente et voto. tam q̃s exterius bonã oationẽ. sm illud ps. Sacrificate sacrificiũ iustiẽ. Est. n. triplex sacrificiũ. s. bone operationis. deuote orationis ⁊ immolationis. Primũ est vnũ oium. 2ᵐ est theologica p̃. 3ᵐ est speciale ipsius latrie.

Sequitur videre de 3° ar. s. de adoratione. ⁊ de hac queruntur plura. s. vtr adoratio impetet actum corporalem. R° q̃ sic. vt. n. dicit Damas. 4° li° quia ex duplici natura cõpositi sumus s. intellectuali ⁊ sensibili. ideo duplices deo adorationẽ offerimus. s. spũalem que consistit in interiori motu aie. ⁊ corporalẽ que consistit in exterior corporis humiliatione ⁊ quia in oibus actibus latrie illud q̃d est exterius refertur ad illud quod ẽ interius sicut ad principali°. ideo exterior adoratio fit pter interiorem ut. s. pter signa humilitatis que corporaliter exhibemus. excitet affectus noster ad subiaciendũ se deo. quia cõnaturale est nobis ut p sensibilia ad intelligibilia pcedamus. vnde genuflectimus nostrã infirmitatẽ significantes respectu dei. prosternimus aũt nos quasi pfitẽtes nos nihil esse ex nobis. Utr adoratio requiratur locũ exterminatũ? R° q̃ sic. Sicut. n. dictũ est in adoratione principalior ẽ motio mentis interior. secundariũ aũt est quod pertinet exterior ad signa corporalia. mens aũt interius apprehendit deũ quasi non cõprehensũ aliquo loco. sed corporalia signa necesse est esse in loco exterminato. ⁊ ideo loci exterminatio non requiritur principaliter ad adorationẽ quasi sit de necessitate eius. sed sm quandã decẽtiã sicut ⁊ alia signa corporalia. Sm illud Job. 2° Domus mea domus orationis vocabit. Per illa autem verba Job. 4° Venit hora q̃ nec in monte hoc nec in hierusalẽ adorabitis patrẽ. predicit dñs cessationẽ adorationis tam sm ritũ indeorũ adorantiũ in hierusalẽ q̃s sm ritũ samaritanorũ adorantiũ in monte garizim. Uter q̃s. n. ritũ cessauit veniente spirituali euangelij veritate. Sic q̃ locus exterminat° eligit ad adorandum. non pter eũ qui adoratur quasi loco concludat. sed pter ipsos adorantes. ⁊ hoc triplici ratione. p̃. pter loci consideratione ex qua specialem deuotionẽ cõcipiũt adorantes ut exaudiant. ut patet ex oratione Salomonis. 3. Regi. 8° 2° pter sacra mysteria ⁊ alia sanctitatis signa q̃ ibi continentur. 3° pter concursũ multorum adorantiũ ex quo fit oratio magis exaudibilis sm illud Matth. 18° Ubi duo vel tres congregati fuerint in no. m. ibi sum.

Sciendum insup q̃ sm quandã cõdecentiã adoramus versus orientẽ. p̃. pter diuine maiestatis indicũ quod nobis manifestat in motu celi qui est ab oriente. 2° pter paradisũ i oriente constitutũ ut legitur Geni. 3° sm literã. 3. lxx. interpretũ. quasi redire queramus ad paradisum. 3° pter xpm qui est lux mũdi. ⁊ dicit° oriens Zach. 6° Et qui ascendit super celũ celi ad orientem. ⁊ ab oriente venturus expectat sm illud Matth. 24° Sicut fulgur exit ab oriente ⁊ paret vsq̃ in occidẽtẽ. ita erit ⁊c.

Utr tres persone adorentur vna adoratione. R° q̃ sic. Una est enim existentia siue essentia siue excellentia trium personarũ. ⁊ ideo vnus honor ⁊ vna reuerentia ⁊ p cõsequens vna adoratio exhibetur. In cui° signũ legitur de Abrahã Geni. 18° q̃ tres vidit ⁊ vnũ adorauit dicens. Domine si inueni gratiam ⁊c. Quando tamen nominantur tres persone singillatim ter flectimus genua in signũ trium personarum.

¶ Utr adorari possit aliq̃ creatura. Ꝓ: q̃ sic. Deo.n. debet reuerēta ꝓpter ei⁹ excellentiā q̃ cōcedit aliqbus creaturis non fm equalitatē ꝑ fm quandā participationem. ⁊ iō alia veneratiōe veneramur cū qō pertinet ad latriā. ⁊ alia veneratiōe q̃sdam creaturas excellentes qō pertinet ad duliam. Et qa ea q̃ exteri⁹ agūt signa sūt interiori reuerētie. q̃dā exterioza ad reuerentiā pertinentia exhibent excellentib⁹ creaturis inter q̃ maximū ē adoratio. sed aliqd est qō soli deo debet. s. sacrificiū. ⁊ ꝗ habēt ex vbis Aug. li. de ciu. dei. Scōm q̃ reuerentiā excellēti creature debuit Balthan adorauit David. 3. Regū. p. vbi dr q̃ Balthan ꝓpheta ingressus ante regem David adorauit eū. prius in terrā. ⁊ hoc etiā modo adorauit Abraham angelos Dei. is. ⁊ filij Josue 5. Iz intelligi possit q̃ adorauerit adoratiōe latrie cū q̃ ipsa angeli apparebat ⁊ loqbat. Johānes aūt ꝓhibitus est adorare angelū. Apoc. vlti. Tum ad ostendendū dignitatē hois quā ē p xp̄m adeptus ut adequet angelis. vñ subdit ibi. Conserū tu⁹ sū ⁊ fratr tuoꝝ. tū etiā ad excludendū idolatrie occasionē vñ subdit. cū adora. tum ad ostendendū dignitatē Johānis q̃ excellētior erat multis angelis. Scōm etiā reuerentiā q̃ deo debet Mardochē⁹ noluit adorare Amon timens ne dei honorē transferret ad hominem ut dicit Hester. 13. ¶ Utr humanitas xpi sit adoranda cultu latrie. Ꝓ: ꝗ duplicter pōt intelligi. aut habēdo respectu ad humanitatē xpi in se. ⁊ sic cū sit creatura non obstante qō est vbo vnita. non est ei latria exhibēda. ⁊ sic dicit glo. sup illud ps. Adorate scabellū pedū ei⁹. q̃ caro xpi adorat a nobis nō adoratiōe latrie q̃ soli creatori debetur. ꝑ illa q̃ dulia dignior est. Aut habēdo respectū ad verbū cū quo ē vnita hypostatice. ⁊ sic hūanitas xpi cult latrie debet. vna n. adoratiōe adorat suppositū ⁊ natura. ita q̃ natura p suppositū xps aūt est nomen psone in duab⁹ naturis fm Damas. li. 3. c. 3. ⁊ ideo vna ⁊ eadem adoratione adoratur xpus ⁊ humanitas eius. ⁊ huic modo respōdendi concordat Damas. li. 3. ca. 8. dicens sic. Unus est xps perfect⁹ deus ⁊ perfect⁹ hō. quē adoramus cū patre ⁊ spū sancto vna adoratione cū incōtaminata carne eius. nō inadorabilē carnem eius dicentes. adoratur. n. in vna verbi hypostasi. B. Rich. 3. dis. 9. q. 2. arti. p. c. Utr imago xpi sit adoranda cultu latrie. Ꝓ: imago pōt dupliciter considerari. s. uel fm q̃ ē quedā res. ⁊ sic nullus honor sibi debetur sicut nec alicui lapidi uel ligno. uel fm q̃ est imago. ⁊ tunc qa idem motus ē in imagine in q̃tum est imago. ⁊ in imaginatū. vt⁹ honor debetur imagini ⁊ imaginato. ⁊ ideo cū xps latria adoret. ita⁹ imago similit debet latria adorari. Unde Damas. lib. 3. ca. 8. dicit. q̃ honor imaginis pertinet ad ptho q̃ pū. i. imaginatū. ¶ Sed obiciť illud Exo. 26. nō facies tibi imaginē nec sculptā similitudinem. dicendū q̃ illud ꝓ eo tpe ꝓhibitus est in q̃ deus natura humana nō assūpserat. tūc. n. cū deus oīno spūs esset infigurabilis erat. secus aūt est postq̃ natura assūpsit humanā. Sūt aūt imagines bi⁹ introducte ꝓter simplicū instructionē. ꝓter affectus excitationē q̃ frequent mouetur magis ex visis q̃ ex auditis. ⁊ ꝓter maiorē ⁊ frequentiorē memorationē. Si dicatur q̃ bi⁹ imagines nec p vet⁹ testamentum nec p nouū approbant. Dicendū q̃ aplī multa tradiderūt q̃ in canone nō sūt inter que ē vnū de imaginib⁹. vñ Damas. li. 4. ca. 8. dicit q̃ Lucas xpi ⁊ bte vgīnis imagines depinxit. ⁊ xpus imagines suā abagaro direxit. ut historia ecclesiastica tradit. ¶ Utr crux xpi sit adorāda adoratione latrie. Ꝓ: bonor sine reuerētia nō debetur nisi rationali creature. insensibili aūt non debet nisi ratione naturē rationalis. ⁊ ꝗ duplicat. vno modo in q̃tū repsentat naturā rationalē. alio modo in q̃tū ei ꝓiungitur quocunq̃ modo. p̄ modo solent boies venerari imagines regis. z⁹ ei⁹ vestem. vtrūq̃ aūt venerant boies eadē veneratione q̃ venerant ē ⁊ regē. Si ꝗ quera tur de cruce in q̃ fuit xps crucifix⁹. vtroq̃ modo est a nobis veneranda. vno modo in q̃tū repsentat figurā xpi extensi in ea. alio modo ex gratia eius ad xpi membra. ⁊ ex ꝗ q̃ ei⁹ sanguine est pfusa. vñ vtroq̃ modo adoratur eadē adoratiōe cū xpo. s. adoratiōe latrie. ⁊ iō crucē allogmur ⁊ de peccamur q̃ ipsū xpm. Si aūt logmur de effigie crucis xpi in alia materia. s. lapidis ligni ul alia materia ⁊ bi⁹. sic veneramur cruces tūc ut xpi imagine quam veneramur adoratione latrie ut dictū est ꝑ. Aliq aūt dicūt q̃ crux ipsa in qua pependit xps in q̃tū est res quedā nō adorat eadē adoratiōe. s. latrie cū verbo. cū non pertinet ad personā verbi q̃ ꝑ pars eius. ꝑ adoratione hyperdulie in q̃tum ē quedā res xpi. rōne

cuius similitudinem vestis et alia quæ ad humanitatem xpi referuntur hypdulia adorantur. et hæc est positio Thomæ. 3. q. 25. ar. 4° c. Alij vero dicunt quod illa cruces non debent adorari ut res quædam. nec adoratione latrie. nec dulie. sed adoratione cuiusdam honoris et reuerentie tanquam instrumentum nostre salutis sicut etiam reuerentur sacramenta. propter eo quod sunt instrumenta nostre salutis. et hæc est positio Bonauentur. 3. dist. 9. q. i. ar. 4. c. ¶ Utrum mater xpi sit adoranda adoratione latrie. Resp. quod non. propter eo quod est pura creatura. quia nisi est mater dei quod est excellentissimum. ita quod excellentius creature pure peuenire non potest. ideo sibi non tam competit bonor dulie sed etiam hypdulie. quod nomen sumit ex glo. Hiere. 4.° vbi dicit. dulia maior et dulia minor. ¶ Utrum sancti reliquie sint aliquo modo venerande. Resp. quod sic. Sicut enim vult Aug° in ciui. dei. Omnia ad aliquem afficiunt ea quæ ex eo relinquuntur post mortem venerantur. non tam corpus aut partes corporis. sed etiam aliquæ exteriora ut vestes et similia. Manifestum est autem quod sanctos dei venerare debemus tanquam xpi membra filios et amicos. et intercessores nostros. et ideo reliquias sanctorum quasi cum quibusdam memoriam honore congruo venerari debemus. nisi et ipse xpus hoc reliquias conuenient honorant in presentia earum miracula faciendo. ¶ Utrum aduersarius adorari possit sine peccato. Resp. quod non. etiamsi xpus forte credat nisi interior uel exterius actualiter conditio exprimat. quia ipsa nouitas rei insolite considerationem et attentionem requirit. sicut dicit ex beata virgine quod cogitabat quis hic esset ista salutatio. In adoratione vero bostie sufficit hanc conditionem bene habitualiter. si consecratio debite est facta propter eo quod hostie consecratio est consueta.

De superstitione in communi. ti. 7°

Deinde considerandum est de vitijs oppositis religioni sive latrie. et primo de illis quæ pertinent ad religionem in hoc quod exhibet cultum diuinum. 2° de vitijs manifestis irrietatem ad religionem habendo per temptum eorum quæ pertinet ad cultum diuinum. Primum horum pertinet ad superstitionem. 3° ad irreligiositatem. vii. primo considerandum est de superstitione et pribus eius. et primo in communi. 2° de pribus eius in spali. ¶ Circa primum plura quæruntur. primo vtrum superstitio sit vitium religioni contrarium. Resp. quod sic. opponitur autem ei superexcellentissime. quia plus exhibetur in cultum diuinum quam vera religio. sed quia exhibet cultum diuinum nec cum non debet nec eo modo quo non debet. Et hoc autem superstitiosi dicti sunt sm Isidor. li° etymologiarum. quod deprecabant et immolabant ut sui liberi sibi superstites fierent. hoc est etymologia non significatio. ¶ Sed obiicit quod in glo. ad Cori. 2.° dicit quod superstitio est religio supra modum seruata non quam. Resp. sicut bonum metaphorice reputur in malis. put dicit bon° latro. ita etiam nostra virtus quinque accipitur transumptue in malis. ut prudentia quinque ponit. propter astutia sm illud Luc. 16° Filij huius seculi prudentiores sunt. fi. ln. et sm hunc modum superstitio dicitur religio. Utrum sint diuerse species superstitionis Resp. quod sic. vt. n. supradictum est vitium superstitionis consistit in hoc quod transcedit medium virtutis sm aliquas circumstantias. non autem quibus circumstantiarum corruptarum diuersitas: variat speciem peccati. sed tamen quia referuntur ad diuersa obiecta uel diuersos fines. sm hec. n. actus mozales species sortiuntur. Diuersificantur quidem superstitionis species primo ex parte obiecti. potest n. dominus cultus exhiberi. uel cui exhibetur est. f. eo modo non indebito ut si quis temporare colerent deum sm veteris legis ritum. et hec est prima species superstitionis. uel ei cui non debetur. f. creatura nature. et hoc est aliud genus superstitionis. quod diuidit in multas species secundum diuersos fines diuini cultus. Ordinatur autem diuinus cultus primo ad reuerentiam eo exhibendam. et sm hanc primam species huius generis est idolatria quia diuinam reuerentiam indebite exhibet creature. 2° ad hanc quod instruatur a deo quem colit. et ad hanc pertinet superstitio diuinatiua quia demones consulunt per aliquam pacta cum eis inita tacita uel expressa. ¶ 3° ad quandam directionem actuum humanorum sm institutum dei quod colitur. ad quod pertinet superstitio quindam observantiarum. et hec tria Aug° 2.° de doctri. xpiana tangit. Superstitiosum est inquit quicquid institutum est ab hoibus ad facienda et colenda idola. pertinens ad colendum sicut deum. creaturam preter uel vllam creature. et hanc pertinet ad primum et primo subdit. uel ad consultationes et pacta quorum signorum cum demonum placita atque feterata. quod pertinet ad 2m. et primo pacta. Ad hanc quod pertinet ocis ligature et. quod pertinet ad 3m.

De superstitione cultus indebiti veri dei. ti. 8°.

Postea considerandum est in spali de pribus sive speb° superstitionis. primo de superstitione cultus indebiti veri dei.

2° ve supstitiõe idolatrie. 3° ve supstitiõe diuinationũ. 4° ve supstitiõe obseruantiarũ.

Circa primũ q̃rũtur plura. s. vtr̃ i cultu veri rei possit esse aliqd permitiosuz. Ꝓ° q̃ sic. ut n. dicit Aug° li° 5 mendaciũ. Mendacii maxime pnitiosũ est. quod fit in pximentib° ad religionẽ xpianã. Est aũt mẽdacii cũ aliqs exterius signat ꝓtũ vitati sicut aũt significat aliqd vbo ita ⁊ facto. ⁊ in tali signatiõe facti ꝓsistit cultus religiõis exteri°. ut pateꝛ ex supradictis. ⁊ iõ si p cultum exteriorẽ aliqõ falsũ significetur: erit cultus pnitiosius. B aũt contingit duplicit' vno modo ex pte rei sicte a qua discordat significatio cultus. ⁊ B mõ tpe legis noue pactus xpi mysteriũ pnitiosuz est vti ceremonijs legis veteris: qbus xpi mysteria significabant' futura. sicut etiam pnitiosũ esset signis ꝓfiteri xpm esse passurũ. Alio modo ex pte colentis. ⁊ B pteci pue i cultu cõi q̃ p ministros exhibet' i ver sona totius ecclesie. sicut n. falsarius esset ꝓponens ex pte alicui° non cõmissa sibi. Ita etiã exhibens vo cultũ ex parte ecclesie cõtra modũ diuã auctoritate ꝓstitutum ⁊ i ecclesia ꝓsuetũ. vñ dicit Amb° In dignus est q̃ aliter celebrat ministeriuz q̃s xpõs tradidit. ⁊ ideo dicit glo. sup Coll. 2° q̃ superfluo est qñ traditioni humane nomẽ religiõis applicat'. Ro tñ q̃ in diuersis ecclesijs diuerse sũt ꝓsuetudines i cultu diuino: q̃ in nullo vitan repugnãt. ⁊ iõ sunt seruande ⁊ eas pterire nõ licet. Utr̃ in cultu veri rei possit esse aliquid superfluuz Ꝓ° q̃ sic. Sciendũ tñ q̃ aliqd superfluuz dicitur dupliciter. vno modo fm quantitatem absolutam. ⁊ sic nihil potest esse superfluũ in diuino cultu. quia nihil potest bõ facere quod non sit minus eo quod debet deo. Alio modo fm quantitatem ꝓportionis. qa. s. non est fini ꝓportionatum. Si nis aũt diuinus cultus est ut homo dei gloriã deo. ⁊ ei subiciat se mente ⁊ corpore. ⁊ iõ q̃cquid homo facit pertinẽs ad gloriã dei ⁊ ad hoc q̃ mens hominis deo subiciat'. ⁊ etiam corpus p moderatam cõcupiscẽtiarum refrenationẽ fm dei ⁊ ecclesie ordinationẽ ⁊ ꝓsuetudinẽ corꝓ qbus pnunt non superfluit in cultu dei. Si vero sit aliquid qõ quantũ ẽ de se non pduceat ad aliqõ trinz ꝓdictorz. aut cũ sit pter dei ⁊ ecclesie institutionem. uel ꝓtra ꝓsuetudinẽ cõem. q̃ fm Augt. p lege hũana hũda ẽ. totũ ẽ supstituz reputãdũ ⁊ supstitiosũ. qa i exterioꝛb° tũ ꝓsistens ad interiorẽ nõ pduce cultũ. vñ Aug° li° de vera religiõe induxit Luc. 17° Regnũ dei intra vos est ꝗ supstitiosos q. s. exterioꝛib° pncipalẽ curã impendũt.

De idolatria. ti. 9°.

Deinde ꝓsiderãdũ ẽ ꝗ supstitiõe idolatrie. De hac aũt q̃rũtur plura. s. vtr̃ sit spẽs supstitiõis. Ꝓ° q̃ sic. ut dicũ ẽ ꝗ. Idolũ. n reducũ est ab eo qõ ẽ idos ut dicit Isido. idos aũt dicit formã ab idea tractã. ut dicit Seneca. vñ idolũ ꝓprie dr̃ simulacrũ repsentatiuũ rei cristãtis uel rei ficte. ⁊ fm B idolatria ꝓprie dr̃ cũ simulacra colũt'. Ex cõi tñ ꝓsuetudine qa creaturas colebant gẽtiles: sub quibusd ã imaginib° impositũ ẽ nomẽ idolatrie ad significãdum quemcũq̃s cultũ creature etiã si sine imagib° fieret. Cult° nãq̃s diu° sic creature sensibili exhibebat' p aliq̃ sensibilia signa. puta sacrificia. ludos. ⁊ alia hi°. ita etiã exhibebatur creature repsentate p aliquã sensibilẽ formã ã sine figurã q̃ dicit' idolum. Diuersimode tñ cultus diu° exhibebat' idolis. quid ã. n. p quandã nephariã arte imagines q̃sdam ꝓstruebãt: q̃ vtute demonum aliq̃s certos effect° habebãt. vñ putabant in eis esse aliqd diuinitatis. ⁊ p ꝓs eis cultũ d nũ deberi. ⁊ B fuit opinio Hermetis term egisti. ut dicit Aug° 8° de ciui. dei. Alij vero exhibebant cultum diuinitatis nõ ipsis imaginibus. sed creaturis q̃z erant imagines. oia aũt B ad supstitiõs idolatrie ptinebãt ut pz p Aug^m 2° de do. xpia. Notandũ aũt q̃ apls i. Cori. 8° dicit. Scimus qa nihil ẽ idolũ in mũdo. p eo q̃ imagies ille q̃ idola dicebant' non erant aliate. nec aliquã vtutũ diuinitatis hãtes. ut Hermes ponit q̃ssi eẽt aliqõ ꝓpositũ ex aĩa ⁊ corpe. Et sic intelligendũ ẽ illud qõ dr̃. 3. Reg. 2° c. q̃ idolis imolatũ nõ ẽ aliqd. qa p hi° imolationẽ carnes imolate: nec aliquã sanctificationẽ ꝓsequebãt' ut gẽtiles putabant. nec aliquã imũdiciã. ut indei credebãt. Ro etiã q̃ latria vno° põt significare actum humanũ ad cultũ dei pinentez. ⁊ sic dicit' vnuoce de cultu diuino ⁊ de cultu fm q̃ pertinet ad idolatriã. sicut etiã solutio tributi vnuoce dr̃ siue exhibeat' vero regi siue falso. Alio modo sumit' put ẽ idẽ religiõi ⁊ sic cũ sit vt° de ratiõe ea° ẽ q̃ cult° diu° exhibeat' ei cui debz exhiberi. ⁊ sic equoce

dicit ꝑ latria vere religiōis ⁊ ꝑ idolatria ¶ Utꝯ idolatria sit peccā. Rꝰ ꝙ sic. Exo. 20. Non adorabis ea. s. exterior. nec coles s. interiꝰ, ut exponit glo. ⁊ loquitur ꝑ sculpti libus ⁊ imaginib⁹. Nam ⁊ si oēs supiores reuereri ꝓbeant⁹, non tñ eadē reuerentia oibus ꝓbet: q̄ ꝓbetur sūmo ꝓo q̄ in singulari ratiōe oēs excedit. Dixerūt autem qdam heretici nō ēē periculosiꝯ si qs pscen tiōis tpe ꝓphensus: exterꝰ idola colat. dū tñ mēte fidē seruet. ⁊ h̄ ē manifeste falsū. cū n exterior cultus sit signū interioris. sicut est pnuntiū mendacū verbis asserē ꝓtrariū eius qd̄ credit in corde. ita etā si exterior e n cultū exhibeat alicui ꝗ illud quod sentit in mente. Est etā idolatria grauissimū peccatoꝝ. vñ dicit glo. sup Leuit. 15. Omne peccatū est immūditia aīe. ⁊ idolatria maxime. ⁊ h̄ est verū q̄tū est ex pte ipsi⁹ peccā sicut n. in republica grauissimū ēē videt q̄ aliqs honores regiū impendat alteri q̄ꝗ vero regi qa q̄tum ē in se totū ordinē rei publice pturbat. ita in peccis q̄ ꝓtra ordinē ꝓmittūtur que tñ sūt maxima grauissimū ēē videt honorē dīnū impendē creature. qa quātū ē in se facit aliū deū in mundo: minuēs principatū dīnū. Alio tñ modo potest attēdi grauitas ex pte peccātis. sicut dꝰ gram⁹ ēē peccā ei⁹ q̄ peccat scient q̄ꝗ peccātis ignorant. ⁊ fm h̄ nihil ꝓhibet graviꝯ peccare hereticos q̄ fidē scient corrūpunt quā acceperūt q̄ꝗ idolatras ignorāter peccantes. Et silr etā alia peccā pōt ēē maiora ꝓpt maiorē ꝓtemptū peccātis. ¶ Que fuit causa idolatrie. Rꝰ causa eius dispositiua fuit ex pte hominꝯ. ⁊ h̄ triplicit. p̄ ex inordinatiōe affectꝰ. ꝓut. s. homines aliquē hominē nimis honorāt: vel nimis venerātes honorē dīnū impenderūt ei. 2° qa hō nālit in repsentatiōe delectat: ut dicit Ps i sua poetria. ⁊ iō homines a pnciplo videntes p diligētiā artificis imagines hominꝯ expressiuas factas: dīnitatis cultū eis impenderūt. 3° ꝓpt ignorātiā veri dei cui⁹ excellentiā homines nō ꝓsiderantes quibusdā creaturis ꝓpter pulchritudinē. sive virtutes dīnitatis cultū exhibuerūt. ꝑ his tribus hꝰ in lr. sapien. ꝑ pma. c. 14° ꝑ 2ª 15° ꝑ 3ª. 23° ut diligent inuicē. Alia aut causa idolatrie s. consūmatiua fuit ex pte cremonū q̄ se colendos homib⁹ exhibuerūt in idolis dādo respōsa. ⁊ alia q̄ ridebant hominibus mirabilia faciendo. vñ ps. Oēs dij gentium demonia. Et nota q̄ in pma etate non fuit idolatria ꝓpt recentē memoriā creatoris mūdi. et q̄ adhuc vigebat cognitio vnius dei i mēte hominꝯ. ⁊ in 2ª etate legit ēē riuēta a Nemroth q̄ ut dꝰ cogebat homines ignē adorare. ut. l a Nino q̄ imaginē patris sui beli adorare fecit. Apud grecos autēꝯ ut Isidor⁹ refert Prometheꝰ pmus simulacra hominꝯ fuerit ꝑ luto. Iudei vo dicūt q̄ Ismahel pm⁹ simulacra ꝑ luto fecit. In secta vero etate ecclesie est per virtutē ⁊ doctrinā xpi q̄ ꝑ diabolo triūphatur.

¶ De dīnatiōe ⁊ ei⁹ spēb⁹ in cōi. a. x⁹.

Postea ꝓsiderandū est ꝑ supsitiōe dīnatiua. ⁊ p̄ in cōi. 2° de pub⁹ eius in spāli. Circa pmū querit plura. s. vtꝯ dīnatio sit peccā. Rꝰ ꝙ sic. vñ dꝰ Deut. 18 Non sit q̄ phitōēs ꝓsulat. neq̄ dīnos et. 26 q. 5. dicitur. q dīnationes exercēt: sub regulis quinqēnij iacēt fm q̄d⁹ pnie diffinitos. Ad q̄ intelligendū notādū ē ꝙ dīnator non dicit si qs pnūciet ea q̄ necessario vel ut in plurib⁹ euenūt q̄ humana rōne pnosci pōt. sicut astrologi ex cognitione cāꝯ pnūciant infallibiliter futuras eclypses. ⁊ ex consideratione stellaꝯ pnūciant ꝓiectura lie pluuias ⁊ siccitates. ⁊ medici sanitatē ⁊ mortē. ⁊ ita euenit ut in plurib⁹. Non videtur etiam dīnatio si qs aliq̄ futura contingētia ꝑo rendāte cognoscat. tūc n. ipse nō dīnat. q̄ dīnū ē facit. ⁊ magis quod dīnū est suscipit. Tunc aut solū dꝰ dīnare qī indebito modo sibi pnūciationem futuroꝝ euentuū vsurpat. ¶ Preterea qī pter ꝑ manifestā reuelationē pnūciare presumit aliq̄ futura ꝓtingentia ad vtrūlibꝯ. ut sūt illa q̄ ꝑendēt ex libo arbitrio. nl' etā ꝓtingentia ut in pauciorib⁹. ut sūt que per accīs ꝓtingūt. sive i reb⁹ humanis. sive i rebus nālibus sicut q̄ lapide cadēte fiat terremot⁹. ⁊ q̄ hoīe sodēte ꝓbesaur⁹ inuenat⁹. pscire. n. talia ē solius ꝑ. vñ Isa 41° Annūciate q̄ ventura sūt in futuꝯ. ⁊ sciemus. qm dij estis. Ut Isidor⁹ li° ethimo. dicē q̄ dīni dicūt q̄ ꝑo plenitudinē n se plenos simul āt. ⁊ aliqua q̄dā fiduciāte hoib⁹ futura ꝓiecerūt. h̄ Isi. ꝙ ōstat antē h̄ ēē peccā. vñ dīnatō sp ē peccā. ⁊ iō Petro dicē sup Matth. q̄ dīnatio sp accipit i malꝯ ptē. Sꝯ obiciē qa Aug⁹ dicē ꝑ li. ar. Quis audeat dicē aliqua disciplinā esse malā. ⁊ aliq̄ artes sūt dīnatiue. ut patet p

pfm l.ꝰ ex meme.g videt q̃ oratie non fit peccũ. Rꝰ q̃ aliq̃ artes sũt ad prescedũ futuros eũtus q̃ ex necessitate vel frequẽter euenũt. quod non p̃tinet ad diuinationẽ ꝯ ad alios futuros euent⁹ cognoscendos nõ sũt aliq̃ vere artes sive discipline ꝯ fallaces ⁊ vane ex acceptiõe ꝛmonis introducte. ut Aug⁹ dicit. ⁊ꝰ ex cui rei. Utq̃ species diuinat⁹onis sint plures. Rꝰ q̃ sic. ut vult Isidor⁹ ethimologiar⁹. Ad q̃ intelligendũ q̃ oĩs diuinatio vtit ad p̃cognitiõẽ euent⁹ futuri aliq̃ ꝛmonũ ꝓsilio ⁊ auxilio q̃ quidẽ exp̃sse q̃z im ploratꝰ. q̃z autẽ p̃ter hoĩs p̃tionẽ se ex modo ĩgerit occulte vanis ingestionibus futuro⁹ ut mẽtes hoĩz iplicet falsitati aut vanitati. Est aũt vna vana ingestio futuro⁹ ꝛum q̃ futura p̃nosce temptat vnde p̃hosci nõ possunt Demões aũt exp̃sse inuocati solẽt futura p̃nũciare multiplicat. q̃z quidẽ quibusdam p̃stigiosis apparitiõib⁹ se aspectui ⁊ auditui hoĩz ingerẽtes ad p̃nũciandũ futura ⁊ h̃ spẽs dr̃ p̃stigiũ ex eo q̃ oculi hoĩz p̃strigũt. q̃z p sõma ⁊ h̃ dr̃ vita senior. q̃z p̃nostrator⁹ aliq̃ apparitionẽ vel locutionũ ⁊ h̃ dr̃ nigromãtia. ut dr̃ i li. ethi. Hi gros.n. grece mors dr̃ latine. mãtia vo diuinatio. q.a quibusdã p̃cantatiõib⁹ adhibito sanguine videt̃ resuscitati mortui diuinare ⁊ ad interrogata respondẽt. dicũtur n demões sanguine amare. Mag̃ vo p̃nunciant sumra p hoĩcs vmos. ut p̃z in arteticis. ⁊ h̃ dr̃ diuinatio phitonica. q.a.l. fit p phitones q̃ sic dicũ sũt. ut dicit Isidor⁹. a phiton apollune q dr̃ fuisse auctor diuinãdi. Mag̃ p aliq̃s figuras vel signa q̃ apparent ut reb⁹ maiatis. q̃ quidẽ si apparẽt in aliquo corpore. refert ut i vngue vel ferro vel lapide polito. dicit̃ geomantia. a geos q̃ ẽ tra. Si aũt in aqua dr̃ hidromãtia. ab idros q̃ est aqua. Si in aere dicit̃ aeromantia. Si in igne pyromantia a pur q̃ est ignis. Si aũt in viscerib⁹ aiaũ immolatorũ in aris dicũ dr̃ auspiciũ q̃ inspecto in aris. Diuinatio vero q̃ fit sine exp̃sa. ꝛmonũ inuocatiõe. dividit̃ in duo genera q̃z p̃mũ exist ad p̃noscendũ futura p̃sideram⁹ aliq̃d vel dispositiõib⁹ aliaꝝ rerꝝ. ⁊ si qdẽ aliqs tutat̃ p̃nosce futura ex p̃sideratiõe situs ⁊ motus siderꝝ. h̃ pertinet ad astrologos. q dicũt̃ genetici. q̃ natalũ p̃sideratiões dicꝝ. Si vo ex cõsideratione dicꝝ vel horaꝝ vel auraꝝ nõc dicũt̃ auruspices q.l. dies ⁊ horas in negociis ⁊ operationib⁹ agendis obseruãt. Nõ tũ q̃ obseruare tẽpus q̃z ẽ infidelitatis. ut in his q̃ pure expendẽt a lilo ar. q̃z nẽ aui l. q̃ p̃ceptũ. ut in nuptus celebrãdis. q̃z sagacitatis. ut in his q̃ cãm h̃nt naturalẽ. ut in potiõib⁹ minutionib⁹. ⁊ hi Si vo p voces vel motus auiũ. vel quorũ cunq̃ aiaũ. sive p sternutationes hoĩz vl salt⁹ mẽbrorũ. h̃ p̃tinet gnãlr ad augurium q̃ sic dr̃ q̃ auigeriũ vl augarriũ a gestu vel garritu auiũ. sic auspiciũ ab inspectione auiũ. q̃z p̃mũ p̃tinet ad aures. secũdũ ad oculos. in auib⁹. n. hi⁹ p̃cipue solent cõsiderari. Si vo hi⁹ p̃sideratio fiat circa vba hoĩz alia intentiõe dicta. q̃ gs retorquet ad futurꝝ q̃ vult p̃nosce dr̃ omen. Si aũt p̃sideratur aliq̃ dispositiones figurarꝝ in aliqbus corporib⁹ visui occurrẽtes erit alia spẽs diuinatiõis. Haec ex incantatis m in⁹ p̃sideratis diuinatio sup̃a dicit̃ q̃ romant'a. cyros n grece dr̃ manus latine. Diuinatio vo ex qbusdã figuris i spatula aliciũ aiaĩs apparentib⁹ dr̃ spatulum antia. Ad z⁹ vo gen⁹ diuinationis q̃ est sine exp̃sa ꝛmonũ inuocatiõe. p̃tinet diuinatio q̃ fit ex p̃sideratione eorꝝ q̃ euenũt ex q̃ hnsdam q̃ sero fiũt ab hoib⁹ ad ingrediũz aliq̃ occultũ. sive p p̃sideratione p̃ctorꝝ q̃ p̃tinet ad artẽ geomantie. sive p considerat'onẽ figurarꝝ q̃ pueniũt ex plũbo liquefacto in aq̃ pecto. sive ex quibusdam cedulis scriptis vel nõ scriptis. in occulto repositis. cũ p̃sideratur quis q̃z accipiat vl cuã ex sortibus inscriptis. positis q̃z in uno. in vel minorẽ accipiat. in l cuã ex tarãlorum p̃iectiõe q̃z p̃ncta plurꝝ p̃ncta. q̃ oia sortiũ nomen h̃nt. vti note sortilegũ p̃nũtur Sic q̃ triplex ẽ genus diuinatiõis. q̃z p̃mũ ẽ p manifestã ꝛmonũ inuocationẽ. z⁹ per solã p̃sideratiõẽ dispositiõis vel mot⁹ alicuius rei. ⁊ z⁹ ẽ dũ f'cum⁹. aliq̃d vt rõb mansuetẽ aliq̃ occultũ. p̃mus p̃tinet ad nigromãticos. z⁹ ad augures. ⁊ z⁹ ad sortilegos. Sub q̃libꝝ aũt horꝝ multꝝ p̃tinẽt ut p̃z ex dictis. Quinque modos p̃dictos ponit Aug⁹. ⁊ hũr 26 q. 4 igit̃ gen⁹. et. q. 5. nec mirꝝ. et. c. cũ et q. 7 no obstantꝝ. Tꝝ ⁊ h̃ ꝛsideꝝ obiect̃ mlt iplicẽt. aiẽ. n. scõrꝝ nõ fauẽt illicite interrogationi l. Saul interrogãti ex eũtu futuri belli p mulierẽ phitonissam: Samuel apparuit ⁊ futurꝝ bellũ p̃dixit. q̃ diuinatio q̃ fit p inuocatiõẽ ꝛmonum nõ est peccũ. Praeterea aues circa futuros euent⁹ ipm aliq̃ nãlit̃ cognoscũt. p̃m illud

Hiere.8° Milius in celo cognouit temp° suū. ꝗ nālis cognitio ē infallibilis. ⁊ a vo. ꝗ vti cognitōe anīē ad p̄cognoscenda futura qō est auguriari nō est illicitū. Preterea Hedcon i numero sēōr ponitur vtz Heb. xi° Qui vti v° fuit omine et ꝗ ꝗ au dinit recitationē ⁊ interpretationē eiusdē somniū. ut legit Iudicū 7°. Et filī Eliezer seru° Abrahe. ut legit Gen. 24°. ꝗ videtur ꝗ talis diuatio nō sit illicita. R° ad pmtz dicendū ꝗ sicut Aug° dicit ad Simplicianuz. Non ē absurdū credē aliq̄ dispēsatione pmissū fuisse ut nō dominātē arte magica nel potentia dispensatiōe occulta q̄ phitonissam ⁊ Saulē latebat. se iusta spūs ostēderet regis aspectib°: diua eū snia percussurus. nel nō vere spiritus Samuelis a sua rege est creatū°. ꝗ aliq̄ō fantasma ⁊ illusio dēmonū imaginaria diaboli machinatiōib° est facta. quā appellat Samuelez scriptura. sicut imagines solent rerū suaꝝ noib° appellari. Ad 2m̄ dicēdū ꝗ illa auctoritas loqtur de cognitiōe anīē respectu eorū q̄ pinēt ad eas. ⁊ ad ꝗ p̄cognoscēda eorū motus ⁊ voces p̄sideare non ē illicitum. puta si qs ex ꝗ corniculā crocitat pluuiā esse cito futurā p̄dicat. Ad 3m̄ dicendū ꝗ Hedcon obseruauit recitationē ⁊ expositionē somniū accipiēs eam. p omine q̄ ordinatā ad sui instructionez a dīna puidētia. ⁊ filī Eliezer attēdit vba puelle ordīne ad vtū p̄missa. Ad ꝗ nō ꝗ in noua lege mens boīs arcet a tpaliū sollicitudīe ⁊ iō in noua lege non ē aliqd institutū ad p̄cognitionē futuroꝝ euentuū de tpalibus reb°. In veteri aūt lege q̄ pmittebat terrena erāt p̄solationes de futuris ad religionē ptinētes vti dr Isa. 8°. Cū dixerint ad vos q̄rite a phitonib° ⁊ dīnis q̄ studēt in incantatiōib°. subdit q̄i rōnez. nūqd nō ppls a deo suo requrat visionē. p viuis ⁊ mortuis. Inuenīt tū etiā in noua lege aliqui. p̄bere spūs bītes q̄ mīta ō futuri euētib° p̄dicerē.

De cognitōe dēmonū respectū fut°ꝝ. ti. xi°

Quinde p̄sideradū ē de ptibus diuinatiōis i spāl. ⁊ p̄ de diuinatione p dēmonia. 2° de diuinatiōe p astra. 3° de diuinatione p somnia. 4° de diuinatiōe p sortilegia. Circa pmtz ad maiorē hui° mātē euidētiā p̄sideradū ē de cognitōe dēmonū respectu futuroꝝ. ⁊ hui° gra q̄rūtur plura. s. vtrz dēmones cognoscant futura. R° fatuoꝝ tripler ē genus. q̄dam. n. futura hīt eternitatis cās ⁊ infallibiles. ut illa q̄ attendūt circa mētū corporū supioꝝ in qb° ē eternitas ⁊ ois intredimēti remotio. ⁊ talia p̄ sit certitudinalit scīri nō solū a deo ⁊ in deo. ꝗ etiam a creatura. ⁊ ꝗ in sua cā sicut tēp° eclypsis ⁊ p̄similia. Quedā hīt eternitatē cām. ꝗ tū fallibilē. ut illa q̄ sūt p̄ inferiorez naturam. q̄ iō hīt cām eternitatē. qa intētio nātē monet eternitate ad vnū. iō vo fallibilem. qa multipliciē pōt occurrere impedimentū. utpote q̄ ager seminat° si terra pinguis est. ⁊ bona dispositio supioꝝ corporū afferat fructū pinguē. ⁊ ista p̄sit quodāmō scīri ⁊ p̄scīri. nō tū a deo ꝗ etiā a creatura q̄ nouit naturas rerū supioꝝ ⁊ inferiorū. nō tū ita certitudinaliter sicut p̄dicta. Quedaz hīt cām indeterminatā ⁊ fallibilē sicut ea q̄ sūt a voluntate nīa: q̄ indeterminata ē. ꝓter ꝗ q̄ ē ad opposita. ⁊ fallibilis etiam qa p̄sit voluntū pficere occurrere multa impedimēta. ⁊ talia nō p̄sit certitudinalit scīri ab aliq̄ creatura in seipsa. ꝗ soluz a deo. ut p̄ reuelatōz dīnā. Vnde Dama. li° 2°. c. 4°. dicit q̄ futura neq̄ angeli neq̄ dēmones nouerūt. s. nālī cognitōe. ⁊ loqtur de futuris ptingētib°. Ratio aūt hui° ē ista. qa cognitio creature dependet ex re. qm̄ ꝗ res incerta est in se ⁊ i sua cā ideo creatura non pōt illā certitudinalit noscē aut p̄scire. diuina aūt cognitio nō dependet a reb°. imo oia q̄ nouit p̄ modū vitatis nouit. ⁊ qa sua vitas ē certissima certissime cōgscit cōtingētia ut nēcia. ⁊ sic certissime nouit. ita pōt certitudinalit dēmōstrare ⁊ reuelare. iō ꝗ p̄cognitio futuroꝝ nel ē vti vel a deo. ⁊ iō q̄i talia futura p̄dicāt p̄dictio dr diuinatio. qa talis ē act° diu°. Et etiā qa diabolī sup hi maxime conāt ostēdere ꝗ in se bē. ⁊ iō dicē ꝗ dēmōes p seipsos futura ptingētia p̄scīt certitudinalit. ꝗ est eis attribuē qō dē. iō ē ibi infidelitas ⁊ infidelitatī frequēt āncra idolatria. iō diuinatio est ꝓhibita. Euts aūt dēmōes nō possunt per seipsos futura ptingētia scire certitudialiter tū frequēt vera p̄dicūt. qa enētū futuroꝝ aliq̄ō p̄scīūt nel p̄sentūt. ꝗ aūt q̄drupliciter scīūt. sicut dicit Aug° 3° sup Gen. Aut. n. sensus nel ingenij acrimonia. Aut multa experientia. Aut dolosa cautela. Aut alicuius doctrina. Sensus acrimonia. ut qī vident ⁊ oīl gēt p̄sideratū ad qd inducēt affectio nīa: nel q̄ sūt inducentia nel retrahentia.

Exprietia tẽpor. ga ex talib⁹ vidit accidẽ
talia. Dolosa cautela qñ ponit aliqd fa
cere ⁊ pdicit q̃ aliud fit factum. Aliena
doctrina qñ multo cũ iudi⁹ pmittit ab ãgel⁹
ad discere. Et sic patz q̃ dmones futura
pnuntiantia ⁊ si pnt probabiliter non pnt tñ
certitudinaliter pscire. Sz obiciꝫ ga astro
nomi ⁊ mathematici p cursuꝫ astrorꝫ pco
gnoscit ⁊ dicit multa futura. ⁊ videmus
q̃ ĩ multis vera dicit. Sz maior est intelli
gentia in angelis. g. nõ. Rꝰ. q̃ astronomi
uel mathematici frequẽt dicit vera pnu
tiando uel fm legẽz astrorꝫ uel fm dia
boli cõmertũ. fm legẽ astrorꝫ ut qñ stella
vtiatur q̃ bz impssionem sup diuersos hu
moꝛes tũc disponit fm ꝗ hoiem ad diuer
sos moꝛes ⁊ affectiões. fm cõmertũ dia
boli ut qñ volũt vim astrorꝫ vltra ptendẽ
q̃ ad id sup q̃ possũt. tũc. n. nisi diabolus
adesset: ita frequent falsũ sicut verũ dice
rent. nũc aũt cum toto auxilio dmonũ fre
quent falsa pdicit ⁊ decipit. ꝗ tanta ẽ dẽ
monũ astutia q̃ ita scit occultare fraudẽ
suã ut ostendat errorẽ sine defectu fuisse in
astronomo psiderante. nõ in arte uel dia
bolo assistẽte. In ꝗ g̃ stat rõ q̃ astronomi
de pnuntiatib⁹ hmõ⁹ cãm fallibilem ⁊ inde
terminatã nõ pscit vera nisi ex pictura
⁊ diabol⁹ ex maiori pictura illa pscitur.
nõ tñ certitudinaliter pscit. ꝗ Bon. z. dist. 7
p. z. q. 1. ar. 3. o ¶ Utꝫ dmones pnoscant
pluuias ⁊ hi⁹. Rꝰ qdã dicit q̃ licz dmo
nes p suã nãlem vtutẽ habeãt futurorꝫ ta
lũ valde pbabilẽ pictura eo q̃ corꝫ cãe
sũt nãles ⁊ determinate. ⁊ ut in plurib⁹ eue
nũt. tñ qa pdicte cãe sũt impedibiles. ideo
hi⁹ futurorꝫ certã pcognitionẽ p suã nãlẽ
vtutẽ hre nõ pnt. Et si dicat⁹ q̃ illuꝫ erat ex
se: erat nata illũ effectũ. ⁊ ducẽ. qñz est per
accãs ⁊ a casu. vñ talis cursus nõ habet
aliquã cãm nãlem p se. qa cũ non sit vere
vnũ non est vere ens. Uñ pbs 6° metha.
dicit de tali ente qõ est, pinquã non ens. ⁊
q̃ talis entis nõ est gnãtio nec corruptio.
p hac etiã opinione videt pbs cẽ in codẽ
li⁹ vbi reprobat opinũ nõ dicẽtũ oẽs effec⁹
nãles euenire de ncẽtate. si. n. cursus
causaꝫ nãlũ sp eẽt de ncẽtate oẽs effect⁹
nãles euenirẽt de ncẽtate. qõ pbs reputat
falsũ. Pro hac etiã opinione facẽ videntur
excoica⁹ cuiusdã articuli q̃ est talis. f. q̃ ni
hil fit a casu. ꝗ oia euenũt de ncẽtate. ⁊ q̃
oia futura q̃ erũt de ncẽtate erũt. ⁊ q̃ ni
hil euenit pnuntiẽt: pstderando oẽs cãs ẽ
error. ga pcursus cãꝫ est de diffinitõe ea
tualis effectus. fm Boetũ in pso. Alij vo
dicũt priũ. ga natura de ncẽtate opatur. ⁊
nõ oẽs effectus nãles nisi impediantur p li
berũ arbitriũ. uel angelicũ uel humanũ: de
necessitate euenũt psupposita influentia
gnãli. q̃ ncẽtia est ad pseruationẽz nature
create ⁊ ipsi⁹ opationẽ. vñ si nã disposuit
nubẽ ad pluuiã: de necessitate resolueitur ĩ
pluuiã nisi superueniat aliq̃ causa fortior
nãlis q̃ hec de ncẽtate impediat. a causa
g̃ necessaria euenũt. ⁊ a cã ncẽtia ipedũt.
Cum g̃ dmões sint vertibilitatẽ nãlẽ de
mentorꝫ ⁊ corporꝫ celestiũ. ⁊ motũ. ⁊ cursũ
⁊ pũctionẽ planetarꝫ inter se. ⁊ eiz stellis
fixis: pscire pnt p suã vtutẽ sub certitudie
futurꝫ euentũ ut aꝫ impssionũ nãlũ. ⁊ fu
turz impedimẽtũ. ne dispositio ad eas redu
cat⁹ ad actũ. Pro ista opinione ẽ q̃ videm⁹
formicas imminẽte pluuia portare granũ ĩ
cauernã. ga pcognoscũt futurã pluuiã. g̃
multo magis diabol⁹ ista cognoscẽ potest
Qui vult tenẽ opinionẽ primã pot ridẽ ad
illud de formicis q̃ illud nõ facũt ga fu
turã pluuiã pcognoscãt. ꝗ ga ea q̃ pluuiã
de pprinq̃ futurã antecedũt: faciũt quendã
imutationẽ in corporib⁹ formicarꝫ. p quaz
quodã nãlũ instinctu mouentẽ ad portãdũ
granũ in cauernã. patet g̃ q̃ illud faciunt
pte ꝗ qõ pns est. nõ pte ꝗ qõ est futuruz
Pot etiaz dici q̃ qa sensitiua pot nãliter
imutari ab influentia celesti. nõ sic aũt in
tellectiua. iõ non ẽ inconueniẽs q̃dã bruta
p illã imutationẽ psentem aliq̃ futurꝫ p
cognoscere p estimariuã qõ intellect⁹ dia
boli p suã vtutẽ natural sub certitudine
pcognoscere nõ posset. Qui aũt tenẽt secũ
dã opinionẽ respondent ad articulũ excõi
catũ q̃ nõ est ꝗ cos. ga nõ ponit q̃ effect⁹
ex libero arbitrio dino. angelĩ
eo. uel humano de ncẽtate euenũt: qñ eue
nũt nec q̃ ncẽtio impedat: qñ impedũt.
qõ ponebãt illi ꝗ quos pdict⁹ articul⁹ fuit
excoicat⁹. Uñ nec ponit ꝗ opinio cursuz
causaꝫ q̃ sint voluntarie opantes cẽ ncẽtiz
q̃nis ponat cursũ cãꝫ pure naturalizz
de ncẽtate pcurrere qñ cursũt suppositio
motu celi sicut modo ẽ. ⁊ tali influentia ge
nerali sine q̃ nulla creatura esse possit nec
agẽ. Sz tñ ꝗ z⁰ opinio q̃liter cãꝫ incidat
ĩ pdictũ articulũ excoicatũ seu quecunq̃

ahū ē fugiēda. B Rich. 2. dis. 7 q. 3. ar. 2° o

Utr dæmones cognoscāt cogitationes cordū. B° cogitatio cordis duplicit pōt cognosci. vno mō in suo effectu. ⁊ sic non solū ab angelo. ſ ētiā ab hoīe cognosci potest. ⁊ tāto subtilī quanto effectū bī fuerit magis occultū. cognoscit. n. cogitatio cordis interdū nō solū p actū exteriorē. ſ ētiā p immutationē vult. Et ētiā medici aliquas affectiōes aī p pulsū cognoscē pōt. ⁊ multo magis angeli vel ētiā dæmones quanto subtilī bī immutatiōes occultas corporales ꝓpendūt. Unde dicit Aug° in li° de dīnatiōe dæmonū. q° aliquā hoīuz dispositiōes nō solum voce platas. ſ ētiā cogitatiōe conceptas: cū signa q̄dam ex aio exprimūt i corpore tota facilitate pdiscāt. Ipse in lib° retractationū B dicat nō ec̄ asserēdū quō B fiat. Alio mō pōt cognosci cogitatiōes. p ut sūt i intellectu. ⁊ affectiōes. put sūt i volūtate. ⁊ sic solus dē° cogitatiōes cordū ⁊ affectiōes volūtatū cognoscē pōt. cui° rō ē. qa volūtas creature rōnalis soli deo subiacet. ⁊ ipse i cā sol° opari pōt q ē ꝓncipale et° obiectū. ⁊ vltimus finis. ⁊ iō ea q̄ in volūtate sūt. vel q̄ ex volūtate sola ꝓpendent soli deo sūt nota. manifestū ē aūt q° ex sola volūtate ꝓpēdet q° aliqs actu aliq̄ consideret qa cū aliqs hz habitū scīe vel species intelligibiles in eo ecclēctes vtī cis cum vult. Præterea. angelus nō pōt illabi aīe q̄ nō pōt p nām videē ea q̄ sūt in aīa q̄dm sūt i intimo aie. Unde Aug°. de eccle. dog. c. 48° dicit. Internas aīe cogitatiōes diabolum nō videē certū sum°. ⁊. 3° Regū 8° dī. Tu sol° nosti cor filio ꝑ hoīuz. Notāda aūt q° immutatio sensibilis ⁊ corporalis q̄ cōcomitat cogitatiōes hoīs qñqs ē ita evidēs ⁊ indēterminata q° diabol° p eam in certā cognitionē cogitatōis venire nō pōt. qñz est ita fortis ⁊ determinata q° illā pōt cōgescere cogitationē quantū ad spēm. ut q° cogitat de midia vel de luxuria. non tñ credo q° p eā posset certitudinalīt cognoscē q̄ntum ad oēs circūstantias singulares. hæc Rich. 2. dis. 8. q. 2. ar. 4. o. Utr hoībus liceat vti misterio vel arte dæmonū ad cognoscendū futura vel aliqd aliud. B° vti ministerio diaboli pōt intelligi vno modo v̄ute dīna ei aliq̄ licita imperando. ⁊ B mō licet. vñ Paul° ut hī Act. 16° Imperauit spū malo q erāt i puella phitonica exire ab ea. ⁊ exiuit cade hora. 2° mō ipsum familiariter vel amicabiliter inocando. ⁊ B modo est illicitū ⁊ phibitū hoībus. p̄ lege diuina. vñ Leuit 19° Præcipit occidi qui sciscitat magos ⁊ aciolos 2° lege positiua ut p3. 26. q. 2. ct. q. 5. p tōtū. ⁊ C. de maleficis ⁊ mathematicis. l. nemo. 3° ētiā sic credo lege naturē. eo q° diabol° est obstinat° aduersarī° sūmi ꝓncipis nūi. f. xi. ⁊ ab ecclesia irreuocabilīt pcīsus. ⁊ ita mendax ⁊ fallax q° si qñz dicit vītatē vtilem. aut dicit cā ꝓpulsus a deo. aut ut sibi magis credat in mendacio ut sic decipiat cautelosi° ⁊ iō q familiarit in eo cat cū peccat directe ꝗ dei ⁊ cōtra ecclesiā ⁊ ꝗ seipsū. cū diabolus sit genere humani pessimus inimic°. Est tūt ibi pcīm. aut infidelitatis. ut si credēdo diabolo dīnū aliqd ei attribuat. aut idolatrie. aut in oblatiōib° ⁊ sacrifitijs. aut saltez in obedīēte. qa facit ꝗ phibitionē dei ⁊ ecclesie. ut supdictū est. Et qa artes magice sūt cū quibusdā dæmonū inocatiōibus vel cū quibusdā cōmertijs cū dæmonib°. iō vti magicis artib° est phibitū tanq̄ illicitū ⁊ ꝓphanū. Unde Aug° 2° de doctrina xpiana de magicis artib° loquēs dicit. Omnes q̄ bī artes ētiā nugatorie vel norie suspicionis et q̄dā pestifera societate hoīuz ⁊ dæmonū q̄ pacta infidelis ⁊ dolose amicitie ꝓstituta ꝓnūt° sūt repudiande ⁊ refutāda xpiano. Sed obiciē qa Boēt° in phemio secūdi de syllogismis cathegoricis dicit q° boni hoīes nō aliter caucint mala nisi nouerint illa. q̄ oīs scīa est bona siue sit respectu boni siue mali. sed ars magica ē scīa. q̄ nē. B° q° nō ē verū q° ars magica sit scīa. ſ ē supstitio. vñ nulli licet ēdiscere vel docere vel illa vti. B Rich. 2. dis. 7. q. 2. ar. 2° o. Utr pcīm sit in caracteribū q̄ fieri solent in talib°. B° q° ē ibi magnū pcīm. qa fuit ad ministerū dæmonum implorandū q̄ nō licet. ⁊ iō malo fuit finē. Si q̄rat vñ bīt vtutē. dicēdū q° non bīt ex se. sed ex diabolica pactione. sic. n. diabolus pepigit cū his q̄ sunt ei familiares q° talia fiē recognoscēt. ⁊ ad talia se pīcez offerret. ostēdit āt p illa se cogi. vt ostēdat aliqd ē vtutē. ibi° artib° ī gb° sē milla ne phāda p q̄ abducāt hō a fide ⁊ a cultu dīuino. nec facit B diabol° qa i illē electē. ſ pōt° ī infidelitate faciēdū. B Bon. 2. dis. 7. p. 2. q. 2. ar. 3° o.

De ipressiōibus astro ꝑ circa q̄s q̄dam mathematici errāt. ca. xi°.

Postea qa mathematici dicunt eventū futurorū aliq̃ ex astris p̃ videre ⊤ prece gnosci possū. iō p̃ siderādu est hic ex impressione astrorū respectu hoīuz ⊤ ex meritū. Ūn cū ea h̃ q̃rūt plura. s. vtrū ex impressione luminariū cel. suū causet in hoīb⁹ diuersitas moru. R⁹ mores hoīuz ⊤ eōtus futurorū a siderib⁹ causari duplicit pōt intelligi. aut necēo ⊤ sufficienter. aut dispositive ⊤ p̃ ingenter Si dicatur p̃ mō. sic nō ūn ē falsū. s ceram heresicum. quia repugnat xp̃iane religioni. tum quia vītas fidei in hoc erore saluari nō pōt. dū. n. ponit ota a siderib⁹ necēo euenire tollū merita. ⊤ p̃ p̃is p̃ mūū. tollit grām ⊤ p̃ p̃is gloriā. Ū quia bonitas morū p̃ hūc errorē p̃iudicū patitur dū culpa peccātis in sidera refūdit. ⊤ cōma malefaciēdi sine reprehensione p̃cedit ⊤ hō ad orandū ⊤ colēdū sidera incurvatur. Si aūt dicat⁹ mores hoīuz a dispositionibus sideū variari dispositive ⊤ cōtingent. sic pōt bēe vītatē. qa nec rationi nec fidei repugnat. planum est. n. q̃ dispositio corpis varia multū facit ad variationēz affectionū ⊤ morū. ālc. ut plurimum. n. ata p̃plexiōes corpis imitat⁹. ut ōf in sex principīs. vñ colerici sūt iracūdi. ⊤ sanguinei sūt benigni. ⊤ melācolici sūt iuidi. flegmatici pigri. h̃ aūt nō est necēo. ālā. n ōsiat suo corpi ⊤ maxime qñ ē aduita p grām. multos. n. videm⁹ colericos mansuetos. ⊤ melancolicos benignos. qñ q̃ vīus corporū celestiū opat⁹ admixtione ⊤ qlitatē complexionuz. hinc est q̃ p p̃is opat⁹ q̃dāmō ad q̃litatē morū. valde nī ex longinq̃. plus. n. facit ad q̃litatē p̃plexiōis vīus nāe iferioris q̃ vīus sideris. vñ Aug⁹. s⁹ ex cui. rei in solutōe cuiusdā qōnis ex duob⁹ fribus q̃ sil' infirmabāt ⊤ curabāt⁹. cū q̃rerēt vnde hoc cēt. magis cōmēdat rōne hypocratis q̃ astronomi. Hypocras. n. ādit q̃ h̃ erat p̃ sil' ītudinē p̃plexionis. ⊤ astronomus rādit q̃ erat p̃ idemptitatē p̃stellationis. mel⁹. n. rādit p̃hyc⁹ qa cām reddit magis p̃ priā ⊤ magis p̃ inquā. Sic q̃ dicendū q̃ impressiones sideū aliq̃ mō disponūt ad varietatē morū. nō qdē dispositive necēia ⊤ prima ⊤ sufficēte. s remota ⊤ cōtingente. Ōbz obyciat ō p̃dicta qa p̃ius li⁹ ex p̃ritatib⁹ elementorū dicit q̃ regna vacua facta sūt ⊤ ēre ex potestate apud cōiunctionē ionis ⊤ saturni s tabia ex pēdent ex libero arbitrio. q̃ nē. R⁹ q̃ h̃ dicē p̃bus non qa hoīes non poterāt resistē inf⁹ uēnie illi⁹ cōstellationis ad dissensionē inclinātis s qa noluerūt. qa sic dic⁹ Ptholome⁹ in al magesti. Sapiens hō dominabit astris. q̃ nuis aūt p̃iūctio ionis ⊤ saturni ex q̃ saturnus hz influentiā melancolicā ⊤ malā. iupiter aūt iūnitur valde bonā influtiā. potest ad rixam ad discordiā hoīes inclinare. illi nī inclinatiōi hoīes p libertatē arbitrij p̃ resistere. ⊤ satis faciliter cū adiutorio gratie. Obyciat ūtex. qa Damas. li⁹ 2⁹ c. 6⁹ dicit. Constituit multiciens comete ⊤ sig q̃dam mortis regū. q̃ nē. R⁹ quidā dicūt q̃ cometa nec nāliter generat⁹. nec est vna ex stellis in firmamēto positis. vñ nec eius significatio ē nālis. vñ Damas. li⁹ 2⁹ c. 6⁹ dicit q̃ comete nō sūt ex bis q̃ a p̃ncipio genita sūt astra. s dina iussione fīn tp̃ius tēpus p̃stituūt. ⊤ rursus dissoluūt. h̃ Damas. p̃nūciat aūt ex p tale signū mortem regis magis q̃ alioz tū qa est p̃sona coīs tū qa ex h̃ pōt ozri turbatio regni. ex cui⁹ custodia magis solicitant⁹ angeli. p̃ē cōe bonū. Alijs aūt q viā p̃bicā sequūt⁹ videtur q̃ stella comata sit impressio calida ⊤ sicca gnāta in inferiori pte aeris. p̃ ignem et vapore calido ⊤ sicco. ⊤ glob⁹ illi⁹ vaporis adunat⁹ apparet corpus stelle. partes aūt illi⁹ vaporis discōtinuate circa illum globū ⊤ in longū ptense in suis extremitatibus illi globo p̃iūcte sūt q̃si eius come. ⊤ fīn hōc positionē significat ⊤ causat. nō p se. s p accēs mortalitatē. p̃uenientē ex infirmitatib⁹ calidis ⊤ siccis. qa vehemens disteperata siccitas conducta est p̃uenire ⊤ comitari comete generationē. ⊤ quia ut plurimū diuites nutriūt⁹ calidis ⊤ siccis. nō illo tp̃e multi diuites morīūt⁹: inter q̃s mors regū ⊤ p̃ncipū est magis notabilis. Et ita vides q̃ fīn quācūq̃s istaz opinionū nullū p̃nū⁹ hz dominū sup liberū arbitriū. Nota insuper q̃ iudicia astronomorū ex astris p aliquā dispositionēz hūt p̃babilitatē. nō ūn necēitatē. p̃babilitatem aūt maiorē hūt in actibus nāe q̃ volūtatis. ⊤ in actib⁹ hoīum gnālib⁹. sicut vnius gentis ut. p̃ncipe q̃s in pucularib⁹ vnī⁹ p̃sone. qa maior effect⁹ stellaz impīmitur i totam vnā gentē q̃s in vnū hoīem. ⊤ quia maior ps gentis vnī⁹ magis scōm affectiōes nāles corpis q̃s vnī⁹ singularis hō h̃ Bosi. 2. dis. 34 p. 2. q. 2. arti. 3. o. Utz fatū sit ⊤ qd sit. R⁹ opinio fuit quorūdam mathematicorū q̃ ex vi positiōis siderū

causatur diuersitas mor̃ in hoibus.ita q̃ talis est quisq̃ in moribꝰ qualē faciat eu3 esse dispositio siderꝫ.in q̃ est ꝓceptus nel natꝰ.7 istam vim vocauerūt noie fati.sed ꝗ opinio nō ifi est falsa ꝗ ctrā herētica. 7 oio vtrestanda.ut ꝑz ex supdictis.vñ fatū fm a cceptionē istā nihil ē.7 sic dicē Greg⁹ in omēt.ep̄bye.Absit a fidelīū cordib⁹ ut fatū aliqd esse dicant.Alio mō pōt dici fatum dispositio siue ordinatio cāꝝ secūdarum ad pducēdos effectꝰ diuinꝰ ꝓuisos. 7 ꝗ mō fatuꝫ vere est aliqd. ꝓuidentia.n. dīna p causas medias exegitur suos effectus.pōt q̃ ipsa effectuū ordinatio duplicꝫ ꝓsiderari.vno mō fm q̃ ē in deo.7 sic dicitur ꝓuidēta. Alio mō fm q̃ est in cāis medijs ordinatis a deo ad effectꝰ aliquos pducēdos.7 sic ꝗ rōnem fati.7 ꝗ modo Boēt⁹ loquēs de fato. 4.° de ꝓso. dicit q̃ fatū est rebus mobilib⁹ inherēs dispositio p quā ꝓuidentia suis queq̃ nectit ordinib⁹.ꝗ nū sci doctores hoc noie vti recusauerūt ꝓter eos q̃ illud ad vim positionis sidꝫ retorquebāt. vñ Aug⁹.5.° de ciu.dei dicit. Si ꝓter ea q̃sq̃ res humanas fato tribuit.qa ipsam dei voluntatē vel ptātē fatum vocat.sentētā teneat 7 linguā corrigat. ¶ Utꝫ oia fato subdant. Rē. fatū ut dictū est.est ordinatio cāꝝ secūdarꝫ ad effectus diuinus ꝓuisos.quecūq̃ q̃ secūdis causis subdūt fato subdūtur.si q̃ vo fūt q̃ a deo imediate fiant.cū nō subdātur cāis secūdis:nō subdūt fato.ut est glorificatio substārarꝫ spiritū.creatio rerꝫ.7 alia hi⁹ 7 ꝗ est qd dicit Boēt⁹.4.° de ꝓso. q̃ ea q̃ fūt p̄me ceteri ꝓnq̃ fatalis ordīs mobilitatē excedūt. ¶ Utꝫ corpora celestia possint in demones impmere. Rē. q̃ demones sē supiores ordine nāe q̃ corpa celestia.agēt aūt ē supi⁹ patiente ut dicit Aug⁹.12.° sup Geñ.ex q̃ sequitur q̃ demones nō subiacent actiōi corporꝫ celestiū.Sz ꝗ demones fm certa augmēta lune verant hoies aliq̃s q̃ etiā ꝓter ꝗ lunatici dicūt.'ut3 Matth. 4.° et 17° sed ꝗ in videt nō esset nisi demones corporib⁹ celestibus subiacerēt. Rē. q̃ demones fm certa augmēta lune verant hoies ꝓt vno.p̄ qdē ad ꝗ in ifamēt creaturā dei.s.lunā.ut Hiero⁹ 7 Crisō⁹ dicunt z qa nō pōt opari nisi mediātib⁹ vtutib⁹ nālib⁹ in suis opib⁹ ꝓsideratꝫ corporꝫ aptitudines ad effectꝰ intētos. Manifestū est aūt q̃ cerebꝫ ē humidissimū oiu3 partū corpis.ut Arꝫ.dicit.ō maxime subijcitur opationi lune q̃ ex sua ꝓpietate ꝗ3 mouē humiditatē.in cerebro aūt pficiūtur vtres aīales.7 ō demones fm augmēta certa lune pturbant hois fantasiam: qñ ꝓsiderāt cerebꝫ ad ꝗ ē dispositū. ¶ Obijcit iterū qa nigromānici obseruant certas ꝓstellationes in aduocādo demones.q̃ 7c̄. Rē. q̃ demones aduocati in certis ꝓstellationib⁹ magis exhibent se oītes.p̄ ad ꝗ ut inducant hoies ad credēdū aliq̃ō numen esse in stellis.2° qa ꝓsiderant fm aliq̃s cōstellationes materiā corpalē esse magis dispositam ad effectus pro quibus aduocantur. hec Tho.i.q.116.o.

¶ De diuinatione per somnia.ti.13°.

Postea cōsiderandū est de diuinatione p somnia. ¶ Circa quod q̃ritur vtꝫ aliqs in somnis ꝓdē possit ꝓuidē futura. Rē. futurorum fm q̃ pertinet ad pīs ē qntuplex differentia. Quedā.n.futura hēt cām nālem in hoie somniāte.ut sūt illa q̃ ꝓueniūt ex aliqbus cāis q̃ sūt in hoie somniante.sicut febris ex abūdantia colere nimis intense. 7 hi⁹ futura ꝓuident in somnis aliqñ per cām nālem 7 determinatā.eo q̃ nā repsentat in somnis aīe aliq̃s dispositiones que sunt in corpe.ex q̃bus postea ꝓtingit infirmitas nel aliquid aliud.vñ qñ3 contingit q̃ in hoie in quo sup abūdat colera nimis intensa repsentat aīe in somnis imaginatio febris future.vñ Arꝫ.li° de som.7 vigi. dicit q̃ qñ somnia fūt ex his ex q̃bus cōponimur.tūc fūt signa nel sanitatis nel infirmitatis fm eorꝫ differentias.ut si quis somniet de occupationibus igneis.signū est q̃ ꝓdominat in eo colera.si de aeris.ut de volatu.7 hi⁹ signū ē sanguinis.si aque nel alteri⁹ liquoris aqueri:signū ē flegmatis.si de terreis:signū est melancolie.7 ō p somnia qñ3 iuuant medici ad cognscēdū dispositiones corpis.ut etiā dicit phs i eodem li° Et dicūt aliqui q̃ talia somnia p̄cedunt ex nālī sollicitudine nature ō regimine corpis.7 hi⁹ somnia fūt tñ signa nō cause accidentū futurorꝫ in hoie. Quedā vo futura hēt causam nālem extra hoie3 somniantē.ut sūt illa q̃ ꝓueniūt ex aliqua determinata influentia corporꝫ celestium. ut vehemēs aeris siccitas.nel nimia abūdāna hymbriū.7 multa alia.7 hi⁹ futura etiā qñ3 ꝓuident in somnis p aliquā cāꝝ

naturalē ⁊ determinatā. qñq; n. influēcia celi ⁊ elementorū ipressionē facit in corpora hominis. ex q̄ ipressione qñq; repriatur aliq in somnijs imago alicuius effectus futuri ex hōine q puenient ex cadē influēcia. nec h̄ videtur absurdū cū et hāc ipressionē fieri inde amⁿ in aliquibⁿ hominis p quā illictu naturali pluuiā ⁊ vēni futurū appbendūt. vñ ⁊ formice ꝓpter talē ipressionē portāt granū in cauernā antequ pluat. quia. n. effectus sunt virtualiⁿ in causis. ideo effectus pcedēs ex vna naturali cā in vno: gerit aliq mō similitudinē illiⁿ effectus q postmodū accidet ex eadē cā naturali in alio. ⁊ hic est q impressio facta in corpore ex dispositōe influētie celi ⁊ elemēto ꝓ: ex qua postea puenient pluuia similitudinē gerit pluuie future. ⁊ sic p illā ipressionē repriatur pōt i somnis ipi aie imago future pluuie. ⁊ erit illō signū si gnū ñ cā future pluuie. Iz aūt hec somnia ⁊ pcedēnia sint signa futuroꝝ: nō tñ oportet q illa significata semp eniāt. quia ex aliq cā supuenīente pñt impediri. vñ quando qs ꝓpter nimiā abundāciā ardēs calore i corpore: somniat hō se febricitare: ⁊ nī nō sequit febris ꝓpter aliq cām supuenīentē q tēperat calorē illā: vel qz appenit remediū medicīe. Sicⁿ qñq; ꝓpter dispōes celi ⁊ elemētoꝝ q ꝓtū est ex pte sua haberet cito pluuiā cāre. fu ipressio in hoie p quā somniat pluuiā. nec nī sequit pluuia h̄ impedīte aliq cā supuenīente alia. Et his dictis cōcordat p Bo de som ⁊ vigi. paꝝ ate finē vt pz cōsideānti ꝓba ei⁹. Quedā āt futura pñt cāz volūtariā i hoie somniante. vt fūt illa q dependēt ex ope ipsi⁹ somniātis ⁊ hi⁹ futura nō pnident i somnijs p aliq cāz determiātā naturalē. ⁊ qñq; puident a cāu vt cū hō ē aliqd volūtarie facturⁿ de q nūq volūtarē faciēdi nec aliq ichnationē habuit ad h̄ si hō sōniat se aliqd tale facere a cāu est nisi h̄ beat p reuelatōem. vñ illa somnia nō sūt signa nec cāe futurorū ⁊ dicunt accidita sine cāualia. Qñq; āt puident p aliq cāz determiātā ex volūtate creata. vt cū hō i vigilia multū solicit⁹ fuit de aliq ope faciēdo. ⁊ vehementer illud facere cōsideraut: ⁊ cū magna inestigatione iquisiuit modū p quē facere possit: ⁊ ñ potēs modū inuenire obdormit in tali solicitudīe. ⁊ ex his causat in aia qñq; dispositio p quā sōniat se illud opⁿ facere. ⁊ ꝓsequit qñq; q qz in vigilia erat facta ꝓparatio ad inueniēdū modū faciēdi. i somnio ꝓpter sedatōēz motū exterioꝝ ⁊ interioꝝ circa auroram repriatur aie modⁿ ille quem in vigilia nō potuit inuenire. vñ accidit q in vigilias se pōit ad faciēdū opⁿ q̄ alias ñ fecisset eo q i vigilādo modū faciēdi non poterat repire. ⁊ tle somn. ñ est cā effectus futuri p modū iā dictū. ⁊ est cā sine q̄ nō. Et his cōcordat pbs. 2° de som. ⁊ vigi. vt patz intentu ꝓba ei⁹. Cōtingit et qñq q talia somnia nō sunt cā effectⁿ futuri ⁊ tāmē sūt effectⁿ motū q in vigilia pcesserūt mediante q̄dā ipressōe quā reliquerūt i nobis. Quedā vo futura pñt cāz volūtariā in alijs hōib⁹ ab ipso somniāte ⁊ i remotis pnib⁹ vt. s. illa somnient q illi hoies facere dispōsuerūt. ⁊ tlia puidere nō pñt in somnijs p aliq cāz naturalē ⁊ determiātā. ⁊ si aliqs hō somniat aliqd qd postea accidit in remotis pnib⁹ p cāz volūtariā h̄ est a casu. ⁊ iō hi⁹ somnia scōm pōm ꝓ som. ⁊ vigi. dicūt accidita vl casus. ⁊ h̄ intelligo nisi illa futura reuelent dormiēti p aliq cām volūtariā: sicut p dīnā reuelatōēz immediate vel mediate ministerio angelorꝝ: q̄ reuelatōem aie dormiētū ⁊ pcipuei nocte sic dicit pbs. 2° de som. ⁊ vigi. s. stēlātes sūt nocte. qñz sūt magis apte recipere q̄s in vigilādo ꝓpter sedationē motū exterioꝝ ⁊ interioꝝ: ⁊ marie circa auroram quando digestio est cōpleta ⁊ sedati sunt motⁿ fumositatū. qz. n. angelus est limitate virtutis efficaciⁿ reuelare pōt aliquod futurorū anime dispōsite q̄s mdispōsite. vnde ⁊ somnia de quibus dictū est p ⁊ scōo loco qñ habent i tli hora sūt verioza. ⁊ his dicit ꝓcōdat Alue. vt. n ālū li. 4° c. 2° nī q̄ cūq; hora reuelet angelus vel⁹ ⁊ bonus dormiēti semp est verū qd reuelat. Ex p̄dictis patz q somnioꝝ q̄dā pñt cām determiātā ⁊ h̄ in somniāte vl ex somniantē aliq vero nō habēt cām determiātā ⁊ h̄ sunt casualia. ⁊ huic dictū cōcordat Alue. vi n ālū. li. iij. c. v. vbi dicit q somnia que dā sunt nālia. ⁊ hec sbdiuidit in duos modos pdictos. q̄dā sunt volūtaria. ⁊ sb his cōprehēdi pñt illa q cām hīt volūtariam ex somniantē a illa q sunt a casu. p3 etiā ex dictis q somnioꝝ aliq sunt signa. s. precedentū mōtū vl et aliquoꝝ futuroꝝ. aliq sunt cāe. s. sine q̄bus non fierent aliq futura. aliq sūt accidita. ⁊ huic distinctioni concordat Aristo. li. 2° de som. ⁊ vig. c. xi diuinatōe q̄ fit in somnis vt patz ibidez i tuenti. quā ꝓpter vt dicit pbs ibidē. sōnia

non debemus eis cõsentire: nec eis de eis curare eo q̃ sicut dicit Aug. 6° naturali um. li° 4°. c. 4. nõ omnia somnia sũt vera. Dis etiã cõcordat sacra scriptura q̃ q̃ q̃ q̃ phibet attendere somnijs. q̃ q̃ q̃ approbat attendere visionib° q̃ fuit in somnijs. hec Richar. Si quis q̃ vtatur somnijs ad cognoscenda futura. s. q̃ somnia procedũt ex revelatione diuina vel ex naturali causa intrinseca vel extrinseca quãtũ se põt extẽdere talis vtus nõ erit illicita diuinatio si aũt huiusmõi diuinatio causet ex revelatione demonũ cũ quib° habentur pacta vel expressa. qa. s. ad hoc inocant. vel occulta vel tacita. q̃ huiusmõi diuinatio extendit ad illud ad qõ se non põt extẽdẽ erit diuinatio superstitiosa. illicita. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 95. ar. 6. o. ¶ Prohibet q̃ curiosa observatio somniorũ. temerariũ ẽ inire sõnijs. q̃ñ difficile ẽ cognoscere q̃ñ accidũt ex causis naturalib° vel supnaturalib°. q̃ñ ex angelis bonis vel malis. hec Job. de pec. in suma sua de uia. Unde sacra scriptura reprehẽdit eos q̃ cõfidũt in somnijs dicẽs Eccl. 34° sicut parturientis cor tuum fantasias patitur. nisi ab altissimo immissa fuerit visitatio. ⁊

¶ De sortilegijs. ti. i. 4°.

Deinde cõsiderandũ est de diuinatione sortũ. q̃ primo de ipsa. 2° de eius pena. ¶ Circa primũ q̃rit̃ vtrũ sit licita. Ꝓ q̃ sicut supradictũ est sortes ꝓprie dicuntur cũ aliquid futurũ ex eius euẽtu cõsiderato: aliquid occultũ inotescat. Et si qdem queratur indicio sortũ quid tibi sit erubescẽdũ: siue illud sit res possessa. siue sit honor. seu dignitas. siue pena. aut actio aliqua: dicẽdũ est sortes diuisoria. ¶ Si aũt inquiratur qd sit agendũ: dicẽdũ est sortes consultoria. Si vero quaerat qd sit futurũ: sortes dicẽdũ sunt diuinatoria. Ac° vero bũani q̃ requirũtur ad sortes nõ subdũtur dispositioni stellarũ. nec etiã eiusdẽ° ipsorũ actuum. Unde si qs ea intentione sortib° vtatur: q̃ñ huiusmodi act° humani q̃ ad sortes requirũtur. ex dispositione stellarũ effectũ sortiũtur. vana. ⁊ falsa erit opinio. ⁊ p̃ ꝓsequẽs suggestione demonũ non carebit. ⁊ ex hoc diuinatio talis superstitiosa ⁊ illicita erit. Hac aũt causa remota necesse ẽ q̃ sortilegij accidẽtia expectẽt eventus. vel ex fortuna. vel ex aliqua spẽali causa dirigẽte. ⁊ siquidẽ ex fortuna: qõ locũ hẽt põt̃ñ in sorte diuisoria nõ videt̃ hẽre vtũ. nisi forte vanitatis. sicut si aliqui non valẽtes concordare aliqd diuidẽt sortibus vt velint ad diuisionẽ q̃ñ si exponẽtes fortune q̃ quã accipiet ptem. Si vero ex spẽali causa indicũ sortũ expectet quãdoq̃ quidẽ expectat ex demonibus. sicut legit̃ Eze. xxi. q̃ rex babylonis stetit in biuio in capite duarũ viarũ diuinationẽ querẽs ⁊ miscẽs sagittas interrogauit idola ⁊ ea cõsulũt. ⁊ tales sortes sũt illicite ⁊ fm canones phibẽtur. q̃ñ vero expectatur a deo fm illud ꝓ ter. 16° sortes mittũtur i sinũ ⁊ a dño temperãtur. ⁊ talis sors non est aliqd mali ut dicit glo. Aug. sup illud ps. in manibus tuis sortes. m. Nota vlterius q̃ sors põt sumi multiplicit. Uno mõ ꝓ electione gratuita. ut in ps. in manibus tuis sortes. m. ⁊ ad Eph. p. i. quo sorte vocati sumus. Alio mõ ꝓ eo qõ est indicũ diuine voluntatis. ut Act. p. cecidit sors sup matthiã. ⁊ sic dicit Aug° q̃ sors nõ est aliqd mali. ⁊ res i humana dubitate posita diuinã indicãs voluntatẽ. 26. q. 2. sors. sors enim. s. ipsũ opatũ put est in fieri ẽ res dubia. ⁊ postq̃ ẽ in facto esse ẽ res certa. ⁊ indicũ diuine voluntatis. Sors ꝓ. no mõ nõ est aliqd mali nec eriaz secũdo mõ est aliqd mali i se sed rõne circũstãtie põt aliqd mali in se ꝓtinere. Unde phibet̃ ne sub hac specie homines in idolatriã labãtur. 26. q. 2 ⁊ his ita. 3° potest accipi sors put est nomẽ vltieris ceriatũ ad significãdũ diuinationes fm q̃ dicit Leo papa ẽti°. q̃ sors nihil aliud est q̃ d uinatio ⁊ maleficius a sanctis patrib° dãnatũ. Et ꝓ hoc nõ est licita nec credẽda nec exercẽda aliquo mõ ut dicit i dicto ⁊ his ita. ⁊ c. sequẽtib°. ⁊ 26. q. 5 p totũ. ⁊ ideo hoc mõ phibet̃ sub anathematis interdicto. 26 q. 5. sortes. Secũdum etiã q̃ in sortib° 2° mõ dictis. peccatũ potest accidẽ q̃druplicit. p̃ si fine vlla necessitate ad sortes recurrat̃ hoc etiã videtur ad ea tẽptanõs punẽ. Uñ Aug° sup Luc. qui sorte eligit̃ humano iudicio nõ ꝓpẽdẽtur. 2° etiã si qs in necessitate absq̃ reuerẽtia sortibus vtat̃. Uñ Beda super act° apl̃orũ. si qui necessitate aliq̃ cõpulsi vel putãt sortibus apl̃orũ esse cõsulẽdum videãt hoc ipsos apl̃os nõ nisi fratũ collecto eetu ⁊ precibus ad eũ fusis egisse. 3° si diuina oracula ad terrena negocia connectãtur. Unde Aug° dicit ad inquisitores

ianuary. Eis quidē pegrinis euangelicis sortes legūt. ⁊ si optādū sit: ut illud potius faciāt q̄s ad ꝑmonia cōsulēda ꝓcurrant. ista mihi nūc displicet ꝓfuctudo. ⁊ ad negocia secularia. ⁊ ad vtil. hui⁹ varietatē conuertere diuina oracula. 4° si aliqui sortibus vtātur i electiōib⁹ ecclīasticis q̄ fieri debent ex inspiratione diuina vel spūs sancti. Unde sicut dicit Beda sup Act. Mathias ante pentecosten ordinat⁹ sorte q̄ fuit. ga. s. plenitudo spūs sancti nondum erat effusa in ecclesia. septem aūt diaconi ꝓcea no sorte ⁊ aplos electione sūt ordinati. Secus aūt est in dignitatib⁹ tēporalibus que ad terrena disponēda ordinātur in quarū electione plerūq; sortib⁹ homines vtūr. sicut i ꝑalū regē diuisione si necessitas imminet licitū est eis debita reuerētia sortib⁹ diuinū iudiciū implorare. Unde si ent dicū Aug⁹ in epla ad Honoratū. si inter ei ministros sit disceptatio q̄ tpe eorū ꝓsecutionis maneat ⁊ qui fugiāt ne forte morte omnīū deserat ecclia si hoc disceptauo aliter terminari nō possit quātū in hi videt. eligēdi sūt sorte q̄ maneāt ⁊ qui fugiāt. ⁊ libro p̄ de doctrina xp̄iana dicit si tibi aliqd abūdaret qd oportet dari ei q̄ nō hēt nec duob⁹ dari posset. si occurrerent tibi duo quorū neuter aliū vel indigētia vl erga te aliqua necessitate superaret nihil iniu⁹ faceres q̄s si sorte eligeres cui dandū est qd vtriq; dari nō posset. Per ꝑdicta cessat obiectio q̄ sancti viri tam in veteri testamēto q̄s in nouo sorte vsi fuisse legūtur. Honori⁹ etiaz ex de sortilegys. ecclia. ⁊ ex eo. dicit q̄ licet vti sortib⁹ ꝓtutibus diuimēdis. ⁊ 16. q. 1. sors. ⁊ idē dicit Hosti. ⁊ hoc intellige fm cū in tēporalib⁹. ⁊ de sorte simplici cū palcis vel huiusmōdi ⁊ sine aliqua supstitione. Nota hzenius q̄ cū aliqd p sortē querit: aut illud pertinet ad rē tpalē ut diuisio hereditatis. ⁊ his similia ⁊ tūc licet. ff. famil. hercis. si qui fūt. aut pertinet ad rē spūalē. ⁊ tūc aut pertinz ad electionē alicui⁹ plam ⁊ tūc nullo mō licet. ex de sortil. ecclia. in fine. Aut pertinz ad aliqd aliud spūale iurgū diuimēdum ⁊ tūc si illud ꝓcedit licet. 26. q. 2 non erēplo ⁊ augmētum ex. c. ecclia. vbi hoc tñ ꝑhibet in electiōib⁹. ⁊ per hoc videt ꝓcedi in alys iurgys diuimendis. cui⁹ rō pōt esse. ga nō ita in alys sicut in electionib⁹ ē ꝑiculum. si vero nō ꝓcedit non licet. 26. q. 2 nō statim. Ad inquisitionē aut veritatis de aliquo futuro vel preterito ut furto ⁊ filibus nō licet. ex. e. c. p̄. ¶ Quid si contēdēt de aliquo electione ⁊ esset paritas in oibus vtrobiq;. Rē scripserūt Laurētius Ray. Io. ⁊ cancellari⁹ q̄ tūc exemplo mathie possent fieri sortes. ⁊ hoc reprobat. ex. e. ecclia vestra. Unde Hosti. dicit q̄ ꝑ nō posset fieri sine auctoritate pape. vñ fz eū ⁊ goff. in tali casu vel debēt iterū eligē vel per superiorē alit rectificabit. ¶ Quid de iudicijs fieri i cādēdis ⁊ aque ferētis. ⁊ singularis cōcertatiōis que dicitur vulgaria inīquid sūt licita. Rē huiusmōi iudicia ordinātur ad aliqui⁹ peccata occulta in quisitione p aliqō qō ab hoie fit. ⁊ in hoc cū sortib⁹ cōuenūt. inq̄tū ñ expectat aliqs miraculosus effectus a deo. cōem sortū rōnem excedit. Unde huiusmōi iudicū reddit illicitū. nz qa ordinat ad indicādū occulta que diuino iudicio reseruātur ga nō est auctoritate diuina scriptuz. 2. q. 5. consuluisti. ⁊ extra de pur. vul. c. fi. ¶ Quid de his qui inquisīt pdita p inspectione astralaby. aut inscriptiones ⁊ bi⁹. Rē hoc facere non licet fm Rod. goff. ⁊ hosti. ex de sortil. et tu aū.

Circa secūdū qō est de pena sortile gor scēdū q̄ pena eor ē fz leges bonor pblicatio ⁊ decapitatio ut pz. C. ō maleficis null⁹. ⁊ l. nemo. ⁊ l. culpa ⁊ ē similis culpa. p bibita discere. ⁊ docere. ut in l. culpa. Et si quis tali arte mulierez ad luxuriā. pnocauerit. bestys subdit⁹. ut ob ibidē. l. multi. Scām aūt cano. imponitur penitētia spūalis. xl. dier. ut ex de sortile. c. p̄. Et si peccati sit notorius euchoristia de negat. de cōse. dis. 2. p dilectione. Ite si sit clericus ē deponēd⁹ ⁊ in monasterio detrudēdus. si vo layc⁹ sit ē excoicād⁹. qō intellige qñ cōtinuit agere penitētiā pdictā. ⁊ si criminaliter accusē⁹ hoc intellige. 26. q. 5. nō liceat. ⁊ c. nō oportet. ⁊ c. si qs cpsb aut pbyter. qñ tamē penitētiā cōtēnit agē est ab excoicatione incipiendū. ut. 26. q. 5. si quis clericus. sed crescēte cōtumacia augeri debet ⁊ pena etiā in laycos. q si sūt seruī verberib⁹ castigātur. si liberi sūt inclusione digni: districtamq; sunt in penam redigendi. ut eadē. q. cōtra idolor. Epus aūt tales turpit de honestatos de probria sua debet ejecere. 26. q. 5. epi. quia decalnare pōt eos. i. vestes. ⁊ capillos ante ⁊ retro pscindere. sicut in quibusdam locis de cōsuetudīe obseruat. ⁊ de hac decalnatione

loquit. 32. q. i. de benedicto. sed tales sunt infames. ⁊ nō dñi ipsi sed etiā q̄ currūt ad eos. 2. q. 8. q̄ quis hoc bolti. Quid si quis sacrificet deo nūmor. f. mānone. ut diues fiat vel filia faciat. Quid etiā si qs de sacramētis ecclesie. de eucharistia. f. uel crismate. uel de oleo benedicto. aut aq̄ benedicta fontui faciū sorilegium. vel baptisat imaginē. nūquid ex hoc fuit irregularis. Rūdet Rod. q̄ tuz talia videāt esse enormia. pter idolatriā uel enormē suspitionē ls sint occulta: generāt irregularitē sm alios vo nō. Uū i hi dubio ꝓsulēdū ē talib q̄ petāt dispēsationē. nō tamē pōse dicēdū est eis q̄ als nō sit salus illis. ⁊ absolui debēt de peccato si penitent eos. si aūt hi pētā sint notoria sm eos egēt dispēsatōe. s. de hoc plenī dicet. j. li. 6. tit. de dispensationibus.

¶ De multiplicibus observātiis supstitiosis. tit. ix.

Postea cōsiderādū ē de supstitione observātiarū. Et circa hoc querūtur plura. f. vtrū vti observātiis arti. notorie sit licitū. Rō. q̄ ars notoria est illicita ⁊ inefficax. Illicita quidē est qa vtit qbusdā ad sciēciam acqrēdas. que nō brit sm se vtutē causandi sciam. sicut inspectione quarūdam figurarū ⁊ planōe quorūdā vbor ignotorū ⁊ alis hi. ⁊ nō hi ars nō vtit his ut causis sed ut signis. nō aūt ut signis diuinis instituūs. sicut fuit sacramētalia signa. Uū restat q̄ fuit signa vana ⁊ supuacua. ⁊ per ꝓsequēs ꝓtuēna quedas pacta signationū cū demonib ꝓbibita ⁊ federata. ars q̄ notoria est xpiano penit repudiāda ⁊ fugiēda. sicut etiā alie artes nūgatorie ul noxie superstitionis. ut Aug. dicit. 2. de doc. xpia. Est etiā huiusmodi ars inefficax ad sciam acqrēdā. cū enī p hi arte nō intendatur acqsito scie sm modū hoī cōnālē. s. in adueniēdo uel i addiscēdo. ꝓtis ē q̄ iste effect expectat a deo uel a demonib. certū est aūt aliquos a deo sapiam ⁊ sciam p infusione habuisse. sicut de salomone legitur. 3. Reg. 3. ⁊ 2. Paral. p. xpus etiā dixit discipulis suis. Luc. xi. ego dabo vobis os ⁊ sapiam ⁊ sciam cui non po. resistere ⁊ contradicere oes aduer. vestri sed hoc donū nō datur qbuscūq̄ cū certa observatione s sm arbitriū spūs sancti. ut ꝓ illud. i. Corint. ix. Alij datur p spū sermo sapiētie postea subditur. hec aūt oia opatur vnus atq̄ idē spūs diuidēs singulis. prout vult. A dēmones aūt nō pertinet illuminare intellectū. acquisito aūt scie ⁊ sapie fit p illuminationē intellectus. ⁊ nō nullus vnq̄ sciam p demones acquisiuit. possunt tū dēmones hoibus colle quēdo aliquar sciarū exprimere documēta. sed hoc nō q̄rit per artē notoriā. ¶ Sed obiciē q̄ Dan. p. pueris abstinēcib dedit deus sciam i oi libro ⁊ sapiēciā sed observānē artis notorie sm quedā iejunia ⁊ quasdā abstinēcias. g. tē. Rō. illi nō abstinebāt fz vana observātiā artis notorie. s sm auctē legis diuīne nolētes cibis gentiū inquinari. ⁊ ideo merito obediēte sūt a deo sciam ꝓsecuti. sm illud ps sup senes intellexi. ga mā. tua quesiui. ¶ Utrū observationes ordīate ad corpor imitatione ut ad sanitatē ul ad aliqd huiusmōi sint licite. Rō. q̄ nō. dicit enī Aug. de doc. xpiana. q̄ ad supstitionem pertinēt volumia magicar artium ⁊ ligature ⁊ remedia que medicor cōdēnat scia siue in precationib siue in qbuscūq̄ notis quas caracteres vocāt siue in quibuscūq̄ reb suspendēdis atq̄ infigēdis. s Aug. Nā in his que fuit ad aliqs effectus corporales inducēdos cōsideranda est vtrū naturalē videāt posse tales effectus causare. sic enī nō erit illicitum. licet enī causas nāles ad inducēdum effectus ꝓprios adhibere. Si aūt nō videantur naturaliter posse tales effect cāre. cōsequēs ē q̄ nō adhibēdā ad hos effectus causandos tanq̄ cause s dñi ut signa. ⁊ sic pertinēt ad pacta signationū cū demonib inuita. Unde Aug. xi. de ciui. xi. illicitum hoies per creaturas quas nō ipsi s deo cōdidit delectabilib pro sua diuersitate diuers nō ut aīalia cibis s ut spūs signis q̄ cuiuscūq̄ delectationi cōgruit p varia genera sapidū herbar. lignor. aīalium. carnium ⁊ rerum. Sed obiciē ga sicut corpa nālia subdūt corpib celestib. ita ⁊ corpa artificialia. ut imagines. q̄ sicut illa ita ⁊ ista sortiūtur aliquas virtutes ex impssione corpor celestiū ad aliquos effect causandos. Rō. q̄ naturales virtutes corporū nālium ꝓsequūt sbales formas ipor q̄s sortiūt ex impssiōe corpor celestiū. ⁊ ideo ex cōsūdē impssiōe sortiūt q̄sdā vtutes actuas. Sed forme corpor artificialiū p cedūt ex ꝓceptōe artificis. ⁊ nō cum nihil

aliud fuit q̃ cõpositio ⁊ ordo ⁊ figura ut dr. 2° phycor nõ possũt naturalẽ virtutẽ habẽ ad agẽdũ. Et inde ẽ q̃ ex impressione corporis celestis fꝯ q̃ sint artificialia nullã sortiũt vtutẽ. ⁊ nõ fm materiã naturalẽ.

¶ Quid ⁊ quibusdam sceleratis mulieribus q̃ credũt se ⁊ pfitẽ cum diana ⁊ paganorũ nocturnis horis. ⁊ cũ herodia ⁊c. ⁊ nimia multitudine mulierũ equitare super quasdam bestias. ⁊ multa terrarũ spacia intẽpestẽ noctis silentio pertransire eiusq̃ iussionib⁹ obedire velint dñe. ⁊ cũctis noctib⁹ ad eius seruiciũ euocari asserunt. quã ab aliis aliq̃s creaturas posse i melꝰ vel in peiꝰ permutari. aut in aliã spẽm ⁊ similitudinẽ trãsformari. Rꝯ q̃ non a dino sed. ⁊ a maligno talia fantasmata mẽtib⁹ fidelũ irrogãtur. diabolꝰ enim cũ aliam alicuius p talẽ credulitatẽ subingancit sibi trãsfigurat se i angelũ lucis. ⁊ trãsformãs se in diuersarũ psonarũ spẽs atq̃ sũ iudices mentẽ quã captiuã tenet multiplicit delusit. Nec debet aliq̃s vel aliq̃ in tãta venire stultitiã. ut credat hec oia que i somnis ⁊ spũ nõ fiũt. etiã in corpe accidere. cũ etiam Paulus nõ audeat asserere q̃ fuerit raptus i corpore. quicũq̃s q̃ talia credidẽrit. s. postq̃s sup talib⁹ audierit veritatem. vel asseruerit. s. etiam ptinacit. pauldubio infidelis ẽ ⁊ pagano peiꝰ. 26. q. 5. cpi.

¶ Utrũ obseruãtie q̃ ordinãt ad pcognoscẽdũ aliqua futuria vel infortunia fiũt licite. Rꝯ q̃ nõ. dicit. n. Aug⁹. 2. de doc. xpi. ana q̃ ad pacta cũ demonib⁹ inita ptinẽt multa vanarũ obseruationũ. ut si mẽbrum aliq̃ sallerit. si ũcũ ambulãtib⁹ amicis. lapis aut canis aut puer medꝰ interuenerit. lumen calcare. cũ qs ante domũ suam trãsit. redire ad lectũ. si quis dũ se calciat sternutauerit. redire ad domũ suã: si quis pedẽs offenderit. cũ vestis a muribꝰ roditur. plus timere supstitionẽ mali futuri q̃ dãnũ dolere. hec Aug⁹. Hes enim huiusmodi obseruanões attẽdũt homines. non ut quasdam causas ⁊ ut quedã signa eventũ futurorũ bonorũ vel malorũ. non autẽ obseruãtur sicut signa a deo tradita. cum nõ sint introducta auctoritate diuina. sed magis ex vanitate humana: coopante dẽmonũ malitia. qui nituntur homines aios huiusmodi vanitatib⁹ implicare. ⁊ nõ manifestũ est huiusmõi obseruãnas oes cẽ supstitiosas ⁊ illicitas. ⁊ videt esse q̃dã religio idolatrie. sin quã obseruãt auguria. ⁊ q̃dam dies fausti vel infausti. q̃ q̃dam nõ pinet ad diuinationẽ que fit p astra. fꝯ q̃ diuersificãtur dies. nisi q̃ huiusmõi obstinationes fiũt sine rõe ⁊ arte. vnde fiũt magis vane ⁊ supstitiose. ¶ Sꝯ obiciꝯ quia irrationabile ẽ negare illud q̃ q̃si oes experiũtur q̃ aliqua tẽpora vel loca vel vba audita. vel occursus hominꝯ. siue aliaũ. aut visorũ vel iordinati actus aliq̃ pfagium habent alicui⁹ boni. vel mali futuri. q̃ nõ videt esse illicitũ illa obseruare. Rꝯ hoc q̃ a pncipio in istis obseruatiõib⁹ erpti fiũt homines aliq̃d veri a casu accidit. ⁊ postea cũ homines incepiũt huiusmõi obseruantiis animũ implicare. multa fm hi⁹ obseruationes euenũt p receptões demonũ. ut hi⁹ obseruationib⁹ implicati: curiosiores fiãt ⁊ se magis errouis perniciosi multiplicibus laqueis ingerãt ut dicit Aug⁹. 2. de doc. xpiã. dicit etiã q̃ hi⁹ poterãtis. occulto vel iudicio p demonũ fallaciã illudit curiositas humana. dũ illud impudẽter appetũt scire q̃ eis nõ pueniũt inuestigare. dicit etiam Aug⁹ hoc fieri pmissõe diuina. ut illi qui hoc audiũt ⁊ videt. pbentur in qua fide fiũt apud deũ. ⁊ pbat hoc auctoritate Deut. 13. si surrexerit in medio tui pphẽta. aut q̃ somniũ dicat se vidisse. ⁊ pdixerit signũ ⁊ euenerit q̃ locutus ẽ. ⁊ dixerit tibi. eamus ⁊ sequamur deos alienos. nõ audies vba eius. qa temptat vos deus vester ut palam fiat vtrum diligatis eum an non 26. q. 5. nec mirũ. cum fi. ¶ Utrũ vt⁹ imaginatiua possit facere trãsmutationes aliquas in corpe in quo est. Rꝯ q̃ sic. ⁊ hoc dico accipiẽdo imaginatiuã nõ mãptũ distinguit cõtra vtutes alias sensitiuas interiores. sed accipiẽdo eã p ipsis vtutib⁹ sensitiuis interioribꝰ. ⁊ hoc declarat p auctoritates ⁊ experimẽta. dicit enim Auicen. 6° nãlium. li° 4.° c. vlti. q̃ aliq̃ homo pot ambulare supra trabẽ que est i medio vie. Si vero posita fuerit super aquã. pfũdam nõ audebit ambulare sup eã. eo q̃ imaginabit i ei⁹ aia forma cadẽdi vehemẽter impressa. cui obedit materia eius ⁊ vtus mẽbrorũ eius ⁊ nõ obediũt eius cõtrario. s. ad dirigendũ ⁊ ambulãdũ. ⁊ plura alia experimẽta. ⁊c hoc ponit ibidem. Nõ aũt dicit ibidẽ de vtute imaginatiua q̃ pot extnea corpa imutare. nõ ẽ tenẽdũ. qa in hoc nimis virtutem imaginationis extẽdit. plura etiã dicit Aug⁹. ut. 6 ciui. ⁊c. ad ⁊ pnẽtia. ⁊ inde alia dicit se audisse a q̃dam q̃ tã expressam

⁊ quasi solidā spēm feminei corporis cernere soleret. vt ei sc̄ēsi miscere sentiēs. ei am in genitalibus fluereat tantam vim habet anima in corpus suum. In eodem ēt li.. Aug⁹ ad memoriā reducit illud q̄ habetur gen. xxx. ⁊ ouib⁹ iacob ad pban dū virtutem imagiatōis dicēs sic. sunt exempla q̄ copiose nūri pōt. si vnū sufficat ⁊ fidelissimis libris q̄ fecit iacob vt oues ⁊ capre varijs colorib⁹ perent supponendo eis uaria vgulta in cānalib⁹ aquar̄ q̄ potātes imerent eo tēpore q̄ conceperant.

¶ Sz obiciē ga si ita esset videt̄ q̄ quādo hō vellet gnāre masculū posset. ⁊ sillē qn vellet feminā. Ꝑ. ñ sequit̄. qz ⁊ si volūtas aliqn̄ posset ipzimere ī imagiationē nō tñ sicut vellet. ⁊ qn̄ vellet imagiatio ēt ⁊ si posset corp⁹ trāsmutare ī q̄ est. non tñ in trāsmutatōe q̄licū.z. ¶ Pōt ēt imagiatio ēe ita vbilis ⁊ corp⁹ ita firmū i dispositionib⁹ suis q̄ illa imaginatio parē posset corp⁹ trāsmutare. ⁊ si ponerem⁹ ēt q̄ imaginatio ēt fortis nō ꝓpt̄ h ipzimē posset ita fortē ī vim formatiuā q̄ vis formatia semp posset ad talē imaginatōnez masculū formare. qz aliq̄ alie cāe possent obstitē puta si vt⁹ in semie pīs ēt vbilis. ⁊ forte aliq̄ cā actiā q̄ habēt vim formatiaz vbilitare. ⁊ semen inceptū ad masculū formationē reddē. posset tñ imagiatio ēe ita forti. q̄ multū iuuaret ad formationē masculi. nisi cēt ipedimēta multū fortia ad cōtrariū. hec ricb. qōl. 3. q. io. o ¶ Utrū fascinatio sit possibil. Ꝑ. fascinatio fm q̄ potest elici ex glo. sup illud Gal. 3°. O insensati galathe qs vos fascinauit. tē. dī. ēplr vno mō dicit̄ iudificatio sensuū q̄ fit p artem magicā ⁊ sic pōt fieri p ministeriū ⁊ monū nisi phibeat̄ a deo imediate. vel mediate ministerio sanctor̄ angelor̄. Secōo mō invidia. ⁊ sic est ēt possibilis. sicut multiplex experientia docet. Tertio dī immutatio ad malū facta in corpore alicui⁹ p oculos alteri⁹ aspiciēs eū. ⁊ de fascinatione h mō dicta. dicit Aui̇c. vi. nātū li. iij. c. vi. sic. multotiēs ēt aīa opat̄ in corpore alieno sicut in ꝓprio quēadmodū est op⁹ oculi fascinātis ⁊ estimatōis opantis. Et eādē sntiaz pōt Algazel li. suo phyor̄. v. c. ir. Uī videntē ābo fuisse opinati hoīes. aliquādo p nātē virtē aīe sue posse aliena cōpora p̄ sua volūtate trāsmutare. Sz h est multū ō rōnē. qz angeli q̄ sunt nātūr potētiores q̄p aīa. ⁊ si pñ. trāsmutare corpora fm locū. nō tñ pōt trāsmutare ea ad aliq̄s nātē formā nisi mediāte ope alteri⁹ nature a natura ālica. sicut et p̄ esse dicit aug⁹ ⁊ trim. Ꝛ. ōtra ēt opi. predictam videt̄ facē ercōicatio cuiusdā articuli q̄ talis est. s. q̄ ītelligētie superiores ipzimūt in inferiores. sicut vna aia intellectiua ipzimit ī aliā vt in aiaz sensitiuā. ⁊ p talē ipzessionē icantator aliq̄s ꝓpter camelū i foneaz solo visu. h articulus est ercōicat⁹. ¶ Ad h ēt facit ercōicatio alteri⁹ articuli q̄ talis est. s. q̄ mā exterior obedit substātie spiriali. ⁊ dicit̄ ibi q̄ est error si ītelligat̄ simplicē ⁊ fm oēz modū transmutatōis. Ds visis declarandū est q̄ fascinatio tertio mō dēa quia ⁊ ea principaliter querit̄ scōm aliquē modum non est possibilis. ⁊ secundū aliquē modū est possibilis. Non enim est possibile homini q̄ per naturalem virtutem anime sue per oculos talē virtutem emittat que non mediāte transmutatōe ꝓprij corporis neque medy nocumentum inferre possit corpori hominis quē aspicit. maxime cū secōdū opi. cōmunior̄ videamus ītra suscipiētes nihil extra mittētes. Non est etiā possibile homini q̄ per virtutē naturalem aīe sue pro voluntate sua transmutationem imaginando faciat in oculis suis quem ediante transmutatōe medy scilicet aeris possit corpus hominis quem aspicit in aliquā transmutare qualitatem secūdū q̄ sibi placuerit. fm hos duos modos predictos nō posset vnus homo alium fascinare. quia nulli hom nū per naturalem virtutem anime sue posset tal virtus inesse. Unde secūdum illos duos modos debet intelligi ercōmunicatio articuli ⁊ fascinatione. Secundū tamen aliquem modū fascinatio est possibilis. potest enim aliquādo cōtingere q̄ homo vel mulier aspiciēs corpus alicui⁹ pueri moueat ipm mediāte visu ⁊ imaginatione vel aliqua passione sensibili. ⁊ quia passio sensibilis est cum quadam immutatione corporali. ⁊ oculi sunt tenerrimi propter quod sunt impzessionis multū receptiui. video quandoque contingit q̄ per aliquā passionem interiorem transmutantur oculi in aliquā malam qualitatez. maxime cooperāte ad hoc aliqua imaginatione eius impzessio cito redundat in oculos ⁊ propter eorum teneritudinem ⁊ propter vicinitatez radicis sensuū priculariū ad imagiatōis organū. Cū ēt oculi sūt trāsmutati i aliq̄s

qualitatem nociuam. contingere potest q̃ transmutent aerem sibi contiguũ in aliaz qualitatem malã. ⁊ illa pars aliam. ⁊ sic vsq̃ ad aerem contiguũ oculis pueri qui aspicitur. ⁊ ille aer contiguꝰ poterit q̃q̃ transmutare oculos ipsius pueri in aliaz qualitatem malã. ⁊ mediantibus oculis ipsius pueri aliquas partes interiores. Experimentũ huiꝰ rei manuductiũ est. qa videmꝰ boies patiãt i oculis. qñz er aspectu suo ledere oculos eum aspicientis. qõ cõtingit er hoc q̃ oculi mala qualitate infecti inficiũt aerem meduũ. ⁊ aer infectus inficit oculos directos ad oculos infirmos eo q̃ fm rectã lineam infectio illa vertitur in directũ ad oculos inspicientũ: cooperante ad ꝯ multũ imaginatione eius q aspiciendo oculos infirmos imaginat se ledi. plura etiã alia experimenta ad ꝯ manuductiua possent adduci. q̃ obmitto cauſa brevitatis. hdictis aũt concordat q̃daz glo. super illud ps. Qui fl re. vi. me. ⁊ le. dicens. magna vtus in oculis est. quod i naturalibus apparet. animal. n. vnũz. pdest ictericis. prior videns lupus vocẽ aufert. basiliscus si prior videt occidit. si prior videtur occiditur. Et huius. s. quare basiliscus videndo occidit hominẽ ratio reddi põt. qa er aspectu ⁊ imaginatiõe excitatur in eo passio mala que bz excitare in eꝰ corpore mãm venenosam p quaz eius oculi venenosa qualitate inficiunt q̃ aer oculis eiꝰ ꝓtiguꝰ inficit. ⁊ ab illa pte aeris ps alia ⁊ sic unde vsq̃ ad aerem ꝓtiguũ hõi. quẽ aerẽ cũ hõ p inspirationẽ attraxerit: itor i cat ⁊ moritur. ꝯ te hdicta q̃stiõe sine piudicio ⁊ temeraria assertione dicta sũt. hec Richꝯ. quodlibet. 3. q. 12. o. ¶ Utꝯ infortunũ accidens alicui possit ingerere doloẽ eius amico nihil te ꝯ scienti. Rꝰ aliquem hoiem tristari ⁊ angustiari eius amico remoto infortuniũ aliqõ patiente q̃z contingit a casu. s. qa i illa hora qua suꝰ amicus infortuniũ patit melãcolia in eo moueat. p cuius motũ cadit in tristiciã ⁊ timorem. ꝓter multas cogitationes ⁊ suspirationes nociuas: q̃ p motũ melancolicũ excitantur. ⁊ er pñn mente aggranat ⁊ ponderosus reddit. licz infortuniũ amici nihil ad hoc penitus operetur. qñz vo ꝯ ꝓtingit er aliqua causa volũtaria determinata. diabolus. n. qa conatur hoies inducẽ ad opiniones suspitiosas. qñz cũ permittitur affligit hominẽ ponderositate ⁊ tristicia. illa hora qua amicus eius remotꝰ infortuniũ patitur ut existimet hoc per amici infortuniũ sibi naturaliter cueniisse. Q̃q̃ etiam hoc cõtingit er aliqua. pbabili suspitione ut cum quis scit amicũ esse in taberna cũ iimicis suis. pbabiliter cõcludit eum inuadi ab iimicis. ⁊ er hoc q̃z in illa hora qua amicus eius ab iimicis opprimitur in eo timor ⁊ angustia generatur. sed ille dolor est post aliquam cognitionẽ. ꝯ Richꝯ. q. 6 li bet. 3. q. 15. Utꝯ verbe uel armonie possint impedire demones a vexatiõe hoiuz. Rꝰ q̃ verbe uel armonie non pñt sua naturali vtute totaliter excludere vexatiõz qua diabolus possit hominem vexare si sibi permitteretur a deo uel angelis bonis possũt tñ illam vexationez mitigare. ⁊ ita parua posset esse vexatio illa q̃ possent eã penitus excludere. ⁊ hoc quidẽ facerẽt nõ agendo in ipsum demonẽ cum sit spiritus separatus in quem non potest naturaliter agere corpus. sed agendo in ipsum vexatum a demone. omnis. n. eã limitate vtutis. pondere põt effectũ intensiorẽ in materiaz dispositã q̃ in nõ dispositã. cui ꝓsonat illõ pbi 2º de aĩa. Actꝰ actuoꝝ sũt i patiẽte ⁊ disposito. demon aũt ẽ agẽs limitate vtutis. q̃ vexationẽ intensiorẽ facẽ põt diabolꝰ in hoie disposito ad illã vexationẽ. sine ad illud ad qõ diabolꝰ intendit adducẽ. q̃z i homine dispositõis ꝯrie. puta diabolus põt vexare intensiꝰ passiõe melancolica hoiem dispositũ ad illã q̃ hoies ꝯrie dispositionis certũ aũt ẽ q̃ verbe ⁊ armonie multũ pñt immutare dispositionẽ corpis. ⁊ er pñti motus sensualitatis. ꝯ pz te verbis cũ quedã sciencẽ ad lenitã. q̃dã ad tristiciaz. ⁊ sic de aliis. hoc etiã pz te armonij p phm 8º politicoꝝ. vbi vult q̃ diuerse armonie habẽt p uocare diuersas passiões i hoie. ꝯ etiã refert Boetꝰ i musica sua. ⁊ auctor te ortu sciaz vbi loquẽs te utilitate musice. dicit q̃ valet ad curandũ nl'allenãdũ diuersas infirmitates. Et ita pz q̃ verbe ⁊ armõie qñz eãre pñt i hoie dispositõis ꝯriã illi vexationi q̃ diabolꝰ hoiez vexare conatur. erã sequitur q̃ ceteris paribus fit vexatio debilior. Non video tñ quomodo verbe uel armonie po sint in hoie dispositõis aliquaz eãre. ꝓter quã hõ nullo mõ vexari posset a demõe si pmitteret. qa diabolꝰ mouendo solũ motũ locali vapores ⁊ ispos spũs inordinato motu posset hoiem multum vexare. verbe aũt uel armonie nullã

dispositionez causare possent in boie sua n̄ ilā vtute per quā pbibetur demon predi etam cōmotionē facere. pungit tū qñz q̄ diabolus non pmittitur hominem vexare nisi vexatione ita paru: q̄ p aliquā forte dispositionē ad cōtrariū totaliter tollerē. tūc alique herbe vel armōie possent cor pus hois ita ad cōtrariū disponere q̄ illa vexatio totaliter amoueret. verbi gratia. diabolus qñz posset hominē vexare vexatione tristicie ita vbilis q̄ p aliqs herbas vl armōias q̄ haberēt cāre dilatationez ⁊ diffusionē spiritū qui fit mot⁹ contrarij tristicie totalis amoueret illa tristicia. Et ait Aug⁹ li⁹ 2⁹ de doctrina xpiana idem nat ligaturas ⁊ quedā alia de quibus ibi diffusius scribit. Ē attribuens arti magice hoc est q̄ ēstū ad illud in q ō non pñt er sua naturali vtute. quod patet p ē q̄ dicit sic. ad ē gen⁹ pinent oēs ligature ⁊ remedia q̄ medicoz ordīnat disciplina. In quo satis patet q̄ illa cōdēnat q̄ēstū ad vtil respectu cui⁹ non habēt aliquā efficaciā er sua naturali virtute. Ratum ait ad illud qō p̄ Regl. ca⁹ 16⁹ habet q̄ Saul q verabat a demone alleuiabat qñ Dauid citbaraz pcuebat coram eo. ⁊ q̄ recedebat spūs malus. Sciendū q̄ bene verū est q̄ p tactū citbare vtute naturali illi⁹ armonie alleuiabatur aliquātulū afflictio Saul. inq̄ tum illa armonia aliq̄liter dulcorabat ap petitū eius p auditū. p quā dulcorationez reddebat minus aptus ad illā vexationēz Sed q̄ spūs malus recederet a Saul qñ Dauid citbarizabat coram eo. ē erat ꝓpter vim crucis. quod satis expresse dī in glo. vbi dicit sic. Erat Dauid in canticis musice eruditus. diuersoz sonoz rationabil moderatusq̄ cōcentus vnitatē essentie significat. q̄ varys modis quotidie resonat Dauid malignū spū in citbara sua cōpescit. nō ga tanta esset vis in citbara. sed in signo crucis q̄ in ligno ⁊ corddaz extensione gerebat. q̄ tam tūc demones effugabat. ⁊ ē fuit dicta sine pindicio. hec Rich. qōlibet. 5. q. 8. ¶ Utz liceat ad collū dina vba suspēdere. Rō in oib⁹ incantationibus vel scripturis suspēsis duo cauenda videtur. ē quid pferatur vel scribit. ga si est aliquid ad inuocationē demonū pinēs: manifeste est suspitiosū ⁊ illicitū. Similit cauēdum est si pingat ignota nomia ibi poni. ne sub illis latcat aliqd illicitū. Ut Crisō⁹ dicat sup Matē. q̄ pbeoz magnificatuz fimbrias exemplo. nūc multi aliq̄ nomia hebraica āgelozꝝ pingūt. ⁊ scribūt. ⁊ alligant que non intelligentib⁹ memenda vi dentur. Cauendū est etiā ne aliq̄ō falsū cōtineant. ga sic eius effectus expectari non posset a deo qui non est testis falsitatis. 2⁹ cauendū est ne cū vbis sacris ibi pinctantur aliqua vana vt aliqui caracteres inscripti pter signū crucis. aut ne ipse habeatur in modo scribendi. vel ligandi. vel in q̄ cunq̄ alia bi⁹ vanitate que ad diuinā re uerentiā non pertineat. ga hoc indicaret suspitiosuz. alias aut est licitū. vii. z6. q. 5. non liceat xpianis dicitur q̄ non liceat in collectionibus herbaz medicinalū aliqs obseruationes vel incantaōes attendere. nisi pñ cū symbolo dīno. aut oratōe dominica. vt pñ ercatur oiuz xeus honorez. Hec bis obstat Crisō⁹ dicens sup Matē q̄ vtus euangelij non est in lris siue figuris ad collū suspensis. ē in intellectu. quia Crisō⁹ loquit qñ respectus magis ad figuras scriptas q̄ ad intellectū vboz habet. ¶ Sed contra pdicta ostenditur q̄ liceat diuina verba ad collum suspendere. quia non minus operantur verba sacra in corporibus hominū q̄ in corporibus serpentum ⁊ alioz anim aliū. sed incantationes quandam efficaciam habent ad reprimendum serpentes. vel ad sanandus quedam alia animalia. Unde ps. Sicut aspidis surde ⁊ obtu. au. s. que ex no. incan. ⁊ ve. ican. sa. Rō q̄ cuā in incantationibus serpentuz vel quorūcūq̄ animalū si respect⁹ habeatur pñ ad verba sacra ⁊ ad vtutē diuinaz nō est illicitū. sed plerūq̄ tales incantationes habent illicitas obseruantias. ⁊ p demones fozmāt effectū. ⁊ pcipue i serpētib⁹ ga serpēs fuit primū demōis instrumēti ad hoiez decipiēdū. vii glo. dicē ibidē. q̄ nō laudat i scriptura vndecūq̄ fistudo dat in scriptura. utz de iiq̄ iudice q rogātē vidua vir audiuit. ē Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 99. ar. 4⁹ o. ¶ Quid de bracculis q̄ fuit i ascēsiōe. Rō nō st reprobāda cū nō pinēat nisi verba angelica. ē suspitiosū ēsi credāt cē mun⁹ efficacia si scribāt p⁹ lceū angelū. vl p⁹ missā. aut alia die q̄ si scribāt cū legāt si ue cāt i ecclesia sine missa. ē Ro. 5z qd de carmiatricib⁹ ⁊ carmiatozib⁹ q carmināt infirmos vel pueros vl alia aliquid peccāt mortalē. Rūsio si nihil suspitiosū dicunt aut docent aut faciunt sed tantum vtuntur licitis precibus ⁊ adurationibus.

sicut p passionē ⁊ crucē ⁊ silia. non credo
q̃ peccent mortaliter. nisi talia fecerint p̃
phibitionē ab ecclesia sibi factas. si credo
q̃ phibendi sūt viri ⁊ mulieres a talibus
q̃ multa iutilia ⁊ superstitiosa solent admi-
scere. nisi forte sit sacerdos religiosus ⁊ di
scretꝰ aut etiā layc⁹ siue vir siue mulier ex
cellentis vite ⁊ phbate discretōis. qui fusa
orōe licita sup infirmū: nō super pōnū uel
pīz. aut cirgulū. ⁊ similia. sed super infir
mantes manꝰ impōat iuxta illud Mar.
vltj. Super egros manus impo. ⁊ bene ha
bebūt. nec sūt hc persone phibende a tali-
bus nisi forte timeatur q̃ ad exemplum il
lorꝝ indiscreti ⁊ superstitiosi carmina atoresꝰ
sibi vsurpent abusū: tuentes se exemplo il
lorꝝ. hec Roō. ¶ Quid de portatione reli-
quiarꝝ. Rꝰ si portentur ad fiduciam rei ⁊
scōꝝ nō erit illicitū. si aūt circa hoc atten-
datur aliquid aliud vanū. puta q̃ vas sit
triangulare. uel aliqd aliud hꝰ qō nō pti
neat ad reuerentiā rei ⁊ scōꝝ. superstitiosus
erit ⁊ illicitū. hec Tho. vbi s. c. 3ᵐ. ¶ Quid
erit ō sacerdotib⁹ q̃ cā doloris p̃mori. aut al
tare velub⁹ sacris cruīt. aut q̃libz vestis lu
gubri operūt. aut cōfracta luminaria sub-
trahūt. aut altare uel crucifixū spinis cir-
cūdant. ¶ Quid etiā de illis q̃ p vitiis sci
enter cantant missam defūctorꝝ. uel sub no
mine illorꝝ q̃s odūt. fere cum exequiis
mortuorꝝ in medio ecclesie ponūt. uel alia
silia facūt. ut illi citius mortant. Rꝰ ad h
dico q̃ si aliqō p̃dictorꝝ fiat p̃ter odium
p̃ximi: gravissime peccat q̃ facit. ⁊ nisi p le
gitimā p̃niam se purgauerit debet deponi.
si aūt p̃ter cām eōem puta qa metuit cōta
minationē sacrorꝝ ordinū. uel subuersionē
fidei. uel hostilitatē suffert. uel obsi. ionez
uel dinorꝝ iudiciorꝝ sentēciā metuit. ⁊ ideo
tale quid fecit non dicit peccare. qa in tali
facto plus humilitas q̃ deus placatur q̃s
interni luctus dolositas declarat. h etiam
p̃suetudo ecclesie tenet. vt solet cantare.
Deus venerūt gentes de. ⁊ in signū tristi
cie die veneris sancta altaria spoliare. hec
tū distinctio fallit in illis q̃ scienter p vitiis
celebrant officiū defūctorꝝ. Nam tales si
fuerint detecti indistincte debent deponi.
⁊ ad agendā p̃niam tam ipse sacerdos q̃s
q̃ eū ad h incitauit: debent erily ppetui ci
gastulo siue monasterio relegari. h totus
habes expsse. 26. q. 5 qui q̃. h Ray. Fallit
etiā distinctio i illis q̃ altare uel crucifixū
spinis circūdant. qa ois talis abusus indi
stincte penitus reprobatur ⁊ districtius p̃hi
betur. ⁊ est graviter puniendus. ut. li. 6ᵗ de
offi. ordi. si canonici.

¶ De tēptatiōe q̃ deus temptatur. li. 16ᵗ.

Postea considerādū est de viis
oppositis religioni p defectum
eius q̃ manifeste sunt ꝓria reli
gioni. vt ꝓtinent sub irreligio
sitate. bo. aūt quedaz directe ꝓtinent ad
irreuerentiā dei. quedā ad irreuerentiā re-
rū sacrarꝝ. Ad ḡen⁹ p̃mū pertinet puriuz
quo dei nomen irreuerenter assumit. de ō. i
dicet cū de 2ᵒ p̃cepto agetur. ⁊ tēptatio q̃
deus tēptatur de q̃ est dic dicendū. ¶ Que
rūtur aūt plura de ipsa. s. in quibus tēptatio
dei ꝓsistat. Rꝰ q̃ cōsistit in aliquibus factis
uel verbis in quib⁹ expectat effectus soli⁹
dīne ptātis. ¶ Ad cui⁹ evidentiā ꝓsiderā
dum q̃ sic temptare ꝓprie est experimentuz
sumere de eo q̃ temptat. sumit aūt experi
mentū de aliq̃ ex verbis ⁊ factis. Et vtroq̃
mō dupliciter. s. apte ⁊ insidiose siue occul
te. rursū q̃z q̃rit expsse. q̃z interptatine
sic q̃ hō deū temptat q̃z ybis q̃z factis.
verbis q̃dē deo colloquiut orando. vt in
sua petitione aliqs expsse deū temptat q̃
ea intentōe aliqd a deo postulat ut explo
ret dei sciam ptātē uel volūtatez. factis aūt
expsse q̃ p ea q̃ facit intendit experimentū
sumē dīne ptātis siue pietatis aut sapien-
tie. Sed q̃ interptatiue deū temptat q̃ est
nō intēdat experimentū sumē de eo aliquid
tū petit uel facit ad nihil aliud nisi ad pro-
bandū deū. Quādo q̃ aliqs ꝓt aliquam
necēitatē uel vtilitatē se ꝓmittit dei auxilio
in suis petitiōib⁹ uel factis. h nō est deū tē-
ptare. 2ᵒ paliip. 20. cū ignoramus qd agē
debeam⁹. h solū habemus residu ut oculos
nros dirigam⁹ ad te. vt p̃dicatores regni
dei q̃ temporalia ꝓtermittūt ut ybo dei ex-
pediū⁹ vacent. si solt deo iniunt nō tēptāt
deū. dtā ꝓ Agatha erpta erat erga se dei
benivolētiā ut ul' ifirmitatē nō pateret. p
quas corporali medicina indigēt. uel stati
fieret dīne sanatiōis effectū. iō dicebat.
habeo diz ibm rpm q̃ solo ser. restan. vni.
Quādo ꝓ h agit sine necēitate uel vtilita
te. h est interptatiue deuz tēptare. vt super
illud Deut⁰ 6ᵒ Dñm deum tuū. dicit glo.
dei tēptat qui hīs quid faciat sine ratōe
ꝓmittit se periculo: erpiēs vtz liberi possit a
deo. Utz tēptaꝰ dei sit p̃cātū. Rꝰ q̃ sic. vt

Deut. 6. Non tēptabis dñm ētū tuū. tēptare, n. ut dicū est est expimentū sumere. expimentū aūt nullꝰ sumit ex eo ex quo ē certꝰ. ⁊ ideo ois tēptatio ex ignorātia aliq̄ nel dubitatiōe procedit. nel tēptantis ut qs expimentū sumit ex aliq̄ re in eius ēlutatem cognoscat. nel aliorꝫ. ut cū quis experimentū sumit ex aliquo ut alys innotescat. p quē modū ētus dicit nos tēptare. Ignorare aūt nel dubitare ex punctis ad ētū pertinēte est petrī. vñ partz q̄ temptare ētū ut temptās ētū ētutē cognoscat. ē peccatū. Si aūt expimentū sumat ex punctibus ad ētū pfectionē ut alys ēmonstret. ⁊ non est temptare ētū cū subsit iusta ncēsitas. nel pia utilitas. ⁊ alia q̄ ad hoc ꝓcurrere debent. sic n. apli a dño petierūt ut in nomine xpi facerent signa. ut dicit Act. 4. ut. s. infidelibꝰ innotescerent ētutes xpi. ¶ Ad ⁊ nota q̄ ētus volebat dare signū Acham non p ipso tūm. ⁊ p toti ppli instructione. ⁊ nō repbendit Ysa. 7. ḡsi impeditor eois salutis q̄ signū petere nolebat ne petendo ētū tēptaret. nequaq̄ tū ētū temptasset. tū qa ex ētū pcepto pmisset. tū qa ē punebat ad eōm utilitatē. Abrahā vo Hēb. 15. signū petit ex instinctu dīno dicens. Unde scire possū q̄ possessurus sim eam. s. terrā pmissam. ideo non peccauit. Gedeon vo Judicū. 6. ex debilitate fidei signū petisse videt ex victoria pmissa. ió a petō nō excusat. ut dicit glo. ibidē. Sic ⁊ Zacharias peccauit dicēs Luc. 1. ad angelū. vñ ⁊ scīā vñ etiā pter incredulitatem punitus fuit. ¶ Sciendū tū q̄ duplicit aliqs petit a ētō signū. vno modo explorando ētū ptātem. aut dicū eꝰ veritatē. ⁊ ⁊ ex se punct ad ētū tēptationē. Alio mō ut instruat qd sit circa aliqd factū placitū ētō. ⁊ ⁊ nullo modo punct ad ētū tēptationē. ¶ Utrz temptatio ētū opponatur ētutī religiōis. Ꝓ. q̄ sic. ut n. patet ex sup̄dictis. finis religiōis est ētō reuerentiā exhibē. vñ oīa q̄ directe punct ad irreuerentiā ētū religioni opponūt. temptare aūt aliquē ad irreuerentiā eꝰ punct nullꝰ aūt pfumit tēptare eū ex cui⁹ excellentia est certus. Uñ patz q̄ tēptare ētū ē peccatū religiōi oppositū. Utrz tēptatio ētū sit gratiꝰ parū q̄ superstitio. Ꝓ. q̄ non. sed potiꝰ ecōuersio. quia superstitiosus pretestatur errorē sacto. ut ex dicū patet. ⁊ tēptās ētū pretestat tūm dubitationē vbo nel facto. ut dictū ē. vñ glo. sup illō Deut. 17. Cū ēpti fuerint apud te ⁊c. dicit q̄ maximū scēl ē bonorē creatoris impendere creature.

¶ De secūdo pcepto. ti. 17.

Consequenter ꝓsiderandū ē de 2° pcepto. qō quidem sic ponit Exo. 20. Non assumes nomen dei tui inanū. nō. n. habebit dñs eū insontē. qui assūpserit nomē eꝰ frustra ⁊ p circa eius expositionē i cōi est breue intendendū. ⁊ postea de qbusdā spāliter. in quibꝰ nomē dei assumitur ē diffusius tractandū. ¶ Circa primū sciendū q̄ ⁊ pcepti ut sup̄dictū ē ordinat ad reuerentiā ētutis sūme. nō. pbibet hic inanū iurare. In iuramento. n. dei nomē in testimoniū locutiōis assumit. ⁊ ētū cū vane iurat nomen dei in vanū assumit. ⁊ p ꝓsīs sūma ētutis ptentitur. Juramentū aūt vanū dēminatur qō caret aliqua ētū cōditionū q̄ ponūtur hiere. 4. Jurabitis viuit dñs i veritate ⁊ iustitia. ⁊ iudicio. vbi dicit glo. intrinsicā hos tres comites debet hēre iuramentū. veritas. n. debet esse in ꝓscia iurantis. ut ita eē credat sicut iurat. ut i iuramēto assertorio ut ita facere ꝓponat sicut iurat. ut in iuramento pmissorio. Justicia debet esse pte eius qō iurat. s. ut sit licitū. Judiciū vo debet esse ex parte circūstantiarꝫ verinsqs. s. ut diligenē attendatur. ⁊ causa. p q̄ iuratur ⁊ mod⁹. si. n. esset ē dreū iudicū discretionis in circūstātis iuramēti. de his aūt tribꝰ ⁊ alys punētibꝰ ad hanc mām regre. 7. ti. de iuramēto ⁊ piurio. ¶ Ad ampliorez tū intelligētiā hui⁹ pcepti notari pōt q̄ nomē dei triplicit assumit. p ad efficiendū ut in sacramēto. sic i baptismo dr. baptizo te in noie patris ⁊c. 2° ad pmittendū. ut cum aliqs iurat nel vouet ire ad sānū Petrū. nel religionē intrare. 3° ad exprimendū ut cū qs loqtur cū iuramento. Similiter multipliciter assumitur nomē dei inanū. p p sacramēti frustrationē. ut qñ quis nō credit ut b creue⁹. nel qñ credit ⁊ se non disponit. ut vsuraiꝰ. nel qñ gratiā susceptā in sacramento nō custodit. ⁊ p ea relinqt. de hiꝰ dr ad Tim. p. Cōfitēt se nosse deū factis autē negāt. 2° p voti fractionē. ⁊ ⁊ fit triplicit. p p irrōnabilē dilationē. ut cū qs pmittit ire ad sānū Petrū. ⁊ nō frigit certū ēmunū. ⁊ sic sp. peraduat. 2° p ꝓtā voluntatem. ut cū qs aliqd ētō vouit ⁊ postea penitet. contra tales dicit Deut. Si quid pcesserit de labijs tuis non facies irritū. 3° per

apostaticā rebellionem.ut cū qs apostat a religione.cōtra illud Eccl. 5.° Si qd voui su reo.ne moteris reddere. displicet.n. ei infidelis ⁊ stulta ꝓmissio. 3.° assumit nomen dei inanū per hois blasfemi locutiōz ⁊ hoc etiā fit tripliciter.s.p locutionē male dicaz.ut cū quis maledicit deū per locutionem falsidicā.ut cū quis asserit de deo falsum ⁊ negat verū.⁊ per locutionē opprobriosam.ut cū quis loquit de secretoriib⁹ mēbris xpi. pessime.n.blasfemat etiam si verū dicat.⁊ in his xpm despicit in qbus ꝓ nobis humilis fuit. 4.° assumitur nomen dei inanū in ꝓdicatione.q.s.fū vana intentiōe Matb.7.° Nōne in noie tuo ꝓphetauimus. 5.° in oratiōe q̄ est sine vlla cordis affectiōe.Matb.15.° Popul⁹ hic labijs me ho.cor aut̄ eoz lon.est a me. 6.° in operatiōe sine ꝓuersatione.in q̄ forma scitatis assumitur nō in exteriori ope.non ꝓ deo.s solū ꝓ humano fauore Matb.6.° Amen dico vobis recē.mer.suā.Additur etiā huic ꝓcepto ⁊ etiā ꝑmo.⁊ nō alijs pceptis cōmunatio pene.cui⁹ ratio est.qa pene sūt ꝓcipue necēie ꝗ illos q̄ sūt ꝓni ad malū.ut dicit x.° etbi.⁊ iō in illis solis pceptis legis addit cōminatio penaz in qb⁹ erat ꝓnitas ad malū.erant aūt hoies ꝓni ad idolatriā ꝓter ꝓsuetudinē gnālem gentiū Sūt etiā hoies sunt ꝓni ad piurū ꝓpē iurandi frequentiā.⁊ iō cōminatio magis additur ꝑmis duobus preceptis.

De iuramento.ti.is⁹.

Postea ꝓsiderandū est diffusius de quibusdā spāliter in quibus nomē dei assumitur ad ꝓprioz vboz ꝓfirmationē.2.° de voto i quo assumit ad aliquā sui obligationē.3.° de adiuratione in q̄ assumitur ad alioz inductiōz ⁊ de iuramēto.p se ipso. 2.° de piuro sibi opposito. Circa vo iurāmētū ꝓsi de randū est ꝓmo qd est iuramentū sine iurare.2.° quot ⁊ q̄ sūt spēs ei⁹.3.° vtz ⁊ p qd licet iurare.4.° de comitib⁹ iuramēti. 5.° de causis ꝓter quas licet iurare.6.° de forma vboz iurandi.7.° de obligatiōe iuramenti 8.° et qbus redditur iuramentū illicitū. 9.° de qbusdā tacitis conditionib⁹. sub qbus debet intelligi iuramentū. x.° de qbusdam dubijs circa iuramentum.xi.° de iuramēti dispēsatione ⁊ relaratione sine absolutione.

Primo q̄ q̄rit quid sit iurare. ꝑ iurare est testem deū inocare.Ut Aug⁹ in quodā sermōe de piurio.Quid est iurare ꝑ deū nisi testis est mihi deus.Sicut.n.dicit aplus ad Heb.6.° Iuramentū ad ꝓfirmationē ordinatur. ꝓfirmatio aūt in fabulis fit ꝓ ratione: q̄ ꝓcedit ex aliqbus naturaliter notis q̄ sūt infallibiliter vera.sed particularia hoiuz facta ⁊ ꝓtingentia nō possūt ꝑ ratione necessariaz ꝓfirmari.⁊ ideo ea q̄ dicūtur de eis solēt ꝓfirmari ꝑ testes humanū aūt testimoniū non est sufficiens ad ꝓfirmandū hi⁹. ꝓterea dico ꝑmo: ꝓpter defectuz veritatis humane.qa plurimi in mendaciū labūtur.2.° ꝓter defectū cognitionis.quia hoies non pūt cognoscere cōtingentia.nec cordiū secreta.nec etiaz absentia.de qbus etiā hoies loquūtur.⁊ ex ꝓcedit rebus humanis ut certitudo aliqua habeatur de ipsis.⁊ ideo necessariuz fuit recurrere ad diuū testimoniū.qa deus nec mentiri pōt nec aliqd ei latet. Assumere aūt deū in testē dr iurare.qa q̄si ꝑ iure introductū ē.ut qō sub inocatione diui testimonij dr ꝑ vero habeatur.Magistratus aūt nonficatio iuramēti est q̄ iuramēū ē affirmatio vel negatio de aliq̄ facere rei attestatiōe firmata.fm Hoff.⁊ Ray.

Circa 2.m sciendū q̄ spēs iuramenti sūt due.s.iuramentū assertoriū ⁊ ꝓmissoriū. Assertoriū est qū iurat aliqd de pēti vel de ꝓterito sic ē vel non esse.fuisse vel nō fuisse.potest etiā fm Rob.fieri de futuro.ut cuz qs iurat aliqd futurū ē non ꝓmittēdo aliqd ut si qs iurat q̄ cras pluet vel ninget ⁊ hi⁹. Iuramētum ꝓmissoriū est cū qs iurat se aliqd daturuz vel facturuz.vel nō daturuz vel non facturuz.Sūt ⁊ alie diuisiones iuramenti que pinent ad forū iudiciale.de qb⁹ ē aliquid breuiter dicēdū vt habeat aliēlis noticia ipsoz. Iuramentū.n.assertoriū ē tripler. vnū est volūtariū qō defert pars parti ex cōuentione ex iudicū.⁊ dicit volūtariuz qa volūtate deferē ⁊ suscipit. Alterz ē necessariū qō.s.iudex defert pti i defectū probationis.ut qū hz nū vnū testē.⁊ B dr necēuz quia nō pōt recusari nisi ex iusta ca.puta qd dubitaret ille cui deferē.cū.n.B iuramētuz sit de veritate dicēda.in B casu si nō admittit recusatio pōt appellari.3.m ē iudiciale.qō i iudicio ps defert pti.⁊ B pōt recusari nisi sit aliqs ꝓnēt⁹ actiōe famosa.ne furti.rez amotaz.⁊ hi⁹.B Hoff.ti.6 ut⁹.iurā. ⁊ Ber.extra eo.c.vlti.et plura alia de hac

mā. Itē q̄druplex ē iuramētū. s. ex calūnia
ex malitia. ex vitate. ex cōsuetū. Iuramentū
ex calūnia vitanda. s. uel nō ꝓmittenda est
cū qs iurat. c. non ad calūniandū. ⁊ bona
fide q̄stionē mouisse ⁊ mouē ⁊ silēr re⁹ iu-
rat se non ad calūniandū resistere. Et con
tinet ⁊ iuramentū gnēs. s. q̄ credat se bo-
nam cām hē. q̄ interrogat⁹ non negabit.
q̄ verū ē credet. q̄ non vtē sciēter falsa
ꝓbauōe. q̄ dilationē nō petāt in fraudē.
q̄ nō ex dit nec dabit nec ꝓmittet aliq̄d p
hac cāmuū psonis illus qb⁹ leges ꝓmittūt.
vū vsus. Illud iurēt q̄ lis sibi iusta vide
tur. Et si q̄rēt verū non inficiēt. Nil pro-
mittēt nec falsa ꝓbano vtūr. Ut lis tar-
detur dilatio nulla petēt. Iuramentū vo ō
malitia. s. vitanda uel nō ꝓmittēda differt
a iuramēto calūnie in plurib⁹. qa iuramē-
tus calūnie pstat tūc p⁹ litē ptestatā. ⁊ tūc
senel in tota lite ab eadē psona. ⁊ bz locū
tūc in ꝓbatis siue in tēpozalib⁹ causis. tā
criminalib⁹ q̄s ciuilib⁹. non aūt i spūalib⁹
uel diuersis spūalibus. ⁊ p ipsū ꝓuidet ne
qd fiat calūniose in tota lite. Iuramentus
aūt malitie pstat ⁊ ante litē ptestatam ⁊
p⁹. ⁊ pstatur tenēs ādens aliq̄d ꝓponitur
in iudicio. uel petit fieri qō ex malitia pro
cedere pstumitur. ⁊ bz locū tam in ꝓbātis
q̄s in spūalib⁹. ⁊ ipsū ꝓuidetur ne quid
malitiose ꝓponatur uel petatur. Tertū iu
ramentū. s. ex vitate dicēda differt a iura-
mento calūnie. qa pstatur i causis spūa li-
bus. illud aūt nō. Itē. cū ā respōdēt i eo
re eo qō qs sciet vnde vbz ibi videri sim-
plicuer sciō uel nesciō. ē illo respondetur
ex eo qō qs credit sm Hoff. ⁊ sm Inno. ⁊
Hosti. ex eo. litteras. etiā in B respondetur
ex eo qō qs credit. Itez illud ꝓtinet plura
capsa ut habitū est ō. q̄ locū in B non ha-
bent. Itē in illo dilato nō interrat cū sta
tim responderi possit credo uel non crede.
secus est in hoc qū respondere vbet quis
ex vitate quā nell ⁊ ab alys discere. Quar
tum iuramentū. s. ex cōsuetū. ex reuī tam in
causis spūalib⁹ q̄s non spūalib⁹ recipiente
sufficiēt non ꝓbante. nisi inder in pectus
personar ⁊ cause cū cōstantiū: illud acto
ri videri ex credū. B dicit Hoff. ⁊ in ira-
calū. ⁊ Ber. ex eo. inberētes. ⁊ c. cū cām. ⁊
diuisi ꝓbationes gra brēuitatis qa hec
non sūt intentōis pūtus. ¶ Nota nī q̄ sm
Ber. ex eo litteras magis videt inrādus
ex calūnia in causis spū. lib⁹ q̄s in alys qa
in illis periculosius calūniose iungatur. Cū
⁊ bodie in causis spūalibus iuratur ex ca-
lūnia ⁊ ex vitate ut ꝑ h. ⁊ ti. co. si ex calū
nia. Est etiā al ⁊ iuramentū qō dicē iu
ramentū i litēm. ⁊ in B iuratur ex affēcio
ne. ut cū qs iurat ⁊ quanto nollet re carē
puta p. c. q̄q̄s etiā dicitur iurare quis in
litem cū iurat rem tanti esse pq̄ ned fuisse
⁊ ex B. C. co l. 1. ⁊ ff. ex i litē iurando. l. sine

¶ Quid si agam ꝓtra te rei vendicatione
⁊ tu. scias rem esse meā. ⁊ nihilomi nus tu
velis resistere. ꝓter actionem ex euictio
ne nūquid iurando ex calūnia peccas vi
detur q̄ sic. qaia negas rem esse meam ⁊
mentiris Rō. Hoff. cōsulit in sū. ti. ex iura.
calū. ut post libellum petēti confitearis
veritatem. nec ex calūnia iurabis et quo
fateberis rem esse actoris. ⁊ non min⁹ cō-
uenietur stipulatio ex euictione.

¶ Circa tertius articulum querūtur
plura. s. vtr liceat iurare per creaz
Rō q̄ sic ⁊ hoc paret ꝓmo auctō-
ritate sacre scripture. Dicitur n. Deu⁹ 6⁰
Dōm eum timebis. ado. ⁊ illi soli seruies. ac p
nomen illus iurabis. Item legitur dōs in
veteri testamento iurasse ut pluribus locis
vū in ps. Iurauit dōs ⁊ non penitebit eū.
⁊ hoc ad ostendendū inmobilitatem ei⁹ qō
dicitur. in habetur ad Heb 6⁰ imo etiam
precepit i veteri testamēto Leuit. 19⁰ Red
dē domino iuramenta tua. vū dicē Aug⁹
in sermone ex verbis apli. Si peccatū esset
iuratio. non diceretur in lege reddes dōo
iuramenta tua. reddimus aūt domino iu
ramenta quādo iuramus per eum. 2⁰ pa
tet hoc ratione. ⁊ primo ratione oziginis.
quia iuramentum est introductus ex fide
qua credūt homines habere eum veritā
tem infallibilem. ⁊ oiuz cognitionem. ⁊ p
uisionem vniuersalem. 2⁰ ratione finis. qa
iuramentum introducitur ad certificādū
homes. ⁊ finiendum cōtrouersias ut d cit
ad Heb. 6⁰ Solo. n iuramento credit. qū
ex conscia alicuius dubitatur. extra ex sen.
ecco. si vo alios. Sz obiciē cōtra predi
cta illud Matth. 5⁰ Ego dico vobis nō iu
rare omnino. ⁊ illud Iaco. 5⁰ Ante om-
nia fratres mei nolite iurare. Rō quidam
heretici. s. manichei dicerūt omne iuramē
tum esse illicitū. non nū iuramentū factus
p creaturā. sed etiā factū per eum. ⁊ occā
sionem hū errōis sū sumpserunt ex ver-
bis premissis. quia nesciebāt distinguē q̄
aliū sensū facit negatio prosita vniuersali
signo. aliū postposita. ꝓposita. n. equipollē

facit particulari negatiue. postposito vero suo ꝓno. i. vniuersali negatiue vñ differt dicẽ. non oīs bõ currit. ⁊ oīs bõ nõ currit ⁊ eus aut nõ dicit: oīo non iurabis sed di cit: non iurabis oio. vñ non ꝓhibiuit oēz iurationẽ. ⁊ ꝓhibiuit ne iurarẽt oī modo. ⁊ sine oī causa. vñ Aug⁹ lib⁹ de mẽdacio. Hoc ideo dictũ ē ſ. ne iurando ad facilitatem iurandi veniat. ⁊ ex facilitate ad cõsuetudinẽ. ⁊ ex ꝓsuetudine i periurũ incidat Eccl. 24° Vir multũ iurans replebit iniqtate Quare q̃ dicit dominus in euangelio. sit sermo vester. est est. non: non. R⁹ qa affirmatio uel negatio q̃ est in corde debet esse in ore. ⁊ qa bonuz malitia crescẽte tũ crescit simplici assertiõi. ideo adiũxit qõ amplius est a malo est. nõ. ſ. culpe. ⁊ pene. non iurantiũ. ⁊ iuramentũ exigentiũ. Nam in credulitas hi⁹ magis est pena q̃z culpa vñ non dicit malũ. ⁊ a malo. Nec tibi forte videat q̃ deus in teste iuranti inocetur. eo q̃ non apparet q̃ deus. p ipso q̃ iurat p eũ testificetur. qa ſm Rich. 3. dis. 39. q. 1. ar. 3. c. 3m. ſi debito modo inocet manifestat vtz verũ sit quod dicit aliqui in vita ista. vel mouendo corda iudicis ⁊ aduersẽ partis p aliqua latentẽ inspirationez q̃ credit iurant. uel ponendo in palaz factũ p q̃ iuratur. uel dando ostantia cordi ⁊ vbo iurantis. q̃ quandã ꝓbabilitatẽ aggenerat q̃ iuret verũ. uel punendo mẽtiẽtem. ⁊ tunc est simul testis ⁊ iudex ⁊ si eo non placet in hac vita testificare p aliqõ signũ. peerto tũ testificabitur in futuro qũ illumin abit abscondita tenebraz. ⁊ mãi. consi. coz. ut dr. i. Cor. 4° ¶ Utz iurare p deum sit actꝰ bonus ex genere uel actꝰ indifferens. R⁹ ſm Rich. vbi s. ar. eodez. c actũ quidã in se ordinẽ rationis includit sine legis eterne. ut diligere deũ. ꝓpter. se. ⁊ super oia. ⁊ assentire ꝓme vitan. ꝓpter se. ⁊ hi⁹ actus non pñt esse nisi boni. ⁊ ideo nõ tñ sũt simpliciter licti ⁊ etiã simpliciter appetendi. Aliqui vo in se includit aliquod oppositũ ordini rationis. sine ordini legis eterne. ut adulterari. ⁊ plures alij. ⁊ hi nõ pñt esse nisi mali. ⁊ ideo sũt illiciti ⁊ simpliciter fugiendi. Aliqui aut non includit in se ordinẽ ꝓdictũ. nec aliquid et oppositũ ⁊ hi sũt licti. qa possũt beneficri. non tñ sũt simpliciter appetendi. qa pñt male fieri. ⁊ talis est actus iurandi per deũ Sicut. n. dictũ est ō Iurare per deũ est ipsum adiuocare in testem assertionis sue. non autẽ q̃ libet assertio est debita materia iuocatiõis talis testis. nec q̃libet est illicita materia. ideo actus iurandi p deũ in ista generalitate dictus non ē mozalit bon⁹ neq; mal⁹ ex genẽ. Iurare tñ vez p deũ est actꝰ bonꝰ ex genere. qa transit sup materiã debitã. ⁊ qa adhuc nõ includit ordinẽ rationis simpliciter: nec aliquid in compossibile et. ideo iurare verũ fieri põt bene ⁊ male. Si autez actus iurandi sit circũstantiozat⁹ tribus comitib⁹ includit in se simpliciter ordinẽ rationis. ⁊ iõ non põt esse nisi bon⁹. vñ non tñ ē licitus. ⁊ etiã appetendus. ⁊ Rich. ibi dem. Et qa actus indifferẽs põt ee otiersis ex causis. occasio cadendi in malum. ⁊ vitandi malũ. iõ oīs monet ⁊ inducit homines aliqui ad iurandũ p deũ. ut in veteri testamẽto. ut p ē reuocarẽtur a iuramento idolozꝝ cũ dicebat reddes dño iuramẽta tua. Aliqui retrahit ut in nouo testamẽto. ut ostẽdant piuriũ eē fugiendũ. B. Bon. 3. dis. 39. q. 2. ar. 1. c. in fine. ¶ Utz iuramẽtum facũ p deũ sit appetendũ ⁊ frequẽtandum tãq̃ vtile ⁊ bonũ. R⁹ q̃ nõ. vñ Eccl. 23° Vir multũ iurans implebit iniqtate. ⁊ Aug⁹ in li° ꝗ mendacii dicit q̃ pcaptũ de ꝓhibitõe iuramẽti ad hoc ē positũ ut q̃tũ est in te non affectes. nec quasi p bono eũ aliq̃ delectatiõe appetas in iurandũ. Ad cuius euidẽtiã ꝓsiderandũ est q̃ illud qõ non q̃rit nisi ad subueniendũ alicui defectui: non numerat inter ea q̃ sũt p se appetenda. ⁊ inter ea q̃ sũt necessaria ut patet de medicina q̃ queritur ad subueniendũ infirmitati. Iuramentũ aut q̃rit ad subueniẽdũ alicui defectui quo. ſ. vnus homo diffidit alteri. ⁊ ideo non ē habẽdũ inter ea q̃ sũt p se appetenda. ⁊ inter ea que sũt huic necessaria. qbus vtit indebite q̃ cũq̃ vtitur eis vltra ueritatẽ. Vñ Aug⁹ lib⁹ de sermõe dñi in monte dicit. Qui intelligit nõ in bonis i p se appetẽdis. ⁊ in necessariis iurationẽ habedã se refrenet quantũ põt ut non ea vtat nisi ueritas cogat. hec Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 89. ar. 5. c. Et iõ Jaco. 5° dicit Nolite iurare. ostẽdens nõ tñ eē vitandũ actũ iurationis sine cã. ⁊ etiã affectũ. vnde monemur circa actũ iurationis ꝓpter periculũ piurij vitare ꝓsuetudinẽ ⁊ etiã actuz ꝓter necessitatem. ⁊ vitare affectũ. ⁊ ad iurandũ nõ debet qs ire nisi coact⁹. Si autẽ actus iurandi per deũ sit cũ iusto trib⁹ comitibus. ſ. cũ iudicio in discretiõe q̃ exeudit incautela iurandi. ⁊ cum veritate i assertiõe

⁊ ex causa legitima vtēdi talis testis inuocatione. sic includit i se simplē ordinē rōnis. ⁊ est latrie act⁹. q cū xū inuocat asserionis sue testē: profitetur in eo infallibilem veritatē ⁊ oluz cognitionē ⁊ p̄uisionē. ⁊ sic xo exhibet bonorē sibi soli xbituz. ⁊ ió talis actus non nisi est licit⁹ ⁊ etiā appetendus. q2 p̄dicto mō circūstātiōnat⁹: nō pōt esse nisi bonus. Si vo aliqs p̄dictorū truū comitū ibi xfuerit includit aliqd incōpossibile ordini rōnis. ⁊ ió talis act⁹ ē illicitus ⁊ simplē fugiēdus. qa cū illo xfectu nō potest ee nisi malus. ℔ Ricar. 3. dis. 39. q. 1. art. p. c. ¶ Utrū liceat iurare p aliquā creaturā. Ꝓ: fm Bon. 3. dis. 39. q. 2. ar. 2. c. iuramētū duplicat b3 fieri. quoddā per impcationē. ut cū dr ita vivat fil⁹ meus. ⁊ fm hāc formā iurādi creatura ad testificādum nō inocat sed potius ipsi creatori oppignorat fm q dicit Aug⁹ ⁊ est licitū. qa lz ois creatura sit creatoris di bonum uel solatū qō ex creatura recipim⁹. ⁊ ē a xo nobis cōcessū. xo tanq̄ nostrū oppignorare possumus. hoc dī gen⁹ iuramēti fm q dicit Aug⁹. est grauissimus. Aliud vo iuramētū fit p ipsius veritatis testimoniū inocationē. ut qñ aliqs iurat per aliquē ad inocādū eū in testē. Pōt aūt creatura duplicat in testimoniū inuocari. vno mō fm se ⁊ hoc nō licz. qa sic crederet q aliquid numinis esset in ea rōne cui⁹ veritas posset dici ⁊ p hi⁹ testimoniū cōfirmari. ⁊ sic dr Matb. 5: nolite iurare. nec p celum. qa thron⁹ dei est. ⁊ ibi dicit glo. qō p fectionis est docuit cū dixit nō iurare oio qō vo supfluosū est: resecauit cū subdit. nec per terrā. ℔ Bon. ibidē. Sic etiā intelligit illud. zz. q. 1. si quis p capillū. ⁊. c. cōsidera. Prohibet etiam ne iuret p caput uel capillos dei. ꝓter quosdā hereticos q ex ꝗdā rusticana simplicitate dixerūt deū hē humana mēbra cū ūi ens sit spūs incorporeus. ut. 24. q. 1. c. penultī. ⁊ 1. v. anthropomorphite sic dicti. qa deū putabant hominē. antropos enī grece dr homo latine. psona ūi filij. s. xpus est deus ⁊ homo. ex hēre. cū xps. Iurare ūi p creaturas nō est malū vbi ē permissū a iure. neq illicitū fm Bonā. ⁊ dicit. j. post pauca. Et aūt dictū est non xbere p creaturas uel mēbra creaturarū iurari. vez est ab initio. hoc n. pbibet ne dei honor ad creaturā trāsferatur. Porro ex quo ē iuratus. inde habet ac si eēt iurati per deū. Hā q iurat in celo iurat in dei throno ⁊ in eo q sedet sup ipsū ut ex. e. de iureiurā. ⁊ si xpus. licz enī multa pbibeat ñ facta tenēt. ex. c. quēadmodum. §. q si post humfmōi. Alio mō pōt creatura inuocari in testē in ꝗstū reducet in ea diuine veritatis vestigiū. ⁊ sic licet iurare per creaturā. hoc enī nihil aliud ē q̄z iurare p eū q reducet in creatura. vsi tūc non veneramur creaturā sī creatorē. ⁊ sic dicit aplus. i. Corī. 2⁰ quondiemodo oz p gliaz vestrā fratres. vbi ꝓz Aug. in tanū aplis ¶ Sciēdū aūt fm bona. q iurat e possum⁹ p crucē sacratā ⁊ in manu epi. zz. q. 5. q p iurat. Ite p ordinē. zz. q. 1. si aliqua. Ite p ordinē. i. q. vij. quotiēs. Ite p salutē pīcipis. ff. e. l. 3. §. fi. ⁊ in dicto. c. quotiēs. qa intelligit iurare p ueū cuius iudicio salus pīcipis cōsistit. Sed hodie nō videt q sic sit iurādū lz hoc fuerit antiqs pīb⁹ cōcessum. ar. zz. q. 1. §. sic etiā cū in li. machabeorū. sed obiciat q Joseph. Itez per altare seu rdigas. zz. q. 1. habemus. Item p fidei interpositionē. ex. de his que met⁹ eau. ad aures. ℔ Hosti. gof. ⁊ Ray. ⁊ Bern. c. ex. e. ⁊ si xpus. Qui aūt iurat per creaturā non ēcessam xbet ꝓz Ray. acerrime fustigari. ⁊ si pstitit i vitio nolēs se corrigē xbet excoicari. Qui aūt iuraverit p capillū dei uel alit blasphemiā dixerit cōtra deū si sit clericus xbet deponi. si sit laycus xbet anathematizari. zz. q. 1. clericū. si qs p capillū blasphemiā credit Rob. esse. qñ aliqs iurat p mēbra dñi que in aliqs hoib⁹ reputātur ihonesta. vnde talis mortalit peccat q vo iurat p mēbra dñi q̄ non cēsent turpia. uel inhonesta nō peccat mortalit nisi duceret in cōsuetudinē sicut facit ribaldi. hec Rob. ¶ Utrū recipe liceat iuramētū ab idolatris factū. Ꝓ⁰ q cōtingit idolatrā iurare in forma cōcessa ⁊ i forma prohibita. si iurat primo mō nō iurat sicut idolatra. ⁊ sic licet iuramētū ab eo recipe in aliquo casu ⁊ in aliquo nō. Aut enī ille q erigit est psona publica aut priuata. si publica q̄tuz est ex ordine iuris pōt ⁊ xbet ut iudex erigere. si priuata aut erigit ad veritatis ꝓfirmationē. aut ad veritatis subuersionē aut ad sue dubitationis remotionē. p mō pōt recipi iuramētum sine aliq̄ peto. s. cū ad hoc erigit solū ut firmior sit illa pmissio ⁊ veritatis assertio. 2⁰ mō nō pōt ee sine mortali peto ut cum qs cogit aliquē iurare quē nouit iurare falsū. 3⁰ q2 suspicat ne homo sine iuramēto dicat sibi

falsitatē, nūc si suspitō illa ſſ̄ stat i gnāli tal' exactio tenet pōn' rōnē pnc ꝗ̄ culpe. si vō ꝓcēdat ad ſpēale ſic ē pcm̄ veniale. dū ō pxio suo malā bz suspitionē. ⁊ iō dicē glo. q̄ ōpli? ē a malo ē. ſ. nō credēdus. nō in quā est ſp a malo culpe ⁊ etiam a malo pe ne. ⁊ sic licet iuramētū recipe ab idolatris ⁊ infidelib' sicut a xp̄lanis ⁊ fidelib'. Si aūt idolatra iuret i forma pbibita. nūc di co q̄ ī iuramēto facto p idolū ē duo cōsi derare. ſ. idoli venerationē ⁊ exteriorē v̄, bi ꝓfirmationē. Si habeat respect' ad p̄mū nulli licz iuramētū ab idolatra recipe ul' exigē nec facē. qa idoli veneratio ē oio ēstāda. iō dr̄ Exo. 23.° p nomē exterio rū ēor nō iurabitis. Si vō bēat respect' ad 2m̄ sic licz ab eis recipe uxōe, p bono cōi. ⁊ sic recepit iacob a laban socero suo q̄ erat idolatra. qō p3 per b q̄ rachel sibi furata fuerat idola, p bono sue posterita tis. sic etiā xp̄iani iuramētū a sarracenis recipūt, p pace ⁊ vtilitate cōitatis. vñ licz iurare p idolū sit illicitū. qa illa ē forma p bibita. m̄ vbi est necēitas ⁊ cois vtilitas b exigit licet tale recipe iuramētū. ⁊ b vult Aug' ī epl'a ad publicolā. b etiā habetur 22. q. 1. monet te. b. Bosi. 3. dis. 39. q. ar. 3.° c

Egtur vidē ē 4.° articulo. ſ. ō co mitib' iuramēti. Circa qō scēdūz q̄ iuramētū bz ⁊ dz bre tres co mites ſ. veritatē. iudiciū. ⁊ iusticiā. Iere 4.° iurabitis viuit dōs i veritate ⁊ iudicio ⁊ iusticia ut ex̄. c. ⁊ si xp̄s. ⁊ q̄ aūt iacob' ⁊ §. iacob'. ⁊. 22. q. 2. aduiadūertendū. ⁊ 22. q. 1. ⁊ iurabūt. Nō aūt bn' ē fm bosi. 3. dis. 39. q. circa 1 fam. q. 1. qa iuramētī cōparat' ad tria. ſ. ad iurātē a q̄ pcedit. ⁊ sic ēbet sibi iudiciū. Ad rē ō q̄ fit. ⁊ sic ēbe tur sibi veritas ut sit adēqtio sermonis ⁊ rei. Ad cām p qua fit sic ēbet sibi iusti cia. ſ. ut p cā iusta fiat. ⁊ qa oē iuramētū bz istos tres respect'. iō oē iuramētū istos tres comites dz bre. Sermo enī nr̄ dulc' est fm q̄ dr̄ Sap. 9.° cogitatōes mortalū timide ⁊ incerte, puidētie nr̄e. nō ut fmo nr̄ p diuīnā veritatē ꝓfirmet' indiget comitibus ipsū regētib' ne sit dissilis iuocate ve ritati. b Bosi. ibidē. Aliter vō pdicta tria distinguit alex. an. 3. t. p. in expositiōe. z. p cepti in pn' ut habitū ē i n. pcedēti. ⁊ dz q̄ ibi ē veritas sp i oscia. 1. ut firmet sciat ua ē. als si nō credat nō dcbz ē scia ⁊ ē ere dulitate iurare. ēbet etiā ē ibi iudiciū. i. ⁊ liberatio dseretia. ſ. ut nō iuret etiā vel q̄s nisi ppt necessitatē. ut qñ pstadz alicui aliqd vel q̄ qd expedit ei uel ē vtile credē. ⁊ tñ nō vult asseruōi simplici credē. hec Ray. iō fz bosi. furiosi ñ pōt iurare nec pupilli, primi infantie. ex̄ ē site. ab intest. c. fi. ⁊. 22. q. 5. puuli nec pueri. ⁊ ex̄ q mīri. accu. pos. c. fi. ⁊ ē vel q̄ ī iudicio. 1. cozā iu dice nō recipit iuramētū pupilli. Vñ nec pōt eē testis. 4. q. 5. c. 1. ⁊ ex̄ iudiciū pōt iura re ⁊ ēiurare ercā bz sensū. ut ex̄ ē ēlic. pu. c. p. pueris. hoc itellige si sit capax do li. alie nō tenet. nl' forte capax doli nō ob ligat' nisi pre ēsentēte iurauerit. uel si pr nō ꝓtradicerit q̄ ēato scīnt. al' ꝓtra. ut. 22. q. 5. pueri. In casu tñ puenire pōt q̄s rōe iuramēti pstiti dū erat impubes ut si ipu bes iurauerit se pstitū p opas ipse posita fact' pubes ē hoc pōt cōuenire. ff. ē libā cā. l. vlti. tale aūt sacrm̄ qō sez earet iudi cio. 1. discretiōe dr̄ temerariū. ⁊ iō nō fuā dum. ut ex̄. e. sic. b bosi. dz etiā ī iuramē to ē iusticia ut. ſ. illud qō iurat' sit licitū ⁊ bonestū. 22. q. 1. ita g. ⁊ ex̄. e. ⁊ si xp̄us.

Egtur vidē ē 5.° sez ē causis, ppt q̄s licz iurare. Circa qō notādūz fm alex. an. 3. t. p. in expositiōe. z. pcepti q̄ he sūt multe q̄ q̄dā sūt ex pte boni inducēdi, quedā ex pte mali vitandi. Ex pte boni sūt septē. ſ. p veritate ꝓfirmā da. z. Cori. 1. p. fidelis ē deus qa fmo nr̄ q fuit apud vos nō ē i illo ē ⁊ nō. Itē p veritate ēclarāda. Deut. 19.° i ore duoꝝ aut trū stat oē vbū. qa fm iura nō ē testis nisi iura tus. Itē p amicitia ꝓtabēda. Geñ. 26.° di xerūt viri gerare ad ysaac. sit iuramētum int' nos. Item p pace reformāda. Geñ. 31.° iacob iurauit laba. ⁊ ex̄ ē iudi. nouit. Itē p fidelitate fuāda. z. Regi 5.° venerūt se nes israhel ad regē ⁊ pcussit eū ex fedus coā dño. Itē p obedētia ⁊ subiectiōe re cognoscēda sicut iurauerunt viri galaad ipsi yepte. Iuō. 11.° dōs q b audiuit ipe me diator ⁊ testi ē q̄ nr̄a pmissa faciem'. Itē p ꝓfectudine ecclie fuāda. ut canonici. Exo. 24.° filij israhel data lege iurauerūt se oīa futuros. he g septē cāe sūt iurādi ppt bonū introducēdū. Propt' malū vō āmonēdū sūt due. ſ. calumnia sopiēda. ut qñ fit iuramētī ē calūnia in cōtestatione lits. Heb. 6.° ois cōtrouersie ad ꝓfirmatio nē finis ē iuramētī ⁊ p infamia purgan da. Deut. 21.° si inētū fuerit cadauer bois occisi. maiores natu ciuitatis illi' lauabūt manus suas sup vitulū. b alex. an. ibidē.

hosti. vo. e. ti. ponit septē cās, ppē q̃s lz iurare. ad q̃s ut supdicte nouē pnt reduci si qs attēdat. Ide aūt septē cāe his vsib⁹ pcinēnt. Par. ⁊ fama fides reuerētia cautio dānū. Defect⁹ veri sibi pnt iura cauere. sub reuerētia ꝓpēdit ibi obedientia, ⁊ pace. ē ⁊ indi. nouit. ⁊ fama. ē ⁊ pur. ca. p totū. ⁊ reuerētia. ē ⁊. c. nullⁿ. ⁊ cautiōe dānī. ē ⁊ qd me. cau. e. e. i. ⁊ fide obediēnā ⁊ veritate. ē ⁊ dec. significatū. pdictas etiā cās ponit Bern. ē ⁊. c. nullⁿ. Ponit et am Ray. ti. ⁊ rap. septē casus i qb⁹ vebet plbyteri vel clerici iurare siē layci. septim⁹ casus ē cū absolutē ab excoicatōe. sed vo casus in pdictis vsib⁹ tangitur.

Sequit vidē ⁊ 6.ⁿ s. ⁊ forma iurādi ⁊ hoc nōt bon. 3. dist. 39. q. circa Ikam. q. 3. q̃ i forma iuramenti ipsa veritas introducit i testimoniū. ⁊ h pōt ē multplīr. aut inq̃tū tenet rōnē pncipālis. ⁊ sic iurat p vtū. ita q̃ p importat habitudinē pncipālis. Aut inq̃tum tenet habitudinē pncipālis ⁊ cognoscēns. ⁊ sic est hec forma tēlus ē mihi ⁊tus siue scit ⁊ us qd idē est. Ro. p. Aut inq̃tū tenet habitudinē retributīs respectu bonoꝝ. ⁊ sic iurat. vnit ⁊tus. s. q vitam alys tribuit. i. Regl. 14ⁿ vnit aia mea. s. ⁊ bnficio. Aut inq̃tū tenet habitudinē retributīs respectu malorꝝ. ⁊ sic iurat in hac forma. h faciat mihi ⁊tus. ⁊ hec addat. 4. regl. 6ⁿ. Et qm̄ dina veritas nūc manifestē adducat ad cōfirmationē veritatis tamq̃ ois vitatis pncipiū ⁊ exemplar. Ibinc ē q̃ i nouā lege duplīr iurat sez fm pmā formā ⁊ secundā. ga vo tpe pmitie ecclie vitas nōdū erat plene manifesta ⁊ indigebat maiori eudētia. Ibinc ē q̃ tendebat nūc ista forma testis ē mihi ⁊tus ga vo i veteri testamento ꝓsiderabat dina veritas ut iudicās ⁊ vlescēs ⁊ remunerās. ga sub rōne seueritatis ⁊ equitatis. Ibinc ē q̃ duplicē formaz in veteri testamēto seruabāt sez vnit ⁊ⁿ ⁊ hoc faciat mihi ⁊ⁿ ⁊ h addat. Si q̃rat cū aliq̃ iurem⁹ p hāc ppositionē p. aliq̃ p hāc ppositionē in. fm q̃ dicit aplus ad Ro. 9ⁿ dico in xpo Jesu ⁊ nō mētior. q̃ sit inē has dria. dicēdū est q̃ p magis dicit ipsam vitatē sub rōne testificatōis ⁊ pncipu. Hec aūt ppositio in importat habitudinē dine vitatis sub rōne testificātis ⁊ explātis. Ut fm ⁊ idē ē iurare in xo ⁊ p ⁊ tum. ⁊ dicē testi ē mihi ⁊ⁿ. lz sit dria et p ⁊ modi dicēdi. hec bon. ibidē. Jrē q̃ iurat in alias alioꝝ nō q̃ sibi videt si q̃ dicit ab his in quoꝝ alias iurat dicere tenetur. Ut ds iurare sic. iuro in alias talū q̃ ipse veritatē quā ⁊ hoc scit p me dicent hⁿ 6ⁿ ⁊ testi. e. p̄tū

Sequit vidē ⁊ 7ⁿ articlo sez ⁊ obligatione iuramenti. ¶ Utrum iuramentum sit obligatorium. Pⁿ fs Tbo. 2ª 2ᵉ q. 86. ar. 7. o. obligatio refertur ad aliquod q̃ ē faciēdū vel diminendū. Ut nō videt respicere iuramētū asseroriū q̃ ē ⁊ p̄tū vel ⁊ pterito nec etiaz iuramētū ⁊ his q̃ fūt p alias cās faciēda ut si qs iuramēto assereret q̃ pluuia cras futura est. ⁊ ut iuramētū ⁊ his q̃ fūt faciēda p illū q̃ iurat. Sicē aūt iuramētū assertoriū q̃ est ⁊ p̄tū vel ⁊ pterito vebet bē veritatē. ita ⁊ iuramentuz ⁊ his q̃ fūt a nobis ficnda in futurū. ⁊ iō plerūq̃ iuramentū habet quādā obligationē diuerso tū respectu. qz in iuramēto q̃ est ⁊ pterito vel ⁊ p̄tū est obligatio nō respectu rei que iā fuit vel est. ⁊ respectu ipsⁿ actⁿ iurādi ut. s. iuret q̃ iā verū est vel fuit. ⁊ i iuramēto promissorio cadit obligatio ecōuerso sup rem quā affirmant aliqs iuramento. tenet enī alys facere verū ē illud q̃ iurant. aliqn ⁊ est veritas iuramento. si aūt sit talis res q̃ in ē⁹ ptāte nō fuit ⁊ est iuramēto discretōis iudicū. nisi forte q̃ q̃ ei erat possibile qn̄ iurauit reddatur ei impossibile p aliquē eventū. si vo sit possibile fieri si nō vebeat. qz ē p se malū. vel ga est bonū impedimētum. nūc iuramento ⁊ est iustitia. ⁊ iō iuramētū nō est obseruādū in eo casu in quo ē pcūs vel boni ipedimentū. fm eū Augl. vtrūq̃ eozū vgit in exteriorē eccīā. Sic q̃ dicēdū q̃ q̃cūq̃ iurat aliq̃ se facturꝝ obligat ad illud faciendū ad hoc q̃ vitas impleat. si tū alij duo comites assint sez iudicū ⁊ iustitia. hec tbo. ibidē. Dio eni seruādū ē iuramētū q̃ seruari pōt sine interitu salutis eterne. ē ⁊. s. vo aliqs Beda tū veri⁹ loqtur 22. q. 4. si aliqd. vbi fm Rod. intuit a contrario sensu q̃ iuramētū est seruandū q̃ nō vgit in peiorē eccīā. ⁊ fm illud dictum bede debet ē telligi illud. c. q̃ iuramentum seruari debet q̃ seruari pōt sine interitu salutis eterne. ut idez sit interitus salutis eterne q̃ peior eccīā ue videat obseruandū esse si qs iurauerit se facturꝝ aliq̃ venale eū venale fieri possit sine interitu salutis eterne. hec Rod. Quod si qs ꝓpē hoc

q̃ iurauit q̃ supflue comederet vel otiosa vba dicēt. supflue comedit ut otiose locutus fuit. R̃ bug. notauit. 22. q. 4. si aliqd. q̃ mortaliter peccat. q̃ fauit. ptra illud ut malis. p̃missis rescinde fidē. 22. q. 4. in malis. Rod. vo dicit q̃ nō peccat nisi venialē. q̃ illud. c. si malis. si intelligat extendi ad venialia q̃tuū ad illa nō ē p̃ceptū ꝗ p̃silui. ⁊ B mihi magi. placet. Utr̃ iuramētū factū p ꝛū sit magis obligatorium q̃ factū p euāgeliū uel econuerso. R̃ fm Ray. q̃ iurat p ꝛū multū obligat. q̃ vo p ꝛū ⁊ euangelia magis obligat. q̃ vo bis addit sanctor̃ reliquias magis obligat. ⁊ ita crescēte solēnitate obligatio crescit. B Ray. Si vo vn̄ iurat p ꝛū alī p euangeliū. Io. crisō. dicē. videt q̃ maior ē iura re p ꝛū. Uū dicit ptra q̃sdā q̃ ptraruū crebāt. o sīnū scripture. ppē ꝛum sūt facte non ꝛ. ppt scripturas. 22. q. 1. si aliq̃ cā. ⁊ B ē ver̃ ceteris parib̄ fm bosi. 3. dist. 39. q. circa lfam. q. 2. q. quāto illud p q̃ iurat ē sanctū tāto iuramēti magis obligat sc̄z ceteris parib̄. ⁊ fm Jnno. ex. c. ⁊ si xps ibi ē maior cōtēpt̄ in pluriū. ⁊ idem vult tho. 2ª 2ª. q. 89. ar. 10. c. 2. Solz tū dici coiter a doctorib̄ ut dicit Ray. q̃ si vtrūq̃ iuramētū eque solēnit̄ fiat eque obligat. Si vo alter solēnit̄ fiat. alter vo nō solēnit̄ magis obligat q̃ ad ecclīam solēnit̄ factū ⁊ p ei⁹ trāgressiōē dz inūgi pna maior ꝗ q̃tū ad ꝛū eā obligat vtrūq̃. ex q. de. rursus. B Ray. Si dicat q̃ quāto iuramētū ē solēn̄ tāto magi. obligat ꝗ cū maiori solēnitate solet fieri iuramētū q̃ fit p euāgeliū q̃ p ꝛū. q̃ magi obligat. Sūdz Bosi. ibidē. c. 2ᵐ. q̃ nō tūn fit iuramētū p euāgeliū ꝗ p ꝛū euāgeliū ita q̃ nō tūn iurando fit ad ꝛū habitualit̄ rōne sui effect̄ ꝗ etiā actualit̄ i se ⁊ ad humanitatē assumptā ⁊ ad vitatē ꝓpalatā. ⁊ iō tale iuramētū rōnabilī dz fieri cū maiori solēnitate ⁊ magis bz obligare. Uel pōt dici q̃ hoc accidit p solēnitatē supadditā q̃ i forma illa ab oib̄ obseruat. Uū ex. c. ⁊ si xps. dicit Jnno. q̃ i iuramēt̄. q̃ tus p̃cipit ut ē iuramētū testis ⁊ ꝛe caliniū. sp ē iurandū sup sancta ꝛū euāgelia. ex ꝛe iura. calū. c. fi. ⁊ ii. q. 1. testimoniū. ⁊ idē ē ꝛe oib̄ alys iuramentis que a iure uel iudice uel partibus ncēio ꝛeferūtur. Idem ē etiā si q̃ pmiserit aliqd iurare. nulla forma diffuncta. ⁊ idz dicit bosū. sup. c. ⁊ si xps. Utr̃ iuramētū dolosū sit obligatoriū. R̃ hic ē duplex modus dicēdi. Unus ē pbabilis fm bosi. 3. dist. 39. q. 3. ar. 1. c. f. q̃ obligatio iuramēti ē volūtaria sicut obligatio voti ⁊ mf̄ uoti ⁊ nō sicut mf̄ uoti non ē ver̃ nisi sit ibi interior cōsensus. nec voti ē obligatorium nisi sit ibēto obligādi. sic nec ipsū iuramētū dolosū dicēdū ē simpliciter obligatorium in q̃ qs sic iurat. ut p illa vba obligare se nō itēdat. Duplex enī ē forꝛ. s. forꝛ ecclie ⁊ forꝛ cōscie. fm forꝛ ecclie iuramētū tale est obligatoriū. ecclia enī iudicat ꝛe bis q̃ ceteri obligare pñt. Uū cū vba obligationē exp̄māt. iudicat sic iurātes obligari ad illud q̃ insinuat. In foro aūt ꝛei qui iudicat fm secreta cōscie ⁊ fm vitatē. iste non obligat. q̃ se noluit obligare. Uū Hzegl. 27. moral. ⁊ habet. 22. q. 5. humane. dicit q̃ vba ꝛeseruūt intētiōi. ⁊ ꝛ. talia verba iudicat: qualia ex intentio. pferunt. Quia tū dolose iurauit ⁊ nomē ꝛei suauū assūpsit: statim in ipso actu piurii comisit. nec reportat cō modū ꝛe maluna. nec i foro ecclesie. imo cogit̄ ab ea iuramētū tenē. nec in foro ꝛei. q̃ ex illo iuramēto apud ꝛeus iudicat̄ dign̄ pena eterna. ⁊ si veniat ad pniam iūgi dz ei magna pna. ⁊ sanū cōsilū ē ⁊ decēs q̃ imponat sibi q̃ iuramētū in q̃ priūū ꝛcepit intēdebat impleat. B Bosi. ibidē. Sanē dz etiā idēntari primi quē dolose iurādo ꝛecepit. ut dicit Ricar. 3. dist. 39. q. 2. ar. 1. c. Sz obiciē. q̃ Isi. 2. li. ꝛ sūmo bo. c. 51. ⁊ bī 22. q. 5. quacūq̃ arte vbor̃ qs iurat ꝛeus sic accipit sicut ille cui iurat intelligit q̃ ꝛē. R̃ fm. bosi. 3. dist. 39. q. 3. ar. 1. c. 1ᵐ. B dicit Isido. non q̃ ipse ꝛ. ad hoc reputet hoīem obligatum ꝗ q̃ ex hoc q̃ ille non intēdit iurare sicut ille intēdebat recipe. ꝛ. qui B regrediat ex veritate ⁊ iustitia. reputat ipsū obligatum ad pnā. nel pōt ille sermo causalit̄ intelligi ut dicat q̃ ꝛ. sic accipit. q̃ sic vult accipi ab ipa ecclia ⁊ vult eū iudicari. Alī mod̄ dicēdi ē q̃ iuramētū dolosū simplī obligat q̃ ⁊ si dolosus itēdat aliū ꝛcipe intēdit tū obligatoria vba dicere. ⁊ dū illa dicit sponte obligat̄. Nec aliq̃ mō p dolū cordis excusat̄. q̃ tū nō tūn recipiēs. ꝗ etiam ꝛ. accipit verba i sensu quē facūt. ⁊ iō nō tūn quātū ad hoīes ꝗ etiā q̃tum ad ꝛeū obligāt. Pro hac opinōe est illud. c. quācūq̃. ⁊ q̃ fratis ⁊ dol̄ nemini ꝛbent patrocinari. ex ꝛescip. scdes. ⁊ ꝛe dolo ⁊ cōtu. ꝛc lrīs. p̃ in vbis cōsiliū ptract̄ in qb̄ vn̄ homo alteri obligat̄. ⁊ si non

obligarē qs ex vbis eū intēto nulli pate
at nullus scire et verū quis sibi obligat? eēt
ḡ frustratoꝝ eēnt contract? qd dicē ē incō
uenies. Et bn? fnie ē Ray. ⁊ Rod. vñ di
cit Ray. e. n. in fi. q si iurās nel recipiens
iuramētū bēat dolū sp dz accipi iuramē
tū fm intēcionē illi? q nō bz dolū nel antē
zz. q. 5. §. si ergo. ⁊. c. q pmirare. ⁊ §. ex bis
⁊ idē dicit bonū. Et fm Rod. hoc debet in
telligi ex dolo malo. quia si qs a me iura
mētū extorqueat violēt qd pstare nō te
neor. ille peccat extorquendo. ⁊ si ego ad
cludēdā malitiā ei? vbis duplicib? vtar. in
telligēs in alio sensu q̃ ipse nō credo pec
care. B Rod. Distinguit autē Hzanan? in
dicto §. ex bis. sic. aut vterq; s. iurās ⁊ in
ramēti recipiēs bz puram intēcionē. ⁊ tunc
sūt accipiēda vba fm q mel? aptari pñt
intēcioni vtriusq;. Aut vterq; bz dolū. ⁊
tūc fieri dz interpratio vboꝝ fm cōem in
telligēiā nō fm vtilitatē iurātis nel recipi
entis ⁊ publica status ne res pereat. ex ex
spon. ex l'ris. Aut alter tñ bz dolū. ⁊ tunc
fieri dz interpratio p eo q nō bz dolū. ut
in. c. quaeiq;. Nō aūt dicūt tenētes opini
onē pmā sēz q obligatio voti ⁊ iuramen
ti. pcedit fm cōdē modū. dicūt tenētes opi
nionē secūdā nō esse verū. qa voti. p̄cie
fit ex. sed iuramētū boi. ⁊ iō obligatio cō
trahit alē in vno q̃ i alio. qa i voto con
trahit p intēcionē quā ceus videt. ⁊ iura
mēto p deliberatā vboꝝ attestationē. i ma
trimonio vo p cōsensū vbis expssū. ex ex
spon. eū locū. ⁊ iō nō est simile. Et circa B
sēz matrimonū distinguēdū est ex foro. s.
q dupler ē foꝝ. s. exi ⁊ ecclesie. Si vo q̃ra
tur qñ sūt vba duplicia ita q dol? nō int
uenit eni? intēcioi stādū sit. Dicendz fm
Bon. 3. dis. 39. q. 3. ar. i. in fine articuli. q
verba illa multiplicia si magi pēdēt vnū
sensū. illi intēcioi stādū ē q illū itellexit. Si
vo indifferēter se hbēt ad vtriusq; cū neutꝝ p
bari possit standū ē iudicio bonoꝝ virorꝝ
q pensaris circūstantiis ⁊ rōnib? cōdescēdē
debēt samon ⁊ puriori intēcioi. B bon. ibi
dē. Pet? āt dic. 3. dis. 39. q. 2. ar 8. c. q qñ
vbū ē multiplex. aut iurās iurat fraudulēt
⁊ tūc stādū ē intellectui recipiēs ne ex B
dolo illi? excipiat. Aut iurās iurat simpli
⁊ tūc stādū ē itellectui ei?. ⁊ illud vult tho.
3. dis. 39. ar. 3. q̃stiūcula. 3. ¶ Quid de vxo
re suspecta de adulterio qd ipsa commisit.
nūquid postq̃ de pcto cōfessa fuit ⁊ peni
tuit iurare pot q de adulterio i culpa nō
sit. pter vrādū secundū dalū viri q nō pōt ali
ter placari nisi hoc iuret ⁊ ad hoc eam co
git. Ridet Rod. q pot? debet oia mala
tolerare q̃ bi? remeranti iuramētū subire
et nōdum possit esse certa q bi? culpa sit
ei fmissa ut ex de pur. ca. accepim? Si tñ
talis mulier cōpulsa iusto metu iuraret sb
verbis duplicib? que cōtinēt verū i vno
sensu ⁊ in illo sensu intelligeret licz vir alī
ter intelligeret forte nō peccaret si p caute
lā bi? malitiā a? excludēt. ¶ Utꝝ iuramē
tū incauti sit obligatoriū. B? fm Ricar.
3. dis. 39. q. 2. ar. 3. c. iuramētū pōt esse incau
tū. aut rōne ei? q est iuratū. aut rōne mo
di iurādi. Si 2? modo hoc duplr. aut qa
nō est factū ex deliberatione. ⁊ sic non obli
gat ex necessitate ⁊ ex congruitate tñ. si sit
licitū illud qd est iuratū. Rod. aūt dicit q
in hoc casu sufficit ad hoc q sit obligatus
q intendat inducere erū testē. Aut qa nō
est factū cum debita reverēcia. ⁊ sic peccat
homo iurādo q obligat? ad observādum
qd iurauit si licitū ē qd iurauit. Iuramen
tū aūt incautū rōne ei? qd iuratū est. ē oē
illd iuramētū cui? iuratū exrogat charita
ti. ⁊ nullū tale iuramētū obligat iurātē ad
observādū qd iurat. ⁊ qa oia diuina p̄ce
pta ⁊ cōsilia ordinant ad charitatē. quia
ut dr. 1. Tim. p. finis p̄cepti ē charitas. nul
lum iuramētū ē obligatorium qd exrogat
alicui p̄cepto diuino seu cōsilio. Nuia etiā
quodlibet peccatū mortale exrogat alicui
p̄cepto diuino. qa est cōtra aliqd diuinum
p̄ceptū. ⁊ etiā qlibet peccū venale exro
gat alicui p̄cepto diuino inq̃tū ē q̃dā ob
liquatio a rectitudie diuinoꝝ p̄ceptoꝝ. ⁊
dispositio ad mortale peccatū. iō nullū iu
ramētū de faciēdo peccatū aliqd mortale.
nel venale ē obligatoriū. zz. q. 4. diffini
tio. ⁊. c. si quis. Nuia etiā diuina consilia
sūt de bonis operib? superogatōis ⁊ pfe
ctionis. iō nullū iuramētū de nō faciendo
aliqd bonū superogatōis nel de faciendo
cōtrariū bonis operib? superogatōis ob
ligat. nec etiā iuramēnum de nō faciēdo ea
q̃ melius ē facere q̃ nō facere. nel de faci
endo ea q̃ mel? ē nō facē q̃ facere. iō iu
rans q non tenebit aliquē i suo seruitio
quē als ēēt mel? retinere q̃ nō retinē. ul'
q nō loquetur eū prio eū quo als mel?
esset loqui q̃ nō loq. ul' q ñ faciet sibi cō
solationē nel subuēnionē tpalē nel spūalez
qd als mel? esset facē q̃ nō facē. nel qd
nō visitabit infirmū i domo sua quē als

melius cēt visitare in domo q̃ nō visitare. ⁊ sic ꝛc sillibus nō obligat̃ ad obseruā dū qō iurauit. Quia etiā status religiōis ⁊ plationis sūt status pfectōis. iō q̃ iurat nūq̃ se intraturū religionē ul' nō receptu rū plātōz ñ obligat̃ ad obseruādū qō iurauit. Et idē sentit tho. 3. dis. 39 ar. 3. q̃stiū cula. p. o. dicēs q̃ talis piurū incurrit, ppē vfectū in dicy. ⁊ iō qñ facit qō est melius nō est piurū sed piurio cōrariū. Idē dicē rodō. ꝛc oibus eni talib⁹ iuramētis intelligi tur illud qō habet. 22. q. 4. ⁊ recitat magister sententiar. li. 3. dis. 38. c. in malis promissis resciude fidem: in turpi voto muta ꝛcetū. qō icaute voluisti no facias. ⁊ cadē. q. si aliqd forte incauti⁹ nos iurasse cōtigerit qō seruatū vgat i peiorem exitū illud salubriori cōsilio mutādū noueritmus. Cōtrariū sentit bosti. c. t. ℔. ex qb⁹ causis. v. quod. Propē tñ reuerētiā diuinī nois inocati. ⁊ ad punitionē temeritatis sic iurātiū. ⁊ ppē reuerētiā eoꝝ q̃ pstūt nō dz auctozitate, ꝓria venire cōtra qōlibet iuramētū incautū. ⁊ p aliqb⁹ recurrē dz ad aliq uē supiozē suum q̃ a tali iuramēto ꝛdz absoluere ipsū nel declarare eū nō obligatū. maxīe qñ pōt oriū dubiū vtrū observatū vergat in peiozē exitū q̃ non obstū. Cōtra tñ qōlibet iuramētū qō ꝛogat charitati nel ei⁹ pfectiōi. nel disponētibus ad eā pōt bō venire ꝓria auctozitate in casu necessitatis. ¶ Sed obycit̃ ꝓtra pdicta. qa. 22. q. 4. innocēs ℔ fi. dī q̃ illicitū iuramētū obseruari, pbibet̃. nō ē intelligē dū generalit̃. Videt̃ etiā ibidē senire gratianus q̃ iuramētū ꝛc nō sumēdo vestem religionis nulla auctozitate pbibet̃ seruari. p. dis. 85. florentinus. 3. videt̃ gratianus velle q̃ si qs tactis sacrosanctis euangelijs iuret se nō receptur. ēpatū ⁊ postea eū gatur est repellēdus qō nō videt̃ vez. nisi tale iuramētū ēt seruādū. Ꝓ⁹ ad h̄ tria ad p̄ūmū dicēdū q̃ ibi nō ꝛdz teneri gratianus. Ad 2ᵐ dicēdū q̃ licet tale iuramētū nulla auctozitate ꝓ bibeat̃ obseruari. nō tñ ꝓcipitur seruari. ⁊ iō nō segt̃ q̃ bō p tale iuramētū obligēt̃. Ad 3ᵐ dicendū q̃ ille q̃ iurat se nūq̃ receptur. ēpatū nō repellit̃ ab ēpatu. qr ille iuramētū obliget sed quis sic solēniter iurādo: eū iuramētū illicitū fuerit grauiter peccauerit. ⁊ ꝓter hꝰ pcū repellit̃. ¶ Obijcit̃ ueri ꝓtra pdcta. qa Josue 9⁰ habet̃ q̃ iosue gabaoni us iurauit q̃ nō occidēt eos qō iuramētū videt̃ ꝛc illicitū. qr ꝛ⁹ pceperat ei ne cū bo mmib⁹ illi⁹ terre fedus iuret. Exo. 23⁰ ⁊ tñ Josue iuramētū seruauit. Ad qō dicēdū q̃ ꝛcus nō pceperat f lys israbel occidere habitatores illi⁹ terre nisi eēt in corrigibiles. cum ismōi nō fuerūt gabaonite. p. subiugauerūt eos seruitutī q̃ ē mozs cum hec oia Ricar. 3. dis. 39. q. 2 ar. 3. c. ad argumēta. ¶ Utrū iuramētū coactū sit obligatoriū. Ꝓ⁰. bar. ⁊ tan. ⁊ quidā alij dicerūt q̃ nulla coactio uel nulli⁹ met⁹ excusat i iurāmto assertoio nisi forte a tāto. qr potius debet qs oia mala sustinē q̃ malum afferē. i. falsū iurar. 32. q. 5. ita ne. In iuramēto vo promissoio excusat ab obligatōe met⁹. nō qdem leuis ℔ grauis siue iusti⁹. f. q̃ cadere pōt in ꝓstātē virū. ⁊ hec distinctio ꝓbari videt̃. ff. qō met⁹ cā. q in carceres. Alanus vo distinguit q̃ si habeat animū adimplēdi obligat̃ alit̃ nō. ar. ex ꝛc bap. matozes. circa fi. Alij ut Bosi. 3. dis. 39. q 3. ar. 2. c. ⁊ petr⁹. 3. dis. 39. q. 2. ar. 6. c. distinguit duplex foꝝ. f. ecclie ⁊ cōsciētie. ita q̃ obligato iuramēto coacti ecōtrario dz se obligatōi iuramēti dolosi respectu hui⁹ duplicis foꝝ. Hā in foro ecclie iuramētū coactū nō ē obligatoriū hoc ē verū ut dicit petr⁹ ibidē. qñ ē grauis met⁹. Sec⁹ ē si leuis. tum qr ecclia ꝓsumit q̃ ille q̃ coactē iurauit nō iurauit volūtate implēdi iuramētū. sed potī⁹ euadēdi periculū. tū qr ille q̃ iurare ꝓpellit eū malitiose ⁊ dolose. peccāsit nullū ius acqsiuit. nec ꝛc maliū cōmo dū repōtare debet. vñ nullū ius dz petēdi In foro āt ꝛci iuramētū coactū obligatoriū est. qa eū ꝛcus respiciat volūtatē interiorē. ⁊ volūtas nō possit cogi coactione sufficiēte sed inducēte. ⁊ ita volūtas coacta voluntas fit. ut etiā dicit aug⁰. ⁊ habet 15. q. 1. merito. quare indicat ꝛ⁰ talē hoiez obligari. ⁊ iō in foro ꝓscie fm theologos ꝓsulendū est ei q̃ sic iurauit nisi relaxato interueniat iuramētum implere. ⁊ hoc dicō si iuramētū fuit respectu rei licite. Alij vo ut bosti. ray. Jo. ber. ex ꝛc bis q̃ vi. ab bas. c. n. ad aures. dicūt indistinctē q̃ iuramētum metu etiā grauis extorti ē obligatoriū. Unde si quis metu grauis coact⁹ iurauerit rē suā tradere. nel etiā rē suam iam ab eo tradītā nō repetere tale iuramētū tenet mero iure eoz seruari possit sine interitu salutis et ne. ex. c. ꝛc iureiuran. si vo. Si qs q̃ in hoc casu ꝓtra iuramētū suū rem suā repetere repellēt̃ fm. bosti.

nisi absolutus a papa fuisset. ut ex de elec venerabile. § penul. vbi idē etiā papa eiz a iuramēto p vim vl' p metū extorto de re bus si repetēdis absolvit. ex. e. de iureiurā. verū. Absolverūt aut aliqui romani pōtifices ab hi' iuramētis hoies nō quasi decernētes ea nō esse obligatoria. § hi' obligationē relaxātes ex iusta cā. ¶ Sz nūqd iste q metu cōpulsus iuramētū dare potest petēte repellere. R° quidā ut bar. dicit q pōt eū repellere p exceptionē qd metus cā. ff. de eo qd me. cau. metū. § qd pto. 7 fm bar. ē. e. abbas. subiacent passo metum nisi sua culpa iciderint metū. ff. e. si mulier. Alij dicit ut Jo. ray. 7 rod. q exceptione vtēdo peccat. qa cōtra iuramētū licitū venire laborat. Predicta vo lex dz intelligi quātū ad factū. qa iudex exceptionē recipiet in violēto odiū. Addit ēt ray. q B qd dictū est. f. q vtēdo exceptiōe peccat ē verū nisi qn iurabat se solutū. nūdiffet pterquā. sic ñ solutū. nūc. n. peccaret mortaliter ita iurādo. § hñ pōt vti exceptione sine peccato. timēdū ē tamē scādali 7 malū exēplū ci' intētōes nescientū. Et sic ray. videt sentire q si iurat se facturū aliqd si nō intēdat se obligare non est obligat' ex illo iuramēto licet mortaliter peccet i iurando sic. Rod. vo credit q ex quo quis inducit ētē in testē alicuius rei licite facēde qcquid intēdat vl' quicquid ponat seruare tenetur. ¶ Quod g remediū iste iurās habebit cōtra eū qui ipsum iurare coegit. R° habebit remediū illō qd habet iurās vsuras soluere contra eū cui hoc iurat. de q vide. j. ti. de vsuris. articulo de pena vsurary que est ab aduersario. Uñ fm bosti. si quis pter iustū metū iurauerit bēficiū resignare tenebit illud resignare. nī bēficio resignato pōt rescriptum impetrare 7 ipsū repetere p actionē qd met' eū. que in rem datur licz sit pōnalis. sic intelligi potest illud ex de his q vi. abbas. Si aut iurauit nō repetere. 7 iterū sibi cōferat' pōt recipe 7 ex secūda receptiōe agere. e ex de rescrip. eū inter p. Poterit etiā absolut' p papam petere ex instinctō ēpm a sic intelligi pōt dictū. e. eū inf. 7 ex de iureiurā. si vero ¶ Si aut iurauit nō venire contra sacramentū. i. absolutionē nō petere. pōt adhuc ecclie denūciare. 7 ecclia ad eius denūciationē ipsū. pro motu absolvere. ex de iureiurā. quēadmodū. in fi. ¶ Si vo iurauerit nō denūciare nō valet ut patet ubidem qd est verū quo ad penā pagēdā. sed si is q iurauit nō denūciare. hoc faciat zdo recuperāde rei magis q̄ salutis. primo zdo videtur sanū ee cōsilū q nō denūciet. qa vitaret. fm hoc intelligē illud ex de iureiurā. c. i. 7. c. debitores. hec bosti. ti. de his q vi. In hoc tam ē casu fm Jnno. cpus cognoscet pōtifex absolut iurātē an fuerit in suis met° ¶ Ad 5 nō q iuramētū pstitū super dānis nō repetēdis nō obligat quin expense repeti possent. qz aliud ē dānū aliud ē expēse. e. ex de iureiurā. ad nrā. zz. cepi. unde aut nouē casus in qbus nō valet licz interueniat sacramētū metu extortū. p̄ in matrimoniis que debent ee libera in pōtrahendo. ex de spon. eū locū. 2° in. pmissione dotis eadem rōne. ff. e. de his que me. cā. si mulier. § dos. 3° in alienatiōe rei ecclie fiere. ex de re. ec. nō alie. si qs pbyterorum. 4° in iurisdictiōe prorogāda. ff. de iudi. l. ij. 5° in voto. ex. e. c. i. 7 de voto. licet. 6° in actoritate tutoris. ff. de auctor. 7 pscriptis tu. l. i. in fi 7° vbi qs p metū facit testamētum ff. de test. l. q testamēto i si. 8° i sentēcie plantione. ii. q. 3. iusti. 9° in procuratoris pstitutione. ar. ex de pcu. accedēs. Dēs hos casus ponit bosti. ti. de his q vi metu. c. fi. Et ber. ex. e. sup. c. abbas. Abbas ponit sex. Jo. vo nū ponit q̄nos q̄s etiā pōt ray. l. tres pmos. 7 qntū. Rod. aut credit q iuramētū in casu p 7 2° 7 5° obligat lz ecclia ad obseruationē nō cogat. ¶ Utrū iuramētū ab idolatra factū p idola sit obligatorium R° fm ray. q sic. si illud qd pmisit sit licitū. eū enī infidelis iurauerit peccatū i modo iurādi cōmisit. sed si illud seruat i hoc bene facit. 7 si nō fuat petū petō addit. xpianus vo si nō pōt aliter fidē dictis ei' adhibere 7 expedit ei ab illo cautionē bre licz ille peccet iurādo. iste tñ nō peccat recipiēdo. 7 exemplū hui' habetur de laban. Geñ. zi° 7 de Abimelech. Geñ. zi. si nī abimelech p deos suos iurauit sicut laban p deos sochorb. zz. q. i. monet te. Ibi enī monet Aug° istas qōes 7 soluit. Ad idē facit illud ex. e 7 si xpus. p̄ si talis infidelis p deū verū iurare iuramēto facili' obuiare licet magis peccaret. his pcordat tho. 2ª 2ᵉ. q. 98. arti. 4. c. 4ᵐ. dicēs nī q nō licet infidelē inducē ad iurandū p falsos deos Et idē dicit petr°. 3. dist. 39. q. 2. ar. 4. c. etiam Jnno. ē. e. c. 7 si xpus.

Sequit videre octauo sez ex qbus reddatur iuramētū illicitū. circa

qõ nõ.fm bostu.⁊ gof q illa ex quib⁹ iuramẽtũ reddit illicitũ bis vsibus cõtinẽt. Si iusturãdũ illicitum discerne notando. Quis.cui .qd.per quod.ad qõ.cur. quõ. qñ. Quis.qa ex psona iurãtis iudicat illicitũ iuramẽtũ. ut patet ex supdictis in.4. ar.§.xbet etiã ibi cẽ iudicũ. Itẽ nullꝰ religiosus vel religiosa vel clericꝰ in quacũq; causa sive civili sive criminali cogi xbz iuramẽtũ calũnie ꝓstare in ꝓpria psona. sed pst hoc alys idoneis,pcuratozib⁹ xlegare si sive eccle ie noverint expedire. Cui nullus clericꝰ nisi x licẽtia cpi.nec eps nisi x licẽtia papx iurare xbet.ex x iura.calũ.c i.bodie tũ quilibet clericꝰ in ꝓpria cã iurare xbet in ꝓpria psona.ex x iura. calũ.cx tex.Eps etiã bodie si vult pot tractare cãm suã in psona ꝓpria.⁊ tũc iurabit x ea lũnia pnibus euãgelys sed nõ tanget ea. Similit i dicẽdo testimonio iurat eps sed nõ tãgit euãgeliũ.ex.e.n.cũ in cã.⁊ ℔ ꝓt reverẽtiã dignitatis.qñ tũ abiurat bereſiz vel scisma tãgit euãgeliũ aliꝰ nõ.i.q. 7.qñ ens cordis. Item licet clericꝰ in iuramẽto requirere xbeat eps sex tũ hoc nõ seruatur nec,ꝓter hoc vitiat iudiciuz.ut ex x iura.calũ.c.i.in glo. Nõ est etiã necesse q eps i iuramẽto requirat papã.ut ibi.c. cũ in causa. Cui.clericus cui cuiqs laycu iurare nõ xbet sup sancta xi euãgelia.zz.q.5 nullus.ideo nec testimoniũ dicet.ii.q.i.testimoniũ.hoc intelige nisi x licẽtia plati. ex x iura.calũ.c.i.Tiel dic q nec iuramẽtũ fidelitatis extrahere xbet redigẽdo suam ecclam in fuitutẽ qõ si faciat sup eo põi accusari.ex x accu.veniẽs.qz nec ꝓ spũalib⁹ fieri xbet homagiũ aliꝰ simonia cõmitti videt.ex x simo. ex diligẽt. nisi sit rõ cui ꝓmitti administratio.ex.c. nullus.imo nec bil homagiũ faciet licz faciat fidelitatẽ.ex x re.in.c.fi.hoc intelige nisi clericus teneat tpalia a rege iõne quozuz dñ inferior.ut ex x maio.⁊ obedie.solute. Quid.nã rõne rei sup qua iurat.iuramẽtũ est aliqñ illicitũ.ut pz ex supdictis. Nã si super re turpi vel illicita vel iusta interuenerit iuramẽtũ nõ valet.ar.ex x pac. c.vlti.⁊ sic nõ valet iuramẽtũ q in notorys seruet p oia ozdo iuris.qz posset contingere q remanerent maleficia impunita.ex.c.x iurcitrã.ad nfam.3. Nec valz si vir iuret nõ habitare cũ vxore vel cõuerso nisi vellẽ ambo cõuenẽtiam ꝓstieri ex.c.ma nos.nec valet si fiat iuramẽtum in xtrimẽtũ ecclie.ex.c.sicut nfis. Nec si fiat in xtrimẽtũ vel diminutionẽ regni.ut si rex in sua coronatiõe iuret nihil alienare in ꝓiudiciũ regni.⁊ pstea faciat imoderatas alienatiões in xtrimẽtũ regni non obstãte iuramẽto ⁊ cõtrario ꝑ.poterit qõ est alienatũ repetere.ut ex.c.intellecto.qlquis q iuraũerit se factuꝫ aliqd quo secuto sal⁹ corpalis vel spũalis adinat. ul nõ factuꝫ aliqd sine quo vtraqs salus ul altera recupari ul pseruari nõ possit.seruare,phibet.⁊ habes multa exẽpla.zz.q.4 .§ fi.v.iuramẽtũ vtraqs multiplic.⁊ v.qlqs ergo.hec bostũ.Et ꝓdit cã co ber. ex.c.si vo.dicit tũ ibidẽ q hoc intelligit si directe vgat in interitũ.qz si occasionalit seruan dũ est.ut si qs gallicus iurat se mozaturũ rome i augusto.occasione talis iuramenti vita corpalis posset adinu si tũc rome morarez.iuramẽtũ tũ fuare xbet. Per quid x hoc habuit ẽ sup. Ad quid.qz finis ad quẽ tendit reddit illicitũ sacramẽtum. ut si quis iuret ut eligat.8.q.3.artaldus are latensis cpus.qua cuius finis bonus est tẽ. Cui.r.qz si causa turpis sit ⁊ iuramẽtũ illicitũ est.ut si iuramus in aliquo xlicto. societatẽ ⁊ tale iuramẽtũ ẽ xserẽdũ.ex x pac.c.vlti.iõ cõuiratiões ⁊ ꝓspiratões reprobant fm quosdã si sint occulte.qa tales sũt indistincte illicite.ex x sen.⁊ re iuõ. c.i.si vo publice ⁊ super licita re sũt licite.i q.i.cõcussiones.§ si sup re illicita nõ tenerẽtur.ii.q.i.si q clerici. Jo an dissuadat tũ vtuꝫ fiant sup re licita vel illicita. Nõ.qz ex modo iurãdi cẽtez illicitũ.ut si velit aliquis illoꝫ triũ comitũ x qb⁹ ẽ sup dictũ.

Et nota q iuramẽtũ temerariũ ⁊ incõsulte caloze iractũ die factũ nõ ẽ fuãdũ.ut dñ x dauid qui iurauit nabal.zz.q.4.q dauid.nõ eni preco i frangẽdo tale votũ sed peccauit.qa temere voui vel iurauit.33 q.5.vna sola. Incaute etiam iurat q iurat illud qõ nõ credit cẽ peccatũ cũ sit.zz. q. 4.tribus. Nuãdo.rẽp⁹ eni reddit iuramẽtũ illicitũ.ut si iuret dieb⁹ dñicis nisi,p pace ⁊ alys pys causis.ut ex x ferys e i.nel in.xi.zz.q.5.vereatur.hunc tũ iuri obuiat cõtraria cõsuetudo hoc ab iniuio. Nam ⁊ si iuretur tali tempore puto iuramentum seruandum ut dictum ẽ.s.e.ti.ar.3.q.vtuꝫ liceat iurare per creaturas circa medium solutionis. Item honestum ẽ in iuramẽto fiant a iuuenis.zz.q.5.honestũ.

Qrca nomi notādū fz hosti. ⁊ ber
ex.c.quēadmodū.q̄ iuramētū.p
missorū hz cōdiuōes tacitas ut
facīā hoc si maiori.i.pape placuerit. qa in
oi iuramēto.pmissorio auctoritas pape si
ne supiorīs intelligīt excepta.ut ex.c.ve
nātes.§ i.ad fi.ꝛ papa nō ē ordinū qn ex
causa possit remittere vl relaxare iuramē
tum ad tēp⁹ vel imppetuū.ex.c.si vo. rep
ꝛ imperatore etiā videt ar.ff.ad munip.
imperatores.vbi ꝓncipes grām fecerūt ui
risturādi cuidam qui iurauerat se nō rece
ptur bonorez.Et in oi fidelitate imperat
spēaliē ꝛbz excepti ut in cōsti.feudoꝝ .im
perialē in fi.§ illud facit ꝓtra .quia dat in
telligē q̄ nisi specialiē excipiat. exceptus
nō videtur.§.p hac via eit illud ex ꝛ re
scrip.constantinus. Itē si ꝛo placuerit si ꝛ
ꝛdcerit.zz.q.z.beatus.§.i. Itē si res i co
ram stam pmanserit. Nā si tibi sane metu
iure gladiū reddere qñ cōqs peteres furta
adueniēte nō ꝛbeo ipsū tibi reddē.ne in
terficias te vl alū.zz.q.z.ne quis. Itē si
mihi fidem fauaueris. ex.c.puerit.z. ideo
si mulier contra fidē sponsalū vel matri
mony venerit licz iurauerim eam tenē sp
pro vxore vel ducē eam possum nō obstā
te iuramēto venire ꝓtra.ex.c. quēadmo
dum. Itē si iurē ad certū tēp⁹ tibi pecuniā
reddē spe numeratōis subauditur si mihi
pecuniā numeraueris.ut.c.ꝛ non nu. pe.
indubitata. Itē si iurem ad certū tēpus ali
quid solvere tibi.subauditur nisi inder pci
piat ꝓtrariū.ar.ex ꝛ cēsi.significauit. Nā
ius superiorīs semper videt exceptū ut ex
c.venātes.§ i.ad fi.⁊ multo forti⁹ ius ca
noicū intelligit salū in iuramēto. ex.c.
ad nostrā.3. Itē si iurez tibi tanq̄ regi vel
ēpo te ꝛeposito. obligatus non remanco.
Idē videt si iurē tibi tāq̄ ēpo solvē pecu
niā post ꝛepositionē non remanco obliga
tus qō credo verū si pecunia in vtilitatez
ecclie fuerit cōuersa. ex ꝛ elec.venerabi
lem.in fi.⁊ ij.q.6.alius. Itez si iurē stare
mandatis tuis p offensa tibi vl tuis facta
subauditur nisi precipias qd immoderatū.in
iustum illicitū.impossibile.vel inhonestū.
qz in hi⁹ nō ē parēdū. Unde nō extēdit
tunc iuramētū nisi ad ea ꝛ quib⁹ ē cogita
tū.vel ꝛ quib⁹ merito ꝛbuit cogitari. Usi
si pcipias tale qd qō fm cōmunē pstitutio
nē nō iurassem si hoc scuissem.nō videor
obligatus ut ex.c.venātes. ⁊.c. qnta vall.
Non ui sufficit q̄ dicā non cogitaui q̄ ꝛ
pcipes mihi.quia si pena non excedit cul
pam tenetur fuare.si aūt excedit redigetur
ad arbitriū boni viri.ut.ff.p socio.si socie
tatē.hec Innoc.⁊ hosti.ex.c.quāto.§ con
tra.ex.c.quēadmodū.§.illud aūt.nisi ge
neraliē iurauerit. Sed itelige illud ꝛ eo
q̄ nō iurassem in spēali ut.ex ꝛ rescrip se
ꝛes.vl illud qū apparet q̄ in hoc nō intel
lexit iurās.alis cōcordaret iuri cōmuni ex
pstitutione.ut ex.c. qnta vallis.⁊.c.venātes
Itē si facultas se obtulerit.alis nō imputa
bitur.ut ex.c.querelā.ncētas g̃ vel ipossi
bilitas excusat hoīem.iō nō videt iniuriaꝝ
se g̃ ex eā cōcessa ꝛferit iuramentū. ut ex
ꝛ furtis.si qs p ncētatē.§ si voluntarie vē
niret ꝓtra tūc imputabit.ex ꝛ ō pstit.c.z.ve
rum com pstituat solvendo q̄ iurauit da
re ad certū tmnū reddē.cōsulo ei ut ante
diē venātes coram iudice cedat bonis.ut ex
ꝛ solu.odoard⁹. ¶ Quid si qs iurauit te
nere obstagia.nec habet in loco qd come
dat vl vnde soluat. Ridet hosti.q̄ si nō
erat solvēdo tpe obligationis tenet obsta
gia seruare.qa videt ad hoc se obligasse
vnde victū inuenire q̄rat vel hostiaum va
dat.ar.ex ꝛ sen.er.cū volūtate § pdica
torez.si aūt solvēdo erat ⁊ factus est non
solvēdo.aut potest mēdicare sine verecū
dia.ut si sit vālis ⁊ abiectus.⁊ sic idē ut p
ius.ar.dis.93.diacon.p.sic pōt intelligi il
lud ex ꝛ sen.er.ea noscit § alios. Itu ē
homo nobilis ⁊ in dignitate cōstitut⁹.⁊ ta
li est iuuentēdū beneficio iuris ex.c. que
relam.⁊.c.breui.ar.ex ꝛ remi. ad suppli
canonē. Itē faciaz hoc si cōmode potero
ex ꝛ elec.q.pter. Itez si iures mihi red
dere vinū vel bladū subauditur cōsuēte boni
tatis.nō g̃ vinū nouū.p veteri reddes.ff.
ꝛ vbo.obli.triticum. Itē si iurem tibi da
re filiā meā vel sororē in vxorē.hz sic in
telligi.i.bona fide laborare ut habeas eā
ex ꝛ spon.er liis z. Itē si iuro alicui sol
uere pecuniā die ctia subauditur nisi p cuz
futero absolutus.vnde is cui iuro me pōt
absoluere vel terminū plongare. ⁊ hoc ē
expssum ex.c.e.c.i. Itē si iuro alicui fidelita
tē vel q̄ nō sim ꝓtra eū.obligor ad hoc q̄
nō peirē q̄ vitam vel mēbr̄ vel suā ter
rā perdat.porro si offenderit me vel mihi
premiorez vel ecclesiam meā.vel cōmuni
tatē meā potero me ⁊ illos defendere. qa
premiorez videtur exceptū ē ut ex.c.pe
tito.in ter.⁊ glo. Porro qd cōtineat i iu
ramēto fidelitatis patet ex.c.ego.⁊.zz.q

5.ꝫ forma.hec bosti. Ite si iuramētū fuari nō possit sine iteritu salutis eīne.vel si sit ꝓtra leges uel bonos mores fuari nō debet.ar.ex.e.qntaū allis.7.c.iua.z. bern. ex.e.quēadmodū.in glo.7 sic patz. Item ꝓpositū uel ꝓmissuz ul iuramētū nō ifringit qui illud in melī cōmutat.ex.e.puēit. z.sic etiā non dē iuerare qui ex causa instā deserit iuramētū.ex ꝫ voto.licet.7.c. scripture.7.zz.q.4.mulier.7.c. puenit.in glo. Ite qī plati uel canōici ul potestates uel rectores ul officiales locoꝝ ul ciuitatū iurāt statuta7 ꝓsuetudines ecclieꝝ uel locoꝝ uel ciuitatū scripta uel non scripta, dī iuramenta sub tali generalitate plura extēdūtur tū ad licita.7 ecclie libertatū nō ꝓtraria.li.6.e.ꝓtingit.vbi fie dissi gnū Jo.an.s.q aut iurat qs expsse statuta illicita inhonesta7 impossibilia.s.ꝫ inf ul ꝫ facto.aut generalit iurat seruare cōsuetudines7 statuta illicita7 illa se obseruatuꝝ in mente gerebat.7 in huiusmodi duobus casib cōipso ē largo modo piurus.ex.e.sicut uis.Aut nesciebat nec illud i mente gerebat.7 tūc non peccauit 7 tū ad licita obligat. Item si liberta iurauit nō iubē. intelligi debet ꝫ illicit. nuptys ff.ꝫ iurepa.adigere.§ fi.7 ex.e.veniens. in glo.z^a.in fi. Ite q iurat residētā facere in ecclia si ꝓ negocio ecclie fit:absens nō incurrit piuriū.ex ꝫ de nō resi.ex parte. z.imo etiā si ꝓ negocio ꝓpio sit absens nō est piur^o.ex.e.petitio. In hoc cū iuramēto factū ꝓtū intelligit exceptū.qa i sermone generali psona loquēs intelligit excepta.X.ꝫ solu.inquisito.7 in dicto.e.ex parte.in glo.in fi.

Equit videre ꝫ ꝫcimo sez ꝫ qui busdā dubys circa iuramētū.7 B sūt plura.p̄ vtrū debuto teneatur ꝓk vim iuramēti q̄ se astrinxit solue debitū excoicato.ꝫ hoc dic tu.j.7° li. vbi agitur ꝫ excoicatione.tu.ii°.ar.3°. Quid si qs iurauit alicui q si iuuaret eū in spoliādo aliū partīt spolia secū. Hūgd tenet fuare illud iuramētū. Rūdet Jo.an.q nō qa magis peccat cū socio partiēdo q̄s sibi totū retinēdo.qa alys solue nō possumus qd alys debemus.ex.e.ea te. Hec obstat illud.zz.q.4 § ecce.vbi dē q grauī peccat si nō fuerit partī^o ctz socio.qa hoc dē referēdo ad erroneā cōsciam alicui^o q se tenere credit ex tali iuramēto.7 iō si nō satisfaciat ꝓscie mortalit peccat.hec Jo.i di cto.§. Quid si femina coniugata dedit fidem adultero. R^o mala est fidē seruādo sibi.sed peior est nō fuādo.alibi cōcubēdo sed si castitatē ꝓmgalē fuaret bene facerz nec tūc fidē frangēt.ut pz in illo.§ ecce.7 duob^o.c.se. Quid si qs iurat se si ferre testimoniū cōtra aliquē. R^o huiusmōi iramētū ē temerariū7 illicitū7 nō astringit.vnde p hoc non repellit s testimonio. ex ꝫ testi.intimant. Pone aliqs i mioribus cōsiliū^o iurat q nō celebrabit missam nisi ꝓs fiat miles7 postea fiat ꝓbyter.7 antecq̄ celebrat facit se fieri militem. Hūgd peccat. Rūdet bosti.ex ꝫ spon.cōmissum.q in hoc peccauit sez q in sua ꝓmotione iuramētū hoc tacuit.qa licz iuramētū ab initio licitū fuerit.tū ex eo q ꝓmouī implenit iuramētū nō accuso eū.ar.ex ꝫ spon.cōmissum. Quid si platus abiuret ius instituēdi uel aliud sile. Rūdet bern. ex.ꝫ insti.cū venissent.talis illo iure non debet vti.nec tū ꝓter hoc ꝓiudicat digitatū.qa tunc ecclesia pōt vti illo iure.7 sic pōt fuare iuramētū sine ꝓiudicio ecclesie 7 sine iteritu salutis eīne. Quid ꝫ iudice q scit accusatū ad penā capitis uel quādā q̄s aliā cozā se iuuanē penitus a culpa que sibi imponit.7 tamē videt testes paratos ad iurādū falsum.nūquid recipiet.aut si recepit tam.nūqd p illos cōdēnabit scēt inocētē. R^o iudicare pīnet ad iudicē scōz q fūgitur publica potestate.7 iō informari debet in iudicio nō fm q ipse nouit tanq̄ psona ꝓuata sed fm illud qd inotescit sibi tanq̄ psone publice.hoc aūt in notescit sibi 7 in cōmuni 7 particulari. In coi quidem p leges publicas uel diuinas uel humanas contra quas nullas ꝓbationes admittere debet in aliquo in particulari p instrumēta 7 testes 7 alia huiusmodi legitima documēta que magis sequi debet in iudicādo q̄s illud qd ipse nouit ut psona ꝓuata.ex hoc tū iuuari pōt ut diligēt^o discutiat ꝓbationes inductas ut possit earum inuestigare defectū q si non possit eas ꝫ iure repellere debet ut dictum est eas in iudicando sequi.Unde Aug^o sup ps. Iu der bonus nūtū ex arbitrio suo facit.sed fm leges 7 iura pronūciat.Unde fm Ricar.quol.5.q.25.tenetur esse valde solicitus fouere partez illam quā in ꝓscia sua scit esse veram ne pereat ꝓter defectuz testium uel aduocatoꝝ uel ꝫ bile patrocinii

um. ⁊ si fuerit ad hoc vrētū ut cōtra eum fiant pbationes ita efficaces in foro exterior q̄ nō pōt repelli. laborare vbet ante sentētiā diffinitiuā p omnes vias si quas inuenit licitas q̄ innocēs cōuictus liberetur Si vo nullam viā talē pōt inuenire causaz alq̄ si pōt sine scandalo vbet omittere ꝓ bugo. ⁊ ala. ⁊ ricar. ibidē. hoc etiā cōsulit ray. Et si nō pōt credit ricar. ibidem. q̄ vbet fm allegata sentētiare que in foro exterior indicantur valere. ⁊ hoc vbet declarari pōt p multa iura ex vt offi. ordi. si sacerdos. ⁊ c. nos in quēq̄. ⁊ duobus. c. fe. ⁊ c. q. i. vtus oipotēs. potest etiā hoc pbari per rōnē. iudex enī magis tenetur esse solicitus p salute boni cōmunis q̄ p salute p sone singularis. maxime cū ipse inq̄ tu in vet sit psona publica ⁊ p vexationē boni cōmunis statuat. Est etiā bonū cōmune sic nobilius bono singularis psone fm q̄ trahi pōt ex sentētia pbi. p̄ etb c. p. sed si iudex sententiaret p aliquo cōuicto i iudicio quē tū ut psona patiata sat inocentez esse. licet hoc eēt ad bonū illī. esset tamen ad malū cōtaus. qa populus scādalizaretur ⁊ via inocentes oppaimēdi ⁊ noxios dimittēdi aperiret. qñ enī iniqu' iudex per odiū vel p munera vellet inocētē punire. diceret q̄ in cōsciēna sua sciret eū reū esse ⁊ qñ alius ꝓter amorē p̄n aliū vellet noxium dimittere. diceret q̄ in conscietia sua sciret eū inocētē esse. ⁊ sic via malefaciēdi iudicibus iniquis eēt aperta. Alij tamē dixerūt q̄ si iudex aliquē cōuictū in iudicio in cōscietia sua sciat esse innocentē. cām ⁊ veritatem quam super hoc nouit vbet ad superiorem remittere. ⁊ si superior nulli sit subiectus ⁊ sciat illum inocētem esse. vbet eum absoluere. vel saltem suā sententiam ferat sine illi p̄cipiat. alleuiabitur ei' ꝓscientia scōm Ray. Rod. vo credit q̄ iudex eū quem nouit inocētem nullo modo vebet ad mortem vel mutilationem condemnare vel condēnandum exponere. etiam si superior ei precipiat. ⁊ si hoc faciat mortaliter peccat. ⁊ potius vebet omnia mala sustinere q̄ hoc facere. Scōz etiā aliquos ꝓtestari vbet se habere cōsciētiā condēnandi ipsum. quia scit eū inocētem. ⁊ hoc indicijs certis ostēdat ut cōmunitas non scandalizetur. ⁊ sic eiz absoluat a iudicio suo relinquēs eis potestatē ut causā referāt ad superiorē si volunt sine agatur vt perso na siue vt rebus. Sed p̄dicta sententia videtur cē contra allegata prima. quia si obligaretur iudex inferior ut comes ad trās ferēdā suā iudiciariam potestatem in superiorē ut in regem. in casu illo posset sibi p̄ iudicari in casibus illis. qa si ter vel quat hoc faceret rex dicere posset se esse in possessione iudicādi ⁊ puniēdi boies illī' cōitatis. eius iudicio p̄termisso. p̄. licz iudex qui nō habz supiorem nisi eū nō sit subditus legib' quas ipse cōdidit. scōm ipsas tū eū iudicare vetet ne populum scandalizet p̄. punire cōuictum i iudicio nō tū est vt lege positiua sed etiā vt lege diuina cui iudex quilibet ē subiectus. Et ideo z^a opinione dimissa sine p̄iudicio ⁊ assertiōe temeraria videt standū fm Ricar. quol. 3. q. 25. opinioni prime que multis iuribus est munita. ¶ Sed obiicitur quia super illud Ro. 14.° omne quod non est ex fide peccatum ē. dicit glo. illud qō ē contra fidem. i. contra conscianm ut credamus illō malū ē. peccatum est. R.° q̄ si iudex p̄ceda i iudicio fm iura nō fac̄ ꝓtra cōsciaz R.° ꝓsciaz nisi bēat conscietiam erroneā ¶ Quid facient in casu p̄dicto officiales ⁊ executores qui sciunt testes falsum iurare ⁊ tamen coguntur a iudice innocentez occidere vel alio modo punire. R.° scōm Ray. ⁊ rod. non vebent obedire si pro certo hoc sciant. Secus est si dubitant. quia tunc excusantur ꝓter obedientie bonum ii. q. 3. quid ergo. Scōm autez Ricar. vbi supra. ⁊ alex. an. 3. t. 1. c. vt 5.° p̄cepto. q. 1. ar. 3. in fine. ⁊ Tho. z^a z^e. q. 64. ar. 6. c. 3^m ministri iudicis condemnātis innocentez si sententia intolerabilem errorem vel iniusticiam contineat. non vebent obedire. alias excusarentur carnifices qui occidūt martyres. si vero iiusticiaz manifesta nō contineat non peccant preceptum exequēdo. quia ipsi superioris sententiam discutere non habent nec ipsi innocentem interficiunt. sed iudex eū ministerium prebet ¶ Quid agit qui iurauit alicui q̄ celabit homicidium quod ipse procurat. R.° j. li.° ij. ti. lxx. ar 3. q. 4. Quid vt dño q̄ sac̄ populū vl' familiū suū vl' boies suos iurare q̄ ei dicet si q̄s viderit vl' fecerit vel audiēt surripuisse aliq̄d vt reb' suis vel damnificasse eum in aliquo. Respondet Rod. distinguens q̄ si ille cui est iuratum est tru culentus ⁊ ferus probabiliter creditur.

aut super hoc merito suspectus habet' ille q iurauit sine per alios probare possit sine nõ. illud quod de talib' dicit non tenetur reuelare nec p iuramẽto fuare, quia illicitum fuit quod iurauit. cuz per consequẽs ille q iurauit iurasset q ei cooparet' i peccãdo. uel si cõmutteret sup hoc discrimini vnde nõ debuit ab initio hi' iuramẽtũ p̃stare. ꝗ potiꝰ oia mala tolerare. Si aũt ille cui iuratũ est credat' mãsuetus ⁊ iustus ⁊ nõ nisi rationabiliter petitur'. diligue qa si res hi' de quib' iurauit deputate sint custodie iurãtis. sine peccato iuramẽtũ p̃stare pot ⁊ obfuare debet. Vñ si ipse viderit furẽ asportãte res ei' custodie cõmẽdatas. licz ipse solꝰ videat pot clamare ⁊ furem manifestare. ⁊ posit furẽ ire nec si i hoc negligẽs fuerit teneat' damnũ restituere. nec reputabit' tal' proditor crimis sit nec reputat' q suã iuriã aut dãnũ p̃segtur coram iudice licz qõ intẽdit nõ possit p̃bare Si aũt nõ tenet' ad custodiã illaz rex. nũc si p alios p̃bare possit q ipse de talib' scit dño reuelet. Si vo p̃bare nõ pot nõ debz reuelare. ar. z. q. 1. si peccauerit. ⁊. z. q. 7. plerũq. nisi talibus psonis q̃ pnt ꝓdesse nõ obesse. ar. zz. q. 5. hoc videt'. Sed ⁊ si qñ iurauit intẽdit se obligare ad reuelandũ occulta que p̃bare nõ possit. nõ fuit licitũ iuramẽtũ nec obligatoriũ: ꝗ talia iurãdo peccauit. ¶ Quid de duobus hãbitibus cõem mẽsurã quã deferre cõsueuerit vẽditorib' bladi. ⁊ inde mercedẽ accipe. qui iurauerũt q de cetero nõ portaret cã. ⁊ ex hoc multũ dãnificari sit. qa vẽditores bladi ex hac occasiõe sibi de mẽsura alia putauerũt nũqd p̃tra tale iuramẽtũ venire pnt Rñdet rod. q̃ hoc nõ pnt auctoritate p̃pria nisi ad tãtũ inopiã venerint q nulla tenus haberẽt vnde als vincerẽt. etiam de elemosynis. Eps tñ sine tãta necitate possz hi' iuramẽtũ in melꝰ cõmutare cuz nulli sit vtile ⁊ aliquib' sit dãnosũ. Nũqd vno eoz peiurãte pot alter cõtra iuramẽtũ venire. Rñdet rod. q̃ si alt' p̃dictoz iurauit ul' iurare intẽdit sub cõditõe. s. q̃ nõ portaret hi' mẽsurã si alter nõ portaret. tũc altero iuramẽtũ nõ fuante. nec iste tenet' seruare. si aũt absolute iurauit: in omnẽ eventũ fuare tenet' quicquid alt' faciat. Si vo nesciat quõ iurauerit uel qd intẽderit. vi sungue. q̃ si emolumentũ mẽsure sit ipsis duob' cõe a quocũq illoruz peteret'. vno peiurãte nihilominꝰ alter fuare tenet' iuramentũ eũ nullũ ex hoc ei fiat p̃iudiciũ. Si aũt solꝰ portãtis mẽsurã sit emolumẽtuz est benigne interptãdũ q̃ fidẽ nõ fuãti. si vem se fuatuz nõ p̃misit eũ suo dãno ⁊ alterius lucro. vnde nõ tenet' fuare altero nõ seruãte. Iosti. etiã ⁊ Innto. ⁊ ber. ex. e. pucrut. z. dicũt q̃ si duo aliqd sibi inicem iurent. vno illoz nõ seruãte alt' fuare nõ tenet'. ex. e. sicut. z. in fi. ⁊ hoc nisi illud p̃ missum sit ad rei bonorem. 35. q. 5. q̃ vo. ¶ Esto q̃ multitudo aliq̃ iuret se facturã aliqd ul' nõ facturã. nũqd duob' uel trib' p̃trauenientib' pnt relig p̃trauenire. Rñdz rod. si simplr ⁊ absolute ⁊ i omnẽ eventum sit iuratũ quilibet tenet' fuare qõ iurauit quicquid faciat aly. si aũt sub p̃ditõe uel ob cãm sit iuratũ. nulli tenet' nisi existente cõditõe ul' cã, ꝓt' quã e iuratũ. ar. zz. q. 4. non soli. ex. de concl. appo. verũ. ⁊ ex de iureiuran. puenit. z. ⁊ hoc intellige vbi tota obligatio ponebat' in eventũ p̃ditionis qz sez iurãs nõ intẽdebat se obligare nisi existente ul' veniente cõditõe. als si intẽdebat se obligare nõ tñ, ꝓter illã p̃ditionẽ. ꝗ etiam, ꝓter aliã causam tenetur implere licz nõ ectet p̃ditio illa. ut si quis iuret ad sanctum Jacobũ ire ut frem suũ videat ⁊ pecata sua redimat lz sciat frem suũ decessisse. nihilominꝰ tenet', ꝓter aliã cãm. Et idẽ intellige qñcũq qs iurat ex duab' ul' pluribꝰ p̃ditionib' ul' causis ⁊ nihilominꝰ intẽdit se obligare qualibz earũ existante. Et ꝗ intellige fuãdũ forte in foro eccle nõ i foro pnic. vbi iudicat de intẽtõe. ¶ Quid si qlibet de illa multitudine iurauit aliqd se facturz ul' nõ facturz si aly fuaret. nũqd duob' ul' trib' illõ nõ fuãtib' poterũt alij p̃trauenire. Rñdz rod. q̃ i foro penitẽtiali recurrẽdum est ad intẽtionẽ iurantũ. ⁊ sm eam erit iudicãdũ sez quomõ sit intelligẽda cõditio illa. sez si aly fuẽt vtrũ sez si omnes alij fuẽt ul' aliqui. ¶ Quid si nesciatur vtrũ illa cõditio intellecta fuerit de omnibus ul' tñ de aliquibus. uel si dubitatur vtrũ sit iuramẽtum sub cõditione uel simpliciter. Rñdet rod. q̃ si iuramentum spectet tñ ad cõmodum iurãtium ⁊ medietas multitudinis vel maior pars non seruet iuramentum ceteri non tenentur. quia iam non extat condicio sub qua est iuratum. qa quod facit medietas aut maior pars. facere dicitur vniuersitas. Si autem medietas uel maior pars adhuc seruet. ⁊ hoc vergat in damnum seruantuz

⁊ lucrū nō seruanduū bene interptādū est q̃ aliquib⁹ nō seruāndū⁹. aly nō tenent seruare sicut dicū ē sup̄ in casu ꝛ mēsura cōmuni. ga nō est verisile q̃ aliqs iurāndum voluerit cōditionē sua facē exteriorē ⁊ aliox indiorē. Si aūt suates iuramētū ex hoc nullū incōmodū patātur. nō ē tutū eis cōtranenire. f. ꝛnūciet plato ut cogat vel iurātes sibi iuce iuramētū remittere vel nō suates suare. Si aūt qd ē iuratū spectat ad rei culti vel pietate vel religionē. aut si tale qd sit iuratū qd sine iuramēto teneret facere oēs tenētur etiaz si aly nō suēt. Si aūt dubitet vtr iuratuz sit simplicē ⁊ absolute vel sub cōditione. Aut si nesciā ꝛ quot alys intelligāt ꝓditionē illā scz si aly seruarēt. teneri debz certū ⁊ di nitti incertū. ⁊ interptādū est q̃ iurātes sūt obligati p bi⁹ iuramētū nisi maior pars iurāntū trāsgressa fuerit illud. tūc enī quasi tam cōditio nō exstit.

Sequit videre ꝛ vndecimo scz ꝛ dispēsatiōe ⁊ declaratiōe sive absolutiōe iuramēti. Circa qd scendū q̃ sm bern. e x̄. e. quāto. papa pōt quēlibet absolue a iuramēto ex iusta cā. puta ꝓter intolerabile scādalū. ul si ꝓtegetur m multos malū exemplū. dante tū discretionis pcedente. but⁹ sive fuit tam. ij. q. 6. auctoritatē. vbi plen⁹ ꝛ hoc. Dicit etiā ber. e x̄. e. petuo. q̃ declaratio sive interpetatio iuramenti pinet ad papā sive dubitet ꝛ ipso qualiter sit seruādū. c x̄. e. quāto. sive dubitet vtrū sit licitū vel illicitū. e x̄ ꝛ eie. venerabile. Ro ō. aūt dicit q̃ nō ūti papa sed etiā eps iuramēta licita sicut ⁊ vota pot i meli⁹ cōmutare. marie cū iurat qd nulli ē vtile ⁊ alicui ē damnosū ut si qs iuret q̃ nō loquat martino ul nō comedat cū eo. vel nō intrabit domū ei⁹. vel nō recipiet aliquid ab eo. vel nō fuiet ei nisi iuraverit hoc ut vitet occasiōz peccādi quā solet incurrere quis ex familiaritate alicui ins psone Hec obiiat illud e x̄ ꝛ elee. venerabile. vbi dr q̃ ⁊ si iuramēti fuerit illicitū papa cōsuli debuit eo q̃ ad papam pertinet decernere an iuramētū illud fuēit licitū vel illicitū. ga loquitur de regno alemanie qd q bz coipso impator debet ee qd sine approbatiōe pape nō debet fieri. ⁊ forte circa magnas psonas ⁊ ardua negocia ꝓter scandalū solus papa pōt interponē ptē suā in talib⁹ iuramētis. ⁊ forte etiaz in iuramēto vniuersitatis ꝓter scādalū nō pōt eps dispensare vel in aliud ꝓmutare licz hoc possit in iuramēto p sone priuate. Potest etiā dici q̃ qd iuramētū est dubiū vel licitū solus papa pōt ipsū relaxare sine aliqua cōmutatiōe. ga eius auctoritas excepta videt. eps vo ⁊ si nō possit a iuramēto simplr absolvere. pōt tū i meli⁹ cōmutare. n ee hoc ē ꝓtra iuramētū venire. vel ipsū infringē. e x̄ ꝛ iuraurā. puenit. ij. hec roō. Inno. aūt ⁊ bostu. e x̄. e. debitores dicit q̃ eps in iuramētis dispensat si sim dolo metu ul vi extorta. ij. q. 6. c. i. ⁊. c. x̄. e. cū ꝓtingat. imo etiā eps potest q̃qs ex causa in iuramētis licite factis vel ꝓlatis dispensare. ij. q. 6. nos sanctoꝝ. ⁊. c. iuratos. Tho. ⁊ 2ª. q. 89. ar. 9. c 3ᵐ. vo circa hoc distinguit. f. q̃ illud qd ꝓmittitur sub iuramēto aut ē manifestū peccatū. ⁊ tunc nullo modo seruari debet. Aut ē boni maiorīs ipedimētū ut cū qs iurat se nō iuratū religionē. ⁊ tūc licet suare ⁊ non suare ⁊ in his duob⁹ casibus nō indiget dispēsatione. Aut est dubiū vtr sit licitū vel illicitū. pficuū vel necessariū. simplicē ul in casu. ⁊ in hoc quilibet eps pōt dispensar Aut ē manifeste licitū ⁊ vtile. ⁊ tūc videt br e locū dispensatio ul ꝓmutatio si aliqd melius faciendū occurrat ad ꝓmunē vtilitatē qd marie pinere videt ad ptāte pape qui curā bz vniuersalis ecclie. ga etiaz ad papaz pinet in oib⁹ generalit que ipeciāt ad dispensationē rei ecclesiaē. super ēs bz plenitudinē ptātis. sicut etiā ad vnūquēq ptinz irritare iuramētū a suis subditis facū circa ea q̃ subdūt ei⁹ ptāt. sic pōt pater irritare iuramētum puelle ⁊ viri vxoris ut dr Numeri. 30°. sicut dicet. j. ꝛ voto ¶ Ponc q̃ aliqs iuramento teneat aliqd facere ⁊ petat dilationē vel absolutē. ⁊ obtineat ab eo cui tenet. q̃ritur vtrū sit ex toto absolut⁹ a iuramēto. ⁊ videtur q̃ non. ga ꝛo reddēdū ē iuramētū. e x̄. e. debitores. Ro⁹ sm ray. si iuramētum in fauorē ꝛi fiat ut per illō hō se obligare ꝛo intēdat non pōt absolui ab hoc nisi p cōmutationē in melius sic infra dicet. ꝛ vo nis. Si tu dices q̃ ille nō intēdit se obligare ꝛo s tū boi. Rndet Roō. q̃ nihilominus ab hoc nō pōt absolui ex quo iurat se facturz aliqd in fauorē ꝛi. sic si iurasset tibi q̃ dare ndo. io. sol⁹ in fauorē ei⁹ non posses mihi remittē bi⁹ iuramētū. Si aut tale iuramētū sit facturz in fauorem hominis. ⁊ ille spōte absoluerit. postea nō tenet

⁊ idē ē ꝛ dilatiōe solutiōis faciēde si iura tū fuerit ꝙ fiat circa die. cx ꝛ spō. ꝓterea .i. ¶ Nūquid cū iurat vniuersitas aliqua siue cū iurāt alīq se facturos aliqd remittere pōt sibi iuxtā iuramētum bi⁹. Rūdet ray. ⁊ ros. ꝙ si tale iuramētū pīneat ad ꝛi fauorē uel cultū uel religionē uel pietatē sibi remittere nō pōt. ut si duo iurent ꝙ vltra mare ꝛo militare ibūt. uel ꝙ religionē itrabūt. uel ꝙ dicēt duo uel tria psalteria. p iuxtā. ul' si aliqui mechanici iurāt ꝙ ꝛ suo lucro certā portionē dabūt i aliquos pios vsus. Si tū aliqui iurēt ꝙ vltra mare simul ibūt remittere sibi pōt ꝙ si mul nō eāt. sed nō pōt remittere sibi quin vadāt. Quādo aūt iuramētū respicit ꝓprie cōmodū. distingue. qz si sine iuramēto facere tenēt' qō iurāt sibi remittē nō pōt. qa. ꝓter salutē aiaꝝ videt' sic iuratū. ut si carnifices iurēt ꝙ carnes infectas ul' corruptas. p sanis nō vēdēt. Aut mercatores ꝙ nō sophisticabūt merces suas. nec ꝓter ēmūt carius vēdāt. Si aūt non tenēt' fuare qō iurāt. nisi qz iurāt tūc vsiū gue ꝙ si obseruātia iuramēti spectet vtī ad ꝓmodū uel cōmodū iurātū. ⁊ iurēt ꝛ dādo sine faciēdo aliq alteri ab altero pōt remittere sibi. ut si quis iuret aly ꝙ faciat aliquā opam sibi ⁊ alius ei iuret ꝙ mercedem ei reddet. uel qñ socy iurāt ꝛ coicandis sibi iuncz oīb⁹ suis lucris. Si aūt nō iurēt sup aliquo faciēdo uel nō faciendo sibi iuncem. ꝗ als iurant se aliqd facturos nō pōt remittere sibi ut in casu posito sup ꝛ h ūtib⁹ cōmunē mensurā. uel cū iurant ono socy ꝙ ñ negociabūt' tali ul' tli mercatōe. uel ꝙ nō ibūt ad nūdinas tales. Si vo iuramētū respiciat cōmodū uel incommodū alienū. distingue. qa si obseruatio iuramēti respiciat ꝓmodū alienū nō pōt remittere sibi. ut si aurifabri iurēt ꝙ non vendent opa sua nisi ꝛ materia sic uel sic purgata. Si aūt obseruatio iuramenti sit dānosa alys nō est obligatorū. ut si iurēt sutores ꝙ nūbil faciēt in nocte ꝛ ope artis. sue. uel certis tēporib⁹ anni. ꝓter raritatem carl⁹ vēdāt opa sua. uel qñ ciues alicuius ciuitatis vineas habētes iurāt ꝙ nō pmittāt vinū allatū aliūde vēdi in territorio suo q̄diu vinū illi⁹ territorij inuenietur venale. p pcio tali. Licz autē bi⁹ iuramēta nō obligēt. qz illicita ē qō iurat' cū sit peccati etiā sine iuramento talia aut facē uel seruare corrupta intentiōe. ꝓter reuerētiā sacramēti ⁊ scādalū aliorū nō expedit ꝙ bi⁹ iuramēta sibi remittant auctoritate ꝓpria uel venīāt cōtra ea. sed auctoritate cēsilii fūt reuocanda uel ponus non tenuisse renūciāda ⁊ penitētia ꝛ ipsis ē iponenda.

¶ De periurio ti. 19⁹.

Postea ꝓsiderādū est ꝛ periurio ⁊ primo ꝛ eius multiplici acceptiōe ⁊ q̄le peccū ei⁹ sit veniale uel mortale. 2° ꝛ grauitate peccati ei⁹ p cōparationē ad quedā alia peccata. 3° ꝛ qbusdā dubis circa materiā illā 4° ꝛ eius pena. ¶ Circa primū sciēdū ꝙ p iurū fm gof. ⁊ bostu. ti. ꝛ iuramētū. dr q̄ duplex. s. falsa iuratio. iuramenti trāsgressio. idiscreta iuratio. ⁊ mendacū firmatū iuramēto. p mō piurū. s. put ē falsa iuratio pōt ē triplicē. aut qz est falsitas ex parte iurati tm. ut cū qs iurat falsū qō credit ē verꝝ. Aut ex parte iurātis tm ut cū qs iurat verū qō credit ē falsū. Aut ex pte vtriusq. ut cū qs iurat ē verū qō ē falsū ⁊ credit ē falsū. Et in his duobus modis vltimis ē mēdacū firmatū iuramēto qō est q̄rtū mēbū p̄ne diuisionis. Vbi falsa iuratio. put ē primū mēbū p̄me diuisionis erit solū qñ falsitas ē tm ex parte iurati. p mō falsa iuratio fm gof. ⁊ bostu. ⁊ bern. ex ꝛ iureurā. tna. i. si ignorāt fiat. ⁊ habita omni diligētia nullū peccū inducit. zz. q. z. hoices. nō adhibita vo oi diligētia est peccū veniale. dis. 32 §. verū. in fi. Ray. vo dicit ꝙ bi⁹ falsa iuratio si sit adhibita diligentia ꝛbita: est veniale. si vo pucnat ex ignorātia iuris uel facti crassa ⁊ supina. est mortale. zz. q. v. qui piurat. 2° vo ⁊ 3° mō iuratio falsa si fiat iocose uel simulatorie fm gof. ē peccatū veniale. zz. q. z. qr aut. ⁊. c. vlti. Scōm vo tho. vbi sup. c. 2ᵐ. pr. ⁊ ray. est peccatū mortale. ꝓter reuerētiam ꝛi. Si autem fiat seriose ē peccatū mortale fm gof. ⁊ tho. 2ª 2ᵉ. q. 98. ar. 3. c. zz. q. z. hoices. Sed circa hūc modū vltimū ricar. 3. dis. 39. q. 3. ar. 2. c. distinguit sic sc̄z ꝙ ille q̄ iurat aut deliberat ꝛ dicto cōfirmādo ⁊ ꝛ iuramento per quod est cōfirmandum. ⁊ periurat solēniter in presentia iudicis. ⁊ sic periurans non tantū mortaliter peccat. sed etiam si pro tali periurio feratur sententia diffinitiua cōtra eū i cā accusatiōis ē infamis. vi. q. i. ifames. Aut deliberat ꝛ dicto cōfirmādo ⁊ iuramēto

nō tamen solēnit̃ pīurat. ⁊ sic etiā iurans mortalit̃ peccat cuʒ exp̃sse faciat cōtra ꝛei p̃ceptū. Leuit. 19. nō iurabis in nomine meo Aut deliberat de dicto ⁊ nō de iuramento ⁊ sic pōt ꝓtingēre q̃ homo pīuret sine mortali pctō. nī ē ad min⁹ veniale grauc. Aut de neutro deliberat. ⁊ totū. ꝓfert ex surreptiōe. ⁊ sic pīurās̄ peccat et̃ venialit̃. min⁹ nī q̃ ī casu p̃cedēti. B ricar. ibidē. ⁊ cōdūcit eū eo bon. 3. dis. 39. q. 1. ar. 3. c. cōcordat cū ā sanctō. vbi sup̄. c. 3m. Ulterius addit Ricar. vbi sup̄. q̃ illud qd̄ ex surreptiōe. pcedit nō ē pfecte voluntariū. ad hoc aūt q̃ qs mortalit̃ peccet requirit̃ q̃ peccatū suum sit plene voluntariū directe vel interpretative. qd̄ dico ꝓter illū q̃ cū deliberare possit ⁊ deliberare cōtēnit. si ex tali cōtēptu ex surreptiōe pīurat: videt̃ multus q̃ nō excusetur a mortali. secus ē si omittit deliberare et negligētia. Periurū vo 2. mō dicitū. s. quod est transgressio iuramēti. si sit transgressio iuramenti illicīti sic est peccatum in iurādo ⁊ nō in contrariūdo. qn̄ etiam nullo mō ē seruādū. 22. q. 4. c. i. 2. ⁊ 3. Si vo sit trās̄gressio iuramēti licīti ē mortale peccū. 6. q. 1. gaudēs. Periurium aūt 3. mō sc̄ʒ fm q̃ ē iuratio indiscreta. ē scōm gos. peccatū veniale. dis. 25. ⁊ crimis. in fi. Bern. vo ex de iurcurā. tna. 1. distinguit q̃ si fiat ex deliberatōe est peccū mortale ex. e. sicut ex lēis. Si vo tocōse vel incāte est veniale. dis. 25. ⁊ alias ex tmū. ⁊ sanctus cōcordant cū bern. Bon. 3. dis. 39. q. 1. ar. 3. c. Ricar. 3. dis. 39. q. 3. ar. 2. c. Tho. vbi s. c. 3m. ⁊ rap. ¶ Ad B nō ꝓ bon. vbi s. ar. 2. o. q̃ pīurū ē malū nō tm̄ in se ⁊ ꝓ se ita q̃ nullo⁹ pōt fieri bn̄. Nō b⁹ ē dupler. vn̄ q. pīurū plerūq̃ claudit in se mēdacū qd̄ ē fm se malū. 2. aūt nō est generalis. q. ois pīurās̄ sūme vitan cōtume hā facit dū eā ad ei⁹ cōfirmationē induc. ad qd̄ nō deberet assumi. ⁊ ꝓ q. nō ꝓdunat homēm tm̄ ad pīurū. ⁊ etiā ad ꝛeuʒ inde est q̃ semp est malū. ¶ Sed nūqd si qs pīurat necessitate cōpulsus excusabit̃ a pctō. R⁹ q̃ ē necessitas naturē ⁊ necēitas coactiōis. Necessitas nāe nō habʒ legem de cōse. dis. 1. sicut. ⁊ ex de cōsue. quāto. vi ⁊ a tāto ⁊ a toto pōt excusare. ex. c. querelam. Necessitas vo coactiōis nō excusat a toto in his q̃ fm se sunt mala. ⁊ excusat solūʒ a tāto. q. volūtas sufficēt̃ cogi non potest. ex de his q̃ vi. sacris. ⁊ ꝓter ea. qa pīurū est fm se malū quātūcūq̃ qs ad illud cogat: nō oio excusat. B bon. ibidē. o. ⁊ cōsentit cū eo Guil. nasō. Petrus aūt distinguit. 3. dis. 39. q. 1. ar. 3. c. q̃ duplex ē coactio. s. absoluta q̃ excusat a toto. ⁊ cōditionata q̃ excusat a tāto. Prima cadit ī corpe nō ī aia. ⁊ ō actus oīno corporales pōt p coactionē excusari totalit̃ a peccato. 2a cadere pōt etiā ī aia. ⁊ ō act⁹ aie vel solūs vel mediāte instrumēto corporeo excusari pōt a tāto nō a toto. ⁊ bi⁹ act⁹ fūt mēdacū ⁊ pīurū. ⁊ ō p coactionē pōt excusari a tāto nō a toto. Et ꝓcor. guil. nasō. ⁊ gos. in sū. n. de his q̃ vi. pbat̃ pīmū mēdacū pdicte distinctiōis. 32. q. 5. quasi p totum. 2m mēdū ex de his q̃ vi. sacris. Qd̄ aūt dicūt ex de iurcurā. vez. q̃ illi q venerunt cōtra iuramētū vi vel metu pīnū. p vita ⁊ reb⁹ seruādis nō fūt ꝓter hoc punēdi tanq̃ p crimie mortali. hoc tō dr̄ fm Ricar. 3. dis. 39. q. 3. ar. 2. c. 3m. ⁊ Tho. 2a 2e. q. 3. c. 1m. nō q. nō peccēt mortalit̃. ⁊ quia fūt punēdi pena minori. qa ut dr̄ in glo. ibi metus attenuat culpā. ut dr̄ i. c. sacris. vel etiā fm Ricar. vbi sup̄. c. 2m. illud intelligitur in iudicio fori.

Circa 2m queritur plura. s. vtr̄ pīurū sit maius peccū q̃ homicidiū. R⁹ quidā dicūt q̃ sic. p eo q̃ peccū est cōtra rōnis ordinē directe ⁊ immediate respicētē ei. Et homicidiū ē cōtra rōnis ordinē directe ⁊ immediate respicētē pīmū. ⁊ p eo q̃ pīurū ē cōtra p̃ceptū pīme tabule. homicidiū vo ē cōtra p̃ceptū 2e tabule. ¶ Sed ꝓtra ista ē q̃ eisdem rōnib⁹ ꝓcludi possit q̃ graui⁹ cēt̃ in dīica facere op⁹ seruile q̃ homicidiū. Ideo alij dicūt ut Ricar. 3. dis. 39. q. 4. ar. 1. c. q̃ gravius peccū ē homicidiū q̃ pīurū. q. tāto peccū ē grauiʒ quāto ꝓtriat̃ directe maiorē vtūm ⁊ actū dignioꝛ. ⁊ pīurū est directe ⁊ immediate ꝓtra actū vitans latrie ut patet ex suptorib⁹. homicidiū aūt ē directe ⁊ immediate ꝓtra charitatē rōne act⁹ se cūdary qui est pīmū diligē. Certū ē aūt q̃ nobilior vtut⁹ ē charitas q̃ latria. Nobilior etiam est actus pximū ex charitate diligere q̃ verum ex legitima causa furare. graui⁹ q̃ peccatum est homicidiū q̃ pīurū. ¶ Utrū pīurū sit maius peccatuʒ q̃ adulterū. Ridet ricar. vbi s. ar. 2. c. q̃ sic. q. tāto peccū ē grauiʒ quāto corrūpit ordinem dignioꝛē si eque pfecte corrūpit ipsū. sicut ordo minus dign⁹ corrūpit̃ per aliud peccū. certū est autem q̃ ille ordo est

dignior q̃ debet cē bois ad ptū immediate
⁊ directe q̃ ille qui debet cē ad ꝓximum
⁊ ad ptū ꝓxio mediāte. Primus aūt ordo
corrupit p̃ piurū. 2ꝰ corrupit p̃ adulterū
nec ordo secūd corrupit pfectū p adulte
rū q̃ ꝑm p̃ p̃ periurū. Adulterū eni non
est ꝓpinqui marie iurie q̃ possit cē cōtra
ptū imo ecōuerso. piurū eni ē ꝓpinquius
blasphemie q̃ ē ꝗ ptū ex eiꝰ odio q̃ adul
rū bōicdio. Utq̃ piurū sit maiꝰ pcūl
q̃ furtū. Rꝰ ꝑs ex dictis q̃ sic. cū piurū
sit maius pcūl q̃ adulterū qd est maius
q̃ furtum.

Circa 3m qd ē de quibusdā dubiis
grū plura. s. vtq̃ necessitas excuset
in iuramēto ꝓmissorio a periurio.
vbi gra. debitor iurauit q̃ in certo termio
solueret. si in pedit solue nō pōt. Rꝰ secm
Ray. si nūc qi iurabat credebat q̃ solue
re nō posset. vel credebat q̃ posset. si fame
credebat. qa cām credēdi nō habebat. nūc
in vtroq̃ casu peccauit. qa in pmo veri
tas in cōscia erat. in 2ꝰ iudicium. Si vo
credebat ab uno q̃ solue posset. ⁊ pbabi
lit q̃ ꝗ ad b nō peccauit. ⁊ si postea pos
se sua fecit ⁊ in termio solue nō potuit nō
est ꝓpter hoc piurꝰ ex hac cā. ⁊ multo ma
gis excusat si pecunia ipse debito misit. sed
pecunia casu in via perdita fuerit. ex de iu
relurā. querelā. Si tū elapso termio solue
posset ⁊ nō solueret peccaret. lapsus enim
termi nō sustulit obligationē iuramēti. ex
de dolo ⁊ cōm. cū dilecti. Pone q̃ vni
uersitas alicui cuitatis uel coll. gij obli
gauerū se iuramēto ad aliqd. mortui sūt
iurātes. queritur vtrū successores sint piu
ri si trāsgrediant. videt q̃ sic. qa oēs obli
gatiōes dānecessor trāsiit ad successores
ex de solu. c. i. ⁊ ex de vsur. tua. Ite idē po
pulus ē hodie q̃ fuit cēti annis retro. 7. q
1. omiqs. Rꝰ non sūt piuri. obligatio eni iu
ramēti psonalis ē ex parte iurāntis. vtī nō
trāsit ad successores q̃ruz ad pcūlū piu
rij tenet tū adimplē. ar. ex. c. veritatis. ⁊
p iura supdicta. Sed ex parte eiꝰ cui iura
tur transgredit psona. vtī si qs pstet iura
mētū fidelitatis plato ⁊ successoribꝰ eius.
si tenet illud pstari successori eius sicz sit
successori obligatꝰ ad fidelitatē. sicut ante
cessori hoc fallit in liberto q̃ uz infra anni
tū facē pfessione patrono nouo. iz. q. 2.
sepe fit. hec Imo. ⁊ Ber. super. c. veritatis.

Pone aliquis iurauit se seruatuꝝ sta
tuta in ecclia sua edita. postea fit ibi statu
tum nouū qd ipse pmittit p idē iuramen
mētū se seruaturꝝ. ⁊ illud postea frangit.
est ne piurus. Rꝰ licet trāsgredi nō debe
at qd pmisit. nō tū tenet ad illꝰ obserua
tionē ex debito pstiti iuramēti. ex de clericꝰ
q̃ iurauit. ⁊ ex hoc patz sm bern. ibidē. q̃
iuramētū nō extēdit nisi ētū ad ea de qbꝰ
cogitauī ⁊ mētū fuit ⁊ nō ad ea que post
ea accidūt. ar. ex. c. ad nrā. hoc aūt intel
ligas sane qī scz de statuti. pteritis factuz
fuit iuramētū. aliogn si intēdebat de statu
tis tā pteritis q̃ futuris. tenet ad illud etiam
si nulla postea fecit pmissione dum tū
sit licitū statuti. Quid de illo q̃ cōpulsꝰ
a dno scieter piurat. Rꝰ q̃ ambo sūt piu
ri ⁊ mortalit peccat dnsqa pcepit mules
uel seruꝰ. qa plus dīm tpalē q̃ ptū ul ani
mā uiletur. zz. q. 5. q cōpulsus. Quid ō
illo q̃ pnocat ad iurādū cū quē scit ul p
babilit credit falsū iuraturū uel exigit uel
recipit ab eo sacramētū veritatū cōtrariū
⁊ scit. Rꝰ sm Ricar. 3. uil. 39. q. 3. ar. 3. c.
⁊ bon. 3. dis. 39. q. 2. ar. 3. c. ⁊ Tho. 2ª 2ᵉ. q
98. ar. 4. c. inducēs alū ad iurādū. aut b
facit psona publica ⁊ ut psona publica. ⁊
sm ordinē iuris. ⁊ sic non peccat. licet cū
falsū iuraturū credat. qz facit illud ad qd
ex officio tenet. vtī nō tā dz dici illum ad
iurādū cogere q̃ pars aduersa q̃ petit b
a iudice. Aut facit hoc psona priuata uel
et psona publica nō tū b facē ut psona pu
blica. vel etiaz hoc facit ut psona publica
tū ꝗtra ordinē iuris ⁊ sic grauit peccat. ar.
zz. q. 5. ille q. Quid si audiat aliqs alū
iurare falsū ⁊ ipse scit ⁊ tacet nūqd peccat
videt q̃ sic. qa dr l. mitl. s. aia q̃ audiēt
voce iurāntis falsum testisq̃ fuerit. q̃ aut
ipse vidit aut cōscius ē. nisi indicauerit. por
tabit iniquitatē suā. p. nō caret scrupulo
societatis occulte q̃ manifesto facinore ve
sinit obuiare. 86. dis. faciens. Contrario
videtur q̃ peccet manifestādo. Nā q̃ cri
men occultū pandit nō erroreꝫ corrigit si
prodit ut dicit Aug. 2. q. 1. si peccauerit.
p. si prodierit eū punet sorte ille in corpe
uel occidet a iudice. uel etiā a parētibus
illius contra quē volebat peierare. ul ipse
met proditor de facili poterit mortis pcu
lū incurrere. Rꝰ Aug. hāc q̃stionē iudicat esse
valde difficilē ⁊ pplexā. tū sic soluit eā. s.
q̃ erā moyses i pdēa anēte leni. nō exp̃sit
cui b est indicādū suffic ista ut sit solut. ab
hoc peccato vinculo si indicet talibus qui
magis possent prodesse q̃ obesse periuro

sine cū corrigēdo sine ꝛeū ꝑ eo placando
ut sūt sacerdotes vel honesti ⁊ obserent pa
rētes. ⁊ ad hāc ꝛmūciatiōꝫ facieēdā talib⁹
pſonis tenet⁹ qlibet fm oēs q̃ vident ali
quē vicinū peccātō. i. pctō ꝓmittēdo. zz. q
5 hoc videt. ſ ad ꝛenūciādū crimē nā cō
missū dicūt fere oēs doc. q̃ tenet⁹ plan er
pcepto. Ally vo nō tenent⁹ nisi ex cōsilio. ⁊
iteligas platos large nā ecclīastitos q̃ se
culares cnā patrēfamilias circa familiaꝫ
suā. zz. q. 4. duo ista. 7. c. q. 5. non putes. ⁊
est ar. zz. q. 4. c. i. hugo vo dicit indistincte
oīb⁹ eē pcepta a dño vbi ait. si peccauerit
in te frat⁹ tu⁹ ꝛc. Sꝫ ad hoc pōt dici q̃ ibi
loq̃bat⁹ dñs petro. p qō pꝫ q̃ plat⁹ mīi da
bat pceptū. optimuꝫ ar. dis. 26. vide. opi.
hug. ē minus rigida. vñ pma magi. placet
scōm Ray.

Circa 4m. ſ. ꝛe pena piuri sciēdum
q̃ p crimine piuri imponit⁹ pnia
septē annoꝝ. 6. q. 1. qcūq̃. qa hec
penitēta p qlibet mortali imponit⁹. 35. q. 2
hoc ipsū. nī inspectis modis piuri ⁊ qlita
te ⁊ ceteris circūstātijs vel magis vel mi
nus ē aspera pma imponēda. in habet⁹. j.
lit⁹ 5⁹ n. ꝛe canonib⁹ pnialib⁹ hoc est i iudi
cio aīe. ſ i iudicio corporis si accusat⁹ crimi
nali cā cōmittit⁹ degradabit⁹. dis. 25. §. cri
minis. ⁊ ē infamis nec ad testimonū ad
mittit⁹ quātūcūq̃ pniam egerit. ut c. ꝛ de
testi testimonijs. 7. 6. q. 1. infames. erquo
cni sānd ē. pbatū cōtra eū piuriū etiam i
modū exceptionis expellit⁹ i alio iudicio. ⁊
patet⁹ hāc penā ordiariā. qz h crimē nūmꝫ
frequētabat⁹. zz. q. vlti. ⁊ qz ipsū crimē. tā
quī falsū testimoniū. ex ꝛe testi. sicut nobis
hoc intelligē ꝛe eo q̃ sciēt⁹ ꝛeiuraut ponen
do falsū. p vero vel ecōtra. vel vitatē ce
lando. ex ꝛe crimie falsi. c. i. vel vemendo
ꝓtra illō qō iuramēto firmauit nisi excu
set eū aliq̃ ꝛe cōditiōib⁹ tactus sibi ānexis
ꝛe q̃bus habitū ē supꝝ. ⁊ hoc qñ iuramētū
fuit licitū vel fuādū. si aūt fuit temerariū
aut fuit simpler aut colligatū. si simpler i
foro iudiciali fm gof. puat⁹ beneficie. ex. e
tua. 1. § ceterū. sed in foro pniali imponit⁹
pnia mīi vm⁹ annū. zz. q. 4 sacramēto. Ut
dic fm hosti. q̃ nō puat⁹ in p̃ casu nisi qū
p ingsinonē ꝛe piuriū ꝓstat. ex. e. querelā.
vbi vo piuriū ē simpler ⁊ temerariū non
puat⁹ nec infamis efficit⁹. iōq̃ nō repellit⁹
a testimonio. ut ex ꝛe testi. intimauit. nec a. p
monēdo. ex. e. ꝛe iure iurā. sic ni il. ſ piur⁹
supior cū sit infamis nō pōt pmoueri. ex
ꝛe excep. pla. inter dilectos. Mā ⁊ repell. tur
ab obtinēdo. ⁊ habꝫ locū hec pena: vbi de
ric⁹ duo cōtraria cōiurauit eū piuriū tūc
vitari nō possit. ex. e. querelā. Et ē hoc cri
men magis punēdū in ēpis q̃ i inferiorī
bus. ut ex. e. eū quidā. Ro. 1. Si vo iuramē
tū temerariū sit colligatū ut i cōiurationī
bus vel ꝓspirationib⁹ illicitis. si clerici vl
monachi cōiuserint sūt degradādi. si layci
excōicādi. ⁊ fiūt infames fm cano. ii. q. i.
cōspirationū. 7. c. cōiurationū. nec admit
tūtur in testimoniū. ex ꝛe sūmo. p tuas. nisi
agat⁹ ꝛe gnāli stātu ecclie vbi qdē interro
gēt⁹. ⁊ si dicūt cōtra eū cōtra quē cōspira
uerūt dūmodo p alios legitime ꝓprobet⁹.
hīa valet. ſ ⁊ ꝓtra alios corꝝ testimonijs
stat⁹. ex ꝛe iudi. c. i. 2. 7. 7. Sed ⁊ ad ꝛte
gēdū cōspirationē admittūt⁹ ⁊ cogūt⁹ vbi
aly testes deficūt. ex ꝛe testi. cogē. c. viii. ne
tāūt maleficiū remaneat impūnitū. Cōsti
tutio vo feudorū punit singulos tales in
vna libra auri ut in lib. feu. ꝛe pace in. fir.
scr. l. hac edictali. §. conventiculas. Sed
fm legē ātiquā p pſone qualitate ad fur
cā tollit⁹ aut bestijs subiicit⁹. aut i insulā
deportant⁹. ff. ꝛe penis. l. si qs aliqd. 7. l. aut
facta. Ro. 1. Qui etiā tales recipit⁹ vel de
fendūt cōtra ꝛei iustitiē penā grauissimā
patiūt⁹. C. ꝛe seditiosis. l. i. 7. 2. Utꝝ ut p
iurus sit infamis. diuersi diuersimode di
xerūt. Azon cni dixit q̃ piur⁹ i iuramēto
ꝛe pāsi vel ꝛe pterito nō ē infamis. nec i iu
ramēto ꝛe futuro nisi veniat cōtra duo. f.
ꝓtra iuramētū ⁊ pactionē. Ray. vo dixit
q̃ piur⁹ in iuramēto assertorio nō ē infa
mis. ſ in promissorio sic. Doctores aūt reprobat.
gof. ⁊ hosti. dixerūt q̃ piur⁹ ē infamis si
ue ꝛe pterito vel pāsu si sciēter ⁊ prudēt⁹ sū
iuramēto falsū asserat. sine iuramētū spōte factū ꝛe dādo vel faciēdo volēs frāgat
6. q. i. infames. talis. n. mortalit⁹ peccat. q̃ ē
infamis infamia canonica. 6. q. i illi qui.
Ite piuriū ē crimē. ex. e. q̃rela. q̃ ē famo
sū. dis. 25 § nūc aūt. v. in cpla vo. Hec ob
stat illud. ex ꝛe 02. cog. eū dilectus. in fi. qz
testes quoꝝ testimoniū reprobat⁹ int⁹ infa
mes haberi non ꝛebent. ut dicit ibi. verū
ē infamia legali que generalit⁹ non. in ipo
facto ſ p sentēnā irrogat⁹. sec⁹ est ꝛe cano
nica. vel dicēdum q̃ testimonijs testū re
probatur. nec ex hoc solo ꝛe piurio ꝓuin
cit⁹. ut si negocio apta nō pferāt vel cām
fiu testimonij manifestā nō faciāt. vel per
plures cōtrariū. pbatur. hec hosti. ⁊ gof.

Ad hoc nota q̃ licet ꝛ̃us nõ faciat differẽtiã inter loquelam simplicẽ ꝛ loq̃lã iuratam, ut habetur. xx. q. 5. iuramẽti. ecclesia tñ facit. quia mẽdax simplex nõ patit̃ penã quo ad infamiã ꝛ repulsam a testimonio ꝛ a p̃motiõe sicut mẽdax iuratus. ꝛ ꝗ̃ intelligẽ ercq̃ ē ꝛ crimie emendat⁹. ut ex ꝛ testi. testimoniũ. minor etiã pena ei imponetur. qa minor est ibi cõcept⁹. hec hosti.

De voto ti. xo.

Consequẽt̃ cõsiderãdũ ē ꝛ voto. ꝛ p̃ ꝛ fine. ꝑ quez dr̃ fieri. 2° ꝛ forma fm quã oz fieri. 3° ꝛ quib⁹ ꝛbz fieri. 4° qd est votũ. 5° ꝛ spẽo⁹ ꝛ differẽtijs voti. 6° qs pōt vouẽ. 7° ꝛ voti obligatiõe. 8° ꝛ casib⁹ in qb⁹ pōt a voto recedi. 9° ꝛ voti utilitate. 10° ꝛ voti cõmutatiõe. 11° ꝛ dispẽsatiõe. 12° ꝛ p̃dicatione crucis. Circa p̃mũ q̃rit̃ plura. s. vtrũ teneat votũ ꝛ re bona factũ ꝑpter malũ finẽ. R° q̃ nõ. ꝛ ꝗ̃ pz. Mã magis ꝛpẽdz votũ a fuo fine q̃ a sua mã. qz fm pbm 2° metha⁹. finis est eã cãz. Sed votũ factũ ꝛ mã mala ꝑpt̃ finẽ bonũ non tenet ut. j. oñdet⁹. q̃ multoꝛ agi nõ tenz votũ ꝛ mã bona factũ ꝑpt̃ finẽ malũ. Vñ tñ votũ vouẽs q̃rit̃ peccat. puta si qs vouẽt se iejunaturũ si occiderit suũ inimicũ. ꝗ Ricar. 4. dis. 38. q. i. arti. i. c. Utz teneat votũ ꝛ re bona factũ tñ. ꝑpt̃ tpale bonũ. puta si qs ꝑpt̃ corpis sanitatẽ recuperandã voueat se facturꝫ aliq̃ bonum. R° si vouẽs bonũ illud nõ assequat⁹ nõ tenet. Mã i tali voto implicat⁹ hi⁹ cõditio. s. si illud assequat⁹. ꝛ votũ cõditiõale nõ tenz nõ ernite cõditiõe ut. j. oñdet⁹. Sed obiciat⁹. qa votũ ꝛ re bõa factũ ꝑpt̃ finẽ malũ ũ tenet ut dictũ ē. ꝗ̃ dom tpale ē boni spũ. al⁹ finis malus. qz finis indebit⁹. q̃ nõ. R° min⁹ bonũ nõ ē maioris boni finis p se. nec debit⁹ nec indebit⁹. qz mãq̃ ē finis ei⁹ ex intẽtiõe illi⁹ q̃ ꝓcipaliꝫ intuitur ordinẽ i bõis. Mõ tñ feq̃t̃ q̃ si stamat⁹ eius finis ex mala intentione vouẽtis qõ ē ipsũ ex finẽ ei⁹ p accis qõ vere possit dici ē manifestũ. ꝗ Ricar. vbi s. arti. 2. o. Utrũ qs vouẽ possit aliq̃d ꝑpt̃ finẽ indifferẽtẽ. R° q̃ sic sumẽdo indifferẽs respectu adeptiõis vite eterne ut cũ qs vouet aliqd ꝑpt̃ aliq̃ bonũ tpale qõ hñc nõ est vtil⁹ ei ad vitã eternã q̃ ꝗ̃ ocarẽ. sumẽdo vo indifferẽs p respectũ ad volũtatẽ vouentis nullũ aliqd vouẽ pōt p pter finẽ indifferẽtem. impossibile est enim q̃ aliqs itẽdat se obligare ad aliq̃ p ꝓsecutiõe alicũ rei ad eũ adeptõz nisi adeptuõz volũtas idẽtñ se hz. ꝗ Ricar. vbi s. ar. 3. o

Seqt̃ vidẽ ꝛ 2° s. ꝛ forma voti. Et circa ꝗ q̃rit̃ plura. s. vtrũ ꝛ forma voti sit q̃ fiat ꝛo. R° q̃ sic. ex. e. magne. §. i. Mã hõ i voto obligat se ad faciẽdũ aliq̃ bonũ. nulla autẽ alia ꝛo pōt hõ ꝛ iure se obligare totũ. qz sibi soli ꝓuenit ꝛ iure ptãs sup hoiem totũ. ꝛ nullũ pōt recipe ꝛ iure obligationẽ nisi cõueniat ei ꝛ iure ptãs in illã rẽ. ꝛ iõ soli ꝛo pōt fieri votũ. ꝑpter loquẽdo ꝛ voto. qz tñ sal⁹ totius hois multũ. p̃mouet⁹ p oãnes scõzz ꝛ illud aliq̃ mõ possim⁹ licz nõ plene. qõ ipetrare valem⁹. iõ sancti. aliq̃ mõ ꝓuenit ptãs sup hoiem totũ. ꝛ iõ pōt fieri eis aliq̃ mõ votũ nõ tñ hñs plene rõnẽ voti hec Ricar. 4. dis. 38. q. 2. arti. 1. c. Utz ꝛ forma voti sit q̃ fiat ex deliberatione. R° q̃ votũ dr̃ a volẽdo. Vñ sicẽ i nobis ē duplex velle. s. plenũ qõ ē deliberatũ. ꝛ semiplenũ qõ est velle ex surreptiõe. sic ē duplex votũ. ē ddã hñs plenã rõnẽ voti. q̃ddã nõ hñs plenã rõnẽ voti. ꝛ rõne p̃mi est q̃ sit factũ ex deliberatiõe. nõ autẽ ꝛ rõne secũdi. tale etiã pōt fieri ex surreptiõe. ꝛ qz nõ hz plenã rõnẽ voti. iõ nõ obligat ꝛ nẽcessitate ex cõgruo tñ. ex. e. venetus. ꝛ ex ꝛ regula. ad nrã. ꝛ iõ venire ꝓtra tale votũ etiã ꝑ̃ia auctoritate nõ ē petũ mortale. ut. j. dicet⁹. Hec intelligas p p̃dicta q̃ act⁹ volẽdi volũtatis cũ deliberatiõe sit ꝛ essentia voti sumẽdo votũ. p obligatiõe ũ manet postq̃ trãsit actus ille. ꝗ q̃ ꝛ essentia voti sic accepti ē q̃ sit factũ p talẽ actũ. ille tñ act⁹ cõueniẽt dr̃ votũ fm aliã eius significationem. ꝗ Ricar. vbi supra ar. 1. c.

Quid q̃ ꝛ votis mulierũ q̃ facũt i partu vel in infirmitatib⁹ vel ãgustijs suis vl suoꝝ. aut etiã q̃ viri faciunt moti ex aliq̃ angustia vel turbatione. nũqd ea seruare tenẽtur. R° fm Rod. si habuerũt intẽtionẽ obligãdi se ꝛo cogitãtes ꝛ eã q̃ monebat eos ad vouẽdũ. s. infirmitate vel periculo. ꝛ ꝛ fine. s. ꝛ ex causiõe periculi ꝑpt̃ qõ cautãdũ vouebãt tenẽdã fuit. Iz ex tribulatiõe vel turbatiõe emissa sint. ut ullud ꝑs. red dã tibi vota mea q̃ di. la. m. ꝛ lo. est os. m. in tribula. mea. ar. 17. q. 4. sunt qui opes. Hec fuit hi⁹ votu sine deliberatiõe ex quo vouẽtes fuit i sana mẽte. Idẽ credo ꝛ intramẽtis q̃ nõ egũt i exteriorẽ eritũ.

Sequit vidē de 3°. s. de quib⁹ votū fieri pōt. Et circa hoc q̄rūtur plura. s. utrū votū fieri possit de re inutili ad salutē. Rᵒ fm Ricar. 4. dis. 38. q. 3. art. i. c. q̄ sic ō facto. multi enī fatui q̄ qs vouēt nō tñ inutilia ſ etiā nocua ad salutē. et iure vo nō pōt votum fieri nec de malo culpe. qa vtus respuit obligationem oblatā sibi cōtra scpturā. Unde Isidō. 7 habetur. 22. q. 4. in malis. promissis resciande fidē. 7 i turpi voto mutā decetū. nec de re inutili ad salutē sub rōne qua ē indifferēs. qa de rōne obligationis q̄ nō est ad vti bono. nec ē vtilis ad offerētis salutē: nō curat. 7 nō talis obligatio nō tenet ipso iure. Et dicit sub rōne qua est indifferens. qa si sit tale indifferens qō p aliquā circūstāntiā p cōparationē ad voētē sit cōferēs ad salutē sic de illo pōt fieri votū licz rōne generis sit indifferens. ¶ Si obiciat de Jepte q̄ ppt votū filiā suā interfecit Judic. 11°. 7 inter Heb. 11° numerat inter eos q p fidē vicerunt regna. Dicēdo q ipse i vouēdo fuit incautus 7 in reddēdo votū impius. ſ de illa ipietate te penituit. 7 iō sanctus annumeratus fuit ſ Ricar ibidē. c. i. ¶ Utr votū fieri possit de oi bono vtili ad salutē. Rᵒ fm Ricar. vbi supra. arti. 2°. Uotū aliud est cōe. aliud singulare sive votū aliud ē necessitatis. aliud voluntatis. Cōmune ē q ōes in baptismo faciūt cū diabolo 7 pompis eius renunciare promittūt. 7 tale fit de eis q̄ fuit necessaria ad salutē. ubi tñ diminute inuenit rō voti. qa votū ppie ē qd voluntarium 7 respectu principij a quo procedit. 7 respectu eiⁿ qō vouet. Singulare ē cū aliqs promittit se sponte facturū aliqō bonū ad qō alis nō tenet. Is teneat post votū. 7 tale votū fieri nō potest de bono necessario ad salutē. De his duob⁹ votis dī. 17. q. i. c. i. fuit q̄dā que nō vouētes vbem⁹ q̄dā q nō vouētes nō de bem⁹. ſ postq̄ ea de bono promisimus nēcio de bono reddē cōstringimur. Ad hoc nō fm tho. 2ª 2ᵉ. q. 88. ar. 2°. c. 3ᵐ. q macerātio ppri corpis. puta p vigilias 7 ieunia nō ē de bono accepta nisi inq̄tū ē opⁿ vtutis qō qdem est inq̄tū fit cū debita discretione in. s. piscētia refrenet. 7 nō nimis grauet. 7 ſ tali tenore pōt hi⁹ sub voto cadere. ppt qō dī Ro. 12°. rōnabile obsequiū vestrū. ſ qa in his q̄ pertinet ad seipsū hō deficiēs fallit in iudicio. talia vota cōuenien⁹ fm arbitriū sapiōis fūt seruāda vel permittēda. ita tñ q si ex obstinatione talis voti magnū 7 maius granamē sentiret 7 facultas ad sapiōrē recurrēdi nō adesset: hō tale votū seruare nō dī. Jnē vota hi⁹ stulta in de nō pertinādo caput i sabbato. 7 hi⁹ fūt potiⁿ detēdēda q̄ seruāda. hec tho. ibidē.

Seruit vidē de 4°. s. qd ē votū. Et circa ſ q̄rūt plura. s. utr votū sit actus latrie sive religiōis. Rᵒ fm tho. 2ª 2ᵉ. q 88. art. 5°. c. sicut dictū ē sup. oē opus vtutis ad religionē sive ad latriā pertinet p modū impery fm q̄ ad eī reuerētiā ordinat qō ē ppⁿ finis latrie. ordinare aut alios actⁿ i suū finē pertinet ad vtutē imperantē nō ad vtutes imperatas. 7 nō ipsa ordinatio actuū cuiuscūq̄ vtutis i finū vtī ē ppⁿ actⁿ latrie. manifestū ē aūt ex dictis q votū ē q̄dā promissio facta deo. promissio vō nihil aliud ē q̄ ordinatio q̄dā eius qō promittit i eū cui promittit. vtī votū est ordinatio q̄dā eorū q̄ qs vouet i dīnū cultū vel obsequiū. 7 sic pz q votū ē ppⁿ vtutis actⁿ latrie. Quid ē votū fm diffinitionē. Rᵒ fz Ricar. 4. dis. 38. q. 3. ar. 2°. c. 2ᵐ. ex dictis de voto pōt colligi tal diffinit votū. Uotū ē propositū sup erogātis boni. promissio deo facta ppt bonū finē ex deliberatione firmata. superogantis boni dī ad diam voti qō ē de bono necessario ad salutē i q̄ voto nō plene inuenit rō voti. propositū. i. rei proposite deo facta dī ad diam. promissionis boi facte q̄ nō hz rōnē voti. ppie dicti. propter bonū finē dī ad excludēdū vota fēta ppt finē malū. q̄ hz sint de re bona non tñ ppie loquēdo fūt vota ex deliberatione firmata. dī ad diam voto q̄ fūt ex surreptione in qb⁹ nō inuenit plene rō voti ut. s. dictū ē. Aliq aūt sup addūt. in tēptione obligādi se ad iplēdū. promissū. dicētes ex nuda promissione etiā ex deliberatione facta nō obligari. promittētem sola. n. deliberatio nō firmat. promissionē. Predicta aūt diffinitio ē coīs voto tā publico q̄ priato. sive p voce sensibilē expsso. sive p locutionē interiorē tñ. Illa aūt diffinitio. votū ē cōceptio melioris proposito animi deliberatione firmata. ē diffinitio voti taciti qō fit deo p locutionē interiorē tñ. Diffinitio vō voti quā pōt magis sniaē li°. 4°. dis. 38. s. votū ē testificatio q̄dā. promissionis spōtanee q̄ deo 7 de his q̄ sūt dei fieri dz. cōuenit voto p sensibilē locutionē expsso sive solēni sive priato. ſ Ricar. ibidē. Ad ſ nō q votū z p incitum emissū p patētā 7 pseuerātiam sequētis tpis fit validū. cē q dc. vo. insinuāte.

Sequitur videre de quo. s. de speciebus & differẽtijs voti. Circa quod sciẽdũ q̃ votũ aliud est necessitatis, aliud voluntatis quę patet ex dictis supra. arti. 3° q. vtrũ votum fieri possit de oi bono vtili ad salutẽ. Uotum vo voluntatis coiter solet diuidi in votũ simplex & i votũ solẽne. Uotũ simplex est quod simpli & sine aliqua solẽnitate emittit. Uotũ vo solẽne est fm Rod. cui certa notificano uel expressio de mre uel de cõstitutione introducta adhibet. puta in voto terre sancte solẽnitas adhibet p susceptionẽ crucis. uti fm gof. & hosti. solũ votũ cõuentie solẽnizatur. Pot etiã fm Ricar. 4. dis. 38. q. 7. arti. 3. c. dici q̃ nõ mũ votũ pmitentie ꝑ ẽt votũ religionis. & p oẽs votũ paenitentie & votũ obie. & ẽt votũ pauptatis solẽnizat. qa votum religionis includit vota pdicta. Solẽnitas aut de qua loqt Rod. est pot9 qdã publicatio q̃ ꝓprie dicta solẽnizatio. huius ã sme ẽ. Tho. 2ª 2ę. q. 88. arti. 7° c. 2m. qz nõ particularib9 actib9 siue opib9 ꝑ assum priori noui status solet solẽnitas adhiberi. ut cũ quis de nouo fit miles uel cõlitur. & ideo cũ qs vouet aliqua particularia opa. solẽnitas tali voto nõ congruit ꝑ mũ voto quo se totaliter dei seruitio subijcit. qõ quidẽ votum quasi vniuersale multa opa particularia ꝑzebẽdit. hec Tho. ibi dem. Uti sciẽdũ q̃ fm Ricar. vbi. s. ꝓpe loquẽdo dꝛia est inter votũ publicũ & solẽne. qa qõlibet votũ cozã multis & i publico factũ pot dici publicũ. ꝑ nõ qõlibz tale pot dici solẽne. nõ enĩ dꝛ votũ solẽne nisi q̃ habet in se aliqd annexũ ut in publicũ debeat venire. & per qd vouẽs ponitur i alterius bois potestate & tale est votũ sacri ordinis susceptiõe q̃ quẽ suscipiẽs constituit minister ecclie ad seruiẽdũ deo publice & ponit aliter q̃s ante sub ẽpi potestate. Unde tale votũ cẽt solẽne etiaz si predicũ ordinẽ ab ẽpo suscipet in secreto. Professio etiã in religione facta in eius manu q̃ pot eã recipe habet aliqd annexũ in se quo debet in publicuz venire. Unde talis pfessio solẽnizat votũ etiã si i eius manu fieret qui potest eã recipe in secreto. qa talem oportet singulare vtaz dimittere & in claustro cũ alys sui ordinis conuersari. & ad hoc pot per ꝑlatum cogi. quare autẽ tale votũ dirimat matrimoniũ tam cõtractũ dicetur. ij li° 8° n. 16° q. i. Ex pmissis autez dẽis Ricar. vbi. s. videt aliq̃ posse diuidi votum q̃ diuisiuz sit superi9. s. hoc modo. Uotũ aliud est secretũ ut illud qd est vouentis & eo notũ. Aliud publicuz ut illud qd est cozã aliquib9 alys psonis factũ siue notificatũ. Et publicũ votũ aliud ẽ non solẽne. ut illud qd est qualiter cũq̃s alys p sonis notificatũ. aliud solẽne ut illud qd habet in se aliqd annexũ ut in publicũ debeat venire & p qd vouẽs ponit in alterius potestate ut dictũ est. s. fz Ricar. vbi supra. Uel posset dici q̃ votũ solẽne est cui solẽnitas expssa in iure adhibet. Sub voto aũt simplici fm q̃ iura loquunt de eo intelligo eõpzebẽdi votũ secretũ. & votuz publicũ nõ solẽne. Item votũ aliud purum & absolutũ ut cum simplicitẽ emittit. aliud cõditionale ut qũ cõditio apponit. puta cũ dꝛ vouco ieiunare si deus pluterit mihi filiũ. ꝑ Ricar. Sed p qd habet votũ solẽnizari. R° super hoc diuersi diuersa scripserũt qbus ad pẽs omissis dicẽdũ ẽ fm hosti. in suma sua ti. g cle. uel vo. mat. cõtra. po. circa fi. & fm Ricar. vbi sup. ut pz ex supdicti & etiã fm Tho. 2ª 2ę. q. 88. ar. 7. c. & pe. q̃ votũ solẽnizat tũ duob9 supdictis modis. Uno mõ p sacri ordinis susceptionem. ut pbat. dis. 29. diaconi. Alio modo p pfessionez ex de regul. statum9. & 27. q. 1. ut lex cõtinẽte. & hoc curia tenz ut hosti. dicit. & hoc est expssuz li° 6° e. qõ votũ. & hoc intelligit de professione facta tacite uel expsse alicui de religionib9 approbatis p aplicam sedez. Est enĩ pfessio duplex. vna vera & expressa ut qũ vbis expimit. ut. 20. q. i. vidua. & ex de cõuer. cõiu. ondũ. Alia est tacita & psumpta. & hec inducit fm hosti. ex moza rpis. puta qa p annũ stetit sine reclamatiõe. ex de regularib9 ad aplicam. uel p euidentia signa. puta qa qũ intrat renũciat seculo facit testamẽtũ ac si mozi deberet. & transfert oia bona sua in heredes & legatarios. & in pias causas & mutat habitũ. uel habitũ suscipiẽdo renũciat eudẽter seculo & beneficio illi9 decretalis. ex de regul. statum9. & illi9: non solũ. ul absolute assumit habitũ. pfessor. uel si nõ est distinctus habit9. pfessorũ ab habitu nouitioz ad min9 legit & cãtat & facit oia sicut pfessus ex de regula. vidua. 7. c. statum9. 7. e cõsulti. 7. c. porrectũ. 7. 27. q. i. vidua. & dicit hosti. q̃ si aliqd ꝑdicationz interuenerat debet inde fieri scriptura pblica ne negari valeat. 27. q. i. oẽs femine. in qua pfiteatur se velle religiose

vinere.27.q.i.viduna. fm Ant.n ber. Ex
pdictis habetur q votū solēnizat etiā per
babit' pfessor suscepto nē tamē p psum
ptā pfessionē.ex re regla.ex parte.n ex q
de.nel vo.insinuāte.n hoc ē vera fm gof.
n hostū.qñ votū pcedit habit' susceptionē
Si vo habit' susceptio pcedit votū nō so
lēnizatur.ex q de.nel vo.cōsultū.n sic re
ber intelligi illud ex re regula.ex pte.Sic
etiā rebet intelligi q habit' nō facit mo
nachū.ex re regula.pozectū.i rñsiōe ad
qōnē in ter.Ud pōt etiā dici fz hostī.q h
itelligit re habitu pbatōis.qz debet esse
differēta inter hītū pbatōis n pfessionis
ut in.c.statuim'.in fi.Sed Ray.nōt q ha
bitus extra monasteriū assūptus nō idu
cit pfessionē pfūptā s tñ simpler votuz.n
sic intellexit secretales illas cōsulti n pz
rectū.Si vo qs habitū suscipiat in domo
ppria:n votū emittat i manu publice pso
ne videt' uotū solēnizasse.n separat' mrimo
nū postea cōtractū. sic intellexit illud ex
qui de.nel vo.insinuāte.n hoc ,pter pfes
sionē quā fecit:nō ,pter habitū susceptum
aliogn cōtradicerent pma ura. s magis
placet ipsi hostī.dictū gof. Rte vo q post
14.annū religionis habitū assūpserit si il
lū p annū gestaverit extrā religionē assū
ptam pfūmit vere fuisse pfessus:vbi ,p
fessor n nouitior habitus ē distinct'. se
cus est re illo qui ante cōplētū annū.i4'''
assūpsisset.distinct' aūt habit' intelligitur
esse sine sint dissimiles vestes sīue benedicā
tur qñ pfitēnt' cōcedūt.sīue aliqd aliud
fiat p qō habit' nouitior a pfessor ha
bitu distinguat'.hec oia li.6°.re regula. is
q.puta fm Jo.an.quia dat' a certis psō
nis vel certis diebū nel formis.nūc aūt li.
7°.re regula.eos q. dī q eū q cōstitut' in
discretōis etate nouitior habitū i aliqna
religiōe p annū portaverit hocipso religi
onē illā re cernun' eē pfessū nisi bī habi
tus i colore scissura ul' forma sit manifeste
distinctus ab habitu pfessor. ¶ Nūquid
votū cōtinēte solēnizari pōt sīne religiōe
nel sacro ordine remanēdo i ,ppria domo
ita q impediat mrimonū cōtrahendū n
durmat iā cōtractū R:fm rob.ad solēniz
ationez talis non necessaria fūt quatuor
sīne qbus nō erit bī votū solēne ḡnis fu
at coā mūdo.sed cōsensus re pītī ppetu
am cōtinēnā ut dictū ē.n notificatio eius
consensus facta publice psone.sicut i
matrimonio carnali necessaria ē notifica
tio psensus. Itē traductio facta in manu
publice psone. Itē approbatio n receptio
facta p illā publicā psonam. qa ḡstūtūqs
voueat aliquis ul' tradat se ro quātum
in se ē in bī mrimonū spūalē:tū nisi assit
vicarius eī q loco eī acceptet n recipiat
bī votū n traditionē nō erit nisi votum
simpler qō emittit a secularī in seculo re
manēte hec R.rob. Aliqui tñ dicūt q non
est votū solēne nisi alicui religioni se subḡ
ciat n habitū eī indnat. ¶ Sed que ē di
ēda quo ad hoc psona publica. Ite epus
27.q.i.viduitatis.nel eī vicarī' qui super
hac habeat eius mādatū gnāle nel spēale
Itē abbas nel abbatissa.ex q de.consulu
it.Et similit' quīqs alī' plat' alicui' religi
onis ad quē hoc spectat fz sū ordinis sta
tuta.nel canonic' regularis nel etiā mona
chus secz ad h missus.ex re dona. inf dile
ctos.sec'ē si nō sit ad hoc missus.ex q de.
veniēs. Dicit etiā Innoc.ex re regula.sup
e.pozectuz.q ad hoc secularis cleric' nel
laycus sufficeret re mādato abbatis.n idē
est etiā si sīne mandato.noīe tū eī fecit.n
postea ratū habuit.ex re conuer.cōiu.du
dū.s antequ ratificet votū solēne nō erit.
nec mrimōū postea ,tractū dirimit.Ex
pdictis fm ricar.n rob. videt' q nō sit bī
dictū q aliqs votū solēnizat si sup altare
voueat licet in domo sua pmaneat.qa ibi
non est psona publica que illud recipiat.
¶ Ad hec nota q hodie minorib' n pdi
catorib' n ceteris ordinū mēdicantiū inhibē
t' in vtute obedētie:n sub pena excomica
tionis ne ante pbatōis ānū elapsū quēqs
ad pfessionē ordinis sū.seu renūciatōez
seculī faciēdā recipiāt. Hec etiā aliquate
nus ipediūt:quo min' infra illū annū ad
religionē aliā quā maluerit trāseat.nl' ex
ad seculū oio redeat nisi maior.14. annis
existēs sit.pfessus tacite ul' expresse.aut eni
ent' esset illū voluisse vitā mutare qō tñ
nō psumit' nisi clara.pbatōe vel cōpetēti
bus indicijs ostdat'.puta fm Jo.an.si bī
ficio renunciaūt.nel re bonis suis verbo
n facto disposuit nel alijs siūb' modis. q
si aliqs forte pdictoz infra annū.pbato
nis aliquē recepit recept' nullatēn' illi or
dni obligat'.n recipiēs a receptione quo
rūlibet ad pfessionē eiusdē ordinis ē ipso
facto suspensus.n insup pene que fratrib'
ipsī' ordinis p culpis grauiorib' cōstituit
infligi est subiacēd' li.6° re regula.nō solū
n.c.cōstitutione.Et dicit hostī.q supior q

nō peccant eū absolue potest. ar. ex de sen. ex. super. In ordinib⁹ aūt nō mēdicātib⁹ pfessio expresse vl tacite fieri pot licite infra annū. ⁊ expresse emissa etiā secularī bitu nō mutato illi religiōi pōse obligat quā pfites est pfessus. tacite vo facta infra pbatōis ānū p suscepticōem bit⁹ profesioz ñ illi spālī: cuius bit⁹ ē suscepius ⁊ gēralī religiōi alicui obligat: si sit eius apte: ⁊ si sciēs ⁊ volūtarius ac tridno pseuerz. li. 6. de regularib⁹ cōstitutōēm. Ex his patz q̄ ad obligatōez ex tacita pfessione infra ānū nō est ofa inter mēdicātes ⁊ nō mēdicātes. ⁊ in expressa sic. qz bi⁹ pfessio i non mēdicantib⁹ obligat illi religiōi. ī mēdicātibus āt nō obligat illi religiōi. ⁊ religioni ūñ in gēe.

Sequitur videt de 6. s. qs possit vouere circa qd̄ sciēdū q̄ votū vt dicit ē ō ē q̄dā pmissio facta deo. Nullus aūt p pmissionē pōt se firmiē obligare ad illud qd̄ ē in alterī⁹ ptāte: ⁊ ūñ ad illud qd̄ ē oio ī ptāte sua. Sūt aūt. 6. gēa bonū q̄ne nō sūt oino de i ptāte sua: ⁊ alterī⁹. ⁊ iō nō bēt libera facultatē vouēdi. sez religiosus. eps. clericus. secularis seruus. filiusfamilias. ⁊ vxor. Predicti ūñ fm tho. 2ª 2ᵃᵉ q. 88. ar. 8. c. 4ᵐ. vouēdo nō peccāt: qz intelligūt i eoz voto si placuerit superiorib⁹ suis. De pdictis āt. 6. gēib⁹ p ordinēē dō. De religioso igit ē sciēdū q̄ si pōt vouere aliqd sine licētia plati sui. vñ dr. 20. q. 4ª. mc nachū. nō licz vouē sūi cōsensu abbatis sui. Si aūt vouēit frāgēdus erit. Rō buī⁹ est fm tho. vbi ⁊ c. 3ᵐ. qz religiosus ē subditus plato quātū ad suas operatōes fm pfessionē regule. ⁊ iō iz ad horā aliquid facē possit qñ nō occupat arcea alta a plato: qz ūñ nullū tēpus ē in quo nō possit eū pclat⁹ circa aliquid occupare: nullū votū eius ē firmū. nisi sit de pscēn plati. fm aūt Ric. 4. di. 38. q. 4. ar. 1. c. rō b⁹ est. qz votū religionis ē tāte altitudinis q̄ oia alia cōmutari pōt in illud. vt. j. dicet. ⁊ iō ecclia pslderās buī⁹ vou altitudinē ⁊ humanā infirmitatē: voluit auctoritate oī nullū votū posse supaddi voto religionis ppter periculū trāsgressiōis: qua est. de cā infra psentire videt: q̄ nota quē fecit bōāt sui pfessionē in religione: que pclatus eū recipiēs ignorauit: reuocare pōt postq̄ notū sibi fuerit: qd̄ pbat p b q̄ religiosus ē plus sub pclato q̄ vxor sub viro. ⁊ vt dr. 33. q. 5. nolunt. si adhuc innupte mulieri pcesserat pat⁹ vota psoluē si assq̄ psoluēit nupserit. ⁊ eius viro hoc cognito nō placuerit: non persolvat. ⁊ hoc oio sine peccato ex hoc arguit glo. abbatz ⁊ reuocare posse votū monachi qō emisit aī monachatuz fm Ric. vbi ⁊ c. in ī fine. Scōm hostū. āt si tal⁹ pmo tēpoale notū ipleret: ⁊ postea religionē itraret tuī⁹ facere: qz tūc vtrūq̄ iplēt. ar. ex. e. s. ō vo. ⁊ vo. re. p tuas. ⁊ melī⁹ de spon. pmissuz. Dicit āt Innocē. super. c. scripture. q̄ si religiosus nouerit dicere vnū psalterū vel aliā ozōem votū ferret.

¶ De ejo sciēdū q̄ notū facere sine licētia papē pbiber: per quod vinculuz inter eū ⁊ suā ecclīaz dissolvat. ex de renū. nisi eū prudē in fi. Hec etiā aliud per q̄ ō ecclie sue gratē precindere. ex de iure cuī⁹. sicut nostria. Ūñ nō pōt etiā sūi papē licētia generale vel speciale votū pegrinatōis emittere: ppter quā oporterz eū oīn a sua ecclesia abscēdere. ex. c. magne. Si āt nō oporteret eū oīn abesse. sufficerz licētia archiepi. vt dicit Rō. ⁊ idē vult Innocē. ex. super. c. magne. votū ūñ abstinentie ⁊ elemosyne tēperate pōt emittē. ar. 8. q. i. clemēs. ⁊ ex de testamētis. relatū. z. ⁊ bicuit pōt emittere qōlibz votū: per quod pbeat bonū ecⁿ: qz ad hoc tenet. ex. e. s. de vo. magne ⁊ i.

¶ De seclari dico sciēdū q̄ si bēt sub ejo aliqō bificū xbēs residētiā. nō pōt sūi licētia ejī votū lōge pegrinatōis emittere. vt i. c. magne. ⁊ de pscra. di. 5. nō oportet ministrū. Hec etiā aliud votū per qō cum oporteat sua ecclīa relinquē. ex de renun. āmonet. excepto q̄ pōt emittē votū de intrādo religionē sine licētia ejī sufficit. n. si bi licētiā petere. 19. q. 2. duc. ⁊ cū fm aliqs de accipiēdo crucē. ex de voto. ex multa: qz ad hoc licētiat cē videt per papā illi q̄ possūt ē vtiles terre sācte. Aliq vo itelligunt q̄ pōt emittē votū trāsmarinum de licētia plati. vl sedis apostolice. ar. ex de eū resi. fraternitati. ⁊ ex. e. s. de vo. magne. §. verū. Aliud aūt votū castitatis ⁊ abstinentie facere pōt sicut dcūī ē de ejo. Ad b nota q̄ sicut bēr li. 6ᵒ de regula beneficiū. bñficiū ei⁹ qui intrat ordinē nō ē alicui cōferē dū infra pbatōis a nnū: nisi ipe cōsentiat: aut pset q̄ volēit absolute vitā mutare. cōstet inquā clara pbatōe: vel pcēribus iudicijs li. 6. e. ti. non solū: vel pfessionē expressā fecerit. subaudi fm Jo. an. alicui de religionib⁹ approbat. li. 6. de voto. c. vno. sine sciētiā bitū pfessoz recepit. s. vbi ēt

officius. Quid si mior. 14. ānis ingrediat ordinē Rndet Jo. an. per ꝗ ꝗ dicat infra ꝓbatōis ānum ꝗ ꝗficiū tale ꝓferri non pōt ante finē anni. 15. qz ānus. 15. ē ānus ꝓbatōis in eo. li. 6. de regula. c. i. quod est ne rū nisi post. 15m ānū aliquod sequēt ū ibi dem iteruenitur. ¶ Sed nūquid ꝓstituto i ꝓbatōe poteū beneficiū ꝓferri. credit Jo. an. ꝗ nō. qz tam fingit religiosus quo ad priuilegiū emūtatū. li. 6. de sen. ex. religio so. Rō. z. 7 hoc intelligit de beneficio qd per regulares possideri nō pōt. Ad ꝗatuz ūi talis eligi pōt. 6. de elec. nullus. ¶ Sz nūquid canonicus eccle cathedralis ingred sus ordinē ānī ꝓfessionē vocari debet ad electionē ēpi si sit in loco vicino de quo oz als vocari. Rndet Jo. an. ꝗ nō. 7 ad hoc facit optime p sile de ꝓcuratore li. 6. de ꝓ cura. c. z. Sec. ē de patrono vel eo ad quē non iure collegij ꝗ iure singulari electio p tinet. ꝗ Jo. an. super. c. beneficiū. ¶ Quid fiet interiz de beneficio talis. Rndet in fi. ulti. de beneficiū. ꝗ ille per aliū debebit defe ure. sm omnis officia: 7 etiā in cura. si sit beneficiū curatuz assignata sibi bnficij cmsdē ꝓgrua pōnōe. 7 sm Jo. an. ibidez reliqua portio ꝓseruabit vel i utilitatē ec clesie expēdet. li. 6. de elec. qz sep. nec oz illi dari. Sed bar. b. ir. dicit ꝗ tan. tenebat ꝗ ille interim bēret fruct: qz nōdū ē mo nachus: 7 ꝓt euentū. fatet ūi ꝗ ꝓsuetudo in ꝓtraiū se bet. Mādabit ātē ꝓdicta ꝓui sio per ēpm executōi. li. 6. de elec. cū ex eo. ꝗ porro. ¶ De suo scīēdū est ꝗ nō pōt vouere aliquid coz que impedūt eam a suuio dōi sui sine illi volūtate. di. 54. ex antiquis. 7 c. si suus sciente. ¶ Quid si s uus intrauēit religionē. Rō si sit ꝓsona no ta vel eī ignota: qz nesciat vtrū sit liber ul suus recipi nō debet ad monachatū ante triennū. Ita ꝗ si suus vel obligat rōcē nus. s. reipu. vel colonus. 1. originarius vel ascriptitius queratur a dōio suo: reddet ei cum olim bis que attulerat. fide tū accē pta de eius ipunitate. Si ātē infra triennū nō fuerit requisit postea qnerere nō pōt ar. 17. q. z. si quis incognit. Longius tū ipse ꝓcedit si nimiū distat: vt patet ibidem. ¶ Sed qd incipiet illud triennū ꝓputari dicit bu ꝗ a tēpore ingressus 7 currat ꝓtinue in fauorē religionis. Laurētius autē 7 Jo. 7 plēs aliq dicit ꝗ a tēpore scie dōi ar. dicti. c. si quis incognit. in fi. vbi dr. nisi sit tā longe ꝗ intimari nō possit. ¶ Sz qre suus ignorante dōio pmotus i clericū re peti nō pōt infra ānū. vt dicet. j. li. 6. ti. de suis nō ordinandis: sed monachus pōt repeti infra triēnium. Rndet Jnno. et de suis nō oz. super. c. de seruoz. ꝗ rō ꝗ est qz clericus manet publice monachus secre te. ¶ Quid si receperit eū ad ꝓfessionē ānī tēpus predictū. Rndet ray. 7 hosti. ꝗ i le debet in ordine remanere 7 monasterium debet satisfacē dōio: qz fuit in culpa cū re cipiēdo. ar. di. 54. si suus absēte. 7 hoc ꝗ roō. qñ bona fide monasteriū intrauerit credēs se liberē. et alī videt restituendus dōio si ipse. s. dōis velit. Vel dic et sm ray. 7 hosti. ꝗ si iste icognit erat 7 se liberē esse asserebat. vel forte hoc ꝗ tales falsos ꝓba bat. si dōis noluerit ex grata dimittere. sp liabit tāqz vilis 7 indignus habitu quem accepit furtiue 7 restituet dōio. ar. ex de suis nō oz. de suuio. ¶ Sed nūquid talis ē mo nachus. videt ꝗ nō. cū suus inuito dōio nō debeat fieri monachus. 16. q. 1. qui ve. Rndeo sm roō. quidā dicit ꝗ nō pōt fie ri monachus. ꝗ bu. videt velle ꝓtraiū. qz suus punētiā vouere 7 ꝓpys abrenuntiare. 7 sm regulā monachoz viuere sal no iure dōi quod bet in corpe suo: 7 aliam eo obligare pōt inuito dōio. licet nō possit alīa subiecere corp. ꝗ subiecto corporis nō exigit ad monachatū. qz in domo ꝓ pria pōt qs esse 7 fieri monachus. ar. 27. q. 1. de viduis. ¶ Quid si fuerit postea ma numissus nunquid postea reuerti tenebit ad mō asteriū vbi ꝓfessus fuit. Rndeo ꝗ roō. dicit quidā ꝗ nō. ꝗ bu. inuit. 17. q. z. si quis incognit. ꝗ bi suus licez dicat ꝗ non fuerit monachus. qz tū quantū in eo fuit monach fuit redire tenet. ꝗ ꝓtraiuz tenet ex de ꝓcur. ꝓin. quidā intrauit. Eg dem difficile est respondere dato ꝗ fu nō possit fieri monachus. ꝗ dato ꝗ possit. sic sentire videt bu. facilis ē responsio. qz ali ud est de uiro intrāte monasterium inuita vroze: qz monachus nō pōt esse cū ānexa sit ꝓtinentia monachali regule. vñ re uocat ab vroze de monasterio nō tenet ea morana ad monasteriū redire: qz nūqz fuit monachus: ꝗ suus accepta libertate reuerti debet. qz fuit monachus. ¶ Quid de voto peregrinatōis facto a suo. Rndeo sm hosti. non potest ipm euequi inuito do mino nisi qñ ē necessaria. ex de sen. ex. rela tū. in fi. Et dic hic de suo sic dicet. j. de filio familias cū suus sit dōio astrict tāqz pri

filius. ¶ De filiofa. distinguendum est fm Jo. Lan. Tan. ray. hostu. ⁊ Jnno. ex de regula. supr. c. ad nostrā. q̃ si sit impubes se nō pōt alicui voto obligare sine pēs vel tutoris auctoritate. ex de regula. si quis. ⁊ intelige masculū ipuberē vsq; ad. .14. ānū. feminā usq; ad. .12. annū pletum. vnde si talis. s. impubes strat religionē per se: pater vel tutor qui bēt eum in ptate pōt eū reuocare: si infra ānum ⁊ die pūcipi. i. pa pr: aut ꝓuto ego vel regi vl mi sso dūtico. i. officiali querelā de ponat. 20. q. 2. puella. ⁊ ex de regula. c. 2. Sed qre addit dies ad annū. Rēdeo fm rob. q̃ sic placuit inst. pdicori. postea vō non audiet nisi monasterium forte essz valde remotū. q̃ tūc indulgebit manus tēp' fm gof. ar. 17. q. 2. si quis incognit'. ⁊ ex de pcura. dilectus. ⁊ currit annus predict' a tēpore scic. ar. illi'. c. si quis incognitus. ibi longe fm gof. ⁊ melius fm hostu. ex de pcs prēben. q̃ diuersitatē. ⁊ ex de sup. ne. peda. licet. B hostu. ⁊ gof. Si aut talis nō reuocet: ⁊ cōpleto anno. .14. in anno sequēti. s. .15. sue etatis. p fessione faciat vel habitū. pfessor susciptat: vel pfessionē pnus. s. ānū. .14. annū completū faciāt: expresse ratā bēat irreuocabilē obligat. aliqquin exire pōt libere ifra annū sequēte. s. .15. q̃ si ꝓpleto. .14. anno per annum sequēte. s. .15. integrū in religiōe pmā ferit: vbi habit' pfessor ⁊ nouitio: est distinctus: pfessionē videt tacite emisisse: si ibidē nulla distinctio habitus habeat. puta q̃ pfessi ⁊ nouitij ⁊ alij cōmunē cū eis vitā ducētes sili penitus bitu idūtur. li. 6. de regula. c. i. f. Js qui Si aut talis sez impubes ponat' ab alio in monasterio. s. patre vel tutore. aut ipse non ꝓfitet. ⁊ tūc pōt egredi quādocūq; voluerit usz ad etatē legitimā. 20. q. 1. puelle. ⁊ .e. q. 2. puella. Fuit ꝓfitet: ⁊ tunc licet pfēsus ille qui fuit ānū tēpus pubertatis non teneat. tū nō potest exire pansq; veniat ad etatē legitimā. 20. q. 1. illīd. ad instar carnalis mrimonij. ex de respon. impub. de illis. i. § q̃s cito pr uenerit ad etatē legitimam potest egredi. 20. q. 2. puella. ⁊ ex de regula. cōsultissim' hec ray. ⁊ idem dicit hostu. ⁊ fm hostu. fore de infra triduū postq; ad etatē legitimā uenerit. ex de regula ad nostrā. q̃ tūc est in cōtinēti egredi intelligit. ar. C. de indu. l. ft. ⁊ ex de elec. in cātis. Si vō tunc exire noluerit: potius manere pēelegerit: et tūc irreuocabilē obligat. q̃ ipso facto cū mera temporis tacite ꝓsentire uidetur. ar. ex de spō. ad id qō. hoc tamē intelligēdū est qī oblatus sine positus ibi fuerit. 12. ud. 13. anno. vt sic ibidē adimplus per annū m o 2 3 ꝓtraxerit. ar. ex de regula. statuim'. ⁊ ex pfe ar. C. de iudi. ꝓcādū. vñ qō dixit gof. q̃ filius oblatus a patre qī sicut vsq; ad tēpus aptū pfessioni oz interrogari vtrū habeat ratū suū introitū non est necesse fm hostu. q̃ nec inuenit q̃ talis sit magis interrogādus q̃s ali'. bern. tū dicit ex de regula. significauī. q̃ hoc facūt aliqui religiosi ⁊ bene causa maioris certitudinis. Nota etiā q̃ Jnno. dicit ex de regula. sup. c. sane. q̃ si impubes de ꝓsensu parētū vl tutoz tacito vel expresso religionē intrauit non potest eū postea reuocare. ex de regula. significauī. nisi bēt tūc unū parentē ille solus pōt eū offerre. ⁊ si bēt tutores alios q̃s parentes. parētes tamē minus tutoribus eos offerre monasterys possūt. Credunt esse aliqui q̃ ⁊ si auus bēat in potestate filiū ⁊ nepotē: pater inuito auo pōt eum offerre. ⁊ non e ⁊. ⁊ est rō: q̃ in spiritualibus ius naturale positiuo preferitur. ¶ Ad uero dcīm ē q̃ impubes masculus exire pōt intelligebat bu. quādo malitia non supplebat etatē. alis si discretus esset: exire non posset nisi ꝓtra diceret. ⁊ idē videt sensisse ray. dicēs. q̃ sicut in matrimonio carnali malitia supplet etatē: ita ⁊ in spirituali. cū. n. obligare se possit diabolo multo magis deo. vt ex de elec. pu. pueris. ⁊ de cōuer. cōiu. c. vez. ⁊ ex de regula. ⁊ eras. c. cū vix. ⁊ ex. e. f. de voto. c. p tuas. In hac est opi. fuit Jnno. 3. ex de regla. po stulasti. hec. n. de re. si ē bodie in forma in qua esse solebat. Nā bodie non potest obligari infra annum quin exire possit. li. 6. e. non solū. ⁊ est ratio q̃ grane est inexptos homines monasteryis applicare. 19. q. 3ª. monasterys fm hostu. illud tū. c. non solus loquit tātū de predicatoribus ⁊ minoribus. ertēdit tū per. c. sequēs ad oēs ordines mēdicātes. Si tamē ipubes doli capax spōte intrauerit cōsulit ei ray. ad cautelā q̃ non exeat: vel si exuit q̃ redeat: nisi duxisset vxorē. non dicit tamē eū teneri nisi fm distinctōem premissā. ¶ Ad hoc nota fm ray. q̃ si impubes doli capax emiserit uotum aliud q̃s cōtinente: uidet q̃ sit obligatus nisi pater statim eū audierit reuocet. .22. q. 4ª. mulier. Et idē credit rob. de voto cōtinēte circa ingressū religiōis. q̃ ñ potēt

renocari: nisi statim renocet. ⁊ hoc intelligere tam de voto filij q̃ filie. Lic3 numeri. 30. fiat mēto eiꝰ de filia. Et exponē statim .i. ipsa dic. ar. numeri. 30. vbi dicit. ⁊ in alterum diē disimulerit suam. In trāsitu vo ad religionē dat patri annus ⁊ dies: qz p illum eximit a potestate patris nd tutoris. non sic aut per alta vota. hec ro̅d. ¶ Quid si voverit se fratrū ꝓtinētā nd ingressuꝫ religionē cū venerit ad etatē legitimā: vel cū pr̃ eius obierit: nunquid pater voti illud renocare vl̃ irritare pōt ꝓtradicēdo. Rñdet ro̅d. q̃ hoc nō pōt fm opi. bu. ⁊ fz opi. quē ē humanior pōt. vti nō tenebitur illud servare: nisi ipse voverit vl̃ iuret: qa obligatio semel exincta nō renuiscit. nec pater nec tutor peccat i renocādo. qz ⁊ sibi pcedit a iure ⁊ a vo. ⁊ ro̅d. ⁊ Innocē. super .c. scripture. ¶ Nota etiā q̃ licet nō obligetur qs ex voto qō in minori fecit statim. si tamē maior postea fact̃ illd ratū habit qō vouit: obligat̃ erit. ex. c. c. z^. in ter. ⁊ glo. fm bernar. ⁊ Innocē. dicit etiā Innocē. ex. c. super. c. scripture. q̃ impubes si sit doli capax. ⁊ fecerit voti abstinētie vel peregrinatōis: vel aliud vbet implere postq̃ patriā exierit potestatē: qz se potuit obligare deo sicut ⁊ diabolo. ex. de delic. pu. c. p. cum hō tamē est facile dispensādū cū sint imperti. ¶ De filio aut familias adulto siue pubere scēdū q̃ pōt voti religionis vouē circa qō nō fm bosti. q̃ talis aut intrat p se religionē. ⁊ tūc exire pōt qūcūq̃ vlt̃ antē faciat pfessionē tacitā l̃ expressā. postq̃ aūt fecerit eā expressam vl̃ tacitā exire ñ pōt. 27^. q. i. puelle. ⁊ z^. q. 2. c. i. ⁊ 2. Et idē fm ray. Si aūt intret oblatus q̃ pr̃ē: aut intrat spōte: aut inuitus. si spōte s. qz nō cōtradicit tenet introit̃ ⁊ obligat̃ filius. non tū irrenocabilr̃. sic itelligē illud ex de regula. cū viz. Expectabit g̃ ⁊ expectabit̃ p anni ⁊ die. Rā aī ñ pt exire fm bosti. ex de regla. significatū. ⁊ ꝓpleto āno ⁊ die si noluerit exire vel remanere potēit. ⁊ si remanere cōsenserit vtertero exire nō poterit. vt in. c. significatū. ⁊ c. n. cum sam̃. ⁊ 20. q. i. illud. Si vero iret inuit̃ exire pōt nisi per aliqnā culpā ibi poneret̃ ad agendū penitentiā. s. in pretiū vl̃ ad tēp̃. 20. q. 1. sicut. ⁊ 27^. q. 2^. placuit. ⁊ di. 50. si ille. ⁊ itelligē inuitū qui intrauit ꝓter metū: qui cadere pōt in cōstātē virū. ex. qō me. cau. planū. ⁊ .c. cū dilectus. ⁊ idem dicit ray. ¶ Nō aūt dr̃ ex de regula. cū viz. q̃ monachum facit aut paterna renotio: aut ꝓria pfessio: itelligit̃ fm bosti. ⁊ bern. idē sequēs rationē habitōe filij modo supradicō. ⁊ sic exponitur ibi. aut pro ⁊ Intelligi est. pōt occasionalit̃ de paterna oblatōe: sive renotōe. qz licet ad hoc non cogat̃. bonestū tamē ē q̃ filius in hoc obtēperet patri. sed quid si nō metu: ⁊ dolo induct̃ intrauit aliquis religionē nunquid allegare pōt exceptōem ⁊ exire. Rñdeo fm ray. q̃ nō. qz non pōt dicere se exceptū cui̅ cōdiuo est meliorata. nec alterius dolo: ⁊ sive potꝰ fuitrati ascribat. ex qō me. cau. cū dilectus. ⁊ de cōuer. cōin. ex parte tua. Aut obtinet ꝓtrarū regulariter q̃ dante dolo cām cōtractui: non tenet cōtractus. ij. q. 6^. c. i. Scōm aūt bosti. talis nō pt exire ergo fecit pfessionē ex de ꝓuer. cōiu. venēs. ⁊ c. dudū. Idē z ē si ex falsa causa fuit induct̃ ad ⁊ faciēdū. ex de cōuer. ꝓiu. ex parte. z. qz dolus i spiritualib̃ nō rescindit ꝓtractū. ex qō me. cā. c. penul. ⁊ bosti. Cloti ārī aliud a voto religionis per qō grauit patrie potestati pūdicaret̃. vel pr̃ inde scādalizaret̃. nō ⁊ z inuito patre filiusfa. obseruāre: p eo q̃ nō est sue nolitatis cū sit obligatus patri iure patrie potestatis. ar. ex de sen. ex. mulieres. ⁊ expresse dicit lex q̃ nō pōt. sicut nec impubes nec fuius. vt. ff. de pollicita. l. z^. §. i. ¶ Quid q̃ si voverit elemosynā dare de peculio pfectuo. Rñdeo ꝓsiderāda est pūse patris qualitas ⁊ clyne quantitas. ⁊ fm ⁊ videt̃ q̃ possit elemosynā reddere: nisi pr̃ cōtradicat expresse. ⁊ idem intelligē de vroze ⁊ mercenario modicā elemosynam pauri dante. ar. ad hoc expresse. ff. de dona. filiusfa. § 1. ⁊ 2. hec etiā lex ē ꝓsiderāda nō ꝓrobāda. ar. ex de dona. cetera. hec bosti. ¶ Sed nunquid pōt filiusfa. emittere voti peregrinatōis lōgique. Rñdet bosti. q̃ nō. ut videt̃: qz nimis pūdicaret patrie ptāti. Excipe pegriatōez voti trāsmarini. ar. ex. e. ex multa. § q̃ aūt. Et cām necessariā: vt si sit a papa absolutēdu̅. ar. ex de sen. ex. relatū. ¶ De vroze scēdū q̃ ñ pōt vouere sine licētia viri abstinētie sine ieiunare. pegrinari sine religionē ingredi: quimo si aī mīnimū ꝓtractū abstinētie voti emisit: nō z inuito viro illud adiplē. § nisi de licētia viri voti abstinētie emiserit: idē erit. qz sēp in hꝰ z obedire viro. licet vir peccet illud qō pcessit. phibēdo. 33^. q. 5^. noluit. ⁊ c. manifestū. Idē intelligūt q̃dā de uiro vouēte. qz nō ad ipsaria tūdicāt

32.q.i.si quis vxor.i. Alij dicūt q̃ in voto abstinētie vir ē superior.q2 caput. vt in.c. manifestū p̃callegato: qd est p̃cedēdū fm hostī.nisi circa vbiū reddēdū iudicarē vxori.tale.n.votū vir seruare nō possz in nuta vxore. qz nulla exceptio obstat i hoc casu.ex de p̃m.lepro. Cū memint.§ fi.§ nec votū pegriatōis facē pōt vn⁹ p̃ingū sine p̃sēsu alteri⁹.ar.33ª.q.5ª.q̃ ro. vñ dicē bar. in qdib⁹.q̃ si quis ire romā vouit: ⁊ postea p̃traxit vxore p̃tradicēte ire nō potest.fallit nī b i voto trāsmarino qd pter voluntatē vxoris vir pōt emittere: vt nī cōsentiat vbz attētus āmoneri.ex.c.f.de voto.et multa.§.q̃ aūt. ⁊ que nō vult remanere sequat vir suum.ex.c.q̃ sup his.§. fi.hec hostī.ray.⁊ Inno.ex.co scripture. ¶ Sed nūqd pōt viri sīl irritare iuramēta vxoz facta cū matrimoniū p̃cētū vl p⁹. Vndē rō.q̃ non:nisi sint de abstinentia fm q̃ innuit glo.Aug.numeri.30. ¶ Notauit etiā bu.33ª.q.5ª.nolit.q̃ si cū mrimoniū cōtracū obligauit se mulier alicui bōi:nō possz post p̃cētū matrimoniū vir e⁹ reobligare eā ab illa obligatōe. Idē credit rō.q̃ si post p̃cētū matrimoniū iurarz aliquid alicui qd ipsa possz ꝑdicēte viro facere.ipse nō posset tale iuramētū irritare. alīs credit q̃ posset. Quid si vouerat vxor q̃ nō ibit ad p̃ximū vel aliquid aliud ex domū p̃ria cum viro suo. Rūdet rō. q̃ vir hī votū:si tamē ē notū vel āt iuramētū renocare pōt.bu.tamē notauit.33ª.q. 5ª.manifestū q̃ vir illa sola nora vxoris pōt renocare: que ipa sine scādalo viri implere nō pōt.vt de reinuādo ad matutinas surgēdo.⁊ i camisia de nocte iacendo.alia aūt nō pōt renocare.nec vxor tenet⁹ re nocatōi obedire. vt si vouerat q̃ aliqd de p̃rio daret si paternalia bēret: vl si vouerat multa pſ noster. vel multos psalmos singulis die⁹ vl noctib⁹ dicē.vel q̃ de cetero vbiū no ecigeret.vel filia ¶ De noto aūt cōtinētie vtr alter p̃ingū eā nouē possit sine licētia alteri⁹ cōiugis dicē.3.li. 8ª ti.de bono iudi.ar.2.⁊ti.de bono sacri. ar.2.⁊ti.de ꝑdimento voti cōtinēte.⁊ ti. de impedimēto ordinis.

SEquit videre de 7ª.f.de obligatōe voti.⁊ circa b querit pl.2.f.vtrū omne notū licitū sit obligatorium vouētis ad implēdū illud qd vouit. Rō q̃ sic.vnde vente.23ª Cū notū vouerit dño suo tuo nō tardabis reddere. qz requiret illud dōs vens tuus.⁊ ex de voto.licet.dī. q̃ vsq adeo solutio ē necessaria posi votū vt sine salutis p̃ne dispendio nō liceat alicui resistere. Rō bu⁹ est.qz ois p̃missio licita facta cū intētōe obligādi se:⁊ etī de liberatōe si acceptetur ab eo cui fit obligat p̃mittētē. nō tāū ex p̃cepto legis dine. § etī legis nature.§ votū licitū est hī⁹ p̃mis sio:⁊ oēm talem p̃missionē recipit vtus. § ꝛc.hec ricar.4.di.38ª.q.5ª ar.1.c. ¶ Notā dū aūt fm tbo.4 di.38.q.1. ar.3.q.i.c.p̃m. q̃ qcquid votū fieri impediret si pōs esset obligatōem voto et facto aufert. vñ si aliquid vouet ⁊ postea fiat impossibile q̃tū ad hoc obligatio tollit. vt si aliquis diues nouerat ecclam edificare q̃ postea superueniēte paupertate non posset facere :non obligat nisi ad illud qd pōt ¶ Sed nūquid vouēs notū licitū tenetur statim solvere ipsū. Rūdeo fm tbo.2ª 2ª.q.88ª. ar. 3ª.c.3m.obligato voti causat ex p̃ria voluntate ⁊ intētōe. vñ vtre.23ª. Ab semel egressū est de labijs tuis observabis ⁊ facies sicut p̃misisti dño de tuo.⁊ p̃ria tua voluntate locut⁹ es et ore tuo.⁊ nō si de iuenione ⁊ volūtate nouētis sit obligare se ad statim solvēdū.statim solvere tenetur. si āt ad certū tēpus vel sub certa cōditōe : non tenet statim solvere. § nec tardare vbz vltra q̃s intēdit obligare se vo.dī.n.ibidez. cū votū nouerj.dño do tuoñ tardabis reddere.qz requiret dōs vens tuus illico:⁊ si mozatus fueris nbi reputabit in peccatū. Et fm rō.eum aliquis nouet sīñ p̃dicōe vel tēporis p̃cisione tenetur statim illud exequi cū pōt nisi in vouēdo habuerit aliqd in mēte. dat tamē ei tēpus ad arbitrium boni viri ad disponēdū de reb⁹ suis. Porro fm tbo.4ª di.38ª.q.1.ar.3.q.i.c.7m si is q̃ vouerat religionē itrare et moza circa rerū dispositōez.pbabilr timz ppetuū ipedimētū:tenetur vlteri⁹ nō differre. ¶ Quid de eo qui nouit se intratur religionē que nō vult eū recipe. Rō fm ricar.4.di.38ª.q.5ª ar.1.c.2m. talis aut dēmunat suā ictētōem ad unā rdigionē vñ:aut non.si sic.non tenetur aliqn am religionē itrare si illa nolueriit eū recipere.qz quod nouit nō pōt implere.Si non.tenet se tot religionib⁹ offerre q̃ vnā inueniat si pōt que velit eum recipere.nisi sit talis de qua.pbabilr creditur q̃ si de ea cogitassz nulle nō intrare p̃sēsisset.hec ricar.ibidem. Et si nulla inueniat que eū recipiat sit sub obedientia ep̃i.⁊ sit

mōdo ei⁹ ꝓs Ynno. Si ãt dubitꝫ quã itẽtõ nẽ habuerit ꝑm tbo sup 4° sen. ⁊ summa uiã uotione eligere ꝛbꝫ. ¶ Quid si aliquis uouit infra certũ ⁊minũ aliquã religionẽ ingredi ⁊ ẽ receptus. ⁊ postea plat⁹ ñ uult eã recipe. ℟. ꝑm bern. cẽ. c. per tuas. non est trãsgressor uoti. qz p eã nõ stetit. ꝗ prelat⁹ ille cogi pōt q ipsũ induat cr quo recepit eã. nisi aliqd rõabile obsistat. ar. cẽ ⁊ regula. c. vlt. ¶ Quid si quersi trãseant ad ecclias regulare. Rñdeo intelligit eos nouisse ⁊ ꝓprꝗs renũciasse. ⁊ si bituꝫ bi⁹ potest p animi solẽtꝫãt uotũ. si aũt trãseant ad ecclias secularẽ nõ intelligit eos nouisse ꝑm Jo. 27ª. q. 1. vt lex. ¶ Esto q aliquis uouerit religionẽ intrare: ⁊ aliꝗs intret in eꝑm eligat: nunqd tenet religionẽ itrare. uidet q nõ: qz si pfessus eẽt i religõe possꝫ ꝓpt eꝑtũ religionẽ dimittẽ. 18ª. q. 1. c. 1. ℟. q nihilominꝫ tenet intrare. cẽ ⁊ noto. p tuas. nec est simile ⁊ pfesso. qz trãsgressor uoti ẽ in peccato mortali. ⁊ electio talis ẽ irritãda. qz ad sacroꝝ administrationẽ eligit: a quoꝝ peceptõe tẽpore electionis erat ꝑuar⁹: ꝗ professus in religione eꝑtũ recipiẽs nõ ⁊ frandat religionẽ. qz ab ea nõ recedit. oportꝫ. n. eũ ferre bitũ et⁹. cẽ ⁊ vi. ⁊ bone. de. clic officia. nõ ꝛbꝫ et a priori ꝓposito recedẽ. 18ª. q. 1. ⁊ monachis: quod ẽ intelligẽdũ ꝑm glo. ibidẽ. q̃ ad ea que fuit ⁊ sba monachatus: cuiusmodi sũt bitũ religionis ferre. ꝛmẽtũ seruare. ꝓpriũ nõ bãre. nõ. n. cẽpi fuit diuitiaꝝ dsuꝗ dispẽsatores. Ad tps ãt ⁊ cr eã pōt bituꝫ aliũ ⁊sup ferre. 16ª. q. 7ª. noua. i glo. ⁊ cẽ ⁊ m. ⁊ bo. de. xus. Nõ ds ẽ eꝑtũ sũi plan licẽta incipe. 18ª. q. 2ª. quaꝫ sit. i tex. ⁊ in glo. ¶ Utꝫ notũ teneat sine obligare si aliqs nõ itrare religionẽ nouerꝫ. ℟. ꝑm bosti. q tenet fuare notũ lꝫ fuerit indiscretũ. nisi postea inspiret sibi a dño ꝛium. illect⁹ q̃ non intret. 20. q. 3ª. ꝛsultat. ⁊ cẽ ⁊ ꝓuer. cõin. dndũ. et reuelatõe vo secure intret. cẽ ⁊ dnoꝛ. gaudem⁹. Et ꝑm bas duas uias dicit pcedere rões. p ⁊ ꝛ er uarib⁹ sũptas. ⁊ hec solo sat. approbat. 22ª. q. 2ª. beat⁹. ⁊ cẽ ⁊ iureiur. c. 2° ⁊ 3°. Gratianus vo ultã qões soluẽ vt dicẽs. q si qs a parẽtib⁹ coact⁹ vt elicat⁹ tõsurã rel religiõis uelẽ suscipiat. si neutꝫ se fecturũ iuramẽto firmauerit. lꝫ ꝗ iuramẽtũ aliquib⁹ videat repbẽsibile. qz op⁹ caritatis iuramẽto se nõ fectꝫ. pmisit: nulla auctoritate seruare. pbibet. ⁊ si uiꝗs ꝗ ul ultã facere. nõ tñ illo mill⁹ salutẽ. ꝓmereri valeret. eũ nõnulli in laycali habitu sãctissimi ⁊ eo dilecti inueniũt. 22ª. q. 4ª. ꝗ. vlt. aũ fi. ⁊ di. 61ª. c. 2°. hec ⁊ bost. Secũ ãt Ricar. quolꝫ. 5° q. 29ª. c. ille q iuramt vt vouit se uiꝗs intratꝫ religionẽ nõ ẽ obligatus ad ñ itrãdũ. ꝛsulat. n. q rps ꝛsulat opera pfectõis ⁊ superogatõis. itrare ãt religionẽ ẽ superogatõis. q̃ cadit ꝗ ꝛsilio xpi. q eũ ipse nõ fit sibi ꝛrunc: pmissũ eius cõsilio ꝛriũ ñ uult eẽ firmũ. Preterea due sũt partes uirtutis. s. ⁊ declinare a malo ⁊ facere bonũ. q̃ ꝛ uirtũ ẽ oẽ iuramẽtũ qõ ẽ ꝛriũ declinatõi mali ⁊ opatõi boni. q illicitũ est intrare se aliq̃ bonõ nõ factꝫ. cũ q̃ itrare religionẽ sit ualde bonũ: illicitũ ẽ intrare se nunqꝫ intratꝫ religionẽ. ¶ Sed obiciũt q iuramẽtũ ⁊ re licita ẽ fuãdũ. ꝗ non intrare religionẽ ẽ res licita. q̃ cẽ. ℟. imo iuramẽtũ ⁊ re licita ñ ẽ fuãdũ qñ excludit bonũ qõ sub ꝛsilio cadit. Si obiciat illd qõ ꝗ dicũ ẽ. s. ⁊ Gratiano. q tale iuramtũ ñ pbibet fuari. oõ ẽ q ibi nõ bñ sẽsit. vl pt dici carnalius q nõ dicit q illud iuramtũ obliget. ꝗ itẽdit q nõ pbibet seruari. qz q sic intrat nõ pbibet i seculo remanẽ lꝫ ric. vbi ꝗ. c. 1ª. ⁊ 2ª. ¶ Utꝫ uouẽs itrare religionẽ: ⁊ postea itrãs eũ itẽtõe excludi iplet uotũ suũ. Rñdeo ꝗ ric. 4° di. 38ª. q. 8ª. ar. 3°. c. uouẽs itrare religionẽ: aut actualiter ꝓponit i religõe remanẽ. ita tñ q ꝓpositũ illud nõ cadit sub noto: ꝗ tñ ipsũ ꝛcomitatur. Aut actualiter ꝓponit eã expiri. vt si sibi placuerit ibi remaneat. ⁊ si displicuerit exeat. Aut ⁊ nullo illoꝝ actualiter cogitat. sed ꝗ tñ uouet. qz vt sibi aliꝗ sue eẽ bo⁹. Aut dñ uouet intrare bẽt actualiter ꝓpositũ exceũdi postq̃ intrauerit. Si ꝑ mõ uouit. aut qñ intrat habꝫ absolute ꝓpositũ excludi. ⁊ nunqꝫ dãdi operã vt mutet suũ ꝓpositꝫ. aut bꝫ ꝓpositũ excludi. tñ cũ nolitate oandi operã vt mutet ꝓpositũ suũ. ꝑ mõ itrãs nõ iplet uotũ suũ ꝑm indicũ. qz talis bẽt ex malignitate ꝓpositũ excludi. in his ãt q̃ dño offerũt ⁊ns magis pensat itẽtões q̃ factũ. 2° mõ itrãs iplet uotũ. qz nõ bẽt absolute nec ex malitia ꝓpositũ excludi. sed magis ex infirmitate. similiter dici pōt si uouerit intrare 2° mõ uel 3° si aũt uouẽt 4° mõ sic intelligi pōt triplic. vno⁹ q ita uouet intrare vt excat alio mõ q uouet itrãtũ ⁊ excũ. 3° q non nouet nisi itrãtũ: ⁊ uotũ comitat excũdi ꝓpositũ. ⁊ quolibet illoꝝ triũ modoꝝ uouẽs peccat ⁊ nõ tenꝫ

votū. qz est temerariū. vt pz in. uēt. patz g
q uouēs intrare religionē eo mō quo te
net votū. nō implet uel fm diuinū iudi
cū: nec absoluit ab obligatōe facta xto. si
intret cū ꝓposito exeundi absolute ⁊ cū vo
luntate nō dādi operā ut maneat ꝓpositū
suū. ¶ Utrū ex nuda pmissione oriat obli
gatio. Rō: fm Ricar. 4° di. 38ª. q. 3. ar. 3. c.
Nuda pmissio dī que nō ē firmata fidē
inter positō c. nec iuramēto. Aut g est cum
intētōe obligādi: ⁊ tunc obligat. aut nō est
cū intētione obligādi se. ⁊ tunc nō obligat
in foro conscientie ꝛc necessitate saluti. vt q
dam dicūt. Ad quod facē vī illud ex. c. s.
ꝛc voto. litteraturā vbi dicitur ꝛc quodā
qui panore monis pterita° dixit. nō diu B
morabor ꝓponēs i aio q religionē intrarz
q si plus i voto nō pessit: eius trāsgres
sor dici nō poteritsi nō impleat qd dixit.
⁊ dī ibidē in glo. q nō dixit B aio se obligādi: ⁊ nemo se obligat: nisi qui se obligā
di animū hēt. Ad hoc etiā facit. ff. ꝛc ac. ⁊
ob. obligatōum. lieg. n. ex iure nature pro
mittēs obliget ad implēdū qd pmittit. ni
si nō obligare se intēderit: illa obligatio nō
est necessitatis ⁊ honestatis ⁊ ꝓgruitatis.
⁊ nō ꝑcuiuēs nō peccat mortaliter: ⁊ veniali. ⁊ hoc rōabile vī. qz multi ex ꝛeliberatōe dicūt aliqua bōa se facturos qui hoc
nō dicerēt si p hoc se obligatos ad facien
dum illud tanq̄ necessariū crederēt. Ali
qui tū dicūt q quedz pmissio ex ꝛeliberatōe facta: obligat. pmittētē obligatōe necessaria ad faciēdū quod pmittit si saluti eō
sequi uelit. 12ª. q. 2ª. quicūq̄ suffragio. ⁊
c. q. 5ª. qz Iobes. ⁊ 22. q. 5. iuramēti. Ro
dol. eo tī. ꝛc voto nōt q sine pūdicio ꝛeādit q solū ꝓpositū non obligat. nec ē mortale ꝑuenire. nisi addat pmissio uel votū
expressū vel tacitū sive pressiptū. ¶ Utrū
votū interpretanū obliget. Rō: Fz tho. 4°
di. 38ª. q. i. ar. 3°. q. i. c. 5ᵐ. q sic. vī si quis
posit tēp° pbatōis in monasterio remanse
rit: obligat ex voto interpretatione nisi forte ꝓpter aliquā cām fuerit sibi termin° pte
latus. vel in tali loco ꝓfuerit. prelati. tunc
ēt facientes b.° uotū tenēt ad tria pncipalia vota religionis ⁊ ad alias observātias
quarz trāsgressio ex dissimilatōe prelatorz
inducit: obligari non uidēt: scipne si sint
simplices talia sufficiēt discernere nescientes hec tho. ibidē. ¶ Utrū ex ingressu religionis obligēt quis ad remanēdum ibi.
Rūdeo q nō. ūmo gregor°. 9. statuit q no
uitij in pbatōe posiri pūt ad statū ꝓrem
redire libere infra ānū. nisi in trib° casib°.
primus ē si acceperūt habitū pfessorz. 2°
si pfessionē fecerūt. 3° si eundē apparcat
q tales voluerint vitā mutare. ⁊ in religi
one ꝛo pretio fuere. ex ꝛc regula. statuimus ¶ Sed quomō apparet q vitā quis
mutare uelit. Rūdet ibidē glo. q hoc apparet si expresse seculo renūciet. vel si aliquid dicat uel faciat p qd eius voluntas
appareat. ꝛc hoc uide illud qd hosti. dicat
sup. c. ii. ar. 5°. q. 8 per quid hēt. 7ē. ¶ Et
nota q illa ꝛecretalis ex ꝛc regula. ꝓfuitu
que fuit Greg. 6. hodie nō uidēt hēre locum. vt ibi dicit glo. ꝓt dcām ꝛecretalez.
statuim° que fuit posterior. ⁊ fuit Inno. 3.
¶ Sed qualr sciet q fuerint i pbatione.
Rūdet Ray. q B sciet. vel qz protestan sit
se uelle ē in pbatōe. vel qz acceperūt habitū nouitiorz. qd hēt locū in religionibus
illis in quibus hīt° nouitiorz ē distinct° ab
habitu pfessorz. vel qz est ꝛedo talis: qui
nō ꝓsuevit aliquē ad pfessionē recipē: nisi
habita pbatōe. vbi aūt habitus nō ē distī
ct° fm q dī in illo. c. statut° pallegato. ꝛ
hēt tēpore pfessionis bīdici vestes q pfitēbus cōcedūt. ut habit° nouitiorz a professorz habitu discernat. ¶ Quid si in alio
quo predictorz triū casū ēdeat ad seculū
⁊ ꝓtrahat matrimoniū. Rūdet Rod. q in
casu p ⁊ 2° nō tenebit matrimoniū: nec ē
i 3°: si talis simpliciter renūciauit seculo. p
mittēs se ꝛcetero uictuz ī religiōe tale uo
tū ut pmissionē approbāte pdato religi
onis illius. nūc. n. uel solēnizasset. ⁊ si tū
habitū nouitij reciperet ⁊ uolūtate manifestaret votū simpliciter ēt: quod tū matri
monū ꝓhēdū impediret. ¶ Utrz votū sub
ꝓditōe factū que ꝓditio nō implet. ꝓter
culpā uouētis sit obligatorū. Rō: fm Ric.
4° di. 38ª. q. 5ª. ar. 3°. c. q sic. ad qd facit il
lud qd dī ex ꝛc spon. sicut ex litteris. ꝛc q
dam qui mulierē quādā se ductuz i ꝓuīgē infra certū terminū iurauit. nec p uiz:
⁊ p mulierē sicut q ipse iuramētū nō iple
uit. quod viro nō ē imputadū. ūmo p ꝓple
ta ꝓditōe est habēda. Idē g est q̄tū ad eq
ualēnā ad hoc ut teneat. pmissio implere
cōditōem apposita ⁊ nō stare per illū q dz
eā implere quo minus ipleat. ⁊ quādo p
mittēs impedit eius ipletōem illo qui ꝛebe
bat implere parato: p pmittētē ⁊ nō p ali
um stat ne impleat. habēda ē g p ample
ta. cum g sua promissio teneret si ꝓditio

ipleretur: nihilominꝰ ē tenet q̃ p eius cul
pā stat q̃ non ipleꝰ. vnde cū aliqs ꝛeo vo
uet aliquod spāle obsequiū si a peccato a
quo rētat preseruauerit eū: si incidat illō
peccatū: nihilominꝰ tenet implē notū. q2
q̃ ꝛeus cū nō preseruauerit ab illo pecca
to: stetit p eū. non p ꝛeū qui illū a peccato il
lo preseruassꝫ si ille voluissꝫ. ¶ Esto q̃ ali
quis hozrēs cōmittere aliqō magnū sce
lus. qō numq̃ intēdit cōmittere: voueat q̃
si cōmittat intrabit aliquā religionē quaꝫ
non vult: hozret intrare: ⁊ postea illō sce
lus ꝓmittat: numq̃d tenet intrare religionē.
Rñdet R ic. vbi s. q̃ sic. q2 notū sub ꝓditi
one factū ꝛe re bona ⁊ ꝓter finē bonū est
obligatoriū exīte cōditōe. sine illa ꝓdito
sit bona sine mala. ¶ Utꝫ votū ꝛe nō vo
uēdo aliquid nisi illud qō vouet: exprima
tur verbo ad dicto vel scripto sit obligato
riū. Rꝰ q̃ sic ita q̃ si postea voueat ⁊ vo
tū suū verbo ul scripto nō exprimat peccat.
Rā tale notū est bonū. q2 p voti expressi
onē in vbo vl scripto bētur ꝛe voto facto
cernoꝫ cognitio. ⁊ pcauet in vouēdo pcipi
tatio quoꝫ vtrūq̃ ē bonū. nihilominꝰ tñ
vt q̃ teneat illud votū si alias sit licitū. q2
cū voue sit bonū: ⁊ a spū sāto ꝓsilat per
psal. vouete ⁊ red. 00. ꝛeo nꝰ oēs qui. ⁊c.
Uotū vo ꝛe nō vouēdo non obligat. vnde
votū ꝛe quo ē ꝓposita qō non obligat ad
nō vouēdū. ⁊ obligat ad exprimēdū p ver
bū vel p scriptū si cōtigerit emittē votum.
¶ Utꝫ notū magis obliget q̃ iuramēntꝫ
Rꝰ fm aliqs q̃ sic. q1 obligatio voti cau
sat ex libero cōsēsu volūtatis bois ⁊ fiddi
cate quā ꝛebet ꝛeo. obligatio vo iuramen
ti ex libero cōsensu bōis ⁊ reuerēcia quā
ꝛebet ꝛeo inq̃stū ē vitus ꝓma. ifidelitas ad
seruū ad dōm est gtuor offensa quadēnq̃
alia irreuerēcia quaꝫ seruus dño facē pos
sit. ⁊ bꝰ sūc est tbo. Alij distinguūt ꝛe iura
mento. q2 aut fit hōi: aut fit ꝛeo. p mō non
ita fortē obligat sicē votū. q2 obligatō que
fit ꝛeo in voto ē fortior obligatōe q̃ fit hōi
2ꝰ mō magis obligat iuramētū ceteris pari
bus votū. n. nō ꝓportat nisi ꝓmissionē ꝛeo
facta ex deliberatōe fcā cū intētōe se oblig
gandi. hoc aūt totū importat iuramētū: ⁊
addit adductōem psone vitatis in testimo
niū ad maiorē cōfirmatōem ꝓmissionis.
hec Ric. 4ꝰ di. 38ª. q. 5ª. ar. 2ꝰ c. ¶ Utꝫ he
res teneat adimplere votū illius cui suc
cessit. Rꝰ fm R ar. pater nō pōt iniungē
filio necessitatē pegrinādi. vt ex. c. 1z. vbi i
iunctio pīna tenuit q2 filius approbauit.
pecuniaria vo satisfactōem iniungere pōt
ex ꝛe vs. tua. ⁊ ex ꝛe solu. c i. Tamē ꝗz bo
sti. distingue. q2 si heres hereditatē adierit
votū eius cui ē heres teneē implere si vi
res hereditatis pauāt. maxime si suscepe
rit sponte. vt ex. e. 1ic3. Rā obligatōēz vo
ti stat ad heredē trāsit. ff. ꝛe pollicita. l. 2ª
in fi. Si vo nō adierit nō teneē. q2 nec he
res nisi spōte promiserit. ⁊ tunc si ē oi cāu
itēdit psonā suā obligare: ꝛebet implē. nō
tam ob ꝓmissionē factā a testatoꝛe q̃ ob
suā. ⁊ si tanq̃ heres ꝓmittebat sperās he
reditatē adire. postea tamē mutato cōsilio
abstinuit nō teneē. ar. ex ꝛe elec. venera
bilē § fi. ⁊ sic ēt intelligi pōt illud ex. c. l.
ꝛe voto. licet. Sz quicūq̃ hereditatē adit
obligat. vt pbatū est. ⁊. ar. ex ꝛe solu. c. i.
Iuno. vo sup. c. licet pallegato. dicit q̃ qui
votū trāsmarinū emitit p subsidio terre
sancte si impediat morte vel alī: cogitur
alij cōmittere qui votū ꝓpleat. ar. dicti c.
iuno si aliqs nō cōmittat heredes cogi
possūt: vt vel illud cōpleāt vl expēsas aut
subsidiū: qō pater vel testatoꝛ fecit vel
faciāt. Secus ē si vouet pp ꝛuetōēz l'aliā
cām. q2 tūc si psonalī ire nō pōt: mutē nō
teneē. q2 subintelligit si potero. ⁊ bi.

Sequitur videre ꝛe s. ꝛe casibus in
qbꝰ pōt a voto discedi. Circa qō
fm bosti. nota q̃ vbiciūq̃ vouco
vl ꝓmitto aliqd non facere quo facto. vl
aliquid nō facē: quo nō facto salus corpo
ralis vel spūalis amittit: vel petit morta
le incurrit non ē seruādū votū vel iurā
tū: vel pactū. neq̃ ꝓstructudo. nz lex. nz pce
ptū. nz ēt aliquod vinculū firmitatis. 22ª
. q. 4. c. fi. ⁊. c. it cetera. ⁊ ex ꝛe iurāt. q̃
to in differētiꝰ āt que si fiāt nō est petit
mortale. ⁊ si non fiant nullū ē mortal pec
cāt piculū: tenet votū ⁊ est seruandū. ar.
ex ꝛe no. op. nunc. cū ex iniūcto. § sup eo.
nisi aliud dicat rōe psone: que ē inhabil
ad vouēdū. ꝛe quo bītū ē sup articlo ꝛe no
uēte. ⁊ dūmō obligatōi pcedēti licite ñ sit
ꝗrū. ar. ex ꝛe iureiur. ca te. in fi. ⁊. c. uenī
ens in fi. q2 nec tunc ꝛe facili sine peccato
possz exeg. ar. 22ª. q. 5ª. iuramēn. hec bos.
vñ notanī bu. 32ª. q. fi. nō solū. q̃ si quis
fecit votū ꝛe carnib nō comedēdis ⁊ infir
mitur ita q̃ a medicī dī q̃ ē in piculo nisi
carnibus vescat. ⁊ q̃ alī nō pōt euadere:
ꝛe precepto maioris. ⁊ etiā sine pcepto pōt
carnes comedere. q2 ē cā necessitatis. ⁊ i bꝰ

voto cōdito tacita fuisse videt: nisi necessitas cogeret. ⁊ preceptū maioris adesset.

¶ Ite fm hostū. si quis voueat dare certā mēsurā annatum: ⁊ nō exterminet. in arbitrio eius è ad quā mēsurā vt. cū ⁊ cēsi. ex pte p totū. Iz igr voti sit ꝓglar. ⁊ iplen dū. i casib⁹ nī ab eo discedi pōt. ¶ Et nota in hosti. plēs casus: quoꝝ prim⁹ è. si ꝓmittetur in melius. ex. c. scripture p totū. ⁊ ⁊ ureinr. c. 3° in principio. alicubi āt requiritur auctoritas sup̄ior. vt dicit. j. 2° casus est si nō possit ad actū. ex. c. litteraꝝ. i fi. 3° est si voti ꝓdictionalē fuit cū ꝓdicto. ⁊ sic. 32ª. q. 8ª. c. fi. s. nō solū. i fi. ⁊ et i ar. sup illo. c. ⁊ hī intell gas sine sit codito spālis ⁊ expressa. ex ⁊ ꝓdi. appo. vez. ⁊. c. ⁊ illis. sive sit tacita que ex sui nā inest voto. vt si potero si vivero. si ceus deerit. nisi ⁊ alī reuelauerit fin gos. si nī aliqs voueat ex duabus cāis uel plib⁹. vel sub duab⁹ ꝓditionib⁹ ul' plib⁹. ⁊ nb ilomin' itēdat se obligare qualibet illaꝝ cāꝝ uel ꝓditōum erit sicente tenere voti implē. Iz deficiat una illaꝝ ul' plēs. dūmō extet vna eaꝝ. vt dicit ray. ⁊ rodol. 4° è ubi non ēs nō hēt liberā facultatē vouēdi. vt hītū est sup̄. ar. ⁊ voueāt. 5° est ubi superioris auctoritate illatū è uel redeptū ul' mutatū. 6° vbi voti ex sui nā è illicitū. vbi gdē nō nī a voto pōt. imo dz oīo discedi. ¶ Hē uit et gos. nīū ex sū. s. qī cā pp quā voti è emissū cessat. ex. c. magne in fi. Iz sec⁹ fit i voto religiosis: qō ex cā falsa nō ticat. vt ex ⁊ ꝓuer. ꝓm. dūdū. hosti. vero dicit ꝓ ctī. in alio voto si cessat voti cessāte cā. Iz redēpto facili⁹ ad mutat. ⁊ hī è qō dī ex. c. magne. § fi. vt p bat ibi spālī nos iduxit. ⁊ ibi facili⁹ cessāt potuit. cesset g idē ⁊ si ita si cēt. nam facile erat. vt inuit ibi. facili. Et hī itellige ubi fuit cā iducta sine ꝓpulsiua. uel et fuat. § hī si expsit. ff. ⁊ ver. ob. qeqd alīr gēdē p totū. ⁊ i ar. sup ea. l. 7 sic pt itelligi. ⁊ sic et intellexit ray. ex ⁊ ꝓuer. ꝓm. ex pte. i. §. i. Si ve o expsit hī dicēs ꝓ si talis cā deficeret oblari nolebat. pz qd cessant qī cessant cā. ex ō ap cū cessāte. fiet si ꝓdito ōfecit. 3°

S Egr vidē ⁊ 9°. ⁊ vtilitate voti. ⁊ circa hī qrū pla. s. vtz expediat hōi nonē. Rᵒ fz ric. 4° di. 38ª. q. 6ª. ar. i. c. vouēs aut nouet bona q̄z ob fnato vī. pbabilī. ꝓcrō ata firmitatū sue spālī. aut ipropocrō ata. ꝓ mō expedit hōi nonē. qz p hī āpli⁹ firmat voluntatē suā i bono: ⁊ excludit a se. p magna pte libtatē malefaciēdi. ⁊ fac actū ſtutī latrie. ⁊ iō nonē do merē. pp qō monet psal. vouete ⁊ red di. oīo ⁊c uīo. 2°: nō expedit nec lz. tale. n. voti ñ hī et discretōem comitē. etz p hī nouēs magis nidet se illa q̄are q̄s augē se caritatē ⁊ sua salute. glz tñ ꝓpūtat dz ob n ātī i voti religiōsi cē. ꝓcrō ata sue firmitatī spālī. ñ p certā expiēnā ostet ⁊ ꝓrio sibi. Et pp bona ex ⁊ que sepi⁹ uidet ⁊ audit ⁊ pp maiores ꝓsolatōes spālēs: q̄s ex ori benignitate ob fanorē religiōis ⁊ scā societate ꝓcipūt obfnāna aliquoꝝ bono. ⁊ ꝓcrō ata alicui i religōe exīn. q̄ nō cēt. ꝓcrō ata eidē in seculo remanēti.

¶ Dz obyciē qz ꝗuius pcūī ceteris paribus è pcūī religiosi q̄s layci. vī nicit anſ. li. ⁊ similiter dmb⁹ ꝓ si pmitē religiosus noluerit maiora damnanōi subiacebit. g nonere nō expedit. Rᵒ ꝓ qz licz ex noto pcūī aggranet. tñ i bīfacēdo etī. magis meretur. ⁊ i se. q. ostēdet. ⁊ et ⁊ pcō pmitē maiorē mīficorātā q̄s penitēs i scio ꝓsequet fz anſ. i li. pdcō. hī ricar. ubi s. c. 3ᵐ.

¶ Utz idē op⁹ bonū facū ex noto sit magis meritorū q̄s fcūī sine noto. Rᵒ fz ric. 4° ui. 38ª. q. 6ª. ar. 2° c. ꝓ sicrcus. n. cum accepter op⁹ pp operātē. tāto magis accepta ē pus q̄to è ab hoie ad eius seruitiū magis è spālius dicatū. ceteri āt pibus spēalius dicat bō ad ori fuitū p uotū q̄s sine noto. ꝗ ut dicē anſ. de silitu. sicē obsequū ci⁹ q dño totā arborē ex fructu offert è acceptū dño q̄s obsequū ci⁹ g dat dño. ⁊ fructu arboꝝ. q̄tū tunc: nō tñ a arborem. sic seruitium religiosi è gratius ⁊c q̄s hominis secularis.

S Egr vidē ⁊ io. l. ⁊ mutatōe voti. ⁊ circa hī qrū pla. s. utz voti cō mutari possit. Rᵒ fz ric. 4° di. 38ª. q. 8ª. ar. i. c. ut hītū è s. voto. q dā sūt necessitatī. ⁊ hī redūi ul' ꝓmutari nō pōt. qz ñ pōt omittī sine pcto. ar. i 7ª. q. 1. Sūt q dā illa sūt voto voluntatī. ⁊ talia fere oia redūi ⁊ ꝓmutari pōt. fere dīci pp nota religiōis ⁊ ꝓtinēte ⁊ qb⁹ spālī qrer. j. s. in se. ar. sic. n. uē bern. ⁊ pcep. ⁊ dispē. 4° c. iniquū fozet si statutū. p sola charitate ꝗ charitatē teneret. voti āt fieri ꝗ ex charitate ⁊ p charitate. vī ci⁹ obligatio tenere ꝗ charitatē ñ dz. ꝗ charitatē āt tenēt si illud i meli⁹ ꝓmutari nō licet. Uotū g ꝓmutari pt i meli⁹ bonū. ex. c. magne. circa fi. Hoc āt fieri nō dz. ꝓpria auctoritate ipsi ul' nouēti. qz nullus dz ē iudex i sua cā. ⁊ sic

dr lenie. alie. Mal q5 inolari pt dño si qs
nouēt sacti cruc. ⁊ mutari nō poterit. ⁊ an
etoritate mri. notū tēporale cōmutari pōt
in ppetū obseruāti religionis. ut dicit in
se. q. ⁊ notū religiōis la ne cis in artiozes.
prius tñ licētia sui plati petita sue obtenta
siue nō. ex de regula sane. ⁊ c. 13. p totū. in
pr. Jura vo q ꝓriū dicere videt intelligi
debēt de eo qui cā lenitatis ⁊ nō petita lice
tia trāsit ad ordinē aliū. si tñ licētia nō peti
ta trāsit: redire nō tenet ad bonū in ferius
qd ꝓtigit. ut ber. dicit li. de pce. ⁊ dispē. c. 36.
Hec b ē ō pdcā. q mlta fieri pbibent q
tenēt postq facta sūt. b. nic. ubi sup. c. 3m.
⁊ pu. mr cū eo ber. ex de regula. lic. 3. Si tñ
trāseat cā lenitatis licētia etiā petita: reuo
cari pōt sm bosu. 19a. q. 5a. madam. ⁊ c.
statuim. ⁊ ex de crate ⁊ qua. ⁊ de die pñi.
⁊ et in glo. intellexim. Vel intellige. et. fz
bosu. q lenitas pstmit qñ licētia nō peti
tur. vt ibidē. sec. est si petatur. ut dicitur in
c. licet. Ubi q dicit. c. statuimus pallega
to. sine pmissione patris subaudi pet ta. 13
non obētā. Quid si dubitetur utrz sit la
tior vel artior religio ad quā trāsire. petit.
⁊ utrū uelit b er temeritate vel ex diuina
ispiratōe. Rō. fz bosu. ⁊ roō. b ē sūpious
arbitrio relinquēdū. i ne. f. sabbatas se tñ
sozmet in angstiū inci. ex de regula. 13. stati
post mediū. Quid si supior arbitret ini
que. Rndeo sm bosu. ad supiozē superio
ris est recurrēdus ex de elec. ne. p defectu.
circa mediū. Quid si quis regularis. mu
per mit ab abbate suo licētia trāseūdi ad
religionē artiozē. ⁊ postea petiuit eā. Nūq
quid abbas ille tenet recipe eū reuertētē.
Rō. sm roō. si ille nō potuerunt religionē
artiozē vbi recipiat. aut sustinē nō pōt ob
austeritatē postq eā pbauit tenet eū reci
pere si reuertat. nā facta pfessionē: nec re
pelli pterta pous licētie ul' renūciatōis si
renūciauit monasterio p eū facta sit et cā
f. trāseūdi ad religionē artiozē. ⁊ cā nō sit
secuta: alr recipere eū nō tenet. Quid si
petuit licētiā trāseundi: ⁊ abbas dixit q
deliberaret. ⁊ anteq rspōdeat petuerat eū
⁊ dicit q nō vult trāsire. abbas tñ postea
licētiat eū nunqd ceire tenet. Rō. fz roō.
q nō et quo nō occurrit volūtates petēti.
⁊ licētiāns. Nōnne etiā ba. q nō sufficit
licētia plati sine licētia pnēt eū in alien ar
one pdiu. qd minus valet qs homo: requi
rat consensus capti. Sz roō. credo q ubi
petit licētiā trāseunda ad religionē artiozē:
sufficit licentia solus abbatis. Ad laxiozē
āt religionē transire non potest et de cōsen
su abbatis ⁊ cōuētus. qz est ꝓtra ius. Si
āt abbas ⁊ cōuētus licētiant aliquē sim
pliciter. ⁊ ille renūciat simplicit monaste
rio suo et odio forte vel rācore vel alia cā
nō valet quod agitur. qz hoc nō est nisi ci
dare licētiā euagādi. Vota āt peregrina
tionis ⁊ abstinēte ⁊ bi. cōmutari possunt
auctoritate epi. ura eius hoc posse ab epis
non excludit. ar. ex. e. c. i. in ter. ⁊ glo. In
feriores vero prelati epis nullum votum
cōmutare possūt. nisi fuerit eis spāliter cō
missū sive cōcessū. preter prelatos religio
sos qui dispensare possūt in votis subdito
rum suorū. Vota autē cōtinēte ⁊ religio
nis ⁊ trāsmarinū cōmutari non possūt. au
etoritate epi. ⁊ solus p ipa dispensare pōt i
illis. ex. eo. er multa. in pnā capio. vbi pa
pa respondet prime questiōi § 1. ⁊ c. veni
ens. ⁊ qu. ultiozē. c. se. Et idem est sm bosu.
de voto crucis cuiuslibet. 24a. q. 1. quoti
ens. Ratio c. est sm Ricar. 4o di. 38a. q.
9a. ar. 2o. c. quia non est dispensādum i no
tis illis nisi ppē cōmunē ecclesie voluntatē:
vel aliquam magnam necessitatem. ⁊ iō
cōmutatio eorūz merito reseruatur pa. e
qui curaz habz totius vniuersal' ecclesie.
Nunquid votum de ieiunando in sab
bato semper est cōmutandū. Rūdet roō.
q non oportet hi notum reuocare vel cō
mutare. potest tamē in modius cōmutari.
Nam ⁊ sm canonem veterem. de consec.
di. 3a. Sabbato. ieiunandū est i die sabba
ti. qui tamen canon ul' loquitur de cōsilio:
vel est abrogatus. Quid de voto feriandi
in sabbato. Respondet roō. q non est
simpliciter irritandum: vel necessario cō
mutādū nisi votens suspectus sit q indai
zare velit. Quid si quis vouit duci sa
vota. Respondet Tho. 4o. di. 38a. q. 1. ar.
4o q. 4a. c. q si vnum est alteri compossi
bile debet vtrunq seruare: nisi forte sibi
commutet votum precedens in modius
sequens. Si vero vnum sit incompossi
bile alteri debet maius seruare: ⁊ de mi
nori ad arbitrium prelati satisfacere.
Utrum quodlibet votum commutari pos
sit in votum religionis. Respondeo no
lens facere professionē in religiōe si aut
aliter seu habitualiter remanere velit obli
gat' ad vota que fecerit in seculo ñ pmuta
tur i notū religionis. tamē postq ad notū
plati ueneritcū ab illis notū absolue

poſit.m arte ſi ignorabat ipſũ eſſe ligatũ illꝰ votus q̃pe pfeſſionis.ſi ãt actualr ſeu habitualr intẽdat ſe nõ teneri ãplꝰ votus illus. ſed ſolo voto ſue religiõis abſoluꝰ ab illꝰ ꝓpter votũ religiõis ꝓpter eius altitudinẽ ⁊ perfectionẽ.ex.e.ſcripture.Vñ illa ꝓmutatio fit auctoritate iuris.ſi tñ rex vnꝰ vel impator voverit q̃ vſq̃ ad certũ tẽpus i terra ſancta militabit. vl vnus alꝰ magnus dominꝰ exiſs dux totꝰ exercitus cruce ſignatoꝝ.⁊ ꝛ eiꝰ abſentia ꝛſolaret exercitus:velle religionẽ intrare. In hoc caſu videret ſm boſti. ⁊ roõ. papa ꝓſulẽdus. certũ ẽ tñ q̃ ꝑſona mediocris abſoluerẽt a voto trãſmarino p religionis ingreſſuꝝ ⁊ pfeſſionẽ in ea.cũ .n. votũ religionis ſit ꝑpetuũ cũ maius voto pegrinatõis terre ſãcte:quod ẽ tẽporale. vt habetur ex.e.c.pallegato.Scripture ſiue reus. Reus fracti voti nõ bẽt qui tẽporale obſeqũ noſcit in ꝑpetuũ religionis obſeruãtã ꝓmutar. Dicitur q̃ p votũ aſſũptõis crucis i nbſtãdũ terre ſãcte ꝓſequitur hõ remiſſionem oiuꝝ peccõꝝ.⁊ ita vt ẽ vtilꝰ voto religionis.g zẽ. Põt fꝝ Tho.2ª 2ᵉ.q.189ª ar.3ª .c.3ᵐ. rõabl̃r dici q̃ etꝰ p ingreſſũ religionis cõſequeꝰ quis remiſſionẽ oium peccatoꝝ. ſi .n.aliquib⁹ elynis factis hõ pot ita tꝝ ſatiſfacẽ ꝛ petis ſuis fꝝ illud Dan.4ª Peccata tua elynis redime. multo magis in ſatiſfactõeꝝ p oibus petis ſufficit q̃ hõ ſe totalr omnis mancipat obſequijs p ingreſſum religiõis que excedit oẽ genꝰ ſatiſfactõis ẽt pnie publice.vt bt.34.q.2ª.admonere te cũ lachry. vñ in vitis patꝝ legitur q̃ cãdẽ grãꝝ ꝓſequitur intrãtes religionẽ quã ꝓſequitur baptizati.ſi tñ nõ abſoluerentur ab oi reatu pene. nihilominꝰ tꝝ ingreſſus religionis ẽ vtilior illa q̃ſtũ ad p motõem in bonũ quc preponderat abſolutioni a pena. Quid ſi quis ſuſcepit votũ implẽdũ p mꝛe. Nũquid p ingreſſũ religionis põt abſolui. Rꝰ ſm Tho.i q̃ dã.q. ꝛ q̃libꝝ.q̃ ecq̃ ingreſſus religionis tali ſufficit p ſe:ſufficit etꝰ p matre. vel etꝰ ſi vlt abbas illud votũ põt iplẽ. Quid ſi aliquis cruce ſignatꝰ vel alꝰ voueꝰ q̃ expenderet vel mitteret i ſubſidũ terre ſãcte cẽ, tñ marcas.⁊ poſtea ingreditur religionẽ. nunquid ẽ liberatꝰ oio. Rꝰ ſm roõ.q̃ ſic. quo ad laborẽ pegrinatõis.nõ quo ad pecuniã ꝑdictã. qz nullus ſine licentia ſpãli papꝛ põt ꝓmutare vota terre ſãcte.nec ip ſo iure mutãtur p ingreſſũ religiõis:niſi q̃ ad laborẽ pegrinatõis Quid ſi qs voverit dare cẽtũ libras pauꝑib⁹ vel alicui certe ꝑſone vel eccleſie. vel facẽ eccleſiam vl domũ alicui religioni.nũquid hꝰ votũ cõmutari poterit in votũ religionis. Rñdet roõ q̃ aut ex tali ꝓmiſſione vel voto ẽ alicui vel aliquib⁹ actio acqſita.aut nõ.ſi ſic: nõ liberatur p ingreſſũ religionis niſi ꝓſẽtirẽt illi quib⁹ donauit vel ꝓmiſit.ſi nõ, liberat: ſi intẽdat illud munus bonũ cõmutare i ꝶ mar⁹. vñ tñ ꝶ fiat auctoritate epiſui ſm roõ.vt tñ q̃ ad ꝶ ſufficiat auctoritas iuris.ex.e.ſcripture. Qꝝ quõ vota ꝛbẽt redimi vel cõmutari. Rꝰ ad ꝶ q̃ illud fiat licite ⁊ canonice requiritur auctoritas ſuꝑiorꝝ.vt dictũ ẽ. ⁊ cã rõabilis que ſubſit.ꝛbet aũt ſuꝑior ibi attẽdere tria .ſ. quid liceat fꝝ egritatẽ. quid ꝛceat fꝝ bonestatẽ.⁊ quid expediat ſm vtilitatẽ ſiue necſitatẽ.e ex.c.magne.§.i. vñ ꝛbet cõſiderare qualitatẽ ꝑſone:⁊ cãm.⁊ qualitatẽ ⁊ q̃ſtitatẽ ꝓmutatõis.vt ex ꝶ colligat an cõmutatõ ſit melior ⁊ ꝛo acceptabilior. Debet ẽt ꝓſiderare cãm ꝓt quã votũ ẽ emiſſũ. nã ea ceſſãte ceſſat facilꝰ ⁊ effectꝰ. vt i .c.magne.in fi.vltia.ſ.linea. In voto q̃ pegrinatõis fic fieri ꝛbet redẽptio: ut expenſe q̃ fierẽt i eũdo morãdo ⁊ redeũdo i alias pias cãs ꝛtur. ⁊ laboꝝ itineꝝ ieiuniorꝝ vigiliarꝝ ⁊ orõum laborib⁹ cõpẽſat. vt in.c. magne.§.penul.ad fi.⁊.c.ſup his.hec boſ. ⁊ ray. Oblatõeꝝ et.quã voues i ecclia illa ad quã ire voueraꝰ facturꝰ eẽt ſm Ray. ad ipſã mittere ꝛbꝝ. In voto vo abſtinentie ꝛbet bẽri rõ aſpitatꝝ. ieiuniorꝝ panis ⁊ aque ⁊ affluẽtia vouẽtis.ex.e.c.1.⁊.c. magne §.penul.i fi. vñ aliquis pauꝑ pecunia vl ꝛoõ ẽ ſi nihil bẽret votũ redimẽr poſſꝝ vbi regi vel comiti magna nõ ſufficeret.ar.ex ꝛ maleditq.c.2ª hec boſti. Nã pauꝑi opario ꝓcedit redimere ieiunia 6ᵉ ferie diuario vno.di.82ª. preſbyt. In voto ãt trãſmarino ꝓſiderari dꝝ intentio voentis.ſ.vtrũ intẽderet pegrinari vel bellare.Si.n.intẽdebat pegrinari ⁊ ſit habilis ad eũdum q̃ſtis inhabilis ad pugnãdũ nõ redimat. Si vero intendebat pugnare ⁊ ſit inhabilis ad pugnãdũ redimat.niſi forte cõſilio ſtrenuus ſit: vel forte ſecũ pugnatores vincere poſſet. talis enim non eſt omnino impotens. ex .eo. q̃ ſuper his §. penultimo.⁊ fi. ⁊.ca. et multa.§.Secundo queſtuiſti. ⁊ § finali .in fine. vel niſi ſit agricola vel artifex qui ſit ibi vtilis. licet

nō multi talū ibi sint oportuni ꝓpter paucitatē possessionum ⁊ paucitatē inhabitantū. vt in.c.q̄ sup̄ his.i.rōnsio. Sed iter illos qui habēt impedimētū tēporale. vt his dilatio ꝓcedat. vl̄ perpetuū: ⁊ ab his redēptio recipiat. Et sabaliter distinguēdū. ut in.c.q̄ sup̄ his.§.i. In clericis ēt vouēntib⁹ ꝓsiderari debēt si clericus cruce signat⁹ sit ibi unlis ⁊ necessari⁹ uel ꝓfitio: vel ꝓdicatōnis officio: vel qz reputatus ē alic⁹ magnatus seruitio. vel qz secū milites bellatores ducere pōt. ⁊ tunc nō recipit redēptō. Si vō nō sit ibi oportunus tūc recipit. vt ex .e.ex multa § fi.⁊.c.postulasti. Hā ad prīmādū ꝓsonalē est inhabilis. vt ꝑ di.50. clericū qui paganū.§.⁊ aliquēdiens potest votū redimere etiā si bellatores pōt ducē. vt si sit minus senex fragilis ⁊ ꝓfractus. ex .e.magne.§.vex. status. circa medium ⁊ ex re rerum. nisi cū pdē.§.alia vō cā est. Oportet etiā ꝓsiderare vtrū ex facilitate animi iuuenilis votū sit emissū. qz tūc est remittēdū remissione cōpētēti recepta. ex .e.veniēs. Nec debēt pretermitti q̄ licēt votū hierosolimitanū sit magni fauōris. vt patz ex .e.ex multa.§.penul. q̄ aūt. si tēt ꝓpter absentiā vnius ꝓsone piculuz imminēt toti terre sine ꝓuincie: ꝓsulte notū remittit: uel differt: nec votū trāsgredit: q̄ auctoritate sedis apostolice illud distulit ad implēdū. ex .e.non est. hec hosti. ¶ Quid si publica meretur quā multi sequūt votum emiserit trāsmarinū. nūquid redimē poterit illud. Rō hosti. nisi crucigatur: nec ipsa nec bellatores qui sequūt eā ex amore corrupto debēt admittī: nec ea⁹ votū approbari. qz nec oblatio sua debēt recipi. vt dicit .j.h.6° ti. de parrochijs.

Equitur videre de .ii°. f. de dispēsatōe noti. ⁊ circa hoc queritur vtrū oē votū sit dispēsabile. Rō hū. ⁊ eius sequaces dixerūt q̄ dispensatio pōt duplīr sumi. vno mō ꝓ relaxatione iuris: ⁊ sic. nullo modo votū ē dispensabile. quia q̄ p votū vo factū ab eo qui ē libere potestatis in vouēdo nonēs sit obligat⁹. hoc ē ex iure diuino. papa aūt ius diuinū relaxare nō pōt .25°.q.i. fuit quidā dicētes. Alio mō ꝓ iuris declaratōe. ⁊ ī mō aliq̄ fuit dispēsabilis: vt ea que pōt in melī⁹ cōmutari. qz papa pōt interpretari ⁊ declarare ius diuinū. Aliqua uero nō fuit dispēsabilia. vt ea que dignā recōpēsatōem bēre ꝓsūt: vt votū cōtinēte ⁊ religionis. hui⁹ fuit ē etiā Ray. Bosi. et 4° di.38°.q.2°.ar. 3°.c.huic opi. fauere vī. Et si dicat q̄ possibile ē q̄ in matrimonio par ecclesiāe quē est unitas cōte: quē ē preferēda pīnate. ⁊.rē. Rīdēt fm eū q̄ vonēs debēt esse magis sollicit⁹ de salute sua q̄ alior. ⁊ pēcā nescit utrū ex matrimonio par darēt: ⁊ certū dimittī nō debet ꝓ incerto. Pro hac eū opi. est er^m beat Matbei apli. qui cōsentire noluit q̄ Effigenia virgo vo vēdēcata regi nuberet qui se fieri xpianū cū oī populo promittebat qui pōt⁹ mortē sustinuit Ab. 2°.2°.q.88°.ar.ii.c.i fine amē suscipit de voto cōtinēte. f. q̄ ecclia dispensare pōt in ipso solēnizato p sacri ordinis suscepcōnē: p eo q̄ debitū ꝓuinēte nō ē annexum cēntialīt sacro ordini ꝗ ē xistatuto ecclesie. sed nō potest dispēsare in voto cōtinēte solēnizato per religionis pfessionem. qz debitū ꝓuinēte cēntialī est statu religionis annexū: p quā hō se mancipat totaliter xi Iuitio: qō non potest stare cū mātimonio ī q̄ mādbit necessitas petādi vxorē pōlē. ⁊ ea que ad ō requīr. ar. ad hoc ex re sta.mo. cū ad mō asserū. in fi. vbi dē q̄ custodia castitatis ē annexa regule monachali. Si obiciat q̄ tale votū potest cē ipedimū melioris bōm. vt pacis vnī⁹ magne regionis. dō q̄ periculis rex humanāq̄ ē obuiādū per res humanas: nō per hoc q̄ res diuine ꝓuertātur in vsū humanū. religiosi autē mortui sunt seculo: ⁊ viuunt xo. vnde nō fuit renocādi ad vitam humanā occasione cuiuscūq̄ eventus fm tho. vbi ē.ca^m. Sed ꝗ hoc obiciat ꝗ Ric. .4°.di.38°.q.9°.ar.i.c.qz vt dicū ē sup̄ prelatus religiosus dispēsare potest in noti ꝗ ditorꝗ nozꝗ si qua supaddunt necessarys ad salutē que sūt superogatōis. q̄ et papa pōt hoc respectu oiuz: cū in eo sub vo sit plenitudo ptātis. Videt q̄ dō q̄ oē notuz ꝓprie dicū. f. qō ē ex his que sūt superogatōis ē dispensabile. qz in quolibet tali voto pōt inuenīri cā dispēsatōis rationabil'. f. vel ꝓfectus maioris bōm: vl̄ vitatō mali. ⁊ ī vel respectu reipublice vel respectu vouentis. Reformatio. n. pacis iter regna est maius bōm cōtra q̄ ꝓuinēta vnius ꝓsone. In tali q̄ casu ī ꝓsona qui contentū vouerat p obedientiā papē nubat: magis meret obediēdo q̄ ꝓtinēdo q̄ ad ꝓmū ꝓbat. alī o'oligatō fcā pp charitatē militarz ꝗ charitatē. Preter ea recta rō vī dictare aliquē esse loco xi in terra qui

piculis ꝓmunitatū ⁊ personarū pensatis infirmitatib⁹ vtilitatib⁹ ⁊ dānis: possit rōabile obuiare. ⁊ dico rōabilter. qz ubi nō eēt dispēsādi rōabile cā si dispēsaret nō eēt dispēsato ꝯ dispēsato fz ber. 3° ⁊ ꝓsido. ad Eugenū. c. i. 4° ⁊ hec ē opi. ricar. vbi s. ⁊ hosti. ⁊ bn. cardinalis sāctē sabrne quā hosti. allegat i hac qōe. ⁊ Ffrmo. ex ⁊ sta. mo. sup. c. cū ad monasteriū. ⁊ Jo. thcutonic. c° q dicit q nicht ⁊ facto dispēsari. Tho. 2ª 2ᵉ. q. 88ª. ar. ii°. c. 2ᵐ. ät dicit q dispēsari pt in voto tēporalis ꝓtinētie: sicut ⁊ in voto tēporalis abstinētie. ¶ Sed ō dictā soluti onē plā obiciūt. ⁊ p illud eccl. 26° ois pō veratio nō est ꝑdigna aīe ꝓtinētis. g nidetur q dispēsari nō possit i voto cōtinētie. R° fm glo. ibidē. aīa cōtinēs. ⁊ xpo ⁊ispō sata i spū alī scia cōpat' opib⁹ mundi: ⁊ sapie secularī nel intelligit' fm bn. cardinalē ⁊ ꝓtinētia a peccatis. ⁊ ō non ē ꝓtra p dicta. si. n. intelligeret q in nullo actu esset maior rō meriti q̄ in obseruantia cōtinētie falsus eēt intellect°. qz in sustinēdo martyriū est maius meritū. vel fm tho. vbi s i fi. illa auctoritas ꝯ intelligi q̄stū ad ō q nec fecū ditas carnis: nec aliqō corporale bonū ē cōparādū ꝓtinētie q̄ cōputat' iter bona aīe. vt dicit Aug° li. ⁊ sācta vginitate. vñ dicit signāter aīe nō carnis cōtinētia. Obiciūt etiā qz ex ⁊ sta. mo. p allegato. c. cū ad mō asteriū. ⁊ q abrenūciatio ꝓprietatis sicut ⁊ custodia castitatis ē ita annexa regule monachali. vt nec ō eas papa valeat dispēsare. g. nē. R° lz papa ñ possit facere q quis sit monachus ⁊ ñ renūciet ꝓprietatē. qz hoc eēt facere ō dictorum sil'. potest tñ ⁊ monacho facere nō monachū si assit rōabile cā fm ala. vl fm hosti. ⁊ cū dicit q papa hoc non pt. verū ē ⁊ iure cōi potest tñ ⁊ plenitudine ptāt. lz nō vocat eum. sic et exponit. 2ª. q. 7ª. paulus. vel ñ pōt sui magna ⁊ euidēti cā quā putet magis ⁊o placē. ex. c. c. i. 10. 20 ⁊ plenitudie potestatis pōt ⁊ iure sup ius dispēsare. ex ⁊ con. pbēt. ꝓsint. circa finē. non peccat igit ꝯ ꝯ meret' monialis obedētēdo i hoc domino pape: ⁊ cū aīa sua saluari possit ⁊ mal te alie acquirāt'. vt si quis rex sarracenorū offert sua ⁊ terre sue ꝓuersionē si monialis aliqua daret' sibi i cōiugē. ¶ Obiciūt iterū q religionis votū nō possit in melī cō mutari. cū oīa alia vota cōmutari possint in ipsū. vt dcm ē ō. g nō potest in eo dispēsari. R° fm ricar. 4° di. 38ª. q. 9ª. ar. p. c. 5ᵐ q imo pōt cōmutari in maius bonū cōe. lz nō i maiū bonū ꝑuatū. talis. n. ꝓdui onis possz ē qui nouit q votū illud ꝓmutari possz i aliud bonum magis expedētes sibi. licz nō posset cōmutari i magis expedētes sunpsīr. ¶ Ad ō nō fm ricar. vbi sup. c. 6ᵐ. q sicut nō est incōueniēs q si aliqs refuscataret' a morte corporali aliqui eēnt nō ꝓinges. licz ātea ꝓinges fuissent. ita si aliquis ab illa morte qua dicit' mori p ingressū religionis refuscataret' per hoc q ⁊ monacho fieret nō monach⁹ p papā: non eēt inconueniēs q aliqui essent nō ꝓinges q fuerāt ātea ꝓinges non carnalī copulati. ¶ Utrz votū ⁊ nūq̄ petēdo a papa dispēsatōez i aliq̄ voto sit obligatoriū. R° fz ric. vbi sup. ar. 3°. c. votū ⁊ nō petēdo illd q ō ē vtile aīe nouētis nō est obligatoriū. ꝯ quādoq̄ ē utile aīe ei⁹ q vouit q dispēser secū in voto. qz qñz ē ei nimis grue ad obseruādū. ita q probabilī timet trāsgressionis piculū. g voui ⁊ nunq̄ petēdo dispensatōez pape i aliq̄: votū nō ē vlī obligatoriū. In casu tñ in q utili⁹ eēt aīe nouētī dispensatōem non petere quā petē obligatus eēt ad non petēdū. qz si quis vouer aliqō qō i vno casu pt ē utile ad salutē. ⁊ i alio casu inutile: votū tenet' ꝑuare i eo casu i quo ē vtile ad salutē. ⁊ ñ i illo i q ē ad salutē inutile: nisi vouēs intēderit q i nullo casu obliget' si ñ i oi oblat'. ¶ Utrz abbas retractare possit votū q̄ fecit subdit⁹ ⁊ licētia sua. R° fz ric. 4° di. 38ª. q. 4ª. ar. 3°. o. si abbas licētā reuocet aliq̄ ille faciat votū. ⁊ p' reuocatōez vouet. pt retractare. non tñ illud notū est irritū. si aūt votū fecerit aliq̄ reuocatōez licētie tenet: dōec cū eo fuerit dispēsati. ¶ Sz nūquid idez abbas cū eo dispēsare poterit: vñ quibusdam q non: qz cū subdito suo licētiam vouēdi illud vēderit sibi pricipiant: vt in illo dispensare non possit. Alij dicit q sicut ex rationabili cā aīt licentiare potuit ut vouēret. ita ex rōabili cā si occurreret: dispēsare postea potest. Hā ⁊ idē papa in voto facto ⁊ sua licētia pt dispēsare postea. ō fz alios ñ vñ ō sile bonū. qz papa sub ⁊o bz sup oēs plenitudinē potestatis. non sic aūt abbas super oēs monachos suos. vñ fm Ric. ibidē tuti⁹ ꝓsilii eēt q ille monach⁹ ⁊ voto sic facto se p' papam absolui facēt: ⁊ si religiosus ille plures habeat prelatos p ordinē se habētes. ita q quicquid potest inferior potest superior: ⁊ plus si nouit ⁊

licētia inferiōris pt ꝛ illo voto absolui a
sup̄iori: ꝗ ꝛ noto facto ꝛ licētia superiōris
absolui nō pōt ab inferiori.

SEquit vidē ꝛ .12°.a quo ds crux
p̄dicari ⁊ ꝗ quos. ⁊ circa hoc q̄rā
tur plā.s.ꝗ quos pōt ⁊ ꝛbꝫ prædi
cari. R° fm bosti. q̄ ꝗ sarracenos ⁊ here
ticos. vt ps ex eo. q̄ sup bis. ⁊ c.se. ⁊ c. fi.
⁊ ex ꝛ here. ercōicam°. ¶ Sed nunquid
p̄dicari pōt crux ꝗ scismaticos ⁊ inobedi
entes ⁊ rebelles. R° fm bosti. hoc nō est i
iure expressum. ⁊ certe hoc nō sēper requi
ri ꝛbet q2 plura sūt negocia q̄ nō cabula.
.ff. ꝛ pscrip. uer. l. 4. ⁊ iō iure ꝛsciēte ꝛ si
multibus. pceti ꝛbꝫ ad filia. ex ꝛ rescrip.
ic ceteras. ⁊ ex ꝛ trās. pte. int' corpalia. ⁊
n naturalib° rōibus est utēdū. si. n. crux trās
mitenda. p recuperatōe terre merito prædica
tur. multo fortius. p unitate ecclie seruan
da crux ꝗ scismaticos p̄dicabit. .24°. q. i.
loquit. ⁊ c. sc. maius. n. periculū imminet in
hoc q̄ in illo. q2 aia ē pretiosior rebus. p̄.
si personar offensas attēdam° magis pec
cāt ꝛpiam inobedientes ⁊ scismatici qui ad
fidē semel susceptā redire pteese ꝛbēt co
gi q̄ sarraceni qui fidē recipe nō cogunt
inuitu. 23°. q. 5°. ad fidē. ⁊ di. 45°. ꝛ indeis
p̄ nullū est scisma qō sibi nō cōfingat alt
quā here sim. 24°. q. i. scisma. ¶ Cuius au
ctoritate pōt sine ꝛbꝫ crux prædicari. R°
fm bosti. q̄ auctoritate papē ad quē est ꝛ
fidei periculo ⁊ ꝛ causis maioribus recur
rēdū. ⁊ q est ꝛpi vicari° gnālis. ex ꝛ trās
la. pla. c. i. ¶ Sed nunquid auctoritate ēpi
crux pōt p̄dicari. R° fm bosti. q̄ nō. prio
q2 nec remissionē ītam sacē posset quātā
crux requirit. vt ps ex. c. s. ꝛ voto. c. fi. 2°
q2 ad solū papā pertinet ꝛ fide respōdere e:
⁊ eius periclis obuiare. 24°. q. 1. quotiēs.
3° q2 ad eū pertinet vtil crucis. si tamen
eps bēat tēporalē iurisdictōem in aliquos
ercquo steterit ercōicat tēpore pretēti. nā
q2 est eps ⁊ ꝛpi vicarius. 23°. q. 1. militare.
tuz q2 est dns tēporalis ipōs tanq̄ infide
les ⁊ res corp̄ salno eo q̄ nullis occidatur
nec mutilet. qō sēp excipe ds: exponē po
test. ⁊ hoc dico si pseqnat' iniuriaz ecclie
sue sine reipu. Sec° ē si itēderet ul cisci in
iuriā psone. p. ic. ⁊ curiali° ⁊ tui° facere et
si ad papā recurrere. ar. C. ꝛ pigno. l. 3°.
Sz ⁊ tales auctoritate ecclie uel principis
sine signatōe crucis possūt impugnari cā
instinc ⁊ obedientie: ⁊ fidei ꝛfēdēde. nō cā
cupiditat' ul vltōis. p̄ie sic intellige. 23. q.
1. quid culpat'. ⁊ 12°. q. 2°. c. i. ⁊ 12°. hoc bo
sti. ¶ Quid si tales cōuertāt' nunquid p°
corp̄ ꝗuersionē eis satisfacē tenēt illi qui
dāna ꝛdērūt. R° fm bosti. q̄ nō: imo est
imputādū duricie ⁊ culpe corp̄. ex ꝛ bo
m. postulasti. q2 nec peccauerūt. 23°. q. 4°
qui peccat. pōt tū illoꝝ ꝗtus q volūēt mi
sereri. ex ꝛ here. vgētis. in fi.

¶ De adiuratione titulus .21°.

DEinde ꝗsiderādū ē ꝛ adiuratō
ne. ⁊ ꝛ hac queruntur plā. scz
vtū liceat adiurare boies. R°
iurās iuramēto. pmissorio per
inocatōez dini nomis: qō ad ꝗfirmatōez
sue. pmissōis adducit firmit' seipm ꝛcmi
nat ad faciēdū qō. pmittit. sic aūt hō seipz
ꝛ adiurare pōt ad aliquid agēdū ul' patiē
du. ita est pōt alios iducē. sup̄iores qdē ꝛ
p̄cādo. iferiores āt ip̄rādo. cū igit' hic uel
ibi inocat' nomē ꝛi ul' alicui° sacre rei ad
iurato dr' ē. vñ boies adiurare est eos p
inocatōez nois ꝛi: uel alteri° sacre rei ob
secrādo vel ip̄ando eos idiurare ad agēdū
aliqd uel patiēdū. Esi āt hō dns actū suo
rū. nō aūt agēdoꝝ ab alio. ⁊ iō sibi neces
sitatē pōt iponē p inocatōez dini nois. nō
āt alys nisi subdit' quos pt ex ꝛbito iura
mēti p̄stiti ꝗ pellē. Si igit' aliqs p inocatio
nē dini nois uel alteri° sacre rei alicui non
subdito sibi adiurādo necessitatē agēdi: ali
quid itēdat apponē. sicut iponit sibi iuran
do. hi° adiuratio ē illicita. q2 sibi ptātē vſ
pat i alium quā nō bēt. ⁊ sic dicit Orig. sup
Matth. q̄ si ñ lz iurare fm euāgliū: no
tū est q̄ nō licz adiurare alterū. ⁊ ideo ma
nifestū ē q̄ ī euāgelio pceps sacerdotiz
adiurant illicite. ibꝫ p ꝛtū nimū. tū pp aliq̄
necessitatē supiores iferiores suos tali gne
adiuratōis pnt astrigē. Si vo itēdat tū p
reuerētiā dini nois: ⁊ alicui° sacre rei aliqd
ab alio obtinē sine necessitati ipositōe. hi° ad
iurato licita ē respcu oiuz. vñ ⁊ ꝛtū obsec
m°: p aliq̄ sacē cū obtestātes. apls ēt fideles
obsecrat p mīsicordiā ꝛi. ut ps 10. 12° qō
pinē vſ ad adiuratōez. ¶ Utr liceat ad
iurar' ꝛmōes. R° sic dcm ē duplex ē adiu
rādi mod°. vn° p modū ꝛpcatōis l iducto
nis ad reuerētiā alic° sacre: sic ñ lz ꝛmōes
adiurare. q2 ꝗ vſ pinē ad ꝗdā benīuolē
tiā uel amicitiā: qua nō licet ad ꝛmones
ꝛti. Alio ē p mo° ꝗpulsiōis. ⁊ ꝗ mō lz nob
ad aliqd ūtr. ⁊ ad aliqd ñ. ōmōes. n. nobis

i hac vita aduersãtur. nõ aũt eorũ actus nostre dispositioni subdũtur. ꝗ dicit dispositioni ⁊ sanctorum angelorũ. qz vt dicit Aug⁹ 3° de trini. spiritus desertor regitur p spũm iustũ. possum⁹ ḡ demones aduersãdo p dimin nominis vtutẽ tanḡ inimicos repellẽ: ne nobis nocẽt corpalĩ nl spiralĩ sm ptãtẽ datã a dño. sm illud luc. 10. Ecce dedi vobis ptãtẽ cal'cãtra ser. ⁊ scor. ⁊ super om. vir. imi. ⁊ nihil vobis no. Et mar vlt. In noie meo demo. ei. Nõ tñ lz eos ad furare ad aliqd ab eis adiscẽdũ: vl' p eos obtinẽdũ. sicut fecit nigromãtici. hoc n. ptineret ad aliquã societatẽ cũ eis habẽdã nisi forte ex spãli instinctu nel reuelatẽ diuinã aliq fãci ad aliq̃s effectũ demonũ opatõe utãt. sic legit de Jacobo q p demões fcẽ hermogenẽ adduci ad fe. ¶ Utz licet a diuinare irrãtõabiles creat as. Rñ q sic. vñ apli sm̃ ⁊ in dal legit' a diuinas se diacones: ⁊ eis precepisse ut in desertũ locũ abirẽt. Ad cui⁹ euidẽtiã sciẽdũ q creature irrõales ab alio agũt' ad ꝓprias operatões. ea dẽ aũt actio ẽ acti ⁊ agẽti. sic motus sagitte ẽ q̃dã opatio sagittãti. ⁊ nõ operõ irrõalis creature nõ tñ ei attribuit: ꝗ ꝓcipalĩ deo: cui⁹ dispõe oia mouẽt. ptũet ẽt ad diaboli q permissione diuina vtit irrõalibus creaturis. ad nocẽdũ hoib⁹. Sic ḡ ad mirãdũ qua gs utit ad irrõalẽ creaturã pt intelligi duplĩ. vno mõ ut referat' ad cã fz fe. ⁊ sic cẽt mana. qz nõ intelligit eã. Alio⁹ vt referat' ad eũ a quo agitur ⁊ mouetur ⁊ sic duplĩ adiurat' irrõal' creatura. s. ud p modũ dispositõis ad eũ directe: qõ pertinet ad eos q̃ p inuocatões dei miracula faciũt. vel p modũ cõpulsionis q̃ referẽt ad diabolũ q utit irrõalib⁹ creaturis i nr̃m nacumẽtũ. ⁊ talis mod⁹ ẽ i exorcismo p quẽ ptãs dmonũ excludit' ab irrõalib⁹ cr̃aturis.

¶ De tertio pcepto quod est de obseuantia sabbati utulus zz°.

Consequẽt' considerãdũ ẽ de 3° pcepto: qõ ẽ de obseuãtia sabbati ⁊ p de ipsi⁹ sabbati obseuatõe a deo pcepta. 2° ḡ a ipsi⁹ de festorũ aliorũ obseuatõe ab ecclia indicta. Circa p^m p de ẽbor bui⁹ pcepti expositõe. 2° de bui⁹ pcepti q̃litate. s. vtz sit morale vl' ceremoniale. 3° de obseuãtie sabbati cessatõe ⁊ dñice successione. 4° a qb⁹ operib⁹ debeat i sabbato: ⁊ nũc i dñica dz bõ nacare. s. utrũ laborare i alijs diebꝫ sit i pecto. sic q̃cere i die 7^a. vl' p. ¶ Circa g p^m sciẽdũ ẽ q̃ ẽba qb⁹ tradit' 3^m precepti ceo. 20. sũt hec. s. memẽto vt die sabbati sãctifices sex diebus operaberis ⁊ facies oia opera tua. 7° aũt die sabbati dñi dei tui ẽ. nõ facies oẽ opus mũ. ⁊ fili⁹ tuus ⁊ filia tua: ⁊ serui⁹ tuus ⁊ ancilla tua. iumẽtũ tuũ ⁊ aduena q ẽ intra portas tuas. In pdicis ẽbis ponũtur tres clausule quarũ pma precipit sãctificatõem. cũ dr. memẽto ut die sabbati sanctifices. 2^a in lex die⁹ operatões. ibi sex die⁹. ꝛc. 3ª inc dicit in sabbato omnẽ operatõem i. nõ facies. ꝛc. ¶ Quãtũ ḡ ad primã clausulã dicit. memẽto. circa qõ nõ q̃ huic precepto ⁊ non alijs addit' uerbũ ꝓmemoratõis sm Alex. an. 3. t. i. in expositõe pcepti. 3. in principio. qz in precedẽti scriptura fuerat ꝓis indeis de sabbati obseuãtia mẽtio facta gen. 2°. ⁊ exo. 16°. vel sm ricar. 3. di. 37^a. q. 2^a. ar. 5°. in fi. qz hoc pceptũ sit' erat morale ⁊ ceremoniale, ceremonialia aũt nõ fũt ita de lege natũre sicut moralia. ideo nec ita firmit' mẽti impressa. ¶ Sequitur vt die sabbati sãctifices. sãctificatio sabbati est ad deũ vacatio. sãctum n. sm Aug. dicitur separatum ab vsu cõi ad cultũ dei. pceptũ ḡ sãctificatõis est ut eor a curis supfluis sepetur: ⁊ diuino cultui mãcipetur. ⁊ hoc ẽ nacare deo. hoc aũt fit triplĩ. primo gnãlĩ. s. oum nos a utiys separamur. ⁊ intẽtõem nr̃am ad sabbatũ. i. requiẽ eternitatis bẽm⁹. 2° spãlĩ dũ. s. tẽporabus statutis ⁊ ad hoc deputatis separãtes nos etiã a licitis operibus deo otãdo ⁊ meditãdo vacam⁹. ⁊ hoc est sanctificatio sabbati. 3° specialissime sicut est in uiris cõtemplatiuis qui ab omnib⁹ mundanis se separant. vt deo familiariter intendant. prima sãctificatõ est necessaria. 2ª est debita. 3ª perfecta. Notãdum vero q̃ vacatõ q̃ ẽ ad deũ intelligi pt duplĩ. s. in bitu ⁊ i actu. i habitu nõ recipit taratõnem temporis quantum ad eos qui sunt in caritate: quia offerunt in habitu deo totum tempus vite suẽ. tamẽ quantum ad seruientes ex timore penetratur tempus. Vacatio vero in actu recipit taratõem tẽporis. quia dgentib⁹ in hac vita mortali non ẽ possibile semper actu deo nacare. Intelligẽdum etiã q̃ obseruatio sabbati potest dupliciter intelligi. vno modo determinate ut dicat' dies sabbati dies requiei. ⁊ sic dies dñica: ⁊ etiãz quelibet alia dies institutã

ad vacandū xo pōt dici dies sabbati. vñ
xente. 5° ponit inter pceptā talis. Sabba
tū est i. requies dñi dei tui. ⁊ hoc modo sē
per etiā tēpore gre obstitit. Alio mō dies
sabbati dicit dies xterminata. s. septima.
ero. 35° Sex diebus facietis op°: septima
dies erit sabbatū. ⁊ hoc modo licet cēt mo
rale ⁊ disciplinale. erat tamē figurale vnde trā
sit figura cōpleta. Postea subdit. p ratō e
motiua sanctificatōis sabbati. sex. n. diebꝰ
fecit deus celū ⁊ terrā: ⁊ in 7ª die requie
uit. i. nouas spēs facere cessauit. Assignat
autē magis ratio in hoc precepto ⁊ in pri
mo q̄ in alijs preceptis: qꝛ alia habēt ra
tionē manifestā. ⁊ ideo non oportuit i eis
ratōem reddi. § primo precepto. ⁊ hinc ad
dit aliquid cerimoniale nel xterminati
uum pcepti mozalis cōmunis. vt in p. non
facies tibi sculptilē. ⁊c. in illo xterminat
dies sabbati. ideo ⁊ vtrobiq; ratio debuit
assignari. ¶ Sequit 2ª clausula i qua p
cipit operari xterminato tēpore ꝓtra ocio
sitatē. cui dicit. sex diebus operabēis ⁊ fa
cies oia opera tua. § ad opera diuersa te
nent homines diuersi. ¶ Sequit 3ª clau
sula: in qua interdicit operatōez in sabba
to. cui dicit. 7° aut die sabbatū dñi dei tui ē.
nō facies oē opus tuū. ⁊ fi. t. ⁊ ser. t. ⁊ an. t.
in t. ⁊ aduena qui est intra portas tuas. h
aut pōt intelligi dupliter. vno modo literaliter
vt homo vacet a corporalib° operib° q̄ va
catōem ad deū impediūt in solēnitatib°. vt
negociatio ⁊ hi°. ⁊ ideo est ⁊ irrōalibus
pcipit vt quiescāt que sine ducatu hominis
non laborāt. alio modo spālit vt per quie
tem illā quies a vitijs designet. Sic q̄ pre
ceptum hoc mirabiliter ad sūmā ordinat bo
nitatē. pma. n. clausula precipit ad deū con
uersionē. 2ª precipit dei imitatō eis per ope
ra misericordie. luc. 6° Estote misericordes. sicut
pater vester ce. misericors. est. Non. n. est illa bo
nitas ociosa. imo diffundit radios suc bnfi
centie sup bonos ⁊ malos. vñ ibidē q̄ solē
suū oriri facit super bo. ⁊ ma. 3ª mittit oīs
malitie mitationē qua precipit a vitijs ge
tudo. Sed quare magis precipit observa
tio sabbati in spāli q̄ alia ꝓ solēnitatib. Ꝓ
omnes solēnitates veteris legis fuit institu
te in cōmemoratōem alicuius diuini bnfi
cij: vel pteriti cōmemoratiu: vel futuri pre
figuratiu. inter oia aut bnficia dei memorā
da primū ⁊ precipui est beneficiū creatio
nis. ⁊ memoratē in sanctificatōe sabbati.
vñ exo. 20. pro ratōe hui° precepti dicit.
sex diebus fecit deus celū ⁊ terrā. ⁊c. Inter
oia vero beneficia prefigurāda hoc pui ⁊
finale erat ges mūdi i xto: vel i pūtu p gra
tiam. vel in futuro p glām: que figurabā
tur per obsuāā sabbati. vt os Isa. 58° Si
auerteris a sabbato pedem tuū: vocaberis
sabbatū dñi delicatū. ⁊ sānū dñi gliosum.
Hec n. beneficia p ⁊ principalis fuit in mēte
fidelū. Alie vero solēnitates celebrabant
pter aliqua beneficia particularia tēpora
lia trāsuntia: vt pasca pter bnficia pueri
te liberationis de egypto. ⁊ pter futuram
passionē xpi que tēporalit trāsiuit iducēs
nos in quietē sabbati spūalis. ⁊ nō inter. 10.
precepta fit mentio de solo sabbato.

Circa 2ᵐ sciēdū q̄ h pceptū littera
liter intellectū est partiz mozale ⁊
partim cerimoniale. mozale quī
dem inquātū hominē hortat q̄ deputet ali
quod tempꝰ vite sue ad vacādū diuinis.
tndit. n hominē i dinatio naturalis ad hoc
q̄ cuilibet rei necessarie deputet aliqd tpꝰ
vt corporali refectioni dormitationi: ⁊ alijs
hi°. vnde etiā spirituali refectōi qua mēs
hominis reficitur i deo fit dictamē ratōis
naturalis aliqd tēpus deputat homo. ⁊ sic
hēc tēpus aliqd ad vacādū dīno cadit sb
mozali pcepto. Est aut cerimoniale utq̄
tum in hoc pcepto xterminat ad hoc spe
ciale tēpus. s. dies. 7ª. in signum memoza
tiuum generalis beneficij s. pdnctōis mū
di. ser. n. diebus deus mūdū fecit: ⁊ in die
septima requiuit. Spirituali autē intelle
ctū ē cerimōiale. Hā allegorice significat
xpi getē i sepulchro q̄ fuit i 7ª die. Modali
āt significat cessatōez ab oi actu peci. ⁊ ge
tēnitū i xto. ⁊ hz h ē q̄dāmō pceptū gnāle.
Anagogice vo significat getē dine fruitio
nis i pria futurā i etate 7ª. hz. n. aug. li. 83.
. q. q. 58. ⁊ q. 12ª ō fan. pma etas gnis hu
mānī fuit ab adā vsq; ad noe. 2ª a noe vsz
ad abrahā. 3ª ide vsq; ad dauid. 4ª a da
uid vsz ad trāsmigratōez babylōis. 5ª ide
vsq; ad adnētū dñi. 6ª ide usz ad finē secli
7ª i rege btō ꝛ. Et qꝛ h pceptū q̄ ad aliqd
ē mozale: q̄ ad aliqd ē cerimōiale. iō qñq;
pōt it pcepta mōalia. qñz it cerimōialia

Circa 3ᵐ sciēdū q̄ obsuatio diei
sabbati debuit cessare. significabat
. n. obsuatio sabbati futurā getem
dñi i sepulchro die 7ª: ⁊ regē btō ꝛ i celo p
xpi meritum futuram etate 7ª. ⁊ ideo ad
uenientē veritate debuit illa figura cessa
re. ⁊ etiam propter exclusionem erroris.

ne forsan ex hoc aliquis crederet q̃ ad hunc obligano ad cerimōias veteris legis maneret. vnde gregor⁹ ꝛ ꝓse. di. 3ª. peruenit. dicit. peruenit ad me quosdã peruersi ſpes hoies. p̃ana inter vos aliqna ꝛ fãcte fidei aduersa seminasse. ita ut in die sabbati ꝓhiberẽt aliquid operari. ꝛc. Et aplis ad col. 2. Nemo vos iudicat i cibo ꝛ potu siue in parte diei festi. aut neomenie. aut sabbatorꝫ que sunt umbra futurorꝫ. corpus aũt xpi. i. vitas huius umbre est xps. i. pinet ad xpm. vel significat corp⁹ xpi. quod. s. nãpsit ꝛ virgine: vel qõ ē eccla. Multũ etiã disputat super hoc aplis heb. 3º ꝛ 4º Magis aũt vbiũt sabbatũ ꝓmutari in pmã die septimane q̃ in aliã diem. tam ꝓpter memoriã nre creatõis. q̃ illa die creauit deus celũ ꝛ terrã tũ i memoriã nostre redẽptõis preterite ꝛ resurrectõis future. refrectio. n. xpi manifestano fuit nre redẽptõis. ꝛ exẽplar nre fuit ꝛ glorie refrectõis. ꝛ q̃ die illa xpi refrexit vocata ē dies illa dies dñica. ꝓpter xpi renerẽtiã. ꝛ sue refrectõis memoriã. que vocabat p̃ us diei solis. vt hẽt. C. de feriis. l. 2. De hꝰ ãt die. s. dñice excellẽtia ꝛ celebratõe hẽt ꝛ ꝓsecr. di. 3ª. sabbato. ꝛ. c. iciunia. ꝛ di. 75. q̃ die dñico. Vocabat aũt pma dies septimãe dies solis pri⁹. q̃ vt dicit gdã in prima hora illius diei dñat sol. ꝛ in pma 2ª feria luna. ꝛ in pãma 3ª mars. ꝛ i pma 4ª mercurius. ꝛ in pma 5ª iuppiter. ꝛ i pma 6ª venus. ꝛ i pma sabbati saturnus. Hac cessit q̃ in noua lege obsuato dñice die obsuatõi sabbati. nõ tũ ex vi pcepti legis sed ex ꝓstitutõe ecclie ꝛ ꝓsuetudine populi xpiani p̃dicti ꝛ cãis. Hõ est aũt figura obseruatio diei dñice. sicut fuit obsuatio sabbati i veteri lege. ꝛ iõ non ē ita arta p̃hibitio operãdi in dñico sicut fuit arta in sabbato. vnde quedã opera in dñico cõcedunt̃ que in sabbato ꝓhibebant̃. vt de cocto ciborꝫ. ꝛ hꝰ. ꝛ etiã. in quibusdã opibus ꝓhibitis facilius dispensat̃ ꝓpter necessitatẽ in noua lege q̃ in veteri. q̃ figura pertinet ad ꝓtestatõem veritatis quam nec in modico oportet preterire. opera ãt fm se considerata mutari possunt pro loco ꝛ tempore.

Circa 4ᵐ quod ē a quibus operibus erat cessãdũ in sabbato. sciẽdũ q̃ i obsuãtia sabbati duo fuit ꝓsiderãda: quorꝫ unũ est sicut finis. ꝛ hoc est ut homo uacet reb⁹ diuinis. quod significat ibi. memẽto vt diẽ sab. san. Illa. n. in lege sanctificari dicunt̃ que diuino cultui applicãt̃. aliud est cessatio operum que significat ibi. septima die dñi dei tui no fac omne opus tuũ. Sed ꝛ quo opere intelligat̃ leuit̃. 23º exponit̃. omne inquit opus seruile non fa. in eo. Op⁹ aũt seruile a seruitute dr̃. Est aũt triplex. Fuit⁹. vna est seruitus dei. ꝛ fm hoc opus seruile dici posset opus latrie: quod pertinet ad dei seruitũ. Alia est qua homo fuit peccato fm illd Io. 8º qui facit peccũ seruus est peci. ꝛ fm hoc omne opus peccati dr̃ seruile. 3ª ē qua hõ fuit hominũ. est aũt vnus hõ seruus alteri⁹ non fm mẽtem: sed fm corpus. ꝛ iõ ꝗ hoc opera seruilia dicunt̃ opera corporalia: in quibꝰ vnus homo alteri seruit. Opusꝫ aũt seruile pmo mõ dicũ nõ ꝓhibẽt in die sabbati: q̃ hoc erat ꝓtrariũ fini obseruationis sabbati. ꝛ similiter etiã nullius actus spiritualis exercitiꝫ est cõtra obseruantiaꝫ sabbati: puta si quis doceat verbo vl scripto. vnde numeri 28º dicit glo. q̃ fabri ꝛ hꝰ artifices ociant̃ in die sabbati. lector aũt diuine legis vel doctor ab opere suo non desistunt nec tũ ꝓtaminat̃ sabbatũ. Op⁹ autẽ seruile 2º modo ued 3º dictum cõtrariatur obseruantie sabbati in quantũ impedit applicatõem hominis ad diuina. ꝛ quia magis impeditur homo a diuinis per opus peccati q̃ p opus licitũ: licet sit corporale. ideo cõtra preceptũ hoc magis agit q̃ peccat in die festo q̃ si aliquod opus corporale licitum faciat. vnde Aug⁹ li. de. io. ciuitis. dicit. melius faceret iudeus i agro suo aliquid utile q̃ in theatro sedentõis assistens. nõ tamẽ peccans uenialiter in sabbato cõtra hoc preceptum facit: quia uenialis sanctitatẽ non excludit. Opera aũt corporalia intãtũ seruilia dicunt̃. inquantũ ꝓprie pertinent ad seruientes. inquãtum autẽ sunt cõmunia seruis ꝛ liberis non dicunt̃ seruilia. quilibet autẽ tam seruus q̃ liber tenetur in necessarijs prouidere non tantũ sibi: sed etiã ꝓximo precipue in pertinentibus ad salutem corporalem fm illud prouer. 24º Eruc eos qui ducuntur ad mortem. secũdario autẽ in damnis rerũ vitandis fm illud deutero. 22º Non videbis bouem aut ouem fratris tui errãtem: ꝛ preteribis: sed reduces fratri tuo. ꝛ ideo op⁹ corporale pertinens siue ad salutem corporis proprij vel proximi: siue ad vitandũ damnũ imminens exterioris rei: non

est ꝓra obseruatōem sabbati. vt dñs Io. .7°. mihi indignamini: q̃ totū hoīem saluū feci in sabbato. ⁊ Matth. .12°. quis erit ex vobis homo qui hēt unā ouē: ⁊ ceciderit sabbato in foueam. nōne tenebit ⁊ leuabit eā. ar. eē. ex ferys. lect. ⁊ .23. q. 8. Si nulla. ⁊ ex ꝓse. di. i. sicut nō aliq. hoc tbo. 2ª 2ª. q. .122. ar. 4. c. 3ᵐ. Utrū aūt in dieb⁹ dñicis vacādū sit ab oi opere seruili. ps̄ ex rāsiōe .q. precedēs. q̃ idē dō est ex dñica qō di cti ē ex sabbato. pōt tri fm Ric. 3° di. 37. q. .2. ar. 4 c. ꝓsiderari ⁊ notari p aliū modū q̃s s̄ sit bīnū quid ē op⁹ seruile. Sciēdū g̃ fm ipsū q̃ opus seruile opponit operi liberali. quoꝝ vtrūq; inq̃tū hi⁹ pēsari ēbet maxime ex ꝓximo ⁊ p̄ finē. ita q̃ ratōe primi ⁊ ꝓpi finis non quidē finis accidēralis quē ꝓsumit intētio agētis. ē cētralis quē principalius respicit q̃tū ē ex parte sua indicari ēbet opus seruile simpliciter vel liberale. ⁊ rōe finis ꝓximi quē cōsumit intētio agētis ēbz formaliē indicari op⁹ seruile vel liberale p respectū ad agentē. vt. n. uult pōs. s. etbi. c. 4. si quis luxurietur vt lucretur auar⁹. si. aut ut delectet luxurio sus uidebit. Certū ē aūt q̃ corp⁹ ēbz seruiliē aie subdi. ⁊ aia ēsuper sedere sicut libera. illa g̃ opa q̃ tāq̃s finē ꝓxīū ⁊ ꝓximū respicūt tēporale bonū corporis ipsi⁹ oprāns sūt seruilia: et. si materialiē eēnt spūalia. vt si q̃s in corde suo meditet aliquid scientiale ordinatū: vt ad primū ⁊ ꝓximū finē ad tēporale lucrū: illd op⁹ ē magis seruile q̃s liberale. Siliē si quis aliqd op⁹ faciat. qd ē materialiē seruile: ⁊ illud ordiet vt ad finē ꝓximū ⁊ ꝓxīū. ad bonū spūale ipsi⁹ aie magis est liberale q̃s seruile. saltem per respectū ad agētē. vt scribere aliquid ñ ꝓpter tēporale lucrū: ñ ꝓpter edificatōem aliaꝝ: ⁊ ꝓpter ōnūū cultū. qd ꝓsumari pt ex ferys. cōqueri⁹. ⁊ ex sta. mo. cum ad mōasteriū. Cū g̃ sit vacādū i dñicis dieb⁹ ab oi opere corporali ordinato sicut ad ꝓximū ⁊ ꝓxīū finē ad tēpale bonū. ꝓxī corpis. vacādū ē illi dieb⁹ ab oi opere. qd mālr ⁊ finaliē seu formaliē est seruile simpliē ⁊ p respectū ad agētē. Ab oprib⁹ aūt q̃ sūt materialiē liberal: ⁊ formaliē seruilia. vt cū aduocat⁹ studet ⁊ cogitat ex his q̃ crāa vult. ꝓpter ꝓpē lucrū tēporale. ⁊ rusticus ex aratōe terre siue quā i crastina die vult arare. nō ita astringit hō abstinēre i dieb⁹ predictis: sicut ab oprib⁹ que materialiē ⁊ formaliē sūt seruilia: q̃ facilius ē abstinere ab his q̃s ab illis. vt per tales act⁹ nō peccat hō mortaliē nisi per hoc ex dudat⁹ nacatō illa: quā necessario ēbz culmi dīno. Ab oprib⁹ aūtē que sunt seruilia materialiter: ⁊ non formaliter per respectum ad agētem: nō tenetur homo necessario cessare in dñicis. vnde. ff. ex ferys l. penul. ſ. dnus traian⁹. dicit lex. ea que ad militarē disciplinā pertinent etiam feriatis dieb⁹ peragenda. vt addit appat⁹. ⁊ sic scholares legere ⁊ seribere possunt. Et rō est: q̃ talia opera quātū ad suum finem ꝓximum ⁊ ꝓxīū sūt liberalia. hoc Ric. ibidem.

Circa 5ᵐ qō est. vtrū laborare in alijs dieb⁹ sit in precepto sicut requiescere i die 7°. Sciēdum primo q̃ tripliē est labor. s. ēbitus. ocessus. ⁊ prohibitus. Debitus est duplex. vnus excludens ocium anime inimicū. ⁊ ad hunc tenentur omnes: q̃ omnes tenentur se exercere in aliquo vtili ratione cuius excludant a se tentationis ingressum. fm illud eccl. 34°. Multe illū i operationē ne vacet. malitā. n. malitiam docuit ociositas. Alius est introducēs fructū. ⁊ ille est triplex. vn⁹ prelatoꝝ ex cura subditoꝝ. ex quo. 1. tbi. 5. qui bene p̄sunt presbyteri duplī. bo. digni habeātur: maxime qui labo. i verbo ⁊ doctria. Alⁱ⁹ actioꝝ: ⁊ b circa tēpalia vt hēant vtī viuāt ⁊ alijs subueniāt. ex quo epbe. 4° magis aūt laboret hō operādo mānibus quod bonū est. vt habeat vnde tribuat necessitatē patiēti. ⁊ ad hunc tenent fortes corpore: ne cogāt vtere ociose ex bonis que ēbent alijs. Aliⁱ circa spūalia vt est labor predicatorū ⁊ presbyterorum sacramēta ministrānum. ⁊ sic cū apls dixit. i. cor. 3. Ego plātauī. rē. subdidit. vnusq̃sq; ꝓxīū mercedē acci. fm suū la. Tertⁱ est ꝓtemplanuoꝝ. in quibus vsi quiescat mens a strepitu mundi: tū intuēdo et solicitando ex placendi: ⁊ alijs gratiam impetrādi. ⁊ sic dicit sponsa Cant. 5. ego dormio ⁊ cor meū vigilat. Hā i dormitōe ē gestūs i uigilia labor. ex his laboribⁿ dr̃ sap. 3°. bonorū laboꝝ gloriosa ē fructⁿ. ⁊ pdicti. laboribⁿ laborātes vtiē pēt ex clyna: q̃ p illis a q̃b⁹ accipūt vtilē laborāt. Cōcessual la bor ē bonū mūdi circa occupatōes tēpaliū. ut hēant vtī mūdū. ⁊ p tēpalia aegrant ecīa eccli. 1. cognouī q̃ i eis ēst labor ⁊ affliction. sp̄s. pbit⁹ ē labor curiositatū ⁊ cupiditatū q̃ extinguūt spiritualē gētē in ex. ex quo Dere. 9. vt uiuque agerēt laborauerunt.

De feriis tituls.xz.

Postea cū nō tātus uacādū sit ī dieb⁹ dñicis: ꝗ ceā in aliqbus aliis festis quē p ecclesiā indicuīt.iō ad maiorē instructōez ꝓsiderādū est hic de feriis: ⁊ pmo vnde dicant: ⁊ qualit distinguāt.2° qñ festa ⁊ alij dies incipiāt ⁊ finiant. 3° quem cis agi possint ⁊ que nō fm una. ¶ Sciēdū igit ꝙ ferie dicūt q̄si foerie: qz pstāt uacatōez ab his q̄ agi solēt in foro. vel dicunt ferie quasi festine. Feriaꝝ alie sunt tēporanee vt que dāt pro fructibus colligēdis: ⁊ sūt duoꝝ mēsū: quorꝝ vn⁹ dat gra messiuz. alter gra vindemiaꝝ. ⁊ be ferie fm diuersas regiōes cit⁹ ⁊ tardius idicūt. ⁊ ñ a psidib⁹ pcipiūt. ex.c. Qñ i pte. 7.ff.c.l.pre sides. ⁊ i dis non ꝓdez fieri ꝓcessus iudicialis: nisi ex ꝓsēsu partū. ex.c.p quesi⁹. ⁊ dicit ꝓbidē bosti. ꝙ i oi terra ꝓbēt dari ferie ꝓ messibus etā si nō crescat ibi ānona: qz boies bēt sibi cōmunter de grano aliquo tēpore puidere. ꝗ ꝓ vindemijs non dabūtur nisi ubi sūt uinee: vl saltē ubi ē cōmunis ter usus vini. Alie sunt repentine. s. quas princeps siue iperator indicit. vel ꝓter victoriā. vl qz duxit vxorē. vel qz filius ē natⁿ. Et si alius indicerit eas debēt nomine. ⁊ p ꝓsequēs effectu. qd pz. C. eo. Si nullo iudice presumi dz. ⁊ dicūt repēntne qz nō sūt certe. imo repente indicunt. Alie ferie sūt solēnes siue festine: de quib⁹ ꝓncipaliū hic itēdim⁹. De aūt ferie festine sūt ꝓcipue festiuitates per circulū āni. s. natuitat. dñi. sāti stephani. sancti Jo. euan. sāctoꝝ ino. sancti siluestri. circūcisio dñi. epby. purificatio ꝑcē marie. pasca cū tota ebdomada sua. rogatōes tribus dieb⁹. isti nī tres dies nō obꝑuāt de ꝓsuetudīe quātū ad manuale laborē. Ascēsio dñi. dies pēt. s. ipa dies cū duob⁹ dieb⁹ se sāti Jo. bap. iz. apstorū. ⁊ maxime pe. ⁊ pauli. sancti laurēty. assūptōis beate marie. natuitas eⁿ ⁊ cētā festa cuīsdē. vt dr ex.c. cōquesi⁹. dedicatio sāti michaelis. ⁊ hec ola. pbant de ꝓse. di. 3. pnūciandū. dedicatio cuiuslibz oratoriy. festiuitas oīum sāctoꝝ. sancti martini. ⁊ ille festiuitates quas cpi singuli in suis episcopatibus vl ecclesijs cū populo laudauerūt: q̄ sūt nō generalit oībus ꝗ vñ vicinis circa stātib⁹ indicēde. qd tñ intelligi ꝓbz de sanctis canonizatis auctoritate ecclie romāe. qz ēps per se nō possz aliquē sāctuz canonizare. ex de reli. c.i. Reliquē vo festiuitates per ānū cogi nō ꝓbent ad feriādū. nec ꝓbiberi. vt in. c. pnūciādum. Item statuit Eusebius papa festū inuētōis sācte crucis solēniter celebrari. de ꝓsēc. di. 3. crucis. festū est. exaltatōis crucis celebrari ꝓbz. de ānunciatōe vo nō fit ibi mētio. cū tñ sit celebre festū. quia fōte tēpore illi⁹ cōcilij nō erat illa solēnitas ēstituta. ¶ Ad hoc nota ꝙ ex de feriis. qñ i pte. §. pterea. vsqs i fi. c. ꝙ festiuitas sācte trin. fm diuersaꝝ cōsuetudines regionū a ꝓbūsdā cōsuetū in octaua pēt. ⁊ ab aliis in dñica pma añ ad nētū dñi celebrari. Eccla quidē romana i vsu nō bēt vt b⁹ celebret spālit festiuitatē. cum singulis dieb⁹ Hēa patri ⁊ fi. ⁊. s. s. ⁊ cōsilia dicāt ad laudē pertinētia trinitatis. Jtē predatis eccliaꝝ pcipit ꝙ festū corporis cbristi. feria qnta post oct. pent. annuatim solēnit celebrēt: ⁊ per oēs ecclias faciāt solēniter celebrari: ⁊ oib⁹ ve penitētibus ⁊ ꝓfessis qui matutinis cuīsdē festi i eccla i qua idez festū fiet vel misse vl pimis vl secūdis vesperis interfuerint: pro qualibz horaꝝ. c. dies. qui vo pme tertie sexte none ⁊ cōpletorio ꝓ qualibz haruz. 40. qui vo per octauas cuīsdē festi matutinis misse vesperis pdictis horis interfuerint. c. dies pr octauas dieb⁹ singulis de iniunctis penitētijs relaxant. 7. s. li. b est in clement. de reliquijs si dñm.

¶ Jrca z^m sciēdū ꝙ dies incipit ⁊ finit diuersis tēporib⁹ ⁊ hous ex diuersitate coꝝ de quib⁹ agit. Ad feriandū. n. regularit incipit vespera precedenti. ⁊ finit in se. vespera. ex.c. oēs. c. p. initiū tamē ⁊ finis festoꝝ ꝓsideran debēt fm qualitatē coꝝ ⁊ diuersaꝝ ꝓsuetudinē regionū. ⁊ sicut magnitudo festoꝝ exigit celebrari. sic uidet ea ꝓbē pri incipē ⁊ tardius terminari. ex.c. qñ. Quo vo ad ordinādū incipit dies i vespa ⁊ finit in mane sequēti. vt pz di. 75. qō a pribus. Quo ad iudicādū ēt incipit i solis ortu ⁊ finit i occasu. cū. s. iudex iā. p tribunali nō pōt honeste sedere. vt ex de offi. ordi. ꝓsuluit. Quo ad solnēdū vo incipit i medictate noctis vni⁹ ⁊ finit i medictate nocti. alter⁹. vt. ff. eo. more romano. Quo ad trengas fuandas incipit i solis ortu. ⁊ finit in occasu. vt ex de pace ⁊ treu. c. p. Quo ad iciunādum vo sexta feria incipit post cenā die iouis ⁊ finit i mane sabbati. ⁊ idē ē de iciunijs aliis. vt de ꝓse. di. 3. de esu. B gof.

c Qrca 3m sciẽdũ q̃ in diebus festi uis ꝛbent boies uacare hymnis: psalmis. ⁊ cãticis spũalib⁹. ꝛ ꝯse. di. 3ª. iciunia. Itẽ ꝑdicatõi ⁊ virtutib⁹ ⁊ regulari disciplinc. ⁊ religiosi regulari obseruãtc. tunc magis q̃s in diebus alijs. ex ꝛ vi. ⁊ bone. de. cũ ꝛcozẽ. ⁊ ꝛ sta. mo. cuꝫ ad monasteriũ. ⁊ ꝛ ferijs. lucꝫ. Ut aũt istis boies melius possint vacar ꝛbẽt: vt dcũ est sup̃ abstiere ab oi seruili opere. vt a mechanici. agricultꝫ. ⁊ ab alijs secularib⁹ negocijs. s. mercaturis. placitis. sententijs. iudicijs. sacris. nisi cã faciẽde pacis. ex. c. oẽs. ⁊ ꝛ cõse. di. 3ª. rogationes. ⁊ 15ª. q. 4ª. c. 1. ⁊ 2ª. ⁊ c. 3ª. Uli nec sentẽtia lata nec iudicialis processus factus in festis ob ꝛi reuerẽtiã seruãdis et. si partes cõsentant tenet: nisi necessitas cogat. vt si res cẽt tẽpore periura: vl' pictas suadeat. vt si sit cã ꝛbuliũ vel miserabiliũ psonaꝫ. vt dicit bern. ⁊ b in diebus expressis. ex. c. cõquestus. ⁊ ex primuntur ibi oia festa sup̃ dicta. ⁊. ⁊. dies dominice passionis. nõ tñ potuit ibi tres dies rogationum. Q aũt dicit ex. c. oẽs q̃ sacramẽta ꝑstare nõ ꝛbẽt i dieb⁹ bi⁹. intelligẽdũ nisi ꝓ pace vel alia necessitate. vel fm ber. ꝓ fide. ꝓ obedientia. ꝓ fama. ex ꝛ elec. significasti. dicit bosti. ibidem in glo. q̃ hoc tñ sit bonestũ. non tamẽ necessariũ. vnde generalit non seruat. Itẽ non ꝛbemus in festis flectere genua nisi i trib⁹ casibus. vnus ẽ cum epi cõsecratõ vl' clericoꝝ ordinatio celebratur. Tunc. n. cõsecrãs ⁊ ꝯsecratus tãtuꝫ genua flectẽt possunt fm q̃ modus cõsecrationis requirit. 2º est cum ex ꝛuotione aliqs i secreto genua flectit. ex. c. qm. 3º est cuꝫ ex ꝛuotõe flectit quis i elevatõe corporis xpi: qõ et ꝛ cõsuetudie obseruat. hec R ay. Possũt autẽ oibus diebus feriatis agi ea que sũt voluntarie iurisdictõis. vt adoptio. emãcipatio. excõicatio. absolutio. vbi nõ requirit cãe cognitionẽ. puta in criminibus notorijs. ⁊ manumissio. C. e. actus. §. in his tamẽ. Itẽ ea que fieri necessitas vrget. vel pictas suadet. vt ex. c. ꝯquestus. vrget ãt fieri necessitas agriculturã. piscatõem. ut ci multitudo piscũ ingrediatur. terre fossiuã. mundatõem vineaꝫ. quod intelligi ꝛbet cum hec ita fieri nõ possũt in alijs diebus ne occasione momẽti pereat cõmoditas cõcessa promissione celesti. vt. C. co. oẽs indices §. rurs. hec gof. Unde ꝯ roõ. si in cẽtibus segetibus in agris: aut fenis i pratis tẽpestas imminet aut pluuia que corrumpere aut deteriorare multũ talia a solo separata. dñi illarũ rerũ non sunt prohibẽdi eas remouere ꝯ possũt indẽnitati sue prouidẽ. Cartifices et. ⁊ pincerne qui in festis ꝑparãt ea que comedẽ ꝛbẽt in crastino in mercato. vel i statõibus suis. ⁊ ceteri qui ꝑparãt victualia in festis si nõ potuerunt i die precedẽti ꝓmode ꝑparare. aut preparata sine periculo reseruare mortalit ñ peccant. Pro quãta autẽ necessitate liceat in festis operari potius ẽ limitãdũ ad arbitrium bõi viri q̃s ad aliquã doctrinã generalẽ. nõ ẽ etiã dicẽdũ q̃ ꝓter modicũ opus bõ mortalit peccet. ⁊ quãtũ opus homo sine peccato facere possit. est recurrẽdus ad arbitriũ boni viri. hec roõ. Itẽ nõ ꝯ ray. q̃ eccliã. 1. cp̃s loci vel si cõmode nõ põt cp̃s adiri presbiter simplex discretus indulgere potest illis qui instiꝫ habẽt bellũ: ⁊ artãtur magna necessitate q̃ possũt arare. fructus colligere. fossata facere. ⁊ alia hi⁹ in diebus dñicis ⁊ alijs festis ꝓpt̃ periculũ bostiũ: ꝓter q̃s in maioribus festis. ⁊ tũc etiã si maior necessitas apperet ad victũ necessariũ acquirẽdũ. ita tamẽ ut ꝛ illis studeãt ꝓ posse largiores elemosynas erogare. 23ª. q. 8ª. si nulla. ex. c. lucꝫ. B ray. Et addit roõ. q̃ possit necessitas eẽ tanta: ⁊ tam notoria q̃ auctoritate ꝓpria possent facere talia. B roõ. Itẽ si vrget necessitas fieri qões latronũ. ⁊ maxime isauroꝝ per q̃õ multoꝝ salus procurat. vt. C. c. pro uinciarũ. Itẽ si vrget necessitas appellari. vñ nõ quolibꝫ tẽpore appellat. vt. C. c. l. i. per totũ. In exercẽda aũt appellatõe silis est obseruãtia feriaꝝ solẽnium ⁊ repentinaꝝ: qz i neutris appellatõ exercet. vt. C. c. l. i. tñ nõ cõputant oẽs dies. vt. C. ꝛ ap pel. l. 2ª. Pietas vo suadet dari iudices ⁊ curatores pupillis ⁊ alijs miserabilib⁹ personis. vt. ff. c. l. 1. §. Sed exaplinẽ. Suadet etiã disciplinã populare. ⁊ simil' scholasticã ⁊ clericalem. vt. ff. e. Diuus. Suadet ãt pertinẽtia ad pacẽ ⁊ concordiã. vt. C. c. l. fi. Sciẽdũ etiã q̃ in tẽporib⁹ his in quib⁹ agi non põt si tamẽ actio sit peritura eatenꝰ p cedit vt lius ꝓtestatio vel executori cõuẽtio fiat. vt in. ff. e §. Sed excepitur. In duobus aũt mẽsib⁹ qui gẽa fructũ ꝓcedunt agi põt ex cõsensu partũ. q̃ quidẽ non cõnungit i feriis status ob honorẽ ꝛi principis vel ciuitatis. vt ff. c. si feriatis. ⁊ ex. c. c. fi. i fi. hec gof. C Sed quicquid in festis

larborari pōt ad op⁹ pauper.puta egros eor arando vel quadrigādo.vel alio mō. R⁹ credo q sic si hoc fiet pure propē ceū dūmodo non sit a prelatis prohibitū.ⁿ cō suetudinē loci cōrarū. ita tamē q non p die totā.nec vsq ad fatigatōem magnā: nec et ꝓpter hoc omittat audire missam. Cuz his cōuenit Ric. 4⁹ di.37ª.q.2ª.ar. 4⁹.vt patet ex predictis.ⁿ ro. ¶ Hūgd mortalī peccant qui ad mercata vadunt: que in octa vel alys festis maxime precipuis fiunt. Rūdeo fm ro. si quis faciat hoc aliquādo pro sua necessitate nō cōsuetudinarie:non peccat mortaliter.si ante ducat in cōsuetudinē: aut hoc facit ex impropba cupiditate lucrandi.vt faciunt mercatores qui ꝓpter frequētāda mercata ⁿ mūdinas vix aut nunq̄ ecclias intrant: mortaliter peccant. mercata tamē que fiunt ex victualibus competentib⁹ ipis festis: non sunt illicita aut facile ꝓhibēda.dū tamen ꝓpter hoc nō dimittant audire diuina officia. ¶ Quid de illis qui in vigilys festorū ferendorū mittunt equos vel alia ad ferēda necessaria in die festo. Rūdet ro.q si ea que afferunt sint necessaria ad die festi ita q sine eis non possent ipm cōmode trāsire:nec ante super his habēdis sibi poterant prouidere: possunt excusari per necessitatem alis non: maxime si faciant hoc i festo vt habeant sua vehicula ⁿ alia ad quotidiana opera exercenda.p bi⁹.n. necessitatem sunt excusabiles vectores mercium ⁿ vinorū ad loca remota. cum sine grau incōmodo non possent in festis vacare abeundo ⁿ quadrigādo ¶ Quid de illis qui a dominis suis operari coguntur in festis. Rūdet ro.q si faciāt hoc instometu inducti: vident posse excusari. qui vero debēt dominis suis vecturā bladorū ⁿ afferunt diebus feriādis. vt dicb⁹ alys vacare ꝓtys laboribus liberi⁹ possint:nō sūt excusabiles: nisi forte ad hoc arta necessitas eos cogat. ¶ Quid de scholarib⁹. Rūdet ro.q non licet eis dicb⁹ feriatis aliquid grāde de quaterno in quaternuz trāscribere.lectiones tamē suas:quas sine scriptura non possent memorie cōmendare. vel sermones quos stilo vel plumbo notauerūt possunt scribere. ⁿ etiaz lectiones librorū quos audiunt emendare. ¶ Quid de barbaris ⁿ minutorib⁹ vel vectoribus peguinorū in suis vehiculis:aut iumentis: aut de ferratoribus equorum. Respondet ro.q credit eos excusari posse.si faciant hoc principaliter ꝓter necessitates eorum quibus operas bi⁹ faciunt. Si vero talia faciant principalī ꝓter questum: aut ipro bam cupiditatem:non debent excusari. Illi autem qui faciunt in bi⁹ festis barbam sibi radiant equos ferrari sūt excusabilis si sup his non poterunt antea sibi cōmode prouidere. ¶ Quid de viatoribus ⁿ cursoribus. Rūdet ro.q sine hoc faciant p pecunia.siue nō.non audet eos cōdemnare. Maxime cū fm legē concessuz fuerit ire in sabbato.licz non vltra mille passus: quod iter sabbati appellat actu.i. ¶ Quid de molēdinis ad ventum vl ad aquā. Rūdet ro.q cū officiū bi⁹ molendinorū expleri possit sine magna opa hominis: credit seruandam cōsuetudinē esse regionis nō ꝓhibitaz s platis circa feriatōem a talib⁹ in festis feriādis. de molēdinis ante q̄ trahuntur per iumēta: credit q equi quiescere debent diebus feriādis ⁿ celebrādis.cū fm legem non tātum boues: s etiaz iumēta sabbato sint vacare iussa exo.20.

¶ De quarto precepto: quod ē de parētibus honorandis.titulus 24⁹.

Consequēter cōsiderādum ē de 4⁹ pcepto: quod ponitur exo.20.sic. Honora patrē tuum ⁿ matrē tuaz: vt sis lōgeuus sup terram.deute.5o dicit sic. Honora patrez tuum ⁿ mātem tuā sicut pcepit tibi dōs.ut longo tēpore vinas. ⁿ bene sit tibi. Dic q primo considerādum est de bi⁹ precepti institione.2⁹ de promissionis additiōe. 3⁹ de b⁹ precepti obligatione. ¶ Circa primū que ponuntur plā.s.quis dicitur pater ⁿ mater i hoc pcepto. Rūdeo pater dicitur multipliciter .s. creatiōe vt deus. deute.32⁹. Hōne ipe est pater tuus qui possedit.fecit: ⁿ creauit te.prelatiōe: vt prelatus. vt ibidem. Interroga patrē tuum ⁿ an.tibi.dē.ⁿ ꝓpagatione fm carnē. Omnibus his modis potest hic accipi pater pceptum .n. illud pōt intelligi triplicit .primo fm q dicit esse a lege nature.2⁹ fm q est legis scripte a deo inspirate.3⁹ fm q accipitur fm allegoriam ipropzie.primo modo intelligitur pat carnalis.natura.n. non nouit nisi patrez carnalem qui est principium in esse nature.2⁹ itelligit pater spūalis.ler .n. scripta reputat patrem nō nisi illum qui est principium

in esse nature. sed etiã illum qui ẽ principiũ per mysteriũ in esse gratie ꝓ illud. 1. cor. 4°. In xpo iesu per euãgeliũ ego vos genui. 5° modo ẽ ens. Dicẽdũ est ꝙ hic ꝓprie ⁊ p se honorari precipit hõ qui ẽ principium in esse nature: vel in esse gratie. vñ dicit glo. sup illud xodus. 5°. Honora patrẽ. s. carnalem vel spiritualẽ. Allegorice tamẽ ⁊ in proprie ens. vñ glo. alia ꝑbidẽ dicit xrus ⁊ ecclesiã. Et sim. lit per accidẽs sicut n. i dilectione proximi intelligit amor dei: sic in honore patris intelligit honor dei: a quo omis paternitas in celo ⁊ in terra nomiat. ꝓprie aũt ⁊ p se honorari precipit xrus in omo ꝑcepto. hec Alex. an. 3. tr. i. c. ix 4° ꝑcepto. q. 1. o. ¶ In quo ostitit honor iste. R°. in duobus. s. in reuerẽtia ⁊ sustentatõne. vt dicit glo. sup illd epb. 6°. honora patrẽ. 7c. reuerẽtia consistit in trib°. s. in affectu timẽdo patris offẽsam et amore. ieni. i. Unusqsq patrẽ ⁊ matrẽ timeat. In effectu. s. obediendo. epb. 6°. Filioli obedite parẽtib° vestris. i signo. s. assurgẽdo. ⁊ bi°. sic sumitur honor. Ro. 13°. Cui honor ẽ honor ẽ ut ps p glo. sustentatio et cõstitit i tribus. s. in solatõ verbor. Hiero°. Nemo patrẽ asperis verbis ledat. hoc filij loquãtur quod parẽtes velent audire. In scrutinio veteri. eccl. 3°. Qui timet dominũ honorabit parẽtes. ⁊ q̃si dominis seruiet his qui se genuerũt in opere ⁊ sermone. In exhibitõe necessariorũ. vñ epb. 6°. honora patrẽ 7c glo. honorare patrẽ est ei reuerẽtiã exhibere ⁊ necessaria ministrare. ⁊ hoc mõstrauit dominus hoc ꝑceptũ Matth. 15°. Debet aũt vterq; honor prediciis. s. reuerẽtie ⁊ sustẽtatõis tam ꝑi carnali q̃ spiritali: qz. n. vterq; ẽ principium: ideo debet vtriq; reuerẽtia. qz etiã vterq; indiget. nõ vtriq; debet sustẽtatio. ꝑ in ꝑe carnali ẽ spãlis ratio reuerẽtie. s. ratio gnãtionis et eli. 7°. Memẽto quoniã nisi p illos nõ fuisses. ⁊ in patre spũali eminẽtia sublimitatis. Ro. 13°. Omnis anima ptãtibus sublimioribus subdita sit. Item in ꝑe carnali ẽ spãlis ratio sustẽtationis. ratio educatõis eccl. 7°. Retribue illi quomõ ⁊ illi tibi. In patre vero spũali dispensatio instructionis Hal. 6°. Cõmunicet aũt his qui catechizãtur verbo ei qui se catechizat in oibus bonis. B alex. an. 3° tr. i. c. ix 4° ꝑcepto. q. 2°. ar 1. o. Põt etiã dici ꝙ p prẽdibus in quãtũ bi° debetur honor reuerẽtie: ⁊ sustẽtatio ⁊ alia debetur eis ratione alicui° accidẽtis. s. ratione indigẽte vel alicuius bi°. ⁊ qz qõ est per se est prius eo quod ẽ per accidens. Ideo specialiter ꝑcipit honorando parẽtum: in qua sicut in quodã principali mandari intelligitur. ⁊ sustẽtatio ⁊ quicquid aliud parẽtibus debet hec tho. 2°. 2°. q. 122°. ar. 5°. c. 3°. Nota etiã fm tho. vbi supr. ꝙ i preceptõ isto intelligit mandari quicqd ptinz ad reddẽdũ debitũ cuiũqꝫ psone. sicut se cundariũ includit in principali. Nota etiã fm Alex. an. vbi supr. q. 2°. ar. 2°. ꝙ fm ꝓpriam ratõem non ꝑcipit hic nisi honor ei° qui pot dici ꝓprie pater vel mat. i. principium p generatõem. s. carnalem vel spũalem. i ꝑis carnalis vel spũalis. s. plari. fm cõmunẽ tamẽ rõem potest reduci ad hoc preceptum honor senis: qui dicit pat eta te. sicut dicit. i. Tbt. 5°. Seniorẽ ne increpaueris: s obsecra vt patrẽ. Et honor regis qui pat dicit misericordia. eccl. 4°. In iudicãdo esto pn. misericors vt pt. Et honor socij fm ꝙ superior estimat. ⁊ honor cuiqꝫ persone alij exhibendus. ¶ Cuius virtutis ẽ actus honorare pẽem. Pendeo ꝙ est actus cuiusdã virtutis spãlis que pietas dicit ⁊ a Tullio pars iustitie ponit. vt. j. in 2° li. tangitur. Cum. n. ad rationẽ iustitie pertineat ꝙ debitum alij reddat. vbi inuenit spãlis ratio debiti alicui psone ibi est vna specialis cõtẽta sub iustitia. debet aũtẽ aliquid alicui spãliter. qz ẽ principium. pducens ⁊ gubernãs in esse. hoc autẽ principii pietas respicit inquãtũ parẽtibus ⁊ ꝑtie ⁊ his qui ad hoc ordinãtur officiũ ⁊ cultum impendit. ⁊ sic patz ꝙ pietas ẽ virtus specialis ad iustitiã reducibilis. ⁊ ꝙ ad eã pertinet honorẽ parẽtibus exhibẽdẽ. ¶ Nõ ꝙ Tullius dicit ꝙ hec vtus. s. pietas exhibet patribus ⁊ patrie officiũ ⁊ cultũ. vt officium referat ad obsequiũ. cult° vo ad reuerẽtiã ⁊ honorẽ. qz vt Aug° dic. 10. de ciu. dei. colere dicimur hoies quos honorificẽtiõe vel recordatõe vel presentia frequentamus. Et quidem in cultu parentũ intelligit cultus oium cõsanguineorũ qui sic dicuntur. qz et eodẽ ꝑe pcesserunt. vt patz per pbum 8° ethi. In cultu vero patrie intelligitur cultus cõciuũ ⁊ oium ꝑie amicorũ. ⁊ ideo ad hos ꝓpiaiter pietas se extendit. Si ergo cultus ⁊ officium: ut dicit Tullius debent omnib° sanguine iunctis ⁊ patrie beneuolis. nõ tamen eque omnibus: s ꝓpiue parentib°. Aliis aũtẽ fm ꝓpriaz facultatẽ ⁊ occasiõẽ

ꝑsonarū. ¶ Ad hoc iterum nota q̃ sicut dicit Aug⁹ 10. de ciui. dei more vulgi ne mi pietatis ciuā in opib⁹ mirico ꝛdie frequēta tur. quod ideo arbitror eueniſſe. qz hic p̃ ciptue fieri deus mādat ea que ſibi ꝑ ſacri ficijs placere teſtat: ex qua ciuā cōſuetudi ne factū eſt vt ipſe deus pius dicat. ¶ Sz quare nō eſt datū ꝑceptū de honore fili orum ⁊ alioꝝ hoium ſicut de honore pa rentuz. Rᵒ. ratio naturalis nō ſatis dictat q̃ aliqd ſit ꝑ alio faciēdū: niſi cū hō ali quid dz. debitū autē filij ad ꝑentes eſt ma xime manifeſtum. ⁊ ideo nō potuit ſub ali quo ꝑcepto decalogi. vt aliqd beneficiū ul obſequiū alicui niſi parētibus impendat. parētes aūt nō videntur eſſe filijs debito res ꝓpter aliqua beneficia ab eis recepta. ſ potius cōuerſo filius qui ē aliquid ꝑtis ⁊ patres amant filios vt aliquid ipozū. vt dicitur 8. ethi. vnde eſdez rōibus nō po nunt alia ꝑcepta pertinēta ad amorē fili orum: quib⁹ non ponunt aliqua ꝑcepta ordinātia hominē ad ſeipſū. Quare int ꝑcepta .z. tabule ꝓmo ponit ꝑceptum de parētib⁹ honorādis. Pendeo q̃ hoc ē rōe principij cuius honor ꝑcipit. vnde ſicut in ordine ad deum primuz ꝑceptum eſt de honore principij: quod eſt deus in ꝑma ta bula. Ita in ordine ad primū primū ꝑcep tum ē de honore principij: quod ē homo in .z. tabula. vnde ſicut dicit hug. de ſacro vic. vtrobiq̃ principij dignitas honorat.

c Ꝓrca .z.ᵐ queritur ꝑ.a. quare ma gis ponit ꝑ ᵐ in primo ꝑcepto: ⁊ in 4. q̃ in alijs ꝑceptis. Pen. homines ut in plibus ad vtilitatē aliquaz ordināt ſuos actus. ⁊ iō i illis ꝑcepij opez tur. ꝓmiſſionē addere ꝓmij: ex quib⁹ nulla videbatur vtilitas ſequi: vel aliqua vtili tas impediri. qz vo parētes ſunt tā in rece dendo nō expectatur vtilitas ab eis. ⁊ iō huic ꝑcepto additur ꝓmiſſio. Sed ⁊ ꝑce pto pāo de ꝓhibitōe idolatrie. qz per hoc videbatur apparēs vtilitas impedirī: quā homies credūt ſe ꝑ pactū cum demonibus initū conſequi poſſe. ¶ Quare lōgeuitas ꝓmittitur ꝑ parētū honore. Rᵒ q̃ ꝓgruū eſt vt ei qui gratᵒ eſt beneficio beneficiuz conferatur. Ingratᵒ autē beneficio ꝓuari meret. beneficiū autē vite corꝑalis poſt deum a parētib⁹ habemus. ⁊ iō parentes honorans quaſi beneficio gratᵒ meretur in vita ꝓſeruari. qui vero non honorat tā q̃ ingratᵒ meretur vita ꝓuari. quia vero longeuitas nō alliceret niſi cum ꝓſperita te eſſet. iō dicit. quod eredū explanat lon geuitatē ꝓmiſſā in cro. iuncta habere ꝓſpe ritatē ꝛtermiat addēs. ⁊ bene ſit tibi. hoc ſm Alex. an. 3°. t. 1. c. de 4° ꝑcepto. q. 3°. ar. 2°. o. qz vero bona vel mala ꝓſitia non ca dunt ſub merito vel demerito: niſi inquan tuz ordinant ad futurā remunerationem. Ideo q̃ſq̃ ſm occultā ratōem diuinoz iudicioꝝ. que maxime remunerātōez fu turā reſpiciunt. aliqui filij ꝑ ante parētes decedūt. aliqui vero impij poſt eos diuu⁹ viuunt ſm tho. .z°. z°. q. 122°. ar. 5°. c. 4ᵐ.

c Ꝓrca 3ᵐ: quod eſt de obligatione huius ꝑcepti queritur ꝑ.a. ſez in quibus tenetur filius patri obe dire. Pendeo ſm gradus ſuꝑioritatis eſt modus obedientionis. quia vt dr Ro. 13°. oiſ ptās a deo eſt. ⁊ omnis anima ꝑtāb⁹ ſub limioribus ſubdita ſit. eſt autē ſuꝑioritas cōſtituta in ſpiritualib⁹ ⁊ tēporalibus dupli cit. .ſ. quāz ad regimē reipublice ⁊ ꝑ ptes familie. ꝓmo modo poſt prelat⁹ ſpiri tualis. .z°. prelatus ſecularis. 3°. pater car nalis. Sicut q̃ determinatur obedientia ꝑ lati ſpiualis in ſpiualibus. ⁊ ꝑlati ſ. cularis in tēporalibus reipublice. ſic obedientia pa tris in diſpoſitōe rei familiaris. ⁊ ſm hoc poteſt dici q̃ filij patri familiae tenetur obedire patri in omnib⁹ ꝓbabilit⁹ pertinē tibus ad neceſſitatē vel vtilitatē rei famili aris. ſic itelligi debet illud ad col. 3°. Filij obedite parētibus vtis i oibus. ⁊ filii mō itelligi debent auctoritates ꝓſiles. ¶ Mō autē dicitur de .z°. ſi genuerit homo fili um contumacē qui non audiat ꝑtis ⁊ ma tris ſi ꝑcium lapidib⁹ obruet eū oīs ꝑpl's quomodo debet itelligi oſtenditur i ſe. auc toritate: vbi dicitur. Mōita patris audi re contēnens: ⁊ cōmeſſatiōibus vacans atq̃ luxurie. vnde cōtēptus concepcōis ē peccatuz ⁊ malicia conuerſatiōis que nō corrigitur per monita patris. vñ patz q̃ fi lius tenetur obedire patri i diſciplina bo norum moꝝ. quod itelligi debet de neceſſa rys ad ſalutē. hec alex. an. 3°. t. 1. c. de 4° ꝑ cepto. q. 4°. ar. 3°. o. ¶ Nota q̃ q̃ filius q̃z diu vtitur bonis patris: debet ei obedire i exercitatōe actuū virtuoſoꝝ ſiue ſalubriū In diſpenſatōe tēporalium ⁊ ſubminiſtra tione obſequiorum: quādo eſt vitā ſeorſū a patre: viuere debz ſm eius ꝑcium. ⁊ ſi expedit ſubmiſſtrare obſequiū: ſi tamē ꝑ aliqd ꝑcipiat. qd ſit cōtra ſalutē ꝑfectū:

non est et obediēdus ꝗ illud Luc.14° qui non odit patrē.s.ꝛc. ¶ Utrū bonor sit et bibendus et hoc precepto malo prelato. Et videt ꝙ non.quia.1 Thi.5°. Qui bene presūt.ꝛc.glo. vt ei spūaliter obediāt.ꝛ et temporalia exhibeāt. ꝗ ille bonor non extermi natur nisi bene pēsidēt.ꝗ ꝛc. ¶ Cōtra ibidē alia glo. Ille duplex bonor exhibēdus ē omnibus p.es byteris: ꝗ maxime his q la borant verbo ꝛ doctrina. Pudeo ꝗ alex. an. vbi supra ar.5°c. malo prelato bonor exhet ꝗdm ab ecclia toleratur. Et licet ma le presideat habere exhs vt bene pēsidēs ꝙ usqs ab ecclia exponatur. vnde non exhēt exhibita ei subtrahi a subditis. Et generaliter est dicēdum ꝙ inferior non ē iudicare ex epis. vrū.s.hēc operētur. Ro.14° Tu qs es qui iudicas alienū seruū.tamē eos do minus iudicabit. Isai.3°.stat ad iudicādū dōs.ꝛ sequit verbū ad prelatos. vos ex pasti estis vineā meā ra.pa.est in do.vra. hec alex. an. ibidem. ¶ Utrū filius accu sans patrē hereticū solvat hoc pceptum. Pudeo hereticus ant sibi tātū officit: vt qī heresis est occulta: aut est. alios prauā doctrina corrumpit. ꝛ hoc 2° mō tenetur filius accusare patrē. ꝗ primo mō non tene tur. Ratio huius ē.q: honorē patris cele stis tenet preferre honori patris carnalis vnde pater carnalis qui exhonorat patrē celestē non est sustētādus. vnde in tali casu tenet illud euāgelicū. Qui honorat patrē aut matrē plus ꝗ me: non est me dignus. ꝛ in xpte.in Lande lem.dicatur. Qui dicit patri ꝛ matri nescio vos.hec alex.an.vbi sup.ar.2° in questuncula.in fine. ¶ Utrum occasione religionis sint pretermittēda pi etatis officia in parētes. Pudeo religio ꝛ pietas sunt due virtutes.nulla aūt virtus alij virtuti repugnat.quia ꝗ primū ī predi camētis:bonū nō est bono contrariū. vñ non pōt esse ꝙ pietas ꝛ religio se mutuo impediāt. ad pietatē aūt pertinet exhibere parētibus officiū ꝛ cultū fm exhibitam modū.non est aūt exhibit modus vt homo plus intēdat ad colēdum patrē ꝗ xpm.ꝗ.vt di cit Ambro sup lu.necessitudini generis di vine religionis pietas afferet. Si ꝗ cultū parentū a cultu dei nos abstraheret iā cul tui pietatis parētum insistere esset contrā deum. ió in tali casu pretermittēda sunt pi etatis officia in parētes pter religionis di uini cultū. vnde in hoc casu dicit Hiero° ī epla ad Heliodoru. Si pater in limine ia ceat.si mater vbera quibus te lactauit oī dat: p calcatum perge pfectum.p calcatā per ge matrē ꝛ siccis oculis ad vexillū crucis euola.summum genus pietatis est in hac re esse crudelē. Sic et. dōs dicit Luc.14° Si quis venit ad me: ꝛ non odit.ꝛc. Si vero exhibēdo parētibus obsequia exhibita: nō ab strahatur quis a cultu dīno.hoc iā ad pi etatē pertinebit.ꝛ sic nō oportebit pter re ligionē exsertē pietatē.ꝛ ī hō casu dōs Ma tth.15° redarguit phēos ꝙ religionis intui tu honorē parētū exhibitū subtrahere do cebant. Et sic patz ꝙ si parētibus nostris carnalia obsequia nostra sint necessaria: vt sine his sustentari non possint: nec nos ad aliquid cōtra deum inducātur eos intui tu religionis exserere nō exhemus. Si aūt sine peccato eorū obsequijs vacare nō pos sumus: vel etiā sine obsequio nostro sustē tari possint: hic eorū obsequia omittere: vt amplior religionī vacem°.ꝛ hoc li.2°ti.69° .3 c. ¶ Quid ex religiosis in hoc casu ē di cēdum. Ꝗ aliter ꝛ aliter ē ex cōstituto in se culo: ꝛ ex pfesso in religione pm°.n. si pa rentes habz qui sine eo sustentari nō pos sunt non exhz eis relicta religionē intrare quia trāsgrederet preceptū ex honoratōe parētū hic quidā dicit ꝙ etiā in hoc ca su licite posset eos exserere eo cōmittendo curā eorū. ꝗ si quis recte consideret. hoc esset tētare deum: cui habēs ex humano consilio quid ageret: periculo sub spe diui ni auxilij parētes exponeret. Si vero sine eo parētes possēt vitā trāsigere: liceret sibi parētibus relictis religionē intrare: qz filij nō tenēnt ad sustētatōem parētū nisi in necessitate. vt dictū est. licet in ꝗs eis intra re ēt ptra phibitōem parētū. qz quilz ige nuus ē liber ꝗtum ad pertinēta ad disp sitōem sui stat°: presertim in his que sunt obsequij diuini. Et magis ē obtēperādū patri spūali vt matri ꝗ parētib° carnis. heb.12°. vñ domī° vt legitur Matth.8°.ꝛ Luc.9° reprehēdit discipulū qui statim no lebat cum sequi intuitu sepulture patris. poterat tamē ex alios sepeliri. vt dicit Cri so°. 2° antē.s. pfessus in religione: reputa tur quasi mundo mortuus. vnde nō exhet occasiōe sustētatōis parētū entre claustrū in quo xpo consepelit ꝛ iterū se negocys secularibus implicare. Tenet tamē salua sui plani obediētia ꝛ sine religionis statu: pium studiū adhibere quomō subueniat parētibus et. hec tho. 2ª.2ᵉ.q.101ª ar.4°.

c. 4m. ⁊ satis conuenit cū eo Alex. an. 3t. p. c. de 4o precepto. q. 4a. ar. 2o. Ꝑ si talis non sit obligatus ad exhibitōem corporalē honoris parentū: est nū obligat⁹ ad exhibitōem spūalē. s. in reuerēdo. in cōsolando. orando. ad bonū inducēdo. ⁊ salutē anime pcurādo. In exhibitione. n. spirituali maxie bz pfici hoc preceptū: i qua ē cōfirmatio ad deū. hec Alex. an. vbi sup ar. 1.

¶ De 5o precepto. s. non occides. ti. 25o.

Consequēter cōsiderādū est de 5o pcepto: quod est nō occides. exo. 20. ⁊ p̄ de ipso homicidio: quod ibi pohibetur explicite. 2o de alys iniurys q̄ cōmittūt i pſona pximi ibidē pohit implicite. vt pz Math. 5o. ¶ Circa pm primo videndum ē de bzem huius precepti expositione. 2o ad maiorē instructionem de multiplici circa hoc dubitatione. ¶ Circa pm sciēdum q̄ hoc precepto explicite prohibet homicidū. Implicite vo oīs mot⁹ ire: sicut explicat dōs Math. 5o. Est autē homicidū hominis ab homine facta occisio. prohibet q̄ hominē occidi ab hoie. ab hoieinq̄ vt ab hoie: siue vt ē hō. nō autē ab homine vt a lege. s. ue vt e legis minister: dūmodo nō ex sit iustus ordo iusta causa. iustus ains. vnde non pohibetur occisio iusta: q̄ iniusta. est autē iusta. s.: de sit aliquod triū predictorū. vel est autē iusta causa: cum aliquis sine merito occidit. de est ordo iustus: cuī occidit ille qui non est legis minister. vel est iust⁹ ains. cui iudex occidit libidine vindicte: nō amore iustitie. Sit autem homicidū tripliciter. primo voluntate: vt cum fit ex intentione. 2o casu: vt cū fit preter intētōem. ⁊ hoc potest cē tripliciter. s. vel dando operā rei illicite: vel licite. ⁊ ad hoc adhibēdo debitā diligētiā: vel non adhibēdo. In primo casu ⁊ 3o nō excusatur a toto: q̄ a tanto. In 2o excusat⁹ a toto. 3o fit homicidū ex necessitate: ⁊ b̄ aut necessitate vitabili: vt cum fugere pōt: ⁊ non vult. ppter verecundiā vel cōm aliam. Aut inevitabili: vt cū quis occidit aliū nō limore vindicte: q̄ amore cōservationis vite ⁊ anime: ne. s. perdat vitā ⁊ aiam. ⁊ hoc cū moderamine inculpate tutele. primo mō excusatur a tanto. 2o modo cōcedit imp fecta. nō pfectus. ⁊ excusatur a toto. fz Augu. li. de lib. ar. ⁊ hec ad pfes de differentys homicidij sufficiāt. quia. j. li. 6o. n. 14o. de ipsis plenius agetur.

Circa 2m queruntur plā. s. vtrū occidere plantas ⁊ aialia bruta sit peccatū: vel sit extra illud preceptū Pendeo q̄ non. vt. n. dicit Aug⁹ primo de ciui. xi. q̄ dictū ē. non occides: intelligit de homine. nullus. n. peccat ex hoc q̄ vtitur aliq̄ re ad hoc ad q̄ est. et ordinatōe aūt rei plante ordinātur ad vsum aialiū: ⁊ aialia ad vsum hoium. quod fieri nō pōt sine mortificatōe eorū. dicitur. n. gen. 1. Ecce de di vobis omnē herbā ⁊ vniuersa ligna ut sint vobis in escam: ⁊ cunctis animan. ⁊ gen. 9o dicit. Omne quod movet ⁊ viuit erit vobis in cibus. ¶ Hec obstat q̄ occidenti bonē vel onē alterius: determinata statuit pena. exo. 22o. quia talis peccat: nō quia bonē occidit: q̄ q̄ homini dānum in sua re facit. Unde nō cōtinet sub peccato homicidij: q̄ furti vel rapine. ¶ Utrū liceat occidere hominē peccatorē. Pendeo q̄ sic. exo. 22o. Maleficos non patieris viuere. ⁊ Ro. 13o. Nō sine causa gladiū portat. dei. n. minister est vindex in ira ei q̄ male agit. Sin. n. Augm in qōib⁹ super Math cū homo ab homine occidit: hoc fit aut cupiditate nocendi: sicut fit ab hoste. vel iuste aliquid auferendi: sicut fit a latrone. aut ordine obediendi: sicut fit a iudice. aut necessitate subueniendi: sicut fit a milite. In primo ⁊ 2o casu nullū licet occidere. In 3o āt ⁊ 4o licet. omnis. n. pars est naturaliter ppter totū. vnde videm⁹ q̄ si ex pediat salūt corporis humani pcisio alicuius mēbri. s. q̄ ē putridū: ⁊ alioꝝ mēbrorū corruptiuum: laudabiliter pēdit. quelibz aūt persona singularis cōparatur ad totā cōitatē: vt ps ad totū. ⁊ ideo si quis sit cōmunitati pericolosus: ⁊ eius corruptiuus. ppter aliqd̄ peccatū: iuste occidit: vt bonū cōe pseruetur. Si q̄ maleficus occidat amore obedientie seu iustitie: non peccat iudex p̄dēnās: nec minister a iudice iussus occidēs. peccāt tū vtrq̄s si faciāt hoc iuris ordine nō seruato. 23a. q. 4. § pnul. ⁊ q. 5a. miles. ¶ Hec obstat q̄d dōs matb. 13o. pohibuit. Extirpari zizania que sūt filij noēs. vt ibidē dicit. quia hoc fecit vt parceret triticō. i. bonis: quod fit quādo mali non possunt occidi: quin sil occidātur ⁊ boni. vel q̄ latent inter bonos: vel q̄ habent sequaces multos: ita q̄ sine periculo bonorū non possūt interfici. vt dicit Aug⁹ contra Parmenianū. quādo vero ex occasione malorū ñ imminet

periculū bonis: ꝗ magis tutela ⁊ salus: tūc mali licite possunt occidi. ¶ Utrū liceat p sōe priuate hominē peccatorē occidere. R° q̃ non. vnde Aug°. i. de ciui. dei. qui sibi ali qua publica administratione maleficium iteresecit: velut homicida reputabit. sicut .n. dictū est occidere malefactorē licz ꝗ̃ tum ordinat ad salutē totī cōitatis. ⁊ nō ad illos tūt pertinet: quibus cura cōmittit cōitatis seruāde. Preterea dr in legēda beate lucie. hō pōt eē minister mortis: nō vite. qz oīs vita a solo deo nec eā deus dare uolut p ministerū alicuius. sicut .n. auferre rē alicuius sine auctoritate cī nunq̃ licet: sic ⁊ multo fortī occidere: qō est vitā auferre sine dei volūtate ⁊ auctoritate nunq̃ licebit. deute. 32°. Ego occidam ⁊ ego vi. fa. ꝑcu. rē. Jōq̃ quicūq̃ nō accipit potestatē. vel a diuina auctoritate que est in lege. vel ab eius volūtate. s. cognita et inspiratōe. si interficit: cōtra illud precepti facit. Hec obstat quod exo. 32°. precipit Moyses. Occidat vnusquisq̃ primū fratī. p peccato vitulī cōflatilis: quia fecerunt hoc ex domini precepto. ¶ Utrū liceat clericis maleficos occidē. R° q̃ nō. i. ibi. 3°. Oportet ēpm sine crimine eē: nō violētum: nō percussorē. ⁊ ber. ad Euge. li. 4° de cōsideratōe dicit. Aggredere subditos: sed verbo. ñ ferro. Aliud dēno vsurpare gladiū dēes: quē semel iussus es ponere i vagīnā. s. in Petro cui dictū ē. mitte gladiū tuū in vaginā. Nō huius ē qz hoc ꝑcepto nō occides. ꝓhibet quilz occidē sua auctoritate. qz ꝗ̃ ministris veteris testamēti erat auctoritas ꝓmissa. ministris vō noui testamēti nō est ꝓcessa vt p se interficiāt. ⁊ō et consequēti ꝓhibet illo precepto dei ci interficere in eā iusticie. Nō ā̄t bur° ē: qz ipi sunt clerici ad ministerū altaris i quo repsitatur passio xpi occisi: qui ei pcutere tur non pcutiebat. vt dicit. i. pe. 2°. minister aūt oz suuz dīm imitari fm illud eccl. 10. fm iudicē populi: sic ⁊ ministri eius. ⁊ ⁊ō si cōpatur eis q̃ percutiāt vel occidāt. Hec obstat q̃ pe. actis. 5°. ananiā ⁊ saphiram interfecisse refert. qz hoc ꝓpria auctoritate nō fecerūt potius dei iniam de eorū morte ꝓmiserunt. vel potī eorū morte qnā diabolus inferre debebat: predicit ⁊ cām. s. culpā patefecit. Si obyciatur q̃ imperator auctoritē accepit a papa maleficos puniēdi. dō q̃ a deo p papā suscipit auctoritatē. vt si minister legis ⁊ iusticie dīne. Sz ab ipsa lege auctoritatē habet vsus ministerij iusticie. vnde Aug° in qōibus leui. s. ū homo iuste occiditur: ler occidit nō tm. lo quīē iudici secūdī. ¶ Si obyciē q̃ ille facit cui° auctoritate fit. vñ papa ⁊ epi q̃ ꝓpositos bnt: ⁊ iudices in eā sanguinis videt occidē. dō q̃ duplex est auctoritas. s. iubēdi ⁊ iniuēdi. prima est penes impatorē. 2ª penes papam ⁊ pesbyteros. hec .n. ē predicatio diuine legis: ⁊ hortatio vt principes obediāt ei. de ꝓma auctoritate non de 2ª intelligēdū est q̃ ille facit cuius auctoritate fit. vnde ber. ad Euge. li. 4° de cōside. ostendit quō vtrq̃ gladius est ecclie. s. materialis ⁊ spiritualis. ⁊ q̃ ad eā pertinet gladius materialis: non q̃tū ad vsū vel iussū: ꝗ̃ tum ad nutū: qui iquit. materiale gladū negat tuum non satis mihi videt. anēdere verbū dñi dicēntis. cōuerte gladiū tuū i vaginā. g ⁊ ipse forte tuo nutu. ⁊ si non manu tua euaginādus. alioquin si nullo mō ad te pertineret dicētibus aplis. Ecce duo gladij hīc nō rūdisset dñs. satis ē ꝗ̃ nimis est. vtrq̃ g ē ecclie. s. materialis ⁊ spiritalis. ꝗ̃ is pro ecclia. ille vō ab ecclia exercēd°. ille sacerdotis: is militis manu. ꝗ̃ sane ad nutū sacerdotis: ⁊ iussum imperatoris. ¶ Utrū alicui liceat se occidere. R° q̃ nō. vñ aug°. i. de ciui. dei. q̃ dictū ē. nō occides: intelligit de homine. nec g̃ alterī nec te. nec .n. aliud q̃ hominē occidit qui se occidit. ē ā̄t hoc illicitum. p̄ qz peccat ꝗ̃ seipsū facit. n. ꝓtra naturalē inclinatōem ⁊ legē: ⁊ etiā cōtra charitatē qua quilz tenet diligē seipsū. ⁊ ⁊ō sēp est peccatū mortale. 2° quia peccat i deum qui sicut qui seruū occidit alienū peccat in eius dominū: ⁊ etiā vsurpat sibi iudicū dīnū. ptīn et. n. ad deū solū mortis ⁊ vite iudicū. fm illud deute. 32°. Ego occidā ⁊ ego vi. fa. rē. Hec obstat q̃ Sāpson se tuz hostibus occidit. vt habet iudi. 16°. qui tū nūmerat inter sanctos. heb. 11°. quia vt dicit Aug°. i. de ciui. dei. hoc sibi spiritu dei latenter suggessit. ⁊ eādem rōem reddit de quibusdā feminis sanctis: quarū memoria ab ecclesia celebrat. Nō obstat etiā q̃ razias qui se occidit laudatur: quia et ꝗ̃ si laudatur: ꝗ̃ ꝓter zelum legis qui ostendit et hoc q̃ se occidit: licet occidere nō debuerit. vt etiā dicit aug°. i. de ciui. dei. Nullus sibi debet manus inicere: vt effugiat hostes. ¶ Sed obyciē: qz Math. 10. dicitur. Qui pdidit animā. s. ꝓter me. sal. fa. eam. ⁊ animam vocat ibi vitam: ꝗ̃ qui se occidit illo

desiderio.de quo dicit aplus. Cupio dissolui & esse cum xpo. perdit aiam suã, ppt qui g inuenit eam. Pendeo fm sanctos ibi aia dicit vita animalis: que habet vno modo interimi. alio modo saluari. fm .n. Platonẽ duplex est mors. vna naturale. s. cum aia egreditur. alia virtutũ. s. cum per virtutes homo vitys & voluptatibus mortũ. prima est expectanda. 2ª. pcurãda. perdẽda ẽ. n. vita aiãlis 2ª morte ñ prima. si nõ illa prima p xpo inferatur patienter est sustinenda.

¶ Utrũ liceat mulieri se occidẽ ne ab alio corrũpatur. Pendeo q nõ. quia nõ debet i se pmittere crimẽ maximũ. quod est suppliciũ occisio: vt vitet minus crimẽ alienũ. nõ .n. est crimen mulieris p violentiam violari si cõsensus non assit. qꝛ non coinquinat corpus nisi de cõsensu mẽtis: vt Lucia dicit. fornicatio aũt vel adulterium est eriaꝫ minus peccatũ q̃ homicidiũ: precipue sui ipsius. est etiã periculosissimũ peccatũ occidere se. qꝛ non restat tẽpus vt per priaꝫ illud peccatuꝫ erpiatur ¶ Utrũ liceat alicui se defẽdendo aliquẽ occidere. Pendeo ꝓ Ric. 3º di. 37ª. q. 3ª. ar. 2º. c. q sic. & hoc ꝓ ꝓ auctoritate. dicit .n. ero. 22º. Si effrigẽs fur suffodiẽs fuerit inuẽtus. & accepto vulnere mortuus fuerit: percussor nõ reus erit sanguinis. ꝗ multo magis licꝫ defendere uitam ppriam q̃ domũ suã. g. 7d. B etiã, probatur p. C. ad le. cornel. de sicca. l. 2ª. & 3ª. & ex de homicidio. significat. 1. 2. vim .n. vi repellere leges omnes & oia iura pmittunt. illud tamẽ fieri debet eriꝫ moderamine inculpate tutele. vbi dicit glo. sui natur equũ moderamen si tãtũ fiat illicit. quo omisso violentia repelli non possit. si g violentiã inferens: si mortis periculũ ab eo vitare nõ potens: sine pna interficis. & posi panca subdit. initiriã vo illatã psõe et icuallo repellere nõ licet. qꝛ sic esset vindicta. & sic intelliguntur iura que videt ꝓtraria. 2º. ostendit hoc rõe. omnes in hoc cõuenũt. q qui interficit nocẽtem vt minister legis: non ẽ transgressor precepti de non occidendo. ꝗ q vlt iniuste aliquẽ occidere: est nocens fm legẽ humanã: & eriaꝫ diuinã. qꝛ ppt hoc ẽ i mõtali peccato: & qui defẽdẽdo se talẽ occidit: cum occidit vt minister legis. qꝛ hoc lex sibi cõcedit: vt allegatum ẽ. g. 7d. hec Ric. ibidẽ. ¶ Ad maiorẽ autẽ euidẽtiã cõsideranda est fm Tho. 2ª. 2º. q. 64ª. ar. 7º. c. q nihil prohibet esse duos effectus vni⁹ actus q̃ alit sit ꝓ̃ i intẽtõe. alit vo sit preter intẽtõem. morales aũt actus accipiunt spẽs & nomẽ ab eo qd intẽdit: nõ ab eo qd ẽpt intẽtõem: eriꝫ sit cã p accidẽs. Ex actu igꝭ alicui⁹ se defendẽtis: pot sequi duplex effectus. s. ppte vite conseruatio & inuadẽs occisio. Actus igit bi⁹ ex hoc q intẽditur q̃tũ ad primũ: non habꝫ rõem illicit. cã sit naturale cuiꝫ q se quãtũ pot in esse pseruare. Potest tamẽ aliquis acq⁹ ex bona intẽtõe prouenẽs illicitus reddi: si non sit proportionatus fini. & ideo si aliquis ad defẽdendũ, ppriã vitã maiori vtat violẽtia q̃ oportet: erit illicitũ. si vo moderate: erit licitum. vt pꝫ ex sup dictis. Sed qꝛ homines non licꝫ occidere: nisi publica auctoritate ppter bonũ cõe. vt patet ex supius dict. ideo illicitũ est vt homo intẽdat hominem occidere: vt se defendat: nisi ei qui publicã hẽt auctoritatẽ: qui intẽdẽs hominẽ occidere ad sui defẽsionẽ. hoc refert ad publicũ bonũ: vt patet in milite pugnante ꝓtra hostes. & in ministro iudicis pugnãte ꝓtra latrones. hec tho. ibidẽ. ¶ Quidã tamẽ cõtrariũ dicunt. s. q non licet homẽ occidere in defendẽdo se. qꝛ vt dicit Aug. 1. de li. ar. loquẽs de illis qui hoc faciunt: tales si sũt a peccato liberi apud legẽ diuinã qui propbis rebus quas opꝫ cõtẽt sunt humana cede polluti: & fm eius mẽte ibidẽ corpus nostrũ est inter res quas oportet cõtẽti. B etiã idem videt dicere in epla ad Publicolã. q̃ plus tenet quilibet diligere aliam ppriam q̃ corpus ppriũm: & volẽs aliũ occidere iniuste. est in mortali peccato. g si se defendens occidat eũ in tali statu: ꝓponit salutẽ corporis sui saluti aie, primi. huius opi. fuit bng. di. 50. §. si vero ira. Sed ad B respondet Ric. 3º di. 37ª. q. 3ª. ar. 2º. c. pm ad oppm. Ad auctoritatẽ .n. Aug. dicit q intelligi debet in casu in quo. s. fugiẽdo: vel adiutorium inuocãdo posset ho saluari & non vult ppter verecundiã. vel quãdo per aliã viã cohibere possit malefactorem. vl quãdo iã accepto vulnere mortis insegꝭ. & occidit recedãdẽ. Ad rõem dicit q nõ ille qui interficit eum se defẽdẽdo: & pot⁹ ipse est cã suc mortis & dãnatõis: in q̃tũ. s. illũ aliquem ad occidẽdum cum quasi insptanie cogit. vtũ si rõ illa valeret: minus peccaret occidẽs nocẽtẽ q̃ innocẽtẽ ¶ Sꝫ qd de clericis. nũqd licꝫ eis se defẽdẽdo aliquẽ occidẽdẽ. B. aliqui dixerũt indistincte q B nulli persone puate sine clico sine laico licꝫ: vt visũ ẽ sup Aly vo indistincte dixerũt q B cuiꝫ

licet. Quidã aũt distinxerũt inter clericos ⁊ laycos dicẽtes q̃ hoc clericis nulla necessitate licz. bni⁹ opi. videt fuisse latũ. ⁊ ber. ex ꝛ bomi. suscepimus. in glo. vbi dr q̃ clericus nõ ꝛbz ꝓter talia ctã contra sarracenos armis se ꝛfẽdere: ⁊ spoliãtem interficere. ar. 23ª. q. 8ª. c. 2º ⁊. c. cõuenior. ⁊ c. c. c. suscepimus. ⁊ ex ꝛ voto. et mul ta. ⁊ di. 50. clericus qui paganũ. layc⁹ vo põt patriã ⁊ res suas ꝛfẽdere: ⁊ hostẽ eũ. puenire. ar. C. vii vi. l. i. ⁊. 23ª. q. 2. dñs ꝛ⁹. fm autẽ Alex. an. qz ex lege nature non ẽ distinctio clerici ⁊ layci. ⁊ illud ꝓceptũ est ex lege nature. ideo si, phibeãtur clici i casu layco ꝓcesso occidere: hoc nõ erit ex p hibitõe ꝓceptiꝰ: sed ex institũe ecclesie. vnde illa distinctio respicit ecclie institũẽz. Ad hoc nota q̃ fm legẽ reus homicidij fi erit: qui furẽ n: cturnũ occiderit: qõ intelligitur si sine periculo rerũ ⁊ psone ci pcere non potuit: etiã si se telo nõ ꝛfendat. vt nã hoc ciz clamoꝛ testificet: secus ẽ ꝛ diurno. Ratio ẽ qz ꝛ diurno discerni põt q̃ ad furãdũ: non ad occidẽdũ venit. Idez tamẽ ꝛ nocturno intelligit ⁊ diurno: si se cuz armis ꝛfẽdat ⁊ p periculo psone. ex. e. si p fodiens. ⁊. ff. ad le. coꝛ. ꝛ sicca. furẽ. Et fm aliquos si diurn⁹ velit me interficere possũ eum põenire. ar. C. ad le. cuꝛ. ꝛ sic. l. 2ª. 3ª. ⁊ 4ª. Nõ etiã ẽ q̃ si nocturnus cũ reb⁹ re cedat eũ postea nõ cognoscã. sec⁹ ẽ ꝛ diurno. vnde eũ postea accusare potero. ideo nõ tam facile occidi potest. Utꝛ aliquis hoiem casualiter occidẽs: incurrat homicidij reatũ. Rꝰ fm pbm 2º phy. casus ẽ causa agẽs ꝓter intẽtiõem: ⁊ iõ ea que fit casualia simpliꝰ loquẽdo nõ fit intẽta nz voluntaria. ⁊ qz omne peccatũ est volũtariũ fm Aug⁰. cõsequẽs ẽ q̃ casualia inq̃tuz hi⁹ nõ sunt peccata. cõtingit tamẽ illud qõ nõ ẽ actu ⁊ p se volũ vel intẽtũ: esse p accidẽs volũ ⁊ intẽtũ. fm q̃ cã per accidẽs dicit remouẽs phibẽs. vnde qñ quis nõ remouet ea ex quib⁹ sequit' homicidiũ: si ꝛbeat remouere: dicit q̃dãm ō homicidiũ volũtarium. hoc ait ꝓtingit dupliꝰ. vno⁰ quãdo dat operã rei illicite. Alio mõ q̃n si adhibz ꝛbitã curã. ⁊ iõ fm iura si aliquis ꝛ rei licite operã: ⁊ ꝛbitã adhibz curam: ⁊ unde sequat homicidiũ nõ incurrit homicidij reatũ. Si vo ex illicite rei operã: vl etiã dans rei licite operã: ⁊ non adhibz ꝛbitã curã: si sequat inde homicidiuz: non eradit homicidij reatũ. di. 50. sepe. ¶ Utrũ hoc ꝓcepto phibeat occisio hois quolibet modo dcã. Rꝰ q̃ hic phibet ꝓtie occisio coꝛporalis. imꝓpꝛie vo ⁊ ex cõsequẽti ⁊ intẽtatione occisio spiralis. si. n. mors aie peior est morte coꝛporis. qui g̃ prohibet inferre mortẽ coꝛporis: multo magis anime. Non tamẽ ꝓtie põt dici mors spiralis sine aliq̃ ab aliquo inferri aliciũ. qz nõ p ẽm ſ tãtũm p occasionẽ. qz culpa nõ põt esse in aliquo nisi eo volãte. licet ci aliquis possit occasionẽ verbo vl facto prebẽ. ¶ De his que ptinẽt ad homicidiũ: maxime ꝛ differẽtijs homicidij: ⁊ irregularitate: ⁊ alijs penis quas quis incurrit require. j. li. 6º titulo 14º.

¶ De iniurijs coꝛporalibus alijs ab homicidio. titulus. 26º.

Postea cõsiderãdũ est ꝛ alijs iniurijs que cõmittũtur i psonã ꝓtinẽt que est iplicite, phibent' cũ dicit. non occides. vt patet Matõ. 5º. ⁊ circa hoc queritꝰ plã. s. vtruz in aliquo casu liceat aliquẽ mutilare mẽbꝛo. Rꝰ q̃ sic. hoc. n. licz pubice potestati ꝓter aliquod maleficiũ. ex o. xi⁰. oculũ p oculo. licet et ꝓuate psone ex volũtate ci⁹ cuius est mẽbꝛ: vel etiã eius qui gerit curaz ipsi⁹ ꝓcidere mẽbꝛũ putridũ ꝓter salutẽ ꝓpꝛy coꝛporis ꝓuãdã. alꝰ vo manꝰ lz vñ et in nullo casu licz ꝓcidere mẽbꝛũ ꝓt quodcũq̃ ꝓtũ vtãdũ. qz salutẽ spiralẽ ꝛ pot alꝰ subuenirꝰ q̃ p abscisione mẽbꝛi. qz peccatũ subiacet volũtati. vñ Crisⁿ sup illud Matõ. 19º. Sunt eunuchi qui se castrã. ꝓter reg. cc. ex ꝓuẽs dicit. i. nõ mẽbꝛoꝝ abscisione: ſ mala ꝓꝛ cogitatõũ inꝛ emptõe est. n. obnoxius maledictõi q̃ mẽbꝛũ abscidit. ⁊ n. que fit homicidaꝝ talis ꝓsumit. ⁊ postea subdit. nec ita cõcipiscentia fit mansuetior ſ molestior. aliunde. n. fontẽ habet sperma quod in nobis est: ⁊ p̃ capue a ꝓposito mcõtinẽte ⁊ mente negligẽte. nec ita ꝓpmit abscisio mẽbꝛi tẽtationes vt frenum cogitatõis. ¶ Utrũ liceat patribus verberare filios. aut dñis seruos. Rꝰ inferre nocumẽtũ alicui nõ licet p modũ penẽ nisi ꝓter iustitiã. Nullus autez iuste punit aliquẽ nisi sit eius dispensationi subiectus. ⁊ iõ verberare aliquẽ non licz nisi habẽti ptãtẽ aliquã super eũ qui verberat ⁊ quia filius subditur potestati patris: ⁊ seruus potestati dñi. ideo licite verberare

pōt pr̄ filiū: ⁊ dñs seruū cā correctionis ⁊ disciplinę. iō dicitur .puer.15° Qui parcit virge odit filiū suū. ⁊ eccl.33° Seruo mali uolo torura ⁊ cōpedes. pr̄ ꝗ aūt q̄ aplꝰ dicit epb.6° Patres nolite ad iracūdiam p̄uocare filios: non .ppbicē patribꝰ qn̄ verberent filios cā disciplinę: ꝗ nc aff ligāt eos verberibus imoderate. quod autē sūdit. J. ibidē. ⁊ vos oīs cadē facite seruis remittētes minas. duplī pt intelligi. vnoꝰ vt remisse minus vtāt: qō pūnit ad modera tōem disciplinę. Alioꝰ q̄ ñ semp implcāt qō sūt ꝓminati. qō pūnet ad ꝗ iudicius quo qs ꝓminatꝰ ē pnā. qñ ⁊ rēpcretur p remissionis misicordiā. ¶ Sz obycit. quia pbs dicit. io. etb. q̄ fmo pūnus bz solā monitōem: nō aūt coactōē: ꝗ vberatio est q̄dā coactio. q̄ nō ⁊ parētibꝰ filios vberare Rꝰ maior prās dz bere maiorē coactōēz sicut adt ciuitas ē pfectā cōitas: ita p̄ncepsꝰ ciuitatis. bz pfectā ptātē cobercēdi. ⁊ iō pt in ligē pnas irrepabiles. s. occisionis vel mutilatōis. pr̄ aūt ⁊ dñs qui pēsūt familie domestice q̄ est cōitas ipfecta ptātez bz impfectā cobercēdi fm pnas leniores que nō inferūt irreparabile nocumētū: ca minōi ē vberatio. ¶ Utr̄ liceat aliquē in carcerare. Rꝰ q̄ sic. s. ꝗ ordinē iusticie aut i pnā aut cadtelā alicꝰ mali ditādi. vñ leni i 4° dr̄. q̄ qdā pp pcūn blasphēie icarcerātus fuit. simplī ātē aliquē in dodē vel ligāt pertinet ūn ad eū qui disponere bz vlr̄ de actibus ⁊ eius vita. qz p hoc impedit ēt a bonis agēdis. cuilibet tamē ꝗ hominē retinere ad horā ab aliq̄ illicito opere mor petrādo. puta ne de alto se. pyciat: vel alterū feriat. Aggrauat aūt peccatū hꝰ iniuriarū: ex hoc q̄ inferūt in pōnas ꝓiunctas ¶ Sz cū ꝓpter actio iniuriar: ⁊ ꝗ qdos: ⁊ in quātū. Rūdeo q̄ actō dat̄ iudiciū passo. patrī aūt qdos in seipso ⁊ in filio qdem habet in ptāte. Insti. de iniur. patrī. ⁊ simili rōe ēps in clicis. ⁊ abbas in monachis. ⁊ dñs in seruis. vt ibidē. ⁊ se. seruus aūt ⁊ vir in vxore: qdē si sit filiafamilias datur actio trib̄ⁿ. s. ipsi ⁊ viro ⁊ pr̄i: nec vna actō ꝓsumit̄ p altā. vt pz. ff. e. de iniuriis. l. i. §. vlt. Si tū iniuria fiat viro actio nō datur vxori. qz equū ē vxores a viris defēdi. nō ez̄. vt i Pēca. palle. Insti. ⁊ patrī. ⁊. ff. e. l. 2ª. dat̄ ēt ꝗ actio spōso si fiat iniuria spōse. ff. e. l. Itē apud Labeonē qdēr̄. § spōsi quoqs. qō intelligit de spōso in pr̄iu. datur ēt bēedi. ob iniuriā ūlatā cadauer eiꝰ cui est heres. vel si fama eius sit lacessita. ff. e. l. i. dat̄ ēt actio non solū ꝗ pcussorē: ꝗ etiā ꝗ eī qui pcurauit q̄ pcuteret. ff. e. l. ñ solū. § 1. Postq̄ aūt constituerit in iudicio de iniuria: si sit facienda cōdēnatio pecuniaria. vel dēr̄ vt iramētū iniuria passo. q̄ uiret q̄stū de suo dēdisse vellet aūq̄ talē iniuriā solueret. Et qz si animose iurarz iudex pr̄ⁿ tarabit̄ certā q̄stitatē pecunie infra quā iurabit. In qdo ꝓsiderabit qualitatē iniuriā passi. fm. n. gradū dignitatis. ⁊ honestatis vite: crescit ⁊ minuit estimatio iniurie. Insti. e. §. pena. Sed posteaq̄ iura tū fuerit. nō licebit in minori q̄titate ꝓdēnare. C. de iudi. rem nō notā. ⁊ in autē. hodie. In. l. post iusiur.

De duello titulus. 27°.

Deinde qz de duello sepe p̄ocuit homicidiū. iō de duello ē ꝗ dō. ⁊ p̄ de ipo. 2° de pena ei°. ¶ Circa primū qdēr̄ pla. s. quid ē duellū. Rꝰ duellū est singularis pugna q̄ fit ad ꝓbandem rei alicuius. ita vt qui sese ꝓbaturꝰ offert: si vicēit. ꝓbasse credat̄. si non vicerit. et. i ꝓbatoe defecisse putetur. Dicit̄ adē duellū q̄si duoꝰ bellum. dr̄ etiā monomachia quasi unica ⁊ singularis pugna. dr̄ et. i plerisq̄ partib̄ iudicium eo q̄ ibi iudicū dei expectat̄. ¶ Utrū duellū sit licitū. Rꝰ q̄ nō etiā inter laycos qz ibi deos tētatur. ⁊ scriptum ē ante. 6°. ⁊ Matth. 4°. Nō tētabis dñm deum tuū. ⁊ 22ª. q. 2ª. quer̄it̄. Hec obstat q̄ David pugnauit cū Golia. 2. q. 5ª. monomachia. qz p̄uilegia pdecoꝰ non facūt legē cōez. 26ª. q. 2ª. nō exēplo. Reprobatur ēt duellū ꝗ legē romanā. vt. C. de act. ⁊ obl. negātes. ⁊ de gladiatoribꝰ. J. l. ii° Lex tamē ūbarda ⁊ municipalis i multis casib̄ duellum admittūt. ⁊ ꝓsuntio Frederici de pace tenēda. in libro feudoꝰ Fredericus. §. si quis hominē. dicit q̄ si quis hominem iter pacē cōstitutā occiderit se p duellū defendere pōt q̄ ad sui corporis tutōem ita occidit. Sed fm hosti. in aliq̄ casu nō dz admitti: vt dictū est. qz ē ꝓbatio exceptoria. ⁊ iō nō trāsit in rē iudicata sniā. imo dz retractari vītate cōpta. vt ex de pur. vul. .c2°. § vlt. Nec obstat q̄ crimē lese maiestatis dr̄ crimē pdueliōis. ff. ad. le. iul. maie. l. vlt. qz nō iō dr̄ crimē pdueli q̄ p duellū possit ꝓbari. sicut qdā male itellexe-

rūt.ſ qt pduelles dicūt hoſtes.nō illud crimē dr crimē pduellionis.i.crimē hoſtis:vt hoſtile.ff.de ver.ſig. quos nos hoſtes .nt.

¶ Sz cum inualuerit ꝓſuetudo ꝛra fere vbiq; ſtrax. nūquid talis ꝓſuetudo excusabit a mortali peccato. R' dicūt quidā q ſic idacētes illud Amb.32°.q.4°.obiecuit Jacob q̄nor vxores q̄ mos erat crimē nō erat:ſ illud fuit omnia reuelatione ꝓcessum:q̄ qtz dr mos qtz fas. ex de dnor.gaudent § qui vo pagani circa finē. Ally distinguūt dicētes q ſi quis duellū offerat vel oblatū ſpōte ſuſcipiat: mortaliter peccat. Si vo ſit iudice cogēte relatū: cum aliter periculū corporis vel rex euadē nō possit excusat.ex de homi.interfecti.n B opi.è toler abilior q̄ pma ſz ray.n gof.nō tamē admittit eā. Tertij dicūt cū ala. quibus ꝓſentit ray.n gof.n hosti.ex.c.c.i.q il le qui iudice cogēte inuit' duellū ſuſcipit: n ꝓmittit:excusat a tāto: nō a toto.metus .n.ille peccatū attenuat:nō oio euacuat.ex q me.cā.ſacris.circa fi.poti' .n.dz omnia mala pan q̄ peccato mortali cōſtare.32°. .q.5°.ita ne .grauit' tū peccat offerēs ſpōte q̄ ſuſcipiēs:inder xferēs ſine auctoritatē ſpēs assessores n adiuocati: n quinis alij ad hoc ꝓſilij aut rilij vel fauorē dātes pre ſbyteri etiā benedictōem ſm cōſuetudinē aliquor locor ſpētes. Rod.tū dicit q 2° opi.vt esse rōabil.n maxie vbi innocēs ac cusat de crimie ad mortē: qui ſi duellū oblatū recuſet ſtatim ſuſpendit.dnz.n.vt dicere q talis teneat ſe poti' ſuſtinē ſuſpendi q̄ in duello ſe meri.Et forte distinguendū ē ſm eundē q in cā criminali lz duellum ſuſcipere non offerre. In cā vo ciuili de tēporalibus nō lz offerre nec ſuſcipere: cum i tēporalib' habeat qui ſ poti' oē damnum ſuſtinē q̄ duellū ſic ſuſcipere. Sz tū ſi licet layco res ſuas cū armis defēdere: n eas defendendo raptorē occidē ſi non pōt aliter defendere vt aliqui volūt: nō apparet rō quare p defensione rei ſuar layc' nō possit ſuſcipē duellū ſibi oblatū: vel potius illatū a iudice. n hec opi.è benignior. n etiā probabilior vt ſz rod. tū ꝓ eū eſt q duellū prohibitū ē.vt patuit in qōe pcedenti. Clic' ait ſz oēs in nulla cā n nullo mō p ſe vel p alū pōt duellū offerre: vel et oblatū ſuſcipere.ſ eccla ſine eps dz eū efficacit defendere.qr ē de iuriſdictōe ſua .ex de fo.cōpe. .c.1.n.2°. Quid ſi clicus ꝓ facit.ſ.offerē do vel ſuſcipiēdo. Rūdeo de rigore iuris dz deponi.ex.c.de de.pn.idn.c.i.vt ſtatū dicet.

C Ircā 2m ſcēdū q pena pugnātū eſt q ſiſtine clici debēt deponi:vt dicū eſt. Si tamē nec mors nec mutilatio iteruenerit per eps ſuū cū eis potēt dispensari .ex.c.c.i.n.2°. Si tū presbyter l' alius clicus in duello oblato vel ſuſcepto ab eo ptem digiti pdidiſſet.nō tū tātus gn ſine ſcādalo poſſit ſolēniter celebrare q̄tū cunq; ſit grauis excessus: eps eius cū tali poſt pactam penitentiā potest dispensare. ex.c.c.i. Sz nſi homicidiū interuenerit ſt ſm q notat gof.adhuc ſecū in beneficio dispensari.ex.c.c.2°.in ſt. ¶ Dō autē dicitur alibi cum homicida dispensari nō posſe.vt di.50.mtor.n in plibus alys in rib' i officio locū habz. Nam cum alys dispenſatur in beneficio:n non i officio.vt di.50. ſtudeat.ſm tamē q notat hosti. in beneficio curā aiarū habente cum tali nō dispenſabit inferior papa. Contra vero laycos quomodo ſit in talibus pcedēdū requirē .J.li.2°.ti.de ſcandalo. ¶ Ad hoc nota ſic nō.gof.n ray.ſi contingeret aliquē i duello mori: in putaret' oīb' qui dediſſet ab cōſiliū:an teneaz:vel fauorē. n ēnt omnes tales irregulares.i7°.q. 4°.oēs. ¶ Quid de clicis illis qm reliquias afferūt pugnibus ad iurandum: nunquid fiunt irregulares:ſi ſequatur homicidiū in illo duello Rūdeo.ray.videt' inuere q ſic. vt in illa .q.Sed cū inualuerit.nt. Tales .n. videt' coadiuuare ad B q fiat duellū: ſicut n illi qui dant benedictionē hoc tū ſm rod.durum videt' :dicē tamē cōtrariū non ē tutum. ¶ Quid de epis n capitulis n abbatibus qui cogunt i curis regū duellū ſtare:aut res ecclias amittē. ¶ Quid et de hi' personis habētib' iuriſdictionē temporalem in quor curis duella ordinant. ¶ Rūdet Rod.q ſi per ſe vel per alios de ſpāli mandato eor duellū offerat. vel ſuſcipiatur:vel etiam praestent auctoritatem ſpecialem ad hoc faciendum: mortaliter peccant.n fiunt irregulares ſi mors inde ſequatur. Si vero hoc fiat per laycos qui curam gerunt rerum ipſorum ſine ſpecialī eorū mandato: licet peccēt mortaliter ſuſtinendo n diſſimulando talia fieri in curis ſuis: ſiue ſuorum baliuorum:cum ipſi ſciant. non tamen ex hoc fiunt irregulares: ergo ſuper hoc non praestant auctoritatem: licet ſuis baliuis praecipiāt q in tali vel in tali causa iuſticiam faciant.

qz in hi generali mãdato nihil mãdari intelligitur de duellis. Si vo rex vel pnceps alius pson ecclesiastica vellit cogere ad duellũ aut ꝓpter recusatiõem duelli ei bona ecclesie l' sua auferre: debet eos se invicem martialiter adiuvare: ⁊ debet potius oia tolerare q̃ consentire. potest etiam dici in publicis pdicatõibus: modeste tñ ⁊ quasi cõpatiẽdo q̃ qui hoc faciũt in statu salutis nõ sunt. Et hoc maxime vbi credũtur suris ignorãtia laborare: que non ẽ tolerabilis in ecclesiasticis viris sive psonis. B ãt que dicta sũt de duello debet intelligi etiã de iudicio ferri cãdentis: ⁊ aque frigide: ⁊ alys hi. B roõ.

De torneamẽtis titulus 28.

Posteà cõsiderãdũ est de torneamentis: quibus est q̃z sequũt homicidiũ, dicunt aũt torneamẽta quedã nundine vel frie: non ꝗ hostes ꝗ instar hostilis pugne facere. ⁊ dicunt nũdine: qz ad ea de diuersis partib⁹ ⁊ cã lucri sicut ad nundinas cõuenitur. dicunt et frie a feriãdo: qz tũc milites ab alijs operibus vacãt. Querit aũt vtrũ torneamẽtũ sit licitũ. R° aliqui dixerunt simpliciter q̃ nõ. p eo q̃ fit ad ostentationẽ: ⁊ ẽ ibi vite discrimẽ. ⁊ ideo quicquid inde sequit vt mutilatio ⁊ mors talibus sic pugnãtibus imputat. Et si dicat q̃ concessũ fuit filijs israel vt discerẽt artẽ certãdi cum hostibus. Iudi. 3° dicũt q̃ h non fuit eis cõcessũ nisi vrgẽte necessitate nec ꝓtra se invicẽ. ꝗ ꝓtra eos quos expugnare debebãt. s. cananeos. Et si dicat q̃ bellare in casu ẽ licitũ. g ⁊ discere bellare: quod fit p exercitiũ est licitũ. dicunt q̃ licitum eẽt si debito mõ: ⁊ sine salutis periculo fieret: ꝗ sic non fit in torneãdo. Alij dissuadũt q̃ tale exercitiũ fieri põt cũ moderamine q̃ sicut: ⁊ sine discrimine salutis. si adhibeat debita cautela: ⁊ in ꝓparatõe: ⁊ in exercitione. ⁊ tunc aut fit ad ostẽtatõez potẽtie sive vane glorie: vel ꝓpter questũ aut ritie. ⁊ tunc simpliciter est illicitũ. Aut fit ꝓpter experiẽtiam ꝓprie fortitudinis ⁊ vsus armor: ⁊ bellice industrie: vt beat idoneitas bellãdi p fide ⁊ pace ecclie. ⁊ tũc ẽ licitũ. Sic g si hoc fieret cũ bono moderamine ⁊ bona intẽtõe: ⁊ ꝓter ecclesiã nõ esset ꝓhibitũ: nec esset peccatũ: ꝗ esset vtile p defensione reipublice. ⁊ ideo non est ꝓhibitum

cuili iure. quod patz. ff. de alea. solent. vbi cõcedunt ludi in quib⁹ virtus corporalis exercet. Prohibet aũt fm ius canonicũ ꝓter abusũ ludẽtiũ: ꝓter quẽ sepe ꝓuenit inde mors hoiũ ⁊ periculũ aiãz. obligat tamẽ eos prohibitio quacunq̃ tonsent intẽtione: quia statutũ est generale. ex de torneis. c. i. ¶ Pena torneantũ ẽ fm canones q̃ tõneãs si quẽ etiã casu occidẽt homicidij reus ⁊ irregularis erit. qz. n. talis ludus est prohibitus tanq̃ multũ periculosus: quicquid ex eo sequit ludenti totaliter imputat. ar. ex de pstump. c. i. nec ab hac pena necessitas immũes in torneando excusabit. qz ad hãc necessitatẽ spõte ⁊ ex ꝓposito se ingessit. ⁊ ideo imputet sibi. ar. ff. quod me. cau. si mulier. R° p. Ille autẽ q̃ in torneãdo occidit carere dz ecclesiastica sepultura. licet si mortuus fuerit: vel letale vulnus acceperit: si penitẽtiã prius ñ negatur. ex. c. c. i. in fi. nec per cõsequẽs viaticum. ar. di. 50. penitẽtes. ⁊ ex de peni. quod in te. ⁊ sic qõ plus ẽ cõcedit. ⁊ qõ minus ẽ negatur: quod ẽ hic spãle vt hoc terrore vestitãt milites ab hoc ludo. Hanc autẽ penam patiuntur illi soli qui illue aio torneãdi veniunt: ⁊ ibidẽ decedũt. ⁊ subaudi. vel letale vulnus accipiunt. Si autẽ aliqs curiositate videndi torneamẽta: vel cã reperendi debita: vel alia simili causa vadẽs illuc: mortuus ibi fornito casu fuerit: non negabitur ei ecclesiastica sepultura: maxime si xpi corpus receperit: ⁊ vnctus oleo sacro fuerit. ex. c. c. 2° Ideo vero dicimus ibi maxime qz sufficũt ibi certa signa penitẽtie. ex de sen. ex. a nobis. 2. In clerico tñ g ad videndũ torneamẽtũ iuit: ⁊ ibi decessit: forte locuz habebit pena decreti. 23ª. q. vlt. Quicunq̃ clericus. que ẽ q̃ licet sepeliat. pro eo tamẽ nec oratio nec oblatio fiat fm hosti. ¶ Quid de militib⁹ qui illuc animo pugnãdi accedũt. nõ tamẽ ostẽdunt. aliq̃ tamẽ ab alijs occisi sunt: nũquid tales ad ordines promoueri poterũt. R° ndeo q̃ nõ fm. gof. ray. ⁊ hosti. quia ad rẽ dãnatã ⁊ prohibitam accesserũt. ⁊ idez dicunt de illo qui interest bello illicito. impedit. n. talis ꝓter culpã precedẽtẽ. 15ª. q. 1. c. fi. ⁊ de re. di. i. si quis cum telo. Potest tamen vt dicit ray. cũ talibus dispẽsari q̃s: dũmodo nec mors nec mutilatio membri fuerit subsecuta. ar. etiam de cle. pug. in duello. c. i. ⁊. 2°. Et intelligit hoõ. si non fuerit per illos: licet fuerit p alios sbsecuta. ¶ Quid de his

quæ milites l' alij lucrãtur i torneamẽtis: nunquid possint ea retinere. Rs. fm Rica. quoꝫ 2°.q.29ª.ꝛ fm rod. Si quis cõtra legẗ torneamẽtorꝫ aliquid lucrat' fuerit: si sciẗ a quo habuerit tunc ei restituat' vel ,p eo pauperib' dabit'. si habꝫ vñ possit. si autẗ fm legẗ torneamẽtorꝫ non tenetur ei reddẽ a quo habuit. ꝗ in foro pnie induci debet q̃ illud in vsus pios eroget. si autꝫ hãc penitẽtiã suscipere noluit non dꝫ ad eã cogi ꝗ alia pnia dꝫ ei imponi: ꝛ absolutio impendi.

De bello titulus.29°.

Deinde qꝫ in bellis plura fiunt homicidia: cõsequẗer ꝛ ipsis sit aliqua hic notãda. qdã.n.q̃ runt ꝛ etiãdẗ. i h.2°. in ti. ꝛ charitate ,p eo q̃ ꝛ determinat' ibi ꝛ pace: que est effect' charitatis' cui. s' paci opponit' bellũ. Querit' aut ibi vtꝫ bellare sẗper sit peccatũ. ꝛ vtrũ cpis ꝛ clicis liceat bella facẗ. ꝛ vtrũ liceat vti in fidũs in bellis. ꝛ vtrum liceat bellare in festis. Ibis ꝗ q̃ãbus ꝗ pretmissis p̃ videdũ est qd̃ bellũ potest dici in stam. 2° vtrũ liceat se defendere. Circa pmũ faciendũ bzant q̃ sicut dicit j. ibidẽ in solutõe pme q̃ãs: iuste bellare licet. Ad hoc autẽ q̃ sit bellũ iustum tria requirit. s. auctoritas pncipis. causa iusta. ꝛ intentio recta: vt pbatur ibidẽ. Suppositis ꝗ bis q̃ dicuntur ibi: addẽdũ est ad maiorẗ instructõem ꝛ hac maria q̃ sicut ne. bosti. i sum ma ti. ꝛ treuga ꝛ pace multiplex ẗ bellũ. vnũ qd̃ est inẗ fideles ꝛ infideles: ꝛ hoc est iustũ ratione fidelũ: ꝛ non respectu infidelium. et ꝛ hereticorũ. Aliud bellũ ẗ inter fideles hinc ẗ de: ꝛ hoc fit aut auctoritate iuris aut iudicis: aut ,pria voluntate. si fiat auctoritate iudicis legitimi non errantis. pura qꝫ hi ,pria quos dat auctoritatẗ: ei subsunt immediate. ꝛ hẗ ius exercẗdi in eos merũ imperiũ nec ẗ iudex in eã ,pria: nec errat: dicã pt iustũ. ff. quod me. can. cõtinet. Igitꝫ ,pria nõ subditos nõ habet actionẗ: qꝫ actor sequitꝫ forꝫ rei: nisi forte i exercẗ iudicis iniuriãs ius reddere noluerit. vt. 23ª. q. 2ª. c. 2°. Iõ cuã qui nõ hẗ merũ imperiũ hanc actõẽ dare nõ pot. ff. ꝛ in iudi. om. in. l. 5ª. nullus ẗ i eã ,pria pot cẗ iudex. 23. q. i. §. i. Nõ excusabit aut errꝫ iudicis impugnãtẗ saltẗ a toto. et ꝛ temporꝫ dilectus. §. cũ igitꝫ. Nã nisi pbabilis est

ser cõperto tamẗ error satisfieri debet. et ꝛ fri. ꝛ ma. fraternitatis. §. Ius est tamen ,p auctoritate iudicaria presumẗdum nisi apparet cõtrariũ. et ꝛ reum in pãtia. Igitꝫ qui auctoritate iudicis talis. s. legitimi nõ errãtis aliũ impugnat: iuste impugnat. Impugnat' autẗ iniuste se defẗdit. qꝫ ẗto magis apparet ꝛ cõtumacia ꝛ rebellione presumptuosa. ar. ꝛ pe. di. 6ª. § i. ad fi. Idẽ est si fiat auctoritate iuris vbicũq̃ cõcedit' a iure quo ad ei cui ius peccdisset est ponẗ exẗplũ in assassinis quos si quis receptauerit ẗ bodie a populo romano perpetuo diffidat'. ita q̃ possũt occupari eius bona. ita q̃ nulla requiratur alia diffidãtia li. 6°. ꝛ homi. ,p humani. § fina. Exẗplũ etiã in C. qũ liceat vnicuq̃ sui iuse. vin. l. i. Idem i primi vel viani repellẗ da iniuria. Si aut nõ interueniat auctoritas iuris vel iudicis. bincide est iniustũ quo ad pugnantes. Iustum autem quo ad defendẗtes. ff. ꝛ iustitia. ꝛ iure. vt viꝫ atq̃ iniuriã. Est ꝗ bellũ iustũ fm bosti. ibidẽ. qõ edicto publico pncipis geritꝫ ,p rebꝫ repetãdis: aut ,pulsandorꝫ hostũ cã. 23ª. q. 2ª. iustũ. ꝛ § cum ꝗ. Et breuiter qui auctoritate iudicis ,pria recte superueniẗte gladium accipit siue iubẗl. siue defẗdẗ: iuste bellat. 23ª. q. 5ª. §. ccc. Qui ꝗ auctoritate ,pria gladiũ accipit ẗ gladio feriẗdus. 23. q. i. §. i. Et qui sine iussu pncipis bellũ igerit tenet' lege iulia maiestatis. ff. ad le. iul. maie. l. 3. licꝫ iniuriẗ necessitate suffiat auctoritas magistri officiorꝫ. vt ar. C. ꝛ fabricẗsib'. in. l. fi. ti. u. Ad hoc nota fm bosti. ibidẽ q̃ qui est bellũ iustũ: nõ tũ hereticis oẽs capiuntur ꝛ spoliãt'. ꝛ spolians sit dñs rei. 23ª. q. 5ª. dicat. ꝛ di. i. ius naturale. ꝛ. ff. ꝛ acqui. re. do. l. naturalẗ. §. vlt. Si tñ aliquis sub aliquo militet. tota ,pda ẗ dñi. ꝗ dominus tenet' eã equaliter diuidere. vt. 23ª. q. i. militare. fit autẗ hec diuisio fꝫ qãtatẗ p̃sonarꝫ. Quod aut dicit' in dicta. l. naturalẗ. q̃ ea q̃ capiuntꝫ i bello nrã fit. verũ ẗ q̃ sunt accipiẗtis tenet' tñ il'a dominio da re. vt ea diuidat fꝫ p̃sonarꝫ merita fꝫ Io. Insup nota q̃ dificiẗ iustitia ciuitas vel domin' terre si negligẗs fuerit reddẗ iusticiã potest imperi. 23ª. q. 2ª. dominꝰ ꝛ. ꝛ aduersarius ꝛ predari: vt in li. ꝛ fcũ. ꝛ inuestitura quam Titus accepit a Sẗ pronio. §. finali: quod intelligi debet gladio spirituali ,premisso. extra ꝛ iudi. cum non ab homine. Ex ,premissis elici pot fm

bostu. ibidē. q̃ est bellū septuplex. p̃m. s. qō
ē it fideles ⁊ infideles: pōt dici romanū: qz
roma ē caput ⁊ mater fidēl nostre. ⁊ hoc
est iustū. 2m ē iter fideles pugnātes auctō
ritate iudicii. ⁊ pōt dici iudiciale. ⁊ est iu
stum. 3m ē quod fiūt fideles iudici con
tum acces. ⁊ cū iustū. ⁊ pōt dici presūptu
osum. 4m ē quod faciūt fideles auctori
tate iuris. ⁊ pōt dici licitus 5m est quod fa
ciūt fideles contra auctoritatē iuris. ⁊ ꝗ
est iniustum. ⁊ pōt dici temerariū. 6m est
quod faciūt fideles auctoritate ꝓpria aliōs
impugnātes. ⁊ hoc ē iniustū. ⁊ pōt dici vo
luntariū. 7m est qō faciūt fideles auctori
tate iuris se defendēdo ꝓtra eos qui voluī
tarie impugnāt. ⁊ hoc est iustum. ⁊ pōt di
ci necessariū. In bello ḡ romano. iudicia
li. licito. ⁊ necessario non tenet quis ad re
stitutionē. In presūptuoso vo. temerario.
⁊ voluntario tenetur quilibꝫ ad restitutio
nem. Sm hoc intelligē illud ex de iureiur.
sicut. ⁊. j. Si constiterit. Quid ḡ de comi
tibus ⁊ aliis dominis qui sine auctoritate
principis arma sumunt ⁊ sumi faciūt: ⁊ va
sallos ꝓprios exheredāt. Rō bostu. non du
bitat quin ad restitutōēz teneātur: nisi ser
uēt ordinē iuris. qui ē s. q̃ si vasallus iuri
stare velit audiat. si cōtumax ē impugne
tur: quod fieri pōt iuris auctoritate: vt in
dice pcipiēte. C. de epi. ⁊ cl. si qui in ꝗ ge
nus. si ḡ ē dōs qui imediate subest principi:
cōqueratur de vasallo ꝓprio: ⁊ non dicat
ius sibi: sed vel auctoritate principis gla
dū assumat: vel ad dioecesanū vasalli re
curat. Ad cui monitōēz si noluerit obe
dire excōicabit rōe peccati. ex de iudi. no
uit. ⁊ si p annū excōicatus steterit: ex tunc
dioecesan cū ⁊ res eius exponere poterit.
xi. u. q. 3. rursus. ⁊. c. quisquis. ex hz. n. se
cular brachium recurrere ad ecclesiasticū.
sicut fit eo. ex de iudi. cum nō ab homine
. §. fi. Quid si barones subdui comitis:
vel ducis habēt guerrā cōtra eū: vel etiaz
comes cōtra regē: vel eo. cuius principis
auctoritas est requirenda. Rūdet rō. q̃
princeps qui nullū hēt superiorē siue sit rex
siue imperator pōt auctoritate ꝓpria si sub
sit causa iusta mouere bellū tam cōtra sub
ditos q̃ ꝓtra extraneos. Potest et suis sub
ditis concedere auctoritatē bellandi tam
ꝗ principem extraneū q̃ ꝓtra subditos eius
si cā subsit: ⁊ expedire viderit. ⁊ nō ꝓtra sub
ditos ꝓprios: q̃ diu pōt iniuriātē iustificā
re: vel q̃ diu vult cōtra eos: vel cōtra suo iu
dice iuri stare: si sit iudex iter hos principē ⁊
iniuriātē. Sī āt si posset reū iustificare: aut
si ille nō vlt iuri stare: nō tātū princeps hos
⁊ etiā ille principes qui sup se superiorē hz mo
uere pōt bellū ꝗ hos iniuriātē: si ibsi et me
diate vel imediate: ⁊ passo bellādi ꝗ eum
licētiā dare. Si autē iniuriās nō subsit im
mediate vel mediate principi sup se superio
rem habēt: princeps ille dare nō pōt ancto
ritatem subdito suo monendi arma ꝓtra
eum. Sz auctoritas principis superioris ē
requirēda. a maiorine si iniurians ille pertie
at mediate vel imediate ad iurisdictōem
illius principis superioris. Cum ḡ vasallus
eo ritus habz guerram ꝓtra comitē: ancto
ritas regis ē requirēda. Si aūt comes cō
tra regē. ⁊ rex nolit eis ius ere hēre p pa
res curie humiliter requisitus: si ius sunz ar
mis defendāt cum moderamine in culpate
tutele non peccāt. Auctoritate tamē ꝓpria
regē nō poterūt impugnare. papa tū facta
de regis excessu denunciatōe: si rex nollet
a peccato desistere: posset eum excōicare:
⁊ crescēte cōtumacia: auctoritatē mouēdi
ꝓtra eū arma dare. Cū āt rex hz cāz guer
re ꝗ imperatorē: vel eo. nō credit q̃ vtrq̃s
vel alteruter teneat ius suū prosequi i for
ma iudicij: cū neut illoz hēat sup se supi
orē. peccaret tū mouēdo bella iniuriā pas
sus. si iniuriator satisfactōēz offert ad arbi
triū bonoz viroz de plano: ⁊ sine strepitu
iudicioz. Ad ꝗ nota sm bostu. ⁊ Inno.
ex de restit. spo. super. c. oliz cāz. ⁊ de iur iur.
sicut. ⁊ j. Q. bellū aliqd dicit ꝓprie. ⁊ sic
solus princeps qui superiorē nō hēt pōt in
dicere bellū etiā ꝗ eos qui nō sūt de iurisdi
ctōe sua ⁊ alterius principis. ⁊ tūc pōt ca
pere personas ⁊ res hostis ⁊ etiā aliōz in
iuste iniuātū eum: ⁊ capti fiunt capiētium
serui. Aliquādo bellum dicit large. ⁊ sic
quisquis prelatus habēs iurisdictōem tē
poralē ꝗ subditos inobedientes licite mouz
arma. 15. q. 6. auctoritatē. ⁊. c. nos sāctō
rum. sicut etiaz talis licite mouet bellū. p
tuēdo iure ecclie: qui etiā potest interesse:
licet non debeat personaliter pugnare. 23.
. q. 3. Maximianus. ⁊ cadē. q. 8. igitur. ⁊
i his casibus nō dicit ꝓprie bellū fieri. sz
melius exercitus iurisdictōis vl iustitie. ff.
de rei ven. Si res. Ite qui quis vim vi re
pellit incōtinēti: nec in his capti fiūt serui.
dicūt tū aliqui q̃ si bellum non ē indictuz
ꝗ aliquē. ⁊ aliq dictoz modoz pceditur
ꝗ eum: tunc nisi forte de muninonibus

eorꝫ lederetur ille qui procedit contra eũ: nõ posset capere res vel pſonas auriliatorꝫ eius: nisi primo proferret sententiã cõtra eos. 2ª. q. 1. nos in quencꝫ. Et si non est re sua iurisdictõe ꝫ alterius habet coram suo iudice instiriã re eo prẽ. 23ª. q. 2. domnꝰ. Si vero iudicẽ nõ habet coram q̃ possit suã iusticiã obtinẽ: licet sibi recuperare sua ꝓpria auctoritate. C. de iudeis. iudex. 1. l. nullus. certũ ẽ tñ q̃ si pſonas vl' res eorꝫ i bello capiat dum suã iurisdictõem exercet. pt pſonas punire: 7 res tenẽ. q. 2 i eius territorio reliquerũt: 7 eiꝰ iurisdictionẽ ipedimt. Itẽ dicit quidã ibidẽ. q̃ vbi gs per alium rẽ suã. 7 ins suũ ꝓsequi nõ põt. licet auctoritate sapiõris arma monẽ 7 bellũ indicẽ ꝓ suis recuperãdis. vel et fortune sua vel egualẽs. sine tñ aliorꝫ scãdalo 7 periculo ac cipe. 23ª. q. 2ª. c. 2º. tamẽ si sup se incipem bꝫ. facit hoc auctoritate sua. vt. ca. q. c. 1. ß Inno. 7 hostiẽ. ¶ Quid si qs ꝗ aliquẽ bellum mouit: 7 cãm iustã monẽdi hãt. q. 2 p dãnis sibi illatis: nõ tñ itẽtõeꝫ rectã nec auctoritatẽ habẽt. Nũquid talis tenebit' restituẽ qcquid i illo bello acquisiuit. Rñdet rod. q̃ non i foro penitẽciali. nisi ceterũ vl' dãnificauerit aduersariũ plus q̃ ille iniuste de suo hãerat: vl' eũ dãnificauerat. de ß vide. j. h. 3º. 11. de pace. ar. 6º. q. 1. ¶ Quid si clericus dñum suũ in guerra iusta comitatur: 7 de ea aliquid ꝓsequat'. nũquid illud restituẽ tenet'. Rº fm rod. q̃ si datũ sit ei ab illis quibus licuit: apere: pot illud retinere. si aũt ipse rapuit cum rapiẽdo peccauerit. indiscretõbꝫ i foro penitẽciali. si potest q̃ illud restituat ei cui abstulit si scit quis ille sit. sin autẽ q̃ ex pauperib'. hi'. n. dic' rem illã rapiẽdo nõ fecit suã. q. sicut dñs eiꝰ nõ potuit ei dare auctoritatẽ bellãdi. ita nec rapiẽdi. tñ rẽ talẽ raptã pot de cõsensu dñi sui retinere. dum tamẽ illã ꝓcesserit sibi adhuc guerra durãte. q. tunc pide est ac si eam sibi dedisset.

SEquit' de 2º. f. vtrũ liceat vim vel iniuriam repellẽ. vt'. n. q̃ nõ. p illã Matõ. 5º dicit vobis non resistẽ malo. Rº ad qõem hãc valẽt illa que dcã sũt sup. f. 11. de homicidio. q. vtrũ aliquis liceat se defẽdẽdo aliquẽ occidẽ. 7 q. se. f. vtrũ liceat dicis. Et sic ibi sũt tres opiniões 7 hic. qdã. n. vt bu. dicit q̃ nulli ꝫ vis repellẽre percutiendo: ꝫ tñ defẽdẽdo. puta opponendo baculũ vel aliqd tale. Alii dicit q̃ laycis nõ clerici licꝫ repercutẽ. vt lauf. 7 ber. Tertij dicunt q̃ ß est licet dicis. distinguit tñ q̃ vis aut iferꝫ pſone aut rebus. si pſone tunc est vis repellẽda ꝓuis q̃ sit illata. q. fm legẽ licet occidere insidiãtẽ 7 occidere volẽtẽ. quod intelligit: nisi manus eiꝰ aliter euadere possit. ff. ad le. aquil'. l. 4. in pncipio. 7 5ª. Si aũt sit vis illata: aut pensum videt eũ qui pensit paratũ repercutere: 7 tũc licet eũ repercutẽ: aut videt eũ quiescere vel discedere tũc non ꝫ sibi cum percutere. q. hoc nõ effꝫ sibi iniuriã repellere: ꝫ vltionem expetere. cõtra illud. c. seditionarios. di. 46ª. requirit' q̃ q̃ pentiat se defẽdendo non delicẽdo. 23ª. q. 1. quid culpat'. 7 idẽ dicit Inno. ex de resti. spo. olim cãm. 7 gos. ti. de homicidio. 7 ber. e. ti. significasti nob. 7 q̃ se defẽdat cum moderamine. ex de resti. spo. olim cãm. in fi. moderamẽ intelligit' vt si vis cum armis inferat': cuꝫ armis repellatur. aliꝫ vero sine armis. ff. de vi 7 vi ar. l. 1. §. vim vi repellẽ. 7 vt non magis ledat' aduersari': maxime a ꝓposito q̃ excedat illata violẽta fm rod. debet tamen ex ea hoc cõsiderari q̃ntas pſone: vt indãnꝫ parvus vel debilis cũ armis se defẽdat: si ꝓtra se elevato pugno magnus vl' fortis veniat. ar. 3ª. q. 7ª. § tria na. v. si vo i uno a liutorio. Si quis tamẽ defendẽdo se moderamẽ excedat. nõ tamẽ a ꝓposito q̃ tenetur ad aliquã satisfactõem nisi ad cautelam. ff. ad le. aquil'. si ex plagis. § tabernarius. Si autẽ excedat a ꝓposito tenet'. Ioanc opi. modo pmisso ray. recitat: 7 approbat. 7 contenit eꝫ eo gos. dicit tamen ray. q̃ licet ille qui se defẽdẽdo contra clericũ excesserit nõ a ꝓposito: nõ incidat i excõicatõem. tutius tamẽ credit q̃ teneatur ad satisfactõem aliquã de excessu. vel etiã quãtũ ad pniam 7 irregularitatẽ: si forte ꝓter suã pcussionẽ mors secuta fuit. Si tamẽ ex ꝓposito excessisset ad maiorẽ satisfactõem 7 penitentiã teneretur. ex de sen. ex. cum nõ ab homine. 7. c. perpendimꝰ. 7 de resti spo. olim cãm. 7 de homicidio significasti §. vlt'. Si autẽ vis inferatur rebus repellere licet vim illatã 7 inferendã: 7 potissime illatam. dũ tamẽ fiat incõtinẽti. l. q̃ cito scit vim illatã ꝓus q̃ diuertat ad contrarium actũ. Idem ber. vt in. c. palloga. 7. ff. de ver. ob. ꝓtinus. in pan. Et est fm rod. 7 ber. ex de homicidio. significasti. 7 hostiẽ. extra de sen. excõ. super de cereali. Inno. dilecto. Contumacio ista intelligenda est secundum negocij qualitatem. prout

erigit ad ꝓparatiõem maiorẽ vel minorẽ tẗporis tractum. Actus vero cõtrarius intelligit si dissilet iniuria: ⁊ ponat animi ꝓsequẽdi rẗ suam alys occupatõib⁹ dando operã. ¶ Quid si forte dum ille cui vis infert vult hostem expellere ꝛ sua possessione quam occupauerat iuste ⁊ male: alii qui occidãtur vel vulnerentur. Ꝓ: credit ray. ꝙ tenetur sin modũ supra positũ i ꝛfensione ꝓsone. vbi.s. distinctũ est. vtrũ ꝛ fendẗ se excedat a ꝓposito: ⁊ per eadẗ iura. ⁊ satis cõuenit cũ eo Innocẽ. hostũ. ex ꝛ restũ. spo. olim cãm. ⁊ hoc itelligẗ ꝯ ray. ꝛ imperfectus. pfectis aũt repugnãt non lꝯ. quod ostẽdit dñs dicens Math. 5°. Si qs te percusserit in vnã maxillã prebe ei ⁊ alã. ⁊ ad Ro. 12° Non vos ꝛfendẗtes carissimi. ⁊ date locũ ire. ⁊ similia. Si aũt quẗatur qui sunt ista pfecti. Pendet ro. ꝙ hoc ꝛbet intelligi ꝛ solis illis qui p votũ vel ꝓceptũ vel statutũ obligan sũt ad non repercutiẗdum quales fuerũt apli ⁊ discipuli i ecclia primitiua: qui tenebãtur ex constitutione domini nõ repercutere. cum p sãguinem martyrũ erat ecclesia fecundanda.

¶ Ad hoc nota ꝙ ꝯ ray. ⁊ ro. ⁊ Inno. ꝛ restũ. spo. sup. c. olim cãm. ꝙ ꝓ rebus rẗpẗdis ⁊ ꝛfensiõe patrie põt moueri bellũ sũ auctoritate pãcipis vl ecclie: quia ambobꝯ licꝯ ꝛ iure naturali vim vi repellere incõtinẗ: ⁊ cum moderamie inculpate tutele. di. 1. ius naturale. ⁊ ex ꝛ sen. cr. si vo. ⁊ dicit Inno. ⁊ ro. vbi sup. ꝙ hic dicit bellũ vti armis ad ꝛfẗdẗdũ: non ad impugnãdũ. Et dicit ro. ꝙ nomie rerum cõprehẗdantur nõ tãtꝯ res corporales: ⁊ etiã iuriꝛ. ꝓ quibus etiã illatus põt moueri bellũ ad consequẗdã satisfactionẗ. nõ libidine vidicte: ⁊ zelo iustitie. vel quãtꝯ ad incẗesse. Aler. aũt an. 3° t. 2° c. ꝛ legio⁹ punitõis. q. 2ª. o. ad qões pãcipalẗ rẗdẗs in 3° sũme sue sic distinguit ꝙ iniuria que iferꝛ aut est ꝓsonalis ⁊ ꝓuata vl publica. si sit publica ꝓpulsanda est iussu pãcipis: ⁊ manumilitis. ad Ro. 13° Non. n sine cã portat gladiũ. ori. n. minister est vindex in iram ei qui male agit. dicit ꝛ pãcipe: cui etiã ꝓpter hoc exterminat tributũ. Math. 22°. Reddite que sũt cesar cesarẗ. ⁊ ipsis militibus stipendia. Luc. 3° Estote cõtenti stipen. vestris. ⁊ non nisi ꝓter ꝛfessionem reipub. que fieri nõ põt sine repulsa hostilis iniuriꝛ. Si autẗ sit iniuria ꝓsonalis. ꝛ illa intelligit illud Math. 5° Dico vobis non resistere malo. ⁊ cũ distinctõe: qꝛ iniuria ꝓsonalis repelli põt triplicꝯ. s. vno mõ impediẽdo: sicut aplus act. 23°. Procurat ut milites a tribũo vt seruarẗ illesus. sic lꝯ oibus iniuriã ꝓpellẗ. nec phibẗ ꝗ Math. 5°. hoc. n. nõ dicit ꝓpue resistere. Alio modo verbis arguẽdo. ⁊ sic dñs percussus a ꝓpa percussore reprehẗdit: nec alterã prebuit Jo. 18° sic etiã licꝯ oibus. vnde dicit etiã glo. ibidẗ. ostẗdit dñs pacãtie ꝓcepta non ostẗtõe corpori. ⁊ ꝓparatõe cordis esse faciẗda. ⁊ sic intelligit illud Math. 5° Si quis te percusserit in ꝛ etiã maxillã prebe ei ⁊ alterã. i. sis parat alã patienter sustinẗ. 3° modo repugnãdo. ⁊ hoc duplicꝯ. vno modo necessitate cogẗte. vt cũ lesio aliũ vitari nõ põt. ⁊ hoc aut fiũ armis ⁊ sic pmittit clericis ⁊ laycis. ⁊ hoc flagrante maleficio cum moderamine inculpate tutẗe. ⁊ inconuenẗ. ⁊ sic intelligitur illa lex canonizata. vim vi repellere licet i instanti. qꝛ nequaꝯ facto interuallo. Aut cum armis. ⁊ hoc nõ pmittit laycis: non clericis. ⁊ hoc cum circũstãtys ꝓdictis. nõ esset autẗ moderamẗ si inferrẗ vis fiũ armis: ⁊ repellerẗur cũ armis. Alio modo vlseẽdi libidine: sic nulli licet. sic intelligitur illud Ro. 12° Non vos metipos ꝛfendẗtes carissimi. ⁊ ẗ similia. Sic ꝗ iniuriã repellere impediẽdo vl vbis arguẽdo licꝯ oibus. repellẗ vo repugnãdo necessitate cogẗte sine armis licet clericis ⁊ laycis repugnando. Sed cum armis licet laycis: non clericis. repellẗ autẗ libidine vindicte nõ tãtꝯ licet. ⁊ ex his patet quõ hoc quod dicit. Non resistere malo. differẗ intellectum est ꝛ ꝓsilio. ⁊ ꝛ pãcepto: ꝓdicta sufficãt ad pãs ꝛ bellũ. Hã ꝛ homicidijs que euenũt ꝛ bellũ bꝛ. j. li. 6°. ti. i 4°. ꝙnũ ad irregularitatẗ que pueniꝛ ex eis. ꝛ rapinis vo que fiunt i bellis ⁊ i guerris bꝛ. j. cum agẗ ꝛ 7° pãcepto.

¶ De trengis titulus .30°.

Postea ꝓsiderãdũ ẗ ꝛ trenga q̃ solet fieri tpe guerre. Est ãt trenga securitas pãcta ꝓsis ⁊ rebꝯ ad tpꝯ: discõdia nondũ finita. pãt aũt ẗ discordie finis. Treuga ꝛ duꝯ sꝯ spẗs. vna pnẗõalẗ alia canõica. pnẗõalis formã ꝓcapit ex pnẗõe. vt ff. ꝛ ꝓscriptis. l. i §. si pueniat. Alio autem tempore quod est in conuentione est hostũ fides seruanda:

etiã infidēli. vt. 23ª. q. i. noli. quod ē verū si etiã infidelis fidem seruet fidēli. alis nō. vt ex ē ut cauſ. perueniat. vnde illi qui tēpore treuge ſarracenis bona ſua rapiunt: ad re ſtitutōem tenēntur. habēt etiã puniri a prin cipe cuius treugas frãgunt: niſi cēnt perſo ne ecclieſtice. Canonica treuga eſt que pt̃ odīn conuētōem certis diebus ⁊ tēporib⁹ eſt ſeruanda. certis diebus. ſ. a quarta fe ria poſt ſolis occaſuꝫ vſq; ad ſcōam in ſo lis ortu. ⁊ ſic debet ſeruari treuga feria 5ª. ꝓpter aſcenſionē domini. feria 6ª. ꝓpt̃ paſ ſionē. ſabbato q; eſt dies requiei. ⁊ oñica ꝓpter reſurrectōem. Eſt etiã ſeruãda ec tēporibus. ſ. ab aduētu dñi vſq ad octauã epīe. ⁊ a. 70ª. vſq; ad octauã paſc. ex. c. c. i. Sed ex quo bello intelligit̃ predict. tēporibus ⁊ diebⁿ eſſe ab eo ceſſãdũ. ſ. in ſto vel iniuſto. Rñdet gof. q; pōt intelligi ex vtroq; ex iuſto quidē. q; ⁊ſi ab eo nul lo tēpore ſit ceſſãdum. minus tamē eſt tũc inſiſtēdũ. ex iniuſto vo: q; ⁊ſi nunq; ſit fa ciendum. min⁹ tamē tũc vt ſic: ⁊ſi homies nō poſſit i tonũ corrigi. tamē refrenēt̃ vt cũq;. Ad has treugas ſeruãdas cōcurrit tripler funiculus. ſ. excōicatio diocesano rũ. cōfirmatio epōrum vicinorũ. ⁊ mutuus ꝓſilũ a coēpis impendēdũ. ex. e. c. i. Sz queritur vtrũ cēi ſint trãſgreſſores ſi hoc non ſeruēt. Rñdet gof. q; nō. q; h non ſũt vtentes moriḃ⁹ approbata. 4ª. di. §. leges ⁊ idē ſentiunt ber. ⁊ hoſtu. in ſũma. ⁊ cōtter magiſtri aly. ſed hoſtu. in apparatu ex. e. c. p̃ dicit q; eēs qui preceptũ hoc nō ſeruat: mortaliꝫ peccat. q̃ patet per hoc quod dr̃ in dicto. c. ordinis ſui periculo ſubiaceat peri culo. i. excōicanom ſm ber. ⁊ hoſtu. vel peri culo. i. depoſitionē ſm hoſtu. que qdem pena nō infligitur niſi. p peccato mortali. ii ª. q. 3ª. nemo epōrũ. dicũ. n. c. continet precep tũ ⁊ ſic imponit neceſſitatē nec con'ueta do contraria in talibus excuſat. ex. de con ſue. c. fi. ⁊ di. 4ª. §. leges. intelligit̃ ex ſtatu tis preceptorum: ſ. in ſimplicibus. Sciẽdũ etiã q; ſunt alique perſone certe quib⁹ per petuo treuge canonice debẽtur. vt ſunt pre ſbyteri. monachi. conuerſi. peregrini. mercatores. ruſtici euntes ⁊ redeũtes. ⁊ i agri cultura exercentes. animalia que arãt: ⁊ q̃ ad agrum ſemina portãt. ex. e. c. 2º. rompit te oratoria viſitantes. 2 4ª. q. 3ª. Si quis rompit 2s. ¶ Nota inſup q; predicti ma ri me eēs pnus ex plano ⁊ ſine coactōe. po ſtica vero iudiciaria prãte debet diſcordan tes ad concordiaꝫ reuocare. vt di. 90. c. i. ⁊ litigantes reconciliare. ff. ex offi. pſt. illici tas. ¶ Sed obijcit̃ q; ſi ſic inter litigãtes manebũt criminia impunita. q̃ ē cōtra le gem. ff. ad. le aquil' ſi ita vulnerat⁹. Ad q̃ d̃ dñ gof. q; dictũ pnus locuꝫ bēt i cau ſis ciuilibus in actōe iniuriarũ quã quiꝫ rem tere poteſt ſi iniuria eccliam nō attin gat. 23ª. q. 4ª. ſi is qui. ⁊ſi ſit facta non fa cēda. ff. ex pacti ſi vnus §. pacta. Item h intelligit̃ ex ciuilibus actōibus eo ſaluo q; in quibuſdã caſibus compoſitionis reme dium non habꝫ locũ. ex ex pacti. c. fi. Itez h intelligitur vbi ex crimine ciuilr̃ agit̃. licꝫ enim quis neget crimẽ. remittere pōt tamẽ a ciuili actionem. ⁊ ab accuſatōe vſi ſtere. ex ex accu. veniens. Sed videtur q; eēs iniuriã eccliẽ poſſit remittere. q; ē pat̃ eccliẽ. di. 95ª. eſto. pt̃ autez iniuriã illatam filio vōt remittere. ex ex inter cauſ. ⁊ſi rpus. Rñdet gof. q; ⁊ſi eēs dicatur pat̃ eccliẽ. eſt tamẽ eius procurator. extra ex do. c. fraternitatem.

¶ De 6º pecto. ſ. Nõ mechaberis. ti. 31º.

Conſequẽter conſiderãdum eſt ex pecto 6º. quod ē. Non mechaberis. Circa quod nota q; hoc precepto non tãtũ pbibet̃ adulteriuꝫ ſicut ſonat verbuꝫ mechandi. Mechari. n. eſt adulterari: ⁊ oīs mechus adulter eſt. imo ſicut dicit̃ Aug⁹ prohibe tur oīs illicitus coitus: ⁊ illorum mẽbrorũ omnis illicitus vſus. Omnẽ aũt illicitũ cõ cubitũ determinat p. 7. differẽtias. ſ. fornicatōem. meretriciũ. adulteriũ. ſtupruꝫ. fa cilegiuꝫ. incestum. ⁊ pertũ ſodomicum. Poſſet etiã addi octaua dr̃a: que poſſꝫ p circũlocutōez nominari libidinosus coit⁹ ꝓingalis. h aũt poſſũt ſic diffiniri. Fornicatio ē inordinat⁹ cõcubitus quo ſolu⁹ ſolu tã naturali vſu cognoſcit. ⁊ intelligit̃ ſolut⁹ ⁊ ſoluta quoꝫ vinculo. ſ. cõiugii. ꝓſanguinitatis. ordinis. religionis ſeu voti ꝓtinen tie. naturalis vero vſus dicit̃ ad dr̃am illã q; ē ꝓtra nãm. Meretricũ vo dicit̃ duo bus modis. quẽadmodũ ⁊ meretrix. Meretrix enim dicitur vno modo: que vagã libidinem ſequitur. ⁊ ſm hunc modꝫ meretricium eſt vage libidinis inſectatio. vaga autẽ libido dicit̃ ad differentiaꝫ fornicationis: in qua eſt libido determinata reſpectu vni⁹ ꝓſone. vt cũ vna ex infinitorũ

adhaerent vni. est matrimonii dico: vel quilibet alierii pdictorꝫ vinculorii. alio modo dicit meretrix cuius publice venalis ē tur pitudo. ⁊ fm hunc modum mereticii est mulieris solute publice venalis cōcubit⁹. Adulteriii vero est inordinatus cōcubit⁹: quo cōiugalis thorus violat. Vñ adulterium dicit quasi accessus ad alienii thorum. Stupii vero est inordinatus cōcubitus quo virginalis integritas corrūpitur Sacrilegii vero fm nomē suii non appropriat alicui differētie luxurie. Sacrilegii .n. ē lesio sacre rei . tamē put cōtrahit ad differētiā luxurie dicit sacrilegii. nii ꝓpr⁹ ⁊ melius diceret sacrilegus cōcubitus inordinat⁹ cōcubitus: quo cōtinentia vo sacrata leditur siue violat. Consecratā dico continētiam in monialib⁹ ⁊ religiosis ⁊ his qui receperunt sacros ordines: vl emisiii cōtinentie voii. oium. n. talius cōcubitus sacrilegium ē. Incestus vero ē iordinatus coitus quo vinculi ꝓsiguinitatis: vel affinitatis vel parentalis corrūpitur. Peccatus vero sodominii est inordinat⁹ coitus quo naturalis vsus i illus puerii qui est ꝓtra naturā. Libidinosus coit⁹ coniugalis multiplicat accipit. ideo notādum fm ꝓ distinguunt magistri ꝓ coitus cōiugalis alius ē licitus: alius fragilis: ali⁹ impetuosus. Licitus ē triplex .s. vel cā suscitā de ꝓlis ad cultii rei. vel causa reddēdi ꝓbitum. vel cā fornicatōis vitāde . primus ē theusebie virtutis. s. pietati. que ordiat ad cultus rei. 2⁹ iustice. 3⁹ cautele. ⁊ i his dicit nullii esse peccatii. Fragilis vero determinatur q ex fragilitate pueniit ⁊ in vxore fragilē delectatōem querit. q. nō cā plis: nec cā reddēdi ꝓbitii: nec causa vitāde fornicationis. ⁊ cā delectationis talis in ꝓinge . ⁊ in hoc distinguunt. q. amor illius delectationis aut ꝓponit ꝓ vo. aut postponit. Si ꝓponit: constat ꝓ mortale petii est . ⁊ est si diligatur plus q̄ deus. sllr ⁊ cōcubitus pueniēs ex tali amore. mōtale petii ē. Si vo postponat vo. ita ꝓ deus sēp plus diligat. veniale est: ⁊ cōcubit⁹ ꝓueniēs ex tali amore venialis ē. ⁊ hoc ꝓt grā sacramēti. Impetuosus est qui ex sola libidine pueniens metam honestatis ⁊ rationis trāscendit. ⁊ ideo semp est mortale. ⁊ fit .5. modis. primo cuz fit cā saciāde libidinis p meretricias blādiias. 2⁹ cum fit cōtra naturalē modii. 3⁹ cuz fit tēpore phibito. 4⁹ cū fit in loco ꝓhibito. 5⁹ cuz accedit ad ꝓgnantē partui vicinā. vel que est in fluxu mēstruo. Hec ad pns sufficiant de luxuria ⁊ speciebus siue differētiis eii⁹. quia de his agēt plenius .i. in l. sc. ti. de luxuria. ⁊ i li. 8⁹ spāliter de adulterio.

De. 7⁹ precepto. s. non furtum facies. vbi primo de rapina tt. 32⁹.

Consequenter cōsiderādum est de 7⁹ precepto: quod est. Non furtum facies. circa qō sciēdii ꝓ furtii triplicit sumit fz alter. an. 3⁹ tt. i. c. de 7⁹ pcepto. q. i. ar. i. c. s. ꝓprie. cōmuniter. ⁊ interpitanie. Proprie dicit cōtractatio rei alienie ignorante domino cōtra suam volūtatē: nec oportet aliud addere vt dicat sicut quidā voluit rei alienie mobilis. quia intelligitur nomie cōtrectationis. res enīz imobilis cōtrectari nō potest. ⁊ hoc modo distinguit ab vsura ⁊ rapina. Rapina .n. est cōtractatio rei alienie sciente domio cōtra eius volūtatē. vsura vero est ꝓtractatio rei alienie sciēte domio cōtra eius volūtatez absolutā: ⁊ non contra oimodā volūtatē. Cōmuniter dicitur furtuz omnis illicita vsurpatio rei alienie. fm ꝓ dicit Aug⁹ in li. q. ero. zz. ꝓ nomine furti intelligit omnis illicita vsurpatio rei alienie. non .n. rapinā pmisit qui furtuz ꝓhibuit: sed apte totum intelligere voluit quicquid illicite rerum primi auferitur. ⁊ fm hō nomie furti intelligit rapina ⁊ vsura. Interpretatiue vero dicit furtuz omnis illicita possessio rerꝫ. Aug⁹ ad Macedonē Nōne omnes qui sibi videtur gaudere licite cōquisitis: eisq vti nesciūt: alienii possidere cōuincunt. hoc .n. recte alienii non est: quod iure possidet. hoc autez iure qō iuste ⁊ hoc iuste quod bene . quicquid ḡ male possidet: alienum est. male aūt possidet qui male vtitur. Ambro . nemo dicat ꝓpriii quod cōmune est plus q̄ sufficit ad sūptus: violēter obtēii est. Cum igitur furtii dicat triplr vt viii ē: dō est de eo fz oes tres modos. ⁊ iō ad plenam prosecutōez hui⁹ matie p ꝓsiderādii est de rapina que est grauius petii furto ꝓprie sumpto . 2⁹ de furto ꝓprie sumpto. 3⁹ de sacrilegio: quod est quedā species furti ꝓprie dicti. vt videbit. 4⁹ de furto interpretatiuo. Circa p⁷ sciēdii p ꝓ raptor dicit duplr. ē. .n. raptor rerꝫ ⁊ raptor hoiuz: ⁊ ꝓpue feminarꝫ. ⁊ dr ꝓprie rapia rerꝫ. ⁊ rapt⁹ mulierꝫ:

maxime virginum. § ad ꝓsens nihil de rapta mulierum. § tātum de rapina rerum. B autē cōmittitur cū quis per violentiā: vi ⁊ aperte res alienas rapit vndecunq; ereepto sacro loco vel re ecclesiastica: qz tūc cōmittitur sacrilegium. De rapina autē rerum dicēdus est. primo vtrū sit peccatū. 2° de pena eius. 3° de rapina que fit in nauf fragiis. 4° de rapina que fit in pedagiis. 5° de rapina que fit in questis. ⁊ tallys. ⁊ similibus. 6° de rapina que fit in guerris. 7° de his qui sequuntur vel inducūt alios ad rapiendum. 8° de his qui accipiūt de rebus rapitis. 9° de his qui emunt de rebus rapis. 10. de his qui ecclesias incēdūt. vel in eis etiam aliquid rapiunt. 11° de restitutione raptorū. ¶ Circa primum queruntur plura. 1cz vtrum rapina fieri possit sine peccato. Pendeo q̄ non. vnde Isai. 61°. Ego dominꝰ diligens iudicū ⁊ odio habēs rapinam in holocaustū: quod noꝰ diceret si rapina peccatum nō esset. Rapina. n. quādam coactione dicit per quā cōtra iustitiam aufert alicui qd ē suum. In societate aūt hominū nullus coactione bēt: nisi per publicam potestatē. ⁊ iō quicūq; p violentiaz aliqd aufert hōi si sit psona priuata non vtens potestate publica: illicite agit ⁊ rapinā cōmitt. vt pz de latronibꝰ. principibus vō publica potestas cōmittit: vt sint custodes iustitie. ⁊ iō non licz eis vti violētia ⁊ coactō e nisi fm tenorē iusticie. ⁊ B vel ꝓtra hostes pugnādo. vel cōtra ciues puniēdo malefactores. ⁊ qd aufert per talē violēiam: nō bēt ratōem rapine: cū nō sit ꝓtra iusticiā. Si vō ꝓtra iusticiā alicui res eius per publicā ptātē abstulerit: illicite agit ⁊ rapinā cōmittit. vnde restituere tenetur. ¶ Utz furtum ⁊ rapina sint peccata specie differētia. Rūdeo q̄ sic. vt phūs 5° ethi. distinguit iter ea ponēs furtū occultū. rapinā vero violētā. licz. n. habeant eundē finē remotū. 1cz bēre aliena. habēt tamē diuersos fines primos. qz rapto vult bēre per ptātē ꝓpriaz. fur p astutiam. vnde vtriq; bēt rōēz peccati. et hoc q̄ est acceptio rei alienē inuolūtaria et pte eius cui fabricatur. sed in furto ē inuoluntaria p ignorātiā. in rapina per violētiaz. vt dicit 3° ethi. ¶ Utrū rapia sit peiꝰ gratuis furto. Pendeo q̄ sic duplici ratōe. primo qz directius opponit violētia que ē in rapina voluntatī q̄ ignorātia que ē in furto. 2° qz p rapinam nō tātuz iferē alicui dānum in rebus. § etiam vergit in quādam ignominiā sine iniuriā persone que prepōderat fraudi vel dolo que pertinet ad furtum. vnde ⁊ rapina grauꝰ punitur q̄ furtum. vt. i. patebit. ¶ Hec obstat predicta q̄ homines magis verecūdant de furto q̄ de rapina. qz homies ignibus inberentes magis gloriātur de virtute exteriori q̄ patet in rapina: q̄ de virtute interiori que tollitur p peccatum. ⁊ ideo minus verecūdantur de rapina q̄ de furto.

Circa 2m sēdum q̄ pena raptoris rep fm leges est q̄ ifra annū punitur i quadruplū re ipa i quadruplo computata. post annuz vero i simplum. ff. vi bo. rapto. l. i. ⁊. 2°. ⁊ hoc si agatur cōtra eum ciuiliter. i. ad penam pecuniariam. si aūt criminaliter. i. ad pēnā corpis: tunc distinguit inter vim priuatam. i. sine armis. ⁊ vim publicā. i. cum armis. ꝓpter primam res reponit ab ordinatione rep sua rum. quia potest facticōem testamenti ⁊ tertiam ptem bonorū suorum. ꝓpter secundam mittitur in exilium. insti. de publi. iudicijs. §. item lex iulia. vnde vf. Vis priuata re runt reponit ab ordine rerū. Sz reportat si vis armata probat. Secōm veto canones excōicat ab eplo: in cuius dioecesi rapinam cōmisit. ex. c. e. i. ⁊ 2° cōtrahit. n. forum ratōe delicti. ex de fo. com pe. licet. nec absolutē nisi ꝓus emendet. ex. e. de raptoribus. c. 1. Si aūt nolit cum possit satisfacē: vel satisfaciendi plenam securitatem dare: excomeget a beneficiū penitēte. Si vō tuz ad obitum i obstinatō e fuerit. ⁊ tūc emēdatōem vel emēdandi securitatem ptēterit: penitēiā ⁊ viaticū ⁊ ecclesiasticam sepulturam bēbit. Si vero in morte satisfacē ñ potest contritus viaticuz habebit. ⁊ ecclesiastica sepultura carebit. ex. e. c. super eo. ⁊ B ad frorem alioꝝ: vel ad confusionem cognatorum. vt per hoc inducant ad satisfaciēdum. Et itelligit hoc hosti. si sepe sit admonitus. Si vero super hoc nunq; fuerit admonitus vel si fuerit: sed modico tēpore ptmiar: fuerit absolutus per ptes hyterū pro primum. sepliendus erit: ⁊ heredes cogent per censuram ecclesiastica satisfacē fm facultatē defuncti. ex. c. in litteris. ⁊ idē est si cōstitutus in morte satisfacē promisit si cōualescēt. ⁊ ante satisfactionē decessit. vt ibidē. Si ēt in vita satisfacere non posset: non negaretur ei penitēia fm hosti. si se emēdare pmitteret si ad piguiorē fortunā venirā.

Clerici qui cōtra predicta fecerit. puta si cōtumacib' penitētiā in vita ēderint: vel penitētes in morte qui oin steterūt ꝑtumaces: ⁊ tunc erunt inopes. sepelierit vel eleemosynas eorū acceperit: vel rapinas eorum participauerit: beneficio ecclesiastico careāt: ⁊ ordinis sui damnū irrecuperabiliter patiant. ex. e. super eo. §. vlt. ⁊ fm glo. ibidem. ⁊ fm ros. loquitur de raptoribus notorijs: non de occultis. ¶ Ad hoc nota q̄ consimilit puniur predo sicut raptor. predo. n. dicitur vno modo qui alios iniuste predatur. vt qui spoliat viatores. Alio modo dicitur miles qui querit vltra stipendū sibi taxatum. 23ª. q. 1. militare. ⁊ vtriusq; horū est pena que ⁊ raptoris. cū vterq; possit dici raptor: vt predo continetur sub raptore. sicut species sub genere. 15ª. q. 1. sane. Potest etiā fm gof. ⁊ hosti. predo dici prelatus: qui vt procuratōem vl' seruitium aliqd impendat legato: vel alij: plus exigit a subditis q̄ soluat querens predam potius q̄ subsidium in subiectis. ex de cen. c. prohibem'. ⁊ c. ecclesijs. ⁊ ex de immunitate. eccle. qz plerique. inde. et fz hosti. qui iurgium alienū reputat predā suā. dicitur predo. C. ad le. iul. repetūdar. l. omnes indices.

C Ircā 3ᵐ queritur quid de principibus vel alijs qui de longa cōsuetudine spoliant naufragantes. Pnᵒ tenentur restituere quicquid de ipso naufragio habuerunt: siue illud sit captum de ipso naufragio siue de mari. siue de littore. ff. de icen. rui. nau. si quis ex naufragio. nec excusatur a peccato mortali quicūq; recipit nisi ea intentione receperit: vt ei restitueret cui' erat. nec aliquis excusat' aliqua ꝑsuetudine vel statuto vel precepto. qz hoc est cōtra dei preceptum. Leuit. 19ᵒ Diliges proximum tuū sicut te ipm. ⁊ tob. 4ᵒ quecū q̄ oderis n'ri fieri. 2ᵒ. Eps vero vl' quilibz alius prelat' vel clericus qui tāti ei immuni' particeps vl' consentaneus esset: de poni deberet. ar. de accu. cum dilecti. Laycus vero nisi āmonitus satisfecerit anathematizari debz. ar. 24ª. q. 3ª. illi qui. ⁊ ex de treugis. innouamus. Scōm vo leges tenētur ifra annū i quadruplū. post ānū vero i simplū. ff. de incen. rui. nau. l. i. §. i. hoc aūt ītelligas nisi sint talia nauigia que exercēt piratā prauitatē: ⁊ tyrānidem. vel sint xpiano nomīe inimica. vt i consti. Frederici. ad vcus §. nauigia. Quid de principib' illis qui cōueniūt cū nautis q̄ eis debz annuatim. p singulis nauib' per totū tempus trāseuntib' certā pecunie sūmā pro tali abusu quitādo. Pndet ros. q̄ cum deberet grauis quitare quicquid hac de eā accipiunt tenentur restituere. qz nō cōueniūt cū eis nante de illa sponsione simplī sponte: sine iusta cāusa grauiora.

C Ircā 4ᵐ quod ē de pedagijs nōt hosti. ii. de censi. q̄ exactōes pedagiorū ⁊ salmariorū ⁊ guidagiorū fūt reprobate nisi ab imperatore vel rege: vel lateranensi cōcilio fuī cōcesse. vt. ff. de publicanis. l. nec vectigalia. vl' alias ex lōgissima cōsuetudine. cui' non extat memoria ēbite introducta. ex de ver. sig. super quibusdā. §. preterea. ⁊. ff. de aqua quot. ⁊ estu. l. hoc iure. §. ducᵒ. ⁊. ff. de aq̄ plu. l. i. §. vlt. ⁊ qui alias ipas recipit nisi āmonitus satisfaciat: est fz cās excōicandus. ex de cēs. innouam'. 6 fz leges est perpetuo exilio dānādus. C. noua vecti. institui nō posse. l. i. z. 3. ⁊ qd dictū est q̄ a rege pōt cōcedi pedagiū intelligit ipe hosti. tūc de rege romanorū. ¶ Dicit aūt hosti. in speculi de rege frācie vtrū habeat potestatē pedagia cōcedēdi. ⁊ quidē fm aliquos papa respōdisse videt' in cōsimili qōe q̄ sic. ex qui si sunt le. per venerabile. Ipi autē hosti. videt' q̄ non nisi papa ēderit ei eādem potestatem que data ē ⁊ imperatori. ar. ff. de orī. iur. l. z. §. inde qz difficile. ⁊ bi possunt hoc cōcedere in pcindicū suorum tāmz nō extraneorū. nisi forte extraneos dicas factos suos rōe territorij: qd est verius fm hosti. Imo. aūt ex de censi. innouamus dicit simplī q̄ reges possunt iponē pedagia nouā. peccāt tamē si faciūt sine iusta causa. Idem dicit bern. ibidem'. ⁊ tamē ipe bern. ex de ver. signi. sup quibusdam. dicit q̄ solus priceps potest hoc statuere: non ciuitas. C. noua vecti. institui. si posse. l. z. ⁊. 3. ¶ Ad hoc nota fm ber. sup. e. super quibusdā q̄ pedagia dicunt' que dantur a trāseuntib' in locis a principe constitutis. Guidagia dicunt' que dantur p ducatu per terrā alienius vt quis eat securus. Salmaria que dant' pro sale. l. vt per mutantur sal emere vel vēdere. ¶ Sz nū quid hoc sine causa cōcedere potest. Pᵒ Ray. innuit q̄ nō. imo requirit' causa. puta p defensione strate publice contra predones in terra. vel piratas in aqua. vel p defensione fidei ⁊ patrie. contra paganos

vel hereticos: vel alia causa cõsimili insta: in quibus casib⁹ si is qui recipit illud: facit ꝓpter quod instituti est licite ⁊ sine pculo conscientie recipit illud. Idē est si non facit: quia est par in terra. Similiter ponit q̃ hoc faceret si necessitas immineret. ar. xx^a. q. 2^a. vobis enim. ad fi. ⁊ ff. loca. ⁊ ꝓduct. l. ex cõducto §. si vno. ⁊ hi intelligit ray. sine sit nouū sine antiquū. facit tñ hāc differētiam. s. q̃ nouus nullatenus ē recipiendum: nisi cõsiet ex causa ꝓpter quam est impositū. Antiquū vero recipi pōtest nō posset causa manifeste scire: dūmodo cōscientia possit ꝓbabiliter formari q̃ ꝓpter vnā ex causis predictis ⁊ ab illo qui constituere potuit cōstitutū fuit. aliter est rapina: ⁊ restituere tenet. ⁊ sic indurit antiquitas. ex re censi peruenit. ⁊ c. cū apis § prohibetur⁹ hosti. vō credit q̃ si a principe concedat et cā non expressa. vel si contractando hoc approbet cuius nō extat memoria sine seruipulo recipi pōtest tamē qui recipit illud tenetur saluare solutōem infra suum patrimonium in psonis ⁊ rebus fm posse suum. qz ꝓpter hi⁹ solui consuetū pedagū: ⁊ si hoc non faciat graiter peccat: quia est sine pedagio ad hoc teneret. nō tamē ob hoc tenetur ad restitutōem pedagij: nisi cōset q̃ hac cā concessu fuit. licet qō plus est ad satisfactōem integra teneatur: si i vsecum insticie inuitatur. 23^a. q. 2^a. dñs xrus. ⁊ .q. 3^a. administratores. ⁊ C. de appel. si appellatōem. Si. n. sma ray. esset vera: vix aut nunq̃ saluaret. aliquis recipiēnum pedagia fm hosti. ¶ Quid si mercatores alicuius loci facūt pactū de certa pecunia soluēda p bestia alicui domino terre. ita q̃ cessēdat. Ridet hosti q̃ tūc bēt locum opinari. ar. ex de condit. ap p. vex. si tñ ois metum intulerit inuiste recipit: ⁊ oio restituere tenet. ff. quod me. cā. metum. §. sed lz. nō tamē tenet ḃ pactū nisi inter eos inter q̃s est habitus. ff. de pacti. si vnus. §. ante oia q̃ si talis non faciat illud quod promisit: nec illi mercatores ei fidē seruare tenētur. ex de iureiur. puerit. z. ¶ Quid si quis portare faciat necessaria ad vsū vite sue ⁊ familie. nunquid p eis tenet pedagū dare. ⁊ videtur q̃ sic. quia ita tenet cōsuendo. Sed fm hosti. consuetudo talis est irrationabil ⁊ sic nō est tenēda. ex de cōstitu. c. fi. ⁊ cōtemnit cum eo ber. ex de verb. sig. sup quibusdam. nec obstat. ff. de publi. si publicanus. §. si. qz illud intelligit de his que cā mercimonij deferunt. vt sequit. nā in his tributis consuetudo cui nō extat memoria. C. de vect. ⁊ pmiss. o. ad fi. ⁊ si quis ptranseuntes fm leges recapitari debet: vt dicit lex ibidē exposita. l. vniuersi publicales. dicit tamē lex antiqua q̃ ples hoc publicano significat debz p litteras manu publica scripta: ⁊ rerū quāntatē cōtinētes. ⁊ si plēs portarentur illū cōmittit. ff. de pub. ⁊ vect. si publicanus §. i. ¶ Sed nunquid laycus sine peccato pedagiū exigere pot a dicto: cui ḃ ius bēat a pncipe laico. Ridet hosti. q̃ nō qz nullus laic⁹ potestatē habz in ecclīasticis rebus. ex de cōsti. eccliā. ⁊ multomin⁹ i personis ¶ Nunquid xpiani tenētur pedagium soluere sarracenis. Ridet ray. dicit q̃ sic. cuz tñ ipsos trāseuntes defēdāt. nazⁿ ⁊ hosti est fides seruāda. 22^a. q. 4^a. innocentes. ⁊. 23^a. q. i. noli. ⁊ hoc dūmodo illue tēpore guerre nō vadant: nec merces prohibitas deferāt. alias si hoc facerēt vt puniruntur: in quo deliquisset eis imūgēdū est. vt poneret illud. l. pedagū i redēptōem capitiorū. vel in subsidiū fidei xpiane: vel ipsimet in cōdē subsidio expenderent si ad ḃ idonei essēt. Vel alī ex de voto magne. cur. ca fi. ⁊. c. q̃ō super his fm ray. Si tamē nolunt hanc penitētiā recipere nō credit roō. q̃ sint ad eā cogēdi. precipue dūmodo nolint alias penitere. ¶ Secōz aūt hosti. xpiani non tenētur ad illā solutōem. qz xpiani non subsunt sarracenis. si tamē volūt habere cōmoditatē terre sarracenorū opz q̃ soluāt: qz nec alias eorū trāsitus sustinerēt. Roō. vero dicit q̃ xpiani tenent ad illud ratione pacti si interuenit: ⁊ etiā ratōe statuti. cum. n. sarraceni sint in potestate statuendi ⁊ dominādi in terris quas tenēt nō sunt spoliādi alicuius p̄tate persone ancorite. vñ non sūt spoliandi sine defraudandi pedagijs p aliquē xpianū transeuntē p terram eorū ¶ Ad hoc nō fm ray. ⁊ hosti. q̃ vbicūq̃ quis exigit inuistū pedagū ⁊ vbicūq̃ qs trāsiens negat iustū: l' frandat ipsū: tenet quilibet restituere ei a quo ertorsit: vel quē frandauit: vel heredi ei⁹ si inueniatur. aut eri in pias cās cum consilio eccle erogādum. i 4^a. q. 6^a. si res aliena ¶ Itē dicit ray. q̃ si recipiēs pedagū non seruet illud quod debet. vel etiā si nō recipiat iuste: transeuntes non tenent illū dare: nisi per mendacū illud subtrahāt furtive licet peccent saltē venialiter in mēdacio tamen restituere nō tenentur. Item dicit

rob. q si quis furtim pedagiū asportaue
rit vel cōmiserit furtū vel aliud simile si
per quib⁹ est pena statuta non dz sibi imū
gi in foro penitentiali q soluat hi⁹ pnā. nisi
tunc vtmū ei in foro iudicialī fuerit cōde
natus. & sufficit q interesse soluat. Et si in
tulit iuriā ad arbitriū bōi viri satisfaciat.

Sequitur videre de s⁹ l. de quesit. 7
tallys 7 silibus: quas domini exi
gunt a subditis. Sciēdū g̃ ex ray.
ti. de rapto. 7 bosti. n. de immu. eccle. q regu
lariter dominus petē non dz a subditis. nisi
ea de ḡbus inter eū vel eius antecessores: vel
ipsos: vel eorū antecessores plane. bona fide:
sine dolo 7 coactione cōuenit. de his solet
fieri instrumēta oia g̃ ab initio imposita.
dū tamē non sint turpia vel ꝓtra eū: pos
sunt peti 7 debēt solui. qz quilibz in traditō
ne rei sue legē quā vult ponere potest. ex
de pac. antigonus. 7 quicqd subdū⁹ de his
l. que sūt certa sine dñi voluntate subtrahe
ret: diminueret vel celaret faceret sic fur re
stituere teneret. 7 idē intellige fm rob. si
non extet instrumētū. est tamē antiqua 7
certa tallia a tēpore cuius nō extat memo
ria. 7 scitur vel ꝓbabiliter creditur q ab initio
fuerit imposita iusta de causa. ita tamē fm
ray. q 7 ipse dñs ꝓplcat si quid ex illa cā
vel institutōe cōplere debeat. Ubi tamē po
nitur in instrumēto indefinite collecta tal
lia 7 hi⁹ dz intelligi q dz et moderate petē
inspectis oneribus 7 facultatib⁹ subditorū.
ex de cen. cū apostolus. 7 idē credit rob. si
contineat in instrumēto. vel etiā si sit con
suetudo talis sine scripto q talia facē pos
sit ad placitū suum. Et si de hoc dñs bēat
conscium inducat ad restitutōēz faciēdā.
Si autē accepit dñs vltra cōuēta 7 statu
ta int eum 7 subditos eius: aliqua sponte
oblata. nulla fraude adhibita: vel minus:
vel coactione indirecta restituere nō tenet
.i.q.2⁹. placuit. 7.c. cū pio. Exactio indirec
ta esset si eis insuētā negaret: vel eos non
defenderet fm q deberet. vt sic ab eis ali
quid extorqueret: vel eis insinuari faceret:
q ab ipis aliquid bēre vellet. Si tamē ex
aliquib⁹ circūstantiis appareret restitutio
impossibilis vel multū difficilis. satis vt q
consuli posset his dominis q in recōpen
satōem remitterēt subditis cōiter cū conse
su eorū: 7 libera voluntate: aliquā seruitutē
vel ānuā prestatōem ipetuū vel ad tēp⁹.
ita q videret eis plenissime satisfactū. vel
etiā q faceret in remissionē peccatorū illo
rum quib⁹ tenebāt aliquod hospitale: vel
aliquod opus sile pictans. cū cōsēsu tamē
eorūdē vbi pōt requiri. Et hoc dz intelli
gi nisi iusta cā ipm dñm ad talē exactōem
faciēdā inducat. Sunt. n. quedā cāe iuste.
vna p defensione patrie cū .s. inuadit ab
hostibus iniuste. ex de immu. eccle. pertinet.
Alia est si dñs vult ire in exercitū indicti
ab ecclia: vel a pncipe cōtra hereticos vel
paganos: nec de suo sine grau dāno expē
sas facere posset. 3ª est si dñs in guerra vel
in bello iusto ex parte eius sit ab hostibus
capt⁹: nec de suo redēptō. in sine grau dā
no soluere p. sūt. 4ª si vult ad pncipē ire. p
pnileg o ipālis ꝓtectōis. p l. 7 sui sibi auf.
obtuēdē: nec pt ro suo facē expēsas sui ḡui
dāno. Pro his causis 7 aliis hilib⁹ emergē
tibus: dñs a subdit. aut illi petere potest.
dū tamē sēper moderate: 7 no cū coꝯ gra
uamine: 7 cum charitate: non ex violentia
petat. 10. q. 3ª. vnio. circa me. 7 ex de censi.
cū apostolus. § ꝓhibem⁹ fm ray. fm etiaz
rob. caute pter pdictas alicubi vsitate 7
approbate sī quādo dñs filiū multē facit:
vel filiā nuptui tradit: vel feudū suum rele
uat: vel nouū cōparat. hi⁹. n. respiciunt cō
modū subditorū: qz ex talib⁹ dñs fit petē
tior vel ditior: ac p hoc parcē pōt subditis
plusq̃ ānī. Et iō vt q p talibus possit acci
pere a subditis: vbi est cōsuetū vel cōstitu
tum. dū tamē accipiat moderate fm rob.
Si autē dñs velit ad alcas ludere: vel vl
tra vires ad uanitatē in nesib⁹ hospitib⁹:
7 similibus expendē. non a bz ꝓpt hi⁹ eri
gere: quod si fecerit tenet restituē. Et idez
est si capt⁹ in bello iusto erigat totaz re
dēptōem vel partē quā hesitib⁹ solut. fm
ray. Ricar. vo 2ª di. 44ª. q. 3ª. ar. i. c. circa
tallias quas ipōnunt dñi de nouo subdit.
suis distinguit sic. s. q subditi aut sūt serui:
aut liberi. si sui: domini simpliciter possūt eis
de nouo tallias imponē etiā si non ꝓgant
nisi i bonū dñorū ipōrū: 7 sui tenet eis obe
dire. qz suus 7 res eius sūt possessio dñi.
vñ pbs. 1. politi. dicit q suus est res possess
sa. 7 iō si fugiāt dñm debet restitui sibi. ex
de suis nō ordi. de suo. Si aūt sint liberi
ita q dñs dicē pōtice: aut dominus ille
est rex: vel pnceps aut dñs inferior. Si p
modo pōt auctoritate sua. p vtilitate boni
cōis de nouo tallias suis sūditis imponere
ꝓpensata subditorū facultate 7 negocij: qd
est. p bono cōi qualitate 7 quātitate. ff. de
peb. 7 vect. vectigalia: quod debz intelligi

nisi facultates sufficiant regi vel principi pro bono cōis promotione ⁊ ꝛefectione. Si autē ille tallie in nullo sint ad vtilitatē boni cōmunis: nec rex: nec ꝓnceps tēporalis potest eas ꝛe nouo imponē. Et si eas imponit subditi non tenētur obedire: qꝛ potestatis sue limites ꝛexit. Si autē sit inferior nō potest ꝛe nouo subditis tallias imponē. Et si imponat cum excedat limites potestatis sue subditi non tenētur obedire. maxime quādo sine consensu regis vel principis imponuntur. ⁊ hoc est expressum ex ꝛ cēsi. in nonanus. Et si quis contra fecerit ⁊ admonitus non resiluerit donec satisfecerit cōmunione careat xpiana. vt ibidē dicitur. ⁊ ex ꝛ ver. signi. super qbusdā. ⁊. C. nona vecti. insti. non posse. l. 2ª. 3ª. ⁊ 4ª. ¶ Sed ꝓ ꝛa sup illud Matē. 17º. q liberi sūt filij. dicit glo. q liberi sūt filij regis in omni regno. multo magis sūt liberi filij illius regis sub quo sūt omnia regna. q videt q xpiani. ⁊ Rº filios regni vocat xpianos illos qui reliquerūt oia tēporalia ꝓter xpm. tales. n. non tenēt ad aliquas exactōes temporales. ¶ Pro alt. ⁊ a parte obiciē illud. l. pr. 2º. sui esto subditi dominis: nō mō bonis ⁊ modestis: sed cū discolis. q ꝛē. Rº aut loquit ꝛe subditis servis. aut si loquitur ꝛe subditis liberis: intelligēdū est q ꝛe hēt eis esse subditi in his ad que potestas eorꝛ se extēdit fm Ric. 2º di. 44ª. q. 3ª. ar. 1. c 2ᵐ. ¶ Sciēdū etiā fm Ric. vbi sup. c. q aliquādo tallie que ꝛe nouo imponunt sūt directe ad vtilitatē boni cōis. puta qñ sunt p ꝛefensione fidei vel regni: vel ꝓ refectōe pontū vel viaꝛ. quādo qs autē indirecte: ⁊ non ita apte. vt cū aliqua iniuria inferē regi ex suis regnū. puta qꝛ ab aduersarijs ꝛtinet captiuus eius frater filij vel propinquus. vl aliqua terra que ꝛe nouo est vendita ad regē possidet violenter ab aduersarijs ꝛe facto. ⁊ rex imponit subditis tallias per quas ius suuꝛ recuperare possit. tunc ille redēdant in bonum subditoꝛ. quia cum rex virtute ipugnat aduersarios terram sibi ꝛe iure ꝛebitam eripiendo: vel fratre suum vl consanguineum iniuste ꝛetentum liberādo: et hoc ipse magis bonotat ab aduersarijs tunc. ⁊ per cōsequēs eius subditi fideles gaudēt ⁊ sua bona securius possident ⁊ in maioꝛ habētur bonoꝛe ⁊ sunt in meliꝛ conditōe. Unde in tali casu si ad hoc nō sufficiāt facultates regis: pe a subditis ꝛē liberis accipe auxiliū moderatū cōpensata negocij qualitate: ⁊ vtilitate: ⁊ subditoꝛ facultate. videt tamē q negocio expedito si regis facultates abūdant angantur: ⁊ alique cōitates nimis notabiliter sint grauate: rex eis subuenire ꝛebet fm erigētia ⁊ ꝓportōem sicut et subuenerunt in sua necessitate. cū. n. caput egrotat ei membra alia subministrāt. ⁊ sūt eoꝛ caput alys mēbris. ¶ Sciēdum etiā q qꝛ facultates regum sunt eis date ꝓ ꝓmotione ⁊ ꝛefēsione cōis vtilitatis: si facultates regis sufficiant ꝓ ꝛefēsione regni vl fidei. non dz ēt in illo casu sēditos tallare. non tamē est dō facultates regis sufficere quādo nō pōt regnū vel fidē ꝛefēdē. nisi ita se expauperet q nihil sibi remaneat in thesauro quo se iuuare posset: si ꝛecꝛ īfra breue tēpus ab alijs aduersarijs inuadeꝛetur. maxime si multos habeat insidiatores. tali. n. regi necessarius est thesaurus pecunie: qꝛ aduersarij scientes cum sic esse munitū magis timēt eum: ⁊ ꝛe cōsequēti magis pacifice possidet regnū suum. lz multo plus valēt sibi thesaurizare amoꝛē subditoꝛū q̄ argētum ⁊ aurū. Ric. quolibz 3º. q. 28ª. c. ¶ Quid q ꝛe militibus illis q cum violēcia faciūt in castris suis tallias semel ⁊ bis: ⁊ quotiēs videt eis nunc plus nunc minus. Ridet hosti. q tales sūt predones ⁊ raptoꝛes: ⁊ tenētur ad restitutionē nec aliqua consuetudo siue abusus excusat eos. cū. n. n. incerta sit ꝓsuetudo quā allegant: quia nunc plus nunc minus nō hz locū ꝓsuetudo: maxie si eiꝛ violēcia fiat. ar. in auctoꝛe iudi. §. furtive quoq res. ¶ Quid si fiat statutum q ꝛetur aliquid certum. Ridet hosti. q valet si fiat ꝛe cōi consensu ipsoꝛ subditoꝛ. ¶ Quid si ꝛetur alicui ꝓuilegiū q non teneat ad dandum collectā in illis casibus: in quibus alij cōiē astringunt. Ridet hosti. q non valet etiā si consentant vicini. C. de ꝛecuri. vacuatis li. 10. ¶ Quid ꝛe dominis illis qui vtuntur tali consuetudine in hominibus suis. q ꝛe mobilibus eoꝛ capiūt quātū ⁊ quādo volunt. ⁊ cum suspicātur eos velle trāsire ad aliū locū omnino spoliant eos. Ridet rō q si certū sit q ab initio fuerit impositum onus tale terre sine malitia ⁊ fraude: videtur tolerare posse q in rātum vtant hi consuetudōe q non grauēt subditos vltra modū aut stantes: aut recedētes. ⁊ q dñi non tenētur ad restitutōem talū acceptoꝛ. Si autē non sit certuꝛ: aut si credat q nō

facerit ab initio legitime instituti: bi⁹ spolia tiones ipso genere facte sunt male. ⁊ faciē tes eas tenetur ad restitutionē. In hoc tū casu ⁊ filiibus qui tolerātur ab eccēia p eo q̄ pōt cē ibi dubitano aliqua ⁊ iure vl' facto: nō est absolutio simplēr ⁊ negāda: ⁊ est faciēda. tamē cum q̄dā dubitatione sic. Absolvo te ⁊ hoc inquātū possū; ⁊ timeo vel credo q̄ nō sufficiat tibi ad salutem: nisi te alit habnēis in hoc casu. B roō. ¶ Quid ⁊ illis qui emunt p̄posituras seclares vbi non sunt redditus. ⁊ sole exactōes ⁊ munera ⁊ suma que recipiunt bi⁹ p̄epositi: nūquid talia filitnē tenētur. ⁊ sic coguntur a dominis bi⁹ officia exercē: nun quid tenētur potius omnia sua dimittē q̄ i hoc obedire. ¶ Et quid ⁊ dominis qui vēdūt bi⁹ p̄eposituras Rūdet Roō. q̄ si nō possūt bi⁹ officia exercere sine peccato mortali ⁊ bēt potius omnia mala tolerare q̄ ea assumere: ⁊ peccant mortalit: quotiens accipiunt munera ꝓt' faciēdam gratā alicui i p̄iudicium alterius. aut si minus ⁊ terroribⁿ aliquid extorqueant aut si quosdam gratiēt. vt alij timētes eis seruiāt ne talia patiantur. tenētur ad restitutionē oium talū: si possint: nec sūt alit absolvēdi. Dñi vero qui p̄posituras vēdunt: aut alios ad emēdum cogunt granit peccant: cū grat. eas cōmittē ꝛebēt: et quo non sunt ibi instituti redditus aut proventus: ⁊ tenētur ad interesse illis qui per bi⁹ p̄posituras sunt taliter spoliati. ⁊ hoc è vex ⁊ illis p̄positis q̄ reddunt iura. ¶ De bedellis aūt minoribus quor officium ē tantū citare vl' exequi indicata vel mandata maiorū: tenēdū è qō dicitur. j. de officialibus. ti. 78°. ar. 6°. Sz nunquid dñis licz accipē mutuū ab bi⁹ officialibus. vt ipsi dū sunt in officijs tātūdē accipiāt a subditis. Rūdeo fm tho. i q̄dā epistola si tales hoc pacto mutuēt vt accipiant officium: tale pactum est vsurariū. vñ tenētur resignare officiū talit acquisitū. Si āt detur eis gratis officiū. ⁊ postea recipiatur ab eis mutuū: hoc sine peccato fieri posset. ¶ Quid ⁊ dominib⁹ alicuius militis: qui ruz haberēt vsuariū in quodā nemore: domin⁹ suus illd abstulit eis: nun quid teneī restituē. Si quis etiā eis aliqd auferat. nunquid sufficit si ille satisfaciat dño cor cum ille domin⁹ hac vtatur consuetudine. s. q̄ ⁊ bonis cor accipiat q̄tū ⁊ quando vult. Rūdet Roō. q̄ si sint ⁊ seruū. totū hoc fieri potest. si aūt sint sui ⁊ corpore quales sūt in frācia quidā sui ⁊ destiar ⁊ quoridā nobilū: dñs hoc facē non pōt: ⁊ multo magis hoc non pōt: si si sint alios seruum nisi intātuz q̄ domin⁹ cor pōt ⁊ cōsuetudine quātum ⁊ quādo vlt ⁊ bonis cor capē. ⁊ in bi⁹ restringi ꝛebz talis abusus potius q̄ relaxari. ¶ Quid ⁊ militib⁹: nūquid retinē possūt emēdas quas lenāt fm cōsuetudinē sua ⁊ assistas terre ab illis inī quos iudicāt: ⁊ ab illis q in forestis sunt ꝛdensis delinquunt: cum pena sit multo maior damno illato. Rn⁹ fm roō tā milites q̄ persōe ecclāstice emēdas quas lenant fm consuetudinē legitimam. ⁊ iudicū regis possūt retinē sū peccato quando subest causa: ⁊ seruatur iurisordo. nec est corrupta intēcio: vt. s. faciant hoc nō ꝓter anarīnā: ⁊ ꝓter iusticiam. ¶ Nec obstat q̄ pena sit maior dāno. qz pene bi⁹ non tātū ꝓter interesse: ⁊ etiā ꝓt' inteēda crimina sunt statute. sunt tamē tēperande pensatis negocior ⁊ personarum circūstantys. qz culpa est psequi totā cupam. vñ non ꝛebēt habere mulinbus laxari: maxime in hac parte in consilio animē securius tamē esset bi⁹ penas in pios vsus ꝓuertē: inquātū. s. excedunt damnū illatū.

Equit vēdē ⁊ 6°. s. ⁊ rapinis: ⁊ ⁊ damnis que fiunt in guerris. ⁊ circa ē querū pla. s. quid ⁊ dñis illis qui guerras adinuicē habētes vtriqs pauperes ⁊ rusticos alterius spoliant. capiunt. incarcerāt. ⁊ cruciatibus vl' redimē se cogunt: vel miserabilit expirare. Rūdet ray. n. ⁊ rapto. ⁊ bostu. ti. ⁊ pe. ⁊ re. q̄ miles habēs iustū bellum contra alium milit licite facit suum quicquid ab hoste capit: vel ab auxiliatoribus ei⁹ siue a subditis suis: sine ab alijs quotiesqs fm cōsuetudō sit ei satisfactum ⁊ omni damno dato iniusto ⁊ laboze ⁊ operis suis ⁊ suorum bominuz: vel donec ipse hostis offerat ius: vel velit satisfacē sibi. dia. ius gentium. ⁊ 23°. q. 7°. si ⁊ rebus. subditos aūt illos q ⁊ num plusq̄ homines timētes: nolūt dño suo in bello illicito impendē auxilium: consilium: vel fauorē: militantes ꝛebēt in aliq̄ damnificare. pena. n. actores suos ꝛebz tenere: nec est vlterius ꝓtrabēda q̄ culpa. ex ⁊ bis que fi. a ma. par. ca. quesiuit. ⁊. i. .q.3.c.i.⁊.i.q.4.§. Ite. p peccato. ¶ Quid si habēs iustū bellū fecerit incēdia vl' effracturas: vel extirpauerit arbores vel vineas in tra ꝓpria sui aduersary: vl' hōmz

eius: nunquid ꝓ bis tenebit' in aliq. Rsdet Roꝺ. ꝙ ꝛ illis damnis nõ tenebur' q̃ bona fide intulit: aut a quibus abstinẽ cõmode non potuit fm industriã ⁊ cõsuetudinẽ bona fide pugnãtiꝫ. Si aũt animo erassandi ⁊ malitiose ea intulit: cum alias posset cõmode sibi cõsulere tenebitur ⁊ cõpensabunt' illa dãna cum dãnis datis sibi ⁊ hominibus suis vsq ad cõcurrãtes quãtitates. ⁊ ꝛ eo quod super exercuerit tenebitur satisfacere illis quos damnificauit.

¶ Quid ꝛ eo qui mouit iniuste bellũ. nũquid tenebit' ꝛ omnibus damnis a se vel suis illatis aduersario suo ⁊ hominibus eius. Rsdet Roꝺ. ꝙ sic. Nunquid etiaꝫ talis tenebitur hoibus ꝓpꝫ ꝛ dãnis illatis eis ab aduersario suo ⁊ hominib⁹ eius dum ille aduersarius iuste rebellat. Rndꝫ Roꝺ. ꝙ sicnisi etiã homines eius mala fide inuerint eã, tunc.n. nõ habẽt contra eũ actionẽ. cum nullus ex culpa sua cõsequi debeat actionem. hoc est verꝫ fm aliquos in foro cõtentioso. Si tamẽ inuerint eiꝫ ad hoc inducti eius consilio vel timore: vl' co actione: vel quolibet alio modo alias non facturi: tenetur eis ad restitutõẽꝫ in foro penitentiali. quia q̃ dat occasionẽ dãni: dãnum tedisse videt'. Nobilis autẽ ille q̃ iuste pugnat fm roꝺ. non tenet' hominibus suis ꝛ dãnis que passi sunt ab aduersarius: etiaꝫ ⁊ ipi ⁊ sic ⁊ sua ꝓ dño suo exponere teneantur: non tenet' intõ nisi fuerit cum culpa eos negligẽter defendendo. De hac materia dicit Innocẽ ꝛ ꝛ ꝛ in c. sup. c. sicut. ⁊. j ꝙ vocati ad iustũ bellũ habẽt actõem mandati contra vocãtẽ: nisi ex ꝛ bito teneant'. vel nisi ex causa pietatis vl' humanitatis vel parẽtele faciãt. 23ª. q. 3ª. non inferẽda. Vocati vero ad bellũ iniustum: nunq̃ habẽt cõtra vocantẽ actõem mandati: vel aliam ad ꝓpendia vel dãna conuingẽta occasione dicte vocatõis vel mandati. quia in re turpi nõ contrahitur obligatio. ff. mandati. si mãdatero tibi §. qui edẽ. ¶ Quid si duo nobiles cõponant super guerra sua: nunquid possunt componere vel trãsire sup dãnis datis hominib⁹ suis nulla restitutõe facta illis. Rndꝫ roꝺ. ꝙ sic si fiat hoc ꝛ cõsensu dãnificatoꝝ. alis ille qui bellũ mouit iniuste nõ pot per suã cõpositõem prudicare hominib⁹ suis quin ipse ꝛ ꝓprio teneatur eis satisfacere ꝛ dãna suis: nisi ⁊ ipi pariter cũ eo fuerit i cui pa. vt dictuꝫ est. in quo casu nõ tenet' eis in aliquo in foro cõtentioso. ꝓ eo ꝙ participauerũt ei in crimine scienter. in foro tũ penitentiali si hoc fecerũt ad suã persuasionẽ aliter non facturi tenet'. Qui aũt habuit iustũ bellũ non debet cũ aduersario cõponere cũ preiudicio hominũ suorũ: ꝫ vel ipse debet eis reddẽ dãna ipis illata: vel pcurare ꝙ ab aduersario reddãt'. hoc tũ intelligẽ ꝛ illis dãnis que passi sunt in incendijs ⁊ rapinis rerũ suaꝝ. De expensis aũt quas fecerũt ad exercitũ venedo vel ibi morãdo: sans solent domini componẽ vel dissimilare ꝓpria auctoritate. quod etiã ꝛ pri nans dãnis concedi pot: si ipi domini viderint ex cã ꝓbabili ea potius remittẽda esse: q̃ cõmodo pacis carere: ⁊ pericula bellorꝝ incurrere. Et cum i hoc casu dominũ gerãt utile negociũ subditorꝝ talis ꝓponendo. subditi debẽt rati habere. Sed nisi ab initio cõtradicãt ne compositio fiat: ni si refusis sibi damnis si ex iusta causa dominũ viderit expedire: possunt a bellando resistere: licet forte non possit damna illata quitare. qꝛ sicut penes ꝓncipes est auctoritas bellum monẽdi. ita ⁊ auctoritas resistendi. ib roꝺ. Predicatis cõcordat bosti. d. ꝙ si inter duos milites vel ꝓncipes fuerit guerra iniusta: ⁊ hinc inde dãna multa illata. ⁊ postea pax inter eos sit facta: ⁊ dãna hinc inde data remissa: non videt' hec remissio ad homines ⁊ ualitores vtriusq̃ restitẽdẽda: nisi ꝛ consensu eorũdem sit facta. ar. C. ꝛ trãsac. l. i. ⁊ ex ꝛ maio. ⁊ obe. c. fi. vel nisi forsan alit' pax haberi nõ possit. ibi quidẽ utiliter pactus gerit negociũ vtriusq̃ partis. ⁊ sic intelligi pot. ff. ꝛ pac. conuentõnũ. alit' non possum ius remittere hominis mei. cum nec possiꝫ ab eo tãtidẽ extorquere sine rapina.

Sequit' videre ꝛ 7ª. f. ꝛ illis qui sequuntur raptores ad pdã capiendam: vel ipos maiores ad rapiendum inducũt. Et dicit Ray. ꝙ sequentes scient' raptores: vel ignoranter. postea tũ scienter eos ad rapiẽdũ iuuantes: ⁊ ipos ad hoc quoquo mõ inducẽtes si sciant vl' credant illos ꝓpter eorꝝ sequelaꝫ: siue corporale auxiliũ vel inductionẽ suaꝫ fecisse rapinã: aliter non facturos: quibꝫ talis insolidũ tenet'. i. ꝛ toto dãno: alis non tenẽtur nisi ꝛ bis que inde habuerũt: ⁊ ꝛ oi dãno quod ipi vel aliqui ꝛ familia sua fecerunt directe vl' occasionalit'. ar. ad hãc diffictõem. ex ꝛ sen. ⁊ re. indi. c. i. ⁊ 2ª. ⁊ ꝛ

eta. ⁊ qualita. mã. ⁊ de fen. ex. inter alia. B
Ric. ⁊ conuenit cum eo bosti. ti. de pe. ⁊ re.
Et addit ibidem q̃ si credant q̃ eua sint ad
intorto suo: vel instigatione damnũ fecis-
sent non tamẽ tãtũ tenẽtur ad illud qõ, p
babuiter credant eos plus fecisse, ꝓ suũ
auxilium vel instigationẽ. Quod aut dicit
de his qui tenentur insolidum: intelligas
etiam de his qui defendunt ipsos raptores
in erroze suo ⁊ recipiũt eos in castris suis
.s. q̃ tenentur insolidum quãdo ꝓpter defẽ
sionẽ vel receptionem hi impediuntur dã
nificati recuperare damna. Idẽ etiam ite
lige de illis quoꝝ nomine fit rapina: si ipsi
ꝑ ꝑ rapina fieret eam fieri mandauer-
runt: vel qõ nomine eoꝝ gestum est. post
ea ratum habuerunt. ii^a. q. 3ª qui cõsentit
⁊ duob^ꝫ. c. se. ⁊ cẽ de resti. cum ad sedez. B
ray. ⁊ idem dicit bosti. ¶ Quid si p̃ncipal
vel etiam vnus eozũ qui tenetur insolidũ
satisfecit de toto damno: nunquid ceteri li
berantur quo ad ipsũ damnũ vel ite esse
Pendet Ray. q̃ liberant. qz bona fides nõ
pantur vt idem bis exigat. ff. de re. turi. bo
na fides. Et sm Rod. interesse cõpzehẽdit
hic ⁊ expensas ⁊ incõmoda: que quis in-
currit occasione damni sibi illati. Ille aũt
cui satisfit: tenetur satisfacienti cedere acti
onez sibi contra alios cõpetẽtez quo ad in
dicium animẽ: non vt ab vno petat insoli
dum: sed a singulis pro rata: excepto p̃nci
pali. ⁊ nisi is qui satisfecit insolidũ esset pn
cipalis. non tenet aũt quo ad iudicium cõ
tẽtiosum. qz qua fronte põt petere cessionẽ
qui punit ex contumacia sua. ff. de adm.
tu. si plures. z. hec ray. sm aũt bosti. quod
dicit Ray. de cessione facienda in iudicio
animẽ non videt multũ vtile: cum ex ea
agi non possit: nisi de voluntate pstẽs pu
blicetur. sed nec ex hoc agi poterit in foro
contẽtioso ob legẽ predicta. sine tamẽ sit
facta cessio sive non. alij qui nihil solue-
runt ad reuadidi cum qui satisfecit insoli
dum: sunt pro suis ptibus efficaciter iudi
cẽdi. qz soluẽs gessit vtiliter eoꝝ negocia.
q̃ tenẽtur id quod fecit ratiz habere: ⁊ ei
satisfacere. ar. ff. de neg. gest. cum pecunia. ⁊
. l. pomponi^ꝫ in fi. ⁊ l. se. hec bosti. ¶ Nota
sm tho. 2^a. 2^e q. 62^a. ar. 6°. c. 3^m. si p̃ncipal
i facto solutroẽs alij qui. s. fuerũt ab eo in
duen ad damnũ faciẽdũ sunt liberati. Si
vero alius soluit: illi qui sunt p̃ncipales in
facto ⁊ illi ad quos res peruenit: illi restu
ere tenentur. ¶ Nota etiam sm Iuno.
ex de homici. sicut dignũ q̃ si spoliat^ꝫ libe
raliter raptoꝝ diminuerit: tunc credo cõsi-
liarium esse liberatũ: quia liberatus est il-
le qui p̃ncipaliter tenebatur: ⁊ qui res ha-
buit. Sed si consiliarius esset absolutus a
spoliato: non crederem alios liberatos ad
quos res ille peruenerũt: nisi eos expresse
intẽdere liberare: nec etiam cum qui rapi
nam fecit si de rapina nihil habuerit: quia
naturaliter ⁊ etiã de iure diuino cõuenies ẽ
q̃ sublato p̃ncipali tollatur accessoriũ: sed
non eo^ꝫ ex de consti. translato. imo etiã si
liberalit liberaret raptoz p̃ncipalis. si ꝓ
hoc liberaret consiliarius a restitutione: si
quid peruenit ad eũ de rapina. nisi alius p
eo satisfecisset. Nam ⁊ in hoc casu in ani-
me consilio dõ est cõsiliario q̃ satisfaciat
illi p̃ncipali qui p eo satisfecit: non autẽ
offenso: quia iam ei ẽ satisfactũ. Secus ãt
fieret in iudicio. hec Iuno. ¶ Intelligẽdũ
autẽ q̃ vno satisfaciente: ceteri non liberã
tur quo ad penam: imo potest ab eis exigi
pena quadrupli. s. in iudicio: vt dicitur est
supra de pena raptoris. ⁊ pena vnius nõ li
berat alii. iz^a. q. z^a. cum vnotissimum.
¶ Quid si plures fuerunt raptores quasi
pares: qz nullus alii induxit ad eundum:
nec erat alter alterius dõs: ⁊ quilibz p se
fuit. Pendeo Ray. distinguit. qz aut simul
vadunt: aut non. si sic. quilibz tenet insoli
dum. ⁊ hoc intelligit rod. cum vnus sine
alijs non anderet: vel non posset damn
num inferre. ar. ad hoc ex de homici. sicut
dignũ: als quilibet tenet tantũ p illa pte
dãni quã intulit. Si autẽ non fuerũt simul:
⁊ quilz faciebat separati p se damnũ: nõ
p̃uocãs alios ad damnificãdum: quilibz
tenetur p eo qõ fecit. Vel forte in vtroq
casu tolerari posset q̃ quilibet de his que
habuit satisfaceret: ⁊ alios p posse ad satis
facien dum induceẽt. Sed p̃mũ dictuz ẽ in
tus sm Ray. ⁊ bosti. dicunt tamẽ bosti. ⁊
Iuno. super. c. sicut dignuz. q̃ in hoc estia
tio est habẽda: vt qui est magis strenuus:
⁊ qui maiozẽ incussit timozẽ: etiam plus
bostibus tenetur. Volunt ẽt ibidẽ q̃ eũ ali
qui vadunt cuz raptoribus vel furib^ꝫ: ⁊
non cooperãtur eis ad aliquod damnum
faciendũ. non videt in aliquo teneri: si ni
hil receperint de rebus ablatis. caueant tñ
conscientie. qz si parati erant eos ꝗ spolia
dos defẽdere: ⁊ ꝓter suã pũtã ⁊ sociozũ
suoꝝ non audebãt dãnificãbus eos resi
stere. non poluit esse liberi a restitutione.

Si ēt aliq vadāt eū eis nō aio obesse dī: l' defēdēdi. nō excusātur nisi ꝗ notificēt adversarius: qui alias forte res suas defēdēr nō audēt. idem. n. est ac si innarēt. hoc fm Inno. ⁊ hosti. De hac materia vide. j. ti. de furtis.

Equit vidē de 8°. l. de illis qui nec innārant: nec cōscīnt ad rapiēdus. de raptis tñ accipūt: ⁊ quidē tenent restituē: si diversis modis. Distinguit. n. Ray. ꝗ qui dono accipūt pōsse tenēt ad restitutōem: qō ē vera fm hosti. sine accipiāt sciēter sive ignorāter: si vitatē postea percipiūt. ff. si cer. pe. si ⁊ me ⁊ utū. nisi forsā hoc cōsūpsisset aliqs vitatē intelligerēt. C. de rei ven. certū est. Qui vero edunt bibūt vel in vsus necessarios expendūt: vt vxor ⁊ ceteri de familia tenent de omnibus que sic expendunt: nisi i casu. l. cum agū cām spoliator. monēdo ⁊ inducēdo pro posse raptorē ad restitūdū. tunc. n. nō tenentur etiā si restitutio nō sequat. nō tenēt inq̄s de his que expenderūt. p tēpore quo circa eius emēdatōēz laborauerūt. nō. n. credit rōō ꝗ vxor ⁊ familia de reb⁹ raptis vnē possint per totū annū. pter vnā amonitonem: vel. pter duas. vñ satis videt ꝗ religiosi euntes ad raptores vt inducāt eos ad restitūdū: excusātur si comedāt apō eos: pcipue si cōmode inuenire nō possūt apud alios. pbātur hec ex de accu. ex pte ⁊ est ex pissuz li. 6°. de sen. ex. cum volūtate. § pdicatores. ⁊ hoc intelligas cum moderamine. l. si. pbabilit habeāt spes de cozrectōe eius. ⁊ si et pter expensas coz non subtrahatur raptori restitūdi facultas in toto: vel in magna pte. ar. 2ª. q. 6ª. anteriorz. § illēd. ¶ Quid faciet vxor vel familia raptoris si nō habēt spes de eius cozrectōe: vel videt viz ad inopiā vergere: ⁊ quasi fieri non solūdo. R° fm Ray. dissi guo. ꝗ aut ibi fūt aliqua iusta a non iusta dissīera: aut nihil est ibi nisi de rapina: aut sunt mucta. In p̄ casu pōt expendē de insti. In 2° casu nullo mō comedat inde: ⁊ aliū de sibi victū pcuret: vel ab amicis vel consanguineis suis: vel laborādo manib⁹. p pīs. vl' alio⁹ bōesto. Distingut vo i ꝗ casu Rōō. l. ꝗ de ipsa re rapta cadē numero nō luz aliquid expendē nisi i casu vltme necessitatis. de re vo empta de re rapta potest comedē etiā sine casu vltme necessitatis: cum pposito restitūdi. vel faciet fm ꝗ dicē in se. q. In 3° vo casu idem dō ē fz ray. qō dictū est in 2°. l. si ita sint mucta ꝗ non possint discerni: vel luz possint discerni. vir tamē non pmittit eaz accipere nisi de rebus raptis. fm vero rōō. in casu q̄ sunt ita mucta iusta cum iniustis ꝗ ñ pūt discerni: potūt licite necessaria sumē si vir sit solūdo. dū tamē bēat in mēte vnē de licite acquisitis. si autē non est solūdo. idez dō est quod dictū est in 2° casu. l. quando nihil est ibi nisi de rapina. ¶ Quid faciet vxor vel familia si nihil inuenet nisi de rapina: nunquid mozīcē fame. R° ꝗ non. § fz ꝗ not ray. si ēt et tripler aut tiliū. Unde est vt recuperet dotē si potest. pōt. n. recuperari dos et. constāte matrimonio quādo vir ad iopiā ygit. C. de in. do. l. vbi adhuc matrimonio. in fine. 2° ē ꝗ tenūciet amicis eius: vel decano: vel archidiacano: vel epo: vel alys: qui possint vel velint pdesse qui pfuadeāt ei vel etiā si pbari pōt compellāt eū vt pascat eā de iusto. 2ª. q. i. si pecauerit. ⁊ ex de iurur. quēadmodū vl' tradat et dotem: vel partē dotis: vel cōmutat alicui persone honeste que de honesto lucro. pūdeat sibi. ex de pig. ex literis. ⁊ de dona. pp̄ nupcias. ⁊ de dote resti. post diper nostras. 3ª. est ꝗ si esset adeo in arto posita ꝗ nec inueniret quid comedēt etiā elynas. nec vlterius sine periculo pati posset necessitatē famis: tunc possz etiaz de raptis rebus ipis sumē necessaria sibi: qz necessitas nō habz legē. de cōse. di i. sicut. quid tamen sic expenderit doleat in anio ⁊ pponat firmiter restituere q̄s cito potēt quicquid inde expenderit. In omni tamē casu predicto tenēt vxor viro reddere de bitum. ⁊ eo° nisi subsit aliud impedimētū. 33ª. q. 5ª. si dicat. ¶ Recolligendo q̄ breuiter predicta pōt dici ꝗ de bonis vsurariis raptoris ⁊ furis est. Si nihil habeāt de isto pōt qnis licite pcipē in pīs casibus ⁊ pmo si cām expoliatorē agat. l. pcurādo fideliter ꝗ eis restitutio fiat. 2° si recōpensēt. puta si eis licitis ⁊ bōestis seruiat. 3° si se recompensatuz pponat: ⁊ se habituū facultatē ad hoc pbabilē credat. 4° si necessitas cogat. puta qz alias non pōt commode bēre vñ viuat. vt accidit pauperib⁹ mendicantibus ⁊ hoc etiā modo excusari possunt filij ⁊ filie existentes i domo patruz: qui alias viuere non possunt. ⁊ familiter vxores. 5° si eos tales esse nesciat.

Sequitur videre de 9°. l. de illis qui emunt de rebus raptis. Circa qō

sciēdum q̃ Ray. distinguit. q̃ aut raptas esse sciebant. vel, pbabiliter credebāt. aut ex iusto esse putabant. aut nihil ex hoc. sez vtq̃ essent raptæ: vel non cogitabāt. In p̃mis duob⁹ casibus subdistingue. quia aut emit quis mala fide. i. cupiditate acquirēdi sibi. aut bona fide voluntate restituēdi domino rei. In p̃mo casu tenet indistincte restituere q̃cquid ex illa postea fiat ab eo: vel ab alio. ⁊ est ratio quia cōmunis furtū contrectādo rem alienā in uito domino. ⁊ fur semper est i mora. vñ nec pæcuniā quod vendit ab eo cuius est res repetere potest: nec expensas si quas ibi fecit. tenet etiam restituē omnē vtilitatē quam ex illa re habuit. non liberat etiā si restituat rem illam vtiorem q̃ ad eum pueniit. ⁊ si aliquo tē pore medio fuerit res melior q̃ fuerat tpe emptionis. vel etiam q̃ fuerit tēpore quo postea vendidit eam alij: cius quod primi fuerit: estimatō faciēda erit. ff. de fur. q̃uis res furtiua. Hi intellige qñ res nō hr̄: ⁊ si res habet: credo q̃ sufficiat q̃ restituat eque bōa: sicut erat quādo fuit ablata. ⁊ quod dictum est de p̃mo emptore intelligi debet de 2.° ⁊ omnibus alijs sequētibus: qui ez mala fide rem illā emūt. s. q̃ semp tenent restituē rem illā quē cuiq̃ modo pierit fm maiorē estimationē totius tēporis medij. Si tamē raptor plene restituit rei estimationē cum toto interesse: ceteri qui emerūt vel dono acceperit liberant q̃tum ad restitutiōem faciēdā vsq̃ rei. Credit tñ Ray. q̃ quicquid inde ex lucro habuerūt. s. an restitutiōem facerā: siue totū si res fuit sibi gratis data. siue quod super est deducto p̃cio. p re illa dato: si fuit empta debz ei cōsilio ecclesie in vsus pauperū erogari. Sed hoc facere fm hosti. ⁊ Rod. non è necessarium. ⁊ est consilij. qz ille penes quē res illa est: tam intelligitur ex eo ex voluntate domini possidē. s. ex quo sibi satisfactū est plene. ar. ff. de cuic. si seruus. §. vlt. ⁊. l. si mācipū. §. duplo. debet tñ quilibet talis agē pēnitētiā de furto qd cōmisit. i. 4.° q. 5.° qui habens ¶ Sed nunquid satisfaciēs poterit sibi consulē de pcio soluto aduersus venditorē. Pēsider Ray. q̃ non: nisi quando emit ex ipse sibi cautionē fecerit. obstat. n eius turpitudo 10. q. 2.° §. hoc ius. in fine. Si vero emit quis rem raptā vel furtiuā bona fide. s. intentione restituēdi domino: potest ab eo repetē illud quod. p ipsa re bona fide dedit: ⁊ etiam quicquid. p eius cōfuatiōe expendit: nisi forte ex re illa aliq̃ lucratus fuisset: de quibus illas expensas recompensare posset. Et hæreditē quicquid adest sibi ex illa re: vt pensio merces fructus vel simile tenet restituere. quicquid vō sibi abest ut pecū ⁊ expense moderate pōt repetere vel cum eo qō ex ipsa re sibi adueniet vsq̃ ad quātitatem cōcurrētem cōpensare. Dicit etiā hosti. q̃ pōt repetē omnia pdicta. & si res sine sua culpa perceat vel perdatur. ratio est qz gessit negociū vtilitē dñi rei. pbāt hoc ex. de accu. ex parte. ⁊ h. 6.° de sent. ex. cū volūtate. §. predicatores. ⁊ fz hosti. licet in iudicio anime ei de sua conscientia credat. in iudicio tamē pētuoso ei non crederet: nisi publice hoc pbaret. C. de fur. l. 2.° ⁊ ex de elec. qz ppt ⁊ finalē. ¶ Sed qd si ille q̃ bōa fide emit fecit pri q̃ ri diligēter cui⁹ res esset: vt ipsam ei restitueret: ⁊ inuenire non potuit. Pendeo qd res illa valet vltra illū quod illi empto ri debet. cū ancoritate ecclesie in pias cās. p anima ei⁹ cui⁹ res fuit erogēt. Et cōsilit ray. q̃ hoc fiat publice. vt omnis suspitio cuitet. ⁊ sic erit liberat⁹. qz etiam in fz gessit vtilē negociū ei⁹. ar. ad hoc. iz 4.° q. 2.° quatuor. circa fi. Et dicit hosti. q̃ si pauper esset: posset a plato sibi reding: sicut alij pauperi. In alijs aūt casib⁹. s. si sciebant aut credebant esse de iusto qō emebant. vl forte habebāt animū indistinctē. s. super hoc nil cogitantes excusantur: ⁊ diuersimode. Nam q̃ sciebant vel pbabilē credebant esse de iusto simplicē non tenent i aliq̃. s. durāte bona fide. q̃ vō tenere credebant vel ignorabant ignorantia erassa ⁊ supina vel ꝓpt̄ factum simplicē. tem: vl super hoc nil cogitabant: restituere tenentur. Et dicit rod. q̃ ignorantia dicit erassa ⁊ supina per similitudinē hominis erassi vel supini q̃ non videt ea q̃ sūt apud pedes ei⁹ vel ꝓpe. Ad hanc aūt diuersitatem plenius discernendam distingue fz ray. ei Aug⁹. q̃ raptor aut erat dominus: ⁊ tūc tenet illū qō dictū est supra in. q. illa. s. qd de dominis illis q̃ guerram. ⁊c. Aut erat sūdit⁹. ⁊ tūc distingue. qz sūditus q̃ mouet bellū pro domino sibi mandante. aut sed bellū esse iustum: aut iniustū: aut dubitat. In primo casu non tenet restituere ea quē accepit ab hostibus: nisi secundū edictum domini: nec peccat nisi corruptaz intentionem habeat. s. per cupiditatē ⁊ odiū vel similia. In 2.° vero casu. s. dum sed vl

probabiliter credit bellū esse iniustū tenetur: quia tenet plus timere deū q̃ hominē. In 3° non tenet: quia excusatur ꝓter bonum obedientie. licz forte peccet domin⁹ ꝯ deum male precipiēdo. 23ª. q. 1. quid cū patur. vti fm rod. si vasallus ducis vel comitis ab eo vocet ad movendum bellum contra hostez suum: cōtra quē non licz auctoritate ꝓria movere bellum: excusatur si dubitet vtrū dominus eiꝰ super hoc auctoritate habeat a rege: ⁊ sic de alijs causis ex quibus belli est iustuz vel iniustū. fm. n. hosti. talis excusatur ꝓter bonuz obedientie: si inquisivit quātuz potuit: ⁊ peritiores consuluit: ⁊ semp dubius remansit. aliquam affectatez ignorātie: sicut nec expers scientie punietur. et de clādē. ⁊ spon. cum ibidūto. ¶ si quis vero. nec excusatur tuno re pdēdi feudū: vel incurrēdi aliquod tēpo. ale damnū. 32ª. q. 5ª. ita ne. licet meꝰ culpam auctuet quo ad penitētiam iniungendam circa orationes ⁊ ieiunia. extra quod me. cau. sacris. ⁊ cum auctoritas iuris vel iudicis requiratur ad hoc ꝙ belli sit iustum dici potest ꝙ vbi habet auctoritas iudicis. si iudex erraverit ad pugnantis tamē conscientiaz sufficit. Et in hoc casu potest habere locū dicta dilumeno in foro penitēntali: secus est in contēcioso vbi error ēt ergeretur tempore suo. hec hosti. ¶ Sz nunquid sic excusantur amici vel cognati bellantes qui non sūt eius subditi ⁊ milites extranei stipendiarij si credant bellum esse iustum. Pndeo fz Rod. non excusat eos bonuz obedientie sicut subditos: nec cōmittere se debēt discriminis: vt iuvet aliquē i preiudiciuz alterius. 14ª. q. 5. omnis. Sic ꝯ. pcede et ea emptozē fm Ray. ꝙ. s. si scit venditozem iuste: ⁊ ex iusto bello habuisse licite potest emere: nec tenetur restituē. q. vo de iusto bello esse nesciebat: sed probabiliter credebat quia omnes eius vicini: vel maior pars: vel ad minus sapiētes ita credebant non tenetur hac bona fide durante. ¶ si postea sciat rem de rapina fuisse debet restituere. s. ⁊ rem ⁊ fructus eius extantes. de consumptis. n. bona fide non tenetur. ⁊ si per sentēciam iudicis restituit preciū a venditore etiaz iniusto si vult repetere poterit. 12ª. q. 2ª. vulterane. Si vero simpliciter. s. sine auctoritate iudicis: vēditor sibi tenetur in foro penitentiali ad iter esse. sed ad hoc iudicio contentioso non potest cogi. ff. de euic. si rem. ⁊ cē de emp. ⁊ ven. si venditor. Qui vero emerunt de rapina ignoranter ignorantia iuris: que in tali casu non excusat: vel etiaz ignorantia facti crassa ⁊ supina. quia sez omnes videnos vel pro maiori pte: vel etiā pauciores: sed sapientiores audierunt dicentes bellū illud esse iniustum ⁊ contra deum. vel forte quia ecclesia prohibebat: vel excōmunicabat publice auctores ⁊ principes vel participes ipsius belli tenentur ad restitutionem. 12ª. q. 2ª. qui ⁊ humanis. ⁊ extra de vsur. ab epo. requisivit.

Sequitur videre de decimo. sez de bis q. i ecclesijs aliquid rapiunt: vel ipsas ecclesias ledunt. queritē ꝯ primo quid de illis qui rapiunt in ecclesijs aut de bonis clericorum: aut ecclesiarū que sūt i terra eius contra quē iuste geritur bellum: nunquid raptores talium rerum tenentur restituere. Pndet Rod. ꝙ sic. nisi fecerint hoc auctoritate prelati ecclesiastici. ¶ Quid de illis qui confugiūt ad ecclesias imminentibus hostibus: ⁊ ibi capiuntē ab eis: nunquid eos ibi capientes debent ipsos dimittere liberos. Pndet Rod. ꝙ sic: nisi ecclesiam incastellauerint: aut ide hostes impugnauerint: tunc enim cuz violent emunitatem ecclesie: non debent emunitate ecclesie gaudere. Idez etiam credit si ibi reponant victualia sua de quibus in impugnatione hostiū sustentantē. s. ꝙ si rapiantur ab adversarijs iuste bellantibus restituere non tenentur. ⁊ forte etiaz rapiendo non peccant. ¶ Quid de illis qui incendunt ecclesias in bello iusto: nunquid tenentur de damno dato. Pndet rod. ꝙ si non sint incastellate: ⁊ hoc ex proposito fiat tenentur. Si autem sint incastellate: aut si non ex proposito: sed a casu incendantur. dū. s. illi iuste bellantes operaz rei licite pstāt: quia sez hostiuz machinas vallum et cistruz incēdunt quod alias expugnare cō modo non possunt non tenentē.

Equitē videē de vndecimo. s. de aliquib⁹ ptinēcibus ad restitutōem raptorū. ⁊ queruntur plura. s. qd si bi⁹ persone. s. que restituere tenentur restituēdo rem vel eius emendationē: ad eo pauperes remaneant: ꝙ forte cum filijs ⁊ familia non habent aliquid unde viuant Pndet ray ꝙ si potest serre euz vel eiꝰ successores eiuꝰ res fuit: ostēdat ei restituēdi volūtatē: ⁊ suaz necessitatē: ⁊ pōt petē qui tationē vel dilatōez. Et si illi bñ cōtrito: vel

veraciter voleni etiã modicum illud qõ habẖ restituere: nisi aliter possit anime sue consulere: spoliatus totũ vel partem remi sericordiberatus erit. Si autem quitationem vel dilationem non possu impetrare: debet totum suum posse facere. vendendo. s. omnia bona sua: etiam si oporteat eum ⁊ eꝰ familiam mẽdicare: vt dicit roõ. Si vero non possu scire vbet in pias causas illud cum consilio ecclesie erogare. ⁊ potest ei dilatio dari: ⁊ pars vel totum remitti: si expediat ad necessariam eius sustẽtationem sicut alterius pauperis sm R ay. ⁊ roõ. De hoc etiã vide. j. li. 3ᵒ ti. de vsu. ar. 8ᵒ. de restit. vsura 7. q. quid si ts Quid de illis qui si vellent superfluas expensas dimittere possent rapta restituere. Quid etiam de illis qui omnia bona sua resignãt in manu penitẽtiarij promittentes ꝓ tantum facient damnificatis ꝓ erunt contenti: putantes hoc de modico se facere posse. qz illi se credũt totũ amisisse. Quid est de illis qui non resignarent in manu penitentiarij: nisi crederent eis totũ vel partẽ dari quãdo nesciunt cui debet restitui: nunquid tales sint in statu salutis. Rndet Roõ ꝓ non. oportet enim ꝓ fide bona ⁊ sine fraude raptor faciat quicquid potest: vt damnificatis si novit eos satisfaciat: ⁊ si non novit pauperibus tribuat. aliter absolui non debet a penitentiario si constet sibi de eius ipenitẽtia vel intentione prava. Non est tamen necesse sm roõ. ꝓ fiat hꝰ resignatio in mãu penitentiarij: dũmodo sit paratus hoc facere ad arbitrium eius vel alterius boni viri. Sed ⁊ de hoc vide. j. li. 3ᵒ ti. de vsu. in 8ᵒ ar. q. cuius auctoritate male ablata. tẽ.

¶ Ad hoc nota ꝓ Ric. 4ᵒ di. 15ᵃ. q. 5ᵃ. ar. 4ᵒ. c. 5ᵐ. ⁊ Sco. 4ᵒ di. 15ᵃ. q. 2ᵃ. c. 6ᵐ. sic distinguunt de illo qm̃ damnum intulit: ⁊ nihil habet preter necessaria sibi. scz ꝓ talis aut habet aliquid vltra necessaria ad sustentationẽ nature: licet sit ei necessariũ ad victum vel, de cõtiã sui status ⁊ persone: aut non. si sic tenetur restituere. non cuiz licet alicui vivere de aliena re cum bonore seculari. Hec etiam valet tantum stat⁹ solennis alicuius persone quãticũq; necessarie reipublice quem teneret per non restitutionem quãtũ valet iustitia ⁊ fidelitas eius ⁊ iustitia cõmunis per restitutionem. Si autem non habeat vltra necessaria sustentationi nature. tunc damnificatꝰ vel non indiget ad sustẽtatiõem nature re sibi ablata: vel indiget. Si nõ indiget: non tenetur ei restituere. qz necessitas facit oia cõmunia. ff. ad. le. rodia. l. Si laborantem nane. §. cũ i eadẖ. i ter. ⁊ glo. Si aũt indiget. tunc aut prius factus est indigens illa re ad sustentationẽ nature ille qui abstulit aut prius ille cui est ablata. aut vterq; eodem tẽpore. Si primo modo. non tenetur restituere. quia a tempore quo res illa facta est: sibi necessaria sustentationi nature: ius fuit ei acquisitum in re illa: cum tunc damnificatio non esset necessaria. 2ᵒ autem ⁊ 3ᵒ modo potest dici sine prejudicio ꝓ tenetur restituere. quia res illa semp fuit damnificati de iure. ¶ Quid si in primo casu vtentor venuat post extremam necessitatẽ ad fortunam pinguiorẽ: nunquid tũc restituere tenetur. Rndẖ Sco. vbi supra ꝓ sic qz obligatio illa ad restitutõem rei ablate vel equiualẽtis: precedit prima occupatiõe illius rei que fuit iusta ante necessitatẖ extremam. Et ideo illa obligatio per necessitatem extremam non est extincta. sẖ tãtuz sopita. Si vo nũqꝫ occupasset rẽ illaz ante necessitatem extremam: tunc simpliciter iste occupasset eam tanqꝫ rem suam: nec teneretur ad restitutionem aliquã. ¶ Quid si periculum imminet spoliato. ⁊ ille qui tenetur induci non potest ad satisfaciendum statim: nec spoliatus ad dandũ aliquã dilatõnem. Rndet hosti. ꝓ presbyter discretus informare potest conciam suam ex eo ꝓ intendit vtiliter gerere negocia creditoris vt si videt ꝓ nõ pôt alꝫ ipsi restitui recuperare vel nõ ita cõmode: potest recepta sufficiẽti cautiõe dilatõem cõcedẽ. ⁊ ib hac ꝑditõe. s. si hoc secerit peccatorem absolucre: vt sic ⁊ creditor quod ei debet recuperet: ⁊ peccator non desperet. ar. ff. de solu. solucre.

¶ De furto ꝓprie sumpto. titulus .33ᵒ.

Deinde considerãdum est de furto ꝓprie sumpto. Et primo qd est: ⁊ vnde dicatur. 2ᵒ de speciebus sive differẽtijs eiꝰ. 3ᵒ vtrũ sit: ⁊ quale sit peccatum furti. 4ᵒ de eiꝰ pena. 5ᵒ de eius restitutiõe ¶ Quãtũ ad pmꝰ sciẽdũ ꝓ furtũ ꝓprie suptũ est fraudulosa alicne rei ꝓtrectatio iuito dõio q̃ fit aio lucrãdi. s. gãã rei vel possessionis eiꝰ vl' vsus. ff. e. l. i. Vel aũt dicitur cõtractatio: qz sine ea non est ꝓprie furtum. licz intuenias voluntas verbum vel scriptura. vt. ff. eo. l. i. Ulti si quis ꝓcupiscat illicite rẽ alienã sine

pstrectatõe facit ꝗ aliud preceptũ. s. non cõ cupisces. xc. Fraudulosa ꝓ addit. quia si quis credebat rem suã esse: ac per hoc licere sibi eam surripere non cõmittit furtum. Insti. vi de. rap §. qz tñ. 7. §. sc. Innito domino apponit. qz si credit dominũ p missu p: 7 iusta cã subsit hoc credẽdi. non tenet rem furtiuã. si dñs nõ erat pmissus. Si ãt iusta causa non subsit hoc credẽdi tenet. ff. e. si is qui rem. Si vero facere credebat innito domio: 7 tñ dñs velit: furtum facit quãtũ ad intẽtõem: mortaliq; peccat: non tñ tenet ad restitutõẽ: nec dominus petere potest obstante sibi ei⁹ voluntate. ff. e. inter oẽs. §. penl. R ei aliene ideo adiungit: quia non cõmittit furtũ in re plenissime ꝓpria: plenissime dicit. qz si alꝰ haberet ius in re illa: vt locus vel creditor: vel alius filius et. dominus rem illam furtiue surripiens alicui tali furtũ facet. 7 tenẽtur actõe furti: sed res non esset furtiua. ff. e. si res. §. i. 7. l. si is qui rem. 7. l. si socius. Animo lucrãdi ponitur ibi. qz si qs alicui⁹ ancillã meretricẽ rapuerit vel celauerit: non lucri: si libidinis cã: non facit furtum: Iz alꝰ graui peccet. ff. e. verum. Hã rei vel possessionis eius: vel vsus ponunt ibi. qz non solum cõmittit furtũ qui lucri facere vult sic furtiue rei dominũ: si et q rei possessionẽ vel vsũ. vi. so. qui sacrum. 7. ff. e. qui iumẽta. Dicit autem furtum a furno. i. nigro: vel obscuro: eo ꝙ clam vel obscure. 7 plerunq; vt nocte fiat. ff. eo. l. i. potest etiam dici a furno in quo fur plerũq; latet. Ex premissis patet ꝙ qui accipit equum vel rem aliam cõmodatã vsq; ad locum certum: si cum illa re vltra locum certum pcedat: furtum cõmittit: nisi in casu posito supã in versu illo. s. innito domio. xc.

¶ Sz quid si aliquis rem sibi cõcessã ad vtendũ alꝰ cõmodauerit: nunquid cõmittit furtum vtq: quia non est sibi concessa ad vsũ istum. Ꝑ vt hoc facẽ gra sui lucri. species. n. ẽ lucri et alieno beneficio sibi vtilitatẽ acquirẽ. Sicꝰ 7 creditor furtũ committit si vtatur pignore sibi obligato. ff. e. si pignore. in principio. 7 breuiter i omni cõtrectatione rei aliene contra domini voluntatem cõmittit furtũ. vnde circa hõ inbere ꝯ verbis diffinitionis.

C Circa 2ᵐ artᵐ scẽdũ ꝙ furtorum aliud est manifestum: vt illud cũ quo fur deprehendit aũtq; ad locum veniat festinatum. Intelligẽ autẽ locus festinatus ille i quo eodẽ die disponebat manere. Aliud est non manifestum: vt illud cum quo fur nõ deprehẽditur. ff. e. l. 2ᵃ. 7. 3ᵃ. ¶ Item furtorũ quedã rem nomen generale. quedam vero habent rationẽ materie spãlis nomen speciale. 7 horum est quadruplex differẽtia. q: furtum rei sacre dicitur sacrilegium. furtũ repũ. dicit peculiat⁹. 25ᵃ. q. 4ᵃ. quid igit 7. ff. ad le. mꝓ. peculia. l. 1. furtum et grege dicitur abigeatus. ff. de abigeis. §. 1. furtũ hominꝭ dicitur plagium. vt cũ quis hominem liberũ vendit vel emit: donat vel accipit: vl permutat. ff. ad l. fauiã de plag. l. i. 7 idem si alienum seruum vel ancillã sollicitauerit: vel exportauerit. s. furtiue ad aliam regionem. s. e. l. i.

C Circa 3ᵐ artᵐ querũtur plura. s. vtrũ furtũ semper sit peccatum. Rꝰ ꝙ sic. vii exo. 20. Non furtũ facies. habz aũt furtũ rationẽ peccati ꝓpriũ. pmo ratione ꝓtractatus ad iusticiã que reddit vnicuiq; quod suũ est. Oppponitur enim iusticie inquantũ est acceptio rei aliene. 2ᵃ ratione doli quem fur committit occulte rem alienã vsurpando. vii patet ꝙ omne furtũ est peccatũ. Sed dicitur tamẽ ꝙ accipẽ aliena auctoritate iudicis hoc excernẽs: ñ ẽ furtũ. quia tz fit ibi debitum per hoc qõ est sibi sententialiter adiudicatum. vnde multo minus fuit furtũ quando filij Israhel tulerũt spolia egyptiorum ad domum missum ꝑ eo ꝙ egyptij eos aff ligebant sine causa. ideo signanter dicitur sap. 10. Iusti tulerũt spolia impiorum. Utrũ furtum sit peccatum mortale. Pndeo ꝙ sic: cum sit contrarũ charitati. fm quam ẽ vita spiritualis. ad charitatẽ enim pertinz vt proximo velimus 7 operemur bonũ. p furtũ aũt infertur ei in rebꝰ dãnuz. vii 3ad 5ᵃ. Omnis fur indicabitur nullus aũt condẽnatur fm dei iudicium: nisi pro mortali peccato. Hora tñ ꝙ accipiẽs furtiue minima vt vnã acum vl' pennam ꝓsumẽ põt hoc non cẽ contra dei voluntatẽ: 7 ꝑ tanto põt excusari a mortali pctõ. si tñ bẽat ainz furãdi 7 iferẽdi pro nocuitũ: et i bꝰ põt cẽ pctũ mortale: sicẽt in solo cogitatu p ꝓsẽsũ. B tbo. 2ᵃ. 2ᵉ. q. 66ᵃ. ar. 5ᵒ 7. 6. nõ. n. qõ furto st latũ ẽ sed mẽ furãti attẽdit. i 4. q. 6. c. nl. Ut ᵐ alicui licet furari pp necessitatẽ. Rꝰ ea q̃ ff iurisbũani ꝛrogare ñ pñt iuri nãli vl' diuino. hz ãt ordinẽ nãlẽ et dei pnudẽtia illumiuere. inferiores st ordiate ad ñ vt ex eis st ũcia: boinz necessitati. 7 iõ pp rez dimsionẽ 7

approbationē ex humano iure procedētē: nō ipedit quin ex eis sit bonus necessitati subueniēdū. ⁊ iō res quas supabundant habēt aliqui rebēdū pauperus sustentatōi vnde Ambro⁹. ⁊ habet di.47ª. sicut bi q p infamiā. Esurientū panis ē quē retines: nudorū indumētum est qō reclusis: miseroruṁ redēptio ⁊ absolutio ē pecuniā quā in terra etiam fodis. Sed qz multi necessitatē patiuntur: ⁊ nō potest ex eadē re omnibus subueniri: ꝓmittitur arbitrio vnuiscuiusq; dispensano rerum suarū: vt ex eis necessitatē patientibus subueniat. Si tam adeo sit vrgens ⁊ euidēs necessitas: vt manifestum sit instāti necessitati ex rebus occurrentibus subuenīdum esse: puta cum imminet periculū personē: nec aliter succurri potest: tunc licet ex rebus alienis siue manifeste siue occulte sublatis siue necessitati subuenire: nec hoc habet ꝓprie rationē furti: vel rapine. tūc qz illud iā naturale ius ⁊ diuinum exigit: vt dictum est. tum qz necessitas omnia cōmunia facit. ar. di. 47ª. §. i. ⁊ 12ª. q. i. dilectissimus. tum quia dominus rei tunc ei subuenire teneretur si p̄sens esset. di. 86ª. pasce. vnde talis licite potest ⁊ debuit credere dñō permissurū. ⁊ ita non cōmisit furtum. tum quia necessitas legem non habet. ex conse. di. 1. sicut. Si ait sit necessitas: sed non tanta: peccat. sed peccatus necessitas attenuat. ⁊ in tali casu loquitur ex. de fur. si quis. Si quis inquit p necessitatem fames aut nuditatis furatus fuerit vestem vel pecuniā, poniteat ebdomadas tres. ¶ Quid si quis rem vsurario vel auaro furatur vel rapiat vt inde elemosynam faciat. Pendeo fs Ray. talis furtus vel rapina cōmittit: quia no sunt facienda mala vt eueniant quecunq; bona. 30. q. 1. nosse. ⁊ 32ª. q. 4ª sicut non sunt. Sed videtur q̄ ille non faciat furtum. quia non facit hoc animo lucrandi. sed non est ita: qz species lucri est ex alieno largiri. vt habitum est supra articulo ꝓmo. In casu tamē in quo periculū imminet persone: nec potest alicui subuenīri. potest etiam aliquis sm Tho. occulte rem alienaṁ accipere vt subueniat p̄mo sic indigēti. ¶ Quid si quis furetur vt restituat domino: ⁊ hoc faciat. Pendeo sm holti. talis videt excusatus. ar. ff. de posit. bona fides. Nam etiam vtiliter gerit negocia furis. q̄ cogitur ratum habere. ff. de neg. ge. §. an vtro. §. i. ¶ Nū quid peccat qui rē suam apud alū depositā vel iniuste retētam accipit furtiue. Pen: sm Tho. in sūma. q. de furto q̄ prim⁹ peccat: qz depositarū grauat: quia tenetur restituere ⁊ innocuum se ostēdere. vnde si accipiens tenet eam indēnem seruare. 2ª vero peccat cōtra cōmunem iustitiaṁ: dū vsurpat sibi res sue iudicium: iuris ordine pretermisso. ⁊ ideo tenet domino satisfacere ⁊ operam dare: vt sedetur scādalum primo ꝓ. si tamē sit ottū. non autē tenet aliquid restituere: qz non grauat retētorē. ¶ Quid si aliquis xpianos furetur captos a paganis retētos: vt libertati restituat eos. Pendeo credit Ray. q̄ talis non tenetur hominē talē restituere: ⁊ maxime si pagani circūciderant eos in cōtemptū fidei xpianē. dicit n. dominus ad Iosue. 8. 23ª. q. 2ª. domin⁹ ait. q̄ constituerit sibi dominus retrorsū insidias. i. bellatores insidiantes hostibus: vt dicit Aug⁹. et quis mouet bellū iustū. vtrū apte an ex insidijs: nihil ad iniuriam interest. ⁊ Gregoⁿ cōtra hostes fidei. nō tāu apte: ē etiam a dorso laborandum ē. 23ª. q. 8ª. vt idem. p̄. quid intēdit ille nisi aliam liberare a pēo idolatriē: ⁊ occasionem peccandi infidelibus tollere. g opatur salutē animē vtriusq; neutra ḡ iniuria habet querelam. Sed videt obuiare dictus Aug. s. q̄ fides etiam hostibus seruāda est. 23ª. q. i. noli. Ad quod ridet Ray. q̄ illud est verū quando fides est hostibus promissa. s. tēpore tregue. ⁊ sic videtur vtile q̄ xpiani possunt furari xpianos retentos a paganis tēpore guerre. non autē tēpore tregue. ¶ Quid si quis furet tēpore tregue. Pendet Ray. q̄ si paganus illum ceperat ⁊ retinebat, qz sibi damnū intulerat: ⁊ quia fidē sibi fregerat: ille qui furatus est eiṁ sibi tenet restituē: nō hoies pp̄ic periculū. ⁊ dānū ab illo sibi illatū: vl pro interesse, pbabile estimato moderatū redēptōis pretiū: ⁊ hoc si nō ꝓpulit captiuū illi ad circūcisionē vel idolatriā: vl ad aliud mortale periculū. Si n. ad aliqd tale ipm ꝓpulisset furās. eū penitus liberat⁹ est. ar. di. 54ª. nulla quātū ad hominē quez furatus fuit nullo mō peccauit: si recta intētione habuit: imo ꝓ⁹ meruit: dūmō alis satisfaciat: vt dicū ē pū⁹. ¶ Sed qd si pagani in bello ceperū xpianos: nūquid tregue postea facere licebit eos furari. Pendit Ray. q̄ si tregua ita generalis fuit facta vt non liceat alterutris auferre aliquid auferre vel surripere: nec violenter: nec alio

modo nõ licebit eos furari. si aũt fuerit cõ
uentio facta tantũ de violẽtia non inferen
da licite xpianu possũt furari nõ mõ hi ca
ptiuos: sẽ etiã castra que de terra xpianor
occupauerũt: latenť intrãdo: ꝛ sũt violẽta
occupando: nec sup his ad restitutõẽ alij
quã tenebuntur. ¶ Sz quid si pagani re
deãt ad recuperãdũ hi castra: ꝛ violenter
repellanť: nũquid erit fracta treuga. Non
dicẽ Rosõ. q nõ. qꝛ quãdo conuẽtio fuit fcã
de violẽta nõ inferẽda: ꝛ non fuerũt fran
des ꝛ furta excluſa: fuit intelligẽdũ de vio
lẽta non inferẽda in ingressu possessionis.
non aũt de illa que fit pro re iam obtẽta de
fendẽda: nisi ꝛ de illa expressa mẽtio sit fcã.
¶ Quid si xpianus captiuus furet aliqd
sarracẽo qui detinet eũ. R. fm ray. u. de
furtis. ꝛ bosti. u. de pe. ꝛ re. si fuit captus tẽ
pore treuge: qꝛ eã frangebat: ꝛ sic fuit in
culpa: ꝛ non imminebat necessitas famis: re
netur ad restitutõem. Si aũt iniuste tenne
bať: vel tẽpore belli captus fuerat: vel ne
cessitas famis imminebat: cum talẽ sarrace
nus pascẽ teneat ad restitutõem non tene
tur. Et dicit Rosõ. q tunc fu cõpensatio rei
sic surrepte cum iniuria retentionis illi xpia
ni iniuste. p. eũ hi sarracenus sit bostis: si
refert quõ noceať eidẽ. ar. C. de pmer. ꝛ
merca. l. zª.

C Ircã 4m arti qui ẽ de pena fur
ti sciẽdũ q fm J hec est varia fm
q agiť varie de ipso. qñz. n. agitur
criminaliť. t. ad corporis penã. quãdoq; ci
uiliť. t. ad penã pecuniariã. In p̃ casu non
dz fur suspendi: vel verẽberari: vel exercela
ri: sẽ aliter castigari. puta per fustigationẽ:
vel exilium. vel alio mõ: put videbitur iu
dici: qõ est verũ de fure simplici. Si autez
sit plusq̃ fur: puta qꝛ aggredit violenter
cum armis vel sine armis in domo vel in
itinere: vel in mari: subijciť legalibus pe
nis. vt i auť. de nulli indic. §. vlt. coll. 9ª.
Sũt aũt pene ille. l. q fures capite puniun
tur: vel suspendanť: si sepius hi pmiserũt:
ꝛ famosi sint: ceteri aũt in metallũ damnan
tur: vel et in insulã relegať. vt. ff. de penis.
l. capitalũ §. crassatores. ꝛ. §. famosos.
Dicit autẽ Rosõ. q lz fur fm iura scripta
non sit suspendẽdus. p tamẽ tamẽ in multi
locis de pseuerudine fuať. ꝛ põt addi q B
consuetudo est satis rõabilis. tum pp con
seruatõẽz cõis pacis ꝛ qetis: tum pp ico
nsibilitatẽ: vt i plibus malicie talĩ. In zº
vo casu. l. eũ agiť ciuiliꝛ pena furti manife
sti ẽ ꝗdrmplũ: si manifesti vo duplũ. ex. e.
. c. zº ꝛ Instit. de obli. que nasc. ex delic. §. pe
na. ꝛ hoc cõpetit ꝛ petĩ põt post annũ. instit.
de ppe. ꝛ tem. ac. §. furti. Agiť q ꝗ fure. vt
visũ est ciuiliꝛ ꝛ criminaliť. ꝛ ex. ff. de fur.
l. si. cõtra vo rem surreptã agitur cõdictione
furtiua. Rã actio furti penã bz legitimã:
cõdictio rẽ ipam. vũ non vna cõsumitur p
aliam. ff. de cõdi. fur. si. p fure. §. furti. Sz aĩ
canonẽ si furtum sit occultũ: ꝛ fur sit spon
te confessus post restitutõẽz. si tamẽ eaz fa
cere possit subaudi fm bosti. ꝛ post pactam
penitẽtiã vel partẽ penitẽte: recte ad sacros
ordines promoueť. ex. e. er litteris. Si qs
mi in ipo pcto exprebẽsus fuerit interfectus
cum cõstet eum decessisse in peccato mor
tali: non orabiť. p eo. secus est si ante mor
tem sit pfessus. qꝛ tunc cõio negať. ex. eo.
. c. zª accusatus aũt ꝛ confessus vel convi
ctus deponitur: ꝛ in monasterio retrudiť.
ex de penis. tuc. Tenet autẽ eus furti nõ
tm is qui furať: sẽ etiã is qui furi consiliũ
vel opem dedit. consilium dat qui suadet
impellit ꝛ instruit aliquẽ ad furãdũ. opem
fert qui ministerius ꝛ adiutoriũ prebet ad
rem surripiẽdã. instit. e. de obli. que ex delic.
nasc. §. interdũ. ꝛ teneť furti non manifesti
. ff. e. l. 1s qui opem. nõ tamẽ teneť quis de
consilio nisi sit secutũ. ff. e. si 1s. § cui si tu.
Itẽ ille qui cum fure partiť est fur. ex. e q
cum fure. Datur aũt actio furti contra fu
rez etiã si sit impubes: dũmodo sit doli ca
pax. ff. e. impuberẽ. ¶ Sed quid dico qui
scit furem vel rẽ furtiuã: nũquid tenetur
eum vel eã indicare: interrogatus ab eo
cuius est: vel a iudice. ꝛ videť q sic. ar. C.
de fur. ciuile ẽ. ¶ Sed pctra. qꝛ non tenetur
indicare sine iudicio. i. sine salario. non. n.
turpiter accipit. ff. de pscrip. ver. l. solẽt qui.
. §. solet. cui suie dicit stãdũ legis doctorez
. d. q nullo spãli iure cogiť qs indicare fu
rẽ. ar. in. l. pdcã. ꝛ. ff. de offi. pfi. l. zª. Põt et
dici sz bosti. q i foro iudiciali sũt canonico
sue ciuili refert. vtz nolit indicare pp lucrũ
qõ ide sẽt: vl qꝛ pricipaut: vl qꝛ pecuniã
a fure recepit ne indicaret. ꝛ tũc teneť sicut
fur. ꝛ B est qõ notat decre. ex. e. qui cũ fu
re partiť. talis. n. accipit et sz legẽ. ff. de cõ
di. ob tur. cãm. si quis a suo inco. Aut nõ
vlt indicare pp amicitiã ꝛ humanitatem
quam habet cum fure. ꝛ tũc nõ est cogen
dus: si ẽ i ci pdãte an velit aiciniã nẽdẽ p pe
cũia. ꝛ tal ñ turpiť accipit. vt ibidẽ. l. idẽ ẽ.
turpiť aũt accipet si teneť indicare. ut ibiõ. l. ul.

⁊ eē ꝛ ſimo.nemo. licz autē talis non accipiat turpiter.tamē inhoneſte petit hac ꝛ cauſa.ff.ꝛ varys ⁊ eſtor.cog.l.i.in primo g casu doloſe nō vult indicare. ⁊ iō ē cogendus :⁊ ſi quid eſt datū per actōem ꝛ dolo repetitur. In .z. licitū eſt.⁊ ideo non repetitur: ſ hoc eſt quod diſtinguit lex.ff. ꝛ pſcrip. ver.ſolā qui ſ ſolet . ⁊ ſic patitur amicitie.ff.ꝛ recep.l.z^a.§ in iudicio anime reus indicat.⁊ ſic loquit eſt.c. qui cū furē. Illud autē non eſt reprobandus.ſ.q in der eum ex officio cogat.ſed licz quis nō cogatur furē indicare.cogitur tamē cōtra eum teſtificari. ꝛ quo dic vt .j.n. ꝛ falſo teſtimonio.ar.4°. Si quis autē furi vel ſotio eius aliquid tederit vt ei rē ſuam reddat vel indicet: repetitur per cōditiōem.ſ. furtuā .ff.ꝛ condi. ob turpē cām.l.4^a. in fi.hec boſti. ¶ Nota q ille qui ſcit vbi eſt res rapta vel furtiua : ⁊ non indicat cū ꝛ hoc inquirit ab eo peccat.vii Piero^o nō tātum fur:ſ etiā ille reus tenet: qui furti cōſcius querēte poſſeſſore .i. domino non indicat.eē ꝛ fur.qui cum fure. talis tamen ſ ſtbo.z^a z^e.q.4z^a.ar.7°.e.⁊ roō reſtituere non tenetur nuſi ad hoc ex officio teneatur . ¶ Qaid ſi ex re furtiua vt ancilla : partus ſit editus:nunquid erit furtiuus:⁊ tenebit actione furti ille apud quē eſt edit^o Rendit boſti.q ſi aliquis an cillā prēgnantez furripiat: ⁊ apud eū pariat:vel nō prēgnātem:⁊ apud eū cōcipiat ⁊ pariat : pt^o eſt furtiuus:⁊ ille apud quē eſt editus : tenetur actōe furti.Si aūt pariat apud aliū bonefidei poſſeſſorem: licz partus ſit furtiuus:ille tamē non tenet actione furti:qō intelligas ꝛ vacca furtiua. licz ꝓtradicat .ff.ꝛ vſuca.ſi aliena § i.quia illud corrigitur fm azo.ff.e.qui vas.§.ſi ācilla. ⁊i bis caſibus.ſ.quādo partu apud furē: vel concipit apud furem: ⁊ parit apud bonefidei poſſeſſorē ꝛtertū eſt partū vel fetuz vſucapi nō poſſe.Si autē cōcipiat ⁊ pariat apō bonefidei poſſeſſorē .n on eſt furtiuus.nec datur actio furti.¶ Sed nunquid bonefidei poſſeſſor impeditur vſucapēr. Rendeo ſi ſciat matrē alienā ancēs concipere:impedit: ſi poſtēs concepit ſimplicē ſciuit alienā non furtiuaz:⁊ ſic ignorat vicīū rei:nō impeditur vſucapere .ff.ꝛ vſucap.ſequit. .§.ꝛ illo.ſ ſi anteēs pariat ſciat furtiuaz : impeditur vſucapē . ſi vo hoc ſcuerit poſt partuz impeditur vſucapio:niſi dōm certificauerit ſe hēre ancillā ⁊ partū eius . Si tamē hoc faciat pōt ⁊ ꝛbz ꝛtrunciare domino q veniat ⁊ agat ꝗ eū ſi ius hz . qz ē paratⁿ rīdē.⁊ h valde notādu ē.ſ.q poſteriōr ſcia ꝛ partu impedit h vſucapionē.qz in partu cōmutat furtū: cuz in ipm nō habeat titulū .licz haberet in matrē.ff.p ſuo ſi ancillā :ſecus ē ſi hēat in ipm titulū fm Azo.h boſti ¶ Qaid ꝛ vxore filius ⁊ frus ſi furripiāt occulte ꝛ reb^o viri parēti ⁊ domino ꝛ. Rē^o mutāt furtū ſ vir nō aget ꝗ vxorē.nce eo^o actōe furti ꝓſtāte mr^i uxoris ſ actōe ifactū.q tñ opē ferūt vxori ad furādū vtro:furti tenēt .ff.e.ſi qs vx. pī vo agit ꝗ filiū ſi hēat caſtrenſe peculiū:als ſi. .ff.e.n ec cum filio. Idē ē ſi pī furripiat aliquid filio ꝛ caſtrēſi pecu.Seruus āt pt verbibus caſtigari:ſ non in iudicio ꝓuenire:niſi ꝓtrectet poſt manumiſſionē .ꝛ. an frus ex ſuo facto.l.vii. Seruētes vero ſi ue mercenary ꝓcuiri nō pnt actōe furti ꝓpter vilia. qz talia furta non ſunt publice vindicāda.ff.e.ſi libertus. hec boſti.⁊ gof. ¶ Qaid ꝛ muliere que habēs prodigum vtꝗ celat aliqd ꝛ rebus cōiū^o ꝗ ꝓhibitione viri. Rn dz roō q,ꝛ ſecl'anb^o: vbi agit ꝛ eſyna q ſi vxor h bona fide faciat.l.ut ſibi ⁊ viro ꝛ his q̄ celauit,p tpe,p,iudicat: non peccat:nec tenet obedire viro p̄cipiēti q ei oia tradat:qz ei oia tradēdo : daret q̄ſi gladium furioſo.

Circa 5^m arti^m qui eſt ꝛ reſtitutione furti qu erūtur pla.ſ.vtꝗ damnificans aliū iniuſte in exteriorib^o bonis p furtū: vel alio mō teneatur ad reſtitutōez. Rē^o q ſic.vii Aug^o ad Macedonā.⁊ dī.14^a.q.6^a.c.i.ſi res aliena pp quā peccū eſt cū reddi poſſit:nō reddit : pnia nō agit.ſ ſilit.h Aug^o. Non ſolū āt ille qui eſt executor dānificatōis iniuſte.ſ et. oēs ꝓcipes in illo crimīe tenēt reſtituere. ꝓcipare āt ī crimīe ꝓtingit.9.modis qui i bis vſibus ꝓtinet. Iuſſio cōſilū conſenſus palpo recursus Participās mut^o non obſtans nō manifeſtās. Iuſſio. vt cū oīs iubet ſuo vel ſubdito vt furet.ii^a.q.3^a. in lianus.⁊.e.ſi is qui peſt fecēit. Cōſilū duplr impenditur furti. Uno mō ipo facto: vt cū qs ſcalā furi ſupponit.ff.ꝛ fur. in furti actione.§.recte.⁊ talis ſ leges tenet fur ti nō manifeſti.vt ibidē.l.is qui opē. Alio^o ſolo vbo.⁊ talis fm leges: vt q,dā dicit ꝛ furto non tenetur. Iniſi.ꝛ obli.que ex delicti naſcū.§.certe qui nullam. vbi dicitur. Qui nullam operam ad furtum adhibuit.

§ tantū consiliū ꝛedit non tenet furti. § ꝗ est ver nisi furti fuerit subsecuti. tunc n. etiā fm leges tenet. ff. co. si is cui §. si tu. fm etiā ius canonicū ⁊ diuinū tenet: quia fm canones in foro pnitali maleficia voluntate ⁊ ꝓposito distinguūt. et ꝛ sen. er. cuꝫ voluntate i pnicipio. Matb 12°. Et verbis tuis cōdēnaberis. Cōsensus. s. ep̄ssus. qz facētes ⁊ cōsciētē par pena constringut. 2ª. q. i. nouū sit. ⁊ dicit rod. q intelligitur ꝛ consēsu cooperationis. Palpo. i. adulator. qui. s. laudat aliquē ꝛ furto vl rap. na: vel ꝛtrahit alicui apud furē vel raptorē. dicēdo q graniter eū offēdit: ⁊ sic incitat eum ad furādū vel rapiēdu: sibi. ar. insti. ꝛ obli. que ex deli. nas. §. eñ illud. ff. solui tauerit. Recursus sine receptās. s. furē cū furto in domo sua. vel etiā qui ꝛfēdit furon recurrētem ad eum ne cogat̄ restituere res furtiuā. talis. n. eque punit̄ sic fur. ff. ꝛ recep. l. 2ª. Participās. i. partē accipiens in furto. et. c. qui cum fure. Mutus. s. qui videns aliquid. vel sciens aliquē paratum furari vel rapere tacet dolose. cum tñ impedire solo ꝟbo posset sine suo periculo ꝓta illad. pner. 24°. Eruc eos qui ducūtur ad mortē. ⁊ qui tra. ad iteri. libera. ne cesses. hoc tamen non tenet restituē: nisi ex officio tenetur reclamare. Nō obstās. s. facto cum sine suo periculo resistē possit qz non earet scrupulo societatis occulte q manifesto facinoꝛi ꝛesistit obuiare. di. 86ª. facietis. vbi dicit culpam peculdubio facientis habet qui quod pūt corrigere negligit emēdare. ⁊ hoc locum tāti habz in his quibus incumbit ex suo officio. phibē ar. et. ꝛ sen. er. ꝗte pstump. Non manifestans. qui. s. scit vbi est res furtiua: ⁊ nō indicat. § celat sciēter. ⁊ maxime cū interrogatur a iudice vel ab eo cuius ē. si scit furē vel rem acceptam furtiue: cū tamē sciat se posse veritatē sine vllo suo periculo rēpōdere. talis. n. fm canones est reus furti. et. c. qui cum fure. ⁊ ii. 2ª. q. 3ª. quisquis: nisi forte cū fur alicui ꝓbytero fuerit fecere te se furti ꝓmisisse. tūc. n. ꝓbyter non ꝛ deberet cuꝫ indicare. et ꝛ excessi. pla. dilectus filius. ꝛ hoc tamē latius est habitū supra ar. ꝓcedenti. q § quid ꝛ eo qui scit. ¶ Distinguitur autē cōmuniter ꝛ quoliet pdictoꝛ hoc modo. s. q aut sine ipso damnū secutū fuisset: aut non. si sic non tenet̄ isoli dū § solū intātum quātū habuit inde. si ñ: tenetur ad totalē restitutōem damni dati. qz qui dat occasionē dāni: dānum ꝛdidisse videt. ff. ad le. aq. l. q occidit §. i hac quo q actōe. ⁊ et ꝛ ꝛ iniuꝛ. ⁊ dam. da. si culpa. q dā tamē ꝗ ꝓcedit nñ ꝛ eo qui dat occasionē dāni. ⁊ bēt dñiuꝫ vl auctoritatē super eū qui iniuste intulit dānū cū als ille nō intulisset. vnde dicit q si non habeat dñiuꝫ vl auctoritatē sup eū cui ꝓcepit vl ꝛdit cōsiliū vl aa rlū nō tenet̄ insoliduū: Iz alias nō fecisset. ar. 23ª. q. 4ª. forte. ⁊ c. ista duo noūa. pm tamē dicū tuꝫ vt ꝗ Ric. 4°. di. 15ª. q. 5ª. ar. 4°. c. ⁊ Sco. 4°. di. 15ª. q. 2ª. ar. 4°. Uno tamē totū restituē alij non tenetur dānificato restituē. § illi qui fuerūt pncipales in facto. ⁊ illi ad q̄s res pauenit restituere tenēnur illis q restituerunt ꝓ rata portionis que eos ꝓtinget fm Sco. vbi s. Ric. vbi sup. ⁊ cōter oes. ¶ Quid si res furtiua casu fortuito peat: mingd fur post ea tenebitur restituere eā. Rūdeo q sic. qz fuit sēper in mora restituēdi: ⁊ iō non liberatur interitu rei sicut non violētus. C. eo. subtracto. ⁊ C. qō me. cā. l. i. ⁊ hoc est ver nisi res interierit postq̄ eā fur dsio loco ⁊ tēpore congruo restituē. dā obtulit: ⁊ eam recipere noluit. iam. n. morā purgauit. C. ꝛ condi. fur. l. vlt. ⁊ ff. e tl. l. in re furtiua. Restituet autē fur rem furtiuā cū fructib̄ perceptis. ⁊ qui pcipi potuisset a pmo possessore. et ꝛ resti. spo. gratis. ff. ꝛ rei ven. si nauis § generalī. ⁊ si res peryt fiet estimatio eius ꝓ illo tēpore in quo plus valuit a tempore furti. ff. c. l. i in re furtiua. §. si ex cā. ⁊ simili modo fiet si res sit ꝛetrorata. ⁊ hoc eadem intellige ꝛ re rapta fm Ray. ¶ Quid si fur rem furtiuā samptib̄ suis meliorauit nunquid expensas repetet vel retinebit. Rndet Ray. ⁊ bosti. ⁊ gos. q non. imo etiā nec is qui mala fide emit. et ꝛ re. ec. non alie. ad audiētiā. 16ª. q. 3 §. potest. ff. vnuersos. ⁊ io. q. 2ª. § hoc ius potest̄ in fi. nisi ꝛ eiectiōe sibi pspexerit. vt tunc contra vēditorem regressu: habere possit. C. ꝛ eiec si fundū. bone autē fidei possessor expensas repetit. et ꝛ in inte. resti. requisitis. 12ª. q. 2ª. vlterius. Dicit autē rod. q hoc. s. q fur non potest petere vel retinere expensas quas fecit in meliorātione rei. est verum si agatur in foro iudiciali. Sed rigoꝛ ille non est obseruandus in foro penitentiali. quia exquo plene satisfactum est damnificato: inuiuum est illum locupletari cū alterius ꝛtrimento. ¶ Quid si furtū sit ꝓmissum in vsu rei: ⁊ non i ipsa re. ꝗn?

q̃ fur est post restitutõem rei tenet ad esti
matõem illius vsus.alit.n.nõ esset purga
tum furtum.14ª.q.6ª.si res. ¶ Quid de be
rede furis. Rº tenet insolidũ si solus fue
rit heres.si autẽ fuerunt plures heredes:q
libꝫ tenetur,p illa parte pro qua heres esti
stur.ff.de condi.fur.in cõdictõe. si vi res fur
tiua tota ad vnũ eorũ peruenerit: ille tene
bit in totũ.ff.cõmo.l.3ª § heres. ¶ Quid
de vxore que furti fecit aũ matrimonium:
vel post p se:vel cum viro suo:nunquid li
cebit ei de reb' cõiugis sibi ⁊ viro satisface
re. Rsidet Rod.q̃ vbi de cõsuetudine re
gionis cõcedit sibi creditu ⁊ debita ex ꝓtra
cta vl' maleficio si res furtiua quã mulier
surripuit ante matrimoniũ: vel post.sola:
vel cum viro.vel quã vir solus surripuit
ante matrimoniũ: vel post. exter adhuc in
eorum potestate vxor eam restituẽ põt ve
ro dño:⁊ etiã cõtradicẽte viro. Si autem
res sit cõsũpta. vel si solus vir furatus sit
eam:⁊ mulier participauit cõsumẽdo vel
cõmedendo spontanea vel inuita: pt vxor
si vir non cõtradicat viri negocii gerẽdo
⁊ sepsã liberãdo estimationẽ rei consũpte
vo domino latẽter restituere de cõib' bõis
si aliter non põt:nec erit furti: quia nõ est
contrectatio fraudulẽta:nec aio lucrandi.
Viro autem pbibẽte:facẽ non dꝫ bi' resti
tutionẽ:cũ ipa non habeat rem administra
tõem:⁊ vir.Si tamẽ in hoc casu facẽt la
tenter restitutõem bona fide de cõib' bõis
non eẽt ei pnia quasi p mortali inuugen
da.Jo.14ª.q.5ª.c.vlt ¶ Quid si aliqs res
furtiuã emit ignoranter ⁊ in bona fide ⁊ in
foro publico ⁊ publice: nunquid põt saltẽ
pcũ quod ꝓdit a domino petere cũ ꝓpte
bãdit rẽ furtiuã eẽ: vl' rẽ retinẽ:donec ei sit
pretiũ psoluti. Rº q̃ non. C.e.in ciuilem:
nec se defẽdere põt occasione alicuius sta
tuti sup hoc edit:cum sit ꝓtra eum.pote
rit tamẽ a venditore petere pretiũ.12ª.q.
2ª.vulterane. poterit etiã expensas retinẽ
quas cristẽs bonefidei fecit,p rei conserua
tione vl' meliorãdo:⁊ nõ tenet de fructib'
peceptis ⁊ cõsũptis durãte bona fide.de ex
tãib' nõ tenet ad restitutõẽ:ex quo icepe
rat bẽe malã fidẽ.ex de in inte.resti.requi
sitis.⁊ ex de re.ec.non alie.ad nostrã. Nõ
tenebitur et si durãte bona fide res perijt:
vel eã alienauit. In vtroq;.n.horꝫ casuꝫ
nõ tenet pp bonã fidẽ.⁊ i p etiã. quia nõ
erat in mora.⁊ in 2º quia non erat dolo
possidere:⁊ q̃ pretiũ ex re furtiua reda
ctuꝫ non est furtiuũ.ff.e.qui vas.§. vlt. ⁊
ex de alie.in. mu.cã facta.c.i.⁊.2º.ar.a ꝛio
sensu. ¶ In sũma g̃ nota q̃ male fidei
possessor re perdita vel in aliũ translata:te
net ad verum rei pcium cũ circũstantiis
positis sup in.q.illa.s.quid si res. Posses
sor vero bone fidei tenet restituẽ si bꝫ. si
autẽ non bẽt de lucro tenet i tãtũ quãtuꝫ
est locupletior factus:⁊ nõ plus:q̃ nõ te
net de ꝓsumptis.ff.de pe.he.si possessor. §.
restituere.⁊ in.l.⁊ non tãtũ.⁊.l.si rẽ.ff ray.
⁊ rod.Emptor aũt bonefidei eẽ videt:qui
aut ignorauit rem alienã eẽ. aut putauit
venditorẽ vendendi ptãtẽ habẽ.ff.de vb.
sig.bonefidei. ¶ Cui est restitutio facẽda
Rº fm ray.ci eni res fuit surrepta: dõmõ
sua interfit ex cã bonesta rem non eẽ sur
reptã. vt q̃ habebat in re ius pignoris:
vel vsũ: vel simile.ff.e.is cuius.si.n. ⁊ ipse
eẽt fur:non sibi § eo eẽt restituẽda: vel ei
cui pmo fur surripuerat si sua iteretur. vt
dictũ est. ex causa bonesta rem non surri
pi.caute tamen fiat per medium penitẽtia
lẽz.vel alterã personã religiosaꝫ tacito no
mine furis.hec ray. ¶ Ad hec nota q̃ qũ
res alicui cuius non interest subtracta per
uenit ad aliquẽ:qui vero dño restituit illã
debꝫ ei cui res ẽ subtracta significare p se
vel per aliũ tacito nomine suo q̃ liberatus
est a delicto illo. si tamẽ restituat ei cui sub
tracta:licet grauiẽ peccet eo q̃ nõ reddit ei
qui ius bẽt in re. liberat tamẽ ita q̃ ei re
stituere non tenet cuius ẽ:q̃ non tenetur
ei nisi ratione rei:⁊ non ratione alicui' in
iurie quam intulerit sibi.⁊ ideo debligat
quãdo restituit eã in statũ pstinũ: in quo
eam repit. Et q̃ dictũ est de restitutione fa
ciẽda spoliatis:intelligẽdũ ẽ et de heredi
bus eorũdẽ. mortuis.n.spoliatis regulariter
debꝫ fieri restitutio heredib' suis si possunt
inueniri.⁊ hoc est verum fm rod.quãdo
spoliatus fecit testamẽtum:⁊ certã sũmaꝫ
legauit. si autẽ mandauit in testamento
distribui per executores quicquid ad eum
spectabat de mobilibus ⁊ debitis debꝫ fieri
restitutio eius executoribus,p rata:⁊ libe
ris eius pro rata.⁊ vrori eius pro rata:
si vxor vl' liberi debẽt habere in rebus illis
aliquã portionem. Si vero contẽpsit testa
ri dꝫ insolidũ fieri illi qui dꝫ succedẽ sibi
⁊ idẽ est si morte preuentus non potuit testa
ri:nisi forte loci cõsuetudo habeat q̃ p ta
lia decedẽte testamẽtum ecclesia faciat.tũc
enim ad consilium ecclesie fiet restitutio

p anima ei⁹.B roõ. Si vero non inuenitur spoliati: vel etiã ignorantẽ. tũc fm ray. cum ꝓsilio ⁊ auctoritate ecclie siue pmõtialis distribuat in pias cãs: ⁊ hoc in illa villa: vel si villa nesciat in illa diocesi vbi est facta rapina. ar. op. cẽ de rapto. c.i. Et dicit roõ. q̃ op⁹ q̃ talis restitutio fiat i eadem villa: si cõmode fieri posset. alias si sit multũ remota vel ex alia iusta cã sufficit q̃ alibi fiat. ¶ Quid de pecunia vel re alia indeo vel vsurario furtiꝫ sublata. vel etiã inuẽta ab aliquo: nunquid liberabit eaꝫ illis restituẽdo: a quib⁹ ille indeus vl' vsurarius accepit vsuras. Rñdet roõ. q̃ sic. maxime quãdo ille indeus vel vsurarius nihil bẽt nisi de vsura. Distinguẽdũ tamẽ est circa pecuniã vel etiã rẽ aliã furtiuã. q̃ si sit adhuc in illa specie in qua fuit sublata apud furẽ potius d⁹ restitui indeo vel vsurario: ne fur alijs cum restituẽdo adhuc perseueret in culpa furti rẽ alienã contrectãdo ſ̃z eos qui dicunt q̃ i vsura trãsfertur dñium. Si autẽ sit consupta: tũc locum habet quod dictuꝫ est s. q̃ fur liberare se potest restituẽdo illis qui dederũt vsuras illi indeo vel vsurario. Scõm vo eos qui dicunt q̃ in vsura non trãsfertur dñium: non habꝫ predicta distinctio locũ. Et fm aliquos etiã si in vsura transferat dominiũ. tñ qꝫ cõpetit repetitio: ⁊ ad restituẽdum cogi potest. imo plenius ius bẽt in re vsuraria ille qui solvit vsurã q̃s vsurari⁹. ⁊ per consequẽs ei poti⁹ restitui d⁹. In oibus tñ casibus predictis liberabit fur restituẽdo indeo vel vsurario cui surripuit.

¶ Quid de eo qui furat⁹ est ꝛcumas q̃s layc⁹ papiebat iniuste vsurpãdo ius ecclie. cui restituet. s. layco vel ecclesie. Rñdet roõ. q̃ siue illi siue illi restituat liberat⁹ erit melius autẽ est si non timeat scãdalũ vel periculũ restituẽtis q̃ restituat ecclie gerẽdo negociũ multus. qõ ipse eaꝫ sit vtilit̃ gesturus: tenet habere ratũ. d⁹ tñ renunciare illi layco per se: vl' saltẽ p alium q̃ intantũ est liberatus.

¶ De sacrilegio. put ẽ spẽs furti. li. 34⁹.

Postea cõsiderãdũ ẽ de sacrilegio: quod ẽ spẽs furti. prue dcr. vt habitũ est supra. Circa qõ p̃ videndũ ẽ quid ẽ sacrilegium: ⁊ vñ dr. ⁊ an sit spãle peccãtũ. 2⁹ qb⁹ modis ꝓmittit. 3⁹ que pena ei⁹. Quãtũ ad p̃m sciẽdũ q̃ sacrilegũ est sacre rei violatio: vel etiã de vsurpatio. ⁊ dr hec violatio cõiter quecũq̃ irreuerẽtia vel inhonestatio. vñ dicit sacrilegũ quasi sacrilectũ: qꝫ lecit sacrũ. vel dr sacrilegũ ab eo q̃ quis legit. i. furat sacrũ. dicit aũt aliquid sacrũ: qꝫ ordinat ad dei cultũ. ⁊ ex hoc q̃ aliq̃d deputat ad dei cultũ fit quiddã diuinũ. ⁊ sic ei quedã reuerẽtia debet: que in deũ refertur. ⁊ ió oẽ illud qõ ad irreuerẽtiã sacrarꝫ rẽ pertinet ad iniuriã dei pertinet: ⁊ rationẽ sacrilegij hẽt. Est ãt sacrilegium spãle peccatũ. bꝫ. n. spãle rationẽ deformitatis. qꝫ. s. res sacra p aliquã irreuerẽtiã violat. vñ ⁊ quãdoq̃ inuenit ab alijs separatũ. vt si inder rapiat aliquẽ de loco sacro: quem alibi licite capẽ posset.

Circa 2ᵐ sciẽdũ q̃ sacrilegiuꝫ cõmittit qñꝫ rõe psone. vt cũ quis verberat clicũ vl' pfonã religiosã. i 7ᵃ. q. 4ᵃ. q. si quis. qñꝫ rõe loci. vt cũ cimitas ecclie vel cimiterij violat. qñꝫ rõe rei. vt cum res sacra vel sacro vsui deputata violat: siue vsurpat: ⁊ hoc pt cẽ triplr. s. auferẽdo sacrũ de sacro. s. loco. vel nõ sacrũ de sacro. vel sacrũ de non sacro. 17ᵃ. q. 4ᵃ § sacrilegũ. ⁊ eodẽ ptcal. c. quisquis. large tamẽ dr sacrilegũ qui articulos fidei vel pecepta dei nesciẽdo vel negligẽdo violat ⁊ offendit. 17ᵃ. q. 4ᵃ. pstitut. Itẽ q̃ in iudicio pncipis disputat vel iudicat reuocãdo. s. illud in dubiũ. vt dicit ibidẽ. licitus est si ꝓter discussionẽ vel euidẽtiã maiorem fiat hoc. ⁊ hoc est ꝛcr nisi cõsiaret euidẽter iudiciũ illud cẽ ꝓtra deũ. rõ h̃ est: quia fm pbm p̃ etbi. cõe bonũ gentis est q̃ ordinãdũ. ⁊ ideo ãtiquit⁹ rectores reipublice diuini vocabãtur: quasi diuine prudentie ministri. ⁊ sic per quãdam nominis extensionẽ illd qõ pertinet ad irreuerẽtiã pncipis. s. disputãt de iudicio ei⁹. an oporteat illd se q̃ ſ̃z ꝗdã sillitudinẽ sacrilegũ dr. Itẽ qui ꝓmittit officia publica indeis sit sacrilegi. i. 7. q. 4. pstitut. rõ h̃ c. qꝫ pplus xpian⁹ p fidẽ ⁊ sacra sctificat⁹ ẽ. ſ̃z illud. i. co. 2. 6° § ablati estis § sãctificati estis. ⁊ ita illd qõ fit i iuiriã populi xpiani. s. qꝫ infideles ci pficiãtur pertinet ad irreuerẽtiã rei sacre. vñ dr sacrilegũ. Itẽ qcũq̃ rẽ ecclie datã retinuerit vel accepit p̃ volũtatẽ ei⁹. 17ᵃ. q. 4ᵃ. § q̃ aũt. ⁊ c. nemini. ⁊ 12ᵃ. q. 2ᵃ. nulli. Itẽ trãsgressor iuris publici qõ ꝓsistit circa sacra. ⁊ sacerdotes ⁊ administratores. de q̃ habetur di. 1. ius publicum. ¶ Distinguũtur autẽ species sacrilegij secundũ diuersã

rōꝝ ſacitatis rerū ſacrarum quibus irreuerēta exhibet. attribuitur aut ſacratas ⁊ pſonis ſacris ⁊ diuino cultui dedicatis: ⁊ locis ſacris. ⁊ quibuſdā alijs ſacris. Ordinat aūt loci ſacritas ad ſanctitatē bois qui cultū exhibet in loco ſacro. 2ª macha. 5°. Hō pp locꝝ gēte: ⁊ pp gēte locū deget domin°. Et iō ſacrilegū quo peccat i perſonā ſacrā eſt grauius. ſūt tñ in vtraq; ſpecie diuerſi gradus ſm differentiā pſonarū ⁊ locorū ſacrorū. Silr ⁊ 3ª ſpes q̄ circa alta ſac̄ cōmittit habet diuerſos gradus ſm differētiā rerū ſacrarū: ſic quas ſūmū tenet locū ſacra quib° hō ſacrificat· q̄ſ papam eſt euchariſtia cōtinēs ipm xpm. ⁊ iō ſacrilegū quod ꝗ eā ꝓmittit ē grauiſſimū. 2m vo locū poſt ſacra tenet vaſa ꝓſecrata ad ſacrorū ſuſceptōēz. ⁊ ipſe imagines: ⁊ ſanctorū reliquie in quib° ſancti quodāmodo venerātur vel honorāt. Deinde principia ad ornamēta eccle ⁊ miniſtrorū. cum reputata ad miſtēriū ſolū pertīt ſacre pſone eſt ſacrilegiū: quod agit directe cōtra ſanctitatē ei°. vt ſi vgo vo oiecta fornicetur. eadē etiam rō eſt ⁊ alijs.

C Circa 3m arti qui ē ⁊ pena ſacrilegij ſciēdū q̄ pena eius ſm leges eſt decapitatio ſi pſone eccleſiaſtice atrox iniuria fiat. C. ⁊ epi. ⁊ cle. ſi quis in hoc. alias iudicis arbitrio reſtat. p q̄litate pſone rei tēporis ⁊ loci. diuerſimode moderāda. ff. ad le. iul. pecu. l. i. §. i. ⁊. l. ſacrilegij. Scōm āt canones eſt duplex pena. ſ. ſpiritualis ⁊ pecuniaria. Spiritualis preter penitentiam eſt excommunicatio. cū diſtinctōe tamē: q? p ſacrilegio in pſonā eccleſiaſticā cōmiſſo eſt maior excōicatio ipo iure. p ſacrilegio vero in reb° cōmiſſo eſt minor excōicatio pter quoſdam caſus in quibus ē excōicatio maior. vt cū quis eccleſiā incēdit vel frāgit. ⁊ quo plenius habetur j. li. 7°. Conuenies. n. eſt q̄ qui ſacris inuitatur a ſacris arceat: quod fit p excōicatōem. q? tñ per hanc penā multi non ſufficienter a peccādo arceā. ideo ſm leges adhibetur decapitatio. ⁊ ſm canōes pena pecuniaria. vt ſic a ſacrilegijs removeatur. Qualis vero ⁊ quāta ſit pecunia pſolūēda. p ſacrilegio cōmiſſo ſiue in perſona: ſiue i reb° habet. 17ª. q. 4ª. ſi quis i templo. ⁊ ſi quis cōtumac. ⁊ ſi quis inuētus. ſi qs vincepsum in quib° quidē capitulis diuerſe pene ponuntur ⁊ diuerſimode. que quidem contrarietas ſolut per hoc q̄ ſūt diuerſe pene ſm diuerſas ꝓſuetudines diuerſarū eccleſiarū. Vel per. ſi dici q̄ pena arbitrio iudicis imponet.

¶ De furto interpretatiuo. titulus. 35°.

d Deinde coſiderandū eſt de furto interpretatiuo. Et p de illo qō cōmittit aliqui diuites laici. 2° de illo quod cōmittit alig clerici. 3° de illo: quod cōmittit aliquē pſone male accipiēdo a clericis. 4° de illo qō cōmittit p peccato carnis ¶ Circa primū queritur vtrū diuites qui nolunt in neceſſitate pauperibus ſubuenire. debeant interpretari fures ⁊ raptōes. Rūdz Alex. an. 3°. t. i. c. de 7° pecto. q. 5ª. ar. 1. o. q̄ ſic. licet. n. ſb tractio beneficij: inquātū ex eius defectu pauꝑ perit ſit ꝓtra illud precepti. non occides. tamē inquātuz non cōicat in neceſſitate hōa pauperis: eſt ꝓtra illud. ſ. non furtum facies. dicit. n. eccle. 4° Filij elemoſynā pauperi defrau. ⁊ ſequit. redde illi debitum ſuū. q̄ diuites debēt elemoſynas dare pauperibus. Si q̄ non reddāt in neceſſitate tecum tunc ſit tēpus reddēdi debitum. qd aliud ſunt niſi raptores. vtpote rē alienaz. ſ. pauperib° violēter detinentes. Hō. n. vt dicit Ambro° eſt minoris criminis q̄ habere tollere: cum poſſis ⁊ abundās ſis indigentibus denegare. Et ideo idem. Hēo propium dicat quod cōmune eſt plus q̄ ſufficit ad ſumptus violēter detētum eſt. Ex predictis patz q̄ diuites qui retinent ſuperflua ⁊ vltra ſumptus neceſſaria. eaz ſciant ⁊ videant pauperes indigē: rapinā committunt. hec tamē intelligē ſalua neceſſitate ſm ſtatum perſone. plura. n. ſunt neceſſaria regi q̄ comiti ⁊ comiti q̄ militi. Neceſſarius eſt enim regi thesaurizare. vt insurgētibus hoſtibus contra regnum habeat unde poſſit militibus pro defēſione regni ſtipendia miniſtrare.

C Circa 2m queritur quid de eccleſiarum prelatis: ⁊ alijs clericis: q̄ hōa eccle pauperib° debita dāt meretricib°. p̄ſaginicis. potēb°. diuitibus. ⁊

ſtilib⁹:nūquid tales ſunt cēſendi raptores. Vndeo ſi conferāt pſonis inbonetis non ꝓter ſuſtētatōem natūre: ſ ꝓt lascuiam carnis. nſi etiā cōferāt cōſāguineis ꝓter affectū cognatōis.vt.f.eos ducāt vltra ſtatum ſue cōditōis ⁊ ſui generis. ita vt eos ſint nati ex humili genē poſſint eī magna tibus matrimoniū contrahē. Ire ſi ꝓferāt potēib⁹ ⁊ diuitibus nō ꝓt aliquā cām ſi citā ⁊ honeſtā.ſ.ꝓter ſeculi fauorē ⁊ pompā raptores ſūt.⁊ p ꝓſequēs tenēt oia re ſtituere qui talē ꝓtulerūt. Peccāt aūt triplr. Primo bona eccleſiaſtica indebito mō fraudo.ſi.n.laycus fraūs res ꝓprias vltra ſuīpsus ſuos eos ſciat pauperes idigē: vio lentiā ⁊ rapinā dicit cōmutē.vt dicti eſt. multo magis clicus in caſu cōſili ꝓfuans bona eccleſiaſtica que ſūt ſpāliter pauperibus debita. qz vt dicit Hiero⁹ ad Damaſi papā. Quicquid habēt clerici pauperū eſt.zc bona ecclie male expendēdo.vñ ber. ad quēdā canonicū. Cōcedit ubi vt altari ſeruias:ex altari viuas.non vt frena ex aurata ⁊ ſimilia emas. ſ quicqd ꝓter neceſſariū victū ⁊ veſtitū ex altari reties tuū non eſt rapina eſt:ſacrilegū eſt.Ad idem iz^a.q.2^a.⁊ ſi illi.3° pſonis indignis conferendo. Aug⁹.⁊ bētur di.86^a.Dona res ſuas biſtrionib⁹ vicū eſt inane.i.magnū. ⁊ ꝓtex idem.c.di. Qui venatorib⁹ ⁊ biſtrionibus ⁊ mētriabus donāt non attēdunt illi naturā operis ſed nequiciā operis bōāti .ex B idem.16^a.q.1.ex cine Nota rōes dicti Hiero.o.q quicqd habēt clerici pauperū eſt:quod b u.notat.12^a.q.i. expedit. q ꝓprietas rerū eccleſiaſtica ē ecclie vl'ex non clericorū .⁊ q clerici ꝓpiēdo fruct⁹ ſuaꝝ ꝓbēdarū : nō ſaciūt eos ſuos quo ad ꝓprietatē.⁊ q non licet eos expendere nſi in vſus domeſticos:⁊ eās pictaī. Sūt aūt res ecclie pauperū: vt exponūt quidaz nō ſ ſtū ad ꝓprietatē ⁊ dominū:ſ quātuz ad debitū i.qz eis debētur Sed nunqd predicā reſtitutōez facere tenētur ex bōis patrimonialibus ſi habēt ea.aut ſufficit q ea reſtituāt ex fructib⁹ eccle quos habēt: vel habituri ſunt. Rūdet roō.⁊ boſt.q cū quicquid ſupeſt vſibus eorū ex ꝓuētibus eccliaꝝ pauperib⁹ debeat.non ſufficit facē reſtitutōem ex talibus ſi habēt bona patrimonialia:vel aliūde ſ ex eccliā acquiſita: niſi quatenus ſibi ſubtraherēt ex neceſſarys.vel quatenū expendiſſēt circa vtilitatē eccleſie ex bonis patrimonialib⁹:aut aliunde ſ p eccleſiā acquiſitis. Quid ex illis qui bona eccle in neceſſarys expendūt.eccleſie tū nō ꝓſeruiūt nunquid ſūt raptores cenſēdi. Rūdet Alex.an.3 t.1.c. ex.7°. Pecpto.q.5^a.ar.2.queſtuncula 3^a.q ſic. rō huius è qz ad hoc eis eccle beneficia dātur :vt i eccliā dei laborēt. ſi ſ nō laborāt habere nō debēt.qui.n. nō laborat nō mādūcet.ſi.n.agricole dare pecūia vt i agro laboraret :⁊ ipſe acciperet: non tamē laboraret:nōne fur ⁊ latro eſſet.ſic eī videtur ex illus.p.dicit Hiero⁹ q eccliam frandar eſt ſacrilegū.ad hoc.n. bēficia dāt eis vt fuiant eccleſie.tales.n.ſunt ſacrilegi ⁊ raptores. Quid ex plato vel clico admini ſtratōem habēt:⁊ male adminiſtrāt: nū quid tenēt eccleſiā indēnē reddē. R° fm ray.⁊ boſt.q ſic:vel ſi ipſe nō fecēit tenēt ad B q⁹ heredes.ſi ipſe forte aliqua ex rebus eccleſie expendit in melioratōez ꝓprij ꝓſimony.vel ēt ſi pp nimiā diligētiā rerū ꝓprias neglexit res eccleſie: ⁊ ita diminute ſūt alique: vel amiſſe pp ſuā culpā. Sz fm boſt.ex culpa ſeu negligētia fui pena totus:vicari⁹ teneri vt.ex ex offi.archi.ca que.vbi ēt dicit ber.⁊ boſt.q planus tenetur ex bonis eccleſie amiſſis dolo ⁊ culpa lata ⁊ leui.Sūt ⁊ cō° fm ray.⁊ boſt. ſi ex reb⁹ ꝓprys expēdit aliq in vtilitatē eccleſie ipe vel hēdes eius cū B ꝓſtituerit:recuperare ex reb⁹ eccleſie pōt. vt hinc inde ꝓdēſato debita fiat.ar.ad B z.q.7^a.latoz in fi.⁊.12^a .q. 4^a.c.i.⁊.2°.Hoc tū fz boſt.intelligē qñ ē leſio grauis: vel ēt quo ad alienatoez vl diminutōem rex inobilū: vel m anciporū eccleſie.uel ēt ſuoꝝ redditū.nō.n. ꝓbibetur plānus q̄ minus poſſit ex fructib⁹ ⁊ reddinb⁹ eccleſie pecpū quos ſuos facit aliq erogare:ſi nī i B erceder3 rēpbēdi poſſet.

C Irca 3^m querit quid ex focarijs ⁊ bi⁹turpib⁹ pſonis:⁊ alijs ſupdicti. que ſic dētur l' pascantur ex rebus eccle:nūquid ⁊ ipi tenēt ad reſtitutōnē. Rūdet ray.q ſic. qz nō remittit peccū nſi reſtituat ablatū.14^a.q.6^a.ſi res aliēa: ſed differenter. Ham turpes perſone indiſtincte reddere tenentur ſi poſſūt.nſi forte fuerit eis datum cauſa elemoſyne:enim eſſent in ſumma neceſſitate. quod debent fieri di.86^a.non ſatis.vñ. paſce. Diuites vero ⁊ potentes ſimiliter tenentur ad reſtitutionem ſi receperint per fraudes: vel minas: vel per indebitam impoſitionem; vel alias ſine cauſa iuſta. Clericus

tam:n vel prelat⁹ excusaretur in tali casu si vdit vt suam redimeret vexatōem a q̄ non poterat aliter liberari. ex̄ ꝛ sumo. dilectus filius.d. Si vero non data ad hēpera.sed casu fortuito ꝓter aliquā causam necessariā ⁊ honestā venerūt: ⁊ impetrari ad ꝓpria redire nō potuerūt: nec sustenerūt aliquid ad emēdum: vel non habebāt vñ emerent.tunc si ꝓcuratu fuerunt tēperate causa hospitalitatis ⁊ elemosyne: non tenetur aliquis ad restitutōem. ar.u^a.q.3^a. quoniā multos.⁊ oi.42^a.quiescam⁹. Idē dō est si erant bene meriti honesti ⁊ spirituales viri:presertim qz iam impenderāt ecclie seruitium suū ꝛ offendēdo eam ꝓtra prādones ⁊ tyrānos.vel prestando sibi patrocinū in causa: vel dando sibi ꝛ rebus ꝓprijs: vel alijs similib⁹ modis.talibus.n. tenetur ecclesia rependere vicez.12^a.q.2^a. quicūq; iu-ñ agio.⁊.c.ecclīasticis. ¶ Dō autem predictum est q̄ p̄sone supdicte restituere tenētur ea quē taliter a clicis ceperunt: veruz est si clericus qui vdit per bi⁹ donatōem factus sit non solendo.tenent tamē ꝛ eo quod habuerunt per fraudez: vel iniuriam: vel violēciam: vel bi⁹.etiam si clericus sit solendo. ¶ Quid ꝛ illis qui dono forte alicuius seruitij pcedentis occasione: accipiunt ippetuum vel ad vitaz suam vsufructū alicuius possessionis ab ecclesijs vel mōasterijs. Rñdeo ꝗz ray. ti.ꝛ vsur. Si aliquis aduocat⁹ gratis fuit monasterio vel ecclie: vel etiā aliqs diues gratis mutuauit pecuniā suā: licite recipere pōt bi⁹ gratis.i.ex dilectōe: licet sit ecclia ex p̄dicto seruicio.12^a.q.2^a.qcūq;. ⁊ c.ecclīasticis.⁊.c.charitatem. Idē dō ē si adhuc nullo impenso sumptio tales donuz a monasterio receperunt. dūmodo studeant ꝛ competenti seruitio fidēli respondē. ne alīs videant bona pauperibus debita consumere.ꝓter quod strictius iudicatur ꝛ rebus ecclesie licet gratis receptis q̄ ꝛ rebus prelatoꝝ. ¶ Sed cui predicta restitutio fiet. Rñdet ray. q̄ auctoritate iudicij penitentialis fieri debet ecclie: cui sic iniuriose ablatum est.ita q̄ non illi eidem qui vdit cum turpiter vdit.tunc n.nō sibi.⁊ successori eius poterit fieri: vel in vtilitatē ecclesie cōuerti: vel si pnitentiario videbit expedire eiusdem loci pauperib⁹ elargiri.ar.17^a.q.4^a.si quis in atrio.⁊ ex̄ ꝛ offi.o1.cum vos.⁊ fm roō. vltimū est melius. Cū pauperes indigent:⁊ ecclia satis abundat. aliter melius est q̄ in vtilitatem ecclie pauperis cōuertatur. ¶ Insup nota q̄ prelatus duplicīter aliqd pōt ecclie surripere. vno⁹ surripiēdo rem ꝛputatā alteri: non sibi.vt rem capitulī:⁊ tunc restitui debet ei cui⁹ est. Alio modo rem ecclie sue ꝛputatā:ꝛ āsse rēdo in dōnum alterius.vt.s cōsāguinei vl amici ⁊ tunc talis res restitui debz ecclie: vt conuertatur in vtilitatē eius: vel custodiatur successori. Quod autē dicit ray. ꝛ auctoritate iudicis pnitētis est vera ꝗz roō. si super talibus disponēdis habet ptātem.

Circa 4^m queritē quid ꝛ muliere que pecuniā recepit p carnali opere. Rñdet roō.q̄ si recepit a clico seculari ꝛ rebus ꝓprijs non tenetē restituē et. si sit monialis: ⁊ acquiritē monasterio eius illud quod accepit. bonestius tamen è q̄ monasterium illud non retineat.⁊ ergo et in pios vsus. Si autē accepit a clerico seculari ꝛ rebus ecclie debet fieri restitutō fm q̄ dictum est in pcedenti qōe: nisi eps velit dispensare cum muliere: que recepit q̄ retineat illud si est secularis:aut ez monasterio si est regularis. Si autē recepit a persona regulari ꝛ rebus monasterij: qō presumēdum est nisi ꝛ contrario constet: aut recepit ab habēte administratōez:aut a simplici claustrali. In pmo casu debz fieri restitutio monasterio:vel prioratui:vl ad ministratori:ꝛ cuius bonis datū est: ⁊ pt fieri restitutio eidē psōe que vdit si adhuc remanet in administratōe illa. maxime si creditur correct⁹: alīs minus est q̄ ei non reddamus:⁊ fiat quod dictum est supra. si tamen tali non correcto facta sit restitutio liberata est que accepit. Si autē āmotus sit ab administratione illa:aut si est simplīz claustralis qui vdit: fieri debet restitutio monasterio:vel prioratui: vel administratori.nec liberabitur si soluerit illi.qui vdit nisi tunc vnā cum conuersum fuerit i vtilitatem ecclie monasterij prioratus vel administratōis.nec retineri poterit a monasterio illius mulieris regularis: illud quod accepit a regulari alīus loci nisi ꝛ consensu abbatis ⁊ conuēnus si donum fuerit magnum:aut abbatis solius si fuerit parum: vel ei mediocre. ¶ Quod autē dictum est ꝛ rebus talīē datis a regularibus p̄sōis intelligē ēt ꝛ rebus datis a p̄sonis secularibus ēt laycis qui non sunt sui iuris.vt cum filius ⁊ filiusfamilias quādo dant talibus ꝛ rebus ēt peculiaribus: nisi rerum

illarū habeant ita liberā administrationē
q̃ quasi paterfamilias de eisdē disponē posse
sunt. Ite quod dictū est de mensali respecta
ri regularis tenēdum est eo. quādo vir
regularis recepit aliquid de muliere regu
lari. Vir autē secularis quod a muliere cō
iugata recepit p carnali copula: debet re
stituere viro: si illa de rebus dotalibus vl
cōiibus dedit. si autē dat de paraphernali
bus: aut si mulier soluta sui iuris dedit aliqd
amasio de rebus ppris: licet sit honestum
q̃ expendat illud in pias causas: non ta
men tenetur nisi velit: poterit etiam ci re
stituere quod dedit: quod videtur melius
si penitet vel egeat. ¶ Numquid persōa
regularis restituere pōt auctoritate ppria
quod accepit pro carnali opere: vel quod
habuit de furto vel rapina. Pndet nō q̃
si cuiq̃ comptit repentio rei date: distinguē
dum est q̃ si adhuc extat res data penes
eum cui data est: & non audet: vel timet:
vel non potest impetrare q̃ fiat restitutio
p platū collegij: restituat auctoritate ppria
fm formam supradictā et. pradicētur pre
lato. quia magis est deo obediendum q̃
hominibus. Si autē non extat qz iniu
nis est actio quam excludit inopia debito
ris. Si autē non est consumpta penitus: sed
est conuersa in utilitatē monasterij: vel ha
bet aliquid quod cōpauit ex re sibi data
si non pōt vel nō audet vel timet impetra
re q̃ fiat restitutio per platū: gerat bona
fide negociū monasterij restituēdo cui de
betur: vt dictum est. vel si fuit datus de bo
nis ecclie secularis impetrādo dispensatio
nem ep̄i q̃ possit a monasterio retineri: vl
in pios vsus erogari. non tamē cōtradicē
te prelato faciat hoc ppter bonum obedie
tie: nisi res illa sit comparata de pecunia ec
clesie vel persone: hoc priuilegiate. s. q̃ re
emptam de sua pecunia possit vendicare:
vt est miles & pupillus. in quo casu. s. con
tradicente prelato eam restituere potest: si
eam habeat. vt dictum est de ea re que ad
huc extat penes illam persōā que accepit

¶ De octauo precepto. vbi primo de mē
dacio. titulus. 36°.

¶ Onsequēter considerādum est
de octauo precepto: quo dicit
ero. xo. & ait. 5°. Non loquerī
contra proximum tuū falsum
testimoniū. In quo quidē fm Aug^{m} li. de
mendacio: omne genus mēdacij prohibe
tur. Scōm. n. Alex. an. 3°. t. c. de 8° prece
pto. ar. 5°. c. 1^{m}. testimonium large dicit oīo
sermo qui attestatur de animo dicētis. Et
sic dicit Aug^{o} li. de mēdacio. Quisquis ali
quid annūciat: testimoniū phibet animo
suo. & fm hoc omne mēdacū est falsum de
stimonium. Stricte vero dicit testimonium
sermo apud iudicē. vt non erret in iudicā
do. vel et apud eum qui docet in doctri
na salutis: ne erret in fide. vt dicit Aug^{o} i
e. li. & sic patet q̃ in hoc precepto phibet
mēdacū. & hoc explicatur leui. 19°. vbi di
citur sic. Nō mēiendum: nec decipiat vnus
quisq̃ proximū suum. Prohibet etiā in
hoc pcepto falsitas: vt dicit ibi glo. & Isi
do^{o}. & hoc est verum fm Alex. vbi supra
ar. 5°. c. de falsitate. aperte dicētis que ante
dunt in mēdacio. ¶ Sed nūquid phibet
taciturnitas veritatis cum veritas requi
ritur. Pndet Alex. vbi supra ar. 4°. q̃ sic.
quia in ista negatiua. s. Non loqueris ?.
id. includit affirmatiua qua pcipit obser
uantia veritatis ad primū. Negatiua tū
obligat semp & ad semp. & affirmatiua ſ̄
per ſ̄ nō ad semp ſ̄ pro tēpore & causa. cā
g̃ facit taciturnitatē veritatis esse culpabi
lem. ii^{a}. q. 3^{a}. quisquis. & est Aug^{o} ad ca
sulanū. & Chryso. dicit q̃ si tāntū est pdi
tor veritatis qui palam mēitur: ſ̄ etiā qui
non libere pronunciat veritatē quam libe
re pronunciare opz. aut qui libere verita
tem non defendit quāz libere defēdere cō
uenit. Causa etiā & opportunitas facit taci
turnitatē esse licitam. vnde Aug^{o} li. de mē
dacio. Licz predicatori celare quicquid si
bi pro tēpore videt. mentiri aūt nunq̃. de
hoc vide. j. in se. ti. ar. 5°. Quia igitur vt pz
ex predictis mendacium phibetur in hoc
pcepto. ideo primo dicēdum ē de ipso mē
dacio quod est cōmune. 2° de testimonio fal
so: quod est pessima species mēdacij: vt di
cit glo. Videdū est g̃ primo quid ē mendaci
um. 2° in quo differūt hec tria. s. mentiri.
dicere falsū. & mēdacū. 3° quot sunt spē
cies siue differētie mendacij. 4°. vtrū mēda
cium sit peccatū: & quādo est peccatū mor
tale: & quādo est veniale. 5° de quibusdam
dubitabilibus circa mendacū.

¶ Irca p^{m} igitur sciēdum q̃ mēda
cium fm Aug^{m} li. de mēdacio est
falsa vocis significatio cum inten
tione fallēdi. 22^{a}. q. 2^{a} ſ̄ ille g̃. Ad cuius
intelligentiam sciendū q̃ dictum externus

plati bēt duplicē cōparatōem. vnā ad rē significatā. ⁊ sic dicitur sermo ver⁹. cū sez res adequat sermoni: vel et fallax: cū .s. non adequat: altera cōparatōes bz ad intētōem dicēntis. ⁊ sic dicit sermo verax: cū .s. intētio adequatur sermoni ꝗ mēdacioz nominat dictū p comparationē ⁊ ad rem: ⁊ ad dicētem. iō ad ꝓpletā mēdacij rōem duplex falsitas concurrit. vna p cōparationē ad rē. altera p cōparatōem ad loquētis intētōem. ⁊ ꝑ duplex falsitas tangitur in dicta diffinitione mēdacij. prima falsitas in mēdacio tenet ratōem materialis. 2ª rationē formalis: ⁊ ab illa 2ª oꝝ quis mendax. ¶ Sz videt ꝗ dicta notificatio non ꝓueniat mēdacio officioso ⁊ iocoso. qz in neutro boz intendit quis fallere: ꝗ in officioso intēdit ꝓdesse. in iocoso delectari. ꝗ nō. Ꝓ⁹ ꝗ in dicta notificatōe verbū fallēdi non tm̄ importat recipe: ꝗ etiaz falsum dicere. ⁊ hoc est omni mēdacio cōmune. falsum. n. dicere exterius quodām ō fallē ē dū hō dicit illud qō pōt hoiez ad falsitatē reducē: ⁊ per ꝓsequēs fallē ⁊ recipe. vnde mēdaciuz iocosū ⁊ officiosū ex ipo genere opis rōem bēt fallēdi: licet ex intētione dicentis nō dicat ad fallēdum.

¶ Ꝓrea 2ᵐ sciēdum ꝗ mētiri iuxta etbimologiā vocabuli ē ꝗ mētem ire. i. dicē vl facere aliquid ꝗ illō qō est in ꝓscia. Aug⁹ āt stricti⁹ sumit mētiri. put. s. est i fmone. d. Nm mētir ꝗ illud qō aio sentit. loquit volūtate fallēdi. 22ª. q. 2ª. is āt. Dicē falsū ē dicere aliquid ē ita qō nō ē ita: non distincto vtꝝ intendat dicere verum vel falsuz. Mendacium vo cōprehēdit vtrūqz. est n. mēdacū vt dicū est falsa significatio vocis. ecce falsum dicere cū itētōe fallēdi. ecce mentiri. Ex bis pz ꝗ ꝗ duo. s. falsū dicē ⁊ mētiri se habent vt excedentia ⁊ excessa: quia non omnis qui mētitur dicit falsum. imo aliquādo dicit verꝝ licz intēdat dicere falsum. ⁊ eo⁹ si ois qui dicit falsū mentit. imo aliqsi credit dicere verꝝ. licet dicat falsū. ꝗ qui mētitur sēp fallit volūtate. licz qīz fallat in fari vītate. ⁊ iō semp peccat. quia ream linguā non facit nisi mens rea. 22ª. q. 2ª. homines. in fi. qui vero dicit falsum non sēper peccat. aliqn. n. dicit falsum cuz intentione: ⁊ tunc est peccū ⁊ mēdacū. alū dicit falsum ⁊ credit dicere verꝝ. ⁊ tunc si adhibuit debitā diligētiā nō peccat. si autez peccat venialiter. vt in. c. homines ꝑalle. qui autē dicit mēdacium semper peccat. vt. 4ª. q. i. in fine.

¶ Ꝓrea 3ᵐ sciēdū ꝗ spēs sine differētie mendaciozuz fm Aug⁷ li. de mēdacio. ⁊ habetur. 22ª. q. 2ª. ꝑmum. sunt octo. ꝑmuz est mēdacū in doctrina religionis. ⁊ fm Alex. an. 2ᵒ. t. 2ᵒ. c. de mendacio. ar. 7ᵒ. questiuncula. 5ª. religio sumitur hic cōiter fm ꝗ nos religat ad deū nēdum nō tm̄ ea que sunt circa fidem: sed et. ea que sūt circa mores bonos. In bis .n. duobus consistit sūma xpiane religionis. 2ᵐ vt aliquē ledat iniuste. quod. s. est tale vt nulli prosit. ⁊ alicui obsit vt mēdacium detractōis ⁊ falsi testis in causa criminali. 3ᵐ est quod vni. pdest: ⁊ alū obest. vt testimonium i cā pecuniaria. 4ᵐ ē qō fit sola mentiēdi fallendiqz libidine. vt cū quis delectatur in astuta mēdacia cōponendi. ⁊ sicut dicū ē sup̄ libido fallendi: ñ dicit hic libido decipiēdi: ꝗ dicitur libido falsum dicēdi: ⁊ dicit hic mēdacium fieri sola libidine mētiendi. quia cū libido dicatur a libendo: nihil habz hic mēdacū nz in se: neqz in causa. ex illuz in quo est libido. s. mentiētē: ꝓter quod etiā Aug⁹ vocat ipm mendacū mex: nō sic de alijs mēdacijs: quia habēt cāz ex mēuentē. scz nocendi vel iuuandi: vel placēdi. ¶ Nota et hic ꝗ libido potest dici duplicit. vno modo stricte ⁊ ꝓprie fm ꝗ dicit Aug⁹ ꝗ libido est appetitus animi: quo aliquod tēporale preponitur bono eterno: ⁊ sic non est radix nisi mortalium peccatoū. ⁊ sic nō sumitur in 4ᵒ mēdacio 2ᵒ modo dicit cōiē. s. put est radix non tātū mortaliū: ꝗ etiaz venialiuz. vnde cum dicatur a libēdo sic libere quod est liberi arbitrij pōt iordinate moueri ad mortale ⁊ veniale: ita ⁊ hic libido potest esse radix vtriusqz. Et sic cadit libido in ratione bui⁹ mēdacij. ꝗ Alex. 3ª. t. i. c. de 8ᵒ pecpto. ar. 6ᵒ. o. ⁊. 2ᵒ. t. 2ᵒ. c. de mendacio. ar. 7ᵒ. questiūcula 4ª. ⁊ Boñ. 3ᵒ. di. 38ª. ar. 5ᵒ 5ᵐ est qō fit placendi cupiditate: vt mendaciuz adulationis. 6ᵐ est qō nulli obest ⁊ alicui prodest. s. ne sibi pecunia auferatur. 7ᵐ est qō nulli obest ⁊ alicui pdest: vt. s. mortez euadat. 8ᵐ qō nulli obest: ⁊ ad hoc prodest ne castitas violetur. ¶ Est ⁊ alia diuisio mēdacij breuior. s. in mendaciuz pnicioſum iocosū ⁊ officiosuz. ⁊ colligitur ex verbis Aug. sup̄ illud psal. Perdes omnes qui loquuntur mendacū. ⁊ habetur. 22ª. q. 2ª. ne qs. Et

hec 2ª diuisio mendacij est fm Ray. ⁊ bo
ſti. plenior ꝗ prima. q2 fm eos mēdacū
pernicioſuꝫ ꝓprehendit ſub ſe primas gnꝫ
differentias pme diuisionis. mēdacium ve
ro officioſi cōprehendit reliquas tres. ſic
fm ipſuꝫ mendaciuꝫ iocoſi in 2ª diuiſiōe
ſupadditur mēbris pme diuisionis. fm
aūt omnes theologos: quoꝝ ſcripta vidi
.l.fꝫ Alex. an. vbi ſupra ar. 5°. c. Boñ. vbi
ſupra. Ric. 5° di. 38ª. ar. 5°. ⁊ Pe. non ſup
addit diuiſioni pme. ſ. continet in ea. ⁊
comprehēdit ſub ſe 4ᵐ ⁊ 5ᵐ mēbrū eius
⁊ hoc verius credo. vnde vna illaꝝ nō ex
cedit aliā. nec eoꝝ ⁊ vna illaꝝ includitur ī
altera. ⁊ econuerso. Hoc autē ſic patet. men
daciuꝫ n. habet. p formali cōpletio: vt di
ctum eſt ſupra intentionem fallēdi. ⁊ iō fm
intēcionē dicētis habet mēdacū in ſpecies
diuerſificari. intēdit enīm aut prodeſſe: ⁊
ſic eſt mēdacū officioſi. aut delectari. ⁊ ſic
eſt iocoſi. aut ledere. ⁊ ſic eſt pernicioſum.
Pernicioſuꝫ autē cōtinet tria pma mēbra
pme diuisionis. fm q aliquis pōt ledere
vel in ſpiritualibus. ⁊ ſic ē primū mēbrum
pme diuisionis. vel in tēporalibus. ⁊ hoc
aut vt alicui obſit ⁊ nulli profit. ⁊ ſic ē 2ᵐ
mēbrum. aut vt alicui obſit ⁊ alicui. ꝓſit.
⁊ ſic eſt 3ᵐ. Iocoſū vero continet duo mē
bra pme diuisionis. ſ. 4ᵐ ⁊ 5ᵐ. intēdit. n.
mentiens delectari. ⁊ hoc vel ſeꝑꝫ ad ſola
tuꝫ p iocōcādo. ⁊ ſic eſt 4ᵐ. ſ. mendaciuꝫ
ſimplicit iocoſuꝫ. vel andētes. ⁊ ſic eſt 5ᵐ
Mendaciū autē officioſū continet tria vl
tima mēbra. intēdit. n. mētēs. p deſſe alīs:
vel in rebus. ⁊ ſic eſt 6ᵐ mēbrū. vel in cor
pore. ⁊ ſic eſt 7ᵐ. vel in anima. ⁊ ſic eſt 8ᵐ
⁊ ſic patet. ꝓpoſitū. ¶ Sed nūquid ē mē
dacū ſi quis non ſpiceat qō promiſit. R°
qui aliquid. promiſit ſi animū habeat faci
endi quod. promiſit. non mentitur: quia nō
loquit cōtra id quod gerit in mēte. Si vo
nō faciat quod. promiſit: videt infidēliter
agere. p hoc q animū mutat. poteſt tamen
ex duobus excuſari. Uno mō ſi. promiſit il
lud quod eſt illicitum manifeſte. ⁊ tunc. p
mutēdo peccatū. vnde mutādo voluntatē
bene facit. Alio mō ſi ſint mutate ꝓditōes
perſonarū ⁊ negocioꝝ. vt. n. dicit Seneca li.
1. de offi. ad hoc q quis facē teneatur quod
promiſit requiritur q oia maneāt immutata.
alias nec fuit mēdax in promittēdo. quia
quod promiſit habebat in animo ſub ꝓdito
nibus vbiq; nec etiā eſt infidēlis nō implē
do: quia cēdē conditiones nō extant. vnde
⁊ apoſtolus nō eſt mēdax. q2 corinthiis
non iuit quo ſe iurū promiſit. vt dicit. 2ª.
cor. i°. ⁊ hoc. ꝓter impedimētuꝫ quod ſu
peruenit. hec Tho. 2ª. 2°. q. 110. ar. 3°. c. 5ᵐ.
¶ Ad hec nota q mēdacium pōt ſumi tri
plicit. ſcꝫ. ꝓne. ⁊ ſic eſt falſa vocis ſignifi
cato cuꝫ intēcione fallendi. ⁊ cōmunit ac
cipit. p peccato duplicitatis. ſ. cum aliud
eſt in mēte: ⁊ aliud doloſe ſumit in opere
fm illud pſal. Mēdaces filij hominū ī ſta
teris. 3°. ſumitur cōtinue. ⁊ ſic dicit glo.
ſuper illud pſal. Oīa delectaſti me q om
ne peccatū mēdacū eſt: q2 eſt ꝓtra legeꝫ ⁊
veritatē. quod dicit. p tanto. q2 a vero bo
no elongat: ⁊ verā delectatōem quā. promi
tit: non dat. ⁊ ſic etiā ſumitur Jo. 8°. Dia
bolus eſt mēdax ⁊ pat eius. i. mendacij. i.
peccati. fm glo. ⁊ in pſal. Omis homo men
dax. i. peccans. hec Alex. an. 3°. l. i. c. de 8°.
pecepto. ar. 6°. c. pᵐ ad oppoᵐ.

Circa 4ᵐ artᵐ queritur pla. ſcꝫ
vtrū mēdacū ſit fm ſe malū ⁊ pec
catum. Pndeo q ſic. vnde nullo
pacto nullo fine: nulla diſpenſatiōe huma
na vel diuina pōt fieri bñ. ⁊ hec Aug⁹ di
cit expreſſe li. de mēdacio. ⁊ mtīē multipli
citer. pbare. ⁊ in hoc cōueniunt omnīē
doctores: vt dicit Boñ. 3°. di. 38ª. ar. 2. c.
R ano bonus ē q2 duplīr dicit aliquid eē
malū. ſcꝫ aut ex genere actus. vt cū actus
ſuper materiā indebitā transit. aut ex mali
tia intentionis. pōt autē actus transire ſup
materiā duplīr. ſ. reſpectu rei: ⁊ reſpectu. p
rimi. ſi reſpectu rei. ſic eſt malū in ſe: ⁊ fm
ſe. neq; vllo mō pōt fieri bene. vt eſt ve
rum odire. Si reſpectu primi: vt eſt nocere
primo: ſic eſt malū in ſe: nō tamen fm ſe.
vt pōt aliquo fine fieri bene. quia poteſt
ibi recta intēcio ſuperuenire. Si aut aliqd
eſt malū ex malitia intēcionis: tunc ſiū ſit
reſpectu rei. ſine primi ſimplīr eſt malū: ⁊
nullo fine pōt fieri bene: quia dicit p ratio
nē debiti finis. tale autē eſt mēdacū. quia
non tñ dicit malū ex hoc q transit ſuper
indebitaꝫ materiā: ſ. etiam q2 hēt intēcīs
malicīā. ¶ Utrū omne mēdacū ſit morta
le peccatū. Pndeo q non: ſ. aliqō ē morta
le: aliquod eſt venale. mēdacū n. eſſe pec
catū mortale duplicit pōt intelligi. ſ. aut p
ſe. ſ. ratione ſue ſpecie. aut per accidēs. ſcꝫ
ratione alicuius circuſtātie. Primo modo
illud mēdacū eſt peccatū mortale: quod ē
fm ſuaꝫ ſpecie ꝓtra charitatē. vt eſt mēda
cium in doctria religionis: ⁊ mēdacū qō

est ꝛ.ꝛ nocumẽti pro rimi: sine ꝓsit alicui alij sine nulli. ⁊ sic tres ꝓme differẽte que continẽtur sub mẽdacio pnicioso sũt peccata mortalia rõe sue specie. ⁊ de hi⁹ intellig illud psal. Perdes omnes qui lo. men. ⁊ illud sap. i. Os quod mẽtitur occidit aiaꝫ. Illud autẽ mẽdacũ quod fm suaꝫ spẽm non est cõtra charitatẽ: non est fm suã speciẽ peccatũ mortale: sed veniale. vt mendacium in quo nõ supra: sed infra ꝛeum intendit aliqua leuis delectatio: vel etiã vtilitas pro rimi. ⁊ sic mẽdacũ continẽs duas differẽtias mendacij. s. quartã ⁊ quintã. ⁊ mendaciuꝫ officiosũ continẽs tres vitias differẽtias: non sũt fm saꝫ spẽm peccata mortalia. sed venialia. vnde Aug⁹ super illud psal. Perdes oẽs qui lo. men. dao in quit sunt genera mẽdaciorũ: in quib⁹ non est magna culpa: sed non sũt sine culpa. scꝫ eũ aut iocamur: aut pro rio cõsulẽdo mentimur. 2ᵒ modo. scꝫ per accidẽs est mẽdacium iocosũ: ⁊ officiosũ: pot esse mortale: ⁊ hoc contigere pot qadruplicẽ. Primo rõe nocumẽti. vt cuꝫ mẽtiẽs videret ꝓbabiliter ex sao mendacio alicui iminere aliquod notabile nocumentũ. licet illud mendaciuꝫ non esset ad hoc ordinatũ. Alio⁹ ratione nimie libidinis sine complacentie: seu delectationis: quod cõtingit in mendacio iocoso. puta fm Rod. cum aliquis suã vel alterius cõplacẽtiã: sine delectatõem ĩ sao mendacio: dilectionem dei ⁊ mãdatoruꝫ eius preponẽr tunc in tali mendacio mortaliẽ peccaret. vnde Aug⁹ nullũ peccatum adeo est veniale ꝙ non fiat criminale: dũ placet. secus est si delectatio illa essa sub deo. ar. 25ᵃ. di § criminis. 3ᵒ ratione cõtẽptus etiã in mendacio iocoso. vt cum qs pro indifferenti: ⁊ ꝓ nihilo habet dicẽ tota die mendacia iocosa: sicut vera: sicut facit mimi: ⁊ iocatores: ⁊ silẽs fꝫ host. ar. .c. di. § alias: secus est de alys quibus hoc accidit forte raro: l' ex euẽtu. Unde si ray. ⁊ hosti. quãdo dixerũt 4ᵐ ⁊ 5ᵐ genus mẽdacij esse pernitiosa: ⁊ mortalia peccata intellexerunt hoc modo. scꝫ ratione alicuius circumstãte. puta ꝓtẽptus vel libidinis: vl' nocumenta: vel scandali: bene dixerũt. Si autẽ intellexerũt ratione sue speciei: ꝗ iaꝫ sentire videntur Alex. an. 2ᵒ. t. 2ᵒ. c. de mẽdacio ar. 4ᵒ. o. Bona. 3ᵒ di. 38ᵃ. ar. 3ᵒ. c Ricar. 3ᵒ di. 38ᵃ. ar. 3ᵒ. c. ⁊ Tho. 2ᵃ. 2ᵒ. q 110. ar. 4ᵒ. .c. quibus in hac materia magis afficiendum puto. 4ᵒ ratione scandali. scandaluꝫ autẽ ex multis cãis contingere potest. ⁊ contingit frequẽter ratione circumstãte persone. vt cuꝫ mẽtiens est perfectus: ⁊ q̃ ad vite statum: ⁊ quo ad reputatõem hominũ. In tali. n. si consilia dictet sibi probabiliter ꝙ ex sao mẽdacio sequetur scandaluꝫ: mendaciũ est peccatũ mortale. secus ẽ si sit perfectus. non tamẽ in opinione hominũ. licet. n. in tali sit granum peccatũ ꝗ in hoc ĩperfecto: non tamẽ est mortale: quia non subiacet scandalum. Et sic intelligi potest quod dicit Aug⁹ super illud psal. perdes qui lo. men. si quis in quit nõ valet hominẽ perdere ad mortẽ verũ taceat: sed falsũ non dicat: ne pro corpore alterius animã suaꝫ occidat. Et similiter illud qõ idem dicit li. contra mendacium. scꝫ ꝙ per feceroũ est preceptuꝫ non tantũ non mendri: sed nec velle mendri. Et hec que dicta sũt in hac solutõe consonant verbis Bona. Ric. ⁊ Tho. vbi supra ¶ Notandũ autem ex ca 5ᵐ genus mendacij. scꝫ mendacium adulanoꝫ fm Ray. ꝙ triplex quis adulatur. s. attribuendo alicui bonũ quod nõ habet approbando malũ quod habet: ⁊ super extollẽdo bonũ quod habet. Primo modo ⁊ 2ᵒ credit Ray. esse peccatuꝫ mortale: fꝫ 2ᵒ modo grauius. 22ᵃ. q. 2ᵃ. ꝑmũ. ⁊ di. 46ᵃ. sant nonnulli. ⁊ di. 38ᵃ. .c. nullus. 3ᵒ modo credit veniale. di. 25ᵃ. ¶. alias ea tamẽ. Multã tamẽ dicunt in pro modo esse veniale. hoc Ray. fꝫ vero Hosti. primo mõ potest dici mortale in mimis ⁊ similibus. in alys vero quibus hoc accidit forte raro vel ex euentu est veniale ¶ Quia vero de mẽdacio in hoc perfecto sant diuerse sententie. ideo vt multas satisfiat lectori referam eas succincte. Dicunt enim q̃dam ꝙ mendacia illa que sunt venialia ĩ imperfectis: vt mendaciũ iocosuꝫ ⁊ officiosuꝫ sunt etiã venialia in perfectis. magis tamẽ grania. Alij dicunt ꝙ mendacia officiosa sunt semper in perfectis mortalia: iocosa vero sunt venialia. pro eo ꝙ hõ mendacia officiosa ex animo dicit: ⁊ per ea fallere intendit. non autẽ per iocosa. hec autẽ. s. mẽdacia iocosa esse venialia in perfectis intelligendum videtur fm Ray. ⁊ Hosti. quãdo ille cui dicuntur iocosa mendacia seu dici causa iocandi. sic videtur Aug⁹ dicere illud 22ᵃ. q. 2ᵃ. ne quis. ⁊ quãdo in dicendo ea nõ est cõtẽpt⁹: vel libido nimia Dicitur autẽ hic perfectus fm Ray. ⁊ hosti. vir claustralis sine religiosus q̃ ex toto

renuntiauit mundo: ⁊ multo magis ꝓ bo
sti. eps qui sicut pcellit i dignitate: ita pe
minē dz alys in religiōe ⁊ sanctitate. Ud ct.
vir pfectus dī ꝓ bu. ⁊ Jo. vt bosti. refert
ille qui si cecedēt statiz ad patriā euolarz
Pria opi. magis placz ray. ⁊ qui tenēt cā
rūdēt ad vba Aug. vt dicē Boē. 3.° di. 38.°
ar. 4.°. c. q Aug.° nō intēdit dicē q pdicta
mēdacia sint pfectis viris pcā mortalia:
ꝗ q sint i eis grauiora ⁊ magis idecētia.
qz mētiēdo se ⁊ alios ad mortē disponunt
z.° vo opi. magis ꝓsonat vbis Aug. q vī
ctēsse dicē sup illō psal. pdes o. q lo. men.
q mēdacii officiosus ē vnt pfectis mortis
pcīn. ūpe. n. pp magnū vitaij zelū marie
cecitat.° est mēdacii: ⁊ iō illō saltē a viris
pfecti. voluit eōgare: vt vitas i aliquib.° se
dē solidā inuenirz sm Boē. vbi sup in sti.
articuli ⁊ b z.° opio ē tuto: ꝗ bost. ar. di. 5.°
ad ci.°. tenet ēt cā frater Guil. ⁊ mara lo
quēs indiscrete ⁊ viris pfectis. vī eiaz et
magis adhēre Boē. distinguit nī rōabilī
⁊ viris pfectis. vt tā statiz patebit. Sm. n.
q ipe dicit bō nō obligat spāliī ad aliqd
vltra alios nisi rōe voti emissi: vel officij
cōmissi: vel scādali imminētis: vl ꝓscie dicta
tis: si q viri pfecti sūt obligati ad nō mētiē
duz aliquo gēe mēdacij: eiz nō sint obli
gati ad b er pecto: nec ex voto: nec ex of
ficio ꝓmisso erūt obligati ,pter scādalum:
⁊ conscie vinculū. Et iō distinguēdū ē q
quidā sūt pfecti publice: quidā occulte. pri
mis adhibēt fides tāq ꝓfuatoribus vita
tis. Et qz mēdacū ex bēlī facit vt homo
nō credat alteri: si ipi mētirēt: iaz nec eis
crederetur: nec aliquib.° alys: ⁊ sic vitan p
indicarēt: ⁊ alys occasio scādali daretur.
⁊ iō tales debēt bēe ꝓsciaz q p nulla re di
ēāt mēdacū pp vitādū scādalū ⁊ vitanda
ꝓpētū. qn g dicunt mortalē peccāt. nī qz
faciūt ꝗ ꝓsciam. nī qz alios actue scādali
zant. non sic aūt scādalizāt ⁊ imperfectis:
vel ⁊ pfectis occultis. iō tales nō sic obli
gātur ad oē mēdacū cuitādū. Dz ꝗ super
illud Ro. 14.°. Oē qd nō est ex fide ē pecca
tū. dicit glo. oē qd fit ꝗtra ꝓsciaz edificat
ad gehēnā: ꝗ oē mēdacū fit ꝗ ꝓsciaz. g rē.
R.° ad gehēnā edificat p cām pcīn mor
tale. ꝗ p occasionē siue dispositōez venale
vī ci mēdacū venale edificat ad gehen
nā dispositue. Uel ct sm pe. z. di. 38.°. qc
quid fit ꝗtra ꝓsciam faciēdi ex necessita
te edificat ad gehēnā. nō aūt quicqd fit ꝗ
ꝓsciam faciēdi ex honestate. ¶ Ad b nō
sm Alex. 3.°. t. l. c. ⁊ 8.° pecepto. ar. 6.°. c. in ꝗ
rīsionē ad obiecta. q cū Aug.° dicit super
illud pdes o. q lo. mē. q vir pfect.° mētiri
nō dz p cōseruāda alterius vita: ne pdat
aiaz suā: nō intēdit dicē q pfectus quocū
q mēdacio mētiat mortalē peccet: ꝗ q se
per vitare mēdacū dz: ne. p vita alicuius
seruāda discrimē cōmittat i aiaz suā. ,pt
venale. n. cicius venit ad mortale. vnde
eiz dicit. oū vitā alterius fuat. supple mē
dacio venali: aiam suā pdat. i. aliquādo
pdē ꝗtingat mēdacio mortali p qz nesciē
vtrū mēdacū ,pueniat ex radice mala sui
libidine. i. amore mortali vel venali. ideo
dicit ne forte. aē. vnde non asserit pp b q
pdat aiaz suā. Est aūt libido mortalis ap
petitus animi quo bonis cēnis ālz tpalia
ꝓponūt. vt vlt Aug.° li. 3 mēdacū. libido
vō venalis ē appetitus sensualitatis vl rōis
quo aliqō tpale nimis diligit: nī sub eo.
hec Alex. vbi s. ¶ Dz nūquid oē mēdaci
uz est ,phibitū in b pecepto. s. nō loquēris
falsū testimoniū. R.° q sic loquēdo ex mē
dacio: qō pueniat ex libidine mortali. non
āt mēdacū pueniēs ex libidine venali. sic
nec in alys pceptis ,phibēt culpa venal.
Et qō dicit Aug.° li. ⁊ mēdacio q in nul
lo casu ē mētiēdū: intelligit qz est malum
sm se: ⁊ mendacū mortale separat a vita
te diuina. venale āt ad separātem dispōit. b
Alex. an. vbi s. ¶ Querit etiā qō genus
mēdacioꝝ sit gratius pcīn. R.° sm q be
atus Aug.° dicit. gradus mēdaciorꝝ seqt
ordinē. ita q pmū est magnuz: ⁊ vltimuz
ē minuz. R. ō bui.° est. qz sm q vlt pbs li.
Top. si magnū in vno gēe excedit maxi
muz in alio genere: ⁊ simplr hoc gen.° ex
cedit illud. vī ad hoc q aliqō genus ex
cedat alterꝝ: nō opz q singula bui.° exce
dant singula alterius generi. ꝗ q sūmū in
vno genere excedat sūmū i alio genē. ex.
pōt poni ⁊ equo ⁊ asino. qm g int mēda
cia oia: illud est maximū quo gs intendit
nocere in spūalibus: iō pmū gen.° mēdacij
qō fit in doctrina religionis cū ad hoc ordi
nēt est it oia mēdacia sūmū. qz vō non
pōt aliquis p cā maiori mētiri q p ,ser
uatōe spūalis boni: vel bono spūali ānexi.
ideo illud mēdacū est lenissimū: qō fit p
cōseruāda corpis sanitate: vel aliquo filī.
⁊ sic gradatim ascēdēdo ⁊ descendendo est
videre in alys. vnde valde rationabili
ter Augustinus species mendaciorum ⁊
gradus ordinauit.

Circa 5m ar. plā querit. s. vtrum sicti patres mēti fuerunt aliqb dictis suis que referuntur in sacra scriptura. Rō. i sacra scriptura vt dicit augu. idu cunt aliquoz gesta qsi exēpla pfectē virtutis: ex quib non est estimādū eos mēntos fuisse. si qua tamē i coz dictis mēdacia videātur itelligi debent cē dicta figuralit. ꝛ ꝓbetice. Quod. n. dixit Abrahaz geñ. 22. se ad seruū eiz puero reuersuruz non fuit mēdacū. qz fm Alcbinū ñsi intendebat filiū imolare: credebat tamē vt dicit apls q domin cū suscitaret. sciebat. n. q firma erat promissio qua dictū fuerat ei. In Isaac vocabit ubi semē. vel cū dixit. reuertemur. subintelligit. si dominus voluerit. Non est etiā mēntus abrahā gene. 15. ꝛ 20. d. q Sara essz soror sua. qz vt dicit Aug i qōibus sup geñ. hoc dicēs. veritatē voluit celare: non mēdacū dicere. soror. n. sua dicebatur: qz filia fratris eius erat. vñ ipse dixit geñ. 20. Vere soror mea est filia patris mei: ꝛ non matris mee. qz sez ei manebat ex parte patris. Isaac etiā dicēs geñ. 26. ex Rebecca vxore sua q soror eius ēt: non fuit mēntus. qz erat ei soror ꝛ vxor. Jacob etiā dicens geñ. 27. se ē Esau pmogenitū Isaac non est mēntus. quia hoc dixit mistice: p eo q pmogenita eius debebat sibi de iure. ꝛ sic Jacob erat Esau pmogenitus. nō in psona quidē. s in iure pmogeniture. Usus aūt fuit hoc mōloquēdi p spūm. ꝓphetic ad designādū mysterium. q sez populus mior. s. gēntiū subsistēdus erat in locū pmogenitū. s. populi iudeorū: vel est ad designandū q populus ab eo descēdēs erat preferēdus quantum ad ordiz: populo ab Esau descēdēte. Isaac vero dixit hoc Jacob fraudulēter egisse. qz estimabat. vnde nec ipse mentitus fuit. Joseph et. geñ. 42. dicēs fratrib suis exploratores estis non fuit mentitus. qz hoc non dixit asserēdo: s ponē tentando: sive interrogando. Non fuit et mentitus geñ. 44. dicens q habebat sciam augurādi: quia ibi sumit augurū cō. ter p futuroz pnūtione Vel pōt dici q hoc dixit interrogatiue exprimens opinionē populi quaz de ipso habebat. Vel est fm Aug m super geñ. Joseph dixit illa non serio s loco: ꝛ ió non est habēdus p mēdacio. mendacia. n. a mendacibus seriose dicuntur qō dz intelligi fm q mēdacū dr falsa vocis significatio cū intētōe fallēdi. Quidā vo landāt in scriptura nō pp pfectā virtutez s ꝓpter quādā virtutis indolē. qz. s. in eis apparebat aliquis affectus laudabilis: ex quo monebant ad aliqua indebita facienda. ꝛ sic Judith laudat non qz fuit bolo ferū mentita: s ꝓpter affectū quē habuit ad salutē populi: pro qua se periculis exposuit: licet etiā dici possit q eius vba fuit fm aliquē intellectū misticū va. vñ Hz glo. ibidē ñ dixit illa adulatoze mēntēdo: s futura. p bettice pdicādo. Utr obstetrices peccauerunt mortalit vel venialit in mēdacio suo: ex quo dr exo. 1. q dixerūt. non sic hebree mulieres sicut egyptiē. in quo fuit mēntte fm glo. ꝛ sāctes. vñ. n. q mortalit. qz dicit ibi glo. Greg. q benignitatē eaz merces: que in etna vita remunerari poterat per mēdacy culpā in mercedē temporalē est cōmutata. Nihil aūt hanc pmutationē facit nisi peccū mortale. q. ñ. Contra hoc est glo. alia ibidē dicēs. Leniores ē culpe si quis quā mēntit pestādo beneficiū. Itē videt q circa hoc Hiero sit ꝛra ri Greg. d. sup Isai. vsus finē. q dñs eis pparauit domos spūales. ꝛ sic videt q ñ retribuēt eis in pñtū. Pndeo hic est multiplex modus dicēdi. Unus est q obstetrices mentte fuerunt. p conservatione vite puerorū: ꝛ vite ꝓpue: ꝛ respectu vite puerorū: mendaciū illud fuit ex pietate: ꝛ peccatū veniale: qz erat mēdacū officiosū. respectu vō vite ꝓpie quā magis diligebant ꝗ veritatē: fuit ex libidinoso amore vite sue: ꝛ eo tēpore quo veritas erat ꝓfitēda. s. quādo interrogate fuerūt i iudicio a iudice: ꝛ fm hoc fuit peccatū mortale: ꝛ absolut eis mercedē quā pātus meruerant parvulos vel tumore seruādo. ꝛ fm hoc loquūtur diversimode sancti. ꝛ hunc opi. magis videt adherere Alex. an. 2. t. 2. c. de mendacio. ar. 6. q. 2. Sed ille modus dicendi est fm Bosi. 3. di. 38. q. circa litteraz. q. 1. calumniabilis: qz duz videt dicere q aliquis dicēs aliquod leue mēdacū. p salute corporis sui mortalit peccet. Dicunt etiam aliqui: vt dicit R. c. 3. di. 38. in expositōe litere q obstetrices: quia requisite in iudicio a iudice: vbi quilibz tenet non negare veritatē: mēntte fuerunt. ió mentiēdo mortalit peccassent: nisi fuisset opus misericordie. cuius iquisitio ad Pharaonē nō pertinebat. qz non est data aliqua ptās hōi ad agēdū aliquid ꝗ vē. Alius aūt modus dicendi est q in obstetricibus illis est duo

ꝓsiderare.s.beneficiū pietatis ꝑcedens: ⁊ mendaciū subsequēs. ⁊ puniū fuit ex pietate quadā naturali: quod quidē nō erat vite eterne meritoriū ex cōdigno: qz si erāt in charitate: ⁊ ex congruo: qz disponebat eas ad charitatem: ⁊ mendacium subsequēs disposuit ad ꝓtrariū: ⁊ ideo pietas p̄cedēs fuit tēporalē remunerata pp mēdacū: quod ad gr̄am sine charitatē viaz impedimū qd̄ quidē facē pōt venale. ⁊ ꝓ vlt dicē Grego⁹. cū dicit. Benignitatē earum merces que i ēterna vita remunerari poterat: poterat in q̄ potēia remota: non potēia dispōsita ⁊ ꝓpinqua. ⁊ ex hoc nulla est ꝓtrariēta inter Greg⁰ⁿ ⁊ Augⁿ. nec etiā inter eos ⁊ Hiero⁰ⁿ. qz ipse non vlt dicere q̄ obstetrices habuerint domos spūales p gr̄ē assentōem ⁊ q̄ quodāmō ꝑparate fuerint ad gr̄am ꝑ timorē ⁊ pietatē. Et hunc modo dicēdi adhibet Bosi. vbi sup̄. Hūc ēt modū ponit Alex. vbi sup̄ra. 3⁹ mod⁹ dicēdi est fm Thō. 2ª 2ᵉ. q.110. ar. 4ᵒ. c. 3ᵒ. .s. q̄ obstetrices quo ad effectū ꝑcedētē meruerūt remunerātōem eternā. vñ Hiero⁹ⁿ ex ponit q̄ dñs edificauit eis domos spūales: ⁊ quo ad actū mēdacij nō meruerunt remunerātōem eternā: ⁊ forte aliquaz tpalē: cuius merito non repugnabat ꝓfoꝛmitas illi⁹ mēdacij: sicut merito remunerationis eterne. ⁊ sic intelligi debet vba Greg. .d. q̄ merces benignitatē earū que potuit eis in eterna vita retribui p̄missa cū pa mēdacij in remunerātōem tēporalē ē ordinata. Non.n.intelligit q̄ p illō mēdaciū amiserint remunerātōem eternā quā iā meruerant ex affectu ꝑcedētu. fm vo Alex. 3ª. .1. .1.c. ꝓ 8ᵒ ꝑcepto. ar. 6. c. 7ᵒ ad opp⁰ⁿ. si mēdaciū obstetricū. ꝑcessit ex libidine mortali: puta si diligebāt vitā tpalē hebreoꝝ super ōmia fuit mortale. ⁊ i ꝓ casu loq̄t Greg⁰ si vo ꝑcessit ex vēiali libidine. i. amore sponsi fuit vēiale. ⁊ sic loquit Hiero⁹. suppōnēs eas ex pietate fuisse mēntas. sb eo tñ vitā illoꝝ dilexisse: ⁊ ideo vitā eternā meruisse. ¶ Esto q̄ aliquis videat sibi periculum imminē amittēdi cēlestē. nūquid licebit ei mentiri pp illō periculū euitādū. Ad ꝓ rñdz Alex. ar. 2ᵒ. 1. 2ᵒ. c. ꝓ mēdacio. ar. 7ᵒ. q. 2ª. ⁊ Bosi. 3ᵒ. di. 38ª. ar. 6ᵒ. in rñsiōne ad primā q̄ōem. q̄ ille qui ē in tali pericolo ꝓstituitur: aut est ꝑfectus amator ꝓximi: et aut ꝑfect⁹. si est ꝑfect⁹ ita q̄ possit ꝓfidē ex ꝓximēna mētis: nō oz mētiri. p vitāda corruptōē carnis. qz sicut dicit beata Lucia. Si me inuitā violauerit: castitas mihi duplicabit ad coronā. in tali.n. cē posset illa passio sine culpa. Si aūt est imꝑfect⁹ rōabile timere oz ne succūberet si ad statū illū veniret. ⁊ iō ei cōcedit quadē pietatē maioꝝ peccati p minus ꝑcū. vñ sanct⁹ ꝓsitū ē tali falsū aliqd̄ dicē q̄z illā passionē sustinē. Et hoc est quod dicit Augᵒ li. de mēdacio. peccata illa que ita cōmittuntur in boīc: vt eā faciant immundū: ⁊ in peccatis nostris vitare debemus: ac p ꝓ nec peccata dicēda sūt. qz iō fiunt vt īmūditia euitet. qō intelligi oz nō q̄ nō sint peccata simplr. ⁊ q̄ non sint grauia. Et sicut dictū ē de viro ipfecto respectu sui. sic ēt dō ē de viro ipfecto ꝓspectu alteri⁹ ꝑfecti fm Bosi. vbi ē. ¶ Utrū liceat alicui dicē mēdaciū: vt ad fidē vl re ligionē allicat primū. Rndet Bosi. vbi ē rñsione ad. 2. q. q̄ nō: qz nō indiget de mēdacio nostro: nec oz aliquis credē q̄ aliq̄s conuertat p falsi suggestionē. ⁊ potⁿ p ꝓsumen inspiratōem. qz vt dicit Greg⁰. in ꝑanū laborat lingua doctoris: nisi mēte ꝓcurrat gr̄a saluatoris. ¶ Utrū predicator ⁊ doctor theologie sēp mortaliꝑ peccet mētiēdo: cū faciat ꝓ doctrinā suā. que ē doctrina veritatis. Rndet pe. 3ᵒ di. 38ª. q̄ non. gravius nī peccat si scandalū vl cōtēpt⁹ doctrie sit annexū. tunc.n. si scēs hoc mētitur mortaliꝑ peccat. Si dicat q̄ faciat ꝓtra doctrinā dō q̄ facē ꝓtra illud quod hō doctz faciēdū ex necessitate ꝑcū ē mortale. s.d non ꝓtra illō qō docet ex ꝓsilio vl vtilitate. ¶ Utrū liceat alicui mētiri p ꝓfuanda alterius vita. Rndet pe. 3ᵒ. di. 38ª. q̄ non. nz est imꝑfecto. lz.n. ipfecto vitatē celare. ⁊ nō falsitatē dicē fm Augⁿ. ar. p co. 22ª. .q. 2ª. p̄ⁿ. ⁊ di. 14ª. q̄ art. que sūt capitula Aug. ⁊. 22ª. q. 2ª. omne. qō ē capⁿ ꝓsido. Imꝑfect⁹ g̃ de q̄sito ad mortē oz celare vitatē. s. sophistice vel figuratiue querentes eindēdo: vel oio tacēdo: vel exposse se non idicatur ꝓ asserēdo: ⁊ nō oz falsū dicē. Si vero ex eo q̄ nō mētit⁹ ꝓcurā accipīt. nō tñ ipse ꝑdit. Si dicatur q̄ Augᵒ dicit q̄ hoc nō cōuenit ꝑfecti. 22ª. q. 2ª. ne qs. g̃ a q̄sto sēsu ꝓuenit ipfecti. Rᵒ q̄ dicit illud nō ꝓuenire ꝑfecti. nō qz ꝓuenit alijs ⁊ qz min⁹ ꝓuenit eis. vñ Augᵒ li. de mēda. De q̄sito igt ad mortē si nescis: te nescire fatēdū ē. si scis. ⁊ ē dō nescio. si āt sit necessario dō dices. scio vbi ē. nūq̄s āt ex mōstrabo. Sz āt hostis. i. ex pe. ꝑt nī dcri. si talē q̄ris curre illuc cito. ita nī q̄ sibi ostendatur alia

via q̃ fugiẽs teneat: vel alius loc⁹ q̃ vbi latet. vel sic multi domũ istã intrãt ⁊ exeunt q̃s nõ video: nꝫ scio ubi sit. in quo angulo dom⁹. vel sic. nõ vidi eũ dm ẽ. possuꝫ. n. intelligẽ illud dm sicut volo. vel sic. nõ est hic. i. in loco ubi sũ.

De falso testimonio ⁊ testib⁹. ti. 37⁹.

Postea considerãdũ ẽ de falso testimõio. ⁊ primo de pctõ eius. 2° de pena eⁿ. 3° q̃ sit testis i testificãdo se bẽe habꝫ. 4° an testes sint cogẽdi: ⁊ qualiⁿ. ⁊ quãdo. 5° vtrꝫ teste recẽt se subtrahẽdo a testimonio. 6° vtruꝫ liceat eis pecuniã recipe p ferẽdo testimonio. 7° qui pnt esse testes. ⁊ qui nõ. 8° quot testes requiriⁿ. cetera de testib⁹ relinquo inquirentibus gra brevitatis. Circa p^m sciẽdũ q̃ falsũ testimoniũ sep est pcũ mortale. hꝫ. n. de formitate. tũ ex puerio: qz testes nõ admittũt: nisi iurati. ⁊ ex hoc est sep mortale pcũ ex suo genere: sicut ⁊ quelꝫ alia iniusticia. tũ ex falsitate fm q̃ est mẽdaciũ. nõ tũ ex hoc hꝫ q̃ sep sit mortale. vñ falsũ testimoniũ in iudicio platũ ad iusticiã ipediẽdã. nõ hꝫ rõẽ pcti mortalis ex mendacio: sed ex puerio. Nõ est q̃ in testimõio non dꝫ bõ asserẽ p certo quasi sciens illõ re q̃ nõ est certⁿ. sed dubũ dꝫ sub dubio referre: ⁊ illõ de quo ẽ certⁿ p certo dꝫ asserẽ. Si quis tũ sollicite recogitãs estimet se certꝫ esse de hoc: qõ est falsũ: nõ peccat mortaliter asserẽs illõ: qz nõ dixit falsũ testimonium per se ex intentione: sed p accens ꝗ illõ quod intendit.

Circa 2^m sciẽdũ q̃ sicut dicit Aug⁹ testis falsus trib⁹ ẽ obnoxi⁹. s. xo: quinq̃ pceptũ ꝓtẽnit. indici: quem mẽtẽdo fallit. ⁊ p xio quẽ ledit. est de crimine. c. i. pp p^m septẽnis pnia sibi tãq̃ pũro dꝫ iponi. 6^a. q. 1. qcũq̃. pp 2^m isamabitur. 22^a. q. 5^a. si quis ꝓuicⁿ. vel verbib⁹ castigabit. 5^a. q. 5^a. illi q. vel extraordinarie potest puniri. vt. C. de testi. l. nullũ. pp 3^m sed modo lesionis condẽnabitur. ar. C. de pe. iudi. qui male iudi. l. 2^a.

Circa 3^m sciẽdũ q̃ testis dꝫ pfẽa cõis esse: ⁊ dꝫ iurare tactis sacro sãctis euãgeliis: puta ⁊ merã veritatẽ quã nouit de facto sup quo iudicat dicẽ: nulla adiecta falsitate. 3. q. 9. hortamur. ⁊. 4^a. q. 4^a. nullus unq̃. ⁊. 14^a. q. 5^a. ñ sane. eps tũ nõ tãgat euãgelia: sed coram eo ponãt. pt et ei iuramẽtũ fmitti de ptũ voluntate. sed ray. ar. ex de iureiur. cũ qdã. ⁊. C. de iureiur. l. i.

Circa 4^m sic distingue sed gos. s. q̃ aut requirit testimoniũ in cã cui fit: aut in criminali. si i cuiuslibet cuãliẽ quilꝫ scies veritatẽ dꝫ cogi: prohibẽ testimoniũ veritatis. C. de testi. si qñ. ⁊. 14. q. 2. quãq̃ Si in criminali: aut agit de crimine cuius. ⁊ sic et se cogẽdi. ex de testi. co. pcea. ⁊. c. cũ ꝗ Aut criminalis. ⁊ tũc aut agit de crimine falsi. ⁊ sic et sũt cogẽdi. vt in. c. cum ꝗ. Aut de alio crimine. ⁊ tũc gnãlis nõ sũt cogẽdi. ex de testi. co. dilecto p. pterq̃ si p alios veritas nõ pt liquẽ. vt m. c. quãq̃ palle. Ut nisi se subtrahãt gra odio. vel timore. ex de testi. co. c. i. Sũt at cogẽdi p eũ curã ecclãsticã. vt pꝫ ex forma lrãꝫ pape p clausulaꝫ illã. s. testes at. ⁊ c. q̃ si nõ ponãt ibi: vt solet fieri qñ in eis fit mentio de crimine: nihilominus iudex ad iura se referat: ⁊ testes cogat: vel nõ cogat fm supdicta. C. Cõsuetudo tũ curie romane ẽ q̃ in cãis de fcõ vbi agitur de crimine: nullũ testẽ cogat q̃ircũq̃ de eo agat. ⁊ idẽ seruat i litteris nõ apponẽdo clausulã pdictã. Nõt et Ray. ti. de rapto. q̃ qñ quis pp defẽsã. pbatõuꝫ rẽ sua amittẽ: tunc pscne ꝓuilegiate vt pst vbi teri cogẽdi sũt iurati testificari. 14^a. q. 2. quãq̃ nõ tamẽ in causa sãguinis.

Circa 5^m sciendũ fm gos. q̃ illi qui subtrahũt suũ testimoniũ alicui: qõ nõ nisi p cos. pbari põt: mortaliter peccant. ⁊ iõ cogẽdi sunt satisfacẽ: sicut de alijs mortalib⁹. 6^a. q. 1. alli qui. ⁊ ma time peccat q mentiens alteri⁹ celat veritatẽ. vñ Aug⁹. ii^a. q. 3^a. quisquis mentiens cuiusq̃ pnãl vitatẽ occultat: iurã vel sup se puocat. qz magis timet hominem q̃ deũ. ⁊ p⁹ pauca. vt q̃ reus ẽ. ⁊ qui celat veritatẽ. ⁊ q mẽdaciũ dicit: qz iste si vlt. pdesse. ⁊ iste vlt obesse. Ad bono 2^a 2^e. q. 70. ar. i. c. circa B sic distinguit. s. q̃ qñ requirit testimoniũ alicui⁹: aut regrit auctoritate superioris cui tenet obedire in his q̃ pertinẽt ad iusticiã. ⁊ sic tenet ferre testimoniũ in his i quib⁹ fm ordinẽ testimoniũ exigit iuris: vt in manifestis. ⁊ in his de qb⁹ infamia pcessit. in alijs vero non tenetur. Aliu regrit. nõ tũ auctoritate superioris. ⁊ tũc si testimoniũ requiritur. p liberatõe hois ab iniusta morte siue pena qua cũq̃ vel falsa infamia: siue et ab aliq̃ dãno tenetur testificari. ⁊ si et. testimoniũ eⁿ nõ requiritur: tenetur facẽ qõ in se ẽ. vt veritatẽ alicui qui possit ad B pdesse. sed

illō puer. 24°. erue eos qui ducuntur ad mortē. ⁊ Ro. i. Digni sunt morte. ꝛc. glo. cōsentire ē tacere: cū possis arguere. Sup his vō que pertinēt ad ꝓdenatōem alicui nō tenetur aliquis testificari: nisi cū a suspicōi cogitur ſ̄ ordinē iuris: q̄ si circa ꝗ vitas occultentur; nulli spāle dānum et ꝗ nascitur. ⁊ si periculū imineat accusatori: non est ei rādū. q̄ se sponte ingessit in ꝗ periculū. alia vero rō est de reo: cui periculū imminet ipo nolēte. ¶ Sz nūquid ꝗz bōi testimoniū ferre de cōmissis in secreto sibi. Ꝓ° q̄ nō. de ꝓmissis. ſ. sibi in secreto p ꝓfessionē. ſi nomē ei nūtiū p viā ꝓfessionis. q̄ vinculū sacri est maius bonis ꝓcepto. circa vero ea que cōmunitur bōi ſ̄b secreto alī ꝗ per confessionē. sic distinguit Tho. 2ª. 2ª. q. 70. ar. 1. c. 2ᵐ. ſ. q̄ si sint talia que statim vt nouit ea manifestare tenetur: vt si pertineāt ad corruptōēz multitudinis spiritualē vel corporalē. vel ei grauē dānuz alicui ꝑsone: tūc p secreti ꝓmissi obligari nō pōt: quia de his testificēt vel ea denunciet: q̄ alit fidē frāgeret quā alteri ds si vō sint talia que ꝗs. pdē nō tenet: bene pōt obligari ad celādū et ꝗ sibi ꝓmittitur: ⁊ tunc nullo mō tenet ea pdere etiaz ex precepto sapiōis. q̄ celare ea tenet de iure nature: sup qō nō ē prelat°. ꝗ Tho ibi dē. de ꝗ tū vide in li. se. ti. 67°. ¶ Quid si q̄ iurēt testimoniū nō pbibē. Ꝓ° q̄ dit gos. in ramētū eē temerariū qn nō nisi p eos pōt de vitate liqueremic. n. posset etiā ꝓpria auctoritate ꝓtranent. c. 22ª. q. 4ª. in malis. ⁊ ꝗ q̄ ē certuz mortale et ꝗ puenire potest: secus ē si dubitaret. tūc. n. esset pr° sapiōis auctoritas regrēda. et de elec. venerabilē. ¶ Quid si vn° inc̄fuit negocio: ⁊ ea sciat nō posse pbari p vnū: iurant nō pibere testimoniū vītati. credit gos. ꝗ iuramētū eē temerariū. q̄ ⁊ si vn° nō faciat pbari onē plenā. facit tū semiplenā: ⁊ fit velato iuramēto vt per illud pbatio cōpleat. c. de rebus cre. in bone fidei. ¶ Quid si aduersarius sit trahat testes. Ꝓ° ostēdit se fouē lite inquā. et de testi. ꝓsumptis. ⁊ expiri ds in se indicis auctoritate clusā.

Circa 6ᵐ sciendū q̄ testis nihil ds recipe. p testimonio ferēdo. q̄ sic nō ds esse sinia venalis: ita nec testimoniū. 14ª. q. 3ª. non sane. expensas tamē recipere pōt a. pducēte eū. 4ª q. 3ª §. vētus. Quid si testis corrupt° dicat testimoniū falsū. Ꝓ° testimoniū nullū est: ⁊ q̄ vt nalet: ⁊ q̄ falsū. ⁊ pcē pnā falsi tenet i iudicio aie illi quē suo testimonio lesit ad oē iteresse. ar. et de testi. sicut. Pecunia vero data nō restituet ei qui turpit dedit: q̄ ei obstat ꝓpria turpitudo. vt in. c. non sane. ſ̄z ea in cuius iniuriā data videt. 1. q. ſ. iubemus. ¶ Quid si pecunia sit data simplicit vt testimoniū ferret: dici pōt in hoc casu fm gos. q̄ ille qui dedit eā repetē pōt: si nō dedit eā alio vt testē corrūpet. ſ̄ vt sibi iusti eā cōseruaret. ar. et de simo. dilect°. ⁊ 14ª. q. 5ª. nō sane.

Equē videre de 7°. ſ. qui pōt esse testes ⁊ qui nō. Circa quod sciendū q̄ in testib° potissime. 7. sūt ꝓsiderāda. vñ vsus. Codīno ser° etas discretio fama. Et fortuna fides: in testibus ista requires. Codīno. q̄ si ē seruus a testimonio repellit. 4ª. q. 3ª §. ītē in criminali. vſ. ītē liberi. Distinguit tū: q̄ suus aut ē manumiss°: ⁊ tūc recipi pōt i testimoniū corum que vidit tēpore seruitutis. Aut ē manēs su°. ⁊ tūc aut iterrogat de his q̄ pertinēt ad dōm suū: aut de alijs. in pmo casu non admittit. ſ. nec. p dīo: nec ꝗ dōm: nisi in criminib° exceptis. ſ. adultery. fraudati census. ⁊ lese maiestatis. iterrogari tū in facto suo possit. ut in dicto §. ītē serui. Quidā āt dicūt alios casus duos. ſ. cū vir vxōē dē occidisse fm legē vlt. de siccarijs. ⁊ cū agit de occiso dīo. In his vō que pertinēt ad alium q̄ ad eius dōm admittit suus in vsē cū testū. vt in dicto vſ. ītē serui. ¶ Sex° q̄ mulier nō admittit ad testimoniū cum agit de crimie criminali. admittit tū cum agit de crimie ciuili et. ꝗ clicos. et ſ. c. qm. ⁊ in crimine exceptō. vt i simo. et de simo. tāta. ⁊ in cā inquisitōis ⁊ denūciationis. ⁊ exceptōis. et. c. ti litteris. ⁊. c. sup eo. ⁊ in cā ciuili pter ꝗ i testamētis 4ª. q. 2. § si testes. ⁊ in cā matrimoniali. vt in. c. tam literis. ⁊ et de ver. signi. forma. in glo. ¶ Etas q̄ masculus minor. 14. ānoz. ⁊ femina minor. 12. annoz: nō admittit in ciuilib°. 4ª. q. 3ª. c. i. In crimin alib° aut minor. 20. annorum. 4ª. q. 3ª. § item in criminali. in vſ. item testium. Potest tamen pubes. 14. annorum testificari in criminibus exceptis. vt in nece domini occisi: ⁊ lese maiestatis. ff. ad Sil. l. 2ª. ⁊. 4ª. q. 3ª. c. pmo. in glo. sed ⁊ pubes testificari potest de his que vidit i etate pupillari ⁊ maxime de his que vidit cū erat proximus pubertati. ff. c. l. i.

¶ Discretio. qz ⁊ furiosus ⁊ mente capt⁹ repellitur sicut ab officio iudicandi. 3ª. q. 7ª §. tria ¶ Fama. cꝛ. e. de testi. testimoniū Nō ꝓn Abbatē in cā criminali repellit qs ꝓpter infamiā iuri. vel facti. in ciuili vero nō repellit ꝓ infamiā facti. vt in. e. testimoniū. ¶ Quid si pduri ꝯ te testē infamē: ⁊ eundē postea pducis ꝯ me: numquid eū repellē possit. R⁹ q nō. s. rōe coꝫ que prius ꝓmisit ꝯ pducere eū. ꝗ rōe postea ꝓmissorū ꝓn Guil. durādi ¶ Fortuna. qz p aup repellit qui de facili cā lucri mēt. 4ª. q. 3. itē in criminali. vt. testes. ꝓn ut Jo. si caret suspitōe: bene admittit: Insti. de iuspre. in. §. vlt. ¶ Fides. qz infidelis nō admittit ꝯ fidelē. cꝛ. de here. c. i. ¶ Licet ātē pdicta. 7. potissime sint in testib⁹ ꝓsiderāda. sunt ut ꝓsiderāda ⁊ alia. s. ¶ 8⁹ si sit inimicus. qz talis repellit a denunciatōe ⁊ accusatōe ⁊ testimonio. cꝛ. de accu. cū oporteat. ⁊ ab inquisitōe. qz inimic⁹ nō pōt cē inquisitor ibi dē. c. ad petitōes ⁊ a iudicio. cꝛ. de ꝓsti. spo. itē ex⁹ quis. Religt ātē arbitrio iudicis que inimicitie a predicti repellāt. ff. de qōib⁹. l. i §. qōi. Et quidē ꝓn Guil. et. lenes inimicitie a predictis repellūt ꝓterꝯ a testimōio qz testē nō oio repellit: ꝗ debilitatu. in aut. de testi. §. si vo. coll. 7ª. ¶ 9⁹ nullus admittitur in cā de re ꝓria. 4ª. q. 3ª. §. itē in criminali. Nō ꝓn gof. nullus admittit in cā sua ꝓncipali⁹ vel scōario. C. e. l oībus. vt vēditor in cā rei vēdite nō admittit ꝓ emptore. qz ꝓria vēditoris cā vt. nz debitor in cā pignoris ꝓ creditore. ff. de appel. l. ab executore. Fallit hoc in legatarius ⁊ ꝓmissarius qui i ferūt testimoniū in cā testamēti: cum agit de hereditate: non de legatis ⁊ fideicōmissis. Fallit et. hoc in collegijs ⁊ cōregularib⁹. Monachi. n. ⁊ clerici in cāis mō asteri sui ⁊ ecclie sue pōt testificari. ita ut q ponat aliuz ꝓcuratorē. qz non pōt esse simul actor ⁊ testis ꝓn bosti. Sil⁹ hy cono mo: vel vicedōo agēte ꝓ rebus ecclie: pōt eēs testis esse. B bosti. cꝛ. e. insuper. Inno. vo ꝓdicit. ¶ io. obscuri ⁊ ignoti. talee. n. ñ admittunt nisi cum tormentis. in aut. co. l. sancimus. Ꝗz gof. ¶ 10⁹ executores negociorum. vt procuratores curatores. tutores. ⁊ iudici non admittuntur in causa in qua sunt executores. cꝛ. e. insuper. 12⁹ socij criminis. cꝛ. e. venēs. ꝗ intelligē q̃ socij criminis ⁊ muneris nō admittunt ad testificādū: ꝗ ad accusādū sic. socij vo criminis nō muneri admittuntur ad vtrūq; i criminibus exceptis: ⁊ ad retegēdā cōspirationē. cꝛ. de testi. co. e. vlt. ¶ 13⁹ nō admittitur quis in cā cōmuni. qz cā cōis duorum est vtrusq; ff. de rem nup. illud. ¶ 14⁹ pat non pōt esse testis in cā filij. nec eō⁹: nisi i casibus possūt. n. pater ⁊ mr testificari ꝓ filio in cā matrimoniali. vt dicit. j. li. 8ª. ⁊ in cā de etate ⁊ cognatōe ⁊ natiuitate. ff. de ꝓba. l. etiā. ⁊ in cā religionis. 20. q. 3ª. presens: ⁊ in cā testamētaria. Insti. de testa. §. in testibus. Oēs autē alij ꝓsanguinei post patrē ⁊ matrē admittunt in cā ciuili: siue sint. ꝓinqui: siue remoti: qz non iudic. ꝓbi bitū. ff. e. l. i. In criminali aūt cā ꝯ fratrē: vel ꝓ fratre non admittit frat: nisi i crimine berestis. cꝛ. de ꝓsup. litteras. Ber. vo cꝛ. e. in litteris distinguit de cōsanguineis. q̃ aut pp affectōem ꝓsumuntur ꝓtra eos: sicñ admittunt. aut nō presumit. ⁊ sic admittitur. si tales apparēt qui veritatē grauē ꝓponāt. 4ª. q. 3ª. §. itē eos testes. ¶ 15⁹ non admittuntur domestici vel familiares. nā in criminali cā non lz accusatores testes de domo ꝓria ducē. 3ª. q. 5ª. c. i. ⁊ dicunt ꝓprie domestici vel familiares quibus im pare pōt rōe patrie vl ptātis dnice. 4ª. q. 3ª §. itē in criminali. vt vxor. colonus. seruus. libtus. ascriptiū⁹. mercenari⁹. filius i ptāte patris ⁊ oēs habitātes i domo. Nō tñ ꝓn bosti. q̃ si aliquis fuit colon⁹ meus: vel mercenarius ⁊ mō non est: talis de cōsuetudine admittitur: vt ꝓ me testetur: nisi ipm in fraudē eiecisse a me: vt ꝓ me testiñ caret. Itē ꝓn Guil. vxor pro viro: vel quilibet domesticus pro domestico: non testiñ cat: nisi aduersarius velit. qz hoc ē introductū in eius fauorē. ar. C. de leg. qō fauore. sicut aduocatus alteri⁹ ptis ab alia pte pōt in testē admitti. cꝛ. e. romana. ⁊ patronus. ⁊ gener. ⁊ nur⁹ q̃ fuit de familia. C. de vbo. sig. l. fi. in pn⁹. Familiares dicunt cōsanguinei. affines. amici. 4ª. q. 3ª. §. itē testiñ. nō ñ quilz amic⁹ repellit: ꝗ tātū ille q̃ est maxia familiaritate ꝓunct⁹. ff. de ver. sig. late. nec quilibz affinis: ꝗ et nu ptijs affinitatē ꝓtrahit. cꝛ. de eo qui co. discretionem. Admittuntur ñ quandoq; domestici in causa criminali. quandoq; in ciuili. In criminali vero in duobus casibus. Primo cum canonici prelati suū accusāt

2ª.q.7ª.latot.2º cũ accusat matrimonii
ꝓter ꝓsãguinitatẽ.25ª.q.5ª.ca.i. Nota si
monachus vel clericꝰ accuset aliquez ex
collegio pōt alios monachos in testes in-
ducẽ. qz nō reputatur magis domestici ac
cusatus q̃ accusatu.si vero accuset extrei:
tũc nō pōt.14ª.q.2ª.super prudẽtiã. Ad-
mittunt et.qñz domestici in cã ciuili.i.i le
gatario:vel fideicōmissario:q̃ lz sit dome
stic?:pōt et testificari in cã testamẽti cum
agit ex hereditate.Item.ex testa.§. legata
rius. Item in his que fiunt i caplo: qz illa ñ
facile pbãt.nisi p canonicos.ex.e.venies.
.2. Item in his que fuit in domo.C.ex repu
consesu. Item i cã ecclie sue:in qua ꝛ mona
chi ꝛ clici pōt testificari.ex.e.insup. Cano
nicꝰ aut nō nisi pōt eẽ testis in cã eccle sue:
§ et pōt eẽ testis ꝓcanonica sui in cã ꝓpria.
nō nisi ꝯ suũ ꝓcanonici:§ alij. ꝯ aliũ.qz nō
ẽ dōestic?bi?:§ eccle nisi fm Jo.14ª.q.2ª.
sup prudẽ. ¶ 16º non admittũt alii qui co
gnoscunt psonas lingãtes.qñ.s.agit ex cõ
tractib?.ar.i aut.e.§.i.ꝛ ex.e.cũ cãm.i glo.
¶ 17º excõicati ꝛ suspẽsi.ex ex ac.oliz.qõ
ẽ vex ex suspẽsis ab hoie fm hosti.ubidez.
¶ 18º piuri.ex.e.sicut nobis 19º ñ admit
tunt ad testificãdũ criminosi:si sint ex crimi
ne cõmisi:vel ꝓfessi: vel et. si adhuc pos
sũt ꝓuinci.ex.e.sup eo.fm aut leges nisi cõ
dẽnati repellũt. ¶ S3 nigd testis cui cri
mẽ obiciũ erape pōt q̃ excipiẽs sit crimi
nosus. Rꝰ q̃ nō.qz excipiẽs ꝓsequit ins
suũ se defẽdẽdo:ꝛ nullus pbibet a defẽsiõe
sui:et si excõicat? eẽt.ex.e.testimonii.
in glo.Hosti.aut dicit q̃ si excubẽs sit ex
cõicat?:vel talis cui fozus ẽ intẽdict? repelli
pōt. ¶ Nota q̃ criminosus aut nō ẽ crimi
nis ex crimie.ꝛ sic repellit a testimonio in ci
cã.ꝓter q̃s in causa igsitiõis: qñ.s.fit igsi
tio tã i capite q̃s in mẽbris tũc.n.recipiũt:
qz ea que domi fuit p domesticos ꝓbari
debẽt.ex.e.venies. vñ sufficiũt testes qua
lescũq̃s sint:nisi sint corrupti vl inimici.ex
ex sen.ꝛ re.in.cã.1.ꝛ.a.§ si extrei testes ad
hucerẽt:tunc regrederẽt q̃ nō eẽnt crimino
si.h gof.ꝛ Jo.2ª.q.1.ex? oiportẽs.Bar. dicit
q̃ nō admittũt criminosi:nisi sint ex crimi
ne emẽdati:vel nisi i criminib? excepti.s. si
ille ꝯ quẽ fit inquisitio: fuit ãtea ex illo cri
mine infamat?.h Bar.in.c.cum oiportẽs.
Aut est emẽdat? ex crimie: ꝛ tũc aut cum
ifamia comitat:aut nō.si nō:admittũt i cã
ciuili nisi sit piurus q̃ tũcunq̃s pniteat.ꝛ
idẽ est in cã criminali si agat ciuilr.si ãt cri
min alit repellit nisi in crimibus exceptis.
.s.si pbet se p pnẽ byterꝰ pnitẽtiã egisse: § in aliis criminib? repellit sine sit cõnic? ex crimie i alio iudicio sine possit ꝓnici: vel etiã si grauata eius opio sit.p eo q̃ q̃ñs fuit sic repulsus. In crimie tñ heresis ad mittũt etiã piur?.si autẽ eã infamia comitet. et si fuit cõdẽnat? ex furto nomie suo: qz nō pōt facẽ iudex q̃ talis infamia non sequat.ff.ex furtis.nō poterit.sic repellitur in qualz cãnisi fuerit pns in integrũ restitutus.ex.e.testio?m. ¶ zo Layci.layci.n.nō possũt accusare clicũz testificari ꝯ cũ in cã criminali. Nō tñ q̃ aut agit ex crimie ci uili aut criminalit.si ciuilr.s. in me dũ exce ptis sic admittit layci ꝯ clicuz tã ad ac cusãdũz q̃s ad testificandũ.aut criminalit ꝛ tũc non admittũt cõtra clicum ad accu sandũ:nec ad testificãdũ in crimibus non exceptis:nisi suã vel suoꝝ iniuriã psequã tur. In exceptis vero si accuset zelo malo non admittunt.si vero zelo bono admittũ tur. Clicus aut ꝓtra quẽ agit ex crimie ex cepto aut fuit ãtea ifamatus ex illo crimi ne:ꝛ tunc admittunt etiã viles psõe ꝛ cri minosi:ꝛ ad accusãdũ ꝛ testificãdũ pt̃ ini micos ꝛ ꝓpiratores ꝛ participes crimis. spãle tñ ẽ in crimine simonie ꝛ lese maie statis:in qnib? admittunt participes crimi nis ad accusãdũ:§ non ad testificãdũz.di. 79ª.si quis ꝓpt quod hugo'itelligit ex so cio criminis:non muneris.qñ.s.res nō.p cessit ad actũ.qz pecuniã non tedit nec re cepit.qõ Jo.non etedit.qz simonie crimẽ ꝓcedit instar lese maiestatis.Aut est bone fame:sic non admittunt layci nisi bone fa me.Clerici vero ꝓtra clericos admittunt: nisi sint criminosi:vel et irregulares:non .n.possũt pt̃ byteros accusare:vel ꝓtra eos testificari:qui ad sacerdotiũz eligi ꝓbibẽ tur .2ª.q.7ª.ipt quod est vex.Ez Jo.in cã criminali:non ciuili.vñ bigam? non pt̃ ac cusare clericũz criminalr:§ ciuilr nisi.Sili ter nec qui mẽbri amisit aliquo casu pōt accusare clericũ ordis superiori.§ clericum eiusdem ordinis vel inferioris accusare po test.2ª.q.7ª clericus.ꝛ hec sunt vera ex ac cusatione:secus est ex denunciatione.extra .e.cum nuncius. in glo'. ¶ 21º accusan ex crimine. Accusatus enim ex crimine pen dente accusatione non potest testificari in causa criminali: nec aliquem accusare: nisi forte criminibus exceptis. nec etiam potest ad ordines ꝓmoueri. extra .e.ca.

vlt.§ in ciuili pōt admitti post sniam. etiā si
sit appellatū: quia adhuc est integer cā? sta
tus vt ite? bonorū? figatur. ff. de apl in
ēpo nihil nno.l.vna.n. vōi dē ꝙ appellatōe
iter posita sine ea recepta sit: sūt nō: medio
tpe nihil nouari opz. ¶ 22° conspiratores
bi.n.nō admittūt i testimoniū ꝗ illā ꝓtra
quē ꝓspiraverūt.§ ꝗ alios sic.ex de sen. ⁊
re.iudi.cū.i.⁊.a §.z°. ¶ 23° iudices adhoc
cati assessores appellātis i eā principali.⁊a
les.n.nō possūt esse testes in eā appellatōis.
li.6°.e.romana.nē. ¶ 24° mediatores. in
ꝗ ebus.n.non admittūt mediator: nisi de
ꝓsensu partū.in auc.e.qm vo. ¶ 25° statu
liberi.i.quib? libertas ē sub ꝓditōe relicta
cū sint fm.C.de statu libe.statu libi. ¶ 26°
liberti.bi.n.nō possūt testificari ꝗ patronū
⁊ filiū eius: vel ꝑ patrono.ff.de fideico.li.
paul.hoc fallit nī in quibusdā crimibus.
¶ 27° qui fuerūt i custodia publica.p ali
quo crimine.nisi prius se purgaverint.4ª.
.q.3ª.c.i. ¶ 28° hermofroditi.in his.n.qui
tas sexus incertus esse ostdit an possint te
stificari in causis criminalib?: ⁊ in vltimis
volūtatib?.in quib? mlr nō recipit.4ª.q.
3ª.§.ūtē hermofrodita.§ si quis vtat vtro
q membro: vt accidit qñq de facto: tūc eēs
faciat eū eligē q̄ mēbro velit vti: ⁊ intrare
ꝙ de altero nō vtetur alio mēbro fm hosti.
¶ 29° vasalli nō pōt ꝗ dōios vel ꝑ dōis
testificari in cā criminali.ar.ex de offi.delegā
cām que int Saul. dicit ꝙ imo pōt.Iz nō
possūt esse iudices. Alij distinguūt ꝙ vasal
lus aut ē obligat? ad certa seruicia: ⁊ non
ad iuramētū: ⁊ tūc pōt. vt pz de ultis qui te
nēt decimas ab eccl'ia in feudū. ex de dec.
q̄nis. Aut ad pstādū sacm fidelitatis: ⁊
tūc nō pōt: qz bi? sacm repūtat quādaz
spēm fuitutis.ar.ex de re.iu indigni. ¶ 30°
gratiosi.i. adulatores.2ª.q.5.silr. ¶ 31° so
cius oinz bonorū.ar.C.e.l.oibus. pōt tamē
ꝑ parte socij sui nō pro sua testis esse: ita ꝙ
ei nullū emolumētū acqrat.ar.ex de pbē.
dilect?.B in fi. ¶ Ad B nota ꝙ qui repelli
tur ab accusādo: repellit' et a testificando.
4ª.q.2ª.⁊ 3ª.c.i.hec nī regula fallit. Prio
in ciuilib?: qz elici qui sūt irregulares: nō
suo crīe vt bigami ⁊ mutilati admittūtur
ad testificādū i ciuilib? ꝗ elici nō ad accu
sādū. In crimibus vo neutrū pōt.2° i mu
lieribus que repellūt ab accusādo: nisi i ex
ceptis criminib?. ⁊ nī admittūt ad testificā
dū: nisi in vltimis volūtatib?. 3° in crimi
nib? ꝑtaris.in his.n. nō pōt accusare cui?
nō interest: ⁊ nī pōt testificari. Ite quicq̄
admittūt ad accusādū: admittūt et ad te
stificādū.4ª.q.2ª.⁊ 3ª.c.i.ar.a Prio.B re
gula fallit. Prio in crimibus nō exceptis:
qñ quis prosequit' iniuriā suā vel suor.
tunc.n.quilibet pōt arcusare et infamis.
⁊ nī infamis nō pōt testificari.3ª.q.5ª.cō
stitum?.2° in criminibus exceptis vbi ad
mittūtur laycus ifamis.ad accusatōem et
ci infamis.ar.ex de simo.tanta. § non ad
testificādū: nisi pssumptōe aliqua pcedēte.
ar.ex de regu.iu.cum in cōtemplatōe. hec
Io.i q.i.siquis eps.⁊ 4ª.q.2.sup.e.testes
in sūma. Ite oēs qui sunt suspecti in iudicā
do: suspecti et sunt in testificādo: qz testes
sine suspitōe ⁊ infamia debēt esse.2ª.q.7. te
stes.oēs nī qui de iure possūt repelli: sūt ad
mittēdi si ea ꝓtra quē pdicunt eo? testi
monio fuerit vsus in alio iudicio: nisi do
cuerit aliqd de nouo legitimū postea emer
sisse.4ª.q.3ª.§.ūtē in criminali.vbi. item si
quis testibus.

Sequit' videē de 8°.f. qt testes req
runt'. Circa qō sciēdū ꝙ regulari
ter duo ad minus sunt necessarij.
ex.e.venies.i fi.vbi si nō potes ꝑbare tuā
intentōem: nisi per vnū testē vel actōez tu
am ex cā donatōis alicui amico tuo.⁊ ille
agēs pōt te ⁊ illū pducē in testes.ar.ex.e.
insuper.qñq tamē creditur vni.⁊ primo i ma
trimonio i fauorē matrimony.qñq creditur
vni in restitutōe in integrū.ex de resti.i in
te.ex litteris.2° in reuocatōe mādati facta
ꝑ curatori.ex de ꝑcu.ex insinuatōe.3° qñ
partes cōsentiunt.ar.C.de fideico.l.fi.4° in
papa cui soli creditur.20.q.i.quicūq.5° qñ
tū ad presūptōem.Iz.n. vn? testis nō faci
at plenā probatōem.facit tū presūptōem.
di.86ª.tanta.6° quādo queritur de scia ali
cuius.ex.e.tā litteris § fi.7° quādo fama
vel alia admicula assūt.ex de ꝑterea.§.i.⁊
in fi.⁊ hosti.ex.e.Iz. 8° de reb?ablati alicui
violēter creditur ꝑ ꝑtū iuramētū. ex de
his que vi.sup eo. 9° qñ nō ꝑiudicat' ali
cui.vt de baptismo alicui?.de ꝓse.di.4ª.cū
itaq. In hoc tū casu credēdū ē tū xpiano
si tū ꝑiudicaret' alicui de baptismo alicui?:
nō credēt' vni: vt si quid legati edt alicui
si baptizat' edt.tūc.n. ꝑiudicaret' bēdi fm
Io. Idē ē de ꝓfectōe ecclie.io.qñ quis vlt
ꝑbat se pniaz egisse: creditur ei? ꝓfessori.ex
de simo.nemo. ⁊ potest dicere in generali.
ꝙ ille cōfessus est secum: ⁊ credit eiz peni
tuisse de omnibus peccatis.ii. creditur vni

testi ꝛ aliquo q̃ habuit signa penitẽtie. 12° in causa ꝛnuntiationis vbi persona ꝛnũtiantis cum vno teste sufficit ad ꝓbãdum charitatiuã monitõem. extra. eo. in omm. 13° vbi agitur ad impediẽdũ matrimõtũ ex ꝛ spon. ꝓtercea. 14° in causa testamentaria: cũ testator vni fidei voluit adhibere. ff. ꝛ vote pede. Theopõpus. 15°. quãdo quis habuit ꝓbabiles causã ignorantie: vt si verberauit clericũ qui nõ habebat tõsuram: si iuraueri se ignorasse eũ clericũ: creditur ei. extra ꝛ sen. erco. si vero. 2. Item quãdoq̃ nõ sufficiunt duo. ꝛ ꝓmo cum accusatur cardinalis. 2°. q. 4°. presul. 2° in testamentis. codicillis. ꝛ dõatiõibus causa mortis. vt patebit. j in tituli suis. 3° in probatiõe confessionis perfecte solutionis quãq̃ requirantur saltem non rogati. licet sufficerent duo rogati. 4° cũ quis ꝛbutum quod cõtinetur in scriptis vult ꝓbare se totum: vel eius partes solusse. hoc cũ nõ potest facere nisi per testes quinq̃ idoneos qui interfuerunt. C. eo. l. testiũ.

De iudicib° ꝛ eorũ officialibus. ti. 38°.

Deinde cõsiderandũ est ꝛ falsitate que cõmittitur cõtra primũ in iudicio per alios q̃ p testes. Et ꝓmo ꝛ falsitate iudicũ. 2° aduocatorũ. 3° accusatorũ. 4° reorũ: sũt eorũ qui accusantur. De predictis omnibus tractat plenissime Ulcer. an. 3°. t. 2° parte. t. o. sed ego ꝛ ipsis ponam hic aliq̃ breuiꝝ magis necessaria in foro ꝓscienie: fluquẽs alia intuspectũ gratia breuitatis.

Circa ꝓmũ ꝓmo dicẽdũ est ꝛ multiplici iudicio ꝛ suspitiõe: ꝛ qualiꝝ vel quo iudicio iudex possit iudicare. 2° quid iuꝝ ꝛ sentẽtie inique latõe. 3° quid iuris ꝛ pecũia recepta a iudice. 4° ꝛ iudicis idoneitate. 5° ꝛ iudicandi modo sine qualitate. 6° ꝛ officialiũ iudicis dolo ꝛ cupiditate.

Circa ꝓmom nota ꝓm Augũ in omel. ꝛ penitẽia. ꝛ est in glo. i. cor. 5° super illo verbo. Quis frat nominatur. 7ᵗ. Dic inquit apls dicendo. nolunt hominẽ ab homine iudicari ex arbitrio suspitionis: vel extraordinario vsurpatoq̃ iudicio: ꝓ pot ns ꝓm legẽ xi ꝛ ordinem ecclesie sine vltro cõfessis: siue ac ensatum: ꝛ cõuictum. ꝓm hoc igitur est duplex iudicium. s. iudicium ꝓm legẽ xi ordinatum: ꝛ iudicũ temerariũ. primũ cõceditur hominꝝ ꝛ est duplex. s. iudicium discretionis ꝛ conceptionis. Iudicũ discretionis cõceditur omnibus in manifestis ꝛ certis. iudicium vero conceptõis cõceditur pdatis in cõuictis vel confessis. ꝛ quo i psal. Erudimini qui iudicatis terram. Iudicũ vero temerariũ vniuersali inter dicit hõi est autẽ iudicium temerariũ ex parte iudicãtis. ꝛ ex parte rei iudicate. Ex parte iudicantis triplicter. ꝓmo per vsurpatõem. sicut dicit glo. super illud Matth. 7°. Nolite iudicare. glo. temerarie. Iudicũ. n. temerarium est quando illi quibus nõ est cõmissum iudicant. Ro. 14° Tu qui es qui iudicas alienũ seruũ. 2° ꝓter indignitatẽ. Ro. 2° In quo altera iudicas: teipm cõdẽnas eadẽ. n. agis que iudicas. 3° ꝓter ignorãtiam. Dan. 13°. Sic fatui filij Israhel non iudicantes. neq̃ q̃ verũ est cognoscẽtes: cõdemnastis filiaꝝ Israhel. ꝓmũ horꝝ est temerariũ ꝓter defectũ potestatis. 2ᵐ ꝓter defectũ bonitatis. 3ᵐ ꝓter defectum scientie. Est autẽ potestas ꝛ cõtinet iudicij. bonitas autẽ ꝛ scientia sunt ꝛ congruãt. ꝛ idoneitate eius. Similit ex parte rei iudicate est iudicũ temerariũ triplicter. Primo qũ iudicat persõa q̃tũ ad futurũ. ente. vnde super illud Matth. 7°. Nolite iudicare. 7ᵗ. dicit glo. nescim° qualis est futurus qui nunc apparet malus. ꝛ cũius correctiõe desperare: temerarium est iudicare. 2° cũ iudicatur intẽto incerta. vnde sup illud Matth. 7°. Nolite iudicare. glo. sunt q̃dã incerta quo aio fiant: ꝛ quib° iudicat temerariũ ẽ. 3° cũ iudicat facti occulti. sec iudicãtis. ꝓm quẽ modũ dicit. i. cor. 4°. Nolite ante tẽpus iudicare quoadusq̃ veniat. 7ᵗ. Manifẽ aũt ad circũstãtiã iudicii of iudicii nõ ẽ temerariũ: ꝓ est iustũ ex puerilitate ai. l. ordil ꝛ cãe. sicut etiã iudicũ of iusti ex aio cã ꝛ ordie. Ex pdi ei ꝓ q̃ iudex iudicare ꝓ ꝓ aliquez ꝛ oeculti. nꝝ ꝛ incertis: nec ꝛ his que nõ pertinẽt ad ipm. als peccat ꝓtra primũ. Triplex nãq̃ est gradus suspitiõis ꝓ Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 60. ar. 3°. c. Primus est cum quis ex leuibus indicijs ꝛ bonitate alicuius incipit dubitare. 7 h ẽ pcili vẽrale: ꝛ leue. pinet. n. ad tentationem humanã: sine qua non ducitur ista vita. vt habetur in glo. super illud. i. cor. 4°. Nolite ante tempus iudicare. Secũdus est cum quis ex leuib° iudicijs pto certo malicã alterius estimat.

⁊ hoc si sit ex aliquo grani: est peccatum mortale: in quantum non est sine cõtẽptu primi. vnde glo. subdit ibidẽ. ⁊ si suspiciones vitare non possumus: q̃ homines sumus. iudica tamẽ. a. diffinitiuas sententias continere debemus. 3° est cum aliquis iudex ex suspitione procedit ad aliquẑ condẽnandũ: ⁊ hoc directe pugnat ad iustitiam: vnde est peccatum mortale. ¶ Item fm Alex. an. 2°. t. 2°. c. de suspitione. ar. 7°. c. est suspicio triplex. s. temeraria. probabilis. ⁊ violenta. Temeraria est quãdo pauca sẑ signa mali. ⁊ multa boni. ⁊ ex tali suspitõne iudicare. i. condẽnare. est peccatũ mortale. Probabilis est quando sunt multa signa mali: ⁊ pauca boni. ⁊ ex tali suspitõne iudicare est peccatũ: ꝯ non ita graue. venale tamẽ est dum fiat in suspitione. si vero perueniat ad firmã assertionẽ cum pertinacia ꝓsumitur esse mortale. Violẽta est quando apparẽt omnia signa mali. ⁊ nulla boni: ⁊ tunc nõ est peccatũ. De presumptõe aũt quere. 3. li. 8°. ti. de sig. ver. Ex predictis patẽ q̃ licet homini iudicare bominẽ iudicio quidẽ fm legẽ dei ⁊ ecclesie ordinationẽ ordinato: non autem iudicio vsurpato: nẽ iudicio suspitioso: nisi ꝯ suspitionẽ violẽtã. ¶ Si obijciat q̃ Moyses vsurpasse iudiciũ occidendo egyptiũ. dicendum q̃ hoc videtur fecisse quasi ad ꝓtus auctoritatem ex diuina inspiratione vt videt̃ per hoc quod dicit̃ act. 7°. q̃ per eũ deus egyptio estimabat Moyses intelligere fratres suos q̃ deus p manus eius daret salutẽ populo Israel. Vel pōt dici q̃ Moyses ibi vẑdẽdo hebreũ excessit modũ debitũ. sicut innuit Ambro° li. de offi. ⁊ Aug° ꝯra faustũ. ⁊ in ꝯibus exo. vbi etiã vult q̃ licet illud factũ Moysi fuerit vitiosum. fuit tẽ virtuti future signũ. q̃ liberaturus erat populum.

C Irca 2m queritur quid si iudex dolo malo sententiã ferat iniquã. Rn fm Ray. ti. de rap. ⁊ hosti. in sum. si hoc faciat timore vel amore: siue odio siue cupiditate: siue aliqua alia cã teneatur ꝑsone leso ad oẽ interesse: nisi posset induci ille p quo sententia tulit ad integrã restitutionem. C. de pena iudicis qui male iudicat. l. nono ure. ii°. q. 3°. quatuor. ⁊ fm leges multas alias penas sustinẽ dz. innoni est. dz ei pter restitutõem sentẽtia tãq̃ p grauissimo crimine. ii°. q. 3°. quãqẽ. ¶ Quid si iudex iniquã tulit sententiã p imprudentiã. Rn fm ray. ⁊ hosti. tenet̃ leso fm leges inquãtũ equũ ⁊ bonũ videbitur religioni iudicãtis. ff. de ex for. cog. l. fi. in iudicio tamẽ anime tenet̃ ad restitutõem. in culpa enim fuit: cum se insufficientẑ scuit vel scire debuit: ⁊ tamẽ cãm iudicare presumpsit. ⁊ idẽ est si erat sufficiẽs quo ad scẽtiã: si studere voluisset. ꝯ quia negligens fuit: ⁊ studere noluit que condemnare debuit absolutũ. ⁊ ex°. ⁊ procede hic fm di. positam. j. ti. de clerico percussore. ar. de homicidio casuali. in principio. Minus tamẽ est agendũ cum illo ꝯ cum illo qui fecit dolose. fm tamen Rod. rano suprãdicta. sicꝯ q̃ in culpa fuit. quia se insufficientem scuit vel scire debuit: non habẑ locum nisi in iudice ordinario qui debet esse sufficiens ad suũ officiũ delegatus aũt sepe ex certa scientia delegantis est ignarus iuris: dũmodo sit bonus homo. ⁊ q̃ talis ad restitutionẽ teneretur si necessitate obedientie iudicaret: ⁊ bona si de ꝯ consilio peritorũ iniquam sententiam ferẑ: irrationabile cẽt: nisi ĩ iniquitedo cõsiliũ culpabilis: aut negligẽs fuisset. tũc. n. ad restitutõem teneretur.

C Irca 3m qritur qd si iudex accepit pecuniã vt ferret sẽtẽtiam. Rn fm ray. ⁊ hosti. ibidẽ. aut accepit pecuniam vt iudicarẑ inique. aut vt bene. aut simpliciter. In primo casu si tulit sententiã iniquã: tenetur sicut dictũ est supra in illo qui iudicauit dolo. pecuniam aut acceptã siue tulerit sententiã iniquã siue iustam siue nullã: tenet̃ indistincte restituẽ: nõ ei qui dedit cum turpiter dederit: sed ei in cuius iniuriã recepit. i. q. i. iubemus. ⁊. l. iul. repetundarũ. ar. 17°. q. 4°. si quis in atrio. In 2° ⁊ 3° casu similr tenetur restituere. quia cum ex officio teneretur iudicare bẽ ⁊ gratis turpiter accepit. Et idem dicẽdũ est si pecuniã accepit: vt non iudicaret. i. q. i. iubemus. ⁊. l. iul. repetundarũ. ⁊ extra de simo. nemo. ⁊ ii°. q. 3°. non licet. Sed cui restituet. Respondeo illi qui dedit si bona intentione dedit. sicꝯ vt ius ⁊ quietem sibi seruaret. i 4°. q. 5°. non sane. ⁊ extra de simo. dilectus filius. i. Si vero dedit vt sibi indicẑ animũ sub recti specie inclinarẑ ⁊ ita indirecte ⁊ tacite intendebat eum corrumpere: si hoc fecit iudex non illi qui dedit: sed pauperibus: vel ei in cuius iniuriam data fuit: restituere debet. vt in ca. prealegato. non sane. vt dictum est supra de eo qui dedit vt inique iudicaret.

¶ Quid si nullo modo iudex sententiā ferre voluit. ⁊ ideo pauper aliquis vel alius ius suū amittit. Rndeo fm R ay. ⁊ hosti. iudex tenet. ⁊ facit litē suā. i. tenet restituē ⁊ dz estimatōem iuris lesi. pter malitiam vel negligētiā eius. c. 23ª. q. 2ª. domuꝰ ⁊c. ⁊. c. q. 5ª. administratores. ¶ Nunquid iudices possunt a partibꝰ aliquid recipe. Rꝰ non lz iudici vēdē iudicū iustum: q̄ius iu risperito liceat vēdere iusti consilii: ⁊ ad uocato iusti parrocuū. ii. q. 3ª. non lz. ⁊. 14ª. q. 5ª. non sane. vnde iudices ordia ry non debēt aliquid petē ultra expēsas: cuz pter iusticiam tenēdam suas habeant dignitates ⁊ redditus assignatos. di. 8. nō sans. ⁊. 23ª. q. 1. militare. Iudices vero plati quibus papa cās delegat: non videt fm hosti. q̄ ultra expensas petere possint. si tamē sua ispendia sufficiant sibi: qz de his viuere debēt. vt in. c. militare p̄allegato: ni si forte oporteat eos domum exire: qz tūc quaten plus expēdunt q̄ expēderēt domi petē posset. to. q. 3ª. caūēdum est sane. Et sic intellige q̄ alij dicunt eos expēsas indisuincte petē posse. ⁊ iura que p se iducunt. s. q̄ nemo tenetur pprijs stipēdijs militare. 28ª. q. 1. 123 nunc in fine. ⁊ ex de prescrip. cum ex officij. Nam ⁊ si quis de mādato p̄ncipis ad aliā eat p̄uinciā expendē debz ea que domi expēdēt. in auth. de mandato pn. §. illud. col. 3ª. ⁊ si litigantes sint pauperes: nihil habebit. vt dicitur ibidē §. sit quoq̄ tibi. Si enim ordinarius dat delegatuz expensas facē dz. ex de offi. ordi inter cetera. habētes. n. stipēdia ecclīastica dicē non possunt q̄ militēt stipēdijs pprijs. ex de dona. c. 2ª. si tamē equos: vl aliquid aliud occasione bꝰ cause poderēt quod domi non amisissent: credo q̄ petere possent. ar. ff. de incendio. ruina. naufragio. l. 1. §. et incēdio. ⁊ si vltra hoc iudices petant: tanq̄ in debitū repēt pōt. ar. ex de censi. procuratores. ⁊ sentēia lata occasione ista: non tenet. ar. ex de excessi. prelatorū. Cum ad quorūdā. Qua. n. fronte possunt expensas petē: non ratiōe iteresse. qz hoc domi expendissēt: nec ratione laboris: qz pape debent obedire: nec rōe iudicij: qz non dz esse venale. Hec pen debēt expēse nisi occasione negocij de quo querit facte. ex de pcu. cuz pro causa. vnde si plus expēdāt q̄ domi expendissent illud petant. vt dcm est. dum tamen expensē sint moderate respectu psone. extra de censi. procuratores. ⁊. ii. q. 3ª. illud. hec hosti. Possunt tamen iudices expensa moderata sū modica spōte oblata recipē. vt esculentum ⁊ poculentū. ⁊ hꝰ. quē statim consumūtur vel non extendunt ad mūcē quantitatem. di. 18ª. de enlogijs. non tamē credo q̄ a litigatoribꝰ debeant recipe etiam sponte oblata propē suspitionem vitandam. nisi consideratis circūstantijs positis. j. de simo. hec ray. Potest tamē iudex aliqua petere ratione assessorum si petat bona fide: vt quia erat ei periculosū iudicare sine consilio. quia minus discretus erat. ar. di. 37ª. §. si. sectus ē si erat sufficiēter ad hoc diso eius: vel nihil assessori deberet vel nullū habuit: vel in de partē sibi aliquā accepit. quia nic fraudulenter petit fm R ay. ⁊ hosti. Cōsulit igitur hosti. q̄ iudex assessores habeat de cōsensu partium: ⁊ cum eo cōcordat: si nō consentiant: si eius opinion stare volunt imputent sibi. ipsi enim non est periculū dū modo iudicet fm conscīam iuris. ergo clerici neduz a malo: imo ab omni specie mali debent abstinere. sic intelligē ex de offi. ordi. inter cetera. quicquid alij dicant. verū est tamē q̄ quicquid sit de iure: de facto obtinet q̄ tam delegati q̄ ordinarij: tam p̄lati q̄ p̄ati: exquo tanq̄ delegati cognoscunt: expensas omnes habere volunt ex sua consuetudine p̄tana: vel potius corum prēda. Et autem prelatus nihil a clerico suo petere debeat. probatur. ii. q. 1. si quis cum clerico. hec hosti. ti. de vi. ⁊ ho. cl.

¶ Circa quartum queritur vtruz p̄latus malus iuste iudicare possit subditos suos. Et videtur q̄ non. quia iudicium eius est temerariū propter eius indignitatē: vt dictū est supra i principio huius tu. p̄. Amb. dicit sup illud psal. Beati immaculati. Ille mquit iudicet qui non agit ea que putat in alio punēda: nec cum de alio iudicat: in se sententiam ferat. Contra. Math. 23º dicit xps de malis prelatis iudeorum. Quecunq̄ dixerint vobis facite. ⁊c. Rndeo fm Alex. an. 3º. t. 2º c. de iudicib⁹. ar. 3º c. Est iudicare de officio potestatis: ⁊ est iudicare de idoneitate ⁊ merito potestatis. primo modo iudicare potest prelatus malus. 2º modo non nisi bonꝰ. primum sine scēo est damnabile iudicanti. salubre tamen est subdito obtemperanti. vnde mali p̄lati dum ab ecclesia tolerant effugē iudicū: nō ē licitum: obtemperare est pficui. ⁊ p̄ has duas vias diuersimode

loquunt auctoritates diuerse. ¶ Ad hoc nõ sm tho. 2ª. 2ᵉ q. 60. ar. 2ᵒ c. 3. q̃ illi qui sunt in graniorib⁹ peccatis iudicare nõ ꝛ bẽt eos qui sũt in eisdẽ peccatis: vel minoribus. vt dicit Chryso. super illud Matb. 7ᵒ. Nolite iudicare: ⁊ precipue si sint publica: qꝛ ex hoc suos scandalizãt. si vero sint occulta: ⁊ incũbat ex officio necessitas iudicandi: pōt cum humilitate ⁊ amore vl arguẽ vel iudicare. vñ Aug⁹ li. ꝛ sm. domini. Si inuicem⁹ nos in codẽ vino cẽ ingemiscamus. nec tamẽ ideo homo sic se cõdẽnat vt nouus peccatũ cõmitat. ⁊ condẽnans alũ ostẽdit se sũt cõdẽnabile esse ꝓter idẽ: vel sũt peccatũ: vt Tho. ibidẽ.

¶ Sed nunquid inferior pōt iudicare superiorẽ. Pndeo iudicare dicit duplĩ. s. propẽ: vt iudicare ex potestate siue auctoritate: ⁊ cõiter extenso vocabulo ad arguere corripere ⁊ monere. Arguere proprie ẽ superiorꝭ respectu inferiorũ. vnde aplꝰ ait Thymo. Argue eos omni imperio. corripere est respectu pariũ. Matb. 18ᵒ. Si peccauerit i te frater tuus: corripe eũ inter te ⁊ ipsum solũ. monẽ vero est inferiorꝭ respectu superiorꝭ. vnde Ber. ad Eugeniũ. mõeo te: non arguo. dicẽdum igit q̃ iudicare ꝓprie. s. ex auctoritate merita examinãdo arguendo ⁊ puniendo: non est inferiorꝭ: sed iudicare cõiter sumptũ. s. monẽdo ex charitate est bonorũ subditorũ respectu malorꝭ superiorꝭ: vel prelatorꝭ.

Circa 5ᵐ querũtur plã. s. vtꝭ debeat iudex iudicare ex veritate quã ipse nouit: vel sm allegata. ꝛ hoc require supra ti. ꝛ iuramẽto. ar. 10. q. 7ª.

¶ Nunquid iudex pōt contra aliquẽ procedere sine accusatore. Pᵒ iudex est inter pres iusticie. iusticia vero non est ad seipm ⁊ ad alterũ. ⁊ ideo oportet q̃ iudex inter aliquos diuidicet. hoc autẽ fit cum vnus est actor ⁊ alter reꝰ. Si g ñ sit accusator legitimus nõ fatigẽt reus. ex ꝛ accu. c. i. quã doqꝭ tamẽ infamia tenet locum accusatoris. Unde super illd gen. 4ᵒ. Uox sang. tẽ. dicit glo. Euidẽtia patrati sceleris accusatore non eget. ꝓter quod ꝓt infamiam purgatio iudicitur. ex. c. veniẽs. in fi. vl sal tem ex officio suo a superiori inquiritur. ex. c. qualit. In renuntiatione aut qꝛ non intendũtur peccatis punitio: ⁊ correctõ. ideo nihil cõtra eũ agitur cuius peccati renuntiatur: ⁊ pro eo. ⁊ iõ ñ ẽ ibi necessari⁹ accusator. ¶ Nũquid iudex pōt penã diminuẽ vel augere. Pndeo sm hosti ex ꝛ rap. in archiepatu. licet iudici ex causa penã vnã in aliam cõmutare quãdo scãdalũ nõ inuiet. ⁊ vbi procedit ex officio. ff. ꝛ his q no. infra quid ergo. Secus quãdo cã non subest: vel quãdo ab alio accusatur. quia tunc nec melior nec durior infligi pōt: vt. C. ne sanctũ bap. ate. l 3ª. in fi. Sepe tamẽ fit ꝓtractũ ꝛ facto. hec pcnit idẽ hosti. in suma ti. ꝛ accu. Ber. vero ex ꝛ offi. vic. ꝛ causis. ⁊ ꝛ accusationibus super his distinguit sic. s. q̃ pena aut est expressa in iure: aut non. si sic tunc iudex delegatus nõ pōt illaꝭ diminuẽ: nec ab ea pōt appellari. si tamẽ diuerse pene sint expresse in iure: minor imponatur. ꝛ pꝛ. di. 1. pene. vel erit locus gratificationi. ex ꝛ iure patro. eiꝭ aut. vel illa imponatur que magis timet. ex vt iure non ꝓte. quoniã. in fi. Iudex aut ordinarius si sup crimine dispensare pōt eam pōt minuẽ. ex ꝛ iudi. ac si clici Si ãt non pōt dispensare: non pōt eã minuere. Si autẽ pena non sit expressa in iure: tũc relinquit arbitrio iudicis. vt in. c. ꝛ cãis: ⁊ ab hac appellari pōt. vnde si excederet reduci deberet ad arbitriũ boni viri. ex ꝛ iure eiusd. qnta. ⁊. c. veniens. hec Ber. Ad hoc nota q̃ multiplex est pena quã petit potest. s. canonica vel legalis. 16ª. q. i. statuimus. Consuetudinalis. ex ꝛ offi. ord. dilectus. Contumacie. vbi pecunia petĩ pōt: dũmodo non excedat modum. C. ꝛ mõ multa ꝛ. illustres. Et anaritia vtcf. vt. s. pecunia pauperibus detur. pars autẽ a parte si accipiat vltra suum interesse. ex ꝛ do. ⁊ contu. c. i. liez lex hanc totã pmittat petĩ. ff. ꝛ coll. bonorꝭ. l. 2ª. nisi vbi petitur satisfactio iniurie. ex ꝛ iniu. olim. Iudicialis. ⁊ hec etiã petitur. vt cum quis obligat se ad pbandum sub pena. io. lib. ex ꝛ elec. cum dilectus. Arbitraria. ⁊ hec petitur ab eo q nõ seruat arbitriũ. ex ꝛ arbi. dilecti. Cõuentionalis ex iudicũ apposita. ⁊ hec petĩ pōt quatenus interest. ff. ꝛ ac. emp. ⁊ ven. predia. nisi apponatur in frandem. vt ibidem. l. papinianus. hec hosti in. ca. dilecti.

¶ Quid fiet ꝛ penis exactis per iudices ecclesiasticos. Pndet gof. titu. ꝛ pe. q̃ pene exacte rõe delicti: damnum vel iniuriam ecclesie contingẽtis applicari debent ecclesie damnũ vel iniuriam passe. ex ꝛ penis. c. 2ᵒ. Si vero damnũ vel iniuria respiciat aliquem privatũ applicabit ei pena siue canonica: siue a iudice irrogata

sine cōdēcionalis. ¶ Hūquid ꝓ iudici p̄ nā relaxare. Ꝑndeo q̄ nō. cente.19° dicit de homicida. moriat nec misereberis eius ⁊ hoc duplici ratione. primo ex parte accusatoris. ad cui⁹ ius pertinet qñq; vt reus puniat. 2° ex parte reipu. cum fugiat potestatem ad cuius bonū pertinet q̄ malefactores puniantur: sicut membrū putridū abscidit: ne aliqua pars corpis corrūpat vel lediatur. Quātū ad primū nō differt inter iudices inferiores ⁊ summū. qz quilz iudex tenetur vnicuiq; reddere ius suū. Sz q̄ᵗᵐ ad 2ᵐ differt: qz iudex inferior non habet potestatē absoluēdi reū a pena cōtra leges impositas sibi a superiore: ꝗ iudex summus. s. princeps cui est plenarie cōmissa potestas publica: si passus iniuriā velit remittere: potest licite reum absoluere: si hoc vtilitati publice viderit non obstare: nec obstat predicta illud Jaco. 2°. Iudiciū sine misericordia fiet ei qui non facit misericordiā: qz hoc hēt locū in his que indici arbitrio relinquūt. in illis.n. intelligit illud eccli. 7°. Noli esse iudex iustus. vbi Aug° erga peccātes misericordes esse monemur. non autē hēt locū in his que p legē diuinā vel hūanam determinātur.

Circa 6ᵐ arti. qui ē de officialib⁹ iudicis sciēdū sm ray.n. de rap. q̄ ipi indistincte si iudicē dolo inducerūt ad male iudicādum: tenēt sm dictā cōez positā supra n. de rap. Si vo iudex p imprudētiā assessoris male iudicauit: excusatus erit: si simplex erat: ⁊ cōsciam bonā habuit: nec in culpa fuit diligēdo talem assessorē. quia cōiter bon⁹ ⁊ sufficiēs credebatur. magis ꝗ fuit assessor in culpa: quia saepe eligit. ꝓt sciam: non ste iudex. ⁊ iō precise tenetur leso. ff. qd quisq; iuris. l. 2°. Si autē officiales inferiores vt nuncij insulan. vel similes habēt certos redditus assignatos sibi: non lz eis aliquid a litigātibus: vel et alys subditis exterquē. sicut sup̄ dictum est de iudice ordinario. Si vo non habēt: distingue sm Aler. an. 3°. t. 2°. c. de personis assistēt⁹ iudicio ar. 2°. c. q̄ sm consuetudinē ⁊ morē terre recipe pōt: ꝗ per vim vel immoderatā improbitatē recipere non possunt. Hec dilectio p vba Aug. ad Macedo. pbatur: ⁊ habet. 14. q. 5ª non sane. dicit tamē bosi. q̄ dicti officiales. s. inferiores ⁊si certum habēt sallarium: si tū sm morē terre: non p vim vel per immoderatā ꝓbitatē exterquent aliquid parum vt obtulit: vel denariū: vel aliō qd certū. non tenētur illud restituē. ꝗ inde possunt elemosynā facere. assessor aut si certū hz salarium ⁊ exterquēt vltra tenetur. ar. ex de vi ⁊ ho. cli. cū ab omni. b bosi. c. u.

De aduocatis titulus. 39°.

Deinde considerādus est de aduocatis. ⁊ primo que debēt in aduocando fuare. 2° qui pōt: ⁊ q̄ non aduocare. Circa primū sciēdum q̄ ipi tenētur in aduocatōib⁹ 4ᵒʳ obseruare. Primū est q̄ examinēt causē qualitatē: ⁊ si viderit eā iustā: si voluerit eas assumāt: si vero iniustā renūāt. Unde diligēter cauere debēt: ne cām assumāt iniustā vel desperatā: ⁊ si forte eam ignoranter ab initio acceperit: ⁊ in processu talem cognouerit: cessent vel clientulo suo cōsulāt q̄ cedat vel cōponat sine aduersary damno. ⁊ sm gof. salarius illud receptum restituant. C. de iudi. rem ñ nouā. tamē vt dicit bosi. illa lex non dicit de salario hoc qō dicit gof. qz tunc non haberet aduocat⁹ aliquid pro labore quē forte subiit bona fide Si vo negēs aduocatus clientuli suū iudicat sciēter ad monēdū vel defendēdus cās iniquā: ad dāna ⁊ expensas ei tenet. ar. C. de adminis. tu. non est ignotū. tenet. est si pp suā imprudentiā: vel negligētiā cām amiserit. ff. de offi. psi. illicitas. §. sicut. ⁊ multo fortius si pter infidelitatē ⁊ pditōnem. quia tunc est dignus in maiori pena. ff. de pe. si quis. tenetur etiā qualicunq; vitō suo causam amiserit. ar. ff. de emc. emptori secus est si ex qualitate cause: vel defectu p batōum: qz vicius est mālē nō artificis. ff. ad le. aquil. si seruus seruum. §. si calices.

2ᵐ quod obseruare debēt aduocati est ut seruēt in aduocādo tria. primo modestiam: vt non pcatur: nec cōuiciādo vel vocifera do pponant. C. e. quisquis vult esse causidicus. ⁊ hoc nisi quatenus litis vtilitas exposcit. 2° veritatē. s. vt non mētiant: nec falsa iura allegēt: nec falsa instrumenta: nec falsos testes nec falsas rationes vel pbationes inducāt: nec cauillationibus se iuuent: nec dilationes non necessarias petāt. 3°. q. 7ª. hec tria. ff. qs autē ex lingl. aduocato nī defēdēdi iustā cās licz prudēter occultare ea quib⁹ ipediri posset ei⁹ processus. non tamē licz ei vti aliqua falsitate. 3° legalitatem: ⁊ de cōtigētibus nihil omittāt.

¶ 3m quod obseruare debet est vt petant salarium moderatū: siue ab initio cōs faciūt pactum: siue ex post facto: si ab initio non fuit determinatū quātū esset. dz ante attendi moderamē salarij ꝗ 4.e.q. quoꝝ p minui est magnitudo causę. 2m laboz aduocationis. 3m scia facundia ⁊ honestas aduocātis. 4m consuetudo regionis. Et sm horū quatuor cōsideratiōem pōt ⁊ debet maiꝰ ⁊ minus taxari. 3a.q.7a. §. tria. vf. apud vrbē. 4m quod obseruare debet aduocati est vt neqꝫ cōueniant ab initio de salario eius grauē dāno litigatoris: ⁊ precipue de quota parte litis. 3a.q.7 §. arcetur. qnimmo etiā tales ab aduocādo arcētur: vt ibi dicitur nec etiā post litē inceptā: nullum ineāt pactum cū clientulo suo: vt in §. tria. vf. ꝑ tertia: ⁊ post pactā cāz de salario eanem potest. ff. de var. ⁊ extra. cog. l. i. §. si eni. hoc est intrepide tenēdū est q̄ adhibitis circūstantijs predictis: licite pōt sine peccō petere salariū aduocat. 2a. 2ę. q. 3. non licet. ⁊ q 6 ibi dicit Aug. q̄ licz mirisperito vēdere in stum cōsilium. Intelligit Ray. quādo laborat in libris volumēdo: ⁊ studēdo: ⁊ acta re spicēdo: ⁊ forte cum alijs peritis disputando: alīs vbi sūt laboz ridere pōt: credit q̄ nihil recipere debz: imo quod gratis accepit a deo debz dare gratis. p eo. ꝗz illō. gratis accepistis: gratis date: quod nō intelligit hosti. si cōsilium petens sit diues. qz ꝗ si nō laborat mō. laborauit tamē studēdo ⁊ discendo. Si vo aduocatus salariū extorsit vnde extorqueri nō debuit: nil plusꝫ debuit: restituē tenet. si tamē sine fraude ⁊ dolo eius aliqua sibi a clientulo suo sponte oblata recipiat. nō tenet ad restitutōem. Et idem dicēdum est de iurisconsulto. i 4. q. 5a. nō sane. i fine. ⁊ ca. q. 6a. Si res. Tenetur et. aduocatus restituē oīa que iniuste amiserūt illi cōtra quos patrocinium prestabat. ꝓter pticacia eius. hec Ray. vnde dicō hosti. in de peni. q̄ si aduocatus p sua calumniatōem abstulit suo aduersario bonam fāmam: vel grauauit eū in aliquo petendo dilatōem supflua: vel allegando falsē cōtra cōscētiam: vel facēdo positōem duplicē: cauillosā: vel p instructōem falsi testis: vel inducēdo clientulum suū ad negādum veritatem: tenetur insolidū quo ad verum interesse. Item aduocatus sm Ray. tenet de sua scētia clemosynā facē: ⁊ aduocare pro miserabilibus pōnis que ꝓter defectū aduocati quem cōducē nō possunt cās amittit ⁊ grauanē iniuste. ii a. q. 3a. paup. ad istam mediū qui gratis tenetur languido pauperi curā ⁊ psilia impartiri. morte. n. pbatur languēbus infligē. qui hāc cās possit nō excludit. di. 83a. in pncipio. Ꝗ Ray. patrocinari. n. cause pauperi. opus ē misericordie. vnde de hoc idē dō etiā quod. j. de alijs operibus misericordie suo loco dicet. Et nō dicēdū est q̄ tenet. si casu puta ꝗz Zbo. 2a 2e. q. 71. ar. 1. c. cum aliquis occurrit ad vocato maxime sibi quicus: tātā ad psis necessitate patiens q̄ in prōpū nō apparet. quō alter ei subuenire possit: als nō tenetur: ita q̄ peccet nō faciendo. ꝗ si sine tali necessitate subueniat laudabile facit. Et idem dicēdus est de medico quātus ad curatōem pauperis.

¶ Circa 2m secēdum q̄ repellunt ab aduocādo monachi ⁊ canonici regulares: ⁊ quilz alij religiosi tam i foro seculari q̄ ecclīastico. tales. n. peccāt aduocādo: nisi p monasterio suo. nihilominus imperāte suo prelato. ex. c. c. 2a. Item clerici in sacris ordinibus et nō beneficiati: ⁊ clerici in minoribus si sint beneficiati aduocare. prohibentur coza iudice seculari: nisi in causa ꝓpria: vel p sua eccliā: vel p conuiuentes: ⁊ miserabilibus pōnis que ꝓpriās cās administrare non possūt. ex. c. c. primo. ⁊ li. 6. c. cum sacerdotis. ⁊ ita possūt ꝗ vrgente necessitate: vel cā elemosyne. Clerici vo in minoribus: ⁊ nō beneficiati possunt aduocare: et salariū recipere et. in foro seculari: sicut possūt et in sua negociatōem: si sint pauperes exercere. ex. ne cle. c. i. vtrisqꝫ vo licz aduocare i foro ecclīastico. ar. a cōtrario sensu. ex. c. c. i. Ex pi vo nec i cā ꝓpria nec i causa eccle pōt aduocare: ꝗ aduocati habebunt sm Hos. 5a. q. 3a. qz ex pi. quod intelligit hosti. coza iudice seculari: qz coram ecclīastico potest si placet sibi: ⁊ per p curatorē ⁊ p se lingare. sic intelligitur ex de mra. calū. c. fi. Nota tamē q̄ predicte pōe aduocare possunt in casibus pmissis. ita tū q̄ diuinum officiū: cui interesse tenent nō impediatur. ar. di. 21a. cleros ⁊ clericos

¶ Nō etiā q̄ clerici in causa criminali nō possūt allegare coza iudice seculari. di. 51a. aliquātos. nisi ad hoc vt supplicēt p reis. 23a. q. 5a. c. i. Nō etiā q̄ clericus nō debet assumere cām. p extraneis cōtra eccliam in qua beneficium obtinz. ⁊ si cōtra eam aduocatus vel procurator esse presumat: pōt tanq̄ ingratus hoc beneficio spoliari. ex

.c.cum sacerdotis.§.clericus.7 idez est cõtra suiz episcopũ.extra de excessibus. prelato.graues. ¶ Sed nun quid episcop⁹ reputabitur extraneus respectu eccle epalis .aut vnus de canonicis respectu epi 7 capituli. Pender Rod.q nõ :cuiz pene sint restringẽdi:non ampliãde.7 hoc quãdo litigatur de iure : quod illi habent:inquantum sunt canonici.vel eps illius ecclesie. secus est forte si vnus de canonicis ageret cõtra epm vel capitulũ petendo aliquid iure hereditario . 7 alius canõicus a⁹ eet in illa causa advocatus : vel procurator. Item dicit Innocẽ.c.e.super.c.fi.q etiam laicus si beneficiuz habeat ab ecclesia.puiari debet beneficio si cõtra ecclesiã advocat. ¶ Quid si due ecclesie in quibus qs est beneficiatus agant adinuicẽ cõtra se. Cõsulit Hosti.q neutri noceat: sed cõcordiam tractet.ar.extra .c.c.fi. Si tamẽ sit platus alterius: videtur q possit agere cõtra reliquam.7 etiam ius suozũ cõtra .p.piam ecclesiam defendere si mõita nolit emendare. Et hoc innuit hoc quod dicti est supra .p extraneis.dicuntur enim sui bi cõtra quos nõ potest fm leges testificari. extra de testi.co.c.1. Appellatio autẽ suozũ est largior q̃ domesticozũ.di.47ª §. necesse .pe fi.ibi.qui suos. 7c. lex autem dicit q p filius.parẽtibus.vxore.cõsanguineis 7 affinibus ex trãsuerso vsq̃ ad quartuz gradũ potest patrocinius impartiri .C. de aduo.diuerso.iudi.l.penultimo §. licentia. ¶ Quid si eps 7 capitulũ litigent. Pendz Hosti.q debet adherere epo si credat q in iuria sibi fiat.ar.eẽ de verb.signi. cum clericis.als adherebit capitulo.ar.extra de iurisdict.petitõ.si autẽ dubitet: de pace tractet. In hoc tamẽ casu videtur q debeat ponere cõ caplo ne remaneat idefensuz. ar.eẽ de iurisdict.bzcum nisi forte eps ꝓcipiat ꝓtrium cui est in dubio obediẽdum. In hoc tamen ꝓuo hoc precipere nõ debet ¶ Mã quid aliquis cogi potest vt .p miserabilibus persõis sit cõtra ecclesias a qua bene ficiuz habz. Pendz Hosti.q si ecl'si alius haberi nõ potest dõmõ ecclesia habeat aliũ ita bonũ qui foueat iniuriã eius.als sec'ẽ. ar.eẽ de testam.cũ in officijs: sicut 7 quilz in defectu pbatõis cogitur dicere veritatẽ Nec obstat si iuramẽtum defensiõis sine fi deitans ipsi ecclesie fecit.quia tacite hãc cõditõem habuit.s.nisi superior cõtrarius ei precepcrit.ar.extra de iureinr. venens. §. verũ quia.7.c. venientes. ¶ Quid si qs cum epo cãm habens advocatuz nõ inuenit.nunquid eps ei advocatuz cõtra se dabit. Pender Hosti.q sic:nisi eum offerere velit: sed advocatus nõ debet ei cõtra cõscientiam obedire. ¶ Item repellit ab advocando quis quãdoq̃ iudicis officio.qz vtitur simul officio advocati 7 assessoris. quia in eadẽ causa nõ potest quis duo officia exercere. 4ª.q.4ª.c.1.7.2ª. Itẽ quĩq̃ repellitur quis:quia iudex videns ex vna parte advocatos rudes : 7 ex alta prudẽtes eque vult distribuere: 7 vnum eozum parti indigẽti:cui deneg at suuz patrocinũ dare.C.e.de postulã. pudendus. 7.3ª.q. 7ª §.tria.7.§.si quis vo. debet eniz iudex advocatum dare feminis.pupillis. debilibus.7 illis qui nõ sunt sue mentis.vt q .p pter potẽtiam adversarũ advocatos inuenire nõ possunt. ff. de offi. pcõ. nec quicq̃ .§.fi.per totũ.nec tunc gratis dare debet:§ salario a parte cõuento: vel statuto a iudice moderato quodãmodo suprradicto .ff. de vari.7 extor.cogni.l.1.§ quidẽ fz Hosti. moderamine adhibito saltẽ circa clericos q si pauper sit bis cui datur gratis advocet:7 a deo remuneratõem expectet. si aut advocatus a iudice iussus alicui patrocinium neget sine excusatiõe euidẽti nõ advocet. C.e.prouidendus .1. interdicat sibi officium advocatiõis. Item repellitur qs si pecuniam ob nõ advocandum accepit . .ff.ad le.iul.repetunda.l.3ª §. lex iulia re. Itẽ hereticus.paganus.7 credẽcatus.4ª .q.1.c.1.7 extra de here.vergẽtis.7.c.excõlcamus.7 de pc.di.1.nemo. vel in foro. vbi etiam habemus q iudex peccat 7 puniri debet qui scienter tales admittit. Itẽ qui leges audiunt pissus.extra de pnit. super specula. Item qui habens personatuz leges audiunt.7 infra duos menses nõ respuit. extra ne cl'si.vel mo.super specula. Sunt et alie persõe preter ꝑdictas .pbibite. de quibus 3ª.q.7ª § tria.§ pene nominate speciales pertinent ad iudicũ anime. Ad hoc nota fm Hosti.q in casu in quo advocat⁹ nõ est persona idonea:vt religiosus vel in sacris cõstitutus in casibus nõ cõcessis.si als diligenter officium suum exequatur: nec sit in culpa amissionis cause: nõ tenetur illud quod pro salario recepit restituere ei qui dedit cum sua non interesset. § als est ei iniungẽdum q eroget i pias causas ar.14ª.q.5ª.non sane.l.c.vlt.7.12ª.q.2ª.

gloria cpi. Si vero immoderatus quãtitatẽ recepit: tunc illud quod nimis recepit restituere tenetur illi a quo extorsit.

¶ De accusatoribus ti. 40.

POstea considerãdum est de accusatoribus. & primo quid est accusare. 2° vtrũ quis teneat accusare. 3° de temerarie accusationis detectione. 4° quos quis potest accusare. 5° quid iuris est de eo qui pecuniã recepit pro accusatione.

QIrca primus sciendus q̃ accusare propie est alterius crimen deferre ad penam canonicam vel legales. Cõiter vero dicitur accusare etiã denunciare crimẽ alterius ad penitẽtiam pagendam. Utrũq; horum si fiat ex charitate est licitum & sanctus: quia sine plectendo siũ ignoscendo hoc bene agitur vt vita hominum corrigatur. 23ª.q.5ª. prodest. si autẽ ex malignitate illicitum est: et etiam mortale peccatũ. quia primo modo intenditur vel fratris correctio: vt in denuntiatione. vel bonus reipublice: vt in accusatione. 2° vero modo intenditur primi lesio. dicũtur etiam accusatores large detractores & similes fm Ray.

QIrca 2ᵐ sciẽdum q̃ accusatio ordinatur principaliter ad bonũ reipublice: quod quidẽ procuratur p punitiõem peccantium: ad quam agitur I accusatione. & ideo sicut quis tenetur bonum procurare: vel etiã vitare malũ reipu. sic etiam tenetur accusare. vnde Ez Tho. 2ª 2ᵉ.q.68ª.ar.1.c.si crimen sit tale q̃ vergat in detrimentũ reipu. tenetur homo accusare: dũmõ possit illud sufficienter probare. hoc enim incũbit accusatori: vt cum peccatus alicuius vergit in corruptõem multitudinis corporalem vel spiritualẽ. Si vero nõ redundet in multitudinẽ: vel etiam si sufficienter illud probare non possit non tenetur illi accusare: quia nullus ad hoc tenetur: quod nõ potest debito modo perficere. hec Tho. ibidem. als esset fratris proditor. 2ª.q.1.si peccaverit. & 5ª.q.1.c.2°. secretorũ enim solus deus est cognitor & iudex. Et preter penitẽtiam grauis est pena ꝓtra tales instituta. quia. s. debent excõicari. di. 46ª. accusatores fratrum. potest tamẽ si è occultum dicere personis talibus in secreto que possint prodesse: & non obesse. Si autem in casu predicto homo teneatur accusare est ar. leui. 5° vbi sic dicit. Si peccaverit anima & audierit vocem iuramenti: testisq; fuerit q̃ aut ipse vidit: aut cõscius è: nisi indicaverit portabit iniquitatem suam. Ex quo vt dicit Aug⁹ videtur homo peccare si seu aliquem falsum iurare: & tacet. & tenetur accusare. p̃. dicit Aug⁹ in regula sua. Si frater tuus vulnus habet in corpore quod velit occultare: cum timet secari: nonne crudeliter sineres: & mitiorem diceres. ẗo g̃ magis debeo vulnus animẽ iudicare: ne deterius putrescat in corde.

¶ Sed obiciatur: quia ex dicta auctoritate leui. videt q̃ qui audit peiorantes debet eum accusare: etiã si solus sciat: cum contrarium habitũ est supẽ. Ad quod ridet Aug⁹ ibidẽ. q̃ a tali peccato se exuit qui talibus indicat: qui possunt peiuro magis p̃desse q̃ obesse. s. corrigendo: vel orando.

¶ Utrum vero homo teneatur crimen alterius denunciare. Pendeo supẽ ti. de puerio ar. 3°q. Quid si aliquis audiat alium iurare. &c.

QIrca 3ᵐ nota q̃ sicut habetur. 2ª.q.5ª. § notandũ. accusatores temeritas triplicit detegitur. aut.n. calumniantur: aut prevaricãt: aut tergiversantur. Est autẽ calumniari falsa crimina intendere sine imponere. sciendi scienter & animo calumniãdi. ex de calũ. c.2°. cõtigit enim quãdoq̃ q̃ aliqs accusat aliquem ex animi lenitate. s. quia nimis facile credit quod audit: & hoc est temerarius. qñq̃ vero contingit hoc ex iusto errore. Hi autẽ omnia prudẽs & iustus iudex debet discernere. Tanta ait & talis pena imponẽda è accusatori calumniosi: quãta & qualis è imponenda accusato si cõuicatur. ff. de calũ. l.fi. Prevaricari è vera criminis abscõdere. s. fraudulenter. vt cum accusator cõtra crimina de quibus accusavit cum reo colludẽs ꝓprias ꝓbationes dissimulat: & falsas accusationes adminit. vnde dicit prevaricator quasi primi sine pcedẽtis. s. interuariator. q2. s. parte adiuerisã adiuvat ꝓdita sua cã. Tergiversari est animo ab accusatione desistere. animũ. s. accusãdi deponendo: non qualiter cũq; sũ inordinate. In hoc.n. q̃ ab inceptis desistit quasi tergum vertit. pot.n. aliquis ab accusatõe desistere duplr. vno mõ si in ipo pcessu accusatõis cognouẽt eẽ falsũ illud de quo accusabat: & sic pari cõsensu accusator & reus mutuo

absoluunt. Alio⁹ si ꝑceps ad quē pinet cura boni cūs: quod p accusatōem intendit absoluerit accusatorez. Si vō desistat inordinate: puta ꝓpt ꝓuētōem aliquā eiz adversario: facit iniuriā reipu. ⁊ iō hoc ei remitti non pōt p accusati: ⁊ p ꝑcipē: q curā reipu. gerit. ps g ex dictis q cōtingit peccare in accusatōe. vel qz minime ꝗ accusati agit: vel qz respublica lediturdū .s. peccati punito impedit. pmū fit calumniando. 2m fit puaricādo vel tergiversando. Nota et. q accusatori calumniosō vbetur pena duplex. vna ē pena talionis: vt dictū est sup. si tamē iudex cognouerit eiz accusasse: nō oio nocēdi: ⁊ ex lenitate animi: vl ex cā erroris nisi nō imposuit pēnā talionis 2a est pena infamie. ⁊ qñq; ꝑceps remittit pēnā: ⁊ non abolet infamiā. qñz et infamiam abolet.

Circa 4m queritur pla. s. vtrū subditi possint accusare suos prelatos. Ꝓ⁹ q sic. dicit. n. accusare pōt cōm. 2a. q. 7a. latoz. ⁊ c. pstumit. ⁊ monach⁹ abbatē siue pozē vbi nō est abbas. ⁊ cū non habeat ꝓpriū vbz ei de bonis monasterij. puideri. ex de accu. ex parte. si ti loculos bēat dz ei ꝗ auxilū denegari. ex de offi. ordi. cōsto. ⁊ multo magis est subueniēdū secularis: si egeat sine sit clicus: sive layc⁹ de bonis cōibus: sive in quib⁹ pstumitur ius habere. C. de ordi. cog. l. fi. hoc etiā volunt multa alia iura fm Hosti.. Nec obstat illō. c. 2a. q. 7a ipsi apli. ⁊ c. testes. p totū. ex q bus bēt q non audit minoz ordic velēs accusare maiorē: qz fm hosti. corrigit per illa prealleg ata capl'a. s. latoz. pstumit. Distinguēdum tamē ē q ꝓhibita est accusatio prelatoz ab ignotis: ⁊ etiā a notis criminosis ⁊ infamibus. nō autē a notis bonis ex affectu charitatis: que distinctio elicitur 2a. q. 7a. quērēdū. ⁊ ꝗ bis auctoritatibus. ⁊ c. pstumunt. ⁊ fm hanc distinctionē intelligi debēt omnes canones: quibus ꝓhiberi videt accusatio prelatoz: si est et ꝓhibita accusano prelatorum: ⁊ a criminosis ⁊ infamibus in casu. s. cuz ipsi ꝑlati erozbitauerint in fide. 2a. q. 7. ⁊ ꝗ oppotuit. Sciēdū etiā q aliqui prelati nō pōt accusari ꝓter excellētiā dignitatis. vt papa ⁊ imperator: qz sunt supra ius ⁊ legib⁹ solūti. papa. n. non habz supiozē nisi ꝛum. 9a. q. 3a. nemo aliozē. nisi in crimine hereseos. di. 40. si papa. C Numquid monach⁹ accusare pōt aliū ꝗ abbatez vel pozē suū. Vndeo q non. ex de accu. ex parte. quod intelligit ꝓtra voluntatē abbatis: ⁊ de voluntate abbatis admittit. vtilitate monasterij exigēte. ar. de postula. ex parte. alis fm canones: nisi monasterij interesit: abbatis licētia non sufficit: cuz sit mortuus mūdo. ic 4a. q. i. placuit cōi nro cōsilio. licz renunciare possit ad pniam nō nisi fratres: ⁊ etiam quēlibz fidelēz: etiā abbate ꝓtradicente. Ad hoc. n. tenetur quilibz fm Hug. quia generaliter dicū est. Si peccauerit in te frater tuus. ⁊c. Ad hoc. ii. 4a. q. 3a. Iulian⁹. ⁊ ex de iureiur. quēadmodū ⁊ fi. Alij vō vt Ala. ⁊ Hos. Hasō. intelligunt q mōachus potest alium accusare de voluntate abbatis: etiam si monasterij non interesit. 2a. q. 7a. cum pastoris. Hosti. autez est primo opi. C Numquid layci pōt clicos accusare. Ꝓ⁹ Bar. ⁊ melandus dixerunt q layci bone fame admittuntur ad accusationē clicoz. ⁊ iura que contradicere videtur. vt 2a. q. 7a. c. i. ⁊ 2o. ⁊ pla alia intelligūtur de laycis criminosis. ⁊ eis apte ꝓtradicit ex de testi. de cetero: nisi in criminib⁹ exceptis. vt dictus est supra. In illis. n. dicit quidā q omnes layci est. criminosi ⁊ infames admittunt ad accusādū ⁊ testificandum etiā meretrix. ex de simo. tanta. ⁊c. Alij dicunt q nullus laycus admittit ꝗ clericos etiaz in criminib⁹ exceptis: nisi totum opinio sit granata: vel si quis suaz vel suoruz iniuriā pseqatur. ⁊ sic sentit Hos. quia gnāliter layci ꝓhibent clericos accusare. 2a. q. 7a. ipsi apli. ⁊ c. testes. per totum. Et si queratur in quo q sunt exceptā crimina. Vndet qz infames admittitur contra laycos nō ifamatos: ⁊ ꝓtra clericos si infamatos. 2a. q. i. In ꝑmis admittuntur et i testes ꝗ laycos ifuenient⁹ etiaz alijs aminiculis. ex de simo. licet beli. ⁊ c. per tuas. i. Tancredus vō viam mediam tenens dixit q oēs layci bone fame ⁊ bone vite in criminib⁹ exceptis admittuntur ⁊ non in alijs nisi suā vel suoz iniuriā ꝓsequātur: vel nisi in casu. ex de seruis non ord. nullus. alr ꝗ crimina non viderent exceptā. Layci vero criminosi vel infames non admittuntur: nisi etiam clici fuerint male fame: quia tunc admittunt: nisi sint inimici. vt colligit ex de accu. cum pr. mātonella. ⁊ ex de simo. tanta. ⁊ c per tuas. excipiuntur etiā ꝑcipes criminis. ex de testi. venens. Io. tamē dicit q layci bone fame pōt accusare suum prelatum. qz sua

interest babere bonus prelatis. ar. 2ª. q. 7ª clericos. 7. q. 4ª. illud tamen. fm etiam eundem comm unio est optimo q̃ non possunt: nisi suam vel suorum iniuriam prosequi. ñ Host.

C Circa 5m nota q̃ si aliquis accusatus pecuniam accepit ob accusandum vel nõ accusandum crimen permissum: et tenet restituere ei qui vendit. si si tuper vendit. als ei in cuius iniuriam data fuit. i. q. 1. habemus. 7. c. fc. fm Ray.

De accusati. titulus. 41.

Deinde considerandum est de reis sive accusatis sive iudicandis. et primo qui sunt iudicandi. 2º vtrum iudicandis liceat effugere iudicium damnationis. Circa primum quaeritur plura. f. vtrum generaliter mali sint iudicandi sive puniendi. Rº q̃ vniuersaliter mali sunt corrigendi per amonitionem fm illud Math. 18º Si peccauerit in te frater tuus. 2c. ñ non sunt vniuersaliter puniendi per condemnationem. 2c. Non. n. sunt aliqui condemnandi nisi concurrentibus tribus. f. in iudicione. cõiunctõe. et pace sive vnitate ecclie. de primis duobus p̃z ex predictis supra. de iudicio in principio. de 3º. f. de pace ecclesie. dicit Aug. q̃ epistola Parmeniani quando cuius q̃s crimen notum est. et omnibus execrabile apparet: si non tales habeat defensores p q̃s possit sestina pungere: ñ doceatur seueritas discipline. Utrum absens possit condemnari. Rº q̃ non: nisi sit absens ex cõtumacia quales fuerunt Dathan et Abyron qui vocati a Moyse noluerunt venire. numeri. 16º Absens vero ex iusta cã nõ potest legitime condemnari. vnde Seuerinus papa 3ª. q. 9. absens nemo iudicet. c. i. 7. c. absées. 2. q. 5 diuine et humane leges prohibet. Utrum multitudo peccans sit puniendi. et vt q̃ ñ Math. 13º. De zizanis dicit serui vis imus et colligamus. Rndz oñs q̃ non. ne forte eradicatis simul et triticum. sinite vtraq̃ crescere. 2c. ibi dicit glo. nõ est excõicanda multitudo nec principes populi. Item Aug. ad Bonifacium. vbi per graues dissensionum scissuras non huius aut illius bonis est periculum: sed strages iacet populorum retrahendum est seueritatem: vt maiorum malis sanandis sincera charitas subueniat. Contra exo. 27º Moyses propter idolatriam precepit occidi multitudinem. vsq̃ ad. 23. milia hominum. ñ. 4. Reg. 1. Helias zelo iustitie igne celesti duos quinquagenarios cum suis. 50. p dominum. ñ. vtute. 7º. precipit filius israel vt. 7. gentes que erant in terris. p missionis penterent vsq̃ ad interfectionem. g. 2c. Rº fm Aug. li. 5 faustum. crimina sunt punienda qui salua pace ecclesie fieri pot. In quo tamen discretio est adhibenda. Aliqui. n. relinquentur multitudo diu p patientiam est expectanda. aliqui est in paucis puniendo. vt cor exemplo ceteri terreantur: et ad priuatos pnocentur. sic Moyses et Helias idolatriam in paucis punierunt. vt alij pterriti ea dimitterent. Ad illo qõ dicit vtute. 7º. de gentibus. dicit Greg. Ibi patenter tolerandi sunt mali: vbi aliqui inuenitur boni. qõ qz nõ erat in gentibus illis: vel in omnino iudicio sunt relate. Per predicta p̃z ñsio de zizanijs. Illud. n. nõ est faciendum vbi timet. ne simul eradicet triticum. fm. n. Aug. qui multitudo est in scelere: nec salua pace ecclie mali pñt puniri. debet potius tolerari. Utrum iudex punire debeat reos in se relinquentes. Rº q̃ sic iniuria bonus diuini: sine officij sui. nõ aut iniuria propriae iniurie. vñ beatus Petrus primelias illatas sibi cum gaudio suscipiebat. peccata vero que pmittebat i eum acerbe puniebat vt p̃z in Anania et Saphira act. 5º. Apostolus etiam p totam epistolam suam ad cors. pia monitione per contemptum relinquentes in ipm ad amorem sui reuocat. Elymas vero magnus qui ceteros a fide retrahebat cecitate percussit. act. 13º. q̃ ait Helias igne postulauit de celo: non cuius meritum esset apud deum ordere voluit. ñ q̃ ille deus vertus est quem colebat. Beatus Gel. Siluerius papa iniuriantes sibi anathematizauit. ñ ñ iniuria dei et ecclie: cuius pastor erat fecit.

C Circa 2m queritur pla. f. vtrum quis mortaliter peccet negando veritatem per quam p̃dicaret. Rº Tho. dicit q̃ sic. 2ª. 2º. q. 69ª. ar. 1. c. qz quicq̃ fiat p̃ debitum iustitie mortaliter peccat. ad debitum autem iustitie pertinet q̃ aliquis obediat suo superiori in his ad que ius siue platonis extenditur. et nõ accusat ex debito tenetur iudici q̃ est inferior et exponere veritatem quaz ab eo fm formam iuris exigit. et nõ si ea p̃fiteri noluerit: vel medetur negauerit mortaliter peccat. Si vero iudex hoc exigat qõ non potest fm ordinem iuris non tenetur ei iudicare. sed pot per appellationem vel alia licita subterfugere. non tamen ly a medaceum dicere. Hec obstat predictis illud Lby. Non ubi dico: vt te pdas in publicum. neq̃ apud alium

accuses.q2 in casu pdicto non pdit a se: si ab alio: dñ ei respondēdi necessitas imponitur a superiori suo. Si dicatur q ibi videtur cēmēdaciū officiosū: quod ē vēiale peccati.q2 homo ibi mēntitur vt liberz sup fum.oō q imo est ibi aliquid de permitoso admixtū.q2 indici debētū.s.cōfessione veritatis negat.7 accusator punitur: si in pbatione deficiat. ¶ Utrū liceat accusato se calumniose defēdere. Rndet Tho.2ª 2ᵉ.q. 69ª.ar.2ᵒ.c.q non. vnde et.in cā criminali iuramēntū de calūnia est pstandū. ex de iure.calū.inberētes. ¶ Nota etiā q aliud est veritatē tacere.aliud est falsitatē ponere.pm licz in aliquo casu.non.n.tenetur quis omnē vitatē pfiteri: s trū illam quaz potest7 debz ab eo requirere iudex sīn ordinem iuris.puta cuz sup aliquo crimine pcessit infamia: vel apparuerint aliqua expressa indicia.vel etiā pcessit probatio semiplena.2m aūt s.falsitatē ponē in nullo casu alicui licet. Sic q accusato licz se defēdere: veritatē illā quā confiteri non tenet occultādo p aliquos ogruos 7 licitos modos.puta q nō respondeat ad que respondere non tenet. hoc aūt non est se calūniose defendē.s prudēter euadē.non aūt licet ei vel falsū dicere.vel vez illud qd pfiteri tenet tacere:neq; ei aliquā fraudē vl dolū adhibere: q2 fraus 7 dolus vitz mēdacij habēt.7 hoc est se calumniose defēdere. vñ non licz reo in casu sanguinis corrumpere suum aduersariū.peccat.n. accusator si collidat cuz reo qui est noxius, quod patz ex hoc q penā incurrit legibus pstitutā 2ª. .q.3ª.c.1.7.c.2ᵒ.7.c.3ᵒ.7.c.4ᵒ. vnde cū idem aliquē ad peccatū sit peccatuz: pz q et reᵒ peccet cū aduersario collidēdo: q̄nus hūc peccato lex ciuilis non adhibeat penā q2 multa sīn leges humanas relinquunt impunita: que sīn ꝛō iudicium sūt peccata. hec Tho.vbi sup. ¶ Utrū liceat reo per appellatōem iudicū declinare. Rndet Tho. vbi sup.ar.3ᵒ.c.q sic: si appellat ex confidentia iuste cāe qnia f.iuste gravat a iudice. vt habet 2ª q.6.c.i.7 se. hoc enīz est prudenter euadere. vñ Apls ad Cesarez appellauit act 25ᵒ. Non autē licz appellare causa moze afferēde: ne ꝛ euz iusta sententia pferat.hoc n.est se calumniose defendere:quod nō licz. vt dictū est. ¶ Utrū cōdemnato ad mortem liceat se defendere si possit. Rndet Tho. vbi sup.ar.4ᵒ.c.q si: si sit iuste ꝛdēnatus.Ulā Ro.13ᵒ.Qui potestati resistit:vel ordinatōi resistit: 7 p cōsequens sibi dānatōez acquirit.13.n. iudici enim resistēte impugnare. vñ pz q ex parte rei sit bellum iniustū. 7 ideo indubitanter peccat.Si aūt sit cōdemnatus iniuste licz ei se defendere.tale.n.iudicū est simile vlēte latroni sīn illd Ezc. 22ᵒ Principes eiⁿ medio eius quasi lupi rapiētes predā ad effundēdū sanguinē.7 ideo licz in tali casu resistere: nisi forte ꝓter vitādū scādalū cum ex hoc aliqua grauis turbatō timeretur.13 autē ei effugere si possit:etiā si sit iuste condēnatus.tenet tamē non resistē agēdo quin patiat quod iustū est eum pati. sīc etiam si quis iuste ,est3 cōdēnatᵒ moriī fame:non peccaret si cibū sibi occultuz daūt ederet.q2 non tenetur se occidere. hec Tho.2ª 2ᵉ.q.69ª.ar.4ᵒ.c.7.c.2ᵒ.

¶ De falsarijs.ti.42ᵒ.

Cum dictū sit in pcedētibⁿ de falsitate quam cōmutant aliqui i foro iudiciali: pōt hic subici de falsitate quā aliqui faciunt circa litteras domini pape.qua s.pena sūt puniendi sīn cani.alia de hac mātia relinquūtur iurisptī. ¶ Sciendū itaq; q sīn canī. pena talium ē multipler. Hā ille qui p se: vl p alū falsitatē exercet:apo iure cuz oibⁿ fautoribus 7 defensoribus suis est anathematī vinculo innodatᵒ. Idē est de his qui scienter vtūt falsis litteris apostolicis. Iz tales infra.20.dies a tpe cognitōis penā incurrant excōicatōis.B dico de vtētibⁿ: non falsātibus.vt ex.e.ad falsariorz. ¶ Quid q̄ si quis per.30.dies litteras tēnet:et quo falsas litteras nouit:7 postea pducit in iudicio.7 cuz tedargueret de falsitate incōtinenti destruxit vel renunciauit. Rndeo pculdubio excōicatᵒ est:s trū si occultū est eēt ecclia nō vitabit. Currit q̄ idē.20.dies a tpe ꝓscie occulte q̄ ad cū: s quo ad ecclam a tpe ꝓscētie publicate. ad qō accedit illō ex de simo suā nobis.7.c tua nosti.7 ex de sen.ex.a nobis.2. Q. autez dixi q infra.20.dies vitat pena.vt ex.e. de cert.fal.dura. intellerit Hos. de lītis quas quis per alium ipetrauit. Hā si p seipm: vl si ꝓscius fuit vel debuit cē istā pena incurrit.vt ex.e.ad falsariorz. ¶ De falsario āt oīi pape distingue vtrz de falsitate dubitetur: vel certuz sit.si dubitet.tunc ē falsarius capiēdus 7 in carcerem mittendus.7 sup

pena est sumus pōtifex consulēdus. vt di. 19ª. in memoriā. sic intelligē illud ex. c. sup co. ⁊ ex ꝛescrip. c. 2°. Si autē pro certo scirētur q̄ est falsar⁹ nō p suspitōes: ⁊ per rei euidētiā. si clericus sit: ꝛgradādus est: ⁊ potestati seculari tradēdus fm pstitutiones legitimas puniēd⁹. per quā ⁊ laici con iuci legitime puniunt. vt ex. c. s. ꝛe cri fal. ad falsariorꝫ. Clici etiā ipso iure in hoc casu officiis ⁊ beneficiis ppetuo sūt priuati. vt ibidē. ⁊ ꝗ intelligit ꝛe illo qui p se vel per alium falsauit. Dz si quis scēter vtit litteris ab alio falsatis: non est ipso iure p̄uat⁹ si clericus sit. ⁊ officio ⁊ beneficio spoliād⁹ .i. suspēdendus: subaudi ⁊ nihilominꝰ excōicatus: quousq̄ digne satisfecerit. Laicus et p cādē sniaz excōicatōis ipso iure illatā sanīfacē cogit competēter. ⁊ intelligas in vtroq̄ ad arbitriū papē. qz nec p alium restitui poterit: nec absolui. sic intelligas ex. c. ad falsariorꝫ. §. qui vo. in pn°. ⁊. c. dura. §. vlt. ar. ex ꝛe pbē. graue. §. vlt. vel pōt dici q̄ ēpus papa absolōnē sibi reuuerit nō tame satisfactōez eī dicat in ipsis ⁊ ī ūlis. s. clericis ⁊ laicis maluā grauius ēp̄ negligētiā puniēda. Nō ā dicit ꝛe pena ponēda in vtētibus litteris ab alio falsatis: ⁊ ꝛe malitia ēpi⁹ ēp negligētia punēda etiaz ꝛe his qui falsas litteras impetrāt statuit obs uādū. vt ex. c. ad falsariorꝫ. de hac materia require. j. li. 7°. ti. 2°. casu vo. z4. Si quis aut clericus litteras reg ꝛ falsauerit caractēizatur ī facie. primo a suis ordinib⁹ ꝛgradatus. puinciā abiurabit. ⁊ sic abire pmittitur. vt ex. e. ꝛe cri. fal. ad audiēnā. ⁊ idem intelligo ꝛe falsario cuiuslz pncipis secularis. qz ꝛe similibus idē est iudiciū. ex ꝛe transla. inter corporalia. §. i. ī fi. ⁊ ꝛe rescrip. inter ceteras. ⁊ ꝛe sta. mo. sup quodaz. in fi. Falsarius vo cpi ꝛ pontif ⁊ monasterio ꝛe truditur. vt di. 50. si eps aut pst r. vel dic q̄ est ab officio ⁊ beneficio suspēdēdus. vl suspēsus nunciādus. sicut ⁊ falsarius capitali: donec indulgētiaz sedis aplice mereatur. vt ex ꝛe testi. tā litteris. §. vlt. vl melius dicū Dafi. intelligit quādo in modū accusatōis pūincē criminali accusatus. qñ aut quis ī modū inquisitōis est puicta hēt locuz qd dicit. vt innuit illa ꝛe cretal. tā litteris. vel qñ falsarius cuiusl pueniē ad ꝗ. vt beneficiū ecclīastico pūcē. qd bz locuz etiā in falsario ꝛlegati. vel quouis alio. vt ex ꝛe rescrip. oliz ex litteris. in fi. ⁊ ꝛe offi. ꝛle. cui olim magister. cuz ē ab obtento remouetur. multo fortius ab obtinēdo repellit. vt ex ꝛe excel. pla. inter dilectos. §. p̄terea. ⁊ quē sit pena false carte ex dicto vel tacito legit ex ꝛe rescrip. sup litteris.

¶ De duobus vitiis ꝓceptis quibus p bibet cōcupiscēta alienaꝫ vxoꝫ ⁊ rerum ultiis. 43°.

Consequēt ꝓsiderādū est ꝛe 9°. ⁊. 10. ꝓcepto simul. qz sil pōnit ero. 20. sic. Nō ꝛsiderabis vxorem proximi tui. nō seruū. nō ancillaz. nō bouē. nō asinū. nz oia quē illi⁹ sunt. ⁊ ꝛcute. 5°. sic. Nō cōcupisces vxoreꝫ proximi tui. non domum. non agrū. non seruū. non ancillā. nō asinū. ⁊ vniuersa quē illius sunt. Ad hoꝫ aūt euidētiā pnit queri pla. s. vtrū ꝗ duo ꝓcepta: quē. s. sunt ꝛe nō ꝓcupiscēdo malū sint ꝓcepta legis naturalis. Respōdeo q̄ sic. qz sicut in corde nostro est scriptum q̄ malum non est faciendum. ita etiam q̄ malum non est concupiscendū. ¶ Hec obstat illud ad Ro. 7°. Cōcupiscētiā nesciebā: nisi lex dicēt. ñ ꝓcupiscēs. qz aplis loquit in ꝓsona eoꝫ in quibus lex naturalis erat mūñ obscurata q̄ nesciebant vtꝫ ꝓcupiscētia eēt pcētū. ⁊ quātum ad hos dicit glo. nesciebā peccatū esse. In aliquib⁹ aūt nō erat ita obtenebrata quin bene scirēt esse pcētū: ⁊ nō tā grauē. ⁊ ēpū ad hos dicit glo. vel tam graue. ¶ Utrum eu āgēlū supabundet a lege fm illud. lex cobibet manū: non animū: cuā gelū etiā animū. ꝗ. n. nō videt cuz in his ꝓcepti. animū cohibeat. Rē q̄ lex pbibz cordis actū ne iudei rudes ⁊ carnales putarēt ipsū ē cōcessū. ⁊ tamē supabundat euangelū in duob⁹ primo ī gnālitate pbibēdū. qz Matē. 5°. pbibet actus cordis inordinatos fm vim irascibilē ⁊ cōcupiscibilē. in lege aūt tūñ fm cōcupiscibilē. 2°. in exp̄ssione: quia in lege nō pbibetur nisi inordinato affectionis: cuz dicatur. nō cōcupisces. In euangelio vo pbibet intētō cogitatōis. Matē 5°. Si videris mulierē. ad cōcupi. ēē. i. si oculum habeas itētōis in mulierē cogitādo. vt concupiscas eā. iā mechatus es. ē. fm Alex. an. 3°. ti. c. ꝛe duob⁹ vlti. precept ar. vlt. in fi. ¶ Utꝫ in his duobus ꝓceptis pbibeat ꝓcupiscēta gnālis. Rndz Alex an. vbi sup ar. 3°. c. q̄ fm formā ꝓcepti pbibetur ꝓcupiscentia gnālis. omne. n. ꝓcupitū est extra. Aut ē est cōcians nobiscū: aut non. si sic intelligit p vxorē fm modū

ecalogi per synodochen a parte totū. si si intelligit per rē primū. Utrū hic phibe atur interior actus concupiscentie in primo motu. aut in delectatione vel in consensu. Pendet Alex. an. vbi supra ar. 4°. c. q triplicit pōt concupiscentia sumi. Uno modo pōt dici appetitus vegetabilis. ⁊ talis concupiscentia. put est inordinata est a fomite monēte. i. a corruptōe original' culpe. Alio modo potest dici appetitus sensibilis. ⁊ sic prout est inordinata est a mouente sensualitate et fomite. 3° modo concupiscentia ē appetitus rationalis. ⁊ sic est a libero arbitrio voluntate. Concupiscentia primo modo ē in suggestione. 2° in delectatione. 3° in consensu. nō g q per se concupiscentia. put est i ꝓsēsu rōalis voluntat' phibet. concupiscētia vero que est in delectatione sensualitatis: vel et suggestione fomitis in actu vegetabilis: non phibetur simplic: sū tantū sm qd quia nō erat phibēdus ne ille cōcupiscentie sint in nobis. q hoc est impossibile nobis: sū phibentur ne sequamur eas. ꝯ illō eccli. 18°. Pest concupiscētias tuas nō eas. ire aūt idē est quod cōsentire. concupiscētias sit suggestionis ⁊ delectationis nō phibet. prue. sū ex prohibitōe consensus oriunt' male ⁊ vitāde. Sic g p hec precepta non phibet' mot' primus cōcupiscētie qui consistit ifra limites sensualitatis. sū phibet' dire cte consensus voluntatis i op' vel delectationē. Utr ad idē pertinet phibitio voluntatis ⁊ operis. Pendꝰ Alex. an. vbi supra ar. vlt. c. q aliqi contingit cē peccatum in voluntate nō sequēte opere. ne qa g credꝰ esse peccatū tātū cui opus imp gitur voluntati separatū. phibet' m ala voluntas. Quādoq vero opus sequitur voluntatē. ⁊ tunc voluntas ⁊ opus exterius si cōsiderent' in radice. Libidine ⁊ intentō ne sunt idē peccatū. Si vero cōsideret' voluntas i se ⁊ op' i se. alie sū circūstātie hōi ⁊ hūc actui exterior q̄ voluntati. q̄ diuersificatur modus loeus. tps. ⁊ quedā alie circunstātie. licꝯ circumstantia finis sit eadem. Si g vt dicit Aug° peccatū est actus inordēs ex defectu boni alī aūt defectus act° ē bine inde. g sm hoc aliud peccatum. vt g hoc oportet intelligi prohibetur voluntas: ⁊ opus. Ecc igitur sm rationē laudis perfectam docuit virtutē vitandi. In aliquibus n. pter vnitatem radicis: voluntatē ⁊ opus vno precepto prohibuit. vt in homicidio ⁊ falso testimonio. In aliquibus vero duobus preceptis pter differentiam effectus inordinationis. vt in mechia ⁊ furto. Sed quare magis prohibetur seorsum voluntas ⁊ opus in his q̄ i alis. Pendeo quia delectatio mechie ⁊ vtilitas diuitiarum sunt propter se appetibilia inquantum habent rationem delectabilis: vel utilis. ⁊ iō debuit in eis prohiberi opus ⁊ concupiscētia. sed homicidium ⁊ falsitas ꝯ se sūt horribilia. ⁊ ideo non est simile de his ⁊ de illis. ¶ Quare magis in speciali prohibentur auaritia: ⁊ luxuria q̄ alia vina capitalia. Pendeo q illa duo prohibentur magis explicite. quia propter improbitatem libidinis eius progrediuntur in opus exterius. in bibionius tamen ⁊ alia vina capitalia ibi prohibentur implicite. Superbia enim prohibetur ibi in adoratōe dei ⁊ honorificatione proximi. Invidia ⁊ ira in probitione homicidij. accidia in sāctificatione sabbati. auaritia in prohibitione furti. luxuria ⁊ gula ibi continetur in prohibitione mechie ⁊ adulterij: vbi prohibetur omnis illicitus coitus: ⁊ immoderata delectatio carnalis.

¶ De preceptis euangelicis regulantib' circa operanda ⁊ vitanda. ti. 44°

Habito de preceptis moralibus diuine legis veteris: consequēter considerandum est de preceptis moralibus diuie legis noue. scꝯ euangelice. horum autem quedam sunt generalia respectu omnium vt ea que continentur in sermone domini in monte Matth. 5°. 6°. ⁊ 7°. ⁊ Luc. 6°. Quedam vero sunt specialia respectu personarum presidentium. vt precepta que specialiter dantur apostolis. Matth. 10. ad presens autem agendum est tantum de generalibus. ⁊ secundum ordinem euangelij: precipue Matth. in quo primo traduntur precepta de faciendis ⁊ vitandis. 2° precepta de ordinata intentione habenda in faciendis. Matth. 6°. ibi. Attendite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus. Item inter precepta prima dantur precepta primo ordinātia irascibilem. cum dicitur Matth. 5° Audistis quia dictum est antiquis. Non occides. ⁊c. 2° ordinantia concupiscibilem. cum dicitur ibidē. Audistis q̄ dictum est. nō mechaberis. ⁊c. 3° ordinantia rationalem: cum ibidem additur. Audistis. q̄ dictum ē

non piurabis.ꝛc. Ite ordinātia irascibilē consistunt in duob⁹.s.primo in prohibitione ire.cum dicitur. Audistis quia dictum est antiquis. Non occides.ꝛc. ⁊ h̄ patet p ea q̄ dicēdūr.j.li.2ᵒ n.49ᵒ.s.de clemētia: ⁊ mānsuetudine ⁊ vitys oppositis.arti.3ᵒ 2ᵒ i mansione recōciliatōis ⁊ concordie. Recōciliationis respectu eius quē lesim⁹.cū dicit. si offers munus.ꝛc. Cōcordie respectu eius a quo lesi sum⁹.cū dicit. esto cōsētiēs.ꝛc. vel recōciliatōis respectu amici, concordie respectu inimici. ⁊ de his duob⁹ est hic dō. Postea sequūtur p̄cepta ordinātia p̄cipi sabilem. ⁊ h̄ sunt tria. Primo.n. prhibet voluntas mechādi cū dicit. Dis qui vidit mulierē.ꝛc. ⁊ de h̄ require.j li.2ᵒ tim.de luxuria.2ᵒ iubet vēdinato occasion.s mechādi.ubi.q̄ si oculꝰ ex.ꝛc. ⁊ de h̄ dicetur 6.3ᵒ reprobat separatō p̄ingy legitim ex cepta cā fornicatōis: cū dicit Math.5ᵒ. dictū est aūt antiquis. Qui dimiserit vxorē suā.ꝛc. ⁊ de hoc regre.j.li.8ᵒ ar.iij. Deinde ponunt p̄cepta ordinātia vim rōalē. ⁊ primo p̄ceptū ordinans eas in vex.cū dicitur Math.5ᵒ. Iteꝝ audistis.q̄ dictus ē ātīgs. Nō piurabis.ꝛc. ⁊ de hoc require sup̄. ti.de iuramēto.ꝛc. n.de piurio. 2ᵒ ponuntur p̄cepta rōalē ordinātia in bonis. ⁊ int̄ h̄ est p̄m p̄ceptū patiēte.2ᵒ p̄cepta beneficentie.3ᵒ p̄cepta dilectōis ⁊ benuolēte. Item int̄ p̄cepta patiētie primo p̄cipit patiēta respectu lesionis corporꝭ.2ᵒ respectu ablationis rerū.3ᵒ respectu angarie operum. Iteꝝ inter p̄cepta beneficētie primo precipitur erogatio.2ᵒ mutuatio. primo q̄ consideranda est de p̄ceptis regulantibus circa facienda ⁊ vitanda. Deinde de p̄ceptis regulantibus circa intentionem circa illa. ⁊ de p̄mis est agendum secūdum ordinē subdictus ī titulo isto p̄termissis illis de quib⁹ alibi determinat.primo igit̄ ꝓsiderandū est de p̄ceptō recōciliatōis.2ᵒ de p̄cepto ꝓcordie.3ᵒ de p̄cepto vitādi occasiō nē mechādi.4ᵒ de p̄cepto patiētie respectu lesionis corporꝭ.5ᵒ de p̄cepto patientie respectu ablatōis rer̄. 6ᵒ de p̄cepto patiētie respectu angarie operꝭ. 7ᵒ de p̄cepto erogationis.8ᵒ de p̄cepto mutuatōis. 9ᵒ de p̄cepto dilectionis inimicorꝭ. ¶ Circa p̄ceptū q̄ recōciliatōis sciēdū q̄ ponit Math.5ᵒ. Si offers munus tuū.ꝛc. vsq̄ vade prius recōci.fratri tu.ꝛc. Hec aūt verba sm q̄ habet ab Augᵒ li.de smo.dñi.ī mō. ⁊ a Chrysoſ.sup Math.sic debēt exponi. Si offers munꝰ tuum.i.tue substātie: vel operatōis bone ad altare ecclie: vel matris tue.sm.n. glo.cor est tēplū.altare fides.cui nisi munꝰ dimittat deo nō placet. ⁊ ibi recor.fu.q fr t.bz aliqd adversus te.s.ppt iniuriā a te sibi illatā.relinque ibi munus.s.tuū sacrificij ⁊ vade corporalit̄ si sit prīs. vl spiualiter.s. motu cordis si sit absēs recon.fratri t.s.ab eo veniam postulādo: ⁊ sibi satisfaciēdo. vl si frater t bz aliquid adver.te.t.te lesit. pp quod eum odis. vade .s. sibi in corde parendo: ad quod tenetis de necessitate. Si vero iueris corporalit̄ cum ad amicitiam reuocādo ⁊ rogādo: hoc erit perfectionis: ⁊ cum sic feceris: tunc venies offers munꝰ tuū deo.s.gratum.

Sequitur videl de 2ᵒ.s. de p̄cepto cōcordie. hoc aūt ponit Math.5ᵒ. Sic esto cōsentiēs aduersario tuo cito dum es in via cū eo: ne forte tradat aduersarius tuꝰ te iudici: ⁊ iudex tradat te ministro: ⁊ in carcerē mittaris. Amen dico tibi nō exeas inde donec reddas nouissimū quadrātem. Hec verba possūt exponi: vt patet ex glo. triplicit sm q̄ aduersarius potest dici homo.sermo diuinꝰ. ⁊ eius de aduersario hoie sic. Esto ꝓsē. aduersus t.i.beneficus ei subueniēdo ⁊ benuolꝰ diligendo .cito.s.ante mortē.dum es in via.i. in hac vita cū eo: ne forte.ꝛc. sic tēperauit vt dicit glo. vt locū penitētie nō auferret. ne forte tradat t.adue.t.iu.i.sit cā tue traditōis iudici.i.xpo. Jo.pī omne iudicium de dū fi. ⁊ iudex tra.te.mu.i.diabolo. ⁊ ī car. .s.inferni mittaris.s.ab eo. Amē dico tibi: nō ēcies inde donec.i.nūq̄. designat.n. h̄ sm Augᵐ ppetuitatē.sicut ibi. Donec pona mi.tu. ⁊ Math.1. Et non cognouit eas donec pepit fi.suum primogenitus. reddas nouissimū q̄drātē.i sustineas penā etiā minimo peccato debitam.q̄ nihil manet ipunitū.quadrās sm Dieroᵐ ē quoddā genꝰ nūmi valens duo minuta: ⁊ significat peccata minuta: vel penā minutis peccatis debitam. ⁊ sm Augᵐ nunq̄ erit in solūdo: ⁊ nunq̄ in reddēdo.i.nunq̄ exibit.possūt etiam exponi de aduersario: qui est sermo dei sic. Esto consen.adver.t.i.dei verbo. scz ei obediendo. ⁊ dicitur dei verbum aduersarius.quia nobis peccantibus aduersat̄. cito dum es in via cum eo.glo. cū sermone diuino. in via .i.xpo recte gradimur. dum ei obediendo ad vitam eternā pertingimus.ne forte tra.te adver.t.i. sit cā tue

traditionis. 5° possit exponi de aduersario qui est deus. aduersatur enim nobis ꝓpter peccata nostra. cito. ꝓsen. aduersu. t. f. reo ipꝰ reuertendo: ⁊ ei obediẽdo: cum quo sumus i via: qꝫ ibe ẽ vbiq. alia exponit vt pa⁹.

Sequit videre de 5°. s. de ꝑcepto vitandi occasionẽ mechandi. h autẽ ponit sic Math. 5°. Si oculus tuus dext. scãdalizat te abscide eũ: ⁊ pijce abs te. Expedit. n. tibi vt pereat vnũ mẽbꝝ q̃ totꝰ corpus ire at in gehẽnã. ⁊ si ma. t. dext. scandalizat te abscide ⁊ pijce abs te. expedit. n. 2ẽ. h autẽ verba fm q̃ apparꝰ ex glosis sic exponi pũt. Si oculus tu⁹ dexter. i. exterior aspectus interior cogitatus. ꝓsilian⁹ ꝓpius. studium quo quis vacat vte ꝓplanue scandalizat te ad malũ trahendo: vel in error inducẽdo. vl malũ ꝓsulẽdo. vel i superbiã erigẽdo. reddẽdo singula singulis abscide. eriꝰ. s. a te separando. ⁊ pijce abs te. s. ab eo longe recedendo. ⁊ p hoc qõ dicit dext intelligit illud qõ fit recta intentõe. qõ si sit occasio peti quicqd sit illõ vbem⁹ a nobis remouere. ⁊ si dext oculus. i. qõ sit ei bona intentione: qõ minorẽ pbet occasionẽ mali: dꝰ rẽonẽ. multo magis oculus sinister. i. qõ sit mala intẽcõe: qõ pbꝰ maiorẽ occasionẽ mali. expedit. n. tibi. i. minus est malum tibi. vel magis est vtile tibi vt pereat vnũ mẽbꝝ m. q̃ to. corpus eat in ge. Et si manus i. dext. i. exterior cõtactus. interior voluntas sine consensus. familiaris adiutor vel amic⁹. studiũ vte actuũ scan. te. s. ad malꝰ trahendo vl inducẽdo: abscinde. s. a te separando: ⁊ pijce abs te. s. longe abea recedẽdo. Nota i oculo vel in manu: vl in alio mẽbro cõsidero vnũ. ⁊ illõ ẽ remouendũ: ⁊ actꝰ qui si sit malus est p continẽtiã excusandus: ⁊ ipm mẽbrũ siue mẽbri natura quẽ est bona ⁊ illa ẽ fauãda. Expedit. n. 2ẽ. vt pa⁹. ¶ Si dicatur q̃ tale ꝑceptum sit ad literã seruãdũ: qꝫ sic inuenit in vitis patrũ frequẽter a sãctis esse factũ. dõ q̃ illud nõ legit ad ex⁹ⁿ: ⁊ excusat per spũ sãctũ. quo inspirãte credit esse factũ vt dicit Aug⁹ 5°. de ciui. dei de Sãpsone q se occidit Judicũ. 16°. qõ nõ excusat aliter nisi qꝫ latent h sps suggesserat: qui p eam miracula faciebat. vñ fm canones quicũq; tali occasiõe sibi mẽbrũ abscederit irregularis est.

Sequit videre de 4°. s. de ꝑcepto pacientie respectu lesionis corporis. h autem ponitur Math. 5° sic. Audistis qꝫ dictũ ẽ oculũ. p oculo: dentẽ. p dente. hoc dictꝰ est Exo. 21° ⁊ cõcedit ibi nõ preciptur lex talionis: qꝫ nõ erat ꝑceptũ moralẽ: ⁊ iudiciale. ⁊ sequit Math. 5°. Ego aũt dico vobis. i. supaddẽdo non resistere malo. i. iniurie ab alio illate vel malo. s. homini iniuriãti. ⁊ si quis te percusserit in dex. maxilla ꝑcede ei ⁊ alterã. dexterã dicit: qꝫ ẽ nõbile mẽbrũ ⁊ cadẽs. q. d. si quis tibi graue ⁊ manifestã iniuriꝰ inferat: parat⁹ sis patienter sustinere aliam: vt nõ mouearis per impatiẽtiã. ⁊ si graue ⁊ manifestã: multo magis leuꝰ ⁊ occultã. ⁊ hoc est qõ dicit. ꝑdere ei ⁊ alterã. Nota q̃ dicit Aug⁹ q̃ i sacra scriptura sunt ꝑcepta ⁊ exẽpla sãctorꝰ: vt p exempla intelligamus ꝑcepta hoc. n. ꝑceptũ. s. Si quis te percusserit. 2ẽ. intelligẽ p xpi factũ. qui oirit pcutienti. Si male locutus sum testimoniũ perhibe de malo. vnde ꝓcludit q̃ bt⁹ ꝑcepta intelligũtur quo ad animi ꝑparatõem. vt. s. homo sit parat⁹ patiẽter talia sustinẽ. ita q̃ i corde sit animi benuolẽtia. dicit tamẽ pe. in psulla sup Luc. q̃ est ꝓsilũ perfectõis: nõ ꝑceptum. ¶ Utrũ aũ liceat vim vi repellẽ. require sup n. de bello. ¶ Dꝰ nunquid hic retractat lex talionis. Bndꝰ Alex. an. i 3° q̃ sic quo ad ꝑsonã: nõ quo ad iudicem. ꝑsonata. n. persona si vindicam experetur: malũ. p malo redderꝰ. vt dicit Aug⁹ Judex vo amore iusticie instꝰ p iniusto redderet ⁊ ita bonũ pro malo. Rõ eti q̃ Aug⁹. hic non pbibet vindicta que est ad correctõem. qꝫ ipa pertinet ad misericordiã. ⁊ h non ꝑcedit nisi cui est cur dune data ⁊ sine ira: vt pri in filiũ. ¶ Rõ etiã fm Tho. in pma 2ẽ. q̃ illud ꝑceptũ fuit non vt vindicta experetur: sed vt iusticia seruaretur.

Sequit de 5°. s. de ꝑcepto pacientie respectu ablationis rerũ. h autem sic ponit Math. 5° Et qui voluerit tecum in iudicio contendere. i. contentiose agere ⁊ tunicam tuꝰ tollere. i. vestẽ inferiorem. dimitte ei ⁊ pallium. i. vestem superiorem. ⁊ hoc maxime pertinebat ad ecclesiã primitiuam. scꝰ vt liberius predicarent. Sed et hoc videtur q̃ non liceat de bitum repetere. ⁊ ad idem facit illud Luc. 6°. Qui aufert que tua sunt ne repetas. ⁊ qui aufert tibi vestimentum ⁊ tunicꝰ noli prohibere. Bndeo hoc non licet sub iudice infideli. i. cor. 6°. Audet aliquis vestrum habens negocium aduersus alium

iudicari apud iniquos. glo. i. infideles q
sunt iniqui fidelib⁹ quocũq; mõ pñt. ⁊ fm
pe. abidẽ in postilla sua. in glo intelligit vbi
nõ habent fideles iudices p quos sua re
petẽ possint. Sub fid. h aũt iudice põt qs
repetere quadruplicit. s. ex zelo iustitie. ex
necessitate. cum indigat in pñti. ex infirmi
tate. cũ timet ꝛ p rio indigẽ. ⁊ ex cupidita
te: vt cum abũdat in diuitijs ⁊ appetit am
plius abũdare. pmo mõ. 2° ⁊ 3°. licet sua
repetere: nõ autẽ 4° mõ. licꝫ aũt sua repe
tere in charitate ⁊ benuolẽtia: ꝫ non cõtẽ
tõe ⁊ fraudulẽtia. ⁊ hoc 2° modo intelligi
tur illõ Math. 5°. Si quis voluerit tecum
i iudi. ꝓten. oi. ei ⁊ palliꝫ. glo. anteq̃ ꝓtẽ
das. i. cum cõtẽtõe repetas. ¶ Sed qd ꝛ
religiosis. R° si habẽt ꝛ cõi licꝫ eis repe
tere ꝛbito mõ. s. non vt bona sua: ꝫ vt bo
na congregatõis ⁊ ꝓter vtilitatẽ nõ ꝓuã
ꝫ cõem: que ẽ quadrupler. s. paupꝫ sustẽ
tatio. malorꝫ repressio: quia si nõ fieret ꝫ
daretur malis occasio aliena rapiẽdi. pacẽ
⁊ vnitatis cõseruatio que destrueret si nõ
liceret repetere sua ⁊ infirmorꝫ consolo q
turbarent si sua repetere non possent. Si
vero nihil habent nec in ꝓpio: nec in cõi
tunc non licet talibus repetere cuꝫ non ha
beant rerũ ꝓprietatẽ vel dominiũ: ꝫ tãtuꝫ
vsuꝫ. possunt tamẽ renunciare vel iudici
vt super hoc ꝓuideat fm q sibi videbitur
expedire. vel alteri. s. ꝓcuratori qui petat
nomine eius ad quẽ dominiũ rerũ ꝓtinet
noscitur ptinẽ vt sic eaꝫ vsuꝫ possint hi e.
¶ Nota etiã fm glo. Aug. i. corinth. 6° q
pfectis licet sua repetere sine causa. sine lite
sine iudicio. nõ n. cõmittit eis mortẽ cãm
ante iudicẽ. Infirmis vero licet repetẽ sua
aũ iudicẽ cãm mortẽdo: ꝫ nõ cum cõtẽtõe
⁊ fraudulẽtia: nec a pud iudices infideles
. s. vbi possunt haberi iudices fideles. Ex p
dictis concludit Alex. an. 3°. t. 4°. c. ꝛ prece
pts panẽne. q. 2. ar. i. o. vbi tractat ꝛ hoc
precepto q repetere sua cõtentiose vl' frau
dulenter: vl' coã iudice infideli est omni
bus phibitũ. repetere vero sine cõtẽtione.
sine fraude nec coã iudice est omnib⁹ con
cessuꝫ. pfectis vero phibitũ. vnde nõ repe
tere est consiliũ infirmis. pceptũ perfectis.
⁊ vocat pfectos vt dicit vbi supꝫ ar. 2°. qui
renunciauerũt ꝓprijs. talibus. n. nõ licꝫ re
petere sua vt sua: ꝫ hi licꝫ eis repetẽ sua vt
alterius intuitu cõis boni. vt supꝫ dictũ est.
Hec obstat pdictis q supra illud. 1. cor. 13°
Charitas non querit que sua sũt. dicẽ glo.
Charitas non repetit ablata. qz ẽ verus q
charitas nõ repetit cã cupiditatis. h. n. nul
li licꝫ. s. repetẽ ex cupiditate que amat pecu
niam. ꝓpt se. ꝫ repetẽ ex zelo iustitie ꝓuenit
oibus imperfectis fm ꝛbitũ modũ. ¶ Sed
quid si ex repetitõe scandalizet ille a quo
repeto. vt. n. q tunc nõ liceat repetere. qz
dicit auctoritas. qtũ potes sine pctõ vita
re scandalũ primi ꝛbes. Pendꝫ Alex. an.
vbi supra ar 3°. c. 3ᵐ. q opꝫ tenere qõ est
certũ. certũ est. n. q raptor est qui abstulit.
incertũ autẽ est q inde scãdalizet. si vo sci
am q inde scãdalizabit si sim ifirm⁹: ⁊ ti
meam meuꝫ casũ ex nõ repetitõe preponderat scandalũ ꝓpriuꝫ scãdalo alterius: ⁊
plꝫ tenetur ipꝫ vitare q̃ scãdalũ primi. Si
vo sit pfectus ⁊ repetã ꝛbito modo: sicut
preponderat bonuꝫ cõe bono spãli: sic p
ponderat scãdalũ ꝓprii cõitatis: ⁊ plurũ
. s. dissipatõ pacis ⁊ vtilitatis cõis: ⁊ incẽ
tiuꝫ ꝛliquẽdũque omnia accideret si nõ
liceret sua repetere. ꝓpt scãdalũ ꝓprii singulare. ¶ Sꝫ nunquid licꝫ repetẽ nõ nõ ne
cessaria: ꝫ etiã superflua. Pendeo q sic. ꝫ i h
ẽ differẽtia. qz post repetitõem potes necessaria reuinẽ: ꝫ sup flua teneris indigẽtib⁹
dispẽsare quia sũt aliena ad retinẽdũ: tua
ad dispensandũ. ¶ Quid ꝛ seruis: nunqd
repetẽt. R° fm Augᵐ in li. ꝛ fmõe do. in
mõ. Si ille inquit seruus rectus ⁊ bonestus ad colẽdũ ꝛeũ a te dõo educat' ⁊ re
gitur: q̃ ab illo qui cupit euꝫ auferre. ne
scio virũ quis audeat dicẽ vt velit eũ ꝛbere ꝓtẽti. q. d. in tali casu nõ dꝫ ꝓtẽti repetitõ seruꝫ sicut pallij ¶ Ad h nota q q̃
uis liceat repetẽ sua in iudicio fm modum
sup dictũ: nõ tamẽ expedit oib⁹. pmo pp bo
nestatẽ. puer. 20. Honoꝫ ẽ hõi q se separat a
ꝓtẽtõe. 2° pp pacis ꝓseruatõem. Chrysos°.
omne iudicũ irritatio coadis ẽ. 3° ꝓpt multoꝫ pctõꝫ vitatõem. i. cor. 6°. Iaꝫ oio ꝛ delictũ ẽ i vob q iudicia bẽt. inꝑ vos. Chry.
difficile ẽ rem diuitiarũ: ꝫ difficili⁹ est ꝛ iudicio sine pctõ exire. 4° propter aduocatorum malignitatem. psal. Tota die iniuriam cogitauit lingua tua.

Sequitur ꝛ sexto precepto. sex pa
cientie respectu angarie operum.
ꝛ quo Math 5° Et quicũq; te
angariauerit mille passus: vade cum eo
alia duo millia. Est autem angaria inde
bitũ obsequij extorsio in propria persona.
exponẽ ergo quicũq; te angariauerit mille
passus: idest compulerit ire per mille

passus. Et ꝓ glo. dicit mille. quia illo erat iter sabbati in quo ꝛsignatur ꝑfectio spiritualis que ostenditur i huius ꝑcepti impletione. ⁊ hanc rōem ponit Aug⁹ li. ꝛ fino. dñi i mō. Vade cū eo alia duo milia. i. sis paratus animo patiēter ire si fuerit necesse. ⁊ additur bin inus ad ꝛsignādus q ꝛ bet bēre ꝑfectionē patiēte i ore ⁊ i corde.

Sequit ꝛ 7°. s. ꝛ ꝑcepto erogationis. ꝛ quo dicitur Math. 5°. Qui autē petit a te da ei. ⁊ Luc. 6°. Omni petēti te tribue. in ꝗ quod cū. dicit Luc. ii°. Date elemosynā: ⁊ ecce omnia munda sunt vobis. ex pone. q petit a te. s. ex necessitate ⁊ indigentia. da ei. s. ex charitate ⁊ benivolentia: ⁊ intelligitur ꝗ ꝑceptū ꝗ gl. ꝛ bis que iuste ⁊ honeste dari possūt. res autē que est necessaria: ita q̄ nullo mō ea carere possus: non pōt dari hōeste. res vo aliena non potest dari iuste. res autē superflua non pōt retineri iuste. Ad ꝗ nota q̄ ꝗ negate rem petenti aliq̄ ꝑter ꝑuiā indigentiam sicut excusat se mulier. 3. Reg. 18°. apō Deū. Aliquādo ꝑpter petētis sufficientiā. Deut. 7°. Diuitibus dare nihil aliud est q̄ ꝑdere. aliq̄ ꝑter petentis malitiam. eccl. 12°. Benefac humili ⁊ ne ꝛdere ꝛis impio. Aliquādo ꝑter meli⁹ cōferēdi ꝑuidentiā. sm illud ꝛdinet elemosyna in manu tua donec inuenies cui ꝛs. quod forte sumptū est ꝛ eccl. 29°. Elyna viri q̄sī sacculus cū ipso. Alia ꝛ hac materia require. j li. 5°. ti. ꝛ elyna.

Sequitur ꝛ 8°. s. ꝛ ꝑcepto mutuationis. ꝛ quo Math. 5°. Et volenti a te mutari ne auertaris. s. mutuum negando. ⁊ hoc sine spe alicui⁹ lucri sm illud Luc. 6°. mutuū date. s. indigētib⁹ ⁊ rente. 23°. Fratri tuo absq̄ vsura illud quo indiget cōmodabis. Idto sequit Lu. 6°. nihil inde sperantes. scz ab homine. vltra sortē. ita. s. q̄ ꝑter hi⁹ spēcialiter mutuetis. licet quidē sperare: ⁊ bonus est sperare a deo inde mercedē. quia sine ille reddat: sic non ꝛdus tamē reddet. vt dicit glo. Potest tamē sine vitio vsure sperari beneficiū ab homine. obligatur in. ꝛ beneficio sm illud Math. 7°. Omnia que cunq̄ vultis vt faciant vobis homines: ⁊ vos faciatis illis. Peccatur autem circa mutuum multiplicter. Primo indigenti non dando. eccl. 29°. Generare proximo tuo in tēpore necessitatis illius. 2°. datum nimis importune ꝛpetendo quando hoc non potest solvere. Isai. 58°. Omnes ꝛbitores vestros repetis. Ibi glo. qui nō habentem repetit ꝛo violēciam facit. 3°. pignora necessaria ꝛtinēdo vel ꝛstruendo. ꝛo. 22°. Si pximo tuo pignus acceperis vestimentum eius ante solis occasum reddes ei. 4° cum vsura ꝛigēdo cōtra illud Luc. 6°. nihil inde sperantes. 5° pro dilatōe ꝛmini solutionis manera accipiēdo. ps. l. Qui pecu. su. nō ꝛdit ad vsu. ⁊ mu. sup in no. non accepit. Alia que pertinēt ad mutuum ⁊ vsuras require. j. li. 3°. ti. ꝛ mutuo ⁊ ti. ꝛ vsura.

Sequitur ꝛ. 9°. s. ꝛ ꝑcepto dilectōis inimicoꝝ. ⁊ ꝛ hoc require. j. li. 2° ti. ꝛ charitate. ⁊ quātū ad ꝑfectōs potest notari q̄ diligere ꝑter mutue familiaritatis oblectamēntum est vanū. psal. Filij hominū vt quid diligitis vanitatem. diligere ꝑter peccati cōfessiam ē malignus. sm illud naū 1. Sicut spine se inuicem cōplectuntur. Diligere ꝑter beneficium acceptū vel sperātus est mercenarū. ꝛ qualis amico dicitur eccl. 6°. Est amicus socius mēse. Diligere ꝑter amorē recipro cum est nature ꝛbitus: ꝛ quo Ro. 13°. nemini quicq̄ ꝛbeatis: nisi vt inuicem diligatis. Diligere vero ꝑter bonū habitum vel sperātus est bonū ⁊ gratuitū ⁊ meritorium. sm. n. Aug⁷ qui diligit pximus dilig̃ere ꝛbet eum. aut quia est bonus. aut vt sit bonus.

De preceptis euangelicis regulantib⁹ intentionem vnius. 45°.

Deinde cōsiderandum est ꝛ preceptis regulantibus intentōes respectu facēdorum ⁊ vitandorum. ⁊ q̄ ad ordinatā intēōes regrunt dno. s. amor dei: ne sit libido i voluptate ⁊ discretio dōi. ne sit error in electōne. iō dant aliq̄ ꝑcepta ꝛ recitudine intentionis. cū dicit Math. 5°. Attēdite ne iustitiam ve. fa. ꝛc. ⁊ aliqua ꝛ discretōe eius dñi. nolite iudicare. ꝛc. Circa ꝑm pmo prohibet oblīq̄ intētō. 2° eius occasio. s. iordinata ꝑtuū dilectō. ⁊ solicitudo eius dñi. nolite solliciti ē. ꝛc. Circa 2m vo. s. discretōnē ꝑ. prohibet temeritas iudicādi. 2° ꝑcipit diligēta sibi cauēdi. cū dñi. Attēdite a falsis ꝓphetis. ⁊ quia infirmitati humane difficile est: ⁊ quasi impossibile indiscreta iudicia vitare. ideo addūt tria ꝑcepta. pmo

mnuz ꝛ petēdo auxilium grane. cum dicitur. Petite. nē. 2° ꝛ seruando equitatem legis nature respectu proximi. cum dicitur. omnia quecunq;. nē. 3° ꝛ conatu ad amorem ꝛ. cuz dicit. intrate p angustam portā. gl. i. charitate. Ite circa idiscretōcz teneranij iudicij. nota q aliquis iudicat ex auctoritate: vt plat. aliquis ex vtilitate: vt perfecti. aliquis ex doctrine vtilitate: vt doctores ⁊ predicatores. ⁊ fm hoc accidit indebitū iudicū triplī. primo ex ꝛ fectu seu abusu auctoritatis in cāz erami ne: ⁊ hoc phibet Matb. 7°. Nolite iudicare. nē. 2° ex dignitate vite in vitiozū repreheusione. ⁊ hoc phibet cū dicit ibidem. Quid vides festucā. nē. 3° ex ꝛfectu discretionis doctrine in pdicatione: cū dicit ibidem. Nolite sāctuz dare canibus. Et prē dictis colligit q. 9. sunt precepta quibus intēto ordinat. ꝛ quibus ē hic dicēdū fz ordinē predictum breuit transeūdo. Primuz igit pdictozū preceptozuz est illud. Attēdite ne iusti. vestrā. i. opa iusticie vestre faciatis coꝛā hominibus. s. hac intēto ne vt videamini ab eis. s. ita q in hoc. scz fauore hoiuz non cōstituatis finē vestroꝛ operū. sic. n. fz Gregoꝛ opus cē dz in publico: vt tamen intēto maneat in occulto: alioquin mercedē non ha. apud patrē vestrū qui in celis ē. ⁊ meritū: q; seruū. hominū: nō ꝛeo. ⁊ hoc explanat in demonstratione. ⁊ ceuuio. Postea Matb. 6° pducit generalī. Nolite thesaurizare vobis the. in terra. s. fauorē ⁊ laudē hominū ꝛ bonis operib' appetēdo. thesauri. ât vobis the. s. bōa opera facēdo: in celo: ⁊ ita in loco tuto. In thesauro intelligo quid pciosū. copiosū. delicioū. ⁊ stabile. q; seruatur in futuro. Ib autē omnia excellēter inuenimus in celo. nihil vō tale est i terra. Jō merito dz thesaurizari in celo nō in terra. Possz aūt hic queri vtruz teneamur oēs actiones in deum referre. Sz responsio huius qōis habet. j. li. 2°. ti. 2° 2m̄ pceptuz ē illud Matb. 6°. In fi. nolite sollicitī esse in crastinū. i. in posteꝛ. glo. interlinealis. nō laboꝛ ⁊ puidētia dānat: ꝛ sollicitudo mētem suffocās: qualē autē sollicitudinē phibeat: quere. j. li. 2°. ti. ꝛ prudētia. arti. 4°. 3m̄ preceptū est illud Matb. 7°. Nolite iudicare. i. nō affectetis alios iudicādo cōdēnare. q; nō ꝛbetis alios iudicare iubidine vindicte ꝛ zelo iusticie. Unde phibet ꝛ inordinatuz affectuz: sine appetitū inordinatum iudicandi. ⁊ non iudicabimini. scz iudicio eterne cōdemnationis. in quo eriz iudicio. i in quali: vel pro quo iudicio iudicaueritis. scz iuste vel iniuste. Iudicabimini. quia si iudicastis iuste: iudicabimini ad premiū. si iniuste ad supplicū. Est aūt multiplex iudicū. scz propie discussionis quod laudatur. 1. cor. 11°. Si nos metipos iudi. non vtiq; iudica. Diffinitionis quod permittitur ꝛ aperitis que non poterūt fieri bono animo fm glo. Auctoritatis qd datur iudicibus. Leui. 19°. Iuste iudica p ximo tuo. Suspitionis ꝛ occultis. Jacob. 2°. Facti estis iudices cogitationuz iniq;. Temeritatis cū assertione. Ro. i 4°. Tu q es qui iudicas alienuz seruuz. ⁊ hoc fit q̄drupliciter. primo quādo fert sentēcia ꝛ occultis cordis. 2° quādo fit interpretatō male ꝛ dubys. 3° quado diffinitur ꝛ futuro statu hominis. 4° quādo ꝓtra ius assumitur executō iuris. De hac materia require supra ꝛ falsitate iudicis. 4m̄ preceptuz est illud Matb. 7° ⁊ luc. 6°. Quid vides. i. quare consideras festucā. i. leuia peccata i oculo. s. cōscientie. vel intentionis fratris tui. i. primi. s. corripiēdo: ⁊ trabē. i. granū crimen in oculo tuo. i. in cōscientia tua non vides. i. nō cōsideras. vt. s. āmoneas. Ib. n. est natura oculi. s. vt se nō videat. scz corporalis: non spiritualis. Chry. si te magis diligis q̄ ꝓximū quare ipm procuras: ⁊ non ptius tepsū. ⁊ post pauca sequitur hypocrita. s. qui te simulas bonū. s. corrigendo: cum sis mal°: euce pm o trabem ꝛ oculo tuo. scz vere penitēdo: ⁊ tunc videbis. i. videre poteris euere festucā ꝛ oculo fratris tui. s. corrigēdo. Hre. Imperit° ⁊ ipobus est medicus qui alys mederi appetit: ⁊ ꝓprium vulnus nescit. ꝛ omnes sum° tales medici Idiarius. Cur inuenitur aliqs ab hoc vitio alienus: q; quilz suis vitys fauens: aliena facile reprehēdit. De hac materia. s. ꝛ correptione require. j. li. 2°. ti. ꝛ correptione. 5m̄ preceptū est illud Matb. 7°. Nolite sanctum dare canibus: nec margaritas mittatis ante porcos: ne forte conculcent eas pedibus: ⁊ canes cōuersi dirumpant vos. Nota scōm Augm̄ 2° li. ꝛ sermone domini in monte. c. 15° sacra scriptura dicuz sanctum. quia non ꝛbet corrumpi. ⁊ margarite: quia non ꝛbet cōtemni. canes sunt veritatis impugnatores. porci vero veritatis contemptores. secūdum hoc ergo sic exponitur. Nolite

sanctus. i. sacras scripturā dare. cā. s. apiēdo ⁊ predicādo canibus. i. hereticis infidelib⁹: neq; mar. mu. predicando ań porcos. i. luxuriosos ⁊ carnales: ne forte concul. eas vilificando. s. porci pedibus. s. spiritualibus. intellectu reprehēdēdo ⁊ affectu cōtemnēdo: ⁊ canes conversi. s. contra vos dirumpāt cos. s. murmurādo ꝛc vobis vel verberando: vel forte occidēdo ¶ Sed vt ꝓbs contrarii predictis fecisse infidelibus ꝑdicando. Ꝑn deo fm Aug^m heretici sine infidēles: aut ita sūt obstinati q̄ ꝛc eorꝫ correctione non sperat. aut speratur. si sic. sic est eis ꝑdicandus. sicut faciebant apli. si non. aut habitant cum alijs qui predicatō nē recipiunt. ⁊ tunc est eis predicādus. ⁊ ita intelligitur q̄ hic dicit. Potest autē B quēri ratione huius ꝓcepti: quid tenetur scire doctor sive predicator. Ꝑndꝫ Aller. an. 3°. t. 4. c. ꝛ ꝓceptis ordinātib⁹ intētōꝫ. q 3°. ar. 2°. q. 1. q̄ contingit triplicit docere. s. simplicit erbotando. ⁊ hoc est communiter omnium. predicādo: ⁊ hoc est sacerdotū. cathedrā tenendo: ⁊ B est doctorum ꝑmis sufficit scire simpliciter credenda: ⁊ divina mandata. secundis est necessarium scire exponere credenda: ⁊ mandata fm illud. i. pe. 3°. Parati sēp ad satisfactionem omni poscenti vos ratōem. ꝛc. Tertijs ē necessariū scire oia ad suā doctrinā pertinentia. ¶ Sed nunquid facere tenet predicator illud quod ꝑdicat asserendo. Ꝑndꝫ Aller. an ibidem. q. z. q̄ tenet facere quicquid asserit faciēdū ꝛc bis que pertinent ad necessitatē salutis. non autē que pertinēt ad perfectōem. s. religionis: ad quā nō omnes tenētur. ¶ Quid ꝛc peccatore: nunquid peccat predicādo. Ꝑndꝫ Aller. an. vbi supra questiūcula. 3. q̄ aliquis docet: qz tenetur ex officio quasi ꝛc necessitate. aliquis docet quasi ex volūtate. Itē peccatum aliquod est notorium: aliquod occultum. dicit q̄ q̄ existens in peccato notorio: sive predicet ex necessitate officij: sive ex voluntate peccat. Illi autēꝫ qui est in peccato occulto dicit peccare: cum ex voluntate predicat. ⁊ hoc ratione contēptus: non autē illum qui predicat ex officio: dum tñ illud faciat cum timore: ⁊ quasi coactus officij necessitate. Simplicit autē videtur dō q̄ exists in peccato sive occulto: sive manifesto docens vel predicās si non studeat dolere ꝛc peccato: simplicit dicitur cōtēnere: ⁊ ideo peccare. 6^m ꝓceptum est illud Matb. 7°. Petite ⁊ acci. querite ⁊ inne. pui. ⁊ aperi. vo. pulsate fide fidēliē credēdo. querite spe fiducialiē postulādo. pulsate charitatem ardenter desiderando. Et hec ex positio elicitur ex glo. vel petite ore. querite corde. pulsate opere. ois. n. qui petit. s. illō qō dꝫ: ⁊ eo modo quo dꝫ. s. pie. p se. perseuerāter ⁊ ad salutem: quod est petere in noie Ihu. accipit. s. vel ad votum: vt quādo sibi datur illud quod petit. vel ad meritum. vt quādo non datur illud: ē equipolens. vñ Io. 14°. Quicquid petieritis patrem in nomine hoc faciam: ⁊ qui querit cordis desiderio inuenit in ꝑmio. ⁊ pulsanti ad iannas paradisi: aperietur hostium celestis pallacij. 7^m ꝓceptum est illud Matb. 7°. Omnia quecunq; vultis vt faciant vobis homines. s. inquantum homines. qz sic sunt insi ⁊ rationabiles. vnde intelligitur ꝛc voluntate rationabili ⁊ consiliata. vt. n. dicit Aug⁹ voluntas cōiter sumpta est bonorꝫ ⁊ malorum. strictē vero sumpta est tāmꝫ bonorum: cupiditas tātum malorꝫ. Et vos facite eis: quia toti est instīs: quod faciunt vobis. Ecce ꝓceptū affirmatiui legis naturalis: ⁊ in hoc incidit aliud ꝓceptum negatiuum iuris naturalis. s. non facias alijs quod tibi non vis fieri. quod hēt Tob. 4°. hoc est. n. lex ⁊ ꝓphete. i. in hoc implentur. 8^m ꝓceptum est illud Matb. 7°. Intrate per angustam portam. angusta porta dicitur vel charitas ratione difficultatis i diligendo inimicos. vel penitentia ratione penalitatis in sustinendo: ⁊ hec porta ē angusta in ingressu. lata in progressu. ꝗ latissima in egressu. pucr. 4°. Via sapiēte mōstrabo tibi. ducā te p semitas equitatis: q̄s cū ingressus fueris nō artabitur gressus tui. psal. Latū man. tu nimis. qz lata ⁊ spatiosa est via que ducit ad pditōꝫ. B porta ⁊ via est cupiditas q̄ est radix oiuꝫ malorꝫ. i. Tbi. vi. Et multi intrāt p eā. qz vt dicit Matb. 20. Multi sūt vocati: pauci vero electi. 9^m ꝓceptū ē illō Matb. 7°. Attēdite. i. diligēter cauete vob a falsis ꝓphetis. i. gbusdā receptorib⁹: sive sint hēretici q̄ fallūt p falsā doctrinā. fidē. ⁊ scripturā corrūpēdo: sive sint hypocrite qui fallūt sanctitatē simulando. qui veniūt: non mittit a deo ad vos ꝛcipiēdos in vestimentis ouium. i. in habitu ⁊ signis mistorum. Intrinsecū autēꝫ. s. interiorū. posito sive desiderio sunt lupi rapaces. lupi sunt ratione voracitatis: et crudelitatis: ⁊ calliditatis. Et sunt

rapaces: qz rapiūt ab intellectu fidem. ab affectu charitatē. z ab effectu sanctitatem. A fructib' eōz cognoscetis eos .i. ab operibus eōrū occultis: vel ab exim operum. ꝛ hoc require .j. ii. 2°. ii. 27°. ꝛ hy pocrasi.

¶ De lege humana scripta .i. ꝛ constitutionibus. titulus. 46°.

Habito ꝛ lege diuina z eius p̄cepti. congruitas ordinis exigit aliqua dicenda ꝛ lege humana dicere. z p̄mo ꝛ lege scripta que dicitur cōstitutio. 2° ꝛ lege non scripta que dicit' ꝓsuetudo. ¶ Circa primum nota q̄ nomē legis z nomē constitutōis ad omnes vtrtales protogari potest. restricto tamen vocabulo constitutiones dicuntur p̄ncipuē leges populi romani. edicta pretoz. fm q̄ notat Gof. ti. ꝛ consti. Sumendo g nomen legis z constitutionis ad pſens cōiter pro eodē. Videndum est primo quid est lex sine cōstitutio: z vnde dr. 2° qualis debz esse lex. 3° quis facere pōt constitutiones. 4° ad quid fiunt constitutiones. 5° ꝛ virtute constitutionis. 6° qualiter constitutioni vrogetur. 7° quādo constitutio incipit artare. 8° ꝛ pena non seruātium constitutiones.

Circa p̄mū sciēdum q̄ lex est quedam ordinatio rationis ad bonū cōmune ab eo q curā habet cōitatis promulgata: z bene dicitur promulgata. quia vt dicit' di. 4ª §. leges instituuntur cum promulgant'. fm vero q̄ habet' di. i. §. cum itaq̄. constitutio est ius scriptū: sicut consuetudo est ius non scriptū moribus vtentium approbatum. vt in di. i. consuetudo. Dicit' autē hic lex a ligando vl legēdo. constitutio vero dicitur quasi cōmune statutū: qz papa cum fratribus suis: z alij prelati cum caplis z canonici suis faciunt constitutiones.

Circa 2ᵐ sciēdū q̄ sicut tradit Isidorus li. etbi. lex debz esse talis q̄ religioni cōgrua. z q̄ discipline cōueniat. q̄ saluti proficiat. Primā attenditur inquātum conuenit legi diuine. 2ᵐ in quantum cōuenit legi nature. 3ᵐ inquantum expedit vtilitati humane. Item debz esse clara nihil ambiguum cōtinens vel obscurum. ex ꝛ consti. c. vlt.

Circa 3ᵐ sciēdū fm gof. z hosti. q̄ constitutiones facere possunt papa cum fratribus suis in spiritalibus: z ecclesiasticis: z cetera prelati cum canonicis z capitulis suis. ex ꝛ his que fiunt a prela. per totū. z legat' in pruncia sibi cōmissa. ex ꝛ offi. le. c. fi. z capitulū circa ea que spectant ad ipm. ex. c. ꝛ consti. cum ac cessisset. z aliud collegiū approbatum. ex. c. ex litteris. z synodus pruncial' di. 16. qd dicitis. z. c. synodū eporz. di. 18. ꝛ p alios. z eps extra ꝛ maio. siquis. z dicit' Innocē. ex ꝛ loca. c. i. z ex ꝛ sen. crccōi. a nob. q̄ eps cum capitulo suo facē pōt statuta sup iurisdictione sua: ß super alys non pōt: nisi hi quorū interest consentāt: vel adnunus sint presentes. ex ꝛ his que fi. a prela. c. fi. Princeps etiā potest ordere legem cū proceribus suis in tēporalib'. C. ꝛ leg. z osti. d. humanū esse. z prefectus cū pcario. C. ꝛ offi. pfec. formā. z hi quibus mādat imperator. vt in plogo insti §. cūq̄ ß ꝛo p̄prio. z populis romanus. institu. ꝛ iure natu. gen. z cui § lex est. hēz dicatur ß ptās in p̄ncipē translata. C. ꝛ vete. iure. l. i. ß ti. fm gof. dicit: non quia populus eaz a nio a se abdicauerat: sed qz cōcessit z olim eā trāstulit. tamē eā postea renocauit. ff. ꝛ orig. iuris. l. 2ª. z senatus. ff. ꝛ legi. z se. con. l. nō ambigitur. z ciuitas sue vniuersitas. institu. ꝛ iure na. §. i. z. 2. Hec obstat q̄ etiam alis dicit' q̄ soli p̄ncipi licz cōdere legē. qz superiores q̄ quib' dictū est q̄ possit condere legē auctoritate p̄ncipis condere intelliguntur. Sic etiā in ecclesiasticis facere intelliguntur pdicti cōstitutōes auctoritate papē. vnde z in concilys itelligit' excepta auctoritas papē. ex ꝛ elec. significasti. z di. 17ª. per totū. hec gof. Pōt aūt ß queri vtr omnis lex humanitus posita veritetur a lege naturali. Ꝓ. vt dicit Aug° p°. li. ꝛ lib. ar. non videt' eē lex que iusta non fuerit. vnde quātū habz ꝛ iusticia: tātū habet ꝛ virtute legis. In rebus aūt humanis dicitur aliquid esse iustū ex eo q̄ est fm rationis regulā rectū. p̄ma aūt rōis regula est lex nature. vnde oīs lex humanitus posita intātū hēt ꝛ ratōē legis inquātum a lege nature veritat'. Si vero in aliquo discordet a naturali lege: nō erit lex: ß corruptō legis. ¶ Sciēdū aūt q̄ aliqua veritātur a p̄ncipēs cōib' legis nature p modū pductionis. vt hoc qd est non esse occidēdū. pōt veritari sicut conclusio: ab eo qd est nulli esse malū faciēdū. quedā vero per modū determinatōis: vt lex nature habz q̄ qui

peccat punitatur: ſ ꝓ tali pena puniat eſt
quedã determinatõ legis nature. vtraq; q̃
innititur posita lege humana. Sed ea q̃
sunt pmi modi habẽt vigorẋ non tantũ ex
lege humana: ſ etiã ex lege naturali. ea ve
ro que sunt ſcdi modi vigorẋ tantũ habẽt
ex lege humana. hec Tho. pma 2ᵉ. q. 95ᵃ.
ar. 2ᵒ. ¶ Quid de condẽtibus leges iniq̃s
vel statuta ꝓtra ecl legẽ. ⁊ ecclesie libertã
tẋ. Rndeo tales leges ⁊ talia statuta ipso
iure nõ valẽt. vi. 8ᵃ. qne ꝓtra mores. ⁊ 32.
q. 7ᵃ. flagitia. ⁊ facientes ⁊ cõsentientes mor
taliter peccant vnde vtiq; Isa. 10. vch qui
condũt leges iniquas. ⁊ sunt ipsi ⁊ bere
des eorꝫ: nisi ea deleuerint ipso iure ercõi
tati. de hoc vide ⁊ dic vt. 3. li. 7ᵒ. ti. 2ᵒ. casu
12ᵒ ⁊ se. ⁊ si qui dãnificati fuerunt occasiõe
talis legis vel statuti: tales ⁊ eorꝫ heredes
tenẽtur restituere iuxta di. posita sup. ti. 31.
de 7ᵒ precepto ar. de pedagio ⁊ questis. tenẽt
etiã insolidũ qui induxerunt pncipes ad
cõdẽdꝫ tales leges. Dẽs. ti. obseruatores
mortaliꝫ peccant. ⁊ tenẽt restituere omnia
que talui legũ occasion e lucrati sunt p sile
in dicto ti. arti. 7ᵒ de his qui sequuntur ra
ptores. B Ray. ⁊ idẽ est fm Hostu. si fiant
contra ius positiuũ ad pauperes opprimẽ
dos: ⁊ iusticiã impedẽdem.

c Ircã 4ᵐ sciẽdum ꝓ ꝓstitutiones
ad hoc fiunt vt appetitus mortis
sub iuꝫ regula limitetur, vt ex. c.
in pbemio. ⁊ vt humana audacia cohercetur: utaq; sit inter improbos inocẽtia.
di. 4ᵃ. facte.

c Ircã 5ᵐ nota q̃mo2 actus legũ si
ne cõstitutionũ in his visibus con
tentos. Quamo2 ex verbis virtu
tes collige legis Permittit punit imperat
atq; vetat. Innuitur etiã in iure cõsilia
que fm gos. ſb pmissione cõtinẽtur. Dꝫ
nũquid lex humana ecbibere debꝫ oia ni
cia. Rndeo ꝓ non. vnde Augᵒ de libero
arbitrio. vide. c mihi lex humana ista recte
permittere: ⁊ diuina prouidẽtia indicare.
hec Augᵒ lex q̃ humana recte permittit ali
qua vitia. s. illa que nõ pt cohibere. vt fo2
nicatõem simplicẋ cum meretrice. licet sit
grane peccatũ ⁊ lege diuina puniendũ. tri
qz pp hominũ corruptõem: difficile est a
carnis voluptatibus multitudinẽ hominũ
abstinere. Ideo ne hommes in mala maio
ra ⁊ reipublice magis nocua: vt i adul
terii ⁊ peccatũ ꝓtra naturã incideret no
luit lex humana hoc ꝓhibere tanq̃s aliqd
per rectores multitudinis punidũ. vnde
Augᵒ 2ᵒ de li. ar. Aufer meretrices ⁊ libi
dine omnia turbas: pone eas loco marõa
rum: decorꝫ dehonestas. Illa aũt precipit
lex humana puniri que sunt grauora: ⁊
a quibus est possibile maiorẋ partẋ multi
tudinis abstinere. ⁊ precipue que sunt i no
cumẽtum aliorũ: sine quorum ꝓhibitione
societas humana conseruari nõ possꝫ. cu
iusmodi sunt homicidii. furtũ. adulteriũ.
⁊ alia bi. hec Tho pma 2ᵒ. q. 96ᵃ. ar. 2. c

¶ Numquid lex humana precipit omnes
actus virtutũ Rndeo lex humana vt dicũ
est ordinat ad cõe bonũ. ⁊ ideo precipit
tãtũ illos actus virtutũ qui sunt ordina
biles ad cõmune bonũ. vel imediate: vt cũ
aliqua fiunt directe ꝓter bonũ cõmune.
vel mediate: vt cũ aliqua ordinant a le
gislatore pertinẽtia ad bonã disciplinã per
quã ciues informantur vt cõmune bonũ
iusticie ⁊ pacis ꝓsensum seruẽt. hec Tho.
vbi supra. ar. 5ᵒ. c.

c Ircã 6ᵐ sciẽdum ꝓ derogatur cõ
stitutioni poꝫ per constitutõem po
steriorẋ ex de cogna. spu. c. i. et si
in posteriori nulla fiat mẽtio de poꝫ: licꝫ sit
secus in rescriptis. ex de rescrip. cetꝫ. cui
diuersitatis ratio est fm gos. quia in legib
⁊ constitutõibus ꝓnũtur iura oia autem
iura cõtinent in pectore pape vel pncipis.
vt. C. de testi. l. omnibus. Et ideo cũ papa
condit cõstitutõem posteriorẋ quasi ex certa
sciẽtia faciat memo2 poꝫ tollitur poꝫ.
ſ in rescriptis continẽtur facta. factoꝫ ãt
habere memoriã ⁊ in nullo peccare est po
tius diminutus q̃ humanitatis. C. de vete
ri iu. c. l. 2ᵃ. §. si quid aũt. vnde nõ presu
mitur ꝓ papa prescius pmi rescripti cõce
dat 2ᵐ. ⁊ hoc intelligo in poꝫ ⁊ posterio
re fm tps: nõ fm ordinẽ scripture.

c Ircã 7ᵐ sciẽdꝫ ꝓ constitutõ in
cipit arcere post duos ciues ab ei
publicatione. ex ne de vel mo. c.
vlt. ante vo hoc tẽpus non ligant ignorã
tes. ex. c. s. de obli. cognoscẽtes. hoc intelligit
hostu. de constitutõe pncipis: vt in iuribus
predictis qz constitutio talis ẽ generalis:
⁊ oẽs astrigit ex. c. c. fi. Cõstitutio aũt inferior
ium statum ligat facta pmi gatõem: nisi fo2
te absentes quibus nec tũ dabo: nec illud
limitabo. qz plus ⁊ minus coꝫ iurisdictio
ꝓtenditur: ſ arbitrio boni iudicis hec cõ
mitto. ex qui matri. ac pñt. c fi. Extendit
etiã constitutio ad futura: non ad ꝓterita.

extra.e.l.ꝛ cõsti.c.fi. ¶ Sed nunquid lex humana hõi necessitatẽ imponit i foro cõscientie. Bndz Tho.1.2ᵉ.q.96ᵃ.ar.4ᵉ.c. sic. Leges humane aut sũt iuste: aut iniuste. si iuste habẽt vim obligandi in foro ꝓscientie a lege eterna a qua derivantur ꝓut. 8ᵒ. Per me reges regnant: ⁊ legum ꝓdatores iusta decernunt. Dicuntur autem leges iuste ex tribus cõcurrentibus simul. ꝓmo ex fine: quãdo.s.ordinantur ad bonũ cõmune. 2ᵒ ex auctore: quãdo.s.lex lata nõ excedit potestatẽ ferentis. 3ᵒ ex forma: quãdo ꝓprie fm equalitatem ꝓportionis imponuntur sũbditis onera in ordine ad bonũ cõe. Iniuste autẽ sunt leges duplĩ. vno per cõtrarietatem ad bonũ humanũ. vt quãdo ꝓcedit ibi aliquod triũ predictorũ: ⁊ tales leges non obligant in foro conscientie nisi ꝓpter vitandum scandalũ vel turbationem. ꝓpter quod etiam homo debet cedere iuri suo fm illud Math.5ᵒ. Qui auferit tibi tunicam. dimitte ei ⁊ pallium. Alio modo per cõtrariatem ad bonũ diuinũ. vt leges tyrannorũ inducentes ad idolatriam vel ad aliud quod sit cõtra legem diuinã. ⁊ tales nõ licet seruare. ¶ Nunqd omnes homines sũt legi humane. Bndico dupliciter poteũt quis esse subiectus legi. vno modo sicut regulatus regule. ⁊ sic omnes subiecti potestati. subdunturꝰ eius legi. Et sic dicitur Ro.13ᵒ. omnis anima potestatibus sublimioribꝰ subdita sit. Alio mõdo sicut coactũ cogẽti. ⁊ sic legi subdunturꝰ tãtum mali: quia eorũ voluntas dissonat legi. ꝓnceps autẽ vt dicit iurisperitus legibꝰ est solutus: quod est verũ quãtũ ad vim coactiuam. ꝓ quãtũ ad vi iudicium debẽt voluntarius legem implere. vnde extra.c. cum omnes. dicitur q̃ quisq̃ iuris in alterꝫ statuit ipe eodẽ iure debet vti. Est ei ꝓnceps supẽ legem inquãtũ pot eius expedit legem mutare. ⁊ in ea ꝓ loco ⁊ tẽpore dispensare. ¶ Nunquid licet subdito legi agere preter verba legis. Bndico legis lator leges ꝓponit fm ea que cõtingunt vt in pluribus ferens intentionem ad vtilitatem cõem. vnde si casus emerserit in quo obseruatio talis legis sit cõmuni saluti dãnosa non est seruanda. vt si in ciuitate obsessa: lex statuat q̃ porte ciuitatis maneant clause. hoc est vtile cõmuni saluti vt in plibus. Si tamẽ cõtingat hostes isequi aliquos ciues i dãnum cedens ciuitatis. nisi aperirẽtur eiꝰ porte. ⁊ ideo tunc essent aperiẽde. ⁊ ideo dicit Hilarius q̃ intelligentia dictorũ est causis est assumẽda dicendũ. qma non res sermonis. ꝓ rei debet esse sermo subiectus. Cõsiderãdũ tamẽ q̃ si legis obseruatio ex verba nõ habeat subitũ periculũ. cui statim oporteat succurri. non tamẽ ptinet ad quẽlibꝫ vt inspiciat quid ẽ vtile ciuitati. ⁊ qd inutile. ꝓ hoc tãtũ ptinꝫ ad rectores ⁊ ꝓncipes qui ꝓpter hoꝰ cãs ⁊ casus habent auctoritatẽ de legibus disputandi. Si vero periculum sit ita subitum q̃ ad eos recurri nõ potest necessitas dispẽsationẽ habẽ ancillam. Si dicatur q̃ eius est legẽ interpretari cuius est cõdere. Dicẽdũ q̃ ille qui sequitur intentõem legislatoris: non interpretatur simpliciter legem: ꝓ in casu i quo manifestũ est latoris legis aliud intendisse si.n.sit dubiũ dz vd fm vba legis agere: vel sapiores cõsulere. rectores aũt multitudinis dispẽtare possunt in legibus humanis. quãdo requirit hoc causa rationabilĩ cedens in vtilitatẽ bom ꝓmunis. B Tho. 1.2ᵉ.q.96ᵃ.ar.6ᵒ.

c Circa 8ᵐ sciẽdũ q̃ si quis cõstitutiones nõ habet arguendus est de negligentia. qui vero habẽ ⁊ non seruat corripiẽdus est de temeritate. vt di. 20. si vero eta si vo aliquis nõ seruet cas i cõtemptũ ecclie romane hereticus est censendus. vt di.20.de sit ellis salus alias ꝓprie que p singula iura singulariter imponuntur nõ obseruantibus eas.

¶ De lege humana non scripta .s. de consuetudine ti.47ᵒ.

D Deinde cõsiderandũ est de cõsuetudine. ⁊ ꝓmo quid est: ⁊ vnde dicat. 2ᵒ qualiẽ ⁊ ex quot actibus inducitur. 3ᵒ que cõsuetudo preiudicet iuri. 4ᵒ que est consuetudo generalis ⁊ que spãlis. 5ᵒ an vna consuetudo aliam contrariã tollat. ¶ Circa ꝓmũ sciendũ fm gos. q̃ cõsuetudo ẽ quod dãtur moribus i assidais actibus institutũ: quod cum lex exercet ꝓ lege suscipitur. di. i. cõsuetudo. qz est in cõi usu. vt ibidẽ.

c Circa 2ᵐ sciendũ fm Gos. q̃ cõsuetudo inducitur cũ expresse ꝓpulo placẽ aliquid obseruari ꝓ cõsuetudine in futurũ. vnde nõ eo ipo q̃ aliquid fit ius ꝓsuetudinariũ inducitur. ar. ff. de iuncte actiq̃ ꝓinato l. fi. Inducitur ãt vnꝰ actꝰ ꝓsuetudinẽ.25ᵃ.q.2ᵃ. ita nos.

Qtrez 3m sciendum fm Hos. q cū aliquid fit multotiens puenire vt detur ex ꝛ liberato iudicio ratōis ꝛ inde est q consuetudo inducta supdicto modo vbi rigor tollit ius: dūmodo sit rationabilis. Interpatur enim legem. extra .e.cuz dilect. p lege suscipitur cum lex ꝛfcit. vt dictū ē supra. Sed est si non sit rationabilis. ff. de le. ꝛ se. con. q non ratione. Si autē non sit inducta supradicto modo ꝛ per quādam assuefactōem hominū: si nō sit ad prescriptiōem .40. annoꝝ perducta fm canones non vincit legē. extra. e. cū cōsuetudinis. Si autē sit ad pscriptōem pducta: ꝛ ius parit: ꝛ legē vicit. extra .e.e. vlt. ꝛ nisi tāto tempore seruata fuerit q non sit in memoria hominū quādo cepit: legē vincit. ar. ff. de aqua plu. l. i. in fi. Similit ꝛ illa cōsuetudo quā romana seruat ecclia: ꝛ ab alys pcipit seruari. u. di. nolite. ꝛ qō dañ est pscribi cōsuetudine: intelligit cuz in dicitur circa illud qō est pscriptibile. alis secus est. ex de prescrip. cām. ¶ Sed que cōsuetudo dicet ratōabilis. Rndz Ber. ex .e.s. de consuetudine. c. fi. in glo. 4a. q generalit illa consuetudo est rationabilis q nō obuiat canonicis institutis. Irrationabilis vero est que reprobatur a iure. vt illa ex .e. ex parte nostra. ꝛ. e. cā venerabilis. ꝛ cōsuetudo onerosa. ex. e. c. i. ꝛ. e. cū iter nos. ꝛ generalit vbi fit aliquid contra morē ecclie sicut ecclie disciplinc: siue libertatem. extra de elec. cū terra. ꝛ. c. sacrosancta. Ex supdicti recolligi possunt plura que requirunt ad hoc q cōsuetudo preiudicez iuri cōmuni. Et supaddit aliqua Ber. ex. e. c. fi. in glo. 5a. primo q sit rationabilis. 2o q sit prescripta. 3o q ex certa scientia: ꝛ non per errorez sit inducta. 4o q sit inducta eo sciēte q ius cōdere pōt. ff. de le. de quibus cāis. in fi. 5o. q sit tale ius q possit pscribi. 6o q usus sit illa cōsuetudine siue vicibus illis quibus es vsus eo animo ut intēdas te ius habere sine credas. ꝛ vt illud in posterū facias. ff. de itinere actuq pu. l. vlt. alis non pdest vt dicit ibi. 7o q maior pars populi sit usa cōsuetudine illa. qz sicut minor pars populi non posset inducere legē ita nec cōsuetudinē. hoc Ber. dicit tamē in fi. eius dē glo. q ad hoc q consuetudo preiudicet iuri satis videtur sufficere fm. e. fi. ex. e. si cōsuetudo sit rationabilis ꝛ pscripta. ¶ Sz nū quid quez multitudo consuetudinē inducere potest. Rndeo fz Tho. 1. 2a. q. 97a. ar. 3a. e. 3m. si sit libera multitudo que possit sibi facere legē. pōt et pari ratione inducere consuetudinez. Si vero non habeat liberam potestatez legē sibi condēdi: vel legez supioris tollendi. nihilominus tamē pscuetudo in tali multitudine pualēs vim obtinet legis vbi p eos toleratur ad quos pertinet imponere multitudini legē. ex hoc. n. videntur ipam approbare consuetudinez. ¶ Sed quātū tēpus requiritur ad hoc q consuetudo sit pscripta. Rndeo fm canones vt dicit Hos. ꝛ habitū est sup. ꝛ Host. requirit tēpus .40. annoꝝ. fm leges tamē est diuersitas vt notat Host. ti. de cōsuetudine. quia fm Jo. bar. sufficiunt. 10. āni inter pscntes. ꝛ. 20. inter absentes. Secōz vero alios spectandz est tēpus: cuius nō extat memoria. Innoc. antē extra. e. super. c. dilectus. dicit q in ecclia necessaria est preseri pno. 40. annoꝝ: ꝛ in alys sufficit pscriptio .10. vel. 20. annoꝝ. ꝛ hec sunt vera si illud quod pscribitur vel assuescitur bēt ꝓtinuam cām. Item si consuetudo est generalit cōtra omnes tā ꝓtra ecclias q alios sufficit prescriptio. 10. annoꝝ cōtra omnes. q dam vero distinguunt inter ecclias ꝛ pnatos. aliter si nō habz cām cōtinuam necessaria est pscriptō tēporis: cuius memoria nō extitit. ¶ Ad hoc nota ad maiorē euidentiā differētiā inter pscriptōez ꝛ cōsuetudinē. differūt autē fm Hosti. ti. de cōsuetudine. primo qz pscriptō habet locū in rebus mobilibus ꝛ immobilibus. contrarialibus ꝛ incontrarialibus. vt in seruitutibus. in rū dictōib electōibus. ꝛ bis. 2o quia pscriptō acquiritur singulari cuz pnato. ꝛ cōsuetudo nō magis acquirit illi q ipsi. 3o qz in pscriptōne titulus ꝛ bona fides requrunt. extra de pscrip. si diligēti. ꝛ in cōsuetudine nō requirit titulus. hic. n. non regrit nisi vsus ꝛ tēpus ꝓpletū. vnde hic est vsus loco tituli. 4o quia pūilegiū ꝛ pscriptio aliquotiēs non ꝓcurrunt. extra de pscrip. veniēs. Sz ꝓsuetudo ꝛ pūilegiū bene concurrunt. ex. e. cuz dilectus. 5o quia pscriptō est actōis siue iuris. petēdi exclusio. ar. C. de annali excepti. l. fi. in fi. Sed consuetudo est de sui natura actōis siue iuris acquisitō. vt apparz extra de elec. cōstitutis. ꝛ c. in genesi. in fi. pscriptō vero non respicit ꝓprie vsum. Jō eniz pscribitur ꝓtra aliquē. quia nō agit: vel non vtitur suo iure. cōsuetudo vero respicit vsum. ꝛ iō allegat q ira cōiter actū est vel vsu imbilomin ꝛ ꝓsuetudo in gatia

respicere pt est vbicq; pbari potest .l. q tale quid vel tale non ꝛbz fieri. ar. extra ꝛ eiec. cum ecclesia vniuersana. ad fi. secus esset si nullo modo pssz pbari. 6° q; cõsuetudo erronea non inuat. Secus est ꝛ prescriptione. quia ntnlns putaturus ꝛsi verus non sit: dum tamen pbabilis error ercusset. dat istam causã vsucapiẽdi. sz ꝛ hoc vide. .l. li. z°. ti. ꝛ pscrip.

Circa 4m sciẽdum q; consuetudo generalis est que generaliter obsꝛnatur. vt extra. e. .l. ꝛ consti. c. i. ꝛ .e. cum omnes. ꝛ di. iiª. nolite. ꝛ ꝛ pscẽ. di. .i. c. basilicas. Specialis consuetudo ẽ que in certo loco vigorẽ ꝛ obseruantiaz habet di. 12ª. notat.

Circa 5m sciendum q; consuetudo posterior tollit cõsuetudinem porẽ extra ꝛ cognatio. spiri. c. i. ꝛ hoc ẽ verum si diuerse consuetudines in eodẽ municipio diuersis tẽporibus oriantur. Secº est si in locis diuersis. di. 12ª. sicut sancta. vbi cõsuetudo aliquozũ nõ ꝛbz subuertí more cõtrariozũ. di. 12ª. illud. Item consuetudo mala nullo tẽpore cõfirmatur. quanto tanto est perniciosior quãto est diuturnior. extra. e. c. fi. Itẽ consuetudo in ecclie gratiamen inducta reuocari ꝛbz. extra. .c. c. i. Itẽ sicut iura reducunt ad cõcordiã cum iuribus. .l. ꝛ offi. do. .l. vna. sic ꝛ cõsuetudo iuri vl' pnilegio ꝛtraria reducit ad cõcordiam per inꝛpretationẽ. c. ꝛ. c. cũ dilectus.

Explicit liber primus ꝛ preceptis.

Isti sunt tituli secundi libri: qui ē de virtutibus ⁊ vitijs.

De voluntario ⁊ inuoluntario .i.
De bonitate ⁊ malitia actuum humanorum in cōmuni. 2.
De bonitate ⁊ malitia interioris actus voluntatis. 3.
De bonitate ⁊ malitia quātum ad actus exteriores. 4.
De merito ⁊ demerito actiōis humāe. 5.
De vitijs ⁊ peccatis in cōi. 6.
In qua potentia anime est peccatū. 7.
De causa peccati fm q̄ vnum peccatū dicitur esse causa alterius. 8.
De virtutibus in cōmuni. 9.
De prudētia ⁊ eius partibus: ⁊ vitijs oppositis. 10.
De iustitia ⁊ iniustitia. 11.
De speciebus iustitie: que sunt iustitia distributiua ⁊ cōmutatiua. 12.
De acceptione personarū. 13.
De cōtumelia. cōuicio. ⁊ improperio. 14.
De detractione ⁊ infamatione. 15.
De susurratione. 16.
De derisiōe siue illusione ⁊ sublānatōe. 17.
De maledictione. 18.
De multiloquio ⁊ verbositate siue linguositate ⁊ taciturnitate. 19.
De ptibus iustitie: q̄ sunt declinare a malo: ⁊ facē bonū. ⁊ de vitijs oppositis. 20.
De virtutibus annexis iustitie in cōi. 21.
De vtilia. 22.
De obedētia. 23.
De gratitudine ⁊ ingratitudine. 24.
De vindicatione. 25.
De vitate ⁊ virtute. 26.
De hypocrisi ⁊ simulatione. 27.
De iactantia ⁊ ironia. 28.
De amicitia ⁊ adulatione ⁊ litigio. 29.
De largitate ⁊ auaritia ⁊ prodigalitate. 30.
De epicheia 31.
De passionibus anime. 32.
De fortitudine. virtute. ⁊ eius actu principuo. s. martyrio. 33.
De timore in timiditate ⁊ audacia. 34.
De partibus fortitudinis in cōmuni. 35.
De magnanimitate ⁊ vicijs oppositis. 36.
De magnificētia ⁊ parificentia. 37.
De patientia ⁊ longanimitate. 38.
De perseuerantia ⁊ cōstantia ⁊ vicijs oppositis. scz mollicie ⁊ pertinacia. 39.
De temperantia ⁊ intemperantia ⁊ insensibilitate. 40.
De partibus temperantie in cōmuni. 41.
De abstinentia ⁊ gula. 42.
De sobrietate ⁊ ebrietate. 43.
De castitate 44.
De virginitate. 45.
De luxuria ⁊ eius speciebus. 46.
De adulterio ⁊ lenocinio. 47.
De continentia ⁊ incontinentia 48.
De clementia ⁊ mansuetudine: ⁊ vicijs oppositis. 49.
De modestia ⁊ eius speciebus in cōi. 50.
De humilitate ⁊ superbia. 51.
De studiositate ⁊ curiositate. 52.
De modestia i exterioribus motibus corporis. 53.
De modestia in apparatu exteriori. 54.
De fide ⁊ articulis eius. 55.
De infidelitate ⁊ infidelibus cōtra. 56.
De indeis ⁊ sarracenis. 57.
De hereticis. 58.
De apostatis a fide. 59.
De blasphemijs. 60.
De spe desperatione ⁊ presumptiōe. 61.
De charitate ⁊ odio. 62.
De gaudio. accidia. ⁊ inuidia. 63.
De pace ⁊ vitijs oppositis. 64.
De misericordia. 65.
De beneficētia. 66.
De correctione fraterna. 67.
De offensione ⁊ scandalo. 68.
De perplexitatibus cōscientie. 69.

¶ Incipit secundus liber. De volũtario ⁊ inuoluntario. tituls primus.

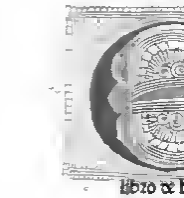

Expeditis per dei gratiam in libro precedenti bis q̃ pertinẽt ad diuinorũ preceptorũ ꝓsiderationes: consequenter dicẽdum est in hoc 2° libro de bis que pertinẽt ad considerationes virtutum ⁊ vitiorũ. Et primo in cõi. 2° in ipe ciali. ¶ Circa primum primo dicẽdum est de bõitate ⁊ malitia. put cõsiderãtur in actibus humanis. 2° de habitibus malis. s. vitijs in cõmuni. 3° de habitibus bonis. s. de virtutibus in cõmuni. Et quia actus humani non dicuntur boni: vel mali nisi in quãtum sunt volũtary. Jõ pri° cõsiderãdum ẽ de volũtario ⁊ inuolũtario. Et primo quid dicit in homine volũtarium. 2° quid causet inuoluntarũ. ¶ Circa primũ sciẽdum q̃ illo dicitur in homine voluntariũ: cui° homo habet in se plenũ dominiũ: sicut est de actu interiori: qui est velle. ⁊ alijs viribus imperare. sed no habet dominium plenũ de actu exteriori membrorũ qui est facere. Et ex his patet q̃ non tantum est voluntarium cui actu: sed etiam sine actu. ⁊ quandoq̃ sine actu exteriori cum actu interiori. vt cum vlt non agere. ¶ Vera tamẽ q̃ omittere actum interiorem vel exteriorẽ non dicitur in homine voluntarium: nisi quãdo scit: potest. ⁊ habet velle vel imperare. sicut si nauis pereat ꝓter absentiam ei°: qui nõ potest: vel nescit: vel non habet eam regere: non dicit submersio eius volũtaria in illo sed in eo qui potest ⁊ scit ⁊ habet. ¶ Qual Attendẽdum etiã q̃ non velle dicit dupliciter fm Tho. prima 2ᵉ. q. 6ᵃ. ar. 2ᵉ. c. 2ᵐ. Uno modo put sumitur in vi unius dictionis. scz nolle. vnde sicut dicitur. nolo legere. sensus est. volo nõ legere: significat nelle nõ legere. ⁊ sic non velle causat volũtarium. Alio modo in vi oratois. ⁊ tũc nõ affirmatur actus voluntatis. ⁊ hi° nõ velle causat inuolũtarium.

¶ Circa secundũ sciendũ q̃ inuoluntarium causant violentia ⁊ ignorantia. vnde phs 3° ethi. c. i. dicit. q̃ inuoluntarũ est quod violentia vel ignorantia factum est. Licet igitur violẽtia nõ possit inferri voluntati quantũ ad primum ei° actũ: q̃ ab ipa immediate elicit. s. nelle. potest tamẽ quantũ ad actus qui ab ea imperantur: vt ambulare ⁊ loqui in quãtũ p violentiam impediri possunt mẽbra exteriora ne voluntatis imperiũ exequãt. Causat igitur violẽtia inuolũtariũ: q̃ directe opponit volũtario: cũ volũtarium sit a principio intrinseco. violẽtum vo ab extrinseco. ⁊ sic est contra volũtatẽ. ⁊ per cõsequẽs inuolũtariũ. Ignorãtia autẽ causat inuoluntarium ea ratione qua pnat cognitionem: que pertinet ad volũtariũ. volũtariũ n. fm q̃ dicit phs 3° ethi. ⁊ Dam. 2° li. de cui ius principiũ est in scipo cognoscente singula: ⁊ que oportet operari. et cuius gra oportet. Nõ tamẽ quelibet ignorantia pnat cognitionem hi°. Ignorantia enim triplicit se habet ad actũ volũtarium. scz cõcomitanter. cõsequẽter. ⁊ antecedẽter. cõcomitant quãdo ignorãtia est de eo qd agit. ⁊ tamẽ etiam si sciret nõ ageret. ⁊ talis ignorãtia nõ facit inuolũtariũ. vt dicit phs. q̃ non causat aliquid repugnãs volutati: ẽ facit nõ volũtarium: q̃ nõ potest esse actu volũtũ quod est ignorãtũ. Cõsequẽter aut se habet ignorãtia ad volũtatem: inquãtũ ipa est volũtaria. ⁊ hoc cõtingit dupliciter. Uno modo quãdo actus volũtatis referitur i ignorãtiam ut habeat excusationem peccati. vel nõ retrahatur a peccato. ⁊ hoc dicitur ignorantia affectata. Alio modo dicitur ignorantia voluntaria eius qd quis scire pot: ⁊ debet. sic autẽ nõ agere ⁊ nõ velle dicit voluntarium: vt supdictũ est. Hoc autẽ modo dicitur ignorãtia duplicit. Uno modo cum quis nõ cõsiderat id qd ꝓsiderare debet: que est ignorãtia male electõis ex passione vel habitu pnicies. de qua potest intelligi illud pnet. 14°. Errãt qui operantur malũ. Alio modo cũ quis notiũ quã debet habere nõ curat acquirere. ⁊ sic ignorantia iuris quã quis scire tenet: voluntaria dicit: quasi ex negligẽtia pueniẽs. Et de hoc intelligit illud. 1. co 14°. Ignorãs ignorabitur. ⁊ his modis ignorãtia nõ potest causare inuolũtariũ. causat n. fm quid inuolũtarium inquãtũ pcedit motum volũtatis ad agẽdũ: qui nõ esset: sciẽtia perfecte. Antecedẽter aut se habet ad volũtatem ignorãtia que nõ est volũtaria. ⁊ tamẽ est causa volẽdi hoc qd als nõ vellet. sicut cũ homo ignorat aliquã circũstãtiã actus: quam nõ tenebat scire. ⁊ ex hoc aliquid agit quod nõ agẽt si eam sciret. vt cum gs

obligēdā adhibita nesciens aliquē transire per viā, pōt.it fagitā: qua interfect trāseū tem. ⁊ talis ignorātia causat innoluntariū simplicit. hec Tho. ꝑma 2ᵉ.q.6ᵃ.ar.8ᵃ.c.

¶ Sed quid de metu. cōcupiscentia, ira, ebrietate. n tm quid hec causant innoluntarium. Dicēdū ꝙ non. metus .n. nō causat imo vt dicit 3ᵃ ethi.c.ꝑmo. ⁊ idē vlt Hze. nazanzenus li. de homine. Operatōes que metu fiunt partiz sūt nolūtarie: ꝑm imo luntarie. i. mixte. magis tamē imo ēsi simplicit sunt volūtarie: quod patz sic. Unum qōq; indicādū est fm illud qō est quando est in actu. nō fm illud quod in appēhēsione cōsiderātis est. que autē metu fiunt cuz sūt in actu voluntarie sunt: quia volūtas mouet organa. vt dicit ibidē. Innoluntaria autē sūt ex appetēhēsione damni. vt patet in eo qui pōicit merces in mare. ⁊ hec est sententia pōi. ⁊ ratō sua ibidē. Hec cuz cōcupiscē ia causat innolūtariuz. vt vult pōs 3ᵃ ethi.c.4ᵃ quia cōcupiscētia est principiuz motūs intrinsecuz non extrinsecuz. non inferēs violētiam: ⁊ allicies per cōplacentiā. Et multo minꝰ cāt innolūtariū ira. quia est passio magis volūtaria: cuz sit minus a natura q̄ ꝙcupiscēta. vnde Hzegꝰ nazāzenus li. de homie. c.29ᵃ. Irat⁹ ⁊ ebrius maluz volūtarie agunt. De ebrietate tamē distingue: quia si homo sit causa eiꝰ nō facit innolūtariuz. Si vo homo non sit causa eius facit innoltariū. Aliquis .n. inexpertus vinē vim nolens illud bibere. est scirēt eam: nō biberet. si tēperate bibit: ⁊ inebriatur: puto ꝙ opus sequens hꝰ ebrietatem indicandum sit innoluntarium. B Hualterus.

¶ De benitate ⁊ malitia actū humanorum in cōmuni. titulus 2ᵃ.

Deinde cōsiderādū est de bonitate ⁊ malitia actuz humanorū. ⁊ ꝑmo in cōmuni. 2ᵃ in speciali de bonitate ⁊ malitia actuum interiorū ⁊ exteriorū. 3ᵃ de bonitate ⁊ malitia actuū exteriorū. 4ᵃ de his que consequūtur bonitatē vel malitiaz actuū humanorū. ¶ Circa ꝑmū est videndū utruz bonū ⁊ malū sint differēte: ⁊ quales differēte actuū humanorū. ⁊ vtꝰ aliquis actꝰ sit indifferēs. Sciēdū igitur ꝙ actuū ipsꝰ hominis: quidā sunt nō mozales: vt illi q nō pcedunt ab homie per actū libere volūtatis: ⁊ talū differēte essentiales non sunt bonū ⁊ malū. quidā vero sūt mozales: vt illi qui pcedunt ab homine p actū libere voluntatis. ⁊ isti possunt duplicit̄ considerari. Uno modo inquātū sūt mozales. ⁊ hoc 2ᵃ modo: nō ꝑmo: diuidūtur per bonū ⁊ malū mozale. tanq̄ p differentias essētiales ⁊ specificas. sicut est. artificii aliū inquātuz sunt hꝰ. alique sunt differēte essentiales: que tamē ratōe materie: de qua sunt: eas sunt accidētales. Est autē triplex differētia boni mozalis: ⁊ similit̄ mali. quōdam .n. est bonū fm se: vt diligere ceū quōdam est bonuz ex circūstantia: vt occidere hominē ꝓter iusticiā. Et bonū ex genere: non q̄ ꝓpie sit genus: ⁊ quia est conforme generi. quia sicut genus dicit̄ ens ī potētia ad ens cōpletū: que potēta cōplex ⁊ specificatur p actū differētiarū. sic actus transiens super materiā vbiū est bonum mozis tamē imperfectū: quia est indifferēs ad hoc q̄ bene fiat vel male. ⁊ cuz p circūstantias determinat̄ quodāmō specificat ⁊ complex. vt cū aliquis dicit̄ dare elemosynam ꝓter deū. Similit̄ est triplex malū mozis. scz malū fm se. vt odire deum. maluz ex circūstantia: vt dare elemosynā ꝓ uanā gloriā. ⁊ malū ex genere. vt occidere hominē. Inter hec autē omnia ē reperire medū. Maz int̄ bonū ⁊ malū fm se sūt ēsi media illa: que nec sūt bona fm se: nec mala fm se. vt sūt bona vel mala ex genere: vel ex circūstantia. Inter bonū etiā ⁊ maluz ex circūstātia sunt media tam idifferētia q̄ bona ⁊ mala ex genere que ola idifferenter fieri possunt bona ul mala ex circunstantia. Inter bonū aūt ⁊ malū ex genere cadit medū idifferēs simplicit̄. vt comedere: vel festucā leuare que non dicunt bonitatē vel malitiā mozis. ⁊ sic patz q̄ diuisio actionis p bonaz ⁊ malā quātuz ad genus operis sūt actionis: non est per immediata. ⁊ in hoc conueniunt cōiter oēs. Ex predictis patet q̄ loquēdo de actibus quantuz ad genus operis sūt actionis: ali qui actus sunt indifferentes: qui scz medium tenent inter bonuz ⁊ malū. vnde non sūt mozaliter boni nec mali. Sed alio modo possumus loqui de actione quātuz scz ad moduz agentis. ⁊ hoc duplicit̄. qz que dā est actō hominis: nō vt rationalis: que

est actio nam est vt natura. vt bibere ⁊ comedere: ⁊ huiusmodi. ⁊ hoc ex se est indifferens: ⁊ potest esse indifferens in agente: vt cui nec actu nec habitu deliberat. quare huiusmodi dicuntur agi. quia sunt actⁿ nature: nō vt ē deliberatiua. Alia vero est actio hominis: vt est rationalis: ⁊ deliberatiua. vt loqui. disputare facta exteriora. vel res ordinare. ⁊ hi actus ex se in generali loquēdo sunt indifferentes. Dicit tamen aliqui. q̄ quando sunt in exercitō vl' in homine actu agente non sunt indifferētes. competunt enim et vt est deliberatiuus. ⁊ ideo si fales actus fiūt respectu obiecti ex hoc. ⁊ cum debitis circumstantijs: ⁊ ad debitum finem relati: sunt mozaliter boni. Si autē aliquid bonū ex fuerit: sunt mozaliter mali. Et ideo dicit dominus Matth. 12ᵒ q̄ ex omni verbo ocioso reddet homo rationem in die iudicij: ⁊ per consequens ex omni opere ocioso. super quo verbo dicit Gregoⁿ. q̄ ocioſus verbum est quod carz ratione iuste necessitatis: vl' pie vultatis. hec Hual' ⁊ hec est opinio Hual'. ⁊ Tho. pma 2ᵒ. q. 18ᵃ. ar. 9ᵒ. c. Et videtur rationabilior fm Ricar. 2ᵒ di. 40. q. 2ᵃ. arti. 3ᵒ. c. Alij dicunt q̄ est aliqua operatio sine interiori sine exteriori: que nec est mozaliter bona nec mala. Naz actio procedens a voluntate deliberatiua: aut est ad finem ordinata: aut non. ⁊ hec est diuisio per immediata. Si sic. est bona ⁊ meritoria vite eterne vel merito condigni si fiat ex charitate. vl' merito congrui: si fiat extra charitatem. Si non est ordinata ad finem. Aut hoc est per iordinatam conuersionē ad creaturā: ⁊ sic est mala ex conuersione. Aut ꝓter operāns negligētā. ⁊ sic est mala ex omissione. Aut ꝓter operantis infirmitatez ⁊ miseriaz. ⁊ hec neutro modo est mala: sed est indifferens. Deus tamen ex sua pietate recreant ꝓter nostram infirmitatez. mitas operationes non imputare nobis neqz ad meritū: neqz ad demeritū. ⁊ ex consequenti tales actiones respectu nostri: non videntur bone mozaliter: nec male. vt cui quis loquitur alicui ex naturali pietate. vl' alium salutat ex vrbanitate: vel facit aliquid ex indigentia nature. vt quia ambulat: vt recreetur: vel comedit vt reficiatur. nec tamen hoc refert i ꝓz. tales enim actiones non sunt meritorie. quia ad ꝓz nō referuntur. dicere vero q̄ essent demeritorie ꝓtuz videretur: cuz nō fiant ꝓter inordinatam conuersionem ad creaturam: nec omittuntur ad ꝓz referri ꝓter loqntis negligētā. sed tantuz ꝓter quandam infirmitatē que est i nobis ex corpore corruptibili aggrauante animā. huius sententie est Bon. li. 2ᵒ. di. 41. q. 1. ar. 3ᵒ. c. vbi optime tractat qōem istam. Huic etiam opinioni cōcordare videtur Hieronyⁿ in epistola quadam ad Augⁿ. que est in numero epistolarum eius. 16. dicēs q̄ ambulare digerere. pycere sputū. nec bonum nec malum est. Si obyciatur illud pma cor. 10. Siue mādducatis: siue bibitis: siue aliquid aliud faciatis. omnia in gloriam dei facite. Dicunt q̄ illud est consilium nō preceptū. ⁊ ideo illud omittere non est semper peccatum. Ad illud quod dicit pro pma opinione ex verbo domini: potest dici q̄ actus q̄ non referitur ad bonum finem est ociosus. ⁊ non semper oportet q̄ referatur explicite ad finem qui est ultimus ad hoc q̄ nō sit ociosus. sed sufficit q̄ referatur ad aliquem bonum finem ciuilem: vel corporis honestam recreationem. nec tamen omnis talis actⁿ est remuneratione dignus. hec Ricar. 2ᵒ di. 40. ar. 3ᵒ. c. 3ᵐ. pro pma opinione. ¶ Sz nunquid unus ⁊ idem actus potest esse bonus ⁊ malus. Vndec Hual' q̄ duplex est actus. scz interior simplex ⁊ indiuisibilis statim transiens. ⁊ exterior continuⁿ ⁊ diuisibilis diu manens. primus non potest simul esse bonus ⁊ malus fm mozez: cum sit indiuisibilis. 2ᵒ autem potest: quia in sui initō potest esse bonus: ⁊ in fine malus. Huiusmodi diuisiū actus: licet sit vnus ꝓz naturā non est tamē vnus fm mozē. sed sunt due operationes mozales: vt cum quis incepit predicare propter deum. ⁊ propter vanaz gloriam finit.

¶ De bonitate ⁊ malitia interioris actus voluntatis. n. 3ᵒ.

Postea cōsiderandum est de bonitate ⁊ malitia interioris actus voluntatis. ⁊ primo in se. 2ᵒ in cōparatione ad conscientiam. 3ᵒ in comparatione ad voluntatem diuinam.

Circa primum queruntur plura. scz qd facit voluntatem bonam. Vndeo fm Ansel. de grata ⁊ li. ar. c. iᵒ. tripler est voluntas pma est instrumentum sine potentia aie.

7 hec est bona ex habitu bono vl' virtute. si cut paries est albus albedine, bonū.n. est quod habet qualitatem bonā. vt dicit p̄ topi. 2ª est habit' vel dispositō sive affectio voluntatis exercita ex actu voluntatis sine vsu.7 hec voluntas est bona:ex bona actione.7 mala: ex mala. quia quales sūt actus:tales generātur habitus: vel dispositiones.7 3° ethi.c.5°. 3ª est act' voluntatis potentie.7 hoc pter naturalē bonitatē quā habet:eo q̄ est quedā actō.habz totaz bonitatem:ex eius ordine sufficienti ad debitum finem. Ad hō autez ordinē alicuius actus requirunt' quinq̄. scz duo ex parte finis.p̄mum est vt illud quod quis appetit vel vlt. vt finem:sit in se bonū.quia vt ppt' finē operatur quis.non quia finis:sē q̄ bonum.7 ideo dicitur 2° phy.q̄ bonum 7 finis sunt idem. 2ᵐ est q̄ non sit tātum in se bonū:sed etiā melius bis que appetuntur ppt ipm.7 ib dicit Aug° 6° de ciui.dei.c.p̄. q̄ qui laudat deum ppter pecuniā: non bēt bonum finem.neq̄ bonam voluntatem. 3ᵐ est ex parte eorū que ordinant' in finē. scz q̄ sint fm rationē rectaz ordinabilia.7 apta ad talem finem assequēdum. 4ᵐ est ex parte ordināntis.scz q̄ voluntas ratiōe regulata ordinet vel velit bona ī generi:aut indifferentia ad bonum finem.his ōnibus p̄currentibus volūtas que est actus:ē bona.7 si aliquod horū deficiat non est bona qz vt dicit Diony°. 4°c.de diui.nominib°. bonū est ex tota sua cā b ec Gnal.7 Boñ. 2°di.38ª.q.1.ar.1.c. ¶ Utr̄ vnius hōis voluntatis sit vn' solus finis. Rndeo q̄ sic. scz finis principalis.ppter quod intelligēdū q̄ actū habere plēs fines pōt esse triplicit vno modo ita q̄ vnus sit sub altero:7 ppt' illū z° q̄ vn' finis sit principal'7 alt' ñ principal'ita tñ q̄ finis nō principal nō referr' ad principalem actum. 3° ita q̄ vtercq̄ si principalis. Exēplū pone de eo qui vadit ad ecclesiam p distribuēdis. Aut.n.principaliter intendit dei honorē.7 cum hoc simul intēdit habere pecuniam:vt eam ad honorez dei pauperibus distribuat. vel in alios vsus licitos cōuertat. Aut intēdit dei honorē.7 cum hoc simul intēdit acquirere pecuniam.ita tamen q̄ acquisitōem illā non redegerit ad dei glorizz. nec tamē pecuniā illam finem principalē statuit.quia eā ppter se non diligit. Aut intēdit eo placere:7 si mul etiam pecuniā acquirere:vt possit thesaurū suū augere:7 in eo delectari: diuersos fines statuere.p̄mo modo p̄uenit ad bonā voluntatem'7 est meritorū.2°mō non est bone voluntatis loquēdo formaliter.nō tamē et sic repugnat: quia in ea stare possit.est.n.ibi peccatuz veniale.non mortale. hoc vult dicere Aug°li.cōfes.cui dicit.Minus te amat qui tecū aliquid amat.quod non ppter te amat.3° modo ē ptra bonam voluntatē.talis .n. vult duobus dominis seruire:qd̄ est impossibile.vt dicit Math. 6°. Cum.n.sit vnū solū 7 vez̄ bonū quod quietat humanū desideriū:ops q̄ volūtas ad hoc q̄ sit bona 7 recta: statuat sibi vnū eum finē vltimū.B Boñ.2°di.38ª.q.1. ar. 3°.c. ¶ Utrū bonitas actualis volūtatis addat aliquā bonitatem super bonitatem ipsius habitus gratie. Rndeo dicerent qdā q̄ nullam addit bonitatem a deo remunerabilē ōnum ad p̄mum subsistētiale:sē ōnū ad accidentale sic.Sed ptra hoc est quod Ber.in li.de li.ar.quasi in fine.dicit q̄ ad p̄mereūdū eorona: deus facit homini eo adiuuationem.cuz facit voletem hoc ē voluntati sue consenientem. Itaq̄ voluntas ī auxilio reputat' in meritū. Constat aūt q̄ loquit' de actu voluntatis. Preterea actus est finis habitus:7 nobilior eo. vnde 7 habitus glorie ordinatur ad actū glē.si ḡ aliquid de p̄mio subsistentiali correspondz habitui glē:videtur q̄ etiā aliquid de p̄mio illo correspondeat actuali voluntati interiori per gratiam elicite. Ió videtur sine p̄iudicio dicēdum fm Ric.q̄ actualis voluntas elicita a voluntate potentia p gratiam addit habitui gratie bonitatem aliquaz a deo remunerabilē ōnum ad p̄mium substantiale. Ita q̄ p̄mium substantiale habitui gratie.7 actibus interioribus voluntatis per gratie habitum elicitis correspondet. vnde ppter tales actus plus habebit de p̄mio substāntali: q̄s si sine ipsis a corpore decessisset.

Circa z° querunt' plura. scz vtrū ad hoc q̄ voluntas sit bona necesse sit q̄ se cōformet p̄scientie recte. 7 hoc est idem qd̄ querere Utrū omnis conscientia recta liget ad faciendum quod dictat. Rndeo q̄ sic. tunc.n.cōscientia ē recta quādo est recta fm legem diuinā scriptam.nobis p regula datam.7 ib sicut ad B q̄ volūtas sit bona necesse ē q̄ se cōformet legi dīne. Ita et necesse ē q̄ se p̄formet p̄scie recte.qz sic lex diuina ita 7 p̄scia recta ligat volūtatē ad faciēdū ea q̄ ī dīa lege

ꝓcipiunt:⁊ ad vitādū ea que ibi ꝓhibēt. ⁊ ad ꝓbādū cōsilia ꝓformatōes ⁊ exhortationes que ibi ponunt: non tamē nolunt as cuz sit libera ligatur violētia vel necessitate aliqua absoluta:ꝯ cōdōnata.quia si vellit ꝑmiū habere ⁊ supplicū vtare.necesse habz sequi ducatū cōscienē recte. vnde Hiero⁹ dicit ꝙ cōscientia est dux anime. ⁊ ꝑm Dam. 4° li.c. i4° est lex intellectus nostri. ¶ Utrū voluntas discordans a cōscientia erronea sit mala.siue vtruz cōscētia erronea ligat. Rndeo ꝙ sic.conscientia .n. vt dictū est est lex intellect⁹ nostri.i. anime humane. ⁊ ideo sicut cōscientia recta que est lex iusta ligat voluntatē vl' hominem per formā quā habz. Ita et erronea que est lex iniusta:appꝛehēsa tamē vl' credita esse iusta ⁊ recta:ligat voluntatem: ⁊ obligat q̄ꝯdiu talis videt.h Hual. in.questionib⁹ disputatis. ¶ Utrū cōscienā erronea liget ad errorē exponēdum: vel ad faciēdum quod dictat. Rndeo cōscienāz errare ꝓuenit duplicē.i.dictādo aliquid in differens:esse ꝓceptuz vl' ꝓhibitum. vt le uare festucam esse mortale peccatū: vel dicando aliquid cōtra vt ꝓceptū.vel ꝓhibitōem.vt occidere patrē esse licitum.dico g ad qōem ꝙ in ꝑmo casu ligat ad faciendum q̄ꝯdiu durat. In 2° nō ligat ad faciēduz:ꝯ ad se exponendū: quia nihil potest ligare hominez in his que sunt cōtra ueriz. ⁊ hec videt esse opinio Bon.in 2° sen. di. 39ª.q.1.ar.3°c. Aliī vo cōcedunt ꝑmuz dicentz: ⁊ negant 2ᵐ antēdentes ꝙ erroneā cōscientia eriaz in his que sunt cōtra veriz dictans:ligat ad faciēdū: ꝯ per accidens ⁊ ꝗz quid:nō per se:⁊ simpliciē: sicut ꝛecta cōscientia.per accidēs in quā: qz nō ligat ad faciēduz inquātū erronea:sed inquātū creditur recta ⁊ iusta.ꝑm quid in quā:qz non ligat semper:⁊ in omnē cētū:ꝯ q̄ꝯdiu durat.i. videtur habenn recta esse. Ad exponēduz antē se nō ligat.quia nec h dictat.⁊ hec videtur eē opinio Petri in 2° suo. Cōcordando vero dici potest ꝑm Hual.ꝙ erronea cōscientia duo includit.scz errorez: ⁊ cōscētiaz. Rndeo ꝑmi ligat ad exponēdum eam vinculo diuini ꝓcepti. vnde ad epb.4°.Deponite veterē hominē qui corrumpitur ꝑm desideria erroris. Rndeo ne ro scēt ligat vinculo cōscienē ad faciēduz quod dictat nec tamē simpliciē est perplexus.qz potest ⁊ debet exponere illaz. ⁊ illo simpliciē ligatur:⁊ p prius:⁊ magis ad exponendum q̄ꝯ ad faciendum. ⁊ si ex illa per se nesciat iudicare: debet primoes cōsulere: vel ubi est sibi humanus cōsilium: debet se per orationē ad eū cōuertere. Hāc qōem inter questiōes suas optīe ⁊ plenissime tractat Hual.sed ego ex ea breuiē trāseo gratia breuitatis. ¶ Utrū cōscienā erronea peccatū excusat. Rndeo ler iniqua suū cōditorē a peccato nō excusat: ꝯ poti⁹ cōdēnat:ꝑm illud Isai.10. Ueh qui cōdūt leges iniquas. cōscientia antē erronea est ler iniqua ab eo cuius ē ꝓdita. ⁊ ideo simpliciē nō excusat:sed maius peccatuz facit: vel aggrauat. Ad cuius euidētiā nota ꝙ triplicē errat cōscientia. ꝑmo indifferētia indicans eē ꝓcepta vel ꝓhibita.2° econuerso ꝓcepta vel ꝓhibita indicās esse indifferētia.3° indicans ꝓcepta esse ꝓhibitōes:vl' econuerso. In ꝑmo casu non excusat: ꝯ illa queat:⁊ cōdēnat. In 2° ⁊ 3° nota ꝙ cōscientia erronea includit duo.s.cōscētiaz putatiuā ⁊ errorē.ex ꝑmo excusatur peccatū ꝓ tanto:quia minus cōtēnit quādo fornicari non credit esse ꝓceptū. ⁊ ideo fornicatur:sed ꝓ tāto aggrauat:quia libidinosius ⁊ securius peccat. Unde Jere. 4° Sapientes sunt vt faciant mala.Duo ad 2ᵐ diffiguitur. Cū.n.omnis errans sit ignorās vt dicit Aug⁹ in ench.i7ª. Tripler autem est error sicut ⁊ ignorātia. ꝑma est ignorātia negationis que dicit simpler nescientia mandatorū. ⁊ de hac dicit Aug⁹ li. de gratia ⁊ libe arbi.ꝙ excusat:ꝯ non sic excusat vt sempiterno igne nō ardeat: si ꝓterea nō credidit:qz nō audiuit sed forte vt minus ardeat. ⁊ sic patz ꝙ nō excusat a peccato mortali.ꝯ forte ut minus sit:⁊ minus puniat. forte dicit qz hez minus cuntēnat ꝓter conscētiaz.tamē libidinosius ⁊ securius ex hoc: peccato se immergit. ⁊ ideo tantuz noez ex parte vna quātuz excusat ex altera. 2ª est ignorantia ꝑuātōis.qz ꝑuat cognitōem eorū que scīri debent: ⁊ est eorum qui scire nolunt. ⁊ hec non excusat: ꝯ accusat. vnde glo. Luce 12° super illud. Seruus qui cognouit.ꝛc.qui scire nolunt ⁊ possunt non ignorātes:ꝯ contēptores iudicāt.3ª est ignorātia dispositōis. scz quādo quis nō tātū nesciat:nec scire vult:ꝯ etiā dispositionem: vel habitum scientie indicit: qua veritatem impugnat. ⁊ quibus Job.24. Ipi rebelles sūt lumini.nesciernt

vias eius. ⁊ hoc ignorantia est propter in cõscientia erronea: qꝛ dicitur cõtra ꝓhibitiones ⁊ precepta: vt qua. 1. cor. 14° Scribo vobis domini mãdata. si quis ignorat ignorabitur. glo. reprobabitur. ⁊ hoc: ignorãtia adhuc mitigat excusat: ⁊ plus aggrauat. ⁊ ideo cõscientia erronea simpliciter nõ excusat. in aliqs tñ magꝭ aggrauat. s. ad cõtẽptũ discẽdi ⁊ libidinẗ delectãdi. B Hual.

¶ Utrũ plus ligat ꝑceptus diuinũ q̃ erronea cõscientia dictãs cõtra ipũ. 1. vtrũ magꝭ peccet facẽs cõtra dei ꝑceptũ q̃ faciens contra conscientiam in hoc casu. Rndeo q̃ sic. plus. n. ligat conscientia recta q̃ erronea. quia vt dictũ ẗ supra recta p se ligat: ⁊ simpliciter. erronea vo per accidẗs: ⁊ sm quid. cõscientia aũt recta est quãdo dei ꝑcepto cõcordat. Simpliciter g̃ ligat dei ꝑceptũ plus q̃ cõscientia erronea. ¶ Utrũ cõscientia erronea plus ligat q̃ ꝑceptum plati de indifferentibus quẗ ꝑcepit potest. Rndet Hual. q̃ obediẗs plato ꝓtra cõscientiã aut capitulat cõscientiẗ iudicium affectu vel effectu. vt subdẗs se ꝑcepto plati. Aut facit cõtra cõscientiam ⁊ affectũ voluntat. obediens prelato timore animi: vl amore ordinato. In primo casu facẽs ꝓtra cõscientiã non peccat: ⁊ meret. licẗ non possit operẗ cõscientiã. vel nõ exponat. sicut nõ potẗs respondere rationibus ꝓtra fidẗ. voluntatem tamẽ captiuãs ille obediẗs deo meretur. 2. cor. 10. Captiuãtes omnẗ intellectũ in obsequiũ fidei. In 2° casu peccat: ⁊ minus q̃ si facẽt ꝓtra plati ꝑceptũ. primo qꝛ agens ꝓtra plati ꝑceptũ. magis ꝓtineret deum qꝛ cõtẗnens platũ: nõ autẗ cõtẗnens ꝓscientiã erroneã ꝓtinet deũ. vnde Ber. de dispen. ⁊ pre. c. 9° vt sibi cocquari ⁊ quodãmodo reputat plato. 2° reuerẗnã ⁊ cotẗptũ cõtestans eis. qui vos audit me audit. ⁊ q̃ vos spernit. me. Si dicat q̃ hoc est verꝭ qꝛ ꝓscientia iõdicat sibi ꝑceptum plati esse sm deũ. quod nescit errãs. Rndet Ber. Quicquid homo vice dei ꝑcepit: qõ nõ sit certũ deo displicere: haud secus oio accipiẗ dum q̃ si deus ꝑciperet. 2° quia talis platũ imo totũ collegiũ magꝭ offẗdit ⁊ scãdalizat q̃ si ꝓtra cõscientiã faciat. 3° quia se magis ad malũ disponit. s. ad inobediẗnã ⁊ ad rebellionẗ: ⁊ ad sequendũ ꝓprium sẗ sum: ⁊ ad peruertẗdũ veritatis iudiciũ. de quo Isai. 5° Ueh qui sapiẗes estis in oculis vestris. B Hual.

¶ Circa tertiũ queritur vtrũ hõitas voluntat. humane ꝑpendeat ex cõformitate voluntati dine. R° q̃ sic. Illud enim quod est ꝓmũ in quolibet genere est mensura ⁊ ratõ oium que sunt illius generis. vnusquodq̃ autem rectũ ⁊ bonũ est in quãtũ attingit ad ꝓpriã mẗnrã. ⁊ iõ ad hoc q̃ voluntas hominis sit bona regitur q̃ cõformetur voluntati diuine tanq̃ ꝓprie mensure: cui ipsa sit ꝓma ⁊ sũma voluntas. Et hec cõformitas antẗdit in voluto. s. vt homo velit illud qõ ipse scit deũ velle q̃ ipse homo velit. Scimus aũt q̃ deus quicquid vult sub ratõe boni vlt. ⁊ p cõsequens scimus q̃ ipse vult hominem velle quicqd vult sub ratõe boni. ⁊ iõ quicqꝭ vlt aliquid sub qualitcũq̃ ratõe boni habet voluntatem cõformem diuine voluntati quãtũ ad rẽm voliti. Sed in particulari nescim° quid deus velit: ⁊ quãtũ ad hoc ñ tenemur cõformare voluntatẗ nostrã voluntati diuine. In statu tamẽ glorie omnes scient dei voluntatẗ nõ tantũ in cõmuni: sz etiã in particulari. ⁊ iõ cõformabunt voluntatẗ suam voluntati diuine: nõ tãtũ in cõi: ⁊ etiã in speciali. hec T. ho. ꝓma 2°. q. 19. ar. 9. c. ⁊ ar. 10. c. Notãdũ vo q̃ sm aliquos necesse est conformare voluntatẗ nostrã voluntati diuine solũ q̃ntũ ad illa volita: q̃ nobis exꝑmuntur a deo. si q̃ ꝑcepti explicate vl implicite. ⁊ B sufficit ad salutẗ cum xps dicat. Matth. 19° Si vis ad vitã ingredi serua mãdata. Mãdãtũ aũt ad illa que nobis exprimuntur signo cõi lꝭ est congruũ: nõ necessariũ. ⁊ ꝓ hac opinione videtur facere quod dicit Aug° in ench. c. 60. Aliquãdo bona voluntate vult homo quod nõ vult deus. sicut bon° homo vlt patrẗ suum viuere: quẗ deus nõ vlt viuere. Preterea deus vlt aliquos homines dãnari: nullus autẗ tenetur velle dãnari. Alij dicunt q̃ voluntate deliberatiua tenemur velle absolute: ⁊ omnibus pensatis quicquid scim° deum velle voluntate absoluta omnib° pensatis. dũ tamẽ nobis cõgruat illud velle. ⁊ dicunt hoc implicari in radice decalogi que est amor dei. ⁊ ꝓ hac opinione videtur facere glo. super illud psal. Non adhesit mihi cor pũnum. 1. cor tamẽ quod habet homo qui non vlt omnia que deus vult. Sed qui vult ꝓmam opinionẽ tenere: potest ad illas glo. respondere. q̃ loquitur de voluntate ꝑceptũ: ⁊ non signi. Qui vero vult tenere secundã opinionẽ. respondere

pt ad auctoritatē Aug. q̃ loquitur ꝗ bis q̃ velle nobis non cōgruu. Ad illud vero quod dicit q̃ nullus tenet velle dāna tōnes; potest dici q̃ hoc est verū. quia ꝑ velle nō ꝯgruit homīm. Quādā tamē dicūt q̃ li cet nō teneatur velle habēdo respectū ad suam naturā; ⁊ absolute. tenetur tamē hoc velle sub cōditōe hac. s. si cecidat in mortali. ꝑ Pe.i. di.48ª.q.2ª.ar.2ª.c. Vel pōt dici ꝗ Tho.1ª.2ᵉ.q.19ª.ar.10.c.2ᵐ āte op positū. q̃ ꝗs nō vult alicuius dāna tōem vel mortē: nisi sub ratōe iusti. vnde sufficit in talibus q̃ homo velit iusticiā rei ⁊ ordi nē naturē seruari. ¶ Sed nūquid tenemur cōformare voluntatē nostrā volūtati di uine in forma volendi. s. in charitate. Ad hoc respondē Alex. lōb. i. di. 48ª. q. vnica ar. 3ᵉ. c. q̃ homo nō tenetur ad ꝑ absolute. quia si homo diligat non ex charitate sed ex benivolēcia naturali: nō peccat: ꝑ tenet cōditōaliter. sed si vult mereri vitā eternā ⁊ consimiliter respondet Pe. i. di. 48ª. q. 2ª. ar. 1. c.

¶ De bōitate ⁊ malitia quantū ad actus exteriores. titulus. 4ᵘ.

Deinde ꝓsiderandū est ꝗ bōitate ⁊ malitia quātū ad actᵒ exte riores. ¶ Circa qō cōsiderādū est. vtrū bōitas ⁊ malitia p pri us sit in actu voluntatis. interiori q̃ i actu exteriori. Ad cuius euidēciam sciēdū q̃ ali qui actus exteriores possūt dici bōi vl' ma li duplicit'. vno modo ex ordine cū ad fi nem. vt dare elemosynā ꝓpter deū dicitur esse bonū. ⁊ dare elemosynā ꝓpter vanam gloriā dicitur esse malū. ⁊ hec bōitas vel malitia per prius inuenit' in actu interiori volūtatis cuius ꝓpriū obiectū est finis. ⁊ ex eo derinatur ad actum exteriorē. ꝑ aūt bōitas vl' malitia actus exterioris tota ꝗ pendet ex volūtate. Est etiā oio cadē circū stantia actus volūtatis interioris: ⁊ actus exterioris. quādo dicit' bonus vl' malᵒ solū ex ordine ad finē: sicut potō amara ex hoc solo est bōa. q̃ est sanatiua. vnde ea dem est bōitas sanitatis ⁊ potōis. vñ Au gu. dicit li. retracta. q̃ volūtas est qua pe catur: ⁊ qua recte viuitur. Alia bōitas vl' malitia actū exteriorū est: quā habet fm se. s. fm genus suū: ⁊ fm circumstātias i ip sis cōsideratas. vt dare elemosynā seruā tis debitis circūstantijs: dicit' esse bonum: ⁊ hec bōitas vel malitia nō derinat' nec ex pendet a voluntate: ꝑ a ratōe: et qua etiā ꝗpendē bōitas volūtatis fm q̃ in ipam re fertur. vñ si cōsideretur bōitas exterioris actus: fm q̃ est in ordinatōe ⁊ apprehen sione ratōis est pōr q̃s bonitas actus volū tatis. fm tamē q̃ est in executōe operis: se quitur bōitatē voluntatis: que est principiū eius: ⁊ hanc bonitatē vel malitiā quādo est actus exterior habet tunc. alia est boni tas actus exterioris: ⁊ alia ē bonitas volū tatis que ē ex fine. ita q̃ bōitas finis ex vo lūtate redundat in actum exteriorē. ⁊ boni tas actus exterioris ꝗs se redundat i actū volūtatis: vt dictū ē. Et idē est ꝗ malitia: sicut medicina saporosa ꝓter ꝑ q̃ est sana tiua habet ratōem delectabilis. Si g̃ volū tas est bōa ex obiecto ⁊ ex fine exterior actᵒ est bōus. ꝑ si volūtas sit mala ex intēcione finis: vl' ex actu voluto: actus exterior erit malus. quia vt dicit Dionys ꝗ diuinis no minib⁹. bonū est ex tota cā: malus ex defe ctu parti. ꝑ Tho. ꝑma 2ᵉ. q. 20. ar. i. c. Sci endū aūt q̃ licet quādoq̃ sit alia ⁊ alia bōitas vl' malitia interioris actus volūta tis: ⁊ actus exterioris. vterq̃ tamē actus ꝓut cōsideratur in genere moris fit vnᵒ actus. vnde actus exterior malus est unū ⁊ idē peccatū formaliter cum illo actu vo luntatis interioris: a quo causat'. quia actus exterior nō est moralis: nisi per compatio nem ad actū voluntatis ⁊ rationis. si. n. perfecte furiosus cum perfecta furiosa car nalit' copulatur: ille actus non erit in gene re moris. vnde non erit moraliter bonus nec malus. hec Ric. 2ᵉ di. 42ª. q. i. ar. i. c. ¶ Sed nunquid exterior actus addit i bo nitate ⁊ malitia super actū interiorē. Dn deo q̃ nō. loquēdo ꝗ bonitate ⁊ malitia exterioris actus quā habet ex volūtate fi nis: Et hoc dico nisi cōtingat ipam volū tatē ꝗs se fieri melioē in bonis: vel pioē i malis: quod videt' posse contingere tripli citer. Uno modo fm numerū. vt cū quis vult facere aliquid bono fine vel malo. ⁊ tunc nō facit. postea vero vult ⁊ facit: du plicatur actus voluntatis. ⁊ sic fit duplex bonū: vel duplex malū. Alio modo quan tū ad extēsionē. vt cū quis aliquid face re vult bono fine: vel malo. ⁊ ꝓpter aliqd impedimentū cessat. alius autē volun tatis motū continuat quousq̃ opere pfici at: mālfectū ē q̃ volūtas bni ē diuturnior in bono vel malo: ⁊ secūdum hoc prior vl'

melior. 3° modo quātū ad intēsionē. sūt. n. quādā actus exteriores qui inquātū sunt eleectabiles vel penales nati sunt intēdere vel remittere volūtatē. cōtingit aūt q̄ quāto voluntas intēsius tēdit in bonū vel malū: tanto est prior vel melior. loquēdo aūt de bonitate vel malitia actus exteriori quā habē fm materiam et circūstantias. sic comparatur ad volūtatē vt terminus et finis et sic addit ad bonitatē et malitiā volūtatis quia omnis idiotā vel mor pficit in B q̄ sequit finē vel attingit terminū. Unde si est pfecta volūtas: nisi sit talis que oportunitate habita operet. si vero possibilitas et sit volūtate existēte perfecta: ita q̄ operet si posset ex eventu pfectionis que est ex actu exteriori. est simplicit quid imperfectum. In voluntarium autē sicut nō meret pēnā vel pmium in operādo bonū vel malū. Ita et non tollit aliquid de pmio: vel pena: si deficiat simplicit imperfectione ad faciēdū bonū vel malū hec Tho. pma 2ᵃ. q. 20. ar. 4°. c. Unde nota fm Gual. in 2°. et Alex. an. in 3°. c. de preceptis ordinatis mor cōcupiscibilis. q. 2ᵃ. o. et sumit ab Augᵒ. super gen. et cōcordant cū pmissis q̄ duplex est voluntas mala. scz incōpleta vel semiplena: q̄ non exit in opus malū: et. si habeat facultatem tēporis: et loci oportunitatē: et cōpleta sive plena que exit in opus malū si tēp habeat et locū. Ad pmā addit opus malū quia auget cōsensū et cōtēptū. Ad secūdā addit op malū: qz augē libidinē quātū ad genus peccati carnalit: et quādo q̄ etiā infertur nocumētū: magis quātum ad peccatū: quod cōmittit in primū. talis enim non min cōtemnit intēsine sola volūtate q̄ volūtate et opere. 6 tāmē extēsine. In tēsine tamē est libido maior in executione De voluntate pmo modo dicta intelligit glo. sup illud ptal. Appone iniquitatē sup iniquitatē eorū: qui opus addit volūtati. iniquitatem addit iniquitati. Sed de volūtate 2° modo dicta intelligitur glo. super illud psal. Etenim in corde iniquitates opa. in terra. Si vis inquit et nō potes: ecce reputat factum. hec Gual. et hoc Bon. optime loquit li. 2°. di. 42ᵃ. q. i. ar. 2°. c. ¶ Nū quid etiāms sequēs addit ad bonitatē vel malitiam actus exteriori. Rndeo etiamsi sequēs aut est pcogitatus aut nō. si sic: ad dit. cum enim quis cogitat q̄ ex opere suo multa mala sequi possunt: nec ,pter hoc dimittit: et hoc apparet q̄ eius voluntas est reordinata. Si vero non sit pcogitatus aut per se sequit. et vt in pluribus: et tunc addit. constat enim actū esse meliorem ex genere suo: ex quo sequi possunt plura bona: et priorē ex quo sunt nata sequi plura mala. Aut sequit per accidēs: et ut i paucioribus: et tunc non addit. Non enim indicatur de re aliqua fm illud quod ē per accidēs: sed tantum fm illud quod ē per se. hec Tho. i. 2ᵃ. q. 20. ar. 5°. c.

¶ De mēito et demerito actionis humāe. titulus quinus.

Postea considerādū est de his que consequūtur actus humanos ratione bonitatis: vel malitie ¶ Circa quod bzenit tenēdum. q̄ actus bonus vel malus habet rationē culpabilis et laudabilis. fm q̄ est in potestate voluntatis. rationē vero rectitudinis et peccati fm ordinē ad finē. quādo enim actus hominis tēdit in finē debitum fm ordinē rationis et legis eterne: tunc est rectus. quādo vero deviat ab illo ordine: tunc habet rationem peccati. habē etiā actus bonus vel malus rationē meriti: vel demeriti. et hoc fm rationē insticie in cōparatione ad alterū. scz ad deū. Aliter sequere q̄ deus non habet curā de actibus humanis. His ergo pīsuppositis queruntur plura de actibus bonis et malis per cōparationem ad mēitū et demeritū. scz vtrū actus exterior bona intentione factus sit meritorius Rndeo intentō potest esse motus sive motiuum voluntat ordinantis actum exteriorem in finē Et sic omnis actus exterior bona intentione factus: est meritorius. quia ille motus nunq̄ est bonus nisi sit ordo rectus. Et ad hoc q̄ sit ordo rectus requirit q̄ sit actus ordinabilis: et q̄ voluntas sit ordinans: et q̄ sit finis bonus: et in se et in ratione finiendi. hoc est q̄ sit melior his q̄ sunt ad finē. et talis ad quē actus debet dirigi fm rectum indicium rationis. Alio modo intentō potest dicere finem intētum. et sic non omnis actus exterior bona intentione factus est meritorius. sed tantum illi actus qui sunt de genere bonorum: vel illi qui de se sunt indifferentes: qui quādo q̄ possunt esse meritorij ratione finis intēti. Unde dicit phs. 2°. ethico. q̄ quedam mor nominata connoluta sunt cū malitia. et p subdit. non est igitur circa hoc dirigere. se

semper peccare. hec Ric. 2° di. 40°. q. 1. ar. 1. c. ⁊ Bon. 2°. di. 40. q. 1. ar. 1. c. ¶ Utrum agens tantuz mereatur quãtuz intẽdit mereri per bonitatem sui actus. Pendeo agẽtem tãtum mereri quãtum intẽdit: duplicater potest intelligi. Uno modo ita ꝙ actꝰ tantuz valeat ad meritũ quãtuz agẽs credit valere ipm. ⁊ sic non est verꝝ. Alio modo ꝙ quanta est bonitas actus intentõis: tãtum actus exterior valeat ad meritum. ⁊ hoc est verũ. Ipa autẽ intentõ sepe maior est in bonitate in eo qui suum actuz non tãtuz credit valere q̃ in illo qui suũ actũ magis credit valere. Si ergo obyciat glo. super illud Math. 12°. Bonus homo de bono the. s. 7°. que dicit. tãtum boni quis facit quãtuz intẽdit. dicẽduz ꝙ sic debz itelligi sm ꝙ bonus est actus intendendi: tãtum est bonus actus exterior eliciens ex illa intẽtione. quia per intẽtionẽ est bonitas mozalis in eo. hec Ric. 2° di. 40. q. 1. ar. 2°. c. ¶ Insuper nota ꝙ quãtitas intentõis triplicter potest intendi. Uno modo quantuz ad quãtitatẽ vel feruozez affectus intendẽtis. Et sic quãtitas intentionis mensurat merituz. quia ex quãto affectu charitatis opus bonuz facis: tantuz mereris qz merituz pensat penes charitatem. Alio modo quãtuz ad quãtitatez operis intenti: ⁊ sic non mensurat. qz tunc dices aurus dans denariuz: plus merẽt q̃ liberalis habens charitatẽ dans centũ denarios 3° quantuz ad quãtitatem finis. sic etiam non mẽsurat. quia deus est omniuz merẽtum finis vltimus: qui non est aliquãdo maior: aliquãdo minor. Scõz autẽ Bon. 2° di. 40. q. 1. ar. 2°. c. hec glo. scz quãtũ qs intẽdit: tantuz facit: est duplex. ex eo ꝙ litantuz ⁊ quãtuz possunt esse adverbia vl nomina. si enis sunt adverbia: dicunt quãtitatez actus intẽdendi: ⁊ faciendi. ⁊ tunc est locutio generalis vera: siue respectu bonoruz: siue malorũ. quia quãtũ actus intẽdendi est intẽsior in bonitate vel malitia. tantuz opatõ exterior est bona vel mala. Omne enis meritũ vl demeritũ reducitur ad actũ voluntatis: licz aliquo modo circunstãtie exteriores faciãt ad maiorẽ volũtatis damnatõem. Si autez sint nomia dicunt quantitatẽ ex parte intẽti ⁊ opati. ⁊ tunc nõ est generalis vera. quia opꝰ exterius factuz nõ semp cõmensuratur intẽto. Sepe enis intendit homo facere bonũ magnuz: ⁊ facit paruum: quia parũ habet charitatez. Est tamẽ aliquo modo vera in malis. scz intendẽdo: non dimittẽdo. ⁊ sm ꝙ tãtuz ⁊ quãtũ dicũt quandaz cõparatõem. ꝓportõalitatis. non cõmensuratõem equalitatis. vnde qui intendit multum peccare multũ peccat qualecunqꝫ opꝰ faciat. nõ tamẽ qui parũ intendit: parz peccat maxime si opus multuz deforme fuerit. Ex predictis patet quomodo intelligatur glo. super illud Luc. 12°. Bonus homo de bono the. scz quãtũ inquit bonũ intẽdis: tantuz facis. ¶ Utrũ vltra bone intentõis merituz: addat aliquod merituz exterior actus. Pendeo ad pcẽs possumus loqui de merito duplicit. scz respectu pmij substantialis: vel accidẽtalis. Respectu pmij accidẽtalis: exteriores actꝰ aliquã ratõem merii addunt interiori intẽtioni. vñ glo. super illud ad gal. 6° Tempore suo metemus. dicit ꝙ quãtuz seminamꝰ in opibus tamũ metemꝰ in fructibꝰ. Respectu autẽ pmij substalis: videtur ꝙ actus exteriores non addãt aliquam ratõem meriti nisi dispositiue. scz inquãtum elemosyne multiplicant intercessores p dante. Thob. 12°. Elemosyna a morte liberat. ⁊ pner. 15°. Redemptõ animẽ dimitis: diuitie eius. Et inquãtũ exteriores actus excitant actum voluntatis interiorẽ ad bonuz. ⁊ per cõsequẽs valent ad gratie radicatõem ⁊ conseruatõem: quibus scz gratie habitui ⁊ interioribus actibꝰ eius pmium sbale debet. hec Ric. 2° di. 40. q. 1. ar. 4°. c. De hac materia optime ⁊ copiose tractat Bon. in 2°. suo di. 40. q. 2°. I tribus articulis vltimis. ¶ Utrũ peccans plus demereatur p actũ volũtatis interiorẽ inordinatũ: ⁊ p actum exteriorẽ sil q̃ p actũ interiorẽ tãtũ. Ren si volũtatis actꝰ interior sit eque intensus in deordinatiõe sua sine actu exteriori: sic cũ ipo: nõ magi. demeret peccãs p vtrũq; corũ simul q̃ p interiorẽ tãtuz: quẽ opere cõplẽ nõ põt. Et h dico loquẽdo de demerito itẽsiue. qz tũc nõ ẽ maior ꝓpꝰ ĩ vtroq; sil q̃ in interiori p se. Dicit tamẽ aliqui ꝙ malus actus exterior addit demerituz malo actui iteriori respectu alicuꝰ pene accidẽtalis: saltẽ loquẽdo de actu exteriori q est malus ex genere ꝓpter transitũ eius super obiectuz indebitũ. vndeĩ damnatis plꝰ remurmurabit ꝓscientia ꝓtra euz qui voluit innocẽtẽ occidere ⁊ occidit q̃ cõtra euz qui voluit innocentem occidere: ⁊ non potuit: supposito ꝙ fuerit pesĩ mala volũtate

Si autē loquamur ꝑ vtrumq; extensiue: plus vtrumq; ꝓ bono per vtriq; simul q̃ p intentionē tātū q̃ pluribus nocet: ⁊ plura mala ifert: ⁊ plus delectat peccātē. B Ric. 2. di. 42ª. q.1. ar. 2ª c. ¶ Utrū sola intentio recta sine opere exterior sufficiat ad meritū. Pndeo aut bono habꝫ facultatē faciendi opus exterius: quod preceptuꝫ est: aut non si sic plena voluntas ponit effectū si affit facultas. alꝫ si non ponit cuꝫ possit: non vult plene: ⁊ simplene. ⁊ pigre sicut piger qui vult ⁊ non vult. Et dicit Hug. in quadā omel. q̃ nemo ꝑ bona voluntate sibi blādiatur: imo ꝑ dilectione cordis mēs lingua ⁊ manus requiratur. Distinguit tamē q̃ aut ei occurrit tēpus ⁊ locus necessario implēdi preceptū. puta quia vult elymōsnā dare: ⁊ occurret ei aliquis cui vidꝫ ne cessitatē extremā pbabiliter imminere. nisi subueniat ei. ⁊ nūc sola intentio non sufficit ad meritū: imo etiā talis trāsgredit mandatū. Aut non occurrit ei tēpus necessitatis: ⁊ indigētie rationabilis. vel ꝓgrutatis. ⁊ tunc etiā intentio sola ei non valꝫ ad meritū. liberat tamē eū a transgressione. q̃ p̃ cepta affirmatiua nō obligāt nisi p tēpore necessitatis. Si autē bono no habeat facultatē operādi: tunc sola bona intentio sine opere exteriori sufficit ad meritū sbalis p̃ mū: non autem accidentalis. Deus enim neminem obligat ad impossibile. ⁊ ꝑ tali potest intelligi illud Greg. in quadā omel. Non est mānꝰ vacua a munere: si cordis area repleta fuerit bona voluntate. B Ric. 2ª. di. 41ª. q.1. ar. 1. c. ¶ Utrūꝫ ad meritum sufficiat intentio fm habitū. Pndeo intentio fm habitū potest intelligi triplicit. vno modo ita q̃ consistat in solo habitu respectu principij operationis: ⁊ continuationis eius vsq; in finē. Et hoc nō sufficit ad meritum. quia non est ipsius operationis principium. Alio modo ita q̃ illa intentio fit actualꝫ respectu principij operationis. non tamē respectu totius continuationis eius vsq; in finem. Et sic dicit quidā q̃ tota operatio est meritoria in virtute actus ipsius intentionis: per quaꝫ illa operatio fuit incepta. 3ª mō ita q̃ sit i actu respectu principij operationis explicite. Ita q̃ explicite intendat operationem incipere ⁊ cōplē. Sꝫ respectu totius continuationis nō manet intentio in actu explicite: ⁊ implicite. sicut homo in volendo quicquid est ad finem actualiter. Implicite tamē vult ipsum finem. ⁊ sic dicunt quidam esse necessariuꝫ ad hoc q̃ tota operatio fit meritoria. q̃ illa intentio fit in actu explicite vel implicite p̃ totā operationem a principio vsq; ad finē. B Ric. 2ª di. 41ª. q.1. ar. 2ª. c. Sedꝫ aliī Bonī. ad hoc q̃ aliqua operatio sit meritoria sufficit relatio eius habitualis i deū. Et potest dici hec relatio habitualis duplicitēr. vno mō quādo quis operationēꝫ aliq̃ refert ad deū actualiter in principio illius operationis: vel etiā alterius: ad quaꝫ illa cōsequēter se habꝫ. Si autē operationēꝫ alterius generis inceperꝫ: oportet q̃ in tēdem referat: ad hoc q̃ sit meritoria. Alio mō dicit hec relatio: sive intentio habitualis quādo nō est pcogitatio in actu ꝑ ro. vt cuꝫ ex sola ꝓsideratione boni exterius ipsa charitas propter vel aliqua alia virtus charitate informata: ad illud opus inclinat. vt cuꝫ vir religiosus obedit plato sibi principiendum si nihil cogitet ꝑ ro: ⁊ tātū consideret obedientie bonuꝫ. B Bonī.

De vicijs ⁊ peccatis in cōmuni. ti. 6ª.

Deinde considerādū est ꝑ habitibus malis: B è ꝑ vicijs ⁊ peccatis in cōmuni. ⁊ est habitus. prout ꝑ eo B loquimur: qualitas difficile mobilis. Est autē aliqui habitus bonus: aliquis malus. habitus bonus dicit qui disponit ad actuꝫ conuenientem naturē: sicut actus virtutis humane nature conuenunt. quia sunt fm rationē. Actus vō vicioꝝ humane nature disconueniunt. quia sunt ptra rationem. Dicēdū autē est primo B ꝑ vicijs ⁊ peccatis in cōmuni. In spāli vō ꝓsiderabit ꝑ eis. J. enim tractabit ꝑ virtutibus in spāli. vbi inerta virtūq̃ virtutes spālem agēt ꝑ spāli vicio sibi opposito. p eo q̃ op. posita in rta se posita magis elucescunt. ¶ Circa vitia autē ⁊ peccata i cōi cōsiderandū primo ꝑ ipsis. 2º ꝑ subiecto peti. 3º ꝑ cā eius. ¶ Circa primuꝫ primo videndū est quid sit peccū. 2º ꝑ diuisione peti. 3º ꝑ comparatōē peccōruꝫ adinuicē. Quātum ad primū sciendū q̃ fm Aug. 22º li. ptra fausti. Peccū è dictū l factuꝫ l ꝓcupitū ꝓ legē dei. Et sic hec diffinitio est peccati actu alis mortalis. q̃ est peti actualis. dicit ibi q̃ è dictū vl factū vl ꝓcupitū fm actū tripliciter potētie s. interpretatur. opatie. ⁊ affectie. q̃ vō è mortalis dr ibi q̃ est ptra legē dei peccū. n. venale dr peccū fm rōem ipsi peccati ⁊ i ordine ad peccū mortale nō. n. est ptra

legem dei. quia venialiter peccans nō facit quod lex prohibet: nec est pretermittit illud: ad quod lex obligat p preceptum. Iz facit preter legem: quia non observat modum rationis quem lex intendit. Tenetur autem ibi si vl' distinctie: sed membrū vltimum intelligitur precise: reliqua vero minime. vnde sensus est q omne peccatū aut est dictum: aut concupitū: aut factum. aut factum ⁊ concupitum: aut concupitum tantum. Intelligitur autē dicta diffinitio de peccato cōmissione: non de peccato omissionis vel sumitur ibi factum communiter: put extenditur ad operationē: ⁊ ad cessationem ab opere: sm quem modum bō nihil operans requisitus quid faciat. respondet se quiescere. hec Ric. 2°. di. 35°. in expositōe littere. ¶ Potest autem hic queri vtrum omne peccatum sit voluntarium. Rendeo q sic. vnde Aug⁹ li. 1. retractacio. c. 12°. ⁊ li. de vera religione. peccatum inquit est adeo voluntarium: qō si non sit voluntarium: non est peccatum. Nam peccatum originale est voluntarium voluntate aliena. sez Ade. peccatum vero actuale mortale: est voluntarium voluntate ꝓpria. sez peccantis. venale vero quoddam est voluntarium voluntate propria: ⁊ simpliciter. vt illud qō fit ex deliberatione sicut mendacium iocosum. Quoddam est voluntarium medio modo. sez partim volūtate. ez Ade qui illud deliberatione voluit: et quo corruptō se cura est. et qua in nobis oriuntur motus inordinati: qui dicuntur esse peccata venialia partim voluntate propria. ut illud qō consurgit ex repugnantia carnis ad spiritum: vel corruptionis virium anime. tale enim peccatum ⁊ si non sit a voluntate ꝓpria antecedente oritur tamē a voluntate cōcomitante: ⁊ non ꝓhibente. vel nō peccanti: cum possit peccare. vel prohibere. Iz enim sit status aliquis in quo necesse è aliquem in aliquod peccatum determinatum cadere. potuit tamen illuz statum precauere. ⁊ ideo si non peccat: imputatur eius voluntati. licz illud tūc prohibere non possit. Ideo dicit voluntariuz quodāmodo sine interpretatione. Et sm Aug⁷ quodammō tenet rationez culpe: quodāmodo pene. vnde dicit q quia homo peccatuz vitare nō voluit cum potuit insticum est eis: vt cum vult nitare non possit. ¶ Si obiciatur q super illud ꝓuer. 24°. Septies i die cadit iustus. dicit glo. singulis diebus per necessitatē vel fragilitatē carnis: vel volētes vl' inuiti peccamus. dō q ibi dicitur multus aliquis peccare: non per omnimodam nolitatis priuatōem ⁊ per priuatōem voluntatis plene sine cōplacentie. sepe. n. displicet nobis q sic inordinate monemur. loquitur etiā de necessitate venialiū generaliter quantuz ad omnia venialia: nō quātū ad hoc: vel illud determinate: nel etiā quātū ad aliquod genus venialis: vt in innocente forti qui nō pōt omnino nitare motū carnis. licet nitare posset hac hora nel illa. ⁊ hunc motuz nel illum. hec Boē. in 2° suo di. 41. q. 2. ar. i. c. Exēplū huius est i nauicula existente in mari perforata in pluribus locis: cuius quidem nauta potest quodlibet foramen sibi demōstratum obturare: non omnia simul. ⁊ ideo licz posset prohibere introitum aque per vnum foramen. nō tamen oēm aque introitum quia dum vnū obturat aqua per aliud intrat. Dicit autē omne peccatuz voluntariuz. qz cauſaliter solus actus nolūtatis qui est velle est peccū formalit' tamē ⁊ quasi essentialiter è peccatum. nō tantū actus nolitatis: ⁊ etiā aliarū virium anime que possunt dicere per habita virtū in se existētē actuz vitiosū. Instrūmentaliter vō ⁊ materialit' actus organez. ⁊ act⁹ in materia recepti. vt homicidū fornicatio. sunt peccata. Ratio huius est. quia peccatuz est auersio a deo: ⁊ conuersio inordinata ad creaturā. vñ Aug⁹ dicit li. de li. ar. q peccatū è spreto icōmutabili bono: immutabilibus rebus adherere. Non solū autē nolitatis ⁊ etiā intellectus p actuz suū: put a discredendo auertit se a deo: ⁊ cōuertit se ad creaturā inordinate. sīl irascibilis ⁊ cōcupiscibilis. licz sm se non auertant se a deo. qz deuz sm q sūt vires sensitue. nō attingunt. tamē inquātū a nolūtate monētur. ⁊ inquātū aliquid ꝓtra rei ꝓceptuz assignāt: quasi in alio ⁊ p aliud se a deo auertunt Ibi Hual. ¶ Adhuc nō q assignari pōt differētia inter vitū. peccatū. culpā ⁊ demeritū. licet sepe vnū p alio sumat'. vitū. n. est carētia habitualis dispositōis quietē naturē rei. vnde dicit Aug⁹ 3° de li ar. qō perfecte nature deesse perspeceris: illud noca nicium. Peccatū vō est carētia actus debiti: quo ad peccatū omissionis: vel carētia rectitudinis in actu et eo q declinat a regula sua. Culpa autē est in actu non recto: inq̃tum est in potestate voluntatis. Demeritū vō è culpa p ꝓpatōem ad retributōez.

Sequit̃ vidē ꝛ 2ª ſ. ꝛ dimiſſione pcti
Circa quod ē ſciendū ꝙ mgr ſen-
tentiaꝝ lib.° 2° dis.42.innit ſep-
tē dimiſſiōes pcti ſm cā ꝓpationē ſeptmplī
cem.pōt.n.ꝓpari pctiñ p̄ ad cām er q̄ bz
actū.ꝛ ſic dimidit i originale ꝛ actuale.2°
ad pnā ad quā terminat.ꝛ ſic dimidit in
mortale ꝛ venale.qñ.n.qs peccādo ab vl
timo fine auertit quātū ē er nā pcti ꝛ vtu
ꝛ peccātis:irrepabilit labit.qa pn̄cipū vi
te ſubtrahit.ꝛ ō ille dicit peccare mortali
ter et nalit puniēd°.q vo peccat extra auer-
ſionē a xo er ipſa rōne pcti repabilit xor
dinat.qa pn̄cipū vite ſalutat.ō dr peccā
re venalit.qa.ſ nō ita peccat ꝙ pnā inter
minabilē mereat.Unde Aug° ſup Job.Cri
men eſt qd dānationē mereat.venale aūt
eſt qd non mereat dānationē.crimē noīat
pctiñ mortale. Opponit igit mortale ꝛ
venale ſiē repabile ꝛ irrepabile.b dico p
pn̄cipū iter° nō aūt p ꝓpationē ad dānā
tionē.q repare pōt oēm infirmitatē.3° cō-
parat pctiñ ad motuū.ꝛ ſic dimidit i pec
catuz er amore mali inſāmante. ꝛ pctiñ
er tumore male humilitāte.q dimiſſio ponit
ab Aug ſup illud ps. Incenſa igni ꝛ ſuf-
foſſa.vtrūq; tū bozꝝ reducit ad amorem
ſui. Jō n bō vel bona appetit vel mala re-
fugit qa ſe diligit.vñ dicit Aug° 14° ꝛ ci.
dei.ca° vlti ꝙ ciuitatem Babylonis facit
amor ſui vſq; in ꝓtemptū dei.4° ꝓpat ad
actū ſubſtrahuz.ꝛ ſic dimidit in pctiñ cor-
dis.oriſ.ꝛ opis.ſm Hiero.ſup Ecc.5° ꝓpa
tur ad pſonā offenſam.ꝛ ſic ē dimiſſio pcti
i ꝛei in ſe ꝛ in ꝓximū ut bz etiā ab Jſiō.
i li° ꝛ ſū bo.6° ꝓpat ad pceptū cui oppo
nit.ꝛ ſic dimidit in delictū ꝛ cōmiſſū ſine
in pctiñ omiſſiōis ꝛ cōmiſſiōis.ſmū eſt ſ
pceptū affirmatiū.2ᵐ ſ negatiū.Et ē delī
ctū carentia act° debiti. Cōmiſſū vo eſt ca
rentia boni debiti in aliq actu voluntatis.
vñ nō oz ꝙ delictū materialit ꝓſiſtat i ali
quo actu.qa non oz ꝙ carentia act° debiti
cōſiſtat in aliq actu ſubſtrato illi carentie.
Hec etiā ſm Ric.2.dis.35.q.1.arti.ꝑ.c.delī
ctū pſupponit nectio vel includit aliquem
actū tāq; ſui cām vel occaſionē. Sz obiciē
ſ ꝓ.qa delictū ē pctiñ actuale. q ꝓſiſtit
in aliq actu. Preterea.oē pctiñ ē delictū q
ꝓſiſtit in aliq actu voluntatis. Ꝙ pctiñ
actuale ſm ꝙ dimidit ſ originale.non eſt
tñ act° debiti formaliter ſ etiā omiſſio actus
debiti.ꝙ tpe q debet. Voluntatū etiā non
tū dr act° voluntatis ſ etiā illud qd eſt in
potētia nra ut fiat vel non fiat.et 3° debi.
e.ſ. vñ ipſū velle dicī pōt voluntatū igitū
ē in ptāte voluntatis velle ꝛ nō velle. 7° cō
parat pctiñ ad vitā q oriūt er ipso.ꝛ ſic
dimidit in ſeptē vitia capitalia.ꝛ quib° re
quire infra vbi agēt ꝛ cā pcti ſm ꝙ vnū
pctiñ ē cā alteri°. ¶ Inuenit etiā ꝛ alie
dimiſſiōes q tū ad has pūt reduci ut illa q
dimidit.j.ꝛ cāi. In concupiſcētiā carnis.cō
cupiſcentiā oculoꝝ.ꝛ ſuperbia vite.reducit
ad illā q ē er pte motui.Sicut illa q Jſi. di
cit pctiñ in pctiñ er malitia er infirmita
te ꝛ er pigritia ꝛ qb° infra dicēt. Illa vo
dimiſſio q Greg°.2° mozal.dimidit pctiñ i
pctā carnalia ꝛ ſpūalia.reducit ad illaz q
ſumit penes act° ſubſtratos.Et ſm qd di
cit idē Gregl.Septē capitalū vitioꝝ gnqs
ſūt ſpūalia ꝛ duo carnalia.pctā qdē ſpūa-
lia dicit q pficiūt i delectatiōe ſpūali.car
nalia vo q in carnali. ut gula ꝛ luxuria.
vñ.2ª Cori.7° Mūdem° nos ab oī inqna
mento carnis ꝛ ſpūs.Sicut ad Gal.5° vbi
dr.Manifesta ſūt opa carnis ꝛc.Caro ſm
glo.idē ſumit ꝙ boie carnalit viuente.
ꝛ ō illa dicit opa carnis.qa fiūt a carna
li boie. Dicit aūt ſpālit ꝛ luxuria.i.Cori.
6° Qui fornicat in corp° ſuū peccat.quia
etiā i b pctō quedā iuria fit corpi dei inor
dinate maculat. Auaritia vo q cuz pctis
carnalib° numerat ad Eph.5° accip.ꝙ in-
ſtū res in q delectat auar° eſt corporalis
ſ ipſa delectatio ptinet ad ſpūm.ꝛ ideo ſm
Gregl. eſt ſpūale pctiñ.

Sequit̃ videre ꝛ 3ª ſ. ꝛ ꝓpatione
pctō ꝛ ad inuicē. Circa qd nota ꝙ
vnū pctiñ dr in ai° vel grauī° alio
duodeci modis.ꝑ causalitate ut pctiñ dia
boli cui° iniuria mors introuit i orbez ſre
2° gnālitate ut pctiñ Ade qd in oēs boies
ſe diffudit.3° enormitate ut pctiñ iude. 4°
ingratitudine ut pctiñ ai° q plura grātuz
dona recepit.5° picolofitate ut pctiñ igno
rantie.6° inſepabilitate ut auaritia que vi
tys alijs cū boie ꝓſenſcēdo ſola inuenie-
ſcit.7° importunitate ut ſuperbia q etiā qſq;
er bonis opib° ꝓſurgit. 8° ꝓnitate ut lu-
xuria.9° maiori gr̃e impugnatiōe ut pec-
catū in ſpūm ſcū. 1° offenſe magnitudine
ut idolatria.11° maiori reſiſtēdi facilitate
ut pctiñ Ade.12° maiori imperfectitate ꝛ li-
bidine.ꝛ ſic pctiñ cuiuslibet generis fieri
pōt altero maiō. Et hi modi ꝓſiuenunt a
doctorib° assignari.ut dicit Bon.2.dis.35
q.2.circa litterā. pōt etiā addi pdicus ꝙ

ynũ peccũ dicit graui⁹ alis ceteris paribus. Uno mõ rõne obi principaliorus. Inuenuntur ẽ ⁊ alij modi. ꝗ ꝗ sufficiant ad ꝑns tanꝗ magis cõsueti gra bzeuitati.

Obijc. Sed aut ꝗ b qd dictu est in 2ᵒ mõ. s. qꝑ luxuria est peccũ graui⁹ pnitate. qz Greg. dicit i moral. qꝑ peccã carnalia sũt minoris culpe qꝑ spiralia. nõ ꝗ luxuria est grauius peccũ qꝑ peccã spiralia. Ad b dicẽdũ. qꝑ uerbũ Gregi. nõ dz intelligi qꝑ ꝗlibet peccũ spiale sit maioris culpe qꝑ libet peccũ carnale. sz qz cõsiderata sola ꝛõia spiralitatis ⁊ carnalitatis: granioza sũt peccã spiralia ceteris paribus. cuius rõ est. qz ꝗto est vehementiꝰ impulsiuũ. tanto bõ minꝰ peccat. peccũ autẽ carnale bz vehemẽtiꝰ impulsiuũ. i. ꝓpiscentiã carnis nobis innatã. ⁊ ideo incõtũ brꝰ est minoris culpe. qꝑ aut ꝑ dictũ est. qꝑ luxuria est graui⁹ peccũ. pnitate. intelligit nõ qꝑ offensa sit granior. ꝗ qz ꝓpter maiorẽ pnitatẽ est ibi pugna maior. ⁊ p ꝗns culpa minor vt dictũ ẽ. Ad ro dicit. 2ᵒ. ubi qꝑ peccã intẽperãtie sũt maxime exprobrabilia. puta gula ⁊ luxuria. b p tanto dicit. qa sũt circa delectationes illas q̃ sũt cões nobis ⁊ bruutis. vñ qdãmõ bõ p b peccã reddit brutalis. ⁊ inde est qꝑ sic dicit Greg. sũt maioris infamie.

¶ In q̃ potẽtia aie est peccũ. ti. septimꝰ.

Posita cõsiderãdũ est de subiecto pcti. Circa qd sciendũ qꝑ i peccto tria pnt cõsiderari. pmus est ipse actꝰ vel omissio cius. sedz. 2ᵒ est ꝗnis actꝰ vel omissionis ordinatꝰ. 3ᵒ est culpabilitatis ꝗnis ordinationis rõ. hic n. accipitꝰ peccũ ꝓ culpa. Primus ad primũ bor triũ ille potẽtie sũt fm pcti. p q̃s dicit. ille actꝰ q est peccũ. Primũ ad 2ᵒ idez est dicendũ. b excepto: qꝑ actꝰ dicitur est i illa potẽtia a q̃ dicit. sic in subiecto immediato. ⁊ mediate ipso actu est in potentia sic in sbo. Primũ ad 3ᵒ omne peccatũ est in sola voluntate. vt in sbo. Et sic dicit Augi. in liᵒ de ordinꝰ aiabus. Nec non nisi voluntate peccat. bz tũ malus actꝰ rõnem culpe nõ incõtũ est in voluntate ꝗ incõtũ est a voluntate. vñ Augi. li. de li. arbi. Culpa ẽ malũ qd facimꝰ pena vo malus qd patimur. b Ricd. z. di. 41. q. 2. ar. 2ᵒ. c. Quid de inordinato motu sensualitatis. nũquid est in sensualitate sic in subiecto. Ꝗ sensualitas pot duplicit cõsiderari. Unoᵒ fm se ⁊ sic nõ est ꝗm peccũ. qz sic est cõis nobis ⁊ bruutis. Alioᵒ in ordinatiõe ad rõnẽ. s. incõtũ est a rõne pluasibilis. ⁊ sic pot ẽ peccatũ in ea. Sciendũ aut ꝗ inordinatio sensualitatis qũcq est sine omni culpa. cuz etiã qũcq vitari nõ possit. vt qñ voluntas nõ est cã illiꝰ inordinationis. nec ꝓmittẽdo nec omittẽdo. nec antecedẽter. nec ꝓcomitanꝰ. Qũcq aut est culpa venialis mãlter in sensualitate. formalit aut nunqꝗ. ꝗ i voluntate. Et b est qñ insurgit inordinatio in sensualitate p negligentiã voluntatis. tũc n imputat voluntati ꝓ culpa veniali. ꝓter difficultatẽ refrenãdi sensualitatẽ ⁊ regendi. Et sic dicit magr sen. li. 2ᵒ. di. 24. qꝑ si in motu sensualitatis tũ illecebra peccti tenetur. veniale ac leuissimũ peccũ est. Qũcq etiã inordinatio sensual tãt imputat voluntati ꝓ culpa mortali. qñ. s. est ꝗ actum ꝓhibitũ. vt insurgẽs ex voluntatis imperio deliberato. Semp. n. inordinato voluntati in nobis est vitiũ. ⁊ peccũ fm qꝑ peccũ distinguit ꝗ culpa ⁊ demeritũ. Et fm b dicit Augi. li. de li. ar. sũt qdam facta de necitate improbãda. vt vult bõ facẽ recte ⁊ nõ pot. Quõ aut dicant peccũ ⁊ culpa. dictũ est. s. ti. precedẽti in fi. primi ar. b Ricd. z. di. 24. q. 4. ar. i. c. Unõ aliq̃ breuit sic distinguit. s. qꝑ motꝰ carnis cõtingẽ pot vel ex calefactiõe corporis sine aliq̃ appbensione mentis. sic cõtingit in somniẽdo. ⁊ sic nõ ẽ culpa. vel ex appbensiõe mẽtis. ⁊ sic ẽ culpa. b Pe. z. di. 24 q. 4. ar. i. c. ¶ Sciẽdũ aut qꝑ peccũ tam spiale qꝑ carnale pot ẽ in rõne. absq̃ b qꝑ oriat a sensualitate. vñ Augi. 14. de ci. di. 2. c. dicit qꝑ q oia aie mala putãt ex corpe accidisse. sũt in errore. b Augi. pot n. bõ elige actũ gule ⁊ luxurie nõ incitatꝰ aliq̃ passiõe. frequẽter tũ peccã carnalia oriũt ex sensualitate. vñ cũ Augusti. i. z. de tri. c. 17. in pgressu pcti ꝓparat sensualitatẽ sapẽti. inferiorẽ rõne mulieri ⁊ superiorẽ rõne viro. nõ logr nisi de peccto qd oriũt ex passiõe. Illa vo glo. q̃ dicit sup illud ps. Altaria tua do vir. nullo⁰ oriri pot aliq̃ mala suasio in tenuit carnis me desiderũ ꝓmouerit. Intelligit de peccto carnali ⁊ de suo mõ oriẽdi vt in plurib⁹. Superior etiã portio rõis pt sine inferiori peccare tã mortalit qꝑ venialit. tã peccto carnali qꝑ spiali. Et sumit b rõ. pnt ꝓbendit intellectũ ⁊ voluntatẽ. b oia Ricd. z. di. 24. q. 4. ar. 2. c. Sz nũqd pot esse peccũ mõtale i inferiori portiõe rõis. sine ꝓsẽtia

superiori. Ꝓ q̃ nõ sine cõsensu inquãtũ ꝓcesso vel interpratione. vñ Angl. 12. de tri. c. 7. dicit q̃ si illecebra petãt sola cogitationis delectatione teneat: superioris rõis anexorate cõsilij mẽbra retineant. ⁊ nõ ex bibeant arma inigratis petõ. sic hũdũ est vt velut cibũ vetũ mulier sola ꝓmedat. Ex his ꝑz q̃ nunq̃ ꝑ solã operationẽ pro nõis inferioris exhibent mẽbra inigtati arma petõ. qõ facit gs cũ mortali peccat. B aũt sic declarat fm Bon. 2. dis. 24. pte 2. q. 2. ar. 2. c. Petũ mortale dicit ordinationem a deo. q̃ est cũ cõtemptu ⁊ cõsensu. talis. n. ordinatio est ꝑ auersionem. Et B est ptis superiori. aus. n. est auerti cui ius est cõuerti. cõsentire vo eius est eius iudicare ⁊ regere. B aũt est ptis etiã superioris. Et ideo nõ põt aliqõ petũ mortale esse in nobis qõ nõ superior pte imperet. ⁊ i d ipa nõ ordinet. põt tũ inferior portio sine superiori sicut mulier sine viro: ꝓmedẽ. i. delectari. Et B patet in ꝓgressu tẽptationis ⁊ delectationis carnalis. qñ incipit a sensualitate. tũc. n. primo delectabile offert sine principit. 2ꝰ delectatio aduertit. 3ꝰ i id ad qõ delectatio trahit cõsentit vel dissentit. Delectabile percipere est sensualitati. delectationẽ aduertẽ est inferioris pte rõnis q̃ hz diiudicare interiores motꝰ qõ nõ est pte sensitiue. Diffinire aũt an delectatio sit amplectãda vel refutãda est superioris portionis. Contingit igit delectari ad apprehensionẽ delectabilis ex auersione delectationis ⁊ B ẽ sensualitati ⁊ est petũ veniale. Contingit iterꝯ delectari pꝰ aduersionẽ delectationis ex tũ plenũ cõsensũ deliberationis. Et B est inferiori pte. Et aliqũ ẽ veniale aliqũ mortale. ⁊ tũc dicit ꝓmedẽ sola mulier. Contingit iterũ delectari pꝰ aduersionem delectationis ⁊ pꝰ plenũ cõsensũ deliberationis. Et tũc dicit ꝓmedẽ vir ⁊ est petũ mortale i his petis q̃ actus est i prohibitione. vñ satis difficile videt discernẽ qñ sit biꝰ delectatio mortalis qñ venialis. põt tũ sic discerni. Quia aut illa delectatio statim repellitur ⁊ tũc est veniale p petũ auertẽtẽ. ⁊ B põt ẽ triplicit. q. aut placet ipa delectatio ⁊ operis cõsumato. si. l. facultas adesset. ⁊ tũc ꝓmedit tam vir q̃ mulier. ⁊ tunc ẽ plenus cõsensus rõis superioris. ⁊ est peccũ mortale. B dico in his generibꝰ petõꝝ q̃ sũt ex genẽ suo mortalia. Aut placet delectatio ꝗ displicet peti ꝓsumato. ⁊ tunc est ꝓsensus semiplenꝰ. ⁊ tũc dicit fm Bon. ibi vom vbi. s. ⁊ Alex. an. 2. t. 2 c. de petõ cõsensus. ar. 2. o. sola mulier mãducasse. ẽ tũ ibi petũ mortale. q. nõ tũ rõ inferior. ꝗz etiã superior ꝓsentit i illã delectationẽ. Aut vtrũq̃ displicet. sũpa interior delectatio ⁊ operi cõsumat. Et tũc aut nõ aduertit periculũ delectationis: nec repellit eã. ⁊ tũc peccat ꝗ nõ mortalit. q̃uins tũ peccat q̃ si statim virilit repulisset. Aut periculũ aduertit nec illã delectationem repellit. ꝗ revolui mentez in biꝰ cogitationibꝰ sinit. Et tũc fm magros peccat mortalit. qz lz ibi non sit cõsensus expsus: est tũ interpratuꝰ. ⁊ ꝓmedit sola mulier fm Bon. ibidẽ. Petũ tũ illud int putat viro. i. superiori portiõi. qz cũ eaz cõpecẽ teneret nõ ꝓcepsenit. Aliqui tũ negant i illa cõpsecẽdi negligẽtia esse mortale petũ q̃ tũcunq̃ gs aduertat periculũ. Quicqd tũ sit de B: via tutior est tenenda Et si alicui B cõuingat sanũ est cõsilium. q̃ de ipo sic de mortali penitat. Nõ logmur aũt B de delectatione q̃cũq̃ vt de illa q̃ gs delectat cogitãdo de pulchritudine mulieris. ꝗ de illã q̃ surgit ex cogitatione carnalis opis. Ex pdictis patz. q. mulier ꝓmedẽ põt sine viro. qz vir dr tũ tũc comedẽ qñ plenꝰ adest cõsensus. Et tũc vicunt arma inigtatis pstari petõ. qñ totꝰ hõ ibi incencat ad petũ. sine sit peccatũ carnis sine spis. Peccare tũ nõ põt mortalit sine viro. qz nõ põt ẽ petũ sine consensu viri vero vel interpratione. Pz etiã q̃ ꝓsensus in delectatione attribuit mulieri. qz ẽ ꝓsensus semiplenus. ꝓsensus vo in opꝰ attribuit viro. qz ẽ ꝓsensus plenꝰ. Si aũt petũ ꝓsistẽt in sola delectatione tũc cõsensus in delectationẽ posset ẽ plenarius ꝓsensus. Nec tũc ẽ superior pte tũ. ꝗ etiã inferior. vñ nõ tũ dr vir ꝓsentire. qz mouet exterior mẽbra. ꝗ qz mouet voluntate plenaria. Et hãc circũlogẽ Angl. per B q̃ dicit virũ ꝓmedẽ. cũ inigtati arma pbent petõ B Bon. 2. di. 24. par. 2. q. 2. ar. 2. c. q. pꝰ argumẽta. ¶ Ad B nõ fm Ricl. 2ꝰ di. 24. q. 4. ar. 4. c. q̃ si voluntas tamdiu moretur in ꝓplacẽtia cogitate delectationis inordinate q̃ eque p illã morositatẽ ordinet ac si stati ꝓsensisset i actu. tũc portio superior ꝓsentit interpratine. qz tãta negligẽtia equalet tũc ꝓsensui expsso. si aũt portio superior ꝓsentiat q̃ ꝓpleat i ope inordinatio cogitata. tũc ꝓsentit expsse. Illa q̃ inordinatio cogitata aut ẽ de gẽe suo venialis. vt ẽ vbum iocosum ⁊ biꝰ. Et tũc sine

portio supior ꝓsentiat interpratiue sine ex
psse.nō ꝓpter ꝗ peccat mortaliē. Aut ē de
gne suo mortalis vt ē fornicari.occidere
cā vindicte.⁊ hi⁹. Et tunc siue ꝓsentiat ex
deliberatiōe interpratiue siue expsse ē pcz
mortale.qn talis ⁊ tantū delectat i illa co
gitatiōe.q̄ aia tantū ordinat p illā q̄
tum ordinat ꝓsentiēdo ex deliberatione
ꝗ aliqd de dīuis pceptis. Cō placētia vo
illa antecēs rō supior ꝓsentiat expsse vl in
terpratiue est petiā inferiorus portiōis fm
se ⁊ est veniale. Et qd Angl.iz de tri.c.iz.
vult q̄ si sola mulier.i.portio inferior co
medat de re illicita tot⁹ hō dānat. Intelli
git qn mulier ꝓmedit cū ꝓsensu viri inter
pratiuo.ꝗ Ricl.ibidē. ¶ Ex pdictis patet
q̄ ꝓsensus in delectatiōem alicui⁹ actus q
ex gne suo sit petiā mortale.ē petiā mor
tale fm Boē.vbi.s. Et idē etiā vult Ricl.
2.di.24.q.4.ar.4.c.⁊ Alex.an.2.t.2.c de
petō veniali in spāli.q.2.ar.2.c. Tho.aūt
dicit.i^a.2^e.q.74.ar.3.c.q̄ circa ꝗ alīq sūt
diuersimode opinati. Quidā.n.dixerunt
q̄ ꝓsensus in delectatiōem ē tūm petiā ve
niale. Alij vo q̄ est petiā mortale. Et hec
opio vt ipe dicit est cōior ⁊ verior. Con
cordare aūt nolēs dicit. q̄ aliqs cogitās
de fornicatiōe pōt delectari de duob⁹.s.vel
de ipa cogitatiōe.vel de fornicatiōe cogi
tata. Delectatio aūt de ipa cogitatiōe seq
tur inclinatiōem affect⁹ in ipam cogitati
onē.q̄ qdem fm se nō est petiā mortale.sz
qn̄q̄ est tūm veniale.vt cū qs inuitus cogi
tat de ea. Qn̄q̄ aūt sine petō oino.vt cum
qs vtilē cogitat de ea.vt cū vult de ea pdi
care vel disputare. Et iō p ꝓūs affect⁹ vel
delecta⁹ q̄ est de cogitatiōe fornicatiōis nō
est de genē mortalis peti.ꝗ qn̄q̄ est venia
le.qn̄q̄ nullū.vnde nec ꝓsensus i tales de
lectatiōem ē petiā mortale. Et fm ꝗ ē ve
ra opio prma. Dō aūt aliqs cogitās de for
nicatiōe delectet in ipa vel in ipo actu co
gitato.ꝗ ꝓtingit ex hoc.q̄ affectio eius ē
inclinata in hūc actū.vt q̄ aliqs ꝓsenti
at in hi⁹ delectatiōem:ꝗ nihil aliud est q̄
eū ꝓsentire in ꝗ.s.q̄ eius affect⁹ sit inclina
tus in fornicatiōem nullus.n. delectat ni
si in eo qd̄ est ꝓforme eius appetitui.q̄ ēt
aliqs deliberate eligit q̄ eius affect⁹ ꝓforme
t bis q̄ fm se tūt petā mortalia est pec
catū mortale. vnde talis ꝓsensus in delecta
tiōem peti mortalis est petiā mortale: vt
2^a opio ponit.⁊ hīs ꝓcordat Angl iz. de
tri.dicēs. Tot⁹ hō dānabit nisi ꝗ q̄ sine
nolūtate operādi.tūm cū volūtate talib⁹ ani
mū oblectādi.soli⁹ cogitatiōis sentūt esse
petā.p mediatorīs gr'am remittāt.et his
pz q̄ Tho.⁊ Boē.in locis sup̄dictis cō
tenūt in ꝓposita qōne. ¶ Adhuc cū im
mediate sit bitum.s.de inordinato motu
sensualitatis pōt ꝗ quēri de pmis motibus
q̄ sūt inordinati mot⁹ vtq̄ sint petā. Ad cu
ius maiorē euidētiā pmo videndū est qd
sit pmus motus. Est aūt fz Alex.an.mo
tus sensualitatis fm impulsū somnus im
petuose tendēs ad fruitiōem creature dele
tabilis.p ꝗ qd̄ dicit sensualitatis:tangit
ibm in q̄ est pmos mot⁹. Hō tūm q̄ sensua
litas mouet aliqn̄ fm regimē rōnis ad su
stentatiōem nāe.⁊ talis mot⁹ nō est inordi
nat⁹. Aliqn̄ fm impulsū somni⁹.⁊ ille est
pmus mot⁹ de q̄ nūc loquimur.⁊ est inordi
natus.⁊ ideo addit fm impulsū somni.⁊
intelligē q̄ sic se hz sensus ad rōnē fm vi
am ꝓgnitiuā.ita se hz sensualitas ad vo
luntatē fm vīā motiuā.z. vnde sic ꝓgnitio
fm sensū pcedit ꝓgnitiōem fm rōnem.sic
mot⁹ sensualitat est pōr motu volūtatis.
⁊ ideo bñ dr q̄ pmus motus est mot⁹ sen
sualitatis. Ad qōnē vo ꝓpositā. respōdet
aliq distinguēdo inter motū pmo pmum
⁊ ille est q̄ pmo insurgit.⁊ non est petiā.⁊
inter motū 2° pmū q.s. postea p occurrit.
⁊ ille ē petiā.qz hz repīni ex q̄ sentit pmo
pmus. Alij dicūt q̄ ois mot⁹ pmus ē pec
catū.sz nō dicit pmus mot⁹ q̄ulq̄ volū
tatē attingit.vnde melī⁹ posset dici.s. q̄ de
lectatio inordiata siue libidinosa q̄ pce
dit a sensualitate inq̄ tūm est p petiā origi
nale corrupta dr pmus mot⁹.⁊ est petiā.
qz debēt ē sūbdita rōni.⁊ mouet indebito
mō ꝓter rōnez.⁊ attingit aliq mō a rōe
nō facientez pmittēte. vel eius radicē non
ꝓmēte. ¶ Sed obijcit.qz sup illud ps.
Irascimi ⁊ nolite peccare.dicit glo. q̄ pm⁹
motus nō est in ptate nra.sz nullus pec
cat in eo qd̄ vitare nō pōt.vt dicit Ang
li de coz.⁊ gr'a.q̄ pmus motus nō ē pcz
R^o q̄ bñ est i ptate nra vitare istū motū
⁊ illū.ꝗ nō oēm.nisi cēt gr'e spālis. Et nō.
q̄ ⁊si q̄libet vis motiua aie peccet aliqn̄
fm surreptiōem veniale rōe corruptiōis
pmus tūm mot⁹ ꝓprie fm qd̄ de eo hic log
mur est tūm in sensualitate.sic pz ex eē de
scriptiōe sup̄dicta.ꝗ Alex. an.2.t.2.c. de
pmo motu.q.1.ar.2.o.

¶ De cā pcti fm q̃ vnum pccatū vicium esse causa alterius.n.8.

Deinde cōsiderandū est ꝛ causa pcti.s.fm q̃ vnū pcatū vicium cē cā alterius pcti inq̃ntum disponit ⁊ inclinat ad ipm. qz vt dicit Augl. Pcatū qd̃ p pniam nō diluit mox suo pondere ad aliud trahit. hi aūt sūt cupiditas:superbia: capitalia vitia: ignorātia:infirmitas:⁊ malitia. ꝛ his igitur videndū est ⁊ primo ꝛ cupiditate. 2° ꝛ superbia.3° ꝛ vitijs capitalib⁹. 4° ꝛ ignorantia:infirmitate:⁊ malitia.Dicendū ē inquā ꝛ oibus pdictis ad pēs ꝓut sunt causē alioꝝ pcatoꝝ.Circa primū igit⁹ sciendū est q̃ cupiditas vt dr.1.Thi.vlt.est radix omniū malorꝝ.Dr aūt multiplicit ꝯ alios.Uno⁹ dr inordinat⁹ appetit⁹ diuitiarū.⁊ sic est spāle pcatū.Alio⁹ dr inordinatus appetit⁹ cumulib⁹ boni tpalis.⁊ sic est genus ois pcti.qz in oi pcto est inordinata ꝓuersio ad ꝓmutabile bonuz vt dicū est.S. 3° mō dr q̃dam inclinatio nāe corrupte ad bona corrupibilia inordinate appetēda.⁊ sic dicit aliq cupiditatē cē radicē omniū pctoꝝ.qz sicē radix arboris ex terra trahit alimentū.sic ex amore rerū tpaliū pcedit oe pcatū.Ib aūt sūt vā ꝯ Hual.nō fm intentiōes aplis:q manifeste loquit ibidē de cupiditate.fm qd̃ ē appetitus inordinat⁹ diuitiarꝝ.⁊ fm ꝑ cupiditas dr radix omniū pctoꝝ.ad similitudinē radicis:q̃ pbet totū arboris alimentū.qz p diuitias pōt omnia q̃dlibet pcatū Ecclias.x. Pecunie obediūt oia. ¶ Sciendū autē fm Bon.q radix aliq̃ sumit gnāliter sic dr libido siue cupiditas cē radix oiuz malorꝝ.qnq̃ gnālit.sic dr esse duplex radix.s.amor male accendēs respectu boni. ⁊ timor male bullitans respectu mali.qnq̃ min⁹ gnālit sic dr q̃ triplex ē radix.s.cōcupiscētia carnis.ꝓcupiscēna oculorꝝ.⁊ superbia vite.p ꝓparationē ad triplex bonū.s.inferi⁹.interi⁹.⁊ exteri⁹.

Sequit vidē ꝛ 2°.s.ꝛ superbia vbi sciendū q̃ ipa est mātū ois pcti. vt dr Eccl.x° Dr aūt superbia 4°r modis.Uno⁹ dr ꝓtemptus societatis alicuoꝝ.nō ꝓpter nām ꝗ ꝓpter vitā vl mores.vt Hiero.ad Eustochiū. Disce scām superbiā.scito te illis meliorē. 2° dr inordinat⁹ excellētie ꝓprie appetit⁹.⁊ sic est spāle pcatū. 3° dr actualis ꝓtempt⁹ ꝛa.i.nō velle sbdere ꝓcepto dei.Et sic est gnālis cōdiuino ois mortalis pcti. 4° dr inclinat⁹ ex corruptōe ad bi⁹ ꝓtemptū.⁊ sic dr initū ois pcti. ⁊ differt sic a cupiditate. qz illa est in pctō ex pte ꝓuersiōis.⁊ iō dr radix pcti.qz ex delectatōe bita in ꝓuersiōe ad ꝓmutabile bonū sortit⁹ ⁊ nutrit⁹ pcatū. Superbia vō est ex pte auersionis.⁊ iō dr ois pcti initū.qz in auersiōe a deo inuat⁹ ofīe malū.Iz aūt ꝑ sint ꝑa.qz nī ecclasticus ibi logt⁹ de superbia 2° mō dicta. vñ legt⁹ ibidē.Sedes ducū superbor sbuertit⁹ pōt dici etiā q̃ sic est initū omis pcti.hec Hual.Iō etiā q̃ initū pcti triplicit pōt sumi.s.aut ꝓut dicit recessū a lege maiestatis.⁊ sic dr superbia sint ꝓtempt⁹.Aut a lege veritatis.sic dr error.Aut a lege bonitatis.sic dr insipiētia qz ꝓuat⁹ sapiētie.Et sic dicit Crisō.sup illud ps.Ai facie insipiētie mee.q̃ initū ois pcti est insipiēna.hec Bon.z.di.41.in fi.expositiōis lre.

Sequit vidē de 3°.s.de capitalibus vitijs. Circa qd̃ sciendū q̃ ꝑ sūt 7.s.inanis glia.invidia.ira. accidia siue tristicia.qz fm Dam.li° 2°.c.13°. accidia est tristicia aggrauās. Auaritia ventris ingluuies siue gula siue castimargia q̃si castitatē mergēs.Et luxuria.⁊ dicunt capitalia qz sicut caput instat motum in alia mēbra. Ita ipa q̃dāmō instant moti in alia vitia.dū.s.ducunt ⁊ mouent ad ea.Et ꝑ illa ad q̃ nā bōana est ꝓona ex fm corruptiōe ꝓmaria.⁊ iō multiplicant fm ea.Dis aūt ꝓnitas est respectu apparētis boni. Illud g bonū aut respicit spīm fm se.aut spīm in carne.Primo mō pōt cē q̃dr triplicit fm 4°r ꝓditiones ad q̃s est ꝓnus appetit⁹ nī. Appetit n.gs bonū sb rōne dignitatis ⁊ ꝑ superbiam.vel sb rōe ꝓuectatis.⁊ ꝑ inuidiā vel sb rōe securitatis.⁊ ꝑ irā.vel sb rōe gentis ⁊ ꝑ accidiā.Si vō sit respectu boni q̃ respicit spīm in carne.ō pōt cē triplicit fm tres ꝓditiōes sb qbus ipse carnalis appetit bonū.vel sufficētia.⁊ sic ē auaritia.vl ex mulcētia.sic ē luxuria.vl reficētis.sic ē gula.Ib Bon.vbi.s.q.2.vlt medū. Sciēdū aūt q̃ fm Bon.ibidē inrta pn⁹. inanis glia vno⁹ dicit appetitū dignitatis.⁊ excellētie.⁊ sic ē idē cū superbia.⁊ ē vitū capitale qz animū directe mouet ad dignitates ⁊ excellentia appetendā. Alio mō dicit appetitū laudis.⁊ sic ē filia superbie.

Sequit vidē de 4°. s. de ignorātia. infirmitate ⁊ malicia. ¶ Circa qd̄ iciendū q̄ ꝗ sūt aliq̄ mō peccā ⁊ ōdāmo causē peccō. ꝓter qd̄ dicit q̄ peccū est triplex. s. peccū ex ignorātia. peccz ex infirmitate. ⁊ peccū ex malitia. Est igit ignorātia cā accidētalis pcti. sic remotio p bibenti. qz est p̄uatio scie pficientis rōnē. q̄ ꝓhibet actū pcti in q̄ tū dirigit ac⁹ humanos. Infirmitas vo ꝗ intelligit passio appetit⁹ sensitiui. vt Tullius li° 4° de tuscul. q. passiōes aie vocat egritudines. vt cū dr peccū ex infirmitate: ꝗ magis refert ad infirmitatē aie q̄ corpis. Dr ut ⁊ ipa infirmitas aie infirmitas carnis in q̄tum ex ordīōe carnis passiōes aie insurgūt in nobis. eo q̄ appetit⁹ sensitiu⁹ est vtus vtens organo corpali. Dr autē hi⁹ passio infirmitas. qz sic infirmitas corpalis impedit corp⁹ bois in executiōe ꝓprie operatiōis. ita passio aie vbilitat. vel impedit aiam in ꝓpria operatiōe. vtum. s. appetitus sensitiu⁹ aliq̄ passiōe affectus: ē rebellis ordini rōnis. Iz enī appetit⁹ sensitiuus inclinet q̄liq̄s volūtatē sine q̄ peccati nō pficit nō tū nēcio ⁊ sufficient. qz i potestate volūtatis est cōsentire vel dissentire his ad q̄ iclinat. ⁊ iō dr Genē. 4°. Sub te erit appetit⁹ tu⁹ et tu dōnaberis illi⁹. dr igit peccū ex ifirmitate illud peccū. ad qd̄ inclinat appetit⁹ sensitiu⁹ affect⁹ aliq̄ passiōe. ¶ Malitia aūt ex q̄ dr q̄s peccare pōt intelligi malitia habitualis. ⁊ sic dr q̄s peccare ex malitia. qz peccat ex inclinatione habitus. pōt etiā intelligi malitia actualis. sine ipa mali electio dicat malitia. ⁊ sic dicit aliqs peccare ex malitia q̄ ꝗ tū peccat ex electiōe mali. sine etiā malitia dicat aliq̄ q̄ pcedens culpa. ex q̄ oritur sequēs culpa vt cū aliqs impugnat fraternā grām ex invidia. ⁊ hic ac⁹ interior est cā ac⁹ exterioris. Peccat aūt graui⁹ q̄ peccat ex certa malitia ceteris paribꝰ. q̄ q̄ peccat ex passiōe. qz ibi mouet volūtas in malū ex seipsa. ꝗ aūt ex passiōe q̄st ex q̄dam intrinseco impulsa. Hzaurius etiā peccat q̄ peccat ex passiōe q̄ q̄ peccat ex ignorātia. quia ignorātia diminuit ac rōē volūtarij. non aūt passio. vt dictū fuit. ē. ¶ Sciendū etiā q̄ Iz omne peccū sit ꝗ totā trinitatē loquendo dr appropiate: peccū ex infirmitate dicit ē ꝗ pr̄m. peccū ex ignorātia ꝗ filiū. peccz ex certa malitia ꝗ spū sanctū. Sūt autez 6. peccā ꝓprie in spū sanctū. Desperatio. psūpuo. obstinatio. invidēia fr̄ne grē. impugnatio vtutis agnite. ⁊ finalis impenitia.

¶ De virtutibus in cōi. ti. 9.

Posteā cōsiderādū est de habitibus bonis. s. de vtutib⁹. Et p̄ in cōi. vbi p̄ dicendū est qd sit vtus. ⁊ in q̄s ptes diuidit. 2° de vtutib⁹ moralib⁹ in cōi. ¶ Circa pmū sciendū q̄ vtus est bona q̄litas mentis. q̄ recte vtur: quā deus in nob sine nobis operat. Et colligit ꝗ diffinitio ex verbis Augi. ⁊ p̄cipue in 2° de li. ar. ⁊ cōuenit vtutibus infusis. Si vo auferat ꝗ clausula vltima. s. quā deus i nobis sine nobis operat. cōuenit etiā vtutib⁹ infusis ⁊ acq̄sitis. dr aūt vtus bona qz in ea est aliqd bonū. Et sumit ibi bonū nō p bono cōi. q̄ cōuertit ēs ente. ⁊ est in plus q̄ q̄litas ꝗ p bono rōnis fm q̄ dicit Diony. 4°. c. de diu. no. q̄ bonū aie ē fm rōnē esse. ¶ Notandū vo q̄ aliqs male pōt vti vtute sic obo. vt cū malo ientat de ea vel odit eā. vel superbit de ea. Hō aūt male pōt vti vtute sic pnci⁹ vtus. id. s. q̄ vtutis actus sit malus. ¶ Dicit ē aūt vtus fm q̄ de ea nunc intendim⁹ in vtutes morales. ⁊ theologicas. q̄ distinguūt ab invicē ptes obm. qz obm moralū est obm cōmū. obiectū aūt theologicū est ens increatum. ꝗ aliq̄ rōe ꝗ q̄ est sup nrām nāl̄z facultatem. ¶ Moralib⁹ ordinat bō ad seipm ⁊ ad pximū. Theologicī ad deū. vt videbitur. j. Dicendū est aūt p̄ de moralib⁹: p⁹ea de theologicis. Et sic pcedat gradati ascendendo de vtutib⁹ inferioribꝰ ad vtutes superiores ⁊ digniores. Et de moralib⁹ p̄ in cōi: posita in spāli.

Sequit q̄ vidē de 2°. s. de vtutibus moralib⁹ in cōi. Et p̄ de duplici genē ipax. 2°. de sbo ipax. 3° de numero. 4° de nomiatiōe. ¶ Circa p⁹ sciendū q̄ vtutes morales sūt in duplici genē. q̄dā enī nos ordiam ad cōuenēte sū pernā fm illud Epl̄. 2°. Estis enīm cōdit. ordināt inquā: deuādo ad opa meritoria cōuenēt supne. ⁊ de sūt nīā a dei gra. ⁊ iō dicūt ⁊ sūt gratie. q̄dā vo habilitant ad opa nīā moralia. nō aūt ad meritoria. ⁊ ille radicalē sūt a nā. Et sic dicit Dōm li. 2. c. 14. q̄ vtutes sī nāl. s. cō plerūq̄ vo sūt ab operū frequēta. vt vult pōus 2° ethi°. c. 2. ⁊ ꝗ mō sūt politice. De moralib⁹

gratuitis tractat ⁊ intēdit theologus. de politicis pbs. Sūt aūt vtutes mozales ac gste ⁊ infuse fm aliqs diuerse in spē cum ordinēt ad diuersa. vt vtū est. ⁊ hui⁹ snie fuit Tho. 1ª 2ª. q. 63. ar. 4. c. ⁊ Ric. 3. dis. 33. q. p. ar. 2. c. Fm aliqs vo sūt eedē. vñ si in boie pcessāt bitus vtutū mozalū aī grām. illi ydem i adnētu gre granificant ⁊ hui⁹ snie fuit Ro. dis. 3. di. 33. q. 1. ar. 5. c.

¶ Circa 2ᵐ sciendū q oēs vtutes mozales sūt in pte rōnali aie. vt cōprehendū ⁊ intellectū ⁊ voluntatē. h eni vult Aug. 12. de tri. c. 14. Oportet etiā dicē p experiētiaz aliqs bitus esse in appetitu irascibili ⁊ concupiscibili p qs facile obediat rōi. qs ois dicē bitus qn aliēūqs rōnē vtutis. q2 dicit pbs 3. ethi. c. 8. de fortitudie ⁊ tēperātia q vtūtē esse irrōnabilū partiū. s. irascibilis ⁊ concupiscibilis. ⁊ h inqtū participāt aliq⁹ rōnē. p h q uatc sunt ei obedire. ¶ Circa 3ᵐ sciendū q vtutes mozales sūt 4ᵒ. vt habet Sap. 8ᵒ Per vtutes eni mozales ordinat ⁊ regulat bō respectu primi ⁊ sui. respectu primi p iusticiā. respectu sui regulat p prudentiā in actib⁹ rōis. p tempe rantiā in actib⁹ siue passiōib⁹ concupiscibil p fortitudinē i actib⁹ siue passiōib⁹ irascibilis ¶ Circa 4ᵐ sciendū q pdicte vtutes dicunt vtutes mozales. q2 habilitāt ad mozes bonos recte rōni cōuenientes. Dicūt etiā cōsuetudiales. q2 acquirunt ex frequētī bū agē. Dicunt politice. q2 reddūt boiem bū ordinatū int boies. a polis qd est pluralitas. Dicūt etiā pncipales. q2 oēs alie vtutes ad has reducūt. Dicunt cardiales a cardine. q2 sic ois met⁹ bostu est circa cardinē. sic etiaz tota vita actua boīs vtutis fm rōnē rectaz: circa has vtutes versat. Dicūt etiā gnales. s. ad oēs vtutes mozales. q2 in qlibet alia vtute mozali ē aliq pncipa⁹ alicui⁹ eaz.

¶ De prudētia ⁊ eius partib⁹ ⁊ vnijs oppositis. tituls. io.

Deinde cōsiderandū est de vnaquaqs vtutū mozalū in spāli. ⁊ p de prudentia. q sicut dicit Dec. ad Eugeniū. nō tm ē vtutes s etiā auriga virtutū. 2ᵐ de iusticia. 3ᵐ de fortitudine. 4ᵐ de tēperātia. ¶ Dicendo aūt de prudētia sil dicem⁹ de vtutes sibi oppositi. dicit aūt Aug. 4ᵐ p Iulianū. q o. bus vtutib⁹ nō nīsi sūt vtuta manifesta discretiōe p̄ua. vt prudēte temeritas. sed etiā vitia nō in vtute. s q dam spē fallēte filia. vt prudēte astuta. ¶ Circa prudētiā q dicendū ē primo de ipa. 2ᵐ de pti⁹ eiⁿ 3ᵐ de vitijs. 4ᵐ de negligētia q opponit solicitudini q pertinet ad prudētiā. 5ᵐ de vitijs q falsā bīt similitudinē cū prudētia. ¶ Circa primū sciendū q prudētia fm qd dicit pbs 6ᵐ ethi. est recta rō agibilū. Augu. aūt dicit lᵒ de mozib⁹ eccl. q prudētia est amor circa ea qbus adiuuamur ab eis q bus impedimur sagacit eligēs. s h nō intelligit cōtinuit s causalit. i. inq.ᵐ amor mouet ad actū prudētie. Actⁿ aūt prudētie ē triplex. s. p̄siliari. de cōsiliatis ⁊ inuentis iudicare. cōsiliata ⁊ iudicata ad opus applicari p̄cepere. Et iste 3ᵒ actus est pncipalis actus prudētie q2 alij duo ordināt ad istū. vñ pbs dic 6ᵐ ethi⁹ q prudētia ē p̄ceptiua. Illā aūt applicationē facē non pōt intellect⁹ p prudētiā: nisi mot⁹ a voluntate recta. vñ h applica⁹ est ipius recte voluntatis vt monētis. Et est rōis p prudentiam: vt formātis intellectualit p̄ceptuz de faciēdo applicatione p̄dictā. vñ q2 p̄cipuus act⁹ prudētie ē circa agēda: de p̄cōsiliatis ⁊ iudicatis p̄cipe. iō ad eā pertinet solicitudo. q2 vt dic ysiō. ethi. Solicitus dr qi solers cit⁹. s. inqtū aliqs ex qdā ai solertia ē velox ad plequēdū ea q sūt agēda. vñ pbs 6ᵐ ethi. dic Dpter o pari velocit p̄siliata. cōsiliari aūt tarde. Est āt prudētia qtuta i oibus bīnib⁹ grām. q2 quicqs hz grām: hz charitatē. ⁊ p ons oēs alias vtutes. ppē p̄uersionē earū. Dic etiā Gregl. 2. moral. q ecce vtutes nisi ea q appetūt prudēter agāt vtutes ē nō pūt. ¶ Notādu tri q duplex ē industria vita q ē sufficiēs ad ea q sūt de necēitate salutis. ⁊ h ē in oib⁹ grām bīnib⁹. ⁊ etiā in indigētibus regi p̄silio alicuio. q saltē scūt h p̄sulē sibi vt aliqs p̄sulāt. ⁊ bona cōsilia a mal discernāt. Est etiā i pueris baptizatis fm birum. s nō fm actū. Alia ē industria plenior. p qua aliqs sibi ⁊ alijs scit prudere nō tm de necessarijs ad salutē: s etiā de q basicqs ad bīanā vitā pertinētib⁹. Et hoc nō est i oibus bīnib⁹ grām. In pcōribus aūt nō est ita ⁊ pfecta prudētia q. s. ad bonū finē tot⁹ recte vite p̄siliat indicat ⁊ p̄cipit q sola dr prudētia simplicit ⁊ siq in eis ē videat prudētia vel falsa vel saltē est imperfecta. vñ pbs dic 6ᵐ ethi. Impossibile ē prudētē dē ⁊ nō esse bonū.

Circa 2m sciēdū q̄ ptes prudētie ponit tres Tullⁿ in rhetor. sua. s. memoriā. intelligēciā. ⁊ prudētiā Macrobiⁿ aūt fm sniam Platonis attribuit prudētie. 6. ptes. s. rōnē. intellectū. circūspectiōem. prudentiā. cōsiliatē. ⁊ cautionē. Ari. aūt 6° etbi. dicit ad prudentias pertinē eubulias. synesim ⁊ gnomin. facit etiā mentiōem circa prudentiā. x eudoxia sive eustochia. solertia. sensu. itellectu. Prudā aūt pbs grecⁿ dicit q̄ ad prudentiā pertinent. 10. s. eubulia. solertia. prudenⁿ regnativa. militaris. politica. iconomica. rhetorica. phyca. sed ille tres vltime ‘ut ptes prudētie sumēdo ‚prte prudentiā ‚p scia. vel x eis nihil ad pñs. Predictarū āt virtutū q̄dam sūt ptes q̄si integrales prudētie q̄dam sūt ptes sbiective q̄dam sūt ptes potentiales. Illa dicuntur cē q̄ ptes integrales alicuⁿ virtutis. q̄ oz cōcurrē ad pfectū actū eiⁿ. Et tales ptes prudētie sūt. 8. q̄rū. 5 pertinent ad eā fm q̄ dicit cognitiua. ⁊ tres fm q̄ est p̄ceptiua. Circa vo cognitiōem considerant tria. p̄ ipa cognitio q̄ si sit preteri tōrū cē memoria. si pñtū est intellectⁿ. sive intelligēcia sive sensus. q2 sensus prudētie quē ponit pbs 6° etbi. idē est cū intellectu vel dicit ibidē. Dōrū igit̄ brē oz intellectū b oīno esse sensus. 2° cognitiōis acq̄sitio. q̄ si fiat p disciplinā dr̄ eubulias. si per inventiōem dr̄ eustochia ab eu q̄ ē bona. ⁊ stochos q̄ est p̄iecturatio. q̄i bona cōiecturatio. hⁿ aūt ps vt dr̄ 6° etbi. ē solertia q̄ est va medij cōiecturatio vt dr̄. p̄mo posterl.. 3° vsus cognitiōis. s. fm q̄ ex cognitis aliqs ‚pcedit ad alia cognoscenda. ⁊ b pertinet ad rōnē. Rō aūt ad b q̄ recte ‚ciplantria oz brē. p̄ vt ordiet aliqd accomodū ad finē. q̄ pertinet ad ‚prudentiā 2° vt attēdat circūstātias negocij. q̄ pertinet ad circūspectionē. 3° vt vitet impedimēta. q̄ pertinet ad cautiōem. Ille vo occurrūt ptes sbiective alicuⁿ virtutis q̄ sūt eiⁿ spēs diverse. Et sic ptes prudē sūt. 5. s. monastica p quā qs regit seipm. yconomica p quā qs regit vnā domū vel familiā. Militaris. p quā qs regit exercitū. Politica architectonica sive regnativa vl legislativa p quā qs regit ciuitatē vl regnū politica. s. simplicē dicta. sbdito. p quas bñ se bñt ad cōservatiōem politic bñ ordinate. De aūt prudētie dr̄ ut p̄ Ethi. sniaz pbs 6° etbi. c. 5. ⁊ 3. poli. c. 2. Partes autē potentiales alicuⁿ virtutis dicūt virtutes adiūcte q̄ ordinātur ad aliqs secūdarios actⁿ vel mā. q̄i nō bñtes totā potēciā principalē virtutis. Et fm b ponūt ptes prudētie. Eubulia q̄. s. est bñ ‚siliativa. Synesis q̄ est x inuētis p cōsiliū bñ iudicativa fm ea q̄ cōter accidūt. Et gnomin q̄. s. est bñ iudicativa oz in qbus oz aliqñ a cōi lege recedē. Prudētia vo est circa principalem actum q̄ est ‚ceptare.

Sequit̄ videē x 3°. s. x virtus q̄ manifeste est ‚ptia prudētie q̄ sūt ipsa ventiua ⁊ vitia sb ea cōtenta. Sciendū igit̄ q̄ ‚prudentia pōt sumi ‚pnative ⁊ ‚ptie. negative enim non dr̄ ‚prte. ita. s. q̄ dicat mā carentiā prudētie. q̄ pōt esse sine pctō. b mā carētia prudētie ⁊ cōsiliū virtutis includit in carētia iusticie originalis q̄ tota ‚ptiebat aliam. ⁊ fm b oēs alij x fectus virtutū reducūtur ad originale peccatū. ‚pnative aūt dr̄ ‚prudētia in q̄ mā aliqs caret prudētia quā nat̄ est ⁊ oz habē. Et sic est pctū rōe negligētie q̄ nō habet studiū ad prudētiā bñdam. Cōtrarie vo sumit̄ ‚prudētia fm q̄ dr̄ ‚ptio mō movet̄ vel agit prudētē. vt si recta rō ‚psiliū vo agat ⁊ imprudēs cōsiliū spernat. ⁊ sic x alijs seruādis in actu prudētis. ⁊ sic ē pctū fm ‚pmā rōnē prudētie. ‚pnerb. 21°. Thesaurⁿ desiderabil. s. grē ⁊ oleū i habitaculo iusti. ⁊ hō imprudēs dissipabit illud. Nō enim hō ‚prudentiā agit nisi diuertis se a regulis qbus rō prudētie rectificat. Et si b ‚pringat p auersiōem a regulis diuinis ē pctū mortale. si vo ‚pter eas agat sine cōceptu ⁊ extremāto oz q̄ sūt x inuētate salutis ē venale. 13 aūt ‚prudētia sit spāle pctū sic ⁊ prudētia cui opponit̄ est virtus spālis. ē mā pctū gēnale q̄dāmō. s. per participatiōes in ‚ptū. s. in q̄libet pctō ē defectⁿ i aliq actu rōis dirigētis. q̄ pertinet ad prudētiā sic etiā prudētia participat i oibⁿ virtutibⁿ aliqⁿ in ‚ptū ē eaz virectiua. Est āt ‚prudētia gēnale pctū respectu q̄rūdam pctōrū q̄ sūt spās eiⁿ. q̄rū q̄dā sumūt̄ fm p tes eiⁿ potētiales. ⁊ b 13 tres actⁿ rōis. q̄ mā eni ad defectū ‚psiliū circa q̄ ē eubulia ē p̄ciptⁿ sine temeritas. Dr̄. in b p̄ceptatio i ctate q̄. s. aliqs p impetuz voluntatis vel passiōis ferr̄ ad aliqd agēdū prius q̄ diuⁿ medius p q̄s oz ordiate descēdē recte ‚psiliādo. hi āt gradⁿ sūt memoria p̄teritorū. intelligēcia pñtū. solertia i ‚psiderādo futuros euētus. rō ‚ferēs vnū cū alio. ⁊ vcilitas p quā qs acqescit suiis aliorū.

Sub p̃cipitatiõe aũt cõtinet temeritas. dicunt enĩ illa temere fieri que rõne nõ regunt. qõ qdem duplicit cõtingere põt Uno mõ ex imperitia voluntati vel pass ois. Alio mõ ex cõtemptu regule dirigentis. Et hoc 2° pte importat temeritas. p̃cipitatio aũt sic bz ad vtrũq; lz magis respicit primũ. Etiã vo ad effectu indicij circa qõ sunt synesis ⁊ gnomõ est incõsiderato q.s.in recte iudicãdo efficit. et h q cõtemnit vel negligit attendẽ ea et ꝓbus rectum iudicũ ꝓcedit. Ultimum autem ad ipm ꝓceptum qõ est primus actus prudentie est incõstantia ⁊ negligẽtia. Et h enĩ aliquis dr esse incõstãs ⁊ negligẽs q rõ efficit in ꝓcipiẽdo ea q fuit cõsiliata ⁊ iudicata. Sed dr int. qz incõstans efficit in ꝓcipiẽdo q̃si ab alio inpdit. Negligens aũt p effectũ ꝓmpte volũtans. Itẽ negligentia cõsistit in effectu alicui⁹ actus in tentatis ad quẽ pinet electio. Dr enĩ negligẽs q̃i nec diligens. vt dicit ysiõ.ethi. Pigricia vo torpor magis pinet ad executionẽ. ita tñ q pigricia dicit tarditatez ad exequendũ. torpor vo remissiõem i executiõe. ⁊ sicĩ desicia. vel desicia dicit cessationẽ ab executiõe. vñ dr a desinẽdo.

Quedã vo spes imprudẽtie sumunt p ep positionẽ ad ptes q̃i integrales prudentie s qz emẽs ille ordinant ad dirigendum tres p̃dictos act⁹ rõis. hinc e q oes defectus oppositi reducũt ad 4.r p̃dictas ptes. vt incautela ⁊ incircũspectio ad incõsideratiõem. defect⁹ aũt ꝛectitudinis memorie vel rõis ad ꝓcipitatiõem. defectus vo ꝓpudẽtie intelligẽtie ⁊ solertie ad negligẽtiã ⁊ incõstantiã. Dicunt aũt p̃dicta vitia ex luxuria vt dicit Hzegi.21.moral.

Sequit vide de 4°.l.de negligẽtia circa quã sciendũ q negligẽtia pnemit ex q̃dam remissiõe volũtaris p quã cõtingit q rõ nõ sollicitatur vt ꝓcipiat q̃ debet vel quõ oz. h autẽ põt cõtingẽ duplicit. Uno⁰ ex pte eius qõ per negligentiã ꝓtermittit. qõ si sit de necẽtate salutis erit peccũ mortale. Alio⁰ ex pte cõe. si enĩ voluntas sit intũ remissa circa ea q̃ fuit dri. q total ẽ a dei charitate deficiat talis negligẽtia est mortalis. Et h maxime cõtingit qñ negligẽtia est ex cõtemptu. Si vo negligẽtia cõsistat in ꝓtermissiõe alicuius actus vel circũstãte q̃ non sit de necẽtate salutis. nec h fiat ex ꝓtẽptu s ex aliq̃ affectu fervoris q qñq; imp.dit p aliqõ venialemtic est negligẽtia venialis. ¶ Ad hoc nõ q magna negligẽtia ẽ cũl pa.ff.de ver. sigl.magna. Et dicit inta negligẽtia ꝓpe dolũ est.ff.man.si fideiussor. rũsfo.1. Et sicĩ negligẽtia crassa ẽ ꝓpe dolũ ff.de po.qõ nerua.1 fi. Et h negligẽtia crassa scie cõparat. ff.de re.on cũ sec. Securitas parit negligẽtiam ⁊ negligẽtia parit offensam. de pe. di.1. 6 et bis oibus. sup illo vbo Si forte ignoscat Prepẽ negligẽtiam remouẽdus est planus. ex de of. custo. c.i. qõ intellige de negligẽtia crassa fm glo. ibidem sup illo vbo Dm⁰ idone⁰. Nota bilia nisi spãliter notent negligentia esse vitent. ff. de inur. rt. tiẽ apud labeonẽ. Itez negligẽtia que in ꝓtũs rebus est culpãda: ĩ alienis ẽ virtũpãda. C. man. i re mãdata

Sequit vide de 5°.l.de virtus q̃ fili studiorum bñt cum prudẽtia. scilz prudẽtia carnis. astutia. dolus. ⁊ fraus. Sciẽdum igit q circa prudentiam carnis prudẽs dr aliquis duplicitor Uno mõ simplicit. f. in ordine ad finem tot⁰ hũane vite. Alio mõ fm qd.s. in ordine ad finem aliquẽ pticul. rem. sic dicitur prudens aliqs in negociatiõe vl alio bi⁰. Si q prudẽtia carnis sumat fm rõnem absolutam prudẽtie. ta.s.q in cura carnis cõstituat finis totius vite. sic ẽ peccatũ mortale. qz per h aue tit bõ a deo. cũ impossibile sit esse plures vltimos fines. ⁊ sic dr Ro.8° Prudẽtia carnis est inimica deo. Si vo sumat fm rõnẽ pticularis prudẽtie sic est peccũ veniale. Cõtingit enĩ aliqñ aliquem affici inordinate ad aliqõ delectabile carnis sine auersiõe a deo. vñ non ꝓstituit finem tot⁰ vite in delectatiõe carnis. Et sic adhibẽ studium ad illaz delectatiõem nudam ẽ peccũ veniale. Si vo aliqs actum carnis referat in finem honestũ. vt cum qs studet ꝓmestiõi ꝓpter sustẽtatiõem corpis non dr prudẽs carnis. qz sic homo vtit cura carnis ad sustentatiõem corpis vt ad finem. Scien dum aũt q aliqõ peccũ pot habẽ falsam similitudinem cum prudẽtia duplicit. Uno mõ inquantum studium rõis ordinat ad finem qui non est vere bonus sed apparẽs. Et hoc pinet ad prudẽtiam carnis. Alio mõ inquantum aliquis ad cõsequẽdũz aliquem finem bonum vel malum vtit vũs non veris sed simulatis ⁊ apparẽtibus. ⁊ hoc pertinet ad astutiam dolum ⁊ fraudẽ sed ad astutiã ꝓprie quo ad excogitatiõez

bi⁹ viaꝝ.ad volum aūt ⁊ fraudē ꝓprie q̄ ad executōem opis.ſ volus ꝓſiſtit in verbis ⁊ factis.fraus ꝓprie in factis. Dicē tñ vt dicit Augi.4° ꝯ Iulianum. Pnudētia q̄ñq̄ ſumit in malo abuſiue. ua ⁊ aſtutia.q̄ñq̄ in bono. ⁊ ſ ꝓter ſilitudinē vtinus ad alterā. ꝓprie tñ accipit in malo. ¶ Accipit etiā volus abuſiue in bono ſenſu. Sed qd ꝛ ſollicitudie rez tpaliuz.nūqd eſt licita. Ꝑ°.ſollicitudo hec ꝓ tell eſſe triplex. Prima eſt auricia ⁊ auaritie. ⁊ hec eſt mala. 2ª eſt necitatis ⁊ ꝓuidē; ⁊ hec eſt bona. 3ª eſt dubitans ⁊ diffidentie. ⁊ hec etiā eſt mala. Prima eſt ſuffocans.2ª ad bonū ordinans 3ª impedēs Dñs ꝗ Matē.6° dicens: Nolite ſollicitari cē in crastinū.non ꝓ bibet ſollicitudinez 2ª⁰⁰;ſ ꝑmā ⁊ 3ª⁰⁰.⁊ q̄ homo nō cōſidat plus ꝛ ſe ꝗ ꝛ deo. vnde dicit glo.interlinearis.nō laboz pnudētia damnat.ſ ſollicitudo mentē ſuffocans. ¶ Oriunt aūt ꝑdicta vitia ex auaritia. Unde Gregl. 2° moral.ponit fraudē cē filiā auaritie.

¶ De iuſticia ⁊ iniuſticia.ti.xi.

Conſequēter conſiderandū eſt de iuſticia.⁊ primo de ipſa in ſe. 2° de partib⁹ eius. Circa primū dicendū eſt q̄t modis dr iuſticia 1° qd ē iuſtª. 3° de actu eius. 4° de vitio ſibi oppoſito. ¶ Circa primū ſciendū q̄ iuſticia tripliciter pōt accipi. Primo ꝓ ipo iure.vnde q̄ñq̄ dicūt homies de ſuo iure. qd eſt ſua iuſticia. 2° ꝓ actu reddēdi vnicuiq̄ qd ſuū eſt. 3° ꝓ habitu inclinānte ad determinate volūtatem:ad reddendū vnicuiq̄ qd ſuū eſt.⁊ ad gaudendū de opere iuſti.qz vt dicit pbs.1.ethi°. Hicq̄ iuſtum aliqs dicēt nō gaudentē operatiōe iuſta. p mō iuſticia nō eſt vtus.ſed eſt habitus iuſticie vtutis.2° mō eſt actus vtutis. 3° mō eſt vtus. ¶ Nō tñ q̄ iuſticia ſm qd ē habitus vtutis poteſt accipi 4°r modis ſm Ricd.3.di.33.q.3 ar.5.c.Uno mō cōſiſtere ſ. ꝓ q̄libet rectitudine ai.⁊ ſic q̄libet virtus eſt iuſticia q̄dam.⁊ ſic forte ſumit Anſl.li. de veritate dicens.c.12° Iuſticia eſt rectitudo volūtatis ꝓter ſe ſeruata. Alio modo ꝓ rectitudine ꝓ quam homo iuſtificat in cōſpectu dei.⁊ ſic ſumit ꝓ charitate. ⁊ ſic ſumit Augl.li.83.q.q.61. dicens q̄ iuſtª que per cetera diffundit eſt dilectio dei ⁊ proximi. 3° ꝓ qualitez virtute ordinata ꝓ iuſticiā legalem ad bonū cōe. ⁊ ſic eſt idē cum q̄libet virtute differēs tñ ſm rationem. 4° ꝓ habitu determinate volūtatem ad ſimiter volendū ſeruare rectitudinē debitā in operationib⁹:que ſint ad alterez. ⁊ ſ poteſt cē duplicit. Uno mō ad alterez que ē pſona ſingularis. ⁊ ſic eſt iuſticia principalis diſtincta ꝓ eſſentiez a virtutibus aliis. nec debet dici virtus ꝗualis. Alio mō ad alterū qd eſt cōmune. ⁊ ſic eſt iuſticia legalis. ⁊ hec eſt omi virtuti ꝗualis in q̄tum precipit opa ecclia cuiuslibet virtui ad bonū cōe referri.ſm q̄ vult pbus 5° ethi°.c.9. Eſt tñ vna virtus ſpalis diſtincta in eſſentia a virtutibus alis. vnde nō eſt ꝗualis aliis ꝓ ꝑdicationem.ſ ꝓ virtute.

Sequit vidē de 2°.ſ.quid eſt iuſti°. Diffinit aūt iuſticia ſm q̄ cōſiſtit in operationibus ad alterez.ſic enim ꝓprie ſumit.ſic etiam ſ de ea intendimus a iuriſperit. vt inſti.li°.i. Poica.i. ſic. Iuſticia ē oſtās ⁊ ꝑpetua volūtas:ius ſuum unicuiq̄ tribuēs.Uolūtas ibi nominat actum:nō potentiez.ſolent enim habitus diffiniri ꝓ actus.ꝓpetua deſignat ibi q̄ ad rōnem iuſticie requirit q̄ homo habeat ꝓpositum ꝓpetuo ⁊ in oibus iuſticiā obſeruādi. Oſtans vo deſignat q̄ oportet q̄ in hi⁹ ꝓposito firmit pleueret. Ius ſuū vnicuiq̄ tribuēs deſignat actū iuſtice per cōparationē ad ꝓximam mām ⁊ obm.alioqn enim ponit nomē actus ꝓ habitu q̄ per actū ſpecificat.habitus enim dicit ad actuz. obiectū enim iuſticie ē ibi. dicit enim Iſidō.li. ethi. Ius dictū eſt qz eſt iuſtū. Iuſtuz aūt eſt obm iuſticie. vnde pbs 5° ethi. Omnes talem habitū volūt dicē iuſticiā a q̄ ſunt opati iuſtoz. ¶ Sciendū aūt q̄ hoc nomen ius eſt primo impoſitū ad ſignificandū rē iuſtam.vnde eſt derinatū ad ſciam q̄ cognoſcit qd iuſtum. vnde ad ſignificandū locū in quo ius redditur.vt cū dicit gs cōparere in iure. Ulteriꝰ illud ius dr cō reddit ab eo ad quē pinet facē iuſticiez In diffinitiōe vo ꝑdicta ſumit ius pro re iuſta. Si qs aūt ꝑdictā diffinitiōem vellz reducē in habitū formā dicē poſſet q̄ iuſticia eſt habitus ſm quē aliqs cōſtanter ꝓpetua volūtate ius ſuū vnicuiq̄ tribuit.⁊ q̄ſt eſt eadē cū illa quā ponit pbs 5° ethi° dicēs q̄ iuſticia eſt habitus ſm quē dr aliqs operatiu⁹ ſm electiōem iuſti.Iz aūt iuſticia ꝓprie dicta nō ſit niſi vni⁹ hois ad alterū.metaphoice tñ dr iuſtª cē i vno ⁊ eodem hoie.ſm q̄ rō imperat irascibili ⁊ cōcupiſcibili.⁊ ille obediūt rōi.⁊ vlt

fm q̃ vnicuiq̃ partu bonis attribuit qd̃ sibi cõuenit. vñ pbs 5° ethi° hanc iustitiam dicit metaphorice.

c Equit videt ex 3°. s. ex actu iustit°. Circa qd̃ nõ q̃ ꝓprius actus iustitie vt dictũ est est reddere vnicuiq̃ qd̃ suũ est. Et hoc etiã dicit Ambros. li. 1. de offi. Est enim actus iustitie iudicium sive iudicare. 7 primũ ꝓpue pertinet ad iustitiam in exercendo. fm in insinuãdo. Iudicũ enim ꝓprie nominat actum iudicis in q̃tum est iudex. Iudex aũt dr q̃si ius dicẽs. Ius aũt est obm iustitie. Et ideo iudicium fm primũ nomis impositionem importat rectam diffinitionem iusti sive iuris. Et aũt aliqs bñ diffinit aliqd in operib̃ virtuosis ꝓcedit ex bina virtutis. 7 ideo iudicium ꝓprie pertinet ad iusticiã. vnde pbs 5° ethi. dicit q̃ homines cõfugiũt ad iudicẽ sic ad quãdam iusticiã animatã. Ulteri° est iudicii nomẽ ampliatũ ad significandũ rectã determinationem in quibuscũq̃. In omibus aũt ad rectũ iudicium duo requirũt. vnũ est virtus ꝓferens iudicium. 7 sic iudicium est actus rationis. 2° est dispositio iudicantis. et q̃ est idoneus ad recte iudicandũ. 7 sic in his que pertinent ad iusticiã ꝓcedit iudicium ex iusticia. Sic q̃ iudicium est quidam actus iusticie sicut inclinãtis ad recte iudicandũ. prudãtie vero sicut iudicium ꝓferentis. Spiritalis autem iudicat omia. 1. Cor. 2° qz ex habitu charitatis inclinat ad iudicãdum recte ex oibus fm regulas divinas ex qbus ꝓpriciat iudicium p sapiẽtie donum. sicut iustus p virtutem prudentie. iudicium ꝓnunciat fm regulas iuris. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 60. ar. 1. ci°. ñ opto°. Accipit aũt nomẽ iudicij multiplicit. Primo. p casu fortuito. vt cum dr b̃ euenit dno iudicio iudicio. i. cãu fortuito. 2° p discretione ai vt cum dr q̃ in pueris nõ est iudicium. 3° p vltima volũtate testatoris. 4° p actione. vnde iudicium fm̃. hercl. i. actio. 5° pro instantia sive ordinatione cause facte coram iudice inter actorẽ 7 reũ. Et fm b̃ iudicium est actus hũanus triũ pnarũ. s. actoris rei. 7 iudicis. Et fm hanc acceptionẽ iudicium aliud est civile vt illud qd̃ ꝓpnit ex pecunia vel re alia. Aliud criminale vt illud qd̃ agit ex criminibus puniendis: sive penis inferendis. 6° sumit iudicium p suũ iudicl. 7 sic est actus iusticie. vt. s. dictũ est.

Equit ex 4°. s. ex vitio opposito iusticie. s. ex iniusticia. Circa qd̃ sciendũ q̃ duplex est iniusticia. vna illegalis opposita iusticie legali. 7 hec fm essentiã est vitiũ ipsãlis in q̃ nõ respicit obiectũ spãle s. bonũ cõe qd̃ ꝓtinnit. sed q̃ ad occasiõem est vitiũ gẽrale. qz per ꝓtentũ bonũ cõis pot̃ homo ad oia peccã deduci. sic etiã omia vitia in q̃tum sũt ꝓtra bonũ cõe rõnẽ hãt in iusticie q̃si ab iniusticia ꝓcreata sicut etiã. s. est dictũ ex iusticia. Aliũ mõdũ iniusticia fm inequalitatẽ quandã ad alterũ ꝓpt. s. bõ vult habere plus ex bonis vt ex diuitiis 7 honoribus 7 minus ex malis vt ex laboribus 7 damnis 7 sic bz mãm spãlem. 7 est vitiũ spãle sive ꝓcularе oppositũ ꝓticulari iusti°. e aũt facere iusti ex gẽre suo peccũ mortale. qz infert nocumẽtũ alteri qd̃ ex se repugnat charitati. q. ãt facit iustũ ignorãs: nõ facit iustũ nisi p accis. qz facit ꝓter intentionem. 7 iõ merete veniã. 7 h̃ dico loquendo ex igrãtia facti. nõ ãt ex igrantia iuris. qz illa ñ excusat. vñ pbs ex agentib̃ iusta loquẽs 5° ethi. dicẽ. qcũq̃ ꝓt ignorãtiã peccãt venialia sũt. Ille etiã q̃ iusticiã facit i puis deficit. a pfecta rõe ei. qd̃ e iustũ facẽ in q̃tũ reputari pt nõ eẽ o. no ꝑ volũtatẽ eius q̃ h̃ patit vt si qs auferat alicui pmũ vnũ vl aliqd̃ tale ex q̃ sit pbabile q̃ inde nõ lediat nec displiceat sibi h̃ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 49 ar. 1. 7. 4. c.

¶ De spẽb̃ iusti°cie que sũt iusticia distributiua 7 ꝓmutatiua. ti. 12.

d Deinde ꝓsiderãdũ e ex ptib̃ iusti°. 7 p̃ ex ptib̃ ei° sibiectis. 2° ex ptib̃ q̃ intellib̃. 3° ex ptib̃ q̃ rationalib̃. Circa p°. p̃ ex ipsis ptib̃. 2° ex vitijs opposit. Circa pmũ sciẽdũ q̃ ptes sibiectie sive spẽs iusti° sunt due vt vult pbs 5° ethi. s. iusti° distributiua 7 ꝓmutiua. Est n. ordo vni° ꝑuate psone ad aliã quẽ dirigit ꝓmutiua iusti°. q̃ ꝓsistit i his q̃ mutuo fiunt inter duas psonas ad mutẽ. 7 e ordo ei° qd̃ e cõe ad singlas psonas: quẽ dirigit iusti° distributiua cõsilium fm ꝓportionalitatem.

¶ De acceptione psonarũ. ti. 13.

d Deinde ꝓsiderãdũ e ex vitijs opposit ꝑdicti spẽb̃ iusti°. 7 p̃ ex vitio qd̃ opponit iusti° distributiue. s. ex psonarũ acceptione. 2° ex vitijs opposit iusti° ꝓmutiue. Circa pmũ quirũt plura. s. vtrũ psonarũ acceptio sit peccũ. R° q̃ sic Deu. i. Hõ accipiens psonã cuiusq̃. psonarũ aũt acceptio

opponit iusticie distributiue. cui⁹ qdē cōpletis cōsistit in hoc q̄ personis diuersis diuersa tribuit. Ꝓ ꝓportiōez ad dignitates personarū. si q̄ aliqs cōsideret illam ꝓpietatem p̄sone p quam illud q̄ cōferit ei est ei debitū non erit acceptio p̄sone sed causē. unde glo. sup illud Epb 6°. Non est p̄sonarū acceptio apud deū dicit. q̄ iust⁹ iudex discernit cās non p̄sonas. vt si quis ꝓmoueat aliquē ad magisteriū ꝓter suffitiēnam scie. h̄ attendit debitā cam: non p̄sonam. Si vo cōsideret m̄ hic q̄ est ille hō. s. Petr⁹ vel Jobes. erit acceptio personē. Ad p̄sonam eni fert quelibꝫ cōsideratio. nō facies ad cām. ꝓter quā sit dignus hoc bono. vt si quis ꝓmoueat aliquem ad p̄latōem vel magisteriū. qz ē diues vel eius cōsanguineus. Sic igit⁹ pz q̄ acceptio p̄sonarū est petm̄ cum iusticie distributiue opponat in hoc q̄ ꝓter ꝓpositionē agit. Nihil. n. nisi petm̄ videt opponi. vnde acceptio p̄sōe fm Alex. an. 2° t. 2. c. de acceptiōe personarū. q. 1. ar. 1. c. in pnci. est iniusticia qua p̄sci t̄ p̄sona personē ꝓter indebitam cām. ¶ Dz obiicit. quia deus videt p̄sonas accipē. qz q̄ndq̄ de numero hominū vnius ꝓdinōis. vnum per grām assumit. et alterū in petō relinquit. Dz illud Matth. 24° Duo erūt i lecto: unus assumet. et alter relinquet. g. ꝛc. R° duplex est oatio vna ptinens ad iusticiā q̄. s. aliqs dat alicui qd debet ei. et circa tales datiōes attendit acceptio p̄sonarū. Alia est ptinens ad liberalitatē qua. s. gratis alicui dat qd sibi nō debet. et talis ē collat⁹ munerū gr̄ep̄ que petōzes a deo assumūt. Et in hac conatiōe nō bz locū acceptio p̄sonarū. quia q̄libet potest sine iusticia de suo dare q̄tum vult et cui vult. fm illud Matth. 20. Aut nō licet mihi qd volo facere. tolle qd tuū est ꝛc. h̄ Tho. 2ª 2ᵉ. q 63 ar. 1. c. et ad 3ᵐ. conuenit cum eo Alex. an. vbi. s. ¶ Utrū acceptio p̄sonarū habeat locū in dispensatiōe spūalium. R° q̄ sicut Jaco. 2. Nolite in p̄sonarū acceptione hābere fidē dñi nr̄i Jesu xpi. dicit glo. Augu. Quis ferat si qs dm̄ē eligat ad sedē bonoris ecclie: ꝓtempto paupe instructiore: et sanctiore sic eni dicū est. acceptio p̄sonarū in q̄stū talis: ꝓtiat iusticie. Sed to aut aliqs in maiorib⁹ iusticiā transgredit tanto gūius peccat. vñ cum spūalia sint tpalib⁹ potiora: gūius est petm̄ accipē p̄sonas in dispensatiōe spūalium q̄ tpalium. Quia vo p̄sonarū acceptio est cui⁹ aliqd attribuitur p̄sone ꝓter ꝓportiōem dignitatis ipius ideo cōsiderādum est q̄ dignitas alicui⁹ p̄sone dupliciter pōt attendi. Uno mō simpliciter. et fm se. et sic maiorū dignitatis est q̄ magis abūdat in spūalibus bonis gr̄e. Alio mō per cōparatiōem ad bonū cōe. Cōtingit eniz q̄ndq̄ q̄ ille q̄ est minus sciens: magis cōferre pōt ad bonū cōe ꝓpter potētiam vel industriā secularē: vt ꝓpter aliqd aliud bi⁹. Et quia bi⁹ dispensatiōes spūalium ordinant p̄ncipalius ad vtilitatem cōem. fm illud. i. Cor. 12° Unicuq̄ dat manifestatio spūs ad vtilitatem ideo q̄ndq̄ sine acceptiōe personarū in dispensatiōe spūalium illi q̄ sunt simpliciter minus bonis dignior⁹ p̄ferunt. sicut etiaz gr̄as gratis datas deus q̄ndq̄ minus bonis cōcedit. vnde licet eligere teneat quātum ad cōsectam eligenti. meliores vel simpliciter vel in cōparatōe ad bonū cōe. Et quia ille q̄ de gremio ecclie assumit vt in plurib⁹ cē solet vtilior. q̄tum ad bonū cōe. quia magis diligit ecclīam in qua est nutritus. Jo fm st. tuta ecclie est aliquis de gremio ecclie eligend⁹. q̄tuz ad hoc q̄ electio impugnari nō possit. In foro iudicialī sufficit eligē bonum. nec oportet eligē meliorem. quia sic ois dectio calūniā pati posset. ¶ Sed obiicit. quia p̄lati ecclie solēt ad ecclīasticas dignitates siue beneficia p̄cipue cōsanguineos ꝓmouē. qd videt ad acceptiōem p̄sonarū pertinē. ¶ R° circa ꝓsanguineos p̄lati distinguēdum est. qz q̄ndq̄ fūt min⁹ digni et simpliciter et prespectū ad bonū cōe. Et si tales dignior⁹ p̄ferunt. est petm̄ acceptiōis p̄sonarū in dispensatiōe spūalū. qz p̄lat⁹ nō est dōs vt ea dare possit ꝓ libito sz dispēsator fm illud. i. Cor. 4° Si: nos existi. bō vt mi. xpi et dispen. mi. dei. Q̄ndq̄ vo ꝓsanguineis p̄lati sūt eque digni sicut alij. Et sic licite potest sine acceptiōe personarū aliquis suos cōsanguineos preferre. quia saltem in hoc p̄ēminent q̄ de ipsis magis considerē potest. s. q̄ secum vnanimē ecclie negocia tractent. hoc tamē esset ꝓter scandalum vitandū. si ex hoc aliqui assumerent exemplum vandi bona ecclie consanguineis etiam indignis. ¶ Obiicitur iterū. quia facilius dispensat cum diuitibus et potentib⁹ q̄ cōtrahant matrimoniū in gdū ꝓhibito q̄ cum alijs. ergo ꝛc. ¶ R° q̄ dispensa⁹ matrimoniū ꝓhibēdi ꝓncipa-

fieri cõsuetum ꝓter fœdus pacis seruãdũ. qõ qdem est magꝭ necessũ cõtrahitur ca ca ꝑsonas eccles. ꝛes. Jõ facilꝰ cũ eis dispensat sine pecõ acceptionis ꝑsonarꝫ. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 63. ar. 2. o. 7 cõsentit eũ co in oibus ꝓdictis in solone pũtis. q. Alex. in. 2°. t. 2. c. de acceptiõe ꝑsonarꝫ. q. i. ar. i. 2ª ar. ꝑncipalis. o. 7 ar. 3. ꝑncipali. ¶ Ad B dicitur nõ sm Alex. an. ubidẽ q̃ beneficiũ si sit pure spiale licet cõferre cõsanguineo si sit bonꝰ ex intentiõe ꝓsanguinitatis. Si vo sit annexũ spũali licet ea ꝓferre ex intentiõe ꝓsanguinitatis. nõ qd ꝑ ꝑncipalr sed secũdario. vt. s. nõ egeat ꝑ nõ ita vt lu runtur. ¶ Si vo sit spiale oꝝ tũ attẽdi rõ spũalis. Item solet distingui. q̃ aliud ẽ in maiori dignitate aliud in minoribus beneficijs. Et aliud ei dicit aliqs de gremio illius eccle. 7 aliud ei dicit de gremio alterius eccle. sine postulat. Cũ g eps dicit. requirit q̃ sm cõsciam utilior eligat. in minori vo beneficio sufficit q̃ bonus. Si vo postulatio fiat. maior diligẽtia requiritur Uñ si nõ sm cõsciam vel credulitatem dig it melior 7 utilior: peccare videtur. hec Alex. an. vbi s. an fi. ¶ Utr acceptio ꝑsonarꝫ bẽat loci in exhibitiõe bonoꝝ. R° bonor nihil aliud ẽ videt ꝗ q̃dam reuerẽtia in testimoniũ virtutis alicui exhibita vt ꝓ p pbm. 1. etb. 5. 7 nõ virtus sola est bonus exhibita cã. Aliqs tũ bonorari potest nõ tũ ꝓter virtutem ꝓprium. s. etiã ꝓter virtutẽ alterius. sic ꝑnceps 7 plati. honorãtur eiam si sint mali in q̃tũ gerũt ꝑsonã dei 7 cõtati. cui ꝑficiunt 7 in q̃tum a deo bẽt pt item sm Alex. an. vbi. s. ar. 3. 2. ꝑncipalis. o. 7 filꝭ parẽtes 7 dñi. si sint mali ꝓter participationem dine dignitatis. q̃ est omniũ pr 7 dñs. vnde Exo 20. honora patrem 7 matrem. t. 7. i. Tbi 6. dicit q̃ cum q̃ sint ib ingo seni dños suos oi honore dignos arbitrent. Senes aũt bonorãdi sũt ꝓter signũ virtutis qõ est senectꝰ. vñ Levit. 29. Coꝝ cano capite surge 7 honora ꝑsonas senis. B vñ signũ qñq; ꝓfert. vñ Sap. 4°. Senectꝰ eni honorabilis ẽ. non diuturna neq; in numero annorꝫ cõputata cani eni sũt sensus hois. 7 etas senectutis vita immaculata. Diuites etiã sunt honorãdi: p eo q̃ i cõitatibus maiore obtinẽt locum. si vo solo intuitu diuitiarꝫ honorẽtur. s. vt credant melioꝛes. qꝫ ditioꝛes vl eiam bonorib⁹ ecclasticis dignioꝛes ꝓꝛ Augl. est pcũ acceptiõis ꝑsonarꝫ. vñ dicit in glo. Jaco. 2. Diuitiis diuitiẽ ꝓter diuitias honorat peccat. B Tho. 2ª 2ᵉ. q. 63 ar. 3. o. 7 Alex. an. vbi. s. Sec⁹ est si diuites honorẽt vt scandalũ etas 7. hoꝝ enim est ita tũ q̃ pauꝑ nõ cõtemnat: nec diuites in pecõ suo fouear. ¶ Utr pcũ acceptiõis ꝑsonarꝫ habeat in iudicio loci. Rndeo q̃ sic. vnde ꝓuer. 18° dicit. Accipe ꝑsonam in iudicio nõ est bonũ. Iniũ eni est actus iustitie ꝓut indet ad eqlitatem iustitie reducit ea q̃ in eqlitate oppositã sunt possũt Acceptio eni ꝑsonarꝫ quãdam inequlitatem b3 in q̃tũ n aliqd attribuit alicui ꝑsone ꝓter suam ꝓportionẽ in q̃ eqlitas iustitie cõsistit. Et tũ manifestũ est. q̃ p acceptionẽ ꝑsonarꝫ corũpit iudicii. ¶ Sed obiicit. qꝫ Eccl. 4° dicit. In iudicio pupilli esto misericors. Sed B videt accipe ꝑsonam pauꝑis. g acceptio ꝑsone in iudicio nõ est peccatũ. R° q̃ homo in iudicio oꝝ pauꝑi subuenire. q̃tum ꝑt fieri tũ sine lesione iudicij. allegn locum b3 illud Exo. 23°. Pauꝑis nõ misereberis in iudicio. B Tho. vbi. s. ar. 3. 7. 4. o. sic g equitas in iudicio debet esse vt a veritate nõ deducat. occasiõe b'uius vl'illꝰ ꝑsone. Hec obstat illud Eccl. 4. s. Esto ꝛẽ. qꝫ intelligit q̃ iuꝛer debet tueri miserabiles ꝑsonas ab oppressiõe diuitũ 7 potentũ. Et si amore vel timore coꝝ vel sola rõne pauꝑtatis deficiant ꝑsone q̃ sunt necẽ ad instructiõem cause pauꝑis. vel persone miserabilis. iuꝛer ex officio subuenire tenet in vitate aũt sine neutri parti oꝝ parcẽ B Alex. an. 2°. t. 2. c. de acceptiõe ꝑsonarꝫ. ar. 3. 2. ꝑncipalis. o.

¶ De ꝓmutatione. ouitio. 7 iproperio. ti. i4

Postea ꝓsideradũ est de vitijs oppositis iustitie cõmutatiue. Hoꝝ aũt q̃dam ꝓmittũt circa ꝓmutationes inuolũtarias. puta p B q̃ aliqꝫ nocumentũ inferꝭ primo ꝗ volũtate ci⁹. qõ qdẽ fiẽt ꝑt dupliciter. s. vbo 7 facto. Facto ei primꝰ ledit i ꝑsona vl'i rebꝰ. 7 de his q̃ sic ꝓmittũt dicũ ẽ s. li°. i. de ꝓcepti. Verbo ãt ledit primꝰ e ex iudicũ 7 i iudi⁹ Et qdẽ de primi lesiõe i vbo 7 in iudicio bimꝭ ẽ s li. i. vbi agit de 8° ꝓcepto De illa vero que est extra iudicium hic dicendũ est. Et primo de cõtumelia. 2° de tractiõe. 3° de iusurratiõe. 4° de irrisione. 5° de maledictiõe. 6° gra buꝰ mãe de multiloquio. 7° qꝫ ore nõ tũ peccati loquẽdo s

etiaz in tacēdo dicendū ē ꝛc taciturnitate
circa ꝑmū quēritur plura. s. qd sit cōtumelia ⁊ vtꝫ cōsistat in vbis. Ꝓ° sic ꝑ ꝓ̄ic loquēdo importat ꝛebonorationē alicui? Illā q̄ cōsistit in h̄ q̄ aliqs illud qd est ꝗ̄ bonorē alicui? ꝛcdnot in noticiā a?. ⁊ alioꝫ. qd qdem fit ꝑ aliq̄ signa. verba aut vt dic̄ Augl. z. ꝛc doctri. xp̄iana. inter homies obtinet ꝓncipatū significādi. Et ꝛō cōtumelia ꝓ̄ic loquēdo cōsistit ī verbo. vñ ysiō. li. cāb. Cōtumeliosus inquit dr̄ aliqs qz vdor est. ⁊ tunet vbis iniuriē vñ cōtumelia fm Alex. an. z. t. z. c. ꝛc cōtumelia. ar. 1. in ꝑn°. est peccū ex impropario fmonis maifesto. tendēs ad nocumentū ꝓximi. Quia nī ciā ꝑ facta aliq̄ significat aliqd ꝛō extenso noic cōtumelia etiaz in factis dr̄ esse. vñ sup illud Ro. 1. Cōtumeliosos supbos dic̄ glo. q̄ cōtumeliosi sunt q̄ victus vel factus cōtumelias ⁊ turpia inferūt. Est aut ꝓtumelia maior si qs alicui dicat eī? ꝛefectū coꝶ multi: q̄ si dicat sibi soli. hoc enī cedit in ꝛetrimentum bonoꝛis sui vel reuerēcie sibi ab aliqs exhibēde. Et nī ciā si sibi soli dicat cōtumelia est mq̄tum facit ꝗ̄ reuerēciā audiētis h̄ fm Tho. 2ª 2ª. q. 72. ar. 1. c. ⁊ Alex. an. vbi. ū. c. ¶ Duo cōuenūt ⁊ differūt hec tria. s. cōtiniū. improperiū. ⁊ cōtumelia.

Ꝓ° in h̄ cōueniūt q̄ in vbis ꝓncipalit cōsistunt. qz ꝑ illa oia repriūt aliqs ꝛefect? alicuius ī ꝛetrimēnum bonoꝛis a?. bi? āt ꝛefectus est triplex. s. ꝛefectus culpe q̄ repsentat ꝑ ꝓnitium. qz cōtiniū dici ꝓnenit nō nī aie sed ciā corpis. vñ si qs iniuriose dicat alicui cum ee ccum: cōtinuz dicit. sed non cōtumeliā. Si aut dicat q̄ sit fur: nō nī ꝓnitium fz ciā cōtumeliam infert. Secūd? ꝛefectus est minoratōis siue indigēcie q̄ ciā ꝛerogat bonoꝛ quācūqs excellentiā cōsequēti. ⁊ h̄ repriūt ē ꝑ vbū improperij. qd ꝓ̄ic est qñ aliqs iniuriose reducit alicui ad memoriā auxiliū qd cōtulit ei ncōtatem patienti. vñ Eccl. 20. Et ingua dabit ⁊ multa ipꝛoꝛrabit. Nūqs nī vnum illoꝛ ponit ꝑ alio. fz Tho. vbi ū. in rīsiōc ad 3ª ar°. ⁊ Alex. an. Pōt ciā 3° dici q̄ ꝓnitium dr̄ rōne mā. s. eo q̄ ꝓnitium vel q̄si vitium imponit. cōtumelia vo rōe monni. eo q̄ cum q̄dam tumore ꝓgredit fm Alex. an. t. eo. ar. 1. c. in fi. ¶ Utꝫ cōtumelia vel ꝓnitium sit pccz mortale. Ꝓ°. vba fm essentiā. 1. inq̄ nātum sūt q̄dam sonu audibiles nulli inferūt nocumētum. nisi forte grauando auditum. vt cum qs nimis alte loquit. Inquātum vo sūt signa repsentātia aliqd in noticiā alioꝫ multa dāna possunt inferre. inter q̄ est vnū q̄ bō dānificat q̄tum ad ꝛetrimentū sui bonoꝛ. vel reuerēcie sibi exhibende ab aliqs. hec aut significano ex interiori ꝓcedit affectu. Et ideo in peccatis verboꝫ maxie cōsiderādum videt ex q̄ affectu aliq̄s ꝓferat vba. Cum igit cōtinum siue cōtumelia ꝛc sui rōne importat quādam ꝛebonorationem. si intentio ꝓferentis ad hoc ferat vt ꝑ verba que profert bonorē alicius auferat. hoc ꝓ̄ic ⁊ ꝑ se est dicere cōtinum ⁊ ꝓtumeliā. Et hoc est peccū mortale non min? q̄ furtum. vel rapina. Non enī homo min? amat bonorem suū q̄ rem possessaz. vnde merēt penam inferni fm illud Matb. 5° Qui dixerit fratri suo fatue. reus erit gehēne ig. Si vero aliqs verbū cōtiniū vel contumelie diceret alteri. non nī alio ꝛebonorādi. sed forte ꝓpter correctionē. vel ꝓpt aliquid bi?. non dicit cōtinum vel ꝓtumeliam formalit per se. sed ꝑ acc dēs ⁊ mālit. in q̄tum. i. dicit illud qd pōt esse cōtiniū. ⁊ ꝓtumelia. vnde hoc pōt q̄nq̄s esse absq̄ omi peccato. vnde Dñs dixit aplis Luc. 24° O stulti ⁊ tardi corde. ꝛc. Nūq̄s vero pōt esse cum peccato veniali. vt si fit leue ꝓnitium nō multū hominē ꝛebonestans. ⁊ ꝓferat ex aliqua leuitate ai. vel ex ira leui sine furmo ꝓposito aliquē ꝛebonorandi. vt cum aliqs intendit ꝑ bi? vbum aliquam leuiter ꝓtristare. vnde regrit dilectio vt homo modeste vtat bi? verbis. qa posset esse ita graue ꝓnitium q̄ ꝑ incantelam. platum: bonorē eius ꝓtra quez diceret auferret. ⁊ tūc bō mortalit peccare posset. etiā si ꝛebonorationē alicius nō intenderet. fient etiam si quis aliquē incante ex ludo pcutiens graviter ledat. culpa non caret. ideo dicit Augl. ꝛe ser. vo. in monte. Raro ⁊ ex magna ncōtate obiurgationes sunt adhibēde in qbus non nobis sed nt dño seruiat instentus. ¶ Sed obiciūtur. quia cōuitiari fm phm 4° ethi? est actus virtutis. s. contrapelie non ergo est peccatum. Pndeo ad contrapeliaz ꝓtinet dicere aliquod ꝓnitium leue non ad ꝛebonorationem vel cōtritationem eius: conf quam dicitur. sed magis ad iocum ⁊ delectationem. Et hoc sine peccato potest esse: si seruentur debite circūstanie. ¶ Si vero

aliquis non formidet cōtristare eum cōtra quem pfertur bi° cōuitium iocosum. vt ceteri in alios risum. hoc est vaiosum. vt ps ibidē. B Tho. 2ª 2ª. q. 72. ar. 2. o. 7 pueri ci eo Alex. an. 2. t. 2. c. de pturne lia. ar. 2. c. ¶ Utr aliqs debeat cōtumelias sibi illatas sustinē. R° q sic qñq. tenemur eni bñe paratū animū ad pturnelias tolerādas. si expediēs fuerit. Nō tñ tenemur B semp actu facē. ut bñ pōt ex vbis Aug. li° de ser. dñi in mōte. Qñq oz minuī illatā repellē. tam pter bonū pximi ediātis. s. vt q° audacia repmat. 7 de cetero bi° nō attēpter fz illud pueri. 26°. Responde stulto iuxta stulticiam. s. ne sibi sapiens. tum pter bonū multoz q̄z pfectus impedit p pturnelias nobis illatas. quaz rōnē tangit Greg. sup Ezech. B. omel. 9. Et oz repellē moderate. s. ex affectu charitatis. nō ex cupiditate pprie bonori. vñ pueri. 26°. Ne respōdeas stulto iuxta stulticiam. sa. ne. s. ei similis efficiaris B Tho. vbi. s. ar. 3 o. Attēdende etiā sūt pditiōes pusiantis 7 cōuitiantis. 7 fm B oz pximū instinere vel nō sustinē. Si eni pximū dicat a pueto. psone pari. vel inferiori. vel etiā supiori. vbi nō est iniuria officij 7 pfamie. de medicina morbi sine inēperātie. p sustinē tia sustinendū est. 7 ē meritorū. Si vo dicat superiori in iniuriā officij vel alij cozaz spo. 7 de remedio temperātie nihil pmat. si sustineat. nō est sustinēdū. B aut difficile est pgnoscē ei inferr cōtumē pari. Nā aut inferr inferiori sine delinquēs sit inferior sine nō sustinē est opportunū. B. aliud est arguē vel corripe tpe q cōtumans est i furore. qz tūc nō pceat. nō eni ē tūc aptus ad recipiendū. Et aliud est tam sedato alī q̄tulā furore. qz tūc est sibi pficuū. fm illa. Eccl 20. Et bonū arguē q̄s irasci zē. tp̄ of Eccl 8° Non incendas carbones peccatoz arguēs eos. s. tpe q ira eis dñat. B Alex. an. vbi. s. ar. 2. o. ¶ Utr pturnelia oriat ex ira. R° q sic. vt dicit Greg. 21. moral. Cōtumelia eni magnā hz pinquitē ad finē ire. q est vindicta. Nulla eniz vindicta est irato magis in pmptu q̄s inferre pturneliā. Et nō cōtumelia marie oriē ex ira tanq̄s ex pnci° pmo. Nihil ominus tñ nasci pōt ex superbia: pter dispositionē cōtumantē. q eni superbi sūt estimāt alios inferiores se. vñ ex indignatiōe pturnelias infligūt. Sic q̄ mouuū pturnelie pōt esse vel appetitus vindicte. s. cū se p B estimat vindicari. 7 sic reducit d iram. vel contempt° inferioris vel q̄ inferiorius. 7 sic ad superbiā. B Alex. an. vbi. s. ar. 5. c. ¶ Utrū melius fiat vindicta vel satisfactio silēdo q̄s pximanti respōdendo. R° si fiat cōparato in genē. melius est silere q̄s respōdē ad victoriā obtinendā. plus eni est vincē vnū q̄s plurā. Fm illud pueri. 16°. Melior est sapiens viro forti. 7 q dñat mo suo ex pug. vbiū. Si vo fiat cōparato fm pditiōes psone melius pōt ē in cāu respōdē q̄s silere. In iudice cui est laudabile q imponat stulto silentiū. tollit eni sibi aliqñ p superno sapie p risionē. vt. s. suam stulticiā recognoscat. B Alex. an. 2. t. 2. c. de pturnelia. ar. 4. c. Si qs tñ B alio taceret vt cōtumeliante. puocaret ad iracundiā hoc ad vindictā pineret. B si qs taceat vt det locum ire B est laudabile. vñ Eccl 8°. Nō linges cum homie linguato 7 nō strues in ignem illius ligna. B Tho. 2ª 2ª. q. 72. ar. 2. c. 2°. ¶ Utr aliquis vinci possit i cōtrio ab alio nisi pns vincat a supo. R° simplicit q nō. vincit eni quis a se multiplicit. primo cum delinquit. 7 p hoc est cā pximi 2° si delinquit tñ dolet de pximio. pter se. nō pter cōtumantes. 3° cum impotentē estimat se ad vincendū. si vo nullo hoz modozū a se vincat. nō pōt ab alio vinci. hz victus estimē. vñ Crisos. Sit aliquis vir mirabilis 7 magnus 7 oēs vocent eum furē 7 bi°. ille vo non molestet. nec sit sibi pscius alicui° talis: hz multo de eo talem habuerint opinionē. nō est cōtumelia passus. sed illi sēpos cōfuderūt. ille aut nō est cōfusus. hec Alex. an. vbi. s. in fine. ¶ Utr pturnelia sit grauior adulatiōe. R° q̄tum ad hoc q cōtumelia dicit bonū mali: est grauior. q̄tum vo ad B q cōtumelia magis ordinat cognitionem in bonum faciēdum. vel ad malum vitandum et minus grauis. adulatio eniz claudit oculum cordis: ne malum videatur. cōtumelia vero occasionalit aperit. vt videat malum 7 caueat. B Alex. an. vbi. s. ar. 6. ¶ Utrū cōtumelia sit grauior retractiōe. Videtur quod grauior est q̄tum ad hoc q plurib° in ea publicat malum. q̄tum vero ad hoc est minus grauis. quia magis caueri potest malum qd accidit ex cōtumelia q̄s quod accidit ex retractione hec Alex. an. ibidem. Qua pena puniri debet cōuitiator fris. R° pna pecuniaria facta estimatiōe iuris arbitrio iudicis

fm qlitatem ⁊ qtitatem iniurie. ⁊ ꝗ si cui lit agat. si aut criminaliter ex officio iudicis pena offo indicit irrogat. iſti. de iuri. §. i ſiſ. Si quis aut ꝓtumelia aut ꝓnuntiatione ꝓpo mox exposit: carne tradat. ii. q. i. si qs sacerdotū. Idem est fm Hosti. si ꝓpm dominū suū publice veneganerit. vt ibidem videt. vel si ei auxilū non ꝓbuerit. ⁊ occidi pmiserit. vel in eū manus violētas iniecerit. ff. de re iudi. omne delictū. §. i. ⁊ ff. de Hosti. ii. de cleri. maledi.

De detractione ⁊ infamatione. ii. ij.

Deinde cōsiderandū est de detractione. Et pmo de ipa. 2° de eius pena. Circa pmū querunt plura. s. qd est detractio. Ꝓ° detractio est alicne fame p occulta vba deni grauo. Qui enī pfert vba ꝗ aliquē in occulto. q̄tum in se est: audientes facit habē malā opinionē de eo ꝗ quē loquit. ꝗ enī intendē videt. ⁊ ad ꝗ conat detrahens. vt vbis eius credat. vnde dicit detrahere q̄si sbtrahere. s. de fama eī. qd fit qñq; directe. vt cum qs falsū alij imponit. vl pecatū auget vbis. vel rendat occultū. vel illud qd est bonū dicit intentione mala facti. Qñq; vo indirecte. s. cum bonū alteri negat. vel malitiose tacet. vnde ꝗ detractio differt a ꝓtumelia. qz ꝓtumeliosus loquit ꝗ aliquez manifeste. detractor occulte. Et q̄tum ad finē intentū siue nocumētū illātū: qz ille derogat bono ꝛi: detractō fame. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 73. ar. i. c. ⁊ Alex. an. plenius 2ᵉ. t. 2. c. de detractione. ar. i. o.

Utꝝ detractio sit pctū mortale. Ꝓ° vt dicit est. ꝗ. Pctā vbor maxe sūt ex intentione dicentis indicēda. detractio aut fm sui rōnē ordinat ad denigrandū famam alicui. vñ ille p se loquēdo detrahit q ad ꝗ de aliq̄ obloquit eo absēte. vt denigret fama eius. auferre ēt alicui fama est valde grane. qz inter res tpales videt fama pciosior eēp cui? detrahi hō impedit a multis bñ agēdis. ꝓpter q̄ dr Eccl. 41. Curā habe de nomie bono ꝗ enī magis pmanebit tibi q̄ mille thesauri magni pciosi. ⁊ ideo detractio p se loquēdo est pctū mortale. vnde ad Ro. i. dr. Detractores deo odibiles. qd ideo dr vt dic glo. ne leue putet. ꝓpter ꝗ q̄ ꝓsilit in vbis. Cōtingit tñ qñq; q̄ aliqs dicat aliq̄ vba p que diminuit fama alicui? non intendēs. hoc sed aliqd aliud. ꝗ aut nō est detrahē p se ⁊ formaliter loquēdo ſz tñ mālitiose. ⁊ q̄si p accidens. Et figdem vba p que fama alicuius diminuit. ꝓferat ꝓter aliqd bonū vl no commendā cuiusdā debitū circūstātiis seruatis nō peccat. nec pōt dici detractio. Si aut ꝓferat ex aī leuitate vel ꝓter aliquid aliud nō necessū nō peccat mortalit nisi forte vbū qd dicit notabilit famā alicui ledat. ⁊ ꝑcipue i honestate vite. qz hoc ex ipo genē vborū rōnē ꝗ pctū mortalis. ⁊ tenet aliqs ad restōnem faciendā fiē ad restōnem cuiuslibet rei sbtracte. ꝗ Tho. vbi. s. ar. 2. c. Hō. fm Alex. an. vbi. s. ar. 3. c. q̄ rendare malū ꝓprium ei qui pōt ⁊ vult ꝓdesse ⁊ eo ordine q̄ ꝗ ⁊ quo fine ꝗ. cū alijs circūstātiis debitis ad eī? correctiōem vel nocumētū qd ibidē pōt accidere vitationē est bonū. Si vo debite ꝓdictōes desint est malū. Et figdez dicat ex leuitate nec sit voluntas nocēdi. nec aggrauet ex circūstātiis est pctū veniale. si aut ex deliberatione in nocumētum ꝓprium est mortale. Ad ꝗ etiā nō glo. sup illud pro. ner. ꝗ. 24. Cū detractoribus nec ꝓmiscearis ꝗ ingit spāliter vitio pcitat fere totū genus humanū. ꝗ ideo dicit. nam qz pauca p viā salutis ambulāt. tum qz pauca vl nulla sūt q nō aliqñ ex aī leuitate aliqd dicāt vñ in aliq̄ vel lenit fama alteri? minuat. Unde Hiero. dicit. Raro inuenies q ma inꝗbensibile velit exhibē vitam sua vt nō libent rēpendat absenti. Ite nō fm Ray. q detractio sine infamatio qñq; fit vbis planis. qñq; vbis artificiosis. i. artificiose excogitatis sicut cantilenis. qñq; nutibus ⁊ signis. qñq; etiā scriptis. q̄ dicant libelli famosi. vt cū qs scribit cartā in iuriā ⁊ in infamiā alcius. ⁊ ꝓpter occulte in ecclia vel in platea vel domo. vt inuenta. ⁊ lecta alius infamet. ⁊ talis mortaliter peccat. Et ꝗ cōfectores talū libellorū nō nō ⁊ ꝗ inuenētes eos ⁊ nō statū destruētes ꝗ colose manifestātes pene grauissime sūt instituite tam fm leges q̄ fm canones vt flagellatio ⁊ excōicatio fm cāi. 5. q. 1. qui in alteri?. 7. c. hi q. Et si cōstet quis fecerit potest accusari ⁊ deponi cum sit grane pcatū ⁊ accusatōe dignissimū ⁊ ꝓdēnatione. di. 25 §. nūc aut. cit ca medū di. Et de capitatōe ſz leges. C. de famo. libel. l. vna ⁊. 5. q. i. si qs famosū. In fozo aut pnie de nec ad restōnes dāni dan. s. si als abscōdit infamatione nō incurrisſz illud damnū

Tenet etiam ad restitutionem fame si forte
propter hoc alius est infamatus quod fiet bono
modo.s.vt vbi publice dicit vbis.vel can
tilenis.p se.vel p aliū.vel en vbi pecit li
bellū famosū.necnō ⁊ alijs locis vbi in
telligit illū ꝓtra quē bona acta sūt infamatū
b est occasione sui dicti vl' facti vel signi.
publice sūt recognoscat errorē suū ⁊ cul
pam.p se si audet.vl'p aliū si nō audet p
se.Et p posse remouear vel saltē alleuiet in
fam ā.tenet' et ā se ū opponē.⁊ de iniuria
humilē veniā postulare in propria persona si
audet.vl'p aliū si nō audet p se tacito no
mine.Probant b.i .q.6.si res.⁊.5.q.1.
qdam.b Ric.fm ūi Hosti.si ille q diffa
mauit et recognit de erroris su magi in
famaret infamatū nō dicat.ego de tali fa
cto infamauerā.b dicat sic.ego infamaue
ram talē de eo de q est inter nos infamat
bri scitis qd est illud.sciatis q ego tālē ma
litiosus ⁊ malus b adinuent .⁊ mendacium
est qcqd diri.⁊ nō dicat falsū.s mendacū q ꝓ mēte dicebat .primus infa
mādo.⁊ ūi vere pōt esse qd dicebat.
Sed qd si de diuersis infamat' ⁊ a diuer
sis.Hā tūc nōdē est vt specificet sic v dic'.
Pendet Hosti.q faciat b ad arbitriū ifa
mati.vl'si grauiē arbitrarē ad arbitriū
iudicis debet se purgare.ar.e.x de iurl.iurl.
veniēs.⁊.c.qntanallis.⁊ de arbi.c.z. De
hac etiā mā.s.de restione fame vide.j. li' 5°
ti.de restione ar.z.q.z. ¶ Nō est ēni' pe
catū.s ꝓtumelia vl'detractio. Pendeo q
ꝓtumelia inter tum bz maiorē.primi lesio
nem.sic ⁊ rapina est ēuius petū ē furtū
vt dictū est.s. Et q vino ꝓpinque orit' de
tractio. Pendeo ex inuidia. qz n nitē ēuiter
cum ēs minuere gliam .primi. Ut ꝓ audi
ens tolerans detrabētem ēuiter peccet. ¶
Pendeo q sic.videt'.n.cōsentire detracto
ri.vñ fit preceps peccati eius. Et si idneat
eum ad detrabēdum vel saltē placeat ei de
tractio .propter odiū eius cui detrabit'.non
minus peccat ēs detrabēs.⁊ qnēs magis.
Unde Ber.Detrahē aut detrahētē audire.
qd bonꝝ dānabil' sit.nō facile o veri.Et
Hiero. Nō min' auribꝰ ēs lingua fugias
detractiones.si vo nō placeat ei petū.sz ex
timore vel negligētia vl'etiā verecūdia q
dam omittat repellē detrahētē peccat qdē
b multom min' ēs detrahēs ⁊ plerūq venia
lit' qnēs etiā b pōt cē petū mortale.vel
propter b q alicui ex offo incūbit corrupere
detrahētem.vl' ppt aliqd picula ꝓseques
vl' ppter radicē q timor hūanus pōt esse
qnēs petū mortale.vt bñ.j. Nō tū debet
aliqs resistē detractori arguendo eū de fal
so macie si sciat cē vere.qd dicit b debet
cū verbis redargnē de b q peccat ffi de
trahēdo.vel saltē ostendere q ei detractio
displicat p tristiciā facia.qz vt dī .prur.
z°.Ventus aquilo dissipat pluuias.⁊ fa
cies tristis linguā detrahētem. Et Hiero.
Si in nobis esset diligētia ne passim ob
trectatorib' crederem' diam oēs detrahere
timerē.b Tho. z^a z°.q.73.ar.3.⁊.4.c. ⁊
cum eo ꝓuenit Alex.z.t.z.c. de detractione
ar.5.o.

Equit' videt de z° s.de pena detra
ctoris.Circa qd sciēdū q detrac
tor fm qd nōt Hof.sit infamis
⁊ ab ecclia ꝓsicat'.6.q.1.deteriores. Item
punit' vt homicida vt ibidē se.cat.⁊ de pe.
di.1.homicidiorꝝ. Nō q detrahē sit crimē
ita grane sicē occidē.b qz punit' pena eterna
sicē occidē.sicut dicit Math.5.q dixe
rit ffi suo racha reus erit gehenne ignis.

De susurratione.tituꝰ sedecimꝰ.

Posterior considerandū est de susur
ratione.Circa quā querit' plu
ra.s.vtꝰ sit petū distinctus a
detractione. Pendeo q ꝓuenit
cū detractione in mā.⁊ mō loquendi. quia
vterq dicit de prio malū occulte. ppter
qd aliqs vnū ponit' p alio.vnō Eccl.5°.
Nō appellet susurro.susurrones vo ami
citiā nituntur separare.vñ sup illud Ro.p
Susurrones detractores.glo. susurrones
inter amicos discordiā seminantes.detra
ctores aūt alorꝝ bona negāt vl' minuunt
Cruniator aūt differt ab vtroq.qz crimi
nator est q publice crimia alijs ponit.s.ac
cusando vel quintando.qd nō pertinet ad
illos. Bilinguis aūt ppre dī susurro.Su
surro.n.nitē amicos ab invicē separare.
i.ideo ad eos duab' vtē linguis. dicēs vni
malū de alio.ió dī Eccl.28° Susurro ⁊ bi
linguis maledicto.multos.n. turbant pa
cem hūtes. Ut ꝓ susurratio sit grauius
petū detractione. Pendeo q sic.qz amicus
semper inter exteriora bona. Eccl.6°.
Amico fideli nulla est cōparatio. quia ⁊
optima fama.que per detractionem tollit'.
ad hoc maxime necessaria est.vt bō idō
ne' ad amicitiā bēat'. Est etiā mai' petū
ēs contumelia quia melior est amicus ēs

bono. ⁊ amari q̃ bonozari. vt dicitur 8° ethi°. Uti ben: ostendit grauitas hui° pecca puerij 6° vbi dicit. Ter sunt q̃ odit deus ⁊ septimũ detestat aia eius. ⁊ B vltimũ ponit eum q̃ faciat discordiã inter fratres B Tho. 2ª 2ᵉ.q.74.ar.1.7.2.c.

¶ De derisione sive illusione ⁊ substãnatione. titulus decimusseptimus.

Deinde considerandũ est de derisione. Et circa B querit plura s. vtꝭ derisio sit spãle peccũ distinctũ ab alijs peccatis:quibus peruba primus ledit. Rᵒ q̃ sic. q̃ finis eius est distinct° ab alijs.q.s.est cõfusio ⁊ erubescẽtia illi°:q̃ deridet. sic.n.cõuitians intendit depressiõem ⁊ detrahẽs infamiã.⁊ sic surrãs discordiã:sic deridẽs erubescẽtiam. In B aũt.s.sine cõuenit.s.cũ substãnatione. ⁊ differt in mõ.q̃ irrisio fit ore.i.vbo cbatino.substannatio aũt naso rugato. vt dicit glo.sup illud ps. Qui habitat i celis irridebit eos. Talis.n.dsia nõ diuersificat speciẽ.vtriq̃.n.differt a cõtumelia.sicẽ erubescẽtia:a debonoratione.est.n.erubescẽtia ti, mor debonoratioꝗ.vt dicit Damã. Utꝭ derisio sit aliqui peccũ mortale. Rᵒ q̃ sic. cum.n.aliq̃s malũ vel defectũ ponit in ludũ vel risum:q̃ fm se est parvũ malũ ẽ veniale ⁊ leue peccũ fm genus suũ fm Tho. 2ª 2ᵉ.q.75.ar.1.7.2.c. Põt etiã ee veniale peccũ:cũ q̃s deridet aliquẽ ex leuitate.nec vellet eius malũ.fm Aler.an.2ᵒ.t.2.c. de derisione.ar.2.c. Cũ aũt accipit q̃si parvũ rõne psone.sicẽ defectus puerorꝫ 7 stultorꝫ. paruꝫ pondere solem°.aliquẽ sic illudere vel deridere est eũ oino pauipendẽ.⁊ eũ tãquam estimare.vt nõ sit de ei° malo curãdum.⁊ q̃si p ludo bñdum. ⁊ sic est peccũ mortale.⁊ est grauiꝰ q̃ cõtumelia.q̃ ꝗtumeliosus videt accipẽ seriose.illusor autẽ in ludũ.⁊ ita videt ee maior cõtempt° ⁊ debonoratio. Est aũt illusio sive derisio peccatũ tanto grauiꝰ q̃ to maior reuerẽtia debet psone q̃ irridet. vñ graue peccũ est deridere iustos.q̃ B multos retrahit a bono Job.12.Deridet iusti simplicitas. Et gratius ẽ deridere parẽtes puer.30.Oculus q̃ substãnat pr̃em ⁊ despicit partũ matris sive effodiãt eum corui de torrẽtibus. Et q̃ nissimũ est irridẽ deũ ⁊ q̃ sit vel.fm illud 4. Regl.19. Cui exprobasti ⁊ sequit cõtra sanctũ isrl.s.deũ.B Tho. vbi.s.ar.2.c.

¶ De maledictione.ti.18.

Postea cõsiderãdũ est de maledictione. Et circa B querit plura.s.vtꝭ maledicẽ sit semp malũ. Rᵒ maledictio fieri pt vt respectu eius q dignᵒ est bñdictione.vel qui cõpetit bñdictio.põt etiã fieri 3do iustice vel vindicte. Ab illo etiã fieri põt cui cõuenit et offõ vel nõ cõpetit. Si q̃ fiat maledictio respectu eius q meretᵒ maledictionẽ eũ alijs debitis circũstãtijs.erit maledictio bonũ.Iꝫ sit malũ ei q̃ maledicit. si vo fiat illi q nõ meretᵒ maledictiõem.vel desint aliq̃ debite circũstãtie.erit maledictio malũ.B Aler.an.2.t.2.c. de maledictione. ar.1.c. ¶ Utꝭ maledictio sit idem qõ blasphemia. Rᵒ maledictio creature inq̃tum creatura est.reddũdat in deũ. ⁊ sic p accidens bꝫ rõnem blasphemie.Et sic in canonica Jude accipit blasphemia p maledictione vt dicit glo.cũ inquit Michael archangelus cũ diabolo disputans alter cauẽt de Moysi corpe.nõ est ausus in deum inferre blasphemiã.Et eadẽ rõ est de tractore B Tho.2ª 2ᵉ.q.76.ar.4.c.2ᵒ. ⁊ cõuenit cum eo Aler.an.vbi.s.ar.7.c.7.c.2ᵒ. Utꝭ liceat aliquem maledicẽ. Rᵒ q̃ sic q̃q̃s.s.n. aliquis impreceꝰ vel optet malũ alicui° sub rõne mali.B est inq̃tũ est malum.intendẽs ipm malum. ⁊ sic nõ licet. Et hoc est maledicẽ p̃ie loquendo.⁊ sic precipit Aplus Ro.7°. Benedicite ⁊ nolite maledicẽ.Et aũt sub rõne boni intẽdẽdo s.bonum:sic licet. Nec est maledicere p̃pe loquẽdo sed p accidens.q̃ principalis intentio dicentis nõ fert ad malum sed ad bonum.Hoc aũt cõtingit duplicit. q̃q̃s sub rõne iusti ⁊ sic indeꝫ licite maledicit alius cui precipit iustam penã inferri.sicẽ etiã ecclesia maledicit a nathematizãdo.sicẽ etiã p̃phete imprecabant mala petõribus.q̃si cõformãtes voluntatem suam omnine iusticie.Iꝫ hi° impcationes possint intelligi per modũ pnunciatioꝗ. Q̃q̃s vero dicit eli q̃d malum sub rõe vtilis. vt cũ q̃s optat aliquem petõrem pati aliq̃d impedimẽtũ vel vt ipe melior efficiat. vel saltem vt ab alijꝫ nocumẽto cesset. Dicẽ ãt malũ alcius p modũ enuciatioꝗ. sicẽ aliqd exprimit modo indicatiuo pinet ad detractiõem.B Tho.2ª 2ᵉ.q.76.ar.1.c. ⁊ cũ eo Aler.an. t.2.o.ar.4.o. ¶ Utꝭ liceat creaturã irrationalem maledicẽ. Bn deo maledictio ad illud p̃ie pinet.cui põt aliqd vel bũ vel

male cõtingẽ.s.rõnali creature. Aliis aũt dicũt bonũ vel malũ cõtingẽ in ordie ad creaturã rõnalem. Qd nat aũt aliqd ad eam tripliciť. Primo p modũ subuenienti. ⁊ sic Hũ.3° dixit ꝗ ꝗ bonũ Mal: dicta terra in ope tuo. vt.s.p eius sterilitatẽ punirẽť hõ. 2° p modũ cõtinenti s.tpis vl loci. Et sic Job maledicit diei natiuitatis sue ꝓter enipam originalẽ: quã nascẽdo cõtraxit. ⁊ ꝓter cõtractas penal tates. ⁊ vtroq; mõ pot intelligi Dauid maledicit se montib⁹ gelboe. 2° Regl. i. 3° p modũ significatõis. ⁊ sic dñs maledicit ficulnee in significatõem indeoꝝ. maledicẽ vero ꝗs fm se cõsiderati est ociosuz ⁊ vanũ. ⁊ p ꝗns illicitũ. hec Tho. vbi.s.arti.2°.c.⁊ Alex.an. vbi.s.ar.3°.o. Utꝝ maledicere sit peccũ mortale. Rᵒ ꝗ sic. ex genẽ suo cũ fm se charitati repugnet: q̃ diligimus primũ. vñ.1.Cor.6° Neq; maledici: neq; rapaces: regnũ dei possidebunt. ⁊ est peccũ tanto graui⁹ q̃ to pionã cui maledicim⁹ magis amare ⁊ reuereri debem⁹. vñ Leuit. 20. Qui maledixerit pri suo ⁊ mri morte moriať. Cõtingit tñ verbũ maledictiõis ꝓlati esse peccũ venale. vel ꝓt mali pui tatẽ q̃ ꝗs alteri imperať. vel etiã ꝓt affectũ ꝓferenti maledictiõis vba. oũ ex leui motu vl indo. vel ex surreptiõe aliq̃ talia ꝓfert. qz peccã vboꝝ maxie ex affectu pen sauť: vt.s.dictũ est. Et sic Angl. in omel. de purgatorio ponit inť alia peccã facile ul temerarie maledicere. Dicẽ tñ Alex.an.ꝗ si talia oueant in cõsuetudinẽ pñt ee mor talia ꝓt cõtemptũ. B Tho. vbi.s. ar.3°. c.⁊ Alex.an. vbi.s.ar.2°.o. Utrũ male dictio sit graui⁹ peccũ q̃ detractio. Rᵒ ꝗ nõ. dicẽ. n. malũ culpe p modũ enũciationis: q̃ ponet ad 4ᵐ vitia ꝓmissa: est peccatũ. in q̃tũ ex B. ꝓximo inferť aliq̃ nocumẽtũ. graui⁹ aũt peccũ est nocumẽtũ inferre q̃ desiderare ceteri parib⁹. vñ detractio fm eõem rõnẽ est graui⁹ peccũ q̃ maledictio simpliciť desiderũ exprmẽs. Maledictio vo q̃ fit p modũ imperij cũ habeat rõnẽ cause. pot ee detractiõe graui⁹ si maius nocumẽtũ inferat q̃ fit denigratio fame vel etiã lesuo: si min⁹. Et B accipi debent fm primentia p se ad hec vicia. Pñt etiã alia p accsis ꝗsiderari q̃ dicta vitia vl augẽt vl minuũt B Tho. De hac mã Hosti.ti.de clerj. maledi. nõt ꝗ maledicoꝝ alij maledicũt sine blasphemare ꝓsumunt dei. alij boices. alij sacta boiuz. Et dicunť maledici q̃i maledicẽtes. Hnãlr etiã pot dici maledic⁹ is q̃ obloquiť de aliq̃ boie ei detrahẽdo vl cũ exprmẽdo. eť eo.c.i. Itẽ si qs maledixerit ecclesiastico ꝓncipi: dicen do publice aliq̃ vba in exprsiõem sui officij vel bñficij. si sit cleric⁹ oz arbitrarie p indicẽ suũ punirẽ ita ꝗ exẽplo et⁹ ceteri teriti ꝗ romanã ecclesiz nõ ꝓpiant. eť eo. c.i. Et idẽ credit Hosti. de laico. vt. 22. q.i. paratã. tñ vt nõt Hos. eo. ti. papa. idẽ dicere pot. sicẽ dicẽ imperator Maximian⁹ de eo q maledicit sibi. s. ꝗ si B ex leuitate peccẽ sit cõtemnẽdus est ff. ad. l. iul. ma. famosi si ex insania: miserãdũ. si ex iniuria: remittendũ. C. si qs male. impe. l. vna. Itẽ de pena maledicoꝝ querẽ. j. li° 5° ti. de canonibus penitẽtialibus.

¶ De multiloquio ⁊ verbositate sive linguositate ⁊ taciturnitate. ti. 19.

Deinde ꝗsiderãdũ est de multiloquio sil ⁊ taciturnitate. Et p̃ de multiloquio. Circa qõ sciẽdus fm Alex. an. 2°. t. 2°. c. de multiloquio. ar. i. ꝗ multiloquũ dr B vt ẽ multimodo locutiõis cũ superfluitate vl ꝓter vtilitatem vel necessitatẽ. Et fm B i multiloquio ẽ peccũ vñ ꝓuer. 10. in multiloquio peccũ nõ deerit. Hõ aũt accipiť B in sua gñalitate i q̃ pot fieri dñ ⁊ male. oz. n. multis sermonibus vti i dificilib⁹ declarãdis. Sciendũ autẽ ꝗ aliud ẽ ꝓprie loquẽdo: multiloquũ. ⁊ aliud vbositas sive linguositas. vbositas. n. sonat i ꝗtemptũ ꝓuenientẽ ex ꝗsuetudie superfluitate ⁊ mordiate locutiõis. multiloquũ vo nõ determiat tñ q̃tũ linguositas ꝗ stat in gñe. Et ꝗ multiloquũ sit aliqꝗ venale peccatũ. s. pnt est circa linguositatẽ. ꝓter qõ Angl. loquẽs de minuti peccis inť alia poit illud q̃tens logť qs plus q̃ oz. Nihilominꝰ aũt vbositas sive linguositas pot ee mortale peccũ. vñ Job ii. Nũqd vir vbosus iustificabiť: q̃i oicat nõ.

Sequiť videl de taciturnitate. Circa qõ sciendũ ꝗ tacere aliqꝗ est act⁹ virtu. vñ Hzegl. dicit. Os dñi creati ⁊ ꝗgruo tpe vox aperit. ⁊ rursũ cõgruo tpe taciturnitas claudit. Aliqꝗ vo est nomẽ vicii. vñ Hzegl. Inordinatuz si lentũ si culpa nõ esset: ꝓbita non diciset ve mihi: qz tacui. Si vo querať in q̃ gñe peccũ sit. s. delicti vel ꝓmissi. dicẽdũ ꝗ i gñe delicti. tacere enim nihil aliud est q̃ non

loqui in eo q̃ potest loqui ꝑ tpe ⁊ loco ⁊ alys circũstantys. vñ aũ tenet log ⁊ nõ loquit peccat pcõ ꝗlicũ. sicut si tenet loqui ꝑ loco ⁊ tpe ⁊ alys circũstantys ⁊ nõ loquit transgredit. Est aũt tacturnitas aliq̃ pcñ veniale aliq̃ mortale in bis. n. q̃ tenetur bõ loqui tacere est pcñ mortale. vbi gra tenet bõ ꝗ pcñ pcñ ꝓfiteri ꝑ tẽpore debito ⁊ alys circũstantys. ⁊ mederi ꝑ uno sermone medicinali ꝑ tpe debito ⁊ alys circũstantijs in bis ē peccatũ mortale. cũ aũt nõ tenet ⁊ expedit uel decet est veniale. Qui aũt ⁊ non ē ⁊ qui est determinare de singulis ē difficile. sed ipsa vnctio docet q̃ nõ pmittit hoiem sibi adherentē de facili errare. Nõ aũt dicit Greg⁹. Qui corrigere non valet increpare nõ desinat ne se participẽ delinquẽtũ ex ꝓsensu taciturnitatis addicat. Intelligit de illo q̃ tenetur ex officio corrigẽ. ⁊ mederi alys i verbo correctionis. in talib⁹. n. si fiat omissio ꝑ tpe debito est pcñ mortale. ¶ Sz pōt q̃ri ꝗ ꝑter illud Eccl. 20. Homo sapiẽs tacebit vsq̃ ad tem⁹. quod sit illud tempus. Rᵉ q̃ illud tem⁹ est qñ est opportunitas ex ptẽ audientiũ. qñ. s. aliqui ex eis libenter audiũt. sic. n. dicit aplus. 2. Timot. vlt. Predica verbum insta. oppor. impor. glo. opportune ꝗstũ ad eos q̃bus placet. importune ꝗstũ ad eos q̃b⁹ non placet. Et ⁊ dicẽ q̃ ⁊ si nõ placet aliq̃bus dũ audiũt prodesse nihilominus ꝗposterũ pōt. si aũt non adsint auditores aliqui quibus audire placeat. aut credant tales eē corrigibiles. ⁊ ale etiã instare debz ꝑdicator importune. si aũt credant oino eē incorrigibiles debet a ꝑdicatione cessare ꝓm illud Matth. 7. Nolite sanctũ dare canibus nec marga. proiecre. ante porcos.

¶ De partib⁹ iustitie q̃ sũt declinare a malo ⁊ facẽ bonũ ⁊ de vitijs oppositis titul⁹. 20.

Postea cõsiderãdum est de partibus ꝗsi integralibus iustitie q̃ sũt facere bonũ ⁊ declinare a malo. ⁊ de vitijs eis oppositis. s. de transgressione ⁊ omissione. ꝑ aũt dicẽdum de ꝑdictis duab⁹ partib⁹ iustitie. 2° de transgressiõe ⁊ omissiõe. ¶ Circa primũ sciendũ q̃ duo ꝑdicta sũt ptes iustitie. vñ Aug⁹ de cor. ⁊ gra. ponit ad iustitiã legis illa duo pertinẽ. si. n. loq̃mur de bono ⁊ malo i cõi ꝑdicta duo pertinẽt ad oẽz virtutẽ. Et ꝓm ⁊ nõ pñt poni ptes iustitie nisi forte iustitia accipiat ꝗ put est ois virtus. Iz iustitia sic accepta respicit quandã spãlem rationem boni. put. s. est debitũ in ordine ad diuinã uel humanã legem. sed iustitia ꝓm q̃ ē virtus spãlis respicit bonũ sub rõne debiti ad primũ. Et ꝓm hoc ad iustitiã spãlem pertinet facere bonũ sub rõne debiti in oppositione ad primũ: ⁊ vitare malum oppositũ. s. q̃ est primo nocium. Ad iustitiã vo generalem pertinet facẽ bonũ debitũ in ordine ad primũ uel ad cũ. ⁊ vitare malũ oppositũ. Dicit aũt ⁊ duo ptes iustitie gnãlis uel specialis q̃si integrales. qa vtrq̃ cooperãt ad pfectũ actũ iustitie. Ad iustitiaz n. pertinet equalitatem ꝓstituere ⁊ ꝓstitutã ꝓseruare. Cõstituit aũt aliq̃s equalitatẽ iustitie faciendo bonũ. s. reddẽdo alteri quod debet sibi. Conseruat aũt equalitatem iustitie tam ꝓstituendo a malo. id est nullũ nocumentũ inferendo primo. Ad hoc nota q̃ ⁊ duo ponũt ptes iustitie ꝓm aliquã ꝗdam rõnẽ boni ⁊ mali ut dicũ est. non aũt ponũt ptes alicuⁿ alteriⁿ virtus moralis. qa alie virtutes morales consistũt circa passiões in q̃bus bonũ facere ē ad medũ venire. quod ē ab extremis q̃si a malis declinare. ⁊ sic redit in idẽ in alys virtutib⁹ bonũ facere ⁊ a malo declinare. ⁊ iustitia ꝓsistit circa operationes ⁊ res exteriores in q̃bus aliud ē equalitatẽ facere ⁊ aliud factam nõ corrũpe. ¶ Nota etiã q̃ facere bonũ est act⁹ cõplectiu⁹ iustitie ⁊ q̃ pars eius ꝑncipalis. declinare vo a malo est act⁹ imperfect⁹ ⁊ secũdaria ps ei⁹. Et nõ est q̃si pars eius mãlis sine q̃ nõ pōt esse pars formalis ꝓplectiua. ¶ Sz obiicit. qa sup illud ps. Diuerte a malo ⁊ fac bonũ. dicit glo. illud vitat culpã. ⁊ meret vitã ⁊ palmã. sed q̃libet ps virtutis meret vitaz ⁊ palmaz q̃ rẽ. Rᵉ q̃ declinare a malo ꝓm qd ponũt ps iustitie nõ importat negationem puram qd nõ est facẽ malũ. ⁊ n. nõ meret palmã. ⁊ tñ vitat pnã. importat autẽ motũ voluntatis repudiãtis malũ ut eius nomẽ dedinationis ostendit. Et ⁊ ē meritoriũ ꝑcipue cũ aliq̃s impugnat ut malũ faciat ⁊ resistit. ⁊ dicit. 2ª. 2ᵉ. q. 79. ar. n. p. o.

Circa 2ᵐ q̃rit plura. s. vtr transgressio sit spãle pcñ. Rᵉ q̃ sic nomen. n. transgressionis determinatũ est a motib⁹ corpalib⁹ ad act⁹ morales. dicit aũt aliq̃s ꝓm motũ corpalẽ transgredi. qa gradit vltra ꝓfixũ terminũ sibi. Moralit

vo q2 gradit vltra terminũ q sibi pfigit p pceptũ negatiuũ. ⁊ ideo trãsgressio ꝓprie dicit qñ aliqs agit cõtra pceptũ ne gatiũ qõ qdem mãiter põt esse cõe omibus spẽbus pcõtꝗ. q2 per quãlibet spẽm pcti trãsgredit homo pceptũ aliqõ oiuinũ. Si vo tumat formalit. s. fm istam rõnem spãlem q̃ est facere cõtra pceptũ negatiuũ. sic est spãle pctũ duplicit. Uno⁰ fm q opponit generib⁹ pctõꝗ. aliis vtũtibus oppositis. sicut. n. ad ꝓpriam rõnẽ iustitie pinet attẽdere vbitum pcepti. ita ad ꝓpriam rõnem trãsgressiõis. pinet attendere ꝓtemptum pcepti. ¶ Alio mõ fm q distinguit ab omissione que ꝓtrariat pcepto affirmatiuo. ¶ Est aũt sciendũ q sicut iustitia legalis est omis vtus sbiecti ne. ⁊ q̃ est mãiter. ita etiam iniustitia legal est mãiter omne pctũ. Et sic diffinit Am bro. pctũ fm. s. tõnem iustitie legalis dicens. Pctũ est trãsgressio legis oine. hec Tho. vbi. s. ar. 2. c. 7. c. i⁰. ¶ Utꝗ omissio sit spãle pctũ. R⁰ q sic. importat. n. pter missiõem vbiti boni. qõ qdem pinet ad iustitiã ꝓprie. Ad generalẽ qdem si sumatur vbitum i ordine ad legem diuinam vel humanam. Ad spãlez vo si in ordine ad. p ximũ. vnde eo mõ quo iustitia est vt⁰ specialis. vt s. dictum est. ⁊ omissio est spãle pctũ distinctũ a pctis oppositis vtutibus aliis. Eo vo mõ quo facẽ bonũ cui opponit omissio: est q̃dam spãlis pars iustitie: distincta a vel n tiõe mali cui opponitur trãsgressio. distinguit. n. omissio a transgressiõe. Est aũt omissio pctũ actuale. ꝓ ut negatio actus reducit ad genẽ actus. ¶ Ad hoc nõ. q q2 nullus tenet ad impossibile. ideo nullus omittit nõ faciendo qõ non põt. Et hoc dico. si sit impotẽs p ter suam culpam. si vo sit impotẽs ꝓt ei⁹ culpam pcedẽtem. vt cum qs inebriauit se vt sero ⁊ non põt surgẽ ad matutinas vt dz: ẽ pctũ omissiõis. q q̃ qdem incipit ei imputari ad culpam. qñ est ipse operandi ꝓter cãm tũ pcedẽtem. ex qua volũtaria reddit omissio. B Tho. vbi. s. ar. 3. o. ¶ Nõ. fm Alex. an. 2. t. 2. c. de omissione. ar. 7. o. q tũc dicit omissio ꝓtrari cum qs applicat se ad actũ illicitum incõpossibilem cũ illo actu ad quẽ tenet vt si iste tenet ire ad matutinas ⁊ se inebriat. vel in sero in collego infructuoso stet. vel bi⁹. ꝓ pter qõ nõ surgit ad matutinas: tũc omittit. Si vero se applicet alicui opi bono ad qõ tenet ⁊ ex hoc lassus dormiat. ꝓt qõ non surgit: nõ omittit. Si vo sit actus indifferẽs: tũ impedimẽ eius ad qõ tenetur omittit. ¶ Sed qd si nõ surgat non ꝓpt aliquã cãm in ipo. sed mã quia vis sensibilis est in eo ligata. nunqd omittit dormiendo R⁰ q non tenet. n. surgere cum audierit signũ. Sed si nõ surrexerit ex cã que fuerit in eo: omittit cum ꝓpiat cãm illam. ¶ Ad hoc addi põt re ccio. q ocium põt dici mult plicit. Primo⁰ dr ocii fm Greg. qõ caret rõe iuste ncãtis. vel intentiõe pie vtilitatis. ⁊ sic est pctũ vel dispositio ad ipm. Et sic dr Matth. 12⁰ De omi vbo oc eso qõ lo. fu. bo. red. rõnẽ in die iudicij. 2⁰ dicit ociũ vacatio ab his que fiũt ꝓprie vite actiue. fm illud Luc. 10⁰ Maria optimã prem de. Et 2⁰ h est ocium cõtemplatiõis. ⁊ hoc mõ est bonũ qñ fit iusta re cã. 3⁰ dicit indifferẽs fz qõ vacare ab his q̃ sunt ꝓprie vite actiue fieri põt bono fine vel nõ bono. Et quidez ocium fm qõ dicit improba voluntas qui dicẽdi ab opc iuste ncãtis vel pie vtilitatis est pctũ veniale. et quies sit infra cũ. Si vo ponat reo est mortale. ¶ Utrũ trãsgressio sit genus pctũ omissiõe. R⁰ q sic simpliciter ⁊ absolute loquendo. lz aliq̃ omissio possit esse genus aliqua trãsgressione. pctũ. n. intantũ est graue inq̃ tũ z distat a virtute. Cõtrarietas aũt est maxima distantia vt dicit 5⁰ metha. vnde ꝗ num magis distat a ꝗto q̃ simplex eius negatio. sicut nigꝗ magis distat ab albo q̃ simplex non albũ. omne. n nigꝗ est non albũ. sed non cõuertit. Trãsgressio aũt ꝗtat alicui virtuti. omissio vo importat negationẽ eius. vnde pctũ omissiõis est si quis reuerẽtiam vbitam parẽtibus nõ exhibeat. Pctũ vo trãsgressiõis est si inuriã eis inferat. ⁊ sic pz ꝓpositum. ¶ Ad hoc nõ. q relictum cõiter sumptũ significat quãcunq̃ omissiõem. qñq̃ vo stricte sumit. p eo q q̃ omittit fieri aliqd re bis q̃ pinent ad vtum. vel qñ scienter ⁊ q̃ cum q̃dam cõtempm arcingit homo illud qõ facẽ debet. ⁊ sic hz quãdam gũitatem rõe eius indiget expiatiõe maiori vt pz Leuit. 5⁰. B Tho. 2ª 2ᵉ. q. 79. ar. 4. c. 7. c i⁰. ¶ Utꝗ vtrũq̃ sit pctũ mortale. R⁰. fiẽ omissio opponit pceptis affirmatiuis ita trãsgressio pceptis negatiuis. Et iõ vtꝗ ꝓprie sumẽdo importat rõnẽ pcti mortal. Põt et vtꝗ cõiter sumi ex eo q aliqd

sit ꝑter ꝓcepta affirmatiua vel negatiua disponens ad oppositũ ipoz. Et sic vtrq; coz pôt esse veniale pcm̃. hec Tho. vbi s. in rnsiõe ad 3m ar.

¶ De ꝑtib' ãnexis iusticie in cõi. ti. xi.

Deinde cõsiderandũ est de partibus iustice potẽtialibus. i de ꝑtib' ei annexis. Et ꝓmo que ꝑtutes annectũt iusticie. 2° de singul' iparũ. Circa ꝓmũ sciendũ q ptes potentiales iusticie sũt mlte. quaz. 6 assignat Tullius in 2° rhcto: l. sue. quc sunt religio. pietas. gr'a. vindicta. obseruãtia. veritas. Et ideo ptes potẽtiales psit dici. quin in aliq̃ cum iusticia cõuenũt. ⁊ ad plenam rõnẽ iusticie nõ attingũt. cum iusticia qdẽ cõueniunt in hoc q̃ sũt circa operatiões ad alteꝝ. A pfecta aũt rõne eius deficiunt in hoc q̃ pfecta rõ iusticie in hoc cõsistit. scz q̃ alteri reddat' q̃d ei debet' ex legis necẽtate ⁊ fm cõmutatiõem. Predictaꝝ aũt ꝑtutum. q̃dam deficiũt a rõne cõmutis. qz p eas non reddit' equale. Quedã autẽ a rõne debiti. quia ⁊ si p eas reddat' aliquo mõ debitum. illud tñ non est debitũ ex legis necẽtate. q̃d est debitũ pfecte. sed ex q̃dam morũ honestate. ꝓme sũt religio. pietas. ⁊ obseruãtia. p religiõem. n. reddit hõ debitũ ex legis necẽtate. sed nõ pôt reddẽ equale In quo etiã concordat pbs 8° ethi'. versus finẽ. Et Tullius dicit in 2° rhcto: l. q̃ religio est q̃ superiori cuiusdã nãe quam diuinã vocant. curam cerimoniãq; vel cultum affert. Per pietatẽ vo reddit hõ parentib' ⁊ patrie. q̃ est aliquo mõ ꝓnciplũ generatiõis debitũ ex legis necẽtate. 6 nõ reddit equale. qz fm pbm vbi s. bis honoribus q̃ ad deos ⁊ parẽtes ptinent: nullus fm dignitatez aliq̃ tribuet. Et de hac dicit Tullius vbi s. Pietas est p quam sanguine iuncti patrieq; benuol' officiuz ⁊ diligens cultus tribuit'. Per obseruan' etiam reddit hõ ꝑtuosis dignitate sup̃ eũ cõstitutis. ⁊ ipm̃ in ducẽtibus ad ꝑtutem misterio. ⁊ exẽplo debitũ ex legis necẽtate. sed nõ reddit equale vt etiã vult pbs 4° ethi'. De hac dicit Tullius vbi s. q̃ obseruãtia est p quam homies aliqua dignitate antecedentes cultu q̃dam ⁊ honore dignant'. Tres aũt alie sũt. s. gr'a. veritas. ⁊ vindicatio. Per veritatẽ homo se talẽ exhibet. primo in vbis ⁊ factis qualis est. q̃ non debet. primo ex aliqua legis necessitate. sed ex q̃dã moz honestate vt bis ex vbis pbi 4° ethi. Et de hac dicit Tullius vbi s. q̃ veritas est p quam immutata ea que fuerũt aut sũt aut erunt dicunt'. Per gr'az aũt aliq̃s ꝓpenat alteri bona fm ea q̃ recepit ab eo. de hac Tulli' vbi s. Gr'a est in q̃ amicitiaꝝ ⁊ officioꝝ alteri' memoria alteri' remunerãdi voluntas cõtinet'. Per vindicatiõem vo vindicando ⁊ vlciscẽdo ꝓpulsat' violẽtia ⁊ iniuria mo derate. non intendẽdo malũ iniuriãtis. sz eius emendanõem vel cohibitiõem vt' alioꝝ quietẽ ad iusticie cõseruatiõem ⁊ dei honorẽ. Et de hac dicit Tulli' vbi s. vindicano est p quam vis ⁊ iniuria. ⁊ omne q̃d offuturũ est defendẽdo vel vlciscẽdo propulsat'. Aliud vo debitũ est necẽtum sicut cõferens ad maiorẽ honestatẽ sine q̃ tamẽ honestas seruari pôt. q̃d quidem debitũ attendũt liberalitas ⁊ amicitia. ⁊ alia hi' q̃ Tullius ꝓtermittit in numeratiõe ꝑdicta que paz habẽt de debito rõe. Obedientia vo quam aliq̃ ponũt inter ptes iusticie. in ducit in obseruãtia quaz Tullius ponit. qz pcellentibus ꝓnis debet' ⁊ reuerentia ⁊ honor ⁊ obedientia. Epikeya vo quaz ponit pbs 5° ethi. iusticie adiuncta ꝓtermittit' a Tullio. qz non adiungit' iusticie pticulari sed legali. Aliq̃ aũt ponũt quoq; ptes iusticie. s. obedientiã respectu superioꝝ. discipliną respectu inferioꝝ. equalitatẽ respectu equalũ. fidem ⁊ veritatem respectu omniũ. De qbus aliqua non ponit' a Tullio nisi veritas. Circa qd sciendũ q̃ obedientia includit' in obseruãtia quã Tulli' ponit. ꝓnis. n. excellẽtibus debet' ⁊ honor reuerẽtia ⁊ obedientia. vt pdictum est. Fides aũt p quam dicta fuit includit' in veritate q̃tum ad obseruãtiaz ꝓmissi. veritas aũt in plus se habet. vt. z. patebit. ¶ Disciplina vo nõ debet' ex debito necẽtatis. quia inferior inquãtum est inferior non est aliquis obligatus. potest tamẽ superior obligari vt ꝓuideat inferioribus. fm illud Math. 24°. Fidelis seruus ⁊ ꝓuens q. cõ. do. zẽ. ⁊ ideo ꝓtermittit' a Tullio. Equalitas vero sub epikeya sive amicitia continet'. Numeratiões aliaꝝ ꝑtũ annexaz iusticie. que a qbusdã ponunt' omitto gr'a breuitatis.

¶ De vulia tituꝰ. zz.

Posteā cōsiderandū est de singulis p̄dictarū virtutū. Est ātem superi⁹ tractatū de p̄ceptis. Et dictum de religiōe in primo p̄cepto et de pietate in 2° p̄cepto. vnde nūc restat dicere de observātia gr̄a. vindicatiōe veritate. amicitia. liberalitate. et epikeya.

De istis igit̄ septē dicendū est fm ordinē fm quem sūt p̄numerate. ¶ Circa igit̄ observantiā sciēdum q̄ p eam cultus et honor exhibet̄ p̄sonis in dignitate cōstitutis hi⁹ enim p̄sonis ratiōe excellētie debet honor. q est q̄dam recognitio excellētie alicuius. ratiōe vō officij gubernatiōis debet cultus. q in q̄dam obsequio cōsistit. cum s. aliqs cor̄ imperio obedit. et vicem beneficiis eor̄ repēdit. Et ideo observātie due sunt ptes. s. dulia: que exhibet superioribus honorē. et obedientia: p quam imperio eorū obedit. primo aūt dicēdū est de dulia. p⁹ea de obedientia. quō autē dulia sumit̄ multiplicit̄. et quō differt a latria hinc est. s. hi⁹. i. ti. de latria. Etiam autē ad p̄sonas ei dulia exhibeat honorē superiorib⁹: queri⁹ vtr̄ honor sit aliqd corpale vel spūale.

Pndeo honor quādam testificatiōes importat de excellentia alicui⁹. vnō volētes honorari testimoniū sue excellētie querūt vt vult p̄bs 8° ethi⁹. testimoniū autē reddit̄ vel coram deo: vel coram hominib⁹. coram deo suff̄ cit testimoniū cōscie. Et iō honor quo ad deū cōsistere pōt in solo interiori motu cordis. dum. s. aliqs recognoscit vel dei excellētiam. vel etiam alcius hominis coram deo. Etiam aūt ad homines non pōt aliqs testificari nisi aliqbus signis exterioribus. vel verbor̄. s. excellentiā alicuius pnunciādo. vel factor̄. s. se inclinando obuiādo. vel hi⁹. vel oblationū exteriorū rerū. s. dereliquor̄ vel munerū. aut et. institutōis imaginū vel alior̄ hi⁹. Et fm hoc honor possit i exterioribus signis corporalib⁹. Differt autē honor a laude quādūplicit̄. Primo. q laus nūq cōsistit in signis verbor̄. honor aūt in qbuslibet exterioribus signis et fm hoc laus includit̄ i honore. ¶ 2° quia p exhibitiōem honoris testificamur de excellētia hominis alicui⁹ absolute. p laudem vō in ordine ad finē: laudamus enī bene operātem ꝓter finem. honor autē est optimor̄ que nō ordinat̄ ad finem. sed iam sūt in fine et vult p̄bs i. ethi⁹. Gloria autē est effectus honoris et laudis. q. et b q testificamur de bonitate alicuius: clarescit eius bonitas in noticia plurimor̄. vnde glia dicit̄ q̄si claria. Unde ad Ro. 1. dicit glo. Ambr⁹ Gloria est clara cum laude noticia. Differt aūt honor a reuerētia. q. et vna pte reuerētia est pn̄cipū motiuū honoris in q̄tum. s. aliquis et reuerētia quam hz ad aliquez honorat eum. Et alia vō parte est finis honoris in q̄tū. s. aliqs ad hoc honorat̄. vt ab alīs in reuerēt. habeat̄. hec Tho. 2ª 2ᵉ q. 102. ar. 1. o. ¶ Ad hoc nota q dulia p̄t sumi duplicit̄. Uno mō dō ter fm q exhibet reuerētiam cuiscūq boi ratiōe cuius cūq excellētie. Et sic cōtinet sub se pietatē et observātiam. et quācūq hi⁹ virtutez q̄ exhibet boi reuerētiam. et sic hz ptes species diuersas. Alio mō dulia sumit̄ stricte pro. s. fm eam seruus exhibet reuerētiam dōo. et sic nō dīuidit̄ in diuersas species. sed est vna spēz observātie. quā Tullius ponit. eo q alia ratiōe seru⁹ reuerēt̄ dōm miles ducem. discipul⁹ magistr̄. et sic de alīs. B Tho. vbi. s. ar. 4. c.

¶ De obedientia. ti. 22.

Posteā cōsiderandū est de obedientia et vitio sibi opposito. i. in obedientia. Erit aūt b cōsideratio de obedientia in cōi. Flam. 3. li. 6° cōsidere dēbet in spāli de obedientia q̄ debet p̄latis ecclīastīcis. et etiam de obedientia religiosor̄. primo aūt hic cōsiderādum est de obedientia. 2° de inobedientia. ¶ Circa vō obedientiā queritur plura. s. vtrum vnus hō tenet̄ alteri obedire. R⁹ q sic. vt ad Heb. vltī. p̄cipit̄ Obedite p̄positis vestris et sūtacete eis. sicut enī ex ordine naturālis rerū diuinit⁹ instituto inferiora in reb⁹ naturālibus nēcē habēt sūbici motiōi superiorum. ita etiam in rebus hūanis ex ordine iuris nātūralis. et diuīno tenent̄ inferiores inīs superiorib⁹ obedire. ¶ Sed obiicit̄. quia bonum opus si ex debito obedientie fieret vt ex ref̄ esse min⁹ gratum. et per cōsequens esset minus acceptabile. Pndeo aliquid potest iudicari gratuitum duplicit̄. Uno modo ex parte operis. quia. s. homo ad illud non obligat̄. Alio mō ex parte operantis. quia. s. libera voluntate operatur. Opus autem reddit̄ virtuosum et laudabile et meritorium. p̄cipue fm q a voluntate pcedit. Et ideo hz obedire sit debitum si tamen p̄mpta voluntate quis obediat.

non ꝓpter hoc minuit eius meritum. maxime apud eum: qui nō tñ opus exterius: sed etiaꝫ voluntatem interiorem attendit. ¶ Utrū obediēcia sit virtus spālis.

Rndeo q̃ sic. vnde a quibusdam ponitur pars iusticie. vt dictum est. s. Haꝫ habet obiectū spāle. s. ꝑceptum tacitū: ꝛc. exprs sum. voluntas enim superioris quocūq̃ modo innotescat est quddam ꝑceptum tacitū. Et tamē ꝓmptior videt obediēcia. q̃ to ꝑceptum expssum ponunt voluntatem superioris intellectā. ¶ Sed cōtra. inobediēcia est generale peccatū. quia fm Ambr. peccatū est inobediēcia legis diuine. q̃ obediēcia que ei opponit est generalis virt?.

¶ Rndeo obediēcia pōt duplicit accipi. Uno mō ꝓprie fm q̃ respicit p intentioēz formalē rationem ꝑcepti. Et sic est specialis virtus. ꝛ inobediēcia ei opposita est peccatum spāle. ꝛ fm hoc requirit ad obediēciam q̃ aliquis impleat actū iusticie vel alterius virtutis. intendēs implere ꝑceptum

¶ Alio mō large. p executiōe cuiuscūq̃. q̃ōpotest cadere sb hoc pto. Et inobediēcia. p omissiōe eiusdem ex quacūq̃ intentiōe. ꝛ sic obediēcia est generalis virtus. inobediēcia generale peccatū. ¶ Nota etiaꝫ q̃ Iz obediēcia per se cōsiderata. put respicit rationem ꝑcepti sit spālis virtus vt dictū est. Inq̃tum tamē ꝓcedit ex reuerentia que cultuz exhibet superiori sb diuersis virtutib? cōtinet. Inq̃tum enim procedit ex reuerētia prelatoꝝ cōtinet quodāmō sb obseruātia. Inq̃tum vero ex reuerentia dei sub religiōe ꝛ pertinet ad deuotionē. ¶ Utrū obediēcia sit maxima virtus.

Rndeo virtutes theologice sunt potiores virtutib? moralib?. vnde sūt potiores obediēntia: que est pars iusticie. vnde Gregl. dicit vbi. moza. q̃ obediēcia nō seruili metu: sed charitati affectu est seruanda nō tñ moze penetred amore iusticie. Et sic p̃z q̃ obediēcia laudat ex eo q̃ ꝓcedit ex charitate. ex quo sequit q̃ charitas est potior obediēcia. Inter virtutes autē morales tanto virtus est potior quāto aliqd maius cōtemnit. vt ꝛ deo inherat. ꝛ ꝓpter deum. Inter vero omia bona hūana ꝑceptum est voluntas. vt supponit ad pēns. Et ideo laudabilior est obediēcia que ꝓpter deum cōtemnit ꝓpriam voluntatem q̃s alie virtutes morales que ꝓpter deum cōtemnūt aliq̃ alia bona. vnde Gregl. dicit q̃ obediēcia iure victimis ꝓponit. quia p victimas aliena caro. per obediēciā vero propria voluntas mactat. Est enim obediēcia vt dicit Peregrin? h° de speculis ꝛ gnū sp̃ mercedis: abnegatio ꝓprie voluntatis.

¶ Utrū in omibus sit eo obediendus.

Rndeo sicut naturali ncēcitate omia naturalia motoi diuine id dunt: ita etiaꝫ q̃dam ncēcitate iusticie omes volūtates obedire ꝑcepto diuino tenent. ꝓpter q̃d dicerunt filij Isrl. Omia que locutus est dōs faciem? ꝛ erimus eo obediēcies. ¶ Utrū sbditi teneant suis superioribus in omibus obedire. Rndeo q̃ ꝛ hoc cōtingere potest ex duob?. Uno mō ꝓpter ꝑceptum prātis maioris. vnde sup illud Ro. 13. Qui potestati resistit ēpi sibi damnationēz acquirunt dicit glo. si aliud iubeat ꝑconsulibus ad Imperator nūquid dubitat illo contempto isti esse seruiendū. q̃ si aliud iubeat Imperator. aliud deus cōtempto illo obediendū est deo. fm illud actū 4°. Obedire autē magis oportet deo q̃m hoibus. Distinguēdū tamē hoc fm Bon. circa secūdū. q̃ aut potestas inferior fluit totaliter a superiori. vt potestas epi a ptāte papē. ꝛ tunc est magis obediendū papē. Aut potestas superior ꝛ inferior fluūt ab alia potestate superiori vt ptās epi. ꝛ potestas archiepi a papa. ꝛ tūc non est generaliter verū q̃ magis sit obediēdū superiori q̃m inferiori. vt archiepo q̃m epo. quia eps est ꝑlatus ūmediatus. archiepus mediatus. ¶ Alio mō non tenet inferior obedire superiori s. quādo ꝑcipit ei aliquid in quo nō subdit sibi. vt enim dicit Seneca de bene. Corpora sunt obnoxia diuis. mens autem sui iuris est. Et ideo in his que pertinet ad interiorē motū voluntatis: non tenet hō obedire hoi. Nec tamē fm ea que pertinet ad communū corporis. sed tñ eo. quia oes homies natura sunt pares. vt sūt ea que pertinet ad sustentationē corporis ꝛ generationē prolis. vnde non tenent serui dominis nec filij parētibus obedire de matrimonio cōtrahendo. vel virginitate seruāda. aut alia huiusmōi Sed in his que pertinent ad dispositionē actū ꝛ rerū humanarū. tenet subditus obedire suo superiori fm rationēz fur superioritatis vt miles duci exercitus. in his que pertinent ad bellum. seruus domino. in his que pertinent ad opera seruilia exequenda. filius patri. in his que pertinent ad vite disciplinam. ꝛ domesticam curam. ꝛ sic de alijs. Nec

obstat illud Apli ad Col. 3. Filij obedite parentibus p omia. ⁊ postea subdit. Serui obedite p omia dñis. quia p ly omia intelligit omia que pertinet ad ius patrie vl' dominarine pertinet. ¶ Utr christiani teneat' potestatib' secularib' obedire. Rndeo q̃ sic. vnde Aplus ad Tium. admonet illos principib' ⁊ potestatib' subditos esse. Nam et corruptio peccati primi parentis fuit ad perturbandū ordinem iustitie. Et ideo oportuit q̃ aliqui haberet potestatem vt sic ordo iustitie seruaret'. Nec per fidem xpi ordo iustitie tollit'. sed magis firmat'. quia fides xpi est principiū ⁊ cā iustitie fm illud Ro. 3. Iustitia dei p fidem Jesu xpi ⁊ ideo ꝓter fidem xpiani nō eximūt' ab obedientia principum secularū. Tenentur aūt obedire subditi xpiani pertinent habentibus iustitie tam in spualibus q̃ in temporalibus in his ad que se extendit pertinet eorū. non autē in alijs ⁊ necessitate nisi forte i casu. vbi ꝓter vitandū scandalū vel periculum esset obedire necessariū fm Tho. ⁊ Ricard. li. 2. di. vlti. Et fm Pe. ibidem si sit potestas vsurpata: non tenent' obedire ei nisi etiam ꝓter scandalum vel mai' malus vitandū. obediendo tñ i licitis nō peccat.

¶ Sequit' videre ⁊ 2°. s. ⁊ inobedientia. Et circa hoc querunt' plura. s. vtr inobedientia sit peccatū mortale. Rndeo q̃ sic. vnde Ro. 1. 2. Thi. 3 Pertinib' nō obedient. s inter peccata mortalia numerant' peccatū eni mortale è qd̃ contrariat' charitati p quam est vita spualis. charitate autē diligit' deus ⁊ primus dilectio autē dei est vt eius mandatis obediat'. dicit' eni 3. Jo. 2. Qui dicit se nosse deum ⁊ mandata eius non custo. dit mendax est. qui autē seruat verba eius vere i hoc charitas dei perfecta est. Et ideo inobedientē esse preceptis diuinis est peccatū mortale q̃si dilectoi dei cōtrariu. Et eadem rō est ⁊ hoc qd̃ est inobedientem esse preceptis superioꝝ. quia etiā in preceptis diuinis cōtinet q̃ inferioribus obediat' fm illud Ro. 13. Qui potestati resistit dei ordinationi resistit. Et vltimus inobedientem esse superiori cōtrariat' dilectioi primi in q̃tum sbtrahit ei obedientiam debitā sibi. ¶ Utr inobedientia sit gratissima á peccatū. ¶ Rndeo q̃ non. gratius eni peccatū est contemnere preceptiēm q̃ preceptum. vnde grauiora sūt peccata que sūt cōtra psonam pcipientis. vt blasphemia ⁊ homicidiū q̃ inobedie^

Et si obiciat' illud. 1. Reg. 15. Quasi sceleris ydolatrie est nolle cedere. ydolatria autē est peccatū grauissimū. q̃ ꝛc. Dicendū q̃ ibi ly q̃si non est equipans sed similitudinis. quia inobedientia reducitur in primum dei sicut ydolatria. & ydolatria magis

¶ De gratitudine ⁊ ingratitudine. ti. 24.

Deinde cōsiderādum est de gratitudine. ⁊ postea de ingratitudine. ¶ Sciendū igit' q̃ gratitudo vt p3 et pdicta est virtus que benefactorib' gratam recompensat. sed religio est qdam percellens gratitudo. vnde ⁊ gratia actio ad deum est posita s. inter pertinentia ad religionē. Si quis aut beneficium recipit nō vt debitū. nō debz oino recipiens a gratia actione cessare. Minus tamen tenet' q̃ si nō debito recipit. quia ⁊ beneficium est min'. quia vt dicit Seneca 2. de benef. Multū celeritas facit. Dz aūt homo beneficium recompensare statim q̃tum ad effectum. sed tempus opportunū benefactori debet expectare q̃tum ad cōtū. Ut eni dicit Seneca 4°. de benef. Qui festinat respondere nō habet animū grat homis: sz debitoris. Debet etiā antēdere magis affectum q̃ contū vel factū. vt vult Seneca. 1. de benef. Debz etiam magis aliquid retribuē fm suū posse. vt vult pōs 5° ethi.

¶ Sequit' videre de 2°. s. de ingratitudine de qua querunt' plura. s. vtr sit semp peccū. Rndeo q̃ sic. vnde 2. Thi. 3. cōnumerat' alios peccis cum dicit' ingrati scelesti. Et hoc eni aliquid est peccū. quia repugnat virtuti. sicut aūt oi ctum est. s. debitū gratiū dis est qddam de bitum honestati. quā virtus requirit. vt patet q̃ ingratitudo è semp peccū. ¶ Utr ingratitudo sit peccū spāle. Rndeo q̃ sic sicut gratitudo est virtus spālis cui opponit' fm defectū. habet eni diuersos gradus fm ordinem ad quos que ad gratitudinē requirunt'. quorū primū est q̃ homo accepti beneficiū recognoscat. 2do est q̃ laudes ⁊ gratias agat. 3^tio est q̃ p loco ⁊ tempore fm facultatē suam retribuat. Sed quia qd̃ è vltimū in generatione est primū in resolutione. ideo primus gradus ingratitudinis est vt homo beneficium nō retribuat. 2°. est. vt dissimulet q̃si nō demōstrans se beneficium accepisse. 3°. ⁊ quintus est q̃ peccatum non recognoscat sine p oblitionē

sive quocũq; alio mõ. quos tres gradus ponit Seneca 2° de benef. Et qua in affirmatione opposita intelligit negatiua ĩo ad primũ ingratitudinis gdum ponit q aliquis retribuat mala p bonis. ad 2m q benefactorẽ vituperet. ad 3m q benefit eium qsi malefactũ reputet. ¶ Ad ꝗ nõ. q in quolibet peccõ est mãlis ingratitudo ad deum. pnt. s. homo aliqd facit. qõ potest ad ingratitudinẽ pertinẽ. formaliter autem ingratitudo est quãdo actualiter benficiũ cõtemnit. Et hoc est spãle peccatũ. hec Tho. 2ª 2ª. q. 107. ar. 1. 7 2. c. 7. c. 1m 2ª arguẽti. ¶ Utrũ ingratitudo sit pcũ mortale. Rndeo vt patet ex dictis: aliqs dicit ingratus duplicit. Uno mõ per solã omissionem. vt quia nõ recognoscit. vel nõ laudat vel non retribuit p bñficio suscepto. 7 hoc nõ est semp mortale peccatũ. quia vt. s. dictum est debitũ gratitudinis est. vt homo aliqd 7 liberalit tribuat ad qõ nõ tenet. Et ideo si pmittit illud nõ peccat mortalit. Est tamẽ veniale pcũ. qa hoc pueniet ex qdam negligẽtia vel indispositione aliqua bonis ad virtutẽ. Potest etiã pungere q talis ingratitudo sit mortalis vel ꝓpter interiorẽ cõtemptũ. vel p pter cõdisonẽ eius qõ subtrahit. qõ ex necitate debet beneficio sive simplicit sive in aliquo cãu necessitati. ¶ Alio mõ dicit aliqs ingratus. quia nõ tñ pmittit gratitudinis implere debitũ: sed etiam agit cõtrariũ. Et hoc etiã fin cõditionem eius qõ agit: quãdoq; est veniale: qsiq; mortale. Ingratitudo tamẽ que pueniet ex mortali habet pfectam ingratitudis rationem. que vero ex veniali imperfectam. hec Tho. 2ª 2ª. q. 107. ar. 2. c. 7. c. 3m. ¶ Ad hoc nõ qõ dicit Seneca 2° de benefi. hec lex bñficij est q alter statim debet obliuisci dati. ali esse memor accepti. Obliuisci. i. non se iactare. vt idem exponit 7° de bñfi. ¶ Utrũ ingratus sint bñficia subtrahẽda. Rndeo circa ingrati duo sunt cõsideranda. Primo qd sit dignus pati. 7 sic meret subtractionẽ beneficij. ¶ 2° qd oportet facẽ beneficii. primo enim non debet esse facilis ad indicandũ ingratitudinẽ. quia sepe vt dicit Seneca. qui nõ reddidit gratus est. quia forte non decurrit ei facultas: aut debita opportunitas reddendi. 2° debet hoc attendere q de ingrato faciat grati qõ si non potest primo beneficio: forte faciet 2°. si vero ex beneficijs multiplicat ingratitudinem angeat 7 peior fiat: a beneficijs cessare debet. hec Tho. vbi. s. ar. 4. c.

¶ De vindicatione. ti. 25.

POstea cõsiderandũ est de vindicatione. de qua quirit vtrũ sit licita. Rndeo q nõ. sed potius est a deo expectãda. dicit in Leuit. 18° Deus nõ facit vindictã electorũ suorũ clamantũ ad se. q. d. imo faciet. Nõ est in quã licita puare psone. Leu. 19° Non queres vindictã nec memor eris iniuriẽ ciuũ tuorũ. Est autẽ licita persone publice. s. iudici. 7 hoc ex charitate 7 zelo iusticie. nõ ex odio 7 libidine vindicet. Et ex desiderio correctionis non ex desiderio afflictionis. 7 hoc est qõ dicit Augl. super Matth. 5° Nõ pbibet vindicta que fit ad correctionem. sed etiã nõ cõcedit nisi ei cui potestas ex ordine data est. 7 sine ira. vt patri in filium. Ad cuius euidentiam cõsiderãdum. q vindicatio fit per aliqõ malum penale in sicũ peccanti. Est g in vindicatione attendẽdus animus vindicantis. si eũ intentio eius ferat ad malum eius de quo vindictã sumit 7 ibi gdcatur est oio illicitum. qz repugnat charitati. Si vero principalit ferat ad eius emendationem vel saltem cohibitionem 7 alioꝝ gerem 7 iusticie cõseruationem 7 ex bonoem. pot esse vindicatio licita. alijs circũstantijs debitis observatis. ¶ Sed obiicit. quia Chrys°. dicit sup Matth. Discam° exemplo Christi iniurias nras magnanimit sustinere. de autẽ iniurias nec vsq; ad auditũ sufferre. g rẽ. Rndeo q iniuria que infert alicui persone quãdoq; redũdat in deum 7 ecclesiam. 7 tunc debet vlisci. ꝓpriam iniuriam. vnde Helisseus maledixit pueris irrentib° eum. 4° Regl. 2°. Et Silvester papa excõicauit eos qui miserũt eum in exilium vt habet 22. q. 4. ¶ Inq̃tum vero iniuria illata alicui pertinet ad eius personã debet si expediat colerare eam patiẽter. bi enim pcepta patiẽtie debent intelligi fm preparationẽ animi. vt dicit Augl. in li° de sermone dñi in mõte. ¶ Obiicit itez. qz super illud Matth. 13° Sinite vtraq; crescere vsq; ad messem rẽ. dicit glo. q multitudo non est excõicanda nec pinceps. ergo nec alia vindicatio est licita. Rndeo quãdo tota multitudo peccat. quãdoq; sumenda est de ea vindicta vel q̃ ad totam

multitudinē. sicē sodomite vlr̃ perierūt. vel q̃ ad magnā multitudinis ptem. vt patet Exo. 32. in pna coꝝ q̃ vitulū adorauerūt. Aliq̃s vo si sequat correctio multorū exercerī dz seueritas in aliq̃s paucos pñ capitiones qbus punitis ceteri terreant. sicut ois Rume. 25. mādauit sup̄ēdi pñcipes ppli p peccō multitudis. Si aūt pars multitudis peccauit tuc si mali separari possint a bonis dz in eos exercerī vindicta. si nō b̃ fieri possit sine scādalo alioꝝ. Alio qn pat cendū est multitudini ⁊ extrahendū seuerītatī. Et eadē ro est ꝛ pncipe quē sequit̃ multitudo. Tolerādū.n. est pecz si sine scādalo multitudis puniri non possit nisi forte pcūl̃ ēt tale qō magis nocerēt multitudini vel spūalit̃ vel tpalit. q̃ ieiūdatū qō ex inde timerēt. ¶ Obijcit̃ ūtrū qz vindicta ptinet ad vtū fm illud Deut. Z fm alia lram. Da mihi vindictā ⁊ ego retri. tē. R°. ille q fm gradū ordis sui vindictā in malos exercet nō vsurpat sibi illud qō est ꝛt. ⁊ vtū ptāte diuinū sibi cōcessā. si aūt aliqs pter ordinē institutionis dine vindictā exerceat sibi qō ē ꝛt vsurpat ⁊ nō peccat ⁊ ꝛ est bitum. S. ti. ꝛ homicidio. Iosu. aūt rūdet ad pncipalē qōnē. ⁊ ipe nō credit q̃ aliqs debeat iniuriā suā vlciscī etiā si supiore nō bz. vñ Gregl. sup illud Io. 8°. Ego gliam. m. n. q. est qui querat ⁊ iudi. dicat vltatis cōtumelias patris iudico refertuat. vt pfecto nob in sinu et q̃ tū patētes ee debēt. se adhuc vl cisci nō vult ipe q̃ iudicat. b̃ iō dicit. qz si cut ibidē pecepit pr̃ ofic iudicū ꝛ dit filio. q. d. Gregl. Cōsidera miser bo q̃ iuꝛ iudicā est ⁊ tū nō vult in facto ꝓpio iudicare. q̃ nec alius b̃ dz plume q̃ tu est ꝛ stricto iure nisi aliqs se supponat mandatis tuis. in q̃ casu si aliqd immoderatum pcipiat redigē dz ad arbitrū boni viri. est ꝛ iuꝛ iurā. venies. Et iz pnceps sit solutus legib°. C. ꝛ legi. ⁊ plu. digna. ipe tñ ꝛlegat. est ꝛ iudi. c. t. iz iniuria cōmissa z in se punire possit. Cui vtio opponit̃ vindicatio? R°. q̃ opponit̃ duob° q̃z vnum opponit̃ sibi p excessū. s. crudelitas vel seuicia q̃ mensurā excedit in punēdo. alte tū p defectū. vt cū qs nimis ē remissus in punēdo. pueri. 13°. Qui parcit vgē odit filū suū. Ut° aūt vindicatōis cōsistit in b̃ q̃ bō fm circūstātias debitā mensurā z in vindicādo obseruat.

¶ De vitate ⁊ vtute. ti. 26.

Deinde cōsiderādum est ꝛ veritate. Et p ꝛ ipa ⁊ p°ta ꝛ vitus ei opponit. Circa aūt vitatē querit̃ plura. i. vtq̃ sit virtus. R°. q̃ sic. vñ pbs ponit eā inter vtutes 2° ⁊ 3° ethi°. Circa q̃ scēdū q̃ veritas duplicit pōt sumi. Uno° fm q̃ veritate cū aliq̃ dicit̃. ⁊ sic nō est vtus ⁊ obm vel finis vtutis. sic. n. vitas nō est habitus. ⁊ q̃liter q̃dam intellect° vel signi ad rem intellectā vel significatā vel rei ad suū ide atu. Alio° pōt dici vitas q̃ aliqs dicit veru fm q̃ p eā aliqs dī verax. ⁊ sic ē virtus. qz b̃ ipm qd est dicē vez est act° bonus. vtus aut est que hoīem bonū facit ⁊ op° eius bonū reddit. ¶ Dz obijcit̃. qz dī 4° ethi. q̃ ad veritatē ptinet q̃ aliqs cōfitear existēta circa se. ⁊ neq̃ maiora neq̃ minora. ⁊ b̃ nō est semp laudabile. neq̃ in bonis. pueri. 27. Laudet te alienus non os tuum. Nec in malis. qz ꝗ ꝗsdā dī Iob. 3°. Peccū tuū q̃ fodenia pdi. q̃ vitas nō est vtus. R°. cōsistere illud qō est circa se mō tū cōsilio veri est bonū ex gñe. ⁊ b̃ nō sufficit ad b̃ q̃ sit act° vtutis. ⁊ requirit̃ q̃ vlteriꝰ ordinetur circūstātijs vestitat. q̃ si nō obseruēt erit act° vitiosus. Et fm b̃ vitiosus est q̃ aliqs sine cā dicit se laudet. etiā de vo. ⁊ etiā q̃ aliqs pcūl̃ sui publicet ex b̃ se laudādo. vel q̃liter cūq̃ iniuriā manifestādo. ¶ Utq̃ vitas ꝛ q̃ loquimur b̃ dī a vitate vite. iustitie. ⁊ ꝛ ctrine. R°. q̃ sic. B. n. vitas est fm quā aliqd dī veru. Veritas aūt vite est fm quā aliqd est vez. dicit aut vera vita sicē ⁊ q̃libet res alia. ex b̃ q̃ attingit suā regulā ⁊ mensurā. i. legem dinā p cui° cōformitatē bz rectitudinē. ⁊ talis vitas sive rectitudo est cōis cuilibet vtuti. Veritas aūt iustitie dī dupliꝰ. Uno° fm q̃ iustitia ē q̃dam rectitudo regulata fm regulā legis dine. Et fm b̃ iustitia dī a vitate vite. qz vitas vite ē fm quā aliqs recte viuit i lepo. vitas ꝛ iustitie. bz quā aliqs seruat rectitudinē i iudicijs q̃ sit ad alterū. ⁊ fm b̃ vitas iustitie nō pertinet ad vitatē ꝛ q̃ nūc loquimur sicē nec vitas vite. Alio° pōt intelligi vitas iustitie fm q̃ aliqs ex iustitia vitatē manifestat. vt cū quis cōfitet in iudicio vez aut dicit vez testimoniū. Et b̃ vitas est q̃dā pticularis act° iustitie. nec dire. ꝛ pertinet ad vitatem ꝛ q̃ nūc loquimur. quia. s. in hac manifestatōe

veritatis bō principalis alēi reddē ius suus intēdit. Veritas vō doctrine consistit in qdā manifestatione eorū de quibus est scia. vñ nō pertinet directe ad vitatē de q̄ nūc loquimur. Sed vñ veritas q̄ aliqs ⁊ vita ⁊ vbo se tales q̄lis est demōstrat. vt nō alia q̄s circa ipsos sit nec maiora nec miora de se dicat. Quia tū vera cognoscabilia mēs cū sūra nos cognita circa nos sūt ⁊ ad nos pertinent. p̄ p̄ vitas doctrine pōt ad hanc vtutē pertinere ⁊ qn cūq; vitas alta q̄ qa manifestat vbo vel facto ea q̄ cognoscit. ¶ Utrū p̄ virtus crescat in minus. R°. q̄ sic. vt ex 4° ethi. Sciendū aūt q̄ decrescere in minus dupliciter cōtingit. Uno° affirmādo. vt cū qs nō manifestat totū bonū qd est in eo. vt sciam vl' sanctitatē. vel aliud hi°. Et hoc fit sine p̄iudicio veritatis. qz min° in maiorē cōtinet. ⁊ sm hoc virtus hoc decrescit ad min°. Ex. n. vt ex ibidē videt' esse prudēs propter onerosas sup abundātias cē. boies n. q maiora de se dicūt q̄ sint aliis onerosi sūt. q̄si alios excellē volētes. q aūt minora dicat de se alius gratiosi sūt. q̄si p quandā moderātā alios cōdescendentes. Alio° negādo. s. nesse sibi qd inest. ⁊ sic nō pertinet ad hanc vtutem. qz p hoc incurrēt alius falsū. qd qdez min° repugnaret vtuti. nō qdez sm p̄tiā rōnē virtut. sed sm rōnem prudētie quā in oibus vtutib° oz saluari. q̄ si se iactat hoc qd nō hoc. Nagl. n. repugnat prudētie. qz periculosius ⁊ onerosius est alius qd aliqs se estimet vel iactet habere qd nō hoc q̄ q̄ nō estimet vel nō p̄dicat se hoc qd hoc. Thomas 2ª 2ᵉ. q. 109. a.

¶ De vitijs oppositis veritati. ti. 27.

Postea cōsiderandū est de vitijs oppositis veritati q̄ sūt mēdacium. simulano sive hypocrisis. iactātia. ⁊ vitiū sibi oppositū. s. ironia. De mēdacio aūt dictū est. s. li. i. vñ restat hic cōsiderare de religs. primo de simulatione sive hypocrisi. Et circa hanc querūt' plura. s. vtrū hypocrisis sit idē qd simulatio. R°. q̄ sic. vñ Isid. li. ethi. dicit. q̄ hypocrita grece dr simulator latine. q cū intus malus sit se bonū palā ostēdit. hypo. n. falsū. crisis iudiciū. Est g hypocrisis simulatio. sz nō omis simulatio: sed vñ illa q̄ qs simulat p̄sonā alterius. vt cū simulat p̄sonā iusti. vñ sup illud Matth. 5. Sic facitis hypocrite dicit glo. hypocrita est q simulat qd nō est. repsentator alteri° p̄sone hic ē. cū vlt videri bon° ⁊ nō est. Et nascit' hypocrisis vt dicit Gregl. 21° moral. ex inani gloria. cū ad eā vt ad finē ordinet.

¶ Utrū gerēs hitus sanctitatis vl' religiōis nō tū hās meritū p̄fectōis sit hypocrita. R°. q̄ nō. nā hitus sanctitatis vt religiōis vel clericat' significat statū q̄ qs obligat ad opa p̄fectōis. Et iō cū qs hitum sanctitatis assumit intendēs ad statū p̄fectōnis se trāsferre si p infirmitatē deficiat non est simulator vel hypocrita. qz nō tenetur manifestare suū p̄cūm sanctitatis habitū de ponēdo. vñ Gregl. 21° moral. sūt aliq; qui sanctitatis hitum tenēt ⁊ p̄fectōis meritū ercequi nō valent: q̄s nō est credendū in numero hypocritarū currē. qz aliud est infirmitas: aliud malitia. Si aūt sanctitatis habitū qs assumēt vt se iustū ostēderet hypocrita erit. Et sicut si bona opera ex gene ad dei seruitiū p̄tinēta ad inane glōriā facēt vt etiā hō ex vbis Gregl. ibidē. ¶ Utrū aliqs possit se simulare malū. R°. qdā dicūt q̄ nō. qz facit aut opa bona p q̄ nullī simulat se malū. aut opa mala. ⁊ tūc ē malus. Et hi° positiōis fuit Alex. an. z. t. z. c. de hypocrisi. ar. 6. c. Sed sm aliqs hanc ratio nō cogit. Pōt. n. aliqs se simulare malum p opa q̄ nō sūt in se mala. hoc tū quādam spēm mali. sed tū ipa simulatio ē mala. tum rōe mēdacii. tum rōe scādali. ⁊ hz p hoc fiat malus. nō tū fit mal° illa malitia q̄ simulat. Et qz ipa simulatio est sm se mala. nō rōe eī° de ō est. sive sit de bono sive de malo: peccū est. ⁊ hoc est positio Thomas 2ª 2ᵉ. q. iii. ar. i. c. 2°. ¶ Utrū hypocrisis opponat' vtuti veritati. R°. q̄ sic. cū. n. hypocrisis sit qd ī simulatio q̄ qs se simulat hoc p̄sona ī quā nō hz vt dicūt est. omis est vt formaliter ⁊ directe opponat' vtutī q̄ qs exhibet se talē vita ⁊ sermone q̄lis est vt dicit 4° ethi. ¶ Utrū omis simulatio sit p̄cūm. R°. q̄ sic. Simulatio. n. p̄ter ē mēdacium qdā dat in signis factorū exteriorū possitēs. Nō refert aūt vtrū qs mentiat vbo vel facto ut s. dictū ē. vñ cū omne mēdacium sit p̄cūm vt hitū est. s. li. i. omis est q omis simulatio ē p̄cūm. ¶ Sed obiicit. qz nullū p̄cūm ē vtile. sed vt dicit Hiero. vtile simulationē ⁊ in tpe esse assumēdā. Ipse nos docet exemplū: q facēdo dōs Baal interfecisse fingēs idola velle colere. 4° Reg. x. Et David imitatus fuit facie coā rege Geth. i. Regl. xi. Nō q omis simulatio est p̄cūm. R°. Hiero.

large vtit' noie simulatois p ēcilicis ficti onē ĩmutato aūt David fuit ficto figuralis. vt exponit glo. in ps. I fidicā dñm in oī tpe. Simulationē vo Dyeu nō oīs ex cusarea pcto vel mēdacio. qz fuit malus vtpote ab idolatria Jeroboā nō recedēs laudat' ti 7 renunciat' a xto tpaliter nō p simulatōe sed p zelo q̄ Baal colum re fruxit. ¶ Ad ē nō. q̄ sic dicit August. in qōnibus euāgelij. qñ fingum' illud quod nihil significat ei mendacii. cū aūt ficto ufa aliqd significat. nō est mendacii. sed aliq̄ figura veritatis. sic dñs finxit se longius ire Lud. vlt. ad significandū q̄ ipse loge erat ab eox fide. vt dic Hzegl. Abraham cuā Hoī. zz. dicēs famulo. Postq̄s adorauerim' reuertemur ad vos. vt dicit Ambr' p Etatur qō ignorabat. qz dñs p eū locut' fuit. ¶ Nō. cuā fm Hoī. in 3° suo. dñ. 35. ar. 2. c. 3°. post oppo°. 7 Alex. an. vbi. s. q̄ est triplex simulatio. pma est caritie. 7 ē fuit in Dyeu 7 David. 2ª ē instructois. ē fuit i xpo cū finxit se longius ire. an q̄ erudiret exhibendū ofīm hospitū. q̄ coegerūt eū apud se manē p qō meruerūt euā cū ognosce. 3ª est duplicitatis. 7 ē est in hypocritis. 7 ē 3ª tenet rōnē mendacij. non aūt pma 7 2ª. Et addit Alex. 4ª mēbr. s. q̄ est simulatio significatōis vt ait Jacob simulauit se esse Esau. ¶ Utrū semp hypocrisis sit pcētū mortale. Rº ut hypocrisis sit duo. s. effect' sanctitatis 7 simulatio eius. si ḡ hypocrita dicat' ille cui' intētio fert' ad vtrūq. s. vt nō curet sanctitatē bre. s. uīs tanū' apparere sic sumi solet in sacra scriptura. sic est pcētū mortale. 7 sic of Job. 13° Nō venet in cōspectu eius omis hypocrita. Si aūt dicat' hypocrita ille q intēdit sanctitatē simulare a q̄ efficit p pcētū mortale. nūc ls sit i pcto mortali ex q̄ puat' sanctitate vite. nō ti ipa simulatio est semp ei pcētū mortale. s. q̄ q̄s est veniale. ē aut est discernendū ex fine. q si repugnat charitati dei vel primo erit pcētū mortale. vt cū simulat sanctitatē vt dissentier falsā doctrinā vel cōsequat indignus dignitatē ecclīastīcā vel quecūq̄s alia tpalia bona in qbus cōstituit finem. Si vo finis intentus nō repugnet charitati erit pcētū veniale. vt cū qs in ipa ficti one delectat'. ex q̄ of 4° etbi° q̄ magis vi dei' vanus q̄s malus. Eadem. n. nō est de mēdacio 7 simulatōe. Cōungit ti q̄q̄s q̄ aliqs simulat pfectionē sanctitatis quē est ex necitate salutis. 7 talis simulat° nec sp est pcētū mortale. nec sp est cū pcto mortali. ē Tho. 2ª 2ª. q. 111. ar. 4. c. in fi. Quid si aliqs simulet sanctitatē ad dei honorez 7 primoz edificatōem. Rº si faciat ē tūc p dicta intentōe nō peccat s merit'. si sit in charitate. vt cū aliqs religiosus maiorē religiositatē ofīdit coā secularib' q̄s coā suis fribus. vt magis edificent'. Ouare dñs tantū 7 toties hypocrisim detestat' Rº ꝓ ter tria. p̄ qz illi pharisei 7 scribe qbus dñs loquebat' plurū erāt hypocrite 2° qz hypocrita est ꝓximus opi dino. vt. n dicit Aug. in ench. dñs cadiat malus in bonū. hypocrita aūt cōuertit bonū i malū. 3° qz est ꝓximus toti trinitati. s. pri. nitur pat. n. gliam q̄ attribuit' pri 7 filio q ē veritas 7 vita. qd. n. est hypocrisis nisi falsa vita apparēs bona 7 existēs mala. 7 spūi sancto cui bonitas attribuit'. qz bonus opibus abnuit'. ē Alex. an. 2. t. 2. c. de hypocrisi. ar. 9. o. ¶ Qm sūt fruct' hypocritarū per q̄s ognoscūt ex q̄bus Matth. 7° of Ā fructib' eox ognoscetis eos. Rūdeo duplex ē arbor sine intētio vel voluntas. 7 fm ē est duplex fruct'. vna ē intētio qñalis faciēdi bonū in qñe. Et hui' fruct' sūt opera bona in qñe. Et ab his non pōt ognosci malitia eius. Alia est tpalis q̄ vult videri bon' ꝓpt hūanū fauorē vel laudē hūanā vel questū tpalez. q̄ qdē tria sūt ei' fruct' qz vlis pncipalis intēdit frui. Et ab eis cognoscit' malitia ei'. qz postq̄ ē cōsecutus fuerit vel cōseq nō posse videt. vl' ea bre vsiterit ab opib' exteriozib' cessabit. vt bē sinialit ex vbis Aug. ibidē. 7 sic tūc apparere incipit vtq̄ hup' vel oius fuerit. hec Alex. vbi. s. ar. 11. o.

¶ De iactātia 7 ironia. ti. 22.

Deinde ꝓsiderādū est de iactantia 7 ironia sibi opposita. 7 p̄ ō iactātia. Circa quā queruntur plura. s. vtrū iactātia opponat' vtuti vitatis. Rº q̄ sic fm pbum 2° 7 4° etbi. Iactātia. n. ꝓpie videt' importare q̄ hō se vbis extollat. q̄. n. vult hō lōge iactare deuat in alui. tūc aūt ꝓpie se extollit qñ de se supā se aliqd dicit. ē aūt cōnungit duplicit'. Dicq̄s. n. aliqs logt' de se supā illud qō est in opione hōis. qō aplis refugiēs dicit. 2. c. 10. Parce ne qs existimet me supā id qō videt in me. aut audit

aliqd ex me. Quicq vo sup illud qd est i se
qz magis est indicãdũ aliqd fm qd est m
se. ĩo magis ꝓprie dr iactãtia: qm aliqs of
fert se sup illud qd est in se. Iz vtroq mõ
iactãa dici possit. Et ĩo iactãa ꝓprie di
cta p modũ excessus opponit vitiũ hec
Tho. 2ª 2ª. q. iiz. ar. i. c. Quid sit iactãa
satis pz ex pdictis. pot tamẽ sic describi ia
ctãa. est ostẽtatio ꝓprie laudis cũ veritas
nõ sbsit. Et B alio noie dr arrogãtia: cum
qs attribuit sibi qd nõ hz. Quicq tũ extẽso
noie dr ostenta vana ppe laudis: etiã cũ
vitas sbest. vt dic Greg. Iz illd. Si accepi
sti qd gloriaris: qĩ nõ accepisti. tũ. ⁊ B pot
dici iactãtia ex eo qd nõ est. Iz. n. bẽat bo
nũ. a se tũ nõ hz. B Alex. z. t. z. c. ex iactan
tia. ar. i. ⁊ z. o. ¶ Utq iactãtia oriat ex su
perbia. R° sic vt frequẽt. Ex B. n. q aliq
s p arrogãtiã interiꝰ elevat sup se q est
spes supbie. segt pterãq q ex eius vesi ia
ctet qdã maiora. Iz quicq qs se iactet non
ex arrogãtia ⁊ ex qdam vanitate. ⁊ in B
delectet. qz est fm bitũ talis. Et ĩo Grego.
xi° mora. ponit iactantiã inter spes supbie
Intẽdit aut iactator sepe vt p suã iactan
tiã consequat gliam. Et ĩo fm Greg. xi°
mora. orit ex inani gli fm rõnem finis.
Orit etiã quicq ex diuitijs occasiõalit. dũ
s. aliqs ex eis supbit. Et ĩo signant pueri.
Copes dicũt supbe. Orit etiã ex eis quicq
p modũ finis. dũ. s. aliqs ex se iactat ea ex
ghus lucrari pot. vt q est sapiẽs vel medi
cus vel diuitus vt dr 4° ethi°. ¶ Utq ia
ctãtia sit pctũ mortale. R° q iactãa pt
duplicit sumi. Uno° pt est qdã mẽdacii. ⁊ sic quicq ẽ mortale pctũ. vt qñ ali
qs iactant ex se. pfert aliqd qd est ꝗ gliaz
vel. sicdr Ezech. 28° Et dixisti. ex° ego sum.
vel aliqd qd est ꝗ charitatẽ. pximi. vt cũ
qs se iactãdo. pripit in cõtumelias alioꝝ
vt pharisei° Luc. 18° dicebat. Nõ sũ sicẽ ce
teri homiz rap. iusti. adul. vel ut etiã B pu
blican°. Quicq est veniale vt cũ aliqs ex se
talia iactat q nõ sit ꝗ ex nec ꝗ pximũ.
¶ Alio° pot cõsiderari fm cam suã. Et sic
si pcedat ex supbia vel inani gli mortalis
erit mortalis. aliogn erit venialis. si vo
ex appetitu lucri. iam ptinẽ videt ad pri
mi exceptiõem ⁊ damnũ. ĩo magis ẽ mor
talis. vñ pbs 4° ethi° dic q turpior est q
se iactat ex lucri ꝗ q ex gli vl honoris
nõ tũ erit sp B mõ mortal. qz pot esse tale
lucr ex q nõ erit alteri° dãnũ. B Tho. 2ª
2ª. q. iiz. ar. 2. c. Ad B et nõ fz Tho. ibidẽ
c. 3ª. q si qs se iactet ꝗ charitatẽ ex vl p
ximi. aut fm se aut fm eam suã est mẽda
cii pnicioũ. si vo iactet se qĩ B ipo excela
tus. reducit ad mendacũ tocosũ. nisi for
san B dilectiõi ei pponẽt in q solo mens
nra gesit oz ut ut vitio sine. Si aut se ia
ctet gra vane glie vel lucri videt ptinere
ad mẽdacũ officiosũ. dũ tũ B sit sine pri
mi dãno. qz tũc ptinet ad pnicioũ. Fz aut
Alex. an. aliqs se iactat aut ex bono qd nõ
hz. ⁊ B vel ex surrepticõe. ⁊ sic est veniale.
vel ex deliberatõe rõis. ⁊ tũc videt esse mor
tale. si B sit cũ intentiõe dãnificãdi alũ in
iste. Aut iactat se ex bono qd hz. ⁊ B vel
leuit sine alteri° oppssiõe. ⁊ sic est veniale.
vl ita q pponit laude suã laudi dine. ⁊ sic
ẽ mortale. ¶ Utq pfectoꝝ tũ sit vitare ia
ctantiã sine ostẽtatione. R° Iz oes declia
re possint opis ostẽtatione p fmonẽ. cũ tũ
est ostẽtatio opis p fmonẽ nõ tũ est qrũ
bet sꝰ pfectoꝝ vitare vane glie motũ. vnde
Greg. valde pfectoꝝ ẽ sic ostẽso ope aue
toris gliaz querẽ vt ex illata laude pnata
neciãt ecultatiõe gaudẽ. Et ideo opa stu
dio occultent. necitate publicent: vt eoꝝ
occulta° sit custodia ꝓpa. ⁊ eoꝝ publica°
vtilitas aliena. Et sic pz q omes psit ⁊ te
nent vitare motũ iactãtie cũ est mortal.
nec bũt necãtatẽ ad motũ iactãtie veniall.
Iz sit aliq pnitas ꝓcupie ad ostẽtatiõem
fmonii. B Alex. z. t. z. c. ex iactãtia. ar. z. o.

C Irca 2ª. Ironiã qrũt et plura s
vtq ironia p quã qs ex se fingit
miora sit pctũ. R° q aliqs de se
miora fingat: duplicit ꝓtingẽ pot. Uno° sal
na vitate. dũ. s. maiora q sũt in se tacet ⁊ q
dam miora exegitq tũ in se ee ꝓgnoscit.
⁊ B nõ est ironia. nec ẽ pctũ fm gen° sui:
nisi p alicui° circũstãie eo ꝓuptiõez. Alio
mõ ex dinãdo a vitate. vt cum ex se asserit
aliqd vile qd ex se nõ ꝓgnoscit. aut cũ ne
gat ex se magnũ aliqd qd tũ i se eẽ pcipit.
⁊ sic ẽ ironia ⁊ est sp pctũ. vñ Greg. In
caute se bũliant q mẽtiẽdo se illaqueãt.

Ad B nõ q Amos 7° nõ mẽtit dicẽs.
Nõ sũ ꝓpha. B. n. dicit: qz nõ erat ex genẽ
ꝓphtaꝝ. Hec Salomon puer B. 30. vbi a
ex ꝓfortat ꝓfitet se ee stultissimũ. B. n. di
cit fz bũam reputatiõez. qz. s. mũdana q
homiz sapia querit: ꝓtẽnit. ¶ Utq ironia
sit min° pctũ q iactãtia. R° vtraq mẽ
tit. vl vbis. vel ghusciq exterioribꝰ signis
circa idẽ. s. circa ꝓditiõez psone. vñ rõne
mãe sine obi circa qd sit. sl equalia pctã

ſi vt plurimū iactātia pcedit ex turpiori motiuo.ſ.ex appetitu lucri vel honorſ. ironia vo ex ꝗ ꝗ fugit lz in ordiate p dauonē.7 q̄ ad illud eſt ꝗtuns. Et ſm ꝗ oſ 4° etbi⁸ ꝗ iactātia eſt ꝗtuns pcuſ ironia. Cōtingit tñ qñq; q̄ ꝗ minora ꝛe le fingit ex alio motiuo:puta vt coloſe decipiat.7 tūc ironia eſt ꝗnior. Et ſic oſ Eccl.19° Eſt q̄ nequit ſe bāllat.interiora aūt eius plena ſunt dolo.

De amicitia 7 adulatōe 7 litigio.ti.29

Postea ꝓſiderandū eſt ꝛe amicitia 7 ꝛe vitijs ſibi oppoſitis. Et p̄ ꝛe ipa amicitia. 2° ꝛe adulatiōe. 3° ꝛe litigio. B.n.dno opponit vtuti amicitie. Circa pmū ſciendū q̄ p vtutē amicitie ordinat bō ad alios boies in cōi ꝓſeruatiōe tam i facti q̄ i ociis.ſ.vt ad quēlibet ſe hēat ſm q̄ decet. Oſ etiā ꝗ vtus affabilitas:ceu° etiā act⁹ pcipit Eccl.4°.Cōgregatiōi pauperꝫ affabile tē fac.lo.qt aūt pbs 6° etbi⁸ ꝛe duplici amicitia q̄z q̄libet cōſiſtit pcipaliter in affectu q̄ vn⁹ diligit alū. Et ꝗ cōſequi pt p quādāq; vtutē.qz q̄libz vtus eſt cā amicitie.qz bonū omibus eſt amabile.vt dicit Dionyſ. 4° ca° ꝛe di.no. Et ſm ꝗ dicit pbs 8° etbi.q̄ amicitia pfecta eſt q̄ eſt ꝓpter vtutem.q̄ aūt pīneat ad hāc amicitiā.j.dicitur.cū ꝛe charitate ageſ. Alia vo cōſiſtit i ſolis exterioribus vbis:vel facti. Et ꝗ nō bz pfectā amicitie rōnē.ſ quādā ei⁹ ſimilitudinē.in q̄tū.ſ.qs ꝛecēter 7 delectabiliter ſe bz ad eos cū qb⁹ cōuerſat.nō qdez ꝓuerſationēz laſciuā quā vtus cauet ſ honeſtā.Iz illud ps.Ecce q̄ bonū 7 q̄ io.habi.fra.in vnū. Dñiq; tñ ꝓpter aliqd bonū ꝓſ.vt aliqd malū ex dudēs:non refugit vtuoſus eos qbus cōuiuit ꝓtriſtare vt oſ 4° etbi⁸ ne.ſ.videat eos pcto ꝓſentire.7 peccandi audaciā miſtrare.vñ Eccl.7° Sicut ſibi ſūt ſrua corp⁹ illaꝫ:7 nō oſtēdas facie tuaz hilarem ad illas.

Sequit vidē ꝛe 2°.ſ. ꝛe adulatiōe. Circa quā queritur plura.ſ. qd ē adulatio? R° Iz Aler.an.2.t.2.c. ꝛe adulatiōe.ar.1.in pn. Adulatio eſt peccatū ex ſmone vane laudis alicui exhibite intentiōe placēdi.Sūt aūt 4⁰⁷ oſie ei⁹.Una eſt q̄ bonū nō bitum attribuit. 2ª eſt q̄ bonu bitum excellit plus q̄ ſit. 3ª eſt que malū nutrit laudādo 7 dicēdo malū bonū. 4ª eſt q̄ malū nutrit di minuēdo ipz hec Aler.an.ubidē.c. Utrz adulatio ſit pcūſ. R° q̄ ſic .amicitia.n.vbi optet ꝓpter aliqd bonū cōſequendū vel malū vitandū nō vereſ cōtriſtare vt.ē.dicū eſt. Si g aliqs in omibus velit ad delectatiōem alteri loqui excedit modū in delectādo. 7 ideo pecat p excessū.Et ſi facit hoc ex intentiōe ei delectandi.dicit placidus ſm pōm.Si aūt intentiōe alicui⁹ lucri dicit blandiloz ſine adulator. Cōter tamē nomen adulatōis attribui ſolet omibus qui ſup̄ modū virtutis volunt alios verb vel facis delectari in cōi cōuerſatiōe. Ad hoc nō q̄ cōtingit aliquē laudare 7 bene 7 male.ſ. put debite circūſtātie vel ſeruantur vl pterminuntur ſi.n.aliqs velit aliquē delectare laudādo vt ex hoc eū cōſoletur ne intribulatiōe deficiat vel etiā vt i bono pficere ſtudeat alijs debitis circūſtātijs ſeruatis:hoc pīnebit ad virtutē amicitie.pīnebit aūt ad adulatiōem ſi velit aliquē laudare in qbus non eſt laudādus.quia forte ſunt mala ſm illud ps. Laudat peccator in deſide.ani.ſue. 2ē. vel quia non ſūt certa.ſ illud Eccl.27. Ante ſermonem ne laudes virū.vel etiam ſi timeri poſſit ne humana laus ad vanam gliam cuz.p nocet.ſm illud Eccl.ii. Ante mortē ne laudes hominē.Stultū velle placare hominibus ꝓpter charitatez nutriēdam.7 vt i eis ſpūaliter pficere poſſit:eſt laudabile. Si aūt aliquis hominibus velit placare ꝓpter vanam gloriā vel ꝓpter lucrū. vel etiam in malis:hoc eſſet peccatū ſm illud ps. Deus diſſipauit oſſa eorū qui bo.placent.Ꝗ Tbo.2ª 2ᵉ.q.iij.ar.i.c.7.c.i°. Utrū adulatio ſit pcūſ mortale. Pndeo ſm Aler.an.vbi.ē.ar.2.c.multiplex ē adulatiōis genꝰ.Unū eſt qd dicit maluz bonū.ſouēdo.ſ.pcto ꝛē in pcto. 7 ꝗ eſt pcūſ mortale.Alis vo aliqs adulat.aut intentens alicui pdeſſe 7 nulli obeſſe.7 tūc eſt veniale.Aut alicui obeſſe lz alteri pſit. 7 tunc eſt mortale.videt aūtē hoc fieri ex libidine mortali.Si aūtē nō obeſt nec pdeſt ſed vt generat cōtemptuz ꝓpter aſſiduitatem:tunc eſt mortale.Si vo fiat ex libidine veniali vt cū qs laudat ex ſurreptione aliquē i bono:aut quē dz nec intētiōe placēdi.ꝓpter ſentie ē veniale. 7 ꝛe tali adulatiōe loqt Aug.i cañ.nūerans cā inter pcta minuta.dicto q̄ aliqſp adulatōez ipetrancē bēficiū:nūqd relignare tenet ipz. R° in

pr hoc oiuersi viri ssimode respondent. videt tamē fm Aler. an. 2.t.2.c. de adulatione. ar. 5.c. q̃ adulatio oēat ad munus ab obsequio reduci. vñ si ei in alio nō seruit retinendi ne recipere. ⁊ resignare debet sicut ille q̃ seruit de officio turpi. Offm turpe dr̃ pcie cui est pcm̃ annexū. Et ad ꝗ facere videt qd̄ dicit Isiō. s. q̃ tria sunt munera q̃bus puerit bō. s. fauor amicitie. adulatio laudis. ⁊ mun⁹ rei corporalis. ¶ Ad ꝗ nō. tria remedia ꝗ adulationes vnū intra nos s. testimoniū bone cōscie q̃ semp de se mu estimat. ⁊ in agendis suis tunet ne qd reprehensibile inueniat. R. cūq̃ duo sunt extra nos. vnū ex pte bonis malis. s. detractio. ne i bonis extollamur. ꝗ magis bullemur. Alter arguitio boni nri. ne qd in bonis nris reprehensibile inueniat. primū ⁊ 3⁹ remediū ponunt sup illud ps. Elegū aut peccatoris ꝛc. 2⁹ vo ponit Hugl. ꝗ Aler. an. vbi. ꝗ. ar. 8. c.

Sequit vidē de 3⁹. s. de litigio. Et de ꝗ querunt plura. s. vtr opponat virtuti amicitie sine affabilitati. R⁹ q̃ sic. vt vult pbs 4⁹ etbi⁹. litig. ti. n. ppe in vbis cōsistit. cū. s. vn⁹ alteri ꝑdicit. In hac aūt ꝑdictōe duo pnt attēdi. Quōq̃. n. cōtingit ꝑdici pter pionas dicentis cui ꝑdicens cōsentire recusat pter defectum amoris aios vnient. Et ꝗ videt ad discordiā pinere charitati ꝑuā. Quōq̃ rōne psone quā aliqs cōtristare non veret. ⁊ sic fit litigiū qd̄ opponit amicitie. ad quā pinet delectabilit aliqs cōuiuere. vñ pbus dicit 4⁹ etbi⁹. q̃ q̃ ad oia ꝑdiant cā eius qd̄ est cōtristare neq̃ ꝑdcūq̃ curātes. di scoli ⁊ litigiosi vocant. ¶ Utr litigiū sit min⁹ pcm̃ q̃ adulatio. R⁹ de his duob⁹ possum⁹ duplicit loqui. Uno⁹ cōsideando spēm vtriusq̃. ⁊ fm ꝗ tanto ꝗ ius est aliqd virtū q̃stomagis repugnat opposite virtuti. Amicitia aūt tendit pncipali⁹ ad delectam dū q̃s cōtristandū. ⁊ iō litigiosus q̃ supabūdat in cōtristando: q̃ius peccat q̃s adulator q̃ supabūdat in delectādo. Alio mō fm aliq̃ extrinsecā motiua. Et fm ꝗ adulatio est q̃q̃s q̃ius. vt qñ inūdit per deceptionē indebite lucr vel bonor. ꝗ aegre re. Quōq̃ litigiū est q̃ius. vt cū q̃s intendit vel veritatē impugnare vel dicentem in cōtemptū adducere.

¶ De largitate auari⁹ ⁊ pdigalitate. n. 20.

Deinde cōsiderandū est de liberalitate sive largitate ⁊ virtus opposita. ⁊ p̃ de ipsa largitate. 2⁹ de auaritia. 3⁹ de pdigalitate. ꝗ eius duo opponūt largitati. ¶ Circa primū sciendū q̃ largitas est virt⁹ habilitās eius in q̃ est ad vtendū bñ. ⁊ pueniens bonis ab eo possessis tam in sūptib⁹ respectu iustq̃ i danōibus respectu pximi. vñ dicit pbus 4⁹ etbi⁹ q̃ liberalitas videt esse q̃dam mediocritas circa pecuniā. p pecuniās intelligens oia: q̃ dignitas nūmo mate mensurat. vt pz ibidē. dr̃. n. ibidē q̃ cōsistit circa danōes ⁊ sūptus. Qua tñ ad virtuosum pinet nō tñ cōuenient vn mā tua: vel instrō. sed etiā oportunitates ꝑparare ad bñ vtendū. iō ad liberalē pt. net nō tñ vti pecunia. sed etiā eam ꝑparare ⁊ colligere ad idoneū vsum.

Sequit vidē de 2⁹. s. de auaritia. de hac plura querit. s. vtr sit peccatū. R⁹ q̃ sic. p eo q̃ vult diuitias retinere. vel aegre sup debitū modū. vñ Tullius dicit q̃ auaritia est immoderatus amor hīdi. Ideo dr̃ ad Ideō. vbi. sunt mores sine auaritia. ¶ Sed obiect. q̃ ea q̃ naturaliter adueniūt nō sūt pcta. ꝗ auaritia naturaliter cōsequit senectutē. vt dr̃ 4⁹ etbi⁹. q̃ ⁊c. R⁹ inclinationes naturales sūt regulāde fm rōnē. Et iō ly senes pter defectū nātē auidi⁹ subsidia terū ext. rior requiram: nō tñ a pcto excusant. si circa diuitias de bta rōis mensurā excedāt. ¶ Utrū auaritia sit spāle pcm̃. R⁹ q̃ sic. s. fm q̃ est immoderat⁹ amor hīdi possessiōes q̃ nomie pecunie designant. et q̃ sumit auaritie nomen. vñ fm Isiō. etbi. auar⁹ dicit q̃ auidus eris. i. pecunie. vñ Ro. t. cōnumerat inter pcta spālia. vbi dicit. Repletos oi iniquitate ⁊ malitia fornicatione auaritia ꝛc. Verum q̃ verbū hīdi qd̄ fm pmā impositionem ad possessiōes pinere videtur denotat ad alia multa. sicut bō dicit. bre sanitate exorent. vestes. ⁊ bi⁹. vt pz in postpdicamenti. ⁊ p ꝗis etiā ne mē auaritie amplitū est ad omnē immoderatū appetitū hīdi quācūq̃ rem. vñ dicit Hugl. in q̃dam omel. q̃ auaritia est nō tñ pecuniis sed sic ⁊ alia studia cui⁹ sl limitas sup modū ambit. ⁊ sic auaritia nō est pcm̃ spāle. ⁊ sic dicit Augu. 4⁹ de li. ar. auari⁹ q̃ dr̃ grece phyiargiria. i. amor argēti. si tñ i argēto vt nūmū ꝗ i oib⁹ reb⁹ q̃ immoderate cupiūt intelligēda est. Utr auari⁹ opponat liberalitati. R⁹

auaritia ipsorum quãdã immoderãtiã circa diuitias tripliciter. Uno° circa ipsam acceptionem ⁊ cõsecrationes earum. s. in ẽptõ aliquis acquirit pecuniã vitra debitũ. aliena surripiendo vel retinẽdo. ⁊ sic opponit iustitie. Alio° circa affectiones diuitiarum. vt cũ quis numis amat vel desiderat diuitias. aut in eis numis delectat: etiam si nolit rapere aliena. ⁊ sic opponit liberalitati q̃ moderat affectionem hi°. vt dictũ est. Sciendũ aũt q̃ auaritia fm q̃ opponit iustitie non habet vitiũ oppositũ. quia auaritia cõsistit i plus hãdo q̃ ds fm iusticiã. cui opponit min° bẽe. quã nõ habet rõnẽ culpe ꝗ pene. ideo phs vult 5° ethi° q̃ auaritia nõ habet vitiũ oppositũ. fm aũt q̃ opponit liberalitati habet vitium p̃digalitati oppositũ. quia liberalitas ẽ virtus media inter duo vitia vt patet ex 2° ⁊ 4° ethi. ¶ Utrum auaritia semp sit peccatũ mortale. R.° q̃ sic. s. ꝓ genẽ suo. ⁊ hoc habet q̃ opponit iustitie. sic. n. ad auaritiã pertinet iniuste alienũ accipere vel retinẽre. Alio° potest sumi auaritia habet q̃ opponit liberalitati. ⁊ sic dicit inordinatũ amorẽ diuitiarum: q̃ si crescat tantũ q̃ propter ipsũ nõ vereat quod facere ꝗ amorẽ ex ⁊ p̃ximi erit mortalis. Si aũt infra hoc sistat: est venialis. Ad hoc nõ vidẽt Basilius. Est inquit panis famelici quem tenes. nudi vestis quã seruas. egentis argentũ quod possides. q̃ circa tot iniurias facis q̃ ex debito valeres. Longe aũt in casu q̃ aliquis teneat ex debito legali bona sua pauperibus erogare. vel p̃ter necessitatis periculũ. vel p̃ter impletitate bonorum. ¶ Utrum ẽptio multa ꝗgregare possit ad intentionem sue ecclie. sicut rex ad intentionem sui regni. Pondere Alex. an. in 2° suo ca° de auaritia. q̃ nõ est licitũ. quia rex ad hoc est cõstitutus vt subditos i pace teneat. ⁊ ab aduersariis defendat. Et ideo pertinet ad hoc res regni ꝗgregare ⁊ cõseruare. sed ẽptio nos cõuertit res ecclie in vsũ ecclie. quod facit pauperibus dando. vtũ nõ nos ꝗgregare ¶ Utrum auaritia sit peccatũ spiritale. R.° q̃ sic vt dicit Gregorius 21° moralium. nõ tũ querit circa sui obiectũ delectationem corporalem. sed spiritualem. put. s. hoc delectat in hoc q̃ se diuitiarum possessore. hoc tũ delectat quod est corporale: est medũ inter pecũã pure spiritualia: ⁊ pure carnalia. quia illa querit delectationem spiritualem circa obiectũ spiritualem. vt superbia circa excellentiã. ⁊ intemperantia delectationem pure corporalem circa obiectũ corporale. ¶ Utrum auaritia sit vitiũ capitale. R.° q̃ sic. vt habetur est. 5. ti. 8° ⁊ filie eius sunt. 7. vt dicit Gregorius. 2° moralium. s. proditio. fraus. fallacia. perfidia. ingemendo. violentia. ⁊ obduratio. ꝗ multum. Auaritia. n. excedit in retinendo. ⁊ sic ex ea oritur obduratio. ⁊ in aggregando fm q̃ est in affectu. ⁊ sic oritur ingemendo mãus. vel fraus q̃ est in affectu. ⁊ sic quisquis vtitur violentia. quisquis volo q̃ si fiat in vbo simplici erit fallacia. Si aũt mendacium in ratione erit perfidia. Si vo fiat voluntate in opere ẽptum ad res erit fraus. si ẽptũ ad personas erit proditio. Ad hoc nõ. q̃ sic liberalitas est circa mediocres pecunias: sicut ⁊ illiberalitas. Et ideo tyranni q̃ magna p violentiã auferũt non dicũt illiberales ꝗ iniusti. propter quod ds 4° ethi. q̃ tyrãnos diuitates desolãtes: ⁊ sed prodãtes: nõ dicimus illiberales ꝗ auaros. Nõ insup q̃ auaritia fm Apostũ Epb. 5° ẽ idolorũ seruitus. quod dicit p tanto: quia vtraque subiicit res creature creatori nõ tũ eodẽ modo quia p idolatriã ei subiicit creatũ dominũ. p auaritiã vo eã immoderate ꝗcipiscẽdo ad vsum.

Sed quis videt de 2°. s. de p̃digalitate. de q̃ querit plura. s. vtrum opponat auaritie. R.° q̃ sic. vt patet ex 2° ethi. In moralib°. n. attendit oppositio vitiorum ad inuicem. ⁊ ad virtutes fm superabũdantiã ⁊ defectũ. sic aũt differũt p̃digalitas ⁊ auaritia. quia auaritia in affectione diuitiarum superabũdat eas plus debito diligendo. p̃digus aũt deficit. minus debite sollicitudinẽ earum gerẽdo. Circa vo exterior p̃digus excedit in dãdo. ⁊ deficit in retinẽdo ⁊ aggregando. Auarus vo exterior deficit i dando ⁊ excedit i aggregando. ⁊ sic patet q̃ opponũt. ¶ Utrum p̃digalitas sit peccatũ. R.° q̃ sic cũ medũ liberalitatis corrumpat. Est autẽ minus peccatũ ẽptio auaritia vt vult phus 4° ethi. quod etiã patet p̃ p̃ hoc q̃ auaritia magis differt a liberalitate. magis n. pertinet ad largũ dare in q̃ excedit p̃digus ẽptio recte vel retinere in q̃ excedit auarus.

¶ De epikeya. ti. 21.

Postea cõsiderandũ est de epikeya. de q̃ querit plura. s. vtrum sit virtus. R.° actus humani de quibus leges dant: in cõtingentibus singularib° cõsistũt q̃ modis infinitis variari possũt. Et ideo nõ potest aliq̃ lex instituti q̃ in nullo casu deficiat. sed legislatores ad illud quod i plib° accidit attendũt. ⁊ sic hoc legẽ ferũt quã tũ i aliquib° casibus seruare ẽ

ꝯ equitatez iusticie ⁊ cōtra bonū ꝓmnuc
qd lex intēdit. sic lex iusbanit ꝛeposi ū red
di ⁊ tū gladius a furiosio ꝛeposit⁹: non est
ei dum est in furia reddēdus. ⁊ ad ꝶ ordi
nat epikeya q dr apud nos eqtas. vnde
patet q est virtus vt vult pbus 5° ethi⁹.

¶ Utꝝ epikeya sit ps iusticie. Ꝓ⁹ q sic.
vt. n. dicit pbs ibi. aut est ps sl ꝛectiua iu
sticie cōiter dicte. ⁊ ꝓtie contradict iusticie
legali. ⁊ qdāmō cōtinet sub ea. ⁊ qdāmō
excedit eam. Si. n iusticia legalis dicatur
qz obtēperat legi siue ꝗtum ad vba legis
siue ꝗtū ad intentionē latoris: q est pauō
sic epikeya est ps potior iusticie legali. Si
vo iusticia legalis dicat tū q obedit ver
bis legis. sic epikeya nō est ps eius. sed est
ps iusticie cōiter dicte ꝯ iusticiā legalē di
uisa sicut excedēs ipsam. vnde p ꝑus dicitur
iusticia ꝛ ea ꝗ ꝛ iusticia legali. qz iusti⁹
legalis oriūt fm epikeyā. vnde epikeya ē
ꝗsi superior regla actuū hūanoꝝ.

¶ De passiōibus aie. ti. 32.

Consequēter cōsiderādū est de
fortitudine ⁊ tēperantia. De aūt
vtutes ⁊ ꝛeaꝝ pt s brit esse ꝛca
ca passiōes aie. Et ī ō pm tren
da sūt breuit qdaz ꝛ passiōib⁹ aie magl
necēsa. Et p quot ⁊ q sūt passiōes aie. Sci
endū igit q in vi cōcupiscibili aie sūt tres
cōiunctiones passionū. s. amor ⁊ odiū. ꝛesi
deriū ⁊ fuga. gaudiū ⁊ tristicia. Sūt ī ira
scibili sunt tres. s. spes ⁊ desperatio. timor ⁊
audacia. ⁊ ira cui nulla passio oppenitur.
Sūt ꝗ oēs passiōes aie. n. ser in cōcupisci
bili. ⁊ 5. in irascibili sb qbus oēs passiōes
aie cōtinent. Passiōes tū principales cōit
dicit esse 4°. s. gaudiū ⁊ tristicia ⁊ spes
⁊ timor. vt vult Boetius in li. li. ꝛ 2 fol. ti.
Quaꝝ pme oue dicūt principales. qz aut
principie ⁊ finales simplr respectu om mā
passionū. vnde sequūt ad oēs passiōes. Ti
mor aūt ⁊ spes sūt principales nō qdez ꝗsi
cōplectunt ⁊ vltime simplicit. sed tū in ge
nere motus appetitus ad aliqd. vnde sūt ali
quo mō termi passionuz cōcupiscibilis q
cōsistūt in motu. Nā respectu boni incipit
motus in amorez ⁊ pcedit in desideriū. ⁊
terminat in spe. respectu vo mali incipit in
odio ⁊ pcedit ad fugā: ⁊ terminat in timo
re. Inter passiōes aut irascibilis spes ē p
ma respectu boni. timor respectu mali spes
enī p se est respectu boni. desperatio aūt p ac
cidens ⁊ ꝓter aliqd annexū in rōne ma
li apprehēsū. Sūt ⁊ timor est p se respectu
mali. audacia aūt p accīs. s. ꝓter victoriā
am vel aliqd aliud apprehensū in roe bo
ni. Ira aūt est respectu boni ⁊ mali simul.
Dōm aut eius est vindicta ꝛ iniuriantē
appetit. n. iratus vindictā vt bonū. ⁊ hoc
ꝛ iniuriātē quem apprehēdit vt sibi ma
lū. pluppo int aūt audaciā ⁊ spem vindicte
cum nullus irascat ꝓter iniuriā illatam
nisi sperās vindictā. ⁊ audens iniuriantī
resistere. vt dicit Aug. 6° ꝛ nūlibus. Cū
igit qd est p accīs nō possit dici principa
le. s. d pot⁹ illud qd est p se. desperatio ⁊ au
dacia non possūt dici passiōes principales.
nec etiā ira q est qdam effectus audacie.
vnde restat q inter passiōes irascibilis spes
⁊ timor sūt principales passiōes irascibilis
Pōt igit numerus 4°r passionū sumi fz
differentiam pūtus ⁊ futuri. motus enī re
spicit futuru. sed quies est in aliquo pūti.
ꝛ bono igit pscnti est gaudiū. ꝛ malo p
senti tristicia. ꝛ bono autē futuro est spes.
ꝛ malo autē futuro timor. Omēs aut. m
alie passiōes q sunt ꝛ bono vel ꝛ malo
pscnti vel futuro ad has cōplectunt redu
cunt. vnde etiā a qbusdam pdicte 4°r pas
siōes dicunt principales. qz sunt generales
qd est verū si spes ⁊ timor ꝛsignet motū
appetitui cōiter tendentē ad aliqd sperā
dum vel fugiendū. Aug. antē 14. ꝛ ci. lo
co spi ponit cupiditatē. quā vtraq est re
spectu futuri boni. Pōt aūt hic queri vtꝝ
aliqua passio fm spēm sua ꝗsit moraliter
bona vel mala. Ꝓ⁹ passio cōsiderari pot
duplicit. vel vt est in genē nature vel in
q ui est in genē motus. primo mō nulli pas
siōi conuenit fm spēm suam esse moralē bo
nam vel malā. sed nāliter. sic enī illa pas
sio fm spēm suam est bona que motum vi
tali conuenit. vt gaudiū. ⁊ illa mala q ei re
pugnat vt tristi⁹. dicit. n. 3° ethi⁹. q tristi
cia stupefacit ⁊ corrūpit nām habētis. Et
sic dicit 2° ethi⁹ q fm passiōes non dici
mur studiosi vel prauī. nec fz eas laudā
mur vel vituperamur. Ꝛ 2° vo mō. s. in q ui
est in genē motus qd conuenit ei ex ordi ē
eius ad rōnez ⁊ voluntatez. sic aliqua pas
sio est moraliter bona fm suā spēm. vt il
la q est respectu rebus obi in cōparat one
ad ordinē rationis. Et quia p cōparationez
ad ordinem rationis malum primū est ob
iectum rebus tristicie. ideo passio mie que
est tristicia ꝛ malo primū e moraliter bona

fm suam spem. quia etiā expectatū ꝓuitum est ꝛebitum obm timoris in ordine ad ratiōem. ideo erubescēta que fm Dam. li° 2°. c. 28°. est timor expectati cōuitij: è mo raliter bona. vnde dicit ibidem q̃ est optima passionū. quia etiā bonū primi est in ꝛebitum obiectū tristicit p cōparationem ad ordinē ratiōis. ideo in nidia que est tristicia ꝛ bono primi. est fm suam speciem moralit mala. B Ric. 3. di. 26. q. i. ar. i. c.

¶ De fortitudine virtute ⁊ eius actu pcipuo. s. martyrio. ti. 33.

Postea cōsiderandū est ꝛ fortitudine ⁊ tēperantia. ⁊ primo de fortitudine. Circa quam primo cōsiderādum est ꝛ ipa. 2° de vitijs oppositis. 3° ꝛ partib° eius. Circa primū primo dicendū est ꝛ ipa fortitudie 2° ꝛ pcipuo a° actu. s. martyrio. ¶ Circa primū sciendū q̃ vera fortitudo est vera virtus. Est autē vera fortitudo vt habet ex 3° ethi°. p quam qs mediocriter timet ⁊ audet ad hoc inclinatus ex habitu. ꝓter bonū finem qui est cōseruatio boni cōis in piculis mortis. Aliqs autē agens fortiter agē videat. non tamen fm virtutem fortiter agit. vnde fortitudo eius non est vera. sed apparēs. Pōt autē fortitudo duplicit sumi. Uno mō fm q̃ dicit quādam animi firmitatē. ⁊ sic est cōditio cuiuslibet virtutis. quia vt dicit 2° ethi°. ad virtutem requirit firmit operari. Alio mō fm q̃ dicit firmitatē ai in sustinēdis ⁊ repellendis grauib° piculis. vnde Tulli° in sua rhetori. dicit q̃ fortitudo est cōsiderata periculoꝝ susceptio: ⁊ laborū ppessio. ⁊ sic est spālis virtus non habēs determinata mām. Item B virtus pficit aiam ad sustinendū quecūq̃ picula: ⁊ nō sufficit dare fiduciam euadēdi quecūq̃ picula. sed hanc spūs sanct° infundit: cōtrariū timorem excludēs. ⁊ hi° fiducia pinet ad fortitudinem que est donū spūs sancti. Ad hoc nota q̃ fm phm. i. ꝛ ce. ⁊ mun. nomen virtutis refert ad vltimū potentie. Dicit autē vno mō potentia nālis fm quaꝝ liquis resistē potest corūpentibus. Alio mō fm q̃ est pncipiū agendi vt dicit 5° metha. Et quia hec 2ª acceptio est ꝓmuior. ideo nomen virtutis fm qd̄ dicit vltimū potētie talis. est cōe. virtus enim cōiter sumpta nihil aliud est q̃ habit° quo quis bene pōt operari. Secōm autē q̃ dicit vltimū potētie primo mō dicte. q̃ modus est magis spālis attribuit virtuti magis speciali. s. fortitudini ad quam pinet firmiter stare cōtra quecūq̃ repugnanda. vnde Sap. 8° vbi dicit q̃ sapientia sobrietatem ⁊ prudētia docet iusticiā ⁊ virtutem. potiē virtus p fortitudine. Est autē fortitudo vt dicit 3° ethi° circa timores ⁊ audacias q̃si cohibitiua timorū ⁊ moderatiua audaciarū. Et idem circa timores periculoꝝ mortis. est fortitudo simplicit vt vult Andronicus. circa vero alia est fortitudo fm quid. Actus autē fortitudinis pncipalior est sustinere. i. immobiliter sistere in periculis q̃s aggredi. vt enim dicit 3° ethi°. in sustinendo tristia maxime dicuntur alii qui fortes.

¶ Equit videre ꝛ 2°. s. ꝛ martyrio Circa quod plura queruntur. scz Utrꝛ martyrij sit actus fortitudinis. Rndeo q̃ est elicitine actus fortitudinis. scz gratiae. quia in martyrio confirmat homo in bono virtutis. dum. s. fidem ⁊ iusticiā non deserit ꝓter imminentia pericula mortis. Ideo ꝛ ipis martyrib° dicit Hebr. ii. Fortes facti sunt in bello. Est etiam actus iusticie inquātum in cāu necessitatis sustinet. vt quādo oportet fieri pīnudicū veritatis iusticie. quae est per fidem vel per sustinētiam martyrij predicte veritati testimonū ferre. tunc enim sustinentia martyrij est ex necessitate legis divine. Et per iusticiam que est per fidem. intelligo omnē veram iusticiam. quia obseruatio omis talis iusticie mediate vl' immediate. refert ad fidem formatam. Et p̄r fidem dirigimur ad talis iusticie obseruātiam. Potest igit dici. q̃ martyrium cōparat ad fidem vt ad finem quo aliquis cōformat. Ad fortitudinem vero vl' ad iusticiam: vel ad vtrāq̃ simul. vt ad habitum elicitē. Ad charitatem vero vt ad imperātem. ex qua etiam habet q̃ sit meritorium. hec Richard. 3° dis. 33. q. 4. ar. 6. c. ¶ Utrū martyrium sit in precepto. Rndeo martyrū dicit fm affirmationem Et ideo pro loco ⁊ tempore est in precepto. vt cum quis impugnat vt faciat aliquid cōtra fidem vel iusticiam. vel cum quis videt q̃ per mortem suam potest fides vel iusticia cōseruari. alis periret. Est etiā qñq̃ in ꝓsilio. vt qñ est impugnatio pslonat nō vlit. nec timet ꝛ ibuersiōe fieri

vel iustice si corpus non exponat' morti. Si tamē platus ecclesie videret et hoc q̃ fugeret. vel et eo q̃ se nō opponēt gratie vispendiū in ecclia gsiari videt vel iustitie. tūc tenēt se opponē. ⁊ morti se exponē ne nō pastor. ſ mercenari⁹ habēt sic fecit beatus Thomas cantuariē. Nisi q̃ antē nec in cōsilio: nec in precepto. vt qi homo nō videt q̃ ex sua morte fidei vel iustitie fructus accrescat. sm illud ps. Que utilitas in sanguine meo dum dē. ¶ Quot ⁊ que sūt necessaria ad perfectionē martyrii. ¶ Rendeo q̃ tria sūt: sicut ex descriptione quam cōter posuit magistri ostendit. s. q̃ martyrium est voluntaria sustinēcia mortis p Christo. Sed beat⁹ Bern. dicit pro veritate. ⁊ sumit ex glo. sup illud ps. Sm̄ ꝓpter te mortificor tota die. hec autē tria sunt voluntas patiendi banc in primis innocentibus xps p quo passi sūt cōpleuit. Actu alis sustinēcia mortis. Et debita cā. Nō nī q̃ martyrium dicit triplicit. Primo modo largissime. s. patientia in passionibus q̃s patit omis qui pie vivit in xpo. Et sic dicit Angl. in sermone de beato Laurēcio. Dis vita christiani homis: si sm euangelium viuat. erux atq̃ martyrium est. ¶ 2° large. sez actu alis voluntatis ꝓparatio ad suscipiendū p xpo mortem. sive p veritate. sic accipit' m illa antiꝑ. O sanctissima aia quā ⁊ si gladius persecutoris non abstulit. palmam tamē martyrij nō amisit. ¶ 3° stricte ⁊ ꝓprie. s. voluntaria sustinēcia mortis pro xpo: sive p veritate. sm q̃ veritas distinguit' in vitatem vite iustice ⁊ doctrine. sic sumit' Apoc. 17° Vidi mulierē ebriam de sanguine sanctorꝫ. ⁊ de sanguine martyrꝫ xpi Jesu. ¶ Utrꝫ tēpore legis nāe ⁊ tēpore legis scripte fuerūt aliq martyres. Rendeo vt dicit Bern. in q̃dam epla. tam bi q̃ secuti sunt passionē xpi. q̃s bi q̃ pcesserūt si p veritate mortui sūt: martyres fuerūt. sz differēter. vt eni dicit Bern. ibidē. Martyrium temp⁹: cā: genusq̃s discernit. Nam cum martyr sit idez q̃ testis. ⁊ testis nō dicat' ꝓprie nisi testificet de re. que fuit. iō non fuerūt ita cōpetentes martyres veteris testamēti: sicut noui. Hemus etiaz sine forma discernit inter ipa quia martyres veteris testamēti passi sunt vel ꝓpter innidiā. vt Abel. vel ꝓpter doctrinā. qz redarguebant opera tyrannorꝫ. vt ysaias. Jeremias. ⁊ alij plures. Sed martyres noui testamēti passi sūt qma fidem negare noluerūt. Et quia qdam martyres veteri testamēti cōuenunt in forma cū martyrib⁹ noui testamēti vt sancti Machabei. q̃ passi sunt. quia ceū cū ⁊ legem suā nolueūt negare ⁊ ꝓuaricari. ideo de eis ecclia solennizat. ¶ Utrꝫ defensio rei tēporalis sit iusta causa martyrij. Rendeo circa hunc mōi tēporalia tria possūt cōsiderari. s. iustitia possidēdi. ⁊ vtfruēdi. ⁊ actus possidēdi ⁊ vtfruēdi. ⁊ iniustitia vtrūq̃s impugnādi. Et qdem iustitia est quid spūale. Iniustitia vo est defectus eius. Actus aū tēporalis est singularū personarꝫ. Dicendum q̃ q̃ legitima cā exponēdi se martyrio est defensio iustitie et parte sustinendi. Et obuia no iniustitie et parte inferendi referēdo in denm. sm illud Eccl. 4° Usq̃ ad mortem certa ꝓ iustitia. hoc est vez p̃ cipue quādo iustitia pertinet ad ecclesiam: vl rēpublicā. vel miserabilem psonam. sic opposuit beat⁹ Thomas iniustitie regis. Actus vero vtfruēdi. put respicit singularē personam que victū aliūde potest habere. nō est ita iusta causa exponēdi corporalem vitam. ¶ Utrꝫ aliquis possit esse martyr occidēdo se. Rendeo aliquis pōt sibi mortē inferre triplici motiuo. Primo ex desperatione. vt cum imaginat' aliqd terribile sibi supuenire. qd̃ putat p mortem euadere. ¶ 2° ex verecūdia alicui⁹ fame quā vult per mortez purgare. Et utro q̃s modo non martyrium. sed magis supplicū debet dici. ¶ 3° ex vitij detestatione. Et qi talis mors potest fieri aliquādo instinctu spūs sancti. aliquādo ex illusione diaboli. ideo dubitatur de ipa. si tamē facta sit ex instinctu spiritus sancti est martyrium. vt patet i Sampsone Judicū. 16° Si autē ex illusione diaboli: eternū est supplicū. ⁊ hec sūtia habet' ex vbis Angl. i. de ci. xi.

De timore. intimiditate ⁊ audacia. ti. 34

Deinde cōsiderādum est de vitiis oppositis fortitudini. ⁊ primo de timore. 2° de intimiditate. 3° de audacia. ¶ Circa primū. s. timorē querunt plura. s. Utrū timor sit peccatū. Rendeo timor inordinatus est peccatū. vt quādo appetit' p̃ timore fugit ea que ratio dicat esse sustinenda sive prosequenda. vel desistit ab his que prosequi debet. Unde Matth. 1°. Holite tūmē eos q̃ occidūt corp⁹. Qui vo refugit

illud qd est fm rōnem fugiēdus nō est in ordinat⁹ nec est pcūm. Utr pcūm timo
ris opponat⁹ fortitudini. Rᵒ timor mordi
nat⁹ inducit in qlibet pcō vt amarus u
met amissiōem pecuie. ⁊ intpat⁹ amissiōes
voluptatis. ⁊ sic ex alijs. sed timor pcipu
us est pericloꝝ mortis. vt pbat⁹ 3ᵒ ethi⁹.
⁊ ideo mordiatio talis timoris opponitur
fortitudini que est circa pericula mor
tis. ,pter qd etiam anthonomastice dicit⁹
timiditas opponi fortitudini. vt etiā vult
pbs 2ᵒ ⁊ 3ᵒ ethi⁹. ¶ Utr timor sit pecca
tū mortale. Rndeo inordiatio timoris
qūcq cōsistit iñ in appetitu sensitiuo. ⁊ sic
est mīs venialis. qūcq attingit appetitū ra
tionalē: q dicit⁹ volūtas. ⁊ tunc quādoq
est mortalis. vt cum qs ,pter timorem sic
est dispositus vt faciat ꝓtra dei pcepta. vñ
⁊ timidis debet⁹ pena inferni. fm illud
Apocl. 2.ᵒ Timidis pars erit in stagno
ignis. 2ᵗ. Qūcq est venialis. vt cū qs timo
re retrahit⁹ a bono: qd est de perfectiōe cō
silij. Qūcq vero nō est pcūm. vt cum quis
habet rōnabilem cām timoris fm Tho.
2ᵃ 2ᵃ.q.125.ar.1.⁊.2.⁊.3.c.⁊ Alex.in 2.t
2.c.de timore.ar.2.c. ¶ Utr timor excuset
a pcō. Rndeo si qs ,pter timorē vt fugi
at mala fm rōnem magis fugiēda: non re
fugit mala min⁹ fugienda: non est pecca
tū. sicut mors corpalis magis est fugien
da q̄s amissio rei. Si qs autē ,pter timo
morem ccōtrario faceret: totaliter excusa
ri a peccato nō posset. quia talis timor in
ordinat⁹ esset. peccatū tamē eius diminui
tur. quia min⁹ est volūtarius qd ex timo
re agit⁹. vnde 3ᵒ ethi⁹ pbs dicit bi⁹ que fi
unt ex timore sunt ex volūtario ⁊ involū
tario mixta. vnd 1.q.4 cōstat. dicit⁹ q vir
passus ⁊ inuitus ab hercule ordinatus:
colorem excusationis habet. ¶ Ulteri⁹ ad
plenioꝝ euidētiam bn⁹ materie notan
dū q duplex est metus: sine timor. Unus
est timor iustus sine ,probabilis. Alter ē nō
,probabilis: sine iustus. Probabilis est q ca
dit in virū cōstantem ⁊ animosū. ⁊ B ex
cusat: vt metus grauis damni rei. Et fm
Hoff. graue damnū rerū dicit⁹ damnum
omniū rerū vel maioris pris. ar.ff. de ex
cusa.tu.l. ,pter litem. Et metus mortis
stricte strictutis cruciatus corpis. minarū.
quādo.l.persona potens minat⁹ magnus
malus. ⁊ verisile est q iplebit illd. Bern.
tamē dicit q rdin quit arbitrio iudicis an
nunc vel potentia bonis sint iusta causa
timoris. ff. ex qui.ca.ma.l.3. Et metus ex
cōcitationis. extra de restit. spol. olim inter
te ⁊ abbatia. fm Hoffi. Hoff. vero dicit
q metus excōcitationis non excusat. aut
enim est iusta. ⁊ sic non ligat apud de
um. Aut est iusta. ⁊ tunc impetet sibi q
sic meruit excōcitari. Talis metus est qui
cadit in virum pusillanimē. ⁊ hic non ex
cusat. vnde nō excusat in mīs timonto. ex
de sponsa. venus. Nec in voto. extra qui
cleri.c. vlti. In electiōe tamē excusaret ⁊
eam vitat. hec Hoff. ⁊ Bern. ex de his
que vi.c.peruiit. ⁊ qui cleri.c. vlti. ¶ Ite
nota fm Hof. 5.q.6.c.1. q metus damni
excusat in voto: quia rep. tit⁹. Et in ,pmis
so: quia non solui⁹. Et in remisso: quia re
tit⁹. sed non excusat in cōmisso: quia od
metū damni nō debet mortale cōmiti qn
potius debēt mala omia tolerari. 22.q.5.
ita ne. Insup nota. q cum qs incidit me
tum sine culpa: sbuenit⁹ sibi. Et ea que p r
metum facta sūt. si sint perfecta rescindūt⁹
p actiōem qd me.cau. quia ,pbato metu:
restituit⁹ qd vedit. Si vero sint imperfecta
rescindunt⁹ p exceptiōem. quia absolue
a ,pmisso. ff. qd me.cau.l.metum. Si autē
incidit ex culpa sua sic non subuenit⁹ sibi
nisi in casib⁹ de qbus dicti est. s.li⁹.i.ti.de
iuramento. ar.7.q.8 circa fi.

Sequit⁹ videre de 2ᵒ.s. de intimidi
tate de qua queruntē plura. scilz
vtrū sit pcūm. Rndeo q esse impu
nidā est vitiosum. sine causē ex defectu
amoris. vt cum quis min⁹ debito amat
vitam ,priam. ⁊ ea que ordinant⁹ ad eā
sine causē ex elatiōe animi de se ,pfumen
tis ⁊ alios cōtemnētis. sine causē ex sol
licitate que tamē si sit in min cibilis excu
sat a peccato. ¶ Utr intimidtas oppona
tur fortitudini. Rndeo q sic. vt dicit⁹ 4ᵒ
ethi⁹. ⁊ hoc ,pter defectum timoris inō
tum non tamet quod timere oportet. si cut
timiditas opponit⁹ fortitudini p excessū ti
moris inōtū. s. tamet vbi nō oꝝ.

Sequit⁹ videre de 3ᵒ. scz de audac
cia. Circa quam sciēdum q au
dacia est vitiosa fm qd dicit ex
cessum passiōis que dicit⁹ audacia. vnde
Eccl.8ᵒ Audacis societas diffuadet⁹. cum
audace inquit nō eas in via. vnde patet
q opponit⁹ fortitudini que est circa timo
res ⁊ audacias. vt dictū est. s.

De pŭbus fortitudinis in cō.ti.35.

Postea cōsiderandū est de partibus fortitudis. ⁊ primo in cōi. 2° in spāli. Circa primū sciendū q̄ Tullius i rhetor. sua ponit 4ᵒʳ ptes fortitudinis. s. magnificētiam. patientiā. fidēciam. ⁊ pseuerāiam. Ad cui⁹ euidentiā sciēdū q̄ fortitudini f3 qd est virtus ipāis nō pōt assignari ptes sbie ctue. q̄ nō omittit in multas virtutes spē differētes. q̄ est circa mām valde spālem Assignant aūt ei ptes q̄ integrales. ⁊ potentionales. Integrales qdem fm ea que oꝫ pcurrē ad actum fortitudis. potentionales vo fm ea q̄ fortitudo obseruat circa difficillima. s. mortis pericula. Aliquē ārē alie virtutes obsuāt circa q̄sdam alias materias min⁹ difficiles. q̄ qdem virtutes adiungūt fortitudini sic secūdarie p̄ncipali. Sicut aūt dicū est. ē. duplex est act⁹ fortitudinis. s. aggredi ⁊ sustinē. Ad primum duo requirūt quoꝫ vnū pertinet ad pparatiōem. vt. s. aliqs pmptū habeat animū ad aggrediendū. 2ᵒ ad opis executiōez s. ne deficiat in executiōe eoꝫ q̄ fiducialiē incboant. Etū ad primū ponit Tullius fiducia. Etū ad 2ᵒ magnificētia. Ē igit duo si coartent ad pericula mortis: erūt q̄si ptes integrales fortitudinis. Si aūt referant ad aliqs materias min⁹ difficiles. ad iungent ei sic secūdarie p̄ncipali. sic magnificētia 4° ebi⁹ ponit circa magnos sūptus. Magnanimitas aūt q̄ videt idem esse fidēcie: circa magnos honores. Ad actum eiā sustinēdi duo requirūt. Unū est qd p difficultate nō deficiat. Alterū est ne ex timiditate desistat. Etum ad primū ponit patientiā. Etū ad 2ᵒ pseuerantiā. Ē etiam duo si coerceant ad pmam mām fortitudis: erunt q̄si ptes integrales eius. Si aūt ad q̄scunqs materias min⁹ difficiles referant: erūt virtutes a fortitudine distincte. ⁊ tū adiungent ei sic secūdarie p̄ncipali. Ad has etiam pdictas 4ᵒʳ ptes fortitudis reducūt alie ab aliis posite.

De magnanimitate ⁊ vitijs oppositis. ti. 36.

Deinde cōsiderandū est de partibus fortitudis in spāli. Et p̄ de magnanimitate quā pbus ponit in loco fidēcie. Et p̄ de ipsa. 2ᵒ de pstumptiōe. 3ᵒ de ambitiōe. 4ᵒ de mani gloria. 5ᵒ de pusillanimitate. Ē eā 4ᵒʳ opponūt magnanimitati. Circa primum sciendū q̄ hec virtus vt habet 4° ebi⁹ est circa magnos honores. Est autē ⁊ alia virtus circa honores mediocres que est in nomiata. Nomiat aūt ex suis extremis que sūt philotimia. i. amor honoris ⁊ aphilothimia. i. sine amore honoris. Laudat. n. q̄ qui amat honorem. q̄ q̄ aūt q̄ non curat de honore. put. s. vtrūq̄ moderate fieri pōt. Pertinet aūt ad magnanimitatē fidentia quā Tullius ponit. qa magnanimitas est pprie circa spem alicui ius arduī. Fiducia aūt importat q̄dam robur spei pmanens ex aliqua cōsideratiōe que facit vehemētem opinionē de bono aliquo assequēdo. Securitas vo que dicit pfectam qetem animi a timore imediate pertinet ad fortitudinez. Cōsiderādum tū est q̄ sicut spes est causa andacie. ita timor est cā desperatiōis. Et ideo sicut fiducia ex cōsequenti ad fortitudinē pertinet in q̄tu n vtit andacia. ita ⁊ securitas ex cōsequēti pertinet ad magnanimitatē in q̄tum repellit desperatiōem.

Sequitur videre de 2ᵒ. s. de pstumptione. Circa quam sciendū q̄ opponit magnanimitati p excessū. vti 2° ⁊ 4° ebi⁹ dicit q̄ magnanimitati per excessū opponit caym⁹ vel ventosus qui dicimus pstumptuosū. vt. n. dictum est. s. magnanimitas cōsistit in medio fm pportiōem ad pprietatem facultatem. nō. n. in maiora tendit q̄ cōueniant sibi. pstumptuosus aūt fm pportiōem ite facultati excedit. Utiosū aūt est ⁊ petū q̄i excedēs ꝫ nālem ordinē q̄. s. aliqs assumat ad agendū ea q̄ pterit sue vtū. qd pertinet ad rōnez pstumptiōis. sic ⁊ ipm nomē manifestat. vnde pz q̄ est petū. Si obiicit. qa pstumptio ponit spēs peti in spiū. s. qd nō opponit magnanimitati: sed magi charitati. q̄ ꝛc. Ad nō q̄libet pstumptio ponit petū in spiū. s. sed illa q̄ qs oīnam iniuriā ꝓtemnit et inordinata p fiducia oīne mic. Et talis pstumptio rōe mic. s. inq̄tū p eam ꝓtemnit aliqd oīnū: opponit charitati. vel potiꝰ concordiae. cui⁹ est vtū reuerere. Inq̄tū tū talis ꝓtempt⁹ excedit pportōez. pp: facultatis pt opponi magnanimitati. Nō tū q̄ nō multū solet dici qs pstumptuosus si i aliq modico. pp̄as vires excedat. si tū dicat talis pstumptio nō opponit magnanimitati. ē illi vtū q̄ ē circa mediocres honores.

Sequit' videre de 3°. s. de ambitione. Circa quam sciendũ q̃ ambitio opponit' magnanimitati p excessũ. Importat enim inordinatũ appetitũ bonoꝝ. hoc aut cõtingit tripl'r. Uno° p̃ p̃ q̃ appetit testimoniũ de excellẹ quã nõ hz. Alio mõ p hoc q̃ fidi cupit f̃ri bono nõ non referẹdo in deum. 3° mõ per h̃ q̃ appetitus eius in bonore quiescit. non referẹs eum ad alios vel utilitatẹ. Intantũ enim ardet testimoniũ aliorꝝ de eo° excellẹntia placere ei in q̃tũ alius et hoc pot ꝓdesse. vnde pz q̃ ambitio est semp peccũ qõ est pz ex hoc q̃ repugnat charitati. fm illud i. Cor. 13° Charitas nõ est ambitiosa.

Sequit' videre de 4°. s. de inani gloria. Et circa hanc queruntur plura. s. Utrꝝ appetitus glie sit peccũ. R°. appetit° gloꝛie de se nõ nomiat aliqd vitiosũ. vt enim dicit Tull. in sua rhetor. Gloria est frequẽs de aliquo fama: cum laude. Et Ambr'. Ꝓ gloria est clara cum laude noticia. Appetẹ autẹ laudabilẹ famã non est peccũ qnimo videt esse laudabile fm illud Eccl. 41°. Curam habe de bono nomie. Ro. 12°. Prouidẹtes bona nõ solũ coram deo sed etiã coram hominibus.

Sciendũ aũt q̃ ad pfectiõem homis pertinet q̃ ipse se ꝛognoscat. sed nõ q̃ recognoscat ab alijs. Et ideo p se nõ est appetẹda pot tñ appeti in quãtũ est aliqd vtile. scz vel ad hoc q̃ alij ꝓficiãt ex bono qõ cognoscũt in alio. vel ad hoc q̃ ipse homo in bonis que i se ꝛognoscit p testimoniũ aliorũ studeat pseuerare et ad meliora ꝓficere. Et fm hoc laudabile est q̃ curã habeat de bono nomie. non tñ delectet' inanit' in hominũ laude. sic. n. dicit Aug. 5° de ci. Sanctus videt q̃ laudis amore vitiũ esse ꝛognoscat. Appetit° aũt inanis glie vitium in voluit. Nam q̃libet vanũ appetẹ vitiũ est fm illud ps. Ut qd diligitis va. et quẹrẹ mẹda. Pot aũt dici vana glia tripliciter. Uno mõ ex pte rei de qua qs gliam querit. vt de eo qõ non est glia dignũ. sicẹ de aliqua re fragili et caduca. Alio mõ ex pte eius a q̃ gloriã queritur. vt hoꝝ cuius iudicũ nõ est certũ. 3° ex pte eius q̃ gloriã appet. q. s. appetitũ gloꝛie sue nõ refert in debitũ finem. vt ad honorẹ dei. vel salutem ꝓximi. h̃ Tho. 2ª 2ᵉ. q 132. ar. 1. c. et cõtenit cum eo Alex. an. 2. t. 2. c. de inani gloria. Utrꝝ inanis glia opponatur magnanimitati. Rndeo q̃ sic. vt enim dicitur est. Gloria est qdam effectus bonoris et laudis. Et hoc enim q̃ aliqs laudat' vel ei reuerẹntia exhibet' clarus in noticia aliorꝝ reddit'. Et quia magnanimitas est circa bonoꝝes: pseqẹs est q̃ sit circa gloriam. vt. s. sicut honore ita et gloria moderate vtat'. et ideo inordinat° appetit° glorie opponit' magnanimitati directe. Utrꝝ inanis gloria sit p. cũ mortale. R°. ex hoc aliqõ peccũ est mortale q̃ cõtrariatur charitati. hoc autẹ peccũ fm se nõ videt' cõtrariari dilectõi ꝓximi sed pot cõtrariari dilectõi dei duplicit. Uno modo rõne eius de quo qs gloriat'. vt de aliquo qõ cõtrariat' omine reuerẹntie. fm illud. i. Cor. 4°. Quid gloriari q̃si non acceperis. Alio mõ ex pte gloriãti q. s. in gloria tanq̃ in vltimo fine quiescit. ꝓ quo etiã pseqẹ deo non permittit et faceꝛeceꝛã ea que sunt cõtra deum. et vtroq̃ mõ est peccũ mortale. Si autẹ amor bũne glorie hz sit inanis neutro ꝓdictoꝝ modoꝝ repugnet charitati: est venialis. Unde Crisos. dicit super Matth. q̃ inanis gloria etiã locum hz in seruis xpi. in qbus tamẽ nullus est peccatũ mortale. hec Tho. Item fm Alex. an. inanis gloria erit venialis. tum ꝓpter surreptiõem. tũ ꝓpter maximã cõcupiscẹntie ꝓnitatem. signat' enim per pulueꝛe de q̃ dicitur Matth. 10° apls Excutite puluẹ. de pedi. ve. Unde dicit Gregl. Predicatio vir sine aliqua mirtuõe pulueris transit. predicans enim: aut ad indignatiõem trahit'. si cõtemnit'. aut ad inanẹ gloriã: si ab auditorib° honorat'. Constat autẹ q̃ apli a perfectiõe ꝓpter hi° inanẹ gloriã non cauebant. Quot et que sũt filie inanis glorie cum sit vitiũ capitale. vt habetur ex. s. Rndeo q̃ sũt. 7. fm Gregl. 31° moral. s. inobedientia. iactantia. hypocrisis. cõtentio. pertinacia. s. ꝓprie sntie. discordia. s. voluntatis ab alijs. et nouitatũ pseuptio. Nõ. q̃ iactantia vt dictus est. s. ponit' inter species superbie quo ad interiorẹ eius causã. que est arrogãtia. Iactantia vo exterior vt dicit 4° etic° ordinat' quẹqs ad lucrũ. sed sepius ad honorẹ vel gliam. Et sic oritur ex inani gloria.

Sequit' videre de 5°. s. de pusillanimitate. Circa quas sciendũ q̃ directe opponit' magnanimitati fm defectum. quia sicut magnanimus ex aĩ magnitudie ad magna tendit. ita pusillanimus a magnis ex aĩ pauitate retrahit. sicẹ dr

per ꝓsumptiõem aliquis excedit ꝓportionem suę potẽtię. dum nititur ad maiora q̃ possit. Ita etiam pusillanimis deficit a proportione suę potẽtię. dum recusat in illo tendere. qõ est cõmensuratio suę potẽtię. ⁊ iõ sicut ꝑsumptuosus ẽ pcũsitia ⁊ pusillanimitas.

De magnificẽtia ⁊ puificẽtia. ti. 37.

Postea cõsiderandũ est de magnificentia ⁊ puificẽtia. Circa qõ sciendũ q̃ mãgnificentie sũt magni sumptus vt vult pbs 4° ethi°. qz intendit ad aliquod magnũ opus faciẽdum. ⁊ requirit ꝓportionatos sumpt°. Pot etiã dici mãgnificẽtie ipa pecunia qua utit ad faciendũ magnos sumpt°. ⁊ amor pecunie qua magnificus moderat ne magn sũpt° impendãt. Opponit aũt ei puificẽtia fm pbm 2° ⁊ 4° ethi. magnific°. n. vt habet ec 4° ethi° principaliter intendit magnitudinẽ opis. ⁊ secundario magnitudinẽ sumpt° quaz vitat vt magnũ faciat opus. Parnific° aũt ecõuerso. principaliter intẽdit ad paritatem sumpt°. ⁊ per ꝓtis paritatẽ operi. ⁊ sic de sicut a ꝓportiõe. que debet esse fm ratiõez inter sũptus ⁊ op°. ⁊ ita est vitiosus. Parnificẽtie aũt opponit vitium q̃ quis expendit vltra debitum modũ. Et dr̃ gre de bonatia a furno victa. quia. Lad modũ ignis qui est in furno cõsumit omia. vt latine pot cõsũptio dici.

De patẽtia ⁊ longanimitate. ti. 38.

Deinde cõsiderandũ est de patientia. Circa quã sciendũz q patiẽtia q̃tum ad bitum ponitur vtus p quam mala equo aio toleram°. vt dicit Augi. li° de patiẽtia. Etiam ad delectationẽ quam hz in actu ponit inter fruct° Gal. 5° ⁊ pcipue q̃tum ad hoc q anum° p patientiaz pseuat ne tristicia obruat. per ho aũt ẽ qõ dr̃ Jaco. i. Patiẽtia opus pfectum hz. habet q patientia est pfectior fm qd alijs vtutibus. q̃tum ad tolerãtiam a diuersoz. nõ autẽ q sit pfectior simplicit. Causat aũt patiẽtia fm q est virtus a charitate fm illud 1. Cor. 13° Charitas patiẽs est. hec aũt haberi nõ pot nisi per grãm. fm illud Ro. 5 Charitas dei diffusa. est in coz. nostris per spũ sanctũ qui datus est nobis. vnde pz q patiẽtia sine auxilio gre nõ habet. Nõ est aũt patiẽtia idem qõ longanimitas. Sicut. n. magnanimus tendit i magna. sic ⁊ longanimis tendit in aliqõ qõ distat i longinquũ. Et ideo sicut magnanimitas magis respicit spem tendẽtem in bonũ q̃ audacia vel timorem vel tristicia que respicit malũ. ita ⁊ longanimitas. vnõ magis videt cõuenire cũ magnanimitate q̃ cum patientia. Secõm tã q sub rõne mali cõtristantis respectu cui° est patiẽtia fit cõprehendit dilatio boni sperati que pertinet ad longanimitatẽ. Et laboz quez sustinet homo in cõtinuata executiõe operis boni q pinet ad cõstantiã tã longanimitas q̃ cõstãtia cõprehendit sb patiẽtia.

De pseuerãtia ⁊ cõstantia ⁊ vitijs oppositis. titulus 39.

Postea cõsiderandũ est de pseuerãtia. Et p de ipa. 2° de vitijs oppositis. Circa pmũ sciendũ q pseuerãtia est qdam virtus spãlis ad quam pinet in operibus vtuosis ꝛinturnitate sustinẽ. put est necẽ. vnde dicit Tulli° in rhetorl. sua q p seuerãtia est in rõne bene cõsiderata. habilis ⁊ ppetua pmansio. Nõ aũt dicẽ Augustl. li° de pseuerãtia. q nullus pot dici p seuerãtiam bẽe dũ vivit nisi pseuerẽt usq ad mortem. sumit pseuerãtiam ꝓ actu a° cõsũmato. Cõueniunt aũt cõstantia ⁊ pseuerãtia in fine. qz ad vtrũq pinet i aliquo bono firmit psistere. Differũt autez qz pseuerãtia ꝓpie facit psistere cõtra difficultatẽ que ꝓuenit ex diuturnitate act° Cõstantia vo cõtra difficultatem que ꝓuenit ex alijs impedimẽtis exterioribus. Queritur aũt vtr pseuerantia indigeat auxilio gre. Pndeo q sic. vnde Augl. li° de pseuerantia dicit. Asserim° esse donum dei pseuerãtiam. q vsq in finem pseuerat in xpo. Ut. n. pz ex pdictis pseuerãtia dicitur duplicit. vno mõ ꝓ habitu pseuerantie fm q est virtus ⁊ sic indiget vno habitualis gre sicẽ cetere vtutes infuse. Alio° ꝓ actu pseuerantie vsq ad mortẽ duranre. Et fm hoc indiget nõ tñ gra habitali. sed etiam gratuito dei auxilio cõseruanti hominẽ in bono vsq ad finem vite. quia enim liberũ arbitriũ de se sit vertibile. ⁊ h non tollat ei per grãm habitalem pseuerantie vite. non ibest ptãti liberi arbitrij etiam p

gram informati: vt se imobilit i bono sta
mat. Iz in ca° ptãte sit q̃ hoc homo dligat.
plerũq̃.n.est in ptãte nã a electione nõ autez
exercuno. B Tho. 2ª 2ª. q. 137. ar. 1. 7. 4. c.

Sequit vidẽ de 2°. s. de vitijs oppo
sitis pseuerãtie. s. de mollicie 7 p
tinacia. De mollicie igit scien
dũ q̃ opponit pseuerãte vt vult pbus 7°
ethi°. dicit aũt ꝓprie fm pbũ mollis qui
recedit a bono ꝓ tristicias causatas ex
defectu delectationã q̃si cedens debili mo
menti. Sed obijcit. q2 sup illud. i. Cor.
6. Nec adulteri nec molles. dicit glo. i. mu
liebria parietes. sed hoc opponit castitati
q̃ ꝛc. B° pdicta mollicies duplicit causat
Uno mõ ex cõsuetudine. cũ enim aliqs cõ
suetus voluptatib° fruit difficilius põt eis
carere. Alio mõ ex nãli dispositiõe. q2. s.
habet animũ min° cõstantem ꝓter ꝛple
xionis fragilitatẽ 7 sic cõparat femina ad
masculos. vt dicit 7° ethi°. Etiã illi q mu
liebria patiũt dicũt molles q̃si effecti mu
liebres. Primo° mollicies opponit pseu
rantie. 2° mõ castitati. De ptinacia aũt
sciendũ q̃ opponit pseuerãte. vt vult Tul
lius in rheto. sua. scilicet. n. dicit Isto. li. ethi.
Pertinax dicit q est imprudẽter tenens:
q̃si oino tenax. 7 idem dicit ptinax. q2 in
suo ꝓposito ad victoriam pseuerat. pseu
rat. n. in ꝓpria sntia plus q̃s oportet. mollis
minus q̃s oportet. pseuerãs aũt q̃ tũ o3.

De temperãtia 7 intẽperantia 7 sensi
bilitate. titulus. 40.

Onsequẽter cõsiderãdum ẽ de
temperãtia. 7 pmo de ipa: p° ea
de ptibus eius. Circa pmũ ꝗ
sciendũ est de tẽperãtia. 2° de
vitijs oppositis. Circa pmũ sciendũ q̃
nomẽ temperãtie duplicit sumi põt. Uno
mõ fm cõitatẽ sue significatiõis. 7 sic est
virtus generalis. q2 significat quandam
temperiẽ. i. moderatiõem quã rõ ponit in
bruteis operib° 7 passiõibus qõ est cõe ĩ
omi morali virtute. Alio mõ antonoma
tice fm qõ refrenat appetitũ ab his q̃
marie allicũt ipm. 7 sic est spalis virt° vt
pote babes mãm spalem. Est. n. circa dele
ctaciones marias cuiusmõi sũt delectatio
nes tactus. s. cibo ꝛ 7 potũ 7 venereo. cũ
nõ est aũt circa delectationes alio ꝛ sensuũ
pncipalit sed ex ꝗtũ s. in q̃tum referunt
ad delectationes tactus.

Sequit vidẽ de 2°. s. de vitijs oppo
sitis temperãte. circa qõ sciendũ
q̃ opponit ei intẽperãtia fm ex
cessum. 7 est vitiũ marie exprobrabile. vt
vult pbus 3° ethi. p eo qõ est circa delectati
ones cões nobis 7 bmtis. 7 põt aliqs eẽ
pctũ mortale. aliqs veniale: vt p se patet.
Opponit etiam ei insensibilitas fz defectũ
vt vult pbus 2° 7 3° ethi°. si qs. n. intantũ
delectationẽ refugẽt q̃ necẽia ad cõservati
õem n̄ature indimdui vel spẽi pternitate
ret. peccaret q̃si repugnãs ordini nãli. 7 B
ptinet ad vitiũ insensibilitatis. Sciendũ
tã q̃ ab hi° delectatiõib° ꝓsequẽtibus hi°
operatiões. qrũq̃s est laudabile vel etã ne
cessariũ abstinẽ ꝓter aliqnẽ finem vt. p
pter sanitatem corporalem vel ꝓter aliqui°
officij exercitiõem vel ꝓter aliẽ recipien
dam salutẽ. vel ꝓter vinio ꝛ cõtempla
tionẽ. nec aliqõ pdictorũ ptinet ad insensi
bilitatem. q2 sũt fm rectã rõnes.

De partib° temperãtie in cõi. ti. 41.

Deinde cõsiderandũ est de parti
bus temperãte. 7 pmo in cõi.
2° in spãli. Circa pmã scien
dum q̃ Tullius in rheto. ponit
tres vtutes temperãtie. s. cõtinentiã. clemẽ
tiam. 7 modestiã. Macrobi° vo sup somni
ũ Scipionis ponit multo plures. s. mo
destiã. verecũdiam. abstinẽtiam. castitatẽ.
honestatẽ. moderatiõem. parcitatẽ. sobrie
tatez. 7 pudicitiã. Andronic° aũt dicit q
familiares tẽperantie sũt austeritas. ꝓtinẽ
tia. humilitas. simplicitas. ordinat° 7 bona
ordinatio. 7 p se sufficiẽtia. Harũ aũt vtu
tum vne sũt ptes integrales temperãte. s.
verecũdia p quam aliqs refugit turpitu
dinem temperãte ꝗtiam. vt sumat° vere
cundia nõ ꝓ passiõe: sed ꝓ hãc. Et hone
stas p quam aliqs amat pulchritudinez
temperãte. ptes vo temperãte sbiectiue sũt
4°r. temperãtia. n. est circa delectationes ta
ctus quax q̃dam ordinant ad naturẽ
tum. 7 in his q̃tum ad cibum est abstinẽ
tia. q̃tum ad potum est ꝓprie sobrietas. q̃
dam vo ordinant ad generatiõem. 7 in
his q̃tum ad delectatiõem pncipalẽ ipi°
coitus est castitas. q̃tum vo ad delectati
ones circũstantes. q̃. s. sant in osculis. ta
ctibus. 7 amplexib° attendit pudicicia.
Partes vo tẽperãtie potentiales. quedã re
frenãt appetitũ in interiorib° motib° aĩe.

Quedã in exteriorib⁹ motibus corporis. Quedã in reb⁹ exteriorib⁹. Preter motus aũt cõcupiscẽtie quẽ moderat⁹ ⁊ refrenat temperãtia tres mot⁹ inuenitur in aia tendentes in aliqd. Prim⁹ quidem est mot⁹ voluptatis cõmote ex spe respectu passiõis. ⁊ hunc refrenat ꝓtinentia ne.s. homo numis vincat⁹. Alius est motus spi ⁊ audacie q̃ cõsequit⁹ ipam. quẽ refrenat humilitas. Tertiu⁹ est motus ire tendẽtis in vindictã. quẽ refrenat mansuetudo siue clementia. Motus aũt ⁊ act⁹ corporis refrenat modestia. quã Andronic⁹ oumdat in tria. ad quoꝝ ꝓmũ pinet qd ⁊ q̃ ordine sit agendũ. ⁊ qd omittendũ. ⁊ q̃ ad hoc ponũ bonam ordinatiõem. Aliud est q̃ homo in hoc q̃ agit decenũ ferat. ⁊ sic ponit ornatũ. Tertiũ est in colloquijs amicoꝝ vl̃ qbuscũq̃ alijs. ⁊ sic ponit austeritatẽ. Circa vo exteriora oupiet est moderanda adhibenda. pmo ꝗ supflua. ⁊ sic ponit parcitas. vel p se sufficiẽtia. 2⁰ ꝗ nimis exqsita. ⁊ sic ponit moderatio vel simplicitas.

De abstinẽtia ⁊ gula. ti. 42.

Postea cõsiderandũ est de singulis pribus temperãtie. ⁊ q̃dẽ de pribus eius integralib⁹. i. de recũdia ⁊ honestate sufficiant dicta in n. pcedentu. Vñ dicendũ est de pribus eius subiectiuis. ⁊ pmo de abstinẽtia 2⁰ de sobrietate. 3⁰ de castitate. Circa pmũ pmo dicendũ est de abstinẽtia. 2⁰ de vitio sibi opposito. s. de gula. De ieiunio vo q est actus eiⁿ agẽt. j. tractatu de pnitia. Circa pmũ sciendũ q̃ nomẽ abstinẽtie ipozt subtractiõem ciboꝝ. hoc aũt fm q̃ cõsiderat⁹ absolute significat q̃dã indifferẽs. fm aũt q̃ est rõne regulata significat virtutẽ bitum vel actum. ⁊ h̃ signamr 2. Pe. 1. vbi dicit⁹. Ministrate i fida abstinentiã. hoc. n. ostendit⁹ vt hõ a cibis abstineat ꝓut oportet. vt fm q̃ dicit Aug. li⁰ de questiõib⁹ euãgely. hoc faciat ꝓ ꝗgruentia hominũ eũ q̃bus viuit ⁊ plone sue ⁊ p valitudis sue ncẽtate.

Sequit⁹ vidẽ de 2⁰. s. de gula. Et circa hanc querũt⁹ plura. s. vtꝝ gula sit pcatũ. R⁰ q̃ sic. qz dicẽ appetitũ edendi ⁊ bibẽdi inordinatũ fm q̃ ab ordine rõis recedit. vt dicit Hzegl. zo. moralt. q̃ ad cõflictum spũalis agonis non assurgũt nisi p us bostis inter nos posit⁹. i. gula deuincat. Utꝝ sit pcatũ mortale. R⁰ si sit tanta inordinatio eiⁿ q̃ hõ sit paratus facere ꝗ dei pceptum ꝓter hi⁹ delectatiões erit pcatũ mortale. Et sic dicẽ Hzegori. zo. moral. Quãq̃ oñante gula omnes q̃ homines fortit⁹ egerũt pdunt. Si vo q̃ inordinatio sit infra ratiõẽ vt gula ꝗ nimis cõcupiscat ꝗs cibo ꝝ delectatiõem. nõ nisi ꝓter hoc aliqd faceret ꝗ dei legem est pcatũ veniale. Et sic dicit Augl. in sermone de purgatorio. Quotiens aliqs in cibo ⁊ potu plus accipit q̃ ncẽ sit ad pcatũ mutata noueris pinere. Quot ⁊ q̃ sint spẽs gule. R⁰ q̃ sũt. 5. vt dicit Hzegl. zo. mora. ⁊ habent de ꝗse. bi. 5. ⁊ pnnent in h̃ vsu. Preprope. lante. nimis. ardent. studiose. Preptope. i. ante debitam horã. Laute. i. cõpti ad pciositatẽ cibi. Nimis. i. in q̃tate. Ardenter. nimis ante ⁊ gulose. Studiose. s. quantũ ad nimiã curam ꝓparatiõis. Et he cõditiões inmoratiõis attendunt⁹ cõter in cibo ⁊ in potu. Sed qñ in dictis spẽbus gule est pcatũ veniale ⁊ quãdo mortale. R⁰ in pma spẽ. s. ꝓprope. non est pcatũ nisi voluptas cibi sit in cã. s. in. sit ex aliq̃ ncẽtate infirmitatis vel itineris vel hi⁹. nullũ est pcatũ. Et etiam qñ voluptas est in cã adhuc nõ est pcatũ mortale nisi appetit⁹ esset adeo inmoratus q̃ homo sequeret⁹ eũ. cuã si esset ꝗ dei vel eccle pceptum. In 2ª spẽ. s. lanta ꝓparatiõe. si fiat ex ncẽtate infirmitatis vel pstune cõsuetudinis nõ est pcatũ. cũ h̃ Augl. in regula sua cõcedat. als pcatũ esset. Sed si inmoderantia appetit⁹ esset eã eius esset pcatũ nõ tãtũ mortale. nisi appetitus adeo esset effrenatus vt etiam ꝗ dei vel eccle pceptu. ꝗ bus illicitis sine ncẽtate vel dispensatiõe tpe ieiunij vesceret⁹. In 3ª spẽ nõ est pcatũ si nõ sumat⁹ scient⁹ vltra ꝓportiõem sumẽtis. In 4ª spẽ si sit ex lola nã nullũ est pcatũ. si vo tali delectatiõi rõ plus q̃ oportet inhereat est pcatũ veniale. si aũt tal delectatio omibus alijs ꝓponat⁹ sicut Esau ꝓter escam vendidit pmogenita. ꝓt qõ reprobat⁹ fuit Heb. 12⁰ est pcatũ mortale. In 5ª vo spẽ est pcatũ mortale qñ tot⁹ animus est deditus tali cure. cura vo hec est pcatũ veniale vel etiam nullũ pcatũ cũ. s. hoc requirit infirmitas. vel cõsuetudo. vl̃ honestas sine dignitas alicui⁹. Utꝝ gula sit vitium capitale. R⁰ ideo q̃ sic. quia eius filie sunt. s. vt vult Hzegl. 31⁰ mora. s. iepta letitia. scurrilitas. i. iocularitas q̃dã

pueniens ex defectu rōnis. Immūdicia que pōt attendi fm incōdinatā emissiōē quarūlibet suppfluitatū. vel spālīter ꝗtum ad emissiōem semis. vnde sup illud Epō 5. Fornicano aūt ⁊ omis in mūdicia ꝛc. glo. i. incōtinētia ptinēs ad libidinē quocunq; mō. multiloquiū ⁊ debetudo mentis circa intdligentiā. s. ꝓter sumositates ciborū pturbantes caput.

¶ De sobrietate ⁊ ebrietate. ti. 43.

Deinde cōsiderandū est de sobrietate. ⁊ primo de ipsa. 2° de vino sibi opposito. s. ebrietate. Circa primū nota q; omnia q̄ ad temperantiā ꝓprie ptinent fuit necēia vite ꝓsenti. ⁊ excessus eorū nocent. ⁊ ideo in omnibus necēium est habē mensurā qō ptinet ad sobrietatē. vnde dicit sobrius q̄si briam. i. mensurā servans. ideo noie sobrietatis temperāna significat. Sed modic° excessus in potu. s. qui pōt inebriare plus nocet q̄s in alijs. ⁊ ideo ebrietas est spālīter circa potum. ¶ Requirit aūt hec virtus magi in aliquib° vuplici rōne. Uno° q̄ fuit proni ores ad cōcupiscēias vt iuvenes ꝓpter fervorem etatis. ⁊ multeres ꝓter fragilitatem mentis. vnde fm Maximū Valeriū mulieres apud Romanos nō bibebant antiquitus vinū. Alio° q̄ est magis necēia eis ad ꝓpriam operatiōem ꝓpter. Vinū āt immoderate sumptū: ꝓcipue impedit rōnis vsum. Et ideo in senib° in qbus rō vigere debet ad eruditiōem aliorū. ⁊ in ꝓpis. ⁊ in aliis eccle ministris q̄ devota mēte debēt insistere spālibus officijs. ⁊ regib°: qui p sapientiā debēt subditos gubernare spālīter debet in eis sobrietas esse. Idee dr ad Timo 2°. Exhortare senes vt sint sobrij. ⁊ i. Thi. 3. Oportet ēpm sobriū esse. ⁊ pueri. 31. Noli regib° dare vinū.

Sequit videre de 2°. s. de ebrietate. Circa qō sciendū q; ebrietas duplicit pōt sumi. Uno° p defectu q̄ pvenit ex nimia vini potatiōe. ⁊ sic ē pena ꝓis ex culpa. Alio mō p actu q̄ ge incidit in illum defectū. ⁊ ille actus dicit causare duplicit ebrietatē. Uno mō ex vini fortitudine ꝓter opinionē bibētis. ⁊ sic potest esse sine pcō. Alio mō ex inordinatā cōcupiscētia ⁊ vsu vini. ⁊ sic est peccatū. Est autē q̄nq; peccā mortale. vt cū quis bene adverte q; pot° est potens inebriare ⁊ talis ꝓprie dicit ebrius. quādo vo non adverte tūc peccā esse cum pcō veniali.

¶ Nō tā q; cum aliqs multū comedit ⁊ bibit fm medicine ꝓsilium ad vomitum ꝓvocandū nō est reputādus supflu° potus vel cibus. potus tā aque etiā tepide causat vomitū. ⁊ ideo ꝓter illam non excusatur ab ebrietate. ¶ Queritur vtr ebrietas excuset a pcō. Pendeo in ebrietate duo attendunt. s. defectū cōsequēs ⁊ act° ꝓcedens. Primū excusat pcūm inquātū involūtariū causat per ignorantiā. Circa 2° vo distingue. q; si ex actu illo secuta sit ebrietas sine pcō. tūc pcūm sequēs a culpa totalit excusat. vt forte accidit i Loth qui excusat ab incestu ꝓter ebrietatē eo q; non discrevit q; essent filie sue. vt dicit Aug. 22° li° cōtra faustum. Si aūt actus ꝓcedens fuit culpabilis: sic excusat nō a toto pcūm sequens. ꝓ eo q; reddit voluntariū ex voluntate actus ꝓcedētis ꝓ a tanto quia diminuit ibi rō voluntarij. Quia tamē ex ebrietate respublica multū damnificat. Ideo etiam fm aliqs leges positivas: facientes aliqua turpia ex ebrietate puniunt. Et quia tales omi peccato se exponunt. ideo alicubi magi puniunt q̄ si non essent ebrij: vt magi solicite ab ebrietate caveant. Et credit Rich. 4. di. 25. q. 5. ar. 2. c. ad vltimū ar°. q; ebrius occidens hominē est irregularis.

¶ De castitate. ti. 44.

Posita cōsiderandū est de castitate. ⁊ primo de ipsa. 2° de virginitate que est pars castitatis. 3° de luxuria que opponit sibi. Circa primū sciendū q; nomē castitatis sumit ex hoc q; per rōnem cōcupiscētia castigatur: que est ad modū pueri refrenāda. vt patet p phm 3° ethi°. vnde castitas in q̄stū est fm rationē oprātis est virtus. Inquantū vo habet delectatiōnē in actu suo ꝓnumerat inter fructus Gal. 5. Potest autē castitas sumi vuplicit. s. ꝓprie. ⁊ sic ē spālis virtus habens spālem mām. s. delectatiōes venereas. ⁊ methaphorice. ⁊ sic ē castitas spālis que est quādo mens hominis delectabilit cōiungit deo. fm illud 2. Co. ii. Desposdi vos vni viro virgi castam exhibere. 2° Si aūt delectabilit cōtra debitum ordinis vini i cōiugat qbusliber rebus alijs vicet fornicatio spiritualis. Et illud

dicere.3° Tu autē fornicata es cū ama-
mul. ¶ 2° mō accipiēdo castitatē est virt'
gnalis. quia per quālibet vtutes mens re
trahit' ne rebus illicitis delectabilit' pnga
tur. pncipaliter tñ huiusmōi castitatis rō
cōsistit in vtutibus theologicis qb' mens
cōiungit' deo. ¶ Sed quō se hz pudicicia
ad castitatē. Rndeo pudicicia dicit' a pu
ore in quo verecūdia significat'. Et ideo
hz q̄ pudicicia pnc sit circa illa' de quib'
homines magl verecūdant'. vt de venereis
Intantū etiā vt dicit Aug. q̄ verecūdia
non careat cōcupiscentiis pngalis. ⁊ hoc. qz
motus illoꝝ membroꝝ nō subdit' impio
rōnis. Uerecūdat' aūt homo nō tñ de mi
xtōe venerea sed etiā de q̄buslibet signis
tus. vt dicit pbs i 2° rhetor. vt sūt aspect'
impudici. tactus. oscula. Et quia h solent
magis rephendi. ideo pudicicia magl respi
cit hi' signa exterior. castitas autem ma-
gis ipam pmixtiōes. ⁊ ideo pudicicia ad
castitatē ordinat' nō q̄si virtus ab ea dis-
tincta sed sic q̄dam circūstantia ei'. q̄ndq̄
tñ vnū pro alio ponit'.

¶ De virginitate. ti. 45.

POstea dicendū est de virginita
te. ⁊ pmo de eius essentia ⁊ qd
ditate. s. qd est ⁊ vnde dicit'. 2°
de eius amissione. 3° de pmio an
tē ole virginitati debite. 4° de virginū pse-
cratione. ¶ Circa pmū sciendū q̄ fm Ri-
chard. 4. di. 33. q. 3. ar. 1. c. virginitas potest
duplicit sumi. Uno mō impropē p inte-
gritate carnis. ⁊ sic q̄libet mulier nascit'
virgo. ⁊ sic non est virt'. quia tota essen-
tia cuiuslibet vtutis est in alia fm Aug. 1. de
ci. dei. c. 17°. Alio mō pōt virginitas sumi p
habitū q̄ nisi rōnabilis necessitas assit va-
candi copule carnali extermiat' voluntas
ad respiendū pmpte ⁊ faciliter omnē de-
lectationem venerea etiā licitam vt mens
liberius spualibus vacet. qz vt dr. 1. Co. 7
Uirgo cogitat que dni sunt vt sit sancta
corpe ⁊ spu. Et sic dicit Aug. li° de nuptijs
⁊ concū. q̄ virginitas est in carne corrupti
bili incorruptionis pprma meditatio. p me
ditationem intelligit' propositū rōnis q̄ de-
bet' esse pprtua. qz ad hoc q̄ sit vere virgo
debet hoc gerere in proposito vt in hoc per-
seueret pperpetuo. ⁊ hoc mō virginitas e vir
tus. Ex pdicti pz q̄ virginitas carnis nō
est de essentia virtutis virginitatis. sed est
qdam eius decor accessitalis extrinsecus ex-
istens. pter qd perdi pōt sine diminutione
virtutis virginitatis. vt patet in virginib'
violēter oppressis fm Aug. i. de ci. dei. ca°
17°. ⁊ 19°. Ubi dicit exposse q̄ si inuolenter
oppressis pudicicia pnet ai virtus nō tē
Similit' habet'. 33. q. 5. in pncipio. ⁊ c. to-
lerabilius. h Ric. vbi. s. addit autē virgi
nitas sup castitatē cōiugalem statum pfec-
tionis. Et fm aliqs non distinguit' ab ea
p essentiā sed differūt sicut virtus pfecta
⁊ impfecta. Et huiusmōi snie fuit Ric. ibi
dem. c. 1° ad oppo° ⁊ c. fm vo alios e vir
tus spalis distincta ab ipa p essentiā. pt
spalem difficultatē quam hz. Et hui' snie
fuit Tho. 2ª 2ª. q. 152. ar. 3. c. ¶ Sed ob-
jicit' cōtra ⁊ licta. quia nulla virtus perdi
tur sine peto. sed ⁊ virginitas perdit' sine pe
cato p mi' inoniū. ḡ non est virtus. Ad h
respōdet Tho. ibidē. c. 3°. q̄ hz sine pato
perdi possit integritas carnis non tñ virgi
nitas fm q̄ est virtus. qz in potest. pposi-
tum voto firmatū integritatis pprio se
nande. dicit. n. Aug. li° de virginitate q̄
p virginitatē integritas carnis deo vouet cō
secrat'. ⁊ servat'. ⁊ sic pz q̄ nō perdit' sine
pato. h Tho. vbi. s. c. 3°. Aliq tñ dicit q̄
status pfectionis quem dicit vltra castita-
tem pngalez perdi pōt sine peto. Pōt et
dici ⁊ melius. q̄ si mō necessitas immuneret
vacādi copule carnali ex precepto dei. si vō
go. pter hoc tñ carnalit' copularet firmi
ter. ponens q̄ hac necessitate cessante om-
nimode pmneret in ea virginitatē habit' nō
mutaret. ⁊ adhuc vere virgo esset mate-
rializ non fm eōem vsum fm quem dicit'
virgo. q̄ copule carnali nunq̄ cōsensit. h
Richar. 4. di. 33. q. 3. ar. i. c. 3°. Non solū
autē virginitas est virtus sed est maxia vir
tutū in genē castitatis. ⁊ quia castitati at
tribuit' decor. ideo p cōsequēs attribuitur
virginitati excellēntissima pulchritudo. vnde
Ambr' li° de virginitate. Pulchritudinez
maiorē qs estimare pōt decore virginis q̄
amat' a rege. pbat' a iudice. dedicat' do-
mino. cōsecrat' a deo. Et ideo fm Hiero. at
tribuit' virginitati fructus centesim'. vi-
dū tam sexagesim'. ⁊ mi' inomali tricesim'
s. pter excellentiā virginitatis ad illa duo.
¶ Ad aūt dicit Aug. de bono cōiugali.
q̄ virginitas Iobānis non prefert' meri
to cōiugio Abrahe. intelligit' respectu pe
mij substantialis non accidentalis. Uidet' aūt
nomen virginitatis sumptū a viroe. qa

sicut illud dicit virens in suo viroze persistere. qd non est excessu calozis adustus. Ita enim virginitas importat q persona cui inest sit immunis a cōcupiscētie adustione. que videt esse in cōsumatione delectationis venere. vnde Ambr. dicit li° de virginitate. q virginitas est expers cogitationis de carnali delectamēto integritas.

Equm videre de 2°. s. de amissione virginitatis. Circa qd sciendum q nūc solum virginitas perdit. Ex aliqs qui voluntaria. ⁊ peccata delectat carnalis in actu pollutionis cōplet. ⁊ tunc etiam corp° corrupi dicit. Corruptione in quam vnq sine passionis. s. ex laxatione venarū ⁊ viaq per qs reatus voluntatis explet. Requirit aut q talis delectatio sit voluntaria. s. ex voluntate operante vel cōsentiente vel non dissentente vel non q tū potest retinere. s. vt si corp° nō potest desentire saltem nō cōsentiat delectationi cōcupiscētie vt si quam patit pollutione corrumpendo vel aliqd turpe imaginando vel dū tangit a viro nō tū ad h data opera nec ex proposito recuperare p priam virginitatē poterit ⁊ inter virgines cōsecrari. Iz enim ei post hi° pollutionem placuerit talis ē pollutam. Scōm vo alios non amittit perdit virginitas qui voluntarie pollutio cōplet. sed etiam qui sine ea coitus perficit sicut facit qui ante temp° semis p sui turpem tactum hi° delectationem in se pficit vel ab alio i se fieri permittit. ⁊ hunc sniē videt Ibn. fuisse Item cum dicit aliq involuntaria ꝓgnosci. Involuntarii non est hic includendum sm aliqs in ipa delectatione vbi rō absorbetur. sed ante ⁊ post. Alij vo dicūt Bium.

Quid de puellis que in annis pueribus anteqs incipiāt pubescē agūt hi° turpia. Rndeo nō debet dici corrupte. quia i talibus ante annos discretionis cum necdū sciunt in hoc esse bonū vel malū nec pollutio nec delectatio coitus esse potest. Quid de semis fluxum patientibus semis. Rndeo nō debet ex hoc dici corrupte. qz talis distillatio nō fit in eis ex proposito. quimo cum sint in sancto proposito sentiūt distillationē humoris. sed tamē eis q se temperēt a collectione ⁊ aspectu viroz: que eis occasio possent esse. Sed nūqd p pollutionem in somnis perdit virginitas Rndeo q nō. quia tunc voluntas ⁊ deliberatio talis delectationis nō habet nec habere potest. Credit tū aliqui q si delectatio pollutionis nocturne placeat deliberate ante vel post virginitas perdit. Item credunt de eo qui cūm dat in vigilia talis pollutioni p cōsensu in talem delectationē vl actum. Quid de mulierib° que in ebrietate vel commedes a viris ꝓgnoscunt. Rndeo. dicit Tho. 4. di. 27. ar. 1. c. 6°. q filis rō est de his ⁊ pollutione in somnis nisi forte hac intentione fuerit commitum. vel se inebriauerit ut a viro ꝓgnoscerent. Quid de his que a temetip° in eis ꝓgnoscunt. Rndeo. Tho. dicit vbi. s. c. 7°. q nō perdunt virginitatē. si tū q tum possūt mente renitant. Ad hoc nō. q sicut dicit triplex humor fuit de genitalibus membris. s. semen. vrina. ⁊ humor similis semi qui est medius inter semen ⁊ vrinā. ⁊ distillat qnqs ꝓter solum semine tactum vel aliquoz turpiū auditū. perditur aut virginitas p solam semis resolutionē. quia ipa sola locum coitus supplet vl eius delectationem cōplet. Quid de illa que violent corrupta fuit. Rndeo p hoc virginitatē non amisit dūmō ꝓpositū servandi eam pretio custodiēs illi actui nō cōsensit vllo mō. ⁊ hoc sine p fide sine q cunqs alia cā violent corrupta sit. sed si p fidem ad martyriū pertinebit. Unde. d. Lucia dicit. Si me inuitam violare feceris: mihi castitas duplicabit ad coronā. Intelligens q ex hoc duplex p̄mium reportaret. vnum p virginitate servata. aliud p iniuria illata. his cōcordat Aug. i. de ci. dei. c. 19°. dicens de violēter corruptis q ꝓposito ai manente p qd etiam corp° sanctificari meruisset. non auferit ibi corpori sanctitatē violentia libidinis aliene quā servat pseuerantia sue cōtinentie. Sic eni integritatem mentis eius restaurare pōt mediante menti corrupte penitētia. Iz nō possit facere quin fuerit corrupta. Ita integritatē carnis eius restaurare potest. Iz facere non possit quin fuerit corrupta. Ē tūs integras carnis ad illud qd est de cōtia virginitatis non sit necessaria. Hi L. 4. di. 49. q. 5. ar. 4. c. 2m fi. Quid de illa que fuit corrupta ēt mente sed non carne. Rndeo talis ut etiam tactum est in q̄stione precedenti per veram penitēciam ad plenum recuperabit in corruptione mentis. ⁊ si in tali ꝓposito in fine vite fuerit sarcolam habebit. Quod enim dicit virginitas meditatio perpetue incorruptionis refert ad finalem incorruptionem et pte

mentis. Ex pte vo caenis oportet esse ppetuā incorruptiōem ꝗtum est ꝛ volūtate mentis. hec Alex. an. z. r. z. c. ꝛ luxuria. arti. 4. c.

¶ Equit vidē ꝛ 5°. l. ꝛ aureola vginitatis. l. qd ēt cui debet. Circa qd sciēdū q̄ aureola ē q̄dā pmiū p̄ vlegiatū correspōdēs victorie p̄vilegiate ꝛ ideo fm q̄ sūt tres victorie p̄vilegiate eo q̄ sint ceteris alijs excellēriores. In trib⁹ pugnis imminentib⁹ cuilibet boni. sic sumunt tres aureole. Nam potissimā victoriam obtinet virgo ꝗ carnem. martyr ꝗ mundū. doctor ꝗ diabolū. dum non tm a se sed etiā ab alijs remouet ipz. Et ideo his tribus aureola ꝓprie dicta debet. Debet aūt aureola tm illis vginibus que p̄ posito servādi ppetuo vginitatem habuerunt. ꝛ hoc fm Ric. vbi. s. siue p̄posito illud firmauerit voto: siue nō. lz illud p̄ posito aliude fuerit interruptū. integritate tm carnis manente. oūmo in tali p̄posito inuenitur in fine vite. Tho. vo 4. di. 49 ar. 3. c. videt velle q̄ oportet illud p̄ positū esse voto firmatū: vt pz ex dictis in p̄ articulo in solutōe argumēti ibi positi. vnde debet corruptis sola mente. oūmo vere penituerit. ꝛ in tali p̄posito repetant in fine Debet etiam violēter vel nō voluntarie corruptis sola carnis non mente. vt etiam pz ex dictis in 2° articulo. Debet etiā Fz Richar. trahit a loco. s. allegato. his qui sūt vgines ex necēsitate. vt sunt nāliter frigidi ꝛ eunuchi si volūtatez habuerit incorruptiōem ppetuo servandi: etiā si facultas adesset cocidi.

¶ Equit videre ꝛ 4°. l. ꝛ cōsecratione virginū. Et circa hoc queritur plura. l. qre solus eps ꝗsecrat ꝛ virgines velat. Rndeo sicut p mrimoniū carnalem repētat mrimoniū spiūale inter xpm ꝛ ecclias ꝗtū ad secūditatē. Ita per virginē velatiōem repētat mrimoniū spiūale ꝗtum ad eius integritatē. vt patet p omia que ibi geruntur ꝛ pferunt. Et iō solus eps cui eccle cura cōmittit. vgines velando desponsat. nō sibi sed xpo q̄si paranimphus ꝛ amicus sponsi. ¶ Sed qre sole virgines ꝛ nō vidue cōsecrant. Rn quia in cōtinentia virginali pōt esse integritatis significatio plena. sed in viduali est semiplena. ideo vtdus dat aliqd vetum. sed non cum illa solēnitate cum qua virginib⁹ datur. ¶ Quo tpe sūt virgines cōsecrāde. ꝛ hoc quere. j. li° 6° ti. ꝛ tpe ꝛ loco quo debent ordines cōferri. ¶ Utrū in cōsecratōe virginū gra dat. Rndeo Fz Tho. 4. di. 38. ar. 5. c. 2°. q̄ sic. sicē in vnctione regū ꝛ alijs bi⁹ bēdictiōibus nisi sit impedimentū ex parte recipiēntis. Sed tm non dicunt sacramēta qr non sūt ad curationem morbi pcti. sicut alia sacramenta instituta. ¶ Utrū occulte corrupte debeāt cōsecrari ꝓpter vitatiōem scandali. ¶ Rn in cōsecratōe illa fiūt ꝛ dicunt aliq̄ que pertinent ad eius substam vt verba que exp̄munt virginitatem. ꝛ benedictio vel fm formā cōsecratiōis ꝛ modum velādi. Et aliqua que pertinent ad eius solēnitatē vt accensio candelarū. ornatio capitis ꝛ come cum pducunt. Dicūt q̄ cōmuniter omēs q̄ in velando occulte corruptas sive a viro sive alio mū. nullo mō licet similare vel vere facere vel dicere ea q̄ sunt ꝛ subā cōsecratiōis. tum qr circa eccle sacramēta vel sacramētalia nulla debet interuenire scient falsitas vel simulat⁹. ga fieret iniuria sacramēto. tum quia esset ꝗ ꝛcetū. 20. q. 1. ꝛtionis. Circa vo ea que pertinent ad solennitatē cōsecratiōis adhiberi pōt cautela ꝓpter vitatiōem scandali ꝛ infamie Fz aliquos. ꝛ hoc p ēpm cui mulier debet secrete dicere suum statum. potest n. disponere q̄ talia fiāt ꝛ caute subdicē verba que sunt ꝛ subā cōsecratiōis vel. ꝛ nomen vginitatis in nomē castitatis mutare. Alij dicunt q̄ tales corrupte nullo mō debent se sociare sacris vginibus i cōsecratiōe etiam ꝗtum ad ea que sunt de solēnitate. cum talem sanctitatem simulare sit hypocrisis maxima. Possent aūt suam infamiam vitare aut se humiliare dicendo se nō esse dignas tali cōsecratione ꝓpter periculum infirmitatis hūane ne imposterū cōsecratio contaminet. Et sic magis bonorat q̄ infamet. quia omēs si vellent se sic excusare possent. aut tempore cōsecratiōis sumēdo negocium aliqd impediens cōsecratiōem. Aut etiam tunc infirmitatem simulādo tacendo in lecto vl aliquid simile saltu melior iudicio. vtraq opinio est satis colerabilis. sed 2ª videt esse tutior. ¶ Quid de violēter oppressis. ¶ Rndeo qr loca genitalia sūt valde nervosa. Ideo tactus eorū titillatiōem causat ꝛ p ēns ad voluptatem inclinat. hoc aūt allicit ad cōsensum. al'ad minus impedit ne homo totaliter conet ad cōtrarium.

Et ideo cum de pleno dissensu cōstare nō possit ecclie statutum est: vt tales hūiliter abstineāt a cōsecratiōe. zz. q. 5. ille aūt fa mule. ⁊ in glo. ⁊ 15. q. 1. si qs nō iratus.

¶ De luxuria ⁊ eius spēbus. ii. 46.

Postea dicendū est de luxuria. ⁊ primo de ipa. 2° de adulterio: qō est q̄dam eius spēs. de quo plūrius dicēt. q̄s de alijs spēb⁹ eius. vnde de ipo erit tritus spālis. ¶ Circa primū primo dicendū est de luxuria: ⁊ de spēbus eius in cōi. 2° in spāli de simplici fornicatiōe. 3° de stupro. 4° de raptu. 5° de incestu. 6° de sacrilegio. 7° de vitio cōtra n̄ ām. Circa primum sciendū sicut dicit Isiō. li° etbi. Luxuriosus dicit aliqs q̄si solutus in voluptates. voluptates aūt marie venereē soluūt animū hōmis. ⁊ iō luxuria est principalit in ea. secūdario aūt dicit esse in q̄busdam alijs principij⁹ ad excessum. vnde ad Hal. 5. dicit glo. q luxuria est q̄dam superfluitas. pertinet autem ad rōnem eius vt excedat circa venerea ordinem rōnis. ⁊ ideo est peccā. Est autē luxuria vitium capitale: vt dicit Grego. 31. mora. vt bitum est. s. Et fm eādem ibi dem ex ea oriūt octo filie. s. cecitas mentis. inconsideratio. inconstantia. precipitatio. amor sui. odium dei. affectio prius seculi. horror siue desperatio futuri. Scōm vero Isiō. ex ea oriūt 4°r. s. turpiloqia. scurrilitas. ludicra. ⁊ stultiloqia. que 4°r nascūt ex parte sermonis. sermo. n. debet esse decens: cōtra q̄ est turpiloquiū. licitus: cōtra q̄ est scurrilitas. expediens: cōtra q̄ est ludicra. Et sale. s. sapiēte cōditus. contra q̄ est stultiloquiū. Spēs aūt luxurie sunt 6. vt habet. 36. q. 1. §. sed non omia. s. fornicatio simplex. adulterū. incestus. stupr̄ raptus. ⁊ vitium cōtra nām. ¶ Quid aūt sit vnūquodq̄ istor̄ habitū est. s. li. 1. n. 31 ⁊ habet in sequēt⁹ articulis.

Sequit videre de 2°. s. de fornicatione simplici. Circa q̄ primū tenendū q̄ fornicatio simplex ē peccatū mortale. q̄ patet p hoc q̄ aplis ad Hal. 5. pmissa fornicatiōe ⁊ q̄busdā alijs vitijs: subdit. q̄ qui talia agunt regnū dei non possidebūt. Ab hoc autē nihil excludit nisi peccā mortale. ¶ Sciendū aūt q̄ fornicatio q̄q̄ sumitur generalit pro q̄q̄ peccō mortali. vt in ps. Perdidisti omēs qui fornicā. abs te. Aliquādo p peccato carnis. vt. i. Cori. 6. Fugite fornicationē. q̄q̄ spālitr p coitu soluto cum soluta. ⁊ sic dividit cōtra alias spēs luxurie. q̄q̄ p secūdis nuptijs. ⁊ sic dicit Cris. q̄ accipe vxorem 2ᵃᵐ est fornicatio. fz hoc vtuno mō non est peccatū sed incōtinentie signum. ¶ Sed qd de tactib⁹ amplexib⁹. osculis: ⁊ hi⁹ illecebris alijs. nūquid est ibi peccatū mortale. Rndeo aliqd dicit esse peccatū mortale duplicitr. Uno mō fm spēm suam. ⁊ sic talia fz rōnem suam nō sunt peccata mortalia. possunt. n. fieri sine libidine: vel p̄ter patrie cōsuetudinem. vel p̄ter necessitatem aliquā vel p̄ter eām rōnabilē. Alio mō ex sua causa. vt cum quis dat elemosynā vt aliquem in heresim inducat: mortalit peccat p̄ter intentiōem corruptā. dictus est aūt. s. q̄ cōsensus non tm in actum: sed etiam in delectatiōem peccati est peccatum mortale. Et ideo cum fornicatio sit peccatum mortale: cōsequens est q̄ consensus in delectatiōē eius: est mortalis. Et ideo cum p̄dicta sunt p̄ter delectatiōem hi⁹ sunt peccata mortalia. ⁊ sic tm dicit libidinosa. Preter ea ipe etiam aspectus libidinosus est mortalis fz illud Matth. 5. Qui viderit mulier. ad cōcupi. eam: iam mechatus est eam in cor suo. vnde Augl. Impudicus oculus impudici cordis est nuncius ergo multomagis alia que sunt illi actui p̄inquiora sunt mortalia. ¶ Nota fm Augl. Non aūt qui cōcupiuerit sed q vi derit ad cōcupiscendum. i. vt cōcupiscat. q̄ est plane libidini cōsentire. Est enim cōcupiscere duplicitr. s. ex motu subito sine deliberatiōe vel intentiōe pficiendi. ⁊ hoc est veniale. Et cum deliberatiōe ⁊ intentione pficiendi. ⁊ hoc est mortale. qui mod⁹ secūdus medius exprimit p hoc ad cōcupiscendū. Sumit autem visum nō tm pro sensu exteriori. sed etiā interiori. Et q̄ dicit de muliere intelligit de quacūq̄ alia re cuius abusus est cōtra dei preceptum. Nō ergo dicit Gregl. Non licet intueri quod non licet cōcupisci est verū quādo visui cōiungit intentio siue cōsensus. ⁊ per visum intelligit etiam alios sensus. Intueri enim est intuitus mentis: vel mtus tendere. ⁊ hi est peccā mortale.

Sequit videre de 3°. s. de stupro. Circa quod sciendū q̄ stupr̄ est illicita deflorātio virginū sb cura

parentū existentiū fm illud Hume.5. vbi dicit. Si latet adulteriū ⁊ testib⁹ arguī nō potest. qz non est inuenta in stupro zc. Itū pzū sumit cōiter ꝓ omi coitu viri cōiunga ti cum alia muliere q̄ cum vxore. Injuriā stur aūt stupratoz ⁊ virgini ⁊ pēti eius. ⁊ ideo satisfacē tenet vtriq̄. vt habet. Exo. zzi. ⁊ Deut. zzi. ¶ Quid ꝛ illo qui ꝛ fio rat virginem solutā: nūquid vacere vel maritare tenet eam fm q̄ dicit videt ex ꝛ adulti. c. i. Bndeo fm Rog. si ꝛfloret eam volūtarie: nō tenet. si aūt inuita. aut dolo inductam ad cōsensum: iniugendus est ei in foro pnie. q̄ ei satisfaciat. vel cuz ea cōponat. ad penam aūt illius ꝛcer. nō tenet in foro ciuili. Et exponit eam glo. ꝛ raptore qui a como pēts virginem seduxit. i. seozsum duxit: ⁊ vi extrahit. Accusatur aūt stupꝝ infra qnquenniū q̄ sine vi est cōmissum. si aūt vi sit oppressus masculus vel femina: sine pēnitiōe tpis accusat. ff. eo. mariti. §. hoc qnquenniū. ⁊. §. vlti. Punit q̄q̄ stupratoz: si sit honestus fz leges punitiōe medietatis bonoꝝ suoū. bum ilis vo redegat: ⁊ in corpe coercet. in sti. ꝛ publi. iudi. §. item lex iulia. ꝛ adul. ⁊ hoc c q̄ sine vi quis oppumit. Si autez vi. ꝛcapitat. vt pz ibidem. §. si aūt p vim Idem fit q̄ cōmittit etiam sine vi. in puerū. C. eo. cum vir. Item si tutoz stupraverit eam cuius est tutoz. ꝛponat: ⁊ eius bona publicant. C. e. si qs eam. Lex incipit. si tutoz. Secōm vo canones stupratoz puellaz cotabit. C. ꝛ cote can. nō nume. l. z. ⁊ eam ducet in vxorem: si pater ꝓhibuerit. si autē pater renuerit. inbaudi. ⁊ puella. als cōtra. c. ē ꝛ adul. ⁊ stu. c. pe. nisi. i tenet totem assignare fm modū fm quē virgines solent accipe. c. ē ꝛ adul. c. i. §. ꝛsi ꝛrata cōsuetudine regiōis: ⁊ facultate assignātis. ⁊ vigintate virginis: ad arbitrium boni viri. ar. 30. q. 5. nullū. Si eaz vo vxorem accipe rēnuit: verberat. ⁊ excōicatus. s. quo ad ꝓmunuōē sacramentoꝝ: q̄ usq̄ videbit indici reuocand⁹. ⁊ in monasteriū ad agendā pniam ppetuo ꝛtruendus. c. ē ꝛ adul. pueniit.

Equit videre ꝛ 4°. s. ꝛ raptu. circa q̄ sciendū: q̄ raptus pnt nūc ꝛ eo loquitur q̄q̄ in idem coincidit cum stupro. vt cum quis vgineꝝ violenter ꝛfloratque violentia q̄q̄ inferitur ⁊ virgini ⁊ patri. q̄q̄ patri nū. Itez puella quādoq̄ ꝛ como parēti violēter educit. ⁊ violēter corrūpit. q̄q̄ violenē educta volūtarie corrūpit. vel fornicarie vel mrimonialiter. ⁊ vtrobiq̄ est raptus. q̄q̄ etiam inuenit raptus sine stupro. ⁊ q̄q̄ stupū sine raptu. vt p se pz. ¶ Sed cū rapte restituent. Bndeo. si sint alijs ꝛ, sponsate: fiat sponsis restituēde. si non sint ꝛsponsate: fiat pmo pēti restituēde. ⁊ nūc ꝛ volūtate parētum pēt eas vxores accipe alr mrimonū illicite cōtrahit. nō tū iam ꝓtum oirimet. vnde illud cōcilij Moldensis placuit. vbi videt dici ꝓtum ē abrogati. ¶ Quid si qs violēter sponsaz sibi ꝛ como parētum auferat. ⁊ carnalit ꝓgnoscat. Bndeo. sponsus ius aliqō habet in sponsa sua ex ꝛsponsatiōe. ⁊ ideo iz peccet violēnam inferēdo: excusat tamen a crimīe rapt⁹. ¶ Que est pena raptoris. ¶ Bndeo fm leges ꝛcapitat: ⁊ eius subā rapte applicat. s. in foro iudiciali. ⁊ hoc si rapiat mulierē honestam. secus est si meretricem. ff. ꝛ fur. l. verū est. ⁊. l. fullo vel fur cinatoz. Secus etiā est si rapiat ancillam vel libertā. quia tunc nūl ꝛcapitat. ⁊ hec ⁊ plura alia habent. C. ꝛ rap. virgi. l. i. hac etiam pena puniunt comites raptoꝝ ⁊ qui als dant eis auxiliū. Serui autez ⁊ ancille huⁿ sacu culpabiles: cōburunt. ⁊ cōdemnato appellaⁿ ꝛnegat. vt pz ibidē hoc aūt ꝛlictum vindicare pēt parentes rapte. cōsanguinei. tutores: ⁊ curatores. ⁊ forte comites coꝝ. Idem forte est nūl fe mina rapuerit viri. nec pōt pater remittere iniuriam ullaz. C. e. l. ⁊ parētibus. qd est verū p̄cio: sed pōbus sic fm Hostien. e. ti. nec potest rapta cōsortium raptori dare. ⁊ si hoc fecerit raptoris subam a lege sibi datam perdit. in auth. ꝛ rap. muli. que rap. nu. coll. 9. Sed fm canones raptoz fit seruus rapte: nisi se velit redimere 36. q. 1. ꝛ raptoriⁿ. ꝛbet etiā cum fautoribus suis ꝛcōicari. c. q. z. c. i. z. 4. 5. 6. sed si rapta velit: potest cum raptore cōtrahere. c. ē co. accedēs. Iz etiam parētes cōtradicant. Nec ꝛ hoc pdit omium rerū raptoris. quia lex supdicta abrogata est. c. ē ꝛ secū. nup. oīs. Raptores autē puerꝝ cā abusus: exquisitis penis capitalib⁹ puniunt fm leges. C. ad. l. iul. ꝛ adul. l. cum vir. Si vo pīnceps cōmittat ecclesiastico iudici punitiōem talium cum mortez: vel membri truncatiōem: vel sanguinis effusiōem. s. cruoris: potest iubere talem in carcerari vl flagellari: vl pecunia mulctari

educit. ⁊ violēter corrūpit. q̄q̄ violenē educta volūtarie corrūpit. vel fornicarie vel mrimonialiter. ⁊ vtrobiq̄ est raptus. q̄q̄ etiam inuenit raptus sine stupro. ⁊ q̄q̄ stupū sine raptu. vt p se pz. ¶ Sed cū rapte restituent. Bndeo. si sint alijs ꝛ, sponsate: fiat sponsis restituēde. si non sint ꝛsponsate: fiat pmo pēti restituēde. ⁊ nūc ꝛ volūtate parētum pēt eas vxores accipe alr mrimonū illicite cōtrahit. nō tū iam ꝓtum oirimet. vnde illud cōcilij Moldensis placuit. vbi videt dici ꝓtum ē abrogati. ¶ Quid si qs violēter sponsaz sibi ꝛ como parētum auferat. ⁊ carnalit ꝓgnoscat. Bndeo. sponsus ius aliqō habet in sponsa sua ex ꝛsponsatiōe. ⁊ ideo iz peccet violēnam inferēdo: excusat tamen a crimīe rapt⁹. ¶ Que est pena raptoris. ¶ Bndeo fm leges ꝛcapitat: ⁊ eius subā rapte applicat. s. in foro iudiciali. ⁊ hoc si rapiat mulierē honestam. secus est si meretricem. ff. ꝛ fur. l. verū est. ⁊. l. fullo vel fur cinatoz. Secus etiā est si rapiat ancillam vel libertā. quia tunc nūl ꝛcapitat. ⁊ hec ⁊ plura alia habent. C. ꝛ rap. virgi. l. i. hac etiam pena puniunt comites raptoꝝ ⁊ qui als dant eis auxiliū. Serui autez ⁊ ancille huⁿ sacu culpabiles: cōburunt. ⁊ cōdemnato appellaⁿ ꝛnegat. vt pz ibidē hoc aūt ꝛlictum vindicare pēt parentes rapte. cōsanguinei. tutores: ⁊ curatores. ⁊ forte comites coꝝ. Idem forte est nūl fe mina rapuerit viri. nec pōt pater remittere iniuriam ullaz. C. e. l. ⁊ parētibus. qd est verū p̄cio: sed pōbus sic fm Hostien. e. ti. nec potest rapta cōsortium raptori dare. ⁊ si hoc fecerit raptoris subam a lege sibi datam perdit. in auth. ꝛ rap. muli. que rap. nu. coll. 9. Sed fm canones raptoz fit seruus rapte: nisi se velit redimere 36. q. 1. ꝛ raptoriⁿ. ꝛbet etiā cum fautoribus suis ꝛcōicari. c. q. z. c. i. z. 4. 5. 6. sed si rapta velit: potest cum raptore cōtrahere. c. ē co. accedēs. Iz etiam parētes cōtradicant. Nec ꝛ hoc pdit omium rerū raptoris. quia lex supdicta abrogata est. c. ē ꝛ secū. nup. oīs. Raptores autē puerꝝ cā abusus: exquisitis penis capitalib⁹ puniunt fm leges. C. ad. l. iul. ꝛ adul. l. cum vir. Si vo pīnceps cōmittat ecclesiastico iudici punitiōem talium cum mortez: vel membri truncatiōem: vel sanguinis effusiōem. s. cruoris: potest iubere talem in carcerari vl flagellari: vl pecunia mulctari

⁊ hoc est vez fm Hosti. si non accusat. si ante accusat non pōt dominuē penam. ⁊ ideo xbet eā pncipi reservare. ex x. ⁊ rap. ⁊ incen. in archiepatu.

Sequit videre de 5°. s. de incestu. Circa qd scendū. q cōsanguine arū ⁊ affinū abusus antbonoma tice dicit incestus per puanōem. s. castitatis. Sed pone q xficeret genus humanū sicut tpe Noe. nū quid tūc si supstites essent fi ater ⁊ soror licite copularent. Pnxit Alex. an. in 2° q hoc nō liceret ea facere auctate ꝓpria. quia hoc ꝓhibet lege divina. sed hoc fieret eis licitū dispensatōe divina. Punit autē incestus si cōmittat cōtra leges scienter. eadem pena fm leges q̄ adulterū. Si vo per ignozātiaz iuris a vero cōmittit: pena mitigat. ⁊ sic excusari xbet. qd dicit puniēdi correctio incestū excusari. ff. e. si adulterū. Si autē cōmittatur a femia per ignozātiam iuris natural vel gentiū punit vt mascul°. Si vo per ignozātiam iuris ciuilis. excusat in totū. Et idem est de minoze vt dicit ibidem. Sed ⁊ si distrabat illicita cōtunctiōez: an tē accusat. hac pena nō tenet vt ibidē. Et est hic pñtuni gnqueniū. vt in ianocinio. ff. eo. l. maritū. Scōm aūt canones qui macula incestus est pollutus. est infamis. ⁊ etiam qlibet cōsentiens sibi 2. q. 4 Et hec infamia per pniam non xlet. 35. q 6. si ono. Et dū stat in cramie vsq ad missam catbecuminoz. i. vsq ad sursuz corda tū in ecclia admittit. ⁊ cum corpe cibus sumi xbet. 35. q. 3. de his. ⁊ hec dicta sufficiant ad pñs de incestu. quia de ipo. j. li° 8° de impedimēto crumis aliū dicent.

Sequit videre de 6°. l. de sacrilegio Circa qd ieiēdum q cōmittit in re sacrata. Res aūt sacrata est vel psona sacrata: que cōcupiscit ad cōcubitum. ⁊ sic pnet ad luxuriā. vel que cōcupiscit ad possidendū. ⁊ sic pnet ad iniustiā. Potest etiaz sacrilegū pnere ad iram. vt si qs iniuriet ex ira sacre persone vel si cibū sacrauū assumat gulose. sacrilegū cōmittit. Spālius aūt sacrilegū luxurie attribuit quē castitati opponit. Ad cui ius obseruātiam aliq psone spāliter cōsecrant. Non ponit iū sacrilegū inter species luxurie. 36. q. 1. c. ler illa ꝓterito pncipū. 6. 2. quia ibi numerant illa q̄ tunt spes luxurie fm sapam. sacrilegū autem est species luxurie fm q ordinat ad finē alterius vitij. ⁊ potest cōcurrē cum diuersis spēbus luxurie. Si quis. n. abutat psona sibi cōtuncta fm spālez ꝓgnatōez cōmittit sacrilegū ad modū incestus. Si virgine xro sacrata nō tum est xpi sponsa est sacrilegū ad modū adulterij. In q̄tum vo est sub cura spālis pris est qdam spāle stupz. Et si vis inferat ē spiritualis raptus. qui etiā fm leges grauī punit q̄ alius raptū.

Sequit videre de 7°. s. de vitio cōtra nām. Circa qd scendū q b potest multiplicit cōtingere. Uno mō si in se pollutio pcurat. ⁊ sic dicit immūditia vel mollicies. Alio mō per conū ad rem alterius spēi. ⁊ dicit bestialitas. 3° ad rem eiusdem spēi indebitū sexus. ⁊ dicit sodomia. 4° si nō seruet nālis modus cocūdi. vel q̄ tum ad instrumentum nō xbitū. vel q̄ tum ad mēstruosos ꝓcūbendi modos. Peccat aūt homo hoc faciendo magis cum vroze q̄ cum meretrice quia magis tenet cauere malum vrozis q̄ alterius mulieri. Est autē vitium ꝓtra nām maximū inter spes luxurie vt vult Augl. li° de adulterinis cōiugis. pt est hoc incestus. vnde adulterū vincit ab incestu vt dicit Augl. qd vez est accipiendo vtrūq in suo sūmo. Maius ē. n. pcūm coire cū mre q̄ cū eiz alteri° vroze. Adulterium vero est gravius stupro. ⁊ vtrūq aggrauat per violentiā. Ideo raptus virginis est gravius pcūm stupro. ⁊ rapt° vroris adulterio. hec etiam vitia omia aggrauant fm rōnem sacrilegū. Infimum vo pcūm inter spes luxurie est fornicatio sim plex: que cōmittit sine iniurie alteri° psone. Inter vita vo cōtra nāz infimū ē pccatū immūditie. gravissimū aūt est bestialitas. Post b aūt sodomia. Deinde ē pccatū in quo nō seruatur cōcubendi xbitus modus. Magis aūt si non sit vas xbitum q̄ si sit inordinatio fm aliqua alia pertinētia ad cōcubitus modum. Pnuni aūt fuit hoc pcūm ante legem incendio. Gen. 19° Et in lege veteri gladio. Iudi. 19°. Ergo multomagis modo tpe gre in quo assumpta est humana natura a filio dei. ⁊ huiusmōi vitium igne ⁊ gladio est puniendum. imo etiam omi genere tormentoz exterminandū a seculari pnte: q̄ nō sine cā gladiū portat. Ro. 13°. Ab ecclia stica vo potestate omi genere coertionis ⁊ abiectōis: ab ecclia vdnt putridissimi

sunt tales a corpe abscindēdi. vnde tales non mn qui facūt: sed etiam q suadēt fo-
co miā fm leges capite pununtur. Sacri vo canones ib silentio trāsunt in excōmu-
nicatiōem tanti crimis ⁊ flagitij q non debe-
at nominari. debet mn index ecclesiastic' ipm
pena grauiori: cēs alia scelera punire.

De adulterio ⁊ lenocinio. ti. 47.

Deinde cōsiderādum est de adulterio. ⁊ pmo qd est: ⁊ vn dici
tur. 2° de punitiōe adulterij. 3° de lenocinio. De his vo que p
tinent ad accusatiōem adulterij intimant illa que dicunt. j. lr 8°. ti. 23° Cetera vo re
linquunt mrispms. Circa pmū sciendum: q adulterium est alienū thori violatio
33. q. 5. nō mechaberis. vl sui thori corum
patio. Diq. n. cōmittit adulterium respe
ctu viri ⁊ mulieris. qiq respectu viri tm.
qiq respectu mulieris tm. ppter mn loquē
do adulterium in nupta cōmitti. ff. eo. l. inter liberos § lex iulia. Extenso etiā vocabulo dicit adulterium aliqn cum ppa vxo
re. hoc fm quādam iuris interpretatiōem.
fm illud Ouidi. Ardentior amator vxoris est adulter. vt quādo ita diligit vxorē
q eam ignosceret: etiam si alteri' vxor es
set. Dicit autē adulterium qn accessus ad
alterius thorū. vnde ppter dicit: vt dictus
est qn accedit ad coniugatā.

Sequit videre de 2°. Circa qd sciendū: q p adulterio fm leges im
ponit pena mortis. C. eo. l. qnis.
femina aut a viro verberata in monasterio includit: quam intra biennū viro re
cipere licet. biennio vo trāsacto: vel viro
mortuo antecēs vxorē de monasterio edu
cat: adultera tonsa: monastico habitu suscepto: ibi dum viuit maneat. quab' parti
bus ppter substātie liberis applicandis: ⁊
3° monasterio. Si autē liberos nō habe
at: parentibus eius petō non ꝓsentientibus
applicet pars 3ª: ⁊ omnis monasterio. parentibus autē non certantibus: tota substātia
applicabit monasterio: pactis totaliter in
strumentorū omi cāu fernatis. vt in auth.
vt nulli indi. § manifesta. coll. 9. ⁊ ponit
C. de adulti. Sed hodie si vir in probādo
deficiat tenet' ad talionem. vt ibidem. C. de
adulti. § adult. Sed fm hos vir volens
ab vxore separari indirecte cōsequi pote
rit: qō directe nō potest. accusabit. n. vxo
rem de adulterio calūniose. ⁊ si deficiet i p
bandō: in monasterium detrudet. ⁊ sic indi
recte ab vxore separabit. Pendeo. nō tūc
hoc fiet fm auth. sed alit' vir puniet'. s. vel i
bonis suis: vel castigādo alit'. vel alt' non
cōsequet'. quia erit in voluntate mulieris si
bi reconciliare viri. vt pdictum est. ⁊. etiam
de viro. Scōm autē veterē testamētū mu
lier de adulterio convicta: lapidabatur:
non autem vir. 33. q. 5. hec imago. Scōm
vero canones in foro ecclesiastico agi
tur ad separatiōem. et de pcul. tue. Et
ad votis vel monastiōis amissiōem. et de
cons. inter vi. ⁊ vxo. ⁊ de vote post vinor.
resti. pleriq. Scōm vo canones clericus
adulter deponit: ⁊ laicus et cōcat. di. 81.
si quis clericū. ar. 6. q. 1. alii qui. Ad hoc
no q ea que ministrat in campo nō potest
accusari de adulterio. C. e. l. que adulterium
Et hoc: quia personas bī' vite: vilitas non
credit legi obseruatiōe dignas. vt dī ibi
dem. qō fm cāi. nō procedit vt dicit Hos.

Sequit videre de 3°. s. de lenocinio
Circa quod sciendū: Leno est qui
adulterē vel adulterā subiicit. vel
p cōperto stupro p. cuiam accipit: vl dā
natam de adulterio accipit sine oucit: vel
questū ex adulterio vxoris facit: vl' repre
hensam adulterā retinet. Secus est si ha
beat eam suspectā. ⁊ pterea incredulitat
ignorāntiam valeat obumbrare. Sed ⁊ pe
na lenonis tenet' is: cuius ope vel auxilio
vel cōsilio volo malo factum est: vt deprehensi in adulterio se pecunia redimerent:
vel interueniēte alia pactiōe. C. eo. l. 2. ⁊ l.
castitati. Est autē eadem pena lenonis: que
est adulteri. ff. de minori. ar. xlvi.

De cōtinentia ⁊ incōtinentia. ti. 48.

Postea cōsiderādum est de par
tibus potētialibus temperātie.
Et pmo de cōtinentia. 2° de clemencia. 3° de modestia. Circa pmum videdum pmo de ipsa cōtinentia. 2° de incōtinentia sibi opposita. Circa pmum sciēdum: q nomen cōtinentie duplicit sumit' a diuersis. Quidā enī
cōtinentiam nomināt: per quam aliquis
abstinet ab oi delectatiōe venerea. vnde
Aplius ad Hal. 5. eam castitati cōiungit.
⁊ sic cōtinentia pfecta ⁊ principalis est virginitas: ⁊ secūdaria viduitas. vnde fm hī
dem rō est de cōtinentia: q de virginitate

q̃ sit virtus. vñ ⁊ Andronic⁹ sic loquēs de cōtinentia dicit: q̃ est habitus inuict⁹ a electatiōe. Alij dicunt cōtinēciam esse p quam resistit aliquis cōcupiscētijs prauis, que in eo vehemēter ercitāt. ⁊ sic accipit 7° ethi⁹. ⁊ in collatiōibus patr⁹. Et hoc mō cōtinentia habet aliqd de ratiōe virtutis. in q̃tum .s. ro firmata est per eam cōtra passiōes ne seducat ab eis. Non tñ attingit ad pfectam rōnem virtutis moralis fm quam etiā appetitus sensitiuus subdit rōi sic: vt in eo non insurgāt vehementes passiōes cōtrarie rōni. ⁊ ideo dicit 2° eth.⁹ q̃ cōtinentia nō est virtus: sed q̃dam mixta. .s. in q̃tum habet aliqd de virtute: ⁊ in aliquo deficit a virtute. ⁊ in 7° cōdiuidit virtuti. .s. in q̃tum deficit a virtute. Large tamē accipiēdo virtutem: p̃ q̃libet principio laudabilis operis: dici pōt cōtinentia virtus. Est autem cōtinentia p̃ prie circa concupiscētias delectationis tactus. Est enim circa eadem: circa que ē temperātia. vt dicit 7° ethi⁹. In his enim est optimū ⁊ difficillimū cōtinere. Cōiter autem ⁊ fm qd potest dici in quacūq̃ alia materia.

Sequit videndum de 2°. .s. de incōtinētia. De qua querit an sit peccatū. Videndo in cōtinentia pōt attendi circa aliqd duplicit. Uno mō p̃ prie: ⁊ simplicit. ⁊ sic est circa concupiscētias delectationis tactus. ⁊ sic est peccatū duplici rōne: fm q̃ dicit 7° ethi⁹ q̃ incōtinentia vituperat non tñ sicut peccatū: quod. .s. est p̃ recessum a ratiōe: sed sicut malitia quedam. .s. in q̃tum sequit cōcupiscētias prauas. Alio mō incōtinētia dicit circa aliquid p̃ prie in q̃tum homo recedit ab eo q̃ est fm rōnem: sed nō simplicit. vt eos aliquis nō servat modum rōnis in concupiscentia bonorum: diuitarum. ⁊ aliorum huiusmōi. que fm se videt esse bona. circa que non est cōtinentia simplicit sed fm quid. sicut. .s. dictum est de cōtinentia. ⁊ sic incōtinentia est peccatū: non q̃dem ex eo: q̃ aliquis ingerat se cōcupiscētijs prauis: ⁊ ex eo q̃ non servat modū debitum rōnis in cōcupiscendis: ⁊ reb⁹ appetēdis.

¶ De clementia ⁊ mansuetudine ⁊ vitijs oppositis. ⁊. 49.

Deinde cōsiderādum est de clementia ⁊ mansuetudine. ⁊ primo de ipsis. 2° de crudelitate: que opponitur clementie. 3° de ira: que opponitur mansuetudini. ¶ Circa primum sciendū q̃ ex passiōe ire. p̃uocat aliquis vt grauiorem inferat penam. Ad clemēciam autē pertinet directe q̃ sit diminutiua penarū. q̃ impedire non potest p̃ excessum ire. Et ideo mansuetudo in q̃tum refrenat impetū ire cōcurrit in eidem effectum cum clementia. differūt tamē in q̃tum clemēcia est moderatiua exterioris punitiōis. Mansuetudo autē p̃ prie diminuit passiōem ire. ⁊ in de sequit alia differētia: quam ponit Seneca 2° li° de clementia. .s. q̃ clementia est lenitas superioris ad inferiorem. .s. in constituēdis penis. Mansuetudo autē est cuiuslibet ad quēlibet. ¶ Nota etiam q̃ misericordia ⁊ pietas cum his cōueniūt in q̃tum in eidem effectum cōcurrunt: quia sez est p̃hibere mala p̃ximorū. sed differunt q̃tum ad motiuū. quia pietas hoc facit ex reuerētia quam habet ad aliquē superiorem. .s. deum: vel parētem. Misericordia vo hoc facit ex amicitia quam habet cum p̃ximis. Mansuetudo in q̃tum removet iram incitātem ad vindictam. Clementia vo hoc facit ex animi lenitate. in quātum iudicat equum esse: vt quis amplius non puniat. Ponit autem mansuetudo sine mititas inter beatitudines. Math. 5° Et inter fructus ad Gal. 5° Hā beatitudines sunt actus virtutum. fructus autem sunt delectationes de actibus virtutum. Et ideo nihil p̃hibet mansuetudinem poni. ⁊ beatitudinem ⁊ fructum. fm q̃ nomen eius diuersimode sumi pōt.

Sequit videndum de 2°. scilz de crudelitate. Circa quam sciendum q̃ hoc nomen sumpti esse videtur a cruditate. sicut autē ea que sūt decocta ⁊ digesta solent habere dulce ⁊ suauem saporem. ita cruda habent asperū ⁊ acrem. dictum est autē. .s. q̃ clementia ore quādam animi lenitatem. sine dulcedinē per quam qs est diminutiu⁹ penar⁹. ⁊ sic crudelitas directe opponit clemēntie. Homen autē seuicie ⁊ feritatis: a silitudine ferar⁹ sumit. q̃ etiā sepe dicunt. ideo p̃prie loquendo feritas vl seuicia dicit fm quā quis in cruciatu alicuius delectat. ⁊ sic sb bestialitate continet. talis enim delectatio non est humana: sed bestialis. Crudelitas vero culpam in eo qui punitur attendit. sed in puniendo modum

excedit. ⁊ ideo offert a seuicia. sicⁿ malitia humana a bestialitate. vt dicit 7° ethi. vñ sicⁿ cia non opponit directe clemēte. s ex cellentiori virtuti. quam pbus vocat heroicā vel diuinam. ⁊ fm nos dici pōt q̄ oi recte opponit cono pietatis. Secundⁿ autē dr̄ q̄t sciens ⁊ verus: vt dicit Isiō. li° ethi. q̄ sine pietate iusticiā tenet.

Sequit videre de 3°. s. de ira. ⁊ circa hoc querunt plura. i. vtrū ira sit peccā. Pendeo. ira. vt dictum est s. est ꝓprie q̄dam passio. passio aut appetitus sensitiui intuit est bona mēsum rone regulat. si aut ordinem rōnis excludat ē mala. Ordo autē rationis in ira potest attendi ēpiuum ad duo. Primo ēpiuz ad appetibile in qō tendit: quod est vindicta. vñ si quis appetit q̄ fm ordinem rōnis vindicta fiat: laudabilis est appetitⁿ ire. ⁊ dicit ira p zelum. Si aut appetat q̄ fiat vindicta qualiter cūq̄ cōtra ordinez rationis est ira p vitium. Alio mō attendit quātum ad modū irascēdi: vt. s. motus ire nō immoderate feruescat interius: vel exterⁿ qō si pmittat non erit ira sine peccato: etiam si quis appetat iustam vindictā.

Utr omis ira sit mortalis. Pendeo q̄ non. vnde sup illud ps. Irascimi ⁊ nolite peccare. dicit glo. venialis est ira: que non pducit ad effectum. Motus. n. ire potest esse peccati duplicit. vt dictū est. Uno mō ex parte appetibili. vt cum qs appetit vindictam. ⁊ sic ex genē suo est mortalis. qa cōtrariat iusticie ⁊ charitati. posset tñ talis appetitus esse venialis: ꝓter impfectionem actus. ⁊ hoc vel ex parte appetenti. vt cum actus ire puenit iudicium rationis. vel ex parte appetibilis. vt cum qs appetit se in aliq̄ modico vindicare: qō etiaz si infrat: non erit mortale. vt si quis parui trahit aliquem puerū p capillos. ⁊ bi°.

Alio mō ēpiuum ad modū irascendi. ⁊ sic fm se non est ex genē suo mortalis. posset tñ esse mortalis puta si ex vehemētia ire excidat a dilectōe dei: vel p̄ximi. Utr Math. 5°. Dñs ponat ꝓgrie tres modos vel gradus ire. Pendeo. illi gradus ire nō pertinēt ad diuersas spēs ire. sz accipiūt fm ꝓcessum actus hūani in quo p̄ aliqd corde cōcipit. ⁊ sic dicit. Qui irascit fratri suo: ⁊ loquit de illo q̄ vult grauē ꝓximo nocere. talis. n. ira est mortalis. Si vo motus leuis esset cui rō non cōsentit ex re malis esset. 2° per aliq̄ signa manifestat exterius etiam anteq̄ ꝓrupat in effectum ⁊ fm hoc dicit. Qui dixerit fri suo racha: quod est interiecto irascēns. 3° petū interius cōceptum ꝓducens ad effectu. Est autē effectus ire nocumentū alterius inbrōne vindicte. minimū autē nocumentoz est. qō fit solo verbo. ⁊ fm hoc dicit. Qui dixerit fri suo fatue. ⁊ sic patet q̄ 2ᵐ addit. s. pmū. ⁊ 3ᵐ iuper vtrūq̄. vnde si primū est mortale peccatū in cāu in quo loquit Dñs: vt dictum est. multo magi alia. Et ideo singulis eoz ponunt correspondentia aliqua punitia ad cōdemnationē sed in pmo ponit iudiciz qō est minus. quia vt dicit Aug. In iudicio adhuc datur defensiōis locus. In 2° ponit cōsilium in quo iudices inter se cōferunt qua pena sit puniendus. In 3° ponit gehenna ignis: qui est cōdemnatio certa. Nota q̄ hoc dicit per quādam similitudinem. cū enim qs cōuincit de delicto: iudex cum iudicat esse puniēdum. ⁊ hoc est illi magna pena. s. q̄ scit se ad penam iudicandū. sz vl terius est sibi grauior pena quādo scit sibi determinata esse penam. sed adhuc est ei grauior pena: quādo ferē pene sentēta. pmum vocat iudicium. 2° cōsilium. 3° gehenna. quia tunc est pena grauissima. ⁊ sicut gradatim fm hec tria crescit pena ita ire fm illas tres differētias: maior ⁊ minor debet p.na. ⁊ hec omia habent ex glo. super Math. 5. Utr ira sit vitū capitale. Pendeo q̄ sic. vt vult Gzego. 30. moral. Sciēdum tamē q̄ de ira possimus loqui duplicit. Uno mō per accidēs scilz mēsum impedit iudicium rationis. p quod homo retrahit a malis. ⁊ sic potest esse pncipium peccatoz. Unde super illud puerb. 15°. Uir iracūdus ꝓuocat rixas. dicit glo. Iauua omnū vitiorū est iracundia. Alio modo directe ⁊ per se. ⁊ sic est causa aliquorū specialium peccatorū: que sunt filie eius. Et he sunt sex fm Gzego. 30. moral. scilz rixa. tumor mentis. cōtumelia. clamor. indignatio. ⁊ blasphemia. Sumit autem hic tumor mentis: non p superbia: sed p quodam conatu seu audacia hominis intentātis vindictam. blasphemia vero in quam aliqs ex animi cōmotiōe ꝓrumpit: ex ira ꝓcedit. blasphemia vero in quam quis deliberate ꝓrumpit ex superbia hominis se cōtra deum erigentis ꝓcedit. Odium vo ⁊ si nascat ex ira habet tamen aliquaz priorem causaz

et qua directe procedit vel oritur tristitia. sicut econtrario amor nascitur ex delectatione. Ex tristitia autem illata. quoq; in iram. quoq; in odium aliquis mouetur. vnde conuenientius fuit odium ponere oriri ex accidia. Iz Augustinus dicit in regula q ouit ex ira. ¶ Utrum sit aliquod vitium oppositum iracundie. p uenient ex defectu ire. Videtur ita pot videtur intelligi. Uno mo simpliciter motus voluntatis: quo aliquis ex iudicio rationis prenam infligit: et sic defectus ire est peccatum. et sic sumitur Crisostomus super Matth. dicens Qui cum ca non irascitur peccat. patientia autem irrationabilis vitia nutrit. negligentiam nutrit. et non malos mutat: sed etiam bonos ad malum immutat. ¶ Alio mo sumitur ira p motu appetitus sensitiui: qui est cum passione et transmutatione corporali. Et hoc motus necessario consequitur in homine ad simpliciter motum voluntatis. quia appetitus inferior naturaliter sequitur motum superioris: nisi aliquid repugnet. et ideo non potest totaliter defficere motus ire in appetitu sensitiuo: nisi per subtractionem: vel debilitatem motus voluntatis. et ideo ex consequenti etiam defectus passionis ire est vitiosus. sicut et defectus voluntary motus ad punienduin secundum iudicium rationis.

¶ De modestia et eius speciebus in corpore. ii. 50.

Postea considerandum est de modestia. et primo in corpore. 2° de ipsis speciebus eius. Circa primum sciendum q diuersimode aliqui videntur loqui de modestia. vbicuq; enim considerauerunt aliquam speciem delectationem boni: vel difficilis in moderando subtraxerunt illud modestie: relinquentes eam circa minora. Manifestum est autem omnibus q refrenatio delectationum tactus: quamdam specialem difficultatem habet. vnde omnes temperantiam voluerunt a modestia. Tullius vero: quia consideraunt quidam spiritualem esse bonum in moderatione penarum. ideo etiam clementiam subtraxit modestie: ponens modestiam circa omnia alia que relinquuntur moderanda. hec autem videntur esse 4or. quorum vnum est motus animi ad excellentiam aliquam: quam moderatur humilitas. 2m est desiderium punendum ad cognitionem. et in hoc moderatur studiositas. 3m pertinet ad corporales motus et actiones. vt scilicet decenter et honeste fiant. 4m est quod pertinet ad apparatum exterior. Dicitur autem modestia a modo. modus enim qui communiter seruatur in omni virtute. spiritualiter vtuntur quae ponit modum in minimis appropriatur. sicut nomen comune angelorum appropriatur infimo ordini angelorum.

¶ De humilitate et superbia. ii. 51.

Deinde considerandum est de speciebus modestie que sunt 4or. vt patet ex predicto. et primo de humilitate. circa quam primo dicendum est de ipsa. 2° de superbia sibi opposita. Circa primum sciendum q humilitas secundum quod est virtus dicitur in suo genere quadam laudabile detectione ad imitandum. hoc autem fit quoq; tum secundum signa exteriora. et hec est falsa humilitas: de q dicit Augustinus in quadam epistola q est magis superbia. quoq; autem fit secundum interiores motum aliquem. et hec humilitas proprie ponitur virtus. quia virtus principaliter consistit in electione mentis. vt patet. i. ethicorum. Respicit autem humilitas principaliter subiectionem hominis ad deum secundum quam etiam alius humiliando se subiicit. vnde quilibet homo ex hoc quod est suum in deo se subiicere omnibus. primo quantum ad id quod est dei in ipso. hominis. nam est defectus dei autem est quicquid boni est in homine Osee. 13. Perditio tua Israel. tantum in me auxilium tuum. potest tui aliquis reputare aliquid boni esse in proximo quod ipse non habet. vel aliquid mali in se esse: quod in alio non est. ex quo potest ei se subiicere per humilitatem. Ponit autem Anselmus 7. gradus quorum primus est se contemptibilem esse cognoscere. 2° de hoc velle. 3° hoc confiteri. 4° hoc persuadere. scilicet vt velit hoc credere. 5° vt patienter sustineat hoc dici. 6° vt patiatur se contemptibiliter tractari. 7° vt hoc amet. glo. vo Matth. 3. dicit q perfecta humilitas habet tres gradus. primus est subiicere se maiori. et non preferre se equali. qui est sufficiens. 2° est subdere se equali: et non preferre se minori hoc est abundans. 3° est subdere se minori qui est perfectus. Sed isti gradus non accipiuntur secundum nam humilitatis. sed per comparationem ad hominum gradus.

Sequitur videre de 2°. scilicet de superbia. et circa hanc querunt plura. scilicet vtrum superbia sit peccatum. Videtur q sic. sicut enim dicit Isidorus li° ethi. Superbus dicitur qui supra vult videri quam est. hoc autem est contra rectam rationem. et per omnis est peccatum. quia secundum Dionysium. c. 4° de diuino. Malum aliquid est preter rationem. et vii p3 q superbia est peccatum.

¶ Utrꝫ ſuꝑbia ſit ſpāle peccā. Pendeo. ſuꝑbia pōt ſumi duplicit. Uno mō ſm ꝓ p̄ria ſpēm quam habet ex ratione ꝓprii obiecti. ⁊ ſic eſt ſpāle peccā. qz habet ſpeciale obiectū. eſt.n. mordinat appetitus ꝓprie excellentie. vt dictum eſt. ¶ Alio mō ſm quandā reduādāā in alia peccā. ⁊ ſ3 hoc habet quandā generalitatē. i. inq̄tum ex ea oriri pſit omia peccata. ⁊ hoc duplicit. Uno mō p ſe inq̄tuz. ſ. ab. a peccā ordinātur ad finem ſuꝑbie qui eſt ꝓpria excellentia. ad quam ordinari pōt omne qd̄ quis appetit inordinate. Alio mō indirecte ⁊ q̄ p acciſ. ſ. remotiōēm prohibens inq̄tuz. ſ. homo p ſuꝑbiam cōtemnit legem dei nam per quā prohibet a peccando. ſm illud Deu. 32. Incrassatus ingrā meuz. Intelligendū tamē q̄ peccā non ſemp oriunt ex ſuꝑbia quia non ſemp fit peccā ex cōtemptu. ſed q̄nq̄s ex infirmitate. ⁊ q̄nq̄s ex ignorātia. ⁊ ideo dicit Aug. li° de nā ⁊ gra. q̄ multa peccā ſunt que nō fiunt ex ſuꝑbia. ¶ Utrꝫ ſuꝑbia ſit peccā mortale. Pendeo. p ſuꝑbiā homo ſe erexit ſuꝑ illud qd̄ eſt ſibi p̄ſtitum a deo. ⁊ ita aliqualiter non ſubdit deo ⁊ regule eius. hoc autē eſt auertī a deo. Et ideo ſuꝑbia ſ3 genus ſuū eſt peccati mortale. aliqui tā motus ſuꝑbie ſunt veniales ꝓpter coꝫ imperfectiōem. dum. ſ. ratio nō non consentit. ¶ Utrꝫ ſuꝑbia ſit vitium capitale. Pendeo. ſuꝑbia duplicit pōt ſumi. vt dictum eſt. ē. Uno mō vt eſt q̄dam ſpāle peccā. Alio mō vt habz quandam generalitatē. Uitia autē capitalia ponunt eſſe q̄dam peccata ſpālia ex quibus oriunt multa peccꝫ genera. Et ideo quidam cōſiderātes ſuꝑbiaz p̄mo mō ponit eam eſſe vitium capitale. vt Iſidō. ⁊ Caſſi. Gregl. vo cōſiderans eam 2° mō ponit ipam reginam ⁊ mr̄em omniū vitiorꝫ. 20 moral. Ad hoc nō. q̄ Gregl. 22. moral. ponit 4°r ſpēs ſuꝑbie. Prima eſt cū quis bonū quod bz. a ſe habē eſtimat. 2ª cuz datur ſibi deſup. p ſuis meritis dari putat. 3ª cum ſe iactat habere qd̄ non habet. 4ª cum deſpectis ceteris ſingulariter appetit videri b̄re qd̄ non bz.

¶ De ſtudioſitate ⁊ curioſitate. ti. 52.

Poſtea cōſiderandū eſt de ſtudioſitate. ⁊ primo de ipa. 2° de curioſitate oppoſita. Circa primū ſecundū q̄ ſtudiū eſt vehemens applicatio mentis ad aliqd. mens autem non applicat ad aliqd niſi ꝓgnoſcendo illud. ⁊ ideo ſtudium p̄ius reſpicit ꝓgnitiōem. ⁊ p poſterius quecūq̄s alia ad que operanda directiōe ꝓgnitiōis indigem⁹. ⁊ ideo ſtudioſitas que dicit a ſtudio. p. prie dicit circa ꝓgnitiōem. ſ. acqrēdam. vnde ꝓprie pertinet ad eam moderari appetitum. put tendit ſed cognitiōem acquirendam.

Sequit videre de 2° ſ. de curioſitate. hec autem eſt appetit⁹ inordinatus ꝓgnitiōis acquirēde. q̄ quidem duplicit poteſt eſſe vitium. Uno mō p ut contingit ei per accīs malū. vt quādo quis ſtudet addiſcere ad ſuꝑbiendū. vel aliū peccandū. Alio mō et ipa inordinatiōe appetitus ⁊ ſtudij addiſcendi veritatem. ⁊ hoc q̄druplicit. Uno mō inquātū p ſtudium minus vtile retrahit aliquis a ſtudio qd̄ ſibi necē incūbit. 2° inq̄tum aliquis ſtudet addiſcere ab eo a quo non licet. vt a diabolo. 3° inq̄tum nō referi quis ad debitum finem. ſ. dei ꝓgnitiōem. 4° inq̄tum quis ſtudet ꝓgnoſcere veritatem ſuꝑ ingenij ꝓprij facultatem. quia p hoc q̄nq̄s quis facile labit in errorem. ⁊ hec dicta ſunt q̄tum ad ꝓgnitiōem intellectuam. q̄tum vo ad ſenſitivam duplicit poteſt eſſe vitiū. Uno mō inq̄tum cognitio ſenſitiua non ordinat in aliqd vtile. ſed magis auertit hominem ab aliqua vtili cōſideratiōe. Alio mō inq̄tum ꝓgnitio ſenſitiua ordinat ad aliq̄d nocituz. vt inſpectio mulieris ordinat ad cōcupiſcendū. ⁊ diligēs inquiſitio coꝫ que ab aliis fiunt ordinat ad detrahendū. Si qs aūt ꝓgnitiōem ſenſitiuam intēdit ordinare p ter necēſſitatē nature ſuſtētande. vel ꝓter ſtudium veritatis immediate. ſua ſtudioſitas eſt virtuoſa.

¶ De modeſtia in exterioribus motibus corporis. titulus. 53.

Deinde cōſiderandū eſt de modeſtia. put conſiſtit in exterioribus motibus corporis que ſerie agunt. ⁊ hoc primo de ludo. 2° de ſcurrilitate. ſine de ſtultiloquio que ſolent in talibus admiſceri. Circa primū queruntur plura. vtꝫ i talib⁹ poſſit eſſe virtus ⁊ vitiū. 3° vtrꝫ moral ꝓfiſtri i b

qrea que sūt homis p rōnē ordinātē, mai
fehū est aūt q exteriores motē homis sūt
per rōnem ordinabiles. qz ad imperiū ra
nōis exteriora mēbra movent. ⁊ ideo cir
ca motus eorū pōt esse virtus moralis. s.
si sint per rōnem ordinati. puta modestia
⁊ vnum si sint ordinati. ¶ Utrū in ludis
possit esse aliq̄ virtus. Ꝑndeo q sic. hō. n.
indiget quiete aliq̄ ad aī fatigati recrea
nonē. quies aūt aīe est delectatio. vñ dicit
pbs 8° ethi°. q delectatio si sit forma expel
lit tristiciā. ⁊ ideo ꝯ aīe fatigationē oz ad
hibere remedium aliquam delectationēz cō
nentem intermissa intentiōe insistēdi opi
bus sive studio rōnis cuius exemplū habet
in Iobāne ewāgelista in ca° legenda.
Dicta aūt vel facta in talib° vti ad quādā
dam getem ai. ⁊ hoc est qd dicit 4° ethi°
q in hi° vite cōversatione quedaz requies
habet cum ludo. Circa ꝗ m̄ sunt pcaute
tria cauēda. quoꝝ ꝑmū ⁊ principale est q
ꝑdicta delectatio in aliqbus operationibus
verbis turpib° vl' noxiis nō queratur de ta
li cui loco dicit Tullius li° de offi. q est flagi
tiosus ⁊ obscenus. 2° est. ne totaliter aīe ꝗ
uitas resolutat. vt dicit Ambr. li° de offi.
3° est. q cōgruant psone tpi ⁊ loco ⁊ fm
alias debitas circūstantias ordinent. vt
Tullius dicit ibidem hi° aūt fm rōnis re
gulam ordinent. hūmo aūt fm rōnem or
dinans sive operās est virtus moralis. ⁊
ideo circa ludos pōt aliq̄ virtus esse quam
pbs extraneā vocat a bona cōversione.
qz. s. bene cōvertit in solatiū aliqua dicta
vel facta. ⁊ mānentiz bō per istam virtutem
refrenat ab ūmo derāna ludoz sub mode
stia cōtinet. ¶ Utrū in superfluitate ludi pos
sit esse pcā. Ꝑ° q sic. superfluū. n. in ludo
dicit qd regulā rōnis excedit. ⁊ hoc pōt
esse duplicit. Uno mō ex ipa spē actionū
que assumunt in ludo. vt sunt turpia ver
ba vel facta vel etiam primo noxia. ⁊ sic
est ibi pcā mortale. ¶ Alio mō fm dese
cū debitarū circūstantiaz. ⁊ sic pōt ibi es
se pcā. q̄q̄ mortale. vt cum qs delecta
tiōem ludi pponit dilectionem dei. q̄q̄ ve
niale. vt cum qs nō m̄ affīcit ad ludū q
ꝑter hoc ꝓmittere vellet aliqd ꝗ ꝑceptū
dei vel eccle. ¶ Ad hoc nō q risus aliqs
pueri ex serenitate cōscie ⁊ ꝑgustatione
suavitatis divine. ⁊ ille ꝑtinet ad fructū spi
ritus q est gaudiū. Aliqs ex assentiōe de
lētis glie. puer. vti Ridebit in die nouis
simo. Aliqs ex mansuetudine mātē. ⁊ sic et
testat bonitatē mātē. Aliqs ex inordinatōe
inepte letitie. ⁊ quo Eccl. 7° Melior est ira
risu. ⁊ sic ridere nō est sine pcō. Similiter
ludus vel saltatio q̄q̄ pueri ex spūali
iocūditate. ⁊ sic est meritoriū. sicut David
lusit ⁊ saltavit coram archa dñi. Q̄q̄ aūt
pueri ex recreatiōe. q̄q̄ ꝑ exercitatiōe
⁊ sic pōt esse sine pcō. q̄q̄ ex dissoluto
ne mentis lasciue. ⁊ sic est pcā. B Aler.
an. 2. t. 2. c. 0 ludo. ar. i. c. ¶ Quid de inspe
ctoribus ludoz vel ioculatoribus. Ꝑndeo in
spectio q̄dam est in transitu non tendens
viterius ad delectationēz pcā mortalis. vt
fornicationis. ⁊ hec est venialis. q̄dam est
studiosa in qua. s. est fomentū pcā morta
lis. ⁊ hec q̄q̄ est mortalis. Iniz iocularis
q̄dam est histrionica. q̄dam corealis mu
lieū lasciuaz. q̄dam cū exercitij vel fatti
dij tollendi sive accidie vitande fit. Inspe
ctio ꝗ studiosa ioculatiōis pme ⁊ 2° ver
gere pōt in pcā mortale. 3° vo ⁊ 4° pōt
esse venialis. hec Aler. an. vbi. s. ar. 2. c.
¶ Quid de coreatricib°. nunqd peccant
mortaliter ducēdo coreas. Ꝑndeo. Rod.
credit q sic. si faciant hoc vt se vl' alios in
citent ad libidinem. vel si faciāt hoc de cō
suetudine ꝗ non corrupta intentiōe. quia
talia de se habēt ad libidinē incitare. Si aūt
aliqua raro sine intentiōe corrupta coreas
se inmisceat dubitat an mortaliter peccet. cū
exponat se periculo alios ad libidinē pro
candi ⁊ exemplā ꝑbeat alīs filia faciēdi.
¶ Quid de histrionib°. Ꝑndeo vt sup di
ctum est. ludus est necūs ad cōservatio
nem vite hūane. ad omia aūtē que sunt
vtilia hūane cōversationi possunt al. q̄ offi
cia licita exputari. ⁊ ideo officium histrionis
quod ordinatur ad solatiū hominū non est
fm se illicitū dūmodo ludo vtant mode
rate. s. non vtendo aliquibus verbis vel
factis illicitis. ⁊ non exhibēdo ludum n c
locis ⁊ temporib° indebitis. vnde illi qui
moderate eis subveniūt nō peccant: sed in
ste faciunt dum eis mercedem sui ministe
rij dābunt. Si qui aūtē in tales superfluā
sua cōsumūt: vel sustinent illos histriōes
qui ludis illicitis vtuntur: p̄ccāt quasi eos
in peccato fouendo. vnde Augi. super Io.
dicit. q vanare res suas histrionib° vitium
est immane. nisi forte aliquis histrio
eēt in extrema necitate. in qua a subveni
endum esset. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 168. art. 3.
c. 3ᵐ ¶ Utrū aūt corpⁿ xpi sit vandū hi
strionibus. require. j. hⁱ 4° n. 17° ar. 4°.

¶ Utq; in ꝗfectu ludi cõsistat aliqõ peccatũ. Rndeo q̃ sic. vnde pbs 3° etic̃ ponit ꝗfectũ in ludo esse vitiosu. est.n.cõtra ratiõem q̃ aliquis exhibeat se alios onerosũ oum.s.nihil exhibet ꝗ se ꝗlectabile. ⁊ etiam ꝗlectationes impedit alioq;. Et dicunt̃ tales oum ⁊ agrestes. vt dr 4° etic̃ vnde Sci.dicit. Sic te geras sapiẽter vt nullus habeat te q̃ asperũ nec cõdamnat quasi vilem.

Sequit̃ videre ꝗ 2° s. ꝗ scurrilitate siue turpilogo. ⁊ circa hoc querunt̃ plura. s. vtq; sit idẽ scurrilitas qõ stultiloquiũ. Rndẽ Alex. an. 2° t. 2. c. ꝗ scurrilitate. q. 1. ar. 5. c. q̃ hec ꝓpe loquãdo differũt. quia stultiloquiũ refertur ad discretiõem rõnis. scurrilitas ad lasciuiam affectiõis. possunt tñ in inuicẽ inclinare ⁊ vnum alteq; ꝓtinere. ¶ Utq; scurrilitas semp sit ꝓcũ. Rndet idem vbi. s. ar. 1. o. q̃ scurrilitas ꝓprie dicta est peccatũ. sumit̃ tñ aliqñ ꝓ vrbanitate sermõis ⁊ hoc improꝑe. ⁊ tunc si assit ꝗbus finis. vt cõseruatio bone amicitie. vel remotio se cularis tristicie: vel accidit. non est ꝓcũ dũmõ non fiat ꝓ turpia verba. Si aũt fiat per turpia verba vel inuita ⁊ ñ risum inordinatũ ꝓuocãtia: ꝓcũ erit. Et sic dicit̃ ad Eph. 5. Non nomiet̃ in vobis sicꝗ decet sanctos vel. turpitudo aut stultiloquũ aut scurrilitas que ad rẽ nõ ꝓtinet. i. nullus ẽ vtilitas. ¶ Ulterius nõ. q̃ talis sermo ꝓcedere põt ex indiscretate lingue. ⁊ impetu irascibilis ⁊ cõcupiscibilis ⁊ surreptione ratiõis vel ex deliberatiõe rõis ⁊ mala assuetudine lingue ⁊ puersa affectione irascibilis ⁊ cõcupiscibilis. ⁊ ex hoc refertur ad libidinẽ mortale vel venialẽ tanq̃ ad radicem. ⁊ fm hoc erit mortalis vl̃ venialis. ¶ Quid de auditorib̃ talium. Rndet idem vbi. s. ar. 2. c. q̃ illi qui sustentãt turpiloquos vt talia dicant̃ magis peccant q̃ turpiloq. Auctores.n. sceleris sũt magis in culpa q̃ mũstri. ex maiori.n. libidine peccant. qui vo casualiẽ audiũt. tamẽ habẽt cõplacentiã: minus peccant. Crisostomus ofidere maleficte q̃ in talib̃ nõ letari non audire patiaris.

¶ De modestia i apparatu exteriori. ti. 54.

Postea cõsiderandã est de modestia fm q̃ ꝓsistit in exteriori apparatu. ⁊ circa hoc querunt̃ plura. s. vtq; posset ibi esse virtus ⁊ vitiũ. Rndeo q̃ in ipis rebus exteriorib̃ quibus vtũt̃ homo. nõ est aliqõ vitium. sed i homie qui inoderate vtũt̃ eis. ⁊ hoc põt esse duplicit̃. Uno mõ per cõparatões ad ꝓsuetudines hominũ eũ quib̃ viuũt aliqs Dicit. n. Augl. li° 2° cõfessionũ. q̃ turpis est pars omis suo nõ ꝓgruens vniuerso.

Alio mõ ex inordinato mentis affectu. ⁊ hoc põt esse duplicit̃. Uno mõ fm excessum. vt qñ aliquis in supfluo cultu vestũ hominũ gliam vel etiã carnis delicias q̃rit. vel etiam nimiã sollicitudinẽ apponit. vnde Cris. Non est sil̃ corp̃ ⁊ aiam ornare. qõ est ꝗ fm Alex. an. 2°. t. 2. c. de ornatu. ar. 1. o. qñ est tanta libido in ornatu corpis q̃ de ornatu aiẽ non curat̃. Licet tñ fm eundẽ ibidẽ. c. ⁊ fm Tho. 2ª 2ª q. 169. ar. 1. c. vti vestibus ꝑdesis fm ꝓsone nobilitatem fm ꝓterre consuetudinem: ⁊ fm officij vel mũsterij dignitatẽ: dũmõ absit libido in volũtate ⁊ scandalũ in exteriori opẽ. Alio mõ põt esse inordinat̃ affectus in exteriori cultu fm ꝗfectũ. vt quãdo homo ipm plus debito ex pignora negligit. vel etiam in ꝗfectu tali gliã hominũ quirit. vñ Augl. li° de ser. do in mõ. dicit q̃ in vestibus sordidis iactãtia põt esse. Si quis tñ vestib̃ viliorib̃ vtat̃ q̃ alij ꝓpter carnis macerationẽ ⁊ spũs humiliationẽ. hoc ꝓtinet ad temperãtie virtutem. hoc aũt ꝓpue ꝓuenit his qui alios verbo ⁊ exemplo ad pniam vocant. vt ꝓphetis. de qbus dicit̃ Hebr. 11. circuierunt in mandotis in pellib̃ caprinis. ¶ Utrũ ornatus mulieꝗ possit esse sine peccato mortali. Rndeo cultus mulieꝗ viros ad lasciuiam ꝓuocat fm illud ꝓuerbio. 7°. mulier occurrit illi ornatu meretricio ꝓparata ad capiẽdas aias.. Põt tñ mulier cõiugata licite operam dare. s. ornando se vt placeat viro suo ne per eius cõtemptũ in adulterũ labat̃. vnde. i. Cori. 7°. Mulier nupta cogitat que sũt mundi quõ placeat viro. Mulier autẽ que nec virũ habet nec vult habere ⁊ est in statu non habendi si se ornet vt alios ad cõcupiscendũ ꝓuocet: peccat mortaliter. Si autẽ ex q̃dam laudate vel etiam vanitate ꝓpter quãdãs iactãtiam non est semp peccatũ mortale. sed veniale. Si autẽ sit mulier virgo nobilis aliquatenus plus habere debet de ornatu quã tamẽ non ꝓuocet ad libidinẽ sed habeat in se verecundiã muliebrem. vnõ

Aug. ad Possidonium. Volo vt ex ornamentis gratiam habeas i pbibendo sniaz nisi i eas q̃ neqz pingere sit neqz pingere capaces. q̃ cogitare debent quomodo placeãt deo. Ob aute dicit Cipriam. li° de habitu virginum. Manus dni infirmat. qui illud qd ipse formauit reformare cõtendunt. s. adhibendo aliqd quo pulchriores videant. loquit in can quo sit b. pter lasciuia vel in rei cõtemptu. tunc n. est peccũ mortale. 7 eodem modo debet intelligi silles ancites. Non tñ q̃ aliud est fingere nõ habita pulchritudine. aliud e tegere turpitudine et aliq̃ cã. puenientē. ho c. n. licet. hec Ho. 2ª 2ᵉ q. 169. ar. 2. o. 7 Alex. an. 2. t. 2. c. de ornatu. ar. 2. o. ¶ Utz femis liceat vti veste viriliv. vel viris veste muliebri. Pndeo b. est de se vitiosũ. quia vt dictũ est. s. cultus exterior cõpetere debet ꝓdinoi persone. sz cõmune cõsuetudinem. 7 pcipue q̃ hoc potest esse cã lascuie. 7 spãliter prohibet Deut. 22° q̃ gentiles vtebant tali habitu mutatione ad superstitiõem idolatrie. Pot tñ hoc qñq̃ licite fieri pter aliquam necitatem. Ob aute dicit Raban. q̃ ꝓtra nam est virum muliebria facere. Exponit sz Alex. vbi s. ar. 2. c. 2°. cõtra nam. i. cõtra natura de centia. ¶ Quid de artificib' bi' ornamentoz. Pndeo mulieres vt vsũ est. s. licite se pssit ornare. vel vt cõseruent decentiam sui status. vel etiã aliqd superaddere vt placeant viris suis. Et ideo artifices talium nõ peccãt in vsu talis artis: nisi forte inueniendo aliq̃ superflua 7 curiosa.

¶ De fide 7 articulis eius. ti. 55.

Onsequẽter cõsiderãdũ est de virtutib' theologicis 7 vitijs eius oppositis. Circa qd scendũ q̃ virtutes theologice sũt trea fm illud. i. Cori. 13. Nũc aute manent fides spes charitas: tria hec. cui' rõ est. q̃ deus est obm cuiuslibz virtutis theologice. De' aute non pot esse obm virtutis nisi sub rõe summi veri. vel summi ardui. vel summi boni. primo' est obm fidei. 2° spei. 3° charitatis. Per fidem. n. vnit rationalis cum deo. p spem irascibilis. p charitatem concupiscibilis. p q̃s tres potẽtias sum' vnibiles cũ deo. Dicitur aute de tres virtutes theologice. tum gratiam habt. p obo inquãtũ p eas recte ordinamur in dei. tum q̃ sola dei reuelatione in sacra scriptura traduntur. Dnz aute triũ virtutũ prima est fides vt pz in premissa auctoritate. 7 ideo primo dicendũ est de ea 7 de vitijs sibi oppositis. De fide aute p dicendũ est qd fit. 2° de eius obo q̃ est credibile. 3° de eius actu. 4° de ei' subiecto. ¶ Circa primũ scendũ q̃ fides fm Apli'm ad Heb. 11. est substãtia rerũ sperandarũ argumentũ nõ apparentũ. Dicit autez fides substãtia rerũ sperãdarũ metaphorice. q̃ sicut substãtia est substãs omnium accidentũ: 7 cã existẽte eorũ. sic fides est totius spiritualis edificij fundamentũ 7 dispositio q̃ res sperãdeiam aliq̃ mõ existũt in nobis: 7 existẽt in futuro realit. Et q̃ hoc nõ posset nisi per bitum bonũ. ideo in hoc implicate cõtinetur q̃ fides est bitus bonus. q̃ etiã argumentũ est manifestatiõ. intellect' autẽ est manifestatiõis subm. Ideo cũ dicit. fides est argumentũ implicat q̃ fides est manifestatiua. 7 q̃ intellect' est eius subiectũ. Res aute nõ apparẽtes. s. p aliquid existẽs infra facultatẽ rõnis nãlis: sũt fidei obiectum. res aute sperãde sunt eius finis. Cuz q̃ dicit. fides est substãtia. 2ª. sensus est. fides e bitus bonus totius edificij spiritualis fundamentũ existens ad res sperãdas ordinat' manifestatiõ' veritatis trãscẽdẽtis facultatem nãe cognitiõis nãlis. Est q̃ fides habitus virtuosus. 7 qdem si sit ornata est simplicit' virtus. q̃ omia cõuenientia sibi que requrunt' ad plenũ esse virtutis. q̃ 7 bitem 7 actum credẽdi pficit 7 p eoz ipse actus refert debito mõ in finẽ vitimũ. fides aute informis hoc nõ facit. 7 ideo non est pprie virtus. pot tñ large dici virtus: put virtus dicit quicq̃ habitus determinans potẽtiam ad aliquem actuz respectu obiecti debiti fm Ric. Omes alie diffinitiões a pdicta sunt explicatiões diffinitiõis pdicte. Ob enim dicit Augustin. q̃ fides est virtus qua credunt' que non videntur. est idem cum eo quod ibi dicitur argumentum non apparentũ. 7 idem est facile videre de diffinitiõibus alis. Distinguit' autem fides per hoc q̃ dicit' argumentũ ab opione. inspitiõe. 7 dubitatiõe. per que intellectus nõ adheret firmit ad aliquid. Per hoc vo quod dicit non apparentium: distinguit a scientia 7 intellectu per que fit aliquid apparens. per hoc autem q̃ dicit substantia sperandarũ rerũ distinguit virtus fidei a fide ꝓmuniũ supra q̃ nõ ordinat' ad beatitudinem sp rata 7 sic fides p ea q̃ ponit' in diffinitiõe a pli

distinguit ab omibus alijs que pertinent ad intellectu. ¶ Hō insup q̃ argumentū ꝓprie dicit medū in cuius virtute cōtinetur totus ꝓcessus argumentatiōis. vnde dicit Boeth° 2° topi. q̃ argumētatio est argumēt per oēnem explicatio. Et inde trāslatum est nomen argumēti ad omnes breuē plibatiōem narrandoz. 7 sic breues ꝓlogi in epistis Pauli dicunt argumēta. Et inde vlteri° vt an statū est ad oīne lumen intellect° manifestatiuū veritatis ꝑ ius incognite. 7 hoc 3° modo fides dicit argumentū fm Ric. vel pōt dici q̃ argumentū ibi sumit ꝓ effectu argumentū fm Tho. p argumēti. n. inducit intellectus homīs ad inherendū alicui vero. vñ ipsa firma adhesio intellect° ad fidei veritatez nō apparentē dicit hic argumentū. vnde alia lra habet cōuictio. qz. l. per diuinā auctoritatē intellectus credētis cōuincit ad assentiendū his q̃ nō videt.

Sequit videre vt 2°. l. vt obiecto fidei. Circa q̃d sciendū q̃ dupler ē obiectū fidei sicut 7 cuiuslibz alterius habitus ꝓgnitiui. l. formale 7 mātiale Obm fidei formale est ꝓma veritas. non n. fides vt qua loquitur hic assentit alicui vero nisi in q̃tuz est reuelatū a deo. vñ innititur veritati ꝓme sine oīne tanq̃ medio. vnde dicit Dionys. 7° ca° de di. no. q̃ fides est circa simplicē 7 semp existentē veritatem. hec autē est veritas ꝓma. Obiectū autē mātale fidei est nō tm ipse deus: sed etiā multa alia. que tm ib assensu fidei nō cadunt nisi fm q̃ habēt aliquē ordinē ad deuz ꝑ ut. l. ꝑ alios veritatis effectus hō inuitatur ad tendendū in deū. 7 ideo etiā ex hac parte obm fidei est quodāmō veritas ꝓma. sicut etiā obiectū medicine est sanitas. quia nihil cōsideratur nisi in ordine ad sanitatez hec autē q̃ sunt fidei obiectū mātale ꝑ certos articulos distinguūtur. articon autē grece: qd dicit articul° latine significat quādā coaptationē aliquaꝝ partiū distinctarū. vnde credibilia fidei dicunt ꝑ articulos distinguī in quātū in ptes q̃sdam diuidūtur: habētes aliquā ad inuicē coaptationem. Est autē obiectū fidei aliquid nō apparens siue non visū. vt dictuz est. 3. 7 iō vbi occurrit aliquid ratiōe ꝑsuasi non visum. ibi est ꝑsuasis articulus. vbi vō lr multa fm candez rationem ꝓgnita: ibi nō fuit articuli distinguēdi. sicut aliam difficultatem requirit ad videndum hoc q̃ deus sit passus. 7 aliam q̃ mortuus resurrexit. 7 ideo sunt diuersi articuli. Et autē sit passus mortuus 7 sepultus sūt similiter difficilia. quia creditu vno nō est difficile credere aliud. 7 ideo hec omia ptinent ad articulū vnū. Ratio. n. formalis obiecti fidei potest sumi duplicit. l. ex parte rei credite. 7 hec est vna omniū credibiliū. l. veritas ꝓma. 7 ex parte nrā. 7 hoc est vt sit nō vt sum. 7 ex parte huius 2ᵉ rationis 7 nō ꝓme articuli distinguunt vt dictum est.

Sciendū autē q̃ aliqua sunt credibilia de quib° est fides fm se. Alia vō sunt credibilia de quib° fides non est fm se sed tm in ordine ad alia. sicut etiaz in alijs scientijs. quedaz ꝓponunt vt per se intenta. 7 q̃dam ad manifestandū alia. quia vō fides ꝓncipaliter est de his que videndā speramus in patria. fm illud Fides est substantia sperandarū rerū. ideo p se ptinent ad fidē illa que directe nos ordinant ad vitā eternam. vt sunt tres persone. omīpotētia dei. mysteriū incarnatiōis xpi. 7 alia hi°. 7 ꝑ hoc articuli fidei distinguunt. Quedam vō ꝓponunt in sacra scriptura nō q̃ ꝓncipaliter intenta. sed sicut alioꝝ manifestatiua. vt q̃ Abrahā duos filios habuit. 7 q̃ ad tactum ossiū Helyseī mortuus suscitatus fuit. 7 alia huiusmōi que narrant ad manifestatiōem diuine maiestatis: vel incarnatiōis xpi. 7 fm talia distinguere articulos non oportet. Ex p̃dictis patet. q̃ articuli fidei distinguunt fm ea quorū visione 7 in patria pfruemur. 7 ꝑ q̃ ad patriam pducemur. Duo autē nobis ibi videnda ꝓponunt. l. occultum veritatis. cuius visio beatum facit. 7 mysteriū humanitatis Christi. p quem in gloriam filiorū dei accessū habem°. vt dicit ad Ro. 5. vnde Jo. 17. hec est vita eterna vt cognoscant te verū deum. 7 quez misisti Jesum xpm. Et ideo ꝓma distinctio credibiliū est q̃ quedam ptinent ad maiestatē veritatis. quedam ad mysteriū humanitatis xpi. Ad ꝓmum ptinent tria. l. vnitas veritatis vt qua est articulus ꝓmus. 7 trinitatis personaꝝ vt qua sunt tres articuli fm tres personas. 7 tria opera ꝓpria veritatis. l. creatio quo ad esse nature homīs. sanctificatio quo ad esse gratie. 7 carnis resurrectio 7 vita eterna quo ad esse glorie. vt his trib° sūt tres articuli. 7 sic septē articuli ptinent ad veritatem. Similiter ad humanitatē xpi ptinent alij septē articuli

Primꝰ est de incarnatione sine conceptione. 2ꝰ de natiuitate. 3ꝰ de passione:mortem:et sepultura.4ꝰ de descensu ad inferos.5ꝰ de resurrectione.6ꝰ de ascensione.7ꝰ de aduentu ad iudicium. Omes aut pdicti articuli ponunt in symbolo nouo:qd a sanctis.xx.aplis Christi ꝓdictum fuit.qd qdem fuit necesz ponere.vt.n.dicit ad Heb.ii. Accedentem ad deum oportet credere.nō pōt aut quis credere nisi veritas credibilis ei ꝓponat. Et ideo necessum fuit fidei veritatem in vnuz colligere vt facilius omibus posset ꝓponi. ne quis p ignorantiā deficeret a fidei veritate.et ab illꝰ collatione fidei sumit nomē symboli.qd dicit a sym qd est simul.et bole qd est sinia.vnde symbolū:qsi sinia simul a plurib⁹ ꝓstituta dicit. Continet aut sufficienter in pdicto symbolo doctrina Christi. Sicut etiā in aliis scientiis sūt qdaz principia cōta que supponunt.vt dignitates. qdam sicut principia ꝓpria illarꝝ scientiarꝝ vt sūt principia intrinseca suarꝝ demōstrationū.qdam ꝓpria.vt sūt cōclusiones corollarie.sic etiaz in doctrina fidei qdam sunt antecedētia.vt ea q sunt de dictamine iuris naturalis.Iz.n.respectu principioꝝ iuris naturalis nō sit actus credēdi ꝓpter euidentiā eorū. tū respectu ꝓclusionū et principijs illis sequentū pōt esse actus credendi in illis q nesciūt elicē illas sm Ric.qdam sūt principalia vt illa ad q dirigere dirigit illumia⁹ fidei.et ꝑ dicunt articuli.qdaz sunt ꝓpia vt illa q ex articulis pōt elici et ad eos habent sequi. Doctrina g fidei cōtum ad ea q sūt in ipa principalia et ꝓpria.vt sūt articuli.sufficienter in pdicto symbolo ponunt. Hoc aut pz duplicē. Primo ex pte articuloꝝ cōstituentiū eo mō q dictū est.ē. 2º ex pte autoꝝ ꝓponentiū.qz ibi ponit vniuersitas aplorꝝ:quā nō latebat aliqd pertinēs ad fidei cōplementū.et vt maiorem habēt firmitatē.singuli posuerūt ibi suas ptes.et omes insil singulas approbauerūt vt vna ecclia stp aplos fundata: vnaz fidei credulitatē et ꝓfessiōem habēt:q dicere fides catholica.i.vniuersalis qa.f.vniuersis data.et ab vniuersis aplis q erāt fundamentū vniuersalis ecclie:cōstituta. ¶ Videamus igit qs aplis:quā posuit partem dicendo: vt oportet:expositione adiicētes. ¶ Sciendum q q Petrus posuit p suam partē dicens. Credo in deū pa.o.crea.ce.et ter. In q qdem particula tres articuli cōtinent. scilicet de vnitate deitatis.articuli de persona patris.et articulus de creatione. Credo inquit in deum.iste articulꝰ exponit in symbolo maiori vbi dicit. Credo in vnū deū. vbi excludit error gentilium:qui nō credūt in deum.sed in idolū.vel aliquā creaturā vel error manicheorum:q dicūt esse plures deos seu plura principia. ¶ Sed nūqd existens in peccō mortali dicē pōt sine peccō Credo in deū.videt q nō.qz dicit Aug. q credere in deū est credēdo tendē in eum. credendo eū amare.et credēdo ei incorpari. Et ita videt q talis mentiat cū dicit. Credo in deum. ¶ Ad ꝓ cōfessio fidei tradit in symbolo qsi ex persona totꝰ ecclie. fides aut ecclie est fides formata q est in oibus illis q sunt de ecclie numero:et merito. Et ideo cōfessio fidei tradit in symbolo fm q continet fidei formate. Qui existēs i peccato mortali nō mentit dicēdo. Credo in deum.cū nō sit sermo eius:sed ecclie. Sequit Pꝰ cum oipotentem.hic ꝓbant plura alia ꝓsequētia.si.n.est omipotēs:pōt creare celum et terrā.et pōt omittē pcā. et sic de aliis.Et Iz omipotētia sit cōis toti trinitati.tū p appropatiōem attribuit pri. et Fz Ric.hec omipotētia includit omnē sciam et summā bonitatē.et ex ꝓtu ꝓuidentiaz respectu omnū. Sequit Creatorem celi et terre.hoc exponēs maius symbolum addit. visibilū omnū et inuisibilū. Celū.n. sumit duplicē. Esi.n.celum qd videt. et est celum qd nō videt.vt probat p illud ps. Celum celi dno.qd nihil esset dicē nisi ad min⁹ essent duo celi. vtrūq g creauit deus:cum vtrūq sit celum.vt dicit scriptura. In principio creauit deus celū et terram.similiter et cōtenta ab eis. Celum.n.invisibile cōtinet inuisibilia.vt angelos. Celum vo visibile cōtinet visibilia.vt corporalia. Iō ꝓgrue sm q exponit symbolum maiꝰ p celū intelligūt inuisibilia oia q nobis celant.et p terrā oia visibilia.sic videtur ps dicē. Terrā aut vedit filius hominis Et Iz creatio sit cōis toti trinitati:tū p appropationē attribuit pri.Sed qre dicit ꝑ creatorē et in maiori symbolo factorē. Ꝓ creare est de nihilo facere. Facere vo cōiter dictuz est cōe ad operari aliquid de nihilo. et ad operari aliquid de materia.vt ergo ostendat operatorem non tm factorem de nihilo. vt angelorū. animarū.et materie primē.sed etiam omnū productorꝝ ex aliquo profitemur non tm creatorem:sed etiā factorem. ¶ 2º posuit Andreas.Et in

Jesu Christi fi.eius vni.ve.nō. Et⁹.i.pris Aug.li⁹ de symbolo. Cum audis filiū dei agnosce verū. si.n.est ver⁹ fil⁹.est illud qd est pri.si g pri est verus.filius est ve⁹. Unicū i.vnigenitū..n q ostendit q hz a pre pcedant alius ⁊ spūs sanct⁹.nī est nī vn⁹ filius q pcedit a pre per modū generatois Jesu Christi omī nri.f.ture creatois. gubernatois.⁊ vlteri⁹ redemptois. Est aūt cominū increatū.⁊ hoc nō appropatur filio.cum dicat Athanasi⁹. Dnus pater.dnus fil⁹.dnus spūs sanct⁹.⁊ est cominium creatū.⁊ hoc appropriat filio vt eiusz incōprehensibilis bō credat dnus creature. Matth. viii. Data est mihi omis ptas in celo ⁊ in terra. fm Alex.an.nām dicit gter participatiōem nre nature.i.bta ne.⁊ pt executiōem ministerij redemptois in assum pta carne. Ad but⁹ aūt articuli exposita onē maius symbolū addit plura dicens. Et in vnū ve. Exprimit aūt ibi de filio hz errat qnqs ad excludendū.5.errores Arrianor. Primi⁹ est.q nō est eiusdē substatie cum pre ꝯ qd ibi dicit ⁊ in vnum repete vū cum patre. 2⁹ est.q fil⁹ est minor patre.cōtra qd dicit.dnm Jesu xpm i.eqlem patri ⁊ spūi sancto in dnio ⁊ potēcia. 3⁹ est.q nō est filius nālis ꝯ adoptivus.cōtra qd dicit.filiū dei vnigenitum. 4⁹ est.q natus est de spiritu sancto ab eterno. ꝯ qd dicit.ex pre natum ante oia secula. 5⁹ est q pura creatura. Dicit.n.q si filius esset a patre vt filius nālis cum null⁹ pater sine sui diminutiōe ⁊ decisiōe generet filium eqlem sibi.⁊ illud de eo dicē sit absurdum. Refert q verus pr non habuit filium nālem.ꝯ qd dicit.deū de deo:lumē de lumine.sicut.n.lumē sine sui diminutiōe gnat aliud lumē:sic pr filium. Causa aūt errozis coz est.qz qd est creature attribuunt deo:sine creatori. Et pdicis aūt erroribus incidēt in pfundū errorem vt dicerent xpm esse puram creaturā.⁊ nō ē verum nālter.sed adoptive:vel p gratiam. ꝯ qd dicit verum verū de eo vero.genitum nō factum ꝯ sub.pa.i.eiusdem subē cū patre p quem oia facta sūt. Aug.li p ipm facta sūt oia.iam nō est fact⁹.iam non est creatura.dicit ut filius factus fm bta nitatem.ad Ro.1.⁊ in plurib⁹ alijs locis. 3⁹ posuit Johānes.Qui ceptus est de spū sancto natus ex Maria virgine. Et iunit hoc ex Matth.i. Inuēta est in vtero bēte de spū sancto. Nota q Ambr.de li.de spū sancto.qd est ex aliquo.aut est ex eius subā vt filius a pre.aut ex eius ptate vt ex deo omia.sic sumit b.de.qz potestate ⁊ operatiōe spūs.f.cōceptus est Christus. Jō Christus nō dicit fil⁹ spūs.f. In symbolo vo maiori explicat ille articulus sic. Qui ꝓter nos homies de. vsq ibi Et bō factus est.vbi notat q descendē dicit de filio de nō ꝓprie:sed dissimpnie ad significandū incarnatiōem.sicut.n.q descēdit deorsum in terrā tendit.sic cum deus factus est homo.de⁹ qui est sup oia infimā sibi nām vniuit. Nihil q est aliud q descendē q m carne hūli apparere. 4⁹ posuit Jacob⁹ maior. Passus sb pontio Pilato:crucifix⁹:mortuus ⁊ sepult⁹.huic articulo nihil addit symbolū maius. 5⁹ posuit Thomas. Descēdit ad inferos.tertia die resurrexit a mortuis. In hac parte cōtinent duo articuli. Un⁹ est. Descēdit ad inferos.f.fm aiam.q ptermittit in maiori symbolo.qz circa eiz null⁹ error erat exortus.⁊ ideo nō oportuit circa b explicatiōem aliqua fieri. Alter est. Resurrexit a mortuis.cui nihil addit maius symbolū ad explicatiōem. 6⁹ posuit Jacobus maior.Ascendit ad celos sedet ad dexterā dei pris omipotētis. Huic articulo nihil addit symbolū maius. Si queraf fm quam nām ascendit. Dicendū q si ly hz designet cōdimōdam ascendētis. sic ascendit fm q hō sive fm nām humanā q loco cōtinet ⁊ motui subijci pōt. nō autez ascēdit fm nām dīnam q est altior vniuersis.⁊ est immobilis ⁊ illocabilis. Si aūt designet eām ascensiōis.sic ascendit non fm q homo.sed fm q deus.qz ascēdit ex virtute diuinitatis.sed nō humanitatis. Unde Augustin in sermone de ascen. De nro fuit q filius dei in cruce pependit.de suo q ascendit. Ascendit aūt ad b dextr⁹ ad summā partem celi supmi.qz cū sit nobilissimā locatum debet esse in nobilissimo loco q est superior locus celi sūmi. Et sic intelligi debet illud ps. Ascendit sup celū celi.⁊ illud ad Epb.4⁹ Ascēdit sup omēs celos. Non aūt ascēdit corp⁹ xpi sup omnē creatū a corporalē sed cnā sup omnē spiritalē.quia ꝓter dignitatē vnionis eas omēs excellit.Epb.1. Cōstituit illum sup omnē pncipatū ⁊ ptatem.⁊ sup omē nomen qd nominat in b seculo sive in futuro. Pōt et exponi q xps ascēdit in celū hz glo. Epb. 4⁹ Qui descendit ipe est q ascēdit. ibi glo.

ad equalitatē patris fm oūnitatem.nō in
re sed in notica. tunc.n.innotuit hoibus
cum esse eqlem patri.Et antē ꝓs fm q
homo i loco supdicto residebat.ita q nūqs
alio ad modicum ꝓs se trāsferat:non est
asserēdum fm Richard.cū post eius asce-
sum narret aliqī apparuisse aliqbus in
hac vita. Nec apparet aliqua rō cogens
ḡre nunqs ad aliam ptem cēli se trāsferat
Pie etiam credi pōt q ꝓs in celo nullus
habeat retro sed omēs dicti aspicūt in
sidem eius. ¶ Sequit.Sedet ad dexte-
ram ꝛc.Circa qō nō.q p dexteram intel-
ligit vel gloria:vel bonor diuinitatis fm
Damā.2° li° vel beatitudo pris fm Augl.
li° de symbolo.fm illud ps.Delectationes
eius in dextera eī°. vel iudiciaria ptās fm
Augl.in ēdam sermone de symbolo. Sed
sio vo fm Augl.ibidem designat vel habi-
tuiōem:siue getem. vel regiam:vel indi-
ciariā ptātem. Sic igit si ly fm designet
cōditiōem nature.ꝓs fm q deus sedet
ad dexteram pris.in eqlitate pris.fm aūt
q homo sedet a dextris pris.i in potestib°
bonis patris.p ceteris creaturis.i.in ma
iori beatitudine.7 habēs iudiciariā pote
statem.Si vo designet vnitatē suppositi
sic etiam fm q homo sedet ad dexterā pa
tris fm eqlitatem bonorū.l. inq̄tum eo-
dem bonor venerāmur filium dei ex na
tura assumptā. ¶ Ex dictis ps q ḡcēs
dictor modor sumat sedere ad dexterā
significat habē beatitudinē q̄dam oūnati
na ptāte qō nulli alij.nec angelo nec ho-
mini cōuenit:nisi soli xpo. vnde Heb.i.
Ad quem aliqī dixit angelor sede a de-
xtris meis.i.fm glo.in potestib° bonis.nt
ly fm cōnotat diuinitatem. Pōt nī dici q
omis sanctus q est in beatitudine:est cōsti
tutus ad dexterā dei fm illud Math.25°.
Venite oues a dextris. ¶ Sed nūq d pos
set dici pris sedere a dextris filij. Rndeo q
nō.quia ly ad.denotat cum psonali distin
ctiōe ordinem originis. filius aūt 7 spus
sanctus originant a pre.nō ecōuerso. Sz
7 spus sanctus pōt ꝓprie dici sedere ad de
xterā pris vel filij.iz fm quādam appropi
anōz attribuat filio.cui appropiat equa
litas. Unde Augl.dicit q in patre est vni
tas.in filio eqlitas.in spū sancto vnitatis 7
eqlitatis ꝓnectio. ¶ 7° ponit Philippus.
Inde venturus est iudicare vinos 7 mor
tuos.i.eos q in eius adventu viui reperiū
tur.qui in momēto morienti:7 postea re-
surgent ex eis q pmo erant mortui.huic
articulo addit symbolū maius. Cuius re
gni nō erit finis.fm illud Luc.i.Et regni
eius nō erit finis. ¶ 8° Bartholome° po
nit. Credo in spūm sanctū.hoc expōit ma
ius symbolū addens Dūm 7 vificantē
q ex pre ꝛc.vbi expmunt.s.de spū.l. ptās
quia dūm.bonitas.quia vificantē.Jo.
6°Spus est qui vificat. Distinctio pso
nalis.qui ex pre filioq procedit.Eqlitas.q
cum pre 7 filio simul adorat 7 glorificat
Et p hec 4or hdicta ecclesia error 7 here
sis Eutichis 7 Nestorij.qui dixerūt spūm
sanctū esse seruū pris 7 filij. Et q dicit fi
lioq addiderūt latini ꝓter errorem gre
corū.5°expunit doctrina. Qui locutus è
p ꝓphetas ꝗ errorem ḡrundā q direnunt
q ꝓphete locuti sunt sicē fanatici vt Mon
tanus:7 qdam alij. ¶ 9° ponit Mathe°
Sanctam ecclesiaz catholicam.loco cuius
dicit symbolū maius.Et vnam sanctam
catholicam 7 apostolicam ecclesiam.
¶ 10. ponit Simon chananeus. San-
ctorū cōionem: remissiōem peccatorum.
loco eius° dicit symbolū ma°. Cōfiteor vnū
baptisma in remissiōem pecōz.Et hs pars
Simonis 7 Mathei pinent ad vnum 7
eūdem articulū qui.l.de operatiōe dei est:
per quam dat nobis esse gratie.7 est sens°
Credo in spōm sanctū faciente sanctaz si
ne sanctitate.ecclesiam catholicaz.i.vlem:
in qua est ꝓmunio sanctor:7 remissio pe-
catorz.vnde nō debet dici in sanctā.vt de
cit Leo papa:sed sanctam.Ud est sensus.
Credo catholicā ecclesiam esse sanctā.l.per
operatiōem dei.Ecclesiam in quā habētem
cōionem scōz 7 remis.pecca. Ea que di-
cit symbolū maius quo ad hunc articulū
sic expōe.Et vnā.l.i fide 7 charitate.apli
cam.i.sup aplor doctrinam fundatā. Cō
fiteor vnum baptisma in remis.pec. Nō.
q quia baptismus dari pōt ab emibus
in necitate.ideo fit magis inentio de eo ḡ
de alio sacramēto:in symbolo fidei qō pti
net ad omēs.nec fit bicmentio de ꝓmuni
one sanctor.quia intelligit per hoc q di-
cit ibi vnam.Una enim est ecclia:nō tm
fide 7 charitate.sed etiam sanctor parti
cipatiōe que est ꝓmunio sanctor. vñ ad
hunc articulū reducit fides de sacramen
tis.quia in eis cōicant fideles: 7 sunt in-
strumēta sanctificandi.i.et oūtū petā re-
mittendi. ¶ 11° ponit Judas thade°. Car
nis resurrectiōem. ¶ 12° ponit Mathias.

Vitam eternam. Et est sensus. Credo q̃ xrus refusaturbit nos: ⁊ dabit nob vitam eternam, ⁊ ubi sunt duo articuli loco quorũ dicit symbolũ maior. Et expecto resurrectiõem mortuorũ: ⁊ vitam ven. sc. Et q̃ xrus tanq̃ iustus iudex: bonos remunerabit vita eterna. sequit q̃ etiam reprobos punict pena eterna. Et ideo nõ ponit eccle sia spãlem articulũ xe punitiõe malorũ. ¶ Ad hoc nõ. q̃ credẽ xe liberatiuã trãgressiõem dinorũ pceptorũ esse mortale peni: est ad salutem necessium tanq̃ aliqd quod est xe dictamie rõnis nãlis. Et sic videtur esse xe aficedentib ad fidez. Sed q̃ xrus hoc vel illud pceperit: xe signatis aliquib singularib pceptis q̃ sacra scriptura narrat xrum pceptisse: magis videntur inter illa que ad articulos cõsequũt. hoc Ricl. z di. 25. q. 2. ar. 1. c. 2. ¶ Nihil autẽ ponit B qõ Paulo ⁊ Barnabe appropẽt. qz fuerunt electi post diuisiõem aplorũ ad pdicãdum. vt pz in actibus aplorũ. Ast autem diuisiõem symbolũ cõstitui xrum ad omnib aplis unsil cõgregatis. ¶ Sed q̃ fuit rõ cõponendi alia symbola post symbolum aplorũ: cum in ipo cõtinetur sufficienter doctrina fidei: vt visum est. ⁊ qõ ipo est principalius. Rndeo q̃ symbolũ aplorũ est principalius. vnde etiam dr maius. nõ qdem scripture q̃ritate: sed potius est fm hoc minus. qz est ad pcisam articulorũ expsiõem. Alia vo duo sunt ad maiorẽz fidei explanatiõem: ⁊ heresũ cõfutatiõez vnde sunt q̃si explanatiões illius. sed symbolum Athanasij est maxie ꝗ errorẽ Arrij. ⁊ ideo maxie exprimit vnitatem essentie ⁊ trinitatẽ pson. vt q̃ est equalis patri filius fm diuitatem: ⁊ minor pre fm humanitatem. Symbolum vo Niceni cõcilij: sine sanctorũ prim fuit cõditum ad cõfutationẽz multiplicatas heresũ pullulãtiũ. Et iõ hec duo sunt maiora in scriptura. Illud nõ lz in scriptura sit minus: est nõ ⁊ dr maius. tum qz plus cõtinet xe sniã in virtute tum rõne pleniorẽ cõtinẽte articulorũ fidei. vt pz ex pdictis. tum rõe maioris auctoritatis iporũ cõponentũ. Ex pdictis pz que fuit rõ cõponendi alia duo symbola. ¶ Sciẽdum est autẽ q̃ qz symbolũ aplorum cõtinet fidei fundamẽtũ. ideo in ecclesia q̃tidie dicit. ⁊ hoc sbmisse. qz cõditum fuit tpe veritatis nõdum ꝓpalate. ⁊ mane ⁊ vero ꝗ tenebras errorũ pteritorũ ⁊ futurorũ. Alia vo duo dicunt nõ i diebus solennib: qñ ꝓpul ad ecclias cõuenit. ⁊ hoc alte. qz sunt ad declarãdũz id ad aplorũ: ⁊ cõpsecẽdum garrulitatẽ heretico. ⁊ quia fuerũt cõdita tpe veritatis manifestate. ⁊ ecclia pacez hãte. ¶ Sed cui ius est exponẽ symbolũ fidei. Rndeo solus pape: vel etiam romane ecclie ad quã sunt referende cause maiores vlis ecclesie vnde pertinet nõ ad eam ꝗgregatio generalis cõcilij. vt habet di. 17 gñalia. Et maxime esset ad eam referenda dubitatio de via salutis si oriret. vt pz ibidem. nec licet. vnde si necessitas emergeret: adhuc ecclesia romana symbolũ aliud facere posset. vt etiam habet ex sniã Anst. li. 2. pcessu spũs sancti. versus finem. ¶ Si autẽ obijciat q̃ Athanasius nõ fuit papa: z patriarcha Alexanõ. ⁊ nõ cõdidit symbolũ. Dicẽdum q̃ ipe nõ cõpoluit manifestationẽ fidei per modũ symboli: sed magis per modũ cuiusdã doctrine. ut pz ex modo loquendi. qz nõ fidei vitatem breuiter tradit: eius doctrina est auctoritate pape recepta vt habeat q̃si fidei regula.

Sequit videre xe z. s. c. xe actu fidei ⁊ primo xe actu interiori q̃ est credere. 2° xe actu exteriori qui est cõfessio. Circa primũ videndũ est xe qddam xe credendi vel necessitate. Sciẽdum igit q̃ fm Aug. li. xe pdest. sanctorũ, credere est cum assertiõe cogitare. ⁊ sumit hic credẽ p actu intellectus deliberantis. lz. n. fides non habeat inquisitiõem rõnis nãlis xe mõstrãtis illud qõ creditur. habet tñ inquisitiõem quãdam coꝗ per que inducit bõ ad credẽdum. puta quia sunt a xo dicta ⁊ miraculis cõfirmata. Assensus vo sumit hic p actu intellect fm q̃ ad vnũ p voluntatem determinat fm Tho. Si q̃ credere est vni parti firmiter adherere in quo cõuenit cum actu sciendi ⁊ intelligẽdi. nõ tamẽ est ꝗnitio pfecta p visiõem manifestam in quo cõuenit cum actu dubitãdi: suspicandi: ⁊ opinãdi. ⁊ sic actus credẽdi distinguit ab omibus actibus intellect: qui sũt circa verũ ⁊ falsum. Secũm autez Augustũ. li. xe verb. dñi. ⁊ super Io. ⁊ habet etiam 3° li. sniaꝗ di. 23. triplicit cõmigit credere. Est. n. credere xo. credere nõi ⁊ credere in xum. Credere xum est credere q̃ verũ est xum esse. Credere xo est credere q̃ vera sunt que ipe dicit. Credere in xum est credẽdo amare. credendo i eum ire. credendo ei adherẽ ⁊ a° mẽbus

incorpari. Et ꝑdicti qdem tres actus credendi fm Bona. 2. di. 27. in ordinatiõibus circa lram. pertinere possunt ad eũdem habitum ⁊ ad diversos habitus. Respicit enim vnam ⁊ eandem vitatem. s. divinam. ⁊ diversimode. quia credẽ deum respicit eã vt obiectum. Credere deo vt moventi. Credere in deum vt finem vltimũ. que qdem tres cõparatiões habẽt circa eũdem habitum reperiri. Et quia fides nõ tendit perfecte in deum nisi fm q̃ est cõiuncta charitati. ideo actus credendi in deum diffinitur ab Augl. li° de ꝑdicti. sancto. ex quo ꝑdicta verba sumunt p actum amãdi nõ tanq̃ p actum ꝓprium: sed tanq̃ p actu annexũ. Et ponit Augustin in illa diffinitione 4°r actos. ad quos ordinat fides. p. ut est charitati cõiuncta. s. credendo amare quo ad affectum. credẽdo in eum ire. q̃ ad opus bonum. credendo ei adherere q̃ ad tolerãtiam mali. credẽdo eius mẽbris incorpari. quo ad dilectiõem proximi.

¶ Possunt etiam ꝑdicti actus ad diversos habitus pertinere. pot enim homo credere deum ex habitu nãli sive ex dictu rõnis naturalis. Credẽ deo potest ex habitu acquisito p doctrinam theologie. fm illud Jo. Si Moysi crederetis: credẽtis forsitan ⁊ mihi. de me enim ille scripsit. Credẽ autem in deum potest ex habitu infuso. ⁊ de hoc credere dicit Augl. ibidem q̃ est in nob a deo ita q̃ nec cogitare nec assentire est a nob. de quo Jo. 14° Creditis in deum: ⁊ in me credite. Usi vsus. Crede deo: credasq̃ deũ: plus credo valere. Si credas in eum. quã vel ei vel eum. ¶ Viso quid est credere: videndum est de necitate actus credendi.

Circa qõ sciẽdum q̃ necessum est homi ad salutem credẽ aliquid sup rõnem nãlem. ad Heb. ii. Sine fide impossibile est placẽ deo. Ultima. n. beatitudo homis cõsistit in q̃dam supernãli visiõe dei ad quam pertingere nõ potest nisi p modum addiscentis a deo. fm illud Jo. 6° Omnis qui audit a patre ⁊ didicit venit ad me. huiusmõi vo discipline fit bõ preceptis successive ⁊ modũ nature sue. omis autẽ talis addiscẽs oportet q̃ credat vt ad perfectam sciam perveniat. sicut ⁊ pbs dicit: q̃ discẽtem oportet credere. vnde vt homo perveniat ad beatitudinem oportet q̃ credat deo sicut magistro.

Non mn autẽ est homi necessum credere ea que sunt sup rõnem. sed etiam alia q̃ que ratione nãli possunt ꝓbari. vt deum esse vnũ ⁊ incorporeũ vt citius ⁊ incõuenientiũ ⁊ certius homies divina ꝑgnoscant. B Tho. 2ª 2ᵉ. q. 2. ar. 3. c. ⁊ ar. 4. c. ¶ Si queratur que sunt illa que credẽ necessum est ad salutem. Dicẽdum q̃ omes xpiani post adventũ Christi credẽ tenent omes articulos fidei. Hoc autẽ triplicit potest esse. scz aut omes credẽ implicite. aut omes credẽ explicite. aut aliquos implicite. aliqs explicite. Credẽ omes implicite est fidei diminute. Adeo enim notitia quorũdam articulorũ est manifesta q̃ nullus habẽs vsũ rõnis eos ignorat nisi omno negligat ⁊ cõtemnit dei cultum: ⁊ suam salutem. Credẽ autẽ qsdam articulos implicite: ⁊ quosdã explicite est fidei ad salutem necessum. pot etiam simplicitũ fidei sufficẽ. tenẽ. enim ad illos explicite credẽdos quos eis manifestat non mn ꝑdicatio: sed etiam ecclesiastica cõstitutio. vt ẽ de vnitate ⁊ trinitate quã nosce possũt ex actu ꝑsignatiõis. consignatur enim se homies in nomie patris ⁊ filij ⁊ spiũs sancti. Sicut etiam est de natiuitate passiõe ⁊ resurrectiõe quos possunt nosce ex ipis festis. Sic etiam est de peccatorũ remissiõe: quam nosce possunt ex actu ꝑsyterorũ. ideo nullus rõne vtens ab ignorãtia talium excusat. quia nõ potest esse talis ignorantia sine negligentia ⁊ cõtemptu. ¶ Credẽ autẽ omes articulos explicite ⁊ distincte est fidei iam provecte ⁊ non de generali fidei necitate. sed si hoc est necessum alicui: necessum est illis q̃ in ꝑgnitiõe fidei ꝓficerunt. ⁊ specialiẽ illis qui fidez aliis manifestare tenent. vl q̃ etiã officiũ docendi ⁊ ꝑdicandi assumpserunt. hec Bona. 2. di. 25. q. i. arti. 3. c. Et cum eo cõuenit Richard. 3. di. 25. q. 4. ar. i. c. ¶ Si autẽ essent aliqui quibus xpus locutus non esset nec per scnem per alium. nec per inspiratiõem interiorem non tenerent credere explicite fm Richard. ibidem. nisi illud quod credebat in lege nature. vnde Christus dicit iudeis Jo. 15°. Si non venissem ⁊ locutus eis non fuissem peccatũ nõ haberent. s. de hoc q̃ nõ credebant in eum. vt dicit glo. ¶ Sz obiicit. quilibet tenet vitare quelibet errorem cõtrarium cuilibet articulo. sed hoc non potest facere nisi ꝑgnoscat quelibet articulum. g. z. Rndet Richard. vbi. s. c. 3° ante oppo°. q̃ vitare errorem sive non cõsentire errori est ꝑceptum negatiuum. vnde obligat semp ⁊ p semp. Credẽ

autem articulum explicite: est p̃cepti affirmatiui. vnde non obligat pro semp. sed p illo tempore quo homo nõ credendo illum explicite cõtineret errori. Uel potest dici fm aliquos: q̃ minores nõ credendo aliquos articulos explicite possunt errores illis cõtrarios eis ab aliquo suasos vitare: vel recurrendo ad orationem: vel ad virorũ probatorũ instructiõem: vel tenẽdo se in hoc generali. sez q̃ hoc credãt qõ tenet ecclesia. hec Richard. ibidem. vnde simplices non debẽt examinari de subtilib⁹ fidei: nisi quãdo habet suspitio q̃ ab hereticis sunt deceptati. si tamẽ tales non adhereant pertinaciter prauę doctrinę: sed potius ex simplicitate deficiant: eis nõ imputat fm Tho. 2ª 2ª. q. 7. ar. 3. c. 3ᵒ. minores nanq; fidem implicitam non habent in fide maiorũ nisi quatenus maiores adherent doctrinę diuinę. vti et Apls. 1. Cori. 4. dicit. Imitatores mei estote. sicut et ego xpi. vnde si qui maiorũ a doctrina diuina deficiant: non imputat fidei simplicitum. quia credit eos rectam fidem habere: nisi pertinaciter adhereat erroribus eorũ in particulari cõtra fidem vtis ecclesie que nõ potest deficere dño dicente Luc. 22ᵒ Ego rogaui pro te Petre: vt non deficiat fides tua. hec Tho. vbi. s. c. 3ᵐ. ¶ Ad hoc nota. q̃ obiectũ fidei per se est illud q̃ homo fit beatus. vt dictum est. s. per accidens autẽ vel secũdario se habent ad obiectum fidei omnia que in scriptura diuinitus tradita cõtinent. vt q̃ Ysaac duos filios habuit. et huiusmõi. fm Tho. g. quãtum ad prima credibilia qui sunt articuli fidei tenet homo explicite credere: sicut et tenet fidem habere. Et si homo non pot hoc ex se: potest tamẽ cum auxilio gratie vt. qõ gdam aliquibus ex misericordia datur. aliquib⁹ ex iustitia non dat in pena peccati p̃cedentis: saltem originalis. vt dicit Augustinus li⁹ de cor. et gratia. Alia vero credibilia in diuina scriptura contenta non tenet homo credere nisi implicite scilz in fide maiorũ: vel in ꝓparatione animi in quãtum ꝓparatus est credere q̃quid est in diuina scriptura. sed tunc huiusmõi tenet credere explicite cum sibi cõstiterit ea in doctrina fidei cõtineri ¶ De certitudine quoq; fidei loquens Richard. de sancto Victo. ꝓ no li⁹ de trini. caᵒ 2ᵒ sic dicit Utinam attenderẽt iudei et pagani cum quãta securitate cõscientie. p hac parte ad diuinũ iudicium poterimus accedere: nõne confidenter poterimᵒ dicere eo. Domine si error est a te decepti sumus. nam ista in nobis tantis signis et talibus cõfirmata sunt que non nisi per te fieri potuisent. certe a sume sanctitatis viris nobis sunt tradita: et cum suma et antecentica auctoritate. probata: tepo coop. rãte et sermonẽ cõfirmãte sequentibus signis. Maximus etiam ꝓhus in sermone plurimorũ martyrũ de hac materia loquens sic ait. Magni periculi res est si post ꝓphetarum oracula. post apostolorũ testimonia. post martyrũ vulnera. veteri fidem ẑsti nouitatem disentere ꝓtumas: et post tantos ouces in error pmancas: et post monitum sudores otiosa disputatiõe cõtendas.

¶ Quid de puero ab infantia in carcere sarracenorũ incluso. nũquid damnab. f. quia non habet fidem. Pendet Alex. an. 2. t. 2. c. de ꝓpleritate cõscientie. q̃ talis ei ad etatem adultam venerit non ex oino impotẽtiam credendi. quia si faciat quod in se est deus illuminabit eum per occultam inspiratiõem. aut per angelum. aut p hominẽ. Uidet tamẽ per Augustinus li⁹ de questionibus noui et veteris testamẽti. q̃ si nõ fuerit a quo didicerit. nec ad eum rumor doctrine fidei pertinent impunis erit. Sed hoc intelligi debet de doctrina exterior. vel interiori. oportet autẽ q̃ faciat qõ in se ẑ. scilz vtendo ratiõe per quam cõprehendere potest deum esse deum et iudicii eius venturũ De incarnatione autem si faciat qõ in se est vocabit interius. et si non exterius. ¶ Sed nũquid etiam ante adventũ xpi necessariũ fuit ad salutem credere mediatorem. Pendeo q̃ sic. vnde Augustinus in ench. caᵒ penulti. Hec quicũq; antiquorũ instorũ potuit ꝓter Christi fidem innenire salutem. hec Augustinus. cum eni gratia et veritas per Jesum xpum sit facta. et liberatio a peccato a deo sit p Christi merita. et hoc non extendant se nisi ad eos qui fuit eius membra et ei copulant per fidem. impossibile fuit vnqs aliquem saluari post lapsum nisi aliquo modo scilz explicite vel implicite crederet in Christũ. vel ipe pro se si esset adultus. vel alius pro eo si esset parvulus. vt enim habet ex verbis Augustinᵒ. i. de sacramenti. parte. 10. caᵒ 5ᵒ. Semp i ecclia dei fuit pᵒ lapsũ fides incarnatõis

7 passiois Christi que etiam in sacrificijs illius tempis significabat. Et ad hanc fidem explicite habendam tenebant maiores: quibus hoc fuit diuinitus reuelatum. Alij autē tenebant habere fidem illam saltem implicitā in hoc q̄ tenebant maioribus assentire. Et tanto ptinentia ad Christi mysterij distinctius ꝓnouerunt: q̄ to Christo ꝓpinquiores fuerūt. hec omia ex sententia Hugi. ¶ Sed obijcit. quia multi gentiles a deptis sunt saluti p̄ mysterium angelorū: vt dicit Dionys. ca° 9. ecclie° ierarch. 7 tamē fidem non habuerūt de Christo. vt videt. quia eis nulla reuelatio fuit facta. g ꝛc. Rndeo. imo multis fuit reuelatio facta de Christo. vt patet per ea que de xpo p̄dixerunt. Iam Job. 19° dicit. Scio q̄ redemptor meus viuit ꝛc. Sibilla etiam q̄dam de xpo p̄dixit vt Augusti. dicit. Inuenit etiā in historijs Romanorū q̄ inuentum fuit q̄ddam sepulchrū in quo iacebat homo laminā auream habens in pectore in qua scriptū erat Christus nascet de virgine. 7 credo in eū Sic tamē saluati fuerūt quibus non fuit reuelatio facta: non fuerūt sine fide mediatoris saluati. quia habuerūt implicitā fidem in diuina ꝓuidentia: credentes eum esse mediatorē 7 liberatorem hominū fm modū sibi placuit: 7 aliqbus ab eo reuelatum fm illud Job. 35° Qui nos docet super iumēta terre. fm Tho. 2ª 2ᵉ. q. 2. arti. 7. c. 3°. ¶ Restat nunc videre de actu fidei exteriori. qui est cōfessio. Circa quod scīdum q̄ cōfiteri non semp vel vbiq̄ est de necessitate saluti. sed aliquo tempore 7 loco. vt quādo per omissiōem huius cōfessiōis subtrahit bono rei publice 7 utilitas impendēda. ꝓmo. vt si quis interrogatus de fide taceret. 7 ex hoc crederet vl q̄ non haberet fidem. vel q̄ fides nō esset vera. vel alij ꝓter taciturnitatem eius: a fide recederēt. Jō dicit ad Ro. 10. Corde autem cōfessio fit ad salutem. Sed quid si turbarent infideles de manifesta cōfessiōe fidei. Rndet Tho. vbi. s. q̄stiun cula 2. ar. 2. c. 7. c. 3°. q̄ in tali casu non est laudabile sine vtilitate fidei sine fidelium: fidem publice cōfiteri. vnde Dns Matth. 7° dicit. Nolite sancti dare canibus. nec margaritas ꝓijcere ante porcos: ne ꝓuersi dirūpant vos. Sed siq̄ vtilitas fidei sperat. aut necessitas assit cōtēpta infidelium turbanōe debet homo fidem publice cōfiteri. vnde Matth. 15° cum discipuli dixissent dno q̄ pharisei audito eius verbo scandalizati sūt. Dns respōdit. Sinite illos. turbari ceci sunt: 7 duces ceci.

Equū videre de 4°. s. de subiecto fidei. Est autem fides in intellectu tanq̄ in subiecto. Et fm aliōs est ꝓincipaliter in intellectu speculatiuo. fm vo aliōs est ꝓnciplaliter in intellectu practico. sed hoc relinquo inuestigatiōi maiorū. Querēda autem sunt alia plura. scz vtrū fides sit in intellectu diabolico. Rndet Richard. 3. di 23. q. 6 arti. 3. c. q̄ fides potest sumi triplicit. Uno mō ꝓ q̄dam credulitate exorta per euidētiam signorū. 2° ꝓ habitu infuso determinate intellectum: sed actum credendi informem. 3° ꝓ fide formata. Primo mō fides est in diabolo videt enim talia signa testificātia veritatem. quam sancta ecclia credit. q̄re velit nolit credit esse verū quod ecclia credit. Illam tamē veritatem non videt. 7 sic dicit Jacobus. 1. Demones credūt 7 cōtremiscūt Loquēdo vo de fide 2° modo 7 3°. fides nunq̄ fuit: nec est in diabolo. nec ante lapsum. quia nō infundit sine gratia. quā illi nunq̄ habuerūt. nec post lapsū est eis infusa: quia digni non sunt. ¶ Utrū i eo qui dicredit vnum articulum fidei possit esse fides informis de alijs articulis. Rndeo q̄ nō. spēs enim cuiuslibet habitus dependet ex formali rōne obiecti qua sublata: species habitus manere nō potest Formale autē obiecti fidei est veritas prima fm q̄ manifestat in scriptura sacra 7 ecclie doctrina. vnde quicūq̄ non inhereat sicut infallibili 7 diuine regule: ecclie. ne ecclie que ꝓcedit ex veritate prima i scriptura sacra manifestata: non habet fidei habitū. sed ea que sunt fidei tenet aliter q̄ per fidem. Manifestū autē est q̄ inherens doctrine ecclie tanq̄ infallibili regule assentit omib° que ecclia docet. alis vero si spor aliqua tenet: aliqua non: iam non inheret doctrine ecclie sicut infallibili regule: sed voluntati ꝓpria. 7 sic patet q̄ heretic̄ qui ptinaciter diffidit articulum vnum: nō est paratus ecclie doctrinaz in omibus sequi. si enim non ptinaciter nō est hereticus. sed tū errans. vnde patz q̄ talis hereticus non habet de alijs articulis fidem. sed quādam opinionem fz ꝓpriā

polítatem.hec Tho.2ª 2ª.q.5.arti.3.c

¶ Utrũ apli instante passiõe Christi habuerũt fidem. ¶ Pndeo q̃ inter apostolos qdam omo perdiderũt fidem. vt Judas. vñ sup illud Isa.5°. Ue q trahitis iniquitatem funiculũ. dicit glo. q̃ Judas se suspendit putans nihil esse post mortem. qdam vero pdiderunt fidem tñ: quãtũ ad formam charitatis vel grẽ. ⁊ non q̃tum ad certitudinem ꝓgnitionis. vt Petrus. Et sic intelligũt illud Ambr. Fidelior factus est Petrus. post q̃ se fidem pdidisse fleuit atq; ideo maiorem grãm reperit q̃ amisit. qdam vero pdiderunt fidem: quãtum ad vtriq; quia dubitauerũt vt Math. viii. Uidentes autẽ adorauerũt. qdam autem dubitauerũt. ¶ Utrũ Johannes baptista dubitauerit de aliqo fidei articulo eiꝰ dicit Math.xi° Tu es qui venturus es ꝛc. Pndeo q̃ ipse de Christo non dubitauit qn esset homo ⁊ deus. cum dixit Jo.i. Ego vidi ⁊ testimoniũ phibui. quia hic est filius dei. Nec qn esset passurus p genere humano. cum de eo dixerit. Ecce agnus dei. ecce qui tollit peccata mundi. Sed vt qdam dicunt: nesciebat vtrũ esset ad inferos in ꝓpria pona descensurus. Iꝰ bene crederet vtutem passionis eius pertingere vsq; ad amicos eius qui erant i limbo: cum scripturam sciret Zach.9° Tu q̃q; in sanguine testamẽti tui eduxisti vinctos de lacu in quo non erat aqua. Cui sententie videt Gregl. cõsentire in q̃dam omel. super illud Math.xi° Tu es qui venturus es. Et sic oportet dicere q̃ beatus Johannes non tenebat explicite credere Christũ ad inferos in pona ꝓpria descensurũ. qbusdam vo hoc dicere non placet: cum Christi descensus ad inferos sit vnus de articulis. ⁊ vilimile sit q̃ beato Johanni reuelatus fuit cum Christus de eo dicat. Inter natos mulierũ non surrexit maior Johãne baptista. Et ideo dum Greg⁻. exponũt q̃ dubitauit. i. per modũ dubitãtis se habuit. Iratione interrogationis. Uel distinguũt: q̃ multiplex est dubitatio. vna infidelitatis que fuit in iudeis. Alia tarditatis que fuit in duob⁹ discipulis euntibus in Emaus. Tertia puitatis fidei q̃ quis non cõfidit sicut oportet. ⁊ hec dicit dubitatio pusillanimitatis. Math. 14° Modice fidei quare dubitasti. Et ille due fuerunt in qbusdam discipul. Quarta est pietatis ⁊ admiratiõis. ⁊ hec fuit in Johãne. ⁊ huiusmõi sententie fuit Ambr⁹. sup Lucl. dicens. q̃ non quesiuit ex dubitatione: vel ignorantia. sed ex pietate. Et dicit Hiero. q̃ si Johãnes dubitasset nam q̃ Christ⁹ cum coram plebe tot laudib⁹ extulisset. Crisos. autẽ super Math. omel. 35° dicit q̃ non quesiuit: quia ignorare sed vt per xpm eius discipulis sanctificet. vnõ xpus ad beatũ Johãnis intentiõem ⁊ discipulo ꝛ instructiõem respiciẽs: eis respõdit ostẽdens operũ signa.

¶ De infidelitate ⁊ infidelib⁹ cõiter. ti.56

Postea cõsiderãdum est de vitijs oppositis fidei. Et primo de infidelitate que opponit fidei quãtum ad actum credendi. 2° de blasphemia que opponit fidei quãtum ad actum cõfitendi. Circa primũ primo dicẽdum est de infidelitate in cõi 2° de sarracenis: ⁊ iudeis. 3° de hereticis. 4° de apostatis. Circa primum primo de infidelitatis peccato. ¶ 2° de eius speciebus. 3° quomõ xpiani se debent ad infidelles habere. ¶ Circa primum sciẽdum q̃ infidelitas duplicit potest sumi. Uno mõdo sm puram negatiõem. vt. i. quis dicat infidelis ex hoc tñ q̃ non hꝫ fidem vt illi q̃ nihil audiuerũt de fide. ⁊ hoc modo infidelitas non habet rationẽ peccati: sed magis pene. quia talis ignorãtia diuinor est cõsecuta ex peccato primi parentũ. ⁊ tales non damnant ꝓpter peccatum infidelitatis sed ꝓpter alia peccata que sine fide remitti non possunt. vnde Jo.25° Si venissem ⁊ locutus eis non fuissem. peccatum non haberent. quod Augl. exponit de peccato q̃ non crediderũt in Christũ. Alio mõdo dicit infidelitas sumi sm cõtrarietatẽ ad fidem. i. nõtum et repugnat ⁊ cõtemnit eiꝰ audit. Sm illud Isa.50. Dñe quis credit auditui nostro Et in hoc ꝓprie rõ infidelitatis cõplet ⁊ dicit ex superbia: ex qua cõtingit q̃ homo suũ intellectum non vult subiicere fidei ⁊ sane doctrine patrũ. vñ Hie gorl. zi. moral. dicit q̃ ex inani gloria p̃sumptiões oriunt nouitatũ. Iꝰ dici possit q̃ sicut virtutes theologice non reducũt ad cardinales. ita nec vitia eis opposita reducunt ad vitia capitalia. ⁊ hoc 2° modo infidelitas est peccatum. Et cum p eiꝰ

homo maxime elongef: quia non vfi q̃
ad affectiõem: sed etiã quo ad ꝓgnitio-
nem est maius omibus peccatis que cõ
tingunt in puersitate motu, secus est de
peccatis que opponunt alijs virtutib⁹
theologicis. vt. j. dicemus. vnde August.
super illud Jo. Si non venissem: ⁊ locu
tus ꝛc. magnu ꝛ inquit peccatum quod
sub nomie generali vult intelligi: quod
scilꝛ est infidelitas. Sicut autem habef
s. q. i. quero ergo. ⁊. ꝟ. vtrũ. hec Augu.
ꝓcipitare noluit sentẽtiam de catholico
malo ⁊ heretico: als non peccante: quis
esset prior. quia ⁊ si peccatꝛ ꝛ heretici sit
gravius ex gente. potest tamẽ ex aliqua
circũstantia aliquari. ⁊ cõuerso pecca-
tum catholici ex aliqua circũstantia ag
gravari: ꝛ etiam infidelis ꝓ peccato in
fidelitatis gravius puniat q̃ alius pec-
cator ꝓ quocũq; alio peccato: cõsidera
to genere peccati. ꝓ alio tamẽ peccato:
vt ꝓ adulterio: ceteris paribꝰ gravꝰ pu
nietur fidelis q̃ infidelis. tum ꝓter noti
ciꝛ veritatis ex fide. tum ꝓter fidei sa
cramenta. quibꝰ est ipse imbutus. quibꝰ
peccando cõtumeliam facit. ¶ Sed nũ
quid infidelis facere pōt aliquod bonũ
opus. Vndeo q̃ sic. ⁊ illud ad qd facien
dum sufficit nã. ⁊. opus de genere bono-
rũ. non autem potest facere illud ad qd
requirit gra. Sed ꝛ opus meritorũ. Hec
obstat glo. que super illud Ro. 14. Omne
quod non ex fide est. peccatũ est. dicit q̃
omis vita infidelium peccatũ est. quia ꝓ
hoc tiõ intelligit q̃ in omi opere suo pec
cent. sed q̃ peccant quãdocũq; ex infi-
delitate opus aliquod operant. vnde sub
dit ibidem q̃ omis infidelis vivens vel
agens vehement peccat. vel etiam intel-
ligi potest illa glo. quia vita infidelium nõ
potest esse sine peccato cum sine fide nõ
tollant peccata. ¶ De Concilio vo de
quo in actibus apl̃oꝝ habef. nota fm
Tho. 2ª 2ᵉ. q. 10. ar. 4. q̃ non erat infi-
delis: aliqn eius opera non fuissent ꝛo
accepta: cui sine fide nullus placere po
test. habebat autẽ implicitam fidem: nõ
dum manifestata fidei euangelij verita
te. vnde Petrus ad eum mittit plenius
instruendum.

SEquit videre de 2ᵒ. s. de specieb⁹
infidelitatis. Circa quod scien-
dum q̃ si infidelitas attendat
fm cõparatiõem ad fidem. spēs infide
litatis sunt diverse ⁊ numero determina-
te. s. tres. peccatũ enim infidelitatis cõsi-
stit in renitendo fidei. ⁊ hoc vel fidei nõ
dum suscepte. vt in gentilib⁹ sine paga-
nis. vel fidei susceptẽ. ⁊ hoc vel suscepte
in figura: vt in iudeis. vel suscepte i ma-
nifestatiõe veritatis. vt in hereticis. Si
vo species infidelitatis distinguãt ꝓ ꝛ er
rorem in diversis que pertinent ad fidẽ
sic non sunt determinate. quia errores in
infinitum multiplicari possunt. vt pꝛ ꝑ
August. li. de heresib⁹. Predictarũ aut
trium species ꝛ cterũ infidelitatis simplicis est
pessima: infidelitas hereticorũ. tum quia
magis fidei resistit. tum quia gravꝰ pe-
cat qui non implet quod ꝓmisit: q̃ qui
non implet quod nõ ꝓmisit. hunc dicit
2. Pe. 2. Melius erat illis non ꝓgnosce
re viam iustitie q̃ post ꝓgnitam retro-
sum cõtorti.

SEquit videre de 3. scilꝛ quomõ
xpiani se debent ad infidelles ha
bere. vbi videnda sunt quinq; scꝛ
vtrũ cum infidelib⁹ sit publice disputã-
dum. vtrũ infidelles sint cogendi ad fi-
dem. vtrũ cuꝛ eis possit ꝓmunicari. vtr
habere vsium super fideles sint ꝓmitẽ-
di. ⁊ vtrũ ritus eoꝝ sunt tolerandi. ¶
Circa primum sciẽdum q̃ in disputatõe
fidei duo sunt cõsideranda. vnum ex p
te disputãtis. aliud ex parte audientium.
Ex parte disputãtis attendi debet inten
tio. si enim disputet tanq̃ dubitans i fi-
de: peccat tanq̃ infidelis. Si vero dispu
tet ad cõfutatiõem erroꝛ vl ad exercitiũ
est laudabilis. Ex parte vo audientiũ dis-
tinguẽdum est. quia si sint instructi. ⁊ fir
mi in fide: nullum periculũ est coraꝛ eis
de fide disputare. Si vero sint simplices
aut sunt sollicitati aut pulsati ab infideli
bus fidem in eis corũpere nitentibus.
⁊ tunc neciuꝛ est disputare de fide si sint
aliqui apti ad cõfutandum errores. per
hoc enim simplices in fide firmabunt.
tacitumitas vo esset eis occasio erroris
vnde Greg. Sicut incauta locutio in
errorem ꝓrabit: ita silẽtium indiscretũ
eos qui poterant instrui in errore relin-
quit. Aut non sunt sollicitati vt in terrꝰ
in quibus non sunt aliqui infideles: ⁊
coram talibus disputare de fide est pica
losum. quia fides coꝝ ex hoc est firmior

nibũ cõtrariũ audiunt q̃ quod credunt. Ad hoc nota q̃ nulli persone laycę licet publice vel secrete disputare de fide. qui vo cõtra fecerit excõicetur li° 6° eo. quicũq̃. § 1. ¶ Circa 2m nota q̃ infidelium: qdam nunq̃ receperũt fidem. vt gentiles ⁊ iudei. ⁊ tales sunt ad fidem attractandi: rõnibus: ⁊ blandimentis inducendi: ⁊ non cogendi. quia credere est voluntatis. ⁊ seruitia coacta deo non placent. dis. 45. de iudeis. Si tamen cõditionaliter coacti: vt per minas de rerũ suarũ ablatiõe. per verba: vel similem coactiõem baptismũ receperint: ⁊ postea a fide recesserint cogi debent redire ne fides cõtemnat. vt ibidem. si tamen absolute coacti baptizarẽt nõ recipient sacramẽtũ baptismi: nec deberẽt ad fidem cogi. extra de bap. maiores. in fi. tales tamen qui fidem nunq̃ receperunt debent a fidelibus si possint cõpesci ne aliquo mõ impediant fidem Christi. ꝓter quod quãdoq̃ cõtra eos bellum mouent. Aliqui vo infideles quãdoq̃ fidem receperunt. vt heretici. ⁊ quicũq̃ apostate. ⁊ tales etiã corporalit cogi debent vt seruent qd ꝓmiserunt. Et sic dicit Augusti. cõtra epl̃am Peremeniani. qsq̃ cuiusq̃ crimen ita ⁊ notũ omnibus execrabile apparet. vel vt nullos ꝓsus vel non tales habeat defensores per quos possit scisma cõiungere: nõ deformiat seueritas disciplinę. ¶ Ad hoc nota q̃ cõtra xpianos qui ad ritum trãsierunt vel redierunt iudeorũ. etiam si bu instnõi redaires dum erant infantes. s. minores septẽnio: vel motus metu: non tamẽ absolute vel pcise coacti fuerũt baptisati. procedendum est tanq̃ cõtra hereticos si fuerint de hoc cõfessi. aut ꝓ xpianos seu iudeos cõuicti. Et ita procedendum est cõtra fautores receptores ⁊ defensores iudeorum. sicut cõtra fautores hereticorũ ⁊ defensores. li. 6°. eo. cõtra. ⁊ sic aperte dicit tales puniendos vt hereticos. ergo corũ bona non deuoluunt ad filios. vt li° 6°. e. cum fm. Et sic per hoc c. cõtra corrigit fm Jo. an. illud. i. q. 4. iudei. vbi dicitur q̃ bona iudeorũ deuoluunt ad filios catholicos. nec oportet q̃ lex noua corrigens precedentem de illa faciat mentiõem. li° 6° de constit. c. 1.

¶ Sed nũquid liceret secrete paruulos iudeorũ vel aliorũ infidelium baptizare.

¶ Rndeo. credit R. cõ. q̃ sic. si ipi parui essent in articulo mortis. alias non. non tamẽ rebaptizarent. si postea adulti ad fidem cõuertant. tamẽ ne deuorandi in pis. i. iudeis relinquant. tũc patrini talium laborare debent: q̃ in fide ⁊ moribus instruant. ¶ Circa 3m nota q̃ cõmunio cum aliqua persona fidelib° interdicit duplicitẽr. Uno modo in penam eius cui ꝓmunio subtrahit. Alio modo ad cautelam eius cui interdicit ne cõmunicet. ⁊ vtraq̃ causa elici pot ex verbis a pli. i. Cori. 5. Primo mõ non interdicit eccla fidelibus ꝓmuniõem infidelium qui nullo mõ fidem receperũt. sed paganorũ vel iudeorũ: quia non habet de eis iudicare iudicio spiuali: sed temporali in cãu. vt cum inter xpianos morantes aliquam culpam cõmiserunt. ⁊ per fideles tẽporalit punium. sed hoc modo. sin penam interdicit eccla ꝓmunionẽ illorũ infidelium qui deuauerũt a fide recepta. s. eos excõicando. Etiam vero ad cautelam distinguẽdum est q̃ firmi in fide non sunt. ꝓhibendi ꝓmunicare cum infidelibus: qui fidem non receperunt: ⁊ maxime si necessitas cogat. Simplices vo ⁊ infirmi in fide quorũ subuersio posset ꝓbabiliter timeri. sunt a ꝓmuniõe infidelium ꝓhibendi: ⁊ maxime ne magnã familiaritatem habeant cum eis. neq̃ sine necessitate ꝓmunicẽt cum ipis. ¶ Circa 4m sciẽdum q̃ nullo modo ꝓmitti debet q̃ infideles de nouo instituant. dñi. vel plati. vel officiales in per fideles. hoc enim cederet in periculum fidei: quia dñi de facili possunt subditos peruertẽ: nisi sint magne virtutis. Cederet etiam in fidei cõtemptum dum scilz iplinfideles nolent defectus fidelium. Cederet etiam in scandalũ ⁊ detrimẽtum fidelium. dũ. s. infideles eis sibi tali ptextu nimis essent infesti. extra eo. cum sit. ⁊. 54. dis. nulla. vnde ⁊ Aplus i. Cori. 6°. ꝓhibuit ne fideles i iudicio cõtenderent coram iudice infideli. potest tamẽ domin° redditus suos vendere in oro reputato custode xpiano a quo ipse recipiat ita q̃ per hoc xpiani non gratientur a iudeo. Si vero loquimur hic de dñio vel platione existente ante dissentiõem infidelium ⁊ fidelium. illud dñium

vel prædatio non tollet per talem distinctionem fm se cõsideratam, quia communum ⁊ plantio introducta sunt a iure humano. Illa vero distinctio est ex iure diuino. Ius autē diuinū quod est ex gratia: non tollit ius humanū: quod est ex ratione naturali. Et ideo illa distinctio nõ tollit communū pertinens infidelium super fideles. ¶ Sed potest etiam dici q̃ communū ⁊ plantio introducta fuit ex iure diuino, quia seruitus que non est sine communio introducta est fm Hostie. ex iure diuino. dis. 35. sexto. Cõsuetudo ex iure gen. dis. i. iuri gentium. Et approbata ex iure canonico. 12. q. 2. si quos ex seruis.

Posset tamen ius talis dñij vel prædationis iuste tolli per ecclie sententiam: vel ordinatione ancillatem ei habentis, quia infideles merito sue infidelitatis merentur amittere potestatem super fideles. sed hoc ecclia quãdoq̃ facit. vt patebit. 1. ex seruis indeorū. quãdoq̃ non facit propter scãdalum vitandum. sic ⁊ Dñs Matth. 17. ostendit q̃ excusari poterant a tributo, quia liberi sunt filij. mandauit tamē solui tributum ad vitãdū scandalum. Et Apls loquens ex oñis infidelibus. 1. Thim. 6. cum dixisset. Serui oñes suos bonorent. subdit: ne nomen oñi: ⁊ doctrina blasphemet. ¶ Circa 5m sciendum: q̃ humanū regimen a diuino regimine euituatur: ⁊ ipm imitari debet cum autem pmittit aliqua mala fieri in vniuerso: que pbibere posset: ne sublatis illis maiora bona tollerent: vel peiora mala sequerent. Sic etiam ⁊ in regimine humano: illi qui possent aliqua pbiberet: tolerant. ne aliqua bona impediantur. vel ne maiora mala sequantur. Sicut dicit Augustl. li° de ordine. Auferre meretrices de mundo: ⁊ turbasti omnia prelibidine. Sic igit' Iz infideles in suis ritibus peccent: tamen tolerari possunt: vel ppter aliquod bonuz quod pueniet ex eis: vel ppter aliqd od malū vitandum. Et hoc autem q̃ iudei obseruant suos ritus: in quibus olim figurabatur fidei veritas: pueniet hoc bonum q̃. s. habemus ab eis nostre fidei testimonium. Et ideo in suis ritibus tolerantur. Aliorū vero infidelium ritus: qui nihil veritatis vel vtilitatis habent: non sunt tolerandi: nisi forte ppter vitãdū aliud scandalum: vel malum: vel diffidiū qõ ex hoc pueniret possit: vel impedimentū salutis eorū: qui sic tolerant: paulatiz cõuertunt ad fidem.

¶ De iudeis ⁊ sarracenis. ti. 57.

Deinde cõsiderãdum est de iudeis ⁊ sarracenis. Et pmo q̃ dicunt iudei ⁊ sarraceni. 2° quomõ se debent habere ad eos xpiani. vbi plura que dicta sunt in titulo pcedenti in generali: explicant magis in speciali. 3° de pena transgressiõis. 4° quid iuris de seruis eorū si fuit vel volunt fieri xpiani. ¶ Circa pmum nota: q̃ iudei dicunt' qui legem Moysi tenent ad lrā: se circũcidendo: ⁊ alia legalia faciendo: dicti iudei a tribu vigni ori. scilz Iude patriarche. ¶ Sarraceni vero dicunt': qui nec nouum: nec vetus testamẽtum recipiunt. qui cum vocari deberent agareni. quia nati sunt de Agar ancilla Abrahe. se a Sara vxore eius ⁊ libera nominant sarracenos. Sunt tamen quidam inter eos. s. samaritani: a Samaria ciuitate dicti. q̃ quoq̃ libros Moysi receperũt: sed nõ ꝓbetas.

¶ Circa 2m nota: q̃ xpiani aliquo modo non debent cum iudeis ꝓmedẽ: nec habitaꝫ nec eos ad sua ꝓuiuia recipe. 28. q. 1. nullꝰ. ⁊. c. oẽs. Cum sarracenis vero possunt ꝓmedere ii. q. 7. ad mensam. Ratio huius diuersitatis est. quia iudei fidem nostram magis impugnant per scripturarũ abusum ⁊ ciborũ nostrorũ cõtemptum. Nudaz tamen vt Laurl. Io. ⁊ multi sequaces eorū dicunt indistincte. ⁊ melꝰ Fz Ray ⁊ Hostie. q̃ nec cum sarracenis debent xpiani facere pdicta. quia ⁊ ipi bodie in dayzãt. scilz se circũcidendo: ⁊ quosdaz cibos discernendo. vnde eadem est causa prohibitõis vtrobiq̃. Excipit' tamẽ casus in quo licet vti cibis appositi a paganis. temporib' tamen seruans ab ecclesia statutus. vt cum ad predicandum Christi fidem ad eos accederent christiani. contra eo. q̃ sit. Et sic intelligit' illud 11. q. 3. ad mensam. dummõ dictum non esset eis q̃ illud esset imolatum idolis. quia tunc vt dicit Augustl. Sanctus esset fame mori q̃ idolatico cibo vesci.

32.q.4. sicut. quod est intelligēdum si vescerēt ad veneratiōem idoli. als in fi ma necessitate famis posset eo vesci. scilz protestando: q̃ non comederet ad veneratiōem idoli, quia necessitas non habet legem. ꝛc cōsecra. dis. 5. sicut. ¶ Item christiani nō debent: cum sint infirmi in deos vocare: nec ab eis medicinam recipere: nec se cum eis i eisdem balneis balneari. 28. q. i. nullus eorum. ¶ Item iudei non debent permitti novas synagogas erigere: sed antiquas. non tamē latiores: vel altiores: vel preciosiores solito reficere. ⁊ suos ritus: ⁊ solennitates seruare. extra eo. iudei. ⁊. c. cōsulunt. ¶ Item in sabbatis non debent ad iudicia trahi: nec alios trahē. nec sepulchra eorū effodi obtentu alicuius premij. C. eo. die sabbato. ⁊ extra eo. c. sicut iudei. nec debent in suis festis perturbari. vt dicitur ibidem. ¶ Item non sunt permittendi in triduo ante pascha: ⁊ maxime in die veneris sancti hostia vel fenestras apertas habere: in publicum pdire. extr̄ eo. quia. Eo q̃ nōnulli ex eis die illo solent christianis illudere. extra eo. in nōnullis. Sic etiam ⁊ alias abhominationes ⁊ abusus pbibentur facere. extr̄ eo. ⁊ si iudeos. ¶ Item cogi debent in omni christiano q̃ quinta omi tempore tale signum vel habitum referre: quo distinguant ab alijs manifeste. extra eo. in nōnullis. ¶ Item iudei cogi debent decimas solvere prediales. extra. de decimis. ꝛc terris. ¶ Item cogi debent testes christianos cōtra se recipere. extra ꝛc testib⁹. c. iudei. Iudei vero ꝓtra christianos testificari non possunt. vt dicit ibidem in glo. ⁊. 2. q. 7. si hereticus. Nec reges: nec principes debent privilegia cōcedere: vel concessa seruare: vel seruari permittere iudeis: vel sarracenis: q̃ per christianos cōuinci non possint. extra lt⁹ 7⁹. ꝛc testib⁹. cum iudei. ¶ Item christiani non debent iudeos gravare. extra eo. sic. nisi forte circa pensionū exactiones in principio locatiōis: non postea. vt sic cogant convertī. 23. q. 6. iam vero. ¶ Item nullus iudeo: vel pagano potest aliquid in testamento relinquere quod si fecerit: etiam post mortem: iudicabitur anathema. idest anathematizatur. extra eo. ꝛc hereti. si quis episcop⁹ ⁊. 24. q. 2. sane. Dicit tamen Hostien. q̃ vniuersitati iudeorum legari non potest. C. eo. l. i. sed singulis forte sic. laico sed clerico non licet. etiam si iudeus sit frater eius. Eos tamen pascere licet. Rod. vero credit q̃ sive clericus sive laicus vaccet iudeis: sive legaret eis maxime cōsanguineis: ut eorum succurrēt arte necessitati: puniri non deberet. ¶ Item si iudei: vel sarracenī veniant ad fidem nullatenus a possessiōibus suis excludantur: ⁊ habeant partem hereditatis. sive Et hoc est verum preter seruos: qui precesserunt eos in fide: quos non recuperabunt. C. ꝛc episco. ꝛc nobis. ⁊ extra eo. iudei. i. cum tamen iudei sint seruiunt. non possideant eas vt ppias: sed vt peculiaz: vnde possint illis pauari per omnes suos: nisi cum conuertuntur ad fidem. quia tunc non debent in fidei fauorem: nisi eas habeant per vsuram. In quo cāu restituere debent eas: vel pretium earum si comparate fuerint de vsura illis vel heredibus eorum: a quibus eas habuerunt si sciantur: als poterunt sicut conuersis tanquā pauperibus per episcopū assignari fm Rod. ⁊ Hern. super ca⁹ iudei. z. ¶ Item lz omnium rarum res iudeorum cum sint serui possint accipere. vt dictum est. non tamen debent eis necessaria subsidia vite subtrahere. nec exactiōibus vlr̄ suorū pdecessorum cōsuetudinem pregrauare. si tamen ipsi indet nihil preter vsuras haberent. accepta ab eis ex causa lucratiua: sive ex causa lucri captandi. puta pr̄ ex actiōem: conatiōem: ⁊ punitiōem licite retinere non possunt. sed illis quib⁹ ipsi iudei restituere tenebantur: si inuenirentur restitui. als in pios vsus erogari deberent. habita vero ab ipsis iudeis: nihil preter vsuras habentibus. habita inquam ex causa non lucratiua: sive causa damni vitandi: vt propter venditionem vel locatiōem possint licite retineri: dūmodo non accipiatur res ipa vsuraria eadem numero. ¶ Et idem videndum est ꝛc receptis a christianis: nihil preter vsuras: vel furta: vel rapinas habentibus. ¶ Item non permittitur iudeis: vel sarracenis in comibus suis habere mancipia christiana. extra eo. iudei. z⁹. ¶ Item christiani pro nulla

mercede exponant se seruitio iudeorum quod intelligit in omnibus iudeorum. Et si nolunt ab eis discedere sunt excōmunicādi. vt in.c.iudei. Et si iudei nolunt eos omittere: prohibentur christianis cōmercium cum eis. extra eo. ⁊ si iudeos possunt tamen colere prædia. extē eo. multorū. ¶ Item ecclesia neutros admittit ad actus legitimos. 2.q.7. alieni. Sic igit' iudicat in pluribus iudeos ecclesia: iz sint infideles. Hec tamen fiunt contra illud d.i. Cor.6° Quid mihi de his qui foris sunt iudicare. quia hoc intelligitur de pena spirituali directe. sic enim directe eos non iudicat scilicet eis penam spiualem infligendo. vel regulas religionis imponēdo. sed infligit eis penam temporalem. scilz corporalez vel pecuniariam. vel etiam spiualem indirecte scilz christianos ab eorum omuniōe removendo. hec Alex. angli. in 2°. ¶ Itez iudei possunt agere ⁊ cōuenire apud iudices christianos. sed non apud sentores eorum arbitrarū possunt digere in dictum: cuius sentēnez ordinarius exequatur. C. coō. iudei romano more. ¶ Item principes catholici non debent in terris suis permittere sarracenos alta voce aliqua verba dicere in honorez Machometi. nec aliquem sarracenuz vt seruum venerari. libro 7°. de iudeis. cedit.

Circa 2ᵐ sciendum q̄ trāsgressores omniū predictarū constitutionū in hoc titulo positarū puniunt' hoc modo Si clerici sint ⁊ admoniti canonice satisfacere nolint: officio ⁊ beneficio sunt priuandi. Si vero sunt laici christiani: siue principes exequi nolentes. siue alij impedientes: debent si admoniti non satisfecerint excōmunicari. Si vero sunt iudei vel sarracenii: tanquam christiani sunt ab eorū cōsortio: cōmertio: ⁊ cōmuniōe sub pena excōicationis si expedierit removendi: donec nutrices ⁊ seruientes christianas dimiserint: ⁊ restituerit omia bona sua illis qui de ritu suo fidem christianā dereliquerunt. ⁊ donec etiam in vsus pauperū christianorū fm̄ prudentiam episcopi diocesis. converta quicqd a christianis adepti fuerint occasione officij sui p̄ christianos suscepti. Et hoc intellige de iudeis ⁊ paganis. ¶ Statuit etiam ecclesia illos iudeos publice cedendos. qui subuertere attemptauerit ex infidelibus baptizatos. ⁊ similes penas pecuniarias fm̄ qualitatem delicti. moderatione tamen habita in verberibus q̄ eius statutum in vindictam sanguinis transire minime videat'. talis enim pena indistincte debet relinqui iudici seculari.

¶ Probantur omnes iste pene. 28.q.i. sepe. ⁊ ca° nullus. ⁊ extra codē. sicut. ⁊ ca° ⁊ si iudeos. ⁊ ca° cum sit. ⁊ extra de raptor. in archiepatu. ⁊ 17.q.4. constituit. ¶ Item christiani prohibiti sunt deferre sarracenis arma. ferrum. ⁊ lignamina. Et contrarium facientes ipso facto sunt excōmunicati. extra eodem ita quozūdam. ⁊ ca° ad liberandam. ¶ Et idem est de illis qui eis galeas vel naues vendunt. aut in nauibus eorum piratis curam gubernationis exercent. vel quibusdam alijs machinis impendunt eis aliquod consilium vel auxilium in vispendium terre sancte. vt in ca° ad liberandā. ¶ De hoc etiam vide infra libro 7° de cōsu. ecclesiast. c. siue titulo 2° cano. 25. ¶ Alie vero merces non sunt prohibite tempore treuge. est eo. significanit..

Circa quartū sciendum q̄ seruus iudei aut est vernaculus idest de ancilla ppria natus. aut emptitius. Si vernaculus si sit vel velit fieri xpianus statim efficit' liber nullo pecio dato. C. de episco. ⁊ cleri. ro nobis. ar. dis. 54. fraternitatem. Si vero est emptitius. aut erat xpianus quādo fuit emptus. aut pagānus. Si xpianu: ex indulgencie liber efficit: nullo pecio dato. dis. 54. mancipia. Similit' etiam seruu heretico: impune possunt ⁊ dños relinquere ⁊ ad ecclesiam confugere. C. de hereti. ⁊ mani. manicheos. Si autē erat paganus. aut fuit emptus cā seruitij. ⁊ tūc si vult fieri christian' efficit liber sine pecio. dis. 54. fraternitatē. aut cā mercimonij. ⁊ ita si infra tres mēses eū nō exposuerit venale. postea si velit fieri xpian' sine pecio liberabit'. q2 p̄tumit' q̄ emerit p̄ seruitio. si aūt eū exposuit infra tres menses ⁊ ipse vult fieri xpian' infra spaciū illud vel post. dum m̄ p dim nō fecerit q̄ min' cum vendiderit infra spaciū illud

liberabit reddito pecio. iz. solio. vi. 64 fraternitatez. ⁊ extra eo. c. i. ⁊ .z. ⁊ vltimo. Et hoc intelligendum nisi cum nolentem eum dicere se velle fieri christianum circumcideret: vel ci alterius secte signum imprimeret. tunc enim p iniuria corporis ppti sine precio liberabit. oit. § ¶. nulla. Quod autem dictum est de seruis indeorum idem dicendum est p omnia fm Lauren. Jo. ⁊ multos alios de seruis sarracenorum. Hugo vero dixit de vernaculis indeorum q̃ etiam si fiant christiani: omnino paganis seruire tenent. Et sic paganus potest esse omnino xpianus: sed non fieri: vt etiam. s. dictum est in titulo p̃cedenti. Secus est de vernaculis indeorum ꝓter perfidiam ⁊ magis suspectam cohabitationem illorum. primum magis placet fm Ray. ⁊ Alex. in z°. quia bodie eadem suspitio: ⁊ idem periculum est de vtrisq̃. vt etiam. s. dictum est. ¶ Sed cuius monete erunt illi. iz. solidi supdicti. Pndeo dicunt quidam: quibus videtur consentire Hoff. q̃ solidus ibi accipitur p aureo. mih. de pe. tenc. litig. § finali. ¶ Alij dicit. quibus assentit Ray. q̃ erunt illius monete: que habetur ibi in vsu. ff. de lega. z°. l. nummis. ¶ Sed nūquid ille sic redemptus fiet redimentis seruus. ¶ Pndeo q̃ non. sed reddet ei pecuniam: ⁊ erit liber. ar. instit. de noxa. actl § comin°. Et si non potest ei reddere hostiatim querat. vel ipsi redimenti aliquāto tempore ad arbitrium boni viri seruiat. ar. 26. q. i. de raptoribus. ¶ Si tamen ab aliquo ex pietate redimatur: animo non repetendi: nec p̃cium reddetur: nec p precio seruietur. quia quod ex pietate datur: p libet ius ne repetat. quod semper presumitur: nisi cōtrarium ꝓtestetur. ff. de religi. ⁊ sumpt. fune. l. ⁊ si quis. §. sed interdum. ¶ Quid si plures concurrant ad redimēdum. ¶ Respōdet Hoffre. ⁊ Hostiei. q̃ ep. seop° loci eligat magis idoneum. ar. ff. de acti. l. si plures. Vel si sint pares: episcopus gratificet cui velit. ar. extra de iurepatro. cum adnocatus.

¶ Sed nūquid xpianus potest emere indeum: vel paganum. Pndeo q̃ sic. extra eo. ⁊ si indeus. sed indeum secum in familia non habebit. 23. q. i. sepe. ⁊ c. nullus. Et si ille velit fieri xpianus: non potest prohiberi. 19. q. z. due. ⁊ extra. de renūcio. nisi cum pdez. § sed dices. baptisatus tamē remanebit seruus oīn. iz. q. z. ecclesiarum seruos.

¶ De hereticis. ti. 58.

Postea cōsiderandum est de hereticis. Et primo quis: ⁊ quot modis dicitur hereticus. z° qua pena feriant hereticos. 3° qua pena feriantur fautores eorum. 4° qua pena feriant omnino negligentes extirpare hereses. 5° qualiter ab heresi rediens recipiat. 6° qs relapsus censetur. ¶ 7° qui notarij. ⁊ q testes in officium inquisitionis admittantur. 8° quāta ⁊ qualis potestas inquisitoribus oat. ¶ Circa primum sciendum q̃ nomen heresis grece: sonat electionem latine. Loquimur autem nunc de heresi: fm q̃ est circa ea que sunt fidei. Electio enim est eorum que sunt ad finem: p̃ supposito fine. Et ideo recte dicitur heresis species infidelitatis: pertinens ad eos qui Christi fidem pfitentur: sed eius doctrinam puertunt. Vi enim Christo tanq̃ fini assentiunt. sed in eligendo ea de quibus Christo assentiunt: defiunt. quia non eligunt ea q̃ vere sunt a Christo tradita: sed ea que suggerit sibi mens ꝓpria. ¶ Inuenit autem hereticus via multiplicat. Dicit enim hereticus errās in fide. vnde August. dicit q̃ hereticus est qui falsam opinionem de fide. vel gignit vel hereticorum sequitur. Arrius: Sabellius: ⁊ Macedonius. vel sequit. vt qui heresiarcha imitat. vt arriani. sabelliani. ⁊ macedoniani. z4. q. z. hereticus. ⁊ ea° quidam. Dicit autem hereticus: vt dicit Hierony. qui scripturam aliter intelligit q̃ spūs sanct° a quo scripta est effugiat. Iz ab ecclesia non recesserit. z4. q. z. heresis. Hoc autem facit qui ex positione sacre scripture ad p̃ retorquet. quod cōtrariat ei quod reuelauit spūs sanctus. vnde Ezech. iz. dicitur de falsis ꝓphetis. q̃ pseuerauerūt cōfirmare sermonem. scilz per falsas expositōes scripture. Dicit etiam hereticus qui a sacramētis ecclie ⁊ ꝓmunitōe fidelium est diuisus. 4. q. i. q̃ autē di. vt ercōicatus. Dicitur etiam hereticus qui est

sacramēto⁹ puerīor. ut simoniac⁹ q uen dit vl emit bona spiritualia vel ecclesie sacramēta. vt. i. q. 1. pbyter. 7. e. q. 3. pue nit. Item dubius in fide. ecc̄ eo. c. i. vnō in leui articulo veritatis a fide censetur heretic⁹. C. e. l. 2. Itē q conat̄ auferre ec clesie Romāe priuilegia a xpo sibi tradi ti dis. 22. c. i. Ois pdictos. 6. modos po nit gos. 7 Hosti. Addit aut pdict Hosti. q̄ large potest dici heretic⁹ omis qui non tenet articulos fidei. Et sic iudei 7 gentiles sunt heretici. 7 hoc modo non omis hereticus est excōicatus. Item oi ēt hereticus qui ꝓmunionē ecclesie catholice non recipit. in auc̄. de priuil. vtl. here. mu. non p̄. post principiū. coll. 8. ¶ Item qui transgredit pcepta sedis ap stolice. dis. 19. nulli. Item qui non recipit ca. dis. 20. de libellis. Sed stricte dicit he reticus: qui alit sentit de articulis fidei q̄ ecclia Romana. 24. q. 1. hec ē fides. Item non est credēdum nec sentiendum de sacramētis ecclie aliter q̄ tenet eccla Romana. Ici cuiz qui faciunt hoc si sit notoriū 7 omēs alij lz ab initio occulti. ex quo singuli cpi per suas voces⁹. cum cōsilio clericorū vel cpi clerici sede vacā te. cum cōsilio si oportuerit vicinor ēpo rum eos indicauerint hereticos: sint ana thematis ppetuo vinculo innodati. ecc̄ eo. ad abolēdam. nisi. 1. hec. Hosti. Nu merant autem. 24. q. 3. qdam vsq̄ ad finem questiōis sectę hereticor. 78. qua tū. 9. vlimas non nomiat auctor spāli nomie. sunt autem omēs heresis hodie damnate. extra eo. ad abolēdam. Est autem pseutis intentiōis cōsiderare de hereticis fm pmum modū dicendi he reticum: fm quem etiam modū dicit he reticus: qui de articulis fidei vel sacramē tis ecclie sentit aliter q̄ Romana ecclia. ¶ Sciēdum autē: q̄ sicut dicit Augus. 7 habet. 24. q. 3. dicit aplus. Si qdam sniam suam lz puersam nulla pertinaci animositate defendant. querāt autē cau ta sollicitudine veritatem: parati corrigi cum inuenerint: non sunt inter hereti cos cōputandi. quia. s. nō habent electi onē cōtrariaz doctrine ecclie. Si quis autem determinatōi vlis ecclie pinacit resisterit: hereticus censeret. cuius qdez auctoritas principaliter in papa residet. 24. q. 1. quotiens. 7. c. hec est fides. Ex bis patet q̄ non quicq̄ deuiat a fide sed qui pinaciter deuiat. ppie dicit he reticus. ¶ Vtūquid heresis ad omia cre dibilia se extendit. Ponit Alex. an. 24. 2. c. de heresi. ar. 7. c. q̄ heres ad tria ge nera credibilium extendit per oppositio nem ad fidem: tam fz quādā analogiā Nam ratio fidei pmo 7 principaliter est circa articulos fidei. 7 per oppositiz he resis. ¶ 2° fides extendit ad illa que do cet sacra scriptura. cira mores. vt q̄ for nicatio est peccatum mortale: 7 per oppositum heresis. ¶ 3° fides extenditur ad historias in biblia cōtentas. 7 per oppo situm heresis. qui enim assereret aliquā historiam biblie esse falsam: 7 hoc pertinaciter: hereticus censeret. pma credibi lia pus creditur: 7 postea intelliguntur. 2ª simul intelliguntur 7 creduntur. 3ª credū tur 7 nunq̄ intelliguntur. ¶ Sed nūqd excusat aliquis ab errore si teneat opinionē magistri quem audit. Pondero in bis q̄ nō pertinet ad fidem vel mores: potest aliquis sine periculo sequi hanc opinionem: vel illam. In bis vero que pertinent ad fidem vel bonos mores: nul lus excusat si sequat opionem erronea m alicuius. In dubiis enim non debz quis de facili assentire. sed vt dicit Au gusti. li° 3° de doctrina xpiana debet cō sulere regulam fidei: quam de locis pla nioribus sacre scripture 7 auctoritate ec clesie percepit. qui ergo assenit opinioni alicuius manifeste ꝓtrarie sacre scriptu re. vel etiam publice doctrine ecclesie. ex cusari non potest ab errore. Et hic no ta q̄ fm Alex. an. vbi. s. ar. i. questiūcu la. 2. c. tria cōcurrunt ad perfectam ra tiōem heresis. s. falsa credulitas in ratio nali. peruersa volūtas in cōcupiscibili. 7 vesensiōis siue impugnatiōis pertina citas ex parte irascibilis. fm pmum ac tendit illud Hiero. scilz qui scripturam 2c. vt. s. fm pmum 7 2° attendit de scrip tio Augusti. li° de vtilitate credendi. s. q̄ hereticus est qui alicuius temporalis cōmodi 7 maxime glorie principatusq̄ gratia falsas opiniones: vel nouas gi gnit: vel sequit. Et tangit hic Augusti. il lud quod frequēter accidit. cum dicit. Qui alicuius 2c. Scōm vero 3° suppo sitis p̄ 7 2° attendit dupliciter q̄ potest in glo. super illud. i. Cori. 11. Audio iter vos

scissuras esse: qui in quit in ecclia xi pa na sua cogmata defensare psistunt heretici sunt.

Equit videre de 2° l. qua pna heretici feriant. Circa qd nota q puniunt vitandos: et cōtatio ne: et positio eorū ablationē: a militari p secutione. Puniunt qdem vitandos. Sir qd nō fm Alex. an. 2. t. 2. c. de heresi. ar. 10. o. q multiplex est ꝑmunio. a silr multiplex est ꝑmunitis: puatio. Est. n. ꝑmunio spūalis. l. que est in cōsensu vero ve interpatmo. Et hoc mō non est cum hereticis cōmunicandū. sic intelligit illud 2. Cori. 6. Exite de medio eorū. glo. spūaliter. l. vt eorū scelera increpetis. ¶ 2° est ꝑmunio in sacramentis. Et hoc mō etiaz non est ꝑmunicandū cum hereticis notanis: siue nominatis. qui etiaz iz nō sint notati siue nominati. q̄tum tamen est de se puināt effectu ꝑmunitis sacramentorū quia ipo iure sunt excōicati: siue sint occulti: siue manifesti. extra de heret. excōicamus. ¶ 3° est ꝑmunio in cibo: potu. a huiusmōi. Et hoc etiam mō nō est ꝑmunicādum cum illis hereticis: qui precisi sunt ab ecclia nominatim. ¶ 4° est ꝑmunio corpalis. vt cohabitatio in eadem ciuitate. Et talis ꝑmunio non vitabat in pncipio ꝓter multitudinē hereticorū. a etiā adhuc aliquibi non vitat. si autē ab aliquib⁹ timeret de lapsu: tutius est nō habitare cum eis. Et fm hanc distinctionē solui possunt sicq obuciant. ¶ Sed obijcit illud Matth. 13. Ne forte colligentes zizania eradicetis simul. a triticum: sinite vtraq crescere vsq ad messem. Zizania sūt heretici. tritici fideles. messis finis seculi. q̄ heretici sunt tolerandi inter fideles: a non sunt ab eis separādi vt vitandi vsq ad finem seculi. Vndeo. illud dictum pōt intelligi de hereticis occultis quorū heresis deprehēdi non potest. tales enim a si excōicent excōicatione gentaliu non tamē excōicatione pionali. nec exterminant gladio materiali. nisi cum multitudine infidelium manifestorū inueniant. Vel intelligi potest de catholicis malis. Unde Rabanus habens oiscretionis exemplum equanimit tolerare debet malos ꝓter bonos. ¶ 2° autem est q messis dicit illud tempus quo heretici manifeste corruptui aliorū. sunt abiciendi cuāgelica falce. fm hoc intelligitur pmissio pro tempore illo: quo nō discernit plene an sit hereticus. cum autem innotuerit plene ecclie corruptio sua est pionaliter pōdendus. vnde Augustin⁹ de vera religi. dicit sententialiter q in ecclesia tandiu sustinet error alicuius de nec aut accusatiōem inueniat. aut opinionē pranam pertinaciter defendat. Cum autem dicitur. 1. Cori. 12. Necesse est heresis esse. ibi dicitur. necesse est illud qd est vtile per accidens: sine pter intentionem hereticorū. Ad hoc vt ab his qui se exercent in diuina scriptura: pugnicacam discutiendi exercitat: a magis fidei veritas declarat. a hoc habet ex glo. ibidem. vnde a fm q habetur ex glo. super illud Isa. 7. Hec dicit dominus deus ꝛc. semper fuiz vsq ad finem seculi erunt aliqui heresis: vel malitie hominū ad exercendum fidelium patientiaz a sapiēnam. ¶ Puniunt etiam heretici excōicatione. quia omnis hereticus: siue occultus siue manifestus est ipo iure excōicatione maiori excōicatus. extra eo. ad abolēdam. ¶ Item depositōe. quia indistincte sine sit clericus: siue laycus: papa vel Imperator: vel quilibz inferior deponi debet ab omni dignitate. dist. 40. si papa. a. 24. q. i. qui contra pacem. a extra eo. ad abolēdam. Damnati vero pscribus secularibus potestatibus: aut eorū bannis relinquant aliadiuersione debita puniendi. Clericus pius a suis ordinibus degradat nisi prius post deprehensiōem erroris sponte ac canonice recurrerit ad fidei vnitatem. extra eo. ad abolendam. a. c. excōicamus. 1. a. ca° excōicamus. 2°. Degradatiōem autem in tali casu sine p̄sbyteri siue alterius in sacris cōstituti facere poterit solus ep̄us ꝓprius cōuocatis abbatibus aliisq pcliis a religiosis personis: ac interuiis sine diocesis de quibus videbitur expedire. li. 6° eo. ca°. i. Et fm Io. an. per hoc q dicitur solus: non excludit capitulum suum. 18. q. 2. nullam. Degradatione autem celebrata: dicit episcopus potestati: q in suum forum recipiat degradatum. a sic intelligitur sibi tradito eo tamen debet efficaciter ecclesia rogare vt citra mortem puniat. extra. c. de per. signi. nouimus. Sunt autē hoc end

fm leges puniendi vltimo supplicio .L. 10.arriani.de cōsuetudine tamē eramanis
¶ Sed quō apbendet error. R° dicunt aliqui q̄ error apprehendit aliquādo per facti euidētiam.aliquādo per cōfessiōem in iure factā.aliquādo p.pbatiōem testium vel instrumētorū.Dixerunt ꝗ aliqui q̄ pdicta exceptio.s.nisi cōtinuo.intelligitur de apprehensiōe erroris fm omnos primos modos.Aliqui autē dixerūt q̄ etiā fm 3° modū.Sed quia fm Rod. cōsuetudo aliter se habet quē est optima legū interpres:credit ipe Rod. sine pūdicio q̄ loquit' ānā de apprehensiōe erroris in facto.s.cum inuenit' pdicans vel vocens errorem:tam faciens renerētiam fm rituā latium.quo mō dicit' furtum apprehensum cum fur apprehendit' in furando: vel cui furto antecēs se recipiat ad locum destinatum.vnde post talem apprehensiōem licet sic apprehēdo ad vnitatem fidei reuerti cōtinuo.i.antecēs conuertat ad actū cōtrarium.vel sicut aliqui volunt.i aliendi de cōsuetudine seruat cōtinuo.i.pma die qua eramanat' causa illa.ita etiam q̄ hoc faciat sponte.i. non metu ꝓbationū: vel cruciatui.i canonice.ita q̄ par at° fit bereticum abiurare:i ad mandatum ecclie penitere Siqui autē de pdictis postēs fuerint apprehensi redire noluerint ad agēdum cōdignā penitētiam sunt in ppetuo carcere detrudendi.extra eo.excōicamus.x.§.siqui
¶ Item puniunt' rex ablatiōe.quia omnia bona eorū cōfiscari debent ecclesie cui seruiebant.si clerici erant:i idē est si erāt layci ecclie tēporalis subiecti. aliorū vero laycorū bona ꝓpriciplibus.s.extra eo.excōicamus.z.i dist.8.quo iure. Sunt autem bona hereticorū ipo iure cōfiscata sed nō debent apprehendi per oīm secularem:nisi pūs fuerit denūciatum super crimine per ecclia situm iudicem q̄ hoc posit. h° 6°.e. cum fm.Sunt autem cōfiscata a tempore criminis cōmissi.C.eo.l.4. etiam si habeat filios catholicos fm Jo.an. quia nec textus distinguit. Non tamen ꝓter heresim virorū coniux vxorū catholicarū cōfiscari debent.nisi ipe forte cōtra fuisset cui alias:quos tales tunc esse sciebant.h° 6°.e. decreuit. ¶ Item vasalli sunt ipo iure absolui a fidelitate in omni pacto vallato quacūq̄ firmitate:quo hereticis tenebātur.extra eo.c.fina. ¶ Item militari persecutiōe.quia si aliter fieri non potest manu militari omia bona debent eis auferri.q̄ nullo iure possunt ab eis possideri. dist. 8.quo iure.i.23.q.7. ca°.1.2.3. ¶ Sed nūquid catholici possunt hereticos auctoritate ꝓpria spoliare. videt' q̄ sic. videtur enim ecclesia eis dare generalē auctoritatem ipos exterminādi. Cōcedit etiam exterminātibus idem priuilegiū q̄ cuntis in terre sancte subsidiū est cōcessum.23.q 8.scire vos. i.c.hortatu. i.c.oī tunore. i extra eo.excōicamus.i.§.catholici. Tamē satis videt' mihi q̄ semp fiat de dicto principis: vel ecclie ne ab alis ex cupiditate vel vltione potius q̄ ex iustitia vel obedientia videant' pugnare.23.q.1. quid culpat'. ¶ Quid si cōuertant' postea ad fidem:nūquid eis ablata restituent'. R° q̄ nō:nisi ex grā.extra eo. vergent. in fine.
¶ Quid si heretici habeant filios vel alios cōsanguineos orthodoxos.nūquid illi bona sua debent habere. videt' q̄ sic. quia hoc dicunt leges.C.eo.manichaeos. i.l.ꝓnouimus.i in aut.ibi signata.idē in nestorianis.Sed cōtrariū videt'. quia Innocē.arguens a minori de crimine lese maiestatis terrenae.ad crimen lese maiestatis diuine cōstituit etiam filios orthodoxos a paternis bonis penitus excludēdos extra eo. vergentis. in fine. Quod videt' intelligēdum fm Ray.cum pater publice predicat contra fidem. vel publice profitet' vel defendit errorem.vel coram prelato suo est cōuictus:vel cōfessus: vel sententialiter cōdemnatus de heresi extra de verbo.signi.super qbusdam. Sed circa hoc distinguit Laur.i.Jo.q̄ illud.c. vergentis corrig.t leges illas.quod etiam videtur sensisse Ray.i Innocē. super.c. excōicamus.ar.ff.de legi.i cōsit.non est nouum.i extra de ꝓgna.spiri.c.i.Hoff. autē dicit q̄ decretalis ꝓualet legibus in terris ecclesie Romane tēporal.ter subiectis. vt in principio decretalium manifeste. Leges vero prevalent in alis terris:cum contineant equitatem.decretalis autem rigorem.equitas.n pferenda est rigori iuri stricto.C.de iudi.l.placuit.i.ff.eo.l. cum. Leges autem puniunt filios eorum qui commiserunt crimen lese maiestatis.quia timuerūt ne imitarent' patres.6.q.1. si qs cum militibus. Sed si ecclia videat per indicia certa fidem i deuotiōem filiorum

hereticorꝫ.quō puniat eos:cū filius si ꝛ̃ beat puniri ,p patre.C.ne filius ,p patre. l.i.7.l.pfis.7 cū ecclesia oēs ꝛ̃beat inuare 7 amare.s.q.1.dementis.Sed Hos. credit q̃ Innocl. considerauit q̃ parentes puniunt in penis filiorū.ff. qō me. cau. .l. isti quidem. Et sepe punit ecclesia temporalit ,p relicto patris.7.q.vlti.cum multe.hec Hoss. Item emãcipatio filiorū illorū: quorꝫ parētes post emãcipationem huiusmōi apparuerint ante ipam ad heretꝛ̃ superstitiōis vitium ꝛ̃ elmasse:nulla est.velut facta ꝛ̃ bonibus sui iuris.qz filij hereticorū non sunt in ptāte eorū. li° 6°.eo.quicūq;.§.4.Item religiosi sunt immutatōis pena:vel alia grauius puniendi q̃ seculares.sez layci vel clerici:si inuenti fuerint in heresi vel similib° ꝛ̃liquo fe. li.6°.eo.accusatus.§.fi.ad hoc ar.extra.c. ca° pelt §.i. ꝛ̃ cōsimilib° habes li° 6°.eo. c.accusat°.§.sacdotes. Item hēnci puniūt i sepultura:7 in sepliēnb° eos.non.n. ꝛ̃bent tradi eccl.istꝛ̃ sepulture.tradētes vo scienter sepulture hereticos:credentes receptatores.ꝛ̃fensores:vel fautores eorum sunt excōicati vsq; ad satisfactiōem idoneam.Nec absoluunt nisi publice:p prijs manibus extumulent:7 pyciāt hi iusmōi corpora damnatorꝫ.7 locus ille ppetuo careat sepultura.li.6°.eo. quicūq; in pncipio.Per hoc q̃ dicit scient pz fm Jo.an.q̃ ignorantia ,pbabilis eos excusat.extra ꝛ̃ cleri.excōi.mi.aplice.Item q̃ dicit extumulent ꝛc.intelligit esse verum fz Jo.an.si ossa eorū discerni possunt ab ossibus aliorū fidelium.alꝫ secus est. ecē ꝛ̃ sepul.sacris. Item hereticī credentes receptatores:ꝛ̃fensores:7 fautores eorū: ipoꝝq; filij vsq; ad zᵃᵐᵒ generatiōem ad nullum ecclasticū beneficiū:seu publicū officium adm.tant.7 si secus actum fuerit.irritum erit. li.6°. eo. quicūq;.§.3. Nota fm Jo.an.ibidem q̃ per hoc qō dicitur vsq; ad zᵃᵐᵒ generatiōem cōprehendunt pnus 7 zᵒ gradus.i.filij 7 filiorū filij in linea paterna.sed extendit tm ad gradum pnum in linea materna.li.6°.e. statuti.§.z.z. Ꝓ vnō si Titius fuit hereticus receptator vel huiusmōi:7 habuit filium 7 filiam vtrq;.i.filius 7 filia subiacebit isti ,pbitiōi.7 cū filij filij.nō autē filij filie. Item si mulier aliqua est hereticā 7 habeat filios:ipi in hac ,pbibitōne includunt.non autem filij filiorū. 7 hoc est verū si pater sit catholicus:7 non habeat eius respectus.7 intelligit hoc ꝛ̃ filijs non infectis.filij enim infecti ꝛ̃ peccato ,prio puniunt. Item quicūq; viri ecclistici ad preces huiusmōi pstilentium personarū personatus dignitates 7 quecunq; alia beneficia sunt adepti: ipsis sic acquisitis:ipo facto sunt pnati.ita q̃ cū habitis ppetuo carent.Et si receperūt illa scienter.i.quia sciebant ipos esse tales:nō sunt ad alia vel similia postea admittendi li.6°.e.quicūq;.§.z. Item qui fuerit inuenti sola suspitiōe notabiles ꝛ̃ heresi nisi ad arbitrium ep̄i se purgauerint:sentēte simili subiacebūt.extra eo.ad abolēdam. .§. laycus.7 extra ꝛ̃ sen.excōi.vt sanie. Item fm Hosti. suspectus et dissidentia mortī vel alꝫ si vocatus cōfiteī timore p bantōis 7 sperat ꝛ̃ conuersiōe:potest di ꝛ̃ ꝛ̃ inuicta sibi penitēta salutari parere 7 multum agi si venerit sponte. Si autem diffiteret 7 sit infamatus:si nō potest cōtra ex purgabit se.qō si non se cerit:punit vt cōuictus. Infamat autē quis ꝛ̃ heresi etiam argumēto l.cui.i. ,pbab.li.i.si nullo modo velit iurare.vel huiusmōi. Item si suspectus ꝛ̃ heresi vocatus ab eo cuius interest vt ꝛ̃ fide respondeat excōicatus fuerit pro eo q̃ parere subterfugit.vel cōtumaciter se absentauerit.7 excōicatiōem per annum sustinuēit anno pmaci.extunc velut hereticus cōdemnatur.li.6°.eo. cum cōtumacia. Et fm Jo. an.notat ibidem p hoc quod dicit vocatus vt ꝛ̃ fide respondeat. Ad hoc q̃ ꝛ̃ ctum habeat locum requirit q̃ hoc sit expssium.s.vt ꝛ̃ fide veniat respōsurus.

Sequit videre ꝛ̃ 3°.scilz ꝛ̃ pena credentium 7 fautorū hereticorū. Circa quod sciēdum. q̃ preter penas ,primo superius tactas:credētes receptatores:ꝛ̃fensores:7 fautores eorum ipo iure sunt excōicati maiorū excōicatione.extra eo.excōicamus. Item si quis talium postq̃ fuerit ab ecclesia excōicatione innodatus:non satisfecerit infra annum a lata sentēta:ipo iure tunc est infamis effectus.nec exercere potest aliqō officiū legitimū.i.qō a iure ꝛ̃ effectum. 7 si fecerit nō valebit quicqd p eū dictum vel factū fuerit. Si vo fuerit clericꝫ ab oi officio 7 beneficio suspendat. 7 si aliqn.s

clericus huiusmōi prestitēritb' ecclesiastica sacramēta exhibuerit: vel eos sepulture tradiderit: vel oblationes eorū vl' elemosynas receperit: p̄nari ds offō suo. ad qō nunqs restituet' sine indulgētia sedis aplice spāli. Et idem est nō obstāte aliq̄ p̄uilegio. vel regulari. observandū. ex co. ad abolendā. ⁊ c. vergentis.

¶ Equit' videre vt 4°. s. qua pena feriant' rectores negligentes hereticos extirpare. Circa quod sciendum q̄ tales sunt monēdi: ⁊ si nēcē fuerit per ecclesiasticam censuram cogēdi. omēs hereticos ab ecclia innodatos vt suis p̄untqs bona fide: p̄ suis viribus exterminare. Et cum vt nouo qs eligit' in rectorē perpetū vel tpalem: debet hoc ipm iurare. Si vo p̄ter suam negligētiam excōicatus fuerit ⁊ infra annū non satisfecerit significari debet dño papē: vt ipe vasallos omēs ab eius fidelitate exuiceat absolutos ⁊ terram exponat catholicis occupandā ⁊ illum si vtdebit' expedire exponat a sua dignitate. ¶ Sed nūquid ante exuitiationem huiusmōi statim cum esset excōicatus erunt vasalli absoluti. Pndet longo q̄ erunt absoluti vasalli ab exhibitōe eorum que huiusmōi fidelitas exegisset nō ab ipa fidelitate sic notatū est. 15. q. 6. nos sanctorū. ⁊ c. iuratos. ¶ Insup epi ⁊ archiepi qui circa extirpādam heresim negligentes fuerint cum illud iudicis certis patebit: ab epali officio exponant'. In quorū loco debent alij substitui qui iudicet ⁊ possint hereticam cōfundere p̄ualitē. Omnia supdicta p̄bant' ex co. si aduersus. ⁊ c. excōicamus. 2°. Item fm Hostien epi tenent' saltem semel in anno per se vel p alios ad hoc idoneos querē hereticos: vbi est fama eos habitare ⁊ cogere iurare quos credit de hoc aliqd scire vt indicent hereticos: si quos habet suspectos p̄ p̄ter p̄ticularia cōmentacula: vel alia signa ex co. cum ex iniuncto. Item illi qui p̄sunt ciuitati: vel loco alicui ad p̄sens: vel p̄fuerunt in futurū: quocūqs nomie censeant' ad requisitōem eorū: quorū interest: debet iurare p̄cipue attendere ⁊ inuiolabiliter seruare ac facere ab omnibus suis subditis obseruari toto tempore regimīs sui: cōstitutiones in fauorem fidei: sede apostolica p̄mulgatas: ac etiam approbatas quas qui iurare noluerit ⁊ seruare: vt infamis ⁊ tanqs hereticorū fautor: ac de fide suspectus officio ⁊ honore sui regiminis spolet'. Nec vlterius ad dignitatē aliquam: vel officii publicū assumat'. Nec teneat aliquid qō fecerit vt potestas: balliuus: consul: vl' rector extra li. 6°. co. vt officium. ⁊ statuimus. Item rectores locorū quocūqs nomie censeant' de crimie heresis se non possunt nisi fm beneplacitū inquisitorū intromittere. quibus etiam tenent' in his que pertinent ad suum officium obedire. ⁊ damnatos ab eisdem relictos sibi: statim debita pena puniēdos susscipere. non obstante aliqua appellatione. Cōtrariū vo facientes: ⁊ nō parētes eisdē in hoc non fauentes: sunt excōicat. Et si excōicatiōem per annum sustinuerint animo pertinaci. debēt extūc velut heretici cōtemnari. li°. 6°. co. vt inquisitores. Ab illa autem excōicatiōe potest epus eos absoluere quia non reseruat' papē. ¶ Sed qd si epus ⁊ inquisitor in mādato discordāt quia vnus mondat puniri. alter dimitti. Pndet Jo. an. q̄ satis supsedendū videt' tonec papa cōsulatur. li° 6°. co. per hoc. Item rectores alicuius regni p̄uincie seu loci. 15 sint excōicati excōicatione maiori etiam publice vel defacto eis ⁊ non de iure: iurisdictiōem habēte: ⁊ eorū officiales ad requisitiōem ordinariorū vel delegatorū iporū: aut inquisitorū heretice prauitatis non valētium sine mora dispendio. vel negocij periculo ad superiores recurrere. qui legitime possunt in his locis iusticiam exequi. possunt ⁊ debent iusticiam: ⁊ suum officium exercere cōtra hereticos credentes: fautores: ⁊ receptatores: ⁊ defensores eorū. Et requirētes huiusmōi excōicatos p̄ter hoc excōiatiōem huiusmōi: non incidunt. scilꝭ maiorem vel minorem fꝭ Jo. an. Non tamē ideo p̄libatis rectoribus: vel officialib' eorūdem in alijs casibus intelligit' esse cōcessum aliquid: vel permissum li° 6°. co. p̄sidentes. ¶ Nota fm Jo. an. de hoc q̄ dicit sine mora dispendio. q̄ quādo possent hoc sine mora dispendio: esset excōicari: eos requirēdo. quia q̄mu nicans excōicato: est excōicatus: seruata distinctiōe. extra de sen. excōi. nuper.

¶ Ex p̄dictis colligē. q̄ principes seculi ⁊ dñi tēporales non tñ p̄ter heresim suam sed etiā p̄t negligētiā extirpādi hēresim alto rū: sunt excōicandi ab ecclia. exponēdi de ꝛis suis expellēdi. ⁊ fre eorū occupādē a catholici p̄st exponi. ⁊ idē si p̄ncepS circa

regnū ⁊ iusticiam faciendā innūtus fuerit negligens inuiuficiens ⁊ ineptus.17.q.4. si qs vriceps.⁊.ii.q.i.nullⁿ.⁊.xx.q.5. pcepnū. Vñ Zacharias papa ꝓpiuit Ludouicū regem Francoꝝ pdecessore Pipini patris Karoli.15.q.6.alius. Et Innocen. Ottonē Imperatorē. Ro buius est.quia gliber nullo excepto:cōtrahit suo ecclesie ex peccato.ex ꝛ de iudi.nouit. Pōt etiaꝫ ecclesia ꝓter ipoꝝ iudicii negligentiam de illoꝝ subditis iudicare.ex ꝛ de fo.cōpe.c.ex trāsmissa.⁊.c.13.⁊.c.ex tenore.xx.q.5. administratores. Certū est.n.q ceus est sup omēs ptātes.oi.2.que cōtra mores.in fi. ergo ⁊ eius vicarius:qui vices geri i terris.ex ꝛ de transl.pla.inter corpalia.Unde dicit Dīs ad Hieremiā. Ecce cōstitui te pn dpes sup omēs gentes ⁊ regna.36. di. §. ecce q. Et hoc fm Hof.marie locum habet etiam si pn ceps de eius pena queritur:aliū secularē superiorē nō hz.

Equit̄ videre de 5°.s.q̄ter ab heresi redens recipiat. Circa qd̄ sciēdum: q si aliqs hereticus vel hereticoꝝ credens:receptator:fautor:defensor:necnō ⁊ de heresi infamatus: vl suspectus ad vnitatem ecclie redire voluerit ad arbitrium epi ꝓpriꝰ pius abiurare debet errorem ⁊ pmittere ⁊ etiam p scripturam firmare.q tenebit firmit̄ ad mandatum ecclie catholicā fidem.⁊ hoc publice vel priuate:fin q eius crimen fuerit publicum vel priuatum.1.q.7.q̄stiens. ⁊ de cōse. dis.2.ego Berēgariⁿ.⁊ ex ꝛ eo. ad abolendam. Postea debet fm ecclie formam absolui.de qua habet.ii.q.3.eos aliqs.⁊ ex ꝛ de sen.ex.cum desideres. Postea ei dz imponi qd̄ in talibⁿ solet initūgi. vt in.c.quotiēs.⁊.c.ego Berēgariⁿ:supius allegatis. Et qui tales volūt reuerti: pnideri dz solerter q sint vere cōuersi.si debēt recipi li.6°.e. vt offii §.2. Nota nūdū autē fm Innocl.⁊ Hostl.ex ꝛ de sen.ex.sup.c.a nobis.q hereici in extremis agētes:nō reconciliant̄ sine solēnitate pmissa:si assit facultas.si aūt cōfiteri non pūt:signa tam pnie pesserunt tūc etiam sine solēnitate pmissa reconciliant̄.lex.n.que aliud statuere:inhūana esset. Si qs aūt talium post abiurationem errōris:vel postq̄ ad arbitriū epi ꝓpriꝰ se purgauerit.ꝓhensus fuerit: i heresim abiurata recidisse secularī iudicio ꝛ sine vlla audiētia relinquēdus.ex ꝛ.eo. ad abolendam.§ illos. Et intelligit̄ hoc fm Rod. qī ꝓhendit̄ p facti euidētiam:aut p cōfessionem ꝓpriam: vel p testes. In quo cāū non parcit̄ ei.nec quo ad vitam.nec quo ad tpalem subam. Si aūt sine huiusmōi ꝓtrehensione occulte a fide recedat.⁊ occulte penitēs ad ecclias redeat.sibi parcet̄ quo ad vtrūq.⁊ absolui poterit eius p ꝓsbyterū simplicem:nisi epus sibi talius reiuuerit absolutionem. Non est autē cōtra pdicta illud quod dicit̄.xx.q.4. oio ista.s.q ecclia nulli claudū gremiū redēdi.quia hoc intelligit̄ ꝓtum ad ea que pertinent ad salutem aie.s.ꝓtum ad administrationem sacramentoꝝ.s.pnie ⁊ eucharistie.si ea humilit̄ petierint:⁊ in eis penitentie manifesta signa apparuerint. Ille autē §. illos.intelligit̄ quo ad penam corpalē li.6°.e.sup eo. Utꝝ autē tales ad fidem cōuersi possint de iure cōi: vel saltem dispensatiue ꝓmoueri: vel in ordinibus receptis ab hereticis ministrare.vide.j.tractatu de sacramēto ordinis.titulo a quo ordines habent cōferri. Sciēdus tamē q tales.s.ab heresi redeuntes de iure cōmuni non debēt recipi nisi ad laycam ꝓmutationem.i.q.7.c.i.adhibet̄ tamen circa eos q drupler dispensatio.scz semplena. vt recipiant̄ in ordinibus iam receptis sublata eis omi spe ꝓmotionis.i.q.i. si quis hereticē. Plena ut fieri possint ꝓsbyteri:⁊ nō vltra.i.q.7.cōuenientib⁹. Plenior vt fieri possint epi:⁊ archiepi:sed non ꝓmates.di. 12.nos cōsuetudinem. Plenissima vt ad oēs dignitates possint ꝓmoueri. xx.q.4. ipa pietas. Quis autem dispensare possit dicit̄.j.de sacramēto ordinis.titulo de dispensatiōibus.

Equit̄ videre de 6°.scilz quis relapsus censeat̄. Circa quod nota q quādo quis est de heresi accusatus: vel suspectus: ⁊ non plene contra eum probat̄:si heresim in iudicio abiurabit:⁊ postea in ipa cōmittit.aut erat contra eum orta suspitio magna ⁊ vehemēs. ⁊ tunc debet censeri quadaꝫ iuris ficione relapsus. Aut modica ⁊ leuis.⁊ tunc nō debet puniri pena relapsorū in heresim.hz sit grauius puniendus q̄s si nunq̄ abiurasset.li° 6°.eo.accusatus.riso.i.de hac pena extra eo.ad abolēdam.§. illos quoq̄ ficione.ideo dicit fm Jo.an.quia non potest vere dici relapsus de quo non constat an fuerit relapsus. ꝓter tamē vehementem suspitionem fingitur lapsus. ita q

post abiuratiōem rediēs finget relapsus. iura eni sepe fingunt talia. ꝛ hoc ve pr. di. 5. fratres. ⁊ di. 50. ferrū. Itē q in vna heresis spē vel secta cōmisit. aut i vno fidei articulo vel ecclie sacramēto errauit: ⁊ p ea heresim simplīr vel gsialīr abiurauit. si ex tuci alia heresis spē sine secta aut articulo alio seu sacro puteꝛ: ꝯ vt relapsus i hresim iudicari. li. 6°. co. accusatus. § i. p hoc qō dicit simplicit putat Jo. an. q si abiuraſſet uñ in vno articulo: ls relaberet in alio nō diceret relapsus. qz indiffinita nō equipollet vli. ad idem ꝛ puti. qz ci rea. Putat etiam q infamatus nō tenet se ꝛ omnib purgare. si ui hoc faciat: valet. Et habebit postea locum pena relapsoꝛ: vt segt in dicto § Uel pōt dici fm eudem: q non quaerit an sit relapsus in heresim illam in qua fuerat primo lapsus. sed an fuerit relapsus in heresim post abiuratiōem lapsus: ls in alia spē sine secta dicit relapsus. Itē ille ꝛ cuius lapsu in heresim ante abiuratiōnem cōstiterat: vel nunc cōstat: si post abiuratiōem illam hereticos receptet: ꝛ educat. visitet. seu associet. aut vona vel munera eis ponet: vel mittat: vel fauoreꝫ eis impēdat. q excusari nō possit: cum ꝫ sine abiuratiōe ꝛbet iudicari relapsus. cum ulti ex erroris a se ꝑtus approbari cōsequēta: nō sit ou bium fecisse talia. vt in. c. accusatus. §. z. Nō q vonū ⁊ munus differunt qz munus ex cā dat. vonū vo ex cā ⁊ sine cā. ff. ꝛ ver. sig. inter vonum. Nō. etiā fm Jo. an. q dicit q non possit excusari. qz si ꝓpter famis necessitatem daret. vel gaos esse hereticos ignoraret: excusaret ꝛ primo. di. 42. q. fateamus. ꝛ z° ꝛ regl. iuris ignorantia.

Sequit videre ꝛ 7°. f. qui notarij ⁊ qui testes in officio inquisitōis admittant. Circa qō nō. q cōcedit religiosis omibus: q cum essent in seculo: notarie offiū habuerit ⁊ exercuerit. Et etiam clericis secularib omibus illud offiū hristibus: etiam in sacris cōstituti q libere possunt exercere offiū ꝑdictuꝫ q ad faciēdum omia q in officio inquisitōis pertinent ad offiū notarie. nō obstāte aliquo statuto cōtrario canonis. ex ꝛ Rpti. nō nulli. vel ordinis. qnimo ⁊ ꝑcipit omib ⁊ singulis frib religiōis eiusdem: cui inquisitoib qui in seculo illud offiū habuerunt ⁊ exercuerit. Et illis qbus idem officium róe ꝑsui negocij fidei fuit ab apli ca sede cōmissum ⁊ impostez cōmittetur li. 6°. c. vt offiū. § ad scribēdas. Item cuꝫ inquirit ꝛ heresi excōicat. ⁊ ꝓcipes vel socij eiusmis ad testimonij admittunt cōtra hereticos credētes: receptatores: fautores: ⁊ defensores coꝫ: si ex circūstantiis vera dicere ꝑsumant. li. 6°. c. in fidei. Secus est si ꝓcedat per modū accusatōis: vl exceptionis: tunc eiuꝫ tales testes non admittent. vt dicit idem Jo. an. Item qa in taꝫ grani crimie scilꝫ heresis. oportet eiuꝫ multa cautela ꝓcedi. testes recipendi super ꝑdicto crimie ipmq cōtingentibus coram duabus ꝑsonis religiosis ⁊ discretis: ꝛbent examinari: ⁊ eorundem testium depositiones. vel p tabellionem si potest haberi. vl p duos idoneos viros fideli cōscribi. li° 6°. c. vt officiuꝫ. § verum. Item ls periuri etiam post pniam a testimonio repellant. si tamē bi qui coram inquisitoribus iurantes tam ꝛ se q̄ ꝛ alijs sup facto heresis dicere veritatem eam celando deterant. ⁊ postea etiam ex internallo. als nihil esset hic fauoris fm Jo. an. vt extra ꝛ testi. c. vlti. Praeterea velint corrigere dictum suuꝫ cōtra se ⁊ alios suos cōplices deponendo eum huiusmōi crimen sit exceptū: si indicijs manifestis apparuerit: tales non ex levitate animi: aut fomite odij: seu corruptione pecunie: sed zelo fidei dictum suū velle corrigere in fauorem fidei. stari deberet coꝫ attestatiōibus tam cōtra se q̄ cōtra reliquos. nisi aliud obsistat. f. q̄ ꝑdictum periturū. vt in. c. accusatus § ls. vnde si ꝛ falso redarguerent coꝫ dicto non stabitur. ex ꝛ tesli. ex tenore. Item filij vel heredes illoꝝ: qui dum essent infirmi petierunt hereticos cōsolatos: vt ab eis p manus impositiōem reciperent cōsolatiōem: sicos decesserūt: admitti non debent ad ꝓbandum q ipi defuncti cōsolatiōem illaꝫ non sane mentis effecti: vel post peditam loquelaꝫ receperint: fidem vitebant erāt ꝛ heresi diffamati ⁊ suspecti: aut legitime cōstiterit q sane mentis existētes huiusmōi hereticos petierit. als ꝑdicti filij vl heredes admitti poterunt ad ꝓbandum p missa. f. q tunc sane mentis non erant: vl loquelam pediderant: nec memoriam ordinatam habebāt. Admittent aute ad ꝓbandum non qdem per vxores filios. familiares: nd ꝛ suos aliquos. sed per alios testes fidedignos: ⁊ specialit fidei zdatores. li. 6°. c. filij.

SEquit̃ videre de 8°. f. quanta ⁊ q̃ lis potestas ingsitorib⁹ dat̃. Circa qo nõ. q̃ in negocio ingsitonis ꝓcedi pót simplicit̃. ⁊ de plano. ⁊ sine aduocatoꝝ ⁊ iudicioꝝ strepitu ⁊ figura. li° 6°. e. statuti in pn̄. Et fm Jo. an. p hoc q̃ dicit sine figura. ingsitor nullum ordinem iudiciarii seruare tenet̃. imo sufficit sniā solēniter ꝓmissa. vnde si ex publica tiõe nominū accusatoꝝ vl testiū: ipis grave periculū imineret: coꝝ nomia debet̃ ex primi: nõ publice sed secrete coram eo. vel eo absēte: eius vicario qui ingsitor poedit. qui vo eos ꝓcedit coram ingsitore si ꝓmode possit haberi. Et nihilominꝰ quãdocũq̃ ꝓcesserit coram aliqbus alijs personis puidis ⁊ bonestis ꝗuisq̃ periti. quibus etiã totus ꝓcessus dz integralit̃ explicari: ⁊ de coꝝ cõsilio ad sniam vel condemnatiões ꝓcedi. ⁊ eis pót eos vel inquisitor secretū indicere: ⁊ etiam in eos si rebellauerit: excõicatiõis sniam ꝓmulgare. ita tñ q̃ hac de cã inquisitor non excõicet eos. nec ecõuerso. tenet̃ tñ vterq̃ p obedientiã papæ ad hi⁹ ꝓceptum. Cessante autẽ tali periculo: debet accusatoꝝ ⁊ testiū nosa publicari. li. 6°. e. cum fm. Si tñ non publicarent̃: nõ tñ ꝓter hoc parte tacente viti aret̃ ꝓcessus. vt dicit Jo. an. ad hoc li. 6°. de accusa. c. i. ⁊. 2. Item ingsitores possunt q̃tum ad ea q̃ pertinent ad suum officium citatiões: ⁊ sniaꝝ denũciatiões cõmittere: peritos clericũ ⁊ populũ vt eis assistant cõuocare ꝗ hereticos: qui de sua ꝓuintia in aliam se trãstulerint ꝓcedere scripta ingsitõis facta: aut ꝓcessus p quoscũq̃ ancoritate sedis aplice vel legatoꝝ eiꝰ habitos cõtumentia assignari sibi facere vna cũ ꝑlatis penas cõmutare ⁊ mutare: dignitatib⁹ ⁊ alijs bñficijs ecclasticis ac officijs publicis: ⁊ bonorib⁹ qbuscũq̃ cosdẽ hereticos credẽtes receptatores ⁊ defensores coꝝ ꝑuare: ꝑuatos denũciare. Et b̃ fieri debet quo ad bñficia ecclasticia de cõsilio eꝗ vl vicarioꝝ coꝝ in absãtia ipoꝝ: nisi ipi sciẽter talibus bñficia cõtulisset li. 6°. vt ꝗmissi. Quid de eo qui crimen heresis alibi cõmisit: ⁊ mõ est in ꝓuintia hi⁹ ingsitoris. Rndet Jo. an. q̃ poterit cognoscẽ: ⁊ ꝗ eum ꝓcedere. quia vbi qs inuenit̃: de crimie cõuenit̃. l. vbi de cri. agi o poz. l. i. ⁊ sic iterdũ duo ingsitores ꝗgnoscerent. Item statuti loci cuiuscũq̃ per qõ negocium ingsitoris directe vel indirecte vel quõlibet retardari posset vel impediri nullius est roboris. Et eius rectores quocũq̃ nomie censeant̃ cogi debent per censur ã ecclasticam: illud reuocare. vl saltem sic moderari q̃ p illud ꝓcessus ingsitõis nullatenꝰ impediat̃: vel retardet̃. hi° 6°. e. statuti. vnde in statuto de nõ portandis armis excipiet̃ familia inquisitoris. ⁊ his filia. Nõ tñ fm Jo. an. q̃ directe impediret̃ si statueret̃ ne aliqs illius loci posset accusari vel ꝗ eum ingri sup crimine heresis vel etiam ꝗ alium testificari. ⁊ hi⁹. Indirecte vo si statueret̃ ne aliquis posset ꝓ aliquo crimie aliquem punire vl capere. nisi potestas. vel sitia. Item officiũ ingsitoris etiam re integra non expirat: mortuo papa. hi° 6°. e. ne aliqui. Itẽ si sint plures ingsitores in eodem loco simul vl separatim: aut singularit̃ possint in his que regrit officiũ suum ꝓcedere. ꝓtꝓ vtilitas suadebit. hi° 6°. e. vt officiũ. risso. i. Item ingsitores possunt questuarios cõpescere ab officio ꝑdicatõis: nisi contingent ꝓ negocio ingsitõis cõgregatiõem fieri vel als ex hoc idem negocium impediri. li. 6°. e. vt offii. §. cõpescendi. Possit etiam si inuenerint ꝓ suo officio inuocare auxilium brachij secularis ꝗ dictores per censuram ecclasticam cõpescendo. nõ obstantibus aliqbus ꝑuilegijs qbuscũq̃ ꝗ cũq̃ forma cõcessis vel imposterũ cõcedendis ibidem §. denique. Item nulli obstaculũ ingsitõis offõ ꝓuenit ex cõstõe de duab⁹ or etis: edita in cõcilio generali. vt ibidẽ de illa cõstõe. e. ẋ de ꝓpti. nõ nulli. Et ẋ hoc ꝗddam spãle fidei fauore qõ non tollit̃ p cõstõnem generalẽ posterius editam. li. 6°. de ꝓpti. statutum. Item ingsitores de crimine heresis ꝗ eos ⁊ sup̃ nequeũt ingrere vel ꝑtentare cus ꝓcedere sine speciali mandato sedis aplice. sed si seuerint eos in illo crimine culpabiles esse. tenebunt̃ hoc sedi aplice nũciare. li. 6°. e. ingsitores. Item p hoc q̃ negociũ heresis alicui a se de aplice generali ꝗmutat̃. dioecesanus nõ derogat̃ qn ⁊ ipi auctẽ ordinaria vel dele gata si habẽt possint ꝓcedẽ in eodẽ. li. 6°. e. p hoc. oum tñ ꝓcedant fm modũ ingsitoribus a sede aplica datum. vt ibidẽ. in fi. Et fm Jo. an. bene dicit gñaliter. quia secus esset si certi crimis ⁊ certe pione cõmissio fieret. qz q̃tum ad cãm illam ꝓdicaret̃ ordinarie ptãti. ex de offi. le. studii. ibi. Nõ q̃ dicit delegata si habent. quia

sonæ habēt delegatā: vel ab homic. qꝫ accidit in ordinario: vel a iure. sicut videre eſt in hoc crimine ſup exemptos. eſt co. ad abolendā. in fi. vnde de eodem facto poſſit eſſe inquiſitores ingrere cōiter vel diuiſiꝫ. Et ſi diuiſim. pceſſerint tenent ſibi inuicem cōcare. pceſſus: vt p hoc poſſit veritas melius inuenirī. Et niſi in hoc cāu in ſuie. planōc ſibi inuicē deferant p vtroſq; ſimul iuia. pferat. vt in. c. per hoc. § z.

¶ Sed qd ſi. pceſſus iſti ſunt ꝛzū. Pnto. tunc iudices eos q̄ dicunt. primiora veritatē cōſiderabūt. ꝛ p eoꝝ dicta ſe informabūt. eſt de teſti. in noſtra. Si autem non cōuenūt in ſuia. pferenda p vtroſq; negociuꝫ ſufficiēter inſtructū ad ſedē apli cam remittat. vt in. c. p hoc. § z. Nunc autez offiū inquiſitois ꝺz exercerī tam per diocesanos q̄ p inquiſitores a ſede aplica deputatos. vel etiaz p alios ad hoc ab eis cum ſubſtitutos. Quō aūt p eoſdez ꝺz exercerī: ꝛ qnō hereticī debēt cuſtodiri: ꝛ eis rectia miniſtrari. habet 7° li°. de hereti. multoꝝ. vbi etiam ponit caſus ſuſpenſiōis ꝛ excōicatōis q̄ inquiſitores excessiūs ibi p bitos cōmittentes. de quo cāu require. li° 7°. ti. z. ca no. pi. ¶ Item nulli cōmitti debet offiū inquiſitōis hereticoꝝ: niſi. 40. antigerit annū qui ſi pterū iſtius officij: q̄ nū mō illicito pecuniaz ab aliquo extorſerit vel etiam ſciēter eccliaꝝ bona ob detetū clericoꝝ fiſco ꝛ eccle applicauerit: ipo facto excōicatus erit. nec abſolui poteſt niſi in articulo mortis. donec ei a quo extorſerit de pecunia ſic extorta: plene ſatiſfecerit: nullis ſup hoc priuilegijs. pactis. vel remiſſiōibus valituris. Notarij vo ꝛ officiales dicti officij ꝛ fratres ꝛ ſocij inquiſitorū vel cōmiſſarioꝝ ipoꝝ qui ſecrete notauerint eoſdem talia cōmiſſe: tenent eos grauiē arguere i ſecreto. Et ſi ea. pbare poſſint ꝑ latis coꝝ iuiciare debent. qui eōdem plati cos inde reos repertos: ab offō amouere ꝛ amotos punire debite ſine corrigere debent. qbus illud agere negligentibus ordinarū p̄latoꝝ locoꝝ ꝑmiſſa oia ſedi aplice tenent p obedientiam intimare. Porro inquiſitores nō debent abuti quōlibet cōcelſiōe armorū. nec officiales non ſibi neceſſarios habere. taleſq; qui ſe cōferant ad ſua. cum ipis officia exequēda. li° 7° de hereti. nolentes. ¶ Item inquiſitores poſſunt ꝑbyteros ꝛ alios clericos qui offiū inquiſitoris miniſtrando hereticos: vel eorū credentes citatos de celāda veritate: vel dicēda falſitate: ſeu liberādo eos indebite fuerint in cauſa impedire. ſi. manifeſte vel non manifeſte: dummō de hoc poſſit conſtare a talibus ꝑſecē. ꝛ pena debita caſtigare tam p captiōem ꝑſonaꝝ q̄ alis fm culpe exigentiam. li° 6° co. accuſatus. §. ſacerdotes. ¶ Item qſi quis. p eo q̄ hereticos acceptauit vel defendit: vel dis fauit: nō tū criſtens hereticus. obligant inquiſitoribus bona ſua: ad recipiēdam ab eis penitētiā: ꝛ cōplendam: ſi talis decedat anteq; iniungat ſibi penitētiam illam: eius heredibus ſatiſfactiōem imponet. Si vo decedat penitētia tam incepta. non tū pacta: ſi per hi? penitētiam omnis impoſitus fuerat ad ſalutem pficiens in bonis eius ꝑ talibus exequēdis: vt q̄ fūdaret vel edificaret ecclesiam: hoſpitale: vel aliquid ſile. ad complemētum eius cogent inquiſitores heredes vel alios ad quos eius bona eiuſ ſuo onere peuenerit. vt in. c. accuſatus §. ſi vo. ꝛ. § porro. Sed ꝑ hoc q̄ dicit. nō criſtēs hereticus: videt eſſe illud eſt co. c. penul. vbi dicit q̄ defenſores ꝛ fautores hereticorū ſunt heretici. Pndeo q̄ illud. c. fm Jo. an. loquit nō de fauente ꝛ defendēte. ſed de credente. ¶ Item in cāu quo heretes ad ſucceſſiōem admiti nō debent ob hereſim ſui actoris: puta quia non fuit reuocōpatus vniuerſitati eccle: inquiſitores poſt mortem eius: ad occupatiōē bonorū eiuſdem. pcedere debent non obſtante q̄ hoc: eo viuēte. non fuerit eius morte interueniēte: declaratum p ſuiam. vt in. c accuſatus §. i eo vo. Et q̄ dicit poſt mortem. intēlige vſq; ad. 40. annos. poſtea. n abdicari non poterit eiū ab eccla romana a fidēlis catholicis. q̄ illa tanto tpe bona fide poſſederit. qō eſt verū ſi parentes tpe mortis catholici putabant. li. 6° de hereticis. c. fi. ¶ Itē inquiſitores hereſis a ſede aplica deputati ꝛ multomin? alij ſe nō debent intromittere de diminatiōib? ꝛ ſortilegijs niſi ſaperent hereſim manifeſte. vt in. c. accuſatus § ſane. Manifeſte aūt ſaperent hereſim vt dicit Jo. an. hic. ſ. circa aras idoloꝝ nephariaſ pecs emittere. ſacrificia offerre demones cōſulere. eorū reſponſa recipere. ꝛ ſi lia. z6. q. z. hi qui. ꝛ. q. 4. igit genus. Et per hoc q̄ dicit manifeſte. eſt ar. q̄ in dubio non habēt iuriſdictionē. Non poſſent etiam ſe intromittere de quaſtiōibus vſurarū mortis cuiaz ꝑ illos

qbus restōn em vsura ꝓ in penuēna pro crimie heresis intuerit. ac illi se ⁊ sua ad hoc facēdum in iudicio eccle obligarūt vt in.c.accusatus § ꝛ questōib⁹. Et si nō possunt ꝯ illos, multomin⁹ cōtra alios.

Ad hoc nota q̄ papa Bonifac⁹ confirmat omia p suos ancessores tradita i negocio heretice pūitatis, que non obuiāt suis cōstitutōibus sup eodem editis. vt i c.cum fm.in fi. Item leges p Fredericū olim Romanūm imperatorē.in fauores fidei facte: ⁊ canonib⁹ nō cōtrarie.approbate sunt: ⁊ seruande.li.6.co. vt inquisitionis.in principio.

De apostatis a fide.ti.59.

Deinde cōsiderādum est ꝛ apostatis. Et primo qd sit apostasia 2° quot ⁊ que sūt differēie a⁹ postea qua pena apostate feriant: ⁊ qualiꝫ reuertētes recipiant: vnde dubitationes ꝛ apostasia mouent.. Cū ca primum sciēdum q̄ apostasia est temerarius a statu fidei obediēie vel religionis recessus. Et dicit apostasia q̄si post statio vel retrograda statio.26.q.7.nō obseruetis. vbi dicit. Sciat se apostatā.i.retro abeuntē. Est aūt triplex apostasia.s.pfidie.in obediētie.⁊ irregularitatis. Perfidie.s. qua qs recedit a fide. vt Iulianus apostata.ꝛ qua.z.q.7.non pōt. Inobediētie qua.s. quis trāsgredit sponte pceptum. vt Adā ⁊ Eua. Et q sacris canonib⁹ obedire cōtemnit.ꝛ hac.z.q.4.alienī.⁊ ex ꝛ ma. ⁊ obe.si quis. Irregularitatis.qua qs a statu religōis assūpte recedit. vt cum apostatat cleric⁹: monachus: vel aliqs religiosus vel cōuersus.ꝛ hac dis.50.c.si. ⁊ dis. 47. quātūlibet. ⁊ 16.q.1.legi. De prima aūt apostasia.s.pfidie: que simpliciꝫ ⁊ pncipaliter est apostasia nūc die dicit. aliis duab⁹ apostasijs ad sua loca reseruatis. Preter etiam pdictos modos pōt generaliter dici apostata quicūq̄ recedit a vro mortaliter peccando. fm illud Eccli.10. Initiū superbie hominis apostatare a vro. qm̄ ab eo recessit cor illi⁹. Apostata a fide est heretic⁹. Et ideo est sicut heretic⁹ puniēdus. ꝛ qua pena dictum ē in ti. pcedenti. vnde est excōicatus: res a⁹ publicant. non testat. nec in statum pblicum etiam pacta pnia reuertit: infamis est. ⁊ a dignitatib⁹ inuitus ab ijs repellit. ex ꝛ iuri.iurā.q̄rclam.7.6.q.1. infames. ⁊ ꝛ cōsc.dis.3.celebritate.m. Redeuntes ab hac apostasia eius fuerit heretica tanq̄ reuertentes ab heresi sunt recipiēdi. ꝛ q̄ bus dictum est.s. Hec obstat illud.11.q.3. Iulianus. vbi dicit q̄ milites catholici obediebāt Iuliano apostate Imperatori in omibus que nō erant ꝯ ꝛ eum. quia tpe tolerabāt ab eccīa ꝓter scādalum. quod timebat. Pōt autem hic dubitari sic. Ecce multi xpiani residēt in aliqbus ciuitatib⁹ sarraceno⁹. Et aliqs eo⁹ pfitetur Machometū esse nūcium dei. ad veneratiōem eius sicut faciūt sarraceni. Aliqui vo tpo⁹ osculat eius sepulcb⁹ q̄si ob reuerētiam eius: ac si esset sanctus. Ali⁹ publice se gerit p sarraceno. ⁊ occulte p xpiano. Modo quērit. vtrū isti ⁊ similes sint apostate vel heretici iudicādi. Ad hāc qōnes Rndet Ray. ⁊ Alex. in.z.t.z.c. ꝛ apostasia. ar.z.o. q̄ si xpiani sponte. ⁊ ex fide. quia.s.ita credunt: pfitent illum cē nūcium: vel eius osculant sepulcb⁹. vel publice se p sarracenis gerunt. q̄si ꝛo placere p hoc intendētes. tales omēs indistincte sunt apostate ⁊ heretici iudicādi. ⁊ per ꝯsis excōicati. lz enim isti nihil dicant ex pīse cōtra aliquem articulū spālem. tamē tacite ꝯdicunt. cum dicant vel sentiāt verbo vel signo illum pfidum esse sanctum: quem cōstat fuisse hereticum. Et in cāsimili fuit Anastasius 2° ꝛ heresi dānatus. dis.19. Anastasius. Si vo pfitent ō nūc verbo. vel faciūt ꝓter victum. sed in corde in nullo ceuiant a fide. nō sunt p pte apostate nec heretici. nec excōicati. peccant tamē mortaliter quantūcūq̄ metus fuerit magnus. vnde possunt dici cōmuniē apostate. quia recedunt a fide confessōe. fm Alex. ar. vbi.3. vnde Augus. Ad mēdacium in cōtrina religionis scz xpiane dicendum: nulla cōditione quis debet abduci. 22.q.2. pmum. Et Jo.4.nf. Non mūc ille est ꝓdictor veritatis: qui palam loquit mendacia: sed etiam ille qui non libere pnuciat veritatem: quam libere pnunciare oportet. aut non libē veritatem defendit quam libere defendē cōuenit. ii.q.3. nolite. Idem dicit Innocentius q̄ nie.can.sacris. Et idem dicendū est ꝛ bis qui ꝓter metum filios suos circūcidunt vel circūcidi pmittunt. quia lz mortaliter peccent non tamen ꝓter hoc sunt apostate vel heretici. nisi aliū habeant intentōem corruptam. Hec obstat illud

re pr. dis. i. potest fieri, vbi videt talis ex tari, quia illud intelligit post penitentiam: vel intelligit re alienatione pene, pter metum. ¶ Nūquid licet xpiano assumere habitum sarracenum, et sic se simulare sarracenū. Pndet Ros. q hoc fieri potest ex rōnabili causa sicut beat⁹ Sebastianus sub veste militari militiaz Christi gerebat secrete. Si autem aliqō signum: vel aliqs caracter pincipaliter esset cōstitutus ad dis sernēdum pfessores alienus infidelitatis: non liceret alicui fidei ferre huiusmōi habitum: vel caracterem. cum corpo pfessorem talis infidelitatis se profiteret, et sic per tale signum mentiret mendacio ꝗ fidei pfessiōem.

De blasphemijs. ti. 60.

Postea cōsiderādū ē de blasphemia que opponit fidei quātuz ad actum cōfitendi. ¶ Circa quod sciēdum: q nomen blasphemie videt importare quādam erogationem alienus excellentis bonitatis, et pcipue diuine. eius autez vt dicit Diony. ii. de diu. no. est ipa essentia bonitatis. vñ quicqd eo cōuenit pertinet ad bonitatē eius. et qcquid ad ipm non pertinet: longe est a ratōe perfecte bonitatis: que est essentia eius. quicūq igit vel negat aliqd de eo qō sibi cōuenit. vel asserit aliquid de eo quod ei nō cōuenit: diuine erogat bonitati. qō qdem cōtingere potest vel fz intellectū tm. vel etiam fm intellectū et affectum. et vtroq modo huiusmōi erogatio si sit mn in corde: est blasphemia cordis si vo in ore: est blasphemia oris. q qdem opponit cōfessiōi fidei: non pma. blasphemia vo sanctozū ex ꝗsu redūdat in deuz. Est autem pprie blasphemia in verbis. extenso tamē noie est etiam i factis: sicē cōfessio et negatio. Is pprie sint in verbis: nihilomin⁹ tamē accipiunt in factis. fm illud ad Titum. i. Cōfitent se nosse deuz factis autem negāt. Blasphemie aut fm aliquos sunt tres species. Una est. cum attribuit eo qō ei non cōuenit. 2ª cū ab eo remouet quod sibi cōuenit. 3ª cum creature attribuit quod eo appropriat. fm vo Tho. 2ª 2ᵉ. q. 3. ar. i. c. 3ᵐ. fm illa tria non possunt pprie loquēdo distingui vnere species blasphemie. Prima enim duo non differūt nisi fm affirmatiōem et negatiōem. que qdem differētia nō diuersificat habitus in specie. quia p eandē sententiā innotescit falsitas affirmationiz et negationū. Et p eandem ignorātiam modo vtroq errat. Q autem ea que sūt dei ppria creaturis attribuant ad hoc pertinere videt q aliqd eo attribuat qō sibi non cōuenit. quicqd enim est eo pprium attribuet hoc creature est dicere deū idē esse creature. ¶ Est autez blasphemia peccatum mortale ex genere suo: cum repugnet charitati diuine. quia erogat bonitati diuine. vt dictum est. que est obiectuz charitati. vñ punit⁹ morte 1 cri. 24ª. Qui blasphemauerit nomen dñi morte morietur. Si autem aliquis ex surreptiōe in vba blasphemie pprium peret. ita q hoc qō diceret blasphemiam esse non aduerteret. venialiter peccaret. et rōnem blasphemie pprie non haberet fm Tho. vbi s. c. et Alex. an. 2. t. 2. c. de blasphemia. ar. 2. c. Est aūt maximū peccatū sic et infidelitas ad quam ptinet et etiam ipam aggranat. si supueniat detestatio voluntatis. et adhuc magis si prumpat in verba. hinc super illud Isa. 18ª Ad populū terribilem et. dicit glo. q omne peccatū blasphemie cōparatū leuius est. ¶ Sed nūquid hoc peccatum remissibile est. videt q sic. quia dr Matb. 12ª Omne peccatū et blasphemia remittet hominibus. ¶ Sed ꝗ contra videt per hoc q ibidem immediate sequit. spūs autem blasphemie nō remittet. Pndeo blasphemia si fiat ex coactiōe: peccat pra pātem. si ex deceptiōe ꝗ filium. si ex certa malicia: contra spūm sanctū. Scōm enī veritatē omne peccatū est cōtra trinitatem. appropriate tm peccatū cōmissum ex infirmitate dicit esse cōtra pātem: cui potentia appropriat. commissum ex ignorātia cōtra filium: cui sapientia. cōmissum ex certa malicia cōtra spiritū sanctū cui bonitas appropriat. Nō etiam q irremissibile dicit triplicit. Uno modo negative. s. qō nullo mō pōt remitti vt peccata demonū et damnatozū. Alio modo cōtrarie. s. qō habet cōtrariaz dispositiōem ad remissiōem. vt peccata que fiunt ex certa malicia que dicunt irremissibilia. 3ª modo puative. s. qō in se nō est aptum natum vel dignum remitti. vt quodlibz peccatum mortale. Si ergo blasphemia fiat ex coactiōe vel deceptiōe: dicit remissibilis: quia secum habet causam annexam.

diuine misericordie, quo cauamus ad remissiōem. Et de tali blasphemia intelligit illud. Omne peccatum, s. peccatum in opere & de infirmitate: vel impotēcia & blasphemia i. peccatum peccatum in verbo. & hoc ex ignorantia: remittet hominibus. i. est remissibile, vel remittet scilz si penitet. quia ex circūstantia que peccatum attenuat dignū est remitti. Si autem blasphemia cōmittat ex certa malicia: tunc dicit irremissibilis. non quia nō possit remitti: vel quia non remittat aliquādo. sed quia non habet secum causam motiuam ad remissionem. Et de hac dicit. Spūs autē blasphemie. i. blasphemia illata ex certa malicia: & ādlibz aliud peccū fm ex certa malicia non remittet. i. vix siue difficiter remissibile. quia nullam excusatiōem habet. Est autem blasphemia non tm in viatoribus sed etiam in damnat. fm illud Apocl. 16°. Blasphemauerūt nomen dei habētis potestatē sup has plagas. non tamē est ideis veneritoria. sed potiū partim ad penam damnatiōis. Est autē in eis blasphemia cordis: quia detestant iusticiam dei eos punientis. Credibile etiam est q post resurrectiōem erit in eis blasphemia oris: sicut & in sanctis laus vocalis.

De spe. desperatiōe. & pstumptiōe. ti. xi.

Consequēter cōsiderandus est de spe & vitio sibi opposito. s. de desperatiōe & pstumptiōe.

Circa igit spem nō. q spes potest ādupliciter sumi. s. p spe fm q est passio. & p actu sperandi. & p re sperata. & p habitu per quem elicit actus sperandi. Primus tribus modis non est virtus. 4° modo est virtus. Et qdem si sit habitus charitate formatus: est simpliciter virtus. pfect enim habētem eam & actum eius & actum illum debito mō refert in finem vltimum que requiritur ad plenū esse virtutis. Si autem illa relatio cōplete per charitatem. Si vo spes sit informis: sic ē virtus fm q virtus cōter sumit. p quo cunq; habitu determinate potentiam ad aliquem actum respectu obiecti debiti. Et vtroq; mō spes est habitus infusus. cum per eam pfectū appetitus nic in bonum arduum. s. ceterne gloie qō est sup omnem facultatem nature. Secūdum autē q spes large potest dici credulitas. pbabilis fz q dicit aliquis de aliquo q sperat eum esse futurū bonū hominem. & similia. & sic pertinet ad ꝛgnitiōem. Alio modo potest dici. pnie fm q est quedam pntensio appetitus in bonum arduū. vt dictum est. & sic pertinet ad affectiōem. & sic est hic intentio de ea. Diffinit autē eam Magistro sic & habet li. 3° sntia 26 dist. 26. ca°. 1. Spes est certa expectatio future beatitudinis pnienis ex diuina gra. & meritis pcedentibus: vel ipam rem speratam: vel spem. Et vult per hoc dicere q ipa merita per que homo disponit se ad sperādum: pcedunt spem vel in re: vel in proposito. Cum autē dicit. Spes est certa expectatio. ꝛc. nō est ibi pdicatio per essentiam. sed per causas.

Ad qō nō. q duplicit cōtingit aliquem merita sua intueri. Uno mō attribuendo sibi & hoc est superbie & vanitatis. Alio modo attribuendo gre dei. & hoc est humilitatis & veritatis. & hoc modō motus spei ex intuitu oriū meritorū.

Circa desperatiōem sciēdum q desperatio est peccatum. imo etiā maximū peccatorū. s. q tum est ex parte nostra. infidelitas enim & odiū dei fm pnam speciem sunt graniora q̄ desperatio. quia illa duo sunt contra deum fm se. s. infidelitas que non credit diuine veritati. & odium dei. q̄ō cōtrariat diuine bonitati. sed desperatio est cōtra deum nō fm se sed fm q eius bonus pticipat a nobis. Sed si pdicta tria ad invicem cōparentur ex parte nostra. sic desperatio est pticulosior. quia per spem reuocamur a malis: & introducimur in bona pseqenda & ideo spe sublata irrefrenate homines in vitia labunt: & a bonis opibus retrahunt. vnō Isiō. de summo bono dicit. Peccare flagitū aliquod: mors est. sed desperare est descendere in infernū. Oritur autem fm q dicit Gregor. 21° moral. Ex luxuria: ex qua pueniit q homo fastidit bona spiritalia. & non repetat ea bona arduna. sed specialius etiam fm eidem ibidem. oritur ex accidia: que est tristicia quedam spiritus directiua. Remedium autē pōcipale cōtra desperatiōem est cōfidentia de Christo passo pro genere humano: q̄ō erat i peccato. vnde super illud Ro. 5° Pro impius mortuus est. dicit glo. Ne de speres de eius potentia. cuius apparet in morte tanta benuolēcia a q̄ tales arras accepim° q conantur impijs iuā mortē q

seruat iustus suā vitam.

Circa p̃sumptiōem sciēdum q̃ duplex est p̃sumptio vitiosa. Una q̃ oriꝯ ex ꝓpria virtute que est spes supbie. ⁊ opponit magnanimitati. est enī supabūdantia eius: ⁊ oritur ex inani gl̃ia vnde Gregoriꝯ moral. ponit p̃sumptiōem inanitatī filiam inanis glorie. Alia p̃sumptio vitiosa est: que cōsurgit ex cōtemptu diuine iusticie: que si ex sola electiōe ꝓcedat: est peccatū in spūm sancti. ⁊ hec directe opponit spei. est enim quedam spei inordinatio: ex sola electiōe ꝓcedens fm Ric. 3. dis. 26. q. 6. ar. 1. c. ⁊ hec directe videt oriri ex supbia: ne si talem quis se estimet q̃ etiam eam precātem deus non puniat. vl̃ a gloria non excludat. Est autem p̃sūptione desperatio prior. quia voluntas per desperatiōem totaliter a deo recedit. non enī inititur misericordie: quam cōtemnit. nec iusticie. quia q̃ tum potest eam refugit. per p̃sumptiōem autem in deum ꝯ inordinate tendit. ¶ Ad hoc nota q̃ p̃sumē q̃ ponit ꝓ sperare. vt in dith. 9° Exaudi me miseram: ⁊ de tua misericordia p̃sumēdeꝯ ratio huius est quia ipa spes recta que habet de deo videt p̃sumptio si fm humanā cōditiōem mensuret. non autem est p̃sumptio si dīne bonitatis immensitas attendat.

¶ De charitate ⁊ odio. ti. 62.

Consequenter cōsiderandū est de charitate. Et primo de ipsa. 2° de effectibus cōsequētib⁹ actū charitatis. Et de ipsa charitate: primo q̃ tum ad eius essentiam. 2° quātuꝯ ad eius subiectū. 3° q̃ tum ad obiectū. 4° quo ad ordineꝯ. 5° quo ad actum. 6° quo ad oppositum vitium. s. odiuꝯ ¶ Circa primū sciēdum: q̃ charitas sic diffinit li. 3° sen. di. 27°. Charitas est dilectio q̃ diligit deus ꝓpter se: ⁊ primus ꝓpter deum. Ꝯ enī charitas ⁊ dilectio sint idem in re: differunt tamē ratiōe. Dilectio enīꝯ est i pl⁹ q̃ charitas. vnde cōsuetum dici q̃ amor est nālis dilectio voluntatis deliberatine vnde charitas nomiat habitū. ⁊ dilectio actum. ⁊ ita diffinit charitas per dilectionem: sicut minus cōe per magis cōe. vel sicut habitus p suum actuꝯ. Et antē charitas sit simplicit virtus. imo maxima omnū virtutū. pater p Augusti. 15° de trini. c. 18° dicentem. q̃ nullam donum dei est excellentius dono charitatis. hoc enīꝯ solum est qd̃ diuidit inter filios eterni regni. ⁊ filios eterne perditiōis. Est etiam charitas omnū virtutū forma. vt dicit Ambr° qd̃ intelligit inq̃tū cetere virtutes: q̃ ꝯ ad rōnem tendente in finem vltimū: ab ea recipiunt cōplementum ꝓpter qd̃ perfectio merito attribuit charitati. quod bene dat intelligere Apls. i. Cori. 13. dicens. Si tradidero corpus meū ita vt ardeam. autem non habuero nihil mihi pdest. vnde glo. super illud Gal. 5. fructus autem spūs est charitas. dicit glo. q̃ sine charitate cetere virtutes nō reputant esse virtutes.

Equit videre de 2°. s. de charitate q̃ tum ad eius subiectū. ¶ Circa qd̃ sciēdum q̃ cum virt⁹ charitatis sit virtus infusa fm illud Ro. 5°. Charitas dei diffusa est in cor. no. per spiritū sanctum qui datus est nobis. Hō infundit fm capacitatem nālium sz fm voluntatem spūs sancti distribuētis. vnde i. Cori. 12. Hec omia operat vnus atq̃ idē spūs di. sin. put vult. Potest autem charitas augeri: loquendo de charitate vie. vnde Augus. super Io. Charitas meret augeri. vt aucta mereat perfici. Pōt etiā charitas amitti in statu vie. quia nō tollit a libero arbitrio vertibilitatem. ideo dicitur. i. Cori. 10. qui stat videat ne cadat. Amittit autem charitas per hoc q̃ auertit a deo voluntas: quod fit per q̃dlibꝯ peccatum mortale. vnde Augusti. 8° sup Geni dicit q̃ homo deo p̃sente sibi illuminatur. abdite vo optinue tenebrat: a q̃ nō locoꝯ intervallis: sz voluntatis auersiōe discedit. Recuperat autem charitas per penitentiam: quia tollit auersiōem illam. vnde August. li. 5° cōfession ū. penitētia est quedam res optima ⁊ perfecta: oēs defectus renouans ad pfectum. Recuperat autem charitas maior: vel minor sz q̃ homo se plus vel minus preparat. ⁊ diuina largitas dispensat. Non potest autem aliquis existens in hac vita fm cōmunem legem scire certitudinaliter se habere charitatem tum ꝓpter charitatis ⁊ dilectiōis acquisite similitudinem. vt dicit Bern. de amore. tum ꝓpter diuinam dispensatiōem. ꝓpter quam deus claudit oculos seruorum suorū ad ea de quibus possunt esseri. hic dicitur Eccl. 9° Nemo scit vtrū odio vel amore dignus sit. Nō tamen ꝯdaꝯ dicit esse verū. loquendo de amore finali: ꝓ ei

tempore ⁊ absolute. Per suscepcōem eni penitentie que est sacramentum adhibita omi diligentia que ad hoc requirit vt digne recipiat: potest pro illo tunc scire certitudinaliter certitudine fidei charitatez se habere fm eos.

Sequit videre ⁊ 3°. s. ⁊ charitate quātum ad eius obiectū. Circa quod sciēdum q̄ formale obiectum ⁊ pmum pncipale charitatis ratōe eius diligit. quicqd ex charitate diligitur est bonitas sūma. vnde Anſ. in monol. ca° 68° dicit q̄ creatura rōnalis nihil diligere debet nisi summam essentiā aut ꝓpter illam plura alia sunt diligenda ex charitate ꝓpter summam bonitatem: vel ꝓpter eū sub rōe sūmi boni: quoꝝ nume rū ⁊ etiam ordinez debitū ponit Angust. li. 2° ⁊ de doctri. xpiana ca° 2. dicens. 4° sūt diligenda. s. quod supra nos est. sez deus. quod nos sumus. quod iuxta nos est. sez ꝓximus. quod infra nos est. sez corpus. Ad hec 4° reduci possunt omia. Angeli enim cōtinent nomīe ꝓximi vt dicit Augusti. i. de doctrina xpiana. Corpus vo ꝓximi cōtinet sub quarto membro: q̄ est infra nos sicut nostrū corpus. Ambr. autem ponit ser diligenda ex charitate dicens. ante omia deus. deinde nosipos. post ea parentes. deinde filios. deinde domesticos. postea inimicos diligamus. Dozū. 5. membra reducunt ad 3° membꝝ Augusti. sez ad dilectōem ꝓximi. nec est ibi cōtrarietas: quia Ambr. cōsideraut differentias diligibiliū accidētales Augus. vo differēias ⁊ gradus magis essentiales. vt. j. melius patebit. Sciēdum aūt q̄ aliquid diligi potest ex charitate duplicīter. Uno mō per se. sicut obiectū ad q̄ dilectio terminat. Alio mō per accidens. sicut aliquod bonum q̄ obiecto illi ex dilectiōe optatur. vnde in actu dilectionis eius includit. Primo mō diligit aliquid amore amicitie. 2° amore cōcupiscentie.

2° modo. non pmo diligunt ex charitate virtutes gratia ⁊ gloria eterna. Et quia accidenia non facit numerū cuz subiecto. ideo ipa non numerat Augusti. vel Ambro. inter diligenda ex charitate. Intendunt enim assignare tū numerū diligendoū ex charitate amore amicitie.

Itez aliquid potest diligi ex charitate dupliciter. Uno modo ex charitate imperāte. sic diligi debent ex charitate omia que spectant ad salutem nostrā: ⁊ diuinā laudem. Alio modo ex charitate eliciente. sic diligit illud ex charitate ad quod tanq̄ ad obiectū terminat formalis ⁊ proprius actus charitatis. i. amor amicitie. tale eni non est summū bonum. sine illud q̄ natum est beatificari in summo bono. primo modo creature irrōnales. ⁊ inanimate diligende sunt ex charitate. sed non 2° modo fm aliquos. vnō fm eos carū dilectio a charitate imperat sed non a charitate sed potius a naturali volitate elicit. fm vo aliquos a charitate elicit. vnō fz bos diligende sunt ex charitate elictione non dilectiōe amicitie ꝓprie loquēdo. sed inq̄tum ex charitate volumus eas cōseruari ad dominū vtilitatem: ⁊ ei honorem. sic etiam deus eas diligit. fm illud sap. ii°. Diligis omia que sunt. Prime snie sunt Bon. z. di. 28. q. i. arti. i. c. 2° Richard. z. di. 28. q. 1. arti. 4. c. Peccatores autez qui sunt ꝓximi nostri ratiōe nature fm quā sunt capaces eterne glorie sunt ex charitate diligendi. sed ratiōe culpe sunt odiendi. ⁊ hoc est pfectum odium: de quo ꝓbeta. Perfecto odio oderam illos. Et Prosper. Sic diligendi sunt homīes: vt nō diligant eorū errores. Hec obstat q̄ in scriptura sacra sancti vident optare peccatoribus mala fm illud psal. Cōuertantur peccatores in infernum. quia huiusmōi auctoritates intelligi possunt vel per modum prenūciationis vt sit sensus cōuertātur. i. cōuertent: vel per modum optationis. Et hoc vt desiderium attendat. vel respectu diuine iustitie. vel respectu remouēde culpe. Diabolus autem ⁊ etiam demō est nomen nature in malicia obstinate. ideo cōcedi non debet fm Richard. z. di. 28. q. i. arti. i. c. 4°. q̄ sit diligēdus ex charitate nisi ratiōe nature que naturaliter bona est. Non est tamen natura ex charitate diligenda amore amicitie quo vitaz eternam optamus amato: sed potius ex charitate debemus i eius eterna pena vi iusticiam diligere voluudo eaz ad vi gloriam permanere. Sed quid de inimicis nūquid tenemur eos diligere fm affectū Ondeo dilectio inimicoū tripliciter potest intelligi. Uno modo in quātum sunt inimici. 2° quo ad naturam i vniuersali 3° quo ad naturam in speciali. diligē inimicos pmo modo est puersum. quia hoc est diligere eos inquātum sunt mali. 2°

modo est ad salutem necessariū Matth.5 Diligite inimicos vestros. ¶ 2° mō scilz vt aliquis in speciali moueat amore ad inimicuz, non est de necessitate charitatis absolute, sed fm ꝓparatiōem animi. s. vt animꝰ ad hoc sit paratus si necessitati occurreret casus. hoc enim ꝑter necessitatez implere est de charitatis perfectione. ¶ Et sic dicit Augustī. i enchi. q̄ diligere inimicos non est tante multitudinis: quātā ere demus exaudiri, cum in oratiōe dicit. Dimitte nobis debita nostra: sicut ꝛc. ¶ Ulterius nota, q̄ dilectiōis affectus ē duplex. s. innocētie ⁊ beneficentie. Prio affectu tenemur oēs inimicos diligēre: ne eis optemus mala per se. i. inq̄tum sunt mala, possumus tamē eis per accidēs optare mala. s. inq̄tum credimus illa eis vel reipublice expedire. vnde omēs tenent inimicos nō odire: ⁊ de cōp̄ malis non gaudere: nisi forte p accidēs. vt dictum est, pueri. z4. Cum ceciderit inimicus tuus: ne gaudeas. ¶ 2° affectus. s. beneficētie est duplex. vnꝰ est principalis quem charitas pmo ⁊ per se eliciat, vt optare dilecto bona spūalia. scz grām ⁊ gloriam. Et hoc affectu tenemur omēs diligere: etiam actu inimicātes. Alter est secundarius vt optare bona tpalia. Et hunc imperat charitas: sed non elicit fm aliquos. fm alios vo etiam elicit: sed non pmo ⁊ p se ⁊ pncipaliter: sed per accidens. s. inquātum bona tempoalia credūtur aliquo mō expedientia esse ad salutez anime. Et hoc 2° affectu diligere inimicos non est necessitatis: sive sint inimici persone, sive ecclie, sed si sunt inimici pslone: est perfectiōis: nisi p accidens. s. inq̄tum bona temporalia eis vel alijs credunt fore nocua. Inimicis vo ecclie optare psperitatem temporalē est ponus imperfectionis q̄ perfectiōis: nisi per accidēs. Aliquid tenemur diligere inimicos etiā q̄tum ad effectum. Ꝓ° sicut in affectu, ita ⁊ in effectu ab eo pcedente distinguēdus est. Dilectio autem inimicorū fm affectū ad minus in cōi est de necessitate ꝑcepti absolute. In spāli autem non est absolute sed fm ꝓparatiōem animi. vt. s. dictum ē similr etiam dicēdum est de dilectiōe fm effectum: Item quātum ad effectum inocentie omēs tenent. s. vt inimicis non inferant mala: nisi forte per accidēs. ꝓter bonum pslone vel reipublice. De effectu autem beneficentie distinguēdum est. quia beneficia quedaz erbibent cōiter alijs. vt cum quis, p populo in pmuni orat. vel ei predicat: vel aliquod bificiuz ei dat. ⁊ talia erbibere inimicis est de necessitate p̄cepti. Si vero ab huiusmōi excludant inimici: hoc pertinet ad iniozem vindicte. cōtra illud Leuit.19° Non queres vltiōez ⁊ non eris memor iniurie ciuū tuorum. Tenet etiam quis fm Richard.z.di.30. q.1.ar.1.c. eis impendere effectum salutiōis: que pmunit impendit nisi in casu scz quādo timeret eos pvocari cōtra se: vel aliquod malum oriri. Quedam vero beneficia erbibent particularit aliquib̄ personis. Et hoc erbibere inimicis non est de necessitate salutis: nisi fm ꝓparationem animi. s. vt ea subueniat in casu necessitatis. ⁊ tunc est opus iustitie potius q̄ amicitie. quia vt dicit. 1. Jo.3. Qui habuerit substātiam huius mūdi: ⁊ viderit fratrem. s. necessitatem habere: ⁊ clause. viscera. s. ab eo. quomō charitas dei manet in eo. Sic etiam intelligit illud, pueri. 25°. Si esurierit inimicus tuus ciba illum: si sitit: da illi potum. Extra vo casum necessitatis huiusmōi beneficia erbibere inimico persone est pfectionis. vnde sup illud Matth.5°. Benefacite his qui odē. vos. dicit glo. Benefacere inimicis est cumulus perfectiōis. ⁊ hoc est verum nisi p accidens. s. inquātum huiusmōi beneficiuz est sibi: vel alteri occasionalit nocituum. tunc enim subtrahere est melius. vtilius enim vt dicit Augustī. panis subtrahitur si de cibo securus iusticiam negligat q̄ esurienti panis frangit: vt iusticie seductꝰ acquiescat. Inimico vo ecclie beneficiuz subtrahere perfectius est ⁊ melius: nisi p accidens inquātum scz ipm beneficium sperat vile fore ecclie. quia per beneficium sperat reconciliandus ecclie. Predicta distinctio scz inter inimicos ecclesie ⁊ persone ponit a Petro. z. di. 30. q.1. arti. z c. ¶ Ad hoc nota q̄ dimittere rancorem inimico est necessitatis. dimittere autem rancorem ⁊ signa rancoris est perfectionis. fm Bōn. z di. 30. q. z. circa lī. ¶ vnde ad hoc non tenet homo nisi in casu scz quādo de iure ⁊ humiliter venia postulatur. fm autem Richard. z. di. 30. q. 1. arti. z. c. non tenetur homo inimico etiā petenti veniam remittere satisfactiōem sūte emendam, p iniuria, sed pro illa competit de iure actio in iudicio ꝗ iniuriātem

nisi forte sit homo talis status: siue ligat° tali obligatiõ cratiõe cuius sibi non conuenit in iudicio conuenri. Hec obstat p dictis. quod dicit Leuit. 19° Non queres ultiõem. 2ē. quia per hoc: ⁊ similia intendit actio cõtra iniuriantem zelo vindicte: ⁊ non zelo iustitie. vel sunt cõsilia monentia ad illud quod est superogationis ⁊ non necessitatis. hec Richard vbi. s. c. ad argumẽta in oppositi. ¶ Sed quod ē maioris perfectiõis ⁊ meriti. s. diligẽ amicum: vel inimici. Pndeo tuper hoc diuersi scribunt a diuersis gbus omissis gra brcuitatis dicẽdum est ad psens q̃ sicut dit Boñ. 3. di. 30. arti 6. c. si loquimur de istis actibus. pnt. pcedunt ab eodem habitu charitatis: quodãmõ sunt equales: s. 3 respectu premij substãtialis. ⁊ quodãmõ mutuo se excedunt. s. respectu pmij accidẽtalis. Naz motus dilectõis erga amicos est intensior ⁊ frequẽtior. erga vo inimicos est purior ⁊ difficilior. Et ideo perfectior ⁊ melior est simpliciter ille motus in amicum sm aliquos. ⁊ motus in inimicum sm alios Primũ videt approbat magister in iiaz. li° 3° dis. 30. 2° vo Augusti. videt. pblcuma facẽ oicẽs in encb. ca° 40. Magnũ est erga eum qui tibi mali tibi fecit: esse benignũ: ⁊ beneficum. illud vo multo grauius. ⁊ magnificẽtissime bonitatis est: vt tuũ diligas inimicuz.

Sequit videre de 4°. s. de charitate quãtum ad ordinem sm quẽ est ex charitate vnus plus alio diligendus. de quo can. 2°. Ordinauit in me charitat: m. Et qdem ordinem bi° Augl. ⁊ Ambro. ponunt simul cum numero diligendoz ex charitate ex verbis. s. positis in pncipio articuli pcedentis. Sed differunt quia ordo Augl. respicit charitatem sm se. ⁊ ideo attendit sm pncipales differentias boni que sunt bonum sup nos. bonum intra nos. bonũ iuxta nos. ⁊ bonum infra nos. que differentie attendũt penes bonum. magis boni. ⁊ maxime bonum. ¶ Ordo vo Ambro. respicit charitatem. pue est in natura quam origit ⁊ regit. Et hic ordo non attendit tũ penes differẽtias boni: sed etiam penes rationem pxi: ⁊ alieni: pinqui: ⁊ remoti. Et ꝗ ordo multiplicat in sex differẽtias: vt habitum est. s. ad quas qdem omes alie possunt reduci. pater enim spiualis reducit ad patrem carnalem. ceteri cõsanguinei ad filios. dñs ⁊ seruus: discipulus ⁊ magister ⁊ etiam sm patrũ vroz ad conscriptos.

¶ Sciẽdum igit q̃ sm ordinem que ponunt Augl. ⁊ Ambro. deus est super omnia ⁊ pter se et charitate diligendus. cui ipe sit summe bonus. Et res tantũ est amabilis: quãtum est bona. vt dicit Anst. li. 2° Cur deus homo. ca° 14° Item plus debet homo se diligere q̃ primum. quia ꝗ Augustin. de ciu. dei. ca° 27° Hoc est amor in spiualibus qõ pondus in corporalibus. pondus autem plus trahit corpus in quo est sed locũ sibi debitum q̃ aliud corpus sibi annexũ. Hec est contra illud Augustin. 8° de trini. ca°. 8. Tantũ charitatis debemus fratribus impendere: quãtum nobis. gabit tantũ sumit. p nota similitudinis: nõ equalitatis. ¶ Sed nũquid debet se homo plus diligere q̃ Christũ in quãtuz homo Pnder Boñ. 3. dis. 28. q. 4. circa lram: q̃ hec determinatio in quãtum. aut importat vnitatem persone. ⁊ sic Christus in quãtũ homo est diligendus sup nos. quia sic est noster creator ⁊ redemptor. Aut cõdiuisionem nature assumpte: ⁊ sic est noster primus: ⁊ iuxta nos diligendus. Et idem dicendum est de beata virgine. Debet etiaz homo se plus diligere q̃ totum aliũ mundum. vt expresse dicit Hugo li° de sacramentis parte 1z. ca° extra. debet tamen homo plus diligere primum q̃ corpus. pmiz ⁊ hoc quãtuz ad salutez anime. Cõsociatio enim in plena participatiõe beatitudinis. que est ratio diligendi proximi: est maior ratio q̃ participatio beatitudinis per redũdantiam: que est ratio diligendi corpus pprium. Debet etiam homo magis diligere vnum primum q̃ aliũ: ⁊ affectu ⁊ effectu. Deus enim tanq̃ obiectũ formale charitatis dilectiõis: ⁊ ipe diligens tanq̃ efficiens per charitatem: sunt pncipium charitatis dilectionis. Et ideo sm maiorem pinquitatem diligibilis ad alterũ istorũ pncipiorũ est maior dilectionis affectus. quia in omibus in quibus inuenit aliquod pncipium: attendit ordo p cõparatõez ad ipm. vñ qz q̃to diligibile ē melis. tãto ē ceteris pinquius tãtoes magis est diligẽdũ ceteris paribus. Similit quãto diligibile est diligendum pinquius: tanto magis est diligẽdum ceteris paribus Et sic patet q̃ homo debet magis ceteris paribus diligere primum: magis boni. ⁊ similiter sibi magis cõiunctũ. Ceteris

paribus dico quia vnus ita parū excede re posset alium in bonitate: ⁊ ita parū ex cedit ab eo in ꝓpinquitate ad diligētes: ⁊ magis debet diligere meliorem extrane um q̃ minus bonum ꝓpinquiorem. Ꝓ autem dicit Augustinus in de doctrina xpiana. ⁊ omēs homines sunt eque diligendi. Intelligi debet ratione boni optati scilz eterne glorie: quam omibus optare debemus.

¶ Nota tamē sm Richard. z. di. 29. arti. 6. c. ⁊ ꝓter esse qd habet a parentibus nō debet aliquis magis diligere aliquem q̃ patrem suum: quantuciūq; excedat eū in bonitate: non ꝓnilegiata: qd dico ꝓpter bonitatem humane nature. s. baptisti: ⁊ beate virginis: qui magis debent diligi q̃ pater ⁊ mater. quia per eorū bonitatem ꝓuenit nobis maius bonum q̃ per parentes. ¶ Sed quid si parētes nostri sint mali. Respōdet Bon. z. dis. 29. q. 4. circa lrām: ⁊ duplex est amor. scz cōplacentie ⁊ benefi centie. Amore cōplacentie diligit quis aliquem: quādo approbat eius facta. Sz amore beneficentie diligit quis aliquem quādo vult ei benefacere: ⁊ amat eū non tm: quia sit bonus: sed vt sit bonus. In pmo amore ponderat bonitas. in 2° ꝓpinquitas. vnde dato ⁊ pater meus sit malus: ⁊ alius extraneus sit bonus. magis debeo velle ⁊ desiderare ꝓuenire ⁊ pater meus sit ⁊ remaneat bonus q̃ ⁊ alius extraneus. Iz eum: ⁊ facta eius q̃dm ē in peccato: non debeam approbare. Sic g̃ debeo patrem meum diligere: ⁊ affectu intensiori: ⁊ effectu maiori. Debeo tamē magis diligere illum extraneū bonum rōne boni maioris optati. ⁊ hoc ꝓ illo statu in quo sunt ad ꝓsens. quia hoc requirit iustitia dei. cum tamē pater meus est in statu vie. debeo velle ⁊ ipe ꝓueniat ad bonū statum: ⁊ ad maius meritum. ⁊ per consequens ad maius ꝓmium. ¶ Sed quem debet homo magis diligere. scz prem carnalem vel spūalem. Rndet Richard. z. di. 29. arti. 9. c. ⁊ patrem carnalem omibus pensans magis inquā. i. intensius: ⁊ optā do sibi maius bonum. Iz enim maius bonum recepit a patre spūali q̃ carnali. pater tamen spūalis non dedit illi nisi ministerialiter. pater vero carnalis dedit filio esse nature: sicut causa efficiens. Exterius vero debet fieri aliqua reuerētia patri spūali: que non debet carnali. quia vt dicit pbus 5° ethi° non omibus eadem reddendum: neq; patri omia. Diligendo est igit pater super oēs alios proximos: ⁊ similiter mater. vnde diligi debent pl° ex charitate: q̃ filij: ceteris paribus. Iz filij magis diligant dilectione naturali. ⁊ plus q̃ vtroq; omibus pensatis. pater vero diligi debet plus q̃ mater ceteris paribus. filij autem debent plus diligi q̃ domestici. Domestici tamen vt dicit magister sniar. li. z. di. 29. c. z. si sint boni. sunt malis filius ꝓponendi. hoc autem exponunt aliqui nō quātum ad affectum. sed quātum ad effectum: nec qualēcūq; sed illum qui ē collatio beneficiorū vel denario ad regimen aliorū temporale vel spūale. Potest etiam sm Richard. z. dis. 29. in expositione circa lrām exponi quātum ad affectum. qz beatitudo debet optari bonis domestici. non autem malis filius pro statu in quo sunt. Pōt esse etiaz tanta malicia in filijs: ⁊ tanta bonitas in domesticis ⁊ simpliciter ex affectu maiori: magis debet diligi profectus domesticorū q̃ filiorū. ¶ Unde notandu z: ⁊ licet aliquādo ꝓposterare charitatis ordinem supdicium. hoc enim cōtingit fieri aliquādo ex debita causa. vt cum quis omune bonum ꝓpio bono ꝓponit in temporalibus. Et hoc Iz videatur ꝓposteratio: magis tamen est perfectior ordinato: ⁊ meritū cumulatio. Aliquādo ꝓter causam debitam. vt si quis ex sola liberalitate voluntatis sue se magis exhibeat alicui extraneo q̃ domestico ⁊ cōsanguineo: ⁊ etiam patri suo: cōsiderando in eo magis aliquam strenuitatem q̃ dei voluntatem: vel meritū dignitatem: ⁊ in hoc nō meretur. Aliquādo cōtra causam debitā: vt si pater meus indigeat: ⁊ eo neglecto subueniam extraneo: ⁊ hoc est peccatū. ⁊ sic dicit magister sniar. li. z. dis. 29. c. 1. Peccat qui preposterе agit. hec Bon. z. di. 29 arti. 5. c. ¶ Ad euidentiam autem materie huius materie est notandum sm Bon. ibidem arti. 6. c. ⁊ dupliciter potest affectus accipi. Est enim affectus passio quedam mulcebris complacētie: qua scilz delectō in alterius bono. Et est affectus motus s. quedam rationalis electionis: ⁊ ille est duplex. Quidaz est a charitate dictus quo scz quis optat alij summū bonuz. Quidā vero est imperatus quo scilz quis optat alij temporale bonum ad cōseruationem

nature ordinatum. Est igit tripler affect⁹ ⁊ primum minime respicit ordo charitatis presignatus. sicut ps q aliquis plus delectatur ⁊ gaudet in respiciendo socium p̄sentem q̄ in recolendo patrem absentem ⁊ magis diligat eum. ¶ 2ᵐ vero affectus respicit principaliter. magis enim debet quis optare deum sibi q̄ alij. post se autē magis patri. ⁊ sic deinceps. ¶ 3ᵐ vero respicit minus principaliter. vnde p diuersis opportunitatibus: ⁊ cōditionib⁹: ordo ille quātum ad illum affectum variari potest ⁊ hposterari. ¶ Similiter etiam effectus eius est tripler. scz ꝓcuratio eterne salutis. reuelatio temporalis necessitatis. ⁊ cōmissio siue collatio beneficij spiritualis. scz ecclesiastici. primus ⁊ secūdus respiciunt personam sed tertius respicit vtilitatē cōmunem. Primū respicit ordo charitatis principaliter. quia enim homo debet ꝓcurare salutem suam: q̄ proximi. ⁊ pius patris sui q̄ alterius. ⁊ sic deinceps ꝓcedendo. ¶ 2ᵐ effectum respicit minus principaliter. vnde fm diuersas opportunitates ⁊ cōditiones potest ⁊ debet homo magis ⁊ minus esse beneficus alijs. ¶ 3ᵐ effectū minime respicit ordo charitatis. i. collatione eium beneficiorū ecclesiasticorū ⁊ parum: aut nihil sanguinis propinquitas: ⁊ multum meritū dignitas debet attendi.

¶ Ad hoc nota q ordo charitatis presignatus cadit sub precepto. cum enim dicitur Deut 6°. Diliges dominū deum tuum ex toto corde tuo 2ē. datur intelligi q deus debet super omia diligi. cum vero p̄cipitur primum diligi sicut se. preferī dilectio sui dilectioni proximi. Significatur etiam q primiores sunt magis diligendi Et per illud. 1. Jo. 3. Debemus pro fratribus animas ponere. i. vitam corporalem. Innuit q plus debemus diligere proximum q̄ corpus nostrū ꝓprium. Et ad Gal. 6°. Operemur bonū ad omnes: maxime autem ad domesticos fidei. Innuit q inter primos meliores ⁊ primiores sunt diligendi magis. ¶ Sed nūquid p̄dictus ordo charitatis in patria remanebit. Rndeo fm Richard. 3. di. 29. q. 3. arti 3. c. ⁊ Tho. 2ª 2ª. q. 26. arti. 13. c. q remanebit quātus ad hoc q deus est super omnia diligendus. Ratione vero boni oportet diligere meliores plus q̄ se. Minus vero bonos diligere minus q̄ se. fm vero intensiōem dilectionis plus diligit se q̄ proximum: etiam meliorem. sed quo ad ordinem primorum ad inuicem: simpliciter magis diligere quis meliorem fm charitatis amorem. Cōuenit tamen fm Tho. ibidem in patria q aliquis sibi cōiunctum pluribus rationibus diligeret. non enim cessabunt ab animo beatitudinis causa dilectionis omnibus tamen rationibus alijs: ratio dilectionis ex propinquitate ad deum preferitur. Et fm Richard vbi. 3. c. in fine. ceteris paribus intensius vult cōiunctioni sibi illud bonū q̄ habet.

Sequitur videre de 5°. s. de charitate quātum ad eius actū. Circa quod scīendum. q actū charitatis: quidam ab ea imperant. ⁊ illi sūt plures ⁊ fm speciem differētes. quia voluntas per charitatem imperat actus omnis aliarum vtutum. vnde. i. Cori. 13. dicitur q charitas omnia credit: omia sperat 2ē. Quidam ab ea eliciuntur. ⁊ illi eiam sunt plures: per ordinem tamen se habentes. Ille tamen qui immediate eliciitur a charitate: ⁊ mediante quo alij actus ab ea eliciunt: non potest esse nisi vnus fm speciem: qui est actus diligendi: mediante quo elicitur actus desiderandi bonum futurum: gaudendi de bono presenti: odiendi malum cōtrarium bono ex charitate amato: ⁊ fugiendi illud cum est futurum ⁊ tristandi de illo cum est presens. ¶ Potest autem queri de actu diligendi deum. vtrū habeat modum. ¶ Rndeo. aliquis actus tripliciter dicitur habere modum. scilz aut fm limitatiōem essentie. aut fm determinatiōem debitarum circūstantiarū aut fm ꝓportionem medij inter superfluum ⁊ diminutū. Primo modo omis actus habet modum. ¶ 2° modo omnis actus virtuosus. 3° modo omnis actus virtutis cardinalis. Actus vero virtutis theologicarū: vt charitatis est duplex fs Petrum 3°. di. 27. q. 4. arti. 4. c. Unus exterior in effectu. ⁊ hic habet modum. Alter interior in affectu: ⁊ hic non habet modum. quia mensuram accipit ex rōne obiecti mouente que est immensa. ꝓpter q̄ nulla creatura potest deum diligere quantum est diligibile. s. vnde dicit Bern. li. de diligendo deum. Causa diligendi deum: est modus sine modo. vnde numis se potest homo affligere i seruino dei: sed nō numis

eum amare: eo q̃ homo exterior p excellentiam corrũpitur: sed interior roboratur. Excellentie enim sensatorũ corrũpunt sensum: sed non excellentie intelligibilũ intellectum et 2° de anima. ¶ Sed nũquid modus diligendi deum qui attendit fm determinatiõem debitarũ circũstantiarum. q̃ qui precipit Deut. 6°. et Matth. 22°. Diliges dominũ deum tuum ex toto corde tuo ꝛc. impleri potest in via. Rndeo q̃ sic aliquo modo. Diligere enim deum fm totum cor suum potest tripliciter intelligi. Uno modo ita q̃ totum cor hominis feratur actu semper in deum. et hoc erit in patria. quia esse non potest in via. ꝑter humanam infirmitatem. ¶ Alio modo q̃ homo studium suum deputet ad vacãdum deo et divinis: omnibus alijs ꝑtermissis. nisi quãtum requirit necessitas vite presentis. et hec potest esse in via. non tamen est omnium omnibus habentibus charitatem. ¶ Tertio modo q̃ aliquis habitualiter ponat in deum totum cor suum: ita scz q̃ nihil velit divine voluntati cõtrarium. hec est omnium omnibus habentibus charitatem. prima totalitas vt terminus vie nobis ostenditur. secũda cõsistit. tertia precipit. De primo intelligit illud quod dicit August. li° de perfectõe iustitie: q̃ in patria implebitur illud Diliges dominũ deum tuum ex toto corde tuo ꝛc. ¶ Circa modum vero diligendi primum nota. q̃ homo diligere primum debet sicut se ipm Matth. 22°. Diliges primum tuum sicut teipm. Et ibi tangit ratio dilectõis per ly primum. scz fm nãlem dei imaginem. et gloriae capacitatem. Hec refert vtq̃ dicit primus: vel frater. vt dicit. 1. Jo. 4. vel amicus: vt Levit. 19°. quia per hec omia idem significatur. Tangit etiam ibi modus dilectõis per hoc q̃ dicit: sicut teipm. quod non debet intelligi equaliter: sed similiter tibi. Et hoc tripliciter. Primo vt diligas eum ꝑter deum. sicut teipsum diligere debes. ¶ 2° vt velis sibi mũ in bonis sicut et tue voluntati satisfacere debes mũ in bonis. ¶ 3° vt non diligas eum ꝑter aliam utilitatem. sed quia vis bonũ sibi sicut vis tibi. et sic dilectio primi erit sancta ex parte finis. insta ex parte regule dilectõis. et vera ex parte recte dilectionis. ¶ Sed nũquid charitatis actus potest esse mercenarius. Rndeo tripliciter est merces scz deus et creatura scilz beatitudo qua beatificamur i deo. et merces temporalis. loquendo de prima merede et iccũda: actus charitatis potest esse mercenarius. vnde ad charitatem pertinet amare deum: non mũ amore amicitie: sed etiam cõcupiscentie. vnde Ambro. super illud Luc. 15° Quanti mercenarij ꝛc. Multi inquit mercenarij boni sunt qui spe eternorum deo seruiunt. ¶ Et si obiciatur illud Bern. li. de diligendo deum et sine fruitione non potest deo seruiri. Deuiedum tamen est q̃ sine intuitu premij. Dicendum q̃ intelligit amore amicitie. si enim homo per affectum amicitie amicum sine intuitu premij diligit. vt dicit phus. multo magis vult homo deo bonum amore charitatis: sine intuitu alienius mercedis. sed per hoc non excluditur qn charitas optet amore cõcupiscentie illam summã mercedem obtinere. Illud quidem desiderium non est amoris naturalis: nec acquisitus: sed potius gratuiti. precipue illud de quo dicit Aplus. Cupio dissolui. et esse cum Christo. Et hec videtur esse omnium opinio. ¶ Aliqui tamen dicerunt: q̃ cum amor charitatis sit gratuitus: non intuetur premium: sed omnino liberaliter facit seruire deo sicut patri filius. vnde fm eos intuitus mercedis non est a charitate: sed bene potest esse cum charitate. et est ab effectu nature charitatem cõmunicante. Loquendo autem de mercede temporali: non est diligendus deus propter mercedem scilz principaliter. sed diligi potest ꝑter talem mercedem sicut ꝑter aliquod adiuuans ad motum dilectionis. sicut oi stributio quotidiana est ratio aliqua: q̃ canonicus vadat ad ecclesiam sed non dz esse rõ ꝑncipalis.

Sequit videre de 6° scilz de odio. quod opponitur dilectiõi. Circa quod sciẽdum q̃ odium dei è maximus peccatorum. semp enim quod est fm se est potius eo qõ est fm aliud. In odio autem dei voluntas auertit a deo fm se. In alijs autem peccatis auertit a deo nõ fm se sed fm aliud scz inquãtum appetit aliquã inordinatam dilectiõem: quae habet auersiõem a deo annexam. vnde odium dei fm Tho. 2ª 2ª. q. 34. ar. 2. ca°. est maxim̃ peccũ in spũ. s. fm q̃ peccũ in spũ sanctũ nomiat aliqõ genus spãle peccati.

Ideo tamen non computatur inter species eius. quia i oi eius specie inuenitur. fm Tho. ibidem. Intelligendum tamen q̃ ⁊ si ens: vt apprehendit in sapo: nõ possit odiri. quia vt dicit Dion. 4.° ca° de diuinis nominibus. Omnibus amabile est primum bonum. odiri tamen potest a peruersa: fm q̃ apprehendit vt actor alique rũ effectuum: qui repugnant co: ũ inordinate voluntati. cuiusmõi sunt inflictio penarum ⁊ phibitio peccatorũ. Odium etiam primi cum opponat charitati: est peccatum. vnde. i. Jo. 2. Qui odit fratrẽ suum in tenebris est. scz spiualibus: que sunt peccata. immo est etiam grauissimum peccatorum: que cõmittunt in primum. Grauissimũ inquam quãtum ad voluntatis peruersitatem: lz ea que cõmittunt exterius sint grauiora quãtum ad primi lesiões. Quĩ autem odium ex inuidia directe fz Tho. vbi. s. arti. 6. o. Et hoc vult Gregorius. 31. moral. Ex ira vero dispositione. quidam vero dicunt: vt refert Richard. q̃ potius odium oritur ex iracũdia. lz aliq̃d odium ex aliqua inuidia oriat.

De gaudio. accidia. ⁊ inuidia. ti. 67.

Deinde cõsiderãdum est de effectibus cõsequentibus actum charitatis principaliz q̃ est dilectio. ⁊ de vitijs eis oppositis. Et primo de effectibus interioribus. 2° de exterioribus. Inter vero interiores. primo de gaudio. 2° de accidia. 3° de inuidia que omnio gaudio opponunt. Circa primum sciẽdum: q̃ amor causat gaudium quanto adest amatum. charitas autẽ est amor dei: qui ex hocipso q̃ amatur: est in amante per nobilissimũ eius effectum fm illud i. Jo. 4. Qui manet in charitate: i deo manet: ⁊ deus in eo. ⁊ ideo spirituale gaudium quod de eo habet: ex charitate causatur.

Sequitur videre de 2°. scz de accidia. Circa q̃ nota: q̃ accidia fm Damas. est quedam tristicia aggrauãs: que scz ita deprimit animum homis vt nihil dilibeat agere. Et ideo accidia importat quoddam tedium operandi. vt patet ex glo. super illud psal. Omnẽ escam abho. est anima eorũ. Et a quibusdam dicitur: q̃ accidia est torpor mentis bona inchoare negligentis. Hec autem tristicia est semper mala: ⁊ peccati. vnde inter dicit Ecclesiastic 6.° Non accidias in vinculis eius. scz spiualis sapiẽtie. Et fm Eccles. 2. 2. ca°. de accidia. arti. i. c. scribit per vnum. c. quia dicit ab acedine vnde puerõ. io. dicit. Sicut acetum dentibus ⁊ fumo oculis. sic piger his qui miserunt eum. hinc comparat pigritia siue accidia aceto. quia sicut acetum infert dentibus nocumẽtum corporale scz acredinẽ. Ita hoc peccatũ infert anime nocumentũ spirituale scz quãdam acredinem spiritualem: ex qua puenit tedium spiuale: boni spiualis. Scõm vero Isidorũ. dicitur ab acigreco: qõ est cura sine anxietas animi. scz vero grecum debet scribi cum aspiratione sicut acbidia. vt dicit frater Jobes Thentonicus. Est autem accidia fm genus suum peccatũ mortale: cum fm primam rationem cõtrariatur charitati. Nam primus effectus charitatis est gaudium de deo. ut dictum est. s. Accidia vero est tristicia de bono spiuali: inquãtum est bonum diuinũ. ⁊ ideo fm genus suum est mortalis. Et hoc est verũ: quãdo motus eius pungit vsq̃ ad rationem: ita q̃ procedit in fugam: ⁊ horrorem: ⁊ detestationem boni diuini. quãdo vero sistit tũ in sensualitate tunc est venialis. Est enim vitium capitale vt vult Gregori. 31. moral. ⁊ eius filie sunt sex fm Gregori. ibidem. scilz malicia qua quis detestat bona spiritualia rancor. scz ꝗ homes ad bona spiritualia indulgentes. pusillanimitas respectu cõsiliorũ. desperatio torpor circa pecepta. vagatio mentis circa illicita.

Sequitur videre de 3°. scz de inuidia. Circa quam sciendum: q̃ sicut dicit Damas. in 2° li°. Inuidia est tristicia õ bonis alienis. obiectũ enim tristicie est primum malum. Et fm hoc de bono alterius potest esse tristicia p̃ ut apprehendit vt malum primum. ⁊ fm hoc dupliciter. vel inquãtum ex eo nobis aliquod periculum imminet. scz vt ab eo ledamur. ⁊ huiusmõi tristicia non est inuidia. sed est effectus timoris. vt dicit pbus 2° rhetorice. ⁊ potest esse sine peccato. vt dicit Gregorius 22° moralium. vel inquãtum est diminutiuũ proprie glorie: vl excellentie. ⁊ hoc est quando excedit ur ab alio in illo bono. Et hec tristicia

est ꝓprie invidia. ⁊ est semper prava. vt dicit pbus 2° rhetorice. ⁊ est ex genere suo semp peccati mortale: cum repugnet charitati. qꝫ volat ex bono ꝓprio: ex quo charitas gaudet. Job 5°. Parvulū occidit invidia. Sunt tamen ꝑmi motus invidie quādoqꝫ etiam in perfectis viris: qui insurgunt ex surreptiōe: qui sunt veniales. Et simile est ex invidia parvulorū: in quibus non est vsus rationis. ⁊ ex motu invidie fm q̃ est passio sensualitatis. 2° potest esse tristicia ex bono alterius inq̃ntum vest nobis illud bonum: quod ipse habet. Et hec ꝓprie est zdus: vt dicit pbus 2° rhetorice. ⁊ si sit ex bonis bonestis. est laudabil fm illud. i. Cor. 12. Emulamini charismata meliora. Si autem sit ex bonis temporalibus: potest esse cum peccato: ⁊ sine peccato. Potest etiam esse tristicia ex bono alterius: inquātum ille est illo indignꝰ quę qdem tristicia: vt dicit pbus 2° rhetorice: est ex temporalib⁹ bonis. ⁊ dicitur fm eum nemesis: ⁊ pertinet ad bonos mores. Et hoc ideo dicit. quia reputabat illa magna. sed fm fidez quasi nihil sunt respectu futurorū bonorū: quę servant bonis. Et ideo huiusmōi tristicia ꝓhibetur in psal. Noli emulari in malignātibus 2c. ¶ Hō insup q̃ invidia fz pbm 2° rhetor. opponit nemesy ⁊ misericordie. fs misericordie directe fm oppositiōem principalis obiecti tristat enim ex bonis ꝓprii. misericordia vo ex malis. Nemesy vo opponit ex parte eius: ex cuius bono tristat. tristat enim ex bono dignorū. nemesis vo ex bono indignorū. Misericordia autem virtus est ⁊ ꝓprius charitatis effectus. vnō invidia opponit misericordie ⁊ charitati. Est autem invidia vitium capitale: vt dicit Hgregorius. mozal. ⁊ tamē est filia inanis gloriē. dicit enim pbus 2° rhetor. q̃ amatores bonoris ⁊ gloriē magis invident. ⁊ forte ꝓpter hoc fm Tho. 2ª 2ᵉ. q. 36. art. 4. c. 1°. non ponit invidia vitium capitale Hecq ab Ysido. li. ex summo bono. Hecq a Cassiano li. ex institutis cenobiorz. Sz tū vt dicit Hzegi. ibidem vitia capitalia intū sunt sibi cōiuncta: vt non nisi vnū de altero ꝓferatur. unde non est cōtra rōnē capitalis vitij q̃ ex alio oriat. Invidie vo filie fm Hregi. zi. moza. sunt. 5. scz odium susurratio: qua. s. quis diminuit gloriam alterius in occulto. extractio: scz qua quis diminuit maiestē. exultaᵗ in adversis ꝓximi. ⁊ afflictio in ꝓsperis eius. hec tamen vltima est vno modo ipa invidia: inquātum s. aliquis tristat ex prosperis alicuius fm q̃ habent quādam gloriam. Alio modo est filia invidie fm q̃ ꝓspera ꝓximi euenīunt cōtra conatum invidentis. Emulatio autem ⁊ invidia ꝑ eodem accipiunt in scripturis sanctis: invidia tam generaliter sumēdo. sumendo aūt vtrūqꝫ ꝓprie sic invidia attendit in actu interiori. Emulatio vo in actu vel effectu exteriori. vt dicit gl. sup illud ad Gal. 5. Emulationes invidie.

De pace ⁊ vitijs oppositis. ti. 64.

Postea cōsiderādum est ex pace ⁊ vitijs sibi oppositis. Et primo videndū est ex pace. 2° ex discordia: que est in corde. 3° ex cōtentione: que est in ore. 4° ex ira. 5° ex seditiōe. 6° ex schismate. 7° ex bello. Hec enim 4ᵒʳ vitiis opponunt pacī: quātum ad opus. ¶ Circa ꝑmum sciendum q̃ vbicūqꝫ est pax: ibi est concordia non tamen ecōuerso: si nomen pacis proprie sumat. Cōcordia enim ꝓprie iuncta est ad alterū: scilz inquātum voluntates diversorū cordium simul cōueniunt in vnum cōsensum. Et sic concordia importat vnionem appetitū diversorū appetentium. Et fm hoc concordia potest esse aliquorū impiorum in malo. Super hanc autem vnionem addit pax vnionē appetitiuz ⁊ motuum vnius appetentis: scilz appetitus sensitiui ⁊ appetitus intellectiui. ⁊ hoc non est impiorum. quia pax non est impijs. vt dicitur Ysa. 57°. Non est pax impijs. ¶ Pax autem vera ⁊ perfecta per quam omnes appetitus vniuntur quietati in vno: habetur tū in patria. Hec enim est vltimus finis creature rationalis: ex qua in psal. Qui posuit fines tuos pacem. Pax vero que habetur in via est imperfecta. quia ⁊ si principalis motus anime quiescat in eo: repugnāt tamen alij intus ⁊ extra: qui perturbant pacem istam. Appetunt tamen omnia pacem. vt dicit Augustinus s 19° ex civi. ⁊ Diony. ca° 9° ex omnis nomib⁹. Omne enī appetens appetit tranquille ⁊ sine impedimento pervenire ad illud qd̃ appetit: in quo cōsistit ratio pacis quam Augu. 19 ex civi. ex ordinis trāquillitatem diffinit.

non tamē omēs appetunt veram pacem. sed qdam apparētem. vt mali appetunt in iquā pacem. mō ⁊ appetitu sibi competēti bellantes etiam appetūt pacem: quia bellando ad pfectū: eā pacem q̄ habeant: p uenire quērūt. Sicut autem vult phs 9° ethi°. Ad amicitiā pertinet cōcordia ī bonis cōferentibus ad vitā: ⁊ ēpcipue ī magnis. vnde ⁊ Tullius de amicitia dicit: q amicorū est idem velle ⁊ nolle. vnde dissensio de minimis ⁊ de optimorib⁹ non repugnat imperfecte paci: que habet in via Est autem pax ,ptius effectus charitatis, fm illud ps. Pax mul. dili. le. tu.

Sequit⁹ videre de 2°. s. de discordia Circa quam sciēdum q̄ cum opponit⁹ ꝓcordie: hoc potest esse dupliciter. Uno mō per se. vt cum quis a bono ,primi in quo cōsentire debet: dissentit scienter: ⁊ ex intentōe. ⁊ hoc est peccatū mortale ex suo genere ,pter cōtrarietatē quā habet ad charitatem: ex qua cōcordia causat⁹. vnde ad Gal. 5. Dissensiōes i. discordie ponunt inter opera carnis. de quibus subdit ibi. Qui talia agūt regnū dei non subsequunt⁹. Primi tamē motus huius discordie: ,pter actus impfectiōes peccata sunt venialia. ¶ Alio mō per accidens. vt quādo aliqui intendunt aliq̄ bonum ptinens ad bonorem dei: vel utilitatem ,primi sed vnus ecclesiae: hoc esse bonū: ⁊ alius non. ⁊ tunc discordia est p accidēs cōtra bonum ,primi. vt fuit inter Barnabā ⁊ Paulum. Act. 15° q̄ pertinebat ad defectum huius mūdi: hoc ipsum fuerit ex diuina ,prudentia: ,pter vtilitatem cōsequētes ordinatum. Et tūc discordia non est peccatū: nec repugnat charitati: nisi sit cum errore circa necessaria ad salutem: vel nisi sit cum indebita pertinentia. Est autē discordia filia inanis glorie vt dicit Greg. 21. moral. Et hoc est verū loquēdo de discordia per quam quis ,pse quit⁹ q̄ suum est. ⁊ recedit ab eo quod ē alterius. Et vo ab alterius volūtate recedat pertinet ad inuidiā. vnde fm hoc ab inuidia causat⁹.

Sequit⁹ videre de 3°. s. de cōtentione. Circa quam sciēdum: q̄ pōt sumi tripliciter. Uno mō ,pt dicit impugnatiōem veritatis ⁊ modū inordinatū fm q̄ dicit Ambro. q̄ cōtentio est impugnatio veritatis cum cōfidentia clamoris. Et sic est peccatū mortale. ¶ Nota q̄ hec clausula. s. cum cōfidentia clamoris est circūstantia aggrauans: vnde etiā sine ea potest impugnatio veritatis esse cōtentio. vnde fm Aler. 2. t. 2. c. de cōtentione. arti. 1. c. generaliter potest dici cōtentio impugnatio veritatis: persistēs in sermone causa vincendi. hec enim cōditio videt⁹ poni in glo. 2. Thim. 2. sup illud. Noli cōtendere verbis. nemo in quit. se patitur vinci. 1z sciat vera esse que audit. ¶ Alio mō ,pt est impugnatio falsitatis: cum debita acrimonia. Et sic est laudabilis. ¶ 2° modo potest sumi ,pt est impugnatio falsitatis cum mō inordinato. Et sic potest esse peccatū venialeniſi forte tanta sit inordinatio: q̄ ex ea alij scandalizētur. vnde Aplis cum dixisset. 2. Thim. 2. Noli cōtendere verbis. subdit. ad nihil ē vtile nisi ad subuersiō eōrū audiētium. Cōtentio aūt de qua dicit⁹ Job. 19°. Aliquid qui cōtendit cum deo tam facile quiescat. sumit⁹ ibi ,pmunit⁹ p disputatiōe. ¶ Item fm Aler. vbi. s. arti. 2. q. 2. c. cōtentio potest fieri pluribus de causis. Primo causa malignitatis. vt cum quis vult iniuste vincere: vel animos simplicium subuertere. Et sic est peccatū mortale. ⁊ ,phibet⁹. 2. Thi. 2. Noli cōtendere verbis. si tamē hoc in his in quib⁹ non est periculū ex quadam leuitate fieret: peccatū mortale non esset. ¶ 2° causa necessitatis. sic non est peccatū. vnde super illud puer. Non cōtendas ad uerius hominē frustra. gl. nō vetat cōtendere cōtra male facientem: vt cozrigat⁹. ga hec frustra non fit. quia certa necessitas cogit. ¶ 3° causa exercitatiōis. sic non est peccatū mortale. 1z aliqī ,pter indebitū modum cōtingat esse veniale. ¶ 4° causa eruditiōis. sic non est peccatū. ¶ 5° ex q̄dam titillatiōe glorie. vel bonoris. sic videt⁹ esse peccatū veniale. sic videt⁹ Accipi Luc. 22° Facta ē ꝓtentio quis eorū videret⁹ esse maior. ¶ 6° potest dici cōtentio conatus bone operatiōis fm illud Luc. 13 Cōtendite intrare per angustā portam. Est autem cōtentio filia inanis glorie. est tū affinis inuidie. s. inq̄tum dissentit ab eo cum quo cōtendit.

Sequit⁹ videre de 4°. s. de ira. Circa quam nota. q̄ sicut dicit glo. ad Gal. 5°. vbi ire ponunt⁹ inter opera carnis. Ire sunt quādo homines ex ira se percutiunt. ⁊ ideo ira videtur esse quoddam primum bellum: quod

agit inter personas ꝓuatas: non ex aliq̃ publica auctoritate: sed magis ex inordinata voluntate. ⁊ ideo semp est peccatu3. nn inuadere iniuste est mortale. in defendente vo se q̃ q̃s potest esse sine peccato. vt si solo animo repellēdi iniuriam illatam: ⁊ cum debito moderamine se defendat. unde nec rixa ꝓprie dici potest ex parte eius.

Quādoq̃ fit eiꝰ peccato: vt si animo vindicte: vel odij. vel etiam immoderate se defendat. sed cum venali gdem: qſi animꝰ motus leuis vindicte: vl ody se immiscet vel cum multum excedit moderatā defensiōem. Cum mortali autē quādo animo effrenato insurgit i impugnātē ad occidēdum eum: vel grauiter ledendum. Inuenientes autem publica potestate nō dicuntur rixari. similiē inordinate se defendētes resistēdo publice potestati. Est autem rixa filia ire vt dicit Hregl. 31. moral. super. 15. ⁊. 29. dñ. Vir iracūdus ꝓuocat rixas 2ē

Sequit̃ videre de 5°. s. de seditione. Hoc autem importat quādam cōtradictiōem. ⁊ in hoc cōuenit cū bello: ⁊ rixa. sed differt ab eis in duobus. Primo quia illa important mutuā impugnatiōem in actu. sed seditio potest dici: siue huiusmōi impugnatio fiat in actu: siue sit ꝓparatio ad talem pugnam. vnō. 2 Cori. 12. dicit glo. q̃ seditiōes sunt tumultus ad pugnam. s. cum aliqui se ꝓparant ⁊ intentant pugnare. ¶ 2° quia bellū est ꝓprie ꝓtra extraneos ⁊ hostes quasi multitudinis ad multitudinē. Rixa autē est vnius ad vnum: vel paucoꝝ ad paucos Seditio vo ꝓprie est inter partes multitudinis vnius: inter se dissentientes. vt eiꝰ vna pars ciuitatis excitat̃ ad tumultum cōtra aliam. differt autem a scismate. qa scisma opponit̃ spiritali vnitati multitudis scilz ecclesiastice: importat tñ dissensiōem spiritalem. Seditio vo opponit̃ vnitati multitudinis temporali vel seculari. importat etiam ꝓparatiōem ad pugnam corporalem. Est autem seditio peccatū mortale ex suo genere. vnde. 2. Cori. 12. ꝓhibent̃ seditiones inter illa que sunt peccata mortalia Et tanto est grauius q̃to bonum cōe qō impugnat̃ ꝑ seditiōem est maius q̃ bonum ꝓuatum qō impugnat̃ per rixam. pinet autem peccatū seditionis ꝑmo ⁊ ꝑncipaliter ad eos qui seditiōem ꝓcurant: qui grauissime peccant. 2° ad eoꝝ sequaces. qui vo resistunt eis ꝓ defensiōe cōis boni: non sunt dicēdi seditiosi. Perturbatio vo regiminis tyrannici: cum nō sit iustum: quia non ordinat̃ ad bonum cōmune sed ad ꝓuatum. vt patet p phm 3° pol. ⁊ 8° ethi° non habet rationem seditionis vnde laudat̃ qui multitudinem liberat a tyrannica potestate: nisi forte quādo sic inordinate perturbat̃ regimen tyranni. q̃ multitudo subiecta patit̃ maius detrimentum ex perturbatiōe cōsequēti q̃ ex regimine tyranni. Magis autē tyrannus est seditiosus: qui in populo sibi subiecto discordias ⁊ seditiōes nutrit: vt minus dominari possit. hoc enim est tyrannicū. cū sit ordinatum ad ꝓprium bonum ꝑsidentis cuiꝰ damno multitudinis. Non cōputat̃ sūt seditio inter peccata capitalia: nec inter ea que oriunt̃ ex illis. vt patet. 31° moral. q̃ cōtinent̃ sub discordia sicut ⁊ scisma.

Sequit̃ videre de 5°. s. de scismate. Scisma autem fm Isidō. li. ethi. a scissione dicit̃ animoꝝ. Scissio vo opponit̃ vnitati: ⁊ iō ꝓprie pertinet scisma ad ꝑtes spiritale ex h q̃ quis intendit se separare ab vnitate quam charitas facit ⁊ ideo ꝓprie scismatici dicunt̃: qui sponte ⁊ ꝓpria intentiōe se separāt ab vnitate ecclesie: quē est vnitas ꝑncipalis. Unde scisma a canonistis describit̃: q̃ est illicita ab vnitate vel cōmunitate discessus. 24. q. 1. scisma. Unitas autem ecclesie attendit̃ in duobus. s. in cōnexiōe membroꝝ ecclesie ad invicem. sine cōmunicatiōe. ⁊ ordinatione omniū membroꝝ ecclie ad vnū caput scilz Christum. cuius vicarius est papa. ⁊ ideo scismatici dicunt̃: qui subesse renuūt pape: ⁊ hoc cum quadam rebellione scilz cum pertinaciter pecta eius cōtemnunt: ⁊ eius iudicium subire refugiunt. ⁊ etiam illi qui membris eius cōmunicare nolunt. Differt autem scisma ab heresi: quia heresis ꝓprie opponit̃ fidei. scisma autem vnitati ecclesiastice charitatis. vnō sunt diuersa vitia. Et potest etiam dici q̃ differunt sicut species ⁊ genus. quia omnis hereticus est scismaticus: ⁊ non ecōuerso. nisi scisma duraueri. quia tunc in heresim incidit. In fine enim sibi confingit heresim vt recte videat̃ ab ecclesia recessisse. vt dicit Hieron. 24. q. 3. inter heresim ⁊ scisma. vnde in fidelitꝰ vel heresis est grauius peccatū scismate in genere suo. quia illa est contra deum fm q̃ est in se veritas prima. Hoc autem est

cōtra ecclie vnitatem: que est minus bonum vno. vnde heresis primū locū tenet in penis. 22. q. 7. quid in omibus. Posset tamē cōtingere q̄ aliquis scismatic⁹ peccaret grauius q̄ aliquis infidelis: vel ꝓpter maiorē cōtemptum: vel ꝓpter maius periculum qō in diecit: vel aliud huiusmōi. Hiero: tamē videt sentire q̄ scisma sit grauius peccatū heresi: ⁊ omi alio peccato. q2 eius ipūm grauius punit: sicut patet ꝑ cipue in Chore Dathan ⁊ Abiron. quos vinos terra absorbuit. Nume 16. ⁊ 22. q. i. non afferamus. ¶ Ad qō dici potest q̄ scisma exquo est radicatum ⁊ firmatū habet heresim annexam. vnde peccat cōtra illum articulū fidei. Unam sanctā catholicam ecclam. ⁊ sic est idem crimen qō heresis ⁊ pena equalis. vel forte illi de q̄ bus dicit Hiero. cōmiserunt scisma ex maiori cōtumacia: ⁊ cōtemptu q̄ⁿ alij idolatriam: ꝓter quod magi peccauerūt. ⁊ nō grauius puniti fuerunt. Puniunt autē scismatici ⁊ a iure. vt ptactum est. ⁊ ab homine iudice. l. spiali per excōicatiōem. Et si non resipuerint: reponunt. di. 22. in nomine dñi. Et si non possunt aliter destrui: inuocandum est brachium seculare. ii. q. i. petimus. Puniunt etiam pecunialiter. 22 q. 7. q̄ autem. Quid autem iuris sit de ordinatis a plātis scismaticis: vide. j. tractatu de sacramento ordinis. n. a quo habet ordines cōferri. Quid etiam iuris sit de alienatiōibus factis a scismaticis. vide. j. tractatu de sacramēto ordinis. ti. de causis ⁊ forma alienandi res temporales ecclia rum. Scismaticus autem volens redire ad vnitatem ecclie: cum omie scisma vitare aut nunq̄ sit sine heresi: scisma debet abiurare: ⁊ ad mādatum ecclie satisfacere: ⁊ recipi cum manus impositiōe: vt accipiat sanctū spūm qui extra ecclia nō est: nec dari potest. 24. q. i. omnes. Si autem recōciliatus dicat secum circa ordinem mi sericorditer dispēsatum. ꝓbare habet: ⁊ q̄ ab eo qui pōt dispēsa. ie. ex co. c. viti.

Sequit videre de 7°. s. de bello. De hoc autem habitum est. ē. li. i. ti. de bellis. Ribilomin⁹ tū ꝓter ea que dicta sunt ibi possunt hic plura queri. sed verū bellare semp sit peccatum. Pendeo q̄ non. Nam bellare iuste fm legem diuinam est licitum. ⁊ etiam regibus ⁊ pīncipibus terre ꝓceptum. fm q̄ dicit Augusti. ad Bonifacium comitem super illud psal. Et nunc reges intelligite ⁊c. Quō inquit reges seruiunt in timore. nisi ea que ꝓtrari iussa sunt: religiosa seueritate ꝓhibendo: atq̄ plectendo. alit enim seruit rex ga bono. alit qua rex. quia bono est: seruit vero viuendo fideliter. quia rex est: pugnando fm legem iusticie viriliter. Bellare autem iniuste illicitum est ⁊ ꝓhibitum fm q̄ ostendit Baruch. 3°. vbi dicit de gigantibus: qui ab initio fuerūt statura magni scientes bellum. non hos elegit deus ⁊c.

¶ Ad maiorē ergo euidentiam sciendū q̄ ad hoc q̄ aliquod bellum sit iustum 4° requiruntur. ¶ Primo auctoritas pīncipis cuius mandato est bellum gerendum. 22. q. 2. c. i. vnde ⁊ pīncipibus dicit in psal. Eripite pauper. ⁊ egen. de ma. peccā. liberate. ¶ 2° causa iusta. vt illi scilz qui impugnā tur: ꝓter aliquam culpam impugnatiōem mereant. 22. q. 2. oīs. vnde August. in li. 83. questionū. Iusta bella solent diffinire que vlciscunt iniurias. sic gens vel ciuitas plectenda est: que vel iudicare neglexerit quod a suis improbe factum est. vel reddere quod p iniuriam ablatum est.

Sunt autē iuste cause plures. s. maior coercitio. bonorū sublevatio. 22. q. i. apud. Rerū ablatarū repetitio. Iniurie a se vel ab alijs ꝓpulsatio. 22. q. 2. c. i. ⁊. c. oīs. Patrie defensio. Infirmorū ꝓtectio. 22. q. 2. fortitudo. ¶ 3° requirit vt intentio bellantium sit recta. 22. q. i. quid culpat. ⁊. ca° apud. vbi dicit August. li. de verbis dñi. Apud veros dei cultores etiam bella ꝓpetrata sunt qui non cupiditate aut crudelitate: sed pacis studio gerunt vt mali coherceant ⁊ boni sublevent. ¶ 4° requirit modestia. ⁊ hec cōsistit in duob⁹. Primo vt tantū accipiat quod sibi reputet satisfactum: ⁊ non vltra. Miles enī habēs cōtra aliquem iustū bellum suū facit licite: quicquid capit ab hoste. vel ab adiutoribus eius: siue subditis: siue alijs: donec sibi sit satisfactum fm suam cōsideratiōem: de omi damno dato: ⁊ laboribus ⁊ expensis: tam suis q̄ⁿ dominū suorū. vel donec hostis ius offerat: ⁊ satisfacere velit. vltra hoc autem nihil accipere debet: nisi ꝓpter immanitatem criminis punari meruerit omnibus bonis: vt ꝓpter heresim vel crimen lese maiestatis. fm Ray. ⁊ Rod. ¶ Secūdo consilit in hoc vt non ledat eos qui in nullo prestant aduersarijs suis auxilium: vel fauorem. Dolens. n. in

stum bellum pōt non tñ aduersarios: sed etiam vasallos ⁊ subditos eius: ⁊ complices ledere. extra de offi. delega. ca°. i.

¶ Alij dicunt q̄ nō potest res p̄dictorū capere vel personas: nisi q̄diu pugnant cōtra eum: nisi forte de rebus illorū. vel edificijs ledere. hec Hosti. ex de resti. spo. oli

Si aliquod bon. ablatum bellū

Si tamē hec omnia desint: ⁊ tñ pro rebus repetendis quis beller nō teneē restituere nisi illud q̄ abstulit vltra illud quod habuit ille de suo. ¶ Sed obiciē cōtra predicta illud Math. 26° Omis qui acceperit gladium gladio peribit. ¶ Rndeo vt dicit Augus. li° 2° cōtra manicheos. Ille accipit gladium qui nulla superiori: aut legitima potestate iubente vel cōcedēte in sanguinem alicuius armat. qui vo ex auctoritate p̄ncipis vel iudicis si sit p̄sona p̄nata. vel ex zelo iustitie imperiali q̄si ex auctoritate dei. si sit persona publica: gladio vtit. non ipe gladium accipit. sed ab alio sibi cōmisso vtit. vnde ei pena non debet. Nec tñ illi q̄ etiam cum petō gladio vtuntur: semp gladio occidūt. sed ipi semp suo gladio peunt. quia p petō gladij eternaliter puniunt: nisi eos penitēat. ¶ Obiciitur iterū illud Math. 5° Ego aūt dico vobis nō resistere malo. Rndeo q̄ hi p̄cepta: vt dicit Augus. li. de ser. do. in monte. semp sunt seruāda in ꝓparatione animi. vt si homo semp sit paratus nō resistere: vel se nō defendere: si opus fuerit. Sed q̄nq̄ tñ aliter agēdum est ꝓter cōbonum: ⁊ etiam ꝓ cum qbus pugnat. quia vt dicit Augustin. in epla ad Marcellinū. Cui licentia iniqtatis eripit: vtiliter vincit. ¶ Utrū iste bellans possit homines capere ⁊ rebus spoliare. Rndeo bellum aut iustū est simpliciter. aut ex cā. si simpliciter: puta ex edicto p̄ncipis: liberi homines capti fuit seruī capientū. ⁊ in dñiū eorū transeūt res occupate. ff. de capti. ⁊ postli. reuer. l. hostes. Et tunc peccat seruus si a dño recesserit. zz. q. 5. dicat. vnde res feudales in bello capte: erunt occupantis. saluo tñ iure dñi innocentis. ex de hereti. excōicamus. Si vo sit iustum ex cā. puta quia fit ad defensionem; ⁊ p̄secutiōem iuris: tunc aut bellās habet iurisdictiōē sup illos qbus mouet bellum. aut nō. si sic quia. l. subditi sūt rebelles. tunc pōt res eorū inuadē ⁊ suas facere. ff. de le. zz. l. i. Si autē non habet iurisdictiōem iuste tñ pugnat. quia alius in nadit tum. vim vi repellere pōt: ⁊ bonum penetē: cum moderamine inculpate tutele. Non licet autem ei p̄sonam vel bona capere vel retinere: sed res sibi ablatas potest vendicare. ff. de rei ven. l. in rem actio hec Hostiē. extra de iurt. iuran. sicut. Si autem res eius sint distracte ⁊ ipe loco earum tantūdem de rebus illius abstulisse statuere non teneē. Debet tamen penitentia sibi imponi ꝓ rapina. sicut dicit de illo qui furatus est. io. lib. ei qui debebat sibi. io. ¶ Utrū clericis ⁊ episcopis liceat facere bella. ¶ Rndeo q̄ nō. scilz bella illa que ad sanguinis effusiōem ordinantur. quinō potius debēt esse parati ꝓpriū sanguinem effundere ꝓ Cristo vt opere imitentē: quod gerunt ministerio scilz altaris in quo sub iacramento repesentat Christi passio. Et ideo statutum est vt effundētes sanguinem: etiam sine peccato sint irregulares. nulli autem alicui officio deputato licet illud pr qō redditur indignus illo officio. hinc dicit Petro in p̄sona episcoporū ⁊ clericorū Math. 26° Mitte gladium tuum in vaginam. ac si aperte dicat. Hactenus tibi tuisq̄ fidecessoribus inimicos dei corporali gladio licuit p̄sequi. de cetero autem i exemplum patientie gladium in vaginam cōuerte. zz. q. 3. ca°. 1. ⁊ ca° clerici. ⁊ ca° sequēti. Possunt tamē p̄lati ⁊ clerici er auctoritate superioris bellis interesse: non vt manu ꝓpria pugnēt. sed vt iuste pugnantib° spiritualiter subueniant: suis exhortationibus. absolutiōibus ⁊ huiusmōi spualibus subuentiōibus. ¶ Possunt etiam disponere ⁊ inducere alios ad bellandum iusta bella. non eius interdicē ais bellare: quia sit peccatum. sed quia non cōuenit eis tale exercitium. zz. q. 8. hortatu. Jn persona vero ꝓpria debent vti armis spualib° sm illud. 2. Cori. 10. Arma militie nostre non sunt carnalia: sed spualia. que quidem sūt salubres admonitiones. exhortationes. orationes cōtra pertinaces: sententia excōmunicatiōis. ¶ Ad hāc etiam questiōem valent ea que dicta sūt libro pmo titulo de homicidio. qōnc. vtrū liceat clerici maleficos occidere. De hac materia Hostiē. extra de sum. trini. super eere. Innocē. tpi dilectio. ⁊ modo habetur in 6°. positus super hoc diuersorum sententijs in fine sententiam suaz ponens dicit q̄ clerici habentes iurisdictionem temporalem indistincte pñt arma sumere

pro sua: ⁊ suorum defensione. quia hec omnia iura permittunt. ⁊ probat. 23.q.i. noli.⁊.q.fi.c.quicq.§.2.bis ita. vsq ad .§.in registro. Et vo temporale iurisdictionem nō habet. tene qd notauit Io. ⁊ alij supdicti. scilz q talibus non licet sumere arma in propria persona: nisi ad defensiōez sui. vel nisi portando. vt. 23.q.fin.§. ec ec. hec Hostiē. ¶ Utrz liceat vti insidijs in bellis. Rndeo q sic. aliquo mō in bellis iustis. Insidie.n. ordinant ad fallendum hostes. Duplicit aūt potest quis ex dicto vel facto alterius falli. Uno mō ex hoc q dicit ei fallum: vel non seruatur ei promissum. ⁊ hoc nullq licet. vnde hoc modo nullus debet fallere hostes. Sunt autē qdam iura belloꝝ: ⁊ federa est inter ipos hostes seruanda. vt dicit Ambr. li. de offi. ¶ Alio mō ex eo q non aperit ei, qd sibi hoc autem nō semp tenet' hō facere. Uti Dis iussit Iosue insidias ponere habitatoribus Hay. vt habet Iosue. 8. Et huiusmōdi insidie nō dicunt, que fraudes. nec repugnāt iusticie: nec voluntati ordinate Esset. n. inordinata voluntas: si qs vellet sibi nihil ab alijs occultari. ¶ Utrū in festis licet bellare. Rndeo. obseruatio festorū: nō impedit ea que ordinant' ad hominū salutem: etiam corporalē. Uti Dis arguit indeos Io. 7° dicens. Mihi indignamini: quia totum hominem saluū feci in sabbato. multomagis autē est cōseruāda salus reipublice: q̄ salus corporalis vnius hominis. Et ideo, p tuitione reipublice licitum licet iusta bella exercere in diebus festiuis. si tamē hoc necessitas poscat. alias non. 23.q.8.si nulla.

¶ De misericordia.ti.65.

Deinde cōsiderādum est de misericordia. huic, pte opponit' iuidia. ut dictum est. 5. Dicitur autem misericordia. quia habetur misericordia sup alterius miseria. Uti dicit Augustī. 9. de ciui. ci. Misericordia est aliene miserie in corde nostro cōpassio qua si possumus: subuenire cogimur. Unde misericordia non est ad sensui similitudinarie. sicut ⁊ iusticia fm q in homine cōsideranꝫ partes diuerse. vt dicit 5° etbi°. Et fm hoc dicitur Eccl. 20. Miserere anime tue placens deo. Est autē misericordia potissima inter omēs, virtutes ad, primū pertinēs. sic est etiam actus potiorus. supplere enim defectus alicuius: in q̄tum huiusmōi est superiori ⁊ melioris Unde super illud. 1. Thesa. 4° Pietas ad omia vtilis est. dicit glo. Ambri. Summa discipline xpiane in misericordia ⁊ pietate est. Et loquit' quātum ad opera exteriora. Interior tamē affectio cbraitat' que deo cōiungit dilectiōi ⁊ misericordie in, p rimos preferet'.

¶ De beneficentia.ti.66.

Postea cōsiderādum est de exterioribus actibus vel effectibus charitatis. Et primo de beneficentia. 2° cōsiderandum est de elemosyna: que est quedam pars beneficentie. sed de ipa dicetur. j. li° 5.ti.26° 3° de correctiōe fraterna: que est quedam elemosyna. ¶ 4° de offensione ⁊ scandalo: que opponunt' beneficentie ⁊ correctiōi. De beneficentia autem satis dictum est titulo de charitate. arti. 3. ⁊. 4. ¶ Ad plens autem nota q̄ benefaciendum est omibus fm illud Gal. vlti. Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes. cum beneficentia sit effectus charitatis que se extendit ad omēs. Et si omnibus nō possumus benefacere in specialī. nullus tamē est de quo non possit casus occurrere: in quo oporteat in speciali sibi bene facere. Et ideo charitas requirit vt homo: ⁊ si nō actu benefaciat: habeat tamen in animo suo vt cuiq̄ benefaceret si loci ⁊ temporis opportunitas adesset. Illi quibus tamen: vt excōmunicatis: ⁊ hostibus reipublice: potius sunt subtrahenda beneficia. inquātum per hoc arcentur a culpa. Si tamen necessitas imminere eis subuenīdum esset: mō tamen debito. ne natura deficeret nisi fm ordinem iusticie paterent'. Iz autem omibus sit benefaciendum pro loco ⁊ tempore: magis tamen ceteris paribus nobis magis cōiunctis. Hzanā enim ⁊ virtutes ordinem imitant' nature quem instituit deus. Est autem talis ordo nature: vt quodlibet agens naturale per primo magis diffundat actiōem suā ad, ppinquiora sibi sicut ignis magis calefacit, ppinquiora. Et ideo debemus esse magis benefici propingoribus nobis. Propinquius tamen vnius hominis ad alium attendi potest:

fm diuersa in qbus ɔmunicāt homines ad inuicem. vt cōsanguinei in nāli ɔiunctiōe. cōciues in ciuili. fideles in spuali. ⁊ sic de alijs. Et fm diuersas ɔiunctiōes sibi diuersimode diuersa bñficia sūt dispensanda. hoc tñ pōt variari fm diuersitatē locoꝝ ⁊ tpm ⁊ negocioꝝ.

¶ De correctiōe fraterna. ti. 67.

Postea cōsiderādum est de correctiōe fraterna. Et pmo cuius virtutis actus est correctio fraterna. 2° quid est fraterna correctio. 3° vtrū ⁊ quō sit aliquis corripiendus. 4° de obligatiōe pcepti de correctiōe fraterna. 5° vtrū pceptum illud Math. 18 Si peccauerit in te frater tuus: vade ⁊ corripe ⁊c. intelligi debeat tm̄ de peccāte occulte. 6° de ordine fraterne correctiōis. 7° de testium adductiōe. 8° vtrū frater qui lucratus est frem: corripiēdo eum inter se ⁊ ipsū solum. teneat' plato pcipienti per obedientiam reuelare peccatū correptiz. ¶ Circa pmū sciēdum est: q duplex est correptio delinquētis. Una que adhibet remedium peccato inq̄tum est qddam malum ipsius peccantis. Et hec est ppe correctio fraterna: que ordinat' ad emendatiōem delinquentis. remouere autez malū alicuius eiusdem ratiōis est. ⁊ bonum eius pcurare. pcurare autē fratris bonum pertinet ad charitatem: per quam volum⁹: ⁊ optamus bonum amico. vnde ⁊ correctio fraterna actus est charitatis. quia p eam repellim⁹ malum fratris. s. peccatū. cuius remotio ptinet ad charitatem: magis q̄s etiaz remotio exterioris damni: vel etiam corporalis nocumēti. Alia vo correctio que adhibet remedium peccati delinquētis. fm q est i malum aliorū: ⁊ pcipue in nocumentum ɔmunis boni. ⁊ talis correctio est actus iusticie: cuius est seruare rectitudinē iusticie vnius ad alium.

Circa 2m sciēdum q sicut ex verbis Dñi. ⁊ sanctoꝝ colligit' Fraterna correctio est admonitio fratris: de emendatiōe peccatoꝝ ex fraterna charitate pcedens. Ad cuius euidentiaz sciendum: q corripere frem: est cor eius de malo ad bonum rapere. rapi autem dicitur. que cito ⁊ q̄si subito auferunt'. Unde ⁊ syllaba corripi dicit' que raptim ⁊ q̄si subito pnunciat'. Cito autez frater de malo ad bonum transfert' dupliciť. Primo cum turpitudo peccati sibi: ⁊ pulchritudo vel honestas boni ostendunt'. ¶ 2° cum pena inflicta sentit': vel infligenda timet'. Et fm hoc duplex est correctio. vna ē fraterna i qua boni fratri persuadet': a quocunqꝫ. Et turpitudo peccati: vel pulchritudo boni dimissi ostendit'. Alia est potestatiua: in qua pena infligenda ɔminat': vel iam infligit' vt de peccato ad statuz boni correptus reuertat'. Et hec est platorū. pma diffinit' hic: ⁊ non 2a. ¶ Et nota. q cum dicit' correptio fraterna est admonitio fratris. Nomie fratris intelligit' omis homo peccator. siue inferior. siue par. siue superior. Omēs eni fratres sum⁹ in Christo. poti⁹ tamē ponit' nomen fratris q̄s hominis vel peccatoris. quia frater est nomē amoris ⁊ charitatis ⁊ huiusmōi. Hec aūt correptio fit vl fieri debet ex fraterna charitate. vnde Augu. de verbis dñi. sup Mathei 6°. Debem⁹ amādo corripe. nō nocēdi cupiditate. s studio corr. gēdi. ¶ Ad h nota q corr. pe interpretat'. i. simul rapere: vel cor rapere. Non tñsfert' autem nec sumit' in hac mā rapere fm q sonat in violentiam. sed fm q dicit festinatiōem: q̄si subito de malo ad bonū translatiōem. ¶ Audito. n. a corripiēte q̄s turpe: q̄s dānosum: q̄s punicdum sit peccatū cōmissum. ⁊ q̄tum sit bonū dimissū merito raptim: ⁊ festināter dz peccator pcūi dimittere: ⁊ ad virtutem redire.

Circa 3m querunt' plura. s. vtrū aliqs sit corripiēdus. Dē sic fm illō Math. 18°. Si pec. in te fra. tu⁹ ⁊c. Est autē frater corripiēdus q̄drupliciter de cā fm Augustī. li. de cor. ⁊ grā. Primo vt peccatum suum ⁊ se ɔgnoscat. pucrb. 29°. Uirga ⁊ correptio tribuit sapiētiam. 2° vt de peccato ɔgnito dolorem: pudorem: ⁊ timorem habeat. 3° vt peccator se deformem ex peccato videns: reformatiōez desideret: ⁊ deum oret ne in tali feditate pmaneat. 4° vt si corripiens correpto nō proficiat. tamen corripere sibi valet: vt peccatū effugiat: ⁊ meritum sibi acquirat vñ. 23. moral'. 2. c. dicit Gregor. Charitatis zelus mala: que corrigere non valet: increpare nō desinat ne se pcipē delinquētiuz ex ɔsensu taciturnitati adiciat. Et Augu. li. de cor. ⁊ grā dic. Sine desperatiōe corripiam⁹. qz si fili⁹ ē pacis quē corripim⁹: requiescet sup eū pax nr̄a. sin aūt ad nos reuertet'

¶ Sed obiicit. quia ꝓuer. 5° dicit. Qui arguit impiũ ipse sibi maculã generat. Nolit arguere peccatorem ne oderit te. g̃ peccator nõ est corripiẽdus. Ꝑndeo Salomõ loquit in cãu non absolute sm Gregl. 3° moral. c. 5° vbi exponit illud verbum. Qui n. peccãt vel peccãtor credit probabilit ex correctione prior futurum: tunc nõ est corripiendus. vt dicit ibidem. Alir. n. qũ sperat correctio: est corripiẽdus. In casu etiã alquo qũ non sperat correctio: corripit ne peccat plus in malo. Unde Augl. de cor. ⁊ gratia. Si aliqũ timore nõ corripiamus: ne aliquis pereat. cur etiam timore nõ corripiamus ne aliqs inde plus pereat. ¶ Utq̃ correptio fraterna sit oure vel lenitatis faciendã. Ꝑndeo. 13 hic sit officile certam ⁊ vnã legem de corripiẽdo dare. quia lex non pōt dari de particulari. sed in puculari. vt habet 5° ethic. correptio aut est actus singularis. s. peccatoꝝ. Pōt tñ distingui ex parte peccatoꝝ. quia qũ peccatũ fit ex ignorãtia ⁊ infirmitate: tunc debet corripere lenit ⁊ moderate. Gal. 6°. Spes. si occupatus fuerit aliqs in delicto vos q spiritales estis instruite hi in spiritu lenitatis. Nã vo sit peccũ ex passione ⁊ sup inducta mala cõsuetudine: est corripiendũ partim lenit. partim oure. vt dicit ethic 3°. Juuenis passionũ secutor: non solum pstasiõibus ⁊ motuõibus corripiendus est. sed etiam obprobriis ⁊ cõtumeliis frequẽter indiget. ꝓter qõ Heli: qui filios suos iuuenes tales leniter corripuit ⁊ non oure: dicit eos non corripuisse. Si aut leniter corripuerit habet. 1. Regl. 2° Nã autẽ peccũ fit ex ꝓteritate: malicia: ⁊ certa deliberatione: tunc corripiẽdum est auctorice ⁊ oure. vnde Gregl. in pastorl. Nonnulla peccata sunt vehemẽter increpãda. vt cum culpa ab auctore nõ ꝓgnoscitur: quãto sit ponderis ab increpantis ore sentiat. Ex parte etiam corripiẽtis distingue. quia illi qui corripiũt aut sunt plati. aut subditi. Si subditi. aut sunt iuuenes. ⁊ hi corripe vel monere debent humilit. Si autẽ sunt senes: corripiant iuuenes moderate ⁊ mature. alios autẽ. s. cõseniores reuerẽter: ⁊ platos humilit. Si autẽ sint plati corripiant seniores obsecrãdo. iuuenes pstuadendo. i. Thim. 5° Seniorem ne increpaueris. sed obsecra vt pcen. iuuenes vt fratres. Hoc dico cõsiderãdo cõditiones corripiẽtium. nõ ꝓdutiones als peccantium. quia quo ad hi vir bonus ⁊ cõis regula poterit inuenirl. Quia tũ generosus ẽ animus homis. ⁊ ideo melius ducit q̃ trahat sm Senecã. Dico q correptiõi dare semp miscẽdum est aliquid blandicici. saltem vt videat correptio fieri ex cõpassione. vnde Seri. i. ꝓuer. Semp obiurgati om aliqd blandicici admisce. Nõ aut ti cit apis ad Timm 2. Precipe hoc cum omi imperio. exponens Gregl. moral. 22° c. 21. dicit q Apls ꝑ dicens. s. Precipe 12. non ostãtiõem potentie sed auctãtẽ suadet vite. cum imperio quipe suadet q plus agit q̃ dicat. Nam doctrina subtrahit fiducian qũ cõscia impedit lingua Gual.

Equit videre de 4° l. de obligatione pecpti de correptione fraterna Et circa hoc queruntur plura. scz vtr illud Math. 18. Si peccauerit in te frater tuus. vade ⁊ corr. 2c sit peceptum vel cõsilium. Ꝑndeo sm Hual. in questiõib disputatis. Correpe fratrem nõ oportet nisi de peccato. sm illud Math. 18° Si peccat in te frat. Petrũ aut est duplex. s. veniale ⁊ mortale. correptio aũ fit ad lucrãdum fratre amissum p peccũ. Unde Math. 18° Si audierit te lucratus eris. s. tu. non amittitur fratris aĩa nisi per peccũ mortale. pz ergo q corripere fratrem est peceptũ qũ peccat mortaliter. Et sic dicit Eccl. 17° Unicuiq mãdauit deus de primo suo. Est autẽ cõsilium quãdo peccat venialit. ⁊ hoc videt dicẽ Augl. li. de ser. do. dicens. Admiuimus admonente ⁊ magna cura pcipiẽtes. si peccat in te frat. tu. va. ⁊ corr. ipm. Ita q admonitio intelligat de peccto veniali. nõ de mortali. hec Hual. glo. etiam sup pdictũ vbũ dicit. ita peccat qui si em suum videt ⁊ tacet sicut qui peccanti nõ indulget. hec glo sed peceptum est peccanti indulgere. g̃ peceptum est fratrem corripe. ¶ Sed obiicit. quia Augl. i. de trin. c. 10. dicit. Aliqũ a corripiẽdis fratribus desistit homies: vel ꝓter laborem: vel ꝓter verecũdiam: vel ꝓter vitanda ostãtiõem ne cum illis quãis displiceat eis malum eorũ. Hec tamẽ inducunt in illam damnatiõem q̃ post hanc vitã talibus preparat. sed si correptio fraterna esset peceptum desistẽtes ab ea ꝓter vitandũ incõmodũ tpale incurrẽt damnatiõis demeritũ. g̃ talis correptio sub peceptio non est. Ꝑndeo sm Richard. 4. di. 19. q. 2. ar. 1. c. 1° q desistere a correptione fraterna ꝓtest cõuing. de triplicitẽ.

¶ Uno modo mentorie.s. quando homo resistit corripere. quia tempus non adhuc locus. ¶ Alio mō prmanose. qui scilz homo ꝓbabiliter sperat: ⁊ credit q̃ possit suo verbo fratrem a peccō retrahere ⁊ hoc omittit facere ꝓter aliqō commodū temporale. tunc enim puerit ordi non charitati. plus diligens bonū temporale: q̃ animā. primū: ⁊ bonorem dei. ¶ Tertio mō potest hoc omittī: ita q̃ hoc omissio non sit peccatū: nisi venale. qui scz ꝓpter aliquod temporale ꝓmodum habēdum: vel incōmodum vitandum. efficit homo tardior vel minus diligēs circa proximoꝝ correptiōem. Non tamē inuū quin st cōstaret sibi: q̃ ipsum posset a peccato mortali retrahere: hoc nō omittet ꝓpter incōmodum temporale. ¶ Et hoc 3m modo intelligit auctas August. ¶ Utrū corripere alium sit omibus preceptum. Rndeo. notant Jo. 2. q. 1. si peccauerit in te. q̃ opi. dicētium: q̃ omes tenent ad ꝓceptum de correptiōe fraterna oura est: ⁊ teneri non vebet: eo q̃ cōstituit omes trāsgressores. Et ideo dicit q̃ mandatū hoc extendit solum ad eos qui sunt in gradu vel magistratu cōstituti. Sed ꝓtuz hoc habet. 24. q. 3. tam sacerdotes. Ubi dicit q̃ tam sacerdotes q̃ reliqui fideles: omēs summā vebent habere curam et his qui peccāt: quatenus eoꝝ redarguō: aut a peccatis corrigātur. aut si incorrigibiles appareāt ab ecclesia separent. vnde ad Epb. 5. dicitur omibus. Nolite ꝓmunicare operib⁹ infructuosis: magis autē redarguite. Ad illud autē quod tunet Jo. ⁊ dicit q̃ est ꝓceptum omibus: omēs cōstituere trāsgressores. ¶ Rndet Hual. q̃ nō est verum. quia est ꝓceptuz affirmatiuū ligās nū pro loco ⁊ tempore necessitati. vt patebit. j. ¶ Dicēdum est ergo: q̃ corripe fratrem peccātem instigendo penam: est nū prelatoꝝ. sed corripe admonēdo ad sui ⁊ peccati correctiōem: est omnū. Nō patet primo p legem nālem: que dicit. Hoc facias alijs q̃ tibi vis fieri. Aug. Nō tibi vis fieri. i. vebes velle fieri. vebes autem velle q̃ alius te corrigat: qui peccas: vt te emendes. igit ⁊ tu vebes b alij vnicuiq; facere. ¶ Secūdo hoc patet per legem Mosayca Deut. 22. Non pueribis bouem: aut ouem errantem. sed reducet. Hoc et benignitate legis est observādum ad Fam. magis autem tenet quilibet fratri suo errantī: vel peccantī: q̃ boui. si ergo bouem errantem tenemur reducere. ergo ⁊ fratrem errantem corripere. quod est ad eum reducere. ¶ Tertio hoc pz per legem euāgelicā. Matth. 18. Nam ibi dicit Si peccauerit in te frater tuus. non dicit subditus. Et subdit etiam. Lucratus eris fratrem tuū. Quia ergo omēs sumus fratres: oēs tenemur inuicem corripere: quādo ꝓtingit aliquē nostrū peccare. ¶ Sed obūcit. quia Matth. 18. dicitur. Si peccauerit in te 2c Si ergo peccat in alium vel in eum: non tenetis eum corripere. ergo corripere nō est omnū. Rndeo q̃ illud Matth. in te. intelligit in te scientem: non in te lesum Ita q̃ amore tui illuz corripias fz Augustī. Vel dic q̃ quicūq; peccat in deum vel in quēcunq; primum: in te peccat. tum quia deus est caput nostrū. tuz quia membra sumus eiusdem corporis mystici: ꝓter quod dic psal. Particeps ego sum omnū timentū te: ⁊ custodientū mandata ma. hec Hual. ⁊ conuenit cum eo Richard. hoc est: hec sūtia potest trahi a Richard. in hac materia.

¶ Utrū peccator teneat corripere relinquētem. Rndeo sm Hual. aliud ē corripere. aliud est sine peccato corripere. primum potest ⁊ vebet peccator: peccato nō obstante. Nam obligatiōem corripiendi tria faciunt: que etiā i peccatore possunt esse. primū est iniūctio ꝓcepti. corripere autem Matth. 18. iniūgit indistincte omi homi: tam iusto q̃ peccatori. ¶ 2m est ꝓgnitio peccati peccator autem potest peccatū fratris sui ꝓgnoscere: etiam melius q̃ ipse. Unde etiam in cognitione ꝓbonum dicit. Nescio qua infirmitate impedimur: vt aliena peccata melius cognoscimus q̃ nostra. ¶ 3m est amor proximi. Iz autem in peccatore nō sit amor charitatis respectu fratris peccantis. est tamen in eo amor naturalis: vel amicitie: quo potest moueri vt corripiendo sb tueāt illi. ¶ Circa 2m principale nō: q̃ peccator corripiens peccātem in duob⁹ casibus peccat: ⁊ in duobus non. Peccat enim cum ipse maiora cōmittit ⁊ minora quasi grauia reprehendit. vñ Hiero. super illud Matth. 7. Quid vides festucam 2c. vt his inquit loquit: qui cū crimine mortali retinent obnoxij: maiora

peccata fratribus non cōcedunt. ¶ Secūdus casus ē quādo sic corripiēdo peccatum suum palliare intendit. ⁊ i vtroq casu cum scandalizat quātum in se est. vnde Cris super Matb. Corripe fratrem vt salues ipm: non vt salues te ipm: scilz vt per bonam doctrinam malos actus tuos possis operire: ⁊ scientie laudem ab bonibus querere. Non peccat autez qui peccatum suum est occultum: ⁊ aliū corripit ex amore naturali: vel amicitie. bonum est enim quod facit: ⁊ bonum intendit: nec scandalizat hoc faciendo. p̄pter quod non peccat. ¶ Tertius casus est quādo est peccator manifestus ⁊ corripiens alium peccantem simul ⁊ ingemiscens corripit vel accusat seipm. vnde Augustī. 2° libro de sermone dñi i monte. ⁊ de verbis dñi super Matb. sermone. 16. Si quem vis reprehendere: vide an ei similis sis. si sic: pariter ingemisce. nec tamen ipm tibi optes obtemperare: sed pariter conari: mone. ¶ Sed obijcitur. quia Matb. 7° super illud Quid vides festucam ꝛc. dicit glo. trabes totius malicie eijciēda est: vt possis corripere. ergo cum peccator non eijciat totam maliciam: non potest iuste corripere peccatorez. ¶ Rndeo q̄ trabes totius malicie eijciēda est vt possis corripere dignē: nō vt possis corripere. hec Hual. Richard. aūt 4. dist. 19. q. 2. arti. 2. c. ad p̄dictam qōnez. sic breuiter respōdet scz q̄ peccatori criminoso manifesto non licet fratrem corripere in publico: p̄pter scandalum. Si autem peccator occultus fratrem corripiat in occulto: aut in manifesto. si facti erigat. aut si manifestus corrigat in occulto: ⁊ hoc faciat humiliter p̄ranuatem suam recogitans: ⁊ seipsū minus reputans pro eo q̄ non laborat a se remouere iniusticiam quam reprehendit in alio: non peccat: sed bene facit: ⁊ loco ⁊ tempore facere tenetur. ¶ Utrū frater non sperans ex sua correptiōe fratrem peccantem corrigi: sed potius timens eum exteriorari teneat ipm corripere. Et iuxta hoc queritur: cum corripere fratres peccantem sit preceptum affirmatiuum: ⁊ hominū preceptum ligat semper: non autem p̄ semper: sed tūc pro loco ⁊ tempore necessitatis: quādo sit locus ⁊ tempus necessitans corripiendi fratrem peccantem: ita q̄ qui non corripuerit: extunc transgressor sit. ¶ Rndeo sm Hual. ad hanc vltimam questiōem q̄ tribus cōcurrentibus ex parte corripiētis: ⁊ tribus alijs ex parte fratris peccātis: trāsgressor est: qui non corripit. alis non. Primū ex parte corripiētis est certa peccati ꝓgnitio. ppter quod dicitur Eccli. Primūq̄ interroges nō vituperes quēq̄ ⁊ cum interrogaueris: corripe iuste. 2° est mansuetudo in corripiendo. quia corripiens cum ira magis ad penas prouocat q̄ corripiat. ideo dicitur in psal. Superueniat mansuetudo: ⁊ corripiamur. 3° est q̄ in alio non sit tanta ad corripiendum aptitudo. quia si ipm fratrem peccantem videant alij eque bonī sicut ego vel meliores ⁊ ei forte magis familiares vel prelatus suus. pbabiliter suponere possum: q̄ aliquis istorum in quibus est debitum ⁊ aptitudo ad corripiēdum illum corripiat ipm. cum dicatur p̄uerb. 17. Quis est filius quez nō corripit pr̄. ⁊ Regl 20. Custodi viri iusti qui si lapsus fuerit: erit anima tua pro anima ipius. vnde non debeo credere q̄ prelatus suus sit immemor salutis sue q̄ esset si negligeret ipm corripere. Si autē certum esset q̄ omes negligerent ei corripere tunc teneretur. alijs tamen conditiōibus cōcurrentibus. ¶ Primū vero illorū trium que cōcurrunt ex parte peccātis est spes pbabilis de correctiōe. q̄ ei correptio sit iustituta p̄pter correptiōez vt patet Matb. 18. Si hoc non sperat si peiorato timeretur: correptio non debet fieri. vt prouerb. 9. Noli arguere derisorem ne oderit te. 2° est q̄ suum peccatum sit mortale nō tūc venale. quia correptio p̄cipitur vt corripiens fratrez lucretur. Matb. 18. Si te audierit lucratus eris fratrem tuum. 3° est q̄ non sit spes q̄ habeat maiorem opportunitatez temporis ad corripiēdum. vnde Augustī. i. de ciui. ii. ca°. Si p̄pterea obiurgandis corripiendisq̄ male agentibus parcit. quia tempus opportunius inquirit: non est occasio cupiditatis: sed cōsilium charitatis. Dico ergo q̄ cum corripere sit preceptum affirmatiuū: ideo obligat ad executiōem sui tempore necessitatis. tūc autem est necessitas quādo hec sex concurrunt simul: ita q̄ si non p̄currant ly hoc preceptō ligetur: non tamen ligatur ad exequēdum idest ad corripiendum.

sed potest differre sine peccato quousq; hec simul cõcurrant. qõ dico de non prelato de quo ad presens questio non fuit. Per hoc etiam patet respõsio ad questi onẽ primam que soluit per 4m membru. dico enim q frater non tenetur corripere fratrem quãdo credit phabiliter q er correptiõe peior fiat. de prelato tamẽ in hoc casu alia est questio. ¶ Sed obiicit. quia debemus imitari deum 7 ipse illuz corripit de quo scit q peior erit. vt patet de Iuda. pditore. ergo 7 nos similiter. ¶ Respondeo sm Augustinum vl p rumum imitari debemus in operibus misericordie 7 humilitatis. 7 huiusmõi. non in operibus iustitie 7 excellentis potestatis. Iudam autez corripuit 13 eum fumum peiorem scuerit. quia ex hoc plura bona elicere scitis 7 potuit non sic est de nobis. quia nec talis potentie nec scientie sumus. Vel dic q hoc fecit ex officio vt prelatus. vnde 7 prelatus debet ex officio corripere eum quem scit peiorez ex hoc futurũ vt alij terreant 7 vt alijs ca neatur: vt nihil ꝑ minus iustitie omittatur. non sic autem est de fratre respectu fratris. hec Hual. 7 cõuenit cũ eo Hual. de mara. 7 Richard. quod potest haberi a Richard. 4. dist. 19. q. 2. arti. 1. ¶ Verum ex illo precepto Math. 18. Si peccat in te frater tuus 2c. teneat inferior corripere superiorem. ¶ Respondeo ꝓlatus superior est ex officio. pater ex beneficio. sed ẽ frater ex fide: vel ex religione. vel saltem natura cõformitate. peccator vero potest esse ex opere. quia ergo prelatus est superior debet ei subditus reuerentiam 7 honorem. quia pater debet ei amorem. qz frater adiutorium. frater enim qui adiuratur a fratre ẹst ciuitas firma. pueri. 18°. 7 sic debet ei correptiõem. ¶ Sed nõ. q corripere aliquem cõtingit 4or modis. Primo amicabiliter monendo. vñ Tullius li. de amicitia. Monere 7 moneri amicorũ est. vnum libere facere: aliud libenter recipe. 2° reuerẽter obsecrãdo 7 sic inferior potest corripere superiorez vnde Greg. in pastorl. ca° 27. Sunt subditi ne dum culpas ꝓpositorũ cõsiderãt cõtra eos audaciores fiant. sed sicq̃ cõtra valde sunt prana sic apud se iudicent vt tamẽ debito de timore cõstricti: ferre sub eis iugum reuerentie non recusent. hec Hugori. imo 7 superior sic debet corripere suum seniorem 13 officio subditi. 1. Tim. 5. Seniorez ne increpaueris: sed obsecra vt patrem. gio. seniorem erate vel moribus. 3° aspere increpando ita q superuiniat mansuetudo. psal. Superuenit mansuetudo 7 corripi. Et hic modus est seniorem ad iuuenes. panis enim vetus ferro aperitur 7 post emplastrũ mitigatiuũ apponitur. Eccl. 26. Si est lingua curationis 7 mitigatiõis 7 misericordie. 4° penam in fligendo quod est ꝓprie 7 iñ prelatorũ. quibus Math. 18°. post illud. Si peccat in te frater tuus 2c. dicit quecunq; liga. super terraz: erit 2c. Hual. 7 cõuenit cum eo Richard. 4. di. 19 q. 2. arti. 3 c. qui etiam addit q hac correptiõe que est actus vindicatiue iustitie. inferiores corrigere non debent superiores nisi manifeste errarent in fide. tunc enim si non adessent superiores vindicantes vel vindicare nolentes: ꝑ inferiores possent puniri. quia heresis reddit hereticũ catholico inferiorem: non tñ in foro interiori: sed etiam exteriori. hec Rich. vbi s. ¶ Dic tamen nota q subditi nunq̃ debent sibi assumere modum corripiendi prelatorum. nisi in casu pdicto. qz ipsis nõ licet alios punire. sed prelati possunt 7 debent nõ tñ ꝑ assumere corripiendi modum alicui. Debent enim aliquãdo amicabiliter monere. aliquãdo aspere increpare. aliquãdo obsecrare. vñ Gregori. i pastorl. Vna subditorũ aliquãdo fiant leniter corripiẽda. aliquãdo aspere 7 dure increpanda. hec Richard. vbi s. arti. 1. c. 2°. ¶ Sed obiicitur. quia. 2. q. 7. Paulus Petrum reprehendit q non auderet nisi se non imparem scuret. hoc cõcludit q inferior superiorem reprehendere non debet. ¶ Respondeo. resistere coram omnibus in faciem suo superiori inferiorem non decet. 7 ideo Paulus non fecisset: nisi aliquo modo par fuisset Petro: quantum ad fidei defensiõem. sed in occulto monuisset reuerẽter. nec intelligẽdũ est q Paulus par fuerit Petro in officio ecclesiastice dignitatis. solus enim Petro inter apostolos gerebat primatum vt dicit ter. hec Rich. 4. di. 19. q. 2. ar. 3. c. 4°. 7 cõuenit cum eo Hual.

Sequit̃ videre de 5°. s. vtrũ illud Matth. 18. Si peccat in te frater tuus: Totum intelligi debeat de peccante occulte. Pendeo fm Huat. duplex est peccatum. occultum. s. & publicum. Occultum autem dicit̃ trib⁹ modis. Uno modo qd solus eius nouit: vl homo per cõfessiõem. & de hoc non ē que stio. quia hoc spectat ad eum: nõ ad nos quo ad istum conceptiõis formam. vnde glo. Matth. 18. super illud In te. quia si i eum peccat non est nostri arbitrij. i. solo deo sciente. 2° dicit̃ occultum quod homo solus. i. non cum alio nouit. Hoc. 2. Non est bonum hominem esse solus. i. nõ cum alio. 3° modo dicit̃ peccatum occultum: qd solus quis nouit. i. vnus cũ paucis familiaribus. sicut rem dicit̃ esse vel facere aliquid in occulto vel esse sol⁹ quãdo est cũ paucis sibi familiaribus Treñ. i. Quomõ sedet sola ciuitas plena populo. i. quomõ que solebat plena esse populo est sola. i. paucos habitatores habens. Dico ergo sine iudicio: q̃ preceptum de correctiõe fraterna. Matth. 18°. datum intelligit̃ de peccato occulto 2° & 3° modo dicto. Et de peccato publico ita q̃ quilibet teneatur fratrem suum corripere de hoc triplici peccato tentione tamen & obligatiõe affirmatiua qua ligat. p loco & tempore. Ita tamen q̃ cuilibet peccato aptetur modus & forma corripiendi fm q̃ competit. Nam si fratrem peccantem solus non cum alio vidi vel noui: debeo corripere inter me & ipm solum non cum aliquo alio. si me audit: lucratus sum eum. si non audit. debeo adhibere mecum vnum testem: non duos. p hatio q̃ possum & q̃ debeo. Et possit patet quia ois ponit distinctiõ. dicens. Adhibe tecum vnum testẽ vel duos. g̃ cum de distinctiõ possim eligere partẽ & implere sine transgressiõe possũ vnus tñ & non plures adhibere. Et antes facere debeam patet. quia si duos vocares quãdo fratrem solus & nullus alius. posset frater scandalizari. vtpote quia pluribus diceres qd solus scirem. & qd etiam videretur q̃ eum sb testimonio pluriũ vellem capere in verbis & facere per testes duos si fateretur manifestum. quod fuit occultum. esset autem meum peccatum. quia si coram duobus sibi diceres fratrem peccatum occultum: posset negare & me per illos duos testes a me ductos coram iudice cõuincere q̃ peccatum sibi imposuit. quod pbare non potui. & ideo ipm a me diffamatum posset cõqueri. Nec possem me defendere per cũgitum quia non dicit q̃ adducas duos. 6 vnũ vel duos. Si dicat. igit̃ mihi licet alterũ illorũ quod voluero facere cum sit distinctiua. Pnderi potest q̃ distinctiua est pbabiliter & ronabiliter adaptãda. non enim est credendum q̃ dominus noster Jesus Christus auctor omis pietatis voluerit q̃ duos adducerem super peccato occulto: quod esset posset in fratris scandalum & in meum periculum: precipue cum vnus solus adducẽ cum persona principali: sufficiat ad intentionem dñi. p sequendam. vt. j. patebit. Et etiam hoc sit verum. pbatur per illud Deut. 5. Si peccauit anima & audierit vocem iurantis testisq̃ fuerit q̃ aut ipe vidit aut cõscius sit nisi indicauerit: portabit iniquitatem suam. glo. inter lineas indicauerit sacerdoti vel ei qui prosit: vl non obsit. Ibi autem loquit̃ textus de peccato quod solus. non cum alio nosti. Et dicit glo. q̃ dicat sacerdoti: nõ sacerdotibus: vel ei non eis. ergo in hoc casu tñ vnus est adhibendus. Si antes nec sic te audierit. dic ecclie. i. prelato tñ qui p deesse potest in occulto. & ebesse non debet. Nam si diceres multitudini ecclesie nihil valeret. immo tibi noceret. quia probare non posses. sufficit ergo tunc p̃lato dicere: & non alij qui p̃est ecclesie. vnde Augustin. in regula. Frater peccas debet in secreto corripi: deinde si cõtradixerit prelato ostendi. Si vero sit sic occultus q̃ tu solus non cum multis. sicut cum paucis familiaribus nostis tunc eam debes tenere formam corripiendi sic vt pmo inter te & ipm solum corripias. si te non audierit adhibe tecum vnum: vel duos testes de illis qui tecum nouerint: non alios: qui non nouerint. vt ex Augustin° li° de verbis dñi. sermone. 16°. Ubi malum contigit ibi moriatur. Duos inquam testes vt dicit glo. Matth. 18 studio corripiendi vel cõuincendi scilz q̃ peccasti. & te ad meam conceptionem emendare noluisti. Si autem te nec alios audierit: dic ecclesie. i. prelato in ipm

preſidet eccleſie vt corrigat ad mam de nunciationem. ⁊ illorū qui viderunt teſti monium: ſicut nouerit expedire. hec Hual. ⁊ cōuenit cum eo Richard. 4. dis. 19. q. 2 ar. i. o. ⁊ arti. 2. ⁊ Hual. de mara. Si autē peccatum fuerit publicum tunc ſm Richard. vbi. S. arti i. o. ⁊ plures alios non eſt neceſſarium ſecretam admonitionem ſpecedere denunciationem. quia vt dicitur extra de pe. ⁊ remi. c. i. manifeſta peccata non ſunt purganda correptione occulta ſed manifeſta vt eius pena alij terreantur. Eſt etiam circa peccatum publicum dicta forma tenenda ſic q̄ primo corripias inter te ⁊ ipm ſolum. ⁊ ſi te audierit lucratus es fratrem tuum. nec vltra procedendum eſt a te: qui ſolum queris fratris correctionem. Prelatus autē qui ex officio debet tollē ſcandalum. ⁊ alios vare occaſione vitandi cōſimile peccatum. poteſt ⁊ debet eum arguere in publico: vt ceteri qui viderint terreant. vt di cit. 1. Thim. 5. Peccantes coram omnibus argue: vt ceteri timorem habeant. Si autem te non audierit: adhibe tecum teſtes ſtudio corripiēdi vel cōuincendi ſi te audierit: tunc vt prius. ſi vero non audierit: dic eccle. i. prelato publice: vt publice corrigat quod publice peccat. Et autem hec forma euāgelica ſit in precepto de peccato publico: ſi multi hi negent vt dictum eſt tamen ſm Hual. probatur per illam decret. extra de indi. nouit. ⁊ ii. q. 2. precipue. ſcribit enim Nicolaus papa regi Lothario de facto publico ſic. Ceterū peane ne quādo nobis fit preceptum dñi duos aut tres teſtes adhibeamus. immo nec adhuc ſancte eccleſie dicamus qd non optamus: de cetero fias ſicut ethnicus ⁊ publicanus. ¶ Sic ergo patet q̄ preceptum eſt fratrem peccātem corripere ſm formam in euāgelio. Matth. 18. datam tam de occulto quod ſolus quis nouit. q̄ſ de occulto quod ei paucis nouit. q̄ſ etiam de publico. Sed quia eſt preceptus affirmatiuus ligās ſemper: ſed non ad ſemper: ſed nſi pro tempore neceſſitatis: quod eſt quādo omnes ille ſex cōditiones cōcurrunt: non eſt timendum multum de transgreſſione hominis bone voluntatis. ¶ Sed obiciet. quia Petrus Actuū 5° manifeſte de manifeſto arguit Ananyam ⁊ Saphyram dicens. Quid tentauit ſatanas cor tuum mentiri te ſpiritui ſancto 2c. nec tamen legitur aliquando eos corripuiſſe inter ſe ⁊ ipm ſolum quod tamen vt videt feciſſet: ſi preceptum domini de peccato manifeſto datum fuiſſet. ergo non eſt dati de peccato manifeſto: ſed nſi de occulto. ¶ Rndeo q̄ Petrus illos duos corripuit inſpiratus a domino: qui prius vt credit eos corripuerat. ſm illud Apoc. 3. Ego ſto ad oſtium ⁊ pulſo. ¶ Obiciet iterum. quia Paulus ad Gal. 2. corripuit nſi manifeſte Petrum: quia aperte deliquit. unde dicitur q̄ in facie ſibi reſtitit. ¶ Rndeo q̄ Paulus ſm quoſdā prius corripuerit Petrū i ſecreto: ſz poſtea ad tollendum ſcandalum aliorū in publico. Vel dicendum q̄ neceſſitas fidei cōfirmande non permiſit differre correptionem donec in ſecreto facere poſſet. hec Hual.

Sequitur videre de 6°. ſec. de ordine correptionis fraterne. ¶ Et queritur vtrū ſit preceptus q̄ charitatiua admonitio vel correptio precedat denunciationem eccleſie faciendam. Rndeo ſm Hual. ſicut fraterna correptio eſt ſub precepto: ita ordo. ſec. q̄ denunciationem precedat ſecreta correptio vel admonitio. ¶ Eſt autem fraterna correptio nobis data ſub precepto affirmatiuo vt viſum eſt. S. ita etiam ⁊ iſte ordo. Preceptum autem affirmatiuū ligat ſemper: ſed non ad ſemper ſed nſi quando illud impleri eſt neceſſariū. Sunt autem 4°. caſus in quibus ſecretam correptionem p̄mittere non eſt neceſſarium. ¶ Primus eſt quando frater venialiter peccat non mortaliter. quia non eſt preceptum niſi de peccato per quod frater amittit ⁊ correpto lucratur. Matth. 18°. Lucrat° eris fratrem tuum. ¶ Secūdus eſt quando corripiens fratrem de ſua ſecreta correptione priorum fore formidat. ¶ Tertius eſt quando ſi ſit ſpes correctionis per ſecretam admonitionem: tamen mora periculum habet. tunc omiſſa priuata correptione ſtatim denunciare debet. Hec hoc eſt contra formam legis euāgelice data. de correptionis ordine. Sic enim interpretanda eſt pro vtilitate illius pro quo data fuit. ⁊ de legiſlatoris intentione. conſtat autē q̄ intentio Chriſti legiſlatoris fuit

correctio peccatis que etiam est vtilitas eiusdem correptionis. Et ideo licet quando tu possis corripere fratrem. tamen mora traheret periculum: quod periculum vitari possit per denunciationem: non est contra legem correptionis sed fm illas est omnitere priuatam admonitionem. vnde Tullius. i. rhetorice. c. 9. Ex vtilitate reipublice non ex legis inspectione: que in litis est leges interpretari debent: ob quam institute sunt. hoc enim est epikeya vt habet 5° ethi°. ¶ Quartus casus est. quando corripiens sine culpa corripere non valet. vnde. xx° moral. ca° 15. dicit. Perfecte magnitudinis laus est perpetri exterius fortiter: et interius clementer. Hoc fuit nonnulli qui in ipa familiarii conuersatione corrigi inquiunt: sine culpa corrigent. atq; ideo cum vel corrigentem inquinant vel non omino hoc agentes aggrauant. magna mysterij arte vt simulanda sunt: recteq; dissimulatione tolerandi. ¶ Sed obiicit. quia extra de accusa. cum dilectus dicit sic. Si vobis constiterit prefatum episcopum non fuisse pmonitum ab eisdem: a denunciatione eosdem repellat. sed non repellerent a denunciatione: nisi fuisset peceptum admonitionem pmittere. ergo pmittere eam est peceptum. ¶ Respondeo q licet in foro contentioso pmittens admonitionem charitatiuam semp a denuntiatione repellat: non tamen dicit de eratalis q pmittites illam semp peccet. Nam et causa et charitate aliquando potest dimittere: et prelato denunciare: saltem in foro penitentie vel conscientie vbi solum agit ad fratris correptionem: non ad aliquam penam exteriorem. Vel dic q huiusmodi iura que illum qui non pmittit monitionem repellunt: sunt data i fauorem platorum: et pacis. quia subditi de facili insurgunt contra prelatos. pter quod ius aliquatenus artatur forma correctionis ecclesiasticam ordinem ad forum exterinsecum: et publicum: nondum ad forum penitentie priuatum. ¶ Obiicit iterum qd extra de accusa. qualiter et quando. dicit q sicut accusationem pcedere debet legitima inscriptio. et denunciationem charitatiua admonitio: ita inquisitionem pcedere debet clamorosa insinuatio. ergo illicitum est denunciare: nisi pcedat charitatiua admonitio vel correptio. ¶ Pondeo hec ratio verum concludit in forma iuris: non in forma priuate denuntiationis. vel amicabilis: que fit in visitatione coram platis religiosorum vnde in inquisitionibus visitationum i religionibus que de consuetudine vel ex ordinatione aliqua certo tempore fiunt non oportet obseruare huiusmodi formam. q pceedat clamorosa insinuatio. vnde ex de accusa. qualiter et quando. in fine. postq egit de forma accusationis inquisitionis et denunciationis: dicit sic. Hunc autem ordinem circa personas regulares non ordinamus vsq; quaq; obseruandum. Unde etiam in accusatione non semper percipitur inscriptio: sed sufficit charitatiua admonitio. vt patet. 2. q. 7. accusatio. si qs inquit aduersus eos sez platos vel ecclesias pmotus fuerit prius ad eos charitatis recurrat studio: vt familiari colloquio pmonea sanent: que sananda sunt. ¶ Ad oppositum autem sez q admonitio non est necessaria ante denunciationem ostendit sic. Christus peccatum Iude denunciauit aplis qui ecclesie. Io. 13°. nec tamen admonitionem charitatiuam legit pmissse. ergo nec nos prius tenentur monere q denunciare. ¶ Pondeo q vel Iudam Christus pmonuit secreto interius in corde: vel forsan non pmonuit. quia ex hoc peiorem fore pscitit. Vel dic q aplis non denunciauit vt prelato vel ecclesie: sed vt illos per illud quod eis iam notum aliquo modo erat instruerat. ¶ Obiicit iterum q religiosi in capitulis et visitationibus frequenter denunciant defectus fratrum prelato nulla admonitione pmissa: nec hoc reprobatur: nec precipit eis vt pmittant huiusmodi admonitionem. ergo non est necessaria. ¶ Pondeo vt habet extra de accusa. qualiter et quando. q huiusmodi forma denuntiationis et inquisitionis et ordo non sunt vsq; quaq; seruanda circa regulares personas. vel dic q visitationes religiosorum vt frequentius. immo quasi semper sunt de venialibus: de quib° non datur preceptum correptionis. et per consequens nec ordo huiusmodi est obseruandus. ¶ Vel dic q factum religiosorum in capitulis coram prelato non est probe denunciatio: nec accusatio: nec inquisitio de quibus iura loquunt. sed potius

est quedam visitatio suo tempore fm sta
tuta cuiuscuq; religiōis rōnabilia faci
enda put patres instituerunt. Et ideo
modus cuiusl'bet religionis est ap̄ probā
dos: si non est plane cōtra ventum ⁊ cha
ritatem fraternam. hec Hual. ⁊ cōuenit
cum eo Huil. ꝛc mara. ⁊ Richar. 4. di.
19. q. 2. ar. 1. o. ¶ Ad hoc nota responsio
nem cuiusdam magni doctoris ad qu
stiōem principalem pmissam. sez q̄ in his
que tradit ois seruanda: aliquando est
fere forma seruanda: vt in sacramentis
⁊ in talibus: non licet recedere a preceri
ptis verborū formis. quia in ipis vir⁹
sacramenti cōsistit. Aliquādo vero fi
nis intentus magis debet attendi q̄ for
ma verborū. vt cum dns dixit curato
a lepra Math. 8° Vide nemini dixeris.
⁊ tamen ille diffamauit eum. quia ma
gis attendit ppter quid dixerit q̄ quid
Similit hic magis debet attēdi finis cor
reptionis sez emendatio peccantis q̄ or
do verborū. Si quando ergo videatur
frater peccans salubrius corripi per ali
um qui potest ⁊ vult pdesse per se secure
potest ei indicare. Et hoc est quod dicit
Anſ. li° de similitudinib⁹. conēdum est:
ne quis aliquid sin istrum alicui de ali
quo loquatur: nisi vel vt ille de quo lo
quit' ab illo cui loquit' emēdet'. vel ille
cui loquit' ei familiaritate iungat': ⁊ ab
ipo corripiat'. Item Augusti. exponens
verba Christi Math. 18° dicit. Aliquā
do nobis ab proximis adulteria vir ꝛ
secreta produnt'. nos vero non pdim⁹.
sed secrete corripimus. vt vbi malum cō
tigit ibi moriat'. vnde cum proxes non
reprehendant' de hoc q̄ manifestant se
creta peccata virorū. pz q̄ nō tenemur
semp seruare ordinem p̄dictum.

Sequitur videre de 7°. sez de te
stium adductiōe. Et circa hoc
queritur. vtrū testes sint addu
cendi ex necessitate p̄cepti antēq̄ denun
ciet' ecclie vel prelato peccatum proximi.
¶ Rndeo q̄ sic. nisi subsit causa: quare
hoc non expediat. vnde fm ordinem de
bitum pmunez frater corripiens fratrē
peccantem: primo debet eum inter se ⁊ ipz
leniter corripere. ⁊ si sic non proficiat de
bet secundo adhibere testem vnū vel du
os studio corripiendi vel cōuincendi:
fm August. in glo. Math. 18° Et si sic nō
proficiat: debet tertio denūciare illius p
lato: qui debet eum admonere vt se corri
gat. ⁊ si prelatus sic monendo non pro
ficiat denunciatū cōuictum excōicando
a membris ecclie: sicut membrum in
fectum separet: ne alios inficiat fm illud
Math. 18° Si ecclesiaz non audierit: sit
tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus. que
cūq; enim ligaueri super terram ꝛc. Si
tamen frater non spera fratrem peccan
tem per se: vel cum testibus adducendis
posse corripere. sed magis timet eum ex
correptiōe priorem fore: vel ex mora: si
non denunciat periculum aliquod im
minere. potest ⁊ debet testibus admissis:
ad mendum statim prelato denuncia
re: qui remedium adhibeat monendo:
vel puniendo: put sibi videbitur expe
dire. Et in tali casu corripiens sic facien
do non facit contra ordinem correctio
nis euāgelice. seruat enim intentiōem le
gislatoris: ⁊ attingit finem intentum ab
ipo. quia vt dicit Augusti. ad Macedo
nem. Sine placēdo: sine ignoscēdo hoc
bene agit': vt vita hominū corrigatur.
hec Hual. ⁊ cōuenit cum eo Richar. 4
dis. 19. q. 2. arti. 2. o. ⁊ Huil. de mara.

¶ Et nota q̄ testium inductio de qua lo
quimur hic fit triplici de causa. Primo
ad efficacius ostendēdum fratri suū pec
catum: ⁊ reuocādum ipm ab eo. ¶ Se
cundo ad efficacius cōuincēdum cum:
si iteraret peccatum. ¶ Tertio vt corri
piens possit pbare q̄ fecerit quod in se
est. quia qui non pmonuit fratrez: repel
litur a denunciatiōe. extra de accusa. cuz
dilectu. ⁊ ideo probare debet q̄ pmonuit
eum. extra de iudi. nouit ille. hec Rich.
vbi. s. ar. 2. c. i^m. ¶ Sed obiicitur. quia
Augusti. in regula: talem ordinem po
nit sez q̄ primo frater inter se ⁊ ipm se
creto debet corripi. ¶ Secundo si non au
dit illum debet prelato dici. Tertio de
bent testes adhiberi. Quarto in publi
cum adduci. sed nomine prelati: intelligi
tur ecclesia. ergo prius debet prelato vel
ecclesie dici: q̄ testes adduci. Rndeo q̄
prelato peccati fratris dici potest duplici
ter. s. vel vt amico. ⁊ patri vl vt iudici
Primo modo loquit' Augusti. ex quo
enim te non audit. ⁊ ex quo fm formaz
vsu Math. 18° patam: oportet vnum te
stem vocare qui plus peccantem diligat

7 p quo ille plus faciat q̃ prelatus: in quãtum pater 7 frater 7 amicus. Secũdo modo loquit' ds in fine auctoritatis: quãdo dicit. dic ecclie. i. prelato: vt indici qui illum ab ecclia expellat: nisi p ns fue admonitõ acquiescat. ¶ Obijcit iterum. quia. ii. q. 7. pcipue. dicit sic. Precaui ne quãdo nob duos vel tres testes fm dñi pceptum adhibeamus. q̃ nec vnus testis: sed plures sunt adducẽdi. ergo non bene videt in euangelio dicitur. Adhibe tecum vnum. Matb. 18°. Rndeo q̃ illud capitulũ Precaue: logitur in persona iudicis volentis pcedere ad punicdum: qõ facere nõ potest nisi p duos vel tres testes. Dñs autẽ Matb. 18° loquit' de persona corripiens: cui sufficit vnus testis ad corripiẽdum: 7 etiam ad testificãdum iudici q̃ admonitus est quia persona corripiens vel denunciãs in hoc cãu pro teste accipit'. 7 ille vnus adduct' est testis secũdus. 7 sic ibi duo sunt testes: qui sufficũt sic accepti in cã denunciatõis: vt dicit illa decretalis c. de testi. in omi negocio. B Hual.

Sequit' videre de 8°. f. vtrũ frater qui lacratus est fratrem per correptiõem inter se 7 ipm: tenetur prelato pcipienti per obedientiam reuelare peccatum frtis correcti. Rndeo fm Hual. peccatũ p̃uata correptõe correctum: aut fuit publicum: aut occultũ. Et si occultum. hoc est duplicit. quia vel illud occultum p̃mo venit in aliorum ꝓgnitiõem: aut remansit occultũ: sicut ante correptiõem. In p̃mo cãu tenet' prelato pcipienti per iuramẽti exigenti obedire: non tñ in casu denunciatõis: imo etiam inquisitõis vel accusatõis: si agẽtur cõtra illũ correctum: isto vel illo modo. quia 1° sit correctum quãtum ad illius peccatoris conscium: non tamẽ quãtum ad aliorũ scandalum: 7 infamiam. In 2° cãu etiam dicendum est prelato. sed tñ coram illis: ad quorũ notitiã deuenit. 7 non coram alijs: vt ibi infamia moriat': vbi habebat ortũ. dicente Augusti. de verbis dñi. sermo. 16°. Ubi peccatum orit' ibi moriat'. Et simili mõ dico de infamia. In 3° cãu etiam tenet' dicere prelato: sed ipi soli: non coram alijs. non vt peccatum corrigat'. quia iã correcti est. nec vt infamia tollat'. qz nulla est: nec fuit. sed vt prelatus sub ditum suum ꝓgnoscat fm illud. pueb. 27°. Diligenter agnosce vultum pecoris tui: 7 cognitum. put indiget custodiat in bono: 7 custodito a malo caueat fm illud. 3. Regl. 20. Custodi virum istum: qui si lapsus fuerit: erit anima tua pro anima eius. Sicut enim pix inquinat tangentẽ fm illud Eccl. 13. Qui tetigerit picẽ inquinabitur ab ea. 7 sicut vultus corporis etiam curatum relinquit in corpore cicatricẽ. sic sunt nõnulla peccata: 7 fere omnia: que etiam correcta relinquũt in eo qui illud cõmisit aliquam pnitatem ad illud iterum cõmittendũ. verbi gratia Si quis peccauerit cum Berta. delectatio carnis gustata 7 antiqua cõsuetudo de ista inclinat ad peccandum cum illa: etiam plus q̃ cum alia. 7 sic suo modo etiam est de alijs peccatis. Quia ergo prelatus subditi pnitatem ad malum cognoscere 7 cum custodire 7 ei cauere: vt pastor non posset nisi ille qui solus scit sibi pcipienti diceret. Et ideo soli prelato non coram alijs tenet' dicere. vtpote illi qui debet potest 7 vult pdesse ei: 7 non obesse fm glo. Augusti. Lenit. 5° 7 22. q. 5. b oc videt'. hec Hual. 7 cõuenit cũ eo Richari. 7 Bnl. de mara. Et breuiter q̃ libet doctor de ordine beati Francisci 7 dicere cõtrariũ foret regularis disciplinę maximũ detrimẽtum. Addit etiã Richari. 4. dis. 19. q. 3. arti. i. c. q̃ talis denunciatio non est in p̃iudicium fame fratris si prelatus sit talis qualis esse debet. Si enim per signa valde pbabilia timeret q̃ ex illa denunciatiõe fratrem correcti infamare vellet: tunc crimen occultum fratris iam vere correctum plato denunciari non deberet. hec Richari. vbi s. B tamen dico supposito q̃ ad hoc se extendat potestas plati. quia dicit' Matb. 23. Super cathedrã Moysi sederũt scribe et pharisei: omia quecũq̃ dixerint vobis: seruate 7 fa. glo. omia ad cathedrã pertinentia. plato ergo ad cuius cathedram pertinet plenitudo potestatis: obediendũ est in hoc casu: 7 in omibus. vt est summus pontifex. prelatis autem qui sũt vocati in partem solicitudinis: obediendũ est fm q̃ datum est ipsorũ cathedris. vt sunt episcopi 7 inferiores illis. Similit dico q̃ platus religionũ tantũ obediẽdũ

est quātum spectat ad cathedram ipsorū
i. quātum extendit se votum ipsorū subdi-
torū. vñ Bern. li. 2. de dis. 7 pcepto. c. 6
Ponant ppōsitū metam obedientie subdi-
torum. 7 votis labiorū suorum. med?
obedientiōis est tenor pfessionis. Illi ergo
religiosi qui vouent obedire in omibus
que non sunt cōtra animā suam 7 regu-
lam: certum est q̄ illi in hoc casu obedi-
re debent. Illi etiam in quo? regula nō
est expressum q̄ sic in omibus obediant:
expressum tamen est q̄ voluntatem ꝓpriā
similiter abrenūcient. puto etiam q̄ in
h casu obedire debent. Nam sic obedi-
re est fm votum: nec cōtra votum est: sed
fm votum ipsorū est etiam fm evange-
lij intentōem. primum. l. q̄ sit fm veritā: pa-
tet. dicit enim Bern. li. de dis. 7 precepto
ca° 8. Eadem cura obediēdum est vo: 7
vi vicario. Et idem ca° 9°. Prelati quē-
pro vo habemus: in omibus que non
sunt aperte cōtra vō: audire debemus
2°. l. q̄ sit fm ipsorū votum patet per
Bern. li. de dis. 7 pcepto. ca° 5°. Regula-
ris inquit pfessio qua se mior sponte sub-
dit maior eque alligat: 7 pdictos omnis
equidem pacti reos vtrūq; pari ne-
cessitate teneri. vnum fidelis cure. alterū
fidelis obedientie. cura autem nō tm est
ad curādum: sed etiam ad pservandum
a peccato 7 casu. Et hoc non potest fieri
nisi peccatum correctum: ex quo est pro-
nitas vindicta: ꝓgnoscat: nec ꝓgnoscere
potest nisi per te qui solus nostī. ergo te-
neris dicere ad bonum fratris tui. Et p-
pter officium plati qō debet exequi: 7 eū
ꝓpter bonum obedientie ex pte tui. 3°. l.
q̄ sit fm intentionem euangelij patet.
Nam dis Matth. 18°. c. Dans pceptum
de fratris correptione non solum intendit
peccatum cōmissum corrigere: sed etiam
correcto de residuo cauere: vel a peccato
imposterū pservare. erat enim medicus
Matth. 9°. 7 Matth. 9°. Non est opus va-
lentibus medico. plati 7 etiam eius vi-
carii sunt medici. Intentio ergo eius est
q̄ non solum peccatum q̄si morbum ca-
rent: sed etiam vlterius morbum cau-
ant in subditis 7 pservent. ¶ Sed objici-
tur qua Bern. li. de dis. 7 pcepto. dicit
q̄ is qui ꝓfitetur spondet obedientiam
non tamē omiodam: sed determinate fm
regulam. nulla autem regula dicit q̄ pec-
catum correctū sit prelato ꝓcipienti re-
velandum. ergo nemo in hoc obedire te-
netur. ¶ Respondeo ly regula Nulla: hoc di-
cat explicite: dicit tamen implicite. tum
quia dicit plato voluntatem ꝓpriam es-
se renunciādam. tum quia vt dic Bern.
Non tm obediēdum est in eo quod est
in regula expressum. sed etiā in eo quod
est in ea implicitū.

¶ De offensione 7 scandalo. ti. 68.

Deinde cōsiderādum est de of-
fensione 7 scandalo: que oppo-
nunt beneficēte 7 correptōi
fraterne. Et primo quid ē scan-
dalum. 2° vtrum scādalum sit peccatū
7 quale peccatū sit. 3° vtrū sit in viris
pfectis. 4° quid sit omittēdum vel faci-
endū ꝓter scandalū vitandū. ¶ Circa
primum sciēdum q̄ scandalum est dictū
vel factum min? rectum: ꝓbens alteri oc-
casiōem ruine. Et hec descriptio magis
elicit ex verbis Hiero. exponentis illud
Matth. 15°. Scis quia pharisei audito h
verbo scādalizati sunt ꝛc. Ad cuius cui
tentiam sciēdū q̄ sicut dicit Hiero. ibi
tem quod grece scandalon dicit. Nos
offensiōem vel ruinā vel impacciōes pos
sumus dicere. ¶ Cōtingit enim quādoq;
q̄ aliquid exponit alicui in via corpora-
li cui impingēs disponit ad ruinam. 7
talis obex dicit scandalū. Et similiter in
processu vie spūalis cōtingit aliquem di-
sponi ad ruinam spūalem per defectū vel
factum alterius inquātum. l. aliqs sua
admonitiōe vel inductiōe aut exemplo
alterū trahit ad peccū. 7 hoc ꝓprie dicit
scandalū. Nihil autē fm ꝓpriam rōnem
disponit ad spūalem ruinam. nisi quod
habet aliquē defectum rectitudinis. qa
illud qō est perfecte rectum magis mu-
nit hominē cōtra casum: q̄ ad casū: vel
ruinā inducat. Et id eo ꝓnenter dicit
q̄ dictū vel factū min? rectū ꝓbens oc-
casiōem ruine sit scādalū. Nō q̄ minus
rectū h: nō dicit qō ab aliq̄ alio supera-
tur in rectitudie. sed qō h̄ aliquē recti-
tudinis defectū. vel qz est fm se malū sic
peccā. vl' qz h̄ spēm malitie cū aliqs in
cidit in idolo. q̄tus. n. hoc fm se nō sit
peccū si aliqs h nō faciat corrupta iten-
tiōe. qz tamē habz quādam speciem vel

similitudinē veneratiōis idoli potest alteri p̄bere occasiōem ruine. Et ī ō Apls monet .i. ad Thess.5. Ab omni specie mala abstinete vos. Et ideo cōuenienter dicit minus rectum vt cōprehendatur tam illa que fm se sunt peccata: q̄ illa q̄ habent speciem mali. ¶ Nota etiā q̄ qz nihil potest homini esse sufficiens causa peccati: quod est spūalis ruina: nisi propria voluntas. adeo dicta ⁊ facta alt. rius hominis possunt solum esse causa imperfecta aliqualiter inducens ad ruinam. Et ꝓpter hoc non dicit: dans causam ruine. sed dans occasiōem ruine: quod significat causaz imperfectam. ¶ Nota in sup q̄ dictum vel factum alterius potest esse causa peccandi alteri duplicit. Uno modo per se. Alio mō per accidens. Per se quidem: quādo aliquis suo malo verbo vel facto intendit alium ad peccatuz inducere. vel etiam si ipse non intendat hoc: ipm tamen factum est tale: quod ex sui ratiōe habet vt sit inductiuū ad peccandum. puta quādo aliquis publice facit peccatum: vel qō habet similitudinē peccati. ⁊ tunc ille qui huiusmōi actū facit ꝓprie dat occasiōem ruine. vnde vocat scandalum actiuum. Per accidēs autem verbum vel factum vnius est ⁊ alteri causa peccandi: quādo ꝓter intentiōem operantis ⁊ praeter cōditiōem operis aliquis male disposit? ex huiusmōi opere inducit ad peccandum. puta cum aliquis inuidet bonis aliorum. ⁊ tunc ille qui facit huiusmōi actum rectum: nō dat occasiōem quātum in se est. sed alius sumit occasiōem fm illud Ro.7. Occasione autem accepta ꝛc. Et ideo hoc est scandalum passiuum sine actiuo. qa ille qui recte agit quātum est ex se non dat occasiōem ruine. quaz alter patitur. Quādoq̄ vero cōtingit q̄ etiam sit simul scādalum actiuum in pmo: ⁊ passiuum in altero. puta cum ad inductiōem vnius alius peccat. Quādoq̄ vero est scādalum actiuum sine passiuo. puta cū aliquis inducit verbo vel facto alium ad peccādum: ⁊ ille nō cōsentit. B Tho. 2ª 2ᵉ.q.43. arti.i o. ⁊ cōuenit cum eo Richard..4.dis.38.q.10.ar.1.c.⁊ Aler.2 t.2.c.de scādalo.ar.1.o.

Sequitur videre de 2°. Et circa hoc queruntur plura. scz vtrum scandalum sit peccatum. ¶ Respōdeo sicut tam.s. dictum est duplex est scandalum. scz passiuum: in eo qui scandalizatur. ⁊ actiuum: in eo qui scandalizat dans occasiōem ruine. Scādalum autē passiuum est semper peccatum. in eo qui scandalizat. non enim scandalizat nisi inquātum ruit aliqualiter spūali ruina. que est peccatum. potest tamen scandalum passiuum esse sine peccato eius ex cuius facto aliquis scandalizat. vt ex quis scandalizat de his que alius bene facit. Similit etiam scādalum actiuum semper est peccatum in eo qui scandalizat. quia vt ipm opus quod facit est peccatum. vel etiam si habeat speciem peccati: oimittenda est semper ꝓpter proximi charitatem. quia tenet vnusquisq̄ salti ꝓxim ꝓuidere. ⁊ sic qui non dimittit: cōtra charitatem agit. Potest tamen scādalum actiuum esse sine peccato alterius. sicut.s. dictum est. ¶ Sed obiicitur quia peccata non euenium ex necessitate. omne enim peccatum est voluntariuz. vt s. habitum est. Sed Matth.18ᵒ dicit Necesse est vt ueniant scandala. ergo scandalum non est peccatum. ¶ Pndeo. q̄ hoc quod dicit Necesse est vt ueniant scādala: non est intelligēdum de necessitate absoluta: sed cōditionali. qua scz necesse est prefata vel pnunciata a deo euenire. si tamen cōiunctim accipiatur. vt necesse est euenire scandala necessitate finis. qua vtilia sunt ad hoc q̄ qui p̄bati sunt manifesti fiant. Uel necesse est euenire scandala fm cōditiōem hominum: qui sibi a peccatis non cauent. sicut si aliqs medicus videns aliquos in debita dieta vtentes: dicat. necesse est tales infirmari. quod intelligēdum est sub hac cōditione: scilz si dietam non mutā. Et similiter necesse est euenire scandala si homines cōuersatiōem malaz non dimittant. hec Tho. 2ª 2ᵉ.q.43. arti.2. o. ⁊ conuenit cum eo Richard.4.° di.28. q.10. arti.1.c.4.ᵒ. ⁊ Aler. angli.2.t.2.cᵃ de scandalo. arti.2.o. ¶ Est etiam necessarium in vniuersali. non in particulari. Scandalum enim non semper est mortale: sed quandoq̄ est veniale. vt dicetur.j. vel etiam ruina in diminutiōe scādali sumit large .s. pro ruina vel diminutiōe ad ruinā. vel etiā i greco scādalon ii ub

significat ruinam: sed etiam impactōēz pedis que est dispositio ad ruinaz: lz nō necessaria. non enim omis qui pedibus impingit ruit. hec Richard. vbi.s.

¶ Utrum scādalum sit speciale peccatum. Rndeo vt.s. dictum est. duplex est scandalum. actiuum ⁊ passiuum. Passiuuz autem scādalum non potest esse speciale peccatum. quia ex dicto vel facto alicuius aliquez ruere ptingit fm quodcūq; genus peccati. Hec hoc ipm quod est oc casiōem sumere peccandi ex dicto vl facto alterius spālem rationem peccati constituit. quia non importat spālem deformitatem speciali virtuti oppositā. Scādalum autem actiuum potest accipi duplicter. per se scz ⁊ per accidens. ⁊ quid sit vtrūq; dictum est.s. Scādalum autē actiuum per accidēs: non est peccati speciale. quia qō est per accidens non cōstituit speciem. Scandalum autem actiuū per se est speciale peccatum. ppter hoc q intendit speciale. prum nocumētum. ⁊ opponit directe correctiōi fraterne: in q intendit spūalis nocumenti remotio. Nam ex intentiōe specialis finis: sortit peccatum rationem spālis peccati. quia finis dat speciem in moralibus. vt habitum est.s. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 43. ar. 3. o.

¶ Utrū scandalum sit mōtale peccatuz Rndeo sicut.s. dictum est. scandalum importat impactiōem quādam per quā aliquis disponit ad ruinam. ⁊ ideo scandalum passiuū potest quādoq; esse peccatum venale: q̄ si habens impactiōem ruinam. puta cum aliquis ex inordinato dicto vel facto alterius cōmouet motu venialis peccati. Aliq; vero est peccatum mortale. q̄ si habens cum impactiōe ruinam. puta cuz aliquis ex inordinato dicto vel facto alterius pcedit vsq; ad peccatum mortale. Scādalum autem actiuum si sit p accidēs potest esse quādoq; peccatum venale. puta cum aliquis vel scienz venialis peccan cōmittit: vl actū qui non est fm se peccatum: sed habz speciem mali cum aliqua lui inductione. Quādoq; vero est peccatum mortale: sive quia cōmittit actum peccati mortalis: sive quia cōtemnit salutem primi: vt pcta seruanda non ptermittat aliquis facere quod sibi libuerit. Si vero scandalum actiuum sit per se. puta cum intēdit alium inducere ad peccādum: sicdem intendat inducere ad peccādum mortaliter: est peccatum mortale. Et similit si intendat inducere ad peccādum venialiter per actum peccati mortalis. Si vero intendat inducere primum ad peccādum venialiter per actum peccati venialis est peccatum venale. hec Tho. vbi.s. art. 4. o. ⁊ cōtenit cuz eo Alex. z. t. z. cᵃ de scandalo. ar. 3. o. ⁊ Richard. 4. dis. 38. q. 10. ar. i. c. 4ᵃ.

Sequit vid. re de 3°. Et circa h querunt plura. scz vtrū scandalum passiuum posset in perfectos cadere. Rndeo q scādalum passiuum importat quādam cōmotiōez animi a bono in eo qui scādalum patitur. Nullus autem cōmouet qui rei immobili firmiter inhereat. Maiores autē sine perfecti soli deo inherent. cuius non est mutabilis bonitas. quia ⁊ si suis plants inhereant: non tamen inherent eis nisi in quātum illi inherent Christo fm illud. i. Cori. 4. Imitatores mei estote sicut ⁊ ego Christi. Unde quantūcūq; videant alios inordinate se habere in dictis vel factis ipsi a sua rectitudine non recedunt fz illud psal. Qui cōfidunt in dño sicut mons syon: non cōmouebit in eternū. qui habitat in hierusalē. Et ideo in his qui perfecte deo adherent per amorē scādalum non inuenit fm illud psal. Pax multa diligentibus legem tuam ⁊ nō est illis scādalum. Unde Hierony. sup illud Math. 18° Qui scandali. vnum de pusillis istis. dicit nota. qui scandalizat: parvulus est. maiores enim scādalum non recipiunt. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 43. arti. 5. c

¶ Utrum scādalum actiuum possit inueniri in viris perfectis. Rndeo q scādalum actiuum. ppue est cum aliquis dicit vel facit qō de se aptum natum est inducere ad ruinam. qō quidem est solum illud quod inordinate fit: vel dicit. Ad perfectos autem pertinet ea que agunt: fm regulam rationis ordinare fm illud. i Cori. 14. Omnia honeste ⁊ fm ordinez fiant in vobis. ⁊ pcipue hanc cautelā adhibent in his in qbus nō solū ipi offendere: sed etiā alijs offensiōez parare. Et sicdem in eorū manifestis dictis vel factis aliqd ab hoc moderamine cesit. hoc pueniet ex infirmitate hūana fm quam

a perfectione deficiũt. non tamen intũ vt nullum ab ordine rationis recedatur. sz modicum ⁊ leuiter quod non est tam magnum vt ex hoc rõnabiliter possit ab alio timi peccãti occasio. ¶ Dz obijcit quia passio est effectus actionis. sz ex dicitis vel factis perfectorũ aliqui passine scandalizant fm illud Math. 15°. Scis quia pharisei audito hoc verbo scandalizati sunt. ergo ĩ perfectis viris potest inuenirĩ scandalũ actiũ. Rndeo q̃ scandalum passiuum semper causat ab aliquo scandalo actiuo. sed non semper ab aliquo actiuo alterius. sed eiusdem qui scandalizat. quia sz sepm scandalizat hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 43. ar. 6. o.

SEquit videre de 4°. Et circa hoc querunt plura. scilz vtrũ bona spiãlia fiũt ꝓpter scandalũ dimittenda. Rndeo q̃ cum duplex sit scãdalum. actiuum. s. ⁊ passiuum. questio ista non habet locum de scandalo actiuo. qz cum scandalum actiuũ sit dictum vel factum minus rectum. nihil est cum scandalo actiuo faciendum. habet antez locũ questio si intelligat de scandalo passiuo. s. sub hoc sensu. ¶ Utrũ aliquis teneat dimittere bonum opus ne scandalizet primus. Cõsiderãdum est igit qd sit dimittẽdum ne alius scandalizet. Est antez de spiãlibus bonis distinguendũ Nam quedam bonũ sunt de necessitate salutis. que ꝓterminti nõ possunt sine peccato mortali. Manifestum est autem q̃ nullus debet mortaliter peccare: vt alterius peccatum impediat. quia fm ordinem charitatis plus debet homo suaz salutem spiãlem diligere q̃ alterius. Et iõ ea que sunt de necessitate salutis ꝓtermittẽ non debent ꝓter scandalum vitandũ In his autem spiãlibus bonis que non sunt de necessitate salutis videtur distinguẽdum. quia scandalum qõ ex eis oritur quãdoq̃ ex malicia ꝓcedit cum sz aliqui volunt impedire bonusmõi spiãlia bona: scandala cõcitando. Et hoc est scandalum pharisoorũ: qui de doctrina domini scandalizabant. quod est ꝓtermittendum. vt docet Dns Math. 15. Sinite eos ceci sunt in quit: ⁊ duces ceco rũ. Quãdoq̃ vero scandalum ꝓcedit ex infirmitate vel ignorantia. de quo Dns de querentibus dragma: ait Petro. Ut autem non scandalizemus eos vade ad mare. Et huiusmõi scandalum est pusillorum: ꝓter quod sunt spiãlia opera vel occultanda: vel etiam interdum differenda vbi periculũ imminet. quouq̃ reddita ratione huiusmõi scandalum cesset. Si autem posit ratiõem reddita scandalum durat: videtur tam ex malicia esse. ⁊ sicut ꝓter ipm non sunt huiusmõi spiritualia opera dimittenda. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 43. arti. 7. c. ⁊ cõuenit cum eo Richard ¶ Utrum opus iustitie sit aliquãdo ꝓter scandalum dimittendũ. ¶ Rndeo. duplex est opus iustitie scilz vnicuiq̃ quod suum est reddere: ⁊ penã infligere. Sumũ nunq̃ est ꝓter scandalum dimittẽdum: maxime quãtũ est de voluntate fm illud extra de regularis qui scandalizauerit. vt illus scandalum nasci permittit q̃ veritas relinquat. ¶ 2ᵒ vero scz statutas penas infligere potest aliquãdo suspendi ꝓter pericula q̃ inde possunt euenire: ⁊ maxime quãdo princeps vel multitudo est in scelere. ⁊ timet si pena infligatur. inde scisma vel aliud magnum malum euenire fm qõ Augustũ. li. cõtra epistolã Permeniam docet. quia tunc pena iusticie non pertinet ad veritatem iusticie ¶ Distinguit tamen vlterius. quia si tales peccatum quod faciunt quadam auctoritate defendant ad modum hereticorũ quasi non sit peccatum tunc cõtra tales dominus non debet seueritas disciplinę quam exercẽtur. Nam ⁊ tales heretici possũt dici. de pen. dis. 6. c. i. in fine. ⁊ dis. 40. domino sancto. ⁊ dis. 82. plurimos. Si vero non defendant peccatum suum ⁊ timeatur scisma: vel aliud magnum malum: dissimulari potest ⁊ debet. quia vt dicit Augustũ. ad Bonifacium. Ubi multorum strages latet retrahendus est aliquid seueritati: vt maioribus malis sanandis charitas sincera subueniat. dis. 40. vt cõstituere. fiant tamen cõminationes de scripturis. Et interim allicientur caute eoz discretiones: quoz auctoritate cetera multitudo frangat. dis. 44 ostentationes. hec Alex. an. 2. t. 2. c. de scãdalo. ar. 5. q. 9. c. ⁊ cõuenit cũ eo Ray. ¶ Utrũ doctrina sit dimittenda propter scandalum. Rndeo q̃ circa doctrinam duo sunt cõsideranda. scz veritas que

vocatur. ⁊ ipse actus vocendi. quorũ primum est ꝛ necessitate salutis: vt scz confessiũ veritatis non vocat: sed veritatem fm cõgruentiam temporis ⁊ personarũ ponat: ille cui officium incubit vocendi. Et ideo ꝓter nullum scandalum quod sequi videat: debet homo ꝓtermittere veritatem falsitatem vocere. Sed ipse actꝰ vocendi inter spiritales elemosynas computat. Et ideo eadem ratio est ꝛ vocatione ⁊ ōnibus misericordie operibꝫ: ꝛ quibus agitur. j. li°. 5. ¶ Ad hoc nota regulam Hieronymi scz q̃ diminuendũ est ꝓpẽ scandalum omne qõ potest ꝓtermittere salutem triplici veritate. scz vite iusticie: ⁊ vocatione. vnde extra ꝛ regulariis. qui scandalizatus fuerit: oicit. vnius scandalum nasci permittit q̃ veritas rdin quat. s. vite iusticie: ⁊ vocatione. vnde verius. Scandala p vita vocatione iusticiaq̃. Tu non effugies. sunt in reliquis fugienda. Ad sic. Scandala non vitentur: iudex: doctor: bene viuens. Sunt alij duo versus qui vitentur cõtrarij premissis. s. iusti. Est veritas vite vocatione iusticieq̃. Primũ semper habet ono ꝓter scandala linque. Non sunt tamen eis cõtrarij: si bene intelligant. vt patet ꝛ supdictis: ⁊ j. oicẽdis. Distinguit autem fm Alex. angl. 2. t. 2. ca° ꝛ scandalo. arti. 6. q. i. scz q̃ veritas vite pertinet ad omẽa. ⁊ cõprehendit omia precepta ⁊ cõsilia. Veritas iusticie ad prelatos. ⁊ cõprehendit seueritatem in puniendo reos. ⁊ liberalitatez in sustinendo miseros. Veritas vocatione ad pdicatores: ⁊ magistros. ¶ Nõ etiam fm Tho. 2ª 2ᵉ. q. 43. arti. 7. c. 4ᵒ. q̃ sub ista triplici veritate non mn cõprehendit illud qõ est ꝛ necessitate salutis: sed etiam illud quo peruenit perfectius ad salutem. fm illud. 1. Cor. 12. Emulamini carismata meliora. vnde etiam consilia non sunt simpliciter ꝓtermittenda. neq̃ etiam misericordie opera. ꝓter scandala sed sunt interdum occultanda: vel differenda ꝓter scandalum pusillorũ. vt ostenditur est. Quãdoq̃ tamen cõsiliorũ obseruatio ⁊ impletio operũ misericordie tollit ꝛ necessitate. quod patet in his qui iam vouerunt cõsilia: ⁊ in his quibus ex debito incumbit defectꝰ aliorꝫ subuenire. vel in spiritualibus: puta pascendo esurientem. vel in spiritualibus: puta vocendo ignorantẽ. siue hi fiant debita ꝓter inimicũ officium. vt patet in plans: siue ꝓter necessitatem indigentis. Et tunc cadẽ est rõ ꝛ hi sicut ꝛ alijs: que sunt ꝛ necessitate salutis. hec Tho: 2ª 2ᵉ. q. 43 ar. 7. c. 4ᵒ ⁊ cõgruit cũ eo Richã. 4. di. 28. q. 10. ar. 2. c. ¶ Sed nũquid intermittẽs ad ipsi bonum superogationis ꝓter vitandum scandalum pueniens ex infirmitate vel ignorantia pũdicat merito suo. ¶ Rꝰ fm Richã. vbi. s. q̃ non. quia talis intermissio meret pmiũ equale pmio debito operi superogationis qõ omittit. vel maius. quia nihil ꝛ perfectione charitatis diminuit: sed magis ad augmẽtum disponit. Quid ꝛ operibus que sunt indifferentia ex genere: cuiusmodi sunt carnes edere. vinum bibere. tpalia licite acquirẽ. ⁊ bꝰ ¶ Rndeo fm Richã. ibidẽ talia opera quorũ omissio nulli pũdicat nec operãtes debent omitti ꝓter vitandum scandalũ p̃ximi pueniens ex infirmitate vel ignorantia quãdo pbabiliter apparet q̃ proximus scandalizabit inde. Et si sit pbabile q̃ scandalizet mortaliter. omissio ẽ sub pcepto. si aũt sit pbabile q̃ nõ scandalizet nisi venialiter. omissio est sb cõsilio. postq̃ aũt est ꝓmo ostensũ ⁊ debito mõ suasum: q̃ ex tali ope non oz scandalizari. nõ tenet bõ illud omittere. qꝛ si postea scandalizet ꝗ erit ex malicia eius ¶ Pone q̃ aliqs habeat puram ꝓscia apud eum. multi tũ male suspicant de eo. ⁊ sic scandalizat. qd agat. Rꝰ p hoc qõ dicit Augl. ⁊ habet. 11. q. 3. nõ sũt audiendi. Nobis est ncẽria vita nra: alijs fama nra. ⁊ ideo q̃ num est in se oz illis satisfacẽ suam bonam intentiõem ostendendo. ⁊ spẽn mali ⁊ occasiõem scãdali fm q̃ põt removẽdo. Si aũt nolũt satisfactõez recipere ꝛ petõ illoꝝ oz tolẽ. ⁊ tunc sufficit ei bona cõscia. quia tam apparet q̃ scandali coꝝ est ex malicia. ¶ Utrũ liceat peccare venialiter ne alꝰ peccet mortaliter. Rndeo quidam dixerunt q̃ petũ veniale est cõmittendũ. ꝓpẽ vitandũ scandalũ. sb hoc implicat ꝗdia. si n. faciẽdum est. iã nõ est malũ neq̃ pcz. Nam peccatum non potest esse eligibile. contingit tamẽ aliquid ꝓter aliquam circũstantiam non esse peccatum veniale: quod illa circũstantia sublata esset ꝛ mortale peccatum. sicut verbum iocosum

est veniale peccatum: quādo absq; vsu tate dicitur. Si autē ex causa rationabili proferat: non est oculosum: neq; peccatum. Suis autem per peccatum veniale gra non tollatur: per quam est hominis salus. inquātum tamē veniale disponit ad mortale vergit in extremitū salutis. hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 43. art. 7. c. 5ᵐ.

¶ Utrū temporalia sunt dimittenda ꝓpter scādalum. Rndeo circa bona temporalia est distinguēdum. Aut enim sūt nostra, aut sunt nobis ad cōseruandum cōmissa. sicut bona ecclie cōmittunt prelatis. ⁊ bona omnia quibuscūq; reipublice rectoribus. Et talium cōservatio. sicut ⁊ dispensatio imminet his quib⁹ sūt cōmissa ex necessitate. ⁊ ideo non sunt ꝓpter scandalum dimittenda: sīt nec alia que sunt ex necessitate salutis. Tēporalia vero quorū nos sumus dñi: dimittere ea tribuendo si penes nos ea habeamus: vel non rexendo: si apud alios sunt. ꝓpter scandalum. qñq; quidem debemus: quādoq; autem non. si enī scandalum ex hoc oriatur: ꝓpter ignorāciam vel infirmitatem alioꝝ. quod. s. oicum⁹ esse scandalum pusillorū: tunc vel totaliter dimittenda sunt temporalia. vel aliū scandalum sedandum. s. per aliquaꝫ admonitōem. vnde dicit Augustin. in li. de sermone dñi in monte. vandum est qō nec tibi nec alteri noceat: quātuꝫ ab homine credi potest. Et cum negaueris qō petit: indicanda est ei iustitia. ⁊ meli⁹ qd habis: cum petentem iniuste coneneris. Aliquādo vero scādalum nascit ex malicia: quod est scādalum pharisaorū. Et ꝓpter eos qui sic scandala cōcitant: non sunt temporalia dimittenda. quia ħ ēiā noceret bono cōi. daret enim malis rapiendi occasio. ⁊ noceret ipis rapientib⁹ qui retinendo aliena in peccato remanerent. vnde dicit Gregor. in moral. Quidam cum nobis rapiunt temporalia solūmodo sunt tolerādi. quidam vero seruata charitate. ꝓhibendi: non sola cura ne nostra subtrahant: sed ut rapientes: non sua sempitēpos perdant. ¶ Sed obiicit: q̄ temporalia nullo cōueniēnoꝝ modo cōseruare aut recuperare possum⁹ q̄ per iudicium. sed iudicio vti non licet ⁊ pēpne cum scādalo. Dicit. n. Math. 5ᵒ Et qui vult tecum in iudicio cōtendere. ⁊ tunicam tuam tollē: dimitte ei ⁊ pallium. ergo ꝛc. ¶ Rndeo sīt Augustin. in li. de sermone dñi in monte. illud preceptū dñi intelligendus est de pp. ratiōe animi vt scz bono sit paratus prius patrimoniam vel fraudem q̄ iudicium. si hoc expediat. qñq; tamen non expedit. vt dicti est. ¶ Item obiicit. quia Apls seminans spūalia non accepit stipendia tēporalia ne offenderentur daret euangelio Christi. vt patet. i. Cor. 9. Et ex simili ei ecclesia in aliqbus terris nō exigit decimas ad vitādum scādalum. ergo multo magis alia temporalia sūt ꝓpter scandalum dimittenda. ¶ Rndeo q̄ scandalū quod vitabat Apls ex ignorātia procedebat gentilium: qui hoc non cōsuetū erāt. Et ideo ad tempus abstinēdum erat: vt prius instruerent hoc esse debitum. Et ex simili causa ecclia abstinet a decimis exigendis in terris in quibus non ē cōsuetum decimas soluere. hec Tho. 2ª 2ᵉ q. 43. arti. 8. o. ⁊ cōtenti cum eo Rich. 4. di. 38. q. 10. ar. 2. o. ¶ Quid si quis petat a me rem meā nūquid teneor sibi ei dare si sciam tum scādalizari nisi denegam sibi. ¶ Rndet Alex. an. 2. t. 2. c. de scandalo. arti. 7. o. q̄ respōdent quidam q̄ rem dare oportet in casu non semper. aut enim petit irrōnabiliter vel rōnabiliter. si ꝓmo modo: non teneor duplici de causa. ꝓmo ꝓpter bonum publicū ad quod pertinet: vt oēsum rerum sine rōe non trāsferat. 2ᵒ vt petentium temeritas refrenetur. Si vo 2ᵒ modo vt cum pauper petit vestem ⁊ tunc aut est magis necessaria mihi q̄ illi. ⁊ tunc etiam non teneor. tum ꝓpter seruādum charitatis ordinem. tum ꝓpter repimēdam petentium temeritatem. Aut est magis necessaria illi q̄ mihi. Aut superflua mihi: necessaria autem illi. Et siue sic siue sic. aut ꝓpono rem illam alij dare: quēz scio magis indigere. aut eam reseruo ad tempⁿ in quo multos credo ꝓhabiliter indigere. ⁊ in vtroq; casu non teneor. tum vt petentium temeritas repimatur. tum vt bonum publicum cōseruet ad qō pertinet: vt quilibet sua dispenser. pui melius potest. aut nō ꝓpono eam alteri dare. ⁊ tunc teneor sibi dare. si probabiliter credam q̄ scandalizetur: nisi dedero sibi. De hac materia vide. s. li°. i. tim. 44

ar.5.qui est de precepto patiētie respectu ablationis rerum.

¶ De pplexitatibus cōscie.ti.69.

Postea quia ratiōe scandali pplexitas sepe oritur in ꝓscientia: dum timet ex parte vna ꝓximi scandalum. ⁊ ex parte alia casus in peccatum: cōuenienter post nullum de scandalo: subdit hic titulus de pplexitatibus cōsciente. Ubi ꝓmo videndum est de multiplici pplexitate. 2° vtrū sit ponere pplexitatem ꝓnt est ineuitabilitas peccandi. 3° de quibusdam casibus pplexis. ¶ Circa ꝓmum scendum q̄ sicut notauit Alex.an.z.t.z.c.ō pplexitate cōsciēte.ar.1.in ꝓcipio.tripler ē pplexitas. Prima est intelligentie verborum sacre scripture. 2ª est ꝓgnitionis faciendorū. ⁊ tam ista q̄ ꝓma potest esse in bonibus bonis. 3ª est ineuitabilitas peccandi. Prima tollit per cōsideranonem causarū dicendi in diuersis locis sacre scripture. quia intelligētia dictorū ex causis est assumēda dicendi. vt dicit Hylarius. 2ª tollitur p vnctiōem spiritus sancti: que de omibus docet. 3ª per depositiōem cōscie erronee: de qua est ad p̄sens intentio.

Circa 2ᵐ sciendum fm eūdem Alex.an.z.t.z.ca° de pplexitate cōscientie. ar.i.c. q̄ duplex est pplexitas.scz iuris ⁊ facti. Iuris est: quādo due auctates cōcurrunt circa aliquid faciēdum cōtrarie fm apparentiam. Facti est. vt cum quis sic errat: q̄ si vnum peccati fugiat: aliud se perpetrare credat. Prima removeri potest ab homine: in quo cūq̄ sit statu. 2ª removeri nō potest ab homine manente in tali statu. vt quādo aliquis ex peccato ꝓuo est pplexus.talis enim dum in illo statu manet vitare non potest: q̄n peccet de nouo. scz vel ꝓmum scandalizādo: vel ꝓtra cōsciēiam faciēdo. vt patebit.J. in quibusdam casibus.qui tamē si de peccato penitentiam dubius sine pplexus non esset. De hac perplexitate Gregorij super illud Job 4°. Heui testiculorū leuiatban pplexi sunt. loquens de suggestionibus diaboli. dicit q̄ plures sic peccare facit: q̄ si forte fugere peccati appetāt hoc sine alio peccati laqueo nō euadāt.

¶ Nota etiam q̄ duplex est necessitas peccandi.scz ꝓnitas: ⁊ ineuitabilitas. de ꝓima intelligit illud psal.. Saua sti de necessitatibus animā meā. Et illud qd dicit Augusti. li° de natura ⁊ gratia. q̄ necessitas peccandi non est ex cōditiōe sed ex vitio nature. audit ergo homo ac vt hec necessitas non sit: dicat deo. De necessitatibus meis erue me. hec Augu. liberat enim deus a ꝓnitate: ita q̄ non deducat ad effectum. Si etiam a deo instanter peteret ꝓut deberet: in peccandi ineuitabilitatem non caderet. aliquādo etiam non caderet si ꝓtius peniteret.

Circa 3ᵐ querit de pluribus casibus. Esto q̄ aliquis sit ꝓmotus simoniace ad sacerdotium: ⁊ ex officio teneat personalit celebrare. nūquid celebrabit: si sic mortaliter peccat: si non populū scandalizat. ¶ Rndet idem Alex.z.t.z.ca° de pplexitate cōscientie.ar.2.casu.2.c.q̄ si peccati talis sit occultus suspensus est ipo iure quo ad se tū. Et tunc si sit in officio celebrandi cum voluerit penitētiali perficiat missam sic enim vitat maius malum. Si vero non dum sit in officio celebrandi: omittat illud officium ꝓpter quod tenet personalit celebrare: ⁊ expectet dispensationis gratiam: si possit eam obtinere. Si vero peccatum eius sit manifestū: tunc dupliciter peccaret: scz quo ad se ⁊ quo ad alios: quos scandalizaret. Quid de illo qui vitam heremiticam gerit ex voto: ⁊ vocat ad ciuitatem: ⁊ dicitur ei q̄ multas animas potest lucrari suo cōsilio ⁊ exemplo. ¶ Respōdeo fm eūdem Alex.ibidē casu 4° non debet ire. quia cōtra votum ⁊ pfessionem sponte veniret: est manum ad aratrū mittere: ⁊ retro aspicere. Nec ꝓdest homini totus mundum lucrari: ⁊ anime sue detrimētū pati. Hoc dico excepto casu: vbi fides periclitaret: ⁊ per tum relinari creditur: vel etiam si per papam cogat. ¶ Quid de existente in seculo: habente parētes pauperes: ac per hoc r mente: si relinquat seculum transgredi ꝓceptum de parentib° honorandis: ⁊ ex alia parte vouit relinquere seculum: quid talis agere debet? ¶ Rndet Alex. angli. vbi.s. casu 5°. in 2°. vbi agit de scandalo. q̄ talis ex quo vouit iam de consilio : factum est ei ꝓceptum relinquere seculum.

¶ Sed vlterius est distinguēdum. quia aut votuit cum pfinmone temporis. aut non. si sic. infra tempus illud ꝓuideat parētibus fm q̃ potest. vltra enim illud non licet sibi differre sine dispensatiōe. Si non. tenet' ad statim: nisi aliqua cōdiuo interueniat impedimna. ⁊ tunc etiā pendente illa cōdiuōe ꝓuideat eis fz q̃ potest. als tenet': vl statim intrare: vl ad minus accelerare quātum potest dictante cōscientia: ⁊ cōsilio saluda. alī esset in periculo veritas vte. Si vo non interuenit obligatio: sed est mēr cōsilium. In casu potest ⁊ debet differri. ꝑceptum enim ꝑ tempore ꝑ quo est ꝑceptum: est implēdum. vnde vtrūq; est implēdum fm pus ⁊ posterius: non q̃ transgrediat' si non adimpleat cōsilium. sed vnum est implēdum: quia ꝑceptum. aliud vero est fac ēdum: si velit esse perfectus. fm q̃ dicit' in euangelio. Nec credit' semper est differēdum cōsilium ꝓpter cōtemptum: nec veperit eius vtilitati spūali: si nūc nō implet cōsilium. sed si non implet quādo spiritus: qui omia scrutat': dictat esse implendū. spiritus enim dei quātum est de se: mouebit vt fiat eo modo quo melioi cōuenit. hec Alex. vbi. s. de hac materia vide. s. li°. i. ti. de 4° precepto. ar. 3. q. fi.

¶ Quid de illo qui alicui iurauit q̃ secreta eius celabit. ⁊ postea ille cui iurauit ꝑ curat alicuius homicidiū. qd ille aget. Rndeo fm Alex. an. 2. t. 2. ca° de pplexitate cōscie. ar. 2. circa operationes corpales. cāu 4°. monere debet eum in secreto fraterna correctiōe. put dicit' Matth. 18 ⁊ si nolit cessare: dicere potest in generali ei cuius homicidiū ꝓcurat'. Aliquis te vult interficere ita q̃ non veprehendat' ab aliqua circūstantia: quis sit ille vt habet' extra de offi. ordi. si sacerdos. vel si sit periculū dicere illi. dicēdum est alicui qui potest ꝓdesse ⁊ non obesse in generali: vt pbytero q̃ fmoneat eum dummō sic dicat: q̃ nullo mō pnam illam cōprehendat. Et hoc modo ille non est reus periri: quia secretum illius nō indicat. Eccli. 10. Denudare amici mysteria veperatio est aie infelicis. ¶ Nūquid potest quis cōmittere veniale: vt alius vitet mortale. Rndet Alex. an. vbi. s. casu 7. q̃ fm quosdam perfectus nō debet cōmittere veniale vt alius vitet mortale. fz penam temporalē potest sustinere. Impfectus autē potest. ¶ Alij dicunt q̃ etiam pfectus potest cōmittere veniale: vt alius vitet mortale. sed quodāmō cadit a perfectiōe. videt' autē q̃ nulla sit tentio ad peccatū veniale. sed potest esse tentio ad saluādum alium a peccato mortali. ⁊ si non potest aliter q̃s per veniale. ¶ Sed obijcit' illud ad Ro. 9°. Optabam fieri anathema ꝑ fratrib' meis. i. ꝑ salute eorum. Dicēdum q̃ anathema ibi sumit' ꝑ illa pena que etiam aliquādo inflig' iniuste. ⁊ tunc non est ibi nisi mēr pena. ⁊ talis pena est sustinenda ꝑ sua ⁊ aliena salute spirituali. fm autem q̃ dicit pena iuste inflictam: includit peccatum mortale si tota ratio iusticie assit. Et hoc modo Aplus non optabat. Multa alij casus ppleri possent hic poni: quos omitto q̃ eos alibi posui in alijs locis.

¶ Explicit 2° liber bui° sūme de casib°.

Iste sunt tituli tertij libri q ē de scribus omnibus.

De appropatione rerum. i.
De prescriptione. ii.
De contractibus in omuni. iii.
De obligatione ⁊ stipulatione. iiij.
De renūciatōe bnificiorū iuris. v.
De pactis. vi.
De transactione. vii.
De emptione ⁊ uenditione. viij.
De permutatione. viiij.
De mutuo. x.
De usura. xi.
De societatis contractu. xii.
De pignoribus. xiii.
De locato ⁊ conducto. xiiij.
De emphiteosi. xv.
De comodato. xvi.
De deposito. xvii.
De feudis. xviij.
De solutionibus. xix.
De donationibus inter uiros. xx.
De donationibus cā mortis. xxi.
De legatis. xxii.
De fideicōmissis. xxiij.
De heredibus. xxiiij.
De heredis institutione. xxv.
De substitutionibus. xxvi.
Qui testari possunt. xxvij.
De testamentis. xxviij.
De prudentiis testium. xxix.
De testibus testamentorū. xxx.
De testamento in scriptis. xxxi.
De testamento ceci. xxxij.
De causis quibus testamētū inutile redditur vel rumpitur. xxxiij.
De codicillis. xxxiiij.
De successionib' ab intestato. xxxv.
Ad quid heres teneatur. xxxvi.
De suffragiis defunctorū. xxxvij.
De orationibus ecclīā tā in patria q̄ in purgatorio. xxxviij.

De scēm pcarij q̄re in li. vi. ti. xxxvij.

Incipit liber 3ⁿ de appropatōe rer. ti. i.

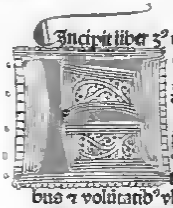

Initis per dri grām duab' pribus huius sūme scz pma ō pceptis. ⁊ 2ª de vtutib' ⁊ vitiis. restat prosequi tertiā ptē cuisdē de scribus ⁊ volūtatib' vtinis. Et qr in gbusdā scrib' ⁊ volūtatib' vtinis transferūt res dūis. que quidē trāsferri nō possent iuste si nō cēnt dilicta ⁊ appropata. ideo pmo considerandū ē de res appropatōe. Et circa hāc querunt plura. s. vtrū possessio rerum exterior sit homini naturalis. Rᵒ q̄ sic. ut ostdit pbs p̄ politcor. p b q̄ imperfectiora sunt ppter pfectiora. hi' enim exteriora soli uro subiacēt quātū ad suā naturā. quia ei soli oia ad nutū obediūt. ē quantū ad usū hz homo naturale dūiū cor. qr p rōnēz ⁊ voluntatē eis quasi ppter se factis vti pōt ad suā vtilitatē. vñ h dūiū ponunt homini sm rōem in qua ei imago ꝓsistit. qd bene ostditur gn i. Faciamus hoīem ad ima. ⁊ sili. no. ⁊ preest piscibus maris ⁊c. Utrū res dūia in statu inocētie fuissent dilicta Rᵒ sm scotū. 4. di. 15. q. 2. ar. i. q̄ non. imo erāt omunia. ⁊ sm legē nature. ut patet p illud quod dr di. 8. c. i. Iure vo nature sūt oēs oia omunia. ⁊. 12. q. i. dilectissimis. Et sm legē diui sapiēs greci. vñ di. 8. quo iure. ⁊ ē dēm ang. sup Io. Iure iq̄ dino dūi ē terra ⁊ plenitudo eī. Iure vo huma no dicit. hec omus est mea ⁊c. Ratio aūt huius est duplex. vsus res eni ita pretere dz hoibus sm rectā rōnē: sicut pgrit ad pacificā conversatōez ⁊ necessariā sustentatōnē. In statu aūt inocentie omunis vsus res sine distinctōe dūiorū magis valuisz ad vtrūq. qr tunc nullus occupasset. qd alteri necessariū fuisz. ē qd quilibz primo sibi necessariū ad vsū occupasset. hoc ad vsū habuisset. hoc etiā mō tunc magi ad sustentationē vsus res cōis sufficisset q̄ si p appropatōez vni facta alīs vsus deluisus fuisset. Dec scot' ibidē. Utrū pceptū illud. s. de habēdo oia cōia adhuc maneat ita q̄ nulli rē aliquā ppriā possidere liceat Rᵒ q̄ nō. ē est post lapsum revocatū. quin imo dicit ang. de her cīlib'. q̄ sunt alīq heretici qui se vocāt apīlicos ex hoc q̄ putāt nullā spem habere eos q vtunt his rebus quibus ipsi carent. s. pingibus ⁊ aliquib' possessionib' q̄si ppriis. Est aūt post lapsuz

p

renocatū rōnabilīr. ꝓter vno supradicta. p̄ⁿ qꝰ esset ꝗ pacifica ꝓuersationē: vt p se patet. 2ᵒ qꝰ eēt ꝗ necessariā sustēntationē. qꝰ hoīes nō ita sollicite cōia. ꝓcurarēt. ⁊ etiaꝫ fortiores necessaria debilib⁹ auferrēt. Secundū tñ fm tho. 2ª 2ᵃᵉ. q.66.ar.2.c.q̄ circa humanū modū necessaria duo ꝓuenīt hoi. s. potestas ꝓcurādi ⁊ dispēsandi. ⁊ quo ad hoc homini aliqua tāq̄ ꝓpria possidere ē licitū ⁊ ē humane vite necessariū vt p̄dēꝫ ē. Aliud ē vsus rei ipi⁹: ⁊ quo ad hoc non ꝺꝫ homo habere res exteriores quasi ꝓpias ⁊ quasi cōes. vt scilicꝫ facile cōicet eas alijs in necessitatib⁹. i. thim. vlti. Diuitib⁹ huius seculi p̄cipe. legē. Facile distribuere ⁊ ꝓmunicare. Et sic dicit ambro. ⁊ habet di. xlvii. sicut bi. circa medū capli. Nemo ingt dicat ꝓprū quod est ꝓmune. Sed dato q̄ sit renocatū illud p̄ceptū. querit p quā legē facta sit appropriatio rerꝫ. Rūdet scot⁹ vbi supra q̄ nō ē facta p legē diuinā vt pꝫ di. 8. c. pallegato quo iure. nec p legē nature. qꝰ nō apparet q̄ lex nature determinet ad opposita. ipa ante determinauit q̄ oia essent cōia. vñ videt dicēdū q̄ sta sit p legē positiuā. ⁊ ex hoc etiā segt q̄ p̄ª distinctio vniorꝫ facta fuerit p aliquā legē positiuā. Ad hoc aūt q̄ illa ꝓma distinctio fuerit iuste facta opꝫ q̄ illa lex eēt iusta. ad hoc ꝯo vt illa lex eēt iusta necessariū fuit q̄ ei⁹ latori hēret duo. s. prudētiā in se vel i suis ꝓsiliarijs p quā discerneret fm rectā rōem qd faciēdū erat p ꝓmunitate. Et 2ᵐ auctoritatē: sine qua ei⁹ iussa nō ligarꝫ. Est aūt auctoritas sine ꝓncipat⁹ duplex. vna ē paterna. ⁊ hec est iusta ex lege nature q̄ oēs filij tenēt patrib⁹ obedire nec ē p legē aliquā. s. moysi vel euāgelij renocata ⁊ magis firmata. Alia auctoritas ē politica q̄ est sup exīcos. ⁊ hec pōt eē iusta ex ꝓmunij ꝓsensu ⁊ electōe ipi⁹ ꝓmunitatis. vt talē auctoritatē hīs condere possꝫ legē p quā diuia rerū distinguerēt. ⁊ hoc mō ꝓbabile ē factū fuisse. nā vel noe post diluuiū diuisit terras filijs suis. vel ipsi diuiserūt inter se. ⁊ lex aliqua ꝓmulgata ē vel a patre vel ab aliquo ab eis electo in ꝓncipē vel a cō munitate cui ꝓꝫ electo cōitas ipsa ꝓmisit istā auctoritatē terras distinguēdi vel occupādi. q̄ lex fuit aut potuit esse ista. ꝓꝫ q̄ res tūc nō occupata illi⁹ eēt q̄ ꝓus eā occuparet. Et tūc diuiserūt se sup facie terre: ⁊ vnus occupauit regionē vna ⁊ alius alia hec sco. 4. di. 15. q. 2. ar. 1. Obꝰ aūt. quia dicit ab Isiō. 4. ethimo. q̄ cōis oīnꝫ possessio est nātis. Rꝰ hoc p tāto dr. qꝰ hꝫ ius nāle nō ē facta distinctio possessionū ⁊ hꝫ codicē humanū: qd̄ prinꝫ ad ius positiū vtī. ꝓprietas possessionū nō ē ꝗ ius nāle ⁊ ei superaddit p adinūtionē rōis humane. Secūdū aūt alter. an. 3. t. i. c. te ordinatis ad ꝓprū lege nāli. q. 2. c. notādū q̄ circa cō munitatē ⁊ ꝓpietatē rerꝫ lex nātis aliqd dictat qꝰ rebiū. aliqd qꝰ bonū. aliqd qꝰ equū. Quia rebiū dictat q̄ in necessitate oia sunt cōia. ⁊ hoc mō rerꝫ cōicatio ē sub ꝓcepto. Quia vo bonū dictabat i statu nature bñ institute oia eē ꝓmunia. i statu vo nature corupte dictat q̄ bonū ē aliqua eē ꝓpria. Quia equū dictat aliqua eē magis ꝓpabilia: vt aerē mare litora. ⁊ q̄ aliq̄ que sunt appropabilia: si nulli⁹ sint bois occupanti ꝓcedant. qd̄ enī sub nulli⁹ est dñio ꝓcedit occupāti. Et dicit Isiō. q̄ naturalis est acqsitio eorꝫ que terra maris capiunt: vt captio auium ⁊ piscium.

De p̄scriptione titulus. 2.

Postea ꝓsiderandū ē quō rerꝫ dñia iuste transferār. hec aūt trāslatio fieri pōt duplīr. Uno mō auctoritate publica. s. ꝓncipis vel legis. Alio mō auctoritate ꝓuata ipsi⁹ dñi immediate possidētis. p̄ª fit in p̄scribēdo 2ª in ꝗbēdo vel donādo. Primo aūt ꝓsiderādū ē de ꝓmo. s. de p̄scriptōe. ⁊ p̄ qd ē p̄scriptio. 2ᵒ quot ⁊ q̄ exigunt ad p̄scriptionē. 3ᵒ quot sunt spēs p̄scriptōis. 4ᵒ que res p̄scribi p̄sint ⁊ q̄ nō. 5ᵒ quib⁹ modis interrū pit p̄scriptio. 6ᵒ qs sit ei⁹ effectus. ¶ Circa p̄ᵐ sciendū q̄ p̄scriptio vel vsucapio ē acqsitio vtilis dñij vel directi p ꝓseruationē possessionis tēporis legis diffiniti. i. p spacū tēporis a lege diffinitū. Est aūt dñium directū illud qd̄ hꝫ ver⁹ ⁊ ꝓncipalis dñs rei. vtile dñium ē illud qd̄ hꝫ ille q̄ nō est dñs fm veritatē ⁊ hꝫ rei vtilitatē ac si eēt dominⁿ ei⁹. vt vasallus feudatari⁹ ⁊ hi⁹. Est aūt vsucapio ꝓpie p̄scriptio i immobilib⁹ ac etiā in reb⁹ incorꝑalib⁹: vt sūt seruitutes actōes ⁊ hi⁹. ex. te cā pos. ⁊ ꝓpri. cū ecclia.

Circa 2ᵐ sciendū q̄ in p̄scriptione canonica ꝗtuor regrunt. p̄ᵐ est bona fides. s. q̄ ts q̄ possidet rem quā possidet credat eē suā: vel credat tradētē eē dñꝫ: vel hē ius distrahēdi: ⁊ i fō errat. ff. de v. sig. bone fidei. ⁊ ꝗ bona fides

semp pſumit: nisi mala, pbet: cū pſumat ignorātia nisi pbet scia. ff. de pba vi. Or etiā bona fides lz erret i iure. e t. ō iur pa. cura pastoral' lz fec' sit de vsucapiōib'. ff. e. de vsucapi. l. nūq̄. §. i. fm goff. bosti. vō 7 ber. itelligūt. c. cura. qui pscribēs errat in ſo. vt qui ēps credit sine pſenſu capli: 7 credit q̄ habuerit pſenſu capli. lz. n. recipiēs erat i fō: intelligit' tū bonā fidē bē. Sz 7 fm ipſ bosti. or bona fides lz erret i iur si vir crederet rē alienā vro pūtāū donari eni valet. et q̄ donatōe ñ fit fact' pauptor ñec. n. vxor vsucapiet p donato. ff. p dona to. l. si vir vxori. nisi forte aī vsucapionez ꝓpletā diuortiū fiat. ff. e. p dona. l. i. Si ot cit' q̄ error iuris in vsucapiōib' nō pdest vt dictū ē. Rñdet bosti. q̄ ſpāle ē in ꝶ casu q̄ error iur' pſtr: cū nec alr bonā fidē bē et Credit. n. q̄ vir sit dās: 7 sic errat in facto. 7 q̄ possit dare: 7 sic erat in iure. 7 nō cuz sit error mixt' nō nocet error iuris. ff. eo. l. nūq̄. Or etiā qs bē fidē bonā lz habeat scia; dubiā. ff. de vsurl. 7 fructi. l. qui scit §. bone fidei. Presumitur autez mala fides si cōtūcter emptori q̄ non emat. C. de rei ven. si fūdū. p totū. vel si qs ꝗ leges mercē tur. vt pz li. ii. eo. ti. de agrico. 7 colo. 7 cen sitis. l. quēadmodum originarios. i fine. l. vel si emat a procuratore meo per collusionem. vel si quis emat a luxurioso vel prodigo cui alienatio bonor interdicta est cū sciat eū pecuniā scorto datur. ff. p emptore. l. q fūdū. §. q scies. 7. l. si qs. Nūq̄ tū bz qs ꝓscia; rei aliene 7 tū usucapit cā vt si iudicis vereretū iteruenat. et. e. c. i. ¶ Sciēdū aūt q̄ nō obest accipētī mala fides tradēs. ar. et. e. de ārta. qō ē verū in pscriptōe. 30. vel. 40. ānor. dūmō nollit possessor vti accessōe tēporis illi'. s. tradētis: 7 ꝶ si recipiēs ignorabat illā malā fidē habuisse. ff de acq. pos. pomponi'. §. cuz qs. vti nō obstat. C. de pscrip. io. vel. 20. an nor. in anē. si fraude 7 colo. l. male fidei. qz intelligit' de pscrip. io. vel. 20. ānor. i q̄ et vīq̄s pte regrit' bona fides. pbāt' hec oia et. e. si diligēti. i glo. p totū. ¶ Ad hoc nō q̄ exigit' bona fides emētis noie suo. si vō qs emat noie alteri' vt pcurator vl' seruus noie dñi. dilingue fm bosti. de suo sc q̄ aut emit noie peculiari. 7 tūc sine cuz mādato dñi sine sui scia sine ignorantia. Ignorātia serui nō dñi inspicit: nisi forte dño pūte 7 nō ꝗdicēte emerit tunc. n. scia dñi in pūdiciū inspicit: si tū pūs ꝗdicere nō posset ei nō obesset. Aut emit noie dñi dñi 7 ei' mādato 7 tūc aut mādatū recipit de incerto: 7 tūc idē ē qd ō. 7 si sine māda to emat dño iterū vinosū. aut mādatū de certo: 7 tūc inspicit' scia dñi nō serui. 7 idē dbz ē de vsucapiōib'. Et sicut ē dissiētū de seruorū ita etiā distīgūdū ē de filiofamilias fm azonē. Nī aūt qs emit vt pcurator vl' tūcā' scia vel ignorātia dñi tūc ē spectāda ¶ Idē notat bosti. q̄ i vsucapiōib' regrit' tpūs traditōis nō tpūs ꝗcā': vt i emptōe bona fides. puta credo me tibi debere. 10. libras et stipulatōe: do tibi equū alienum quē possideo i solutōez p his. 10. libris. vti qs vsucapies hūc equū. ff. e. l. i. Et sic inst' error dat titulū vsucapiōis. sec' ē de emptione. si. n. et cā emptōis putē me tibi tenere ad traditōez eq: 7 ō trado: nō bz locū vsucapio p empto' qz emptio nō pcessit: neq̄ psolutū et cā emptōis credat. diuersitas nis bui' rō ēq: i ceteris causis tpūs solutionis ispicit'. nō n. refert cū stipulor: utrū illō qō stipulor scia alienū ē: vel nō. 8 sufficit q̄ putē ē tuū cū solueris. In emptōe aūt ispicit' tpūs ꝗcā' 7 solutōis. ff. p emp. l. z §. i. i fi. Secūdū aūt qō regrit in pscriptōe ē inst' titulus. et. e. si diligēti. 7 or 8 titulus cā possidēdi. vt donatio emptio 7 bi'. ecigit' aūt cā va nō legitima fm gof. qz si legitima foret locū pscriptio nō bē. qz cuō res et duab' causis acqri nō posset. et. de fide instrm. int' dilectos §. cetera' memorati. in fi. vbi grā. in donatōe q̄ fit ab ēpo sine pſenſu capli vel' titulus nō ti legitimus nec sufficiēs pstat cāz possidēdi 7 pscribēdi Et fm 8 itelligi pōt illud et. e. de ārta. sic 7 titulus error ē pstat cāz pscribēdi. ff. p suo. l. fi. fm. gof. vti nō regrit' q̄ sit inst' titulus talis q̄ tribuat dñū. et. e. venies. 8 titulus aliq̄lis dat cāz pscribēdi. vt et. e. si diligēti. in glo. vbi or q̄ titulus p tāto or inst'. qz dat cāz pscribēdi lez in vsure nō sit inst'. qz tūc nō cēt pscriptio necessaria. vti min' inst' titulus dat cāz pscribendi: si assit bona fides. s. vt credat titulu suū fiere. ¶ Sz nūq̄d necesse ē titulū allegare 7 pbare. R' circa 8 fuerūt plures opi. 8 tene qō notauerūt ber. 7 moderni i. e. si diligēti quoz opio approbat'. li. 6. e. cū vbi or q̄ in pscriptōe sufficit bona fides. vbi ius cōe vel pūipio nō ē ꝗ pscribētē. al' opz. i. necesse ē titulū allegare 7 pbare nisi sit tāu tpūs pscriptio: et ꝗ in memoria nō cēstat. vt ibidē. Et adiuere fm Jo. an.

ibidē. q̃ aliud ē esse ꝗ ius cōe: ⊓ aliud ꝗ ius
pnatū. nō. n. ē ꝗ ius cōe q̃ aliqs i fundo
meo seruitutē acqrat. ⁊ ꝓt ē ꝓter ius cōe
est aūt ꝓtra ius mei. iputet g̃ mihi si ne-
glegēs fui. c. ē. c. vigilāti. vbi g̃ pmtez fun-
dat intentionē suā sup ius cōe. ꝓscribēs bz
titulū. pbare: aliter nō nisi ꝓsumptio habe-
at ꝓtra eū. Sz quō. pbabit ꝓscriptio tāti
tpis ⁊ fm bosti. ex: ⁊ v. sig. q̃ p nouale
pbabit p testes q̃ dicēt se bēre tale ꝓscriptū
q̃ semp viderūt ⊓ audierūt ita cē: nec vnq̃
ꝓtrariū: ⊓ q̃ cōis ē ⊓ semp fuit opīo q̃ sic
fuerit. Si aūt aduersari⁹ ꝓtra hoc pbare
velit testes eius dicere debēt se tale bēre cō
sciam q̃ tali tpe ꝓtrariū a talib⁹ viderunt
vel audierūt. Quid ergo si ps vtraq; pbet
⁊ ⁊. ꝓferant testes magis idonei ⊓ qui di
cunt aptiora. c. ē. ⁊ testi. in nostra. vbi ⁊ ⁊
⊓ sic dicētes se vidisse ꝓtrariū ꝓferri debe-
rent cū alū satagāt negatiuā. 6 q. ⁊. actor.
p totū. Quid si aduersari⁹ vellet pbare
ꝓscribēte nullo titulo possedisse. ⁊ ꝓt⁹ p ui
olentiā. ⊓ sic mala fide ab initio. nūquid oz
audiri. Rūdet ber. e. ē. c. qm. q̃ sic. q: iste
postea ꝓscribē si potuit. ē. c. vigilāti. ⊓ i. c.
i. 3m qō regrit ē ꝓtinuatio possessionis. ⁊. q̃
res sit possessa ꝓtinue vsz ad finē ꝓscri
ptōis sine interruptōe. c. ē. c. illō circa medū
⁊. ⁊ vez si g̃ ⁊ possessio interrupt. p⁹ tpa ꝓti
nuari nō pōt cū sequētib⁹. imo regrit spa
ciū. 30. ānor. si ꝓscriptor postea nāciscatur
possessionē. vel. 40. annis postea ꝓscribit.
Itē nisi i illo casu qui possessor recuperat sit
bone fidei. tūc eni sorte statuto tpe ꝓscribe
ret. C. de praescrip. 30. āno. l. fi. Quicq; tū ersi
possessio nō sit ꝓtinua pficit ꝓscriptio. in-
choata eni a desinente pficit vacāte heredi
tate: ⊓ tū possessio nō ē in hereditate. ff. de
vsucapi. l. nūcq̃. Et intelige q̃ ꝓscribēs ⁊
teneat pbare ꝓtinuationē possessionis. q:
hoc cēt in possibile. ⁊ sufficit q̃ pbet se pos
sedisse in tpis pncipio medio ⊓ fine. C. ne
de statu defun. l. si mater. ad fi. Quarū ē
q̃ res nō sit vitiosa. res aūt dr vitiosa si sit
furtiua. vel vi possessa. quā nō uū fur vel
raptor. ⁊ nec aliqs alius: bz ab eis emerit:
vel aliter bona fide habuerit ꝓscribere vl
vsucapere pōt. insti. c. ⁊. furtiue. p totū. Itē
praeter pdicta fm bosti. regrit in vsucapi-
one rei traditio vel quasi. puta pmutur
tradita ꝓpter patiam ⊓ sciam ⊓ bi⁹. q: nec
sine possessione que nō aegrit sine tradi
tione vel quasi. vsucapio pcedit. ff. e. sine
possessione. p totū. Regrit etiā q̃ vestra-
bōs ⊓ tradēs habeat bonā fidē. si eni ma
le fidei possessor alienauerit rē alienā dño
eius ignorāte spectat ꝓscriptio. 30. ānor.
si aūt eo sciēte imputet ei: si infra sua tpa
lite nō fuerit ꝓtestat⁹.

Sequit videre de tertio. s. de spēb⁹
ꝓscriptōis. hc aūt sunt due quārū
ad materiā pnt. vna ē lōgi tpis.
vt decē ānor. inter pnēs qui. s. sunt in eād
pnincia: vel. 20. ānor inter absentes. s. q
fuit in diuersis pnincijs. altera ē lōgissima
vt. 30. vel. 40. ānor. ⊓ vtraq; s. pma ⊓ 2ª
ꝓscriptio bz locū ꝓtra laycos ⊓ pslonas ō
nata. e. vt. 16. q. 3. ⁊. pōt. bo die eni vt dicū
ē s male fidei possessore alienāte rē igno
rante rei dño: spectat ꝓscriptio. 30. ānor.
Ipso aūt dño sciēte: si nō fuit litē ꝓtestat⁹
sufficiūt decē ānī inter pnēs. ⊓ 20. inter ab
sentes. vt in auē. vt spon. largt. ⁊. rursus. p
totū. coll. 9. nec hoc credit bosti. correcta
ē p ꝓcilū. ex. e. qm. Sz qd si ꝓscripsi rē
suā te pnte p quinq; ānos. ⊓ deinde te ab
sente p quinq; nūqd ꝓscriptio ē ꝓplcta. R.
q̃ nō: ⁊ sicut duplicatur decēnū vbi nullo
tpe fuisti pnēs. sic de decēnio qqd te absente
trāsit duplicari dz. vt in. d. auē. ⁊ ꝓscri.
p totū. Contra aūt dēs ecclias necessaria
ē ꝓscriptio. 40. ānor. siue pslona pnata ꝗ
ecclias ꝓscribat. siue vna ecclia ꝓtra alia
ex. c. illud. in pn. ꝓtra tū ep̃m negligentez
ꝓmertere plebē suā ad fidē post ser mōes
ꝓpetando a tpe monitionis sibi facte a ui
cinis ep̃is ꝓscribit p tres ānos ⊓ ser mōes
ꝓpetādo a tpe monitōis sibi facte. vacat
ei q̃ puerit eā. s. vt habeat ipam. ex. e. c. li
ter. ⊓ in glo. Itē ꝓtra ecclesiā romanā est
necessaria ꝓscriptio centū ānor. ex. e. cum
nobis. in pn. Vsucapio vero ꝓplet triēnio
ex. e. c. i. in pn. etā in reb⁹ ecclesiasticis mo
bilib⁹ fm bosti. ⊓ gof. 16 q. 3. ⁊. quas acti
ones. Quidā tū dixerūt q̃ nō implet in
hi⁹ rebus triēnio ⁊ quadriēnio: sicut i reb⁹
fisci. vt insti. e. ⁊. res fisci. hoc aūt mēnū p
ficit cū ad aliquā bonā dici vtime pcipi
tur. ff. e. l. in vsucapionib⁹. Insup nota q̃
pnatus ipo iure vel p filiaz bois que tuz
a romana ecclia vel alia nō ꝓscribit illaz
triuoz spacio centū ānor ꝓtra romanā ec
clesiā. vel. 40. ꝓtra alias. Catholici vo q̃
bona fide possederūt. 40. ānis bona hero
icor. post mortē ipor. qui qdē catholici
putabāt sup illis bonis ab ecclesia roma
na vel alia nō pōt molestari. h. 6. e. si quo.

Segur videre de 4°.l.q res pscribi pnt:7 q ñ. Circa qd sciēdū q gñaliter oes res pscribi pnt. de ius. ois actio. ex.c.ad aures.in fi. Excipuntur ñ qdā que nullo tpe pnt pscribi. vt eccle in crib° nullo tpe pscribūt'. 6 poti° ex tpis diuturnitate augent'. ex.c.fimo. cū in eccle cor pore. Jtē nō pscribit' ptra obediam visitationē 7 penitentiam. q debēt rōe visitatōis ex.c.de pscriptōib°. cū nō liceat. 7.c.cū ex officij. Sz ptra.ex co.andius. 7 de capel. mo.c.z.7 de pnl'.cū olim.pter.7 de excep. cū venerabilis. in oib° illis intuit q ptra subiectionē 7 obediaz pscribit. Ridet ad hoc gos.q subiect° p se nūq nō pscribit.l.libertatē ptra subiectionē. 6 etsi pnilegiū libertatis pcedat' in ipo caueri pōt q hi° p nilegiū renocet'.ex.de rei.vilecti.hoc tamē ius implozādi pōt a subdito prescribi. ad qd accedit.C.de fundō.patri.l.fi.que lex federici incipit. Jubem° ozs.li.ii.vel subdit° ptra obediaz pscribit nō noīe sito 6 ei° cui se obediaz tāto tpe pstitisse allegat.vt prescriptio sit inducta.sic videt' log.c. cū olim.c.p allegato.pōt etiā subdit° p se pscribere aliqua q pnet ad statū suū. vt ex.c.de ēpis.7 de iure patro.cura. Jtē eccle 7 etiaz loca religiosa necnō ecclie pnnte 7 oblationes nō pnt a laycis pscribi.qz nec possideri.ex.c.si diligēti. Jtē nō pōt prescribi limes vel qd adhereat limiti ēpatū .puin ciaz vel parrochiaz.16.q.3. Iz in regulis. 7.c.se.inter memoratos. 7 ex de parroch. sup eo. Rō ē ne termini .puinciaz ēpatū vel parrochiaz ofundant'. Jtez nec liber homo .p seruo possessus pōt pscribi.16.q. .3 §.pōt. Nec publice functiones agroz .i.pensiōes a colono pscribūt'. vt ibidem. Nec colonus pscribit fundū quē colit.C. de pscrip.30.vel. 40.āno.l. male agit'.p totū. Nec via publica amittit' nō vtēdo.ff. de via pub vtā.p totū. Nec aqueductus. C.de aqueductu.diligent'.li.ii. Nec qdaz insignia ecclie romane.di.93.illud.p totū De his vo ex.c.cū nō liceat.

Sequit' videre de quinto.s. quib° modis interrūpit' pscriptio. circa qd sciendū q interrūpit' duplit.s. nūliter 7 causlr.nūlr interrūpit' p aque inundationē.p violētā a quocūq factā ceiectionē.7 si res sit furto sublata.ff.e.de vsucapio.nālr.p totū. Jtē si habitā amiserit possessionē.vel aliquo alio mō amiserit ff. de seruit.vr.p.si edes mee seruant. Causlr interrūpit' in iudicio 7 ex iudicio. i iudicio p libellū pncipi oblatū. quīmo p solā petī oblationē 7 ad eas rescriptionē.7 hoc valet in ānalib° 7 prouīs actionib° que p ñ ppetuant'.s.quo ad interrūpēdā quasi pscriptionē.C.qui libellus pnci. dat° iuns ptc. fa.l.i.7.l.z. Jtē p querelā iudice facta 7 rei quītionē secutā.7 hoc valet in oib° actionib° C.de pscrip.30.āno.sicut in rē. Jtē p litis ptestationē.7 hoc etiā in oib° valet vt videt l.fi. Jtē p quasi litis ptestationē. vt p cōuocationē facta colono in iudicio vocato.ex.vt li.nō ptc.qm ad fi. Extra iudicū etiā multiplīr.s.p solutionē vsuraz.7 p cautionē secūdā a debitore facta.C.de pscrip.30.an.cū notissimi. Jtē p ptestationē facta coram iudice ordinario vel coram publicis 7 honestis pnis.cum.s.impetitus cū aliqua pcedere nō pōt.ex. de appel. si nisi°.c.fi. Jtē p cōuocationē facta colono ex.vt li.nō ptc.qm.vt qn citat' coram iudice.p re quā possidet noīe alieno. Jtē p .p clamationē synodalē.i.in synodo facta.vt cū aliqs pstbr clamat q alius pstbr tenet rē ecclesie sue. Et idē ē si in pcilio .pnciali vel gñali.ex.de pscrip.sancto.7 de bis fere oib° nōt ex.c.illud. Sciendū aūt q sunt quedā tpa in quib° pscripto nō interrūpit' 6 quiescit sine tcumit. p° tpe predati male alienātis.s.quo ad rē alienatā male .s.q dū viuit 7 tenet ecclīam.16.q.3.si sacerdotes.2° tpe vacatōis ecclesie. 3° q dū pstbr ecclie ē heretic°.ex.c.c.i.4° tpe scisma tis.ex.c.cū nobis. 5° tpe excōicatōis. excōicat° enī nō pōt agere ad interrūpēdā pscriptionē que currebat ptra eū. in tēpore ergo excōicatōis non currit pscriptio. qd intelligit ray.si excōicat° nō sit negligens petere absolutionē.7 idē ē de suspēso. 6° tē pore pupillaris etatis.C.in qb° causis nō ē necessaria in inter.re.l.fi. 7° tpe quo quis insta cā ipedit° agere nō pōt.7 iste casus ē gñalis ex.de appel.ex rōe. 8° tpe patrie potestatis.hoc enī ipedit ne filiofamilias prescriptio currat. C.de bo.que libe.in pote.cōstit.l.quecūq.ad fi.7 hoc ē verz de adventicijs.hec ray. 9° nō currit pscriptio i tcte mulieris nō soluto matrimonio vel vergēte viro ad inopiā. C. de iure dot. in auc.i rebus. Decimo nō currit pscriptio debitori nisi adueniente die vel exīte debito ad diuīnōe vñ si .pmisi creditori cēti libras si nauis mea venerit.nō currit pscriptio ptra eū q̄ usq̄ venerit nauis.similr si credidisti mihi

cētū libras vsq ad xcē ānos non incipit
currere ꝓtra te ꝓscriptio nisi cōpletis illis
xcē ānis. C. de ꝓscrip. 30. an cū notissimi.
Undecimo tpe absentie vt si is ꝗ quē pre
scribit fit ꝓscr⁹ in terre sancte subsidium
vel ecclesie. subducit de tpe ꝓscriptōis nīi
tps quātū fuit i ea⁹ absentia lapsū. vt. ff. g
bus ex ca. ma. 25. l. videt 5. Alū vo dicunt
tunc solū debere deduci tps absentie cū in
eius absentia vel parū post ea⁹ reditū ꝓscri
ptio ē cōpleta. ⁊ hec accipiūt. ff. ex gb⁹ ca.
ma. 25. ab bostib⁹. ꝑma sīta videt magis
placere gof. § ꝑma ē equior. 2ª securior. ꝗ
leges. de casib⁹ ꝑdictis nōt. li. 6. e. cū liceat
i glo. fi. Quid de debitis ānuis vel istis
vel cuiusq alteri⁹ tpis singularis. Et q ꝗ
leges ꝓscriptio currit nō ab exordio obli
gatōis § a ꝑn⁹ cuiusq ānī vel mēsis vel al
teri⁹ tpis. vt in l. halle. cū notissimi. qd iteli
ligit fm mar. ⁊ pla. l. q ops cē tot ꝓscripti
ones quot dicunt cē solutiōes quib⁹ dicta
lex fauere videt. Bulgar⁹ vo intelligit q
ibi ꝗ cē nīi vna ꝓscriptio. l. 30. an. ꝑnuā
do a ꝑn⁹ cuiusq tpis quo solutio fieri debe
bat. § cessatū ē in solutōe. C. de vsucapi. p
emptore etū q. Quidā vo distinguunt q si
noient ānī vt ānī bini vel trini tot erūt sti
pulatōes quot ānī. ⁊ tūc ꝗ locū sīna ꝑª.
Si vero dicat generaliter. puta singulis
ānis erit vna stipulatio ⁊ tūc locū ꝗ sīna
2ª. Io. vo ⁊ a30 distinguit inter legata ⁊
ꝑmissa. in legatis. n. qr tot sunt actiōes q̃t
debita tot eadē rōne ꝗ currere ꝓscriptio
nes. ideo tale legatū nō vtēdo pōt amitti
⁊ in his ē ea sīta ꝑma. in stipulatōib⁹ aūt
ē vera sīna secūda. fm vo bosti. prima est
eqor ⁊ maior quo actus canonicum.

Sequit videre de sexto. l. de effectu
ꝓscriptōis. circa qd sciēdū q fm
gof. ex ꝓscriptōe tā lōgi tpis q̃ lō
gissimi acquirit exceptio ꝗ dōm rei vel ven
ditorē cui res fuit obligata. C. de prescrip.
30. vel. 40. an. si quis empti. in ꝑn⁹. Et cū
exceptio sit actōis exclusio. ff. de except. l.
2. ꝗ q directū dōium remanet apud ve
terē dōm nīi ⁊ rē vendicare pōt a quoꝗ
possessore ꝓterq̃ a ꝓscriptore vel ab illo q
possidet ab eo. ꝓscriptor aūt ꝗ vtile dōiū
C. de bonis maternis. l. i. nīi ꝗ vtile rei vē
dicatione etiā ꝗ dōm veterē. cū fm leges
ꝓscrip dōium mutet. ff. de vsucapi. cū qui
edes. Nec mireris si p vsucapionē acquirit
dōium directū rez mobiliū. ⁊ p ꝓscriptio
nē vtile īmobiliū. qr mobilia facilē efficiūt
⁊ mutant q̃ īmobilia. vt ꝗ de ipo noīe.
⁊ ꝗ. ff. de acq. pos. si rē mobilē. Si querat
q̃re p ꝓscriptionē tollat actio hypothecaria. vt in l. halle. si qs. ⁊ nō p vsucapionē
triānij. ff. de pigno. l. i. § cū ꝑdiū. i. Rª qr p
ꝓscriptionē acquirit exceptio que excludit
oēs actionē. ex. e. ad aures. in fi. § p vsuca
pionē triēnij acquirit solū dōium. interuno
aūt pignoris ab intentōe dōij separat. vt in
. § halle. cū ꝑdiū. fm Io. ⁊ a30. § ꝗ bosti.
etiā p vsucapionē acquirit exceptio. q̃ eui
dat actio multo fort⁹ exceptio. C. de pbat.
sive possidetis. dabit q̃ rōne vsucapionis
⁊ ꝓscriptōis legitime actio si nō possideat
⁊ exceptio si possideat. sicut ait mar. ⁊ p
bat in l. quā p se adduēūt. C. de ꝓscrip. 30.
vel. 40. an. si quis. l. emptionis. Quare q̃
aliud ē in vsucapi. ⁊ aliud in ꝓscriptōib⁹.
Rª plurius tps hoc facit. hec tbo. Et ꝑdi
cus ꝗ q in ꝓscriptōe necessaria ē ꝑsinna
bona fides ita q in nulla pte tpis ꝓscrip
tionis ꝓscribēs ꝓscīam habeat rei aliene
ē. e. c. fi. in fi. ⁊ ita abrogate fūt oēs leges
q̃ admittūt ꝓscriptionē cū mala fide ⁊ cō
tinua. l. quo ad ꝑn⁹ medii ⁊ finē totius
tpis ꝓscriptōis. In longinqua tī ꝓscripti
one regrit etiā fm leges bona fides i ꝑn⁹
ꝗ nō in medio vel in fine. 16. q. 3. ꝓscripti
onū alie. nec mirz. qr ecclia ⁊ iura ⁊ alia
secularia trahere pōt idirecte ad fo. ꝓ. suū
rōne potestatis cuius iudicū fm corpus
⁊ animā pīnet ad ipa ꝗ. ex. de iudi. nouit.
lex etiā dicit q sacre leges nō dedignant
sacros canones imitari. de hoc nō. ex. e. c.
fi. in glo. 2ª. sup illo vbo. qm̄ cuiusq. Sed
qd si tpe ꝓscriptōis habuit ꝓscīam lesam
⁊ postea incipiat habere nō lesā. nūquid
ꝑter hoc ē ꝓscriptio interrupta. Rª fm
ber. ex. e. c. fi. in glo. 4. ⁊ Innoc. sup idē. c.
nō videt. qr fuit erronea. nīi ea reponere
debet. § fm bosti. ei ꝗdicit exīsse e ex. e. c. fi.
vbi in nulla tpis pte. ⁊ etiā. c. penul. ad fi.
ibi. Si vo nōdū ꝛē. vt eni ibi pbat ⁊ in p
cedētib⁹. si qs ꝓscripserit. nō obest postea
mala fides § ꝗ ius actus. si vo ē in ꝓscri
bendo supueniēte mala fide ꝓscribere nō
pōt. Nec dia pōt fuisse erronea. qr aut pe
tens. pbauit se dōm. ⁊ sic nō errabat in h
q̃ putabat rē alienā. aut nō pbabat. ⁊ sic
nō ē necessaria pbatio ꝓscriptōis. C. de rei
ven. l. fi. ⁊ sic videt q hec interruptio sit
nālis. qr oib⁹ pdest. vt etiā plene inuitur
3 4. q. 2. si vgo nesciēs. Sed qd si dubitet
an res sit sua. ⁊ ꝗ ista cāz dubitationis

Ridet ber. ⁊ hosti. in. d. glo. q̃ adhuc dr̃ bone fidei possessor ⁊ vtetur fructibus ⁊ pscribit in hoc casu 13 habeat cõsciam dubiã. q. nescit adhuc an sit aliena. Ingrere ni o3 re illa ab aliqs vt sic puenat ad veritatẽ. ar. 23. q. 8. occidit fures. ⁊ etiã i ter. in fi. Quid si plat⁹ pscia3 habeat rei aliene ⁊ ecclesia habeat bonã fidẽ. Rid3 ber. in glo. predicta. q̃ dño rei significabit vt petat ⁊ sic pscíam purgabit. qui si veni at ⁊ petat in iudicio tenet plates defendẽ ecclam ꝯ nõ obent ecclie pfessio ei⁹ nisi de facto suo ageret. hosti. vo dicit q̃ caute faciat si pstitui habeat capti fui ⁊ aliorꝫ. p bonꝫ ⁊ qui melius nouerint vtutẽ. ⁊ si in uenerit q̃ res sit aliena nõ sua restituat eã Si vo plates habeat pscia3 lesam. capitulã aut bonã; dicat plat⁹. defendatis vos quãto meli⁹ potestis. 16. q. 7. filijs vel nepotib⁹. Ad hoc nota fm q̃ tradit hosti. sicut enim mala fide nõ prescribitur res ita nec actiones reales. si enim dñs remanco non obstãte pscriptõe eã mala fide. ꝯ ⁊ ipsam rẽ potero vendicare. ff. de rei ven. res alienas. secus ẽ de pslonalib⁹ actionib⁹. vti quo ad eas nõ derogat legib⁹ antiquis. Hã ⁊ ius canonicũ e x. e. vigilanti. ⁊ c. qui ō. ⁊ 34. q. 2. si vgo. vbi in realib⁹ locũ habeat. hoc ex eorꝫ lectione p3. In his enim psiderat ius canonicũ malã fidẽ possidẽtis re3 ꝗ pscia3 ⁊ nõ negligẽtiã nõ pretenus quã leges pssiderãt nõ curantes de peccato ut iuniat. ex. e. vigilãti. circa mediũ. Et ideo ꝓter alie periculũ nõ pscribit aliqs eã mala fide in realib⁹. in pslonalib⁹ vero pssidere nõ pot mala fides circa rẽ possessam cũ nulla possideat. ꝯ poti⁹ ẽ pssiderãda negligentia nõ agẽns. nec. n. mortalit peccat si tibi nõ soluo dãnõ nõ teneã te multo maxime si ignoro. nã nullus regulariter alicui obligat nisi pientiat. vti si vẽdis mihi rẽ decẽ lib. vel mutuas mihi decẽ libras de voluitate tua habeo eas ⁊ ꝗ facili possiũ obliuisci q̃ eas debeã tibi. ⁊ etiam si recordor pssumere possũ q̃ si nõ petus vis donare vel grãm tpis facere. ꝯ nec pecco nec malã fidẽ habeo. Et si petas ⁊ ego soluere noli 13 ꝓter meũ nõ me voces in iudicũ in petitũ pscribo. ⁊ sic equũ est in oi casu pssidere bonã fidẽ. s. de ac. ⁊ obli. bonã fidẽ. p totũ. Hec hosti. Pone q̃ pscriptũ sit canonice ⁊ postea pscriptor incipiat habere pscia3 rei alienę. nũquid tenet restituere. videt q̃ sic. q. nõ remitit peccatũ nisi restituat ablatũ. 14. q. 6. si res. ⁊ nullo iure se defendit. 34. q. 2. si vgo. Sz ꝗ tuũ videt: q. pscriptõe ꝓpleta tutus ẽ pscriptor fm ius vtriusq. ex. e. de quarta. ⁊ c. ad aures. ⁊ 16. q. 3. c. 2. ⁊ 3. ꝯ possidet iure. ⁊ si in re iuste. ⁊ si iuste bñ. ergo iam nõ possidet alienũ ꝯ suũ ergo retinẽdo illud nõ peccat 14. q. 4. quid dicã. q. n. peccat legis auctoritate nõ peccat. 23. q. 4. q peccat. in pñ. in re. n. humano hoc ẽ meũ ⁊ hoc ẽ tuũ. di. 8. quo iure. Preterea ꝓdtor legis ⁊ canonis pôt dare rẽ alienã. ⁊ si conat tutus sũ. ff. de euicti luci⁹. potuit ergo statuere q̃ q p. 40. ãnos rẽ alienã possideret eius fiera. Ꝗ⁹ circa hoc diuersi diuersimode senserũt multi. n. theologi dicũt q̃ talis restituere tenet ꝓter rõnes ꝑmas ⁊ similes. doctores vero iuris fere oẽs dicũt q̃ nõ tenet. Ꝗ idẽ sentit Jo. sco. 4. di. 15. q. 2. ar. 1. Isti fulciũt opinionẽ suã iurib⁹. f. 2ª allegans ⁊ filib⁹. fulciebat etiã idẽ Jo. rõnib⁹. ⁊ vna sumit ex pte pacifice ꝓcursatõis. lator. n. legis iuste statuere pôt illõ qõ ẽ necessariũ ad pacificã cõcursatiõ ez. ꝯ dñium rei neglecte sicut negligit in pscriptione ⁊ vsucaptione differri in occupãtẽ ẽ bi⁹. q. alites essent immortales ⁊ dñia rerꝫ eẽt incerta ⁊ cõfusa. ex hoc seq̃ possent multa mala. ergo 2ª. ⁊ hec rõ tangit. 16. q. 3. ꝯ pôt. ⁊ ex. e. vigilãti. 2ª rõ sumit ex pte iuste punitõis. pôt. n. lator legis iuste punire transgressionẽ q̃ vergit in perturbationẽ pacis subdtor. ꝯ talis trãsgressio ẽ negligẽ tãto tpe rẽ suã. ergo 2ª. 3ª rõ ẽ cõgruitatis. f. bona fides possessoris. si ergo papa ⁊ imperator quib⁹ totus regnum mũdi cõmisit di. 10. qm. hoc statuerũt p vtilitate rẽp. qs audeat ꝗ oicere ꝓter hec ⁊ silia dicit q̃ talis restituere nõ tenet. Et iura pmo iducta intelligũtur aũ pscriptionẽ cõpletã. nã p⁹ pscriptionẽ legitime cõpletã res iã nõ ẽ aliena ꝯ ẽ sua. vt in. c qd dicã. ⁊. c. q̃ iure Alanus vo distinguit. qz possessor aut habuit rẽ ex cã lucratiua ⁊ tũc tenet. ar. ff. de bis que in fraudẽ creo. l. qui aũt ꝯ si quid cũ pupillo. Aut ex cã nõ lucratiua. ⁊ tunc nõ tenet. ar 14 q. 1. qõ dedet. ꝯ hec opinio fm hosti. reprobãt. s. de pscrip. lon. tẽ. in. l. pen. ⁊ ex. de con. aplicc. Ꝗ⁹. ad fi. Ray. vo distinguit. qz talis possessor aut habet cõsciam remordẽtẽ. f. q̃ nõ possit rẽ pscriptã sine peccato mortali retinere. aut nõ. si sic restituat eã. qz q facit ꝗ cõsciam etiã erroneã edificat ad gehẽnã. ii. q. 3. cui est

illata si non habet conscientias consulit q̃ restituat eam saltem ꝓter ambiguũ duplicitatis.s.ne cupiditas excecauerit eũ. q̃ si nolit restituere nõ diffinit peccasse eũ i sta tu salutis vel dãnatõis cẽ ꝓpetue. gof vo dicit q̃ facere fm primã opinionẽ ẕ ꝓsilii ⁊ arbitrariũ nõ ẕ necessariũ. ⁊ facere fm secundã nõ ẕ malũ ⁊ hac q ẕ.t.c. vigilanti in glo. Quid cõsulendũ est ei qui ante ꝓscriptionẽ cõpletã petipit eam a quo emit dũm non fuisse nec ius vendẽdi habuisse nũquid ⁊ rem ⁊ pretiũ petet. Rñdet ray. q̃ vel renũciet dõno vt petat rẽ ab eo in iudicio vel pfonã aliquã supponat quę noie dõii petat. ⁊ ita res ab eo p sniam euincat. .ff. ⁊ nego gest. l.at quam natura. §. eus me absente. pus tamen q̃ sitia legatur ren uuciet venditori q̃ res euincitur ab eo.ff. ⁊ euic.si rẽ. §. vltimo. ⁊ postea si ipe q̃ emit si fuerit absens tpe sitie ꝓmitigate. nec ꝓtra ius sitia lata fuerit pretiũ a vẽditore repetere poterit. aliter nũq̃ posset.ff. ⁊ euic.si rẽ. §. i. ⁊ ex. ⁊ emp. ⁊ ven. si creditori. Hec obstat qõ dicitur.ff. ⁊ neg.gest.at quin nã. §. eũ me absente.s. q̃ ei petenti.p dõio ds exceptionẽ obijcere. peuratoriã.s. dicẽdo q̃ nõ ẕ peurator vel aliũ simile. qz bñ põt obijcere exceptionẽ dilatoriã iudicij ẕ lis ẕ hec. ls nõ dilatoriã solutionis.ff.man.st fidciusor. Sed quõ intrabit iste õ calũnia eũ ipe sciat se possidere mala fide. Rñdet ray. q̃ sub hac forma. iuro q̃ veni ad litigãdũ cã iuris mei ꝓsequẽdi.ff. ⁊ bonis li. si quis libertũ. vel põt simplr confiteri q̃ res nõ ẕ sua nec contra vẽditionẽ pmudica bit sibi. qz tenet parere suo pudori. qõ si faceret si scies vel negaret.ff.man. qnt.

¶ De ꝓtractibus in ꝓmuni titulus 3.

Deinde ꝓsiderandũ ẕ ⁊ ꝓtractu Et pmo in cõi. 2° in spãli. qz vo in cõtractib ꝓbuit obligantes ⁊ be aliqri nõ tenet nisi apponant renũciatiões. ⁊ iterꝝ in ꝓtractib uniuenuit pactiones. ⁊ ad plenorẕ istrutionẽ pmo dicẽdũ ẕ ⁊ ipis ꝓcibus i cõi. 2° ⁊ obligatõib. 3° ⁊ renũciatõib. 4° ⁊ pactis ⁊ qb oib cõpẽdiose dicẽt plima sine iuriũ allegatõib trãseũdo cã brevita tis. Circa pmũ videndũ ẕ pmo qd sit ꝓcius 2° ⁊ diuisione ꝓcituũ. 3° ⁊ ꝓcib multib rõe pfonarꝝ. 4° ⁊ ꝓcib multib rõe rerꝝ Et hec quatuor ad expeditionẽ faciliorẕ ⁊ breuiorẕ ponẽtur fm q̃ i sũma roãdina ꝓuenũtur. ⁊ ea q̃ ⁊ his dicẽtur fere omnia probari possunt p insti. ⁊ muti. stip. Quã tũ ad pmũ igit dicẽdũ q̃ ꝓcius est ꝓprie vsi vltro citroq. i. hic inde oriũ obligatio ꝓprie dr ibi ad drãm ꝓcius improprie vel etiã magis improprie dicti. in ꝓcii enim ꝓprie dicto pars vtraq mutuo obligatur vt in emptione ⁊ venditione. in locatõe ⁊ conductione ⁊ in arrarꝝ datione. vt infra patebit ⁊ singulis boꝝ. Improprie dr contractus quando vna pars obligatur non ecõuerso. vt in mutuo. Magis improprie dr ꝓtractus quando ex nulla parte obligatio oritur. s magis obligatio facta dissolutur. vt in transactione. Secũdũ autem rõ.ti. ⁊ nego. secularib ꝓcius est vltro citroq obligatio ex voluntate ⁊ pacto surgens ptium. vt emptio venditio ⁊ locatio Quasi cõtractus ẕ obligatio qua quis obligat alij ex aliquo officio licito ⁊ honesto ls nõ interueniat expssa voluntas vtriusq parti. vt tutela ⁊ cura. tutor. n. pupillo ⁊ curator minori vel furioso obligantur ex sua administratõe quasi ꝓtractissent cũ eis. Constat aũt ꝓcius ex trib. s. pfonis rebus ⁊ obligationib. ⁊ hoc in pluribus vt pz ex predictis.

Equitur videre ⁊ 2.s. ⁊ diuisione ꝓcituũ. Circa quod sciendũ q̃ ꝓcituũ alij sunt noiati. alij inoiati. ⁊ alij magis inoiati. Noiati sũt vt vẽditio emptio locatio ⁊ conductio. cõmodatꝝ ⁊ depositũ mãdatũ societas ⁊ pignus. Qui ideo dicũt noiati. qz nomẽ eorũ sibi ꝓprie sibi cõuenit vt nulli alij cõtractui accõmodari possit. Innoiati ꝓcius sũt in quadruplici dr̃ia. vna ẕ do vt des. vt do tibi domũ meã vt des mihi vineã tuã. 2ª ẕ facio vt facias. vt scribo tibi librũ vt edifices mihi domũ. 3ª est do vt facias. vt do tibi equũ vt scribas mihi libꝝ. 4ª ẕ facio vt des. vt doceo te grãmaticã vt des mihi tritici mensurã vnã. Dicũt aũt isti ꝓcius inoiati qz eorꝝ noia ita vaga sunt q̃ aliis ꝓcib noiatis accõmodari pñt. vñ do vt des põt accõmodari emptioni ⁊ vẽditõi. vẽditor. n. dat rẽ vt emptor det pretiũ. do aũt vt facias põt accõmodari locationi ⁊ cõductõi. qz cõductor dat pensionẽ vt locator sibi faciat. i. prestet ptãte vtendi. Cõtractus magis inoiati dicũt pacta. p eo q̃ nomẽ pacti ẕ adeo generale q̃ omnib ꝓcib noiatis ⁊ inoiatis accõmodari põt

7 continet omnia que fiunt causa obligationis contrahende vel tollende.

Equitur videre de tertio s. de pactibus inutilibus rōne psonarū.

Circa q3 sciendū q̄ in vniuersio colligi pōt. iz. ofic psonarū quarū ꝯtus regulariter est inutilis. regulariter dicit. q̄ aliquē ex eis in aliquibus casib' se pōt obligare vt infra patebit. Vlciat' aūt contract' ex ipis psonis: qdā rōne etatis. qdā rōne pdītōis. qdā rōne morbi. qdā rōne alicui. De quib' oib' p ordinē ē videndū Rōne etatis reddit' pactus inutilis in ꝗnor psonis. que sūt ifans. maior ifante. prim' pubertati. 7 pubes. Ad quorū euidentiā sciendū q̄ oēs psone aut sunt etatis legitime. aut nō. Etas legitima ē a. 25. ānis 7 ō. 7 hi' etatis boies dicūt maiores Etas aūt illegitima ē infra. 25. ānos. 7 hi' etatis boies dicūt minores. Et horū. s. minorū alij dicunt' puberes. alij ipuberes. puberes sūt a. i 4.' āno 7 supra masculi. 7 12.' āno sunt fēe. 7 hi etiā dicūt' adulti 7 adolescētes. Impuberes vero sunt masculi minores i 4. ānis. 7 isti etiā vocant' pueri. 7 puelle minores. iz. ānis. 7 si patrē nō hāt dicunt' pupilli 7 pupille. Impuberū autē alij sunt infantes. s. masculi 7 fēe a die nationis vsq̄ ad septimū ānū. Alij sūt p̄rimi infanti vt q̄ sunt septē ānorū 7 ō vsq̄ ad vndecimū ānū 7 di. midiū masculi. fēe vsq̄ ad decimū 7 dimidiū. deinde vō vsq̄ ad. 14. masculi 7 vsq̄ ad. 12. fēe dicūt' primi pubertati. His visis sciēdū q̄ infans nec nāliter nec ciuilr pōt obligari alij nec alii obligare sibi. Ille aūt q̄ maior ē infante sine qui prim' ē infanti aut ꝑbit alium obligādo sibi. 7 hoc hā pōt. q̄ pōt suam vtilitatē facere etiā sine tutoris auctoritate. vt. ff. rē pup. sal. fo. l. seruū pupilli. Aut ꝑabit se obligando alij. 7 tunc distingue. q̄ aut hz tutorē. aut nō. si nō hz ꝑtabere nō pōt nisi in duob' casib'. s. in sponsalib' de futuro 7 q̄ fit locupletior. Si aūt hz curatorē aut ꝑtabit cū eo. aut cū alio. si cū eo nō tenet ꝑtactus nec obligat' nāliter nec ciuilr. si tū ꝑtabat auctoritate alteri' tutoris si hz alū tutorē. tunc licet si receptus est restitutione petere posset: obligat' nāliter 7 ciuilr. Si cū alio aut ꝑtabit cū auctoritate tutoris. 7 tūc obligat' nāliter 7 ciuilr: licz si recept' fuerit restitui possit. Aut ꝑtabit sine auctoritate tutoris. 7 tūc obligat' nāliter tū. sola tū obligatio nālis est inefficax ad agendū nīs. 7 sic ꝑtactus pstat ex vno latere tū. q̄ qui emit obligatus ē pupillo nō aūt pupillus sibi nisi sit fact' ditior. ff. de ac. emp. iuran'. §. pen. per totū. Et q̄ dictū ē de primo infanti dicendū ē de primo pubertati: excepto vno casu. s. q̄ prim' pubertati in ꝑtactu cōmutat' colū: tenet' in solidū. vt insti. de inti. stipu. §. pupillus. 7. §. 8 q̄ diximus. i ter. 7 in glo. p totū. Pubes minor. 25. an. siue sit paterfamilias sine filiusfamilias tenet' de ꝑtactu facto a pdecessore suo. 7 hoc si ipse pdecessor tenebat'. al' nō. De ꝑtactu aūt facto a tutore suo quondā tenet' pubes talis si tutor cōtraxit sup reb' que seruando seruari nō possent. nec restitui' nisi in duob' casib'. s. si patiat' damnū vltra dimidiū iusti pretij. 7 si tutor colū ꝑmisit etiā in modica quāntate. Si vō tutor contraxit sup reb' que seruari pōt. aut interuenerūt ea que interuenire debent. s. decretū iudici. 7 cā legitima. vt si minor granabatur debito feneratico. 7 tūc tenet'. de dāno tū etiā modico restituitur. Aut non interuenerunt sed aliquod cor̄ defuit. 7 tūc nō tenet'. Circa vō ea que ipe pubes gessit' distinguo. q̄ aut hz curatorē. aut nō hz. Si hz nō obligat' sine tutoris auctoritate. si nō hz obligat' nāliter 7 ciuilr. si tū ē recept' in modico dāno etiā minori dimidio iusti pcij dūmodo non sit ita parui q̄ pūdicet maiori rei vel fāme. pōt restitutionē in integrū petere toto tpe minoris etatis: 7 ea finita post quadriēnū cōtinuū. hāc aūt restitutionē poterit petere ō bis que amisit. i. dedit: 7 de bis que nō acquisiuit. vt si delatā sibi hereditatē repudiauit. 7 de hoc q̄ alicui oneri se implicuit. i. si p alio fideiuss sit. Et ad hoc q̄ restituat' hz se minorē dē probare 7 se receptū fuisse. Sunt tū q̄ndā casus in quib' minor de ꝑtactu iuito ab eo nō restituit' etiā si probet se receptum. primus est si statū mutauit se vēdēdo alicui vel alienādo ad pciū vel lucrū pticipādū q̄ in hoc nō restituit'. 2.' ē si maiori rei vl' fāme ꝑiudicū generetur. i. si petat restitui pro minima parte in qua dicit se receptū. q̄ melius est q̄ toleret damnum illius minime partis q̄ totus ꝑtactus infringat' Tertius est si minor sit vsus iure cōmuni vt q̄ hereditatē locupletē adiit: vel seruū necessariū emit 7 postea res nate perierūt vel seruus interiit. non enim videtur receptus si iure cōi sit vsus. Quartus ē si colū

in ꝓtractu ꝓmisit. Minus ē si iurauit. in quo distingue. q; aut iurauit se nō ēmturꝰ ꝓtra cōtractū. aut iurauit se maiorē. si iurauit ꝓmū ēbo nīi iuramētum illud mbil epat'. ⁊ si sponte iurauit corpalr facit nale re cōtractū qui al' nō valeret. ⁊ ꝑuat ipm minorē restituōe. Si vo iurauit se maiorē ⁊ corpaliter nullo mō poterit petere restitutionē si aūt iurauit nīi vbo pōt petere restitutionē. si probet se minorē fuisse tēpore cōtract' ꝑ instrumētū factū ve vic nauita ius fue. aliter nō audit' etiā si velleꝯ ꝓbare ꝑ testes. Sed qd si nīi vbo dicit se maiorē. R° aut hoc dixit induct' adversarij calliditate. ⁊ tūc petere pōt restitutoꝯ aut sua simplici voce. ⁊ tūc si dixit ꝯ scies se minorē ēe restitutionē non pōt petere qz videt' voluī ꝓmittere. Si vero hoc dixit credens se maiorē ēe tūc pōt restitutionē petē ⁊ si ondūtat' nō pōt petē. s. ve modico dāno qz videt' voluī cōmittere. nīi ve enormi pōt iuramēto nō obstāte. Persone aūt q̄ vitiant cōtractū rōne cōditōis sūt i onplici vria. s. filiusfa. ⁊ furus. ꝑ eo q̄ nō sunt sui iuris ⁊ alieni. filiusfa. igit q̄ ēfubiect' ptāti patris vel ani vel ꝓpni si cōtrahat cū patre suo vel ano vel ꝓpno nō obligat' alicui. qz interptatōe iuris ē eadē ꝑsona filij ⁊ patris nisi ve peculio castrensi vel quasi castrēsi ve quo pōt cōtrahere cū patre. qz i ipo tāq̄ paterfa. habet'. ⁊ si cōtrahat cuꝯ quocūq̄ alio nātr ⁊ ciuilr obligat': nō nīi pmittē ei rē patris obligare sine ꝓsēsu ei°. In mutuo vo lꝯ nātr ⁊ ciuilr obligat': ve fendit' nīi ꝑ exceptionē macedoniani sēna tusco'sulti. q̄ ē facta i odtū fenerato ꝛ. ⁊ iō nō pōt ei filiusfa. renuciare. vñ si pecuniaꝯ vere ⁊ nō ficte recepit mutuo nō tenet' ad eā reddēdā nec pater ei°. Ideo aūt dicit ē vere ⁊ nō ficte. qz si mutuū ficte fiat vt si filiusfa. emat vnū equū ⁊ nō solvat pecuniā: ꝑmittit nīi solvere. ⁊ notari° instrm fecerit ve mutuo filiusfa. nō pōt opponere exceptionē macedoniani. imo tenet'. Sūt nīi alij casus in quib° ipe filiusfa. vel pr' eius ve mutuo ꝓtracto a filio tenet'. ꝑm° ē si filio° se patrēfa. mēdacit' dicat. z° ē rōe publice ignoātie. vt qz paterfa. plerusq̄ videbat' ⁊ sic agebat. sic cōsuebat. sic munerib° fūgebat'. 3° ē si pupillus sine auctoritate tutoris: vel adultus sine curatoris auctoritate filiusfa. mutuauit. 4° si mutuū filij sit vsū in rē patris. vt qz in de soluōe cōtinet. vel patris familiā alut. vel patris debitoꝯ soluit. qz tūc pater tenet' reddere pecuniaꝯ illā. 5° si mutuū accepit vsq̄ ad quāntatē illā quā pater si deberet recusare dare filio qñ alibi egebat ꝑ aliqua cā ꝓpriam: vt pro studio vel filij. 6° si pater ꝓsensit vel pūs nō ꝓdicit qñ filij° mutuū accepit: vel si filij° litras patri destinauit q̄ mutuū accepat ⁊ pater hoc nō ꝓbauit. ⁊ hoc intelige ve patre in c° ptāte ē filiusfa. ꝓsenēdo filio suo qui ē in ptāte ani sui: q̄ cessat exceptio macedoniani. 7° si mutuū accepit vt se liberaret ab aliquo creditore. quē nō poterat renouere. Iꝯ aūt nolle pecunie cōiter sūpte cōtuncat' qcqd ē in numero pondere ⁊ mēsura. ff. ve le i l. talis. in pn. hic nō licite sumit'. ꝑ pecunia illa q̄ est in numero. s. qñ dictū ē ꝯ. q̄ filiusfa. nō tenet' ve pecunia mutuata. secus ē si accepit aliquid qd ꝓsistat in pondere vel mēsura. qz tūc tenebit' nisi fraus adhibita sit a creditore. vt qz vendit filiofa. frumētū vel vinū vt eo distracto pecunia vteret'. Ad hoc nota q̄ exceptio macedoniani nō dat' nīi filiofa. ⁊ etiā heredi ei° ⁊ successori ei°. vñ tadē exceptōe defendit' fideiussor. Insup nota q̄ filiusfa. qñ hꝯ peculiū castrense vel quasi castrense cessat macedonianū vsq̄ ad illū pecunie quāntatē. Itē si minor mutuauerit pecuniā filiofa. maiori eā repetere pōt. si aūt filiofa. minori repetere non pōt si sit ꝓsupta vel pdita. ff. ve mino. z5. an. l. si minor. z5. an filiofa. Seruus ve cōtracu cū suo dño ciuiliter nō obligat': ⁊ pōt pacisci cū eo neo a gerendo dño. hꝯ. n. ex persona dñi ius stipulādi. nō obligat' aūt efficacit' alij cū pro mutuo reputet'. Conuenit aūt dñs ex cōtractu serui ve peculio q̄ vel ve eo quod versum ē in utilitatē ipi° dñi: vel ve cōtractu facto ab eo iussu dñi. Sūt aūt tres casus in qbus dñs ve peculio serui nō tenet'. s. cū seruus conat vel vouet vel fideiubet ex cura peculiare. Similr nec dominus paciscens cū seruo suo obligat' ex hꝯ pacto nisi ve libertate paciscatur. s. ve transac. l. interpositas. in ter. ⁊ in glosa.

Persone que minūt ꝓtractū rōe morbi sunt tres. s. furiosus mutus ⁊ surdus. Furiosus. n. vel mēte captus tempore furiosus contrahere non potest. si tamē contrahat recepta mente vel qñ habet lucidū intervallū. contractus tunc ab eo initus valet. Itē mutus ⁊ surdus naturalr cū sunt tales ꝓtrahere non possunt per stipulationē quia stipulatio habet fieri ꝑ interrogatōꝯ

7 responsione vtriusq; cõtrahentis quam vtercq; debet audire quod predicti nõ pñt facere, possunt tñ facere cõtractus qui pficiunt solo consensu. ¶ Persone vero q̃ vitiant cõtractũ rõne delicti sunt quatuor .s. pdigus hereticus apostata 7 cõmutãs crimẽ lese maiestatis. Prodigus enim cui hoc ius est interdictũ non obligatur, rdiquis tribus est interdictũ a lege ꝓmercandi contrahẽdi. Licet autem mulier nõ sit de predictis.13.personis 7 se suo nomine possit obligare: tamen in fideiussione regulariter iuuatur beneficio velleiani senatusconsulti, vnde si mulier fideiubeat pro alio: vl' si det fideiussorem pro alio, vel se constituat debitricem pro alio: vel suam rem pro alio obliget pignori nihil actum est etiam si hoc pro viro vel filio fecerit. Sũt aut aliqui casus in quibus mulier fideiubẽdo tenetur: 7 hoc beneficio non iuuatur. vn' est si fideiussit pro pecunia data pro pcio manumissionis serui comino eius. Secũdus si intercessit pro dote mulieris alteri' Tertius est si certificatur de beneficio supdicto 7 nihilo minus renunciet ei. Quart' est si acceperit pro intercessione pecuniam vel aliquid loco pecũ. Quintus si voluerit accipere creditorem sciens se esse tutã per beneficium suprdictũ: cum creditor illud ignorat, quia eius fragilitati nõ calliditati subueniunt. Sextus si intercesserit vel pignus vel fideiussorem p alio dedit: 7 post biẽnium a prima cautione computando iterum se ad idem obligauit. vel fideiussorem vel pignus dedit. Septimus est si res sit propria eius. Octauus si succedat ei qui soluere debet. Unde versus. Casibus in senis mulier spondẽdo tenet', Pro libertate, p dote renunciet et si Decipiat. pretium capiat. caueatq; secũdo. Casus ad de duos: quarto si propria res sit. Uel si succedat ei qui soluere debet.

Ad hoc nota q̃ mulier fideiubere vel se obligare non potest pro viro: etiam quali tercinq; renunciet beneficio velleiani. qr tunc videtur dare viro quod est prohibitum sibi: nisi ꝓter nuptias vel cã mortis.

Sequitur videre de quarto scilicet de contractibus inutilibus ratõe rerum. Circa quod sciendum est q̃ sunt quedam res super quib' contrahi non potest ꝓter iuris prohibitionẽ. Et q̃dam sunt super quibus contrahi non pot propter ipsarum conditionẽ. De primis pmo videndũ est, circa quod nota q̃ ius prohibet alienari predia. 7 hoc sive sint vrbana sive rustica. omnesq; res alias minoris 7 impuberis, que seruando seruari possunt. vt aurũ argentum 7 vestes preciosas 7 huiusmodi. Et hoc nisi in tali alienatione interueniat hec tria. .s. auctoritas tutoris, decretum iudicis 7 debitũ imminẽs qõ sibi creditor solui vrget. vl' qõ ipm minorem vsura granat. Contingit tamẽ q̃ predium minoris aliquando sine decreto potest alienari. .s. qũ defunctus ex cuius bonis predũ illud ad minorẽ deuenit. hoc ĩ vltima voluntate iussit. vel etiaz si minor hoc a principe impetrauit. Res ẕo alie minoris que seruãdo nõ possent seruari pñt a tutorib' sine decreto vendi. Prohibet etiam ius filiofamilias alienare aliquid de rebus paternis sine iussu patris. Prohibet etiã patrifamilias alienare res que obuenerunt filio ex peculio aduẽticio: qõ 7 a filio alienari non potest sine consensu patris: cum ꝓprietas peculij illius sit filii. vsus vero patris quando tamen filio imminet debitũ vrgens vel grauans: potest pater aduenticũ filij alienare, primo põt mobilia 7 postea immobilia. De peculio vero profecticio non potest filiusfamilias contrahere cum nihil ad eum sed totum ad patrez pertineat pleno iure. De peculio vero castrensi vel quasi castrensi potest filiusfamilias cum patre 7 quolibet alio contrahere paciscĩ. qr in eo vt paterfa. habetur. 7 totũ. .s. ꝓprietas 7 vsus spectat ad filium 7 nihil ad pr̃em. ¶ Prohibẕ etiam ius alienari fundum totalem. .s. inestimatum datum in totem. si enim esset estimatus non diceretur totalis sed emptitius. vñ ad hoc vt sit fundus totalis requiritur q̃ sit legitimum matrimonium 7 q̃ in totem detur: 7 q̃ inestimatus tradat'. Idẽ etiam est de fundo quasi totali. 7 dicitur fundus quasi totalis ille qui legatus est seruo inestimatus dato in totem. licet aut fundus totalis alienari sponte non possit permittitur tamen in necessitate in casib' quibusdam. de quibus videndum est infra libro.8.titulo de rebus. ¶ Prohibet etiã ius alienari illam rem quam testator ĩ sua vltima voluntate prohibuit alienari apponendo certam personam in quam res pueniri deberet si heres eã alienare vellet. vel

apponēdo certā penā solnēdā alicui certe psone ul' ecclesie. vt insti. ō le. ad fi. Prohibet etiam ius alienari rē litigiosā. ⁊ dicit hic res litigiosa ex eius ōtio causa mouetur inter petitorē ⁊ possessorē. ⁊ fit res litigiosa incōtinēti oblato libello. ⁊ quidez iste qui recipit eā titulo emptōis vel donationis vel cuiuslibet alterius contractus sciens; cogitur rē reddere ⁊ etiā pinat' pretio: quod etiā ille qui alienauit ⁊ ille qui recepit cogit' dare fisco ⁊ tantūdez de suo. Si aūt ignorantes dz rē oīno reddere ⁊ pretiū sibi restitui a vēditore qui etiam venditor tantūdē dabit de suo emptori ⁊ fisco. l. tertiā partē emptori ⁊ relīquas duas partes fisco. ⁊ hec pena etiā locū habz in donatore rei litigiose. vt. l. facta eius ⁊c estimatione vterq; puniat in precio mō supradicto. pmittit tñ lex alienari rem litigiosam ex causa dotis vel donationis ppter nuptias vel transactionis vel diuisionis ¶ Inutilis etiā est pactus si quis rē suā pure stipuletur vel emat. Sed quid erit de precio. R. aut emptor sciebat rē esse suā ⁊ tunc perdit preciū. qz videt donasse. aut ignorat qz fuit institutus heres. ⁊ tūc pēiū petere pōt. ⁊ idē ē si res sit cōis mihi ⁊ tibi quā tñ habeo ad partē meā. l. de pratabē. emp. cū res. Si aūt sub conditione emat valebit emptio in eventu ꝓditionis. vt si emat si res sua desinat. valet etiaz emptio rei ppter rōne possessionis quaz emptor non habebat. vel rōne alterius quod ei i re sua deficiebat. De emptione aūt rei alienē dicetur infra ti. de emp. ⁊ ven. Sunt etiā quedā res super quibus contrahi nō pōt ppter eas qualitates sine conditione vt sunt ille q̄ non sunt in rerū natura nec fuerunt nec esse possunt vt chimera. vl' ea que impossibilis est dari vt mons aureus vel ea que iz fuerint tñ modo nō sunt vt equus mortuus. si in mora pcessert mori rē vt cū quis equū dare promisit ⁊ dic pstitutu nō dedit si i mora fuit; ⁊ postea equus obiit tenetur in estimatione eius. qz fuit in mora. Contractus aūt sup reb' que future sperant tenet: vt si quis emat futuros partus vel fructus vel si emat iactū retis qz incēt conditio q̄ si quid capiat' illud de beatur. Prohibet' etiā alienatio mancipij xpiani in iudeū. qz nō licet iudeo possidē mancipiū xpianū. Itē seruus dū ē i fuga vendi nō pōt. procurator tñ ad hoc pōt cōstitui vt ipm querat ⁊ inuētū vendat. ff. de cōtraben. emp. ⁊ ven. l. qd sepe. §. si quis amico. sm hoc intelige illud. iz. q. 2. c. fugitiui. Prohibet' etiā alienatio rerū illarū que sunt exēpte a pmercio hominū vt sunt res sacre religiose sancte publice ⁊ liber homo. Res sacre sunt que p epos sūt rite dedicate. Religiose sunt sepulchra in quibus homines mortui inferūt'. Sancte sunt porte ⁊ muri ciuitatū ⁊ municipiorū. qz pena capitis imponit' violatoribus earū. vt si quis ingrediat' ciuitatē vel municipiū aliunde q̄ p portas. Publice sunt portus ⁊ flumina que dedicata sunt vsui ppli ⁊ forū ⁊ stadiū. Est igit' inutilis cōtractus inuī' super ꝑdictis reb'. si emptor ⁊ venditor sciuerit res esse tales. imo emptor qui rē bī' sciens accepit pdit pēiū ⁊ rē. si aūt ignorās a vēditore sciente cōparauerit tenet' sibi vēditor ad id qd sua interest se nō esse deceptū. ff. de pratabē. emp. l. 4. p totū. Fallit tñ si in libero homine maiori. 20. ānis qui ad participandū preciū vel aliud lucrū pantur se venundari vel alienari non ignarus sue cōditionis. secus est si a deceptor ei' conditionem ignoret ⁊ vendimus in ueritate pre cium participet. Hec Jo. 29. q. 2. platū est.

¶ De obligatione ⁊ stipulatōe titulus. 4.

Postea cōsiderādū ē de obligationib'. Et primo qd ē obligatio; ⁊ que eius diuisio. 2° qualiter contrahit'. 3° que possunt obligari. 4° subnectit' quedā de stipulatione. Est ergo sciendū q̄ obligatio est iusti vinculū quo necessario astringimur ad aliqd dandū vel faciendū per iura ciuitatis romane. Obligationū alia naturalis tñ. alia ciuilis tñ. alia naturalis ⁊ ciuilis simul. Naturalis obligatio ē que in se naturale continet equitatē. hec naturalis obligatio cōtrahit' p naturale vinculū. i. p cōsensū. ⁊ pōt fieri inter oēs homines ⁊ tollit' p actū pīuū nālē. s. p actū pptuū de nō petēdo. Et hac obligatōe sola obligat' pupillus pri m' pubertatē sine auctē tutoris nō fact' locupletior nec tolli cōmittens. Itē furus ciuilz psone. Itē pf. p filio i ci' ptate existe te. Itē filī' pri. ē nō tenet'. qz bī' obligatio ē inefficax ad agēdū. Ciuil' obligatio ē cū qs solēnitate iuris ē astrict': ē nālis egtas cū teneri ñ sinadet. vt cū qs fuit ꝓfessus p scripturā se ex eā manu pecuniā receptisse sub spe future nuciatōis quā tñ ñ recepit.

vñ talis infra biēniū pōt opponere exceptionē nō numeratōis pecunie.qō si nō fecerit ipatet sibi. vñ hec obligatio p se ē ictiua ad agendū. Hālis ⁊ similis obligatio fit ē cū plona que pōt efficaciter obligari se cū solēnitate iuris obligat.s. cū hālis eg tas vult cū teneri ⁊ iuris solēnitas interuenerit.⁊ hec obligatio ē efficax ad agendū. Obligationū aūt nālū ⁊ ciuilū vt habet insti.ꝫ obli.alia ē ex ꝯtu. alia ex q̄si ꝯtu.alia ex maleficio.alia ex quasi maleficio. Obligatio ex ꝯtu ē q̄ pacto ꝯbit ⁊ que ex ipso pacto ⁊ ꝯtractu oriēdit. vt emptio ⁊ vēditio.locatio ⁊ ꝯductio. conatio ⁊ bi⁹. Et ex q̄si ꝯtractu cū quis gerit negociū alicuⁿ sine mādato cⁿ. vt tutor ⁊ curator ⁊ hi⁹. Isti.n.nō ꝯtraxerunt cū eo cⁿ negociū gerunt. vñ qz nō tenēt ex ꝯtcu resta vt teneant ex quasi ꝯtu. Obligatio ex maleficio ē cū quis furtū vel rapinā vel iniuriā alicui facit.Ex quasi maleficio ē cū quis nō directe obligt sed quasi. vt cū ex cⁿ comio ē aliqd effusū qō alteri nocuit.

Sequit videre ꝫ 2ⁿ ℓ.qualr obligatio ꝯbitur. Circa quod sciendū q obligatio ꝯbit quadruplr. Uno mō re vt in mutuo debito ꝯmodato.ꝫ posito pignore.Alio mō verbis vt stipulādo. ē aūt stipulatio vox ꝯceptio qbⁿ is qui interrogat vatur vel factur illud ꝫ quo interrogat spondet.⁊ ⁊ stipulatio a stipulor.stipulū aūt idē ē qō firmū oriēdens a stipite.vñ stipulatio ponit p interrogatōe debet.n.stipulatio fieri p interrogationē pcedentē ⁊ ñsionē ineōtinenti subsequentē. ⁊ oz fieri risio p̄cise sine suspēsione vocis vñ nec mutus nec surdus nec infans nec etā absens p stipulationē ꝯtrahere pōt. qz exaudire se mutuē debēt.ff.ꝫ v.ob. cōtinuus. ⁊ insti.ꝫ inuti. stipu. mutū. 3ⁿ mō litteris.vt qñ quis in lris cōfitetur se mutuo habuisse ꝫcē libras sub spe future numerationis. talis.n nisi infra biēnū opponat exceptionē nō numerate pecunie aīstri cⁿ crū nālr ⁊ ciuiliter pecuniā illā soluere 4ⁿ solo ꝯsensu vt in societate mādato emptione venditōe locatōe. In his.n.nō requritur scriptura neq̄ pūtia.s sufficit eos q ꝯtrahit cōsentire p se vel nuncū vl p epistolā.Et hec oia pbātur p insti.qu. more.ꝫtra.ob.⁊ plib⁹ alijs utilis se.

Sequitur videre ō tertio.ℓ.que res obligari pōt. Circa qō sciendū q obligari pōt quecūq nō pbibēt obligari fatore religiōis.quedā sūt que nō pōt alienari vt monumēta.ℓ.que res pigno. ob.possūt.l.3.p totū Et ecclie in aūt.ꝫ si ali.re.ecclesie.§ alienationis.⁊ §.bis ꝫ.⁊ §.qñ vō Et vasa sacra vel vestimēta vel ornamēta ecclesiastica.ℓ.ꝫ sac.san.ec.sancimus.nemini nisi iustissima necessitate vrgente.ē.ꝫ pig.c.i.ꝫ hoc etā habitū ē s.d.precedenti.ar.4.

Sequitur videre ꝫ quarto.ℓ. ꝫ stipulatione.Circa quā sciēdū q stipulatio q fit verbis sine ꝯsensu nulla ē.ff.ꝫ pac.l.i.§.adeo aūt. Itē ois stipulatio ad heredes ⁊ ꝯ heredes trāsmittitur. ℓ.ꝫ ꝯben.⁊ ꝯmut.sti.veteris.hoc vex est qñ est tale factū qō pōt cōpleri p aliū fm glo.ibidē. Itē nullus alteri pōt stipulari vel pacisci nisi sit eius seruus.vl procurator vel filius qui estimat eadē plona cū dño vel cū patre.insti.ꝫ inuti.stip §.si qs alij. Itē p iudices officiales executores ⁊ tabellionēs alteri pōt acquiri.ff. ꝫ in ius vocā pro qua. Nota tū fm Jo.1.q.7.quotiēs cordis octl.q si promitto tibi me vaturū ticio ꝫcē libras teneor iure canonico maxime si iuro. Itē nemo factū alienū promittens obligatur ad illud nisi ad vandā operam quam pōt q ille faciat quod ipe promisit.ff.ꝫ ver.ob.in illa stipulatione.i pn.⁊.i.stipulatio illa. Itē nō valet legatū vel stipulatio fundi in genere facta nullo fundo demonstrato.ff. ꝫ in.co. cū post vnoruū.§ gener a socero. vñ si quis stipulatur insulā fieri ⁊ nō adijciat locū vbi fieri debeat stipulatio nō valet ff.ꝫ eo qō certo loco.l.ꝫ §.si quis insulam.tamen fm xⁿ.si dictum esset. tu facias comum mihi vbi voluero bene valeret. Nota etiam fm xⁿ. q aut promittitur incertum re sed certum genere.aut certum re ⁊ genere.aut incertum re ⁊ genere.Si p mo mō vt cū vt.bñ faciam hoc p tuo seruitio.nīc peti nō pōt a procuratore.ℓ.man.salarium.secus est ꝫ advocato qui p mō facūdie ⁊ negocij q̄litate petit salariū incerte pollicitationis.ff. ꝫ varijs ⁊ c̄ fordi.cog.l.i.§.i bonorarijs. Si secundo modo vt cuz promuto equū potest petere ⁊ agere prescriptis verbis ⁊ tatabit arbitrio boni viri.ℓ. ꝫ man.l.i.i fine.Si tertio modo vt cū promitto talem equum tunc peti potest. Item si promisisti mihi rem vari ⁊ vacuam possessionem tradi veniunt fructus in stipulationem.

Si aũt promisisti tãtũ mihi rem dari non venuit fructus in stipulatione. ff. de v̄bor. si stipulatus. in pn. Itẽ qũ quis promittit infra certos dies sistere in dicio tũc dies in qua cautio promittit. ⁊ dies in qua sistere dz nõ cõputant inter illos dies. ff. si qs cau. l. i. in pn. Itẽ si quis calendas ianuarij stipulatus fuit de ultis calendis intelligi dz d̄ quib⁹ est actũ inter partes. § si nõ apparet de quib⁹ est actũ tũc de primis calendis ianuarij intelligi dz. si aũt in ipo die calẽdarũ tũc de calẽdis sequẽtib⁹. ff. de v̄. obli. cũ qui calendis. in pn. Itẽ actus stipulãtis ⁊ cõpromittẽtis debet esse cõtinuus vt nullũ fere momẽtũ intervenire possit. si vo post interrogationẽ se diuertat ad alia nihil pdeririet liez eodẽ die promisisset. vt ibidẽ. l. continuus. Itẽ in oibus obligationibus in quibus dies nõ ponitur pñti die debet. ff. de re. in. in omnib⁹ expresse ponitur. Itẽ si promissum fuerit sic. s. faciã hoc cũ cõmodũ erit. h̄ e cũ potero sine meo icõmodo. ff. de v̄. sig. neqos Itẽ ois stipulatio aut fit pure vt cũ quis spondet libras quas. ⁊ tunc illud statim pot peti. aut in diẽ. ⁊ tũc statim debet. ꝗ pri nõ pot aliq̄ dies veniat. nec etiã ipsa die in qua stipulatio facta fuit peti pot. qr tota dies illa arbitrio solutentia tribui debet. aut sub conditione. ⁊ tunc ille qui stipulatus fuit tz aĩ cõditõez decesserit postea existe cõdinõe heres eius agere pot. Et idẽ e ex pte promittentis. isti. de v̄. ob. § ois stipulatio. ⁊. § cũ qui. s. hoc ad pñs de obligatõe ⁊ stipulatõe sufficiat vt in ispitis alia de hac materia reliquat.

De renũciatõe bñficiorũ iuris titulus. 5°.

Deinde cõsiderãdũ e de renũciatõe bñficiorũ iuris. Et primo qd e renũciatio. 2° de bñficijs qb⁹ renũciari nõ pot. 3° de bñficijs qb⁹ renũciari pot. 4° de bñficijs quib⁹ renũciari pot fm qd ⁊ fm quid nõ pot. ⁊ hec quatuor notabũtur grã brevitatis fz q̄ in suma rolandina cõtinet. 5° notat in ghali cui iuri uñ ⁊ cui nõ pot renũciari.

Circa primũ sciẽdũ q renũciatio, pprie est rei vel iuris spontanea refutatio. § ad pñs e uñ intẽtio de renũciatõe iuris sine q̄ qñz obligatio nõ tenet. Sciẽdũ ergo q defensiones exceptões ⁊ bñficia a legib⁹ inuẽta q̄dã fuit i fauorẽ q̄dã i odiũ introducta. Et iste psone p quib⁹ fuit introducta p illa iuranti ne de ullis obligatõib⁹ quas fecerit obligẽtur. Quãms aũt regulariter liceat renũciare his q̄ p se fuit introducta. aliquãtũ fuit quib⁹ renũciare nõ impedit quominus ipa bñficia ⁊ exceptiões pñt opponi. Aliqua aũ fuit quibus renũciatio facta tenet ⁊ iuuari p ea impediret. Aliqua aũt fuit quibus renũciari pot quo ad quid ⁊ quo ad quid nõ. de singulis boꝝ ẽ iudẽs.

Sequitur videre de 2° s. de bñficijs quibus renũciari nõ pot ita q̄ renũciatio facta impediat ne possint opponi. Sciẽdũ igitur q quoddã ẽ bñficiũ. s. bñficiũ macedoniani senatusconsulti. ⁊ cõpetit filiofa. qui pecuniã accepit mutuo sine patris volũtate. ⁊ cõpetit ei nõ uñ dũ ẽ i ptãte patris § etiã postq̄ factus est sui iuris. ⁊ etiã cõpetit heredi filijfa. ⁊ eius fideiussori. ⁊ huic bñficio renũciari nõ pt. qr ẽ in feneratorũ odiũ introductũ. Est ⁊ aliud bñficiũ. s. bñficiũ restitutõis qd cõpetit minoribus toto tpe minoris etatis. ⁊ eo etiã finito infra quadriennũ cõtinuũ si i minori etate decepti fuerint eorũ facilitate vel aduersarij calliditate. huic etiã bñficio renũciari nõ pot. qr eo ipo minor red perec si renũciaret. Est aũt ⁊ aliud bñficium. s. vt quis cõdẽnet in quãtũ facere pt ⁊ nõ vltra. ⁊ habita rõe ne egeat. ⁊ b bñficiũ cõpetit viro ⁊ eius patri qũ cõuenit ab vxore. competit etiã vxori ⁊ eius pri qũ cõuenit a viro. competit etiam pri ono qũ cõuenit a liberto. ⁊ socio qũ cõuenit a socio. ⁊ patri qũ cõuenit a filio vel filia ⁊ huic bñficio renũciari nõ pot. Est aliud bñficiũ ne liber homo ad emus alienũ obligẽt. i. pignorẽt. ⁊ huic bñficio nõ potest renũciari. qr hec renũciatio eet ꝓta libertatẽ. Est aliud bñficiũ sine privilegiũ. s. fori. qõ cõpetit forẽsi. s. q̄ reus cõuenirī debet sub iudice suo. ⁊ hoc ẽ vez ari iure ptestatã. nã lite cõtestata nõ pot reus opponere privilegiũ fori. quia videtur in illum iudicem consensisse sub quo contestatus ẽ lite ⁊ huic privilegio. s. fori solo pacto non renunciatur. sed ad hoc q̄ reus conuenirī posset alibi q̄s in foro suo sufficit si promittit solutionẽ facere vbicũq̄ petitum fuerit ab eo. Est aliud beneficium sine privilegiũ fori quod competit clericis. s. q̄ non tenẽtur respondere coram iudice seculari. ⁊ huic privilegio iuris aliquo modo renunciari nõ pot. qr ẽ introductũ i fauorẽ ton⁹ cleri. Exceptio nõ numerate pecunie sine non

tradite vel redderet. aliqui cōpetit infra
duos ānos. aliqui infra. 30. dies. aliqui infra
ānū. aliqui infra tres mēses. Debitor enim
q̄ ꝓfitet se pecuniā mutuo recepisse quā si
recepit opponere pōt exceptōem nō numer
atōis pecunie infra duos ānos a die cōf
essionis. Creditor vo q̄ ꝓfessus ē sub spe
future numeratōis pecuniā tradita se rece
pisse a debitore bz exceptione nō solute pe
cunie infra. 30. dies. Ur aūt q̄ ꝓfessus est
sub spe future numeratōis se totē recepisse
bz exceptione nō numerate totis q̄ debet
opponi vel infra ānū post mīimonū solu
tū si mīimonū duravit min⁹ biēnio, vel in
fra tres mēses si mīimonū duravit plus
biēnio vel min⁹ decēnio. Si vero decē ānos
nō extēdit renūciatio pecunie nō numera
te. Predictis aūt exceptōib⁹ renūciari nō
pōt quo min⁹ infra ꝑdicta tpa opponi pos
sint. pdest tū renūciatio q̄ ad aliquid. s. qz
si renūciatio nō ēt facta debebat adueria
ri ꝓfitentis ꝓbare se pecuniā solusse, sed
postq̄ ē facta renūciando incēbit ꝓfitenti
et renūciāti ꝓbare pecuniā nō ēe solutam.
Ler vo illa rubri. nigri nīl codicis. s. ne
fideiussores vl mādatores totū teneā, phi
bet fideiussore dari p̄ dote restituenda si
eueniat q̄ restitui debeat. hnic legi si renū
ciet renūciatio nō valet. qz talē fideiusso
rē ler. phibet dari. et quod sit ꝓta legem
pro non facto debet haberi.

Sequitur videre de tertio. s. de bīfi
cijs illis qbus renūciari pōt ita q̄
renūciatio ipedit ne possint oppo
ni. hec aūt sūt plura. vnū ē nona ꝓstitutio
de plurib⁹ reis debēdi q̄ dicit. si sint plures
rei debēdi. i. plures debitores q̄ omnes sunt
idonei et soluendo bīt bīficiū diuisiōis.
qz dicere pōt glōz q̄ tūc p̄ sua pte teneā.
Ad h vo q̄ glz teneat insolidū se obligēt
et dicto bīficio renūciēt. Alter ē epla di
ui adriani q̄ ē q̄dā ler dicēs q̄ si sint plres
fideiussores q̄ sunt idonei solūdo oz glz
ꝓuenire p̄ rata. ad h vo q̄ glz teneat in
solidū opz q̄ renūciēt epistole p̄dicte. Ter
tiū ē nona ꝓstitutio de fideiussorib⁹ dicēs
q̄ si p̄ncipalis et fideiussor ambo sint ido
nei et solūdo p̄ncipalis oz ꝓuenire primo
q̄ fideiussor. Ad h vo vt fideiussor ꝓue
nire possit q̄tūcūq̄ creditor voluerit p̄dicte
ꝓstitutōi renūciabit. Et nota q̄ plres p̄nci
pales se p̄ncipali obligāt et insolidū: locū
bīt ibi oēs tres p̄dicte renūciatōes. et de
bēt poni h mō. renūciātes nonae ꝓstituti
onī de duob⁹ reis debēdi et fideiussorib⁹
et ple dini adriani bīficio. vn⁹. n. p alio
intercedit qī se obligat vltra ptē q̄ se con
tingit. 4ᵐ ē ꝓditio indebiti q̄ dicit. si qs
indebite solut. vt qz nō teneat solutere
pōt petere illud. huic ꝓditōi bī renūciat.
5ᵐ ē ꝓditio sine cā q̄ dicit q̄ si qs ē obli
gatus ab initio sine cā vel ex iniusta cā si
teneā. et h ē verū nisi p stipulationē sit ob
ligat⁹. qz nūc bī teneā. et huic bīficio renū
ciari pōt nisi hoc fieret ꝓter volū. 6ᵐ est
exceptio doli mali. s. q̄ aliqs dicat se dolo
et calliditate alic⁹ inducū ēe. et huic excep
tioni renūciari pōt. 7ᵐ ē bīficiū fori qd
ꝓpetit scholarib⁹. scholaris. n. q̄ moratur
bo nonie p hoc bīficiū non pōt ꝓuenīri sub
iudice cōitatis boni. si velit pōt ꝓuenīri
coram suo rectore. et huic bīficio renūciari
pōt. 8ᵐ ē bīficiū ꝓditōis incerti qd hz
locū qī aliqs heres instituī ē rogatus he
reditatē vel certā eī ptē alteri restituere.
vel qī aliqs ē institut⁹ heres. et si ipe decē
sit sine liberis ē ei substitut⁹ alius heres.
q̄ substitut⁹ hz ius in ipa hereditate. eo q̄
adueniente ꝓditōe oz in eū hereditas pue
nire. et hoc tale fideicōmissū dī incertum
ꝓditōis. qz incertū ē an heres institut⁹ de
cedat sine liberis. et huic ꝓditōi substitut⁹
ille renūciare pōt. 9ᵐ ē bīficiū iuris hypo
thecar q̄ ꝓpetit vxori i bonis mariti. qz
oia bona viri sūt ei tacite obligata p dote
isa. et huic bīficio pōt vxor renūnciare et
viro et ōbentib⁹ eī eo. et h si certificetur de
bīficio ꝑdicto. et ei expresse dicat illud q̄d
ꝓtinet in ipo. Cōpetit etiā dicū bīficium
creditori si bona sui debitoris sint ei tacite
vel expresse obligata. et huic bīficio pōt cre
ditor renūciare. Decimū ē bīficiū vel
leiani senatusconsulti. s. q̄ si mulier pro alio
fideiubeat i. obliget se regularit nō teneā.
et huic bīficio mulier renūciare pōt si cer
tificet de eo. Ad h nō q̄ qī mulier recipit
tutelā filij vel auia mortuōe eī nepotis oz
renūnciare secundis nuptijs.

Sequitur videre de quarto. s. de bī
ficijs illis qb⁹ quo ad qd renūcia
ri potest et quo ad quid nō. et hec
etiā sunt plura. Primū est bīficiū redibi
tonis et ꝓpetit eī qui ignoranter emit rem
morbosam vel vitiosam. ex hoc beneficio
potest emptor agere ꝓta venditorem vt
reddat sibi pecū et recipiat re. et hec redibi
tonis ꝓpetit infra sex menses. 2ᵐ ē bīficiū
qd dī q̄to minoris. qd dic. si qs emit aliq

vel rē vitiosā ignorāter pōt agere ꝓtra nē ditorē prēdo prē illā pēq; sibi reddi quā si dedisset si vitiū ci⁹ pscuisset. ⁊ hoc bñficiū ꝓpetit ifra ānū. p̄dictaꝫ aūt actionū bñficio pōt emptor renūciare. ⁊ renūciatio ꝓdest vēditori si vitiū ignorabat. si aūt illō sciebat nec emptorē certificauit nō ꝓdest renūciatio ꝓter volū ab eo ꝓmissū. 3ᵐ ē bñficiū ne quis vocēt in ius diēb⁹ feriatis aliqui tū ꝓtingit q̄ renunciari pāt ferijs ⁊ diēb⁹ feriatis. ⁊ aliqui nō. si enī sint feriatī rōe messū vel vindemiaꝫ pōt ipis ferijs renūciari volūtate litigātū. si tū sint feriatī ob honorē ei nō pōt.

Circa quintū nō q̄ renūciari pōt iuri p̄uato. ex̄ ē pūil. si ē terra. ⁊ .ff. ē pac. pacisci. ⁊ hoc nisi pactū sit factū in crimīs odiū. vt si qs vēdat an cillā tali pacto q̄ nō pstituat. pactū hi⁹ postea remittere nō pōt. q̄ factū ē in odiū criminis. ar. C. si mācipiū ita venerit ne ꝓpstituat. l. i. Renūciari aūt nō pōt iuri publico si sit introductū nō tū i fauorē aliq̄rū ⁊ etiā i odiū aliquoꝫ. sicut ē illud. s. q̄ clerici nō teneāt rādere coā iudice secularī. ex̄ ē so. ꝓx. si diligēti. p totū. ⁊ illud. s. q̄ clerici nō pōt se subdēre ēberib⁹ alicui⁹ laici. ex̄ ē sen. ex. ꝓtigit. Hec enī omo sūt introducta i fauorē clericoꝫ ⁊ odiū laicoꝫ q̄ numis clericis sunt infesti. 2. q. 7. laicos. Si vo ius publicū sit introductū tū i fauorē ei renūciari pōt. vt renūciari pōt vellei ano. q̄ introductū ē tū in fauorē. s. mulierū. ff. ad vell⁹ l. vlti. §. penul. i fi. ⁊ nō maccedoniano. q̄ introductū ē nō tū i fauorē .s. filiorūfa. ⁊ etiā i odiū creditoꝫ. vt etiā post sūtam ex eo exceptio dat̄. ff. ad macedoni. ⁊ si pater. vel etiā nō pōt aliqs renūciare iuri suo cū ex eo renūciatōe pūdicat̄ iuri alteri⁹. vt clericī nō pōt renūciare foro suo. q̄ ex hoc pūdicaret ēpo suo. ii. q. i. clericū. i. ⁊ clericū. 2. hec gof ti. ē re nun. ⁊ hec ex̄ ē foro ꝓx. c. p̄al. si diligēti

De pactis titulus 6ᵒ.

Postea cōsiderādū ē ē pactis. Et pmo i generali. 2ᵒ i speciali. .s. ē trāsactōib⁹ que sūt q̄dam pacta. Circa pᵐ vidēdū ē pmo qd sit pactū ⁊ vt dr̄. 2ᵒ ē diuisionib⁹ pactoꝫ. 3ᵒ ad quos pringunt vires pactorū. 4ᵒ sup qb⁹ rebus pōt qs pacisci. 5ᵒ ē pactoꝫ effectu. 6ᵒ ē cōditōib⁹ appositis i pactib⁹. Circa pmū sciēdū q̄ pactū ē cōsensus duoꝫ vel pluriū in idē alteri ab alio pacisciū vel dandū vel faciēdū. si enim pacisceꝫ tectū mutuo ticio q̄ ipe ēt petro aliqd pactū nullū erit. Si vo pacisceꝫ tectū q̄ ēs ticio pactū erit. qñq; tū vtile qñq; inutile ad agēdū. ff. ē v̄ ob. stipulatio ista Cer tū tale cōuentōem pactū vocat. C. e. vbutoꝫ. ⁊ ex̄. c. e. vlti. Dicat̄ aūt pactū a pactōe pactio vo dr̄ a pace ⁊ actione. q̄si pacis actio. Hā q̄ pacisceāt ex diuersis ⁊ contrarijs motib⁹ aiōꝫ post multa ⁊ varia cert̄ mina i vnā cōsonā sūtam ēducū tur. Est aūt nomē pacti gēiale ad omnia q̄ inter ptes agūtur eā cōtrahēdē vel tollēdē obligationes. Pōt aūt hic notari ad maiorē euidētiā dīa inter pactū. pollicitationē. cōnētionē. stipulationē. ⁊ pmissionē. q̄ pactū ē duoꝫ vel pluriū consensus ad aliqd dādū vel faciēdū vbis expssus. ita q̄ vba pmittant a pmittēte ⁊ subsequēter a recipiēte. vt dabo tibi decē vt tu vendas mihi libꝫ. ⁊ tu rides placet. ⁊ si recipiēs vba pmittent̄ tunc esset stipulatio. vt insti. ē ver. ob. in pn⁹. Pollicitatio vo est solius offerentis. pmissio. opꝫ aūt q̄ ibi sit psona pēs cui fiat pollicitatio. ff. ē pac. l. i. Homē aūt cōnētōis ē gēialissimū. nā ⁊ scholares i scholis ⁊ clerici i capitulo ⁊ ppls i foro cūnenire dicunt̄. vt ibidē. §. cōnētionis. Promissio vo referri pōt vel ad pollicitationē vel ad nudū pactū ⁊ stipulationē. ff. ē edū. edicto. l. sciendum. §. 2.

Sequitur videre ē 2ᵒ. ē diuisōe pactoꝫ. Circa qd sciēdū q̄ pactoruꝫ q̄dā sunt i rē q̄dā i psonā. In rē ē pactum quonēs pacisceꝫ ne petā. In psonā vero ē quonēs pacisceꝫ ne petam a psona. ff. e. l. turisgē. §. pactoꝫ. ⁊. l. idē. §. p sonale. Itē pactoꝫ aliud ē cōnētū vt illō qd ē ex certis vbis expssum ⁊ sub certa forma redactū. aliud ē tacitū vt illud qd nō ē factū ⁊ habet̄ ex aliqua lege speciali ac si ēt factū. vt res cōductoris tonus illate i illā tacite sūt obligate pignori dīo tonus. Itē pactoꝫ q̄dā sūt vtilia quedā inutilia. vtilia sūt pacta q̄ sunt vestita rōe psonaꝫ ⁊ rerꝫ. ⁊ que sunt iuris ordine, hoc est q̄ persone que pacisceāt̄ se obligare possunt vt res super quibus fit pactū non ꝓhibeantur alienari a iure. ⁊ ordo iuris seruetur in obligatione. vt supra dictū est ē psonis reb⁹ ⁊ obligatōib⁹. Inutilia sunt q̄ deficiūt in aliquo istoꝫ predictoꝫ.

q hoc vt aperte vel cū predium minoris alienaſ. ſine decreto. q ſimilia. l' fraudulēt. Et aūt ibi frans multiplīr. p.° ꝛ ꝓſona ad ꝓſonā. vt cū tutor emit ꝛ bonis pupilli p interpoſitā ꝓſonā ſuo tū noīe. 2.° ꝛ re ad rē vt cū qs filiofamilias nō mutuat pecuniā q pbibet: ſi aliā rē vt ipe illa vēdita vtaſ pecunia. 3.° ꝛ ſcto ad ꝓtractū: vt cū vir q uxor ꝓſtante matrimonio nō contāt inicē. q pbibet. ſi cā donatōis vēdūt. 4.° ꝛ noie ad nomē: vt cū ille q pbibet eē ptās alicū ere ſe facit eligi in defenſorē vel procuratorē: qō idē ē: mutato tū noīe. 5.° ꝛ facto ad factū: vt cū quis vēdit tibi ancillā ſtā cō pacto ne pſumas eā in lupanari. tu vero poſuiſti eā in caupona vt ibi miniſtret. qō ē idē quātū ad effectū. ¶ Itē pactū rei turpis vel pactū turpe: vel pactū impoſſibilis rei ꝛ inire vel ꝛ facto nullā obligationem inducit. vt ex c.c.vlt. pactū aūt rei turpis ē ſi dicā. pmitto tibi q interficiā talē. pactū turpe ē pactū turpiter ſine turpi ꝓditōe ꝛ relicta factū. vt pmitto tibi xcē ſolidos ſi interfecerīs talē. pactū impoſſibile ꝛ iure ꝛ ꝛ facto ē ſi qs pmittat ſolē penetrare. impoſſibile ꝛ iure: ſi poſſibile ꝛ facto ē. ſi qs promittat rē ſacrā. poſſibile. ſi ſub ꝓditione ipoſſibile ē: ſi qs pmittat mihi. io. ſolidos: ſi xdero tibi ſolē. Si vo ſit pactū poſſibile ꝛ iure ꝛ ꝛ facto valet. ex. c c.z.p totū. Si aūt poſſibile ꝛ iure ꝛ ipo ſibile ꝛ facto: ſi ipoſſibilitas ſit pretta nō valet. ſi ſit tpal' valet. ſi expectaſ. donec poſſibilitas adueniat. niſi ſit ꝑ bonos mores. ¶ Itē pactū inter ꝑbentes vt colus pſtet: nō tenet. hoc eni ē iudicio bone fidei ꝑtū. ff. ꝛ re. iuris. ꝑctus. ¶ Itē pacto ꝛ alia ſunt nuda: alia vestita. nuda ſunt illa q nō ꝓtinēt cāz. nullī eni efficacie ē alicū rei traditio ſine cā. q eti am dicāt nuda pacta illa q nō vestiūtur aliq ſer infraſcriptoꝛ. q hec pacta nuda nō ſunt efficacia ad agēdū vel obligādū. Iz poſſint ad ꝛexcipiendū. Pacta vo vestita dicūtur ſer modis. ſ. re. vbis. lris. ꝓſenſu. coherētia ꝑctus. q interuētu rei. ꝛ pmits ēm oī ſunt ereplā ſub poſita q ꝛ obli. ar. 3. ꝛ coherēta ꝑtū ē ereplū tale. vēdidi comū q in ipa venditōe interuenit pactū: q ego ꝛdeā morari in ipa como vſq ad ānū. B pactū ſi p ſe nudū eēt nō valeret. ſi qz vestiti ē coherētia ꝑctus vel vēditōis valet. De inſtrumentū rei tale pōt ereplā poni. p miſi aliqd dare tibi vt dares vel faceres aliud mihi. vñ ſtatim cū xdero tibi qō p miſi veſtitū erit pactū ex pte mea. q idco interuētu eī qō xdi tibi es obligat mihi ad dādū illud qō pmiſiſti mihi. vñ hī pacta veſtita ſunt efficacia ad obligādum q ad agēdū. pbat hoc inſti. ꝛ v ob. ¶ Item pactoꝛ alia ſunt clara. q hec ſi ſint ſolēnia facta ſunt oīo ſeruāda. Alia ſunt obſcura: vt illa que poſſunt habere duplicē intellectū. q hec ſunt interpretanda ꝓtra pferētē. quia in eius fuit poteſtate ea apertius proferre ff. co. l veteribus.

Sequit videre ꝛ tertio. ſ. ad quos porrigūt vires pactoꝛ. Circa qō ſciendū q porrigunt ad ꝓſonas illas inter quas ſunt pacta facta regularter. porrigūt etiā ad ꝓſonas alias in caſib' aliquib'. vñ q dicit q pacta inter alios acta aliis obeſſe nō debēt. ex. ꝛ trāſac. veniens. circa fi. hoc ꝛexp ē qñ ſunt oīo alij. obeſt eni q pdeſt pactū procuratoris dūo ꝛdutoris fideiuſſoꝛ: magiſtri ſocietatis ſocietatū. pdeſt etiā pactū tutoris pupillo. ſeruī oīo filij patri. q ꝛ bis oib'. ff. ꝛ pac. De p no mō p3 l. nā q nocere. q l. ſe. q notetur. ꝛ 2.° l. vltī. q ꝛ 3.° l. anagrī. ꝛ 4.° l. tutoris. ꝛ 5.° q 6.° l ſi tibi nē. q l ſe. Itē pactū pdeceſſoris obligat ſucceſſoꝛē. ſicut patris filij: ſi fuerit pactū vtile eccle. ex. ꝛ ſolu. c. i. al' ſecus eſt. ex ꝛ pca. c. 2. Quartū. ſ. ſuper quibus non poſſumus q ſup quib' poſſumus paciſci p3 ex ſupdicta in li. ꝛ ꝓtractibus inutilibus rōne rei. Nota mī hic q multa poſſum facere ad q nō poſſū me aſtringere pacto. poſſū eni mihi aliquē heredē inſtituere. nō tū ad hoc me poſſum aſtringere pactu. Itē pactū ꝛ futura ſucceſſione nō tenet niſi ꝛ conſenſu eius cui' ē hereditas. C. c. l. vltī. §. ſi nobis oēs. Itez nullus paciſci pōt ꝛ reb' alteri' niſi ꝛ voluntate eius vt ibidē:

Sequit videre ꝛ quto. ſ. ꝛ effectu pactoꝛ. Circa qō ſciendū q pactoꝛ effect' ē vt illud qō in pactū ꝛducat' obſeruet. ex. c. c. i. q. 3. Et Iz ſm leges ex nudo pacto nō oriat' actio: vt etiā dictū ē ſ. q habet. ff. c. iuriſgētū. §. ſi cum nulla. niſi in qbuſdā caſib'. ſm tū ius canonicū ex nudo pacto q ſimplici vbo aliqs efficaciter obligat q ꝑ eū actio dat. ex. c. qualr. Et ē ratio. qz cū qs venit ꝑ ſimplex vbū mortalr ꝛ ccat. 22. q. i. predicandum. ¶ In ſumma igitur nota q ſnādū ē oē pactū ſi ſit tale qō fuari poſſit ſine ꝛ trimēto ſalutis eterne vel ſalutis corporalis

nisi sit licitum ⁊ possibile. Secus est si sit illicitum ⁊ ipossibile ⁊ inhonestum. C. de. c. vlti. Inde è q̃ ex pacto si de loco incessio i ecclia dei. C. de. c. accepim⁹ nec pōt angere censitus. C. de. cū clerico. pactū cū auctoritate pape factū è seruādū. C. de. c. z. al'si sit ipossibile de iure vl'de facto nō tenet: vt dicti è s. ff. de re. iuri. in possibilibus etiā si incōueniat iuramētū. Nō etiā q̃ frāgēti fidē nō è fides seruāda: etiā si sit iuramēto firmata. C. de simonia. dilect⁹. in fi. ⁊. C. e. cū ꝓponas. Itē pactū qd sit dolo initū nō valet. C. de. ꝰ re. p. inn. cū vniuersor. Item si sit alteri ca pnosti. ff. de resci. vendi. l. si id qd. in fi. Ad hec etiā nota q̃ pactū posteri⁹ pīdicat p eu. C. e. pacta nouissima. ar. e. C. de cen. cū olim. Itē Ꝑctus ex ꝓuentione sine pactione legē ⁊ formā accipiūt. ff. de re. iuri. §. Ꝑct⁹. Itē si in pactione Ꝑctus apposita sit pena: soluta pena Ꝑctus nō tenet: nisi sit dictum q̃ pena soluta Ꝑctus maneat firmus. ff. de trālac. q̃ fidē. Itē qui Ꝑctus nō tenet: pena apposita nō tenet. C. de foro ꝓpe. si diligē ti qui vo Ꝑctus tenet: pena tenet. ar. C. de arbi. dilecti. ⁊ ar. ff. ꝰ precarys. l. z. in glo. Itē voluntates contrahentū magis q̃ cōceptio vbor. sunt inspicēde. C. q̃ res pig. obli. pos. l. vlti. Itē qui dubitat de itētione ꝰbentiū: tūc forme Ꝑct⁹ è standū. C. de pig. illo. nos. § si ostaret de Ꝑctu scriptura esset inspicēda. C. plus va. qd agit. l. i. ⁊. 3. ⁊ i. c. palle. illo nos. in glo. Itē pacto ꝑuator iuri publico nō derogat: nec renūciari pōt. C. de foro ꝓpe. si diligēti. vbi dr̃ q̃ clerici nō pūt renūciare iuri illi. s. q̃ clerici nō tenēntur rūdere coā iudice seculari. qz ꝰ è introducū in fauorē ton⁹ cleri. Distinguit aut gos. ti. de pūt. q̃ si ius sit publicū auctoritate ⁊ vtilitate. s. institutis: ⁊ vtilitate. s. cōtratis: pactis ꝑuator tolli nō pōt. vt si pacisear ne furti ꝓmittēdi noie agā. hoc. n. ius. s. ut maleficia punīāt. è ius publicū auctoritate ⁊ vtilitate. ⁊ nō p pactū tolli ñ pōt. ff. ꝰ pac. si vn⁹ §. pacta. ⁊ idē è de filib⁹. Si vo ius sit publicū auctoritate: ⁊ ꝑuata vtilitate: vt tutele ⁊ curatorū circa hāc actionē. s. in rata tutelā ⁊ curā tollēdā hz pactū ⁊ renūciatio locū. vt. C. ⁊. ff. de pac. in plib⁹. l. habet ⁊ idē è de filib⁹. Ius g̃ publicū ꝓuātes vtilitatē nō cōtra ꝑuātā p pactū tolli pōt. Itē ea q̃ ꝓmittūt ob nimiā reuerētiā alicuius nō obligāt. vti si libert⁹ ob nimiam patroni reuerētiā ꝓstringat se penali obligatione: si patronū offenderet nō obligat. ff. q̃ reg. ac. nō da. l. i. §. q̃ onerāde. ⁊ § si onerāde. Itē oia que Ꝑ bonos mores in pacto vel stipulatōe deducūt⁹ nullī⁹ sūt momēti. C. de iuru. stu. et eo. Itē fin cāi. si. p. missi nō accusare. abeo renūciare. si vo. p. missi nō renūciare pactū è illicitū. C. de. eo. e. vlti. in glo.. ¶ Itē pacta ꝓuēta q̃ neq; colo malo neq; Ꝑ leges: neq; in qbus fraus alicui sit facta sūt fuāda. ff. eo. l. iurisgē. §. ꝑtor aut. ¶ Itē pactū pena vallatū si sit Ꝑ leges sine Ꝑ canones nec pactū tenet nec iuramētū sup ꝑ ꝑstitū. vt ibidē. § ⁊ gīalr. Si vo sit ꝑter leges: nō tenet pactū ⁊ pena tenet ꝑter legē. eo q̃ fiat stipulatio alteri. vti si talis stipulatio fuerit vallata pena: pena tenet: ⁊ nō pactū. ff. de v. obli. stipulatio ista §. alteri. si aut sit fm leges: tūc tenet ⁊ pactū ⁊ pena. ita tū q̃ alterq̃ qd voluerit petet. ff. e. rescriptum. §. si pacto. hec Inno. ¶ Itē si quis ꝓmittat gīalr alicui dicēs. qcqd petieris dabo tibi: in tali ꝓmissione intelligunt⁹ excepta oia illicita ⁊ ea q̃ spālr nō ꝓmisisse. hec ber. C. de bonis. cum iuramēto. ar. C. de iureiu. venīēs. ¶ Insup nō q̃ pacta inita p frēs minores vel ꝑdicatores vel alios mēdicātes cū rectorib⁹ parrochialiū ecclia sup iuribus ꝓchialib⁹. puta exhibitōe sacr⁹ oblationib⁹ inre funerādi: ⁊ filib⁹: vl sup alijs q̃ busq̃ q̃: si facta sint p ꝓuores vl guardianos de suor ꝓuētū sine locor ꝓsensu: hz auctoritas sedis aplice nō interuenerit. al licēta sui gīalis plati vl capituli: sunt fuāda: oūmodo sint al licita ⁊ honesta. li. 6. e. quāmis.

Sequitur idē de sexto. s. de ꝓditionibus appositis in ꝓtractib⁹. ⁊ q̃dē de ꝓditionibus appositis in cōtractibus sponsaliū ⁊ matrimonij dicetur infra li. 8 vbi agitur de sponsalib⁹ ⁊ matrimonio. vti hic agēdum è tūi de ꝓditionib⁹ appositis in ꝓtractibus alijs. Circa quod nota q̃ in ꝓtractib⁹ alijs apponi pōt ꝓditio ꝓtractū ꝓstitutes. vbi grā. dono tibi ꝑ si feceris aut dederis mihi illud. et. n. conā te vl faciēte illud donatio ꝓstituit. ff. de cōdi. ⁊ de. caus. mo. co. q̃ inter. g̃ bredi. qñq; addi pōt ꝓditio Ꝑctū ꝓmēs seu adimēs. vbi gratia. dono vl lego tale fundū si non manumiseris tale seruū. statim enim donatio vl legato tenz vl valet. ⁊ si manumiseris adimitur vtrunq; vt ibidem. l. cū tub hac ꝓditione.

¶ De transactionibus titulus. 7⁹.

Deinde ꝓsiderandũ ē de trãsactionib⁹. Et ꝑ qd ē trãsactio: ⁊ vñ dr. 2° sup. quib⁹ trãsigi pōt. 3° quis ē trãsactōis effect⁹. Circa p⁹ sciēdũ q̃ trãsactio ē de re dubia ⁊ lite incerta nec dũ finita nō gratuita pactio. ff. e. l. i. q̃ autē dr. ⁊ lite incerta: ponit trãsitne. q. d. ⁊ re incerta lite. i. ꝓter litez. q. ꝗdiu lis pendet facit rē dubiã ⁊ incertaz. Lite aūt intelligo pnte ⁊ futurã. q. etiã a nõ ꝓtestatã trãsactio fieri pōt. ff. de ꝓcu. inde. de gãt. §. si qs post. Lite etiã itelligo instãtiã vel finitã. C. e. l. 2. si nõ agēs credat se instãtiã fouere. alioqn 5. ff. de ꝓcu. inde. in fi. ita nõ q̃ distinguat inter insistēte ⁊ resistẽte: vt si actor per calũniã insistat: nulla fit trãsactio. si vo reus p calũniã resistat: tũc actio quo ad eũ valz. C. e. suo ꝓtectu. lz p alia viã: hoc ē p actionē de colo vel replicationē voli ꝓsulat actore: vt ibidē dr. qñ reus volo ichcit actorē ad trãsigēdũ. Nõ gratuita ideo dr. q. trãsactio vllo dato vl' pmisso vel retēto nõ ꝓcedit. e. t. e. sup eo. ⁊. C. eo. trãsactio. Nõ finita ió dr. q. si indicatũ ēt. nec appellari nec retractari sniapsset. nec si dubitaret de ea trãsactio nõ ineret. ff. e. ⁊ post rē. pōt eni ē q̃ reus dicē ꝓdēnat⁹ sit ubi ad decē solidos: ⁊ vez ē q̃ debeo. si tũ vis ē ꝓtēt de qnqs stati dabo. ⁊ tē trãsactio nulla ēt. § etsi indicatũ negaret: pbado nõ ita apta ēt vt negare non posset adhuc idem ēt. C. de post. quidã. dr. aūt trãsactio quasi actōis trãsitus. eo q̃ q̃ trãsigit ab actōe trãsit ⁊ discedit. ⁊ ita dr. pte trãsigere actor. ipropē vo re⁹. C. e. l. 2.

Equit' videre de 2° l. qui trãsigere pnt. Circa quod sciendũ q̃ trãsigere pnt dñs compos mētis bis liberã administratio nē maior. 25. an. minores eni hic sicut alibi vel ꝓseruãt' illesi vel restituũt' in integrũ: si fuerint adulti tutores nõ hites. Item tutores ⁊ curatores ꝛoz ⁊ ꝓsides pūciaz ⁊ plan ecclieaz ⁊ ꝓcuratores hites mãdatũ spãle: vel etiã gñale eũ libera administratōe. Itē dati i rē suã. ff. de ꝓcu. mãdato. Item capitulum trãsigere nõ pōt vacãte sede. ar. e. t. ne se. va c. 2. ⁊. 3. Itē plat⁹ trãsigere nõ pōt i cã ecclie sine ꝓsilio capli. e. t. e. de trãsac. ꝓtingit. sicē nec pōt alienare. io. q. 2. §. hoc ins. Si vo hēat lras de rato a capło suo. f. ꝓtinētes simpli' q̃ qcqd sup tali negocio fecerit tanũ hēbit. trãsigere pōt. vt in. e. 3. in ter. ⁊ in glo. Et qó dr. ibi q̃ si trãsactio fuerit fuata aliquot ãnis: capl'z cã reuocare nõ poterit: ac si i eã nõ ꝓsenserit. hoc ió dicit' q. si trãsactio fiat fm formã iuris pōt rescindi infra qdriēniũ: si ecclia selcã pbauerit. et. de resti in inte. requirit. al' nõ pōt venire ꝗ trãsactionē: etiã statim et quo cõsensit. C. e. q̃nis. Et fm hoc supple marie. q. idē ēt si fuata nõ fuisz. sic exponit gl. ber. Ponit etiã ibi alia expositio quã omitto. Nota etiã q̃ si trãsactio ⁊ ꝓpositio fẽa inter pſonas aliquas p superiorē. f. ordinariũ ꝓfirmet. f. a pncipio ē realis ⁊ pretua. al' est pſonalis. vñ nõ durat nisi q̃diu vivit ille q̃ trãsegit. Ille vñ q̃ trãsegit cã reuocare nõ pōt. et. e. venies. in ter. ⁊ in glo. Cõfirmatio vñ pape trãsactionē q̃ q̃tũ ad pſonas erat pſonalis facit realē: si papa hũ faciat ex certa scia: q̃ etiã facere pōt q̃ illa que nulla ē sit aliq̃. ió q. i. c. fi. qó ē mains Hec ber. Eps vo ⁊ alij iseriores nõ possũt immutare nãm rei. ⁊ nõ si trãsactio ē pſonal' pſonalē ꝓfirmat si realis realē. ita videtur qbusdã. Itē qñ trãsactio vel pactũ ab initio nõ valuit: p pape ꝓfirmationē vigorez sumit. e. t. e. c. 2. in ter. ⁊ glo.

Sequit' videre de 3° f. sup qb⁹ trãsigi pōt. Circa qó sciēdũ q̃ trãsigi potest in oib⁹ ciuilib⁹. C. e. cãs. in criminib⁹ aūt inuenire pōt trãsactio in his q̃ pena irrogãt sanguis. C. e. trãsigere. ⁊. 2. q. 3. § notãdũ quoq̃ ē q̃ sicut in v. i oib⁹. actor tamẽ tũc incidit in turpilianũ. ff. ad turpil. se. cõ. l. ab accusatione. § hoc nihil ad reũ cui ignoscit: si tali mõ redimat sanguinẽ suũ. ff. de bo. eor. q̃ aũ fiiz 2ē. l. i. § tũ fallit in adulterio. vt in. l. hallegata. trãsigere. qó tũ videt' bodie correctũ in anẽ. vt nulli iudicũ. § adulteriũ. vel forte obtinet specialiter in marito. vel veri⁹ nõ trãsigit' ibi de re dubia vel lite incerta § recōciliatur ꝓiuncta. In crib⁹ vo q̃ nõ irrogãt pena sãguinis nõ pōt fieri trãsactio: § fit gratuita pactio vl' remissio. ff. de iure fisci. l. i. fisci. Et idē de adulterio pōt dici. Si aūt re⁹ data p cunia trãsigat cũ actore transacto nulla est: ⁊ reus habetur pro confesso. ff. de pecunia ꝛicato. in omnibus. ⁊ i dicto. § prenotato notandũ. v. in omnib⁹. hoc aūt fallit in crimine falsi. C. e. trãsigere. Secũdũ vñ canones cũ nullũ crim irroget pena sãguis. 23. q. 8. bis a qb⁹. ⁊ et. ne de. vel mo. fiiz. in pn. in nullo q̃ crimine transigitur. Itez in alimentis non trãsigitur nisi cum decreto pretoris: qó nec alter mandare pōt: ingrit vñ ꝓtor de eã de mõ ⁊ de pſonis: si vñ alimẽta sint futura ⁊ debita ex voluntate vltima

vel donatõe mortis causa. vel si aliquod hoꝝ defuerit trãsactio nõ tenebit. In casu tñ nõ regrit prætor.l.cũ alimẽtarius ꝓdictione sua meliorat. C.eo.de alimẽtis. Item ut ꝓtorcrtis ꝓficiscentib⁹ et testamẽto nõ põt transigi nisi infectis ꝑbis testamẽti .ff.e.l.nõ ẽ ferẽdus. ¶ Itẽ trãsigit sup seruili vel adscriptitia ꝓdictione.ff.e.l.fi. Item non transigit in actionib⁹ famosis ꝑcendentib⁹ ex maleficio: vt in actione furti et bonorꝝ raptorꝝ.iniuriarꝝ.secus ẽ i actõib⁹ ꝑcedẽtib⁹ ex ꝓtractu: vt in actione mandati.tutele et ꝓpositi.ff.de his qui no.infa. .l.furti §.pacti.et.l in actionibus. In spũ alib⁹ aut nõ põt transigi.l.vt ꝑ aliquod tẽporale p spũali. qz hoc simoniacũ esset. e.t.eo.ꝓstitut⁹.imo si alig litigent sup brificio nõ pnt trãsigere. sta.l.q vn⁹ expẽsas in lite factas solvat.et alter liti cedat.e.ó pac.cũ pdez.põt tñ in eis amicabilis ꝓpõ fieri.e.sup eo.Secũdũ tñ goff.in sũ.e.ti. et e.e.c.z.et bosti. si tẽporale ꝑ p spũali auctoritate iudicis sine suptoris p bono pacis:expiat vitiũ simonie. e.de prebẽ. nisi eẽnt.tñ bern. videt ibidẽ sentire ꝯtinz dicẽs q si papa nõ tolerassz ꝓsitõez ibi facta:auctoritas iudicis nõ sufficiebat. qz hoc de iure nõ poterant. vñ dicit ibi papa. Nos eã hoc adhibito moderamine tolerantes.et ad tẽpus tñ. vt sequitur ibidez Põt tñ fieri trãsactio in spũalib⁹ vt vertur spũale p spũali.sicut dicim⁹ in pmutatiõe e.de rep p.ad qõnes i tex.et glo.et Innoc. e.e.statuim⁹. Distinguit tñ qdã q dare spũale p spũali cinsdẽ gñis ẽ liciũ. vñ põt fieri trãsactio talis.l.q vnus accipiat decimas in vna parroechia et alter in alia.vel vnus brificiũ vnũ et alius aliud cũ ꝓsensu episcopi.sicut fit in pmutatõe.oare vo spirituale p spũali alterius generis ẽ illicitũ: vt brificiũ p iure patronat⁹.et dicit qdaz q hoc ber.innit.c.sup eo.in suis exemplis. Itẽ trãsigi nõ põt super iniuria illata sine iudicis auctoritate.ff. qui.no.infa.l.furti. Itẽ nec in iure patronat⁹ cũ sit spũale.e.e.ꝑterea.i. Itẽ nec in iure subiectõis spũal. e.e.ꝑterea.z.gratis tñ remitti põt.e.de pnil.cũ olim. Epus vtro põt in remissiõe restituere censũ sibi in recognitionez dñi solnẽdũ. e.de censib⁹.ois aia. vel ad percepte libertatis in dicũ.e.de pnil.recipimus. venit aut in generale remissionẽ remissio oinz tẽporaliũ.nõ aut visitatio nec procuratio.e.de cona.pastoralis.nec ca thedraticũ.vt ibidẽ. vñ nec iurisdictio.l6. q.z.visis.in fi. nec renuntia.C.de bo.iud. vlti.Sed et fm xb.e.eo. prætrea quanto loco.et bosti.nõ tenet facta trãsactio etiã i subiectione tẽporali que ẽ inter dñz et fnũ nisi sit dubiũ vtrũ sit funs ille de quo ꝓtt C.e.inter positas.bozãdus tñ ẽ oñs fuare pactũ. C.de liberali cã.cũ affirmes.in ter. et glo. ¶ Quid si sup ecclesia agat⁹ nũqd trãsigi poterit. Rñdeo q nõ.e.e.ꝓstitut⁹ quod intelligit qñ agit de ecclia tanẽ de titulo sine brificio ecclesiastico.e.e.sup eo. Si tñ duo epi vel duo monasteria agãt ó ecclia ꝓtendẽtes de ꝓprietate eius vel de ꝓprietate alicuius predũ.vt.i6.q.3. inter memoratos.tunc transactio locũ hz sicut et pmutatio.dũ tñ nõ ꝑ tẽporale p spũali e.de re.pmu.ad qõnes.puta q vn⁹ hat vnã ecclia et alter aliã. vel vnus habeat aliqua spũalia in vna ecclia et alter i alia. Hec goff.et ber.in.c.sup eo. et idẽ ino. e.e.c.statuim⁹. Nota insup q qdã sũt i qb⁹ nec ꝓsitio nec dispẽsatio nec transactio locũ habz: vt q vir diuitat vxorẽ et aliã subducat.q monachus eqis monachus ꝓprũ habeat. q subiect⁹ suptori in licitis et honestis nõ obediat.et in sibi⁹.e.e.c.fi.

Sequit videre de 4.ꝑ.de trãsactõis effectu. Circa qõ sciẽdũ q trãsactiõis effect⁹ ẽ vt oẽ mstrm panis ad eãm sup qua ẽ trãsactũ. et qcqd aliud ẽ qõ opẽ partib⁹ ferre põt sit oio cassũ et sola trãsactio robur obtineat ꝓpetuũ.e.de. .c.i.hoc ẽ rep fm glo. nisi volo talis trãsactio sit extorta.qz tũc nõ valeret. C.e.sub ꝑtem.ille tñ qui tolli adhibuit cã renocare nõ põt.vñ lz postea instrã reperiant⁹ tñ lis restaurabit⁹. C.de trãsact.l.z.et e.de sen.et re.in.c.inter monasteriũ.t.c.fi. Hec ber. ¶ Itẽ trãsactio pena vallata maneat i firmitate sua etiã soluta pna.ff.de trãsac.q fidẽ. Itẽ trãsactio tenet etiã si trãsigẽs ꝓtestat⁹ vltra dimidiũ iusti pcij. qz magnum ꝓmodũ ẽ a lite recedere.ff.ad trebel.luci⁹. .§.fi.et e.de em.et ven.cũ cã. vbi plura ó hoc in glo.si tñ trãsactio inita fuerit ex falso instro:lz interuenerit iuramẽtũ rectari oz quãtũ ad illud qõ fuerit ꝓpositũ ex instrõto falso:alijs manẽnt⁹ firmus.C.e. .l.penul. Itẽ ex eo dat⁹ exceptio in oi eo de quo fuerit actũ et trãsactũ. vñ si fuerit gñalis petitio et gñalis trãsactio in oib⁹ obstabit exceptio.C.e.sub prætextu.nisi res occultauerit volo spẽz de qua receptus ẽ actor.

ff.de pac.tres fratres.Si vero sit generalis primo ⁊ de spē facta transactio: nū in illa specie nocet exceptio. Et idē ē si sit spālis primo ⁊ gēralis quantū ad ēba trāsactio ff.e. eū aequiana.⁊.l.qui cū tutorib⁹.§.fi. Et idem est multo fortius si vtraq; spālis fuerit.ff.de pac.si vnus §. pacta. Si vero primo sit indefinita: sic quecūq; trāsactio sequat nō obstat nisi in spēbus in iudicio deductis.C.e.si ex falsis. Et hic est effect⁹ transactōis ex parte rei. Et pte vero actoris nō dat⁹ actio de transactione vt illud ratum vel fiat quod conuenit dari vel fieri vt recederet a lite.q; redire pōt ad veterē actionē.Et si opponat⁹ exceptio ex transactione replicabit actor q fides non debet ei seruari qui vult pra pacta versari.C. e.sine apud acta.⁊ c.ē.de iureiu. pueniit.z. Si aūt actori nō superest actio vetus dat⁹ ei condictio ob cām pra rei: vt se reponat ad primā obligationē.ff.de pdi.cā data.si quis.Vl datur actori actio pscriptis vbis ad interesse.q; est practus co vt ds.vt ē remittere sit dare.ff.de pscrip.v. ob eā cāz. de volo aūt n ō agit actor. q; ad trāsigēdū volus nō fuit.l5 ex postfacto reus volo q/dem nō seruauerit.ff.de volo.l.z.§.si quis Si autem actor ad trāsigendū volo inducus fuisset de volo ager.C.e.l. actione.

¶ De emptione ⁊ venditione titulus.8°.

Postea psiderandū ē de practibus in speciali. Et primo de emptione ⁊ venditione. Circa q̄ videndū primo de arris que solet dari vt in pluribus ante vēditionē. 2° qd est venditio ⁊ emptio. 3° de venditionis diuisione. 4° de quo quelibet venditio pficiatur. 5° ad quē spectat periculū rei vendite. 6° ad quid teneatur venditor emptori. ⁊ de actione vnius ꝗ alīū vt faciat quod debet. 7° de impedimēto prestito practui p errorē dolū vel deceptionē. 8° quid iuris de ponderib⁹ vel mēsuris falsis. 9° de casib⁹ in quib⁹ cogit⁹ qs vēdere rē suā. Decimo de negociatōib⁹ sine mercatōib⁹ q̄ psistūt in vēdendo vel emendo. Undecimo de q̄busdā casib⁹ dubitabilib⁹ circa materiam istā. Duodecimo de monopolijs. Circa primū vtendū est qd sit datio arraz: ⁊ qd operetur: ⁊ que sit pena arraz. Circa p^m iciendū q̄ datio arraz ē argumentum emptionis ⁊ vēdītōis practc. vñ dū pōt emptio ⁊ vēditio pratbi sine arra ⁊ p eaz fit euidentius inter ementē ⁊ vendentē de precio pmisso ff.de pratben.emp.q̄ sepe in pn.Si etā interuenerit arra nihilominus pōt vterq; recedere ab emptione vel vēditione.l5 penitēs penā arraz incurrat nisi illud q̄ ē datū loco precij vel partis pcij interueniat. vt q; dicat emptor. eo ē noie arre ⁊ p parte solutionis pcij.tūc.n. altero eoz inuito nō recedet⁹ a contractu venditionis q; eū pcīū vel pars precij sit soluta res desinit ē integra q̄ nō fieret si noie tūn arre datū ēt. hoc pbat⁹.C.qui li. ab emp.recedi l z.arra etiā nō pcta ⁊ pignora dicunt⁹. Operat⁹ autē datio arraz vt partes practum pficiant metu pene arre. Arre aūt pena est vt.l.ca interuenīte si p emptorē ipm dantē steterit quominū ipse a tur perdit quod dedit.Si vō stetcrit p vē ditorē arram recipiētē restituere cogit⁹ duplū.i. illud q̄ recepit ⁊ tantū de suo: sine venditio sit celebrata in scriptis sine sine scriptis.vt insti.de emp.⁊ ven §.i bis aūt. ⁊ nihilominū fm bulg.⁊ Jo. agetur ad interesse.ꝗ fm mar.⁊ accur. satis ē q̄ amittant⁹ arre.fm vero bosti.si arra det⁹ p arra ⁊ p solutione vera est sentētia pma.si aūt nūn p arra vera est secūda. Sz nūquid idē est de pignorib⁹ datis.l.q̄ is p quē steterit pdat pignus. R^o q̄ sic. q; arre vt dicti ē pignora sunt. ⁊ similī p dationē pignoris res nō desinit esse integra. Et hoc intelligo si illud quod ē datū sit pign⁹ simpliciter ⁊ inestimatū. si vō estimatū sit ⁊ adiectū q̄ cedat pro arra ⁊ solutione: tūc res desinit ē integra sicut dictū ē de arra ar.C.de rescin. ven.precij.

Sequitur videre de 2° l.quid ē venditio ⁊ emptio. Circa q̄ sciendū q̄ vendito ē alicui⁹ rei p certo pcio datio.Et emptio ē alicui⁹ rei p certo pcio acceptio. Et sic colligit q̄ in hoc ꝗctu debent ē duo.l.res ⁊ pcīū. R res quidē ex parte vendētis. ⁊ pplectit hoc nomē rei tā corporalia.l.que de sui natura psit tāgi vt fundus vestis ⁊ similia. q̄s incorporalia vt iura ⁊ actiones.tā pstita vt que iā sunt in rerū natura.q̄s futura vt que nō sunt ⁊ futura sperantur. vt futuri fructus: ancille ⁊ iumenti partus.tam demonstratiua ad oculū vt que subiacent sensui visus ⁊ tactus.q̄s demōstratiua ad intellectū vt que percipiunt solo intellectu.vt ē dimidia vel tertia pars sumendo p indiuiso.Et sic res

omnes vendi possunt dūmodo sint rales q̃ fundi bis ꝓtrahi possit. sunt enim alique res sup quib⁹ ꝓtrahi nō pōt vt habitū est ⁊ de contractib⁹ inutilib⁹ rōe rei. Et pre vo emptionis debet interuenire pretiū verū ⁊ certū ⁊ consistens in pecunia numerata verū dico. i. vero aio debet solui. nō simulatū. qz si pretiū apponat imaginarie vel p simulationē nulla ē venditio. debet etiam pretiū ee certū quātitate. s. certā ꝓmens quātitatē. vt. io. vel. 12. solidō. vt insti. e. § pretiū aūt. Et debet ee quantitas illa pecunie numerabilis. qz pretiū in sola pecunia ꝓsistit. aliter nō eēt venditio sed permutatio vel alius ꝓtractus innominatus. vt insti. e. § pretiū

Ad hoc nō q̃ pretiū nō debet nec pōt cōferri in arbitriū alicuius ꝓtrahentis. vt dicat. vendo tibi quanti volueris vel quāti volueris. qz nulla eēt venditio vt. C. de cōtraben. emp. in vendentis. tū si pretiū vel etiā rei que emitur vel augmentū vel diminutio in alter⁹ psone tertie arbitriū ꝓferat. tunc si ille tertius nominatus fuerit ⁊ pretiū arbitrat. tenet vēditio. si tū ille imque arbitrat. ad arbitriū boni viri. i. iudicis recurrat. ff. de v. ob. ꝓtinus. §. cū ita. ⁊ habet hoc locū in ꝓtractibus bone fidei ⁊ in ꝓtractibus stricti iuris. nt. ff. de operis li. si liber⁹. Si vō nihil arbitret nō tenet venditio: nec ad alterius arbitriū recurritur. vt. C. de ꝓtraben. emp. l. vlt.

Sequitur videre de tertio. s. de vinculione venditionis. Circa q̃ sciendū q̃ venditionū quedā dicunt fieri in scriptis. quedā sine scriptis. Dicit aūt venditio ⁊ quilibet alius ꝓtractus fieri in scriptis quando in ꝓtractu vel ante partes conueniunt vt inde scriptura fiat. Sine scriptis vero dicitur quando non agitur inter partes vt inde fiat scriptura. etsi etiā postea fiat ad cautelā: tū eo quo si fuit actū hoc ab initio dicit fieri sine scripto ⁊ multo magis postea si fiat nulla scriptura sicut in venditōib⁹ rez existētiū in numero pondere ⁊ mensura. In vēditōe eni talui nō solet fieri instrumēta.

Sequitur videre de quarto. s. quōcunque venditio perficiatur. Circa quod sciendū q̃ venditio illa que fit sine scriptis solo ꝓsensu pūtū de pcio ⁊ de re pficit. ex hoc eni cogit⁹ ⁊ vēditor rē tradere vel interesse pstare. vt. ff. de. ac. em. l. i. ⁊ emptor pretiū solvere. nt ibidē. l. iuliānus § offerri. venditio vero que fit i scriptis requirit ⁊ cōsensū ⁊ totale ipsius scripture cōplementū. quod tūc cē facū intelligo qū solēnis stipulatio ē sup illo ꝓtractu celebrata. ⁊ testib⁹ adhibitis factū ē mandatū a notario q̃ vtraq̃ parte pte scribat. vt. C. de fi. instru. cōtractus. ⁊ anteq̃ ista sint facta quelibet pars recedere pōt a ꝓtractu: ⁊ neuter agere pōt vt ibidem. Si tū venditor anteq̃ predicta sint completa rē tradat: bū transfert dōnū. § ⁊ agē pōt ad rē recuperādā nisi pūtū solvat. C. de rez pmu. reb⁹.

Sequitur videre de quinto. s. ad quē spectet periculū rei vendite. Circa quod sciēdū q̃ si vēditio fiat pure sine scriptis de re certe spēi que degustatione nō exigit: omne periculū rei empte spectat ad emptorē etiā si res nō sit emptori tradita. insti. e. §. cū aūt. preter casus publicationis: nisi pactū culpa vel mora interueniat. pure ideo dicit. qz si venditio esset conditionalis ante conditionis eventū periculū imminet ad venditorē: § exteriorātio ad emptorem. vt. ff. de pericu. ⁊ com. rei ven. l. illud. ideo aūt dicit sine scriptis qz si fiat in scriptis periculū spectat ad vēditorē anteq̃ scriptura pficiatur. vt. C. de fide instru. cōtractus. Ideo vero certe dicitur. qz si sub alternatione fiat emptio diuersarū rerū periculū primo pertinet ad vēditorē vt si tibi vēdā sticbū vel ticiū: periculū primi pertinet ad venditorē: periculū secūdi ad emptorē. vū si sticbus obijt vabit ticius. vt. ff. e. si in emptiōe. §. si emptio. Ideo aūt dicit spēi. qz si fiat vēditio in gne periculū pertinet ad emptorē. vt cū vēdo hominē ⁊ nō dico quē. qz quod debet in gne nō potest pire. C. si certū pe incēdū. Quid si vēdam incertū de certis. vt vnū de seruis meis vel quinq̃ corbes de hoc collio: ⁊ oēs pereant. Ridet bosti. q̃ emptor repetet p̃ciū. si vēdit. qz sine cā ē apud me: ⁊ si non vēdit habet exceptionē. ⁊ sic non pertinet ad cū periculū. Ideo aūt dicit. que degustatione nō exigit. qz si sit res q̃ degustationē desideret. vt vinū zinziber ⁊ hi⁹: ⁊ vēdat̄ spe post degustationē nō aū perit ⁊ deteriorat̄ emptori. Si vō vēdatur in gne: tunc sunt duo necessaria vt pereat ⁊ deteriorē emptori. s. degustatio ⁊ ꝓmensuratio siue pōderatio. ⁊ hoc fm Io. bul. ⁊ plac. § 230 dixit q̃ de vino ē spāle: vt stati facta vēditione in spē etiā aū degustationē pereat ⁊ deteriorē emptori. ff. e. q̃ sepe. §. in his. Ite

periculum publicū pertinet ad vēditorē. vt.ff.loca.⁊ ꝓdnc.si fundus. Ite si sit icertū pactū ꝙ periculū respiciat venditorē: si perire emptori siue ex casu fortuito dictū est spāliter ſz dol.siue generaliter ſz mar. Idē est si vēditor fuerit in culpa vel volo ꝙ res pereat vel deteriorēt. Idē etiā est si vēditor fuerit in mora.qz periculū spectat ad morosū etiā si res erat pitura penes alium fm Jo.⁊ azo.ſ mar.dicit ꝓtrariū.vltima vo mora semp nocet illi qui facit eā ff.de peri.⁊ com.rei.ven.illud.hec insti. e. .§.ei aūt.in glo.Et bosti.addit ꝙ si calliditas interueniat ex parte vēditoris.ſ.qz bonitatem duraturam affirmauit.vel eā scuit nō duraturam ⁊ tacuit.imputatur ei.ff.de peri.⁊ com.rei ven. si qs vina.

¶ Ite sicut periculū ptinet ad emptorē ita ⁊ ꝓmodū.ff.de reg.iu.fm natur.i.⁊ tō qd p alluionē accrescit ⁊ fruct⁹ ⁊ partus rei vēdite spectat ad emptorē.C.de ac.emp.⁊ ven.l.fructus post.⁊.l. penul. Ite ⁊ actiones ei sunt credēde.ff. de ac.emp. ⁊ ven.l. iulianus §.si fructib⁹. Quid si res vēdita apud nēditorē sit furto sublata. Ꝓ⁹ aut inter eos ꝓuenit de custodia.⁊ tūc damnū erit ipsi⁹ venditoris.aut nō cōuenit. ⁊ tūc sufficere debet ꝙ vēditor talē custodiā adhibuerit qualē bonus paterfamilias adhibet reb⁹ suis.quod si fecerit in nullo tenetur.ff.e.ꝙ sepe §.si res.

Sequitur videre de sexto.ſ.ad qd tenetur vēditor emptori ⁊ econuerso.Circa quod sciendū ꝙ venditor tenet rē tradere ita ꝙ emptor hēat vacuā possessionē: hoc ē ita ꝙ emptor sit potior in possessione ita ꝙ ab ea nō possit aduocari.nā si quis eā aduocauerit punde ē ac si tradita nō fuisset.vt.ff.de ac.emp. ⁊ ven.l.i §.i. hec aūt traditio facit ēptorē dōm si vēditor erat dōs. si vo nō erat dominus obligat noie euictōis: dōmō ꝑcui sit solutū vel eodē noie satisfactū. vt ibidē .ff.de ac.emp.⁊ ven.l.ex ēpto.§.i.Si vo vēditor nolit rē tradere tenetur ad interesse. vt ibidē.l.i. Sed nūquid manu militari ab invito vēditore res vēdita poterit extorqueri. Ꝓ⁹ hoc vsū ē ofio mar.ꝙ sic per legē.ff.de rei ven.l.qui restituere. Sed fm gof.ar. ꝓtra per legē.C.de ac. emp. ⁊ ven. emptor. Ꝓ⁹. Debet eni prius ꝑcui offerre ēs vēditor rē tradere.quinimo in vēditōe nō trāsfertur dōmum etiā re tradita nisi ꝑ cui sit solutū vel al satisfactū.secus est de p mutatōe ⁊ alīs ꝓtractibus.hoc dico nisi venditor fuerit securus fidē emptoris.insti.de rer. diui.§.p traditōes.⁊ §.vendite Si vo ꝙ enter fidē habeat de altero ꝑcui ⁊ res depōnat apud sequestru.ff. de solu.l. si solutarus.hec ber.c.ē de simo.in tiff. vnde emptor agere si pōt ex ēpto antequ solut vel offerat ꝑcui vēditori.vt in §. vēdite.

¶ Notādū aūt ꝙ si quis mādauit trib⁹ de re sua vēdēda ⁊ vn⁹ eorū emat vēditio nō valet ⁊ reuocari pōt.qz videt mādatū ut alij vendāt.ff.e.nō licet.hec ber.in qōib⁹

¶ Ite si vēdo tibi alternatim rē illā vel illā habeo optionē nō tu nisi sit alter dictū .ff.e.si ita distrahat.hec azo. Ite si vēdo tibi bibliotecā.i.armariū librorū hac ꝓditōe.ſ.si poteris hēre locū in quo eā ponas:⁊ p te stetetit quomin⁹ locū habeas agere possū cōtra te ex vēdito quasi ꝓpleta ꝓditōe.cū p te stet quomin⁹ cōpleatur. .ff.e.l.cum ab eo.⁊.l. labeo scribit.si mihi.

¶ Ite qñ cōtract⁹ fit sic.ſ. vt liceat emptori a cōtractu discedere si emptio displiceat. tūc vsq ad.40.dies ⁊ non vltra emptor discedere pōt nisi excēs sit ꝙ qñcūq velit discedere possit.ff.de edil edic.ꝙ si nolit ⁊ ex re pigno.illo.in glo ¶ Ite si quis prediū emerit cui aqueductus debet ins aq sic ad emptorē ptinet etiā si nō sit dictum sicut ⁊ hēc fluit ꝙ quas aqua ipa ducit. iz sint ex edes.⁊ hoc ē rōne accessionis. .ff.e.si aqueductus ¶ Ite si quis ꝑdta vēdiderit hac ꝓditōe.ſ.vt emptor satisfaciat reipublice:si emptor nō satisfecerit nō tōo ꝓtract⁹ cassat.sed venditor agere pōt ad interesse vt fiat quod cōuenit.C.de rescin. ven.ea cōditōe Ite si vinū quod ē in collio sit vēditū hoc videt actū.ſ.vt expediat colliū cōpētē tpe ꝓpter nouā vindemiā. vnde vēditor illi⁹ nō adi habebit colliū ex pedītū ēs emptor eu acuet ipm: nisi vindemia supueniat:vl nisi vēditor sit vini mercator qui cōsuetus emere ⁊ reuēdere vinū .ff.de peri.⁊ cōmo.rei ven.l.i §.vlt b gof. Uti si emptor nolit accipe pōt vēditor mēsurare ⁊ effundere coram testib⁹: si vasa sint necessaria sibi fm bosti.¶ Ite si res sit vēdita duob⁹ potior est secūdus si primo sibi tradat.⁊ idē ē de donatōe.C.de rei ven.q̄ tiens.nisi prius emptor emisset noie eccle sie.hoc eni ē spāle ꝙ dōmum acquirit sine traditōe.ar.ex de cōsue.ex lris.⁊ expresse .C.de sac.san.ec.ut inter diuinū publicūq Et etiā si secūdus emerit noie eccle ꝑferē

pmno.ff.de procu.in cause. ¶ venditor tenet crimine stellionat⁹. vt p3 ad.l.cornel. de falsis.l.i.¶.ff.de cri.stel.l.3. ¶ Item 15 res sit empta mea pecunia: nō ideo fit mea nisi ematur noīe meo. C. de rei ven.si ex ea. ¶ Aliut aūt hoc in re empta de pecunia ecclesie.ar.ex.de pecu.de.c.2.¶.c.penul. vl ō pecunia mūtis vel pupilli vel minoris vl data coniugi. C. de rei ven.si vt ꝓpons.¶ C. arbi.tu.l.3.¶.ff.de iona.inter virum ¶ vxo.l.vxor marito. vl de pecunia vsuraria cū de vsu. cū m.in § fi.fm quosdā. de quo dic vt infra ti.de vsu.ar. de pnus vsurario rū. ¶ Insuper nota q̄ de re vendita emcta agit emptor de eniectōe. hoc tū fallit i minus cassibus. s.si emptor sup re vendita impetitus nō nūciat venditori vel fideiussori si venditor sit absens vel si emptor cōmaciter abfuit tpe sentēcie: vel si ꝓter inimiciā suā ꝓtra eū lata fuit sentēcia. ex.e.c. vl. vel si non tēpestive denūciet ¶ iam ꝓpe sentēcia. vt ff. de enic. si re quā. § . vltī. nisi sit i ꝓtractu remissa necessitas nūciandi. vt. ff. de enic.l.vltī. ¶ Sūt etiā ¶ alij casus i quibus ēptor nō agit de eniectione. s. si cōpromisit ¶ sentēcia ꝓtraria reportauit. vt. ff. de enic. si dictū. § . si in arbitrū ꝓpromisero. Item si sua culpa possessionē amisit vt ibidē. l. si re quā. § . fi duple. Itē si habuerit rē ꝓ de relicta vt ibidē. l. si secuti ē. Itē si ancillā emptā pstituat. vt ibidē. l. si mancipiū. Itē si emptor vsuceperit rē emptā. vt ibidē. rē alienā. ¶ Itē si venditore absente emptor ꝓdēnat⁹ nō appellauit. vt ibidē. l. berēni⁹. ¶ Itē si rē alienā scienter emit: nisi de eniectione spāliter sibi pspexerit. C. de eniecti. si fundū. vel nisi aliquod casuale coniungat C. cōia de l. l. fi. ¶ ex. de re. eccle. nō alie. ad aūdiēnā. ¶ Itē si vēditor volūtate emptoris in loco vēdito sepult⁹ fuerit. ff. de enic. si ꝓ impēndētiā. § . si quis locū. ¶ Itē si emptor vsucepe potuit ¶ nō vsuceptit. vt in. l. palle. si dictū. § si cū posset. ¶ ex. e.c. fi. in glosa. vbi plura habent de hac materia.

Itē venditor tenet emptori re vēdita emcta in simplū tūt ¶ ad interesse ¶ in rebus pciosis eiusmodi sunt indumenta ornamenta pciosiora. vel ē hoc relinquendum arbitrio iudicis. s. que sint res pciose. ¶ tūc cogit in duplū pmittere: aliter ꝓdēnabit in duplū. sic intellige. ff. de enic. ¶ duple sti. l. 2. ¶. l. emptori. ¶ intelligit duplū pactij conuenti. ff. e. l. cū fundus stipulatio tamē pōt fieri ex cōuentiōe in quātūcūq̄ nolūt partes. C. de enic. l. si tibi liberā.

Sequitur videre de septimo. s. de imperdimēto pstito ꝓtractu p errorē voluī vel deceptionē. Circa q̄ sciendū q̄ vēdito nō tenet si errat pmo i pcio vt si putē vendere tibi. p. 10. sol. ¶ tu putes emere. p quinq̄. secus ē si cōuerso. ff. loca si ecē. Secūdo in cōtractu. vt si putē vendere ¶ tu putes conari. ff. de re. cre. ¶ si cer pt. l. eius qui. Tertio in corpore: vt si putē vendere vnū fundū: ¶ tu putes emere nō illū § aliū. ff. e. in venditionib⁹. § si vendā tibi petrū cocum cū nō sit: ¶ is qui ē vocatur hugo. si noia seruoꝝ sint nota. tūc is de bet qui ē noiat⁹ si vo sint ignota: tunc is videt vendit⁹ cui artificiū ē adtectū. ff. de reb⁹ dubijs. qui habebat. Quarto in mā vt si vēdat auricalcū ꝓ auro. ff. e. in venditionib⁹. Pignus nō tenet si qs obligat es ꝓ auro. ff. de pigno. ¶ hypo. l. i. Quinto in substātialī qualitate. vt si vendat acetū pro vino q̄ ab initio fuit acetū. secus cū si ab initio fuit vinū ¶ postea coacūt. ut ibi dē. Si etiā in parte errat in qualitate substantiali nō tenet ꝓ parte in qua errat. ff. . c. l. qd tū. Tamē error aut qualitas accidentalis nō vitiat ꝓtractū. vt si quis emit agrū sterilē quē credit esse vberē. 29. q. i. ¶. bis ita videt. Hoc est verū p3 Io. an. nisi in trib⁹ casib⁹. vnus ē si accept⁹ ē vltra dimidiū iusti pcij. Secūdus ē si ager pstitras herbas haberet. C. de edilitijs actōib⁹ . l. penul. ¶ tertius si colus cām cōtractui dedisset. ff. de colo. l. de gātur. Sexto in serm vt cū puto vendere puellā ¶ tu putes emere puerū. ¶ si putes emere virginē ¶ est corrupta emptio tenet. ff. e. alioquin. § q̄ si ego. ¶ vēditor scīēs ē corruptā tenetur accione ex empto ad resolūdēdū cōtractū. . ff. de ac. em. ¶ ven. ex empto. § . si quis virginē. Septimo in ēntia vt si qs vēdat vomū que ē cōbusta. ¶ vterq̄ ignorat ⁊. si enim res vēdita credat extare cū nō extet nulla ē emptio. ff. e. vomū. Sed si vēdatur vomus ꝓ maiori parte combusta: tūc aut vterq̄. s. emptor ¶ venditor ignat vomū ē cōbustā. ¶ sic nō tenet. ¶ tenet emptor vēditori ad interesse. Aut solus emptor scīit. ¶ tūc vēditio tenet ¶ tenet solvere pciū totū. Aut vterq̄ scīnt eā ē cōbustā aut totā aut ꝓ maiori parte. ¶ tunc nihil ē actū ¶ volus volo cōpensat. ff. e. vomū. Et q̄ dicitur nihil actū ē intelligitur quantū ad partē cōbustā. hoc accursi⁹ ¶

bosti. ¶ Octauo in pfona. vnde si quis ē pactus se ēdituū agrū petro: ⁊ postea venit ticius dicēs se eē petrū ⁊ emat agrū ab eo. ille nō dicatur vendidisse agrū ticio ⁊ petro. 29. q. 1. §. bis ita ñdef. ¶ Ites cōtractuū quidā sunt ꝓtractus stricti iuris. vt mutuū ⁊ stipulatio. quidam bone fidei. In primis si volus ꝛcē cūm contractui vl incidat in cōtractū tenet ꝓtractus. § actio ex eo eliditur p exceptionē. ff. de vbo. ob. l. si quis cū alter §. 1. In cōtractib⁹ autē secundis ſ bone fidei aut volus intercēt aut nō. si sic aut ergo dat causā cōtractu: aut incidit in contractum. si primo modo aut volus est adhibitus p contrahentes. aut per mediatorē. si per contrahentes sic non tenet contractus. vt si volo te induci ad vendendā rem quam alter non vendidisses. verbi grata. tu volens emere ꝛcē rerales meas quēris a me si volo vendē eas. ⁊ respondeo q̄ nō. ⁊ tu dices. si scires illud quod scio. ſ. aliam cōpilationē eē vē turam libenter venderes. ⁊ ideo vendo ti bi non tenet contractus. Si vero volus sit adhibitus per mediatorem: sic tenet cō tractus. § datur actio ex volo cōtra mediatorem. in subsidium tamen etiam emptor tenetur fm bosti. ff. de volo. l. elegāter §. i. petitur autē salariū quod ei debetur dari iure licito. ff. de profenet. l. 1. Si autē volus incidit in contractum. puta venditur⁹ erā sed propter volum tuum vendidi pro minori: tenet contractus sed agitur ad residuum cōplementū. ff. de ac. em. iulian⁹. §. si venditor. Si autē non intervenit volus aut ergo cōtrahens est receptus in re ipa sine alterius volo. aut non. si non tenet cō tractus. Si sic. aut est receptus in materia rei. ⁊ sic non tenet. vt si vēdatur aurum p auricalco. Aut in quantitate rei. sic agitur ad supplementū etiā si receptus sit circa dimidiū rei: nisi fuisset repositus terminus mensurandi rem illam: ⁊ ille qui accepisset de quantitate non renunciasset. vt si vendidi tibi quatuor modios vinet ⁊ dici q̄ infra decem dies mensurares ⁊ mihi de qs tate renūciares. si mihi nō renūciaueris ⁊ minus habueris damnū erit tuum. ff. c. qm fundū. Et si mensure denūciatio fraudulenter fuit dilata tenetur actione ex volo hec ber. cē. c. cū dilecti. Aut in precio. ⁊ tunc fm bosti. si in precio sit receptus si ex proposito contrahentis. siquidem vlt dimidium iusti precij agit receptus vt cōtractus rescidatur. vel iusti preciū supple atur data optiōe recipiendi. C. de rescin. ven. l. 2. Sed ad hoc tamen ber. dicat q̄ de cito est emptoris quando minus dimidio iusti preciū emitur. cē. c. cum dilecti. ⁊. c. cū cām. ergo a contrario si vltra dimidiū iusti preciū vt sit emptor receptus. sic habit electio venditori. sic intelligit a30. Emē autem fm a30. res minus dimidio iusti p̄ cij si res valet decem sol. ⁊ venditur p qn qs minus vno denario. ⁊ sic accipitur ven ditor. si aūt valet decē ⁊ ematur pro. 15. ⁊ vno denario receptio est vltra dimidium iusti preciij. ⁊ sic accipitur emptor. Alij dicunt q̄ tunc est receptio vltra dimidiū iusti preciij quando res valens decem emit pro. 21. § prima sententia verior est fm bosti. ⁊ ber. Si vero receptio non excedat ul tra dimidiū iusti preciij: ⁊ vter q̄ contrahē tium est maior ⁊ punatus: toleratur fz leges. q̄ licet contrahētib⁹ se invicē accipe naturaliter. i. bona fiō. ſ. q̄ vēditor eredat vendere iusto precio. idem si alter sciat: dūmō nihil dicat q̄ alter moueat ad emē dū fz accur. ar. optimū. ff. de volo malo. q̄ venditor. Minor vero ⁊ ecclesia restituerent si graviter lederentur. ⁊ similiter res publica. Hec bosti. Quandoq̄ tamen con tractus non tenet ⁊ tamen ex eo agitur ut si quis colludente meo ꝓcuratore emerit ab eo passū ageē ex empto. vel vt emptio maneat in totū: vel vt restituatur in totū. ⁊ simili si quis minorē. 25. annis circūuenerit minori datur actio ex empto vt emptio in totū remaneat vel in totū restituatur. ff. de ac. em. iulianus §. si qs. hec ber. cē. c. cū dilecti. Nota tū fm xp̄. q̄ si quis sciēter emerit rē vltra dimidiū iusti preciij nō succurrit ei li. 6. de re. iur. scienti nō inter mitur volus ar. contra. q̄ ius nō subligat si scienti vel ignoranti. Nota etiā q̄ in cō tractu debet attendi tempus venditionis. vnde si silua quē est vendita p. 60. libris valeret tūc decē tpe venditionis. ⁊ postea tēpore ius ꝓtestate cōiter valeret. 30. ven dito renocaret. cē. c. cū dilecti in. glo. ¶ Sed quid si aliquis iuraueit contra ven ditionē nō venire. nūquid audiet si receptus vltra dimidiū iusti preciij velit agere Rūdet ber. cē. c. cū cām. q̄ talis si sit ma ior nō audiet. si vero minor audiet. q̄ p iuramētū nō excludit nisi beneficiū quod habet ex etate ⁊ nō ius cōe. vt iure cōi po test agere vel ad supplendū preciū vel ad

rescindēdū contractū.§ restitutione in integrū p̄stare nō pōt ꝓter iuramētū.si aūt iurasset nō repetere rē ex eo q̄ ēt receptꝰ vltra dimidiū iusti pretij. tunc nulla via audiret.hec ber. Jo.aūt.to.q.z § hoc ius videtur sentire q̄ non licet ꝓtrahentibus se recipe.Iz hec lex cōcedē videat. Pone q̄ res empta minus dimidio iusti pēij p̄ceat apud emptorē.nūquid vēditor agere pōt ad supplementū iusti pēij. Ridet bar.in qōnib⁹.q̄ pōt.q. emptor tenebat vel rez restituere vel iusti pēiū supplere. vñ cū nō possit facere vnū tenet ad alterz. Sz quo iure agit ad supplendū iusti pēiū vel rescindendū cōtractū.dicit qdā q̄ officio iudicis. C.de rescin. ven.l.z.7 fm hoc tñ agere vsq; a quatuor annis.7 vsq; ad illud tps ꝓtest restitutio in integrū. C.de res in int. l.vlti. Alij dicūt q̄ ꝓditione ex.l.z.C.de rescin. ven.7 fm hoc agere vsq; ad.30.an.q. cū oes ꝓditiones sint p̄sonales sunt p̄tne. Inno.vo credit q̄ agit ex ꝓtractu.C. ex vendito.hoc ctiō ex.e.cū causa. in glo. circa finem.

Sequitur videre de octauo.C. de mēsuris 7 ponderib⁹ puna publica auctoritate vel ꝓsuetudine institutis Et qui eas cā lucri mutauerit penteat.30 diebꝰ in pane 7 aqua.ex.e.c.z. 7 ex cōlcri pōt si p̄tiaz agere nolit. z4.q.3.si quis romiptas. Ad plenioz aūt notitiā bujꝰ materie distinguit bosti q̄ si falsis mensuris 7 ponderibꝰ mēsurat:7 nō fuit dictuz quibꝰ mēsuris 7 ponderib⁹ stare: 7 emptor sciens vel ignorās plus iusto recipit 7 dñiuz ē translatū venditor rexrit quod plus iusto ēdit p cōdictionē indebiti.ff. de colo malo.l.arbitrio iudicis § de eo q̄ sciens.Si vo dñiuz nō sit trāslatū est locus rei vēdicationi 7 actioni furti 7 ꝓdictioni furtiue.ff.de furtis.si qs vxori.§.si maior 7 hoc vbi emptor sciēs plus iusto recipit. si vo ignorās plus recipit nō facit furtū: cā colo careat.vñ ule tenet ꝓditione indebiti grā possessionis 7 rei vendite. 7 furte actione ex cōtractu.exēplū bnꝰ ē quādo vēditor dicit. ego trado tibi. 7 tñ apparet q̄ plus iusto tradidisse.z.dñiuz transferre volo.si aūt quātū debuit indistincte tenet venditor actione ex empto ff. de colo malo l.vt s. Et sic p̄z quō vnꝰ agit ꝓtra alium qñ nō ē dicrū q̄ stetur ponderib⁹ illis. Si eni hoc dictū sit 7 vterq; illa sciebat esse falsa:neuter agit.Si vo vterq; ignorabat dicit quidā q̄ receptus agere pōt.7 male .ff.de heredi.vel acc.ven.q̄ si in venditōe Si vero receptꝰ hoc sciebat 7 alter ignorabat nō agit.qz a se recipit.ff de rei.ven. Lis qui sc.Sz si receptus ignorabat 7 alt sciebat:tunc agere pōt. qz sciens p̄dicere debuit q̄ erāt falsa.ff.de heredi.vel acc.vē. hoc aūt. Et sic in hoc casu pōt intelligi q̄ debet agere p̄tiaz.30.dicē. vt dictū est s. Hi aūt qui falsas mēsuras tenēt vocant in legib⁹ dardanarū a quodā dicto dardano.qui maximā dabat operā vt āmonacariorē fieret emendo oēz quā inuenire poterat vt postea solus vendere et sicut velz. 7 tales fm leges p̄nis varys puniūt.alqñ.n.eis negociatio interdicit:alqñ relegant 7 babitiores ad opꝰ publicū dant. § 7 oñs adrianꝰ tenentes eas lege cornelia de falsis dixit teneri.si fuerāt eis vsi. si vo nō sūt mimenti eas habere p̄nt relegari vel aliter extraordinarie puniri.ff.de penis.l. in dardanarios. quō aūt tenant ꝓmodantes falsa pondera:dicetur infra titulo de commodato.

Sequitur videre de nono.C. de casibus in qbꝰ quis cogitur vendere rē suā.Circa qō sciendū q̄ nemo regulariter ab inuito iniuꝰ distrahere vel emere cogit.C.de iniuri. 7.l. vndū. Si qs tñ rē exponat venalē 7 pēiū quo vult vendere sit iniustū:cogi pōt p iudicē vt tempere illud.ex.e.c.i.7.ff.de offi. pfec.vr. Li.§. cura carnis. Nota tñ q̄ quis cogit vēdere rē suā in plurib⁹ casib⁹. primo qñ qs bēt seruū cōez cū alijs.tunc.n.pōt manumittere seruū alijs socijs inuitis. ita tñ q̄ de seruī pēiū.7 ita cogunt ei vendere partez quā habet in seruo.C.de cōi seruo.manu. l.i. z° quando qs bz sepulchrū 7 nō habz iter ad ipm.tūc.n.pretor coget vicinū sibi reddere iter in loco opportuno vbi nō patat detrimētū.ff.de reli.si qs sepulchrz. 3° qñ qs bz pdiū cōe cū fratre.si frater vēdidit alteri partē suā:ille pōt agere cōi iudicio ad ipm.tūc.n.pretor ita q̄ estimabit totꝰ fundus:7 dabit ille pecū emptori p̄ sua parte.vel partē suā vēdet. 7 hoc si pecū nō possit ꝓmode diuidi. alꝰ vēdet obtinebit suā partē.C.cōi.di.l.i. 4° qñ qs domū bz ruinosā quā qui pauꝰ ē reficere nō potest 7 ideo vt a dāno vicinorꝰ caueat: cā vēdere alteri qui eā reficiat coget. aut de publico ei solueē.ff.ad se.con. sil.l.lege cornelia.§ i.7.l.i.leges. 5° quando qs bz seruū

prabente ei ancilla alterius dñi qui est in alia prouincia tunc cogit vnus dominus alteri vendere seruū. Io.i.q.i. cos. 6.° qū quis habet rem cōmunē cū alio vendere pōt eā restituendo partē precij illi cū quo habet eam cōmun ē p vita. C. cōi. diui. ad officiū. 7.° quando quis hz plus iuris i re .C. de cona. sancim.°. §. ne alias. vbi dicit q̄ qui hz maiorē sūmā in re conata pōt ꝛ precū offerre alīa ꝛ rē conatā possidere.

Sequitur videre de decimo. s. de negociationib° ꝛ mercatorib° que ꝓsistūt i emēdo ꝛ vendēdo. Circa qd plura q̄runt. s. vtrū sit licitū negociari vel mercari. Ꝓ.° ad maiorē huius. q. euidentiā distinguēdū fm alex. an. 3. t. 2. c. de iudicialibus. circa. 19. actionē. ar. i. e. q̄ ali qd dr illicitū multipliciter. vno mō illi ad qd ē de se malū ex ipa inordinatōe actus vt ē vsura ꝛ fornicatio. ꝛ sic nō est illicita negociatio q̄ie sumpta. ꝛ hz hoc dicit aug. li. qōnm̄ noui ꝛ ve. te. Fornicari hominib° semp nō licet. negociari vo aliqū licet aliqū nō. Alio mō dicitur illicitū qd ē ex aliqua circūstātia malū. puta ex circūstātia cause. persone. modi. temporis. loci. cōmercij. ꝛ oibus his modis negociatio pōt fieri licite ꝛ illicite. Ex circūstātia enī pſone ē illicita negociatio cū clericī negociat vñ aug. in. e. li. Ali ꝗ ecclīasticus quis sit licet ei negociari. facto aūt iā nō licet. l. si retinere velit p̄uilegiū clericale. fit aūt qs ecclīasticus. i. pſona ecclīastica p p̄mā tōsurā. Ex circūstātia cause ē illicita negociatio cū ā layco cū ꝓter cupiditatē. vel alū malū sinē negociat. ꝛ fm hoc Cassiodor° dicit sup illo ps. Nō cognoui lr̄aturā. vbi alia lr̄a dicit negociationē. q̄ negociatores illi exterminant qui p inordinatā ambitionē pecunia polluunt. Ex circūstantia modi ē illicita negociatio q̄ exercet cum mendacijs ꝛ periurijs. ꝛ fm hoc dicit Crisost. sup Math. 21. c. q̄ mercatores p̄ficiat de ecclesia loquit. n. de illo qui cū mēdacijs ꝛ periurijs negociat. vñ statim subdit. mercatores sine mēdacijs ꝛ periurio ecē ñ pōt. i. vir pōt. Ex circūstātia tpis est illicita negociatio. cū fit dieb° festuis ozōni ꝛ vacationi diuine reputatis. Ex circūstātia loci ē illicita. cū fit in loco diuino cultui reputato. vñ dñs Math. 21. eiecit em. ꝛ ven. de templo. quod exponit oilligēter. 16. q. 7. Ex circunstantia ꝓmercij est illicita. cū res cari° venduntur transeūtib° q̄ manēdib°. vñ dicit ꝓcilii alba. Presbyteri plebes suas moneant vt hospitales sint ꝛ nō cari° vēdāt transeūtib° q̄ in mercatu vendere possēt. e. r. de em. ꝛ ven. placuit. Licita aūt negociatio ē cū exercet a pſona ꝓgrua vt layca ꝛ cā necessaria vel pia. vt. s. possit familie sue in necessarijs p̄uidere vel opa misericordie exercere. Et modo debito. s. sine periurio ꝛ mēdacio. Et tpe competēti vt in die nō festo. Et in loco cōcesso ꝛ tali exercitio apto. Et iusta estimatione rei ꝛ ꝓmercū p ut cōiter vendit in illo loco in quo negociari contingit. Et fm hoc dicit canon de epistola Clementis q̄ negocia inundana ꝛ opa secularia sibi iniuicē exhibeant vacantes layci. Sic ergo dicēdū est q̄ negociatio sue mercatio si sit p̄missis circūstātijs vestita ē licita ꝛ etiā a iure naturali approbata. Cū. n. sit vnus princeps omniū vt sacra scriptura ꝛ sancti testant. q̄ etiā nō latuit gēiles vt dicit pbs. 12. met. Un° ergo ē princeps. cōstat q̄ oes boies fm rectū dictamē nature debēt sibi inuicē i suis necessitatib° subuenire in quantū̄ viuunt iub vno p̄ncipe. ille aūt p̄ncepS ē de°. Hūc aūt ita ē q̄ aliquē ptes mūdi abundāt in aliquib° vsuatib° ad vsū humanū in qb° alique terre deficūt. ꝛ ideo rectū iudiciū rōnis naturalis dictat q̄ terra illa q̄ abūdat in vna re humano vsui apta subueniat de illa alij terre que deficit in ipa. s. quia fm phūm. 5. ethi. difficile erat portare rē p re quotiensq̄ boies indigent maxime ꝓter longa spacia terraꝝ. ꝛ pericula viarū ideo inuēta ē cōis mēsura venalū. ꝛ hec ē nūmisma. ¶ Utrū mercationes possint sumi ē iuste ꝛ lucratiue. Ꝓ.° vt dicū ē s. rectū iudiciū rōnis naturalis dictat q̄ terra illa que abūdat re humano vsui apta: de illa subueniat alij terre que deficit in ipa Constat aūt q̄ in terra que abundat in blado minus reputari debet bladum q̄ in terra que deficit in blado. ꝛ similiter dico de vino ꝛ alijs reb° vite necessarijs. cuz g terra que deficit in blado ꝛ abūdat i vino recipit secundū bladi ꝛ ministrat colū vini in illa terra. ꝛ illi terre que deficit i vino ꝛ abūdat in blado fit mercatio fm rectū rōnis iudicii. ꝛ tūc dat vnus quantū recipit alius. ꝛ sic est mercatio iusta. ꝛ tamē est etiā lucratiua. dimidius enim modius bladi valet bic. s. lib. ꝛ in illa terra vbi deficit bladū valet. 8. lib. ꝛ colū vini valet i illa terra. 5. lib. ꝛ bic. 8. lib. si ḡ ego accipio

5.lib.quod ē hic pretiū dimidij modū bladi.⁊ do alicui ⁊ terra illa p tollo vini ⁊ facio illud huc referri ⁊ vendo p octo libris quantū hic valet.remanebūt forte mihi ō lucro ⁊ductis expensis vecture.30. solidi ⁊ sic vendo tollū vini quātū valet in illa terra ⁊ vendo etiā hoc ipm quantum hic valz.feci mercaturā instā ⁊ nihilomin⁹ lucratusā. ¶ Sed forte dicet aliquis ⁊ tūc si possit ēē iusta mercatio qua homo mercatur cū suo vicino in eadem villa. R⁰ ⁊ vnus indiget blado ⁊ supabūdat in vino ⁊ alius econverso.⁊ tunc si vendat mensurā vini ⁊ ⁊ pecunia ide recepta emat mensurā bladi lucratur. q2 pro re supabūdāte ⁊ nō necessaria ipe acquirit rē necessariā sibi.⁊ hoc est lucri lz ille res ex parte sua sint equalentes. Et similr dicendū est ⁊ illo qni ⁊ cit in vino ⁊ supabūdat in blado ⁊ predicto modo faciendo lucratur.⁊ sic vn⁹ vicinus cū alio iuste lucrat⁹ mercādo. Preterea forte ille qui vinū emit ⁊ fert illud ad terrā que in blado ⁊ficat ⁊ lucrabit⁹ vtrq;.ille ⁊ blado quod emit magis ⁊ fuisset lucrat⁹ ⁊ vino quod vēdidit q2 forte ꝓmodi⁹ ire pōt ad terrā ⁊ficiētē i blado ⁊ ad terrā ⁊ficiētē i vino.⁊ forte melius scit vendere bladū ⁊ vinū.alius aūt econverso.⁊ sic vtrq; est lucrat⁹ ꝓpt contractū licitū cū vicino suo. ¶ Possent etiā poni aliqui alij modi mercationū lucrativarū servata equitate iuris naturalis ⁊ quibus dicitur infra tr.⁊ vsura ar.6. Hec ricar. quolz.z.q.z3.c.ar.1. Breuiter aūt fm scotū 4.di .15.q.2.ar.2. circa ꝓmutationē negociativā sunt duo attendēda ad hoc ⁊ sit iustū. Unū est ⁊ talis ꝓmutatio sit vtilis reipublice. puta quia vtile est reipublice habere aliquos conservatores rerū venalū vbi ꝓmpte possint inveniri ab indigentibus eas emere volentibus Utile etiā est reipu.habere aliquos ferentes ad patriā aliquā illa necessaria quib⁹ nō abundat illa patria. Et ex hoc habet ⁊ ille qui talia ꝓservat ⁊ ad patriā aliq̄ in talibus ⁊ficientem apportat actu vtili reipublice servit Secūdū ē ⁊ quilz fuēs reipu.⁊ honesto ⁊ vtili ope ꝓdii suo labori sollicitudini industrie ⁊ periculis correspondēs digne ⁊ iuste pōt accipere. Et ex his patet quō sunt vituperabiles mercatores illi qui res venales nec transferūt nec ꝓservant nec sua industria meliorant nec certificat aliquis alius simplex ⁊ valore rei emende.⁊ modo emunt vt statim vendant.sine oībus cōditionib⁹ istis tales a repu.ēēt ēcterminādi vel eculādi. q2 faciunt quodlibet venale vel vsuale carius emendo ⁊ vilius vendendo ⁊ esse ⁊ debent. Hec scotus ibidē. Si quis aūt forte vellet incolpare negociatores ꝓpter mendacia ⁊ pluria que dicūtur ibi. rndet aug.super illud ps.Mīn nō cognoui lītam.ē.loquēs in psona negociatoris sic. Ego mentior si negociū possem.n.dicere sine mendacio tanto emi.tanto vendā.si placet eme. oēs artifices mentiunt sutores agricole ⁊ alij si ergo ꝓpter mendacia sutorū vel agricolarū nō est in culpa ars sutoria vel agricultura.ergo negociatio culpari nō debet ꝓpter negociatorū mēdacia. Si quis etiā culpare velit negociatores ꝓpter cupiditatē acquirendi. q2 negociatores optāt ꝓs carū vt ānonā quā servauerūt carius vēdere possint.rndet aug.ibidē. hoc nō faciunt boni negociatores sicut nec boni agricole.hec enī sunt peccata hominū nō rerū nec negociatio facit me malū ⁊ iniquitas mea ⁊ mēdaciū meū. ¶ Utrū aliquis possit vendere licite rē plusq̄ valet. vel min⁹ emere ⁊ ⁊ valet. R⁰ ⁊ nō si faciat b fraudē adhibēdo. si vō nō adhibeat fraudem tunc distinguo.q2 ⁊ emptione ⁊ venditione contingit loqui dupliter. vno modo fm se.⁊ fm hoc emptio ⁊ vendito videntur introducta ē ꝓ ꝓmuni vtilitate vtriusq; vū.s.vnus indiget re alterius ⁊ econverso.vt p3 p pbūm.i.poli. quod aūt pro cōi vtilitate est inductū nō debet magis ē in gravamen vnius ⁊ alterius.⁊ ideo debet fm equitatē iustice contractus inter eos intercedere.quantitas aūt rē ⁊ que veniūt in hois vsum mensurat fm pretiū datuz ad quod inventū est nūmisma fm pbūm 5.etbi.⁊ ideo si pretiū quantitatē valoris rei vel econverso res excedat pretiū; tollitur equalitas iusticie.⁊ ideo carius vendere aut vilius emere rē ⁊ valet est fm se iniustum ⁊ illicitum. Alio modo possumus loqui ⁊ emptione ⁊ venditione fm ⁊ per accidens cedit in utilitatem vnius ⁊ detrimentum alterius. vt cum aliquis multum indiget re aliqua.⁊ alius leditur si careat illa.⁊ tunc iustum pretium erit si vendatur non dñ ad rem que vendit⁹ ⁊ etiam ad damnum quod venditor inde patitur.Et sic licet aliquid vendere plus ⁊ valet fm se.licz non vendatur plus ⁊

vaket habenti. si vo aliqs mercē multū ex re alterī quā emit. ille vo qui vendit non damnificet carēdo nō tenet eū stipuēdere q: vtilitas que accrescit nō est ex vēdēte: sē ex emētis ꝓditione. Nullus aūt vēdere tenet qō nō ē suū. l.3.n. vēdere possit o ānū qs inde pariet. ille tū qui ex re alterī acceptā multū mutatur sponte potest vendentī aliquid superogare: quod ad eius pertinet honestatē. Hec Tho. 2^a 2^e. q. 77. ar. i. c. Et Scot^s. 4. di. 15. q. 2. ar. 2. Nota etiā q. 10. .q. 2. hoc ins. dicit glo. q si in venditione offeratur plus q̄ res valeat: etiā recipere nō tenet nisi iusta p̄cui. q: iustus ꝓtract^s nō tenet facere voluī. e. ē. ex conta. per tuas.

¶ Utrū liceat alicui negociando carius aliquid vendere q̄ emit. R^s. negociari est ꝓmutationib^s rer insistere. ꝓmutatio vo rer ē duplex vt dicit phūs. i. poli. vna ē q̄ pertinet ad yconomicos vel politicos habentes curā ēr reb^s necessariis ad vitam domui vel ciuitati vel etiā ꝓuincie. 7 hec ē laudabilis. q: deseruit naturali necessitati. Alia ē que fit ꝓpter lucrū quarēdū. 7 ī vituperabilis. q: quātū ē ex se seruit cupiditati lucri. lucrū tū quod ē talis negociationis finis ordinari pōt ad aliquē finē necessariū vel etiā honestū. 7 sic negociatio licita videret. vt cū quis lucrū moderatū quod negociando quert ordinat ad sue domus sustentationē vel etiā pauperē subuentionē. vel etiā cū quis intendit negociationē ꝓpter publicā vtilitatē. ne. l. n necessaria ad vitā patrie deficiant. 7 lucrū cōstituit nō quasi finē sed quasi laboris stipendū. Si quis etiā aliquid ꝓ se emat: 7 postea ꝓpter aliquā cām illud vendat: licite pōt illud carius vendere. vel qm illud melioranit: aut quia pretiū rei est mutatū sm diuersitatē loci vel tpis: vel ꝓpter periculū cui se exponit 7 laborē quē habz: vt in tūs ferendo rē ex loco ad locū. Sed obijcit q: Crisos. sup Mat. 21. c. dicit. Mercātes rē ꝓparat vt integrā 7 immutatā vendēdo lucret: ille ē mercator qui ex tēplo dei eiecit. ergo rē. Rūdet alex. an. 3. t. 2. c. ex legibus. circa. 19. actionū. ar. 1. c. 2^m. q faciendā est vt in hoc q dicit rē integrā 7 immutatā: 7 in hoc q dicit. vt lucret. Loquit enim ex illo negociatore qui in negociando intēdit lucrū tanq̄ finē vltimū 7 cupit sine labore 7 sollicitudine ex auaricia diuitias cōgregare. vnde predictū verbū nō habz locū in eo qui negociatur ꝓpter ꝓpriā necessitatē vel reipublice vtilitatem: vel ꝓprii pietatē. nec etiā in eo q vendit rē immutatā quantū ad substantiā: mutatā tū quantū ad locū. qm talis rōne laboris 7 periculi licite potest querere mercedē. Nec etiā in eo qui in emendo considerat empte rei periculū in seruando. qm potest exterior tari vel cremari vel furto perdi. talis enim pōt mercedē querere rōne incertitudinis cāsus futuri 7 suspicionis periculi. vnde in emendo non est certus vt integrā 7 immutatā vendendo lucret. Obiicit tertio q: super illud ps. Mīn nō cognoui litā. c. dicit Cassiodorus. q negociatio est ꝓparare vilius 7 distrahere carius. quod xpus reprobauit dū hoc facientes ex templo eiecit. sentēia eius ē ibi Rūdet ad hec Alex. an. vbi s. q intelligit ex his diuitib^s cupidis qui sibi totū fori rer venalū acapiunt: vt postea ad libitū suū carius aliis vēdāt q̄ in foro venderent. 7 hoc faciunt ex frumento 7 aliis rebus humane vite necessariis. tales cū sint ꝛco abhoiabiles. 7 exemplo xpi eēnt ab ecclia eiiciendi. Predictis omnib^s cōsonat Tho. vbi s. Ad hoc nō sm Rsy. q illi qui tēpore messū bladū: al' tpe vindemie vinū emunt vilius vt vendant carius ꝓmittit peccatū 7 turpe lucr̄ 7 hoc intelligitur vt ipse postea vicit ex illis qui faciunt hec nulla pensata necessitate vel vtilitate sed ex sola cupiditate. grauī aūt peccant hoc faciendo clerici q̄ laici. ar. 14. q. 4. quicūq̄ tpe. 7 bñ consonat sup dictis Ymo. 7 Hosti. e. ē. ne cle. vel mo. c. i. Et addit Rsy. neutros. s. nec clericos nec laycos dico teneri ad restitutionē certe p̄sonē: ꝛbz tale lucrū in vsus pauperē erogari. 7 idē sentit Hos. tū. ex vsuris. hoc aūt intelligit Rod. ex philo non ex necessitate.

¶ Sequitur videre ex vndecimo. s. ex qbusdā casib^s dubitabilib^s circa emptionē 7 venditionē. s. vtrū liceat alicui emere ad vtā suā vel hereditate. i. p se 7 heredib^s suis certā quātitatē pecunie ānuatim sibi reddēdā. R^s. quidā dicunt q talis ꝓtractus ē illicitus. quia pecunia ē ad hoc inuenta vt sit medū 7 pretiū 7 mensura in emptione 7 venditione. nō aūt ad hoc vt emat^r 7 vendat^r: 7 ideo ī tali emptione ē vsus pecunie ad illud ad quod nō est instituta. Sed si quis vtatur aliqua re ad illud ad quod non ē instituta: abutitur ea. ergo in tali emptōe ē abusus. 7 sic ex sua forma est contractus illicitus:

sive fiat hereditarie sive ad vitam ꝓcipue
cui talis ꝓtractus nõ videtur posse reduci
nisi ad cõtractũ mutui recipiẽdi nomine
emptionis. In ꝓtractu aũt mutui accipere
vltra sortẽ est vsura vti in euangelio. Mu
tuũ date nihil inde sperãtes. Luce. 6. Que
etiã auctoritas recitat ex ē de vsur. ꝓsoluit
Alii vero dicunt q̃ nõ ē ibi ꝓtractus mu
tui ꝗ emptionis ⁊ vẽditionis. neq; ē ibi cõ
tractus illicitus ex sua forma. quia ibi nõ
emit pecunia ꝗ ius percipiẽdi talẽ quanti
tatẽ pecunie ãnuatim super bonis ipsius
vẽdẽtis. tale aũt ius nõ ē pecunia: ꝗ cum
iure illo quod vẽdi pot transit pecunia q̃
ius patronatus directe non pot emi nec
vẽdi. ⁊ tamẽ transit in fundo ꝑdy vl ville
que emit. licet alia de causa non possit vẽ
di ius patronatus. quia. l. ē ãnexũ spũali.
⁊ alia de causa pecunia vt patet ex ꝑdictis
vti homo pot licite ꝑ cẽtum libras emere
vnũ ꝑdium ⁊ ipm posset dare alicui hereditarie vel ad vitã suã sub tali pacto. l. q̃
ipse ⁊ heredes sui obligarẽtur in ppetũ vl
ad vitã eius ad reddẽdũ ei vl heredibus
eius certã pecunie sũmã ãnuatim mediãte
emptione ⁊ vẽditione ꝑdũ ipsi?. ergo cum
in cõspectu rei nõ differat hoc facere me
diate vel imediate; videt q̃ licite possit qs
emere ius percipiẽdi quotlibet ãno sive he
reditarie sive ad vitã ꝑ certa quantitate
pecunie. cõtractus ergo talis non est illici
tus ex sua forma. Non ē tamẽ cõtractus
talis ita honestus ⁊ ita decens sicut ē con
tractus ꝑdialis. eo q̃ nõ clare videt qd ē
qd emitur in hoc cõtractu sicut in cõtractu
ꝑdiali. quia etiam in fructibus predioꝝ
ipedimẽta multa possunt accidere: ⁊ opor
tet multã sollicitudinẽ ⁊ laborẽ apponere
ideo in cõtractu ꝑdiali pot equalitas cla
rius apparere q̃ in cõtractu in quo emit
ius percipiẽdi quotꝫ ãno sive hereditarie
sive ad vitã certã pecunie sũmã. Pot etiã
ille cõtract? male fieri ex parte emẽtis vel
ex parte vẽdẽtis. puta quando nõ servat
equalitas iuris naturalis inter emẽtem ⁊
vẽdẽtẽ. de quo vide infra ti. de vsu. ar. 5. q.
.6.7.7. Si dicat q̃ intẽtio recipiẽdi vltra
sortẽ facit vsurã. ex ē de vsu. ꝓsoluit. ꝗ in cõ
tract? ꝑdictus emens intẽdit recipe vltra
sortẽ. ergo ibi ē vsura. R? q̃ prima ꝓpo
sitio est vera in contractibus mutui. in sup
dictis autem contractibus non ē mutuꝫ
sed emptio ⁊ venditio. Hec R. quotꝫ. z.
q. 23. ar. 4. ¶ Sed dubitatur super predi
ctis. dictum enim est q̃ quando in empti
one est notabilis excessus precij super res
emptam vel rei empte super pretiũ. ita q̃
clarũ est ibi emẽtẽ vel vendentem notabi
liter ledi per cõparationẽ ad rem emptam
contractus est illicitus. sed quando emit
hereditarie vel predũ vel ius percipiendi
certam quantitatẽ pecunie quolibet anno
est notabilis excessus rei empte super pre
tiũ. quia valor fructuũ quos percipit emẽs
⁊ eius successores incõparabiliter excedit
pretiũ ab ipso emente datũ. ergo talis cõ
tractus est illicit?. R? ius naturale dictat
q̃ homo id quod emit magis diligat sibi
q̃ filio; ⁊ magis filio q̃ nepoti. ⁊ magis
nepoti q̃ pnepoti. vnde nullũ ius natura
le nec etiã positiuũ dictat q̃ emens vltam
rem hereditarie tantum pro ea teneat da
re quantum probabile est q̃ ipse ⁊ eius suc
cessores debeant inde percipere. quia sicut
illud quod emitur hereditarie non possit
dñi cadere sub estimatione. sed cõsiderãdo
quantũ ipse emens diligere debẽt rẽ quã
ipse emit pro se ⁊ heredibus suis vsq̃ ad
aliquẽ gradũ determinatũ. ⁊ simul etiam
pensando quãtũ pretiũ quod emens dat
eẽ potest vtile vendenti ⁊ heredibus suis
vsq̃ ad aliquẽ gradum determinatũ debet
emens proportionare pretiũ rei empte. ⁊ i. e
contractus est licitus. quia res emit quã
tum valet. vel saltem nõ apparet ibi aliqs
notabilis excessus. Hec ricar. vbi supra.
ar. 7. Sed pone q̃ mulier viginti quinq̃
ãnoꝝ redditus ad vitaꝫ emat pro pecco
tali q̃ infra octo annos recipiat sortẽ. nun
quid talis contractus est licitus. R? q̃ nõ
talis enim mulier licet mori possit infra
octo ãnos; tamẽ clarũ ē ⁊ probabilius q̃
vivere debeat in duplo. quia hoc frequen
tius accidit. q̃ aũt mulier. 25. an. sana infra
octo ãnos moriat raro accidit. ⁊ sic ē dare
in tali ꝓtractu q̃ emens probabiliter habet
notabiliter partẽ meliorẽ. ⁊ ideo salvo me
lioꝝ iudicio credo q̃ talis ꝓtractus ē illi
citus. nisi mulier illa eẽt infirmitatib? gra
vata: vel tot periculis exposita q̃ nõ clare
videt? qd doꝝ eẽt probabili?. l. an ipsam
vivere p tantũ tempus q̃ vendens notabiliter ledereꝫ sin exigentiã rei vẽdite.
aut eam mori infra octo ãnos. vel nisi aliquod pbabile periculũ eẽt de impedimẽto
solutõis rei empte. tantũ. n. periculũ posset
eẽ de impedimẽto supveniente rei empte q̃

dubitatio possidendi rē emptā pacifice cō
tractū ad equalitatē posset reducere. Hec
Hic.quoꝫ.2.q.23.ar.7. Utrū possint emi
reddit' percipēdi vel ius percipēdi reddit'.
data molēdini vel pedagū p minori pcio.
q; statim.s.solvitur q̄ datur si solvio sin
gulis anis expectarē'. R' q̄ sic dūmodo
detur pcū usū.s. vt tanti detur quantum
res valet tempore ꝓtractus in instā.n.esti
matione nō attēditur tps sequēs ē temp'
pñs.s.quo fit cōtractus. vnde res q̄ ven
dit' non debet estimari quantū ē valitura
toto tpe cōtract'.⁊ ideo emens licite plus
recipit tēpore sequenti q̄ dederit. q; totum
illud quod percipit ē de sorte ex quo vēdit
⁊ iuste emit. Sed ꝓtra.sicut se habet em
ptor ad vēditorē ita econverso vēditor ad
emptorē.ē vēditor si plus accipiat rōe di
latōis solutōis ē vsurari'. ergo similr em
ptor si min' det ꝓter anticipationē solu
onis erit vsurari'.ē sic ē hic. q; min' dat
eo q̄ pcū anticipat'. Ad hoc dicendū q̄
illud de anticipatione tpis habet locū q̄n
res que vēdit' statim nō traditur. ē pcinz
statim datur ⁊ res expectat'. ē in ꝓposito
res que vēdit' s.ius percipēdi statim tradit'
lz vsus siue fruct' vel reddit' expectet'. vt
successive percipiat'. Preterea nō debet pre
dici indicari min' qd ē iustū ⁊ ꝓportionatū
rei vēdite respectu tpis quo res vēditur.
lz sit sorte min' respectu tpis futuri. Licet
aūt predici ono casus quoꝫ vn' ē ex pte
emētis ⁊ alter ex parte vendētis videātur
differre penes anticipationē ⁊ dilationem
tpis possūt tñ ambo reduci ad dilationez
q; in vtroq; ē aliquid expectādū: lz ī vno
casu res: ⁊ in altero pcū. Hec alex.lōbar
dus in quadā qōe de vsuris in suis quoꝫ

¶ Quid si cōmunitas aliquos reddit' su
os vēdiderit alicui vsq; ad certū tempus
pro precio certo ⁊ minori q̄ si ꝓmunitas
solutionē faciēdā certis terminis expectas
set.nīdeo idem ē dicendū qd in prīo casu.
talis.n. contractus nō peccat nec ex parte
rei vēdite.quia ē vēdibilis.nec ex pte pcij
qui supponit q̄ sit iustū.nec etiā ex hoc q̄
aliqd percipit vltra pcū. quia totū illō qd
inde percipit emēs est de sorte eius.s. emētis
Hec alex.lombardus vbi supra. Sz esto
q̄ pdicta ꝓmunitas infra aliud tps recu
perare voluerit ⁊ recuperaverit multo ēpto
re reddit' illos. ita tñ q̄ emptor ille bēat
annuatim p reddituū illis certā pecunie q̄n
titatē.s.octo libras.⁊ nihilominus ipa ꝓmu
nitas qñ vellet illū emptorē ad pristinū sta
tū s.percipēdi reddit' illos reducē possz: ⁊
ipe emptor tandē in hec oia ꝓsenserit. re
spondeo. ille cōtractus videtur esse licitus.
quia videtur ibi esse permutatio iusta.dūmō
seruetur ibi equitas iuris naturalis.permu
tatur.n.ibi ius percipēdi reddit' illos ī ius
percipēdi redditus.s. octo libras annuatim.
Huius sententie fuit alex.lombardus vbi
supra. ¶ Esto q̄ aliquis habeat centū lib.
in banco alicuius recipiēdas vsq; ad qua
tuor menses.nunquid liceret alicui emere
illas centū pro.80. ita q̄ licite posset recipe
centū pro.80. Ad hoc dicit multi q̄ sic.ga
non emit' pecunia ē ius. ius aūt centum
librarū min' valet q̄ centū libre tum' est emi
pignori incūbere q̄ in personā agere. ⁊ silr
rē habere q̄ ius ꝓ re.unisti.de obli. que ex
delic.na §.furti. ⁊ ideo minori pcio potest
emi. Alij dicunt quib' assentebat alterā.
lombar.vbi supra. ꝓpositū casū esse dubiū.
⁊ hoc ideo q; emēs plus ⁊ minus dat ēz
q̄ plus ⁊ minus solutionē expectat.ita q̄
lucrū ibi puenire videt' ꝓter dilationē tē
poris: ⁊ minoritas pcij ꝓter anticipatōez
solutionis. lucrū aūt qd puenit rōne tpis
nō ē liciū.cū de vsu. in civitate. ⁊.c.nan
ganti.cauēdus ē ergo cōtractus ille ex co
maxime q; videt' fieri in fraudē vsurarū.
⁊ videtur esse indirectū mutuū. vt quasi ge
mutuet in prīo.ē sez ꝓ.20.postea recipien
dis vltra sortē. Ad rōnē de iure dicēdū q̄
si pecunia vel res alia recipiēda in periculo
est in manu alicuius a quo sine sumptu
⁊ laborē recuperari nō possz: tunc min' da
re ⁊ recipe plus liceret.q; res que ē in pe
riculo ceteris paribus minus valet q̄ que
ē ex periculū.Secus ē aūt in ꝓposito.quia
pecunia in banco nō ē pbabilr in periculo
alborū s merces vendētes nō cētu ꝓtenti
expectare ibi fiendas sibi solutiones. Qui
vellet tenere opionē primā dicēt q̄ illō qd
dr de vsura.c.i civitate.⁊.c.nanigāni sbs
stat. q; ibi si ius ē res ipa vēdit' q̄ statim
tradit' ⁊ pcū differt.hic aūt pcū stari tra
dit' ⁊ ius recuperandi ipaz rē ⁊ nō res dat'
⁊ stat pecunia ipsa periculo emptoris iuris.
¶ Esto aliqs salē detulit ianuaz ⁊ vēdidit
p certo pcio recipiēdo.s.tūc qñ alij vēdide
rūt etiā salē eidē coitati.mō ille nolens tā
diu expectare solutionē vult vendere ius
qd hz sup cōitatē.nunqd licebit emēti ius

illud minus pro illo dare vt. 20. lib. ⁊ in posterꝫ plus recipere. 25. Rñdeo casus iste non videtur differre a pcedēti ⁊ ideo idē videt hic ⁊ ibi. Ut rum vēditio reddatur iniusta ⁊ illicita ꝓter ꝫfectum rei vēdite. Ꝓ q̃ sic si venditor ꝫfectum rei vendite cognoscat: omnino fraudem in venditione vti peccat ⁊ vlterius tenetur restituere. Et hoc vtico siue ꝫfectus sit fm rei speciem. vt cum aliquid alterius rei ē admixtum. vt aqua vino. vl fm quantitatem que fm mēsuram cognoscitur vl fm qualitatem: vt si animal aliquod infirmum vēdatur quasi sanum. si vero ignorat non peccat: tenetur tamen cum ad noticiā eius peruenerit damnū emptori recōpensare. Et idē intelligēdū est ꝫ emptore. contingit enim quandoq̃ q̃ venditor credit rem suā esse minus speciosā quo ad spēm. vt si vēdat aurꝫ loco auricalci emptor hoc sciens iniuste emit: ⁊ ad restitutionē tenetur. ⁊ similiter est ꝫ ꝫfectu quantitatis ⁊ qualitatis Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 77. ar. 2. c. Utrū venditor teneat emptori dicere vitiū rei vēdite. Ꝓ q̃ sic si est occultū aliter erit illicita ⁊ dolosa vendito. quia dat emptori dāmū ⁊ pericli occasionē. vnde tenet ad dāmū recōpensandū. Si vero sit manifestū vt si equus est monoculus. vel si vsus est re lꝫ non ꝓpetat venditori: potest tamē aliquis conuenire. aut si ꝓter huiusmodi vitium subtrahat partem quantā debet ꝫ precio: non tenetur manifestare vitium rei. quia forte propter huiusmodi vitium emptor vellet plus subtrahi ꝫ precio q̃ subtrahēdum esset. Unde venditor licite potest indēnitati sue consulere rei vitiū reticendo. Hec Tho. vbi supra. ar. 3. c. Quid si res vendatur alicui seruitutē gratamiuit vl cōditioni subiecta. nunqd hoc venditor emptori dicere tenet. Ꝓ si hoc sciebat ⁊ dolose celauerit emptori tenebitur actiōe ex empto ad interesse. Si autem ipse ignorabat vt. ff. ꝫ ac. emp. l. i. §. venditor. secus si sciebat. Si vero venditor hoc ignorabat nihilominus tenebitur emptori non ad interesse sed tantū quanto minoris. i. ad restitutionē illius partis precij quam non ꝫ disset si hoc scisset. C. ꝫ ac. em. l. i. ⁊ l. 2. Quid si venditor dicat q̃ nullā seruitutē debebat: ⁊ si aliqua apareret teneri nolebat. Rñdeo si sciebat futurē debere pactū non proderit ei quin teneatur ad interesse si vero ignorabat proderit ei pactum. ff. ꝫ ac. em. l. i. §. i. Quid si equum vendens i spatula patientē: in qua tamen non apparebat pati nisi post fatigationē. interrogatus ab ēptore an ēt morbosus responde insidiose vendo tibi equū recalcitrantē: siue habentē spatule vitū. rñdeo licꝫ ille exprēsserit vitū. quia tamen non exposuit hoc vere: emptor credidit ipm nō habere spatule vitū. sed quia insidiose diverū talia emptor potest agere actiōe redibitoria. ff. c. de ꝓtraben. em. l. ea que. §. fi. Decex. onf. Item venditor cuiuslibet animalis prestare debet animal sanū potēs comedē ⁊ bibere vt oportet siue vendat ꝓprīū siue alienū. C. de ac. em. emptor. ⁊. ff. de ac. em. l. ex empto. §. i. Itē si quis vendat vas nitiosū sciens teneꝫ ad interesse intra rem ⁊ ex rem. ff. loca. l. si addes. §. i. Rota tamē q̃ aut vēditor nullo mō tradit rē vēditā ⁊ nūc teneꝫ ad interesse intra rē. aut tradit eā si vitiosam. puta vēdidit pecus morbosum ⁊ si sciente tenetur ad interesse intra rē ⁊ ex rē. si vero ignoranter: tunc teneꝫ emptori quanto minoris erat emptura. ff. de ac. em. iulian. §. 1. Quid si vēditor sciat rē quam vēdit in proximo eē futurā minoris valoris q̃ pro ea recipiat. pro eo q̃ ipse scit negociatores in proximo superūturos qui de illa re abunde deferēt. sed. quod tamē ab emptor lib' ignoraꝫ. rñdeo bosti. q̃ vēditor qui vēdit rē fm q̃ pretū inuenit non videt facere ꝓtra iusticiā. si quod futurē ē nō exponat. si tamē exponēt vel ꝫ precio subtrahēt abūdanioris vtutis cēt. lꝫ ad hoc ex debito iusticie tenetur minime videat. Quid si quis vēdat aurū vel argētum alchimice factū pro vero auro vel argēto. Rñdet Tho. 2ª 2ᵉ. q. 77. ar. 2. c. iᵐ. q̃ si non habeat verā spēz auri vel argēti ē vēditio fraudulēta ⁊ iniusta: plerumq̃ cum sint aliquē vtilitates auri ⁊ argēti veri fm operationē naturalē contꝫ que non cōueniunt alchimico auro. sicut q̃ habet ꝓprietatē letificandi: ⁊ sanat quadam infirmitates. sepius etiā potest poni in operatione ⁊ diutius manet in sua puritate. si autē fieret alchimice verū aurum non eēt illicitū illud pro vero vēdē. quia nihil prohibet artē aliquibus causis naturalibus vti ad producēdum naturales effectus ⁊ vos vt dicat Aug. 3. de trin. loquēs de his que fiūt demonis arte. Quid faciet confessor de mercatoribus ⁊ pellipariis ⁊ huiusmodi qui nec emere scimus

nec vendere sine mēdacijs ⁊ qñq; pirurus
Rñdz ray. ⁊ hosti q̃ quotiēs quis scēter
⁊ cā accipiēdi primū piurat vel mēnt̄ pe
cat mortalr ⁊ tenet̄ ad restitutionē inqn ī
tū accipit primū cadē accepto vel heredi
a facēdā si pōt. si aūt nō pōt: peccat vt
dicet̄ infra de vsurarijs. si aūt ignoranter
dicat falsū credēs dicere verū. vel etiā scie
ter. ⁊ intēdat p illud mēdacia sibi ꝓdesse
vt ⁊ sic seruet indēnē. ⁊ primo nō obesse
q̃ nō accepit eā vnā rem ꝑ alia vēdēdo.
nec in rei valore. q̃ nō vēdit ei vltra debi
tū valorem. tale mēdaciū sīn ray. pōt dici
forte veniale. sic pōt intelligi. zz q.2. primū.
sīn hosti. aūt ex quo assidue ⁊ ꝓsuetudina
ne meritur mortale videt̄ sicut ebrietas si
sit assidua ē mortalis. di. 25. §. alias. si vo
piurat peccat mortalr vel venialr sīn di
stinctionē positā de piurio §. Debet etiaz
iste talis preter restitutiōez induci ad lar
gas elemosynas faciēdas ꝑ aliq̃ illoꝝ de
quoꝝ reb̄ ignoranter aliqua habuerit.
Ad hoc nota q̃ in vēditōib̄ illud qd cō
mēdādi cā dicit̄ ꝑ non dicto habet̄. ff. de
dolo. qd vēditor. Aut. n. ꝓmēdans sistit ī
gne dicēs. ille ē bon̄ serv̄. vel hec ē bona
dom̄. ⁊ tūc nō obligat̄ nisi scēter ꝓmen
dat rē vitiosā. q̃ tūc de dolo tenet̄ vt ibidē
dr̄. aut descēdit ad spālia. ⁊ tūc tenet̄ er eo
qd ꝓmēdādo plus vēdidit. vt si dicat ser
uū ē bonū artificē vl̄ sanū hoc pstare oz
nisi qd ꝓmēdatur in euidēti sit. vt si dicat
ancillā ē speciosā ⁊ comū bñ edificatā. ff.
de ꝓraben. em. l. ea q̃ ꝓmēdandi. ⁊ 19.
.q.2.c.2.⁊.29.q.i.§.bis ita. Quid de illis
qui faciūt vel vēdūt gladios quarellos ⁊
hi̇ quib̄ hoies occidūt̄. Quid de illis etiā
qui faciunt ⁊ vendūt venenū vel toxicū.
Quid etiā de illis qui faciūt vel vēdūt so
lares pictos ⁊ aurifrigiū ⁊ similia q̃ nō
aferūtur ad necessitatē vl̄ ad vsū ⁊ ad va
nā gloriā ⁊ abusū. Rñdet ray. q̃ in talib̄
ē intētio regrenda. si. n. aliquis faciat hi̇
vel vēdat vel tribuat alicui quē credat ta
lib̄ abusuꝝ: talis inquā intentio ē peccā
tū mortale gravissimū. ⁊ qui sic facit ē co
operator oīum scelerū inde pueniētū. ⁊ iō
dī ꝑo oibus puniendus. 2. q.1. notū ī sū
ma. Si vero credebat illū talib̄ ad aliq̃ lici
ti vsurū. vel nihil super hoc cogitabat.
vel ignorabat q̃ talia facere vel vendere
ēt illicitū. tunc distinguo. quia talia aut
ad aliquē vsum licitū ē possunt vtilia. vt
arma in bellis iustis. aurifrigiū in ornamē
tis ecclesiasticis. ⁊ venena quedā in qui
busdā medicinis. ⁊ tunc non peccat. aut ta
lia ad nihil valent nisi ad peccandū vt
quedā venena mortifera ⁊ suffitue ⁊ sum
mose future camisiaꝝ quas ꝑcipue faci
unt hispani. ⁊ tunc peccat qui talia facit
tenet vendit vel alias alienat. ar. de libello
famoso quē non debet aliquis offēdere §
destruere. al̄ graviter peccat. 5. q.1. per totū.
⁊ est optima lex. ad hoc. ff. de ꝓraben. em.
q̃ sepe ꝑ. venenū mali. vbi ponit̄ ꝑdicta di
stinctio de veneno. Et de tali illud pōt in
telligi q̃ qui occasionē damni dat dānū
vēdisse videt̄. cē de iniur̄. si culpa. Quid
de factoribus taxillorꝝ scacorꝝ ⁊ aleatorum.
Rñdet ros. q̃ non videt̄ cē mūs de hi̇ ar
tificijs vivere. quia eorꝝ vsus est vt frequē
tius ad malū. Iz aliquando sit ad recreati
onē ⁊ remediū tristicie ⁊ cogitationū noxi
arum. de talibus ergo sīn intentionē ē in
dicandū. Quid de illis qui faciunt serta
de floribus maxime in festis. Rñdet ros.
q̃ non credit eos esse excusabiles propter
periculū quod ex hoc potest de facili cōtin
gere. q̃ sunt incitativa luxurie ⁊ signa la
scivie. Iz talia q̃dq̃ valeāt ad ꝓhortationē
nature. Vtolat̄ etiā observātia dici festi.
de hoc §. li. i. n. zz.

Sequitur videre de iz. f. de monopo
lijs. Circa qd nota q̃ hec sunt ꝑ
hibita. Est aūt monopolū corpus
sive societas monopolaꝝ. vel ē etiā opus
vel pactū inter se vel etiā cū ciuitate mo
nopolaꝝ. Est aūt hec monopola vl̄ mono
polus ppl's is qui impetrat q̃ soli sibi lice
at in ciuitate aliqua specialia vendere vel
emere vel facere. ⁊ monopole dicuntur q̃
impetrant q̃ ipsis solis liceat huiusmodi
facere. vel etiam in vendendis reb̄ certis
certum pretium statuere contra quod ne
mini liceat vendere. Et quidem si scribat̄
per duplex. l dicitur a monos quod ē vn̄
⁊ polla quod est venditio. eo q̃ vni vel ill̄
qui sunt de vna societate tñ liceat illa ven
dere. Uel si scribatur per vnum. l. dicitur a
polis quod est ciuitas. eo q̃ in ciuitate sit
tñ vnus vel societas vna ex pacto hoc fa
ciens. Pacta aūt talia sive cōmercia sunt
prohibita. Hec valet pragmatica sanctio
sup hoc impetrata. Si quis antē hoc ere
cuerit perpetuo exilio damnatur. bonis ꝑ
ptijs spoliatur. ꝓmates vo ꝑfessionū vna
libra auri pena afficiūt̄. ꝓceps alii terre
si dissimulauerit penam. 40. libraꝝ patiū̄

C. de monopolijs. l. vnica.

De pmutatione titulus. 9°.

Deinde cõsiderandũ ẽ de pmutatione que ẽ vicaria siue filis emptioni. vt. C. e. l. pmutatione circa quod videndũ ẽ primo qd est pmutatio. Secũdo qualr ꝓtrahit ⁊ de natura eius ⁊ ꝓuentibus ⁊ diis eũ vendito. Tertio que res pmutari possint. ⁊ que p quib⁹. Quarto eũ quib⁹ ꝑsonis pot ecclia pmutare. Quinto de arte campsoria.

Circa pmũ sciendũ q̃ pmutatio ẽ vnius rei p altera vicaria ꝓstatio. C. e. de re. pmu. l. ꝓalie. in fi. ⁊ ẽ pmutatio cõtract⁹ inoiat⁹ qz multũ ẽ inter eo q̃ large ꝓtrahit omne ꝓtractũ ex quo aliqd dat vel accipitur. nã vendito ⁊ locatio pot dici pmutatio. Contract⁹ eũ inoiat⁹ puta vo vt res pot dici pmutatio. ⁊ sic adaptari pot contractib⁹ noiatis ⁊ inoiatis. ⁊ ideo habet nomẽ gẽrale nõ spãle. ꝓter qd merito cõtract⁹ inoiat⁹ censet.

Circa 2m sciendũ q̃ ꝓtie pmutatio ꝓtrahit tunc qñ ꝓuenit inter aliquos vt spes certa de re. p spe et certa. vt iste equus p isto bone. Si vo de res incerta. p incerta vt bos in gẽe. p bone in gẽe: nõ erit ꝓtie pmutatio. ⁊ alius ꝓtract⁹ inoiatus. puta vo vt do. ff. de prescrip. ver. nãlis filius. § i. ⁊. z. Est ergo nã pmutatõis vt rex internẽtu ꝓtrahat non solo pacto. qz ex sola ꝓuentione pmutatõis nulla re hinc inde secuta neutri ꝓsent ali qua actio. vt. C. e. ex placito. Sunt vero similes pmutatio ⁊ venditio. qz ex vtraq̃ ꝓstat causa vsucapiendi ⁊ emptio ⁊ redditio. Item sicut actio de scendẽs ex venditione ẽ bone fidei vt in ti. de ac. §. actionũ aut quedã bone fidei sũt. ita ⁊ actio descẽdens a pmutatõe. Sũt aut dissimiles. qz venditio sine scriptis ꝓficit solo ꝓsensu. p muratio vero non ꝓficit nisi re ab altera parte secuta. Ubi ei qui rẽ suã tradidit datur actio. l. ex pacto ꝓtra eũ qui rẽ suã nõ tradidit. vt in. d. l. ex placito. Item in venditione vnus est emptor alter venditor. in pmutatione aũt vtrq̃ est pmutator. Item pmutatio habet locũ in spũalibus. nõ aũt emptio. ratio huius ẽ fm ber. ex. e. ad q̃sitiones. qz nulla ẽ emptio sine precio quod in quantitate ⁊ pecunia numerata ꝓsistit quod nõ est in pmutatione. ⁊ vtrq̃ ẽ q̃sitor emptor ⁊ venditor. Item in venditione emptor cogitur facere precium accipitis ⁊ venditor nõ tenetur facere rẽ emptam. qz sufficit q̃ venditor de auctione se obligat. ⁊ in pmutatõe vtrq̃ cogitur rẽ a se datã facere accipitis. ar. ff. e. l. i. circa pn. Sed super hoc distinguit. qz si quis rẽ si suam ⁊ aliẽnã pmutauit: pmutatio tenet non nec euincit. ⁊ ideo pot agi cõditõe ob cãm dato de ad reptẽdũ quod datũ ẽ q̃si nihil ab altera pte sit datũ. vt. ff. e. l. i. ⁊ fi.

Equit de tertio. s. que res pmutari pũt. ⁊ que. p quibus. Circa quod sciendũ q̃ pmutatione specialiter sumpta. pũt ẽ vni⁹ rei pro alia vicaria ꝓstatione pmutari pũt tpalia cũ tpalib⁹: non aũt spũalia cũ tẽporalib⁹. vnõ nec decima cũ pecunia. ex. e. c. vltr. p qõ p3 q̃ laycus nõ pot eximere se a ꝓstatione decime l3 de parte fundi. Spũalia aũt cũ spũalib⁹ eiusdem generis pmutari pũt. ⁊ sic ecclia cũ ecclia. dignitas cũ dignitate. canonia cũ canonia. bẽficiũ cũ bẽficio. ⁊ decime cũ decimis. nõ aũt bẽficiũ cũ iure patronat⁹ qõ ẽ spũale alteri⁹ gẽris pmutari pot. et ratione possessionũ vnius ecclesie si ꝓrendẽt possessionibus alterius ecclie pecunia pot refundi dũmodo cõtra eius admittimine miscentur. ita q̃ separatim fiat contractus ecclesiarum a ꝓtractu possessionũ. vel fm Innoc. hoc vult dicere q̃ caueant pmutatores ne occasione spũalium iuriũ de quibus plus habet vna ecclia q̃ alia: pecunia tribuatur. ex. e. ad qõnes. i6. q. fi. nemini. non obstante q̃ aliquis expectet proximo vacaturam. li. 6. licet. hoc intelligẽ quando fit auctoritate superioris. vt ibidem. ex. de censi. prohibemus. als non licet. ex. e. quesitum. ⁊ de prebendis. ⁊ si qui bone permutationem auctoritate propria fecerit fiunt eis prima di. ex. e. cũ olim. nisi fim plicitau venia de ex. e. cum vniuersorum. Unde si obiciat q̃ pmutatio nõ ẽ cõtractus gratuitus. ff. e. l. i. ergo non potest interuenire in spiritualibus que sunt gratis conferenda. i. q. i. gratia si non gratis. ⁊ similia. dicendũ q̃ hoc totum solut auctoritas superiorus et eius arbitrio omnia pendent. vt. i6. q. fi. nemini. ⁊ ex. de censi. prohibemus. Notat autẽ rod. q̃ huiusmodi permutatio ecclesiarum pro ecclesiis non habet locum inter personas que non habent nisi vsufructum ecclesiarum. ⁊ hoc tantũ ad vitam suam. sed inter personas ecclesiasticas

ghos ꝓpietas taliū ecclīarꝫ in perpetuꝫ
est concessa vt.c. palle.ad qōnes ꝛc. Ho
tandū etiā q̄ bīficiū pōt itelligi pmutari
dupl.l.aut tāq̄ ꝓpietas: sic pmutari pōt
cū bīficio. vt cū duo cpi litigant sup aliq̄
ecclesia quā vn⁹ dicit ee ꝛdere sibi subie
ctā ꝛ alter negat qui possidꝫ eā.pmutatio
fien pōt q̄ vn⁹ habeat vnā ecclesiā ꝛ alt
aliā. Aut tāq̄ bīficiū vt cū quis ad plani
onē recipit vel ad aliqd bīficiū immutat.
sic nō pōt bīficiū cū bīficio pmutari sine
auctoritate sup̄iorꝫ.vt dicit ē ē. Sz nūq̄
sufficit auctoritas sup̄iorꝫ vbi nō ad
cū ē ad capitulū pinet collatio ꝛ institutio
pbēdar. Ꝓ q̄ nō.ar.c.x.de offi.archi. ad
ē nos ꝛdis ē fi. ꝛ de offi ordi. sup eo. ad fi.
Aliquid sufficit in eodē casu capituli au
ctoritas.ꝛ videt q̄ nō.qꝛ nō ꝓcedit ei q̄
dispensare possit ꝗ cōsilio: ē mīt cpo. c.x. de
pben. vacante fm bosti. Ubi vō collatio p
tinet ad epm ꝛ capitulū: fiet libera resigna
tio in manib⁹ vtriusq̄.nisi sint in diversis
dyocesib⁹ illa bīficia: gibet resignabit in
manu sui epi. vel alteri alteri ꝓmutet. qō
mdi⁹ videt.ad hoc c.x. de sen ex. cū illoꝫ.
Si vero ad canonicos pertineat electio ꝛ
ad epm cōfirmatio: necesse erit q̄ interue
niat cōsensus illoꝫ qui hīt eligere.ar.c.x.
de offi.archi.ad hec in fi.fm Jo.an. Si vō
eps pmutet cū capitulo facere ꝛdz hoc au
ctoritate archiepi.c.x.de re.ee.nō alie.c.i.
Si vō pmutet cū alijs sufficit ꝓsensus ca
pituli fm bosti. Mācipia aūt ecclīarꝫ cū
mancipys pmutatꝫ pmutari nō pōt nisi
ad libertatem.i.ad hoc vt liberi fiat. c.x.c.
mancipia.qō est verꝫ fm bosti.nisi vbi ex
pedire ecclie cui donari possint.ꝛz.q.z. ec
desiasticis utilitatib⁹ multo fori⁹ pmuta
n.hoc etiā fm Lauf. pbibitū fuit.quia ad
laycoꝫ suggestionē sepe inutilia mancipia
pmutab.ār.p utilib⁹.ē cessante cā cessabit
ꝓstitutio di.61.§.bis oib⁹.ꝛ c.x.c.mācipia
in glo.Ubi fm Jnno.fugitiui pmutari pōt
ꝛ distrahi.c.x.c.de rer.p.iniustū. quod est
verꝫ ex quo redierunt patefacto vino em
ptori fm ber. secus ē si sint in fuga. C.ad
l.fliani. de pla.in fuga.Et q̄ dicit seruum
ecclesie posse pmutari ad libertatē intelli
gas si duo alij dent sibi.al'nō. ꝛz.q.z. eps
qui mancipium.

Sequit de quarto.s.cū quib⁹ psonis
pōt ecclia pmutare. Circa qō sa
ciendū q̄ pmutare pōt vna ecclia
cū alia indēnitate seruata vtriusq̄.io.q.z.
hoc ius.ꝛ etiā cū pncipe dūmō recipiat rē
equualētē interueniente pragmatica san
ctione.hoc fm bosti.ꝛ ē si pnceps egeat
tali pmutatione.ꝛz aliter intelligat ab illis
c.x.e.c.i. Hā si tūn ecclie vtilitas antēdat
vt videt velle ber. nullū erit pncipis pnile
giū fm bosti. Est aūt pragmatica sānctio
illud qō pnceps de cōsilio ꝓcer statuit ꝛ
sanxit.c.de vtiler.rescrip.l.vlti. Sed cū p
nans ecclia pmutat ita ānuz si ipi ecclie
expediat.vt c.x. de re.eccle.nō alie. vt super
in fi. Et si pmutatio in cōsulte facta sit suc
cessor pōt reuocare.c.x.e.c.z.

Sequit de quinto.s.de arte campso
ria in qua cōmutat pecunia ꝓ pe
cunia.ꝛ queritur vtrū sit licita. Re
spondet fm alex.lombardū in quoꝫ.q.ē
vsuris. q̄ sic. c⁹ signū ē q̄ ecclia dānat ꝛ
pseqtur vsurarios.nō aūt campsores: sed
potiꝫ eis fauet. vt patz in ecclia romana.
Ad cui⁹ euidētiā sciēdū q̄ oportet ee cam
psores.tū ꝓpter diuersitatē nūmismatū in
diuersis regionib⁹ sicut in eadē diuersifi
cant.tum pro vtilitate legatoꝫ diuersas
regiones circuiuntū.tū ꝓ ꝓmutatione rer
necessariarꝫ vite hominū. rer enim ꝓmu
tatio ē necessaria que nō pōt fieri ꝓmode
sine nūmismate.qꝛ res ꝓmode ferri nō pos
sent ad loca remota ꝓ ꝓmutatōe faciēda
ꝛ ideo necessariū fuit nūmisma. Necessa
ria igit fuit ars campsoria.nō aūtē habz
locū in tali ꝓmutatione erō mutui.qꝛ non
sperat ibi lucrū ꝓpter temporis dilationē.
nec iterꝫ reddit sors campsori eadē specie
vel numero.qꝛ dat monetā vni⁹ generis
ꝛ recipit monetā alteri⁹ generis. Non est
etiam ibi ꝓprie emptio vel vēdito:sed po
test simpliciter dici permutatio.Ulterius ē
attendendum q̄ valor nūmismatis sine
monete potest pensari dupliciter. vno mō
fm naturam rei vel ponderis vel materie
Alio modo fm taxationem legis positiue
ꝛ ex hoc accidit q̄ aliquod genus mone
te in aliquo loco non tantuz valet fm ma
teriam suam quantum valet in alio loco
fm legem positiuā. Et ideo quando cam
psor aliquod genus monete accipit non
fm estimationem legis positiue sed pon
deris vl materie.ꝛ aliud genus monete dat
fm estimationem legis positiue;fit ibi recō
pensatio ꝛ equalitas iter datū ꝛ acceptū
ꝓparando illud quod valz moneta data

fm legē positū ad illud quod valet moneta recepta fm pondus suū ⁊ materiā. ⁊ servatur ibi iustitia similis illi que ē i emptione ⁊ vēditione. q: fit ibi recōpensatio fm ampliorē utilitatē dari apud recipiētē a campsore q̄s recepti ab eo. Et ideo non pōt dici q̄ sit simile ⁊ ista pmutationē ⁊ mutuo. q: nō requirit q̄ contractus talis sit gratuitus sicut mutuū. ꝓter quod hic sperari pōt lucrū ⁊ nō ibi. ⁊ pōt lucrū trāsire in dōīum pmutantis ⁊ nō in dōīum mutuantis. hec alex. lombardus vbi s.

De mutuo titulus vicesimus.

Postea cōsiderandū ē ⁊ ꝑcipue mutui. ⁊ circa hoc videndū est primo vtī oīcat. 2° in quibus reb⁹ cōsistit siue cōtrahitur. 3° qualiter cōtrahit. Circa primū sciendū q̄ mutuū dicit quasi ⁊ meo factū tuum. ⁊ dicit aliqui q̄ est nomē cōpositū ex corrupto ⁊ integro. q: quod fuit meū mutuando facio tuū. ff. si cer. pe. l. 2. §. appellata. Alij vero dicit q̄ nō ē nomē cōpositū sed simplex veriuatū a muto mutas. quia ab vno mutat in alīū. ⁊ q̄ dicitur mutuū q̄si ⁊ meo factū tuū ē etbimologia nō cōpositio. ⁊ a muto dicit mutuo mutuas mutuare. qd ē neutrū. ⁊ mutuor mutuaris mutuari qd est ⁊ ponēs. ⁊ significant vno. q: mutuare est mutuū dare. mutuari vō est mutuū accipere; vnde versus. Mutuo tradendo sed mutuor est accipiēdo. ita dicit Papias.

Sequit videre ⁊ secūdo in qbus cōtrahit mutuū. Circa qd sciendū q̄ cōtrahit tm in bis ⁊ ⁊ bis reb⁹ q̄ consistūt tm in numero pondere ⁊ mensura. i. in bis reb⁹q̄ dant ad nomen vt q̄libet moneta q̄ proprie dicit pecunia numerata. ⁊ q̄ dant ad pondus vt es aurū ⁊ bi⁹. ⁊ q̄ ad mensurā vt granū vinum oleū. insu. gb⁹ mo. re contra. obli. circa pn Sed nūquid est mutuū si ꝛcē brachia ⁊ pāno scansoru vel alio dant vt totidem ī termino certo reddant. videt enim q̄ sic. q: talia vident consistere in mensura. Respondit ro. q̄ est ver⁹ ibi contract⁹ permutationis q̄s mutui. ⁊ nomen mensure restrigit hic ad modios ⁊ lagenas ⁊ alia vasa quib⁹ mensurari solent grana ⁊ liqda. potest tamen huiusmodi contract⁹ in fraudem fieri vsurari. Quid si cum libr̄ ad pondus vel oues ad numer̄ recepturus librum tantū ponderis vel oues tantū numeri. R⁹. nō erit mutuū. q: in mutuo debet attendi natura vel aptitudo ⁊ cōsuetudo rer̄ vt dent ad pondus vel numer̄. ff. ⁊ contraben. emp. ⁊ ven. l. i. vt frumēti naturalis aptitudo ⁊ cōsuetudo est vt ad mensurā det. ⁊ eris vt ad pondus. ⁊ monete vt ad numer̄. Librorū vero equorū ⁊ similū non est naturalis aptitudo ⁊ consuetudo vt dent tali modo ꝗ fm estimationē valoris coꝑ. q: cū res mutuata non cadē ꝗ similis debeat reddi nō posset in hi⁹ reb⁹ similitudo omnimoda reperiri ita q̄ super omnes oino lītis redderetur. hec azo.

Sequit videre ⁊ tertio. Circa qd sciēdū q̄ ꝓtrahit mutuū tali mō. scz vt dās mutuū dare intelligat intētōe recipiēdi in termino nō eandē rē ꝗ similē ⁊ tantūdē in eodē gēre ⁊ eiusdē militatis ⁊ precij ⁊ eodē mō. vt si vedit frumētū nō eandē ꝗ similē. st granū nō idē sed sile. ff. n. idē numero recipi debeat nō mutuū ꝗ ꝓmodatū vel depositū cēt. ff. ⁊ ꝑbi. emp. l. 2. res etiā eiusdē gēris debet reddi. q: si redderet alteri⁹ gēris vt ꝑ vino granū nō est mutuū: ꝗ ꝓtract⁹ inoiat⁹. l. to vt res. ff. si cer. pe. l. 1. Nec sic debitor liberaret si fieret creditore inuito vt ibidē st cer. pe. l. 2. nisi in casib⁹ quos regre infra. ti. ⁊ solutionib⁹. ar. 5. circa pn. Sed qd si argentū ad pondus recipiat ⁊ pecunia ad numer̄ reddat. fm azo. videt q̄ liceat. vt. ff. ⁊ au. ⁊ ar. lega. l. i. §. vl. ⁊ hoc si sit pecunia argentea nō ꝓtaminata ere. tunc. n. idem genus reddit ⁊ tantūdē. non accipit aliꝫ genus hic sicut accipit porphiri⁹. ꝗ ponit ꝑaliter pro quibuslibet rebus que sunt in numero pondere ⁊ mensura. nō pro alijs hec azo. Item in mutuo debet considerari non tm natura sed etiam actus. si enim pecuniam dedero non in quantitate ꝗ in sacculo vt mihi tm pecunie sacculum reddas; non erit mutuū. q: lz qd est datū habeat naturā mutui. non tamen sic ē datū vt mutuū debuit. n. in quātitate dari. debz ergo inspici natura ⁊ actus cū bis q̄ data sunt; quoꝫ si qd defuerit mutuū nō erit. vtī si querat an sic fiat mutuū cū do ibi panē vel vinū vt mihi reddas eque bonū aliū. dicēdū ē q̄ nō. ꝗ ꝓtract⁹ inoiatus vt do vt des. hec azo. Itē ꝓtrahit mutuum duplīr. vno mō sola rei mutuate traditōe

dñ.f.creditor rē arbitrio tradit eā sibi mutuans vel pondeans vel mēsurans, vnō tunc dicit obligatio cōtrahi.inst.quibus mo.re contra. obli in pn. Et dicitur tale mutuū naturale.qñ.f.res tradit nō secuta stipulatione que ē ex iure ciuili vt ff.si cer. pe.certi ꝓdito ⁊ numerati.in fi.Et ideo ñ dat certi cōdito ex mutuo nisi in tantum quantū est datū.nō vltra.si enim tibi cēm vt mihi reddas nō cōtrahit ipo iure obligatio.vt ff.de pac.in.l.si tibi decē.i pn. Nō in.obligatio re ꝓtrahi pōt nisi iquātū da tū ē.sic ergo arbitror reddere tenet' ñ illō quod receptū ex mutuo.nec liberat' itētōe C.si cer.pe.cū te eo q̄ a militis. nec alio ca su fortuito.vt.C.si certū pe.l.incēdū.insti. qui.mo.re contra.obliga.§.item.Secus ē si data sit pecunia in sacculo consignato. vt.ff.si cer.pe.q̄ si ab initio. Alio mō contrahitur obligatio mutui non tñ rei traditione sed etiam stipulatione. vt si pax aū vel parti post pecunie numerationē creditor stipulet' illā pecuniā sibi reddi,al' stipulatio nō valeret.ff.de ver.ob.l.i.Et tūc mutuū dicit' naturale ꝓpter numerationē in qua operat' natura:⁊ ꝓpter stipulationē q̄ est de iure ciuili. insti. de acc.§.de pecunia aut.Et stipulet' sibi plus reddi q̄ tradidit ꝗ naturā mutui faceret ⁊ ꝗ equitatem iuris nālis.vt patz ex iā dictis: ⁊ patebit plenius ex his que dicē' in ti.se.de vsuris Ex p̄dictis pz nā ꝗctus mutui ad q̄d etiā valet ea q̄ dicit' ti.se.ar.3.in fi.solutōis q̄stionis pnc.de vsu inter mutuū ⁊ ꝓmodatū.⁊ ea q̄ dicit' in.4.ar.ca.10. de vsu inter mutuū ⁊ locatū. Cui aut actio ex mutuo det ⁊ ꝗ quē.⁊ qualis actio ē.ad pūs iuris penitus relinquat' grā brevitatis ꝓcipue cū talis ꝓsideratio sit forma iudicial'ñ pñiat'

De vsura titulus ii°.

Deinde ꝓsideradū ē de vsura q̄ ꝓmittit' in ꝓtractu mutui.⁊ p̄° quid sit vsura ⁊ vñ dicat'. 2° quot ⁊ q̄ sint spēs ⁊ modi eius 3° vtrū vsura accipe corporalē sit peccatū. 4° vtrū liceat in aliquo casu recipe aliqd vsura sortē. 5° de qbusdā casib' dubitabilib' vtrū ibi sit vsura. 6° de penis vsurariis qb' fin ius positiuū puniunt' ⁊ ad restitutionē ꝓpellūt'. 7° de restitutōe vsurarū ⁊ de forma instrumēti obligatōis vsurariū vel etiā raptoris ad restituendū male ablata. Circa pmū sciendū q̄ diuersi diuersimode describūt vsurā.§ dosti.in sūma sua videt' describere ipāz ꝓlect' dicēs.q̄ vsura ē quodcūq̄ solutioni rei mutuate accedit ipsius rei vsus grā pactione inter posita vel hac intentione habita in ꝓtractu: vel ex actione habita post ꝓtractū. Quodcunq̄ ideo dicitur.q: qcqd fit illud ⁊ quodcūq̄ nomē ei imponat' sine illud ꝓsistat i dando sine faciēdo: vsura ē ex quo vsura sortē erigitur. vt.i4.q.3.vsura. ⁊.c.plerīq̄. Rei mutuate ideo dicit'. q: vsura b5 locuz in ꝓtractu mutui fin gof.⁊ ray.⁊ quasi oēs. Et adde fin dosti.regulariter. q: in qbusdā casib' ⁊ in ꝓtractib' bone fidei vel legatis ⁊ fideicōmissis ex mora vel quasi mora auctoritate legis vsure dār.l5 ibi nullū mutuū fit cōtractū.vbi grā vt referā vnū ex multis.si quis legauit mihi rē aliquāz vt ea vendita vterer pecunia: ⁊ heres i tradendo mihi eā adhibuit morā: mihi tenetur ad vsurā.sed si mihi legauit eā vt vterer ipa non capiam vsurā sine verecundia vt.ff.de.in fideicōmissi.§.vlt.in fine.hec tū fin ius canonicū ⁊ diuinū non pcedūt.ut etiā dicit gof.⁊ dosti.nisi vsura pro interesse petatur. q̄ ergo scribit ray. vsurā non ꝓmitti nisi tñ in his rebus in quibus cōsistit mutuum.intelligit dosti.quo ad contractum.quia in alio contractu non dicit' regulariter vsura cōmitti. vt dictum est. § aliud est quantum ad vsus naturam si quid sibi inuicem ⁊ tu.p hoc mutuo mihi promittas vestem vel equum vel preciuz vel aliquid aliud quod non consistat in pondere numero vel mensura. vt.i4.q.3. plerīq̄.⁊.c.vsura. Ipsius rei vsus gratia dicitur ideo quia si non grata vsus i.cōsumptiō is sed loco pene apponeretur sine fraude:secus esset.vt patet e ē.de arbi.dilecti.⁊.12.q.2.fraternitas.Est autem differēcia inter vsuram ⁊ penam. quia vsura datur ratione certi spacij temporis vt mēsis aut anni.vt.C.e.in anē.ad hec.⁊ etiaz datur vt sors non soluatur sed potius sortis solutio differatur.e ē.e.cōsulnit. Pena vō datur non fin spaciuz alicuius temporis sed fin q̄ partes inter se conuenunt.e ē. de penis. constitutus. Datur etiam quia non fit quod conuenitur. vel quia non solui' quod debet.e ē de arbi.dilecti. Pacti one inter posita iōo addit'. q: si nullo pacto ab initio interueniēte nec habita ex postēcō exactione:debitor aliquid gratis offerat:

sive aliquo peccato recipi posset dūmō ab initio intentione mala carusset. nullam n. maculā oblatio suscipiēs ingerit. q̄ nō ex egēs pactione. possit. 1. q. 2. sicut ēpm i fi. Utrū aūt is qui sola spe cōmutat vsurā teneat ad restituēdū ea q̄ vsura sortē accepit. dicē infra de restitutōe vsurar. 4. qd de eo qui sola 2ē. Dicat aūt vsura ab vsu rei. q2 dat ob vsū rei. i. pecunie. vel dicitur vsura quasi vsus rei. vl vsura. i. vsus eius. i. pecunie. vel quasi ex eius vsu. pcedēs. ⁊ hec expositio in idē redit cū priori. Hoic aūt pecunie cōtinetur qcqd hoies hāt i bonis. i. q. 3. totum.

Sequit videndū de 2°. quot ⁊ q̄ sint spēs siue modi vsure. Circa quod sciendū q̄ sunt due. vna ē spēialis ⁊ equa. de qua Math. 25. Nōne oportebat te pecuniā dare nūmularijs: ⁊ ego veniēs cū vsuris exegissem eas. ⁊ sumit hec vsura metaphorice p supercrescētia bonorū spēialiū quā exigit de a nobis volēs q̄ proficiamus semp in bonis ab eo acceptis. qō ē vultus nostra nō sua. vel hanc debemus ecercere di. 46. sicut nō suo. Et aug. Miser homo cur feneraris bonum. fenerare deo ⁊ cumplū accipies ⁊ vitā etnaz possidebis. Et. pucr. 19. Fenerat deo q̄ miserēt pauperi. Alia vsura ē corporalis ⁊ iniqua de qua agitur hic. ⁊ hoc dicit ipso bū fenus. q̄ hanc secūdā exercet ipo iure ē infamis etiā sm leges. 3. q. 7 §. tria. sm vo canones in vtraq̄ peccatū mortale cōmittit ⁊ infamia irrogat. 6. q. i. infames.

¶ Itē vsurar. alia ē vsura directe. alia indirecte. Directe duplī. sine pacto ⁊ cū pacto. Sine pacto duplī. vno mō cū intentione. vt cū dicit vsurari. nō facio pactū ⁊ mihi dabis ad libitū tuū: qui nisi lucrū inde sperarēt pecuniā non mutuarēt. Alio mō q̄ simplī mutuat nihil dicēdo: pincipali tū mutuat vt aliq̄d lucri inde percipiat. vsura eni cōmittit sola voluntate sm illud Luce. 6. Mutuū date nihil inde sperātes. ⁊ tūc vsura ē periculosior. quia in foro cāz reqrit nō pōt. Itē cū pacto cōmittit triplī. primo q̄ capitale ⁊ lucrū ponitur in certitudine. vt cū dicit. mutuo. 20. sol. pro 25. Secūdo q̄ capitale ponit in certitudine ⁊ lucrū in fortuna. vt cū dicit. mutuo tibi 10. ⁊ si lucratus fueris mihi tantū de lucro vel ad voluntatē tuā dabis. si vo nihil lucratus fueris nihil dabis. ⁊ qcqd de lucro fuerit mihi reddes penitus capitale. Tertio q̄ lucrū ponit in certitudine ⁊ capitale in fortuna vt facūt qui mutuant ad fortunā maris. vt si nauis pictet sibi reddere nō tenet etiā capitale: de quo vsure modo. ē. e. nauiganti. Indirecte aūt fit vsura q̄ fit in fraudē pcepti mutādo cōtractum. vt si dicat. non mutuo tibi pecuniā sed vendo. mutat enim cōtractū mutui in cōtractū ficte venditionis ⁊ intēdit intendendo lucrari. Idē est si is qui i vē dēdo omni die merces suas ꝓpter dilationē solutōis cari⁹ vendat eas. nisi vsimilī dubitet utrū plus vel min⁹ in solutōis termino sint valiture. vt dicet infra. Sunt ⁊ alie spēs vsure sm leges quas omnio grāuitatis. oēs. n. sunt ꝓhibite. ⁊ leges permittentes eas sunt abrogate vt dicetur i ar. sc. ⁊ nō eas hic ponere cēt modicū utile

Sequitur videre de tertio. s. vtrū accipe vsurā corporalē sit peccatū.

Ad cuius enidētiā ꝓsiderandus q̄ actus humani ex electione ꝓcedētes q̄dā sunt de se bonipsit nō malefieri. vt dare elemosynā ē de se actus virtutis. pōt nō male fieri vt si fiat ꝓpter vanā gloriā. qdā aūt sunt ō se ⁊ sm se boni. ⁊ ideo non psit male fieri. ut cū vel primū diligē ex charitate. quidā sunt de se mali: qui nō cū ādiitis circūstātiis psit bū fieri. vt homicidium. Iz de se sit malū potestati nō seculari zelo iusticie ē licitū ⁊ bonū. quidā sunt de se ⁊ sm se mali: ⁊ ideo nō psit bū fieri. vt odire vū proximo inuidere. qne nullo mō ex nulla circūstātia psit bū fieri. quidā sunt indifferētes qui nec boni nec mali sunt de se nec sm se. vt ambulare vl loqui. Dicendum igitur ad. q. ꝓpositā q̄ vsura ē qcqd accedit in mutuo sorti pacto vel intentione principali. ⁊ sic ē de se ⁊ sm se peccatū. ⁊ nullo mō nullo casu pōt bū fieri. Et hoc ostēdit primo rōne. 2° auctē. Ostēdit aūt ad pīs duplici rōe q̄ vsura de se sit mala ⁊ sm se primo q2 ē cōtractus cupiditatis nō necessitatis. vt aūt vult aug. li. de fide ad petrū. venenū charitatis ē cupiditas. Et si dicatur q̄ necesse ē ē aliquos sic pstantes. dico q̄ necessitas ⁊ vtilitas non ē antēdēda in republica quando ē cum damno ⁊ inequalitate. in vsura aūt vt patebit ē dāno sa vtilitas ⁊ pernicosa inequalitas. Secundo quia ē contra rationē ⁊ ordinem charitatis sm quam debet homo ꝓprimo indigenti subuenire. ⁊ quāto magis indiget tanto magis tenet. ⁊ sic magis pecat

si vult ei vendere quod tenetur ei dare. ⁊ sic necessitas proximi quã quidã aduertentes ly inaduertenter in fenoris excusationẽ fenus aggranat ⁊ ꝓdẽnat fm veritatẽ. vnde. 1. Io. 2. dicitur. Qui videt fratrẽ suũ necessitatẽ habere: ⁊ clauserit viscera sua ab eo quõ charitas dei maneat ĩ illo. quasi dicat nullo modo. Q autem vsura non tũ ꝛ se sed etiam fm se sit peccatum ostenditur triplici rõne. primo per hoc q̃ est ꝓtra rõnem naturalis ꝓprietatis pecunie. ad quod sequitur vlterius q̃ ibi vendit illud quod non est. Ad cuius euidẽtiã sciendũ q̃ q̃dã res sunt quaꝝ vsus est ipsaꝝ rerum consumptio sicut vinũ consumitur vtendo eo ad potus ⁊ ꝓuertendo ad cibũ. vnde in huiusmodi non debet cõputari vsus rei seorsum a re ipsa. sed cuiuslibet vsus rei ꝓceditur eo ipso res ipsa ꝓceditur ⁊ ideo in talibus per mutuũ trãsfertur dominiũ. si quis ergo vellet seorsum vendere vinum ⁊ seorsum vsum vini vẽderet eandem rem bis: ⁊ venderet illud quod non est. vnde manifeste peccaret per iniusticiã. Simili ratione ꝓmitit iniusticiã qui mutuat triticũ vel vinum petens sibi fieri duas ꝓpẽsationes. vnam quidem restitutionẽ equalis rei. alteram vero precium vsus quod dicitur vsura. Quedã vero res sunt quaꝝ vsus nõ est ipsaꝝ rerũ ꝓsumptio sicut vsus domus est inhabitatio: non autẽ dissipatio. ⁊ ideo in talibus pot̃ ꝓcedi veritãs seorsum: vt cũ quis tradit alteri domũ suã domus reseruato sibi vsu eius ad aliqd̃ tempus. vel econuerso concedit vsum domus retento sibi dominio ipsius. ⁊ ideo licite potest homo recipere pretium pro vsu domus: ⁊ potest petere domum moderatũ vt patet in conductõe ⁊ locatione domus. Pecunia aũt fm phm. 5. ethi. ⁊ 1. poli. principaliter est inuenta ad ꝓmutationes faciendas. ⁊ ita ꝓprius ⁊ principalis vsus pecunie est eius ꝓsumptio sine distractio fm q̃ in ꝓmutationibus expenditur. ⁊ ideo fm se est illicitũ pro vsu pecunie mutuate preciũ accipe quod dicitur vsura. quia ꝑ hoc est vendere idem bis vel vẽdere illud q̃d̃ nõ est. per quod inequalitas manifestẽ cõstituit q̃ iniuste ꝓtrariat̃. vnde pos. 1. poli. dicit q̃ vsura dicitur a cubos quod est partus. quia contra naturã rei. s. pecunie vult vsurarius q̃ pecunia pariat. dicit enim in vsura cubaos ipsm facit vnde ⁊ illud nomẽ accepit. simili enim parta gliantib̃ ipsa sunt. cubos aũt sit minima ex numismate. quare ⁊ maxime preter naturã ista pecuniaꝝ acqsitio ē. hec phs. Et hanc rõnem ponit tho. 2ª 2ᵃ. q. 78. ar. 1. c. Secũdo ostenditur q̃ vsura est peccatũ fm se. q̃ est contrã rõnẽ mutue societatis. quia cum laboze ⁊ periculo ꝓprii stat certum lucrũ vsurarij. hoc autẽ est inequalitas. aut enim pecunia mutuo accepta transit ĩ dõiũ debitoris ita q̃ fit sua. aut nõ transit: sed est semp ipsi creditoris. si primo mõdo hoc est inequalitas magna. s. q̃ aliquis in re sui proximi ⁊ que proximo suo stat ⁊ cadit necessario lucrũ requirat: cũ nullum dominium inde quicqd̃ de re obtingat: ĩ curat. Si secũdo modo adhuc ē inequalitas maior. s. q̃ res dõio suo non possit perire cũ ipsemet possit deficere. hoc enim non patit̃ natura nec conditio portat humana. Preterea nullũ fructũ habẽs pecunia ex sua nã sed tũ ex vtentis industria quam nõ accepit ab illo a quo accepit pecuniã. ergo ille querit iniuste fructũ ex ea. Et hãc rõnẽ tangit sco. 4. di. 15. q. 2. ar. 2. Patet igit̃ inequãlitas ⁊ iniusticia que maxime ē in vsuris.

Tertio q̃ ē ꝓrectatio rei alienę manẽtis alienę. ⁊ hoc inuito dõo. ⁊ patiat̃ volũtas absoluta nõ ꝓparata. debitor enim simpliciter nollet dare aliquid vltra sortẽ. magis tũ vult aliquid vltra sortẽ dare q̃ pecunia carere. sicut enim scienter cognoscere vxorẽ alienã manẽtẽ alienã est malũ in se ⁊ fm se. sic ex mutuo recipere rẽ alienã manentẽ alienam ⁊ eam contrectare vt suam ē ꝓtra ius naturale. Et hec tertia ratio est alexãdri de an. 3. t. 4. c. de ꝓcepto mutui. ar. 3. c. 4ᵐ. ⁊ c. ⁊ ric. 4. di. 15. q. 5. ar. 6. c. qui volunt q̃ illud quod accipitur vltra sortem ex vi mutui nõ trãsit ĩ dõiũ creditoris recipientis. q̃ rõ nihil valet fm illos qui dicũt q̃ trãsit. Predicte etiã opi. fuerũt bon. 4. di. 15. parte. 2. q. 2. ar. 1. c. ⁊ scotus vbi s. ar. 3. ⁊ hy. ⁊ ray in n. de decimis. Cõtrarie vo opinionis fuerũt gof. ri. de ocamis. ⁊ ber. cẽ de orci. ex trãsmissa. ly hoc nõ dicat expsse glo. i 4. q. 4. ſ. q̃s. Q etiã vsurã accipe sit fm se malũ ostẽdit multiplici ancte sacre scripture. of. n. ezech. 18. Si genuerit. qs filiũ latronẽ effudẽtẽ sãguinẽ ⁊ vxorẽ primi polluẽtẽ: pigñſ. si reddẽtẽ ad idola leuãtẽ oculos suos ad vsuras dãtẽ ⁊ amplius accipientem numquid viuet qui vniuersa detestanda hec fecerit. Vbi considerandũ ē q̃ oia ibi posita cũ vsura sũt de se ⁊ ex se

se mala ⁊ peccata mortalia. q̃ similiter ⁊ vsura. Ite ꝑ ps. Do. quis habit. in ta. t. 2ē. postea subdit. Qui pecuniam nō dedit ad vsurā. quasi dicat. si dederit ad vsurā nō habitabit in tabernaculo dñi. ⁊ nullus excludit a tabernaculo dñi nisi ꝑ peccato mortali. ergo 2ē. Ite ꝑ ps. Nō dedecit de plateis eius vsura ⁊ dolus. et ꝛc. Ex vsuris ⁊ iniquitate redimet animas eorꝫ. Dolus autem ⁊ iniquitas sunt mala fm se. ergo ⁊ vsura que cum eis ponitur. Ite cū vsurarius aliena appetat ⁊ ꝓtectet facit contra duo precepta. s. ꝓtra illud. Non furtū facies. ⁊ ꝓtra illud. Nō cōcupisces rē primi tui. Per que oia patet q̃ vsura est fm se mala ⁊ peccatū mortale. Ulterius crimē vsure est ꝓhibitū omni iure. s. diuino ⁊ naturali canonico ⁊ ciuili. De iure diuino patet ex supradictis ⁊ exo. 22. Si pecuniā ꝓmodaueris populo meo pauperi qui habitat tecū nō vrgebis eū quasi exactor nec vsuris opprimes eū. Et etiā i multis alijs locis veteris testamēti. Et Luce. 6. Mutuum date nihil inde sperantes. vbi non tñ actus sed etiā spes accipiendi a proximo vltra sortē ꝓhibetur. Et breuiter quotēs in sacra scriptura dilectio proximi ꝓcipit ꝓhibetur. Et sic etiā cū vtriusq̃ testamēti pagina detestat ex. c. super eo. Esi etiā ꝓhibita iure canonico. di. 47. qñ multi. vñ ⁊ ipm ius canonicū vsuras restitui cogit. vt infra patebit. quinimo etiā fm ipm si quis pertinaciter asserat vsuras exercere nō esse peccatū: ē vt hereticus puniēdus: ⁊ procedi debet ꝓtra diffamatos vel suspectos de huiusmodi errore. sicut cōtra diffamatos de heresi vel suspectos. li. 7. de vsur. ex grauī. Est etiā ꝓhibita iure ciuili. quod ostēditur duplī in glo. i4. q. 4. quid dicā Primo ꝑ hoc q̃ imperator iustinianus dicit se amplecti q̃tuor concilia generalia adeo vt pro ea suis legib⁹ decretetur. s. nycenū constantinopolitanū epbesinū ⁊ calcedoñ. in auē. de ecc. ui. colle. 9. circa fm. In cōcilio aūt nyceno ꝓhibent vsure di. 47. qñ multi. Et hec prima rō tangit etiā ex de vsu. q. in omnibus. in glo. i. Secūdo ꝑ hoc q̃ dicit imperator q̃ sacre leges non dedignant sacros canones imitari spālē in matrimonijs ⁊ vsuris in auē. vt clerici apud proprios ꝓcos conue. ad si. colle. 6. 2. q. 3 §. hinc colligitur. ⁊ de no. opꝰ. nun. intelleximus. Si ergo vsure ꝓhibent fm sacros canones. ergo etiā fm leges. Hec obstat q̃ ille canon. s. qñ multi. loquit⁹ tñ de clericis. q. auctoritas ibi posita que est Aut pecuniā suā nō dedit ad vsurā. clericis ⁊ laycis ē cōmunis Non obstat etiā q̃ fm leges. C. ⁊ ff. c. possunt pti vsure. q. lex supra allegata que est in auē. est posterior illis. vñ oēs leges vsuras pmittentes sunt abrogate. Sciendū tñ q̃ iustinianus prius pmisit vsuras leuissimas nō quasi estimans eas ē licitas ⁊ ad manus malū vitandū. nam boēs imperū fuit vidit esse prionos ad dandū vsurā. ⁊ ideo ꝓpatua pmissione pmisit minus malū vt nō fiēt pius. Ille tamē leges q̃ pmittunt vsuras exigi rōne interesse vel rōe moze sunt bone ⁊ approbāde si intelligāt sane fm ra. Constat igitur ex predictis crimen vsure esse detestabile. fm omnē rōnē ⁊ legē. Aggrauāt aūt multa crimē vsurarū: que tij p̃ termitto grā breuitatis: de quib⁹ in sūma de vitijs sufficienter poteris inuenire. Sic ergo constat q̃ vsura nō tñ ē peccatū q. a eo ꝓhibitū sicut fuit laborare i sabbato apud iudeos: vel in dñica apud xpianos. imo vsura ē prohibita q. ē peccatū ⁊ fm se ē malū ⁊ ꝓta dictamē iuris naturalis ita q̃ nullo modo ⁊ nullo casu potest bñ fieri: ⁊ in ea nō pōt dispēsari. vnde etiā nō debet fieri pro redimēdis captiuis. ex. c. super eo. Non enim debet impietas ꝓter tu pietatis ꝓmuti. i. q. i. non est putanda. Ad hoc aūt vt sciatur melius natura mutui in cuius ꝓtractu tñ regulariter vsura cōmittit vt dictū ē supra. notanda est differentia mutui cōmodati ⁊ locati. Sciendū igit q̃ sicut habetur ex glo. i4. q. 3. in pn. super vbo illo mutuū. vt etiā dicti ē in pcedēti ti. cōsistit in his rebus que dār ad pondus numerū ⁊ mensurā. ⁊ ille res que dant sic q̃ in dñium accipientū trāsferunt: ⁊ nō redē sed alie eiusdē q̃litatis ⁊ generis reddūtur. vnde dicitur mutuū q. de meo fit tuū. Cōmodatū vo ē qd̃ alicui tradit nō vt fit suū ⁊ vt vtat eo: ⁊ ab eo idē restituat. cōmodare etiā ē ad vsum tradere. in hoc aūt ꝓueniunt q̃ vtraq̃ de natura sua volūt ē gratuita. vnde qd̃ in mutuo plus exigitur est vsura. ⁊ in hoc solo casu cōmittit vsura. s. regulariter vt dictū ē. In cōmodato vo si quid exigit: statim cōmodatū ē desinit ⁊ in aliā spēz ꝓtractus transit. q. aut aliquid exigit ꝑ re ipsa ꝓmodata. aut pro vsu eius. si ꝑ ipsa re aut pecunia: ⁊ tūc est nēdutio ⁊ empto

aut res alia. ⁊ tūc ē pmutatio. Sēl si pro
usura aut pecunia. ⁊ sic ē locatio ⁊ cōdu
ctio. aut res alia. ⁊ sic ē cōtract⁹ innominatus
q ꝓ vt des vel facies. Omnes isti ⁊ctr⁹
sunt licti ipis laycis. De vrīa vo mutui
⁊ locatōis vide infra ti. se. cap. io. ¶ Sz ō
hoc objicunt plura. dicit enim Ambro.
vt habetur. 14. q. 4. Ab illo exige usuras
cui merito nocere desideras. cui iure infe-
runtur arma sibi legitime inferuntur usure.
Ex his videtur q usure possint exigi ab
aliquib⁹. Et idē videtur p illud deut. 23.
Non feneraberis primo tuo ⁊ alieno.
Preterea fenerari pmittit p lege fernata
in pmiū deut. 15. Feneraberis gentib⁹ mul
tis: ⁊ tūc a nullo fenus accipies. ergo non
ē peccatū. Preterea ptermittere ⁊ sitia nō
obligat ad peccatū. ⁊ Luce. 6. dicit. Mutu
um date nihil inde sperātes. ponit int alia
⁊ silia. al' si eēt p̄ceptū quilz peccaret qui
nō mutuaret. qō nō credit. ergo qui ⁊tra
facit nō peccat. ⁊ sic usura videt eē licita.
Preterea argētū in vas formatū ⁊ argē
tū monetatū nō differūt specie. ⁊ licet acci-
pere aliquid vltra sortē pro vase argenteo
ergo ⁊ p moneta. Preterea q accipit mu
tuū pōt sert ⁊ vult usurario dare rē suam.
dicit enim: do tibi pter sortē pecuniaz istā.
ponat ergo q det pecuniā sibi: pecunia illa
fit ⁊ ē ipsi⁹ usurarij. ergo usurarius non
facit rē alienā manēte alienā inuito dno
tanq̄ suā. ⁊ ē ⁊tra illud qō supponit supra
in vltima rōne posita in solutōe ⁊ftionis.
Preterea pecuniā recipe pro eo qō nō te-
net quis facere nō videt eē peccatū fm se
⁊ nō in omni casu tenet homo habēs pe-
cuniā pecuniā mutuare. ergo 2ē. Preterea
cuilibet licet in ⁊tractib⁹ seruare se idēnez
sicut vēdens pōt vēdere pter vitationē
dāni precio maiori: maxime qī inducit
ab emēte. ergo similiter si ille qui mutuat
inducat ab eo cui mutuat: licet sibi se ser-
uare indēnē. Preterea si usurarius ē fur
⁊ raptor: quare inder secularis usurarios
vivere sustinz: cū alios fures ⁊ latrones ad
mortē ꝓdēnet. ¶ Ad primū bozz dicēdū
q de illo verbo Ambro. sunt diuerse opi-
niones ⁊ varie expositiones. quarū due
sufficiāt ad pēs grā brevitatis que videt
eē rōnabiliores ⁊ ꝓmuniores. Una est q
debet intelligi ⁊ exponi de paganis ⁊ hosti
bus reipu. sicut littera sonat plane. talib⁹
enim ea que male retinent modis omnib⁹
quib⁹ possumus aperte ⁊ insidiose tanq̄
ab indignis debemus auferre. secus est de
iudeis qui sūt nostri serui ⁊ seruire nobis
pati. 23. q. 8. dispar. ⁊ ca. q. 7. c. i. ⁊. 2. Alia
opio que ē ꝓmunior fm Ray. ē q ⁊ nullo
hoīe xpiano pagano vel alio licet usuraz
exigere. Et fm hoc illud verbū intelligi ⁊ ⁊
byronice ⁊ negative sic. ab illo usurā exi-
ge tu quicūq es cui merito desideras no-
cere. ⁊ nulli merito nocere debes desiderare
ergo a nullo debes usurā exigere. Et hec
duplex ratio habet. 14. q. 8. cū homo ab
hoīe. in glo. ¶ Ad 2m dicēdū q p casu
isto quo filij israel iniuste ab alijs patiebā
tur ⁊ bona eōz detinebant: licuisset eis p
usuras bona sua recuperare. sicut dicitur ō
clerico qui prebēdā suā occupatā violent
pōt in pignus recipe. nec tenet illud quod
inde recipit in sortē ꝓputare. et de usuris.
plures clericoz. in fi. Vel iudeis phibitz
fuit usurā recipe a fratrib⁹ suis. s. iudeis p
quod dat intelligi q usurā accipe a quo
cunq hoīe ē simplīr phibitū. qz quilibet
homo debet haberi quasi prim⁹ ⁊ frater.
potissime in statu euāgelij ad qnē omnes
vocant. vñ in ps. Qui pz. suā nō dedit ad
vsu. Et Ezech. 18. Qui usurā nō accepit. q
aūt ab extraneis usurā accipent: non fuit
eis ꝓcessū quasi licitū: ⁊ pmissuz ad mai⁹
malū vitandū. s. ne a iudeis cētū colētibus
usurā acciperēt pter auariciaz cui dediti
erant. vt habet Isa. 56. Dicit aūt q i va
littera nō fuit illa additio ⁊ alieno. ⁊ fuit p
iudeos apposita in sui excusationē talem
qualē. Ex hoc habemus fm Alex. de an.
3. 1. 4. c. de pecto mutui. ar. 1. c. pmū argu
mētū q si nō possum⁹ obtinere ab usura-
rijs q totū redd at debemus facere si possu
mus q saltē partē reddant. ¶ Tertio pōt
dici fm aliquos q illa acceptio usure s
gentibus inter quos habitant iudei pot⁹
erat sui rei recuperatio q̄ usura. qz tota illa
terra fuit iudeis a dno data. ⁊ iniuste possi
debat ab illis. ¶ Ad tertiū dicēdū q ibi
fenus sumit large p omni mutuo fm illō
Eccle. 19. Feneraret primo tuo in tpe ne-
cessitatis. Iudeis ergo promittit in pmiū
abundantia diuitiarz ad qō solet vel pōt
feneratio sequi. vñ ponit ibi cōsequēs pro
antecedēte. q. d. tanta abūdātia habebis q
potis multis feneratē si volueris: ⁊ a nul
lo mutuari indigebis. ¶ Ad quartū dice
dū q pstare in certis casibus nō tū ē ⁊sil
liū ⁊ cuiā p̄ceptū. ⁊ iō nihil ē vltra sortem
exigēdū. si aūt nō sunt tales casus ñ tenet

homo pistare. si aut pstet tenet vltra sortē nihil recipe pacto vel principali intentione pecunie. Sic ergo dare mutuū nō tenet bō semp. ⁊ fm hoc ponit inter psilia. & q bō ex mutuo lucrū nō querat hoc cadit sub pcepto. Ad 5m dicēdū q vsus pnciplalis vasor argēteorū nō ē ipa eorū ꝓsumptio. ⁊ iō vsus eorū pōt vendi seruato rei dstio. vsus aut pnciplalis monete ē distractio pecunie in ꝓmutatione. vñ nō licet eius vsū vēdere cū hoc q aliqs vellit ei restituō ez qō mutuauit. Secūdū tñ q secūdari vsus vasis argēteī pōt ē ꝓmutatio. ⁊ talē eius vsū vēdere nō licet. Et silr pōt ē aliquis vsus secūdari pecunie argētee. vt si quis pecuniā signatā ad ostendū se diuite vel pignorādū concederet. ⁊ talis vsus licite posset vēdi. vt etiā habetur infra ii. se. cap. .9. ¶ Ad sextū dicēdū fm Alex. de an. 3. t. 4. c. de pcepto mutui. ar. 4. q argumētū nō valet. ille pōt scit ⁊ vult trāsferre rē suā i vsum alteri. dicit. n. ei do tibi pecuniā istā ergo trāsferi. lz. n. posset trāsferre nō tñ sic pōt trāsferre. qz hi ꝓtract ē omni iure p bitur. iō nullo mō pōt fieri ipsi vsurarū. lz etiā. pferat verbum dandi nō tñ dat. de vbis. n. nulla ē questio f de intēdo. Intentio aut feneratoris ē q rē manētē alicuiz faciat suā. ¶ Ad septimū dicēdū q ille q nō tenet mutuare recōpensationē eius qō fecit: pōt accipe. si amplius nō dz exigere fm aūi iusticie equalitatē sibi recōpensat si quantū mutuauit ei tantū reddat. vñ si ampli exigat p vsu rei que alii vsū non bz nisi ꝓsumptionē ibe exigit pcū et quod nō ē. ⁊ ita extortio ei ē iniusta. ¶ Ad octauū dicēdum q si ille qui mutuat nō vult damnificari reseruet pecuniā sibi necessariā. qz nullus ei necessitat ad mutuandū f si ipe mutuat necessitat ex lege vt non vinet mutuū. s. accipiēdo aliqd vltra sortē ¶ Ad illud qō postea queritur dicendū q iudex secularis rēpu. gerit quātū ad tpalia. ⁊ iō lz vsurari sit fur tñ qz ē fur come sticus nce p violētiā furat. ⁊ ex furto eius erā utilitas aliqua rempu. quātū ad tpalia puenit. vsurarios viuere pmittit. secus ē de alijs furib ⁊ raptoribus. Utrū qs possit p pecunia mutuata aliqō ꝓmodū exptē. R. q nō. vñ Ezech. 18. Qui ad vsurā nō ꝓmodat ⁊ ampli nō accipit vita viuet. Et Luce. 6. Mutuū date nīl. Hec etiā pbant Aug. Hiero. ⁊ Ambro. i 4. q. 3. c. 1. 2. ⁊ 3. ⁊ ē explissum ex. e. psiluit. fm. n. pbm. 5. etbi. omne illud p pecunia habet cuius pcium pōt pecunia mēsurari. ⁊ iō sicut si quis p pecunia mutuata vel quacūq re alia que ꝓsumit ex eius vsu pecuniā exptet vel exptere intēdit ꝑ iusticiā vsurā cōmittit vt supradictū ē. ita etiam si exptet vel sperat quācūq rē aliā cuius pcū mēsurari pōt pecunia. Recōpensationē vo eorū que nō mēsurant pecunia exigere p mutuo licet. vt benuolētiā ⁊ amorē ei cui mutuauit vel aliquid bi. ¶ Sz obi. qz p10 pecunia pōt homo pign accipe vt domū vl agrū. ē vsus pcio vēdi posset. ergo ꝛc. R. q tic mutuans vsū illi pignoris in sortē ꝓpta re tenet. ex. e. c. 2. al vsurā ꝓmittit nisi sorte eēt talis res cui vsus inter amicos sine pcio ꝓcedi solet. vt pz de libro ꝓmodato fm Tho. 2a 2e. q. 78. ar. 2. c. sextū. De hoc infra ti. de pigno. ar. 6. q. quid si qs equū ¶ Utrū liceat pecuniā mutuo accipe sub vsura. R. q nullo mō licet inducere ad peccandū. licet tñ vti peccato alteri ad bonū suū. nā ⁊ de vtit oib peccatis ad aliquod bonū. qz ex eis elicit aliqō bonū. vt dicit Aug. in ench. Ita etiā i ꝓposito nullo mō licet inducere aliquē vt mutuet ad vsurā: licet tñ ab eo qui paratus ē hoc facere ⁊ vsuras exercet: accipe mutuū ad vsuram ꝓter aliqō bonū qō ē subtātia necessitatis sue vel alteri. Hec Tho. 2a 2e. q. 78. ar. 4. c. Nec intelligit fm Ric. 4. di. 15. q. 5. ar. 5. c. vltimū. hic necessitas illa que ē extrema. & qñ homo dānificaret notabilī vel notabilē penuriā pateret si nō accipet ad vsurā. Et fm monaldū ꝓ quanta necessitate liceat hoc facere nō determinat ars nl scia sz intētio charitatis.

Sequit videre de quarto. s. vtrū in aliquo casu liceat aliqd accipe vltra sortē. Circa qō sciēdū q ēnus regularit verū sit ⁊ firmissime tenēdū q ñ licet aliquid accipe vltra sortē: h tñ fallit i aliquib casib. primo qñ ecclesia a vasallo suo feudū qō ab eade hz tenet in pignore sic tñ vt interim vasallus de feudo nō teneat seruire. ex. e. cōqueri. ⁊ c ex. de fe. c. i. Et fm Ber. ibidē si vasallus vult ecclesie seruire ꝓter hoc vt fruct cōpētē i sortē nō debet admitti. quod dicūt quidam vt Ray. R. ob. ⁊ Ber. in. c. ꝓqueri de spāle in feudo ecclastico. ⁊ ē verū q de feudo layco nō innenit expssū. Arguit aūt ꝑ eos Hosti. sic. aut ē licitū aut illicitū. si licitum ergo ⁊ in layco qz cadē ratio. ergo ⁊ idez

ius, ex. re ꝓsti. transl ato. Si illicitū multo minus dz cōcedi clerico q̃ layco. ex. c. c. i. 7. 2. multo fortꝰ ergo boc locū habet in seculari feudo. Preterea ex tenore dicti capituli primi re feudis apparet q̃ nō est priuilegiū ꝗ ad ꝓsultationē facrā rideꝰ re iure. Preterea si vsura fit ibi quō papa p̃ uilegiabit aliquē cōtra ꝓceptū xci. Rō autē huius fm etūdē Hosti. naturalis assignari pōt re vtroq̃s. qz vasallus fm aliquos nō ē nisi lz habeat vtilē actionē. vl fm alios nō ē maior dōs sine directe ꝗ vtilr uti. vti vasallus ꝓsumitꝰ velle dare fructꝰ. qz ē ad antidota obligatꝰ. ex re testa. cū in officijs Res etiam in id ex facili redit qō ab initio ius 7 natura sibi ꝓcessit. ex re cen. cū venerabilis. ibi nec intelligat rē. Sz dices q̃ trāferr. aliqn nō semp fer. iū in vasallū imo sepe is qui possidet 7 aliene recognoscit illud ab alio sponte recipit. vel vt a tyrānis defendat. 7 sic dicta rō deficere videt. Rꝰ q̃ lz sic sepe fiat: tū natura feudi recipit. ergo sicut feudū iudicādū ē. ar. ex re sta. mo. recolentes §. fi. ¶ Quid ergo re vsufructuario 7 ꝓdictario obligante. Respondet Hosti. q̃ idē videt si tpe cām habeat liberā a ꝓdictario. al' cōn. Notauit tū Ray. sub n. re xci. §. qd si miles. q̃ qui dā volūt ad colonias extēdere ꝗ ꝓuilegiō 7 male. qz hoc nō inuenit exp̃ssū. q. d. q̃ excusat ab vsura hoc priuilegiū. ꝗ in hoc nō bn̄ dixit. vt pz ex ꝓdictis fm Hosti. ¶ Quid ergo re emphiteosa obligante dōo emphiteomata. Ridet Hosti. q̃ forte est idē. qz eadē est rō. Vel dicēdū q̃ nō ē sīle qz emphiteota non ita gratuite recipit sicē vasallus cū ꝓ introitu certā pecunie quā titatē conuenerit. vel dicēdū sup hoc papā cōsulēdū. Hec Hosti. 2° qn̄ clericꝰ possessionē tpalē alicꝰ ecclesie assignatā sibi pro bñficio a layco q̃ tenet eā iniuste redemit sibi mutuando. pōt. n. ille clericus vel illa ecclesia eā in pignore recipe. 7 ibidē res 7 fructus ci' vsura forte recipe. ꝗ hoc nō fit causa lucri si clericus redimat re manu layci. qz sic forte reuerteꝰ ad ecclesiā que al' forte nō posset recupari. nec ē vsura. qz recipit tū suū. ex. c. c. i. 7. c. 2 quesitus. Sīlr laycus redimere possz hoc mō possessionē suā re manu rēinenus iniuste. Alienā vo possessionē sic nō possz redimere. qz fructꝰ illi nō sūt sui. vti si eos retineret vsura est Idē est re clerico qui possessionē ecclesie que ꝓ bñficio sibi assignata nō est taliter in pignꝰ recipet. nisi re licentia ecclie hoc faceret. quasi ꝓpiptēdo eos noīe ecclie. hec oia ex. c. c. i. in glo. ¶ 3° qn̄ sine omni pacto dat gratis oblatū. dūmō intētio non sit corrupta ex parte creditoris. vt si forte creditisset pecuniā ꝓncipaliter ꝓter spem lucri. in quo casu vtū teneat ad restituti onē dicet infra re restitutione vsura. q. qd re eo qui sola intetōe. ¶ 4° rōne dubij vt si quis dat io. sol. circa pasca vt in autumno totidē sibi grani vini vel olei mensure reddant. que lz tpe ꝓtract. valeant plus q̃ 10. sol. tū vsimiliter dubitat vtrū plus vel min' q̃ 10. sol. sint. naliture tēpore solutōis. si vo daret in autūno 10. sol. qn̄ talia solet ē parui pēij vt ad pasca totidē mēsure talij sibi redderet. qn̄ bi' fm ꝓsuetudinis vsō solet ē carioza est vsura. qz nō vsimiliter dubitat ꝗ ꝓbabiliter creditꝰ q̃ plus valebunt tpe solutōis q̃ valeant tpe ꝓtract. Rōne etiā dubij excusat qui pānos vini granū olei 7 similia vendit ita vt amplius recipiat in certo termino ꝓ eisdē q̃ valeant tpe cōtract. si tū tpe contract. nō fuerat ea vēditurus. ex. c. naufragāti. §. 1. 7. 2. satis tū cōsulte boies agerēt si a tali cōtractu cessarēt cū cogitationes eo nequeant occultari. ex. c. in ciuitate. Si tū ad terminū lōge maioꝛi pcio q̃ tpe cōtract. valeant vēderet vsura est. qz tūc nō vsimilr dubitat ē vtrū plus vel min' sint valiture. ꝗ ꝓsumitꝰ q̃ longe min'. ex. c. cōsulunt. rōne. n. dubij fm Alex. lomb. potest equitatē iusticie facere. 7 p̃ qn̄s ab vsura excusari lz plus recipiat q̃ ē quia rō huius dubij. s. re valore rei estimat valore rei fm naturā eiꝰ que in tali specie pōt plus vel minus valere in vno tpe q̃ i alio. vti cū nō cā tpis ꝗ causa dubij re valore rei plus accipit ab vsura excusatur. Sic etiā videtur excusare rō piculi ꝓ quā abūdāna pōt recōpēsari. res. n. ex piculū existes plus valet q̃ res cinsdē spēi in periculo existēte. Et sic hec recōpensatio reducit ad naturā rei que ꝓter piculū esti mat plus vel minꝰ valere. Et sic periculū 7 dubium excusant ab vsura. s. qn̄ insunt rei re qua fit cōtract. ex natura sua. Ubi sūt periculū nō inest ex natura rei nō excusat ab vsura. vt patz in mutuo pecunie nauticē re quo ex. c. naufragāti. vt dicitur infra ar. 5. vbi dicitur q̃ si aliqs alicui naufragāti pecuniā ꝓter spem alicuius lucri ꝓmiserit vsurā ꝓmittit etiā si piculū sortis

propile sup se accepit. Si etiã aliquis mutuauit alicui etiũ libras vsq; ad .5. annos ita q̃ si infra .10. ãnos alter eos excesserit qui mutuũ accepit a debito liberatus sit. si vero ambo supuiuerint dabit qui mutuum accepit .200. libras ei q̃ mutuũ dedit. tale periculũ nõ excusat. qz ꝓtractũ ad equalitatẽ iustitie nõ reducit. talis. n. sup abũdãtia nec ex labore nec ex viu rei ꝓprie nec per recõpensationẽ alterꝰ rei reducitur ad equalitatẽ. Hec alex. lombar. in quolib. q. 6 vsu.

¶ Quid si credat pecunia pro pecunia. vt marca argẽti ꝓ alia marca ad terminum psolvenda. ⁊ granũ p grano. vinũ p vino ad eãdẽ mẽsurã. R. fm rob. si vsu similis sit q̃ talia nõ sint futura pciosiora tpe solutionis q̃ sint tpe ꝓtractꝰ nõ è vsura. Si vero sit vsu similis q̃ sint futura pciosiora tpe solutionis distingue. qz aut creditor nõ erat seruaturus illã pecuniã ⁊ tũc è vsura. aut erat seruaturus eã vt sic seruãdo ad tẽpꝰ certũ lucraret eũ ipa. ⁊ tũc iterꝝ distingue. qz aut creditor auferat debitori libertatem interim se liberandi ⁊ debitũ solucãdi. ⁊ tũc è vsura qz psumit q̃ io credit eã vt debito rẽ periculo oneret ⁊ se exoneret. Aut nõ auferet ei ꝗ credit vt pecuniã reddat sibi qñ cũq; voluerit infra terminũ. ⁊ tũc meret si faciat hoc ex misericordia vt rdeat inopiã debitoris. si aũt hoc faciat intẽdẽs corrupta. s. vt se exoneret periculo eã seruandi: peccat. nõ tñ est cogendus ad restituendũ lucrũ. licz hoc eet in psia cõsulẽdũ. vel q̃ pauperib⁹ daret. Similiter etiã distinguendũ ⁊ videndũ qñ dat spẽs pro specie ad terminũ vt granũ p grano vinũ p vino ⁊ huiusmõi. ⁊ hec debẽt intelligi si ea tẽpore cõtractus nõ fuerat vẽditur⁹. ar ex. c. nauigãti. §. z. Quid de his qui emdt certos equos sibi reddẽdos a vẽditore in certis nũdinis emũt minꝰ minoꝰ pcio q̃ valeãt tpe ꝓtractꝰ. R. fm rob q̃ è vsura nisi visil dubitet equos illos tpe solutõis plus vel minꝰ valituros. vt dictũ è supra in quibusdam casib⁹. vel nisi sciat vel probabilit credat q̃ tantũdẽ plus vel minꝰ sint valituri. Quid si petrus ecclis ianue emat a ticio turonẽses recipẽdos in francia in talibus nũdinis. R. fm alex. lomb. vbi sup. ꝓtractꝰ videt illicitus si minꝰ det emens p pter tpis dilationẽ. ⁊ maxime si pecunia recipienda in termino probabilit credat plus valitura tunc. n. videt et mutuũ indirectũ puta ut si qs det minꝰ probabilit receptur⁹ in termino plus. secus est si dubiũ et fiat vetũ è in pcedẽti casu. Similiter fm Hosti. qñ qs emit fructꝰ alicꝰ agri ad tpe: ⁊ fructus quos inde percipit multo plus valeãt q̃ vederit vẽditori. tñ nõ tenet aliqd restituere rõne vsurẽ sine incertitudine. vt. C. e. l. si ea lege. l. 3 aũt ille cõtractꝰ nõ sit vsurarꝰ ex forma ꝓtractꝰ: pot tñ fieri ⁊ fraudẽ vsurar vt si ager sit tantus ⁊ talis q̃ visimile sit q̃ fructꝰ inde colligẽdi valeãt multo plus q̃ emptor vederit. puta ẽptor vedit. 10. libras. ⁊ visimile è q̃ valebũt. 25. vel. 20. maxime si talis è psona q̃ ꝓtractꝰ hꝰ cõsuevit excercere. In hꝰ. n. ad psumptiones è recurrẽdũ in foro cãr. In foro aũt penitẽtiali stabit ei cõfessioni. ⁊ multũ è psumẽdũ q̃ talẽ. ⁊ ei in psia è restituendũ dicẽdũ q̃ visimiliter credebãt lõge plus valẽ si instꝰ emptor inueniret. si aũt pbabiliter dubitat vtrũ sint plus vel minus valituri nõ è vsura. ar. in. c. nauiganti. ¶ Sed obi cõsi supradicta. qz licet contrahẽtibꝰ accipe se inuicẽ citra dimidiũ iusti pcũ. e. x. de emp. tñ dilecti. ergo licet alicui vẽdẽ piper valens 5 lib. pro. 7 lib. Rndet Ber. Inno ⁊ Hosti. sup illud et i cinitate. q̃ emẽs pro. 7 lib. illud qõ valet. 5. lib. aut sciẽter plus dat ꝓpter dilationẽ solutiõis ita q̃ ipe nõ decipit in iusto pcio. ⁊ sic nõ è vsura qz licet cõtrahẽtibꝰ mutuo se ded pe vsq; ad dimidiũ iusti pcũ. s fm hoc ille q̃ accipit ex malo suo lucrũ ꝓsequit: qõ si facit ille qui nõ accipit. p̃ videt fm hoc q̃ mercator possit vẽdẽ merces suas pcio maiori alicui simplici qui nescit valorem ret q̃ alicui sp pẽt. quod iniquũ videt et cũ fm leges ptor nõ subueniat scienti sed ignoranti. ff. qõ falso m. l. i. in fi. Ideo alij distinguũt de ignorantia ⁊ de acceptione. Nõ. n. ꝓtingit decipi nisi ignorãtẽ. è autez duplex ignorãtia. s. in discernẽdo sive indicãdo. ⁊ hec opponit scientie. sic. n. nullus sciens est ignorans. Alia est ignorantia i eligẽdo. ⁊ hec ignorantia nõ opponit scie multi. n. scientes in iudicando sunt ignorãtes i eligẽdo. Similiter duplex è acceptio. s. in iudicando. sic nũquã decipit sciens i cõtractib⁹. s. qñ scit rem aliquã. nõ valere tantũ. tamẽ ꝓpter affectionẽ quã habet ad rẽ magis eligit cõparare precio q̃ re cõsiderata carere. vtroq; modo licet cõtrahẽtibꝰ se decipe. ⁊ 2ᵒ mõ magis licet q̃ primo mõ vt credũt. l3 Ber. cõtrariũ dicat. sed de hoc vide infra. ar. 5. q. quid de his qui

emunt ab ecclesia 2c. ¶ Ad hoc nota fm aliquos q̃ Iz vendẽtes non possunt ꝓter dilationẽ solutõis pretiũ augere: possunt tamẽ ꝓter accelerationẽ solutõis pretiũ minuere. vnde esto q̃ mercator statuat in corde suo q̃ pãnum quẽ habuit ꝓ.6. sol. velit dare ꝓ.9. ita q̃ omni volẽti sibi dare tantũ siue statim incõtinẽti siue ad terminũ certũ dare velit. ⁊ longe libẽtius statim solutũ q̃ vsq̃ ad terminũ aliquem. si talis mercator hoc apud se vtiberans simul q̃ cũ hoc ex lucro parate solutionis cogitans apud se dicat. Iez in corde illud lucrũ tantũ crim: quicũq̃ tamẽ pretiũ paratũ haberet cũ quo ex lucro mõ aliquid ordinare possem: ex precio tarato dominũ crẽ: talis nõ ẽ vsurari⁹ vt voluit aliqui. hoc ex tabula Iobis. Quidã etiã vicerũt q̃ Iz cõtract⁹ quo quis vẽdit maiori precio ꝓter dilationẽ solutionis fit ex se vitiosus tamẽ excusari põt ex parte vendẽtis. puta si nõ intẽdat vẽdere carius ꝓter tempus ⁊ ꝓter damnũ ⁊ laborẽ quẽ iminere sibi videt in ꝓcuratõe solutõis habẽde. Et recitando huius intẽtõis apparet qsi mallet nõ vẽdere talib⁹ q̃ vendere eis ad credẽtiã. ⁊ qũ libentius venderet alijs ꝑ precio minori q̃ illis pro precio maiori. vnde Iz hic casus sit dubius: nõ põt tamẽ excusari si ꝓter credẽtiã rẽ plus vendit simplẽ vl q̃ sit vtiliter valitura tpe solutõis vel si nõ venderet alicui nisi ꝓter credentiaz plus recipet. Hec alex. lomb. in quolz. q. ex vsu. ¶ Quid si quis vendat pro pcio qõ mõ currit bladi: ita tamẽ q̃ si plus valuerit vsq̃ ad pasca: vel q̃ si illud plus sibi ostenibilomin⁹ tamẽ nõ vult q̃ pcia minuat. Rndet Hosti. q̃ ẽ vsurari⁹ cũ dicit i pcio. ar. C. ex solu. l. penul. ¶ Quid si vendã tibi hoc pro tanto quantũ valebit illa die qua curret pro maiori precio vsq̃ ad pasca. Iste casus est multũ vicinus pcedẽti. Rndz Sco. 4. di. 15. q. 2. ar. 2. q̃ talis ꝓractus ẽ vsurari⁹. ⁊ ponit duas regulas circa istã materiã obseruandas. vna ẽ q̃ ꝓmutans nõ ꝓmutet vel vendat tempus. qz non est suũ. 2ª ẽ q̃ non ponat se in tuto ex lucro ⁊ illũ cui vẽdit in dãno. in tuto dico vel semp vel vt in plurib⁹. Et ꝗ hanc regulã fieret in ꝓposito casu. quia vẽditor certificat se ex lucro etiã vltra q̃ humana industria pungere possit si quis ꝓsideret. 5º qũ vsure petunt q̃si interesse. vt si fidei iussor vsuras creditori soluat: ꝓ eas a debitore petere pro quo fideiusserat. qz nõ sit vsure quantũ ad eũ: ⁊ potius interesse. i. vitatio dãm. ex ex fidei iusso. ꝓstum tus. Similr si paratus sim emere merces pro centũ libris in quib⁹ erã lucratur⁹ fm sanã ꝓsciam ⁊ spem futurã. 10. lib. vsq̃ ad mensem: ipsis ad certũ locũ deductis. ⁊ tu ꝓter nimiã instãtiã tuam me impedis ne emã: ⁊ hanc pecuniam recipis: ⁊ ꝓmittis mihi infra mẽsem reddere. 100. ⁊ 10. lib. nõ ẽ vsura fm Hosti. qz loco interesse succedit. ⁊ similis casus ponit in arti⁹. se. q. 4. ¶ Quid si quis denarios sub vsura recipiat ⁊ postea auctoritate propria alicui amico suo sub eadẽ vsura vl etiã minori mutuat. R⁹ scribit monaldus q̃ tenet ad restituti onẽ illi amico suo. qz ipse fuit pncipalis in hac vsura. si aũt nõ ẽt mediator vel fideiussor ita q̃ obligatio ẽt ex amico ad vsurariũ facta nõ tenet. ⁊ rõ pdicta nõ videt valere. Esto. n. q̃ aliquis ad preces alicuius amici sui accipiat pro eo pecuniam ad vsurã ab aliquo qui ẽ inimicus eius. tunc nõ ẽt obligatio ex illo amico ad vsurariũ ⁊ ad eũ qui mutuatus fuerat pecuniaz vt illi mutuaret eã recepturus ab eodẽ capitale ⁊ vsurã ex qua ꝓuenit eũ vsurario: ⁊ tamẽ ille sic faciẽdo vsurã nõ cõmittit. sed damnũ suũ euadit. ⁊ idẽ videt dicendũ ꝗ casu ꝓmisso q̃ sine vsura fieri possit. ¶ Itẽ fm Hosti. qũ is qui mutuauit occasione mutui laborẽ subiit in cuius recõpensatõz fructus peceptos facit suos: qõ pertinet ad interesse. vt ex ex re ec. nõ alie. ad nostrã. vel illud papa qui est dis ecclesie fecit vt res ecclesie cuius recuperare possit. ar. ibidẽ ad audiẽtiã. ¶ Itẽ rõne more vsure petit quasi interesse ꝗ Ian. ⁊ Ber. ex. c. ꝓque sius. qũ vẽdo tibi fundũ pro certo precio quod mihi teneris infra certũ tps solvere ⁊ non solutis; elapso termino possum vsuras petere: cũ facias fructus tuos rei vendite. vt. C. e. l. z. Et idẽ ẽ ex cõtractib⁹ bone fidei. ⁊ tunc nõ petit quasi vsura ꝗ q̃ insit mora adhibita nõ fuisse. ff. pro socio. so cũ. quod intelligo qũ interesse est intra rẽ vt cũ petit causa damni vitandi; nõ lucri captandi. ff. ex ac. em. ⁊ ven. si sterilis §. cũ p vẽditorẽ. ⁊ ideo caute dicit canon iere mẽta susceperit. i. 4. q. 4. si quis oblitus. ꝗ Hos. ⁊ Ber. ex. c. ꝓquestus. vel dicit in ꝗ casu actionẽ ꝓpetere ex cõtractu vel officio iudicis non ad vsuras ꝗ ad interesse. qõ est verius fm Hosti. C. ex ac. em. ⁊ vẽ.

l.z.⁊ ff.de ac.em.l.z.⁊ fz Bof.i 4.q.4.qñ
Licite.n.potest quis agere vt reddat̃ in-
dennis.erit de fideiuſ. ꝓſtituatus.⁊.c. pue-
nñ. Similiter ſi debeas mihi centñ libras
in termino certo: ⁊ nolueris mihi ſoluere i
illo tpe.⁊ ideo ꝓter mea negocia tractan
da opoꝛtuit me pecuniã ſub vſura recipe:
ſi ſolui eã teneris mihi illã restituere: vel ſi
nõ ſolui teneris liberare me ab tpa obliga
tione ſm Pay. pbant hec erit de fideiuſſo.
pnenit.⁊.c.ꝓſtituꝰ. Itẽ intelligi põt de ca-
ſibus in quibus ex mora veniunt vſure
ſm leges.quia ubi nõ dicitur aliquid rece
ptum vltra ſortẽ. ſ ponus interesse. ⁊ ſm
canones interesse pen põt.i 4.q.4. qñ mul
ti clerici.⁊ 12.q 2.c. ſi qs de clericis.ibi ad
questũ. Et idẽ forte ẽ vbi pena permittit̃ a
lege:⁊ succedit loco pene nõ fraudulente.
Hec obstat illud.14.q.3.pleriq⁹.quia illõ
in mutuo locũ habet. Et qõ dicit̃ quicqd
accedit sorti ẽ vſura illud est vez qñ exce
ptio dat̃: vel aliquid in fraude vſurarꝝ ex
cogitat̃. Hec Hoſti.⁊ Ber. erit.c. ꝓquest⁹
¶ Diuina etiã pagina i multis locis vſu
rã i mutuo tñ ꝓhibere videt̃ in euangelio
Mutuũ date nihil inde ſperantes Et ſ ꝓ
Qui pe.ſu.nõ de.ad vſu. Hec Hoſti q qdẽ
ponit ſub trib⁹ caſib⁹ ea que pono ſub hoc
quinto caſu.⁊ hoc ideo facio. quia in bis
omnib⁹ eſt excuſatio ab vſura rõne inter-
esse. ¶ 6. licet accipe vltra ſortẽ qñ poſſeſ
ſiones ſunt a ſocero ꝓ numerata vore pi
gnori genero obligate. tunc.n.fructus nõ
ꝓputanꝰ in ſortẽ.erit.c.ſalubriter.⁊. ſane
generꝰ. Cuius rõ eſt. qꝛ vos ꝓſtituit̃ ꝓter
mñ onꝰ onera ſupportãda.erit de vo.poſt
vi.re.p veſtraꝰ.vñ ſicut ex aliquo honeſto
lucro ſuſtentarent̃ onera matrimonij: ſic
ex fructib⁹ poſſeſſionũ que ſuccedit loco
pecũ.erit.c.cũ tm.in fi.hoc autẽ intellige
cũ vir ſuſtinet onera matrimonij.al̃ non.
vt inuit̃ in fi.predicte decretalis ſalubrit̃.
Poteſt etiam ⁊ alia ratio huius caſus aſ
ſignari ſm Hoſti. hoc ſ vt vos ſalua ma
neat mulieri que al̃ ꝓſumeret̃.⁊ ſic vtili-
tas publica lederet̃.ff.ſo. ma.l.i. p̃ nullũ
mutuũ ibi ꝓtabit̃.ratio n.prima põt mu
tuo adaptari.ſi.n.recipiã a te prediũ mihi
obligatũ pro.io.lib.quas mutuo nbi: ⁊ de
quaꝝ lucro vivere ꝓponã: pdiũ ſuccedit
loco pecũ: ⁊ tũ fruct⁹ debẽt in ſortẽ ꝓputari
erit.c.c.z.⁊ rõ eſt. qꝛ mutuũ ibi ꝓtabitur
in quo regulariter: ⁊ nõ in alio contractu
locũ hz vſura. vt dictũ ẽ ſupra.nec etiam
ibi vtilitas publica verſat̃. Beta etiã ſm
Hoſti.erit.c.ſalubriter. ꝓ dictũ ꝓuilegium
extendit̃ ad viz q̃dũ tenet vxoꝛẽ alere.
heredes aũt nõ habent hoc priuilegiũ. ¶
Quid in caſu ꝓuerſo vt ſi ſoluto matrimo
nio heredes viri poſſeſſionẽ aliquaꝝ obli
gent mulieri ꝓ ſua vore: quia non habẽt
quid ſoluãt.nũ quid fructus ꝓputabunt̃
i ſortẽ. Rndet Hoſti.in ſũ.ꝓ ſic.ff.de ſolu.
tcia.⁊ idem vult erit.c.ſalubriter. Et idem
vult Innocẽ ibidem. Mulier diſcreta non
recipiat rem obligatã ſed potius faciat eã
diſtrahi: vel accipiat in ſolutũ. al̃ fructus
extenuabũt ſortẽ. ¶ Quid ſi gener poſſeſ
ſionẽ taliter ſibi obligatã cũ iure quod ibi
habet ꝓcedat alij: recepta ab eo ſũma q̃
fuerat ſibi.ꝓ vore.pmiſſa. nũquid iſte põt
lucrifacere fructus preceptos: vonec ei pe-
nia predicta fuerit ꝓſoluta: ſicut poterat
gener. R⁹ ſm Rod. ſi gener animo vãdi
totũ ius quod haber in pignore nõ ꝓter
ꝓtractũ pecunie ab eo recepte. ſ quia ẽ ei⁹
ꝓſanguineus: vel al̃ cõiũctus amicus: ⁊
ille nõ ꝓter fructus lucrifaciẽdos ei mu
nera pecuniã: ſ ꝓter dilectionẽ aut gra
tiam: põt abſq; periculo vſure fructus
lucrifacere.nec ẽ ille cõtractus veri nois
mutuũ: nisi ſit dictũ in pactũ ꝓ gener d
teneatur pecuniã reddere: ſi ille voluerit
repetere.⁊ ideo mutuauit. in quo caſu erit
vſura ſi fructus lucrifacere velit. ¶ 7⁹ qñ
vendo tibi predium tali pacto ꝓ ſi vſq
ad duos annos ego vel heres meus tibi
ſoluero: ego vel heres meus prediũ reci
perabo.hoc enꝝ facit fructus ſuos.vt.C.
de pac.inter emptorẽ ꝓuiſorie.quod ited
ligitur quando precium eſt iuſtuꝝ:⁊ nihil
fit in fraude vſurarꝝ.al̃ cõſi.erit de ꝓtrahe
em.ad noſtrã.⁊ erit de pig.illo.⁊.C.de pac.
inter em.ſi fundũ. preſumit̃ aũt talis ven
ditio fieri in fraude vſurarꝝ ex eo ꝓ ẽ mo
dicũ precũ reſpectu valoris rei.⁊ ex eo ꝓ
aliquid vltra ſũmã receptã ſoluit̃: qñ vẽ
ditio reſcindit̃. ⁊ ex eo ꝓ emptoꝛ vſura-
rius eſt ꝓhibent. Probant̃ hec in dictis.c.
pallegati.ad noſtrã.⁊.c.illo. Hec Hoſti. ⁊
Ber. erit.e.cõqueſtus. ¶ 8⁹ qñ pecunia no
mine pene ꝓmittit̃.vt pecunia mea pene
certo die ſoluat̃.⁊ hec pena ꝓuentionalis
dicit̃. qꝛ de cõſenſu vtriuſq; partis apo
nit̃. Poſſet tamẽ hoc fieri in fraude vſurarꝝ
vt ſi creditoꝛ credit aut ſperat debitorẽ in-
curre penã.iz.q.z.fraternitas.⁊.c.i legib⁹
⁊ erit de ar.dilecti. Hec Hoſti. Sz nũquid

licet exigere talē penā ad interesse trū: an etiam vsura interesse. Rndet Rod. q vbi sine frande ē pena apposita: exigi pōt tota q publice vtilitatis interest pacta seruari 7 creditores a debitorib⁹ nō fraudari. pre sumit aūt talē penā in frande vsurarū apponi si ille q apposuit vsurari⁹ esse p sueuit .ff. de ac. em. 7 ven. in lian⁹. §. idem. 7 e ē. de pig. allo. in fi. Presumit etiā si p singulos mēses vel ānos dicat cōmuti. C. de vsu. in auē. l. ad hec. Et idem ē de similib⁹: que solent ab vsurarijs ſpālter exercerī. talia. n. inducunt semp ꝑsumptionē facie ꝑma q sit vsura. In iudicio tū aie standū ē sue cōfessioni: ſ ꝓpter ꝑsumptionē cōtrariā diligenter 7 caute debet ꝓscia eius examinari. Fm enim Hosti. ꝑsumēdū ē cōtra apponentē penaz in mutuo: nisi forte pena que loco interesse succedit petat. vt su pradictū ē. vel nisi ex honestate pſone relenet. ar. eē. de pcura. in nostra §. nos vo. Demū Hosti. hoc eē arbitrariū dicit. fm vo scotū 4. di. 15. q. 2. ar. 2. signū ē manifestū q non apponit in frande vsure: qū creditor mallet ipo die prefixo sibi pecuniā solui. 7 per cōtrariū est in frande vsure qū nō mallet. Est aūt alia pena que dicit iudicialis vt si iudex ꝓcipiat debitori q infra mensem satisfaciat sub pena. 10. sol. vel simili. B etiam non ē vsura. quia est apposita pro punienda debitoris cōtumacia. ar. di. 23. quanq̄.

¶ 9.° qū pecunia cōmodat ad pompā. q tunc nō ē mutuū ſ potius cōmodatū siue locatū. ff. cōmoda. l. 3. §. vltu. 7 l. se. 7. 14. q. 3. si feneraueris. in glo. 7 e ē. e. con questus in glo. ¶ Decimo in ꝓtractu locationis. in quo vltra rē locatā recipit merces pro vsu ipsius rei locate. Sed quare magis licet exigere vltra sortē in locatione q̄ in mutuo. R.° huius rō est fm aliquos. quia periculū rei mutuate spectat ad debitorē. ff. de rei ven. si nauis. ſ periculū rei locate ad locatorē nisi sit expressum in cōtractu q pertineat ad conductorē. di. 88. eijciens. 7 14. q. 3. si feneraueris. in glo. ſ fm B fenus nauticū eēt licitū. quod ē falsum. vt videbit infra. Secundū vo alios ē rō. q mutuū debet eē gratuitū: nō sic locatio. Hec ista ratio videt valere. q erquo pecunia interueniret: mutuū in locatione transiret. Secundū Hosti. aūt 7 Hos. 7 Alex. an. 3. t. 4. c. de precepto mutui. ar. 1. c. 4.ᵐ. rō est. quia locās retinet dōium rei locate: adeo q cōductor questione ei de ꝓprietate non pōt referre. C. de pig. ac. l. neq̄ creditores. 7 ideo ipse locans p vsu rei ꝓprie quā cōcedit pecuniā recipit licite. q nemo cogit de ꝓprio alicui bēficiū facere. 12. q. 2. pcarie. ſ rei mutuate dōium in accipiētē trāsfert. Ideo vsus rei locate ē sine cōsūptōe vsus vo rei mutuate nullus ē sine cōsumptione. Itē res locata deteriorat vsu: q ō nō ꝓtingit in mutuo: vbi nō eadē pecunia que mutuo recipit. ſ alia generis eiusdez reddit. ff. de rebus credi. cū quid. 7 ponit ratio. 14. q. 3. si feneraueris. in glosa. ponit etiā a Hos. Et sic patet q nō ē simile de domo 7 de pecunia. Datet etiā quinq̄ dīe inter mutuū 7 locationē: quarū prima 4.ª 7 5.ª tangunt di. 88. eijciens. quod. c. est Greg. vt dicit Ray. qui allegat ipm. aliq tū iubai nō bēt illod.

S Equit videre de quinto. s. qbusdā casib⁹ dubitabilibus: vtrū ibi sit vsura. Et circa hoc querunt plā. s. vtrū sola spes recipiendi aliquid vltra sortē faciat vsurarū. R.° quidā fauentes vsurarijs dicūt q nūq̄ vsura ꝓmittit nisi ex pacto de. ſ hoc est cōtra illud Luce. 6. Mutuū da. ni. in. spe. Glo. Ultra sortē sup ple ab boīc: ſ a ꝛto. dicit etiā ibi glo. Spīrituū ponderato: ē de. a. volūtarū. puer. 16. Sola ergo voluntas recipiendi aliqd vltr sortē vsurā facit apud deū sicut etiam sola voluntas occidēdi hoīem homicidam. 1. Jo. 3. Qui odit fratrē suū homicida ē. Jō dicendū ē fm opinionē ꝓmunē 7 verior q lz fm legē humanā sola spes siue voluntas talis nō faciat vsurā. q talis lex cohibet manū. nō animū. facit tū fm legez diuinā que cohibet vtrūq̄. vñ talis nō potest vsurarius conferi in foro iudiciali. c. e. in citurate. ſ in priuali sic. e ē. c. ꝓsuluit. Sciendū tū q sicut dicit ibidē in glo. aliqs pōt alicui mutuare pecuniā ꝓpter spem duplicitēr. vno mō ꝓncipalī qū ū mutuaret nisi inde lucrū speraret. Alio mō secundario. vt si sibi al' mutuatur⁹ eēt 7 secūdario speraret vt ei subueniret vel retribueret. Dicēdū ergo q spes lucri ꝓmo mō facit vsurarū. 7 hoc inuit glo. sup illud. Nihil inde sp. Glo. Nō ab boie spem mercedis figentes. Nō figentes. s. ura q al' nō mutuans: nisi inde lucrū speraretis. e ē. c. c. 1. 7 . c. cōsuluit. 7. 14. q. 3. si feneraueris. ſ spes lucri secūdo mō nō facit vsurarū. ar. di. 61. quid proderit. 7 di. 77. in singulis. Cū eni aliquis dat alicui mutuū scit vel scire

debet cē sibi debitorē ad antidota nēliter obligari.ar.i.q.2.q̄ pro. ⁊ ē ꝛ testa.eus i officiis. Et sic secūdario aliquid sperare ⁊ etiā ex tali spe aliquid recipe nō ē malū ē.c.consulunt in glo. Rod. ⁊ dicit q̄ si ere dat q̄ ei sit datū nō ꝓter dilectionē: ⁊ ꝓ mutuū restituere teneat. ar. nō. Ꝑ ⁊ vide infra in.8.ar..q.quid de eo qui sola spe ꝛē. 7.q.sc.Utrū aūt ille qui mutuauit p̄ncipa liter ꝓter spem lucri teneat restituere ea que vltra sortē accepit habet infra de restitutione vsurar.Utrū sit vsura si accipiat aliquid ꝓ pecunia nautica vel traiectitia circa quod sciendū q̄ nautica pecunia dicit que nautis dat ꝓ traiecienda vel transuehenda.ea dē tū dicit traiectitia. q̄ traiectit. dat aūt periculo creditoris. vt.ff.de nauseno.l.i.7.l.periculi.⁊ locus ⁊ nauigio accepto vel prius q̄ nauē nauigare incipiat. vt ibidē in l.3.q̄ vera ē nisi debitor possit aliquid imputari. vt q̄ nauigū locum nō seruauit. vel q̄ merces ꝓhibitas transportauit.tunc enim q̄ non ex maritima tēpestate: ⁊ ex auaricia vel audacia debitoris detrimētū accidit imputatur debitori. l.de nau.fene.l.cū ponas. Ad hoc quoq; sciendū q̄ ibi est vsura non obstante q̄ creditor in se retinet periculū pecunie. vt p̄ ē.c. nauigantī. Cuius rō naturalis fm Hosti.quicquid dicant alij est quia recipiens aut iuuat se de illa pecunia.aut nō.si si iniquū est q̄ creditor ab eo lucrū petat q̄ nō habuit.si sic.ergo oīium nō remanet apud creditorē.q̄ in consumptione amittitur ⁊ alterius efficit. vt .ff.de solu.si alicui vnde res empta debitoris efficit: ⁊ cā dare rit pecunia alicui. l.de rei vē.si ex ea.q̄re patet q̄ ab eo nō debet lucrū exigere si reuerat. ꝓria ⁊ lucrat ex ea.periculū igitur q̄ in se retinet in nullo eū releuat. ⁊ pōt onerat. Imputet ergo sibi qui tale pactū apposuit periculū enim in se recipe potuit ⁊ ideo videtur pactū vltra sortem exigere voluit ⁊ non potuit. vt ē ꝛ de pac.c.ſi.parte lucri stipulari potuit. vt ē ꝛ de cons. inter vi.⁊ vro.⁊ si necesse.sed noluit. ⁊ ideo nō habebit.Secundū vero Hos.ratio est q̄re in pecunia nautica est vsura. quia ⁊ si is qui pecuniā dat periculū in se recipiat.pecunia tū salua manente vltra sortem habebit sine mercatore inde lucre.ē in mercib?: si ne perdat. Secundū aūt Ric. 4.di.15.q.5.ar.5.c.ratio est.quia raro accidit: nisi fuerit culpa vel negligentia eius qui accipit q̄ illa pecunia pereat. vnde tradens eam habet in fauorē suū illud quod sepe accidit ⁊ contra se non habet nisi illud q̄ raro accidit. Idem dicendū de eo qui mutuat eum ad nundinas pecuniā recepturus aliquid vltra sortē pro eo q̄ in se periculū suscepit.l.si pecuniā vel merces ex ea emptas saluas portauerit: aliter non teneat sibi etiā de sorte. vt in.c.nauigāti. 7.i.4.q.3.putant.in glo. Idem etiā dicendū ē de eo qui mutuat centū aureos tantū vt totidem recipiat rome.quia scit vel credit eos ibi plus valere.recipit tū periculū in se sicē predicti.Hoc Ray.ar.in.c. predicto. Pōt tū hic excogitari fm Ray. ⁊ Hosti. in.c. nauigantī.casus in quo nō ēt vltra sortē aliquid accipe vsura.puta oū ego emo vt paratus sum emere certas merces de pecunia: ⁊ tu ꝓter nimiā instantiā me cessare facis a tali emptiōe vt mutuē tibi. ⁊ dico ego volo q̄ ibi reddas mihi tantū quātū habituruus essem de mercibus illis: si illue eas deferrē.recipio tū in me periculū. vt dicū est supra.si tali modo vltra sortē aliqd recipio nō est vsura. quia recipio illud tā q̄ interesse. Dicit aut Rod. q̄ receptio periculi in se potissimū excusat ab vsura. ⁊ tunc eadem ratione excusaret ab vsura in p̄dicto casu de nauica pecunia. vñ melius videtur dicere Ray.l.q̄ vitando dāni excusat. ¶ Pone q̄ aliqua ciuitas mutuo recepit centū libras a quodā eius habitatore sub tali pacto.l.q̄ donec sibi redderet nihil pro collectis solueret: ⁊ sic diu ē seruatū:demū cōitas soluit ⁊ ab eo collectas non solutas tanq̄ vsurā repetit. quid erit iuris. Rndet xv.in speculo ti.de vsu.q̄ nō est ibi vsura.quia aliud est de suo lucro nō tribuere.⁊ aliud non capere.ff. de damno infec.proculus. Et aliud est non accrere: ⁊ aliud non amittere.ff. de col. bo.l.i.⁊ si is qui bona.⁊ aliud est lucrū ⁊ aliud sum ptus quos quis erat facturus.ff. de le.zeus filius.⁊ aliud ē penā euadere: ⁊ aliud aliquid lucratue petere .ff.c. imperator. Sed monetor in cōtrariū p̄ hoc q̄ idē est remittere quod dare.de ē ꝛ de testi. veniēs.i. 7.s.q.3.talia.7.ff de calum.quin etiā.cum ergo in casu predicto ciuitas collectas remittat eas etiā dat.ergo ibi ē vsura. Quid si aliquis dū vellet vsq̄ ad certū tempus emere terra valentē singulis ānis.io. lib. ad instantiā alterius dedit ei pecū q̄ volebat dare pro illa terra eo pacto q̄ ipse

vel heres eius solueret ei tantū ꝓ redditib⁹ annuatim vsq ad illud tps. Rō. fm R. oō. si licitus fuit contract⁹ pm⁹. s. q volebat emere terram vel verus fructus: credo q etiā secūdus sit licitus. aliter aūt non. sicis casus habet in. c. pcedenti. casu. 5°. in pn°.

¶ Quid ꝓ his qui omes vendūt ⁊ vendūt ⁊ tradūt monasteriis sub hoc pacto q ꝓ qualibet one recipiant annuatim dū vivent omes sol. cū fructus eius sit omis valeat quinqs. sol. ⁊ sic oēs omes tradite mori antē nihilominus remanz ex pacto monasterii ac si viuerēt obligatū. post mortē tū tradētis prinent omes ad monasteriū: etiā si ide locupletatus eēt ex vi pacti. Rndet Hosti. hoc licitū eē. nec pōt ecclesia restitutionē petere ex quo lesa nō fuit in traditione: sic mortalitatis eventus sequat. quod vez eē intelligas nisi omes eēnt infecte ⁊ ad mortē parate: ⁊ nō pseuerāt monasteriū mortē euenire posse. vt. ff. ꝓ mino. vez. 4. si locupletior. Cōsulunt tū idē hosti. tradēti q si casus talis euenerit in suspecto lucro qd monasteriū fecit in omibus quas forte longo tpe habuerat: in solidū nō erigat: vel remittat ⁊ pauat ⁊ tenuat parte dāni nec ei iactura monasterij velit locupletari. ff. ꝓ dā. inde. nā hoc natura. Ite caue at sibi tradens q nisi ꝓuentus tot⁹ ꝓsenti at nō teneat monasteriū ꝓ omibus abbati vel cellerario sub pacto pcedēti vel ꝓsimili tradūs vel conatis. c. ē ꝓ ꝓsi. c. i. ⁊ ꝓ vona. c. 3. Hec Hosti. Quid ꝓ his q emūt ab ecclesiis vel monasteriis certas possessiones tenendas toto tpe vite sue: ita q post mortē eorū redēt ad ecclesias redire. Rō. fs Hos. q talis ꝓtractus est vsurarius. quia homines sperant oīa vivere: ⁊ tales sic cōtrahentes sperant pceptures fructus valituros maiorē pcuniā q̄ ꝓdederit. ⁊ sola spe ꝓmittit vsura vt dictū ē supra. Sz si quis ecclesie suā possessionē ꝓderit: ⁊ equalēte receptū: vsurus ⁊ fruitur vtraq in vita sua. ⁊ post mortē eius adhuc ambe ad ecclesiā cū pleno vsu reuertant: ille ꝓtus licitus erit. nō enim ē ꝓtractus pecuniaz. imo in hoc casu licet ab ecclesia recipe possessionē in duplo plus valentē q̄ sua quā ꝓfert. si suā ex nūc velit in ecclesiā transferre oio. vt ipse ea nō vtat seu fruat: potest ab ecclesia possessionē in triplo valentem recipe: vt. 12. q. 2. pcaric. hec Hos. Hosti. vo sentit q ita bri ē licitus ꝓtractus ꝓnus. s. emptionis ⁊ vēditionis. sicut secundus. s. pcariaz. nisi fiat in frandē vsuraz. vt q̄s eū approbat a iure. vt ē ꝓ em. ⁊ vēn. ⁊ ꝓ pecca. p totū. Sunt etiā hoies ita sperantes lucrū in secūdo ꝓtractu sicut in pmo. Ipse etiā Hos. stripsit q vsura nō bz locū nisi in mutuo. Jō dicēdū q ꝓtractus ille ratione incertitudinis excusat. L. c. l. 2. hec Hosti. Ad illud aūt qd dicit Hos. q sola spes facit vsurariū: dicēdū q hoc ē verū ꝓ ꝓtractu mutui. qz ibi sperat aliquid qd nō est ꝓ sorte: etiā fm R. ic. quoz. 2. q. 23. ar. 3. talis ꝓtractus est licitus. dūmō fuerit ibi equalitas iuris naturalis. Ad hoc eni q ꝓtractus emptōis ⁊ venditōis sit licit⁹ requirit q inter ementē ⁊ vendētē equalitas iuris naturalis seruet que est q tātū valeat res que emit quantū valet qd p ea dat: ⁊ econuerso. hec tū equalitas magnā latitudinē habz. vñ parvus excessus equalitatē illā nō corrūpit. ⁊ tunc tū corrumpit eā: qñ est ibi tantus excessus q in equalitas ibi clare videt. ⁊ talis excessus ꝓtractū vitiosum reddit. Et hoc qñqs tū in ꝓspectu dei sive in foro ꝓscie vt qñ ē cū dimidiū iusti pcij. qñqs etiā in foro iudicij. vt qñ ē vltra dimidiū iusti pcij. Dñ g̃ prediū aliquod vel aliquid simile emit hereditarie vel ad vitā ementis est cōtract⁹ licitus ex forma sua. qz ē ꝓtractus ve emptionis ⁊ venditionis. Et dico ex forma sua. qz posset eē in emente ⁊ vendente intentio corrupta. Est in qua licitus si ibi fuerit tanta equalitas q ꝓpensatis omnib⁹ circūstantijs fm rectā rōnē ꝓsideratis ex omni parte nō apparet manifeste quis. s. vēdēs vel emēs habeat in illo ꝓtractu partē notabilē meliorē. ⁊ tunc vnus alteri restituē non tenet qeqd ꝓtingat. si vero apparet manifeste q alter habeat ibi partē notabiliter peiorē. tunc ē ꝓtractus illicitus. qz ibi corrumpit equalitas iuris naturalis que seruari debet inter ementē ⁊ vēdentē. Hec Ric. vbi supra. ⁊ ei eo ꝓuenit Hosti. i sū. ⁊ in glo. sup. c. in civitate. ⁊ Inno. sup idē. c. Presumit autē talis venditio fieri in frandē vsuraz ex circūstantijs positis sup in arti. 4. huius ti. casi. 7°. sic etiā ex etate ⁊ sanitate ex quib⁹ pōt haberi vtru parū vel multū vēdcant vivere. qz fm hoc maius vel minus rei empte pciū ꝓdet eē. In iudicio tū animē standū ē ꝓfessioni sue. sz examina ꝓsciam eorū ꝓpter ꝓrarias ꝓsumptiones diligenter ⁊ caute ne decipiaris. Si tū in tali venditione monasterium

eēt receptū enormiter vel manifeste: lz ibi fuerit pura venditio ⁊ recta intentio; nec fuerit colus habitus. ⁊ ideo excusetur ab vsura. Ille tamē qui recipit aliter remonē receptionē vel precū iusti supplendo vel restituendo: precio re vendita qd habit sibi reddito. et re em. ⁊ ven. cū illecti. Si at aūt estimatio receptionis nō fm tēpus pūs in quo fozo res ē multū meliorata, ⁊ fm tempus in quo fuit vendito facta. et re em. cū causa. Non tenet etiā fructus quos percepit tēpore medio computare in predicto. excusat enim p bonā fidem ⁊ iusti titulū ⁊ laborē ꝛē. et re rebus eccle. nō ali. ad nostrā. ⁊ iz q.z. vulterane. et. re resti. in inte. requisiuit. hec Ray. Et intelligitur fm Rod. hec enormis receptio nō nisi vlē medium iusti precij: sed etiam citra. ⁊ hoc credo seruandū in receptione priuate persone maxime simplicis. ⁊ si nō iure fozi nisi iure poli. Si tamen ille qui recepit nollet aliquid restituere taliter recepto non esset propter hoc ei neganda absolutio: cū iura civilia sustineant q̄ cōtrahentes citra dimidiū iusti precij se invicē re ipsa decipiāt. nisi tamen sine dolo ⁊ fraude hoc faciant. quando vero receptio est vltra dimidiū iusti precij non nisi ecclesia ⁊ etiā persona priuata pōt agere ad rescindendū venditionē vel ad recipiendū ab emptore iusti precij supplementū. ita tamē q̄ in optione emptoris sit facere qd hoz vnoz sibi placuerit. Hec Rod. Secū dū aūt Ric. in. q. supra dicta qā excessus notabilis apparet manifeste ex parte ementis: siue sit vltra dimidiū iusti precij siue citra tenet emens aut precū iusti supplere: aut totū qd vltra sortē recepit restituere ⁊ cōtractū quitare. qm̄ vo est ex parte vendentis tenetur vendēs aut illud quod vltra iusti precii accepit reddere aut saltē quitare cōtractū: aut dimittere rē emptā in manu illius qui emerat: quousq̄ re re empta sortem recepit. vt qm̄ predū emit ad vitā suam ⁊ mortē ante q̄z sortē recepit. hec Ric. quoliz. z. q. 23. ar 3. ⁊. 4. ⁊ Quenit cū eo Tho. 2ª 2ª. q. 77. ar. 1. c. ¶ Quid re illis qui a cōtrahentibus civitatū vel a monachis emunt certos redditus ānuos vel certos modios ānuos ad vitā suā nūquid est vsura. Rᵒ fm Rod. q̄ nō. l. ex forma cōtractus: cū hi ānuus redditus fit personalis siue bursalis nō predialis. lz qdē legisse cōtrariū dicant q̄ sit peccatū illicitū tū qz creditor facile possz emptoris mortē desiderare vt sic liberatus eēt. tū qz nullus periculū ē emptoris re terre sterilitate aut tēpestate. quod periculū ⁊ detrimētū emptores sepe sustinent predioz. Insuper notat Rod. q̄ quando emunt aliqui puerum vel redditus ad vitā venditoris seruans debitis circūstantiis: huiusmodi emptio ē tolerabilis. qz nō est periculū q̄ alter mortē alteri desideret. sed quando emit ad vitā emptoris. tunc nō est tutū ne vendens desideret mortē emptoris. ideo est inhibita ,pmissio prebende non vacantis. Non tū precise dicendū est eē peccatū mortale idere vel emere ad vitā ementis. quia hoc nō inuenit prohibitū vbi seruant debite circūstantie. hec Rod. Quicqd aūt dicat Rod. tenendū est q̄ cōtractus talis est ex forma sua licitus: nūmodo seruet equitas iuris naturalis re qua nicū est in precēdū q. hoc enim tenuit Ric. vt supra patuit. Hoc idem Alex lomb. frater minor i quodam suo quolibet iaque. licitū eē determinauit. ⁊ etiā cōmuniter omnes doctores parisienses quos viderat preter vnū hoc sensisse me presente dixit. Et etiā fm hosti. talis cōtractus ,pter vite incertitudinem excusatur. vt patet ex his que dicta sūt fz esidē in questione immediate precedenti. ⁊ supra. 5. ar. huius tituli casu quarto. § similiter fm Hosti. ¶ Sed nunquid si emant certi redditus annuatim in perpetuū. Rᵒ idem licendū ē quod in predicto casu dicunt predicti doctores. s. Ric. ⁊ Alex. vbi supra. in omnib⁹ alijs a pecunia siue etiā tur ad tempus siue in perpetuum. ¶ Sed quid re illis qui emunt oues vel boues a pauperibus quos forte non habent. Rᵒ fm Rod. quando quis emit huiusmodi animalia a paupere vel diuite que sciet credit cum non habere: ⁊ quasi iaz ei tradidisset. locat ei pro certa annua pensione vsura est. vel presumendū est hoc fieri in fraudem vsurarū. ¶ Idem est re his qui si habent. si aūt sine fraude ⁊ bonafide emptio fiat huiusmodi nō est credēdū q̄dm bona fides iurat emptorē peccare. Quid si quis mutuet pecuniā recepturus i termino auz. vel argentū vel alterius generis monetā. Rᵒ fm Hos. si hoc faciat vt estimatione lucret: vsurarius est. ⁊ idez dicit Hosti. et. c. consulit. ⁊ re hoc habitum ē supra. 4. ar. casu. 4. Quid si qs mutuet veterē ānemā vt recipiat nouā. Rᵒ vsurarius ē: si hoc ideo facit vt meliorē recuperet.

fm Ray. ⁊ Hos. si aut ꝗ faciat ne sus sibi pereat vel forte vt recipienti grām mutuando faciat nō ꝓmittit vsurā. Et hoc est fm Rob. dūmodo nō auferat libertatē se infra terminū liberādi vtendē solvendo. vel si pbabiliter dubitet vtrū plus vel min⁹ sit solutionis tpe valitura. ¶ Quid si mutuē tibi pecuniā ꝓ pecio vt utere remuneres mihi. nūquid es vsurarius. R° q̄ sic licet enim obligeris mihi ad antidota .ff. de pe heredi. sed ⁊ si lege §. consulit. ⁊ ex testa cū in officis. Illā tamē obligatōz naturalē reducere in civile est spes lucri. ⁊ ideo est vsura fm glo. i4.q.3. si feneraueris. ⁊ fm Ray. ⁊ Hos. Movet tū Hosti. in cōtrariū. q̄ hic nihil accedit sorti. ⁊ al' illud quod sine pacto debet licite pōt in pactū deduci. ex de dec. significasti. Quid enim si debes mihi decē que no possum reddere ⁊ mutuo tibi alia .10. cū hoc pacto vt fiides opponune q̄ infra certū tēpus solvas mihi .20. Hec obstat illud Luce.6. Mutuū da ni. zē. quia illud intelligit hoc modo nihil .s. ad lucrū vel supabundantiā vel q̄ sit plus. ex de c. consulit. ⁊ i4.q.3. per totū. quā tamen multi casus possent accidere in quibus pecuniā mutuātā amitteres ⁊ ego lucrarer. ideo opinioni pme est adherendū etiā fm Hosti. quia quod est tutius est tenendū. ex de spon. iuueniis. Sz quid sine quantū tenebit restituere in ꝗ casu. R° fm monaldū q̄ tenet restituere tantū quantū est alter damnificatus. sine tantū quantū tot denarij valere solent vel fm quosdam quantū inde fuerit lucratus tamen si ꝓponat se ad libitū eius liberat⁹ erit fm quosdam. ¶ Quid si quis mutuet pecuniā hac spe sine intentione ꝓncipaliter alieni vt ille alia vice remutuet sibi. R° mutuās sperare illud pōt in simili casu ab accipiente. non tamē ex vi mutui ꝗ ex accipiēs charitate. Et quia ex precepto dei tenemur mutuare indigenti: si hac intētōe ꝓncipaliter mutuet non est sibi meritorū quia non ponit finem deuminimo dicit Luce.6. Mutuū date nihil zē. ab homine ꝗ a deo fm Alex. de an. 3.t.4.e. de precepto mutui. ar 2.c.2ᵐ. ꝓta nisionē aliquorum. vnde fm Rob. scholares q̄ mutuant cam ploribus vel alis scholarib⁹ ꝓncipaliter hac intentione vt illi remutuēt sibi qui indigebunt vsuram ꝓmittunt. ⁊ idem sentit Hos. ⁊ Hosti. Quid de dnis molēdinorū qui pecuniā pistorib⁹ mutuant vt in eorū molendinis molant. R° rob. vsurarij sunt accipiunt enim vtra sortē in faciendo: ⁊ auferunt arbitrorib⁹ libertatē molendi vbi voluerint. si tamē arbitores ꝓter hoc non sunt dānificati non tenet eis ad restitutionē faciendā: nisi quatenus estimari debet libertas molendi vbi vellēt: pensata etiā circūstantys de maiori ⁊ minori remotiōe molēdinorū ⁊ facilitate ⁊ difficultate molendi. ¶ Quid de notarijs qui sup vsuris scribēt ꝓficiunt publica instrumēta. R° p̄iuri sunt. q̄ qui creant iurant q̄ bñ faciēt ⁊ nō male. ergo nec decetero testificari poterunt: nec cōficere instrumēta. pūrus. n. testificari no pōt quātūcūq; egerit pñiam ex de testi. ex parte. ⁊.c.fi. Et hi etiā fiūt infames quibus sunt actus legitimi intēdicti ex de testi. ⁊ ex quadam. R°. 1. ad fi. hec Hosti. ¶ Quid de prelatis contractib⁹ vsurariorū subscribentibus ⁊ sigilla apponentibus. R° fm Hosti. si prelatus tenorē non legerit: vel si legerit: vsura nō sit velata q̄ forte ibi ponit maior quantitas q̄ mutuata sit in veritate: nec diligenter scrutat ⁊ examinat ⁊ ideo nō intelligit: fatue agit sed in veritate non cōsentit. ff. de pigno. actionis. Si vero legerit ⁊ veritatē invenerit: particeps ē criminis vsurarij sed nō omodi. Nam subscriptio in multis iuris articulis consensum ⁊ approbationē inducit. ex de re iudi. cum inter. Hec Hos. ⁊ hosti. ¶ Esto q̄ cōmunitas alicuius ciuitatis indigeat pecunia pro cuius recuperatione imponit mutuū ciuib⁹ suis. posi hec autez predicta cōmunitas nolēs eines suos aggrauare ꝗ relevare: assignat cuilibet q̄ mutuauit super aliquib⁹ redditibus suis pro certa quantitate mutui certam quātitatez pecunie ānuatim reddendam. vt pro cēnū lib. 8. libras ānuatim. Modo queritur vtrū talis excrescentia vltra sortē licite recipi possit. R° dicit aliqui q̄ sic. primo q̄ sup ponit q̄ ibi mutuū a pīo fuerit ⁊ ex post facto semper sit violentū ⁊ nō voluntariū. de rōne autem vsure est q̄ cōmutet circa mutuum voluntarium. Secūdo quia cōgruum est ⁊ rōni cōsonū q̄ cōitas si pōt relevat eines suos quos mutuare coegit. Et huius sūte fuit frater Jo. de saxonia q̄ fecit tabulā iuris fm q̄ fert ridisse. fm āt alex. lomb. in q̄stz. q. de vsuris. pbabili⁹ dicūt dicentes casum, positum non esse licitum. quia rōne mutui non licet accipere aliqd vltra sortē fm illud Luce.6. Mutuū dantes.

Distinxit autez. quia relexatio potest fieri dupliciter. vno modo p modū gratuitū quia. s. ꝓmunitas gratis ⁊ liberali relexat mutuantes. ⁊ tūc licite recipit. Alio mō p modū obligationis. qz. s. cōmunitas ad hoc faciēdū se obliganit. ⁊ tunc nō percipit licite Et specialiter qz ex tali obligatione mutuū incipit esse volutarū ⁊ fieri ꝓter spem lucri. Mihi aūt videt salvo semp iudicio melioꝝ q̄ si is qui mutuauit semper mallet si posset suū mutuū recupare q̄ ꝓuent⁹ bñ licite possit eos recipe. p̄cipue cuz ꝓmunitas ad hoc se obliganerit sponte: vt suppo nit ad prīs. ¶ Quid si cuca predicti velit vendere ius quod bñt super cōi suo p capitali ⁊ puentu. p eo q̄ nolūt expectare vl etiā dubitant sibi periculū in cōi immere. nunqd licite poterunt ist ius illud vendere ⁊ alū emere p pcio tanto vel minoꝝ q̄ vendent vel pstiterint R⁰ ad hoc fert respō disse suprādictus Jobes q̄ sic. qz iusto titulo ius aliquod iuste possidens iuste pōt vendere ⁊ alius iuste emere ius illud. qz qō iuste vendit nō iniuste emitur. ⁊ hoc pretio equali vel minoꝝ vel maiozi q̄ fuerit datū. qz res tantū valet quantū vēdi pōt. ¶ Quid si quis habens aliquā mone tā quā dubitat sequēn tpe minus q̄ nūc valitura fm statuti legis positure mutuat eā sub tali pacto. s. vt sibi reddat in pretio equali fm quo est tpe mutui. nunquid hoc licebit sibi. R⁰ aliquid⁹ videt q̄ non. alias q̄ sic. qz q̄nis in mutuo nō liceat sp. rare lucrū licet tamen vitare damnū. quod hic mutuans intendit. debitor etiā tantū accepit quantum reddere tenet. huius secide opi. fuisse videt Alex. lomb. in quolz. q. de vsu. ¶ Nunquid licet mihi mutuare cōi meo p aliquo officio habēdo: et quo spero cōsequi magnū bonozē ⁊ lucrū. Ad h fert predictus frater Ja. rñdisse q nō. qz mutuās exp̄sse recipit et mutuo vl sorte. ¶ Nunquid licite possum emere ab aliquo debēte recipere a suo cōi: vel p suo salario: vel qz mutuauit cēnū lib. p aliquo officio hīdo: ius ꝓter qō recipe ds pcio mutuoꝝ q̄ recipe ds. Ad hoc fert dicit⁹ frater Jo. rñdisse q hoc licet: dūmodo hoc cū moderamine ⁊ sine fraude fiat.

Sequit videre de 6⁰. s. de penis vsuariozꝝ. gb⁹. s. puniunt ⁊ ad restitutionē ꝓpellūt. hec aūt ē multiplex qz alia ponit a canone. alia a iudice. alia ab adversario p exceptionē. Est g primo cō fiderandū de illa q̄ imponit a canone. hec aūt ē multiplex. vsurarū manifesti nec ad cōionē altaris admittunt: nec ad xpianā sepulturā in hoc peccato decedētes recipiunt: ⁊ nec vinoꝝ oblationes recipi debent Sz si qs clericus ꝓtra venerit. s. sepeliēdo vel recipiēdo cogit reddere qd accepit: ⁊ ab officij sui executione maneat suspensus: donec ad arbitrū epi sui satisfecerit. ex. c. quia. de quo ꝓsilio semp ds fieri mentoi lātis ō vsurarios ipetratis: cū dicit eos ad restituendū quicqd vltra sortē peceperunt per penaz in lateranensi ꝓsilio ō vsurarios editā ꝓpellans. ex eo. ⁊ vat. ad nostrā vī ab hac pena semp ē incipiendū tāq̄ a minimo ex de testi. cū tu. in glo. Est aūt dictus canon. qz fm hosti. ⁊ Ber. ibidē sentenne nō late ē ferende. si. n. vsurarī q est principalis nō incurrit penas exp̄ssas i iure multo minus talis clericus. Sz cū restituet clericus oblationē quam accepit. R⁰ alanus dixit q̄ ēpo loci. ⁊ auferē ecclesie in penā recipiētis. sicut pz. 20. q. 3. ꝓtinui. R⁰. aūt naso dicit q restituet illi q obulit i oppobriū eius. ar. ex. c. cū tu. ⁊ sup his. ⁊ ex de homici. sicut dignū. ⁊ cos. Ber. vo dicit ex. c. qz. q restituet ei a quo recepit: vt ipe restituat ei a quo habuit. ar. in pri mis dictis. c. Hosti. vo in. c. quia. tenet cuz Alano. vt. s. detur episcopo qui restituat ei a quo vsurarius accepit si inueniatur. al pauperibus erogetur. ar. 20. q. 3. consuluit ¶ Qui dicuntur hic manifesti vsurarij. R⁰ vsurarij notorij sunt qui habent euidē tiam facti. vt quando vsurarius mensam tenet paratam ad mutuandū cuilibet sub vsuris: sicut meretrix in prostibulo patet cuilibet. ar. ex de coha. cle. tua. ⁊. c. fi. ⁊ in hoc casu ipso iure sup dictam penam canonis patiuntur. sine sint notorij iuris: vt quia sunt per episcopū publicati. Secus ē si adhuc ab ecclesia tolerant. ar. ex de coha. cle. vestra. Hā si manifesti sint p famā tñ non tamē notorij non patiuntur hanc penam ipso iure. ⁊ p publicationē. sic intelligē illud ex. c. cum tu. R⁰. s. fm Hosti. Sufficit autē ad publicationē faciendā q̄ vocati confiteantur: vel per testes cōuincant vt ex de coha. cle. tua. sufficiunt enim certa argumenta cum fama. vt ex. c. de coha. cleri. tua. Iz autem nullus accusator sup h apparear: precedet tñ nihilominū episcopus ex officio. vt ibidem. q̄ cito autem satisfaciēt cessat hec pena. vt ibidem. Dec Hosti.

Satis tñ posset dici quantũ ad casus istũ vsurarius manifestus fm Jo.an.7 Ro.na sonẽ qui corã plbytero 7 testib' fateꝰ se cẽ vsurariũ: 7 mãdat vsuras restitui tradẽs forte libũ rõnũ. ¶ Quid si sit notoriũ ali quẽ recepisse vsuras: bi tñ qui solucrũt ñ repetũt: vel qꝛ nõ audent: vl'qꝛ iuramerũt nõ repetere. Rꝰ fm Hosti. ecclesia ad re nuntiationẽ alicuius vel ex officio suo p cedet: 7 eũ restituere coget. ex.e cum tu. 7 ex re iurein. ad nostrã. z. ¶ Quid si eps i vita vsurarij recipiat oblationẽ: ſ eũ post mortẽ ad sepulturã nõ admittat. Rꝰ q se puniendũ affirmat. vt ex.e qꝛ in oibus in fi. Nã cũ cõicamus vino rẽ. ex re sepul. sacris. ¶ Quid si publicatus recedat. heres tñ re vsuris satisfaciat. Rꝰ fm Hosti. cũ nõ ex sepeliendũ: nisi re ptinone certis signis appareat. ar. ex. de sen. ex. a nobis. z. 7. z4. q. z. nec quisq̃. ¶ Sunt adi 7 alie pene vsurariorꝫ preter penas pdictas: que ponunt' li. 6. e. vsurarꝫ. vbi inhibet' ne col legiũ vel vniuersitas vl'aliqua singularis pson: cuiuscũq; sit ꝓditionis dignitatis aut status: alienigenas etiã si sint ciues vl' incole. fm Jo.an. vel alios non oriundos de terra eorꝫ: qui. l. nõ sunt ciues vel incole publice pecuniã fenebrẽ exercẽtes vl'exer cere volẽtes. ad hoc domos in terris suis ꝓducere vel cõductas habere; aut al'ha bitare pmittant. ſ hi' vsurarios ma nifestos oẽs infra tres menses. la tpe publica tionis hui' ꝓstitutionis expellant: nunq̃ aliquos tales rectero admittari. Precipi tur etiã idẽ q nemo illis ad ere cẽdum fenus domos locet vel sub quocunq; alio titulo cõcedat. qui vo ꝗ fecerint: si fuerint pson e ecclesiastice: priarche archiepi vel epi suspensionis. minores vo si sint pson singulares excõicatõis. si aũt collegiũ vel vniuersitas interdicti sentẽtias se nouerit ipso facto incurrisse. quã si p mẽsem alio indurato sustinuerint: terre eorꝫ q̃diu in ipsis morant' ecclesiastico subiaceant inter dicto. Cetera si layci fuerint: p suos ordi narios ab hi' excessis: cessante omni pnile gio p ecclesiã ꝓpescant'. Insuper quia sta tutũ erat: vt habiti ẽ supra: vsurarios ma nifestos i hoc crimine recedẽtes nõ debere admitti ad sepulturã. vt ex.e. qꝛ in oibus. ipsi aũt vsurarij: vt penã illã deuitarẽt: vl tima volũtate mandabant satisfieri: 7 ita sepeliebant': 7 sic dicta pena deludebatur: statutũ est postea li. 6. e. quanq̃. q lꝛ man dene satisfieri: denegetur tamen eis ecclesia stica sepultura: concedere vsuris fuerit fm facultates eorꝫ plenius satisfactũ: vel ido nee cautũ illis quibus debent restitui: vbi sunt presentes. vel alijs qui possunt eis ac quirere: vel eis absentibus loci ordinario vel eius vicario: vl'pref bytero parrochie in qua habitat vsurarius: vel tabellioni ꝗ mandato ordinarij. ita q certa quãtitas exprimatur in cautione. ſ. vel quantitas manifesta exprimatur si apparet. vel si nõ apparet quantitas manifesta: exprimatur quãtitas illa fm arbitriũ eius qui recipit cautionẽ: qui si scienter minorẽ posuit q̃s verisimiliter creditur: ad residuũ tenebit' ſ. pter eius malicia vel negligentia. Sꝫ quid si nullam quantitatẽ ponat. Rndet Jo.an. q tenetur in totum. ergo caute fa ciat si certã verisimiliter quantitatẽ expri mat. 7 addat etiã q etiã vltra illud satisfi et in quantũ cõstabit eũ rõne vsurarꝫ tene ri. ¶ Intelligunt' aũt noie idonee cautionis pignora vel fideiussores. ff. man. si man dato ticũ §. fi. Al'cauto significat nudaꝫ promissionẽ. C. de v. sig. sancimus. ¶ Sed quid si cautões pignora vel fideiussores dare nõ possꝫ. Rꝰ fm Har. 7 Jo.an. iurat se hoc dare nõ posse 7 facturũ qd cauet. li. 6. de sen. ex. c si §. illis ¶ Nota etiam q illi qui possunt acquirere nobis sunt filij quos habemus in potestate nostra. Item serui. ꝓpriꝫ. item serui in quibus habemus vsufructũ. item serui alieni quos bonafide possidemus. atẽ liberi quos bonafide possi demus tanq̃ seruos. insti. p quas pso. no. acq § i. ¶ Sꝫ nũquid ꝓcurator acquirat vño absentũ hanc psonalem obligationẽ. Rndet Har. 7 Jo.an. q non p. l. ff. de acq. pos. l. quẽadmodũ. 7. l. gener aliter. 7. l. q meo. Itẽ p loci ordinariũ intelligo fm Jo an. epm de iure. 7 idẽ de decano archipb' bytero vel abbate qui al'de ꝓsuetudine iurisdictionẽ haberet in ꝓpriis. Et intellige de loco in quo vsurari' deget. ¶ Itẽ qd dicit de pb'bytero sive rectore parrochie in qua vsurarius habitat multo fortius intellige de rectore parrochie illius loci cui restitui debet. cum sit quasi iudex 7 minister eius fm Har. 7 Jo.an. ff. de in ius voc. l. cũ pro quo. ¶ Itẽ p hoc q dicit mandato ordi narij arguit Jo.an. q tabellio in hoc casu nõ agrũ actionẽ extraneo ex sua stipula tõe nisi faciat istud de mandato ordinarij Ulti' oẽs sive religiosi sive alij manifestos

vsurarios recipientes ad ecclesiasticam sepulturã ꝗ formã supradictã: subiacet pene in lateranẽsi cõcilio ꝗ vsurarios pmulgate h.6.c.q̃q̃.§ oẽs autem.et 2cilio tlo cx.c.q2 in oibus.Et et hec notat Har.ibi dẽ q̃ tales nõ sunt recipiẽdi sicut nec vsurarij manifesti i vita ad cõtonẽ: nec i mortẽ ad ecclesiasticã sepulturã. Sed Jo.an. notat cõrariũ.s.q̃ hic nõ habet locũ pena statuta ꝗ vsurarios:§ pena statuta ꝗ recipiẽtes eos ad oblationes ⁊ ecclesiasticã sepulturã nõdũ ibi in lateranensi 2cilio ꝗ vsurarios subaudit edita.¶ Itẽ testamẽtus vsurariorũ manifestorũ nullus intersit: nec eos ad 2fessionẽ admittat siue absoluat: nisi et vsuris satisfaciant: vel et sanissa cẽdo pro suaꝝ facultatũ viribꝰ prestent vt supradictũ ẽ idonea cautionẽ. testanta vo eorũ facta al.s.nõ facta satisfactiõe: nec prestita idonea cautõe: nõ valẽt.vt.c.q̃.q̃.§.ft.¶ Quid si testamentũ facit ⁊ postea canet. nũquid posq̃ cauerit testamẽtum valebit. Rꝰ ndrit Har.q̃ nõ. q2 ab initio nullũ fuit.li.6.et re.iu.nõ firmat. § fz Jo an.satis videt sufficere si cauit añ mortẽ: cũ testamẽtũ in morte firmet. Nec obstat regula illa.s.nõ firmat. q2 et solo tractu tẽ potis loquit. Et quidẽ Jo.equitan meliori iuiti videt.eo q̃ ad 2seruationẽ testamẽtorũ nitit: put oia iura nitũt.vt.C.et sac. san.ec.l.1.Facit etiã.p eo quantũ ad legata ad pias cãs. q̃ fm leges.ff.et le.3.l.i.§. i.legata relicta a filiofamilias vel a seruo: lz tpe testamẽti insp ectu nõ valeãt:si tamẽ seruus manumissus: vel filius emãcipatꝰ in eadẽ volũtate pseuerauerit:valebũt.ac cipe.n.cautionẽ ẽ qficũq̃ accipe.sic ⁊ datẽ ẽ qficunq̃ dare.i.q.i.cos.¶ Quid de codicillis.nũquid valebunt facti ab vsurario manifesto. Rndz xꝰ.Har.⁊ Jo.an.q̃ nõ ⁊ idẽ ẽ et qualz alia vltima volũtate.vt pz ex pnꝰ.d.c.q̃.q̃.⁊ ar. cx et testa. ei esses. q2 etiã codicillus large dicit testamẽtũ.q2 testamo mẽis.13.q.2.§ sed aliud. Quid si iste vsurarius fm formã predictã satisfecit.nũquid ex hac satisfactione tenebit solvere si qualuerit. Rꝰ dicunt xꝰ. Har.⁊ Jo.an.q̃ sic.ar.hoc. ⁊ q2 etiã si nõ satisfecit differ cogendus esset soluere.e.x.c.cum tu.¶ Circa vo penaꝝ que imponit vsurariis a iudice: que qñq̃ sequit ex pena in sententia a canone si 2tumacia exigat:est sciendũ q̃ si vsurarius sit clericus.ab officio beneficioq̃ suspendit.vt ex.c.preterea susp.ndi tur inquam a beneficio obtento.⁊ multo magis repellit ab obtinendo. cx et excess. pla.c.inter dilectos. pot tũ cũ tali dispensare cpũs post satisfactionẽ ⁊ pñtiam. q2 h nõ pbibet.vt dicit in glo.d c. preterea. Et si adhuc nõ desistat est degradãdus vt ex c.c.i.⁊.i4.q.4.canoñ. quã tũ penã cuadit si desistat.nã et iure cõi ẽ degradãdus nisi penitet. sic intellige dicta iura.di. 47.c.i. ⁊ .z.fm Bok.⁊ Hosti Exinde si fuerit incorrigibilis fm Ray.ad mandatũ epi: si nõ pot aliter corrigi coercebit p potestaz layealẽ.ex et indi.cũ nõ ab hoie.⁊ di.17.ñ licuit.Si vo sit laycꝰ ⁊ prima pena iflicta nõ desiterit.maiori excõicatione pcuet ex.c.quanto.⁊.c.preterea.in fi.Et hec intelligas qñ delegatus est cũ mãdat q̃ a pena 2cilij incipiat.secus ẽ si mandet ei q̃ per censurã ecclesiasticã eũ cogat.secus est etiã si ordinarius sit.q2 talis a pncipio potest eũ excõicare. sic intellige illud ex.e.mas. ⁊ et iurein.debitores. Hec Hosti.¶ Sed quare iudex ecclesiasticus magis iromittit se et pena vsurariorũ qui sunt fures ⁊ raptores: vt habũ ẽ supra:q̃ et pena alioꝝ furũ ⁊ raptorũ. Rꝰ ꝓpter dãni speciale quod ex vsura videt accidere. ⁊ etiã ga vsurariũ cũ 2tempto pcepti vinuti ⁊ dãno proximi adinuenerũt sibi officiũ ⁊ modũ vinendi ⁊ ditãdi. Nec obstat illud Aug. ad macedo.⁊ habet.i4.q.4.quid dicam Uellez in quit q̃ restituerent vsure:§ nõ ẽ q̃ mõ iuste repetant.Hoc.n.dicit ad sactũ nõ ad ius respiciendo.⁊ loquit.p tpe quo nõdũ restitutio vsurarum erat ordinata. vt patet ibidẽ in glo.Nunquid etiã heres vsurariũ cogit restituere vsuras. Rꝰ q̃ sic ⁊ hoc etiam pmissis modis ⁊ pmis. ⁊ h sive heres sit filius sive extraneus. vt ex e.tua nos.⁊.c.michael.⁊ tenet heres in h quod ad eum pmenit. ar.12.q.2.cpũs q filios.⁊.16.q.6.si episcopũ. Exquo enim i integrũ sibi succedit pstumit ad eũ res pueniẽt.vt ex.e.tua.fm Hosti. Sed Laure.⁊ Alanus dicunt q̃ heres non tenetur nisi quatenus vires hereditatis patuntur.vt ex et appel.qua frõte.⁊ ex et rapto.i li'is. quibus cõsenit Hosti.⁊ Ber. in.c.tua.⁊ Jo.an.libro.6.et vsuris. quanq̃.¶ Quid si alter heredum factus sit non solvendo. nunquid alter tenetur in solidum. Rꝰ fm Hosti.i fi.q̃ tenet in solidũ inquãtũ saltẽ ad eũ pueniẽt et hereditate. Nã ⁊ res hereditaria videt obligata. ex.e. de vsu. eũ tu.

.§.fi.⁊ idē dicit Ber.i c.tua. Hosti.cū i gl. dicit q̃ p̃dicta opinio est ab omnibus approbata.⁊ ideo contra dicere nō audet Cōsiderata tñ veritate ⁊ subtilitate iuris cū certū sit multos aliqua possidere: que notū ē fuisse vsurariorū. qui nūq̃ ex vsuris satisfecerunt. vnde est sentire q̃ oēs tales ea que possidēt taliter restituere teneant: maxime cū forte.40.āni vel plures sint q̃ illi vsurarij cessēt.⁊ grau' est tot aias pdēnare. Ideo distinguit q̃ is qui ē heres tenet in solidū: si nō fecit inuentariū.al se eus ē. Is aūt qui nō ē heres ⁊ ad quē al' pueniit nō videt tenere nisi ex eā lucratiua res ad eū pueniat. vt.C.de conatu.eius alieni.nisi saltē cēt ex pecunia fenebri empta.ex.quo etiam sunt opiniones.vt infra dicetur. ¶ Quid si ex pecunia vsuraria sit possessio empta. nūquid is qui ēdit illam agere pōt actione reali.vt.l. agat ad vendicandā possessionē illā emptā ex sua pecunia. R° Alanus dicit ⁊ Ray.q̃ sic.⁊ hoc est speciale.sicut etiā alibi pstingit. vt.C. de rei ven.si ex ea pecunia.Bof.nī hoc nō ad mittit cū etiā cōsentire videt Hosti. imo dicit indistincte agēdū ē actione pōnali pra vsurariū vel heredē eius.⁊ iudex ex officio suo coget eū vsuras reddere: si hz vñ solutat sine distractione. al'ad possessiones vendēdas eū coget.⁊ sic satisfieri ex vsuris faciet. Et sic intellige ex.c. cū tu.§. possessiones vo. ¶ Quid si creditor ex pecunia fenebri possessiones emat' ⁊ oīnum vendat.⁊ ex pecunia recepta.p ipsis alias emat. nūqd idē ius ē ex his fecūdis possessionib' quod in primis. R° fm Bof.q̃ sic q̃ succedūt loco priorū.ar.ex. vt lite pen. ecclesia.⁊.ff.de le.2.l.imperator. ¶ Quid si possessio empta ex pecunia fenebri ēt āsceat in alui.nūquid is qui pecuniā illā ēdit'de beneficiū idē habebit ꝯ extraneū possessorē quod hz cōtra vsurariū vel eius heredē: vt vendere cogat' ⁊ satisfacere agenti. R° hz Bof. q̃ nō nisi extraneus possideat ex causa lucratiua.⁊ vsurar' vel eius heres pueniens excusat'si nō sit solutendo.ar.isti. de le.§.si aliena. Secus est vt dicit Ber. ex.c.cū tu. sup illud vendi. ⁊ Roō.si ipse extraneus emisset vel ex alia causa non lucratiua adeptus ēt rem illā bonafide ab vsurario nō credens forte eū ē vsurariū: aut credēs rē illā nō ē emptā ex pecunia fenebri aut vsurariū alū habere vñ possz redde vsuras. ¶ Quid si res empta ex fenebri pecunia pueniat ex titulo lucratiuo ad eū qui vsuras solut. nūqd ille ad quē prius ex simili causa pueniet res eadē liberat' vt contra eum agi non possit. R° fm Bof.q̃ sic.ff.de aci.⁊ obli. oēs debitores. vsurari' tamen vel eius heres fm Hosti. minime liberat.ff.de solu.quotiēs vnus.

Circa pēnā aūt que est ab aduersario cōsi vsurariū excipiēdo:sciendū q̃ p exceptōz remouet' a dignitate: si forte sit electus ⁊ in ludo mutuauerit.47.di.c.i.⁊.2. Nō obstat q̃ dicat se ꝗ causa ludi fecisse sub obtentu alicuius pstendunis seu corruptele vt ex excēs.p.ela. inter dilectos. ¶ Itē si quis litteras super vsuris impetrauerit nō audit'.nisi primo restituat si quas vsuras quandoqs ertorsit. quia frustra legis inuocat auxiliū qui in legē cōmittit.vt ex e.de vsu. quia frustra. Nec sufficit in tali casu cautio de restituendo.ar.ex de re iudi. cum alijs quibus. nisi forte interuenat magna causa.vt.ff.de re iudi.l.4.§.ait pretor in fine.puta quia non est solutēdo. tunc.n. sufficit cautio ⁊ debet audiri vt postea restituat al' vt ex de solu. odardus. vel si iem debetur sit contentus. ex de re iudi. q̃ ad pstitutionē.Hec Hosti.⁊ Ber.ex'.eo. quia frustra. ¶ Quid si nullus apparet q̃ agat contra ipm. R° fm Jo.⁊ tanē. facta denunciatione in publico si nullus appareat audietur.fm vero Hosti.⁊ Ber ex'.eo. quia frustra.⁊ Har.li.6.c. quanqs.⁊ Jo. an.ibidem.fm q̃ dictus est supra.si sit publicus ⁊ notorius:iudex ex officio suo repellet eū.hz nullus appeat.ar.ex.de iureiu. ad nostram.2.⁊ ex.de excep. exceptionē. ⁊ ex.c.cum in tua. quia esti nullus petat: tamen restituere tenetur. vt ex.c.cuz in.§. .i.Si autem occultus erat: ⁊ aduersarius obiciat: ⁊ incōtinenti sit paratus probare audietur.⁊ hoc probato repelletur.ar. ex c.de restitu.spo.litteras.§. pterea melius.⁊ maxime si probet infra octo dies. ex de excep. pia cōsideratione.§ si quis igitur.excōmunicationē.⁊ ex de sci. tua. in fine.Si vero sit occultus ⁊ nihil obiciatur non repelletur. vnde tunc tenet sentē tia Jobis ⁊ Tanē.Nota hic q̃ ex.c.cum in tua.dicitur q̃ licz contra vsurarius nō appareat accusator: si tamen alijs argumentis constiterit eosdem esse vsurarios manifestos: poterit iudex in eos penam contra manifestos vsurarios in concilio lateranensi edītam libere exercere.

Et obuciit Ber. q̃ si loquit̃ de manifestis notorijs: nõ est opus alijs argumẽtis. si ff de notoriis tunc euidens probatio requirat̃ fm ordinẽ iuris ii.q.3.coꝝ qui. 7 ridz ad hoc q̃ hic notorũ nõ habet pseuerantiaz faen. vnde requiruntur alia argumẽta. vel nũc q̃ solẽnis fama vocet illos de vsurari os 7 ideo puniunt̃ ꝓter famã 7 argumẽta alia. qz ad cõdẽnationẽ nõ sufficit sola fama. ex̃ de iureiu. ex literis. ¶ Quid si notorũ sit q̃ vsuras habuit is cũ a quo ertorsit eas nõ inuenit̃ nec heres eius. R̃ñ der faciet pecuniã fenebrẽ pauperib̃ erbiberi quo facto petitio eius admittit̃. ex̃. e. cũ tu §. i. fm Hosti. 7 fm Ber. vel fm Jo. an. li. 6. e. c. quanq̃ cpus pōt vsuras illas recipere 7 solvere eis a quibus habuit vsuras ille qui petit. ¶ Quid si littere obtente sint cõtra aliquẽ vsurariũ 7 ipe moriat̃ ante citationẽ. nũquid heres p hi̇ lras poterit cõuenri. R̃ñ q̃ nõ fm Hof. 7 Hosti. p illõ c. ex̃ de rescrip. significauit. nisi fiat ibi mẽtio de herede. vt ex̃ de offi. dele. cũ oli. Nec obstat illõ ex̃. e. tua. qz illud de ordinario habet locũ qui heredẽ indicare poterit vt defunctũ. ¶ Quid si debitor iuranit solvere R̃ñ tunc habet duo remedia. vnũ vt denũciet ecclesie vt cogat p cẽsurã ecclesiasticã creditorẽ q̃ iuramẽtũ relaxet: vel ab exactione cesset. ex̃. de iureiur. c. i. p totũ. 7 ex̃ e. de vsu. tuas. qui si velit excõicationẽ potius sustinere q̃ iuramẽtũ relaxare. puniri pōt p potestatẽ tpalẽ nimia pecunia exigẽte: cũ ecclesia vltra hoc nõ habeat qd faciat. vt ex̃ de dele excõ. c. 2. 7 de iudi. cũ nõ ab hoie. circa fi. qm cũ sorte velut herencũ cõdẽnabit. ii. q. 3. rursus. 7 ex̃ de hereticis. et cõmunicam̃. §. i. 7. 2. vel sicut fit̃ in quibusdã locis. vt in anglia: capiẽt̃ ad mandatũ ordinarij. vel quolibz mense soluat certã pecunie quantitatẽ sicut fit i frãcia. 7 specialiter in partibus tholosanis. sed nihilominus adhuc nie propter iuramẽtũ solvere tenetur: nisi papa interim cũ absoluat. vel etiã episcopus erigente contumacia vsurarij excõmunicat in penã contumacie eius. ¶ Secũdũ ẽ q̃ si ipe solverit propter iuramentũ. tamen pōt repetere. vt ex̃ de iureiur. arbitores. fm Hof. ¶ Quid si iurant solvere 7 non repetere. R̃ñ non habet in iudicio repetere ꝓter vim iuramẽti. hoc enim est indirecte repetere. pōt tũ indirecte repetere: crimen eius denunciando ecclesie. ex̃. e. tuas. in glo. 7 index et officio suo pōt cogere cũ ad relaxandũ iuramẽtũ q̃ si ad hoc induci nõ potuerit. potest eiz cogere ad restituendũ. Aliqua tũ nona cã posset supponere rõne cuius possz repetere puta si vsurarius in fine penitens ordinaret q̃ heredes sui omnib̃ illis vsuras restituerent qui se vsuras dedisse probarent. ex̃ de iureiur. ad nostrã. i. in ter. 7 in glo.

¶ Quid si iurauit. nõ denunciare. R̃ñ iuramentũ tale est temerariũ fm omnes. quia ad hoc quilibet tenet̃. vnde non tenet̃ seruare ipm. ex̃ de iureiur. quẽadmodũ. in fi. fm Ho. 7 Hosti. in sum. 7 Ber. sup. d. c. ad nostrã z. Hosti. tũ in apparatu distinguit q̃ si talis magis mouet zelo iusticie 7 correctionis fraternẽ q̃ amore rei siue recuperande: denunciet. si vero eõuerso: nõ denunciet ne peiuret. 7 ita occurrit fraudib̃ vsurariorũ. ¶ Quid si iurant etiam non recipere. R̃ñ iuramentũ tenet. vt ex̃ de renun. cum inter. p. 7 de his que vi. ad audientiã Legi tamen habet vsurarius q̃ iuramẽtũ relaxet. ar. ex̃. de iureiur. c. i. vel si ad hoc pōtuo induci non poterit: non audiet̃ anteq̃ se liberauerit. In hoc ergo casu erit pauperibus eroganda: si fiat fides ecclesie. aliter non audiet̃: nisi papa eũ absoluerit. 7 hoc pōt denunciare ecclesie debitor: predicto iuramento non obstante. hec Hosti. in sũ.

¶ Quid si is contra quẽ sunt lre impete appellet. nũquid repellet̃ in eã appellatõis R̃ñ q̃ non ex̃ de excep. cum inter prior. 7. c. fi. Idem intendũ est si vsurarius qui lteras impetrauit appellet. super principali tamẽ nunq̃ audiet̃: nisi prius restituerit. vt supra fm Hosti. Et etiam fm hoc pus expediet̃ causa appellationis q̃ audiatur super principali. ar. ex̃. eo. quia frustra. ibi nisi prius restituerit vsuras quas pr̃ suus pus extorsit ab alijs. vt ex̃. e. michael. cũ. n. ex pson patris agat: tenet̃ eũ defendẽ. ff. de reg. iur. et q̃ pson. fm Ber. 7 hosti.

¶ Quid si nõ fiat in lris mẽtio de pre. nũ qd ꝗ eũ excipi potest ex pson sine facto pris. Pndet Ber. 7 arguit sup b. p 7 ꝗ. ex̃. e. michael. 7 inde dicit q̃ credit q̃ sic qz tenet̃ vsuras restituere quas pater eũ extorsit: eũ succedat ei in bonis. Hosti. vo dicit q̃ si sit heres vel vniuersal̃ successor bona ẽpta de pecunia vsuraria possidẽs et eũ hereditatina pōt excipi ꝗ eũ; eũ sit successor vniuers. ar. in pnoiatis q̃stionib̃ in pcedenti art. q. nunquid heres. 7. q. quid si de pecunia. 7. ff. de calum. in herede aũt. §. i.

Secus ē si ñ sit heres nec possideat bona empta ꝛ pecunia vsuraria. l3 bona alia ti mio donationis a patre recepit bona fide vt. C. ꝛ cona. l. eius alieni. ⁊ l. si patri tuo.

Quid si qs tutor curator vel ꝓcurator vsuras receperit nō noīe suo ⁊ alieno. R° quidā dicūt ut Ber. e ē. e. michael. ꝙ non repellet. q̄ nec ille vsure repti ꝓit ab eo. ei nihil vsum sit in vtilitate ei°. ⁊ male oīe fm Hosti. ⁊ fm Jo. vt habet in glo. di. 46. c. vtiq. q̄ in delictis illud nō attēdit ⁊ ip3 factū ⁊ delinquētis voluntas ⁊ ꝓpositū ꝛz. q. 5. qui ptrat. ⁊ e ē ꝛ sen. ex. cū voluntate Hā et si, ꝓcurator meus te erūciat ꝛ fūdo tuo teneor tibi interdicto vñ vi. nihilominus ⁊ ipe l3 nihil ad eū pueneri. vt. ff. ꝛ vi ⁊ vi. ar. l. 3 §. cū ꝓcurator. Ꝓs tñ in c°, vtilitate versum ē principali teneē ⁊ primo. ali° vo in subsidiū. ff. ꝛ eo p quē factū erit ex hoc edicto. Et sic talis teneē si principalis nō vult vel nō pōt. vñ si tutor vsuras recipiat pupilli noīe; fundo officio tutele possū ab eo vsuras recipe. q̄ ꝓ alio nō ꝛ debuit peccare. c. di. 46. c. vltī. ⁊ in aliis conditib° nihil ab eo possū petere. C. ꝛ admi. tu. si nō subscripsisti. l3 secus sit ꝛ ꝓcuratore. ff. ꝛ pecunia. ꝓcurator q̄ ꝓ emptione. q̄ tutor fit volūtate ꝓcurator necessitate.

Sequit videre ꝛ 7°. s. restitutione vsurarū. Et circa hoc ārunt plura. s. vtrū vsurarū teneāt ad restituti onē vsurarū. R° ꝙ sic. ⁊ hoc p3 primo p ius diuinū. Luce. 19. Si aliquē defraudauī reddo quadruplū. ait illi Ihs. Quia hodie salus domui huic facta ē ergo priusq̄ habēt voluntatē reddēdi defraudato nō erat ei salus. 2° hoc p3 p ius positiui. s. p ius canonicū fm ꝙ qlz teneē vsuras restituere siue xpian° siue iudeus siue clericus siue laye° vt ex. c. c. i. ⁊. 2. ⁊. c. posi mifabilē. ⁊. c. q̄sto. Et qdē qualī ad hoc cogat xpian° oīctū ē ar. p̄cedēti. Preterea quicūq̄ b3 alienū teneē illud restituere. ⁊ illud qd qs accipit pro mutuo vltra sortē ē alienū: nō suū. nō ⁊. transit in dōium ei°. ꝓbatio. quicunq̄ est alicui° rei dōs ē aliquo iure nō iniuria dōs ei°. ⁊ rei acq̄site p vsurā vsurari° nō ē aliquo iure dōs. q̄ nec iure emptiōis nec liberalis donatōis nec locatōis. certū ē. n. ꝙ in locatione nō trāsit dōium rei locate. nec iure pmutatōis: nec iure mutui. q̄ accipe ꝓ mutuo nō est ius ⁊ iniuria. ⁊ sic ꝛ alīs. ergo vsurarius nō ē dōs rei quā acq̄sivit p vsurā. ergo teneē eā reddere sine restituere. Preterea vsurari° illud qd accipit vltra sortē accipit cōtra oia iura vt patz ex supradictis. s. ⁊ naturale diuinū canonicū ⁊ ciuile. ergo nō acq̄rit illd p aliquē titulū iustū. ⁊ p ꝓs nec aliqd acq̄rit. quia intuit° ultimus ꝓ nō titulo ē habēdus. ff. ꝛ pecu. here. nec vsū. Et male fidei possessor dicit q̄ cōtra legū interdicta mercat. C. ꝛ agrico. quēadmodū. ergo 2ē. Uñ vsure oī iure sunt ꝓhibite ⁊ indebite ⁊ in nullo casu ꝓcesse. nec etiā p captiuo ꝓ redēptione. ex. c. sup eo. ideo repeti ꝓit solute vt habitū ē ⁊. Preterea esto ꝙ vsura trāseat in dominū vsurarū. nihilominus eam restituere teneē sicut mutuū transit in dōium recipientis: ⁊ tñ teneē tantūdē restituere creditori. Et q̄ vsurarū sic vtplurimū ꝓtrahit vsurā ꝙ vix cōuinci ꝓit. ideo cū ageē ꝛ vsuras codices rōnū suaꝝ exhibere cōtra ecclesiastica sunt cogēdi. li 7. ꝛ vsu. ex grani Et ꝓcedi pōt in causis ꝛ vsuris ꝛcetero simplr ⁊ ꝛ plano ac sine strepitu ⁊ figura iudicij. li. 7. ꝛ iudi. dispēdiosam. Ite nota ꝙ quicūq̄ cōmunitatū officiales fauore vsurariorꝝ aliqd statuēdo vel iudicādo ꝙ eisdē vsurariis vsure soluant vel ꝙ solute nō reptant vel nō restituant fecerunt: ipso facto sunt excōicati vt in. d. c. ex grau. ꝛ quo pleni° tangē infra. li. 7. ti. 2. casu. 82. ⁊. 83. ⁊. 84. Sed quare etiā ius ciuile nō cogit ad restitutionē vsurarū. R° q̄ aliter iudicat alienū lex diuina ⁊ aliter humana. Lex diuina iudicat alienū quicquid possidetur cōtra legē dei. qui est verus dōs omniū. sic autem possidet vsuras vsurari° Lex autem humana iudicat alienū quod possidet ꝓter voluntatē eius qui ē ver° domin° ipsius. vñ q̄ in vsura ē voluntarū mictum qd nō est in furto ⁊ rapina: ideo magis iudicat alienū in his q̄ in vsura. ⁊ magis cogit in his ad restitutionem q̄ in vsura. ⁊ etiā q̄ ꝓ illa lediē magis bonum cōe q̄ ꝓ vsurā Lex aūt diuina iudicat in vtroq̄ ē alienū. s. rā illd qd ē ⁊ legē di. vt i vsura: q̄ illud qd ē ⁊ legē dei ⁊ voluntatē ꝓrini vt ⁊ furto ⁊ rapina. ⁊ iō iudicat restitutōes fieri i vtroq̄. B alex. lomb. Sz nūqd vsurari° restituere teneē rē eādē in numero quā accepit ꝓ vsura sic teneē fur ⁊ raptor. R° ꝙ nō. b° rō ꝓma ē. q̄ qd accipit ꝓ vsura nō ē oio inolūtariū. 2° rō ē q̄ vsura fit in ⁊ctu mutui i quo nō requirit ꝙ ille q accipit mutuo reddat mutuātī idē numero: ⁊ sufficit ꝙ reddat equale i ꝓcio.

Et idē dicēdū videt ꝛ̃ ꝛ̃ eo quod accipitur vsura so:rē rōe mutui.s.q̃ sufficit q̃ redda tur equale in ꝑcio. Hec Alex. lom. Sz cōtra ꝓdictā rōnē secūdā posset obiici q̃ nō ē simile ꝛ̃ eo quod accipit mutuo ⁊ ꝛ̃ eo quod accipit ꝑ vsura. qꝛ res que accipit mutuo trāsit in dōium recipētis.res uero ꝯ accipit ꝑ vsura nō transit vt dictū ē sup̄ fm cōmunio:rē opi.ergo ꝛ̃. ꝓpter qd̄ dici pōt etiā fm eūdē q̃ quantū ē ex lege diui na cogi dz ad restituēdū rē eādē numero. si res maneat apud eū ⁊ sit in ei⁹ potestate nisi p assensū repetētis liberet.al' tenet restituere equivalētē si res sit ꝯsumpta vel i dōiuz alterius qui sit bone fidei possessor translata. ¶ Quid ꝛ̃ cōmunitatib⁹ vl' col legijs dātib⁹ pecuniā ad vsuram. nūquid oēs ⁊ singuli sunt vsurarij ⁊ tenet restitutionē. R⁰ q̃ sic fm Ray.oēs illi.i. quoꝝ auctoritate vel cōsensu fit b.ar.e.c.e.conq̃ stus.⁊.7.q.i.sicut vir.⁊.z 4.q.3.si habes.⁊ fm Hosti.omnes illi qb⁹ hec in mente sua placent ⁊ ratū habet ⁊ cōsentiit ⁊ ꝓhibē pōt ⁊ nō faciūt.ex.ꝛ̃ sen.ex.quante. Nā quid singuli ꝛ̃ collegio vel cōitate tenet restituere in solidū quod habuit collegiuz ex vsuris. R⁰ fm Ros.lz illi quoꝝ auctoritate ⁊ cōsensu talia fuit sint vsurarij vt dicit ray.tū nō tenent ad restitutionē nisi quātū ad eos puenit ꝛ̃ vsura. vel quantū relevati sunt ab expensis quas ꝛ̃ suo fecis sent in sustinēdis onerib⁹ ꝯmunitatis nisi forte ꝓsiterint auctoritatē cōpellēdo aut ꝑ ꝯpiēdo cōmunitati taliter fenerari ꝯ aliē hec factura nō ēt.in quo casu in solidum tenent. ¶ Quid ꝛ̃ regib⁹ ⁊ alijs dōis qui cogūt ꝛ̃bitores dare vsuras. R⁰ fm ros. q̃ tenent ad restitutionē etiam si nihil ad eos puenerit.fm vo alex.lomb.dīi q̃ vsurarius fanet vel eos in terris suis retinent nihil restituere tenent si nihil ad eos pue nit ex bonis eoꝝ. lz al' peccent. ¶ Quid ꝛ̃ illis dōis qui multa recipiūt a iudeis cum sint eos nihil habere nisi vsuras. ⁊ q̃ bo na eoꝝ que possidet ad restitutionē nō suf ficerēt. R⁰ fm ros.q̃ tenet ad restitutōez taliter peceptoꝝ si ex causa lucrativa pe perunt.possūt tū ab eis accipe quod sibi ꝛ̃ bent sicut ⁊ alij creditores. Quid ꝛ̃ vro re ⁊ familia nō mercenaria vsurarū. R⁰ idem dicēdū ē quod ꝛ̃ vroꝛ raptoris⁹ di ctū ē supra ti.ꝛ̃ raptorib⁹.Et pōt hic addi q̃ vroꝛ vsurarij cū⁹ vos ē ꝛ̃ vsura ⁊ vir nō habet nisi ꝛ̃ vsura succurrit vt viuere possit ꝛ̃ his que sunt in como vsi si ipse laboraṫ in como sine nendo sine suendo sine etiā bona ne pereant custodiendo. q̃ hoc in creditoꝝ cedit vtilitatē.Si etiā vir habeat bona plura in certa tunc auctoritate epi qui debet pauperib⁹ ꝓuidere licite pōt ꝛ̃ eis viuere. ar.di. 72 § generaliter. ⁊.c.epūs.canere tamē debet. aliter tenet. Sed nūquid pōt vroꝛ restituere male ab lata viro ipo vinēte ⁊ ignorante. R⁰ q̃ si eū non sit dōia rez. videtur tamē quidaz q̃ licet vroꝛ nō sit dōia rez tamē data ē viro in adiutoriū cuius salutē ꝓcurare te net.⁊ ideo sicut ꝛ̃ bonis ꝓprijs viri pōt facere elemosynas moderatas viro ignorante ⁊ nō ꝓhibēte.quia sic agit causam eius.ita eodē mō pōt facere restitutionez. ⁊ si restituat viro sciēte ⁊ nō cōtradicente tuti⁹ facit.si aūt vir sciat ⁊ cōtradicat ⁊ p hibeat vroꝛ tenet nō restituere.qꝛ etiam si nō tenet ad illud bonū ex necessitate. Pro viro aūt ꝛ̃ furto nō tenet restituere nisi quantū ad eā ꝛ̃ bonis ei⁹ puenit vel in quātū bonis ei⁹ vsa fuerit. Si vo nihil ꝛ̃ talib⁹ bonis puenit vel etiā in como ei⁹ ꝛ̃ cote sua vel etiā aliūde expēsas sufficē ter habuerit in nullo tenet. qꝛ nihil inde habūt qd̄ nō recōpensauerit mulier. ¶ Quid ꝛ̃ genero raptoris vel vsurary:nūquid po test accipe cotē ꝛ̃ bonis ei⁹ cū qcqd habz nō sufficiat ad reddēdū qd̄ talis habuit ꝛ̃ vsura. R⁰ fm ros. licz vos nō ꝓueniat ex causa lucrativa ꝯ accipiat ꝓpter onera matrimonij supportāda. si tamē talis veri tatē scīs aut crassa ignorāta ductus con traxit cū filia talis nō debz cotē recipe ꝛ̃ reb⁹ hi⁹ ꝛ̃ equitate canonica. lz ꝛ̃ subtili tate iuris ciuilis aliter forte posset dici.Si aūt fuit ductus ignorantia.pbabili puta qꝛ credebat socez nō esse vsurariū vel al' solutēdo cē pōt recipere cotē lz postea intel ligat vtutē. ¶ Quid ꝛ̃ creditore: nūquid recipere pōt quod sibi debet a tali vsura rio vel raptore cuius.s.omnia bona q̃ bz nō sufficerēt ad reddēdū sua male ablata R⁰ fm ros.hic non ē op⁹ distinctione p cedēti: ⁊ distinguēdū ē aliter.s. q̃ si credi tor credidit talē pecuniā vt ex ea cōmodū suū faceret ⁊ ex ea lucrādo forte se libera ret: tūc pōt recipe ꝛ̃bitū suū ꝛ̃ reb⁹ talis. nec ē sile ꝛ̃ genero q̃tū ad cotē. qꝛ socer dādo cotē genero pauperi efficit nisi q̃te nus ab onere alēde filie relevat.⁊ debitor si fit pauperi recipiēdo rē l'rei uēdite pau

Si aut credidit mala fide pecuniam, puta ad aleas ludendum vel mercatori daturo: vel histrioni, vel aliter bona sua dilapidantur: si habet huiusmodi pecuniam recipere de bonis predicatis. sim. si nec ille qui ex ea lucratus agit. Omnes autem alij quibus ex praeda debetur vel quasi ex maleficio recipere possit ex his rebus quod sibi debetur: dum tamen rem furtivam vel raptam vel usurariam in ipsa specie non recipiant: maxime secundum illos qui dicunt quod usura usuram non transferat. secundum eos qui dicunt quod transferat usuram in usura credo quod ipsa res usuraria in specie in solidum recipi non debet. quia debitor qui vendit ea praedicere potest si certat nec eo multo creditor aliud pro ea solvere possit. Hoc rodo. Quid de servientibus usurariorum. Rideo secundum rodo. aut servitus usurariis in licitis et honestis et necessariis. et sic potest accipere mercedem de his rebus. quia tales quae consequuntur usurarum ex operibus eorum compensat cum mercede quae datur eis. usque non potest dici pauperiores propter mercedem datam: cum loco mercedis habeant commoda operum. Aut servitus in illicitis et in inhonestis. et sic non debet recipere mercedem de his. Idem dicendum est de cultoribus predictorum et mercenariis aliis usurariorum. Sed numquid illi servientes usurariorum qui servitus eis in fenerandi officio. s. pro eis pecunia ad usuram numerando et usuram accipiendo de eorum mandato ad restitutionem tenentur cum nihil ad eos pervenerit. Ro. secundum rodo. quod non tenentur presertim cum idem usurarius per se vel per alios ministros exercerent his usuras. Iste non per istos. Aliqui vero vt monaldus distinguit dicentes. quod servientes aut mutuant pecuniam domini sui ad usuram de speciali mandato domini dicentis sibi quod mutuet cuicumque voluerit pecuniam ad usuram sub nomine ipsius domini. et nisi servientes tenentur ad restitutionem si domus non restituat. quia est in hoc principalis: et in optione eius est mutuare et non mutuare. Aut hoc facit de speciali mandato domini sic mandantis sibi. mutua de pecunia mea. io. libras noie meo. et tuc iste peccat faciendo: cum non teneat ad restitutionem. Quid de illo qui sine mandato gerendo negotium alicui fenerat ad opus eius cum gerit negotium. rideo secundum rodo. quod tenetur ad restitutionem quia fuit procuratus usurarij minister et actor.

Quid de illo qui cum velle mutuare pecuniam alicui gratis induxit me quod non darem eam sibi nisi sub usura. rideo rodo. quod restituere tenetur. quia impedivit indebite utilitatem primi petendo ne mutuum gratis sibi daret.

¶ Quid de illo qui consulit alicui vt feneret. Quid etiam de eo qui dat amico vel consanguineo: vel commodat gratis pecuniam vt ea feneret. Quid etiam de eo qui portabit secretum cum alio ad fenus exercendum. Quid etiam de eo qui mutuat usurario pecuniam ad participationem lucri usurarum. Rideo secundum aliquos tales qui inducunt aliquos ad fenerandum tenentur in solidum si aliter non erant feneraturi. si autem alter erant feneraturi non tenentur nisi quantum ad eos pervenit. secundum vero rodo. in neutro casu tenetur nisi quantum ad eos pervenit. et melior est conditio talium in hoc casu quam in furto et rapina: vbi quod restituere auctoritate ad restitutionem tenentur etiam si nihil ad eos pervenerit de maleficio. et hoc ideo quia rapina et furtum sunt voluntate domini fuit qui patitur damnum. sed usura de voluntate domini pervenit ad creditorem. nec inveni quod usurarum actiones debitoribus his inductores ad repetendum usuras ab eis quas debitores solverant taliter inductis per alios cum ad inducentes nihil inde pervenerit. ¶ Quid de eo qui pecuniam deponit apud usurarium. rideo si quis permitteret pecuniam suam usurario non habens aliam vnde usuras exerceret: vel hac intentione vt inde copiosius per usuram lucraretur: ei materiam peccandi daret. vnde et ipse culpe preceptis erit. Si vero usurario aliam habenti vnde usuras exerceat aliquis pecuniam suam permittat vt tuum servet non peccat. secundum vtrum ad bonum hoie malo. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 78. ar. 4. c. 3ᵐ. ¶ Quid de eo qui sola spe sine intentione principali usuram permisit. numquid tenetur restituere ea quod vltra sortem accepit. Ro. tali sim Hos. et etiam Ric. 4. di. 15. q. 5. ar. 5. c. pax. an medium. in hoc casu sequacem non est opus restitutione ad purgationem delicti: sed sola penitentia sufficit sibi sicut in simonia mentali. ex de simo. c. fi. Sed contrarium senuit Hosti. et Bar. et Rodo. quia Hos. ex posse est illud. c. ex. c. prohibuit. vnde sim eos talis usurarius ad restituendum ea quod recepit vltra sortem est efficaciter inducendus et tenetur in foro penitentiali. quia victus per vnus est Luce. 6. Mutuum date. nihil inde spe. Et tenetur sim Rodo. restituere quod vltra sortem percepit quacumque intentione ei debitor vendere sive propter dilectionem exortam propter mutuum ei datum. vel propter aliud: sive propter recipiendum ad plusiorem terminum. quando tamen debitor dat creditori propter solam dilectionem non potest repetere nec per retentionem sibi possit si forte habeat aliquid de bonis creditoris. De hoc supra ar. 5. circa principium.

Quid si nõ sit corrupta intẽtio creditoris
debitor tamẽ ꝓter mutuũ acceptũ vel vl-
terius retinẽdũ dat ei aliqd. nũquid credi
tor tenet restituere illud. R° fm rob. nõ te
net. q. ꝓsumptis fide bona nec etiã ꝑ er-
tantib⁹ quãdiu probabiliꝫ credit q̃ ex sola
dilectione ei dederit. si aũt credat vel pba
bilꝫ dubitet q̃ ꝓter illã cãm illi fecerit
restituere tenet. qñ aũt debitor nõ gratis
dat. vel creditor nõ gratis mutuat si al'ba
beat de bonis creditoris. ⁊ p retẽtionẽ fidei
ꝓsulat de usura quã dedit si ẽ cogẽdus ad
restituẽdũ in foro ꝓtiali. ¶ Quid de illis
qui veniẽte solutõis termino nolũt dare
dilationẽ debitori qui iuramẽto astrictus
ẽ soluere: nisi data eis pecunia aut aliquo
equipolleẽte erp̃sse tñ aliqd nõ petunt. R°
tenetur ad restitutionẽ. ex. e. consuluit. fm
ray. si tñ debitor creditorẽ volẽte recipe pe
cuniã suã pecuniat minoribus grans ro
gãs eũ vt det sibi dilationẽ ꝓter amicitiã
vl' ꝓter deũ. ⁊ gratis recipiat creditor illa
munera rõne preterini tpis nõ futuri. lz po
stea det indigẽti benivole dilationẽ quam
al' nõ daret si eũ ingratũ vidisset. dt dico
principaliter ꝓter amicitiã vel ꝓter deũ. se
cũdario vo ꝓter gratitudinẽ debitoris. ⁊
hec faciat rõe preterii tpis nõ futuri. nõ
ẽ usura. vñ ille nõ tenet ad restitutionẽ eo
rũ que sic accepit fm quosdã. hec de Mo
naldo. ¶ Quid si quis vẽdat bladũ alteri
pro. 20. sol. in messe. quod ẽ tñ. 15. sol. fm
boni viri estimationẽ in prefixo termino
valitur: ⁊ postea carissima veniat ⁊ dictus
emptor illud bladũ pro. 25. sol. vendat. nũ
quid primus vẽditor aliquid emptori re-
stituere tenet. ⁊ videt q̃ nõ. quia emptor
in nullo ẽ dãnificat⁹ imo lucratus. Sz ꝛ.
q. cõtractus ille fuit usurari⁹. ergo tenet
aliquid restituere vẽditori primo emptori
R° vẽditor. s. ille fm monaldũ tenet emp-
tori primo restituere totũ illud quod sup
redidit vltra fm estimationẽ boni viri. q.
lz emptor nõ sit dãnificatus hic ꝓter cue
ni rei qui nõ excusat ab usura. dãnificat⁹
nũ fuit quia multo plus emit q̃ in termino
valebat fm estimationẽ boni viri. Quid
si quis det usurario modũ bladi ꝓ usura
qui modo valet. 10. sol. ⁊ post ãnũ idẽ mo
dus valet. 20. sol. nũquid usurari⁹ tenet
restituere modũ bladi illi qui dedit in va
lore in quo modo ẽ vel quo fuit qñ dedit.
R° scriplit monaldus q̃ hoc erit ĩ opnõe
recipiẽtis. q. ei usurarius usq̃ modo non
restituit ⁊ mora restituẽdi ꝓiudicare debe-
at sibi restitutio fm optionẽ recipiẽtis or
fieri vt dictũ ẽ s. Sed quor soluto plus
debet fieri s. male ablator vel debitor vel
legator. rñdeo fm alex. lombar. nõ vide
tur ofidere q̃ prius sunt restituenda male
ablata q̃ soluẽda debita. q. restitutio ma
le ablator tollit iniuriã facta deo ⁊ primo
⁊ maxime in furto ⁊ rapina. in solutione
aũt debitor nõ tollit iniuria ꝗ saluat⁹ iu-
stitia. ⁊ ideo videt hoc prius faciẽdũ. Et
si fiat cõtrariũ vt in pluribus hoc fieri in
det q. debita sunt clara ⁊ manifesta. resti-
tutiones aũt nõ sic ꝗ sunt ingrende. certis
aũt paribꝫ clarũ ꝑedit incertũ. Prius aũt
sunt restituẽda male ablata q̃ soluẽda le-
gata. q. donatio legator ẽ ex devotione
legantis. ⁊ ideo ẽ superogatõis. ꝗ restitu-
tio ablator ẽ necessitans iustitie. prius ãt
oportet soluere illud quod est necessitatis
q̃ quod ẽ superogatõis. vñ fm Jo. an. li.
6. de usuris. quãq̃. prius deduci debet usu
re ⁊ male ablata tãq̃ res alienũ q̃ soluãt⁹
legata ⁊ alia que sũt titulo lucrativo reli-
cta. intelligit⁹. n. hereditas deducto ere ali
eno. C. de lega. si vniverse. De hac materia
vide infra de testa. ti. ad qd heres tenet. q.
ꝗ qbus satisfaciet primo. Utrũ usurari⁹
teneat⁹ restituere nõ mõ usurariã pecuniã:
ꝗ etiam quicqd lucrat⁹ ẽ eũ illa ⁊ fructus
peceptos ex re empta de pecunia usurariã.
R. ideo sicut supra dictũ ẽ. res quedã sũt
quar usus ẽ earr ꝓsumptio que nõ habet
usufructũ principaliter fm iura. ⁊ ideo si ta
les res sunt p usurã extorte vt venariũ tri-
ticũ vinũ ⁊ bi⁹. nõ tenet homo ad restitue
dũ nisi illud quod accepit. q. illud qd de
tali re ẽ acqsitũ nõ ẽ fruct⁹ huius rei ꝗ hu
mane industrie ⁊ laboris. cui⁹ ipe homo
ẽ dñs. nisi forte p receptionẽ vel retẽtionẽ
talis rei debitor sit dãnificat⁹ amittẽdo ali
quid de bonis suis. tũc. n. tenet ad recom
pensationẽ nocumẽti. vt si domũ suã vel ali
quid bi⁹ oportuit eũ p pretio viliori distra
here q̃ valeret vt usuras solueret. Quedã
vo res sunt quar usus nõ ẽ earr ꝓsumpto
seu distractio. ⁊ he habet usufructũ. vt do
mus ager ⁊ similia. ⁊ ideo si quis alienus
domũ vel agrũ extorsisset: nõ tñ tenet re
stituere domũ vel agrũ ꝗ etiã fruct⁹ inde
peceptos deductis pri⁹ laboribꝫ ⁊ expensis
q. sunt fruct⁹ rer quar alius ẽ dñs: ⁊ nõ
debentur ei. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 78. ar. 3. c.
Ricar. 4. di. 15. q. 5. ar. 6. c. ⁊ Rob. cũ qbus

etiã Hosti. ꝛcordare videt dicẽs ꝙ vsura rius tenet ad restituẽdũ vsuras ⁊ iteresse debitoris in quo quidẽ dãnũ ⁊ lucrũ simꝫ ẽ ꝛpuãdũ. sicut satis expresse legit. ff. de eo quod certo loco. l. z § penul. ⁊ § fi. ⁊ etiãꝫ l. se. vñ nõ placet ei interpretatio quã ray. ꝙ vsurariofacit ꝛsulens ꝙ vsurari⁹ postq̃ satisfecerit de vsuris petat a debitore veniã ad cautelã. qz forte teneret ei amplius aliquid restituere ꝙ interesse ⁊ dãno. nõ vlt etiã Hosti. ꝙ debitor vltra suum interesse possit lucrũ petere. qz hoc cẽt suũ repetere cũ vsuris. Idẽ etiã dicẽdũ ẽ fm rod. de lucro habito de re furtiua vel rapta ꝙ negociationẽ vel ꝓparationẽ reddit⁹ vel ꝓrediꝫ factã de re bi⁹ furtiua vel rapta. ¶ Utrũ aliquis teneat restituere dãnũ qd̃ incurrit ille cui rẽ abstulit ec illi⁹ ablatione. R.⁹ ou pliciter qs dãnificat. Uno mõ qz sibi auferet illud qd̃ hꝫ actu. vt qz aliquis diruptit domũ ei⁹. ⁊ tũc hꝫ sibi restitui quantũ valet domũ⁹. Alio mõ qz auferet sibi nõ illd̃ quod hꝫ ꝓ qz impedit ne habeat id ad qd̃ habendũ in via erat. ⁊ tunc nõ debet eq̃le sibi restituere. qz. s. min⁹ ẽ habere in potentia ⁊ ẽ i via ad habẽdũ q̃ habere i actu. vt si si quis effodiat agrũ alienius seminatũ. nõ tenet restituere totũ valorẽ messis future. Alij dicũt sic. s. ꝙ in restituẽdo duo debẽt attẽdi. s. valor rei ablate. ⁊ illa eadẽ ẽ restituẽda vel equalẽs. Et dãnũ secutũ ex ablatione illius rei. hoc aũt dãnũ aut ẽ ꝓsecutũ indeꝑito ⁊ p se: ⁊ hoc vt recte. aut p accãs. ꝑmo mõ dãnificãs tenet restituẽ dãnũ illõ. vbi grã. alicui ẽ ablata pecunia ex qua volebat necessaria emere: vel etiã empta vel debita solvere: ⁊ ideo oportuit eũ possessiones vtiles sibi vendere: vel pecuniã mutuo ad vsurã accipe. tũc tenetur dãnũ sic secutũ restituere. Si vero illud sit subsecutũ in directe ⁊ p accãs. puta quia dãnificat⁹ nõ ẽ ꝓsecutus lucrũ qd̃ et pecunia sibi ablata cõsequi sperabat: tale dãnũ dãnificãs restituere nõ tenet. qz pecunia de sui natura nõ multiplicat. Secus autẽ ẽ fm istos in bis quę ex natura sua multiplicari pñt: vt in animalibus. ⁊ ideo spoliator talũ tenet restituere tantũ quãtũ erãt valitura tpe restitutiõis. De hoc tũ ẽ dubiũ. s. vtrũ teneat ad tantũ. tũ qz talis valor est in potentia tũ qz animalia possent interim mori. ¶ Quid si is qui vsuras extorsit ad inopiã devenerit. R.⁹ hꝫ vsurari⁹ intelligat semp in mora cẽ. vt. C. de furti. ancille subtracte. tũ si pauptas eũ excusset vel bonis cedat ẽ excusatus est absolutẽdus: tenet tũ satisfacere si ad pinguiorẽ fortunã pueneritt. i. habita rõe ne egeat. ff. de reg. iu. in cõdãnatione. §. i. sup quo exponci idoneam cautionẽ. vt e t. e. cũ tu. §. penul. ⁊ de solu. odoardus. Et põt quilꝫ cedere aũ litẽ ꝓtestatã in pñtia. vel etiã in absentia. p nũciũ vel p eplãm. vt. ff de cel. bo. l. penul. ⁊ vlti. Et hẽ vez in iudicio ꝓtentioso. Sz nũqd ita ẽ in foro pñtiali. R.⁹ fm Bof. ꝙ nõ. imo dicit ei ꝙ totũ restituat ablatũ. e t. e. cũ tu. ⁊ i4. q. 6. si res. ablatũ dico sine p rapinã sine p furtũ sine vsurã 14. q. 5. si quid inuenisti. hoc videt etiã velle Ber. in. c. cũ tu. in glo. sup illud facultatib⁹. Sz in ꝓtum opponẽs Hosti. dicit ꝙ si amittit pulcgũ et causa tusta sibi datũ. Nam si tpe famis licet alienũ sine peccato accipere: multo fortius retinere. Hec Hosti. Alij aũt volũt ꝙ si talis ꝓtritus nõ potens ẽ satisfacere: petere tenet dilationẽ vel remissionẽ sibi fieri cã elemosyne ab illis quib⁹ tenet restituere ⁊ sic erit i statu salutis. al'nõ i4. q. 6. si res Sz hoc videt nimis durꝫ. vñ credo ꝙ ad salutẽ ei sufficiat ꝙ si ad pinguiorẽ fortunã venerit: restituere firmiter i corde ꝓponat. ¶ Sz nũqd clerici vsuras quas pñt vel habuerũt de reb⁹ ecclesie restituere pñt R.⁹ fm ray. ꝙ nõ. qz tales res sunt pauperũ: nisi quatenus ex pecunia vsuraria vel qualibet alia sua expẽdissent in vtilitatẽ ecclesie. si potu⁹ restituere debẽt de reb⁹ suis pmonialib⁹ q̃ de ecclesia acqsitis fideliꝫ in ẽ suũ posse. Rod. vo credit ꝙ si hoc si possint de bonis suis facere: de fructib⁹ ecclesie quos peceperũt legitime pñt se liberare. ¶ Qui ẽ vsura restituẽda. R.⁹ si sciat a q̃ extorta ẽ: restituẽda ẽ ei: si sit pñs. e t. e. cũ tu §. sup bis. Si vo sit absens: a⁹ bere di vel procuratori si sit. si vo nec ipe nec heres ei⁹ vel procurator sit pñs: ⁊ vsurarius nolit vbi ille habitat: debꝫ ei mittere aliquo mõ si põt fieri fideliꝫ ⁊ secure. hoc. n. semp facẽdũ ẽ: qñ ꝓmode fieri põt. Et fm quosdã vt Ber. mitti dꝫ sumptib⁹ ipsius debitoris absentis. ar. ff. de opt. li. ope emi. si tamẽ expẽse minores minus excedũt summã illius vsure: tũc dꝫ pauperibus erogari. vt. z. q. 6. amertiorꝫ. ⁊ e t de indeis. cũ sit. ⁊ e t. e. cũ tu in glo. Hosti. vo distinguit ꝙ si vsurari⁹ qui ẽ malefidus possessor alibi se trãstulit q̃ vbi vsuras exercuit: tũc ꝓprijs sumptibus mittere tenet. Si vo is a quo vsuras extorsit

vel heres eius alibi se transtulit. tunc locū
hz quod illi alū dicunt. ⁊ probat hoc ff. de
re ven. si res. ⁊ l. si vo. ⁊ l. sc. ⁊ in oib⁹ fm
q̃ R ro. dicit pensande sunt ercumstantie
⁊ quantitas rei debite. remedio loci. expēse
que fierent in mutendo: ⁊ paupīas vel di
uitie eius cui restitutio dz fieri. qz tā pua
posset esse suma rei restituende ⁊ tante expē
se que fierent in mutendo; ⁊ taz diues cui
debet restitui: q̃ nullo mō deberet velle pro
re tam modica p tumū tantū grauari. vñ
nō oportet q̃ tunc mittat. ⁊ in talibus re
curendū ē ad arbitriū boni viri. hec ro. ro.
Leteq̃ si de eius aduēnū p̄mo sperē tūc
pecunia deponē ⁊ ꝓsignabit. l. de vsu. ac
ceptā. fm gos. Ite si res est magni valoris
⁊ nō posset illi cōmode mitti cuius ē debe
ret in aliquo tuto loco deponi ⁊ ei significa
ri fm T. bo. 2ª 2ᵉ. q. 62. ar. 5. c. 3ᵐ. Si vo
vsurarius nesciret nec sperare. q̃ de facili
scire posset vbi ille habitaret. nō. n. tenetur
vagari vt querat ⁊ inueniat eum. ar. ff. de
opis li. l. q̃ nisi fiat. §. z. ⁊ c. de. cū tu i glo.
vel si sciret ei tū cōmode mittere nō posset:
debet eā pauperib⁹ erogare. z. q. 6. anterio
rū. ⁊ melius ē. de. cū tu. fm ray. ⁊ Ber. ibi
dē. Et idē intelligendū ē si scire nō possit a
quo eā receperit. Et quod dictū ē de eo a q̃
extorte sunt vsure eidem intelligendū ē per
oia: si ille nō sit supstes de eius herede fieri
debere. Sed nūquid pius debet fieri restitu
tio vni q̃ alū. R° q̃ sic in casu. vt qñ re
stitutio vnius est clara ⁊ determinata, alte
rius aūt nō sic. tunc. n. videt q̃ ceteris pa
ribus prius sit faciendū isti q̃ illi. Ceteris
etiā paribus videt prius restituendū pau
peri q̃ diuiti. Si aūt vterq̃ sit eque paup
vel diues videt q̃ restitutio sit prius illi fa
ciēda cui prius facta ē iniuria. hec alexan.
lomb. ¶ Quid si nō sufficiat hereditas ad
satisfaciēdū omnib⁹. nūquid satisfiet pmo
veniēnb⁹. R° dixit ꝓ. li. 6. c. q̃q̃. q̃ non.
imo satisfiet eis ⁊ alius p rata. ar. de. cū de te
sta relati. z. in fi. ff. de pac. si plures. Jo.
aūt an dicit q̃ satis videt in hoc casu ipsi
ꝓsiderandū. vt qui primo solvit qd̃ sibi est
integre recipiat. ⁊ sic de singulis. li. 6. de re.
iu. qui prior. hz primū dictū magis placet
mihi. ⁊ de hoc infra q. 36. q. sed quib⁹. Cu
ius auctoritate male ablata incerta sunt
pauperibus eroganda. R° R ic. 4. di. 15. q.
5. ar. 4. c. 2ᵐ. dicit q̃ auctoritate ordinarij
q ui est pater pauperū. vbi cōsuetū ē talia fi
ri p ordinariū. vbi aūt nō est ꝓsuetū pōt
facere p seipm. nō. n. interdicit p ius scri
ptū ei qui tenet restituere i dicto casu ero
gare pauperib⁹ p seipm: si faciat hoc fideliter
⁊ de filio bono q̃ vero. Secūdū vo ray.
i sū. eius. z li. ti. de rap. iuxta fi §. forma re
stituōis. restituenda sunt male ablata in
certa ad cōsiliū episcopi vel pñtarij discre
ti. Secūdū vo bostu. in sū. ci⁹. n. de pñta §.
vltī. ad fi. sub. §. sed qua forma. v. ite ⁊ ubi
restituenda sunt ad cōsiliū epi. ⁊ ē p eo. iz
. q. i. pcipimus. Dfis vo Guido de basio
archidia conus bonoñ auditor ꝓdictarū
in curia pape: qui fecit apparatū sup decre
tū ⁊ sectū decretaliū: interrogatus sup hoc
sic scripsit in dict. l. q̃ sūma bostu. ē vna vbi
nullus ē deputat⁹ a testatore qui hoc dere
quat. iz. q. z. de layeis. in fi vbi vo certa p
son a ē deputata illa dz exequi. vt ibidē. iz
. q. i. c. eps ecclīastica q̃. ⁊. l. de epis ⁊ cle.
l. nulli licere. ⁊ ex de testa. tua nobis. ⁊. c.
Jobes. ⁊ in aut. de eccle. ti. §. si quis. imo
etiā ipe qui dz bona incerta que debent
pauperibus dari: pōt ea pauperib⁹ eroga
re sine auctoritate ⁊ licentia epi vel alter⁹
in dicis ecclesiastici. vt colligit ex de vsur.
cū tu §. 1. v. vel dis. in ter. ⁊ glo. hoc etiam
innuit clare ex de bomi. sicut dignū. §. eos
sup illud aliena. Nec obstat illud ex de in
dcis. cū sit. qz loquit de indeo cuius dispē
sano merito habet suspecta quo ad paupe
res xpianos ab ecclesia. ⁊ ideo dñ ibi dī
fm. prudētā dicē epi. que suspicio cessat i
xpiano fideli. Hec archidi. Et sic epūs fz
cū nō dz se intromittere de talib⁹ in decretū
Scotus vo ad. q. astādens. 4. di. 15. q. z.
ar. 4. dicit q̃ vbi ler. diuina vel ecclīastica
nō determinat pson̄. sequenda ē rō nālis
hec aūt dictat magis q̃ ille qui tenet resti
tuat paupib⁹ p se q̃ p alū: nō tū excludē
do alter⁹ boni viri ꝓsiliū. qz tali ꝓmittere
posset qui nō dñ fideliter dispensaret. Dicit
aūt ꝓ. dupl̄ in spe. q̃ i hoc casu ꝓponi dz
publice edictū in locis a quo q̃ incolis vsu
re sunt extorte: q̃ oes a quib⁹ sunt extorte
veniant. ⁊ si qui apparent quib⁹ fides sit
adhibenda: potius illis restituet q̃ paupe
rib⁹ eroget. ad hoc ar. ex de bomi. sicut di
gnū. § eos. ⁊ cōuenit cū eo Jo. an. ¶ Dz
pone q̃ xpian⁹ recepit vsuras a indeo. cui
restituet. R° liberabit eidē restituendo. cō
tenētius tū ē fm R ay. ⁊ Bostu. q̃ ipe nō
noie illius indei cū auctoritate eccle illis
xpianis satisfaciat a quib⁹ ille indeus vsu
ras exegerat: vel quib⁹ al' obligatus erat

sic liberatus erit. ff. de ne. ge. soluendo. ⁊ l. cū pecuniā. vel apud edē sacrā vel aliū loci mutū cū auctoritate ecclie noie illi⁹ in dei pecuniā exponat. vt cū iudeus ille restituerit ei restituat. Et idē intelligendū ē ꝓ Ray. qd debz fieri restitutio vsurar. recepta a rpiano vsurario. Nō ā dicū ē ā q̄ oueniens ē q̄ ipe noie illi⁹ ꝛc. fm rob. ē vez qd factū ē occultū: ⁊ nō ut mes scandalū nec periculū talter soluētis. al' sufficit q̄ restituant ille a quo sunt accepte. Nā dz fieri restitutio. R⁹ q̄ statim. nō. n. remittit pecatū nisi ablatum restituat. vt dicit Aug li. de vbis dñi. tenet' ante hoc facere quantū in se ē vt ei remittat' pecatū. ex. de si. matheus. ibi celeriter. ⁊ c. cū in eccle. dicit q̄ tanto sunt grauiora crimina q̄sto diutius detinet ifelice anima alligata. In casu tū ille qui restituere debz nō ē i mora nec imputat' sibi si nō restituit statim. ⁊ p̄ si restitutio sit ꝗ bonū. primi: ꝓpter qd nō tenet' ꝗs reddere gladū furioso. 2⁹ si fiat hoc de libera voluntate eius cui restitui dz. 3⁹ qd expectat' opportunitas restituēdi cū maiori pace ⁊ honestate. vt si ille cui restituī dz debitū ignoret. ⁊ non sine scandalo vel inhonestate aliqua statim sibi restitui possz. 4⁹ si facultas nō affit. ar. 14. q. 6. si res aliena. ibi. si reddi possit. ⁊ c. de vsur. cū tu. ibi. in facultatib⁹. ¶ Esto q̄ ille q dz restituere non possit restituere sine grandi dispēdio suoꝝ bonoꝝ. puta qd forte nō inuenit qui bona eius p ꝓpterui pcio emē velit. quid faciet. R⁹ dici-pōt q̄ talis ab eo cui restituere dz differendū restitutionē licētā petat ⁊ obtineat. aut ei de dāno qd incurrere pōt ex dilatione satisfaciat. aut tantū det de reb⁹ suis eidē quantū res vel pecunia restituēda valet. ¶ Quid si is qui dz restituere sit indigens multū ⁊ quasi in extrema necessitate. Ad hoc ridet Alex. lomb. q̄ ille cui talis restitutio fieri dz aut eque indiget sicut ipe. aut nō multū idiget. In primo casu videt' q̄ debeat statim restituere. qz nullus facere debet. pfectū suum tū alieno ⁊ dāno eius cui ē ipo inuito. In secūdo casu aut ille qui restituere dz est in tanta indigētia q̄ si seret eā is cui restituere dz fm dictamē recte rōis ⁊ charitatis teneret' sibi subuenire vel remittere in toto vel in parte: vel dilationē dare. Aut nō ē in tanta indigētia quin. s. restituere possit i toto vel i parte. In primo casu pōt differri de pstito iudicis ecclialtici: dūmō restituē sit paratus si ad fortunā venerit pinguiorē. In secūdo casu statim restituere dz. ¶ Dz nūquid sufficit vsurario in mortis periculo cōstituto condere testamentū in quo ordinet suoꝝ male ablatoꝝ restitutionē. R⁹ q̄ nō. qz testamētū ē de bis que quis vult fieri post mortē eius: qd iā nō ē locus pēite ⁊ ideo oportet q̄ in vita velit restituē al' nō remittit' sibi pecatū. si ergo dz pecuniā eā exponat restitutōi prius q̄ moriat'. vel si sit vsurari⁹ manifestus: dz ei sepultura ecclesiastica denegari: donec fm q̄ eius parentē' facultates plenarie fuerit satisfactū vel quib⁹ restituī dz si presto sint: aut alijs qui eis acquirere possint. vel eis absentib⁹: loci ordinario aut vicē eius gerēti siue rectori parrochie in qua testator inhabitat. li. 6. de vsur. q̄ q̄. vt habitū ē supra i art. p̄cedēti. ⁊ fiat fm q̄ dicit ibi. ¶ Quid si fenerator ptē pecunie fenebris ei a quo ipe habuit vel heredi ei⁹ restituat: ⁊ de eius voluntate partē retineat. R⁹ dicūt quidā indistincte ei nō ē liberatū: nisi offerat totū. fm vo Hos. ⁊ Hosti. si ꝗ pacto fiat: liberatus nō ē. ar. ex de fimo. venēa. si vo partē liberali ⁊ sine pacto offerat ⁊ soluat ⁊ de residuo misericordiā petat: ⁊ debitor liberali remittat: liberat⁹ ē. nec vltra restituere tenet'. Tamē fm Hosti. iudex ex certis pieceptis animi sui modū formabit. si cui debitor sit pauper ⁊ vsurari⁹ diues ⁊ potēs: nō ē ꝓhibēdū q̄ debitor ex corde remittat. s hoc facit vt statim illud modicū habeat ⁊ nō totū pdat. si aūt sit diues ⁊ potens q solet etiā minis tantū de suo tradere: ꝓhibēdū pōt q̄ ꝗ faciat ex corde. ¶ Ad hec nō fm aliquos q̄ si restituen vult restituere ad salutē dno dz ondere ei cui tenet'. scilz velle ⁊ posse: ⁊ adminus velle si nō habet posse. Et ita siue totū siue partē siue nihil recipiat creditor: solut⁹ ē debitor. qz aliqd ē qui habet posse ⁊ nō velle: qui dicit creditori. si volueris ꝛcordare mecū ego concordabo tecū. hoc ē dicū tibi satisfacā si volueris ad volūtatē mēā non ad tuā. qz si crederet q̄ totū vellet accipe nihil daret ⁊ creditor potius vult aliqd habere q̄ nihil. talis. n. satisfactio nō ē salutifera. qz nō satisfacit alteri s sibi. Ité aliud ondit velle ⁊ nō posse dicēs. libenter tibi soluerē oia: s nō habeo vñ. nec ista ē salutifera si poteri. quia creditor audiēs ipotentiā velit nolit oportet q̄. s. absoluat eū. qz ait lex. in anus ē actio quā inopia debitoris excludit. hoc

ce monaldo. Itē pone q̃ quidā vsurarius offerat libere totā pecuniā creditori ostendēs plenariā voluntatē: cū tamen nō habeat q: si crederet q̃ aliqd accipet non offeret ei. creditor aūt nihil penit' vult accipe sed liberalr dimittit totū. mō quid talis satisfecerit? q̃ iste plenarie satisfecit. primo ⁊ non ceo. ⁊ ideo postmodū sufficit ei sola p̃rino vt satisfaciat ceo. vñ cōsulēdū ē nō p̃rius vt adm in' liberā satisfactionē p̃ns ceo faciant. Secūdū hosti. vo intelligit' cē satisfactū creditori ecquo remisit sibi ex corde qualr'cunq̃ satisfactū fuerit sibi. dūmō sit talis q̃ remittere possit. que remissio ercā ē facta nō renocat' pnta. ¶ Itē sunt aliqui vsurary qui nituntur accipe ceū: q̃ numerata vsura ⁊ accepta tunc exponit eā vanti credētes q̃ nō accipiat. q: si crederent q̃ retineret nō p̃tarent. at ille verecūdia vl timore vnct' nihil vel parū recipit residuū donās eis. ⁊ tales satisfacere se dicunt qō nō ē verū. Idē ē de eis q̃ p̃cordāt recipiēdo vsuras. ops ergo q̃ postmodū ceteroo satisfaciant offendendo liberā voluntatē. hec de monaldo. Itē nota q̃ quīq̃ sūt modū satisfaciēdi fm aliquos. p̃mus ē cū pecunia libere offert sine malicia ⁊ fictōe. ⁊ hic ē perfectus. 2° cū nō habēs pecuniā offert pignora sufficiēcia. 3° ē cū nec pecuniam habens nec pignora sufficiēcia: facit tū instrumētū vt postea tam ipe q̃ heres possit ad solutionem cōpelli qī venerit ad pignora fortunā. 4° ē cū mediāte sacerdote vl aliqua religiosa p̃sona fit libera ⁊ volūtaria cōcordia. ista tū media p̃sona semp ops offendere creditori velle ⁊ posse libere debitoris. ita q̃ nulla sit coactio creditoris directa vel indirecta. 5° ē cū de cōsensu ⁊ mera ac libera volūtate creditoris ponit aliquā possessionē in manu alicuius honesti viri ex cuius fructib' pcessu tpis oia debita p̃solunt'. ⁊ postea possessio redeat ad heredes. vel ita remaneat in pretū si debitor voluerit p̃ iceritus. Et sciēdū q̃ fm quosdā ly hoc fiat de licētia epi vel sacerdotis discreti: si tū fiat absq̃ libera volūtate ⁊ consensu creditoris nō sufficit ad salutē. qī sciunt certe p' qb' restituto fuerit faciēda.

Sequit' videre de octano. s. de forma instrumēti obligatōis vsurarū vel raptoris ad restituēdū alienā Circa quod sciendū q̃ tale instrumētū ops fieri manu publica. s. tabellionis. cui aūt debeat fieri supra habitū ē in hoc tr. ar. 6. §. insup q: statutū. dicer aūt sic. Ofis petrus volēs salutē sue aīe cōsulere p restitutionē plenā oium que indebite ⁊ iuste acquisiuit habz ⁊ habuit. pmisit dare. C. pl bytero talis ecclesie in cuius parrochia habitat. p̃missionē recipienti ⁊ stipulāti noie ⁊ vice omniū quor interest: restituere oia ⁊ singula que ad eū vel patrē suū vel aui: vel aliū eius noie pueneruīt ex causa vsurarū vel alia quacūq̃ causa iniusta vel indebita acquisitōe vel exactōe: omnib' ⁊ singulis p̃sonis vniversitatib' ⁊ collegiis: a qb' ipm vel patrē eī' vel auū vel aliū eius nomine hoc vel aliquid eor apparuerit habuisse vel percepisse: siue ꝗ apparuerit libris vel scriptis rōnū suar vel instrumētis: siue alia legitima fide vel pbabili rōne. Et eīā quibus restituendū videbit' dicto domino. C. vel fratri tali p̃fessori suo de pura ⁊ simplici cōscia cor. cōfitē' nāq̃ ⁊ recolit nōnulla indebite habuisse: que ñ posset legitima rōne pbari. Itē scit se fecisse mutuādo eū aliquib' p̃sonis quosdā Ḡcos vsurarios quadā palliatōe vellatos de quibus cōfecta sunt instrumēta in quib' vsura nō possit facile depbendi. Itē pmisit restituere tali ercē lib. itē tali cōtaū cētū lib. quas quantitates habuit ꝗ p̃dictis p vsurariā prauitatē vel aliā iniustā exactionē. Itē pmisit dare p̃dicto dño. C. vel fri. H. cōfessori suo. 25. lib. solvēdas p eū ⁊ cōuertendas in bis ⁊ circa ea que sibi secrete cōmisit. Itē eū sciat se quedā illicite pcepisse ⁊ habuisse que. s. ꝗ quib' habuit apud se ē incertū: p aiab' omniū eor a quib' habuit ipa dare. pmisit centū lib. p̃dicto dño. C. distribuēdas ab eodē de cōsilio ⁊ voluntate pfati. H. p̃fessoris sui. vl si ipe ñ possit interesse ad p̃silū ⁊ volūtatē gardiani astēs mō quo magis aie sue viderit expedire.

Itē pmisit supradicto dño. C. noie ⁊ iure quo supra restituere oib' ⁊ singul' p̃sonis collegiis ⁊ vniversitatib' oia pignora mobilia ⁊ imobilia que hz ⁊ que sunt sibi obligata. p vsuris ⁊ aliis iniustis ⁊ indebitis causis in cōtinēti. p sola sorte. Ofis quoq̃ vsuras ab eo recipiēdas. instrumenta. fideiussores ⁊ obligatōes. pinde sibi facias relaxat remittit ⁊ absoluit. instrumēta irritat ⁊ cassat. ita. q̃ p ea nisi ad solā sortē ⁊ iustā solutōez nō possit aliquis cōuenirī vel in aliquo molestari. Itē pmisit dare ⁊ tradere incōtinenti in manus ⁊ potestatē pdicti dñi. C. omnia instrumēta ad predictas

causas puncta que habet apud se ⁊ apo
notarios: vel al' poterit inuenire. Pro pdi
cis aut oib⁹ ⁊ singulis faciedis ⁊ plenarie
crequendis obligauit supradicto dño. L.
iure ⁊ noie supradicto tale comu spaliter
⁊ gnaliter oia bona sua habita ⁊ habenda
mobilia ⁊ imobilia, dans ⁊ tribues ei pie
na ac oimoda potestate ⁊ mdatu vt ab/
q eius ꝗdictoe vel heredu suoꝝ ꝓpria au
ctoritate accipiat ⁊ accipe possit pdictam
comu ⁊ alia bona eius que voluerit. ⁊ ea
que ex eis voluerit possit distrahere vende
⁊ obligare, ꝓuenire, re pcio illud recipere,
possessione tradere, re eiectione cauere. ⁊
ob illud certa bona obligare. ⁊ omne i eis
⁊ sup eis ꝗctu facere, quecadmodu ipe fa/
cere potuisz. Ite dans ⁊ tribues ei plena
⁊ oimoda potestate ⁊ mandatum agedi ⁊
exercedi actoes suas petedi exigedi ⁊ reti/
nedi: transigedi quoq; ac pacisedi, ꝓueni
endi ⁊ cōpromittedi, refutandi, quitatoez
faciedi. ⁊ in aiaz eiusde re calunia ⁊ vitate
dicenda iurandi. ⁊ quodlz licitu iuramentu
prestadi. cū psonis illis ⁊ ꝗ eas que bona
sua mobilia ⁊ imobilia retinet vel possidet
⁊ ꝗ debitores suos oes: vel specialr ꝗ tales
⁊ ꝗ illos quos ex eis voluerit digere ⁊ ab
eis sufficiente quantitate ex debitis exigedi
petedi ⁊ retinedi, p dictis omnibus ⁊ sin/
gul' pficiedis ⁊ plenarie crequedis. Nec
no etia dans ⁊ tribues ei sup oib⁹ ⁊ singu
lis supradictis gnale mandatu cū libera
administratoe. Et oes pdictos ⁊ singulos
ꝓstituit, procuratores in bonis suis tanqꝗ in
re sua. Ite, pmisit dicto dño. L. noie supra
dicto reficere ⁊ restituere oe damnu mutu
um expensas ⁊ interesse que fiet, p oibus
⁊ singulis supradictis exigedis recuperan
dis ⁊ etia crequendis in iudicio vel ex.
quocunqꝗ mō oibus ⁊ singulis quoꝝ in/
teresset vel interfuit p se vel p nuncios suos
credendo eis de predictis ⁊ quantitate eo/
rū suo simplici vbo sine testib⁹ ⁊ sacramto
Et hec oia ⁊ singula supradicta, p se suisq;
heredibus, promisit ⁊ iuraut ad simplicem
regsitoez sine pentoe libelli ⁊ dilatois im/
plere ⁊ rata i pptu habere ⁊ tenere: nec
p se nec p'alia re iure vel re facto ꝗuenire,
renuciaes exceptoi doli mali ⁊ actoi in fa/
ctu: ⁊ ꝗdutoi sine causa vel ex iniusta ca:
⁊ priuilegio fori: ⁊ oibus feriis ⁊ inducias:
⁊ omni statuto vel capitulo ciuitatis vel
loci: ⁊ spaliter talis: ⁊ omni alij legu auxi/
lio quo vel quibus se defendere posset quo
minus oia predicta ⁊ singula adimpleret
Et quotiesciqꝗ ipe vel heredes sui vel al⁹
noie eius venerit ꝗ pdicta vel ꝗ aliqꝗ p/
dictoꝝ: toties se ⁊ suos ꝗdenauit ca pene
cetu lib. dño epo tali vel dño tali applican
daz: qua pena stipulata vel, pmissa soluta
vel nō: nihilominu⁹ predicta oia ⁊ singula
executioni mandent. Pro pdictis autem
oibus ⁊ singulis attendedis ⁊ obseruan
dis. p. ⁊. h. quilibet coꝝ ⁊ principaliter ⁊ in
solidu ꝗstituerit se fideiussores ⁊ principa
les debitores ⁊ pagatores sub obligatioe
omniu bonoꝝ suoꝝ pritum ⁊ futuroꝝ: ⁊
sub pena pscripta, pmittetes pdco dño. L.
recipiēti ⁊ stipulanti vice ⁊ noie supradco
oia ⁊ singula supradicta attendere ⁊ obs/
tare: renuciantes epistole dni adriani: ⁊
costitutioni re duob⁹ reis debendi ⁊ priue
gio fori ꝛc. vt supra. Forma ante instru
m emi vediciois facte a ꝓmissaris re reb⁹
testatoris pōt ee talis. Cū. a. in suo testa/
mēto cetu lib. p restituedis male ablatis:
vel p aia sua reliquisse restituendas ⁊ dis
tribuedas: put disposuit ⁊ legauit p ma/
nus dni. L. presbyteri vel. N. confessoris
sui quos suos ad hoc instituit ꝓmissarios
⁊ reliquit dans eis plena ⁊ libera potesta
te licetia ⁊ auctoritate vendedi obligadi ⁊
alienandi re bonis ipsius testatoris ⁊ re q
bus voluerint sine ꝗdictione suoꝝ heredu
vel alterius psone, p ipsis male ablatis re
stituendis, vel, p legatis soluendis, vt hec
patent p eius testamētu vel p publicu in/
strumētu scriptu p manus talis notarij.
Idco idem dnis. L. vel ide ꝓmissarij ipsi
us. a. vel ipsi⁹ testatoris volutate fideliter
adimplere ⁊ eius aiam ⁊ seipsos re huius
modi ꝓmisso vel re pdictis exonerare vo
lentes: cū p alia velocione vel ꝓmodione
vta re bonis ipsius. a. pecunia, p predictis
pficiedis nequeant pcipere vel habere: ex
potestate licetia ⁊ auctoritate eis ab eodez
tradita, vt supra ꝓtinet, ꝓmissario noie ⁊
vt ꝓmissarij olim. a. supdci: vederit vendide
rut ⁊ tediderit ticio comu vna ex bonis si
ue hereditate dicti. a. posita in tali loco ꝛc.
put habet in instrs vediciois: p precio
centu lib. qd preciuz dicti ꝓmissarij ꝓfessi
fuerunt ⁊ ꝓtentu se ab ipo emptore busse
⁊ recepisse dandi ⁊ soluendi in restitoe
male ablatoꝝ vl' in solutoe legatoꝝ dicti
a. qua comu pdicti L. ⁊ N. ꝓmissario no
mine ⁊ vt ꝓmissarij oli dicti. a. se pro ipso
L. ⁊ eius noie ꝓstituerit possidere tonce

ipse. T. ipsius communis possessionē acceperit corporalē quā accipiēdi sua auctoritate ⁊ retinēdi eiusdem licētiā tēdēdēt. ꝓmittentes ꝓmissario uoce ⁊ vt ꝓmissarij oli dicti a dicto. T. ꝑ se ⁊ suis heredib⁹ stipulāti licēt vel cōtrouersiā cē. vt in instrumētis nē dūtōis vsq; ad omnū bonoꝝ obligatōēz Et tūc infra dicit. ꝑ quibus omnibus obseruādis idem cōmissarij cōmissario uoce ⁊ vt ꝓmissarij dicti. a. obligauerūt omnia bona ipsius. a.

¶ De societatis cōtractu titulus. iz⁹.

d Deinde qr vsura ē illicita: ⁊ societas ꝛbito mō facta ē licita. ⁊ aliqū sub pallio sociciatis latet vsura. ō ꝓsiderandū ē ꝛ ꝗtu societatis. Et ꝓmo quid ē. 2° quō ꝗbitur. 3° inter quos. 4° in quib⁹ rebus. 5° quis modus vel quod pactū apponi possit. 6° quot ⁊ quib⁹ modis solutē. 7° que actio ⁊ qñ ex ea nascit ⁊ ad quid ⁊ quib⁹ ⁊ ꝑ quos ꝛt: ⁊ qualis sit. ¶ Circa ꝓmū sciendū q societas ē duoꝝ vel plurū conuēcio cōtracta ob cōmodiorē vsuz ⁊ vberiorem questum. Hoc ꝛscriptio habet a Marco tullio. ⁊ accedit ad hoc q dicit vnⁿ industriā. ff. e si nō fuerit. §. plerūq;.

c Ircā secundū sciendū q societas ꝗbit solo cōsensu. vnde si meus socius aliquē admiserit quē meū sociū ē nolu ꝛci solus soci⁹ ē nō mihi. ff e. qui admitt. Et ꝗbit ad tempus ⁊ in perpetū. 1. dū viuit socius. ⁊ sub conditōe. vt. ff. e. l. i. ⁊ l. e. l. penul. Inaeternum aūt i. vt sine fine duret nō pōt. ff. e. l. nulla.

c Ircā tertiū sciēdū q societas ꝗbitur inter personas illas que al' pōt cōtrahere ⁊ obligare sc. ꝛ quibus habitū ē ē. n. ꝛ cōtractib⁹ in cōi. ar. 3.

c Ircā 4ᵐ sciendū q societas ꝗbit qñq; vniuersoꝝ bonoꝝ. qñq; alicuius negociationis tñ. qñq; vni⁹ rei. ff e. l. vlti. In re aūt turpi ⁊ flagitiosa cōtrahi nō pōt. ff e. nemo potest.

c Ircā 5ᵐ sciendū q in societate cōtrahenda nō pōt modus adūci. vt quecūq; ex societate obtinuit causa conationis pūncāt ad sociū meum: ⁊ ego nihil habeam. qr tunc magis videret mercenarius tuus q̄ socius. ff. e. l. 5 § fi. Itē nō pōt adici vt socius ꝛ volo nō teneat. vñ si ab ꝓncipio volo te inducam vt mecū cōtrahas societatē quā al' nō cōtraheres nō tenet societas ipso iure. ff e. l. 3. §. vlti. Itē nec vt trāseat ad heredes. ff. eo. nemo pōt. ⁊ l. nemo ex socijs. ⁊ hoc in sodetate vectigalū publicoꝝ transit societas ad heredē. ⁊ hoc si fuerit dictum. ⁊ psona heredis sit societati cōueniens. ff. e. adeo mortē. ⁊ l. vez ē. Si aūt in societate ꝗbenda aliquid erp̄mat ꝛ lucro idez tacite dictuz videt ꝛ oāno. ⁊ cōuersio. insti. e. §. illind. cadē. n. oz eē rō cōtrarioꝝ. ar. ff. ꝛ le. 3. l. vlti. Et hoc ē vez ꝛ oāno qō casu cōtingit. si. n. cōtingit colo socij vel culpa ex qua teneat ex qua ꝛducit ex societate dānū tale. sed potⁿ inducit actio ꝑ socio. qua ꝓuentus ille qui dānū ꝛcdit damnū ꝛcgit ꝛsarcire. ff. e. nō ob eā. Itē i societate pōt adiici pactū vt partes societatis cōstituant arbitrio ticij. ⁊ si ipe nihil arbitretur societas nihil valet. ff. e. si conta. Si vo nolus inique arbitret: ad arbitrium boni viri. i iudicis recurrit. ff. ꝛ v. ob. cōmunos. § cū ita. ¶ Sz quid ꝛ societate que contrahit inter aliquos. l. q vnus ponat pecuniā ⁊ alter opam. nūquid talis societas ē licita. R° q sic. dū tamen cōmuniter sentiant lucrū ⁊ damnū. qūq; tamē societas ita pōt coiri vt alter nullā partem sentiat damni ⁊ lucri sit cōmune. vt si tanti sint opa quanti ē dānū. sepe. n. tanta ē socij industria vt plus conferat societati q̄ pecunia. vt si ipse solus nauiget. solus peregrinet solus pericla subeat. ff. e. si nō fuerit. §. i. sup illo vbo. plerūq; eni tanta. Quid si pecuniā pūneat in solidū ad recipiētē. ⁊ lucrū in solidū ad tradētē. R° q talis societas est illicita ⁊ cētā iniua. vt ibidē. §. fi. Quid si recipiēs in solidū sentiat pericula vt pcipiat lucrū. R° Albertus dicit q talis societas ex vi pacti: nō iure societatis ē licita. f quintus mucius dicit q oino est illicita. ⁊ huic sentētie adheret Io. ⁊ archidi. ⁊ alij doc. Rā quantū ad societatē pertinet: nisi aliud dictū sit partes sunt equales. agi nī pōt in cōtrariū. l. q ad vnū pūneant due partes lucri. ad aliū tertia: oū is qui plus recepit societati plus pecunie vel opere vel cuiuslibet artis cōtulit. ff. e. si nō fuerit §. i. Aliter vo qr societas ē aliqⁿ firmitatis vt ibidē l. vez. ⁊ iō ex vi pacti talis societas nō valebit: Iz in alijs cōtractib⁹ teneat oppositū pactū. Hec obstat insti. ꝑ so. §. ⁊ adeo contra. quia ibi dicit posse cōuenirī vt quis partē lucrifer at oāno non teneat

quod opꝰ ꝛ lucro mercimonij intelligi: vel ope nõ capitali. Et hoc ē qõ dicit' supernus neqꝫ n. lucrũ intelligit nisi oi dãno reducto. nec damnũ nisi oi lucro reducto. Ideo sic scripsit Hos. in sũ. ti. de vsur. Vis dare pecuniã alicui mercatori sine peccato pone pecuniã ⁊ ipe opam pfonsiẽ. nec pecuniã tantã vel minorẽ, plurimũ. n. quod vel est pecunie opa supplet. ⁊ omnimodus pericula damna ⁊ lucra. ff. e. l. 6. § i. ⁊ l. si nõ fuerit. ⁊ sc. Hec Hosti. Esto q̃ tradat alicui quãtitatẽ tãtã pecunie ad operãdũ fideliter ⁊ diligẽter cũ ea in tali arte, vl' ad mercandũ in tali mercatõe vsqꝫ ad ãnũ tali pacto. s. q̃ in fine ãni si lucrat' fuerit inde: sortẽ ⁊ quartã partẽ lucri ipi. A. habit. si aũt damnũ euenerit ipe. L. dãni tres partes. A vo quartã partẽ portabit. nũquid cõtractus talis licitus erit. R. Fm aliquos q̃ nõ. imo erit vsurar' hac rõne. qꝛ si cõtingat illã pecuniã vel illã rẽ ex ea emptã dmino iudicio vl casu fortuito pdi ipe L. ꝛbitor tres partes sentiet damni. qꝛ quicqd ꝛtigat tres ptes sortis reddẽt ipi A. creditori. ⁊ ĩõ qcqd A. ꝛsequit' ex lucro quantũ ē p illis trib' ptib' que nõ subiacẽt eius periculo: est vsuran'. qõ aũt pcipit quantuꝫ ē ex quarta parte q̃ ptinet ad eius periculũ est licitũ lucrũ. Pone q̃ A. tradat ipi L. bones duos estimatos ad xo. lib. ad laborandũ cũ eis fideliter ⁊ diligenter vsqꝫ ad ãnũ tali pacto. s. q̃ ipe L teneat' ipos bones fideliter seruare custodire pascere ⁊ tenere oio ꝛ expẽsis suis: ⁊ in fine termini eosdẽ bones vel pdictã estimationẽ cũ quarta parte lucri si lucratus inde fuerit. vel eo tanto minus ipa estimatione quantũ fuerit quarta pars damni: si dãnũ inde euenerit: teneat' ipi A. dare ⁊ ꝛsignare. nũquid talis ꝛtract' erit licit'. R. ille casus ē similis pcedẽti: vt pꝫ intuẽti. adeo dicẽdũ videt' idẽ hic ⁊ ibi. Erit aũt licit' ille casus si addat' in pacto sic. s. q̃ si dammi aliqõ sine culpa vel negligẽtia vl' dolo ipsi' L. vel eius nũcij vel familiaris venerit: ad ipm A. totũ ⁊ totaliter ptinebit. Dictũ tñ damnũ nõ tenebit' dict' A. sibi ꝛputare nisi ipe L. p rates tres legales ⁊ bone opiniõis q̃ nõ sint ei familiares vel ꝛsortes potuerũ ofidere. Siltr si in pacto casus pcedẽtis clausula ꝛsimilis ei ꝛpetẽs apposita fuerit licit' erit. Deꝫ aũt lucrũ intelligi illud qõ ꝛducti estimatõib' operũ ⁊ laboꝫ ipi' ꝛbitoris: ⁊ expensis factis ꝛ bonis eiusdẽ in illa arte vel mercatõe: vel in bobus ⁊ coꝫ opatõe reptis supesse: facta diligẽti ⁊ fidei ꝛputatione ⁊ estimatione. Quid ꝛ eo qui tradit bones alteri ꝛ certis sectarũ ꝛ bladi vsqꝫ ad ãnũ tali pacto. s. q̃ si moriant' vel ꝛteriorẽt: ꝛdnctor subeat mediatẽ dãni. si aũt meliorãtur bꝫ mediatẽ lucri. R. ita licet alteri locare bones ad certũ terminũ ꝛ certo ꝛcio sicut equos: dũmõ ibi seruet' equitas iuris naturalis. qõ fit qñ non apparet cui dẽter cui' sit ꝛdtno melior vel ꝛteriorꝛ. scꝫ locatoris vel cõductoris. In pacto aũt ꝛposito videt' notabile ꝛteriorꝛ ꝛdtno ꝛductoris. qꝛ vix sut nũq̃ habere pót tantũ ꝛmodũ ꝛ bonis meliorãtõe: quãtũ dãni fieri pót ꝛ morte. si tñ locator ꝛpter hoc tale pactũ apponat: qꝛ timet ne ꝛductor bones graues furiter ꝛponẽs q̃ si bones perierint sine culpa eius vel nuncij sui: nulla recõpensationẽ peteret: non peccaret: nisi forte ꝛpter malũ exemplũ eius intentionẽ ignorantiũ. Ucꝫ ē tñ q̃ ꝛdnctor pót in se recipe periculũ rei cõducte: quantũ ē ꝛ nã ꝛct'. tamẽ i casu ꝛposito nõ ē solus locatio ⁊ cõductio: ꝛ ea societas in bonis meliorãtõe ⁊ ꝛteriorãtõe. Pone q̃ A. tradat ipi L. vnã vaccã p. 5. lib. estimatã tali pacto q̃ ipe L. teneat' eã ⁊ oẽm eius futurũ fetũ ⁊ fructũ fideliter ⁊ diligẽter custodire seruare pascere ac tenere oio ꝛ suis expensis ⁊ ipaꝫ vel aliquẽ eius fetũ vel fructũ non vendere vel alienare sine ipius A. licẽtia spãli. ex fructib' vo ⁊ fetib' eius porcibus tantũ ipi A. dare ⁊ ꝛsignare: donec sibi ꝛ dicto ꝛcio sit integre satisfactũ. quo facto totus eius lucri qõ ab eis hic inde fuerit habitũ: ipi A. dare dimidiũꝫ: ⁊ sibi tenere reliquũ. si tñ vacca aut aliquis eius fruct' vel fetus ipi' L. vel nuncij eius vel familiaris culpa aut dolo vel mala custodia perierit: aut pdit' aut vastat' fuerit: restituet ipe L. integre pctũ ꝛdictũ cũ oi damno ⁊ interesse suo ipi A. si aũt hoc iudicio diuino vel casu fortuito euenerit: ad ipsum A. damnũ oimode pertinebit. nũquid talis ꝛtractus licitus erit. Et videt' q̃ sic. qꝛ ipe A. i se omini iudicij ⁊ casus fortuiti periculũ suscipit. ⁊ ĩõ nõ ꝯ videri grane si ꝛ pus sortẽ recipiat q̃ aliqd inde pcipiat. Sꝫ in cõtrariũ ē. qꝛ euidẽter alteri' ꝛdtno. s. ipi' L. ē ꝛteriorꝛ. quia forte euenire poterit q̃ postq̃ ipe A. sortẽ recepit: vacca cũ omni fetu ⁊ fructu suo peribit. ⁊ sic ꝛ oibus suis

ctrensis ⁊ laboribus circa vaccā habitis nihil habebit: quod impūi cē videt'. Et iō dicendū q̄ nō ē licit' cōtractus. Nota nū q̄ si ad hunc casū addit' q̄ pastor mor vt de cura alīū se intromiscrit habeat omnē fructū de lacte vendēdē quousq̄ ōis ouis sortē de lana sublevabit: non videt' quare sit illicitū. Esto q̄ ipse A. tradat ipi L. 20 oues estimatas ad.io. lib. tali pacto: q̄ ipse ei mediētē sortis p̄uentū reddat. secū. 5. lib. quicquid postea de eis' cōingat. nūquid hoc licebit. Rndet Rod. q̄ hoc per idem est ac si A. creditor rediss̄ ipi L. mutuo. 5. lib. ex quib' emptis. io. ouibus societatē adinuicē cōtraxissent: ⁊ oia omnia haberēt. In ꝶ casu si A. ipm L. rōe mutui granet. vsura esset. Esto q̄ aliquis emat duas vaccas. ⁊ eas tradat alicui agricole tali pacto ꝓ q̄ ipse illas pascat: ⁊ cū eis terram colat: ita tū q̄ ipse emptor de fructib' primis earū recipiat mediētē p̄cū quo recepto medietas earum erit agricole: ⁊ alia medietas emptoris: ⁊ equaliter diuident fruct'. hoc acto ītēr eos fiat pactū q̄ agricola dare debeat ānuatim vnū sertarium trinci emptori eo q̄ colit terrā cū vaccis. ⁊ si vacce moriant' cōicabunt eque dāna nunqd cōtractus ille ē licitus. R° q̄ sic. ⁊ est magis ibi ꝗ ctus locatōis q̄ societatis quia ille locat vnā vaccā que est sua pro vno sertario tritici ānuatim ⁊ pro pastu vacce ⁊ fetus eius. al' vero nihil recipit. q. illa ñ fuit sua sed agricole. ¶ Pone q̄ A. ēdat. 20. oues ipsi L. vsq̄ ad duos annos tali pacto: q̄ ipse L. teneat eas ⁊ omnes fetus earū ⁊ fructus futuros diligenter custodire ⁊ saluare pascere ac curare omnio de suis expensis. fructū vero ⁊ fetū medietatē fideliter ipi. a. ōsignare ⁊ dare ⁊ ī fine termini ipas cadē oues vel alias que ex eis tūc tempis extabunt ipi. a restituere ⁊ ōsignare. si tamen ipe oues. aut aliqua earū aut ipsarū fetus. vel fructus ipius. L. vel eius nūcij sine familiaris. culpa vel dolo aut mala custodia pereritu. aut p dūi vel deuastati fuerint. ad ipm. L. totū damnū spectabit ¶ Si vero diuino iudicio vl' casu fortuito hoc euenerit: ad ipū. a. pticebit dūmō ipe. L. ipi. a. per p̄sentationē cutis ouis mortue vel aliter fecerit plenā fidem. Numquid talis cōtractus licitus erit. R° credo q̄ sic. qa fatus videt' eque bona cōdicio vtriusq̄. Quid de eo qui tradit. io. oues alicui custodiēdas. ⁊ pascendus sub precio certo. Rndet Rod. q̄ talis ꝗctus ē licitus si dñs sibi p̄ciū diuini iudicij ⁊ fortuiti casus oio retinet: nec alter in cōtē tōib' alter granet. Ad hec nota qd nōt Rod. ḡ faliter q̄ vbi p̄babiliter dubitatur vtrū hui' vel illius sit deterior cōditio ī forma pacti adhibiti in sua societate: nō ē precaū. vbi autem alterius cōditio ē deterior ad arbitriū boni viri. peccatū ē ex pte gratiis: si fiat ꝶ scienē: ⁊ tenet' ad restitutōz Nota etiā q̄ si vn' fratrū aliquid lucrat de pecunia cōi ꝗ lucrū alīs cōicare. ff. de vsu. ⁊ habi. si ita ⁊ fi. Itē si ot' aliqd vni fratrū ꝓpter negociatōēz cōem cū alīs: ꝗ illud diuidere cū eis. Si vo ot' ei propter aliquod seruitū spāle quo sibi merit aliquid dari: nō diuidet cū eis. insti. p quas psonas nobis ac. §. 3. ⁊. §. p eū quoq̄. Itē si sint. 10. socij ⁊ oēs ptēr vnū cōcedāt mihi seruitutē in fundo cōt: nihil acquirit mihi ⁊ tamen qui cōcesserūt resilire nō possūt. ff. de ser. ru. predi. p fundū.

Equit' videre de 6°. s. quet ⁊ quib' modis societas solut'. Circa qd sciēdū q̄ societas solut' p̄mo mō morte hominū naturali: nisi supstites reintegrent societatē. ff. e. actione. §. morte. ⁊. l. plane. si bi. Ul' nisi sit actū q̄ vno mortuo inter supstites duret. insti. e. §. solut'. ¶ 2° ciuili morte vel capitis diminutiōe maxima vel media. 3° morte rei vel naturali. vt cū eē desierūt, vl' ciuili: vt cū cōditione mutauerunt. quia cōsecrate sunt vel publicate quantū ad vsuz ⁊ p̄prietatē. ff. e. rei. §. vlti. ⁊. l. actione. §. publicatōe. 4° voluntate. vt cū quis renunciat societati. ff. n. renunciat tēpestue ⁊ infra tps pacto cōprehensum; nō agit' ꝗ cū ad interesse. ff. e. 6 ⁊ focus §. vlti. nisi aliter sit dictū: q̄ etiā tēpestue renūciari p̄sit. Pōt etiā quis intēpestue renūciare: si cōditio apposita nō seruat' sibi. vel etiā qz soci' ē ita dānosus vel iniriosus sibi vt non expediat cū pati. vel etiā quia nō licet frui vel vti illa grā cui' negociatio ē suspecta. vel etiā qz cā reipublice ⁊ iniuit' ē affatur'. nec pōt p alīū societatē administrare vel socio idoneo cōmittere. al' nō eēt excusat'. ff. e. si conuenerit. ⁊ l. idēq̄. ⁊ l. 6 ⁊ soci'. Si aūt quis renūciet societati volo malo. i. vt aliqd lucrū obueniēs ipse solus habeat. puta hereditatem delatā sibi cū eēt omnū bonorū socius: cōmodū hereditatis illius socio cōicare tenetur. dānū aūt ipe solus sentit. qd autez est

acqsitū post renūciatōēz nō tenet alter socius renunciantī cōtrahere.instit.e.§ manet aūt.7.ff.e.actōe.§.oirim⁹.hec aūt renūciatio fit p ipm̄ sociū.nō p ⁹ oīm.ff.e.si servus societatē.7 fit socio pūte nō absente: aliqs sciat eē ꝗ renūcians acqrit ex quo si fuerit absens:seruant pdicta.ff.e.§ 7 socius §.ff.absenti. 5⁹ societas solut cū qs ex socijs cedit bonis suis 7 ,pter eā ⁹ bita publica nō ,pnata fiducia sua vendit.in hoc tū casu si ⁹sentiant in societate:videt ncpe societas nona.instit.e.§.xnul. 6⁹ si societas sit ⁹cta in vna re cui imposit⁹ est finis.instit.e.§.itē si alic⁹. 7⁹ actōe,p socio pempta vel mutata. vt si qō mihi debeas actōe ,p socio aio nondi ab alio stipuler vel ⁹ aliū litē ,tester vt liberet. tacite.n.videt renūciatū societati .ff.e.vez.§.penul. 7.l.actōe. Et bi⁹ renūciatio pōt fieri p ipz socii tūi:vel p ,procuratoē eā spālē vl etiā gēralē qui liberā habeat administrationē. Alia aūt simplex renūciatio qua nō erti guit actio,p,ria fiet p ,procuratoē gēralem forte si nō ḃz liberā administrationē: nisi ds renūciare,phibuerit:cū ⁹ sio renūciari nō pōt procuratori socij vt renūciās liberet nisi ipe socius ratā habeat renunciatōēz. .ff.e.actōe.§.renūciare. 8⁹ soluit societas socij qui seruus erat manumissione vel alienatōe. Et si in eadē mutato statu pmāsorit:alia incboat.ff.e.si ad §.penul.

Sequit videre ex 7.ff.de actione pro socio. Circa qō sciendū ꝗ nascit actio p socio ex mū finita societate vt. C.e.tā diu. nisi in casu.f.in societate vel in galiū:cū nō ,pferē in medū qō pueni ad alter. vel cū neutri expedit a.societate discedere.ff.e.actione.§.nōnūq̄s. Et forte idē eēt in ,pnata societate:si nō cōtet a socio quod ē cōtrandū:7 si nō expediat ad hnc societatī eā dissolui. Itē scholaris socius repatriare volēs fm ꝗ. nō pōt aliū in sua camera ponere alijs socijs invitis:nisi aliud sit actū in ⁹bēdo.ff.e.actione §.societas. Nec pōt petere partē cōmunū rerum nec alij socio dare:nisi finito vsu ad quem fuit empte.ff.e.§ 7 soci⁹. vt si asinus fuerit empt⁹ ad portādū ligna ex nemore: lignis portatis pōt soci⁹ partē asini petere. Cōpetit aūt actio,p socio ad faciēdū collatōem. Sz intendendū ē an ⁹cta sit societas oinz bonoꝝ expīse:aut simplr:an alic⁹ negocij. .ff.e.l.5.si.n.⁹bat pmo mō:tūc ⁹mnuoni acqrit hereditas 7 legatū 7 qō donatū ē aut alia rōne acqsitū. vū statim oia bona corporalia fiunt cōia.secus ē ex incorporalibus.f.iuribus 7 actionibus.ff.e.canon.sic 7 oio expense rebū eē cōes. Itē qī aliqs ē dānatus solvere insite vel inuste:ex cōmuni solut ḃz:nisi qs culpa sua vt ,pter otium aciā sit dānat⁹:ob qō maleficiū acqrit nō ,pferē.si tū ,in medio sit collatū cōe erit lucrū. In quo casu si ex illo maleficio postea fuerit dānat⁹:totū illud in quo dānat⁹ es ex cōi solvere potes:si mihi sciēs tuz maleficiū cōicasti lucrū. si aūt mihi ignoranti cōicasti tolles illud tūi qō cōicasti. Et hoc totū est seruandū cū societas ⁹cta in qua cōicatū ē furti erat licita.si.n ,pncipalr ⁹ bere in delictis nulla est.ff.e.cū oportet.§.vlti.7.l.fe.Si vero societas ⁹bat 2⁹ mō.f.simplr:tūc acqrit cōtom oē illud. 7 solū illud qō ,pueni ex questu.f.lucrū ,pueniens ex venditōe emptōe 7 ,ductione 7 locatōe.questus.n.intelligit qō ex opera cuiuscūq̄s ,ascēdit.ff.e.l.corri. 7.l.questus. Si vo ⁹bat societas 3⁹ mō.f.in re vna vl pluribꝰ vel aliquo negocio: omne illud 7 solū,illud qō ex illis acqrit cōtrandū ē.ff.e.cū duob⁹.§ cū oto. Quid si cōuētio facta fuerit: ꝗ si ista hereditas obuenerit sit cōis. Ꝓ⁹ hoc nō videt eē dicū nisi de hereditate qui ab intestato ,aferē: non ex testamēto.ff.e.l.3.§. ex illo. De hereditate .n.certi bois fieri nō possit pactū. qz ,pbibitū ē pactū de futura successione. vt etiā habet⁹ ē.ii.ex pac.n.erit bona fides vt assit Itē in hanc actionē venit bona fides siue assit. Itē culpa si nō ,pstat diligentiā illam quā in reb⁹ suis habere solet. vltra vo nō tenet. Imputet aūt sibi q sociū pax diligentē assumit.instit.e.§.vlti. Nec relevatur soci⁹ a culpa.qz plerisq̄z alijs sua diligentia lucrū societati cōtulit.ff.e.non ob eā. puta lucrat i sale 7 negligēter agit in vino. Sz cū in eadē negociatōe lucrat in vno 7 negligēter in alio: tunc fit recōpensatio. Itē venit ,pcipiendū oē es alienū qō manente societate ē pure ⁹ctū. Si vo fit ⁹ctū in die vel sub cōditōe caueri ḃz ex indēnitate. 7 si vn⁹ socio ,solutēdo nō fit: dānū hoc ad ceteros socios ,ptinebit.ff.eo.l.omne. 7.l.si socij. Itē si sint tres socij 7 vn⁹ eorū agens ⁹ sociū cōsegr integre partē suā. reliquus aūt agēs ⁹ eundē nō posset integre cōseq partē suā. qz ille nō ḃz vñ solvat eā: ptes erūt adequāde.ff.e.vez.§ si cū res. Item neutri socio recōpensandū ē dānū oē qō

incurrit de cōmuni sine sua culpa gerēdo negocia societatis: sine illud casu fortuito euenerit sine a latronib⁹ ill ātī fuerit tam in rebus q̄ in pecunijs, q̄ etiā in expensis in medicos ⁊ medicinas ēpensis: sine p se sine pro suis. ff. e. cū duob⁹. §. quidē. Itē venitū expēse in refectōē rei cōis ipense. vt. l. cū duob⁹ §. idē. Itē ⁊ si al' in rē eēdē impendā agā pro socio vel cōmuni diuidūdo § si ꝓpter societatē pficiscens agā pro socio: nō cōmuni diuidūdo: quia in rē cōmunē nō separando. Itē agi pro socio potest vel de cōmuni diuidundo ꝯ socii: si fructus ex re cōmuni percipiat: vel in ea damnū ēdenit vel p fallaciā vel dolū rei cōmunē amouerit. vel eā alio celandi contrectauerit. Pro damno etiā agi pōt aquilia ⁊ pro furto actione furti ad penā dupli vel quadrupli. ff. e l. pro socio. §. si tecū ⁊ l. rei cōmunis. socius tamē ita demū furti tenet si eū dolo malo eius cōtrectasse rē cōmunē apte probet. Dat' aūt hec actio socio ⁊ heredib⁹ eius pira socii ⁊ heredes eius. ⁊ ē directa ex vtraq; parte. quia vn⁹ nō ē magis socius q̄ alter: ⁊ vtrq; ad idē. l. ad in rādū tendit. insti. de. pe. te. lin. §. ex quibusdā. Est aūt hec actio famosa. dāna tus. n. ea fit infamis. vt ibidē. In ꝑdemnatione tū ādz discretio adhiberi. vt. l. ipse socius non in solidū si in quantū pōt facere cōdemnet: quod tpe rei iudicande spectat: nisi dolo suo vel pacto bēficiū illud amiserit. Dolū accipe sine ꝑnicia ex eo q̄ fecit dolo: sine ex eo q̄ fecit culpa. nec extendit hoc beneficiū ad heredes vl' partē vel dōm socij. Defensor vero socij hoc bēficio gaudet. Quisq; etiā hoc bēficiū habet gaudet nuda ꝑmissione de hoc q̄ ad presens soluere nō pōt. ff. eo. v. ex. posit. §. 1. 2. 3. 4. §. temp⁹. Itē hec actio ē pso nalis ꝑpetua ⁊ bonefidei. Et hec de ꝑcetu societatis ad pſens sufficiāt grā brevitatis.

¶ De pignoribus titulus. 23°.

d Quinde q: vsura sepe ꝑmittit eo q̄ fruct⁹ pignoris in sorte non ꝑputant. ꝑiter cōsiderandū ē de pignorib⁹. Et ꝑmo qd sit pignus ⁊ vū dicat. 2° quot ⁊ que sunt dēe pignoz. 3° que res pōt pignori obligari. 4° quō pignoris obligatio ꝯbit. 5° ad qd vator ⁊ ad quid receptor pignoris tenet. 6° de venditōe pignoris. ¶ Circa ꝑmum sciēdū q̄ pignus ē res obligata pro debito ad securitatē creditoris ꝯ Hos. vel ē obligatio rei licite p debito. ita fm Hostī. q̄ mutuus ē pignori insistere q̄ in pſonā agere. insti. de ob. que ex delic. nas. §. furti. fm aūt grāmaticos differētia est inter pignus pignoris ⁊ pignus pigneris. vū Brecinus Pignora natoz dicunt pignera rez. sed nō inuenit bane dōtam in iure poni. Dicitur aūt pign⁹ ꝑpue rei mobilis. quasi res a pugno sine manu tradita. ff. de v. sig. plures. rei etiā imobilis traditione pignoris obligatio contrahit ac pignoraticia actio nascit. Ubi aūt res in creditore ē nō fit hypotheca dicit. ff. de pig. ac. si rē. quātum tū ad actionē hypothecariā nihil refert inter pign⁹ ⁊ hypothecā. voce. n. tū differit. ff. e. res hypothece. Et dicit hypotheca ab hypos qd ē sub: ⁊ ibesis positio. inde hypotheca. i. sū ꝑpositio vel res suppositā scilicet obligationi.

c Circa 2ᵐ sciendū q̄ pignoris dēe fm leges sunt tres. s. pignus ꝑnōnale: qd sic dicit a cōuenniōe. Pignus pretoriū sic dictū a pretore. vt si fiat ꝑpter illud qd pretor iubet fieri. puta vt cauetur de damno infecto vel alio simili Et pignus iudiciale sic dictū a iudice: vt cū iudex mitti iubet in possessionē: vel sū tentū diffinitū mandat executioni. ⁊ dī qūos pignus iudiciale pretoriū: ꝑtoriū iudiciale. q: vtrūq; ꝑstituit a iudice. f. de pretorio pignore.

c Circa tertiū sciēdū q̄ pignori pōt obligari quecūq; possunt vendi. q̄ aūt nō possunt vendi non possunt pignori obligari. ff. que res pig. obli. posl. 2. §. vlti. Quedā tamē pignori nō possunt dari que possunt vendi. aliena enim possumus vendere. ff. de ꝑben. em. ⁊ ven. rē alienā. nō aūt nisi nostra possunt pignori obligari. C. que res pig. obli. pos. g filios. q̄ ā dictū ē rē alienā posse vēdi est vez de mobilibus. q: si res aliena imobilis vendat: furtū ꝑmittit: ⁊ iō nec emptio nec vēditio ꝯbit. ff. de ꝯben. em. ⁊ vē. si in emptōe. Nō aūt ꝯ Hos. quare aliena pōt vēdi: nō aūt pignori obligari ē. q: in vēditione agit vt res tradat ⁊ vēditor de euictiōe obliget. vt. ff. de ac. em. ⁊ ven. ex empto. § de pignore agit vt ius in re ꝑstituat. vū cōuēio pignoris creditori parit actiōez in rē. ff. e. n. pignous. vū creditor q accepit alienā rez in pignore non habet in ea ius pignoris

hypothece. q; creditor qõ nõ habebat nõ potuit dare. Itẽ obligari pñt res pñtes ⁊ future vt fruct⁹ pẽdentes. partus ancilla nõ fet⁹ pcor. ⁊ ea que nascũt. Itẽ res corporales ⁊ incorporales. vt cautões ⁊ noĩa ẋbitor. Itẽ seruitutes psonales: vt vsufruct⁹. ⁊ fruitutes pdiales rustice. pbãt hec oia p iura ff e. Itẽ q obligauit insũla suor agror. ⁊ ipis agris cogitasse videtur. C. q res pig. ob. pos l. z. Nõ pñt aũt obligari pignori iura predior. vrbanor. ff. e. si is §. vltĩ. Nõ diuersitatis hi⁹ est fm Hos. ne ex varietate vsus ⁊ vtãtiũ edificia destruant. ⁊ iniusta fiant. Dici tñ posset q omodus seruitutũ pdior. vrbanor obligari põt sic hoc pũgit in rustico. vt. l. liceat ire ⁊ agere creditori. ff. e. l. § ran vic. fm Hos. Hec boies liberi pñt. p ẋbitis etã si res vsuefruit ẋtinct. e. ff. e. c. z. qõ ẋ vẋ si bonis cedant al' in carcere ẋtrudẋ'. C. qui bo. ce. pos l. i. vt dicit' ibidẽ in glo. Tenet tamẽ in casu obligano liberi bois. vt in redẽpto ab hostib⁹ qui p quinquẽniũ iubet' seruire nisi possit pcũ solutere. C. ẋ iu. postlimi l ab hostib⁹. ⁊ l. vltĩ. Et ꝓter famẽ põt pater filiũ obligare. q; etã põt vẽdere eũ. C. ẋ pa. g fi. vistra l. z. Põt etã liber homo cõsẽtẽs in obstagio poni. e. ff. ẋ iureiu. ex rescripto Nõ tñ vt ius cõstituat' in re: § vt qõ cõuenit fiat. Vel nõ põt homo liber. p pecunia obligari: § p pacto pacis ineunde vel cõsimil. e. ff ẋ arbi. exposita. fm Hos. in sũ. ⁊ fm Ber. e. ff. e. c z. ⁊ sup. c. exposita. ⁊. c. ex rescripto. Nõ pñt etã obligari pignori ecclesie. in auc. ẋ alie. cmpbi. § qm̃. nec res ecclesie nisi. p certis causis. vt. iz. q. z. a ux. sicut nec pñt alienari sicut vicer' plen⁹ in fra li. 6. n. 37. Hec etã ecclesiastici reddit' vel stipendia fm Inno. ⁊ Ber. e. ff ẋ fideiuss. sup. c. pueniit. pñt obligari spãli ꝓcũtõe § a iudice. p ẋbito canonica ⁊ cã iudicati pñt obligari. Itẽ pignoratões quas vulgus vocat repsalias. pbibent' in vtroq; iure. s. ciuili ⁊ canonico obligari. ⁊ getiq; eas 5 psonas ecclias̃ticas vel earũ bona pcedũt ⁊ cõcessas ertẽdit quantũcũq; generalit pterta cuiusuis ꝓsuetudinis: nisi re uocauerit hec infra mẋlez. s. a tpe pcessiõis vel ertẽsionis: si sit psona singularis ẋ excõicatus. si sit vniuersitas subiacet ecclesiastico interdicto. li. 6. ẋ iureiu. ⁊ si pignoratões. ẋ quo habẋ' plen⁹ infra li. 7. ti. z. casu. 49. Sz nũquid predicte pignorationes sine repsalie possunt ẋ aliquo mõ licite quantũ ad laycos. videt' q nõ. q; ut dicit' in c. ⁊ si pignoratões. cuiusl cõstituti one sunt. pbidite tanq; graues legib⁹ ⁊ eq tam naturali cõtrarie. Et fm leges quanq; aliũ pignorat quadruplum restituit: ⁊ ab actione. p qua hoc facit cadit: vt in auẋ. ne fiat pig. que auẋ. pont. C. ne vxor pro ma. l. vltĩ. ⁊ incipit. ⁊ oio. Sz 5. 23. q. z. dns̃ ẋus iubet. vbi dicit'. iusta bella dici solẋt que vlciscunt' iniurias. sic gens ⁊ ciuitas petenda ẋ. i. impetenda que vel iudicare negleruit qõ a suis improbe factũ ẋ vel reddere qõ p iniurias ablatũ ẋ. Rndz ad hoc Jo. an. sup. c. ⁊ si pignoratões. q' ꝓc. dicit q' hoc. c. dns̃ noster. ẋ correctus p illud. c. ⁊ si pignoratões. qũ nõ vult facere iusticiã dns̃. vel ciuitas ẋbito modo requisita. ita tamen q' etiam tunc ad personas ecclesiasticas nullatenus extendat'.

Circa quartũ sciendum q' pignus contrahitur quandoq; generalit vt cum quis obligat omnia bona sua. in quo casu intelliguntur obligata habita ⁊ habẋda ⁊ etã seruus. ff. que res pig. ob. pos l. vltĩ. In hac tamẽ obligatõe generali nõ ꝓtinent' ea que verisimile ẋ quẋq; nolle obligare. vt suppeller vestis mancipia valde necessaria. ff. e. obligatõe. Quiq; specialiter. vt ager liber equus ⁊ similia.

Item contrahitur pignus quandoq; expresse. quandoq; tacite. Tacite enim obligata sunt bona ministri ecclesie pro administratione rerum eius ipsi ecclesie. ar. 13. q. z. illud. ⁊ bona viri vxori pro vote. ⁊ similiter eius bona qui votem promisit obligantur. C. ẋ re. vxo acti. l. vna. ⁊ e. ff. e. ex litteris. Et bona contrahentis cum fisco ipsi fisco. ⁊ bona tutoris pupillo. ⁊ bona curatoris minori. ⁊ bona conductoris in necta ⁊ illata pro pensione. Patẋt hec oia per iura. ff. e. Scienti aũtẋ fm Hosti. q' bona conductoris innecta ⁊ illata in rustico predio domino sciente: nisi ad tempus inferant: comuno tacite obligant' p pensione. In vrbano autem non distinguitur: vtrum dominus sciat vel nesciat. C. quib⁹ causis pig. ta. obl. l. quãtis. Sed ⁊ bona patris tacite obligant' filijs pro rebus ad nenticijs ⁊ precijs carũdẋ. Item bona matris secundo nubentis sunt filijs primi viri tacite obligata: vt eis restituant' que a primo viro fuit lucrata. Item tacite obligantur bona defuncti pro legatis ⁊ fide cõmissis.

Circa 5m sciendũ q̃ dator pignoris tenet solvere debitũ etiam si pignus perit sine culpa creditoris: nisi sit actũ q̃ amissio pignoris liberet debitorẽ. C. de pig. ac. que fortuitis. Item si quis dz pbare amissionẽ pignoris non opz q̃ probet q̃ sine dolo sive culpa amiserit. quia eo ipso q̃ dolus nõ pbat: presumit q̃ sine dolo amiserit. vt in. l. si creditor. C. eo. Item impensas i pignore bonafide factas a creditore dz reddere nisi fuerint immoderate. ff. de pig. ac. si seruos. Item rẽ impignoratã vni nõ dz impignorari alteri. al stellionatus crimine poterit accusari. C. de cri. stel. l. i. nisi sit talis res que sufficiat vtriq̃. Item si debitor sciẽter rẽ alienã sine dñi volũtate obligauerit vel obligatã subripuerit crimini stellionat' reus erit. C. de cri. stel. l. z. Pignoris aũt receptor. s. creditor nõ dicit' p prie pignus possidere. ff. q sa. da. co. l. sciendũ. Et nullo tpe pot illud prescribere. C. de vsur. l. pignorib'. ⁊ debito sibi soluto integre pignus tenet reddere. Ideo viri integre. qz. p parte ñ soluto debito: pign' tãtũ remanet obligatũ. C. de distrac. pigno. l. q̃s diu. Item tenet reddere pignus no alij obligatũ nec deterioratũ. ff. e. creditor. Et si perierit vel deteriorat' fuerit tenet debitori satisfacere pignoratitia actiõe. hoc ẽ verũ si culpa eius vel dolo hoc euenerit. nõ aũt in casu fortuito sine culpa eius. C. de pig. ac. l. z. 3. 4. ⁊ 5. Et si creditor illũ impignorauerit. nõ tñ ipm in plus obligare potuit q̃ sibi fuerat obligatum. ex. de iure pa. q̃ aũt. in fi. ⁊ ex. e. cũ ℣. in glo. 5. Tenet etiã ipm reddere debitori quicũq̃ venerit nisi sit distractũ. C. de distrac. pig. si prius. Item dz pignus posse pignorari. sorte tñ extenuant fruct' percepti. Et ideo quicũq̃ sit possessor pignoris mei: tenet illud restituere mihi: dz obligauerit illud alij: dñmõ primo satisfactã creditori. Et per quascũq̃ man' possessio transierit idem ius erit. ex. e. illo. Hec ho su. Et statim cum fruct' adequat' sorti dño suo debz reddi. tenet' n. possessor in sorte ꝓputare non tñ fructus quos ipe percepit sed etiã oes quos anteriores a tpe primi contractus perceperunt: nisi ipsemet debitor obligauerit pignus secũdo debitori. Tenetur aũt debitor in sortem computare vsuz pignoris siue fructũ: deductis expensis. ex. de vsur. c. i. ⁊ z. Et expẽse iste nõ debent esse superflue. ar. ff. de rei ven. i fido. Et ille tñ expense sunt deducende que in ipa re ⁊ pro fructib' colligendis sũt necessario facte. C. de pig. in fi. poteit ergo retinere rem donec deduxerit expensas hoc ber. ex. de vsur. c. i. Sed si debitor cum expensas deducere non puiuit quid faciet creditor. R° fm Ray. petere potest actione personali coram iudice. C. de pig. quãtus personali. Pot etiã pignus sibi obligatũ alij pignorare. C. si pignus pi. da. sit. l. i. Sed si creditor rem reddit prius q̃ expensas deduxerit post quid faciet. R° fm Ber. ex. e. c. i. petat per conditionẽ indebiti. ff. de impen. in re dota. facta. l. qõ dicit' §. si vos. vel per contrariam pignoratitiã. ff. de pig. ac. si necessarias.

Sequitur videre de sexto. s. de venditione pignoris. Circa quod distinguendũ est sic. s. q̃ aut debitor convenit cum creditore q̃ vendere posset. aut q̃ non venderet. aut de hoc nulla mentio fuit. In primo casu debz creditor primo debitori denũciare ⁊ postea poterit fm formam cõuentã vendere. al nõ. In secũdo casu debet sibi p̃as ter denũciare vt soluat ⁊ inter vnã denũciationẽ ⁊ aliã debet triduum cẽ sicut in citatione accusati absentis. ff. de pub. iudi. inter accusatores. ⁊ de pig. ac. si convenerint. in glo. Hodie tamẽ accusati sunt citandi p intervallũ. 30. dierum. q̃ si non soluerit vendere poterit. Si vero ante trinã denunciationẽ vendiderit furti tenet. In tertio casu semel denũciare sufficit ⁊ postea elapso biẽnio vendi poterit. pbãtur hec. ff. de pigno. acti. si convenerit de distrahendo. Et si vendito pignore bonafide creditor minus accepit forte pot ad residuum agere. si vero plus tenetur debitori restituere. C. de iure do. l. vltã. Si vero nullus velit emere ⁊ creditor velit iure dñij pignus possidere: tunc post biẽnũ adeat creditor iudicem q̃ debet statuere debitori tempus certum intra quod debet pignus redimere. Et si debitor non inuenitur tũc iudex certũ tẽpus tarabit intra quod pignus redimere possit. Q̃ si tẽpore statuto inuentus non fuerit: vel totã pecuniam nõ soluerit: tunc creditor iudicem adeat ⁊ petat q̃ sibi ius dominij illius rei adiudicet. ⁊ postq̃ hoc factum fuerit si debitor infra biennũ offerat creditori qui iam est factus dominus ei vsuris ⁊ damnis quas suo facrafito creditor declarabit recupat pignus suũ. post biẽnũ aũt recupare non pot. ff. e. si convenerit. ⁊. C. de iure do. l. vltima.

Quid si quis equū sibi ꝓpignorari ad sua negocia equitat vel al' locat. R° talis est vsurari°: si ille e° ē equus solutū cibaria ei° Idē ē de veste ⁊ similibus qbus creditor vtit ad suā vtilitatē cū dāno alter°. quin imo talis furti tenet'.ff.de fur. si pignore. si tū creditor ipm pasceret: ⁊ eū sine periculo ⁊ granamine ipi°. s.equū equitaret: vsura nō erit qz ꝓtinū nō granaret: ⁊ potius equū pascēdo innaret. vñ i hi° casib° ꝓsiderādū ē vtrū sit equalis vtilitas hic in de mutuo circūscripto. ⁊ si sic nō ē ibi vsura. Idē ē de eo q pignorat alicui comū suā mulierē sibi. qz nō vult eā locare alteri: ⁊ mutuās ei vtit ⁊ p eū a ruina pseruat'. de h s.ti. de vsur.ar.3.in.solutōe ar.2°.q. Ad h nota q qñq; aliq colore q̄sito frauder fiat in ꝓ canonico qd vsuras ꝓhibet ⁊ cauz repetitioni fauet: dū.s.trāsit de ꝓtu pignoris ad ꝓtū emptōis: qd gdē ꝓmittit' et forma ꝓtract°: ⁊ ex ꝓpatione pcū ad rē ēptā: ⁊ ex qualitate creditoris. e ē.c.illo. ⁊ e ē.ō em. ⁊ ven. ad nostrā. Nō insup q si fiat pactū inter creditorē ⁊ debitorē q nisi debitor soluat ad terminū pignus sit creditoris: nō valet oino pactū tale. qz ē ꝓ bonos mores. ⁊ iō ē a lege ꝓhibitū. s si fiat pactū q si pecunia nō fuerit soluta: creditor possit dcat iure emptōis rē pignoraticiā insio p cio estimādā: tenz pactū. qz ē qdā vēditio ꝓditōalis. ⁊ oī pactū pcedēs pactū legis ꝓmissorie sine pactū cōmissorii: qd gdez reprobat' in pignorib°. ⁊ si fiat nō obstat qn pign° redditur debeat. si tū in tramētū inter uenerit sup tali pacto: tenet' illud seruare. e ē de iureiur. cū ꝓtingat.in glo. Nō reprobat' aūt pactū tale. s. ꝓmissorii in vēdionib°. si.n.sic dicat'. vēdo tibi fundum tali pacto: q si infra mēsē nō solueris fūdus sit inēptus. licita ē vēditio. ff. de lege ꝓmis. l.i. ⁊ l.z. Hec panca de pignorib° ad pñs sufficiāt. plā.n. de ipsis in iure cuiti tradūt q si gs pseq vellet lōgū regrerat tractatū.

De locato ⁊ ꝓducto titulus.14°.

Postea ꝓsiderandū ē de ꝓtu locatōis ⁊ ꝓductōis q enāvalde sillis ē ꝓtui ēpnōis ⁊ vēditōis vt.ff.c.l.i.Et p dicēdū ē qd sit locatio ⁊ ꝓductio: ⁊ qs dicat' locator ⁊ qs ꝓductor. 2° qualr ꝓbat'. 3° qb° ꝓdia locari nō pñt. 4° q locari pñt. 5° quo tpe pēsio dz solui. 6° in quibus casib° pōt expellere dñs inquilinū. 7° de qbusdā dubitatiōibus circa istū ꝓtū. 8° q actōes nascūt'er locato ⁊ ꝓducto. Circa primū sciēdū q locatio ē pstone vel rei ad vsuz facta ꝓcessio: mercede in pecunia numerata ꝓuenta. Al' si de alia re danda vel faciēda ꝓuenerit: ñ erit locatio s ꝓtus inoiat°. ⁊ aget' prescriptis vbis. vt.ff.de posit.l.i. Locator dī qui re sua ꝓmittit alui vti mercede sibi ꝓnēta. vt cuz ego loco tibi domū meā ad habitandū dicor locator ⁊ tu ꝓductor. e ē.c.e.i. Aliqñ vō locatio dī firma. vt e ē.e. vestra. qō intelligit Hos. dictū fin vulgare alicui° pnūcie. Aliqñ etiā locatio ꝓuīt p emptione: ⁊ ecōuerso. vt.ff.de ac.em. ⁊ ven. vetcres.

C Circa 2m sciēdū q locatio ⁊ ꝓductio ꝓbit' qbuscūq; modis ꝓbitur emptio ⁊ vēditio. Et iō illa q supdicta sunt in ti. de em. ⁊ vē. de ꝓsensu reb° ⁊ pcio: hic intelligas repetita. Locatio fieri pōt in pretiū ⁊ ad tps. Et si mortat' cōductor infra tps locatōis succedit heres i ire cōductōis. secus ē in vsufructu q ē psonalis. ⁊ extinguit' cū psona. vt. C.e. viam.

C Circa 3m sciendū q militib° pdia locari nō pñt: ne omisso vsu armorū se cōferāt ad opus rurale. C.e. milites. ⁊ l.curialis. ⁊ l.vltī. nec monachis e ē ne de. vel mo. c.i. nisi cā necessitatis h facīat. vt cū pdia sufficiēcia nō hāt. e ē. de rec. dilecti. Si tū locant milti cāḡ pagano ignoranter: possum ab eo exigere mercedē. ff.e. si ignorans.

C Circa 4m sciēdū q locari possunt oia q vēdi pñt. ⁊ q nō pñt vēdi nō pñt locari. Seruitutes psonales ñ pñt locari a ꝓprietario. s si locēt ab vsufructuario: tūc p mortē ipi° vsufructuarij extinguit' locatio. C de iure co. si socius. Hec Hosti. Dicit' aūt seruitutes psonales vsus ⁊ vsufruct°. qz cū psona moriūt ⁊ finūt'. Reales aūt dicūt' seruitutes pdiorū rusticorū. vt iter actus ⁊ via.

C Circa quintū sciendū q cōductor debet solnere locatori mercedez ⁊ pensionē fm Hos. eo tpe quo int' se cōuenerunt. q si non apparet seruanda est cōsuetudo regionis: quē si apparet quia forte inuenitur varia: quod minus est seruabit'. C. vt in fine ānī exigatur. ff. de regl iur. semp in stipulatōib°. vñ q solnere promittit in certū die vel ānū vel in certis nūdinis: semp trāsactis nundinis vel āno vel die solnere dz. ff. de v. ob. cū q calēdis.

Si vo singulis ānis ꝓmittat aliqd vare
ds in ꝓncipio āni solvere.ff. qñ dies lega.
cedat.nec sentet in ꝓncipio. Hec Innoc. ⁊
Accur.ibidē.l.i.Uñ vsus. Annua si ædes
tūe inspicies caput āni. Anno si ædes in
fine teneberis āni. Lucz aūt debito tpe ds
possit exigere: uñ si inquilin⁹ sponte nō sa-
tisfaciat sibi impune poterit eum expellere.
vñ si locator ꝓmisit pnā si vi ꝑductorem
expellere: intelligit hec ꝑductor.l.si ꝑductor
solverit pensionē.ff.e.quero.

Circa 6ᵐ sciendū q ds pōt ingli
nū expellere in quatuor casibus.
Primᵒ è si com⁹ locata sit ei⁹ habi
tatōi necessaria. qō intelligo cū tpe locati-
onis aliā comū habuit q casu pcēdit. si enī
tūc aliā nō habuit etiā ad habitādū recu
perare nō poterit. hoc.n. ꝓncipio puidere
debuit.ff.e.si quis comū. 2ᵒ è cū domus
eget refectōe qz minat ruinā quā nō mi-
nabat tpe locatōis. al'secus è in casu pe-
missio. Et in his duob⁹ casib⁹ fm oes fiet
remissio pensionis ꝓ rata tpis: vel puide-
bit ds inqlino ꝛ como eque idonea ad
habitandū.ff.e.cū in plcs. 3ᵒ è si ꝑductor
in domo puerse puerser. ⁊ i hoc casu etiaz
fiet fm aliquos remissio pensionis ꝓ rata
tpis. fm vo alios nō fiet, ⁊ dño com⁹ habi
tur actio legis aquilie cōtra cōductorē. hec
Hos. Hosti. vo dicit q si cōductor mere-
trices publicas tenet: expellit ⁊ nihil remit
tit. ⁊ si al' puerse cōuertit. s. arbores inci-
dendo: vel pdūt suo tpore nō colendo: vel
porcos i solario locādo: faciēda ē remissio.
Et agat ds ꝗ colonū ꝛ dāno sibi dato.
.ff.e.que res. Hec Hosti.ex.e. ꝓter sterili
tatē. 4ᵒ è cū inqlinus ānuā ꝓ biēnū si
solvit. s. cū qs cōduxit comū ad aliqd lon
gū tps. vt ad ter vel ocez annos. nisi cito
post biēnū solverit. ex.e. ꝓter sterilitatem.
Secus aūt è in re data vbi fm leges sta-
tuit triēnū inter ꝓnates. C. ꝛ iure. empb.
l. ꝛ. ⁊ in re ecclesie biēnū. ex.e. potuit. fiscus
vero nō solvente statim expellere pōt. ff. ꝛ
pub. ⁊ vec. vectigalia. Hec Hosti. De qua
tuor ꝑdictis casib⁹ babet ex.e. ꝓter ster-
litatē. in ter. ⁊ glo. nō pōt uñ fiscus recupe-
rare agros publicos q ꝓpmo sunt locati:
nisi auctoritas ꝓncipis accedat. vt ibidē.
Hec Hosti. ⁊ Bar. ex. ꝛ dila. lfe.

Sequit videre ꝛ 7ᵒ. s. ꝛ gbusdā du
bitatōib⁹ circa cōtractū locanōis
⁊ cōductōis. s. vtrū merces vel pē
sio sit minuēda vel etiā totaliter remittenda
vel augenda in aliquo casu. Rᵒ ipe locās
aut locat corpora, aut agros. aut res, aut
operas. Si corpora sic nocet locatori ca-
sus fortuitus. s. vt nō habeat mercedē nisi
pro rata. vnde ꝓter sterilitatē remittitur
pensio. Si vero locet res: aut stat p locato
rē quominus re cōducta vtat. aut p con
ductorē. si per locatorē: aut stat p eū pure;
⁊ sic tenet' ad interesse. vel p casum in pr
sona eius ꝓtingentē. ⁊ sic pensio remittit'.
Aut p ꝑductorez: ⁊ sic tota pensio solvit;
sine stet per eū pure: sine per casum p eum
contingentē. Si aūt locet quis opas: aut
stat p locatorē quominus opas suas pstē
aut p ꝑductorē. si p locatorē: aut stat p eū
pure: ⁊ sic tenet' ad interesse. vel p casum
fortuitū in eius pson cōtingentē: ⁊ sic te
net' pensionē remittere vel reddere ꝓ rata
tpis quo nō pstitit eas. Si aūt p ꝑducto
rē: sic locator mercedē totū tpis cōsequit'
sine stet p cōductorē pure: sine p casu for
tuito p eū cōtingentē. ff. loca. ex cōducto. i
ter. ⁊ glo. ¶ Circa sterilitatē vo ⁊ vberta
tem rei cōducte sic distingue. s. q ꝑductor
ꝓter sterilitatē aut afficit' damno parvo:
⁊ tunc nihil remittit'. aut magno; ⁊ hoc vl
casu fortuito: vel culpa coloni: vel vitio rei
Si primo mō pensio remitti dz ꝓ rata. s. in
toto vel in parte: ita q si nihil recipit nihil
solvat. n. si sterilitas p vbertatē āni ꝓximi
ꝑcedētis vel sequentis possit cōpensari. nic
.n. integra pensio illi⁹ āni quam remiserat
poterit exigi: nisi aliud in locatōe fit actū
C.e. licet. ⁊ ex.e. ꝓter sterilitatē. vñ vbertas
anni interpolari nō ꝑdesse ⁊ nocere vi
detur. Si vero hoc cōtingat ex vitio rei
cōducte, hoc potest esse vel sine culpa vel
cum culpa coloni. si sine culpa: vt qz ter-
ra nō potest sustinere magnam siccitatem
vel pluviam: ⁊ colonus nō potest occurre
re quin suffocetur: tunc idem est quod in
precedenti casu. Si vero cum culpa colo-
ni, vt quia herbas pestiferas non extir-
pavit vel similia: non remittitur pensio. ff.
e. ex ꝑducto. §. 1. Dicitur autem sterilitas
fm aliquos cū si peipit etiā semē. vt in. §.
ꝑdicto. Hos. vo ⁊ Jo. intelligūt sterilitatē ⁊
vbertatē fm vulgi opinionē: vt cū dicūt ho
mines cōiter bonū tps è l malū. ff. ꝛ fū. in
strū. l. ꝛ latōe. §. 13. fili ꝛ vbertate vō⁹ est
q si ꝓtigat casu fortuito: augēda è pesio. si
vo diligētia coloni: ⁊ augeda. ar. ff. eo. ex
ꝑducto. §. 1. hec ber. ex.e. ꝓter sterilitatē.
Hec aūt q dicta sunt intelligant ꝛ colono

qui dat ānuatim certam quātitatē pecu/
nie vel etiā certos corbes. nō aūt ꝓcer
ne pecciario qui dānū ⁊ lucrū partit cuz
ofio ff.e.si merces §. apparet. Hō etiam
q̄ sicut remittit pensio ꝓter casum fortui
tū sic etiā ꝓter necessariā refectionē edis
ff.e.l.§ addes. vū fm Hosti. in sum. si con
ductor fundit aliquid necessario vel vtilit
expendit angēdo vl edificando vel instru
endo: aget ꝗ locatorē vt illud recipiat ꝯ
nō ꝓuenerit. ⁊ p voli exceptōez sumptus
retinere potest. Quid si qs locauit saltū
pascuū ī quo erescat herba pestifera ata q̄
inde pecora fiūt morbida vl exterioza. R°
talis aut locat scienter ⁊ tunc tenet ad in
teresse. aut ignorant: ⁊ tūc non petet pensi
onē. ff.e.§ addes §.1. Scēdū aūt q̄ ins
timile sicut in emēdo vel vendēdo ꝓcedit
qō pluris ē minoris emere. ⁊ qō minoris
pluris vēdere. ⁊ ita se iuicē recipe circa di
midiū iusti pcū ita etiā in locādo ⁊ cōdu
cēdo. ff.e.l.itē si pcio. Secus aūt ē fm ius
diuinū ⁊ ius naturale. videt etiā fm Jo.
io.q.z.§ hoc ins. sentire hoc illicitū ē: ꝯ
lex ꝗ videat ꝓcedere. Quid si quis locet
rē suā tali pacto q̄ si qualitcūq̄ pdat recu
pet ꝗcius valorē. R° dicit aliqui q̄ ē ibi
vsura. qz res estimata loco pecunie inter
cedit. vnō nō ē ibi vere locatio. qz locator
rē suo periculo tradit. p qua mercedem sibi
cōuentam recipit. hic vo ꝓductor rē suo pe
riculo accipit ⁊ insup mercedē addit. vt si
mihi equū loces vsq̄ ad certū terminū q
valet. io. lib. ⁊ ego tibi teneor in. 10. lib. si pe
rierit equus quocūq̄ mō. puta si etiā peri
erit morbo vel fulmine. si. n. cōductoris cul
pa vel negligētia periret nō ē dubiū quin
eius valorē restituere teneret. Quid si lo
cauit alicui boues meos custodiēdos data
sibi certa mercede: ⁊ tēpore noctis eos in
pascuis dimisit in quib° alia aialia dimitti
solebant. venit aūt fur vel lupus ⁊ eos ab
stulit vel occidit. nunquid custos ille mihi
tenet. videt q̄ sic. qz mercedē p custodia
recipit. ergo. ex periculo cōuenit. ff. loca. qui
mercedē. debnit. n. eos custodire ⁊ nō sine
custodia dimittere. ar. ff. 3mo. l. si vt certo
loco. §. custodiā. Et certe in culpa erit si cu
stodē min° bonū reliquisti. ff. de pscrip. v.
apō labeonē. quāto magis si nullū reliqt.
Diligēti° n. eos custodissem nisi in eo cō
sistus fuissem. nō igit debeo sub ea° spe de
ceptus ē. Econtrario videt. qz ibi ⁊ alij sic
eos dimittere solent. ergo si sic fecit satis
ē. C. de pig. ac. pignus. diligēs. n. fuit sicut
alij. securus igit oz eē. ff. de ꝓben. emp. qō
sepe §. si res. Credo q̄ excusat a mala opi
nione qui opinatus ē qō alij opinant. g
innocens ē a mala eius custodia qui cu
stodit sicut alij vicini custodiūt. ar. C. de te
sta. l.i. Et maxime quo ad hoc valet si vīs
boum in illis pascuis bones suos aliunde
sine custodia dimittebat. ar. ff. de pig. obli.

Ꝗ qī quis legat nūmos: nūmi illi debēt
qui in ꝓsuetudine habent. ergo qui custo
dire ꝓmisit de custodia ꝓmisisse videt q̄
in regione illa fieri consueuit. ar. ff. de reg.
iu. semp. Hec Mar. Esto q̄ facultates
ecclesie que dare debēt ānuatim pensionē
sint augmētate nūquid oz pensio augeri.
Rndet Ber. ex. de pac. cū clerici. q̄ nō: si
diligētia sit dānosa. C. de alla. l. vltī. si autē
aliunde sint augmētate: pōt ⁊ debz pensio
augeri. qz insta cā subest angēdi. ar. ex. de
censi. quanto. de ꝗ etiā habet. ea. c. phi
bemus. in glo. Quid si quis locet vas vi
tiosū. R° tenet ad interesse sine fecerit ꝗ
scīter sive ignorāter. secus ē de vase vitio
so cōmodato: vbi trō scens ad interesse te
net. vt in §. pdicto. Quid si quis locet ec
clesiā suā ad aliqd tps sub censu ānuo: ⁊
infra tps illud moriat. nunquid successor
cōtractū stare tenet. R° si pecunia tā so
luta cōuersa fuit in vtilitatē ecclesie. tenet
ratū bē e si nō: nō tenet nisi forte ipetratū
ēt a pncipe ꝓter studū vel aliā cām. C. de
bis re. q̄ eta. ipe. l.i. Hec Hosti. ē ne pla
vi. su. c. z. Esto q̄ aliqs cōueniat cū eccle
sia aliqua q̄ molēdinū ea°. s. ecclie pretuo
sibi ⁊ sue familie molat: costituta sibi certa
pēsiōe. postea decēdes reliquat filios plēs
quos quilz tātā familiā bz quātā debat
pater. nūquid ecclesia tenebit omnib° illis
molere: cū sint oēs de familia defuncti. R°
obseruādū ē qō actū ē. qō si ri appeat: ec
clesia nō tenebit vl illud qō defūcto tene
bat. vū tātū molet oib° bere cdib° ꝗtū mo
lebat defūcto. qz nō ē vsisse q̄ ecclia se ob
ligaret i infinitū. ff. de pcu. ⁊ cō. si qs vina.
bec bar. in qōmb° suis. Quid si qs locet
bouem ꝓnōn se nolle ī piculo suo recipere
aut argētū ⁊ hi°. ⁊ postea sacent patiat ꝗ
inferri. R° obligat° erit ac si ꝓpositū rem
fissz. ff. e. cum in plēs §. locator. Quid si
qs locet fundum ad medium alicui colo
no. ⁊ ipe colonus semina et ipsuz: ⁊ locator
cū vendat. nunquid emptor poterit colo
nū expellere ⁊ omnes fructus colligere.

R° q̃ non ſ colonus mediciatē habebit. Si vō emptor omnes fructus percipit colonus aget ꝗ venditorē. ff. de le. i. nihil. in fi. de colono tamē fiſcē ſpāle p̄milegiū fiſci. Hec R°. ¶ Quid ſi quis locet fundū alicui ad mediū nulla facta mentione de arboribus: nunquid colonus aliquā partē habebit fructuū. R° q̃ nō. ſed locator habebit eos omnes. ff. de vſuri. fructus. Et ſi colonus arbores deſtruat tenet. ſi aūt aliquis eius arbores odio eius excidat et° culpe imputat. ff. c. ſi merces. §. culpe. ¶ Quid ſi ſcriptor alicui opas ſuas locet: q̃ poſtea p mēſes ſtet q̃ nō ſcribat. quia ille nō dat ſibi ad ſcribendū. R° ſi talis interim opas ſuas non locet pōt petere intereſſe illi° mēſis. ff. c. qui opras. ſi aūt locet nō peter. ff. c. ſed addes. Hec R°. ¶ Quid ſi quis locat ut operas ſuas duobus. R° ſatisfaciat p̄. ff. c. in opis. ¶ Quid ſi quis ꝑduxit vaſa transportanda q̃ illa frangant: nunquid tenet. R° q̃ vel frangunt culpa ſua: vel eorꝫ quorꝫ vtit opa. q̃ ſic tenet. vel adhibuit tantā diligentiā quaꝫ paterfamilias diligens adhiberet. q̃ ſic nō tenet. ff. eo. ſi merces ¶ Itē ſi quis accepit ad polendū veſtimēta mea: q̃ mures roſerūt ea. de culpa tenet. Et ſimilitē ſi vitulos ad paſcēdū vel gemmā ad ſculpēdū vel incidēdū. de net: niſi vitio materie frangat. tunc. n. nō tenet niſi p pactū ſpeciale. Similr enriga ſi quis dū curꝫ numiū extēdēdo alios ire nō p̄mittit ipm curꝫ euertit: q̃ ſeruū vl bouē occiderit tenet ex locato. vbi. n. temperare curꝫ q̃ voluntatē ſuā. q̃ hec etiā p̄bant. ff. e. l. i. ¶ Quid ſi vnus magiſter cōduxit ſcholas: q̃ alius poſtea ſcholas illis ita p̄pinquas q̃ voces eorꝫ adinuicē confundant. R° p̄mus expellet vltimū. C. de ſtu. li. vi. rome. l. vnica. li. ii. Et hec cā tractari pōt in ferijs meſſis. hec boſti. e. c. de indi. ſignificauerūt. ¶ Utrū lite pendente ꝑductor debeat ſoluere pēſionē. R° q̃ ſic. 16. q. 4. volumus. Sed ꝗ ar. C. de agri. q̃ cenſi. lib°. li. ii. vbi dicit q̃ lite pendente colonus denegat dño penſionē. R° qd̄ eſt ꝓtēdio inter dñm q̃ colonū. vt qd colonus negat ei dare pēſionē quā petit dicēs eū ñ ē dñm q̃ ſibi rē ab initio dedit: tūc penſio ſequeſtrat. qd dñs ē ſuſpect°: niſi colonus ſ. miſſet lōgo tpe pēſionē. Si vō ſit ꝓtēdio inter dñm q̃ alium: tūc nō fit ſequeſtratio pēſionis. qd lite pendente nihil eſt innouandū ex. c. ſed vt lite pen. c. i.

Sequit videre de 8°. ſ. que actiones naſcant ex locato q̃ conducto. Circa qd ſciendū q̃ ex hoc ꝓtractu naſcunt due. ſ. actio ex locato que datur locatori. q̃ in hac venit p̄mo merces ſolenda de qua cōuenit. veniunt q̃ alia de qb° actū ē ſupra in tractatu. vt. C. e. legem. Et actio ex cōducto que dat ꝑductori. vt ibi dē. q̃ quidē ſi ꝑductor fuerit bonefidei bz actōēz ꝗ locator ē alienantē. 12. q. 2. vnde rane. ſi autē malefidei tunc nō bz. 16. q. 3. §. uez de cime: ſuper vbo vniuerſas terras niſi de euictiōe. p̄ſpexerit ſibi. C. de euic. ſi fundū. Ad h nō q̃ locatio facta ñ p̄bat dñium nec poſſeſſionē. ex de fi. inſtru. inter dilectos. Et h iō quia etiā cōductor locare pōt rem ꝑductā ſi nihil aliud conuenit. ff. e. qui inſulā. Et h intelligit ſm glo. de eque idonto q̃ ad eundē vſum. Itē ꝑductor nō pōt lingare cū locatore de p̄ſente re locate. puta domus. niſi p̄us poſſeſſionē reſtituat locatori. C. e. ſi qs ꝑductōis. Inſup nō q̃ dñs bz ius hypothece in re locata. ſi. n. locet p̄dū ruſticū oia intecta q̃ illata tacite obligant dño. ſi eo ſciēte ſint intromiſſa. ſi aūt p̄diū vrbanū obligat h intelligit qdā etiā ſi ſepte partes pieūt Aliij vō h intelligit ſi mediciras remāſit. qō ē eqs ſm boſti. ar. ff. de vſufruc. pe. l. q̃ p̄us. etiā dño ignorante. C. e. certi. Dicit aūt p̄dū ruſticū qō ē ſine oi edificio ſpter domūculā p fructuū repoſitōe. Urbanuꝫ vō dicit vbi eſt edificiū ad habitandū. Et etiam pōt ē in villa ſicut in ciuitate etiaꝫ pōt eſſe p̄diū ruſticum. ſ. ad vſus ruſticanos. vt ad cuſtodiendū oues q̃ boues. ff. de v. ſig. vrbana.

¶ De emphiteoſi titulus. iſ°.

Deinde cōſiderandū eſt de ꝗtu qui dicit emphiteoſis. qui qdē eſt mediū inter ꝓtractū locatōis q̃ venditōis. vt in ſequentibus patebit. Eſt aūt nomē grecū: q̃ ide emphiteoticus ca. cū. Inde cōtractus emphiteoticus. cōceſſio emphiteotica. inſtrumētum emphiteoticū. Et ide dr emphiteoticari°. a. q̃ ſumit p illo cui ꝑcedit in emphiteoſim Et inde etiā p eodē hic q̃ hec emphiteota. Et inde etiā p hoc vbū emphiteoteco tecas. care. i. in emphiteoſim ꝑcedere. Videndū eſt igit quid ſit emphiteoſis. Secūdo in quibus ꝑſiſtit. 3° qualiter cōtrahitur.

4° quid dñs ibi ꝓcedat retineat recipiat: ⁊ qñ pōt emphiteotā expellere. 5° vtrū em phiteota suas meliorationes ⁊ sua emphiteotata possit destruere. 6° in qb⁹ ꝓuenit cū vēditore ⁊ locatore ⁊ in qb⁹ differt ab eis.

¶ Circa pmū sciēdū q̄ ꝛtractus emphiteosis est ꝛtract⁹ meliorationis ,priā habēs naturā suis pactionib⁹ fulciēdā: ꝗ vēditori ⁊ locationi multū similē. Iste.n. ꝛtractus fuit inuentus ꝑcipue vt ꝓcederet ad tps res sterilis alicui qui diligēter eā excolendo meliorare ⁊ fertilē reddere fruct⁹ sibi interim applicando. Emphiteosis.n. grece meliorātio dicit latine, vñ olim emphiteoticabant tñ sterilia, nūc emphiteoticant etiā fertilia. C. de fac. fan. ec. auc. ꝑpetua, vnde alio mō pōt dici emphiteosis possessio rei imobilis ad certuꝫ tps alteri facta cōcessio: dño ,pprietate retenta sub ꝓditōe pensionis āne ⁊ renouationis finito ꝓcessionis tpe facēde. Et ille cōtract⁹ fm diuersas terras diuersas cōsuetudines diuersis nōibus notat. s. emphiteosis, ꝑcaria. libellus cōcessus. fiscū. ⁊ plurib⁹ alijs. ⁊ fuit diuersis pactōib⁹ fm diuersas ꝗbētū volūtates. Et fm hūc modū pōt dici emphiteosis ab en qd ē fides. ⁊ thesis quod est positio. quasi in fide. i. in bonefidei contractu positio.

c Ꝛrca 2m sciēdū q̄ consistit contractus iste tñ in rebus imobilib⁹ vt in auc. de alie. emphi. ꝗctu. l. §. licentiam.

c Ꝛrca 3m sciēdū q̄ ꝗbit ꝗctus iste scriptura interueniente. nō alit. vt C. de emp. iure. l. i. Et pōt cōtrahi ī ꝑpetuū. i. sine tpis ꝑfinitōe: vl ad certū tps vl vsq̄ ad certā ꝑsonā ⁊ gēnationē. s. secūdā vel tertiā. hoc ē vt res sū penes emphiteotā ⁊ 2m ⁊ 3m successorē. Pōt etiā ꝗbi sic. vt cū ad quartā ꝑsonā puenerit: renouatio fiat. Cōtrahit etiā sic: vt tpe ꝓcessionis aliqd p ꝓcessiōe dño dē. Ite nouus emphiteota pōt ī possessionē induci p dñs nō p aliū. C. de emphi. cō. l. vlt. in fi.

c Ꝛrca 4m sciendū q̄ in contractu isto concedit sola possessio nālis, dñs aūt in se retinet dñium ⁊ ,pprietatē: ꝗ ꝗs similē possessionē. ⁊ hic ē q̄ emphiteota ꝗ dare dño āmati pēsionē. vt insti. ō loca. §. adeo. ꝗ aūt solui semp tota quanta pēsio: nisi res perēat ex toto. C. de emphi. iure. l. i. Sciēdū aūt fm Hosti. i sū. q̄ in hoc cōtractu venit culpa leuis cum vtrinq̄ grā celebrēt. l. ꝗ aliq̄ cōtractū dicerit. ifh. q mo. re cō. ob. §. si. Et ꝗ ō dāno dato ab alio nō teneat: tenet tñ de custodia. ff. c. § de dāno. ⁊. l. qui mercedē. p custodia recipit. Tenet etiā de leuissima culpa. ⁊ idē fm Jo. ⁊ azo. ⁊ fm Ber. ⁊ Jn no. ē ō reg. iu. sup. c. ꝗtus. Si dicat amissā onē ei ,pbatio incūbit q̄ solus accepit cū alius qui solū allegat solū ,pbare ꝗ. ff. de pba quotiēs. Et idē dicit Hosti. ibidē in gl. Ꝗ casus fortuitus nō venit in hoc ꝗctu nisi p spāle pactū. vt dicit hosti. etiā i sū. Ite licet dño suo auctoritate expellere emphiteotā ⁊ ei⁹ successorē: si p triēnū cessauerit soluere pensionē. § ecclesia ⁊ sūl fiscus pōt expellere eū: si cessauerit p biēnū: nisi celeriter posi biēnū satisfecerit. Hec obstat si dñs ei nō denūciet q̄ soluat. qz statuta dies ,p dño interpellat. cū de loca. ⁊ cōduc. potuit. Et illud modicū tps qd dat sibi p⁹ biēnū nō ē in iure tactū: § ē arbitrio iudicis relictū. e. de offi. dele. de causis. Si etiā emphiteota soluere ,pmisit pēnā si non soluerit pēsionē: ⁊ dñs pēnā petierit: nihilominus eū expellere poterit. ar. ff. de transac. q fidē. meli⁹ tñ facit si eū auctoritate iudicis expellit. Si tñ emphiteota alū possessionē tradidit: vl ab alio expellit nō deūciat dñs possessorē auctoritate ,pria. ex de locatū. ⁊ ꝓduc. potuit in glo. Ite si emphiteota cessauit p biēnū ⁊ tāto amplius q̄ nō possit purgare moꝫā. si dñs postea pensionē recepit eū expellere nō poterit. qz iuri suo renūciauit. Sīlr si plat⁹ de ꝓsensu capitulī recipiat pensionē nō pōt eū expellere. § si solus platus hoc faciat: nō obest ecclesie: q̄n eū possit expellere. nisi postea capitulū consensisset. Ite vnus solus ꝑl byter siue rector in ecclesia vel capella si recipiat pensionē credit Ber. idē. s. q̄ āmodo nō poterit emphiteotā expellere. si tñ aliq̄s pensionē cuꝫ ,ptestātōe dicēs: saluo iure meo receperit: talis expellere poterit. qz etiā si eū expellere vellꝫ: nihilominus pēsionē petē possꝫ. 10. q. 2 hoc ius potrectū. Ꝗtez si plures sint coheredes: ⁊ oēs pēsionē soluāt pter vnū: nō ꝑ indicat solutīb⁹: dūmō soluāt totā pēsionē: ⁊ postea agēt ꝗ nō soluentē. hec oia ē de loca. ⁊ ꝓduc. potuit. in glo. Ite si emphiteota ꝛtra ecclesie cōductā vel in emphiteosim acceptā deteriorauerit: vel p biēnium pensionē nō soluerit: expelli pōt. ita tamen q̄ soluat totius tēporis pensionē ⁊ refarciat rei lesionem non repetituros si quid

impendit i melioratione. io. q. 2. §. hoc ius

¶ Ite si emphiteota habet p annos prios annos in ecclesiasticis: vel p tres in secularib' pensione solutis: antea p. 10. annos si solverit expelli nõ poterit. C. ô appel. l. penl. in fi. hec Hosti. Ite si quis stans in fundo p tres annos pensione solvat: fundũ sibi cõcessũ in emphiteosim sufficiẽter habet. C. de fun. ro. p tom. hec pe. de sam. ¶ Quid si emphiteota fundũ quez ab eccla habuit emptori bonefide vendidit. 7 tũ p. 60. an. pensione ecclesie solvit. nũqd emptor prescriptione mtus erit: si fundũ ecclesia repetierit. R.' q ñõ. qz ecclesia i culpa nõ fuit cũ venditione ignorauerit. 7 optione habebit ꝗ quẃ ꝑmo agere velit. C. si m. 7 eu. interue. l. vlti. hec Bar. in questionibus.

c Irca 5m sciendũ q bi' Ꝗctus nã è q emphiteota meliorationes suas vendere potest: ita tũ q ꝑmo regrere ds ab ecclesia an velit ius suũ emere. 7 ds ei dicere quãtũ pot ab alũs habere. 7 si ecclesia dixerit q nõ vult emere: potest alijs ius suũ vendere. si aut ecclesia nihil dixerit expectare ds ecclias p duos mẽses quibus elapsis vendere poterit alys: dũmõ nõ vendat illis q emere prohibent. vt serui ecclesie 7 capitanei: 7 oes maiores persone q de facili nõ psint pouenire. puta nimis pauperes nimis potẽtes: vel ecclesia possit iudicius pati. vt ex de locati. 7 pduc. e. vlti. in ter. 7 glo. Et si emphiteota aliter fecerit ius suũ pdit. Ite emphiteota pot sine psensu dñi sui emphiteosim vendere: 7 etiã pignori obligare. si tũ si satisfecerit de cautione solvit pignus. vt ibidem.

c Irca 6m sciendũ q contractus iste pouenit cũ emptione. qz vtrobiq; qñ Ꝗbit aliquid dat. cũ locatione vero pouenit. qz vtrobiq; dñium renunt: 7 ãmatim aliquid percipit. Differt aut a vendione. qz transfert ibi dñium: hic nõ. Et ita vt dicit Ber. magis accedit ad naturã locationis. ꝓpter qõ Ber. c. potuit. qõ est de emphiteosi magis ponit in titulo de locato 7 pduc. qz pouenit cũ co. At locatione vero differt. qz ibi pensio in certis casib' minuitur 7 augetur. hic nec augetur nec minuit nisi res oimode distrahat. In locatione etiã cõductor regularit nõ ds in re tenẽ: nõ vendit nec vendicat rẽ emphiteota pot re vendere: 7 ds vtile rei venditione. vt. ff. de pig. ac tutor. § vlti. Differt vero ab vtraq; fil. f. venditione 7 locatione. qz vtraq; hanc è de rebus ĩmobilib' 7 mobilib' 7 se monentib': 7 in neutra scriptura requirit. § ille Ꝗctus è tũ de imobilib': nec fieri pot sine scriptura. Hec Ber. ex de loca. c. vlti. Ite in emptione ꝓcii 7 in locatione merces requirit pecunia § in hoc Ꝗctu pensio pot esse in pecunia 7 q; liberet alia. vt ps ex supradictis. Predicta aut oia emphiteosi pouenienter adaptant sine celebrat ab ecclesia sine a secularibus psona. vñ si aliqua pacta de voluntate parti nõ appareat: tacite intelliguntur facta ea q supradicta sunt de Ꝗctu bi'. nã tacite intelligũt esse facta. Si qua etiã alia pacta inter partes fuerint pouenta: oimode sũt suãda C. e. l. i. Ds preter pdicta regrunt aliqua specialia in emphiteosi ecclesie. s. q hat ex cã vtili 7 necessaria. 7 q interueniat psensus epi 7 etiã capituli. § de hoc dicetur plenius infra. li. 6. tit. de alie. re ec.

¶ De pmodato titulus. 16'.

p Ostea psiderandũ è de pmodato. 7 ꝑmo qdẃ qd sit pmodatũ 7 vñ dicat. 2° in quib' reb' consistit. 3° inter ques usu pract' potest celebrari. 4° in quibus pmodator 7 pmodatarius adinuicẽ tenent. 5° quid iuris de eo qui pmodat vasa vel etiã pondera vinosa. 6° que actiones nascunt ex hoc contractu. Circa ꝑmo sciendũ q commodatũ è alicuius rei ad aliquẃ vsũ speciale gratuita facta cõcessio. Ideo dicit cõcessio nõ translatio. quia cõmodãs re ad minũ 7 possessionẽ retinet. 7 solũ vsũ pcedit. vt. ff. e. rei cõmodate. Ideo dicit gratuita. qz si interueniat pecunia erit locatio. si res alia erit Ꝗctus inoiat'. vt insti. man. §. vlti. Ideo vo addit ad aliquẃ spãle vinz. quia vsus ad quẃ fit ds exprimi. vt pmodo tibi equũ vt eũ ducas ad bellũ vel ad villã. commodo tibi libũ vt exples alium vel corrigas tuũ. vñ dicit cõmodatũ qñ vtentis cõmodo datũ. vñ reuocari non potest: nisi expleto vsu ad quẃ è factũ. Et in hoc differt a pcario: qõ fu sine pfinitione vsus certi. vñ pot qñcunq; reuocari. vt. ff. e. ut pmodato. § sic ñ oia. Bar. ex. e. c. vnico.

c Irca secundũ sciendum q cõmodatum consistit in rebus mobilib' 7 se monentib' 7 imobilibus. Ite in incorporalib'. vt in seruitute habitãdi. vt. ff. e. l. 1. Ea vo q vsu pfumũt 7 q psistũt i numero pondere 7 mẽsura non pmodari

sed mutuari dicuntur. ⁊ in hoc differt a mutuo cõmodatũ. ꝑdi. ta tamẽ cõmodari possũt ad pompã. vt. ſ. quis dnioꝛ videat .ff.c.§ mihi §. vlti. ⁊ e t.e.in glo. vñ panis ipropꝛie dicit cõmodari ſm Accur. Pot etiã qs cõmodare ei ũ ſua ſ etiã aliena q̃ possidet. ſi aliena sciens possidet. ita q̃ sit fur vel predo ⁊ cõmodauerit: actione habeat cõmodati. ff.e.cõmodare.

Circa 3m sciendũ q̃ pot ꝓmodare ⁊ ei ꝓmodari q̃ pot ꝗbere. vñ nõ ũ plat' pot hoc ſ etiã byconom'. nam ꝗbere pot. io.q.z.hoc ius.

Circa 4m sciendũ q̃ natura cõmodati ẽ vt ipa res restituat'. hoc.n.ẽ de iure naturali. di.i.ius naturale. nec pot ꝑtentu vbiq̃ retineri. vt. C.e.l.vlt. ſi ũ cõmodati cõsistat in pecunia: ⁊ vbi ũ infra duos menses ꝓbari possit: admittit' ꝓpensato. insti. de acti. §. in bone. Cadez inquã res dz reddi. vñ vsus. Mutuo vlt similẽ ꝓmodatũ querit eandẽ. Eadẽ in q̃s res nõ exterioꝛata. aliter nõ videt' reddita ⁊ ideo ꝑstabit' interesse. ff.e.ſi mihi §.i. ſi vo res nõ restituat' p ꝓtumacia turabit' ĩ litẽ ꝓtestata ꝗ ꝓtumacẽ. Si autẽ nõ fuerit ꝓtumax ſ culpa cessat rem restituere: estimabit' quanti sit res a tpe more vsq̃ ad sententiã. ſ in iudicijs stricti iuris estimaret' a tpe more vsq̃ ad tps litis ꝓtestate. vt in.di.§ 4.hac auctoꝛitate.hec gof. Sz quid erit ſi res penes cõmodatariũ peat. vel exterioꝛ fiat. R' ſm Hof. ⁊ Ber. Aut accipit quis cõmodati grã ſui. aut grana cõmodãtis. aut grã vtriusq̃. ſi grã ſui: q̃ frequẽti' cõtingit tunc tenet' de dolo ⁊ lata culpa. ⁊ leui ⁊ leuissima. qꝛ debuit in ꝓseruando rẽ adhibere curã magnã: ⁊ etiam maiozẽ q̃s ꝛe rebus suis adhibere solebat. ſi alius diligẽtius rẽ illã custodire poterat Pone de predictis exemplũ. Cõmodatarij dolo perit qũ frandẽ cõmisit vt equus cõmodat' ſibi furripet'. Eius lata culpa fuit qũ equũ extra domũ in nocte reliqt. ⁊ cõparat' hoc dolo. ff.mandati. ſi fideiussoꝛ.

Leuis culpa fuit ſi equũ in domo posuit: domũ ũ aptã dimiſit. Leuissima culpa fuit ſi domũ clausit nõ ũ bũ interiꝛ firmauit In his oib' tenet' dñio ad estimationẽ rei ũ accessib': ſ. fetib' partub' ⁊ fructib'. ff. eam rebus. De casib' autẽ fortuitis quos etiã diligẽs ⁊ fiddis homo ꝓuidere ſi possit cõmodatarij' nõ tenet' nisi in trib' casibus. Unus ẽ ſi casus ille sua culpa accidit vt ſi equus tibi cõmodatus vt duceres ad villã ⁊ duxiſti ad bellum. ⁊ ideo ſi aliquo casu equus perit ꝑiudiciũ tuũ erit. culpa .n.tua casũ ꝓcessit. Similit' ſi rẽ ꝓmodatã remiſiſti p nũciũ nõ idoneũ tenetis: ſ nõ teneris ſi idoneus fuit: ꝗz ꝗuã euenerit. ff. e.argentũ. Et idẽ ẽ de deposito. ſ in mutuo teneris. e t de pig. significãte. cuius ratio ẽ qꝛ qui cõmodat vel locat vel deponit: rei ꝓpietatẽ ⁊ possessionẽ retinet. Et ideo cuꝛ eius eu credit' nuncius idoneus pecuniã deponat: pecuniã cõmodantis vel deponẽtis deportat. ſ in mutuo dñium transfert'. ⁊ ideo ſi pecunia pdit: ei qui eã mutuo accepit pdit'. Secũdus casus est ſi pactum interuenit. tũc.n.de casib' certis ⁊ externis natis ⁊ in pacto expressis tenet'. Casus .n.fortuiti debẽt in pacto specialiter exprimi ſm Ber. ſm vero Iohsn. quando aliqui casus specificant: ⁊ postea generalis clausula sequit' tunc de omni casu fortuito tenet'. cũ vtr possent omnes casus specificari. Aliqui tamen dicunt q̃ ſi ponꝛ aliq casus a specificans ⁊ noiãs non tenetur ꝗz etiã clausula generalis subsequatur vt .ff.de eiusd. ꝗz ⁊ ſi quis §. quesitũ. xv. uero naso distinguit. ſ. qꝛ aut p cõmodatarium stat quomin' oes casus numerarẽt'. puta qꝛ dicit longũ eẽt oes casus numerare: de oibus ego volo teneri. ⁊ tunc de oib' tenetur. ff.ſi cer.pe.cũ quid. Aut non stat p eã: ſ cõmodans dicit. volo q̃ tenearis mihi de tali ⁊ tali casu enumerans quosdam. ⁊ postea subdit. de oibus volo q̃ tenearis. ⁊ tũc de numeratis ũ tenet'. quia illa clausula generalis ũ ad specificata trahitur. .ff.de transac.cũ aquiliana. Si vero dicat volo q̃ tenearis de omni casu fortuito: tẽ de nullo tenet'. Et idẽ ẽ de cõductore. Tertius casus est ſi mora precessit casum. e t e.c. vno. In predictis tribus casib' tenet' cõmodatarius de fortuito casu: etiã ſi apõ cõmodantẽ res eodẽ mõ fuisset peritura. .ff.de lega.i.cũ res. Si vero quis accipit cõmodatũ grã cõmodantis: quod raro accidit: vt cũ quis ornamẽta cõmodat sue sponse vt ornatioꝛ dicat'. tunc tenetur ũ de dolo ⁊ lata culpa. ff.e.l. ſi vt certo loco. .§. interdũ. Si aut cõmodatũ fiat gratia vtriusq̃. ſ. cõmodantis ⁊ cõmodatarij. vt cum cõmanem amicum munimus: ⁊ tu curã eius rei susceptiſti: ⁊ ego argẽtũ eius tibi ꝓmodauꝛ: teneris de dolo ⁊ lata culpa ⁊ leui sed non leuissima. ff.e. in rebus. §.i.

¶ Itē ꝓmodatarius nō ullos casus non præstat, quibus resisti nō pōt vt sunt mortes aliqui que sine dolo ⁊ culpa eius accidunt. latronū hostiūq; incursus. piratarū insidie. naufragiū. incendiū. ⁊ hi⁹. Et qd dictū est de latronib⁹ piratis ⁊ naufragio verū ē si res ad hoc sit alicui ꝓmodata: vt eā secū peregre ferat. sed si alicui argentū ꝓmodatū. quia se amicos iuuitasse dicit ⁊ ipse secū peregre tulit: ꝯ casus piratarū latronū ⁊ naufragū sustinere ff. c. in rebus. Itē si ꝓmodatari⁹ in re ꝓmodata ipensas fecerit retentionis locus erit. puta qꝛ equū saluari fecit. vt aget ad recuperādas expēsas: maiores intellige. modice. n. expense vt cibariorū pruinent ad eū. ff. c. in rebus. §. possunt. ¶ Itē si res ꝓmodata tradit' cīsti mata: tunc p estimationē adycit' gradus. vt si ꝓmodatari⁹ tenebat tñ de lata culpa modo tenebit' de leui. si de leui modo tenebit' de leuissima. si de leuissima. mō tenebitur de casu fortuito. ff. eo. l. si vt certo loco. §. nūc videndū ē. ⁊. §. ꝓmodatū. hec Dosti. e x. e. c. vno ¶ Itē illi qui reb⁹ cōmodatis aliter vtunt' q̄ eas ad vtendū cepunt si dño nolente hoc faciāt: vl etiā hoc dño inuito facere credant: furti ꝓmittūt. si aūt hoc dño volente faciant: vel etiā si ē non inuito dño facere se credant: furti nō cōmittūt. vt insti. de obli. que ex delic. nas. §. placuit. Nota q̄ tunc furti nō dicit' fieri: qñ nō dat' actio furti. sic tñ furtum fm aliquos. fm vō alios nō fit furti. Aliqui vō sic distinguūt in casu quo credit dño displicere. s. q̄ aut vere displicet dño. ⁊ sic ille furat': ⁊ furti fit. Aut placet ei. ⁊ tunc iste furat'. nō tñ fit ibi furti. qꝛ nō ꝓtrectat' ibi res aliena inuito dño: quod est de rōe furti furari vō dicit ꝓtrectationē rei alienē. sicq̄ aliquis mēntur: nō tñ dicit ñ dacū.

C Ira 5ᵐ qd ē de vasis ⁊ ponderibus vinosis sciendum ē. ⁊ primo de vasis: q̄ qui sciente vasa vinosa ꝓmodauerit: si fit effusum vinū vel oleum vel corruptū: tenet' de effuso vel corrupto vt ibidē. secus ē si ignoranter hoc fecerit. ff. c. l. penul. ⁊ e x. c. in glo. Circa eū vō q ꝓmodauit pondera vinosa sic distinguit hosti. s. q̄ si ignorat ea vinosa nulli tenet'. ff. ꝓmo. in rebus Sz locator etiā ignorās tenet'. ff. loca. ⁊ ꝓduc. s. a dcles. Si vō sciat ⁊ cōmodet emptori sciēti: ⁊ vēditor recipiatur. tunc si dñium nō fit translatū: tñ emptor facit furti: ⁊ etiā ꝓmodans opē ferēdo: ⁊ ideo cōueniri pōt a vēditore actiōe furti ⁊ condictione furtiua. Sz si dñium fit translatū ⁊ emptor fit soluendo: venditor aget ꝯ eū. qꝛ sciēter plus iusto accepit. s. si emptor nō fit solutēdo: aget cōtra comodātē actione de dolo. Et idē ē in casu precedēti si emptor nō fit solutēdo. Si aūt emptor fit receptus qui sciēter recepit vinosa nō aget. Et idē ē si vterq; s. emptor ⁊ vēditor sciebat. Sz si vterq; ignorabat ⁊ vēditor est receptus: tenet' cōmodans actione de dolo. Et idē ē si emptor sciebat. s. nō ē solutēdo. Si vō vterq; ignorabat: ⁊ emptor est receptus: habet cōtra cōmodātē cōtrariā cōmodati p quā ab eo cōsequitur: si qd sua interfit. Et idē ē si emptor ignorat ⁊ vēditor sciat. Iz enim hic vēditor tenet': nihilominus ⁊ cōmodās. Si aūt cōmodet vēditori: ⁊ ipse fit receptus: in nullo casu bz cōsi ꝓmodantē actionē de dolo: cū habeat aliā cōtrariā. s. cōmodati. Si vō ēptor fit receptus hoc in quo casu supra dictū ē: q̄ ꝯ venditorē bz regressum: agere nō pōt ꝯ cōmodantē aliqua actione: sed in quo casu regressuz nō bz. vt qñ emptor ⁊ venditor ignorabant: ⁊ dixerunt q̄ stare' illis sine eēnt equa sine nō. ⁊ in duob⁹ casibus in quib⁹ dictū ē vēditorē teneri. si non est solutēdo: tenet' cōmodās actione de dolo. Et sunt hec vera: qñ dictū fuit quib⁹ ponderib⁹ stare' ⁊ mēsurare'. si aūt hoc non fit dictū: sensisse videt' de ponderib⁹ intergione ostuctus. ff. de em. ⁊ ven. imperatores Et si hoc nō appareat: de minimis videtur sensisse. ff. de reg. iu. semp. ⁊ e x. de cēsi. ex pte

C Ira sextum quod ē que actiones nascunt' ex hoc cōtractu. sciendū q̄ duo actiones ex eo nascunt'. s. directa ⁊ ꝯtia. directa dat' cōmodāti ⁊ eius heredi cōsi cōmodatarū ⁊ eius heredem ad ea q̄ sibi tenet'. que etiā patēt ex supradictis. Contra vō dat' cōmodatario ⁊ eius heredi ꝯ cōmodātē ⁊ eius heredē ad ea q̄ sibi tenet'. q̄ similiter patēt ex supradictis.

¶ De deposito titulus. iij⁹.

P Ostea cōsiderādū ē de deposito. Et primo qd ē ⁊ vti dr. 2ᵒ i qb⁹ reb⁹ cōsistit. 3ᵒ quō hēat fieri. 4ᵒ in qb⁹ tenet' depositari⁹ deponenti. 5ᵒ de actōe depositi. Circa p̄ᵐ sciēdū q̄ depositū ē qd alicui custodiēdū ē tradi tū. Hā rei deposite custodia ⁊ a deponēte

sperat: ⁊ depositario et toto permittit. Et hic ē q dicit depositū quasi deorsū. l. a deponēte positū. vt ostendat totū fidei depositarij esse permissū: quantū. s. pertinet ad custodiā. Et ī hoc q dicit custodiendū. p3 q rei deposite sicut ⁊ cōmodate possessione ostium ⁊ pp̄ etatē retinem⁹. ff. e. l. ult. §. rei. Quēq tamē ostium rei deposite trāsit in depositarij ostiū ⁊ tamē agitur depositi. vt cū apō te deposito aliquid eo⁹ que sunt in numero pondere ⁊ mēsura: ⁊ puenio tecū in hoc vt inde ali quid reddas mihi vel tanti cuādēz gñis: quod obtines sine illud expressē cōuenīā sine tacite videar cōuenire. vt cū aliquid et predicris apud te deposito nō signatum nec clausū. si. n. signatū vel clausū deposito: videor te phibere ne vtaris eo: nisi in con trū agat. vt. ff. e. luci⁹. ⁊ l. dte. §. q pecuniā

C Ircā secūdū sciendū q depositum psistit in rebus mobilib⁹ ⁊ se mouentib⁹: ⁊ in rebus que nō sūt depositarij. vtī nō rē meā apud me deponas: quia neq; p modatū neq; depositū neq; p̄ caruū neq; cōdacto tenet in re mea. ppa: nisi rē meā ab eo quē scio eā possidere impetrem p̄cario vel p dnatione vel alio simili mō. vt. ff. e. qui rē. Casualī aūt deponit res īmobiles cū res de qua habet quelio seq̄ strat. i. apud sequestrū deponit res īmobilis. Cū his cōuenit Ber. ex. e. bona fides.

C Ircā tertiū sciēdū q depositū solet fieri p cyrographū vel cū cyrographo. hi⁹ vo cyrographū solz diuidi: ⁊ vna pars dat depositario. altera uero remanet deponēti vt ex iunctura partū p̄bato fiat. si hec p̄batio nec ē iuris nec de iure. q nō credit priuate scripture nisi sub scriptione habeat trui testū fide dignoz. vt. C. q po. in pig. ba. scripturas.

C Ircā 4m. s. in quib⁹ tenet depositarius deponēti est sciendū q natura depositi ē vt res deposita reddatur hoc. n. de iure naturali est. vt di. i. ius nāle. reddat inquā deponēti. Fallit aūt in quatuor casib⁹. primus est cū quis gladiū deponit ⁊ furēs repetit. zz. q. z. ne quis. Secūs cū deponēs fuerit depositatus. bona. n. ei⁹ in publicū deferunt. Tertiū ē cū fur deponit ⁊ repent. si repetitio vi dñi cū furis repetitōe p̄currit. q tūc potior ē eā dñi. si tamē fur rē repetat oz sibi restitui fm ꝓ30. ⁊ ber. ex. e. bona. vsi actio depositi dat furi: non aūt furti. ff. de furti. tuq; Quartus cū fur apud illū deponit s quo furripit vel ꝓpue

tarū. ff. e. bona fides. Debet aūt res deposita reddi nō deteriorata. si actōe depositi pōt agi. cū n. deterior reddit pōt dici dolo malo reddita esse: qō intelligē si sit deteriorata vitio depositarij. secus est si vitio rei vl casu fortuito. ff. e. l. i. ⁊ ex. e. bona fides in glo. ¶ Quid si res apud ecclesiā ponit quod fieri videt cū in thesauriū vel i sacristiā inferat. nūquid ecclesia de ea tenebitur si amittat. R⁰ q sic si sit illata p̄tib⁹ prelato ⁊ capitulo. q tunc videt p̄indata ecclesie: non p̄sone nīs sicut dicit nauta ⁊ caupo de reb⁹ inuectis ⁊ illatis teneri. vt. ff. nau. ca. sta. l. i §. vlti. Secus est si prelat⁹ ⁊ capitulū nō sint p̄sentes. tunc. n. nō ecclesia sī p̄sona que rē recipit obligat. bene tamē tenet ecclesia de re illa si in eius vtilitatē fuisz ꝓuersa. q tunc teneret ecclesia nisi apud eā vel aliquā eius p̄sonā nō fuisset deposita. ex. e. c. i. in rec. ⁊ glo. ¶ Quid si depositari⁹ reddat depositū alieno ignoranter. R⁰ liberat. ff. e. l. i §. si rē. Nō enīz tenet tūc nisi cedere actionē deponēti cōtra illū cui reddidit. ff. de peculio qō debet. sec⁹ est de debitore qui nō liberat soluēdo falso procuratori: z credat eū p̄curatorē. ⁊ hoc ideo q depositari⁹ tenet īnī de dolo. ⁊ ideo sufficit q cedat actionē deponēti. Esi etiaz obligat⁹ in specie: imo cū possidere desinit illā spēm sine fraude liberat. Sz debitor ē obligat⁹ in gñe. ideo soluēdo alij nō liberat. ff. ad. l. fal. l. in rōe legis fal. z §. incerte aūt. ff. de v. ob. si ex legati. hec Hosti. ex de iureiu. ca te. ¶ Quid si plures depositorūt. nūquid reddet alteri eo⁹ si petet. R⁰ q sic si hoc in deponendo sit actuz. al' pro parte nīs. q etiā duo heredes p pte agūt. ff. e. l. i §. si pecuniā. Si aūt duo deponant hoc pacto q non reddat vni sine altero: hoc seruari debet. vnde si reddat vni nen ter agere potest; si depositari⁹ negat se reddidisse: nec reddere cogit alicui. q nō ille cui reddidit. q ille nō pōt agere. nec ille cui nō reddidit. q non tenet sine alio reddere. Hec Hosti. ¶ Sz nūquid depositari⁹ tenet in hoc casu deponēti si res deposita perijt. R⁰ res deposita aut perijt dolo vel culpa depositarij. aut casu fortuito. si dolo tenet. ē aūt dolus studiosa machinatio ff. de dolo. l. i. vt cū depositari⁹ latenter signat furi vbi res deposita sit vt eā tollat ⁊ secuz diuidat. Tenet aūt de dolo in tantū q si etiā de dolo cōuenīat ne ꝓuentatur: talis ꝓuentio non valet. quia est contra bonos

t

mores.ff.e l.i.§.si cōueniat. Si vero perit culpa depositarij: aut culpa lata aut leui: aut leuissima. Est autē culpa lata: si rē ppriam posuisti in archa: ⁊ rem depositā retinuisti in banco: ⁊ hec ꝓparat dolo. ff man. si fidentissor. ꝓsumit enim dolus si curā eandem nō habuisti de depositis quā habuisti de tuis. bona fides etiā abesse ꝓsumit. i. fm Hof. dolus adesse ꝓsumit: si reb⁹ tuis saltuis depositas amisisti. e C.e. bona fides. Leuis autē culpa è si rem depositā in archa posuisti. ⁊ eā clausisti sed clauē incaute dimisisti. si.n. perijt culpa lata tenet sicut de dolo. quia hic ꝓsumit dolus. sicut dicti è. ⁊ sufficit hec ꝓsumptio ad cōdēnatōēz fm Ber. Si vero perijt culpa leui ⁊ leuissima tenet in plurib⁹ casib⁹. ꝓmo si deposito se obtulit quia sibi deponi petijt: vt e C.c.c. z. 2° si aliquid ꝑ custodia recepit. ⁊ tunc si recepit pecuniā aget cōtra eū actione deducto. si vero spēm vel opas: aget actione prescriptis verbis. vt. ff. co. l.i. § si quis seruū. 3° si ꝑ pactū in se culpā leuē ⁊ leuissimam recepit. vt in. o. l. §. si cōueniat. 4° si morā in restituendo fecit. ff.e. si in assa. §. vltī. 5° si res cā sui apud eū sunt deposita. ſ. vt vteret ea. ff. e. l.i §. si pecunia. Cum his cōuenit Ber. e C.e.c.z. Si vero perijt casu fortuito nō tenet. quia casus fortuit neq; unt prauidēri. Tenet tamē etiā tunc i pluribus casib⁹. ꝓmo si pactū de eo interuenit vt e C.e.c z ff.e.l.i.§.sepe. ita tamen ꝓ oēs casus specificēt in pacto fm Ber. § de hec plenius in pōdēri in prenotatū è. 2° si mora in restituendo precessit casum. vt quia candelā ardentē in camera plena palea dimisisti. ⁊ cōburat domus in qua liberat depositus: vel si rē depositā p nunciuz nō idoneū remisisti. 3° si dolus casum pcessit. vt si alijs rē depositā vendidit ⁊ eā postea redemit: vt haberet eā in cā depositi etiā si sine dolo eius perijt tenet. qz sencl cōmisisse dolū sufficit. ff e l.i.§. si rem. Si tamē penitēta nactus eā redimat ⁊ in ꝑpo statu habeat vitiū purgat. ff. de vsuca. l. sequit. § ut ē labeo. Et idē est fm Hof. si dolū nō in alienādo § in vtendo ꝓmittat vt. ff. de cōdi. fur. qui furti. 4° fm aliquos. ſ fm Hof. si apud aliquē tantū grā eius res deposita fuit. ff. e. l.1 §. sepe alij contra. In predictis casib⁹ tenet depositarius etiā si res apud deponentē simili mō perijsset. sufficit.n. q̄ res potuit nō perire. ff. de lc.t. cū res §. vltī. Hec Hof. ⁊ Ber. e C.e.c.z. ⁊ Hosti. Ité nota q̄ in depositi repetitione nō habet locū cōpensatio in toto nec reductio in parte. vt e C.e.c.z. § sane. Ubi etiaz notat q̄ depositū cū deposito nō cōpensat: sed qui ꝓmo deponit ꝓmo recipit. C.e.l.penul. Nō habet etiā locū ꝓpter expensas retento fm Hof sed Accur. dicit contrarū. ſ in casu quādo depositari⁹ fecit expensas rōne rei depositē. petere enim pōt eas a deponente. ff.e.actione enim. Hec doli exceptio. C.e.l.penul. vnde depositari⁹ nō pōt excipere cōtra deponentē depositū repetētē de dolo nocens. repetis dolo: qz fecisti mihi pactū q̄ vsqz ad meā mortē nō repetes. depositū enim qscūq; repeti pōt etiā si cū pacto depositū fuerit vt posi mortē depositarij repetat. poterit etiz deponēs mutata voluntate repetere. ff.e.l.i §. vltī. nisi apud sequestrū res deposita fuerit q̄ repeti non poterit nisi lege sequestratiōis impleta. Hec etiā ibi locū habet exceptio spoliationis fm aliquos. Alij dicunt verius q̄ bene habet locū exceptio talis saltē in modū recōuentiōis que fauorabilior videt q̄ actio depositi: lz illa sit bone fidei. Hec Ber. e C. de o. co. c.z. ⁊ Hosti. Nota in sup q̄ depositarius vtendo re deposita cōmittit furtū si sit expresse ꝓhibitum ne eā vtat. ff.e.§ sticbus. aliter nō ꝓmittit: dum mō hoc putat ofim ꝓmissum: etiam si hoc minus ꝓbabiliter putet. ff. de furtis. qui re. Cōmittit etiā furtū si depositū cā iter capiendi abscondert. ff. de furtis. l.i. § Ad hec etiam nota q̄ ea que rebus depositis accedunt deposita non sunt. vt si homo vestit⁹ deponatur: vestis nō est deposita lz homo vel si equus cum capistro deponat solus equus est deposit⁹. ff.e.l.i.§. que depositis vbi attendendū fm Accur. q̄ si quis dicat sic. depono equum cū capistro tunc deponit non tm̄ equum sed ⁊ capistrū. Si vero dicat. depono equuz qui est capistratus: nō deponit capistrū: tenetur tamen ō custodia eius ille apud quem deponitur equus. aliter depositi agetur contra eum non tm̄ vt pro deposito sed vt ꝑ accessorio depositi. ar. ff. ꝓmo. si vt certo §. vsqz adeo 2C. Restituit autē depositū qscūq; placuerit deponēti nō obstante aliquo pacto. vt dicti è sup. e C.e.bona. in ter. ⁊ glo.

C Ircā quintū quod est de actione depositi sciendū q̄ hec actio dat deponēti: hoc tm̄ fallit in casibus supradictis. dat etiā hec actio dno ⁊ ofis

deponentis.ff.e.l.i. Dat' etiã furi ⁊ ꝑdoni ꝛponentis si obstãte suo ꝛbito. vt etiã dicũ ẽ supra.agunt eius et suo cõtractu. ff e §. si pudo.§ furti nõ ꝑsit agere: nec ꝓsequũ tur actiões et suo scelere. ff. de furti.l.itaq; fullo. Dat' aũt hec actio ꝯ ꝛpositariũ, vel eius heredẽ et volo ꝛsanari ⁊ malto magis et suo.ff.de ac.⁊ ob.et ꝛpositu. Et tenetur heres etiã de ꝑcio rei ignorant' vẽdite. ff.e.l.i.2.3.4. Ad que vero ⁊ inquãtũ hec actio ꝛ' patet et supradictus. Est aũt hec actio bone fidei.insti.de act. §.actionũ Est etiã famosa ⁊ infamiã vt heres suo nomine ꝯãnat' fiat infamis.C.e. q ꝛpositũ.

De feudis titulus.18°.

Deinde ꝓsiderandũ ẽ de feudo. Et primo dicẽdũ ẽ qd sit feudũ: ⁊ vũ dicit'. 2° quot ⁊ q̃ sũt ꝛ'ne feudi. 3° que res ꝑsit infeudari. 4° que ꝑsona pôt infeudare. 5° quis pôt infeudari. 6° quõ ꝓcessio feudi fiat. 7° in quos feudũ et successione pueniat. 8° quibus et causis feudũ pdat'. 9° coram quo debet q̃restio feudi ventilari. Circa primũ sciendũ q̃ feudũ ẽ imobilis r.i ob homagii benivola ꝓcessio. Et hec ꝛscriptio colligit' et li.feudo⁊ ti.in quib⁹ causis feudũ amittit'.§.bñficiũ. Per hoc q̃ dicit' imobilis rei: nota q̃ feudũ pôt ꝓcedi mõ i rebus soli vel solo cohrẽnt⁹: vt sunt fruct⁹ in solo pendẽtes: qui tanq̃ pars fundi ipsi fundo cohrẽt dicit'. vt.ff.de re ven.fruct⁹ Et in his que inter imobilia cõputant': vt cũ de caverna vel camera feudum dat'. vt .C.de iure do.l.vlti §.preterea. Dicit' etiã ob homagiũ.i.ob fidelitatẽ ⁊ fidelitatis debitũ a vasallo ꝑstãdũ. vũ homagiũ quasi hois actio dicit'. hic.n.vasallus se hoiem dñi agit: ⁊ eidẽ certis et causis ꝑpetuo se supponit. Dicit' aũt benivola: q̃ fit ex grata benivolẽtia.vũ vocat' bñficiũ in ꝑdicto .§.bñficiũ. Per hoc aũt q̃ dicit' ꝓcessio: ⁊ nõ tradissatio notat' q̃ apud dñm directũ dñium ⁊ ꝓprietas directa remanẽt. Vasallus vo aegrit sibi vsufructũ: ⁊ habet etiã naturalẽ possessionẽ. ff.de acq.pos. nãliter. ⁊ l.possessio.possidet.n.sibi ⁊ habet quasi dñium ⁊ vtile rei vendicationes.ff. si ager vectigalis vel emphi.de l.a.§ qui i ꝑpetuũ Dicit' aũt feudũ a fidelitate vel fide quas vasallus dño iurare ⁊ ꝓstare tenet'. vt i li.feudo⁊.n.p quos fiat investitura.§.fe miñ quoq̃. Fidelitas aũt hic dicit' iusiurandũ quod a vasallo dño ꝑstatur.

Circa 2m sciendũ q̃ feudo⁊ aliud ẽ paternũ.i.quod a cõi patre ẽ acq̃sitũ. aliud maternũ: quod ẽ p matrẽ acquisitũ. aliud nouũ quod.f. de nouo ẽ acquisitũ. Nõ ẽ aũt feudũ nouũ.i.q̃ de rato ꝓfert'.et.e.et parte. vũ aliud ẽ infeudare quod nõ licet. aliud reinfeudare: q̃ licet. Itẽ fm ꝟ.oura.duplex est homagiũ .i.ligiũ ⁊ nõ ligiũ. Ligium ẽ illud quod fit imperatori vel regi nullius alteri⁹ fidelitate salua. Et dicit' ligiũ quasi ligatũ: vel quasi legalitatis ꝓtentium. Non ligiũ vo ẽ illõ q̃ fit alijs salua fidelitate ipatoris i regl.

Sequit' videre de 3°.i.q̃ res possunt infeudari. Circa q̃ sciẽdũ q̃ res que ꝓhibent' alienari nõ possũt i feudũ ꝓcedi. vt in n. p quos fiat investitura. Rã in cõcessione feudi fit alienatio saltẽ vtilis dñij. vũ fm Bof. res feudales.i.q̃ in feudũ dari cõstituerũt possunt in feudũ cõcedi.qne vo feudales non sunt feudari nõ possunt.nisi in quatuor casib⁹. Primo est si feudatarius moriat' ⁊ feudũ ad ecclesiã reuertat'. tunc enim prelatus pôt illud feudũ alteri dare nõ obstante iuramẽto quod fecit de nõ infeudando de nouo. et c.et parte. 2° ẽ si vasallus feudũ ecclesie alienauit. ⁊ ꝓpter hoc illud pdidit.tunc.n. prelatus potest illud dare filio alienãs vel eius ꝓsanguineo sine licentia pape. vt ibi dẽ. 3° ẽ si vasallus ecclesie feudũ alienauit quod ecclesia facile recupare si possit. tũc enim prelatus dare pôt illud alieni laico qui ipm recupet ⁊ ab ecclesia recognoscat 4° ẽ si ꝑlatus aliqnus aliquib⁹ ꝓpter obsequii sibi ab eis ꝓstituũ ꝓcessit de licentia pape terrã aliquã sub certa mẽsura in feudũ: ⁊ illa terra postea sub illa mensura fuerit inuenta deficere. tunc.n.successor mẽsurã illã potest integrare.et de cona.p mas Et predictus p3 ⁊ habet' q̃ iuramentũ de nõ feudãdo de nouo nõ extẽdit' ad feuda antiqua: ⁊ mõ ad illa q̃ nũq̃ fuerũt i feudũ data. Itẽ nullus d3 cogi p spũalibus homagia facere. hoc.n.est simonia. et de simo.ex diligẽ. Utrũ aũt de cetero i feudũ possint ꝓcedi regre infra n.de ꝛcentis. Ad videndũ etiã q̃ res infeudari ꝑsit valet ea q̃ dicta sunt immediate post ꝛscriptões feudi.

Sequit' videre de 4°.i.q̃s pôt infeudare. Circa q̃ sciẽdũ q̃ archiepi eps abbas ⁊ ꝓpositus: si ꝓsecundo

fuerit:feudū cōcedere pōt. Itē marchiones ducēs ⁊ valuasores.vt in li. de feu. in ti.i. Itē minores ⁊ minuri.vt in co.li.ti.de natura feudi.Et hoc ē verū si habent legitime suoꝝ bonoꝝ administrationem.qui .n.rōne qualibet pbibēt aliquid de bonis suis alienare.nec investiturā feudi pōt facere. Nota tamē q̄ quādo fit investitura p minorē.aut fit de brificio veteri.⁊ tūc valet.aut de nouo.⁊ tunc nō valet. co.li.ti.p quos recipiat.i pn. Feminā etiā ꝓsentiūt plerīq̄ investiturā noui feudi facere posse vt in eodem utulo.

Sequit videre de quo.s.quis potest infeudari. vnde sciēdū q̄ circa B nō distinguit. nā ⁊ seruus infeudari pōt:nisi ignorantia ptendat.vt quia liber putabat.⁊ hoc ē verū si fit talis qui seruire de feudo possit. Igit mutus surdus claudus vel alias impfectus:dementi etiā ⁊ oēs religiosi feudū accipe nō possunt.imo si habent pdūt.vt in li.feu.ti. an mutus.

Pōt etiā minor.i.impubes infeudari. nō faciet tamē fidelitatem in tēp̄s venerit ad pubertatē.⁊ si eā ante fecerit nō tenet: qa fidelitas illa vt dictū ē supra. fit p iuramētū quod firmamentū non habet ab impuberibus factū.vt li.feu.ti. si de feudo ꝓtouersia fuerit. Pōt etiā femine ꝓcedi feudū:⁊ dicit feudū femineū.vt in li.feu.ti.de beneficio femine. Pōt aūt infeudario etiā p nuncīū vel ꝓcuratores a parte qualibet expediri.vt in ti.p quos fiat investitura.

Sequit videre de ferto.s.quomō cōcessio sine institutio feudi fiat. cū ea quod sciēdū q̄ fit pro honore domini ⁊ amore vasalli.⁊ p investituā vt in li feu.ti quibus modis pōt feudū ꝓstitui. Est aūt investitura ꝓprie possessionis rei traditio. Improprie vero est alicuius corporei loco possessionis i manib⁹ positio. vt quando dōs vasallo porrigit hastā vel aliquid simile dicens se facere investituā. vt in li.feu.ti.quid est investitura. Debet aūt investitura coā testibus fieri:nō qdē qa sine testib⁹ vel instrumēto nō valeret. ⁊ vt veritas pbari possit si oporteret. Et si quidē dōs investituā faciat de brificio nouo.tunc si pares i vasallos habet coā tribus vel saltē duob⁹ ex illis cā facere tenet. Si vo nō habet pares sufficit q̄ faciat cā coram alīs idoneis testib⁹. Si vero innestiat de veteri beneficio coā quibuscūq̄ testibus idoneis sine parib⁹ siue alīs hoc facere pōt.vt in li.feu.ti.qui testes sunt necessarij. Si vero clericus faciat investituram ⁊ de reb⁹ ꝓpriis tunc idem debz fuan quod in investitura laica. si vero faciat de rebus ecclesie testes adhiberi possunt indifferent parcs ⁊ cīnei fm Hosti. Facta vero investitura debet vasallus dōo sacramentū fidelitatis prestare. Huiusmodi ā sacramētū fm diuersaꝝ curiaꝝ varias cōsuetudines diuersimode ordinat. Et qdē in sūma rolandina talis ordo tradit.s. q̄ vasallus ꝓmittit dōo ⁊ corporalī iurat ad sancta dei euangelia dexetro sibi ⁊ fidelibus suis cē fidelis vasallus:ipsīq̄ ⁊ heredes suos res iura ⁊ honores eoꝝ p posse fideliter ꝓseruare: ⁊ nullatenus aliqd qd̄ in detrimētū periculū siue damnum pōne vel pōnaꝝ rex iuriā ⁊ bonoꝝ siu suoꝝ q̄ heredū dertū possit: p se vel p alīū ꝓtractare vel modo alio machinari: imo si quos hoc vel eoꝝ aliquid tractare vel ꝓcurare senserit:q̄s cito poterit ei indicare.Et qcqd sibi sub fide ⁊ credentia ab eodē depositū fuerit secretū tenebit.⁊ pōnaz res iura ⁊ honores ꝗ quoscūq̄:exceptis imperio romano ⁊ his quib⁹ debito fidelitatis ipsius prius astrictus erat:meri ⁊ totis viribus adiuuare. Et generalī verā ⁊ purā fidelitatē sibi fuisq̄ heredibus reddere:ac p oia impartir.Ibis vo sic facis tenet dōs vasallū inducere in vacuaz possessionē.vt in li.feu.ti.quid sit investitura.Mortuo aūt dōo vasallus vel eius heres dōm vel eius successorē infra ānū ⁊ diem honorifice dz adire:⁊ investituā petere ⁊ fidelitatē prominere. dōs vo icōtinēti debet investituā facere ⁊ fidelitatis sacramētū recipere:qd̄ si non fecerit vasallo nō debet obesse:ex quo investituā sicut debuit postulauit. quimo si dōs vltra ānū ⁊ diem hoc facere differet:ꝓprietate punari debet: sicut etiā si vasallus vltra ānū ⁊ diem investituā petere differret:brificio debet punari.ar⁹.qualī dōs ꝓpietate punit.⁊ in ti.si de feudo cōtrouersia fuerit §.dōo ꝓmittēte.Ex pdās patet fm Hosti. q̄ hz vasallus generaliter iurē q̄ in oibus casib⁹ inuabit dōm; ⁊ ꝗ quēlibet nō tā inuabit eū cōtra dōm anti qorē:nisi sit excōi catus vel a rege bānit⁹. qa interim vasallus ē a sacramēto fidelitatis absolutus. Hec etiā inuabit eū ꝗ imperiū vel papam.ex de iurcin. venientes. al vasallus debz iuuare dōm ꝗ omnē hoiem etiā ꝗ fratrē vel filiū.Sciēdū aūt q̄ vnus

pōt esse vasallus pluriū. et de pui. cū capella nī nullus potest esse homo ligius diuersorū dñorū. & hī homo nō ligius p diuersis feudis que tenet a diuersis. et fu. ne. p. sicē. Est aūt homo ligius alicuius qui est homo eius iurisdictioni subiectus quo ad psonā ⁊ quo ad alia bona sua que habz ab alio in feudū nō ligii. eo. n. ipso q; psonā suā ei pncipalī subiecit: videt ipi bona sua subiecisse. ar. ff. de adop. si pater. Homo vero ñ ligius alicuius ē qui nō ē eius iurisdictōi subiectus: nisi inquātū feudā se extendit. Si igit sit aliquis homo nō ligius duorū dñorū ⁊ se inuicē bellantū iuuet illū psonaliter cū pmo secū homagiū: ⁊ alterū in aut fm vires sui feudi p alīū substituum. Hec ꝓ. Quid si vasallus minores plures filios reliquerit. Respondet Hosti. q oēs facient fidelitatem ⁊ feudum habent indiuisum. si vo ad vnum eorū ex diuisione puenerit: ille solus iurabit. Ad hoc nota q pactū pmissorū ita ē in feudis sicut in pignoribus pbiburū. puta si pactū fuit: q si pignus infra certā otē nō redimat creditoribus in feudū ceſ: nō valet. vt dicitur in li. de feu. Quid aūt sit pactū cōmissorū vide supra ti. de pignoribus. ar. 6. circa finē. Sz nūquid vasallus sequet dñm ad exercitū sub sumptibus dñi vel suis. Rndet ꝓ. q sumptibus pprius si pingue feudū bz. si vero modicū: sequet sumptibus dñi. ff. de opc. li. sto victu. hoc tñ magis pendet ex pdictis. Nunqd vasallus tenet sequi dñū vltra mare. Rn quidā dicūt q sic: si antecessores dñi psueuerūt pugnare cum barbaris. vt rex francie. assar patroni q psue tas opas indicere pōt liberto. ff. de pig. ac. vel vniuersorū. rex tñ tenet sibi pnidere de expensis in toto vel in parte arburio boni viri psiderata quantitate feudi. Si vo nō psueuerūt: nō tenet. Hec ꝓ. Esto q aliquis eps habeat aliquā villā in feudū a rege: ⁊ de illa baronē infeudat: ⁊ rex postea emat eā a barone: nūquid rex faciet homagiū ecclesie. Rn quidā dicunt q nō tenet: & faciat quandā ꝓpensationē vicēs epo. tu tenebaris mihi homagiū facere p tali villa: ⁊ talis baro i eius locū successit tenebat illad facere tibi. vñ sis liberat ab homagiō pstatōe. ar. C. si pars here. pe. l. i. §. penul. Alij dicunt q debent homagium sibi inuicē facere: vt sic sibi inuicē seruant bona fide. ar. ff. si cer. pe. eius qui in pnia ca. Hec ꝓ. Nunquid filius vasalli mei est vasallus meus. Rn homagiū pōt fieri pter tria. primo pter emendā iniurie illate ⁊ tunc filius hois mei non est meus. quia filius non potabit iniquitatē patris. nā si pter delictū patris filius non pdit bona: multomagis debet pdere statū psone. ar. in auc. vt nulli in. hec §. vltī. z. pter bona: vt cū quis mihi subiecit bona sua: ⁊ a me recipit in feudū illa. ⁊ tūc qaia videt mihi ea tradidisse: si filius a bonis paternis abstinere voluerit: homo me nō erit. 3. pter tuitionē psone: vt cū quis pncipalī se fac hoiez meū vt a me defendat. ⁊ tūc psona filij erit homagio astricta. pater. n. filū impuberē sub tutoris pte ꝓstituere potest. ergo ⁊ p ꝓsequēs sub dñi pte. ff. de tutel. l. i. Hec ꝓ. Quid de vasallo vasalli mei, nūquid est vasallus meus. Rn q nō. nz liberius liberti mei nō est libertus meus. ff. p socio. l. n. im soci. Sciendā aūt q sic dño fidē seruare tenet vasallus: sic ⁊ vasallo dñs. ⁊ sicut vasallus si nō seruet fidelitatē dño feudū pdit. sic etiā ⁊ dñs si non seruet fidē vasallo: offio pnat quod in eo habuit: ⁊ ad sapiorem feudū transit. vt in ti. qnēadmodū feudū amit. Hec Jo. zz. q. vltī. ex dilecti. set idem vult Hosti. in sum. Pōt tñ vasallus feudū iuito dño retinere ⁊ tunc nō tenet dño seruire. In memoriā tñ antiqui dñij nō oz eū offendere. vt i co. li. de feu. Nota tamē q sicut innatū est. de excessi. prela. grauē. ⁊ in glo. Ber. ibidem. cū dicit q pter fidelitatē nō seruata ad dñm amittat feudū. intelligit p sententiā sup hoc latam: non ipo iure. similī ⁊ econuerso. si dñs aliter se habeat circa subditū q̄ debeat: videt q subiectus ipo iure non debeat ei obedientiā denegare. vt inuit di. 95. esto subiectus. agat ergo p sapiorē. ar. ii. q. 3. si eps. ⁊ idem vlt Hosti. In qbusdā tñ casib pdit ipo iure. vt si feudū sit alienatū fm Innoc. et. e. sup. e. z. Ad hoc nō q dño indigenti oz vasallus alimēta pstare. ff. de lib. agnosc. necare. Insup nō fm Hosti. in sum. e. ti. q vasallus seruire debet fm q pactū ē: ⁊ feudi natura requirit fm diuersas psuetudines regionū: ⁊ ipis deficientib vnt iure scripto. vñ in feudo aī oia seruāda sūt pacta. qb deficientib psuetudo regionis debet inspici. qua deficiente iure scripto poterit vti.

Egt videre de 7. s. ad quos feudū iure successiōis pueniat. circa qd sciendū q in feudo nō succedunt

ascendentes. vt pater filio. sed descendentes. pa no filius nō filia. postea nepos et filio nō neptis ⁊ sic in infinitū masculi descendentes et masculo. Ibis vero deficientib⁹ primo succedunt fratres ⁊ fratrū primogenitor. filii. deinde agnati ulteriores. ⁊ sic in infinitū. vt in ti. de natura successionis feudi. c. i. Dicit tamen Hosti. q̄ de cōsuetudine imperij non succedit nisi filius qui descendit. imo feudū ad imperiū redit. ⁊ sic in alamania per pares iudicare vidit p̄ pares. Nō aut dictū est q̄ in feudo filius patri succedit: intelligit de filio naturali vel legitimo. ab initio enim nō succedit adoptiuus nec naturalis vel natus ante desponsationes nisi postea factus sit legitimus. vt in n. si de feudo cōtrouersia sit ⁊ adoptiuus. ⁊ c. nāles. Hoc etiam vult Hosti. ex. qui fi. sunt le. c. i. Nō succedit etiā nat⁹ de z^ vxore morganatica lege accepta. di aut lex morganatica quando aliquis habens liberos de p̄ma vxore: ea mortua ducit secundam tali pacto q̄ nec ipa nec filij eius succedant: nec de bonis patris habeant: nisi quantū p̄ desponsatio accepit. ⁊ talis filius i feudo non succedit. imo nec etiam in ,praeterte certanibus liberis vxoris primo. vt in eodē li. ti. de filijs nati de mrimōio c. qdā habens filiū. Nō aut dictū è supra q̄ deficientib⁹ masculis et masculo descendentib⁹ succedūt primo fratres. est intelligendū de feudo acquisito ab antiquo. i ab eo q̄ fuit pater cōis totius cognatōis aliter secus è si enim aliquis fuerit de nouo beneficio investitus eo sine masculo legitimo defuncto: non succedit frater eius vel filius fratris in feudo sed ad dōm reuertetur. vt in ti. de naturali successione feudi. Unde etiā duobus fratribus investitis: vno sine prole defuncto non succedit ei alter in feudo. imo pars eius ad dōm redit. nisi et ea lege investiti fuissent vt sibi inuicem succederent vel nisi illud de cōmuni pecunia a vasallo emissent dōio cōsentiente. q̄ al' venditio non teneret. vel nisi fuisset acquisitus per vtrusq̄ fratris seruitū. puta simul fuerūt in exercitu regis hostes debellando. fm Hosti vt in ti. qui feudū dare possunt. § cū vo Nō vero dictū est supra q̄ filia vel ,ples et ea descendens non succedit in feudū: fallit in duob⁹ casib⁹. vnus est si sit feudū feminei vel femine cōcessum. tunc enim deficientib⁹ masculis ad feminas pertinebit. vt in ti. de beneficio femine. Secundus è si sit tali pacto acquisitū vt. s. deficientibus masculis ad feminas deuoluat'. q̄ quod fuit a ctū est seruandū. vt in ti. de successione feu. § filia. Nunquid filius pōt feudum retinere repudiata hereditate patris ad ē vt non teneatur soluere debitū ei⁹. Ponit Hosti. in sum. q̄ non. sed aut totum debet repudiare aut totū retinere. nisi dōs eum tangēs de nouo beneficio investiat. agnatis ,consentientibus. quia tunc illud bene retinebit sine aliquo onere hereditario. secus ē est si agnati non consentiant. quia sibi ipis possunt feudum retinere repudiata hereditate sine aliquo onere hereditario. vt in constitutione Federici de fen. an agnatus vel filius defunctus retinere possit repudiata hereditate feudū. c. si cōtigerit. Quid si diuerse cōsuetudines de feudis inueniūtur in diuersis locis. Pondet ibidē Hosti. q̄ saluis legibus imperialibus que continent' in cōstitutione Federici feudū nā ⁊ cā fm diuersas regionū cōsuetudines est diuersimode terminanda. Et cōsuetudine deficiente in aliqua regione recurrendū è ad alias regionū ,consuetudines. ⁊ si nec illa apareat: cōstitutō de vel lege scripta sine ca lumnia vti possunt. Adhuc nota q̄ si vasallus sine herede masculo decedat ⁊ feudū ad dōm redeat: aut decedit post augustū ⁊ ante calendas martij: ⁊ tunc oes ānifructus pendentes pertineant ad dōm. Aut post calendas martij vsq̄ ad augustum. ⁊ tunc fructus ad heredes masculi pertinent. vt in ti. de regni hic finit'. c. vnico §. si vasallus. ¶ Item si vasallus fecerat in feudo aliquod edificiū vel illud pecunia sua meliorauerit: ⁊ postea sine liberis decesserit: heredes ide possunt auferre illud edificiū nisi dōs soluat melioratōnis pecuniā. vt in .c. predicto. Insup nota q̄ ducatus marchionatus comitat' nō diuidūt. ē feudū diuidi pōt. ita tamē q̄ ,p vno feudo vasallus plures dōos non cogat' habere. vt in ,constitutione Federici. hac edictali.

Sequitur videre de octauo. s. qbus et causis feudū amittit'. circa qō sciendū q̄ amittit'. 18. modis. pm⁹ si vasallus fiat mut⁹. si tū feudū sit magni ⁊ ille nō possit sine feudo sustentari: tūc sibi debet de feudo relinqui. q̄ inde possit sustentari. vt in ti. qui. mo. feu. amit. § vlt. Et ē debet intelligi de feudo nouo. ē feudū paternū retinebit totū surdus mut⁹ ⁊ claudus. 2⁹ si fiat clericus vel religiosus. vt in

nimio. qui arma bellica reposuit. 3° si ipse nō petat post mortem dñi ab eius herede infra diez 7 annū investituram. vel si heres vasalli infra die 7 anni nō petat investituram. 7 hoc ē verū si sit maior.14.an. secus ē si sit impubes. Impubes vero debet eam petere infra annū 7 mēsem. vt in ti. quo tēpore miles investituram petere debeat.c.1.

Et hec vera sunt qñ colose omisit. secus ē si ex iusta causa. vt ꝓpter inimicitias capitales vel absentiā iustā. 4° si ter monitus nō vellit iurare fidelitatē dño investituraz pollicenti. 5° si infeudauit feudū tali q illō retinere nō pōt: vel si infeudauit illō alia lege q̄ ipse habet. puta habuit in se 7 i suis hēdib⁹ masculis: 7 ipse ifeudauit sibi i se 7 i suis heredib⁹ masculis 7 feminis sil. pōt ñ feudū dare vasallus alij i feudū debitis circūstantys observatis: si sit feudū p̄ñaz vt in ti. de feu. aliter si dicentulus. 6° si felonia.1.fraudē in dñm cōmisit ꝗ tenorem iuramenti fidelitatis. vt si dñm relinquat i bello campestri nō mortuū nec ad mortē vulneratū. 7° si cū vxore vel concubina dñi concubuit vel turpiter luisit. vel si cū filia vel vxore filij vel nepte ex filio. vel cū sorore dñi in domo dñi cōcubuit. vt in ti. quibus modis feudū amittit. §.2. 8° si occidit fratrem ꝓprū vel filiū fratris: vt ipse solus habeat totā hereditatē. in quo casu sit feudū sit paternū pdit illud. tamē redit ad suos feudatarios: non ad dñm. vt ibidē §.vlti. Exponit aūt Ber. hoc de fratre dñi. ex.c.c. 2.an fi.glo.6 male fm Hosti. 7 Accur. 9° si alienauit feudū vel eius partē: nisi inuit q̄ hoc ignorant fecerit. Nullo titulo vasallo licet feudū vel aliquā partē eius vendere ipignorare: vel quocūq̄s mō alienare: vel etiā in dotē dare: vel etiā ꝓ aīa sua dare: nisi maiori dño pmittente: ad quē feudum spectat. Et si secus fiat irritū est: nulla ꝓscriptione impedietur: 7 pars alienata redit ad dñm. vt in ꝓstitutione Federica. hac edictali. Et similī nec idē trāsferre pōt feudū in aliū sine cōsensu dñi. vt ibidē. Nō pbet tamē feudum paternū alienari inter agnatos: cū potius refutatio q̄ alienatio videat. vt ibidē. Pōt etiā irrequisito dño feudū paternū ad vitā vasalli in dotē dari ex.e c.2.in glo. Utrū aūt feudū possit pro aīa ecclesie dari: require infra in ti. de immunitate eccle.circa fi.nū Ber. notat ex.e.ex parte.q̄ si vasallus alienet totū feudū vel maiorē partē: pdit feudū: cū dñs a quoꝛ possessore posit illud reuocare. Si vo minorē eius partē vel in libello vel obliget pignori: dūmodo remaneat in seruicio dñi: nō pdit ꝓpter hoc feudū. vt in li. feu. gb⁹ me.amit.feudū.l.2. Decimo si negauerit feudū vel partē ei⁹. Undecimo si dñm se cusauerit vel ꝗ eum testimonii tulerit vel aduocauerit: vel procuratoꝛ fuit in actione ciuili vel criminali: 7 plures alias causas ingratitudinis que numerant in li.feu. si tñ ꝓsequat iniuriā suā pōt dñm accusare. Duodecimo si indicta publica expeditōe vocatus ad dñm nō venit nec aliū pro se misit: vel dimidiū redditū feudi vni⁹ āni dño non ministrauit. vt in ꝓstitutōe hac edictali. 13° si tñ velit quat q̄ feudū pdere debeat. tunc.n. ꝓpter eius delictū filij stipdunt feudū. videt tñ q̄ illud pdere non debeant si patri nō fuerit questio mota.ar. ex.de bona.c.fi. Hoſ. aūt allegat ad hoc.p 7 cōs. 7 tandē dicit q̄ recurrendū ē ad cōsuetudines 7 ꝓstitutiones feudoꝝ. 14° si nō fecerit observari ea que circa cardinalū inductionē in electōe papē sunt statuta. vt in li.6.de elec.c.vbi.ad. 15° si filiū suū ad satisfaciendū dño nō induxerit. si enim filius vasalli offenderit dñm: pater requisit⁹ a dño inducat filiū ad satisfaciendū vel separet a se filiū: aliter feudo pdetur. si vero pater eum ad satisfaciendū inducat 7 ipse cōtemnat: patre mortuo ei in feudo non succedat: nisi prius satisfaciat. vt in ꝓstitutione.hac edictali.l.i. 16° si suū vasallū nō induxerit ad satisfaciendū dño. si.n. vasallus de suo feudo vasallū aliū habeat: 7 ille alius vasallus vasalli dñm dñi sui offenderit: nisi fecerit hoc pro seruicio dñi ꝓprij quem sine fraude prius habuit: feudo pdet: 7 ad dñm a quo illud habuit reuertetur. nisi ab eo requisitus paratus fuerit satisfacere maiori dño quē lesit. Et filij nisi dñs vasalli requisitus a suo dño regsient eū qui illū dñm suū offendit: vt satisfaciat illi: feudo ptinet. vt ibidem. 17° si dñs infeudauit suū allodiū: 7 postea illud ꝓtulerit alicui ecclesie vel p oblationē vel p aliquē cōtractū. tunc vasallus non pōt illud retinere nisi p grāz ipz ab ecclesia recipiat tanq̄ nouū. pōt tñ tūc vasallus agere ad interesse cōs dñm vel vt det sibi feudū vel equē bonū. vt in ti. de pace iuramento firmanda.l. vnica §.penul. 18° si plat⁹ eccle vasallus alicuius principis ꝗ dñs fellonia ꝓmittit: eccla feudū pdit: dū ille pactatus

vinit: si postea recupat illud. s. cui ille cebierit vt in ti. si clericus vel episcop°. Hec hosti. Ber. etiā plura ex predictis pont. c. ē. e. c. z

¶ Quid si vasallus ꝓmittat crimē lese maiestatis ꝗ principē. ꝓter quod publicant' oia bona sua n unqnid ad principē pueniet bona feudalia. Rndet ꝛ. dn plr. q ins in re quod ꝓtebat vasallo. s. vtile dñiuꝫ pueniet ad principē. si vero tū dñiuꝫ apō imediatū dñm remanebit. qz vo nō ꝑcet principeꝫ. p feudo seruire nec p se nec per substitutū: ꝑceps pecū recipiat pro estimatione vtilis dñij: dñs imediatus recipiat partē aliā pecij pro directo dñio. ff. ꝑ le. z. qui solidū §. i fiscus enim pōt vēdere rem quā cū alio bꝫ cōeꝫ: restituendo alteri pro rata p̄cij ptē. C. ꝑ cōt. re. alte. l. z. li. 4.

Sequit' videre ꝑ nono. s. coā quo q̄stio feudi ꝑtet ventilari. Circa quod nō q̄ aut agit' ꝑ feudo possessorio. aut petitorio. si possessorio tunc coram ordinario vel ꝑlegato ꝑtbꝫ causa tractari. e. ē. ꝑ fo. ꝓpe. ex parte. b. In multis tū locis dñs cognoscit ꝑ feudo sive agat' ꝑ possessione sive ꝑ proprietate fm Hos. ⁊ Hosti. Sꝫ Ber. intelligit dictū. c. ꝑ ꝑsonis miserabilib°. qz loquit' ꝑ vidua q̄ feudo fuit spoliata. ideo coram ordinario vel ꝑlegato erit tractanda. qz episcopi dicunt' cōseruatores viduarum ⁊ miserabiliū ꝑsonarum vi. 87. c. 4. ⁊. 23. q. 5. administratores. Si petitorio: sic est distinguendū. si. n. questio vtatur inter dñm ⁊ vasallos suos aut vtit' p feudo. s. vtrum vasallus ꝑtebat illud habere vel non. ⁊ tunc ꝑtbent pares. i. vasalli cām tractare. dñs enim ⁊ vasallus pōt ꝑ cōmuni cōsensu iudicū admittere partū. qz hoc neutri p̄iudicat. Si vo dñs pares nō habet arbitri succedūt istar iudicū suspectoꝫ. ar. 1. q. 1. si clericus aduersus clericū. Aut dñs habꝫ pares. vocabit aūt oēs ⁊ ex illo eligit vnum dñs ⁊ vasallus aliū. ar. 2. q. 6 placuit. In multis tamē locis solus dñs elegit pares. Aut vtit' p iure dñij. s. qz pēt se recognosci dñm: ⁊ vasallus hoc negat. qz negat feudum. ⁊ tunc causa ꝑtbet tractari coram ordinario vel ꝑlegato. ⁊ si vasallus succumbat pdit ius quod in feudo habebat. vt in ti. si ꝑ feudo ꝓten. fue. vasallus. Si vero questio vtat' inter duos vasallos. s. quis coꝫ i feudo sit potior. tunc dñs feudi ꝑtbet recognoscere. vt ibidē. q̄dū enim dñs feudi paratus ē iusticiā facere: ⁊ vasalli parati sunt coram dño rēdere: nullus alius se ꝑtbet ꝑ illa cā intromittere. c. ē. ꝑ iudi. ceterū. nisi ꝓstendo vel priuilegiū obtuet. vt ibidē. in. c. ro ut. Sꝫ si dñs negligens esset: tunc inferior alius ordinarius vel ꝑlegatus iudicare posset. c. ē. ꝑ fo. ꝓpe. ex transmissa. Si autē iter dñm ⁊ vasallū vel etiā inter vasallos agat' actione p̄sonali que nō sit ꝑ ure seu dalis: ꝫ sit circa rem feudalē vt pignoratia vel ꝑpositi: tunc semp coā ordinario ē agendum. Et hec sunt vera vbi tū res ⁊ iurisdictio est infeudata. al' dñs feudi cognosceret ꝑ omnib° causis iure ordinario. ⁊ appellabit' ad illū qui sibi iurisdictionē ifeudauit. tales aūt sunt episcopi abbates duces ⁊ comites qui non tū rem sed iurisdictionē habent infeudatā. vnde in talib° appellari ꝑtbet ad dñm supiorem primuꝫ feudi. qz ille habet iurisdictionē ordinariā a lege Federici. Si vero questio vtatur inter vasallos ⁊ alios qui nō sunt vasalli. vt si agatur ꝑ re illa rei vendicatione: tūc dñs nō cognoscet. quia tunc in sua causa iudex esset. sed ordinarius vel ꝑlegatus cognoscet. Si autē questio vertat' inter dñm ⁊ aliū qui nō est vasallus eius. puta emptorē feudi vel al' feudū possidentē: tūc cognoscet ille iudex sub cuius iurisdictione est res ipa vel reus. hec Hosti. e. ē. ꝑ iudi. ceterū. Adhuc nota q̄ ecclesia vacante capitulū ꝑ feudis ecclesie cognoscere non pōt. e. ē. ꝑ fo. ꝓpe. verum. Insuper nota q̄ quando est ꝓtroversia inter dñm ⁊ vasallum vasallus non ꝑtbet erigere a dño iuramentū calumnie. ⁊ p̄ ꝓsequēs nec dñs a vasallo. qz qō q̄ſq̄ iuris ꝛc. vt i li. ꝑ feu.

¶ De solutōibus titulus 19°.

Postea quia per solutionez eius quod ꝑtbet' obligatio tollitur. ideo postq̄ ꝓsiderati est ꝑ obligationibus: nunc ꝓsiderādū est ꝑ solutōib°. Ubi ꝓmo videdū ē qd sit solutio. 2° quot ⁊ que sunt spēs eius. 3° qs soluere pōt ⁊ ꝑtbet. 4° cui ꝑtbet solui. 5° quid sit solutendū. 6° quis est solutionis effectus. Circa ꝓmū sciēdū q̄ solutio ē eius q̄ ꝑtbet' redditio. ⁊ colligit' hec ꝑscriptio insti. qui. mo. tolli. ob. in pn. Ud largo mō sūpto noie solutōis. soluto ē ab obligatione liberatio. liberatio inquā q̄cūq̄ mō facta. vt. ff. e. solutōis. ⁊ l. solutionē.

Ira secundū scienciū q̃ solutio ꝯis spēs sunt due. s. naturalis siue v̄a: que fit p redditionē ei⁹ q̃ debet. Et ciuilis siue imaginaria: ⁊ hec fit multi plicter. Et q̃ p solutionē tollit obligatio vt p⁹ ex p̄dictis. ideo ad maiorē euidēciā notandū q̃ aliqui sunt modi quibus oino tollit ⁊ extinguit ipo iure quelz obligatio ciuilis q̃ naturalis. Aliqui vero sunt modi quib⁹ tollit oino ipo iure obligatio naturalis. ꝯ ciuilis nō oio tollit ꝯ debitat. Tertio ē quidā modus quo tñ obligatio ciuilis elidit ꝯ naturalis nullatenus ibi cōtinet. Modi aūt quib⁹ oio tollit ois obligatio: ciuilis. s. ⁊ naturalis sunt multi. Hoc .n. primo fit p verā ⁊ legitimā solutōez. 2° p acceptilationē qua tollit obligatio vbis. s. stipulatōe ꝓtracta. ꝫ qua. s. acceptilatōe require infra ti. de v. sig. 3° p acquilianaz stipulationē qua tollit pōzes obligatōes aliter q̃ vbis ꝓtracte. puta re ⁊ cōsensu vl ltis. Et ꝫ his trib⁹ modis habet insti. qui. mo. ob. tol. predicte enim obligatōes p acceptilationē non tollunt. q̃ p eā sola obligatio verbis ꝓtracta tollit. Et hoc ē verū nisi dicte obligatōes p̄mu reducant p stipulationē acquilianā. vt si interrogē te hoc mō. id quod debes mihi ex tali mutuo vl ꝓmodato vel deposito. Item illud quod debes mihi ex obligatōe ꝓtracta ex tali vēditione vel locatione vel societate Itē illud quod mihi debes ex obligatione ꝓtracta ex talibus litteris tuis. p̄mittis te michi daturum ⁊ solutūrum. ⁊ respōdeas p̄mitto. ecce modo priores obligatōnes re vel cōsensu contracte vel ltis nunc de nouo reducūtur in stipulatōnem acquilianam sic dictam a gallo acquilio qui eā inuenit p quaz tollunt. quo facto sequitur debet acceptilatio ad tollēdū stipulationē acquilianam. vt dicat hoc modo. q̃ nūc stipulatione p̄mist tibi habes ne hoc acceptū. ⁊ rīdetur habeo acceptum que tuli. Ubi i hiis talis forma debet ī mistio seruari. absoluat eū per aquilianam stipulationē precedentem ⁊ acceptilationem sequentem legitime interpositas. Quarto per obligationem vt si debitor pecuniā offerat p̄tūb⁹ rebus eo loco quo debet fieri solutio. 5° p depositionē vt si quis pecuniā apud se depositaz deponat coram pretore vel p̄sonis honestis apud edē sacram. ff. de posi. l. i. §. si pecunia.

¶ 6° p oblationem totius pecunie debite solēniter facta. s. e. obligatione. Aliqui tū vt Bof. ⁊ Hosti. hos modos prime dēos accipiūt p vno mō. vt si creditore nolente solutōez accipe debitor sibi eam offerat. de mū deponat ⁊ p signet. vt ibidē. Oportet āt depositionē esse diuturnā. q̃ si debitor reseruat pecuniā nec deposuisse videt eam. ff. de vsur. debitor. 7° p interitū spēi que erat i obligatōe. ff. de v. ob. si ex legato. vnde dicitur q̃ si ex legati causa vel ex stipulatu certū boīem mihi debes. ⁊ ille p̄iuſq̃ res eaz mihi mortuus fuerit nō aliter teneberis nisi p te steterit quominus eū viuz mihi dares. tunc aūt p te steterit si interpellatus fuerit: vel occidisti. 8° si creditor suo malefitio suā actionē amittat p. l. si qs i tātā ⁊ edicti diui marci. vt. s. vnde vi. si quis in tantā. ⁊ ff. ad. l. iul. de vi pna. l. p̄nl. 9° p nouationē sic dictā per nouā obligatōez in quā prior obligatio debiti transit. puta si id quod debes mihi stipulat⁹ fm a ticio mihi dari. Hā interuentu none p̄sone nascit obligatio noua. ⁊ fit fm iura nouatio cū expresse agit inter cōtrahentes q̃ tollatur obligatio prima ⁊ inducatur noua. vt insti. qui. mo. tol. obli. § preterea. al manet obligatio prima cū noua. ita vt ex vtraq̃ fit debitor obligat⁹. Iz de eadē tñ semel exacto fiat. vt. ff. de re. iur. bona fides. 10° p delegationē. vt cum quis dat suo creditori cōsentienti. p se alīū reū consententē. ff. de noua. delegare. 11° per cōpensationē que est debiti ⁊ crediti inter contrahentes tributio. ff. de cōpensa. l. i. 12° p successionē. vt si creditori debitor vel econtrario succedat. ff. de fideius. si stichū. §. a ticio. 13° p nudū cōsensum. ille. n. obligatōes que solo consensu contrahunt vt ex vendito locato sociate ⁊ mandato sicut cōsensu inducūt ita volūtate cōtraria dissoluunt. si tū res adhuc sit integra. vt ecce ego ⁊ tu inuicem cōueniamus vt predicti mei emptionis eā haberes pro pretio. io. lib. emū re nōdum secuta. i. pretio nondū in toto vel in parte soluto ⁊ re nondū in toto vel in parte tradita: volūtate cōtraria recedere p̄sensim⁹ sb ipa venditōe ⁊ emptione. certe hoc mō liberamur inicē: ⁊ obligatio ⁊ actio ex ipa venditōe ⁊ emptione descēdens extinguit.

¶ Sz quid si res non est integra. Tunc solus cōsensus cōtrarius nō sufficit ad resoudendū primū cōtractū: ꝯ nō ex eo dat actio ad repetēdū quod ē solutū. ff. de pac. si ab emptione § penul. oportet ergo actum prioz similē intendere. vt. s. qui li. ab em.

dif.l.i.hoc ē verū ꝗ in a30. vt ēpto: tradat rem ⁊ vendito: pcius. Et idem intelige ꝛe alius cōtractib⁹ ꝛc ofensu ꝛescēdentib⁹. vt insti.qui.mo.tol.ob in fi. 14° p fructuꝫ adeptionē.ex c.ꝛe pig.cū ꝛ. ¶ Modi auē quib⁹ mā naturalis obligatio tollit ipo iure.s ciuilis remanet cū ea mā vt ꝛe faculti ei p exceptōis auxilū resistat: sunt plures. hoc enim fit pmo p transactionē. est a ntez transactio ꝛe re dubia lite incerta nec duꝫ finita nō gratuita pactio. dicit aūt transactio quasi actionis transitio. qz q trāsigit transit ⁊ discedit ab actione. ⁊ ita dicit p prie transigere is qui agit vt recedat a lite Per hanc n. tollit obligatio naturalis ⁊ remanet ciuilis. quia transigēs pōt in tantū agere ⁊ petere illud sup quo est trāsactū s rem se defendere pōt p exceptōez transactōis.ff.ꝛe trānsac l.i.⁊.l.ꝛ. 2° p pactuꝫ ꝛe nō petēdo: ꝛe quo intellige id qd dicti ē ꝛe trāsactōe a qua differt. qz pactū ꝛe non petēdo pōt fieri gratis ⁊ nō gratis. transactio vō tō fit gratis. 3° p institū ꝛebiti ꝛed ditionē vel cancellationē.ꝛe qua ⁊ illō idē intelige.ff c.s. ꝛe solu. s licēt §. naturalis. ⁊ hoc si fiat ꝛe voluntate creditoris. sl secus ē.C.e.q ꝛebitori. Sz nunqd erit idem si reddat pignus. R° q nō. rō huius ē. quia redditio instituit in nullo eēt vtilis ꝛebitori nisi eēt a ꝛebito liberat⁹. s redditio pignoris pōt al⁹ vtilis eē ꝛebitori. qz pōt eo vti.

¶ 4° p iuramēti relatā receptionē. vt si ꝛebitor ꝛeferente creditore iuraucrit se nihil ꝛebere: ipo iure sublata ē obligatio. vt i. d. §. naturalis ciuilis vō euadit p exceptōez iuramēti. Modus aūt quo tollit obligatio ciuilis ⁊ remanet naturalis ē p fine ab solutionē. vt si obligatus ciuiliter ⁊ naliter eras ⁊ ꝗ te fuit actū in iudicio: ⁊ fuit pr sentētia absolutus. sublata ē obligatio ciuilis ita vt p exceptionē rei iudicate si formaliter effectuꝫ. remanet mā naturalis. vt insti. ꝛe excep §. ītē si iudicio. ¶ Res.n. iudicata cū sit ꝛe iure ciuili. pōt tollere ea q sūt iuris ciuilis. nō aūt ea quē sūt iuris naturalis.

Sequit videre ꝛe tertio. s. qs teneat ⁊ pōt solucre. Circa qd sciendū q teneat ⁊ pōt solucre obligatus vl ꝛeres eius in quē obligatōis actio transit. si mā fit ꝛpos mentis ⁊ maior. 25. an. si. n. pupillus sit ꝛebitor alteri? ⁊ velit solucre creditori si talia eēt in quib⁹ alienandis ꝛecreti exigit: ꝛebet in eis soluendis adhiberi tutoris auctoritas ⁊ ꝛecretū. al⁹ solutio ipo iure nō tenet. ⁊ qd ē soluti si eēt a minori pōt ꝛēdicari. si mā ꝗ supsit illud creditor liberat⁹ minor facto creditoris. vt insti. q b⁹ alie.li §. vlt. Si vō pupillus ꝛet ea in quibus alienandis ꝛecretū nō exigit: tenet soluto facta ab eo cū tutoris auctoritate vl a solo tutore. Si aūt adultus ē ꝛebitor ⁊ habeat curatorē: ⁊ ipe soluat: soluto tenet ⁊ ipe solues liberat⁹. sine qd soluti ē fuari possit sine nō possit. Si vō habeat curatorē: necessaria ē in vtrisq rebus auctoritas curatoris. vt solutio teneat ipo iur⁹. Iz i bis oibus etiā qū solutio ipo iure tenet adhuc restat ei bēficū restitutōis in integrū: si ꝛocear se soluendo lesū. quo bēficio p hibit⁹ si iurabit. Sunt aūt quidā q solucre tenēt; qui mā nō sunt obligati. vt tutores ⁊ curatores ⁊ oēs legitimā administrationē habētes. ff.ꝛe admin.tu. quotiens §. si aūt. Itē quelz persona legitima p ꝛebitore solucre pōt. ⁊ soluendo ignorantē liberat etiā ignoranti. vt insti. qui. mo. tol. ob. i. riso. ¶ Item ꝗlz legitima psona pōt solucre creditori in nito noie ꝛebitoris: si spēs vel quantitas erat in obligatōe. secus ē si facti. vt. ff. e. inter. Itē nota q si tutor sit ꝛebitor pupilli sui solucre ꝛebet et. nec ꝛebet expectare quo usq; oueniat p iudicē. ⁊ quod soluit ꝗz ad ministrare cū alia substātia pupilli. Et ecōuerso si pupillus sit ꝛebitor tutoris. qz tutor fuit creditor patris pupilli pōt a pupillo exigere ⁊ sibi ipi solucre. dūmō sit pcuniā in substantia pupilli ꝛe qua possit sibi solucre. Sciendū aūt q filius teneat solue ꝛebita patris si ē heres. ex.e.c.i. vbi nō. fz Her. q filius aut ē heres. aut nō. si nō: nō teneat p patre nisi in eā pmpilarū. C. ꝛe primipilio. cū ex sola. li. tz. Si aūt ē heres: aut ē instituⁿ heres in certis reb⁹. ⁊ sic nō teneat solucre ꝛebita patris. qz qui i certis rebus instituit loco legatarij habet⁹. C. ꝛe here. insti. quotiens. Aut vl ir oib⁹. ⁊ tūc aut fecit inuentariū: aut nō. si fecit sic nen teneat solucre nisi quantū hereditatis vires se extendūt. C. ꝛe iu. ꝛeli. l. sancimus. Si nō fecit tunc in iudicio poli nō teneat solucre nisi quantū hereditatis vires se ertēdunt. s in iudicio fōi teneat solucre oia ꝛebita ꝛescēdentia ex maleficio sine delicto vel quasi. ꝛebita vō ꝛescēdētia ex maleficio sine delicto vel quasi nō teneat solucre nisi quantū ad euꝫ pueniat. vel nisi lis cū ꝛfuncto fuerit cōtestata. C. ꝛe vel. ꝛfun. l. vna. Nota mā q in duob⁹ casib⁹ nō oat actio ꝗ heredē nisi

quantũ ad ipm pervenit. Unus est qñ ali quis agit cõtra mensorẽ male renũciantẽ, vt si aliquis fuit mihi odemnatus ad.10. iugera solvenda. ⁊ ipse solvit minus q̃.10. ⁊ ideo ꝛeposui queritã coram iudice. ⁊ ideo inder mist mensorẽ qui renũciauit sibi q̃ .10.iugera tradita cẽt mihi. ⁊ ꝓpter ꝗ ille fuit absolutus.actio mihi dat ꝓtra mensorẽ sed nõ ꝓtra eius heredẽ:nisi quantũ ad eũ pueniat ff.si men.fal.mo.di.si onob. §. vlti. Secũdus ẽ cũ quis agit cõtra ali quẽ actione tributoria que nõ dat cõtra heredẽ nisi quantũ ad eũ pervenit ff.de tributo.ac.illud §.vlti. Secũdũ aũt canones heres tenet ex delicto defuncti.ex de sepul. .c.vlti.⁊ de rap.in luteris.Unde nota q̃ g/libet heres sive filius sive extraneus tenetur solvere oia debita defuncti sive ex ꝗctu vel quasi:sive ex delicto vel q̃si.Hec Ric. ⁊ Ber.ex.c.c.i.⁊ de sepul.c.vlti.Et si qdẽ tñ sit vnus heres ille tenet in solidũ.si vo sint heredes plures quilibꝫ tenet p ea pte pro qua heres existit: nisi forte in vnob. casibus.Unus ẽ qñ res furtiua tota pervenit ad vnũ.ille tenet restituere totã.ff. cõmo.l.3 §.heres. Hec Hos. Secũdus ẽ si ante restitutionẽ rei furtive alter heredum fiat nõ solvendo.ar.ex de vsuris cũ tu. ⁊ c. tua.in glo. ¶ Itẽ si filius ex cõtractu pris iussu eius mutuo pecuniã accipit nõ tenet eam solvere creditori:nisi sit heres patris. L.qõ eum eo qui in aliena potestate est. si ex cõtractu.Hoc est vez fm glo.si accipit vt nuncius vel minister. Non solũ autem principalis debitor ⁊ eius heres solvere tenent.sed etiam in defectũ hoꝝ fideiussor ⁊ eius heredes.ff.de fideiuss.pũt. §.i.Debꝫ aũt prelat' solvere debita sui pdecessoris pro ecclesie vtilitate cõtracta.ex.c.c.i.alit cõtractus esset inualidus.io.q.2 §. h ius. ⁊ re fundi p in integrũ restitutionẽ.ex. de restit.in inte.requisiuit. prelat' enim quasi sui predecessoris heres ex videt'.di. 40.c. i.fm enim Inno.ecclesia vel ciuitas nũq̃ in mutuo obligat' nisi sit visum in vtilitatẽ eius.ff.si cer.pe. ciuitas. ¶ Quid de illo q solvere tenet'.nõ tamẽ pũt.qz nõ habꝫ vñ solvat. R° q̃ talis tenet' vel conuenit' aut ex maleficio aut ex ꝓtractu.si ex maleficio tunc si nõ ẽ solucndo punire pũt ⁊ verberari.vt notatur.14.q.6.si res. nec eius pena est precio redimenda.i.q.2. debemus. Et ex quo talis penam corporalẽ sustinuit pro debito.non tenet' solvere:imo liberat' quia pro eodem non debet bis iudicari.vt in.c.si res. Si autem conuenit' ex cõtractu non est corporaliter puniendus. ꝗ sufficit q̃ cedat bonis.L. qui bo. ce.po.l. vlti. tamen si postea venerit ad pinguiorẽ fortunam.vt ex.c.odoardus. tenet solvere sed nõ totũ.si quantũ pũt habita rõne necessitatis.insti.de ac. §. vlti. Tamẽ in iudicio aliẽ totum restituet etiã si nihil remaneat sibi. qua non diminuit' precesui nisi ablatũ restituat'.vt in.e si res.Hec Ber. ⁊ Hosti. ex. de bomi.sicut dignum. ⁊ Jo.di.86. nõ satis.⁊.9.q.6.c.i. Ad hoc nota q̃ quando inder dubitat vtrũ quis totũ vel partẽ solvere possit:si ferat sententia excõicationis cõtra nõ solucntẽ tenet. Sed si certus ẽt q̃ nihil solvere posset vel si bonis cessissꝫ non teneret.vel si teneret quod est tutius dicere iniusta ẽt.⁊ ille sine difficultate absolui deberet.⁊ tenetur inder ad interesse. Hec Ber.ex.c.odoardus. Iniurius enim ẽ actio quam inopia debitoris excludit.ex. de restitu.spo.olim.2. ¶ Nota etiã q̃ soluendo nemo intelligitur esse nisi qui potest in solidum solvere.ff.de solo.nauis. Quid si mihi pmittas pecuniam quã mutuauit tibi solvere certo loco ⁊ non solues in isto loco. R° teneris mihi quantum interest mea fausse soluti in illo loco.⁊ ideo p officium iudicis ad interesse cõdemnaberis mihi.quia abstulisti mihi vtilitatem loci. ⁊ ita in hoc teneor tibi.hec enim actio vtilitatem continꝫ vtiliꝫ.l.actoris ⁊ rei.ff. de eo quod cer.lo.l.2. Et dicitur hec actio certi condictio.Quandoq̃.n.petit principale debitum principali actione. puta ex testimonio vel certi conditione. tunc debet interesse pri officio iudicis.⁊ hoc in contractibus strictiuris.sed in contractib' bone fidei vt in emptoib' ⁊ locatoib' ⁊ hi'.si p misisti mihi solvere certo loco venit interesse iure actionis.Hec Ber.ex.de offi.dele. p.⁊.g. Et idẽ videtur dicendũ de eo qui soluit in termino prefixo. ¶ Sed nunquid dies solutionis a debitore potest pueniri. R° indeo aut dies solutionis est adiectus i fauorem debitoris.⁊ tunc debitor potest illum prevenire.quia plus soluit qui ante tempus solvit.insti.de ac.plus autem. Aut in fauorem creditoris. ⁊ tunc non potest prevenire.ff.de iu.eum qui.⁊.ff.de au.⁊ ar. lega.eum qui.Hec Jo.de consc. di prima. solent. sed reperire non potest quis ante tminũ pecuniã debitã.ex.de plus pe.c.vno

Hoc tñ fallit p̃mo in marito ad inopiam vergente. ꝛ quo require circa fi. n. ꝛ mñ monio. Secũdo in arbitore fugiente. ff. q̃ in fraud. cre. aḋ pretor. §. si arbitorẽ. Tertio in arbitore suspecto. qr̃ pōt cogi dare cautionẽ ff. qui sa. da. co. si f. defunctor. §. fi. Hec Hosti. et. ꝛ plus pe. c. vno. ¶ Quid si aliq̃ bona cõsta habent ⁊ vnus eorũ contrahit es alienũ: ⁊ postea diuidant. nunquid ambo arbitra soluent. Rndet ꝗ. oupl'r q̃ sunt es alienũ fuit cõtractũ ab oib⁹: ⁊ tunc oẽs soluent. aut ab vno tñ: ⁊ tunc aut ē cõtractũ occasione omniũ bonorũ ⁊ in cõmune vtilitatẽ ⁊ p̃fectũ vsũ. ⁊ sic soluet ꝛ cõib⁹ bonis si contrahẽs hoc p̃bauerit. ff. ꝛ negot. gestis. l. ¶ Ut nõ est in cõem vtilitatẽ versũ vel nõ p̃robat q̃ sit. ⁊ sic tñ cõtrahens soluet. ff. ꝛ reg. in. nõ ꝛbet alteri. Nota q̃ si arbitũ sit scriptũ ⁊ arbitor velit p̃robare p testes sine scriptura solutionem oportet q̃ ipe p̃robet p. 5. testes rogatos. ⁊ illi p̃nt testificari p̃o solutiõe quã arbitor facere voluit: vel p̃o solutõe facta ipsi creditori; vel p̃o ꝓfessione creditoris. 3. q. 9. si nõ arbitũ. Et fm Jo. oẽs illi testes rogati dicant qui rogati sunt a iudice: luez ad aliud venerit. ff. ꝛ testa. heredes. Si vero arbitũ sit cancellatũ liberatur arbitor nisi ꝗtũ p̃bz creditor. ff. ꝛ p̃ba. si cyrographũ

§ Equit videre ō quarto. l. cui sit solutendũ. Circa qõ sciendũ q̃ solutũ dũ ē creditori vel eius successori: cui cõpet actio obligatõis: si tñ sit cõpetens ⁊ maior. 25. an. In minorib⁹ autẽ sic distingue. cũ creditor tuus ē pupillus ⁊ ipi soli solutis ipo iure nõ tenet solutio nec es liberatus: imo si pupillus pecuniã non habeat saluã pōt iterũ petere quod soluisti Si vo pecuniã habeat saluã liberatus qdẽ nõ ipo iure: ⁊ p remediũ exceptõis. qr̃ si iterũ petat amouebit exceptiõe doli mali. Si vo solutus pupillo cũ sui tutoris auctoritate tenet solutio. ⁊ liberatus es ipo iure. si tñ ipe pupillus pecuniã p̃sumpserit aut vi vel furto amiserit reptet iterũ p̃ bñficium restitutõis in integrũ. Si aũt ei solutus auctoritate iudicis vel eo volente ꝛponas iussu iudicis pecuniã apud edẽ sacram ne ipe pupillus pdat eã: ipo iure solutio tenz ⁊ restitutõis bñficiũ cessat: etiã si tutoris auctoritas interueniat. De adolescẽtib⁹ autẽ sic distingue. l. q̃ adolescens aut habz curatorẽ ancnõ. si nõ: sic ei soluendo liberaris ipo iure. p̃curabis tñ q̃ ipe iuret more minorũ ne al' pdita pecunia restituat' in integrũ. Si aũt habet: aut in solutõe interuenit auctoritas curatoris: aut ñ. si sic soluto tenet ⁊ liberaris ipo iure: luez ipe adolescens pdita pecunia restituat' in integrum qua restitutõe p̃nabit' ñ iuraui. Si vo nõ interuenit soluto nõ tenet: ⁊ ideo nõ es liberatus: nec dat' ei restitutio ipo iure non valente qõ actũ est. Itẽ solui pōt tutori ul' curatori minoris ⁊ tenet soluto ipo iure: lz minori restitutio dat'. Itẽ in stipulatõe adiecta qcũq̃ sit' illec: etiã nolẽte creditore: nisi p̃mo eũ eo litẽ ꝓtestet: vel nisi status adiecti mtuet' in ꝓdũõez ꝛteriorẽ. ff. eo. si quis stipulatus. Itẽ seruo creditoris. ff. e. si quis seruo. Itẽ si soluo creditori creditoris mei liberor: nisi forte interesse creditoris mei nõ fuisset solutũ. ff. ꝛ negot. gest. si liber homo. Et hoc ē verũ si quantitas arbet' sed eus ē si factũ. ff. e iter artifices Hec Hosti. Itẽ si aliquis mandauit vt ticio solueret: etiã p̃hibeat eũ recipere si p̃hibitõez ignoro soluendo ticio liberor. si aũt scio nõ liberor. ff. e. si quis stipulatus. Itẽ creditor ꝛ arbitorẽ iuriũ liberare pōt. ff. e. si arbitor. Itẽ si inuito ⁊ ignorante creditore alteri solutũ' nõ liberat' arbitor. C. e. inuito. nisi ille alter eẽt socius. ff. ꝛ pac. si vnus. vel p̃curator eo mãdatũ ignoret' eẽ reuocatũ. ff. e. l. ꝛ solu. l. vo p̃curatori. eniciõs aũt volũtate creditoris soluat' liberat'. C. e. nihil. p curatori vero litis nõ solut'. ff. e. h̃ iure. Itẽ q̃ solut pruiioso nõ liberat'. puta qui solut luxurioso vt ꝛ meretrici. ff. ꝛ ãnuale. cũ q̃ rogatus. Quid si arbeo tibi cẽtũ lib. ⁊ cõmune cogit me tibi solere illas cẽtũ. nũquid poteris a me petere illã pecuniã. Rndet ꝗ. q̃ aut tua bona erant obligata cõmuni ex cõtractu. aut nõ ex cõtractu si ex cõtractu tunc iure retinet: ⁊ nõ potes a me petere. si vo nõ ex cõtractu: aut tuũ publicata ꝓpter delictũ. ⁊ sic sum liberatus nec teneor tibi in aliquo. aut fuerũt alicui data ꝓpter vtilitatẽ publicã vel ꝓpter statutũ ciuitatis. l. p stipẽdiariis militibus ⁊ huiusmodi. ⁊ tunc teneor tibi. ff. ꝛ rei vend. item si verberati. §. l.

§ Equit videre ꝛ quinto. l. quid ⁊ quanti est soluendũ. Circa quod sciendũ q̃ solutũ dũ est illud quod est in obligatõe. l. res vel quantitas ab obligato arbitra. si tamen fit res corporalis: qr̃ incorporalia non recipiunt solutionem vel traditionem. ff. ꝛ acqui. re. eo. seruus

.§ incorporales.nō ergo aliud ē solūdus nisi quod erat in obligatiōe. q: aliud pro alio solui nō pōt nisi creditore cōsentiēte. vt insti.qui.mo tol.ob.§ i. Aliquando tñ cogit aliud pro alio accipe. vt in ecclesia vbuice.7 in eo qui debet aurū ei in eius substantia nō reprīt aurū. 7 in eo qui ds seruum cuius vult solucre precū.quia di ē tum suū et cognatū.vt.C.de sac.san.cc. B ius. 7. C.e aut. nisi debitor.7.ff de le.i.si vomus §.in pecunia. Item in notali actōe .ff.de re iudi.miles §.i.7.2.Ds qualis mo neta dabit in solutione. Rō. solutio fieri debet ad illā monetā que currebat tpe con tractus.e.ē. de cen.c.pennl. hec glo. e.ē. de usur. olim. Nota sin Hosti.q in moneta ma requiruntur.l.pondus materia 7 forma vti reprobat si deficiat in mā vel pondere vel forma debita. vt quia nō ē talis forme que currat 7 recipiat. vnde creditor nu tuans prouideat q in instrumēto ponat q sibi debet pecunia cuiusdē materie valo ris 7 ponderis 7 in eodē cursu. Ds quid si mercator de hoc sibi nō prudenter 7 dūs terre cursū mutuate pecunie prohibeat. 7 sic diminuta sit libra in duobus vel trib' solidis. cuius erit damnū. Vndec Hosti. e.ē. de iureiu. veniens.q moneta aut repro bat et causa iusta.l. quia diminuta est in valore.7 tunc damnū erit debitoris 7 non creditoris.ff.c.creditor. Aut ex causa iusta.l.quia dūs vult cōsequi lucrū. 7 tunc aut debitor fuit cōscius fraudis vel culpe. aut non. Si sic erit sūi damnū.ff.si cer.pe. q te mihi. Si ñ: sufficit q debitor pecuniā in eodē pondere 7 valore quo ad pondus reddat.Ds sit diminuta quo ad cursū. nisi aliud dictū sit.vt ibidē.l.2. Quid si alieni nūmi inscio vel inuito dom'no sunt soluti. Vndec ad30.q si discerni possunt ab alijs manēt eius cuius fuerūt 7 eos vendicare pōt.Si vo non pōt q: sunt mixti ei alys: sunt eius qui accepit.nec pōt eos dūs vēdicare. § et pprīa actio furti in dante.ff.e. si alieni. ¶ Nota etiā q qñ quis tenet ad alterū duorū sub alternatōe liberat quod voluerit pstādo.insti.de bere. insti §.si plu res.hoc aut fallit pmo in legatis. 2° in fideicōmissarūs libertatib': q quidē duo si relinquant sub diuersis ōditionib' 7 icertis nouissime parcēdū ē ff.de ōdi. 7 demō. sub diuersis.7.l.p fideicōmissū. 3° qndo duo tenent in solidū sub alternatione ad aliqua.tunc enim creditoris ē electio.ff.de ōdi.inde.plane. 4° in legatis in genere. vt si testator habēs duas conchas legat concham sine determinatione.tunc.n.electio ē legatarij.ff.de le.i.q duas.hec Bar. vel Brocar.dicas 7 Ro.e.ē.de testa.iudicāte. Ds Ber.e.ē.de rescrip.iter ceteras loquēs de pdicto. 4° casu dicit q heres ds optionē nisi sit in mora.q: tunc ad legatarius optio puneret. ¶ Quid si quis soluit amplius suo creditori q̄ debuit. Rō. si quis indebitū soluit: aut soluit scienter: aut ignoranter.Si scienter.aut sponte: 7 sic nō pōt repetere.q: videt' donasse.ff.de ōdi.ide.l.2. Aut coactus p metū iuramēti:7 sic potest repetere.ut si quis iurauerit vsuras soluere debet soluere:7 possit repetere.e.ē. de usur. debitores.in glo.7 in tertu. Si vero soluit ignoranter aut p ignorantiā iuris.7 sic si potest repetere: ut facti 7 tunc aut p ignorantiā probabilē.7 sic pōt repetere. vt si is cui successit satisfecerat de debito. q: q successit in locū alterius habet iustā ignorantie causam. aut minus pbabilē. 7 sic non potest repetere. C.ad l.fal error. Nota in suer ad maiorē euidentiā q in iure ciuili aliquid dicitur indebitum multiplīr. Uno modo dicit' indebitū iure mñ ciuili: qō tñ est debitū iure naturali. vt illud quod pōt retineri per legē fal'.Et similiter si pupillus pmittat tenet' naturaliter: nō ciuiliter.Et qui soluit indebitū talē p ignorantiā facti pōt illud repetere.vt si legatū de q falcidiā detrahere potuit: integre solui credens hereditatē ad oia sufficere.tenet' legatarius mihi restituere. Si aūt p ignorantiam iuris sic nō repetit'.C.ad.l.fal. error. nisi soluat a persona pnilegiata.l. a milite rustico minore vel muliere.ff. de pba.cu5 de in debito.§.sin aūt pmus. Similiter si aliquis posi pscriptione optetam promisit se solutūrū scienter tenetur.§ si ignoranter non tenetur.ff. si quis cann. sed 7 si. Hec Ro. 2° dicitur aliquid indebitū iure naturali tñ sed debitum iure ciuili vt p instrumentum si tenebar tbi in aliqua pecunie quantitate.fecisti aūt mihi pactū de nō petendo vel mutasti nō petere:soluta ē obligatio naturalis:remanet tamen ciuilis. vñ si p solui repetere possum. 3° dicit' aliquid indebitū iure ciuili 7 naturali simul. vt si tibi tenebar in aliqua pecunia per instrumētū:7 fecisti mihi pactū de nō petēdo vel iurasti nō petere:7 reddidisti instrumētum soluta est obligatio naturalis p pactū vel

iuramenti: ⁊ cuilis p instrumēti redditōez
Et in hoc casu per quancūq; ignorantiaz
soluat repetet. ⁊ si sciens soluat nō repetet.
q2 nonasse videt. ff. de ꝓdi. inde. l. i. Quar
to dicit aliquid indebiti p exceptionē qd
tamē est debiti iure naturali vel ciuili vel
etiā vtrocq. hec aūt exceptio aut est tpalis
aut ppetua. aut dubia. s. an sit tpalis aut p
petua: aut sit introducta ad seruādū iuris
rigorē. Si ergo sit aliquid indebiti per ex
ceptionē tpalē ⁊ soluatur: repeti nō pōt. vt
si pmisi aliquid dare cū moriar: si tedero
ante repetere non possum. ff. de ꝓdi. inde.
nā si cū moriar. Si vero sit indebiti p ex
ceptionē ppetuā. i. generalē. aut ergo illa ē
fauorabilis. ⁊ si soluti ē p errorē indebiti
pōt repeti. vt cōtingit in velleiano. q2 ꝓter
fauorē mulier. q nō fideiubeāt ē statuti
Aut ē odiosa. vt si filiusfamilias ꝗ mace
doniani mutuum accepit ⁊ paterfamilias
soluerit: nō repetit macedoniani. n. in cre
ditoris odiū dat. imo si indebiti p ipm p
ignorantiā siue iuris siue facti soluat nō
repetit. Si aūt exceptio sit dubia. puta p
misi vbi centū lib. si veniret de asia nauis
mea. hec ēni exceptio ē dubia an sit tpalis
vel ppetua. q2 si nauis veniat fuit tpalis. si
nunq; venerit ppetua. sic pcedit se si cēt
ppetua ⁊ fauorabilis. vnde indebiti soluti
repetit. Et de his trib⁹ membris habet
. ff. de ꝓdi. inde. g exceptionē. Si vero sit
exceptio introducta ad seruandū rigorez
iuris vt exceptio rei iudicate. tunc debiti
si sciēter soluat nō repetit. vt ibidē. iudex
hec Ber. ex. c. is qui. ⁊ de pcur. in nostra

¶ Nota itērū q indebiti soluti nō repeti
tur in sex casib⁹. Primo quando soluit ex
causa iudicati vt proxime dictū est. Secō
quando debitor creditori detulit iuramēti
⁊ ille falso iurauit ipm in tantū de obliga
tū. insti. de obli. que ex quasi. item is cui. in
glo. ⁊ insti. de acti. ⁊ item si quis. Tertio
qn causa trāsactōis soluitur. C. de ꝓdi. ide.
l. z. Quarto qn soluit ex causa que cessit
p inficiationem. vt actio legis aquilie que
dat in simplū ꝗ ꝓfitentē ⁊ in duplū cōtra
negantē. vt si occidisti aial vicini tui. ff. ad
l. aqui. inde neracius. ⁊ hec actio. Quinto
quando soluit ex pietate. ff. de ꝓdi. inde. cū
is. ⁊ penul. Sexto qn aliquis sciēter soluit
. C. de ꝓdi. inde. indebiti. hoc tū fm cano
nes fallit in vsura que indebite soluta re
petit. ex. de usuris. debitores. hec accur. C.
de ꝓdi. inde. l. i. glo. sup vbo indicati. vnde
vsus. Judicat ⁊ iurat transacta negat pie
tas sit. ¶ Quid si sup maiori quantitate
ꝗ sibi debeat fecerit quis sciēter ⁊ dolose
a debitore sibi caueri. Rndet Ber. ex. de
plus pe. c. vno. ⁊ xb. q si talē penituerit fra
dis ⁊ cōfiteat veritatē ante litē ꝓtestata:
debitū nō pdit. ⁊ puniet in expensis quas
reus fecit. Si vero pstitit in crimine. ⁊ tan
dem de adiecta falsa quantitate puniat:
in toto debito punit nisi in duobus casib⁹
Unus est quando creditor ꝓuictus trāsi
git cū debitore sup pena ⁊ super dolositate
illa: imo si quis est dolo inductus ad trāsi
gendū de illa dolositate: non pōt accipe de
dolo prius cōmisso in extorqūda cautōe
⁊ de dolo pseuti. Secundus ē quādo pus
extortam dolo cautionē debitor cōfitet se
totū debere. C. e. l. i. Quid si quis bis cre
ditori pecuniā soluat: quia nesciuit se primo
soluisse: ⁊ post recordet. R. indebiti pōt
repetere: ⁊ ipe tenet pbare q soluta sit in
debite. vbi creditor negat et solutionē fa
ctam sibi fuisse. ⁊ tunc si pbabit sibi solu
tio facta oportet q creditor pbet q illa pe
cunia sibi fuerit debita. ex. c. is qui. hoc in
telligit de psonis nō pūilegiatis. secus est i
pūilegiatis vt de pupillo siue minore mili
ere milite rustico simplicitate gaudēte. illi
enim non tenet pbare indebitū fuisse. ⁊ q
recipit pbare debet debitū fuisse. ff. de pbe.
cum de indebito. ⁊ sin autē. i. hec Ber.
Nota q qui primo negauerit pecuniam
numeratam ⁊ postea de hoc conuictus fu
erit, ꝓponere non potest exceptionē solutio
nis in penam mendacij. C. de non nume.
pe. aut. qui ꝓpriam. Item neq; delicatus
debitor nec onerosus creditor a iudice au
diatur. ff. de pig. ac. si seruas. in fi. Et qdez
fm glo. delicatus debitor est qui nec vnū
vult solucre nūmum. ⁊ onerosus creditor
ē q sibi vult solui vsqs ad q̄drantē vlumē.

Sequit videre de secto. s. de effectu
solutionis. Est autem effectus solu
tionis dummodo legitime fiat eo
modo quo dictum est supra. vt tollat ois
obligatio quecunq; sit illa tam principa
lis q̄s fideiussoria. vt insti. quibus modis
tolli. obli. in principio. Ad hoc autem vt
tollatur omnis obligatio oportet vt solu
tio plene ⁊ integre fiat. ⁊ tunc fit liberatio
pro illa solum. Sed quid si plures debi
tores erant in solidum obligati: ⁊ vnus
eorum pro separtem virilem soluit ⁊ cre
ditor admisit. Rndeo per hoc obligatio

eorum in solidũ tollitur: ⁊ alter pro altero posita nõ exigit aut ꝓcuriat. ⁊ quilꝫ cor ñ pro se ⁊ parte virili exceptiõe opposita pacti taciti nisi oicũ sit in ꝓtariũ. vt.C. de pre.si creditores. Itẽ qñ plures aliqd promittunt aut promittunt pecuniaꝫ: ⁊ tunc quilibet liberat solueudo partẽ suaꝫ.ff.de ꝓdi in dic cũ ono. Aut spẽm: ⁊ tunc non liberat ff.de v.ob.l.z.aut facti. ⁊ uel ab oi bus cõpleri debet.ff.de manu. testa. ⁊ si ita fuit.onob⁹ fernis. Hec Hosti.et de pe.con stitu⁹. Itẽ si quis ꝓmisit.40. lib. in aliq̃ termino sub pena dedit lib.si soluerit.30.lib. infra terminũ nõ debꝫ exigi pena nisi p.io nõ solutis est.de pe.suã. Ubi nota ꝗ Ber. q illud quod ꝓmittit sub pena aut ꝓsistit in d o indo: aut in faciendo.si in dando: sic i totũ pena ꝓmitt t:ilꝫ p parte sit satisfactũ .ff.de v.ob. stipulationũ.z §.si sorte. Ita di cunt oẽs legisti preter dñꝫ m eũ qui oicit q opposita soli exceptione repellet a pena p rata partis solute. ⁊ ẽ cũ eo Hos.ti.de pe nis ar.sm eos ff de v.ob.l.z §. vlti. ⁊ hec equitas seruat i.c.suã. qz non debet quis cũ alterius iactura ditari. vt ibidẽ dicitur Si in faciendo: aut ergo illud quod fieri debꝫ est indiuiduũ.i.tale qõ nõ põt diuidi in partes. ⁊ sic in toto pena ꝓmittit si non fiat. vt si mihi sit a te seruitus ꝓstituta sub certa pena: ⁊ decedas pluribus heredibus relictis ⁊ vnus corꝫ ñ me impediat: pena cõmittit in totũ.ff.de v.ob.cadẽ.§.cato.in fin. Aut ẽ dividuũ: vt cũ quis stipulat ge neraliter hominẽ vel vas quodlibet. ⁊ sic pro parte ñ cõmittit pena in cõtractib⁹. vt si procurator sub certa pena promisit dñm ratũ habiturũ sup re certam: ⁊ sunt plures sup quib⁹ stipulatio rata est habita si dñs in vno cõtraueniet: nõ cõmittitur pena nisi pro parte.ff.rem ra.ha.si procura tor ratã re ꝗ in iudicijs pena cõmittit in so lidũ.exceptio ñ soli opponit p parte.ff.si quis cau.si seruus. In p.no ñ casu.s.cum pena ꝓsistit in dando distinguit xv.s.q illõ quod dari oꝫ dat aut ab vno aut a pluri bus.si ab vno tunc est pro parte cert pena in solidũ cõmittit. vt in.l.stipulationũ. Si a pluribus: tunc pena pro parte cõmittit ⁊ exigit.ff.de arbit.si duo.nisi illi plẽs loco vnius habeant. vt ibidẽ.i §.cui fundus. Itẽ si quid sub pena promisi ⁊ non solui pena ẽ ꝓmissa.si tamẽ postea solno liberor a pena.ff.de ar.l.vlti.hoc ẽ vera sm accur. si solno ante iudicũ ceptũ ⁊ antecꝫ credi toris interfit. vt ibidẽ.l.sicut vices §.vlti.

De conatõibus inter vinos titulus 20.

Deinde qz dicti ẽ sup ꝗ venditi one ⁊ pmutatõe in quib⁹ rerꝫ dñium transfert non gratuito. nunc dicendũ ẽ de conatõibus in quibus transfert dñium rerũ gratuito Videndũ ẽ ergo pmo quid sit conatio ⁊ vnde dicat. 2° de spẽbus conatõis. 3° qs põt conare. 4° cui põt conari. 5° quid pt conari. 6° quõ conatio fiat. 7° ad qd co nator tenet. 8° ex quib⁹ causis conatio re uocet. Circa primũ sciendũ q conatio ẽ mera liberalitas qua nullo iure cogente aliquid cõcedit.ff.c.l.i.⁊.z. Uel sm Hosti. est rei licite nullo iure cogente mera libera litate facta collatio. Sola aut obligatio ci uilis precedens non impedit conationem quia illa nõ est efficax ad agendũ vel rei nendũ vel cõstituendum. sed naturalis sic. qz suff cit ad cõstituendũ ff.e. hoc iure §. vlti. Mera ideo dicit. quia si fit ex necessi tate non ẽ conatio.ff de adimen.legatis.rẽ legatam. Dicit aũ conatio a cono quasi dnm dano.ff.de cond.cã mor.senatus.§.i.

Circa secundũ sciendũ q conatio nũ alia ẽ simpler. alia ob cãm. sim pler est illa que non habet cãm: ⁊ est irreuocabilis: ita vt nullo casu dona tor velit ad se reuerti rem donatã.ff.e.l.i. Donatio ob causam ẽ cũ interponit vt ali quid fiat vel non fiat. vt est donatio ꝓter nuptias ⁊ causa mortis ⁊ dotis. Secus ẽ forte de donatione sponsalioꝝ sm a30. qa ipsa fit pure ⁊ simplit.ilꝫ insit ꝓditio tacite p.l.ff.e.hoc iure.§.vlti. Itez donatio alta est inter viuos. vt quando rẽ quam dono malo habere illũ cui dono q̃s me. alia cã mortis. vt cũ rẽ quã dono malo me hãre q̃s eũ cui dono ꝗ magis ipm q̃s heredẽ me um ff de don.cã mor.l.i. Ad presens autez intentio est dicere ñ de donatione inter vi uos.hec autem vt dicũ est debet esse mera debet etiã esse pura: nõ ficticia. vt.s.donator habeat ꝓpositũ transferendi ꝓprietatez.ali ter enim dñum transire nõ põt.ff e. i edi bus §.vlti.in fi.debet etiã esse simpler.i.sine causa.⁊ irreuocabilis. vt dictũ ẽ supra. iõ etiam in instrumentis de donationibus inter viuos dicitur. donauit pure libere simpliciter ⁊ irreuocabiliter inter viuos De donatione vero dotis ⁊ de donatione

ꝓpter nuptias: ⁊ de donatõe inter sp̃osalia habet infra li.8.tit.de matrimonio.circa fi. De donatõe aũt cã mortis habet ifra.tit. fe. Itẽ donationũ alia ꝑsonalis: alia realis fi.n.cp̃s donet rem ecclesiasticã alicui ꝑsone magis eẽt donatio ꝑsonalis q̃ realis. .10.q.2.hoc ma. Si vo donet plurib⁹ ꝑsonis imediate sibi succedentib⁹ ꝓsumit esse realis.qz ꝓsumit donasse dignitati.ex. de dona.cũ dilecti. Si aũt donet ecclesie pre sumit etiã cẽ ralis.i.realis. qz ecclesia non pot mori.⁊ iste ꝓsumit ꝓprio donasse.16. q.1.c.fi.hec Ber.in.c.cũ venissent.

Circa tertiũ sciendũ q̃ donare non pot monachus vel ꝓnersus.di.54. abbatu. nec abbas seruũ ecclesie: nisi cent ecclesie duo serui eiusdẽ meruũ ⁊ pculij.ix.q.2. cp̃s qui mãcipiũ. alias vo res cum cõsensu capituli vel solua donare pot. sed cũ solus donat quantitas dati ⁊ ꝓsuetudo terre diligenter debet attendi. ⁊ fm hoc donatũ est rstũ vl irritũ indicãdũ ex.e.cetera. Dicit aũt ibi Ber.q̃ fz alatũ abbas pot facere donationẽ loquendo de paupeꝝ erogatione quã pot facere quilz prelatus ecclesie. ita tũ q̃ nõ ꝓtegat sed muneru quantitatẽ. vt innit in.d.c.ceterũ ar.di.86.non satis. ꝓsiderata ꝓsuetudine ⁊ facultate ecclesie.ex.de censi. cã aplus.i fi. Vel pot etiaz dici q̃ abbas pot facere donationẽ verã quã pot facere prelatus: si hoc habet loci cõsuetudo: que dat intrid̃ictionẽ ⁊ liberiozẽ aditũ. ex. de his que fi.a pla.sine ꝓsen.cap.c.ea noscit. ita tũ q̃ ecclesia enormiter nõ grauet. ex.e.fraternitate. Itẽ donare nõ pot minor. 25.an. nisi maior fact⁹ ratũ habuerit. vt in.l.vlti. Nec furiosus nec ꝑdigus. ff.e.modestin⁹ .§.penul.⁊ de cur.furi.l.vlti. Nec ignorãs: nec inuitus. C.e. Nec is cui é alienatio interdicta. vt qz cõmisit crimen lese maiestatis.vel est hereticus. C.ad le. iu.ma.l.vlti. ⁊ de he. ⁊ ma.l. manicheos. ⁊ ex. de here. ad abolendam. In his aũt criminibus donare nõ pot quis post sententiã, secus est si donet ante.ff.e.post cõtractũ. Nec etiaz seruus nec filiusfamilias nisi habeat peculiũ castrẽse vel quasi: vl nisi habeat liberã administrationẽ pculij ꝑficiej: ⁊ h ipm sit spãliter ei cõcessum. vel nisi sit filius comitis vel marchionis vel senatoris. aliter nõ: quãtũcũq̃ magnus ⁊ discretus. ff.e. filiusfamilias. Itẽ si imperator donet comitũ interpiamur cã cã oib⁹ inrib⁹ ⁊ pinciꝑis suis ee donatã. C.d bo. ra. bef. l.si qñ.li.10

Circa 4ᵐ sciẽdũ q̃ donari pot presenti ⁊ absenti. noto ⁊ ignoto. ff.e. l.vlti. amico ⁊ amice etiã mereti ci: nisi sit miles ille qui donat amice. quia miles nõ pot donare meretrici. vo tou vl nõ do centi. ff.e. affectionis. ⁊ C.de dona. inter vi. ⁊ vxo. l.3. patrisa. ⁊ filiofamilias. C. ex neo tũ. C.e. sine emancipati. vxori aũt nec donare nõ possũ. C.de dona. inter vi. ⁊ vxo.p totũ. ⁊ dicit Hosti.i sũ.ti.de dona. inter vi. ⁊ vxo.q̃ quicqd de donatõe inter viz. ⁊ vxorẽ dicit ꝓ hibitũ. idem pnc intelligas de donatõe inter patrẽ ⁊ filiũ. Itẽ si aliqs de curia l'de curialib⁹ dederit s̃bam suam alicui quocũq̃ mõ: sine inter vinos sine in vltima voluntate: quarta pars debetur curie. Excipiũt aũt loca pia quib⁹ pot dare totũ. ita q̃ curia nõ detrahet quartã .15.q.8.quicunq̃.

Circa quiẽ sciendũ q̃ illud ⁊ solũ illud pot dari quod pot in vsiuz alterius transferri. ff.e. in edib⁹.§. vlti. Itẽ nõ pot a plato dari nisi cũ cõsẽsu capituli. ex.e.pastoralis. nisi res modica. vt supra dictũ é de abbate. preter quinquagesimam ⁊ centesimã ad ecclesiã ꝓstruendã vel cõstructã ampliandã. vt ex.d his que fiũt s pla.pastoralis. al non pot fieri ab eo ꝑpetua donatio: nisi forte moderata fm cõsuetudinẽ patrie: vel nisi eã elemosynẽ. sine exneis sine ꝓpinquis. ex.de testa.c. ad hec.in fi.⁊.c.relatũ. vel nisi ex causa de ꝓsilio papẽ vel maioris partis sui capituli ex.e.p etas.⁊.c.pastoralis. Cõsuetudo eti am generalis tenet q̃ plati sui ꝓpotes pcunta ꝓ equos fructus ⁊ res se mouentes ⁊ mobiles donant pro libito voluntatis. Possent tũ si nimis excederẽt rẽpendere qd é ꝓmittẽdũ arbitrio boni viri. ar.ex. e.sp̃lice. ceterũ. fraternitatẽ. Hec Hosti.e. tit. Itẽ nõ pst aliqua donari in enormẽ lesionẽ ecclesie. ex.e.fraternitatẽ. Sz qd si p multas donationes plasus ecclesiã ledat. nũquid ille donationes renocãt. Rᵒ ber. ex.e.fraternitatẽ. ad hoc arguit pro ⁊ cõsi p iura. hoc tũ indeterminatũ relinquit. Itẽ supradictã quinquagesimam ⁊ centesimã donare potest episcopus tam de reddib⁹ ecclesie q̃ de possessionib⁹: dũmõ ecclesia si ledat. ex.e.aplice. in tex. ⁊ glo.3.ã fine cõ⁹.

Circa 6ᵐ sciẽdũ q̃ donatio olim fz vera iura fiebat tũ stipulatõe. hodie aũt pot fieri solo pacto p ꝑba

pfius tpis. vt dono. l. nudis vbie. cõsensu tamẽ donatoris ⁊ donatarij interueniente aliter nõ. ff. e. nuda. imo inter pñtes ⁊ absentes per nunciũ vel epistolã in scriptis ⁊ sine scriptis fieri pot. C. e. nec ãbigi op3 ⁊ l. si aliqd. nisi forte ꝓuenerit inter partes q̃ in scriptis fiat. C. de fide instru. ꝗ ctus. vel nisi forte fiat a patre in filiũ emancipatũ. vel nisi fiat inter pſonas ꝓiũctas. C. e. si quis in emancipatũ. ⁊ l. sc. Ds m si exce dat qngẽtos aureos nulla o3 fieri i scriptl. Et dicit hic scriptura insinuatio apd magistratus ꝓuenientes: hoc ẽ q donator apd eos erdmat q tali donare velit. ⁊ scriptura inde fiat adhibitis pſonis publicis: nõ ꝓnatis. ⁊ hoc si fiat in actis nõ op3 adhibere testes. C. e. in donationib⁹. Sũt tamẽ qdam casus in quib⁹ donatio vltra qngẽtos aureos sine scriptis tenz. vt cũ fit pus locis. in auc. ô nõ alie. vel ô pmu. re. ec §. si min⁹. ⁊ cũ fit a pncipe in pnatũ. C. e. sancim⁹. vel ecõuerso a pnato in pncipẽ. vel a magro militi in milites. vel a pnato in pri natũ in repatõe domoꝝ. vel a pnato in pnatũ in donatõe ꝓpter nuptias. C. eo. in auc. itẽ ⁊ a pnatis. ⁊ in auc. vt nõ fiãt pigno. §. illud quoq;. ⁊. C. ô dona. an. nup. i auc. code cursu. vel cũ vsure futuri tpis remittũt. ff. e. modestinus. Sit etiã donatio p vba futuri tpis. vt dabo vel donabo instar stipulatõis que habet fieri p verba futuri tpis. ff. de v. ob. stipulationũ. Quid si plures donatões alicui facte sint diuersis tpib⁹: quaꝝ nulla p se excedit sũmã predictã: ꝗ oẽs insimul excedũt. Rndet Hosti. q donatio valet: ꝗz nõ fit insinuata. C. eo. sancim⁹ §. si aũt. Quid si donatio facta sit in singulos ãnos eius quantitatis: qñ nõ excedit sũmã: sed oẽs simul excedunt. Rndet Hosti. q est donatio vna. ff. de do. cã mo. senatus §. si. si tamẽ pſon alis fuerit: qi. l. nalla de heredib⁹ facta est mentio: non erigitur. si autem de heredib⁹ vtrusq; l. donatoris ⁊ donatarij vel alterⁿ eorũz mẽtio fiat: erigit etiã scriptura. C. e. sancimus. §. finali.

Q Irca 7ᵐ sciẽdũ q donator tenet tradere qõ conauit vl' eqpollens instr. e. §. pficiũt. nõ tenet autẽ de emictione. ff. e. aristo. in glo. fi. nisi ex pacto cõuenerit. C. e. l. z. Et hoc qñ incepit a tradione: vel vbi donatio incepit a ꝓmissione. ff. de ver. ob. vbi aũt nõ apparz. §. vlt. possum agere de dolo ꝗ donatorẽ: si mihi det scienter rem alienã. ff. e. aristo §. vlti. fm Jo. 7. q 1. c. 5. Tenet aũt donator dare in quantũ facere pot. i. habita rõne sui ne egeat. ff. de re. iu. c. 15 et causa. ⁊ ff. de re. iur. in ꝓdemnatione. Nota q in donatõe nõ obligatur quis absenti nisi in casu. p⁹ si mittat qui rem sibi sciat. z⁹ si rẽ penes se habeat. ⁊ eam sibi donatã eẽ sciat: sed si nescit eam sibi eẽ datz: vel nõdũ accepit eam sibi missam: non fit dominus rei donate: quẽ si per eius seruũ fuerit sibi missa nisi ea mente fuerit eius seruo data vt statim eius fiat. 3⁹ si habeat aliquẽ pñtem: qui nomine eius accipiat rem illam. ff. e. absenti. ⁊. ff. de ne. gest. si ego. Itẽ quando duobus res aliqua datur vel venditur: semper est potior in cui res pmo tradit⁹: nõ cui pmo dat. C. de rei ven. quotiens. ꝗ Hosti. et ff. de spon. du. mas. Itẽ donatari⁹ donatori naturaliter est obligatus ad antidota. ff. de pe. he. sed ⁊ si lege. §. consulit.

Sequit⁹ videre de octauo. s. de causis et qb⁹ donatio reuocat⁹. circa quod sciendũ q reuocat⁹ pmo ꝓpter defectũ cause. ꝓpter quam res data ẽ et ff. de cle. cõ. qd a te. Secũdo ꝓpter ꝓditionẽ adiectã. et ff. de condi. ap. vel q. Tertio ꝓpter dantis in potentiã de qua dictũ ẽ in quarto arti. Quarto ꝓpter pãcti turpitudinẽ. et ff. de sponso. veniens. Quinto ꝓpter dati enormitatẽ. 13. q. z. si quis irascit. vbi dicitur q si pater nõ donet q filius erheredit⁹ debet donatio reuocari. Sexto ꝓpter recipientiũ fraudẽ. 17. q. vlti constituit. vbi dicit de illis abbatib⁹ qui indicunt aliqs ad deponendũ pecuniã ꝓpter turpe lucruz. q res eoꝝ heredib⁹ reddere debet. Septimo ꝓpter supueniente filioꝝ natiuitatẽ. 17. q. si quicunq;. vbi dicit q quidam nõ bñs filios res suas ecclesie dedit vsufructu sibi retento. Posea vo natis sibi filijs res sũt reddẽde. ⁊ hoc nõ iure fori sed poli: vt dicit Ber. et ff. e. c. vlti. Octauo quatenus ingratitudinẽ. et ff. de sponso. vbi dicit q cps pot seruũ bñ merituũ manumittere. ⁊ ci. 20 solidos dare. ⁊ si vltra dederit p successorẽ poterit reuocari. Nono ꝓpter ingratitudinẽ. et ff. e. c. fi. vnde si quis impugnat eũ a quo bñficiũ habet: beneficiũ pdit. et ff. de. pstu. c. vlti. sic etiam perditur feudum. di. 86 si imperatur. vel legatum. ff. de inoffi. testa. papinianus §. memminisse. sic etiã reuocat in seruitutẽ libert⁹ q patronũ ipugnat. C. de obse. pa. p. si manumissio. ⁊ i. z. q. z. libi.

Sũt aũt ⁊ ꝑdã alie cause ciuiles ꝓpter q̃s donatio reuocat'. reuocat'.n. donatio fca liberto. ꝓmo ꝓpter obsequiũ nõ ꝓstitũ patrono:ita cũ.i q̃ reuocãt' empta ⁊ pecunia donata. C.⁊ reuo.do.l.i.Ex hac tñ cã non reuocat' libert'.qz in nõ faciẽdo leuter ⁊ ligt. C.⁊ hbe.ca.solo. si tñ ꝛcliqrit ꝗ pronũ i faciẽdo offensã etiã leuẽ: poterit reuocari i seruitutẽ. Et sic ꝟ intelligi. C.de lib. ⁊ eo.li l.z. q̃ aũt dictũ ē q̃ ꝓter obsequiũ nõ ꝓstitit nõ reuocat' liberi' in seruitutẽ ē ver: ꝗ liberto ꝓuan. secus ē ꝗ liberto eccle sie q̃ rediget' in seruitutẽ: ꝗ quo vide infra li.6.ꝗ ser.nõ 02. 2ª donatio libertis facta toto reuocat' ꝓpter liberos postea a pr̃eno susceptos.qnimo etiã ipe filij' postea genij' totũ reuocare põt. C.ꝗ reuo.dona.st vnq̃. ⁊.17.q. vltu.qcũq;.Donato ꝗ facta filio emãcipato stae alicui ꝗ liberis nõ existib' i ptãte donatoris:sitne etiã exneo reuocat' ꝓpter quos cãs ingratitudinis. 3ª si dona tari' atroces iniurias donatori intulerit. vt qz dicit ei in platea vel loco sili q̃ erat fur:vel aliud sit. 2ª si man' impias in eũ iniecerit. 3ª si graue dãnũ rer̃ suar̃ intulerit. 4ª si vite piculũ ei inferre aut ẽptauit vt qz eũ interficere voluit. 5ª si ꝑditione apposita nõ impleuit. De his casib' babetur. C.ꝗ reuo.do.l.vltu. pᵗ ꝗ quatuor cãe tãgunt' ex.e.c.vltu. Mater ꝗ q̃ donauit filio ⁊ postea transiuit ad 2ª vota donatoz reuocare nõ põt: nisi ex trib' casib'.s.si vi te ei' infidict': vel in eã man' inferat: vel iacturã ton' ei' sbe moliat'.C.ꝗ reuo.do. aut.qꝗ mater.⁊ aut.ꝗ nup. mater tñ.hoc etiã nõt' p Hos.in sũ.e.tu.⁊ p Ber.ex.e.c. vltu. Est aũt hoc ius reuocãdi psonale ab vtraq; pte.vñ nõ trãsit ad heredes donatoris q̃ tacuit sup hoc in vita sua. qz tacẽdo renũciasse videt'.nec ad heredes donatarij.C.e.l.vltu.in fi.nisi donator i vita sua se ꝑpauerit ad agẽdũ vt dicit Hosti. ex.e. c.vltu.ar.C.de mortu.testa.si pater.Et nisi i donatõe facta liberto q̃ liberis postea susceptis etiã a filio reuocat'. Quid si in donatõe pactũ fieret q̃ donator donationẽ p tertia alicui' ingratitudinis nõ reuocaret. Ꝗ tale pactũ nõ teneret:qz equitati nãli ꝗtrũ ẽt.s.q̃ aliqs impune ingratitudinis vitiũ ꝑmitteret.C.ꝗ innu.fti.ex co. Ad ꝗ nota q̃ si qui clerici illis ecclesiis qb' fuerant intitulati in possessionib' vel aliis bonis aliqua donasse noscunt'; cũ ab earum ministerio ⁊ bñficio fuerint amoti:ad eas debẽt reuerti.ex ꝗ cleri.ꝑin.qꝗ a te.⁊ 16.q. 6.ꝗ lapsis.Sz ꝗtrũ videt'.12.q.2. nulli liceat.⁊ ex ꝗ ꝑdi.appo.ver. Ꝗ sup hoc fuerunt diuersi modi dicẽdi vt dicit in glo. illius.c.qꝗ a te.s dicit Ber.ibidẽ q̃ illud .c.qꝗ a te. ⁊ similia loquut' ꝗ benignitate ⁊ dispensatõe. Ꝗia vero ꝗ stricto iure.Ut dicendũ q̃ si tpe ingressus res sint expsse donate nunq̃s postea sunt restituende.C.si reuo. vel ac.no1.fu.l.vltu.nisi clerici velẽt ei grãm facere.si vo sint tacite donate pso nã sequũt'.⁊ sic intelligi põt.c.qꝗ a te. qz bona sunt accessoria; imo sequũt' psonã. Hec Ber.fm aut Jo. 16.q.6.ꝗ lapsis.bona sibi reddẽt' si sint immobilia quantũ ad vsufructũ. qz tpe vite sue vtef: s̃ ꝓprietas apud ecclesiã remanebit. Sed quid si alicuis inuita vxore monasteriũ intret ⁊ postea renocet' ab ea.nunqd illa que ꝓtulit monasterio sibi reddent'. Ꝗ Bar. in q̃stionib' dicit q̃ sic.qz illa nõ fuit aliter damnus nisi teneret ingressus. Insup nota q̃ donato põt modũ accipe. vt do tibi hoc vt facias mihi illud. Cõditionẽ.vt do tibi hoc si feceris mihi illud. Cãm vt do tibi ꝗ qz fecisti mihi illud. Demõstratõez.vt do tibi seruũ meũ stichũ coquũ. vide ꝗ ꝗ infra ꝗ mõ ꝓtrabẽdi sponsalia sub ꝑditõe.li.s. Si ergo fiat donatio sub cõditõe:nõ tenet nisi cõditõe exiãte.nec donatar' peter ẽpt rem sibi donatã aliq̃s ꝑdno exter etiam si cauere velit ꝗ ꝑditõe implenda.ff. ꝗ ꝑdi. ⁊ demon.q heredi.§.fi. Unde si pendente ꝑditione res tradat:⁊ postea conditio nõ exter:res tradita repetit'.ff. ꝗ condi.inde.l. sub conditõe. Si vero fiat sub modo donatio statim tenet. ⁊ donatarius statiq; põt petere rem sibi donatam: si cauere velit de modo implendo.ff.ꝗ fideco.libertatibus. cũ in testõ.⁊ ex.vt ec hc.c.vno.in glo.nisi sub mõ.vñ magis obligat' ē q̃ donat sub mõ q̃ sub ꝑditõe. ⁊ hec donatio nõ revocat' q̃dm modus seruat'.Si aũt mod' nõ seruat' tunc aut in ꝑditione expssa fuit reuocatio eius modo non seruato.aut nõ. Si sic donatio reuocat' modo non fuato. Si non:reuocatur:sed agitur ad interesse vt fiat quod conuenit.C.ꝗ rescin.ven.ca ꝑditione.hec Ber.ex ꝗ ꝑdi.ap.ver. Si autez fiat donatio ob cãm:aut fit ob causam futuram.aut preteritam. Si propter futuram: aut illa causa non exprimitur.⁊ tunc non potest repeti quod donatur. causa enim non impedit donationem: nisi

cepimatur. C. de pdi. ob ca. 1 si repetendi. vel nisi intelligatur a iure. ff. de iure do. stipulatio. vbi dicitur q stipulatio que fit ob cam dotis non habet in se tacita pdiui onem si nupsie fuerint secute. Aut expimit. 7 tunc aut dat. pter cam honestam. 7 tunc repetu pōt: si illud. pter quod e datu nō e secuta. Aut. pter cam turpem: 7 tunc aut illa turpitudo est ex parte accipiens tm. 7 sic pōt repetri: etiā si res sit secuta. vt si vendi tibi ne mihi facias iniuriā. l. q. z. in dem. 7. c. se. Aut ex parte dantis: sic nō pōt repetn. vt illud quod dat meretrici. Illa enim turpiter facit q e meretrix: sed nō turpiter accipit cū sit meretrix. pōt tamē pign. ab ea repetri nō actōe pignoraticia: sed rei vēdicatione ar. C. si ob tur can. l 2. super v. melior. Aut ex parte vtriusq. vt si det pecunia iudici vt mihi iudicet. 7 tunc repetri nō pōt. ii. q. 3. que recte. Hoc aūt fallit in magistro qui dat pro licēta vendi: q pōt repetere quod vendit. 7 hoc fit in odiū eius q recepit. ex de magi. phibeas. fallit etiā i si monaco regulari cū pecunia redditur. vt cū ea i monasteriū arcā recludat. imo monasterio ponus q̄ pone datur. ex de si mo. veniens. Nota tū q quando turpitudo e ex parte dantis vel vtriusq: tunc lz dans nō possit repetere: fiscus tū repetere pōt. ff. de co inter vi. 7 vto. cū hic status. §. vlt. Si vo aliquid det pter cam pterita: vt eo tibi q hoc fecisti mihi: tunc nō repetit: etiā si causa sit falsa. pter quam datur. ff. de pdi. inde. casus. si aūt fiat donatio pter demōstratōez: tūc etiā nō repetit: etiā si sit demōstratio falsa. q demōstratio vel cā falsa legati ñ permit. ff. de fal. can. ad. l. 2. Ad hoc nota q si verbū in instrō donationis sit oubū largissime e interptādū q in cōtractib. plena. in testamētis pleni or. in bēficijs e interpretano plenissima facienda. ex. e. cum dilecti filij. in fine.

De donationib. cā mortis titulus xi.

Iso de donatione inter vinos: videndū e de donatōe cā mortis. Et pmo quid e donatio cā mortis. 2° quis pōt donare. 3° cui pōt donari. 4° quid pōt donari. 5° quot 7 que sunt spēs eius. 6° qualiter fiat 7° ex quib. causis revocet. 8° in quibus bi donationes sunt similes 7 dissimiles legatis. 9° de effectu b. donationis. 10° de forma instrumēti eius. Quid aūt sit donatio cā mortis dictū e pus. pe pncipiū n. precedētis. pōt etiā dici q e quedā ex mortis vel alterius instantis vel futuri periculi cōsideratione vel metu dispositio voluntatis. ff. e. l. z. Et addit in diffinitōe predicta bosi. liberali facta. quia si quis cā mortis sibi pminate rē suā cōferret nō valeret: lz periculū imminerz. ff. q me. cā. metum. 7 hoc intelligit qñ metus ideo mihi infert vt aliquid donē. al' sec. e. ff. e. l. 7.

Circa 2m sciendū q bi donatōes facere pōt ois qui testari pōt: qui aūt testari nō pōt eā facere nō pt. hoc tū fallit in filiofamilias. q. lz patre cōsentiente testari nō possit: donationē tū facere pōt parēte in cuius potestate e psentiente. C. e. l. pen. qs aūt testari possit dicet infra.

Circa tertiū sciēdū q oib. donatio fieri pōt quib. legatū de iure relinqui pōt. de quo etiaz habet infra. ti. se. ff. e. omnib. in quo quidē tempus ñ donatōis sed mortis inspicit. ff. e. i mortl. ergo si sit excōmunicatus donatio euane scit. ex de ap. pastoralis. §. fi.

Circa 4m sciendū q donari possūt res mobiles 7 imobiles: corpales 7 incorporales. ff. e. si mortis. Et si cyrographa debito. dent debita vel ēpta ibi cōtenta donata vident. ff. e. mortis cā. §. §. ticia. Et breuiter donari pōt cā mortis qcqd int' vinos dari pt. de q̄ inde supi.

Circa 5m sciēdū q bi donationis tres sunt spēs. vna que fit ab boie sano eo q cogitat se qiq̄s mortuū. alie vero one sunt ab boie qui occasione languoris vel alterius cause timet sibi morte vel aliud periculū de primo imune re. quar vna fit ita vt res donata 7 stati fiat accipientis. Altera vero vt tunc fiat accipiētis cū donās decesserit. ff. e. l. 4. Addit aūt bar donationū q̄lz int' vi. 7 vx. de quo vide li. 8. ad fi. tractat. de mrimonio.

Circa sextum sciendum q hec donatio fit triplīr. f. traditōe pollicitatione 7 stipulatione. ff. e. senatus §. sed qui mortis causa. sub quacunq̄ autē specie fiat vel quocunq̄ modo inseri debz in ea q fiat causa mortis vel alteri. piculi talis. quia al' esset donatio simpler inter vinos: quātucunq̄ fieret in articulo mortis. q. nō eo ipso qō quis moriens donat donare mortis causa videt. ff. e. senatus.

.§. vltī. fm a30. fm aūt hosti. hoc estimandū erit ex vbor affectione ⁊ qualitate p sonar ⁊ status. ⁊ si nihil apparet p̄sumit inter viros conatū. vt dicit in fi. predicte .l. Et debent in ea quinq testes adhiberi. .C.e.l.fi. debet etiam p̄ius esse persona cui fit vel alia que vice eius recipiat eam. vti si vult conare cā mortis paupibus vel ecclesie conet notario stipulanti recipienti noie pauper vel ecclesie. ff.e.inter.

Circa septimū sciendū q̄ hec conatio cuiuscūq spēi vel modi fit ipso iure tripliter renocat. .l. si conans sui p̄ierit: seu de periculo in quo erat qualiter erit. vel eū penituerit: vel constarit p̄ius de cessarit. insti.e.in pn. Si tamē conans irrenocabile cā dixerit ee: ūr renocabilis erit. vt si dicat sic. conationē hanc quantūcunq conatarius aut me supiuere vel penitere p̄tingat: tamē irrenocabile esse paciscor: ⁊ iubeo volens cā nulla rōne vel cā infrigi vel irritari posse. ff.e. senatus §. mortis cā. Et sic habebit effectū simplicis conatōis: Iz dicat fieri cā mortis.

Item octauū sciendū q̄ hec conatio differt a legato. p̄mo q̄ legatū semp dat ab heredē: conatio cā mortis vel ab eodē vel a defuncto. 2° qa filiusfamilias patre p̄mittēte hāc conationē facere pōt. nō aūt pōt legare vel testari q̄ hoc ex alieno arbitrio pendere nō debz. ff.e. tam is. 3° quia testamētū si accusō legatū p̄do. nō aūt conationē. ff. de his qb⁹ vt indig. l. post legatum. ⁊ insti. de cona §. .i. in glo. fere. vbi etiā plures alie ponunt dīe. Cōuenit aūt cū legato. q̄ in morte p̄firmat: ⁊ ex ea falcidia detrahit. C. ad. l. falci. l. fi. ⁊ in tantū ē similis ei: vt eum ipso fere p oia cōnumerēt. insti. de cona. § i. in textu ⁊ in glosa.

Circa nonū sciendū q̄ effectus hⁿ conatōis ē vt res si fuerit tradita redeat: vel si nō fuerit tradita non detur: nō obstante vsucapione. ff.e. senat⁹. .§ i. expense tū necessarie vel vtiles p doli exceptionē recupant. ff.e. si mortis. Item vt iusti⁹ titulus vsucapiēdi trāferat. ff.e.q aliena. ⁊ hec sunt vera nisi conatio fuerit renocata.

Circa decimū sciēdū q̄ si fiat conatio cā mortis p obligationē ab homine sano: quē nullū imminēs periculū terret: dicit sic. Petrus san⁹ crīs: sciēs tū se quōq moriūr p̄tē cā mortis fecit conationē. conauit. n. cā mortis Joāni fratri suo ibidē p̄tin p̄dtū tale p̄licitatione offerēs: vel sic solēni stipulatōe interueniēte p mittens dicto Joāni dare tradere ⁊ exhibere post mortē ipi⁹ conantis dictū p̄dium ⁊ volēs atq paciscens vt statim post mortē eius ipi Joāni petito ⁊ exactio dicti p̄dij p̄petat pleno iure nisi vl conatariū p̄moriū vel conatorē conatōis predicte penitere ⁊ cā in vita sua spālīter renocare p̄tingat. hoz. n. duoz altero p̄tigēte conatio euanescat. Si vo conatio cā mortis p traditionē fiat metu mortis p̄xime vel alterius periculi de p̄mo imminēs dicit sic. Petrus languens ⁊ p̄xime mortis periculū metuēs vel sic. Petrus de p̄mo mare transitur⁹ vel ad bellū iturus timēs naufragū vl bellī periculū p̄ ei reuerētia ⁊ suoz delictorū venia mortis vel dicti periculi cā conauit Joāni p̄curatori p̄uent⁹ talū religiosorū noie cōuent⁹ eius dē recipiēti p̄dtū tale: ⁊ dans ⁊ tradēs in p̄siti ipi Iobi dictū p̄dium: vel sic p̄stituens se ex nūc dictū p̄dium ipi⁹ Iobis conatarij p̄dicto noie possidere vel quasi: ⁊ volēs vt ex nunc dicti p̄dij conatio in eidē conatariū p̄dicto noie fit translatū: ⁊ predictū predū decetero eius noie sēpe dicto fiat: nisi vel conatorē ipz ab hac egritudine liberari vel conatōis penitere p̄tingat. ita .l. vt quodcūq hoz contingat conatio euanescat. Si vo filiusfamilias nupta faciat conationē cā mortis dicit sic. Dīa Berta filia petri ⁊ vxor ticij p̄pos mente ⁊ egra corpore: q̄ i patris potestate p̄stituta testari nō poterat: infrascriptā cā mortis conatiōez periculū mortis imminere de p̄mo cognoscēs: p̄dicto patre suo p̄ntē ⁊ cōsentiēte mō infrascripto facere p̄curauit. p̄mo nanq de bonis suis ⁊ iuribus ad se spectantib⁹ cā mortis donauit pro aia sua cētū lib. expendēdas hoc mō. Itē p fratre suo. io. lib. 2ē. R eliquū vero sine residuū bonoz ⁊ iurū suoz mortis cā donauit p̄dicto tucio viro suo recipiēti vice ⁊ noie C. ⁊ b. filioz eius. ita tū q̄ si aliquis p̄dictoz filioz eius decesserit ante ipsam ei porcio superueniat donatōe cā mortis p̄mittens solēni stipulatione interueniēte cuius predictoz donatarioz ibidē p̄sīti recipienti suo noie p donatōe sibi facta ⁊ vice illius siue illoz cuius vel quoz noie ē donatū. b. notario suprascripto recipienti. ī. eidē dare vel tradere vel exhibere ēpūtū rē vel res ipsas donatas: ipius donatus

morte secuta. Et volens atq; pacisceus vt quantitatis rei vel rerum conatarū illico post mortē eius petitio ⁊ exactio cōpetat pleno iure: nisi conatariū vel conatarios ipos p̄mori ante eā ab hac egritudine liberari vel conationis penitere contingat. quocūq; enim istoꝝ pungente conatio revocata sit penitus ⁊ euanescat.

De legatis titulus xx⁰.

Deinde quia vt dictū est legatis valde similes sunt conationes causa mortis: ideo ōnter dicendū est de ipsis legatis. Et primo quid sit legatū ⁊ fideicōmissū. 2⁰ qs pōt legare. 3⁰ cui pōt legari. 4⁰ quid potest legans legare. 5⁰ in qua vltima voluntate pōt legari. 6⁰ qualiter ⁊ qb⁰ vbis fit legatū. 7⁰ quot ⁊ q̄ sunt spēs legatoꝝ. ⁊ q̄ ordine debent scribi legata. 8⁰ de formis scribendi legata relicta p̄ restitutiōe male ablatorū. 9⁰ de formis scribendi legata vtroq; relicta. 10⁰ quid iuris de legatis in genere relictis. 11⁰ de legatis relictis ēpo vel ecclesie cathedrali vel alij ecclesie quō debēt diuidi inter ēp̄n vel ecclesiā cathedralē vel aliā ecclesiā. 12⁰ de determinatōe quorūdā dubioꝝ circa legata. 13⁰ quib⁰ modis legatū extinguit. Circa p̄mū sciendū q̄ legatū ē donatio quedā a defuncto relicta ꝗ ab herede prestāda. qz debet post mortē testatoris ⁊ post aditā hereditatem ab herede. ff. de le. 1. ſt ubi. §. cū seruus. Nō. n. oz legatarius occupādo legata ius sibi dicere ꝗ ab herede petere. ff. quoꝝ lega. l. i. rifo. 1. qz si post aditā hereditatē legatū occuparet: actio legati denegaret sibi. C. e. nō dubiū. ⁊ sic in possessione ⁊ p̄prietate sibi p̄indicaret. si vo ante hereditatē aditā occuparet sibi actione ⁊ p̄prietate nō p̄iudicaret. possessionē tū nō restitueret. ff. quoꝝ le. l. i §. qd ait pretor. Cū si ex testamēto adeat hereditas deficit legatū. nisi sit infra relictū q̄ aduenientib⁰ ab intestato prestet. C. de fideicōmiss. s. eam quā. Itē nota q̄ ꝗz legatū petī nō possit nisi adita hereditate si tū legatarius post mortē testatoris decedat etiā ante hereditatē aditā transmittit ad heredē suū legatū. C. de cadu. tol. l. cū igit. Et hoc ē verū nisi legatarius habeat substitutū vel p̄ximū. qz tunc transit ad eū. ⁊ p̄mo ad substitutū. Si vo legatarius testatore viuo decedat deficit legatū ⁊ remanet apud heredes. vt ibidē. § si vt manifestē. Et hoc est verū cū legatū relinquitur pure: vel in diē certam vt in pasca. si autē relinquat sub cōditione in diem incertā. puta cū tuus moriet. tunc si ante diē vel cōditionē legatarius moriat nō trāsmittit legatū ad suū heredē. qz nunq̄ valuit. vt ibidē. §. si aūt aliquid sub cōditione. Fideicōmissū fere idē ē qd legatū. ꝗ fideicōmissum dictū ē. qz fideicōmissa olim pendebāt ex fide heredū. ꝗ hodie fere adequata sūt legata ⁊ fideicōmissa: ⁊ quicqd iuris est i vno est etiam in alio. Cōmissarij autē vel etiā fideicōmissarij dicunt quibus legatū aic solueda mittit. vel in multis locis testamētoꝝ executores vocant. qua legatū anime exequunt.

Circa secundū sciendū q̄ legare pōt solus ille ⁊ oīs ille qui pōt testari. ff. de le. 1. l. 2. quc aūt p̄sone testari possint habebit infra. legatū. n. relinq̄ nō pōt nisi in testamēto vel codicillo. nam quantū ad hoc equipollent ista. f. testari codicillari ⁊ legari. vnde qui pōt vnū illoꝝ ꝗt ⁊ reliq̄. ff. de iure codi. ostui §. codicillos

Circa tertū sciendū q̄ pōt illi soli legari qui pōt heres institui. ꝗ qs sit ille habebit infra. heber aūt legatarij p̄sona ē certa. aliter nō valz legatū. ff. de statu. ho. vulgo.

Circa quartū sciendū q̄ legari pōt res testatoris ⁊ res heredis. nec refert an sciuerit vel ignorauerit testator rē ē suā vel heredis. insti. e §. si qs rem suā. Itē heres legatarij pōt erogari vt nō trū rē sibi legatā ꝗ etiā ꝗpriaz alteri restituat: hoc obtinato ne plus restituere roget. q̄ cepit ex testamēto. insti. de singulis rebus. p fideicō. re. §. pōt aūt. Itē res alina si tū testator alienā ē sciebat. ⁊ tenet eam rē heres emere ⁊ prestare vel ē estimationē legatario. ⁊ hoc ē verū si res illa sit talis qne vendi possit. al' nō. insti. e. §. nō solū. ⁊ §. q̄ aūt. Et si heres eam nō redemerit vel pētī eius legatario nō tederit. nihilominus ipse legatarius si rē illā alienaz habeat tenet eā reddere: ꝗ cōsi heredem pōt agere. Si vo testator ignorat illā rem ē alienā nō tenet legatū: nisi cū legat' p̄sone p̄uncte. vt vxori vel alij p̄sone cui tantūdē relicturus erat de suo. C. e. cū alienaz ⁊ nisi cū libertas relinquit seruo. ff. de fideicōmiss. lib. paulus. Oportet aūt legatarius ꝗbare testatorē rē alienā scīter se legasse

insti.e § q aut hoc notat p Hosti. ⁊ Ber
et ex testa. filius. ⁊ pot pmissa distinctio, vt
dicit Hosti. in quatuor casibus salvari.
Nec obstat c. filius. vbi dicit q heres co-
gitur fm leges seculi non fm leges dei sol
uere: si testator re alienam sciens leget. qz
loquit in casu in quo res legate erant cui
dam ecclie in quibus legata non tenent.
Potest etiam intelligi ⁊ in alijs rebus lega
tis quando heres eges remanet. si redimet
vel pcium solvet. Non. n. debet viri ecclia
stici esse erractores imponam in graue pni
dicium alioz quibus pon' debet ex suo in
necessitatib' subuenire. ex. de cesi. ex parte
Sz ⁊ layci etiā ad hoc fm Hosti. tenentur.
ar. ex. de cesi. licz. quia etiam ad eos ratio
eleemosynarum pertinet. vt pz ex de testa. filius
Ite si quis legat re obligata creditori suo
sciens. quia. s. scit eam esse obligatam: tunc
heres oz eam lucre. ⁊ re dimē. si tamē no-
luit ⁊ hoc cepsit q legatari' eam lucret:
tunc heres non tenet eam lucre. sicut aut
e si legat ignorant'. insti. e § . § ⁊ si re. tunc
. n. heres non luet § legatarius: nisi cuz le
gatur psone coniuncte. vel pro tanto res
e obligata quantuz valz. ff. de fideiōmis.
lib. obligata. ⁊. ff. e. l. si res obligata. Ite si
quis re sua creditori eam se alienā leget va
let legatum. ⁊ si putat eam esse legatarij va
let etiam insti. e. § . si quis re sua. Ite si
cui leget' res eius non prodest nec co nua
lescit legatum si legatari' eam alienet. insti.
e. § . si re legatarij. Et hoc e verū nisi testa
tor legauerit eam sibi sub ditione hac. s.
si eam alienaret ipo testatore viuēte. ar. ff.
e. l cetera. Ite si alicui fundus alienus le
gatus fuerit: ⁊ eius pprietate extracto vsu
fructu emerit. ⁊ vsufruct' ad eum ex eā in
tranua postea pueneri: ipe legatari' pote
rit fundū petere: ⁊ heres officio iudicis coge
tur pprietatis illius estimationem ei pre
stare. insti. e. § si eu. Ite si quis res suas
legauerit ⁊ postea eas vēdiderit nihilomi
nus legatū tenebit. nisi vēdēdo legatum
adimere voluerit. insti. e. § . si quis re sua.
Et in onbio probabit heres voluntate de
functi mutata quatuor testib'. glo. ibidē.
Secus e si eam conauerit. qz tunc indissi
cre videt' adimere legatum. vt in eadem
glo. Et idē e de eo qui ddum quod legauit
postea pignori obligauit. poterit. n legata-
rius agere cū herede vt ddum luat: habita
tamē distinctione supradicta. insti. e § . e. i
tex. ⁊ glo. Si vo parte rei legate testator
alienauerit pars non alienata omnino de
bet'. De parte vo alienata idē dicēdum e
quod ddictum e de re tota. insti. e. § . si vo
quis. Ite testator pot legare re quam hz
comune cum alio. ⁊ tunc legatari' vti hz
parte et'. ff. de le. l fi. Ite pot mihi legari
vt mihi liceat cedē lapides in solo et'. hoc
tamē legatū non transibit ad heredē meū
nisi sit nomē adiectū. ff. co. l. apud iul. § si
quis. Ite pot res q nondū e in rerū natu
ra dūmodo sit futura legari. vel fruct' qui
in illo fundo nati erunt. aut quod ex illa
re alia natum erit. insti. e. § . ea quoq res.
Legari ergo possunt ⁊ ea q sunt ⁊ ea que
futura sunt. § legari non possunt ea q nec
sunt nec fuerūt nec erunt vt chymera. nec
ea que fuerūt § ce desierunt. vt homo mor
tuus. insti. de inu. stipu. in pn. Si vo du-
bitet' ⁊ tepore testamēti an res legata sit i
rerum natura. puta an homo legat' viuat
agi quidē pot ex testamēto: § officio iudi
cis cōtinet' vt cautio interponat'. cauet. n.
heres re illam prosecuturū. ⁊ si nact' eam
fuerit ipsam legatario restituturū. ff. e. suo
legato. Ite si tepore testamēti seruus lega
tus cetu fuga vel longe abscesso: tunc oz
heres operam ⁊ pcium ⁊ sumpt' impendē
vt recuperet. Si vo post testamētū fugerit
impēsis ⁊ periculo legatarij oz qri. qz he-
res re legatam in illo loco oz pstare in q
relicta fuit a testatore. ff. co. cū fuus. ⁊. l. si
fuus. trilo. i. Ite legari pst si vti corpalia
§ etiā incorpralia. vt iura actiones ⁊ fui
tures. ⁊ iō si testator mihi legauerit qd ali
us sibi debz heres debet mihi cedē suas
actiones dando. quando etiā sine hoc ha
beo vtile actionē: nisi testator viuus ere-
gerit pecuniam. In onbio. n. semper psumi
tur tunc voluisse legatū extinguī. nisi con
trarium probet'. vel quia eo non petēte de
bitor ei vtro obtulit. vel quia exactam. p
legatario ceposuit. insti. e. § tam autē. i tex
⁊ glo. Ite pot quis debitori suo liberato hz
legare ⁊ tenz legatū. insti. e. § si quis debi
tori. nisi testator viuus exegerit. insti. e. §.
tam autē. Sz ⁊ meo creditori legare possū
quod debeo. ⁊ cum plus sit in legato q in
debito ⁊ si ex legato ꝑmode aliquid cire
pstet'. puta quia pure legatur quod i die
vl sub ddutione debebat'. quia nūc aū die
vl' cōditione aget ex legato. vl' quia exce
ptione habebat pro debito. vl' quia deficie
bat ei probatio debiti. Et hinc e q vtile e
legare ⁊ expunē illicite ablata illis q gb'

sunt extorta. insti. e. §. e. Ite pōt legari facti. vt lego tibi q̄ heres meus vēdat tibi rē illā. ⁊ tūc heres tenet vēdere pcio vero. Si si heredē meū dānaueris vēdere pcio certo necessario habebit vēdere tanti q̄ti ē damnatus. ff. e. l. fideiussor. §. fi. Ite vt heres meus emat a te rē talē pcio iusto. ff. eo. l. ⁊ si eqto. Ad hoc nota q̄ legari nō pōt res x quib⁹ nō ē ꝓmerciū vt que alienari prohibent. ⁊ si tales res legēt nec ipe nec eax estimatio debet. insti. e. §. fi si talis res vt ibidē in glo. Et fm a3o. ti. x lega. distinguē q̄ rei legate vel nulli ē ꝓmerciū vel ē qdē s cum grandi difficultate. vt i predus necessariis cesaris. ⁊ tunc nec ipa res nec eius estimatio debet: nisi voluntas testatoris ꝓrata appareat. ff. e. si quis inglinos Excipit etiā casus alius vt in boie libero vt aliquando sibi pōt legari. vt si redemerim eū ab hostib⁹. pficiat. n. sibi legatū ad liberatōēz vinculi pignoris quod habui in eo tacite: q̄ redem. ff. e. l. senat⁹. Si vo illius rei cōmerciū sit in cōi s nō hucusq̄ dē nō sit eiq̄ damnat⁹ sit prestare: pstabit nihilomin⁹ legati. si aūt sit eiq̄ pstare dz: si nō ei cui dz pstari: aut hoc ē ꝓter ea⁹ eli cū vel sectā. vt q̄ hereticū ē vel iudeus q̄ mancipiū xpianū possidere nō pōt. ⁊ tūc nec res nec estimatio debet. aut ꝓter ꝓdionē st⁹. vt q̄ ē seruus cui militia legat. Aut ꝓter vitiū corporis cū ꝓtracto legatur stipēdiū cursoris. Et in his si testator sciebat huiusmodi qualitatē pson⁹ estimatio debet. alⁿ nō. Ite nec ea q̄ sunt edibus iuncta ne vrbs deformet ruinis. ff. e. l. cetera. Ite si res eadē in duob⁹ testamētis. i. duoz hominū cēdez legata fuerit: ⁊ ipe ex ꝓmo testamēto rē suā exercuerit fuerit tunc ex secūdo testamēto nihil petere pōt. q̄ due cause lucratiue in eādē hominē ⁊ in eādē rē cōcurrere nō pōt. si vo ex ꝓmo testamēto exercuerit ē rei estimationē: nūc nihilomin⁹ ex secūdo testamēto pōt petere rē insti. e. §. si res aliena.

c Ircā quintū sciēdū q̄ legatū relinquit in testamēto pfecto ⁊ in codicillis pfectis: nō i donatōē cā mortis. quia legata in multis differūt ab eis. vt habitū ē supra. ti. pcedēti.

c Ircā sextū sciēdū q̄ legatū potest pure relinq. vt tali lego centū lib. Et in diez. vt lego vsq̄ ad pasca. Et ex die: vt a pasca ⁊ in antea. Et sub cōditōē que apponit p si. vel p cū. vt lego tibi si filiā meā in vxorē accepis. vel cū. i. 4. ānoz fueris. ⁊ inest ei ꝓditio bec. l. si ꝓpiueris. i. 4^{m} annū. ff. e. l. si cui leget. ⁊ C. e. l. fi. In libertate tū ē ispāle: vt vt dicat⁹ pōt ē relicta in diem si dicat testator. illū fuit ē liberū iubeo cū filio meus erit. 25. ānoz. C. de fideicōmis. lib. fideicōmissaria. Ite legatū pōt fieri quibuscūq̄ vbis: aptis tamen ⁊ idoneis. vt si dico. do lego dari iubeo volo rogo posco opto: vt res: credo te daturū ⁊ similia. C. cōia. de le. l. z.

c Ircā septimū sciēdū q̄ triplex est spēs legatoz. legant⁹. n. aliqua p restitūdis mole acquisitis: si testator acqsiuit: ⁊ dz aliquid tale. Aliqua vo p funeris impensis. ⁊ elemosynis ⁊ alīs anime suffragīs. Aliqua vo vxoū ⁊ pūquis ⁊ alīs carnalib⁹ amicis. Et quidem cōgrue pson dz premittī in scribēdo alīs legatis. q̄ nulla alia legata debēt nisi deducto ere alieno. C. eo. si vniuerse. Unde illa intelligunt bona que non sunt alieno ere reducta. Secūdo loco poni debēt secunda tālīs digniora. Post vo has duas spēs legatoz dz eligi certa pson vel certe psone que cōmissarij vel fideicōmissarij seu executores dicunt: qui ad pdicta legata cōstituunt. raro. n. hec fidei cōmittunt heredū quib⁹ ita positis tertio debēt poni certa legata: quoz quidē solutio heredi solz relig

c Ircā octauū sciēdū q̄ circa restitutionē male ablatoz vel acqsitorū quatuor solēt ꝓtingere. ⁊ fm hē variat forma coz que legant p talū restitutōē. Primo quando testator pauca talū hz: ⁊ ē memor coz ⁊ psonaz a quibus habuit. ⁊ iō possunt breuiter notari i testamēto. vnde tunc posito pemio dicetur sic. Primo quidē voluit disposuit ⁊ mādauit q̄ restituant petro. lo. lib. ⁊ iohi. io. ⁊ sic de alīs. quas quantitates habuit a pdēis p vsurā vel aliū extractionē illicitaz. ⁊ hec ē via tutissima. Secūdus casus ē quando testator psonas res quantitates ⁊ causas illicitas ꝓter timorē infamie in testamēto nō vult exprimi. ⁊ tūc solz habē ea notata manu sua vel alterius secreto in aliqua cedula quā suo cōfessor vel alteri psone fidelī coram duob⁹ testib⁹ ignorantib⁹ quid ꝓtineat sigillatam tradit: quo facto i testō dicet ꝓmo qd est. Uel ite reliquit de bonis suis tali psone cētum lib. solnēdas in his ⁊ circa ea q̄ sibi secrete ꝓmisit. Tertius casus ē qi longo tpe multa illicite acqsiuit: que

particulariter in testamẽto nõ possunt expuni: ⁊ tunc ita dicẽt. Primo quidẽ volui disposuit ⁊ mandauit q̃ restituantur oia ⁊ singula que ad eũ vel ad aliũ eius noie peruenerunt ex causa vsure vel ex alia quacũq; iniusta acquisitione vel extorsione omnib⁹ ⁊ singulis psonis vel vniuersitatibus a quib⁹ ipm vel aliũ ea⁹ noie hec vel aliquid vox apparuerit habuisse vel percepisse. sine hoc appareat ex libris sine ex scripturis rõnũ suax. sine ex alia legitima fide vel pbabili rõne. Et etiam quib⁹ restituendũ videbit cõmissarijs suis ex simplici ⁊ pura ꝓscientia eor. Quartus casus ẽ quãdo scit se aliqua illicite habuisse ⁊ habere. si a quib⁹ habuit est incertus. vñ tũc debz ea pro eor animab⁹ relinquere dicendo sic. Item cũ sciat vel credat quedaz illicite habuisse: a quib⁹ tamẽ ea habuerit est incert⁹: reliquit pro aiab⁹ eor. a quib⁹ habuit ipa certũ lib. solutãdas ⁊ dispensandas a suis cõmissarijs infrascriptis ex ostio raliũ fratrũ eo mõ quo eis meli⁹ p liberatõe animesue videbit expedire. Sorme vo legatoz secũde spei ⁊ tertie ꝓter sui facilitatẽ notarij prudẽtie relinquant qui diligẽter ea formet fm q̃ exegerit intẽtio ipsius testatoris.

Sequit videre ex nono. s. ex formis scribẽdi legata vrori relicta. circa qõ sciẽdũ q̃ si vir cotẽ vrori legauerit legatũ ẽ vtile sibi: etiã si nihil vltra totem ei reliquerit. quia plenior est actio ex legato q̃s ex tote. insti. e §. si si vrori. qz sicut dicit ibi glo. legatũ statim debẽt. tos vo si ꝓsistat in mobilib⁹ debẽt post ãnum Si aũt nõ i mobilib⁹ debẽt statim. Item ex tote agit inquantũ pot facere vir vel alius heres suus. ex legato vo in solidũz nisi obstet falcidia vel bñficiũ inuentarij. Itẽ si qua facta pdicta sint in pnũciũm mulieris. tollent beneficio legati. tamen si quam vir nõ accepit cotẽ legauit simpliter legati erit inutile. si vo in legando certaz pecuniã ⁊ certũ corp⁹ vel istrumẽtũ cotis. s. in quo fuit cõfessus se totem recepisse: quã nõ receperat: demonstrauerit: legatum valebit. vt ibidem. Testator ergo volens aliqua vrori sue in testamẽto relinquere pmo ei cotẽ suam relinquere dz. ⁊ tunc dz eius quantitatẽ specificare. al' testamẽtum nõ sufficeret. nisi ipsam quantitatẽ cotis p instrumẽtũ vel testes pbaret. C. de fal. ca. l. 3. Solet etiã ei q̃ãq; aliquid de suo relinquere. ⁊ tunc debet pquirl diligenter intẽtio eius. quandoq; n. vult q̃ tũ habeat alimẽta: ⁊ tunc dicẽt sic. Relinquo vrori mee alimẽta vel victũ ⁊ vestitũ. quod idẽ ẽ. in vita eius dũ vixerit caste. Et i ꝑ casu debet habere cibũ potũ vestimẽta lectum ⁊ habitationẽ ⁊ ea sine quib⁹ viuere non posset. ff. de all. ⁊ cibaria. lega. l. legatus. ⁊ de v. sig. vbo victus §. vbum. Q̃ãq; etiã vult q̃ vltra alimẽta aliquod dõtum regulis comus habeat ⁊ familie: sicut in vita ea⁹ habebat. ⁊ tunc dicẽt sic. Relinquo vrori mea in como mea dõam ⁊ vsufructuariã omniũ bonoz meoz: dũ vixerit caste. p hoc q̃ dicit dõam: habebit curam ⁊ gubernationẽ familie. p ꝑ q̃ dicit vsufructuariã: habebit victũ ⁊ vestitũ. ita intẽtant sapientes illa vba. vt notat. C. si se. nup. mulier. sup anẽ hoc locũ. Q̃ãq; vult q̃ habeat oes fructus omniũ possessionũ suaz vt possit facere ex illis quicq placuerit sibi: etiam si ẽnt vltra quantitatẽ alimentoz. ⁊ tunc dicẽt sic. Relinquo vrori mee tantũ legati vsufructũ omniũ bonoz meoz. dũ caste vixerit. vel sic. Relinquo vrori mea vsufructuariã omniũ bonorũ meoz. in quo casu habebit in solidũ vsufructũ omniũ bonorum. vt. ff. de vsu. lega. vrori mee. nisi filios haberet. in quo casu filij haberẽt saltem legitimã partẽ in vsufructu fm dõm odofredũ. sicut ipe nõuit de iofi. testa. super auẽ. nouissima. vbi dicit q̃ illa lex. s. vrori mee. corrigit i filijs ⁊ nõ in ẽneis. Item si testator intendat in alio quo casuũ predictoz q̃ vroi dũ habeat alimẽta ex como vir: ex como cotẽ nõ extrahat: nec fructus cotis percipiat: debet hoc expimere. s. alterutro sit cõtenta. al' hẽt vtriq; s. alimenta ⁊ fructus cotis. C. de rel vro. ac. l. i. §. sciendũ.

Sequit videre ex decimo. s. qd iuris est de legatis in genere relictis. circa qõ nota fm Azo. ⁊ fm glosaz accur. insti. e. §. si generaliter. q̃ legatũ i gẽre relictũ aut suis certis finib⁹ nãlĩ pnuncẽt. vt homo bos equus. aut nõ. si sic oio tenz legatũ sine cõsistat in spẽ. ⁊ tunc dicit indiuiduũ vt tia⁹. sine cõsistat in gẽre. s. illo qõ dialectici vocãt spẽm. ⁊ tũc pot dubitari cuius sit electio. Sz distingue q̃ testator legans seruũ in gẽre aut reliquit suos in hereditate sua aut non. si sic. tunc legatarius ex eis eligere dz: vt tũ nõ eligat meliorem. ff. e. l. si legati. Si nõ reliquit: tunc

heres eligere d3 ff. de triti. lega. l. 3. nisi o. i. Ubi autē testator ex certis seruis reliquit incertū: aut sensit de certo. q. l. ſpm ꝓpio noie in legando expressit. ⁊ tunc heres eliget. aut nō sensit de certo. qz. l. legauit vnū ex eis ⁊ tunc legatarius eliget. ff. e. l. q ou os. Si vō legatū suis naturalib⁹ finib⁹ nō ꝓtinet. aut eius sola estimatione ꝓstitutū. vt fundus. ⁊ tunc omnino nō tenz legatū quia heres prestare fundū vnū⁹ oiguti vel vnguis posset. qō est consoziū. ff. e. l. qō in rem. §. si quis aūt. Aut ad cōstitutionē ei⁹ requirit factū vt domus. ⁊ tunc aut legās domū in genere reliquit domos aliquas. aut nō. si nō: consoziū ē. ff. e. l. si dom⁹. si sic coget heres vnā ex eis quā heres ipse voluerit legatario dare. vt ibidem. Si autē legatū ꝓstitat in gne ꝓhabilissimo. vt ē substantia res ens. nullū ē. Et idem ē si i gne subalterno. vt ē animal. qz heres liberaretur dando festucā vel muscā. Oportet ergo legatū cōtinere certā spēm vel ꝓtitatē vel factū. al⁹ nullū ē nisi in casu. vt cū aliquid ānuum ē relictū sine adiectione ssime. petiet. n. legatar⁹ quod testator cōsueuerat ei dare. vel certū aliquid statuere ex dignitate pōne. ff. de lega. 3. si cui.

SEquit videre de vndecimo. s. de legatis relictis ēpo vel ecclesie cathedrali vl' alij ecclesie: quō debēt diuidi. Circa quod sciēdū ꝓ sicut habet ē. de testa. requisiti. aut testator legat sic dicēdo. relinquo illud ēpo. aut sic. relinquo illud ecclesie. aut sic. relinquo illud ecclie ⁊ ēpo. s. coniunctim. seu sic. relinquo hoc ēpo ⁊ illud ecclesie. s. diuisim. Si primo mō aut relinquit ēpo ab exeuno. aut a ꝓpinquo Si ab exeuno ꝓhabiliter verū ē ꝓ ꝓsumit' cē relictū intuitu ecclesie: nō pōne. ⁊ ideo tūc de illo ecclesia cathedralis pōt petere canonicā porcionē. ⁊ hoc verū ē nisi testator expimat ꝓ velit illud cē in ēpi. i. ꝓpui: non ecclesie. tunc. n. nihil pōt ecclesia cathedralis petere. secus ē si ex aliquid ēpo iter vinos. qz tunc fm glo. ꝓsumit' intuitu amicitie vel spe remunerationis datū. Si vō aliqd dat' ēpo a ꝓpinquo: presumit' cē relictū intuitu pōne: no ecclie: nisi forte cōtrarū ꝓbaret'. vnde hec ē ꝓsumptio iuris nō de iure: in qua probatio in ꝓtum admittit'. Talis etiā ē ꝓsumptio in casu ꝓcedēti. Et in hoc casu nihil pōt ecclesia petere mercie i vita ei⁹. ⁊ pōt hic accipi fm glo. ꝓpinquus vsq ad quartū gradū. ex. de ꝓsan. ⁊ al. nō debet. Quidā vō dicunt ꝓ accipit' vsq ad septimū: cū canon nō distinguat hoc. 15. q. 3. c. i. ⁊ ex. de testa. qz nos. Si vō testator reliquat secūdo mō: hoc ē ecclesie: tūc ēpo cōpetit sua porcio etiam si expimat ꝓ velit illud cē ecclesie uñ: ⁊ nō ēpi. qz primata dispositio testatoris nō pōt generalē cōstituti onē canonis immutare. qui. s. canon habet. 12. q. 3. pontifices. Rōnē vero hu⁹ diuersitatis. s. ꝓ quando relinquit' ecclesie mīn: nihilominus ēps habet suam ptē. quando vero relinquit' ēpo mīn. ecclesia nihil habz si vis inuenies ē ex. de testa. in glo. c. requisiti Secus ē fm glo. si dicat. relinquo hoc ecclesie. quia tunc presumit' cē relictū intuitu pōne ⁊ non ecclesie. ideo ēps de illo nihil habebit. Si vero relinquat tertio mō. s. ēpo ⁊ ecclesie. tunc inter ipos ē equalit' diuidēdū. Si vero relinquat quarto mō dicēdo. lego hoc ecclesie ⁊ illud ēpo sine relicta sunt equalia sine inequalia: ad diuisionē sunt canonicā inter ēpm ⁊ ecclesiā reducenda. nisi velint ambo cē testatoris dispositō cōtenti quam satis decet: 15 non sit necessariū obseruare ꝓter fauorē vltime volūtatis; vbi nec fraus interuenit nec dolus nec quisq nimiū fraudat' debita porcione. qz decēs ē pro modico cōtēnonē nō habere. Sed quid si leget' separatim aliqd ēpo ⁊ aliquid alicui ecclesie. s. nō cathedrali: aut monasterio vel alijs pijs locis. R.' vt habet' ē ex. de testa. requisiti §. secus. tūc illud quod ē ēpo legatū diuidet' inter ēpum ⁊ ecclesiā cathedralē. ⁊ de illis que legata sunt alijs ecclesiis ēps habebit canonicā porcionē. Ad hoc nota ꝓ si aliquid spēcialiter clerico nō habenti ꝓlationē vel administrationē ecclesie qui ꝓprij possit habē s ꝓpinquo vel etiā exeuno leget': relictū cē intuitu nō ecclie s pōne intelligit'; nisi contrariū ꝓbet'. ⁊ ideo de illo nec ēps nec ecclesia in vita ei⁹ aliquid cōsequet'. ⁊ hoc ē verū quando fraus nō ꝓcurat'. vt ibidē §. illud aūt. ¶ Insup nota ꝓ si quis i testamēto legauit ēpo ꝓprij porcionē ⁊ alia multa monasterys vel ecclijs: si eā ēpo absolute legauit. nihilomin⁹ porcionē sibi debitā de ceteris exigere potest. Si vero eā sub cōditōe reliquit. s. vt ea sola cōtēt⁹ ēt. ⁊ hoc ēps acceptauit: porcionē de alijs exigere nō pōt. Si vō postea cōstiterit ꝓ ēpo porcionē modicā fraudulēt' legauerit vt. s. alioz porcione debita fraudaret': porcionē debitā ex ill' exigere potest. 15 testō

cōdition ē appōsuerit: ⁊ ipse prius accepta habuerit. ⁊ ē. de testa. offici. q2 testator partem ēpo debitam ex ꝓdictione auferre ñ potuit. C. ē. de testa. requisisti. Videt ē etiaꝫ fin glo. supra. ⁊ officii. q ēpo agere possit ad supplementū si relinquat ei minus legitima porcione. quia hec porcio grauamē nō admittit sicut nec quarta debita iure naturę.

Sequit videre de duodecimo. s. de determinatione quorūdā dubiorū circa legata. vbi sciēdū q̄ si qs ārtā partē legare voluerit ⁊ oīmodā scripsit debet tm quarta. Et si .50. legare voluit ⁊ centū scripsit debētur .50. ⁊ si plura legare voluit ⁊ min⁹ scripsit legatū valebit. ff. de le. i. qui quartam. Itē si aliquis ex illo collio legauerit quatuor amphoras: ⁊ ibi nō sint quatuor ⁊ pauciores: tantū accipiet quantū inuenietur. ff. de le. 2. si quis seruū. Itē si legauī tibi. io. lib. si volueris: tale legatū non transit ad heredē nisi expresseris te voluisse. secus ē si legauī tibi. io. pure. q2 illud transit. ff. de le. i. si tibi legatū sit. Itē legator si in noie cognomine vel agnoie legatary errauerit: oū tamē certū sit de quo senserit. error huiusmodi nihil vitati ofacit. ff. de testa. si in noie. Et idem ē si in fundi vocabulo errauerit. secus ē si errauerit in appellatiuo. vt si quis credat appellatione auri contineri auricalcū ⁊ legat aurū: nō dabit illi aurū. ff. de le. i. l. 4. ⁊ insti. e § q̄ si aliquid. Distinguit tm glo. in appellationis q̄ si testator parū erret. vt si libros appellaꝫ mēbranas: valet legatū: maxime cū sic cōsueuit appellare. Si aūt multū erret nō valet. vt in dicta. l. Itē falsa demōstratio nō perimit legatū. vt si quis leget sic. Sinchū seruū quē emi a ticio lego petro. lz sit ēpt⁹ ab alto q̄z a ticio: nihilominꝰ tenet legatū: dūmō ꝓstet de seruo. insti. e. § bine. Et idē ē fin glo. ibidē. si nō emit. Similiter nec cā falsa nocet legato. vt si quis leget sic. lego tali illud. quia fecit mihi seruitiū tale. licz seruitiū illud nō fecerit: tm legatū tenet. insti. e. § longe. Si vo cā illa sit ꝓditionalit apposita sec⁹ erit. vt si dicat. ticio si negocia mea curauerit lego. io. lib. vt ibidē. Itē si lancē maximā mundē ⁊ minimā reliquit: ⁊ legauit sic. s. lancē mūdē illi lego. lancē medie magnitudinis legatā ē videt: si nō appareat de qua intellexerit. ff. de au. ⁊ ar. lega. qui lanei. Itē si quis leget aliquid sic. lego hoc petro ⁊ filius eius: tunc petrus habebit medietatē ⁊ filij eius ꝓter alia medietatē. ff. de vsufruc actōe. si quis ticio ⁊ e ē. de testa. rainaldus. in glo. Itē si qs cyrographū legauit: legatū actiones i cōtentas. ff. de le. 3. qui cyrographū. Itē si quis legat alicui ancillam bertā: ⁊ postea vēdit eam ⁊ emat ancillas alias quarum vnam vocet bertam. hec secunda berta dicit ē legata ff. de ꝓdi. ⁊ demō. l. filie sue §. ncia. Item quando aliquis habet plures fnos ⁊ legat alicui vnū ex illis. s. illū quē elegerit vel optauerit: preter⁹ prefigere dz legatario terminū infra quē eligat. ⁊ si heres ante eius electionē ⁊ ante terminū seruos vel seruū vēdiderit: vel manumiserit: vēdito vl manumissio irritat: ⁊ fnus ille cedet legatario quē ipse elegerit. Si aūt legatarius infra terminū nō elegerit: heres postea pōt seruos vēdere. nec habebit legatarius actionē legati. Sz in legatis futuris nō pōt terminꝰ pfigi. vt si quis leget vnū fetū nasciturū de grege suo. li. 6. de cōces. prec. q2 cunctis. § si certū. ⁊ § fc. i tex. ⁊ glo. Itē si alicui legat optio ex seruis vel ex rebꝰ alijs tm semel optare pōt. ff. ō le. i. l. 5. nisi. o. i. Si aūt optio relinquit plibꝰ vel etiā vni ⁊ ille decedat ante q̄z opter pluribus heredibus relictis: ⁊ inter eos sit dissensio de optione. forte dirimit questio inter eos. ⁊ quē sors pelegerit ceteris partibus estimationē partiū pstabit. Si aūt legauerit mihi seruū quē optabit ticius: ⁊ ille infra annū nō optet vel quia nolit vel quia nō potuit. post annū optio videt mihi relicta. C. cōmunia de le. l. si. Itē si quis leget mihi omnia bona sua mobilia: mei erunt omnes fructus a solo separati tpe sue mortis. dū nō adhereat solo pars fundi. ff. de re ven. l. fructus. Sz nunquid per hec verba habebo omnia noia. i. relicta debita sua. R⁰ q̄ non nisi aliter constet de mente eius. quia noia nec inter mobilia nec iter immobilia continent. ⁊ in tertia spēz cadit. ff. de re iudi. a viuo pio. Preterea nec est nostrū quod nobis debet ⁊ tm illud quod possumus vendicare. ff. de au. ⁊ ar. le. l. 2. ⁊ l. qui. Et idem est dicendū de lignis ⁊ lapidib⁹ ad edificiū paratis. ar. ff. de le. 3. ligni appellatio. § fi. Hec ꝛ. Item si quis legauit alicui. io. libras ⁊ si illa a perderet iterū reliquit ei alias. io. nō ē onerandus heres vt quotiēs illas pdiderit tantū dē ei restituere teneat. ⁊ tm semel. vt ibidē. l. fideicōmissa. § fi quis. io. Itē si quis leget monasterio sancte marie. io. lib. ⁊ nō determinat

cui monasterio cū sint plura monasteria sancte marie: habit' pauperi. ar. in auc'. de ec. ti. §. si quis in noie. ⁊ c. de testa. in di cite. in glo. Quid si nō apparet quod sit pauperius. Rndet Hosti. q̄ eps cui gratiū care voluerit dare poterit. c. de testa. tua. Itē si cadē lex duob' sit legata sine ꝓuicti .s. dicēdo. ncio ⁊ petro stichū seruū meum lego. sine disiunctim. i separatim dicendo Titio lego stichū seruū meū ⁊ petro lego stichū seruū meū. si ambo pueniant ad legatū eque diuidet' inter eos nisi al' mens apparet testatoris ff. e. si plurib'. si vo alter eū alter deficiat. s. q̄ vel legatū sprenit: aut viuo testatore post testamētū decesserit: vel alio mō defecit: vt p morte seruilē: ad colle gataru pertinet totū legatū. Si vero testatore mortuo decedat. transmittit illud ad heredē suū. insti. e §. si eadem res. in ter. ⁊ glo. Quid si qs habens duas conchas quarū vna ē melior altera. legat alteri cōcham cuius erit optio. R° fm Ber. e. t. de testa. in dicante. optio erit heredis. ff. e. l. si quis a filio §. si quis. Et hoc nisi heres sit in mora. quia tunc esset legatarij. Item si edificiū leget' vt fiat monasteriū: nec in q̄ loco fieri debeat determinet': heres ad faciendum illud obligatus nō videt'. ar. ff. de v. ob. si insulam. Sz fm Lan. dicendū est aliter causa religionis: vel fauore vtiue volūtatis. ⁊ fm canones testamenta sunt plenius interpētada. e. t. de cona. ei dilecti. Et res ad pias causas relicte libere sunt ab inscriptōib' lucratiuo ꝛ. 23. q. 8 §. Cuius hec Ber. e. t. de testa. raimcius. ⁊. c. nos quidem. Silr si legatū scirī nō pōt et testamēto nō valet. vt si dicat'. res fundū ncio de quo rogant te. ff. de iure fideicita fidei. Itē quando dubitat' de eodem legato cui plus debeat dari: heres eliget cui solut. ff. de le. 2. si quis §. si inter duos. Itē si res aliena alicui fuerit legata: ⁊ postea viuo legatore legatarius illius rei ex causa emptōis factus fuerit dōs: ex actione testamēti potest peiū cōsequi. Si vero ex causa lucratiua vt ex donatōe vel alia simili causa vt legatū agere nō pōt: etiā si sua desinat ē postea vt ibidem. in ter. ⁊ glo. Item si res legata sine facto. i. mora heredis pericrit: legatio peribit. vt ibidē. §. si res legata.

Sequit' videre de tredecimo. s. qb' modis legatū extinguit'. Circa q̄ sciendū q̄ illud quod relinquit' in testamto fit ⁊ dicit' caducū. vno mō qū debet' p nō scriptō. Et hoc cōtingit tripli. s. q̄ aut ei legat' qui decessit: quē testator viuere credit. aut quia illud quod legat' nō est in rerū natura: vt equus qui est mortuus quē testator viuere credit. vel quia legat' seruo pene. Secundo dicit' caducū in casu caducī. ⁊ hoc dupli. s. aut q̄ aliquid legat' viuo: ⁊ ipe premorit' testatori. Aut quia graues inimicitie interueniunt inter legantē ⁊ legatariū. si tū redeant ad amicitiam reintegrat' legatū. ꝓter vero leues inimicitias non extinguit' legatū vel fidei cōmissū. ff. de adimen. lega. l. 3. legatarius aut aduocans ꝗ legantē perdit legatū. ff. de inoffi. testa. papinianus §. meminisse. Tertio dicit' ꝓpie caducū quod post mortem testatoris deficit quacūq̄ rōne. vt si legatarius legatū sprnat: vel cōdīno sub q̄ est legatū deficiat. C. de cadu. tol. l. vna.

De fideicōmissis titulus. 23°.

Postea q̄ vt supradictū ē in testamēto solent ordinari fideicōmissarij siue executores testōꝝ ad solvēdū ea que sunt legata pio restitutōibus ⁊ elemosynis faciendis ideo postq̄ dictū ē de legatis dicēdū est de cōmissariis siue executoribus testamētorꝝ. Et primo ponēde sunt forme ordinādi ipos. Secūdo solvēde sunt quedā dubitatiōes circa ipsos. Circa primū sciendū q̄ ordinaris legatis restitutionū ⁊ elemosynarū solet testator ad ea exequenda cōmissarū vel cōmissarios eligere de quoꝝ fidelitate ⁊ charitate ꝓfidat: q̄ ea diligenter studeant effectui demandare: vel etiam ipm heredē: quinimo etiam nullo alio cōmissario dato heres exequi tenet' ipo iure. huiusmodi aut ꝓmissarij tantū ⁊ nihil plus habēt de potestate q̄s eis dat' a testatore. q̄ sunt mandatarij. ⁊ ideo bonū ꝓsiliū ē q̄ plenū mandatū ⁊ plena auctoritas eis det'. Positis ergo legatis restitutionū ⁊ elemosynarū ita ꝓtinabis. Cōmissarios aut suos ⁊ huiusmodi testamti executores ad pdicta oia ⁊ singula facienda ⁊ ꝓplēda ē volunt ⁊ disposuit talē ⁊ talē. Et hoc mō simpli electi dicunt' meri ministri. vñ pecuniā eis data pōt dispēsare. ⁊ ꝗ heredes agere non pōt. Si aut testator dare voluit eis auctoritatē plenorē positis noib' eorꝝ ita ꝓtinabis. Dās ⁊ tribuēs eis plenā ⁊ oīmodā potestatē atq̄ mandatū petendi exigēdi ⁊

recipiēdi ab heredibus infrascriptis suffi-
cientē ⁊ integrā pecuniā ꝑ predictis oib⁹
⁊ singulis exequēdis: ⁊ cōtra eos ob hāc
causam agēdi ⁊ ipos eū effectu ꝓsequēdi.
Et mādant heredibus suis infrascriptis
ipaꝫ pecuniā dictis cōmissariis libere sine
molestia vel lite tradi vel exhiberi. alioqn
eos causa pene damnauit in cētū libris di
ctis ꝓmissarijs eoꝝ ꝓprio noie recipiēdi⁹
legati noie applicandis. ⁊ predicta oia ⁊
singula nihilominus executoni mādari.
vel sic. Dās ⁊ attribuēs eis plenā ⁊ oimo
dam ptātem ⁊ mandatū agendi ⁊ exercē
di suas actiones contra suos debitores. ⁊
contra quos ex eis voluerint ⁊ ab eis suf
ficientē quantitatē ex debitis exigēdi ⁊ re
cipiēdi pro predictis oibus ⁊ singulis ex
equēdis. vel sic. Dans ꝛc. ⁊ mandatū vt
sua auctoritate recipe possint ⁊ accipiant
de bonis suis ⁊ de quibus voluerint. ⁊ ea
que ex eis voluerit distrahere alienare ve
dere ⁊ obligare. de pecio cōuenire illud reci
pere. possessiones tradere. de eiectione ca
uere. ⁊ ob id bona cetera obligare. ⁊ oēm
in eis ⁊ sup eis cōractū pficere quem idē
ipē viuens perficere potuisset pro ꝑdictis
oibus ⁊ singulis exequēdis. Et in fine ha
rū dispositionū addes sic. Dās ⁊ tribuēs
sup oibus ⁊ singulis suprādictis generale
mandatū cū libera administratōe. Itē vo-
luit ⁊ disposuit vt si aliquis vel aliqui ex
eis ꝓmorerent vel abessent vt ꝑdicta exe
qui non possent vel nollēt. alius vel alij ni
hilominus ꝑdicta oia ⁊ singula in solidū
exequant. vel sic. Itez voluit ⁊ disposuit
vt ipi ꝓmissarij eēs simul ⁊ ꝓcoraiter oia
⁊ singula exequant vel de cōsilio ⁊ assen
su talis habito ⁊ obtento ceteri exequant
vel si ꝑdicti ꝓmissarij in aliquo dissentirēt
id in quo maior pars cōsenserit executōi
mandet. semp aūt disponat fm q placue
rit testatori. Si aūt testator plene si ꝓfidat
de cōmissarijs q faciant ea que magis ex
pediunt ate eius addat. q ipi oia faciant
fm cōsiliū alicuius viri spūalis ⁊ discreti:
noiando eū. ⁊ id quod fecerint nō fm eiꝰ
cōsiliū irritū sit. In quo casu nihil valebit
quicqd fecerint: nisi fecerint fm ꝓsiliū illi⁹
ff. de adm. tu. quidā decedēs. pap⁹. ⁊ ex. de
elec. cum in veteri. Et etiam testator illi
viro spūali plenā ⁊ liberā ptātē q mutare
possit cōmissarios vel subrogare alios q̄-
cuens videbit ei expedire: quibus subroga
tis det eandē ptātē in oibus quaꝫ dederat
primis iubens haberi ratū ⁊ firmū in pe-
tuū quicquid p eos fm consiliū alicuius
viri fuerit actū. ar. q talis ꝓmiss.o valeat
et. de testa. cū tibi.

Circa 2ᵐ querunt plura. s. vtrū re
ligiosi possint esse executores testa
mētoꝝ. Rᵒ q sic de licētia sui supe
rioris. ⁊ vt in pluribꝰ ē vtile q sint alie te
statoris. q. verisimile ē q fidelioꝰ exequāt
Nec obstat qd ex. ne cle. vl'mo. sacerdoti
bus dicit. Clericis tuis denuncies publice
ne ministri laycoꝝ nec in rebus eoꝝ ꝓcu
ratores existant. multū differūt ꝓcuratoꝝ
⁊ executoꝝ. q. ꝓcuratoꝝ res alicuius vi
uentis administrat ad tēporalē cōmodi
tatē. Executor vero res mortui distribuit
ad eius aie ꝓsolationē. Sine licētia autē
ꝑlati sui si intret religiosus executionē ali
cuius testamēti vt executor peccat. q. sāē
qd de iure nō pōt. 7. li. de testa. religiosus.
q. qui recipit executionē alicuius testamē
ti se obligat ad exequēdū. religiosus autē
se obligare nō pōt sine licētia sui ꝑlati. hec
Ricar. ¶ Utrū executores testamētoꝝ te
neant infra annū executionē cōplere. Rᵒ
aut testator determinat tēpus infra quod
vult testamētū ē cōpletū. aut nō. si sic. nō
tenent de necessitate executores vsq ad
tps illud testamētū cōplere: nisi viderēt se
citius implēdo aie defuncti magis ꝑdesse
tunc. n. ad citiꝰ cōplēdū eos cōscia debz ar
tare. Si aūt nō determinat tps. aut execu-
tores haberēt libere bona de quibꝰ statum
pūt testamētū implere. aut nō. si habent. te
nent implere quo citiꝰ pūt. q. sunt debito
res illis quibꝰ sunt legata. ⁊ vt dicit. ff. de
re in in oibꝰ obligatōibꝰ in quibꝰ dies nō
ponit pūn die debet. Preterea quanto ci
tius testamētū implet tanto citiꝰ aia defū
cti alleuat. vt dicit in qōne sequēn. al'ta
les etiā negociatoribꝰ egētū ꝓparant. 15.
. q. 2. qui oblatōes. Executores etiā si p le
retineant illa bona furtū cōmittunt. vt. c. c.
si sacrilegiū. 17. q. 4. sacrilegiū. vñ si execu
tores infra annū saltē admonin ab eēo pi
as volūtates defūctoꝝ nō implēt cū iplere
possent: p eēm ipleri debēt etiā si testōr. pbi
buisset ne eēs vel alia pōna se intromitte
ret ō suo testō: nisi soli executores sui talis
. n. pbibitio nō valet. vt ex. de testa. nos q
dē. ⁊. c. tua. in tex. ⁊ glo. ⁊. c. iobes. Si aūt
nō habeant bona in pmptu de quibꝰ pos
sint infra annū testū implere: nō credo q
ꝓpter hoc denoluat post ānū ptās coꝝ ad

ipm.tenēt tñ facere quod in se ē vt bona habeant ⁊ habita distribuere ꝛebēt ꝗs ceti us pñt. Hec Ricar. ¶ Ad hoc nota q ex ecutor testamēti tenet reddere rōem de ill' que distribuit pstitū heredib⁹ ⁊ legatarijs in auc⁹ ꝛe san.epi §.hyco nomos. Et hodie quicūq religiosi etiā exempta ꝛepetati ad executionē cuiusuis vltime volūtatis. qui si sint plati tenent ꝛe executiōe suscepta io cor ordinarijs reddere rōem. al' sunt puniēdi ab eis quocūq privilegio: si ipos in h̄ inuenerint ꝛeliquisse. nō obstante li⁹.7.ꝛe testa.religiosus. Utrū dilatio executōis i aliquo priudicet alie ꝛefuncti. R⁹ q sic.cui⁹ rō ē duplex. vna ē.q2 quanto elenci cui⁹ ecclesie ⁊ pauperes quib⁹ legatū ē recepūt legata sna tanto citi⁹ ⁊ feruēti⁹ orāt p aia ꝛefuncti.⁊ p hoc cui⁹ alleuiat' ⁊ expeditur ꝛ ecūda rō ē.q2 sicut ꝛefuncti in charitate aliquid purgabile secū portantes in hac vita meruerūt vt si cent p eis elemosyne prosint eis nō ad augmētū gratie: ⁊ ad alleuiationē ⁊ ad abbreuiationē pene. sic testator testamētū faciēs ⁊ in charitate ꝛecedens testamētū faciēdo merē vt el⁹ erectio post mortē sibi valeat ad alleuiationē ⁊ ad abbreuiationē pene bi⁹. Hec Ricar. Sic aūt quantū ad effectū elemosyne pñt dicat dilatio ei⁹ aie ꝛefuncti. nō q2 p dilatione aia puniat'; ⁊ quia ei remediū nō ad hibet'. ⁊ quantū ad meritū elemosyne ex hoc ei nullatenus pindicat': maxime si ḡstū in ipo fuit curā adhibuit vt bi⁹ elemosyne cito darent'. q2 meritū pncipaliter ex voluntate ⁊ intentōe ꝛependet.

De hereditate titulus.24⁹.

Deinde q2 vt habitū ē supra legata sunt ab herede pstanda. ideo postq̄ dictū ē supra ꝛe legatis: dicēdū ē nūc ꝛe heredib⁹ Et pmo ꝛe hereditate. 2⁹ ꝛe heredis instituōe. Circa q̄ sciēdū quid sit hereditas ⁊ in quot ⁊ quas ptes diuidit'. hereditas ē successio in vniuersū ius q̄ ꝛefuncti habuit tpe mortis. ff.ꝛe v.sig.l. nihil. Et hec dicit' a pondo vel pondus vl libra hec.n.quatuor sūt synonyma. Diuisio aūt hereditatis solētis fit a iure in.ix. vncias siue ptes que assis noie continē'. vsi q̄libz illarū ptū.ix. ē maior vncia ⁊ minor esse, ⁊ quelz suo noie ꝓpio vocat'. Prima dicit secuns.ita q eius tertia lra est ⁊ q2 ponitur et semis ⁊ vncia. puncti.n. vnciam ⁊ dimidiā. 2ª sextās.q2 significat sextā ptē hereditatis.i.duas vncias. 3ª q̄drās.q2 sig̃t quartā ptē hereditatis.i.tres vncias 4ª triens.q2 significat tertiā partē hereditatis.⁊ ita quatuor vncias vnde pdā quatuor n oia sumūt interptationē ex eo q significāt quotā partē hereditatis porcionē. Sequēta vo noia octo habēt ethimologiā ex eo q significāt certū numerū vnciarū. Unde quinta dicit' quincunx.q2 significat quinq̄ vncias. 6ª dicit' semis q2 pinet medietatē hereditatis.s.sex vncias. 7ª dicit' septans. 8ª bes. 9ª codrās 10ª dextrans. 11ª dexuns. 12ª as.quod significat pondus .ix.vnciarū.licz aliqui as assis pōnat' p obulo.vnde vsus. As obulus pondus as ē possessio tota. Testator aūt in plures vel in pauciores vncias hereditatē suam diuidere pōt. pbant' h̄ isti. ꝛe here.insti.§ hereditas plerūq̄. Ad h̄ nota q hereditas ē nomē iuris sicut ⁊ bonor possessio.ff.ꝛe v.sig.hereditatis nomē q̄ vendit' hereditas vēdi vident' nō res hereditarie: ⁊ ipm ius succedēdi. quia ipe res nō sunt hereditas fin Accur.

De heredis instituōe titulus 25⁹.

Postea pfiderandū ē ꝛe instituti one heredū. Et pmo quid ē istituere heredē ⁊ vnde dicit'. 2⁹ quib⁹ verbis instituat' ¶ 3⁹ in q̄ vltima volūtate instituant' ¶ 4⁹ ꝛe diuersitate heredū. 5⁹ ꝛe instituōe ꝛesceděti. 6⁹ ꝛe instituōe ascēdēti ¶ 7⁹ ꝛe instituōe exteor. 8⁹ quedā ꝛe formis institutionū heredū. ¶ 9⁹ ꝛe causis erheredādi ¶ Circa pmū sciēdū q heredē istituere ē aliquē post mortē loco sui in bonis suis communiter statuere. vnde dicit' instituere quasi intus statuere. quia sic subintrat heres vniuersum substantie ꝛefuncti vt eadē persona estimetur cum eo. Dicitur enim heres ab hero idest domino.insti.ꝛe here.quali.⁊ differē. §. p herede enim.

Circa secundum sciendum q instituto heredis fit verbis directis. vt ticius mihi heres esto. vel hereditatis mee dominus esto. Et ꝛbis illeuis idest obliqs casib⁹. vt illū hēdē meū facio

vel instituo. vel iura institutois et reliquo
C. de testa. qui. Idēq; ē. ubi relinquo mea
bona. C. de fe. nup. hac edictali. qō ē verū
fm xō. nisi alii institerit. nūc. n. p legatario
habet. C. e. quoties. Itē fm Hosti si refert
quantū ad pfectionē testamēti vtrū dicā.
p tū heredē instituo. vel voluntatē meā ei
dispositori omino. qz tūc nō videt de eēdē
intestat. c. f. de testa. cū ubi. quod. c. multi
intelligunt de relictis ad pias cās. fm eli
ē q simplr intelligat fuic gnāliter. si tamē
testō testabat simplr: nō solēniter. qz si qs
aliquē heredē in re vel porcione certa insti
tuat de toto pmonio sentire videt. nisi de
ipo aliter disponat. C. de here. isti. quoties.
animo fm aliquos in tali casu etiā oratio
ipfecta heredē facit. vt si dicat. nei heres
vnde sufficit si dicat tici heres vel ticius
esto. C. de testa. errore. Sed ⁊ nominis
error nō nocet si de voluntate pstat. C. eo. t.
de here. insti. l. fi. ergo multo fori valz erq
pstat de pona p quecunq; vba sit relicti.
ff. e. f. de reliqu. significante. Quid si di
cat mīi hoc nomē. i. nicius. P. non sufficit.
Hec obstat illa lex. errore. que innit q va
let. ⁊ si desit heres esto. qz hic bñ dixerat. si
hoc omisit notari. vt dicit ibi. ergo q he
redē instituit ei dispositori sua bona relin
quit ⁊ cōuerso. Hec ē curādā de vbis te
stamētorū. qz sepe aliter le quit. C. de testa
. l. fi. Hec obstat. ff. e. de here. insti. l. illa insti
tutio. qz intelligit qñ sit in frandē vel qñ
p talia vba nō intēdebat instituē heredez.
Et si aliquod ius ꝛziū inuenit illud intelli
gas quando testator dixit q solēniter te
stari volebat. bon mīi inter inspectis perso
nis an instituti sint omnes vel e. f. ner. testō
litterat. vel simplex. constituit in articulo
mortis vel nō: facile poterit terminare. hec
Hosti. Secūdū aūt Ber. e. f. de testa. cuz
tibi. lz ille qui voluntatē suā extremā alteri
disponi omnia de benignitate canonica
videat testamētū fecisse. vt in. c. cū tibi. mīi
reuera nō ē testat. qz nullū ē testamētum
vbi nō expmit nomē heredis. C. de testa.
inhemus. Pōt aūt quis cōmīcre factōz
sui testamēn alteri disponi. ⁊ tūc testamīi
tenet. qz tūc nō cōmittit testamētū expsse
arbitrio alteri si tacite alteri voluntati. aut
ergo voluntati heredis. ⁊ hoc licet ⁊ tacite
⁊ expresse ff. de pdi. insti. vba hec. Aut vo
luntati e. f. ned. Aut ergo tacite. vt instituo te
heredē: vel lego hoc tibi si talis capitolū
ascēderit. ⁊ sic valet. Aut expsse: vt instituo
illū heredē quē her. voluerit. vel lego ē illi
quē her. voluerit. ⁊ sic nō valet. talis enim
institutio est captatoria. i. adulatoria. C. de
testa. mili captatorias ⁊ ff. e. captatorias.
Hec Ber. Quarto aūt ī institutiōe certū
heredē ōmōstrari. quoties. n. non sp aret
qs ē instituī. institutio nulla ē. nisi ex aliis
aptissimis. pbatōibus apparear de quo te
stator senserit. nō mīi ad ōsignādū heredē
de hz dici circūstātia pmodiosa. hoc dico
specificando cōtumelie causam. secus est si
in gñe diceret. filius meus impūssimus de
me male meritus ⁊ causam non expmet.
tunc enim institutio valeret. C. de here. isti.
⁊ ff. e. quoties. In casu mīi pstit incerte pso
ne instituī: vt pauper inmitti pietatis. C.
de epi. ⁊ cle. id qō. Itē fieri pōt institutio
pure. ⁊ sub cōditione. ex certo aūt tempore
sint ad certū tpus heres quis instituī non
pōt. imo vno tpis sublato de medio tenet
institutio. vt si dicatur. instituo te vlq; ad
pasca. vel a pasca in antea. insti. de heredi.
insti. § heres ⁊ pure. Miles tamē hoc sa
cere potest. ff. de testa. mili. miles. Tamē est
hoc fiat ad tempus incertuz vel ex tēpore
incerto bene valet. vt si dicam. vxorē meā
mihi heredem instituo q diu vixerit. p si
mortē meam ticium mihi heredē instituo:
eum absolutus fuerit ab excōmunicatiōe.
ff. de heredi. insti. in tempus. Item potest
quis instituī in vniuerso ⁊ in certa parte:
⁊ in certa re vel quantitate. instituitur mīi
in certa parte inbire debz onus eris alieni
pro ea parte qua est instituitus. Instituī
vero in certa re vel quantitate pro legata
rio habetur. ⁊ ideo non subit illud onus.
C. de heredi. insti. quotiens. Et hoc est vez
quando alius est heres instituitus in vni
uerso. Non est autem fm Hosti. pretermit
tendum q quis instituī potest in certa pte:
dum tamen assignatio pendeat ex arbitrio
testatoris. quia voluntati alterius expsse
conferri. non posset. tacite mīi sic vt dictū ē
supra fm Ber. quedā enim si in testamē
tis expmant. nō habent effectum. ff. e. talē
Et idem est de legatis. ff. de le. l. i. Hec Hosti.
Item possunt instituī plures simpliciter
partibus non expressis. ⁊ tunc ex equis
porcionibus sunt heredes. insti. de heredi.
insti. § si plures. Et nota q si vnī heredū
faciat sumptus in militia vel in nuptiis:
aut fecit illos sumptus pater communis:
⁊ tunc ille filius habet hoc pecipuum
aut ipse filius fecit post mortem patris.

⁊ tūc erūt ꝓ sorte sua: si ꝓ eōib⁹ bonis nisi hoc inter heredes specialiter actum esset. ff. fami. ber. si filia ⁊ idē scribit. ⁊ ⁊ neracius ¶ Itē institutio fieri pōt partim in capita ⁊ partim in stirpes. vt petrū ⁊ iodocū filios meos. s. qs ēlibēz eorū. p tertia. ⁊ a. ⁊ b. nepotes meos filios quondā. c. filij mei. p alia tertia parte heredes mihi instituo. sic. n. ⁊ ab intestato vocantur. instituere here. que ab inte. ꝓfec. §. ⁊ quia placuit. ¶ Ad hoc nō ꝓ pactū ꝓ futura successione psone certe nō tenet: nisi ꝓ ꝓsensu eius cuius est hereditas. ita tū ꝓ in illo ꝓsensu pseueret vsq; ad mortē. C. ꝓ pac. l. vlti. lz aūt alij pacisce n ꝓ hereditate mea possim ꝓsentire: nō tū ex pacto possum me astringere ꝓ qs mihi succedat in hereditate. q: hoc erit ⁊ bonos mores. possum tū heredē sine pacto instituere. C. ꝓ transac. ei donationis. Hec obstat. ff. p socio. L. 3 §. ꝓ illo. vbi dicit ꝓ societas ita coiri pōt vt si aliqua hereditas alteruti obuenerit: eōis sit. q: hoc intelligit fin accur. qñ ē pactū ꝓ psona incerta. Vtī pactū ꝓ futura successiōe in gñe tenet: nō in specie.

Circa tertiū sciēdū ꝓ heredū instituto directa nō pōt fieri nisi in testamēto. puta cum quis recto iure instituit heres: ad quē testōr vult hereditatē suā sine illud in quo eū instituit: peuenire ⁊ illud capere nullo mediante. Obliqua vero sine fideicōmissaria hereditas reling pōt in testō ⁊ codicillo. vt cū rogat in codicillo heres institutus in testamēto: vel heres ab intestato veniēs: vt hereditatē restituat alteri. is. n. cui restituit hereditas erit heres p fideicōmissū. insti. ꝓ codicill. §. penul. ⁊ ꝓ fideicō. he. §. penul. ¶ Quod si sic dicat testator in testamēto suo. Instituo heredē quē in codicill' noiauero: vel talē si eum in codicillis instituero. Rndet Hosti. ꝓ valz nō iure codicillo ꝓ: si testamenti. ⁊ sub tali ꝓditōe pōt institui qlz ꝑter filiū. ff. e. asse.

Et quit videre ꝓ quarto. s. ꝓ diuersitate heredū. Circa quod sciēdū ꝓ heredū alij sunt necessarij ūn. a'ē sui ⁊ necessary. alij extēci. heres necessarius ē seruus qui instituit heres a dño sao ita tū si ꝓsequat hereditatē ⁊ libertatē si nul ex dñi testamēto: vt q: tpe testantis ⁊ mortis erat in dñi ptate. sic etiā ignorās ⁊ inuitus liber ⁊ heres. vñ velit nolit tenetur hereditatē eiā suspectā adire. ⁊ iō dicitur necessarius. Sui ⁊ necessarij sūt liberi qui sunt in ptate testatoris tpe mortis. vt filiusfamilias ⁊ ꝓcedētes ex maleo filio. Filij vo filie sunt i ptate patris eorū. ⁊ aui paterni. Distinguūt tū inter filiū ⁊ nepotes ex filio. q: filius meus ideo est mihi suus heres. q: ē in ptate mea. ⁊ q: nihil ē mediū inter me ⁊ eū. ⁊ hoc zm ꝓficit in nepotib⁹ ex filio ipo viuēte. ⁊ ideo nō sunt mihi sui heredes. ⁊ si filius meus me viuo moriat: tunc nepotes ex eo tpe mortis mihi sunt filij heredes. q: in ptate mea sunt. ⁊ quia sublatū ē ꝓ medio caput pmū quod eos ꝓcedebat. s. pater eorū. Et ē idē ꝓ nepotib⁹ ⁊ ceteris liberis. Dicūt aūt ideo sui. quia domestici ⁊ viuo patre quodāmō estimāt dñi. Ideo vo vocant necessarij. q: ꝓ iure ciuili cogebant serui inuiti heredes fieri. ⁊ ꝓ iure ꝓtorio pmittit eis ab hereditate abstinere si velint. Extēci heredes sunt q non sunt subiecti iuri testatoris. vnde filij emancipati sunt heredes extēci. ⁊ liberi etiā a patre instituti. q: femine nō habēt liberos in ptate. ꝓbant hec nota insti. ꝓ here. qua. ⁊ di. in pun. ⁊. §. sui aūt. ⁊. §. ceteri. ¶ Item heres alius ē testamētarius. vt qui est in testamēto scriptus alius legitimus vt is qui ipo iure ⁊ sine testamento defuncto succedit. alij fideicōmissarij: cui ex fideicōmisso est hereditas restituta alij ē substitutus. s. qui alij substituitur heredi.

Insuper quidam sunt ad quos i stricto iure legitima spectat hereditas vt non instituantur vel rite exheredentur. testamentum autem ipo iure est nullum aut resciditur. Ad quos cognoscendos nota tres ēē gradus vel lineas consanguineorū. scz ascendentium sine parentum. ꝓscendētiū sine liberorum. ⁊ collateralium. Testator autem ꝗdiu habet aliquid ꝓ ascendētib⁹ tenetur illum heredem instituere vel exheredare. ⁊ si illum heredem instituat non tenetur ꝓ aliquo ascendentiū in institutione mentionē facere. ipsi enim in infinitū ceteris preferuntur insti. ꝓ here. que ab inte. in principio. Deficiētib⁹ aūt ꝓscendētib⁹ legitimus tenetur suos ascendentes legitimos si quos habet heredes instituere vel exheredare. C. ad sena. con. di. quotiens. Collaterales autem nunq̄ tenetur instituere vel exheredare. sed deficientibus ꝓscendentibus ⁊ ascendētibus legitimis potest quos vult sine collaterales sine alios sibi non attinentes instituere heredes: nulla facta ꝓ collateralib⁹ mentione.

Sequit̃ videre de quito. s. institutõe descendẽtiũ. Circa quod sciẽdũ q̃ descẽdẽtiũ sunt liberoꝝ quidã sunt legitimi ⁊ nãles sunt. qdã nãles nõ. qdã legitimi nõ. Item eos qui sunt legitimi ⁊ naturales quidã sũt nati quidã nascituri sunt postbumi. Item quidã sunt pmi gradus vt filij. quidã secũdi vel vlteriores vt nepotes ⁊ inceps. Primo aũt dicẽdũ ẽ de institutõe liberoꝝ naturaliũ ⁊ legitimoꝝ primi gradus. Secũdo de institutõe liberoꝝ secũdi gradus. Tertio de istitutõe postbumoꝝ. 4° de quibusdã cõcumẽtis gñalib⁹ circa institutões liberoꝝ. 5° de institutonib⁹ liberoꝝ legitimoꝝ nõ. De institutõe vero sunt successione liberoꝝ nãliũ ⁊ spriorꝝ vide infra in tractatu de mrimonio. ti de filiis. ¶ De institutõe igit liberoꝝ naturaliũ ⁊ legitimoꝝ pmi gradus sciẽdũ q̃ testator sunt pater sunt mr̃ suos liberos legitimos ⁊ nãles masculos ⁊ feminas vgitues nuptas ⁊ viduas in ptãte eꝰ existes ⁊ emãcipatos instituere oꝝ vel rite erhe redare. aut rite vel legitime pterire. aliter testabit̃ inutilr. instu. de exhere. libe. riso. i. ⁊. §. nostra vo. Et itellige q̃ femine lꝝ sunt nuptem nihilominus tũ de iure romano sũt in ptãte patris. § de iure lombardoꝝ sunt in ptãte viri: nõ patris. insti. de se. con. tercul § postea aũt. Solet aũt queri vtrũ cotatos debeat instituere mr̃ in cote. R⁹ dicerũt aliqui coc. legũ q̃ sic. Azo vo ⁊ ali qui alij dicit q̃ oꝝ istituere nõ mr̃ i cote § etiã in aliquo salte modico preter cotem vñ ꝓpter piculũ bi⁹ dubitatõis mtius ẽ q̃ semp instituant̃ in aliquo vltra cotẽ: ⁊ sic agere nõ pst nisi ad supplemẽtũ si quid deficiat de legitima in qua etiam cotẽ ꝓpuare debẽt. nã si ab intestato succedẽ vellẽt; eam fratrib⁹ ꝓscrẽt. C. de inoffi. testa. qñ nouella. ¶ Item pfessi in religione debẽt institui sicut ⁊ ceteri. C. de epl. ⁊ cle. l. fi. § h etiam cognitũ. ¶ Item lꝝ filius succedat mr̃i ex testõ ⁊ ab intestato. pater mr̃ in cui⁹ ptãte ẽ filiꝰ hꝝ vsufructũ in possessionib⁹ relictis a matre filio qui etiã oẽm diligẽtiã rũdẽ rei oꝝ habere. nõ mr̃ põt eã alienare vl̃ cõnare. C. de in inte. restit. l. i. ⁊. 2. ⁊ ff. e. c. cõstituꝰ. in glo. ¶ Pone q̃ aliquis habẽs filiũ ex ꝓcubina: cõtrahat mr̃ cũ alia ex qua hꝝ filios. illa vo mortua cõtrahat cũ ꝓcubina. ⁊ ita filius eꝰ ẽ legitimusꝰ: quis succedet patri. ⁊ sit ꝓsuendo terre q̃ vnꝰ solus succedat. Rndet Bu. ⁊ Bar. i qoibꝰ q̃ succedet ille qui pmo fuit legitimatꝰ. i. de primo mrimonio natus. Quid si due matres ꝓ eodẽ filio cõtẽdant: ⁊ ambe iste pendẽte deficiãt. nũquid ille petet hereditatẽ vtriusq̃. Rndet Bar. in qõnib⁹ q̃ nõ. § mr̃ succedet illi q̃ erat in possessione filiationis eꝰ. si vo neutra possidebat: tunc si velit alicui eaꝝ succedere: oꝝ eã ꝓbare se filiũ eiꝰ esse. ¶ De istitutõe aũt liberoꝝ secũdi gradus sciendum q̃ si ego parens masculus vel femina tpe testamẽti mei filium habeo vel filiam sive in potestate mea sive nõ. ⁊ ex eo vel ex ea habeo nepotẽ vl̃ neptẽ: ⁊ instituã filiũ vel filiã nõ oꝝ q̃ de nepote vel de nepte faciã mentionẽ. Si mr̃ tpe quo testõr filiꝰ meus vel filia pmortuus sit: tunc nepotẽ vel neptẽ quẽ supstites habeo ex ea vel ex eo que emãcipato vel emãcipata istituã. instu. de here. qus. ⁊ vi. §. sin aũt ⁊ necessariũ. Et idẽ ẽ de ceteris liberis. vñ pmortuo filio vel nepote. pnepos ex nepote natꝰ instituꝰ oꝝ. insti. de here. que ab inte. desc. § ita de mrũ. Idẽ ẽ etiã de postbumis ⁊ nepotib⁹ ⁊ ceteris liberis vlteriorꝝ gradus. q̃ si nurus mea ex filio meo pmortuo ꝓcepit: ⁊ tester ea pgnãte: debeo eum qui nasceꝰ ex ea heredẽ instituẽ. C. de postbu. here. qõ creatũ. ¶ Item si post mortem testamẽtũ filiꝰ meus instituꝰ me vivo moriat: ⁊ demũ moriar nullo alio ꝓdito testamẽto: incipit nepos natꝰ ex ipo filio i loco eius succedẽ. ⁊ quasi agnescẽdo efficit mihi auo suus heres. insti. de legi. agnatu. § primꝰ aũt. Et ideo q̃ in testamẽto tunc institutus non inueniꝰ: rumpet testamentũ. Idem facit nepos ex filio emancipato pmortuo institutus. Sed contra periculum illud habes cõsiliũ. l. velleiane quo potes duplir vti. Uno mõ vt filiꝰ ⁊ nepos natus ex eo pariter instituant̃. alio mõ vt filius pure ⁊ nepos sub cõditiõe instituatur. vt petrũ filiũ meũ. vl̃ eo mihi pmortuo nepotes vl̃ neptes ex eo supstites natos ⁊ postbumos mihi heredes istituo. ꝓbat̃ b insti. de exhere. libe. § postbumoꝝ aũt. De institutõe aũt postbumoꝝ nota primo ad maiorẽ cuidẽtiã q̃ postbumꝰ dicit̃ duplir. stricte. vt ille q̃ in vita testatoris ꝓceptꝰ post eiꝰ mortẽ ẽ natꝰ. vñ dicit̃ postbumus quasi post humũ patris natꝰ. Et large. s. ille q̃ post testamẽtũ ꝓdituꝰ vivo etiã patre ẽ natꝰ. ff. de iniu. rup. testa. l. 3. § i. Dos igit̃ postbumos qui rite vult testari debet instituere. non autem potest eos exheredare:

cū nullā ingratitudinē ꝓmeriūt. insti. de erbere. libe. §. nūc vo. si aūt postbum⁹ pteri t⁹ fuerit vt nō instituat⁹: ⁊ ipe nascat⁹ vn⁹: voce emissa vel nō emissa: dū tamē ꝓstet eū vnū natū: vel ex secto vētre edūtū inte grū: vel nō integrū: al⁹ cū spū ūi testū rum pt. ff. de postbu. he. q̄ dicit. nisi ad mōstrū vel prodigū. ff. de sta. bo. nō sunt. q aūt nascit⁹ mortuus nō videt⁹ ꝓceptus. C. e. l. i. Nō aūt dictū ē de pteritōe filij postbum testū rumpi: vel ē quantū ad institutionē. ⁊ stat rumū quātum ad legata. in si. de erbe. libe. ⁊ ro. 1. ⁊ idē ē de quasi po stbumo. vt si testator post testū aliquē in si lū arrogauit. Nā quasi agnitiō e sui bere dis rūpit testū. insti. qu. mo. te. in fr. ⁊ ro 1. Idē etiā ē de eo qui ē loco postbumi. vt q̄ in tpe testamēti nō erat suus heres. ⁊ tpe mortis testatoris inuenit suus. vt dictū ē i arti⁹ ꝓcedēti. Et q̄ dictū ē de postbumo pterito a pcedē intellige de postbumo pte rito a matre. in casu ūi postbum⁹ si rumpt testū matris. vt cū mater in puerperio dē dit: quo istimat heredes ā natos: ꝓsumit nō institutū esse eū in eē partu decedit. ⁊ nō si rumpit eius testū p querelā inofficiosi te stamēti. C. de inoffi. testa. si mater. De ge neralib⁹ cōmentis circa institutōes libe rorū nota q̄ si ea q̄ dicta sunt de istimēdis vel erberedandis vel pterēdis liberis si fuerit obmuta: pūt ipi liberi diuersis vūs ad testamēta parētū infirmāda venire vel dicēdo testū tpo iure nullū: vel prēdo bo nor possessionē ꝗ tabulas testamēti: vel ꝓponēdo q̄relā inofficiosi testamēti. Non solū autem inofficiosū testū reuocat⁹ p q̄re lam. ⁊ etiam inofficiosa donatio ⁊ iofficio sa cos ⁊ inofficiosa vēdtio quo ad legati mā. vt. C. de inoffi. do. l. i. ⁊ l. si totas. ⁊ l. si. que oia relinquo inspiciūs grā breuitatis.

¶ Ite si alicui ꝑdictor liberor qui necē sario sunt instituēdi vel erberedādi aliqd in testō ūi legatū sit: testū nō tenebit. q̄ is videt pterit⁹ qui nō ē institut⁹ vel erbe redatus. pterire n. ē aliquē omittere eo nō instituto vel erberedato. insti. de here. que ab intesta. de. §. eadē hec. Non ūi dico q̄ cuilz ꝑdictor legari nō possit: dū tū sit in aliquo institut⁹. Sz quid si testator sim pliciter dixerit. Filio meo. C. relinquo cen tū lib. nūquid valebit testū. R⁹ q̄ si testa tor dixerit. Filio meo. C. relinquo bona mea sine diuisiōē sine tertiā partē bonor meor tenet testamēti. q̄ iure institutōis intelligit de relicto. Si vo dixerit. filio meo C. relinquo centū libras. vel agrū illū: nō tenet testamētū. q̄ iure legati intelligitur de relicto ⁊ filiū de pterito. C. de here. insti. quoties. ¶ Item nō refert in quo vel in quanto aliquis predictor institut⁹ verū in vniuerso aut in parte vel in re vel i qū titate certa. Et si sit institutus in eo quod ē sua porcio legitima vel vltra: stabit otē⁹ Si vo in minori tenet testū: ⁊ aget ad legi time supplementum. C. de inoffi. testa. omni nō. que etiā legatum dicit debitū bonor subsidiū sine porcio debita iure natore. Et ē hodie tertia pars hereditatis si sint qua tor filij vel pauciores. Si vero sint qn q̄ vel plures est medietas inter eos eque diuidēda. vnde si quis sit institutus i sua parte tertie partis vel medietatis stabit cō tentus. al⁹ aget ad supplementū. vt dictū ē De eo vero q̄ superest vltra partē tertiā vel medietatē testator quicquid vult facē pōt. vū versus. Quatuor aut infra dant natis iura tertē. Semissen vo dāt natis quinq̄ vel vltra. Arbitrū sequit⁹ substā tia cetera patris. Debet aūt dicta porcio tū filijs. ⁊ ipis mortuis debet nepotibus et eis legitime natis. nec eis pōt imponi grauamē p legata ⁊ fideicōmissa. possunt ūi grauari p debita. nō pōt etiā eidē appo nū cōditio vel modus: ⁊ si apponat⁹ p non addita habet⁹. Ad hoc nota q̄ triplex ē porcio. legitima ⁊ trebellianica sic dicta a trebellio auctore. ⁊ falcidia sic dicta a falcidio auctore. Prima debet iure natu re de qua dictū ē. Secūda debet iure substi tutionis. ⁊ ē quarta pars hereditatis tot⁹ vt cū aliquis ē institutus heres ⁊ rogat⁹ vt restituat aly hereditatē si sine liberis de erdat. iste sic institutus retinere pōt q̄rtaz partē totius hereditatis. Tertia debet iur institutōis e fideo instituto heredi. ⁊ ē ꝑ pars quā deducit ⁊ retinet sibi institut⁹ de legatis ⁊ fideicōmissis: qñ supra dō rātē. i. tres ptes hereditatis ē aliqd legatū. qñ enī aliquis ē institutus heres: ⁊ illa here ditas est ex iusta causa legata ⁊ fideicom missa: tunc institut⁹ potest detrahere quar tam partem de legatis ⁊ fideicōmissis. et de testa. raynaldus. In prima ⁊ secunda porcione idest in legitima ⁊ trebellianica cōputant⁹ oia hereditaria ⁊ legata ⁊ fidei cōmissa. vñ si filij⁹ vel rogat⁹ aliqua perce perit de legatis vel fideicommissis a testa tore: illa ꝓputabit i legitia i trebellianica

In tertia vo i. in falcidia ꝓputant solā
hereditaria nō legata nec donata nec fide
icōmissa. c. ē. de testa. raymundus. Hec Ber.
Unde deductio falcidie ē cōditionis meri-
tus q̄ deductio legitime quantū ad hec
q̄ donatōes ⁊ legata nō cōputant in ea.
Unde si instituꝰ aliquid de legatis vel si
dicōmissis a testatore pecpit: illud in fal
cidia nō cōputabit. Secēdū aūt q̄ falci
dia cessat in his que sic legantur vt ad suc
cessores eiꝰ cui relicta sunt debāt puenire
C. ad. l. fal. in auē. § in ea te. Cessat etiam
in relictis causa pietatis. vt ibidem. l. auē.
Similiꝯ cessat etiā in testamēto militis. C.
de testa. mi. in testō. ⁊ c. ē. de testa. rainaldus
⁊ c. vlti. Itē cessat falcidia in male ablatis
incertis que nō pūt dici legata cū ꝓ aia.
multo magis q̄ legata alia possunt etiam
dici legata ad pias cās. qz ad liberandas
testatoris aiam. Monaldus nō scripsit in
sua sum. q̄ ꝓter male ablata incerta si nō
possunt ꝓbari si credit q̄ liberi vl parētes
si dissentire nolint possint legitima iure nāe
sibi debita defraudari. al' posset testator de
leui fingere male ablata multa vt pdēcos
illa legitima defraudare: quod inquiū cēt
qz si talia male ablata non possint ꝓbari:
nō tenēt heres solucre vt debitū sed vt es
alienū: § vt legatū. C. de fal. mo. l. 2. ⁊. 3. Et
ideo bonū cōsilium ē q̄ ipe testator satisfaci
at de illis dū vivit: vel faciat q̄ filiꝰ obliget
se ad solucēdū in solidū: illa legitima nō de-
tracta. In q̄ casu tenebit. ar. insti. de exce-
tu. § sicut p cōtrariū. Si aūt nō possit ad
hoc inducere filiū: nō faciat testamēntum §
codicillis: in quo ordinet q̄ oia bona dis-
tribuant' pauperib' ꝓ male ablatis incertis
afferēs q̄ plura sunt sua male ablata q̄m
oia sua bona. Similiter male ablata certa
que nō probari nō pūt relinquat illis per-
sonis a quib' iniuste habuit ea. Et male
ablata certa que ꝓbari nō possunt sūt sic
es aliēnū. Sz nōquid pōt quis inducere
duas quartas. l. debitā iure nature ⁊ tre-
bellianicā. R.ᵒ dicit quidā q̄ nō nisi q̄ tū
ē plus in secūda q̄m in prima. C. ad. l. fal. l. pe.
Alij dicāt indistincte q̄ sic. Ego vo distin
guit q̄ aut quis ē rogatꝰ restituere hereditā
tē in continēti: ⁊ tunc ē va ſtita prima.
C. de inoffi. testa. qm̄ nouella. Vel vsq̄ ad
tp̄s: vt si decedat sine liberis. ⁊ tunc ē vera
sentēcia secūda. C. de inoffi. testa. qm̄ in pri
ordꝰ. ⁊ in auē. de restitu. § penul. coll. 8.
Nō hui' diuersitatis ē. qz vbi quis ē ro
gatꝰ restituere hereditatē post tp̄s certū: vl'
si decedat sine liberis: pōt incōtinēti deduc
ere tertiā debitā iure nature. qz illam sine
ci grauaie dz q̄rere: vt ꝓbant auē pdēc.
In ꝓcessu aūt tpis deducet trebellianicā
in qua cū fructꝰ pecpit cōputent' min' de
minuit' substātia hereditatis q̄m si restituēt
incōtinēti. ⁊ iō tūc nō deducēt. qz tūc ſba
defalcaret' nō aūt fructꝰ. Ius aūt canon
ci apte fouet sniam ago. c. ē. de testa. raymū
cius. ⁊. c. rainaldus. in tex. ⁊ glo. Itē si pōt
vti quis beneficis falcidie in triꝰ casibus.
primꝰ ē quando ex heres institutus heres ro
gatus ē restituē hereditatē alij: ⁊ nō ipse
volūtatē testatoris infra ānū a iussu iudi
cis. Secūdus ē si nō fecerit inuētariū. Ter
tius ē si testator certꝰ de quantitate sui pri
mōnij ꝓhibeat expresse deduci falcidiā. i
auē. de here. ⁊ fal. § illud. ⁊. § si nō fecerit
inuēta. ⁊. § si vo expressum. ⁊ hoc vide infra
ti. de quidēcis testatoris. ar. i. l. de ꝓhibitōe
falcidie. Itē qñ vni plures res sunt legate
tunc si soluit aliquas illaꝝ integre pōt in
alijs retinē plenā falcidiā p volū exceptōes
. ff. ad. l. fal. si ex plurib'. Itē si legatū sit
tale de quo falcidia nō dz deduci. puta ad
pias causas: p hoc nō onerant' alij legata
rij. qz cuilz legatario sufficit onus suuz vt
deducat'. C. ad. l. fal. in auē. similiꝯ. Item
legatū aut ē relictū vni pſone aut plurib'.
si vni aut legatū ē vni: ⁊ tūc si soluit totū
nihil detraher. aut incepit mn̄ solucre. sic de
trahet. Aut sunt legata plurim: ⁊ tunc si
soluit vni pōt detrahere de alijs. Si vo sit
relictū plurib' tūc si soluit totū vni non de
trahet. C. ad. l. fal. auē § cū testator. ⁊ in. l.
palle si ex plurib'. Hec xb. Itē qñ fructus
percipiunt' volūtate testatoris. vt qñ quis ē
rogatus restituere alteri hereditatē post ali
quod tp̄s: tunc cōputat fructus in quartā
trebellianicā. ⁊ quod supra quartam rece
pit nō restituet nisi sit de liberis pmi gdus
qñ. n. ē rogatꝰ frater pmi gradus restituē
ffid' hereditatē: si decesserit dz retinē q̄tā
sine cōputatōe fructuum: nisi pecpit eos
post finis p testatōez. tūc. n. ꝓputabit tpos
in quartā. qz ē malefi. dei possessor. Si vo
percipiūt' ex negligētia nō p testis: sic nō cō
putat in quartā. nec restituit eos. Si aūt p
ciptūt' ex mora non solutis: sic ꝓputat in
quartā. ⁊ geqd ex eis dz vltra restituet.
C. ad sc. con. vellcia. inbenus. De insti
tutōe vo liberoꝝ legitimoꝝ. sciēdū q̄ pat
arrogās ⁊ a nꝰ nepotē adoptās tenēt filios
suos arrogatos ⁊ adoptios: si tpe mortis
sue hūt eos i sua adoptia fāilia. i testō suo

instituere vel erberedare sicut si cent filij eorꝝ legitimi ⁊ naturales. aliquis testabunt. Si vero tpe mortis sue cent emãcipati ab eis tunc nõ tenent eos instituere nec erberedare. quia sunt loco extraneorꝝ. pater etiã naturalis dicitur filios ẽdiu sunt in adoptiua familia nec instituere nec erberedare tenet. qꝛ sunt loco extraneorꝝ. Et eo tamẽ tpe quo a patre adoptiuo fuerint emancipati: incipiãt in ea causa cẽ sicut si fuissent emancipati ab ipso naturali patre. insti. de erbere lib. §. adoptiui libi. ⁊ §. emãcipati vero. Is autem qui adoptauit extraneum ordinans testamẽtũ filiũ suũ adoptiuũ nec instituere nec erberedare tenet. cũ nihil iuris habeat in bonis eius: nisi qꝛ ei succedit ab intestato insti. de adop. §. si hodie. Et nota qꝛ illa documẽta q̃ sunt tradita in arti. precedenti habẽt etiã locũ in liberis nõ legitimis. Quid aũt sit adoptio ⁊ arrogatio vide in tractatu de matrimonio. ti. de adoptione.

Sequitur videre de secto articulo principali. s. de instituto ascẽdẽtũ. Circa qõ sciẽdũ qꝛ si ego testator vel testatrix nulli habeo liberũ a me necessario instituẽdũ vel erberedandũ: habeã tamẽ parẽtẽ vel parẽtes legitimos ⁊ naturales. ⁊ sim in statu in quo liceat mihi testari. vt qꝛ sim emãcipatus vel aliter mei iuris factus: tunc si testari volo vel voluero. eos instituere debeo. C. ad sena. pfil. orphi. quotiens. Iꝛ si habeaꝝ etiã descẽdẽtes: eos. s. ascẽdẽtes si volo possum instituere. In instituam ergo parẽtes meos nulla ofia habita iter paternos ⁊ maternos. salua tũ gradus p̃rogatiua. puta si patrẽ ⁊ matrẽ habeam: vtrũq; instituã. vel si solũ patrẽ vel solam matrẽ illũ vel illã instituã. De aliis autem ascẽdẽtib̃ non teneor facere mẽtionẽ. qꝛ pecedit eos vno gradu pater vl mater. Sꝝ si patrẽ vl matrẽ nõ habeo: tũc primiores mihi in gradu ascẽdẽtũ instituere debeo. eodẽ. n. mõdo succedũt ab intestato. vt i auc. de heredi. ab inte. veni. §. si igit defunctus. possum aũt instituere in toto vel in certa parte. tũ sufficit si parẽtẽ instituẽdũ istuma in sua legitima porcione parẽtibus debita iure nature: que est tertia pars bonorꝝ meorũ. vt in auc. de triẽte ⁊ semisse §. 1. Et si in minori instituero: nihilominꝰ tenet testũ. Iꝛ agi possit ad supplemẽtũ. vt de liberis dictũ est. Possum aũt meos parẽtes erberedare vel preterire. s. noiatiꝝ ⁊ legitima eã adiecta al testamẽtũ meũ rescideret. in auc. vt cũ de ap. eog. § si talis igit. col. 8.

Sequitur videre de septimo principali. s. de instituto extraneorꝝ. Circa qõ sciẽdũ qꝛ si illũ vel illos quem vel quos habeo legitimos descẽdẽtes vel ascẽdẽtes instituẽdos vel erberedandos instituã quidẽ nõ tũ in vniuerso s. in parte vel re certa: tunc extraneũ in reliquo vl̃ẽ heredẽ instituere potero. si enim nõ inuenirem vniuersalis: tunc is qui erit instituus i pte vel re certa hẽt pro vniuersali. C. de here. insti. quotiẽs. Si aũt eos oio erberedare ro: tunc extraneũ instituam: al testamẽtũ nõ tenẽt in quo institutio heredis nõ erit. insti. de fideico mis. here. §. in primis. Sed vo nullum habeo descẽdẽtũ vel ascẽdẽtũ instituam heredẽ aliquẽ extraneum: sine sit mens naturalis: sine aliquis de collaterali meis: sine quecunq; alia persona. puta dicẽdo in prima vl in tertia persona sic: In omnibus autẽ bonis suis quatuor sectionibus: iest filium eius naturalẽ vel patruum vel huiusmodi sibi heredẽ instituit. vel talẽ ecclam. vel conuẽtũ vl hospitale tãq̃ xpi pauperes intuitu pietatis sibi heredẽ instituit. Notandum aũt qꝛ si dicat gẽrali pauperes xpi sibi heredes instituit: distributio competit epo diocesis. qui est procurator pauperum gẽralis sue diocesis Et ideo ad hoc vitãdũ solꝝ sic addi. Illos. s. pauperes quos eius cõmissarij direxerint eligẽdos. quorum quẽlibꝝ tũ illam porcionẽ quam ipsi cõmissarij ei assignauerint ex hac hereditate capere voluit ⁊ disposuit ⁊ ipos cõmissarios vice dictorꝝ pauperuꝝ ⁊ heredũ hanc hereditatẽ adire. Iꝛ autẽ instituto talis videat alieno arbitrio committi ⁊ ideo non valere. tamẽ hũ valꝝ. qꝛ testator prima facie suo arbitrio instituit pauperes xpi. quod facere potuit: Iꝛ eos restrixerit ad certos pauperes ⁊ heredes ad cõmissarios ex postfacto declarandos. Si vo dicit. illum instituo quẽ talis voluerit tunc omnino cõmittit arbitrio alieno. ⁊ erit omnino inutilis institutio. Ad pdictuꝝ aũt dubium vitandũ solꝝ testator aliquã fidei psonam heredẽ instituẽ. distributoꝝ ipsius hereditatis pro anima sua eiꝰ fidei cõmittẽdo: dicẽdo sic. In omnibus autẽ bonis suis communis talem heredem sibi instituit disponẽs ⁊ iubens quatenus pro anima sua hereditatem ipsam eroget ⁊ distribuat in pias causas ⁊ distributionem ipsam eius fidei ⁊ charitati committens.

Iz aūt videat' cē quoddā fid. icōmissum: queritur vtrū ide possit trebellianica porcio ꝗfalcari. ⁊ videt' q̄ nō cū in relictis ad pias causas oio falcidia cesset. in auc. de ec. tū § si aūt heredes. Ad hoc nota q̄ frat nō habet querelā inofficiosi testamenti si frater eius heredē exheredā instituerit: nisi p sonā infamē instituisset. ⁊ hoc habet locū in fratre ꝗsanguineo ⁊ vterino simul ⁊ in fratre cōsanguineo tm. ⁊ nō in fratre vterino tm. ff. de inoffi. testa. l. i. vnde qui habz fratrē ex patre ⁊ matre tm si instituit personam turpem ⁊ infamē debet instituere fratrē salte in aliquare. alīr rumpet frater testamentū: nisi ꝗmisent cām ingratitudinis. vt quia ꝗ eū morte intentauit: vel accusatōz criminalez inducere voluit. vel substantie eius iactura grauem molitus fuit. probāt hec in auc. de nup. § ingratitudinem. Dec xv. Itē ad hoc vt quis instituī possit tria tpa ꝗsiderant'. s. tpōs institutōis. vt sciatur vtrū institutio tenuerit. tpōs mortis testatoris: vt sciat vtrū effectū habuerit. ⁊ tēpus aditionis hereditatis quod tempus mari me expectandū ē quo. s. hereditas acquiratur. ff. de fur. a ticio. Medio autē tpe inter factū testamētī ⁊ mortē vel cōd nonē institutionis existētē mutatio iuris heredis nō nocet. q; tria tēpora cōsiderant'. ⁊ hoc quo ad extraneos ⁊ eos qui nō sunt i potestate testatorū. In heredibus vō suis ⁊ necessarijs tēpus mortis tm videtur expectandū. insti. de here. quali. ⁊ di. §. exheredes. ⁊. §. sui. In heredibus vō necessarijs duo tm tpa sunt expectanda. s. testamētū ⁊ mortis. ff. de hereditis. insti. si alienū. ⁊ § in exheredis. l. seruū. in pn. Unde si heres instituī' ab exheredo sit excōicat' tpe institutōis vel mortis vel aditionis p̄o nihilo habet'. si autē medio tpe nō nocet. vnde si post institutionē fuit excōicatus ⁊ ante mortē absolut': heres erit. sed de hoc habebit infra plenī' li. 7. ti. 8. Insup nota q̄ instituī nō possit isti. s. deportatus in insulaz. C. de here. insti. l. i. damnatus in metallū. quia pregrinus ē effectus. ff. de his que p̄o nō scriptis habent'. si in metallū. heredē. C. de hereti. ⁊ mathe. l. manicheos. Baptismi iteratores Apostate xpiani qui idolis sacrificarunt. C. de apostat. bi qui. Collegia illicita. l. pūle giū spāle nō habentia: eo q̄ non sunt a senatu vel principe approbata. C. de here. illi collegiū. Itē spurius testatoris ab eo instituī nō pōt. Itē incestuosus in auc' q. mo. na. ef sui. § fi. Itē nec mulier que nubit infra tēpus luctus. fm le. in auc' de nup § i. ⁊. C. de se. nup. l. i. rīso. 3. B tū fm canones si tenz. e ē. de se. nup. c. penul. ⁊ vltl. Itē ista pōna non pōt instituī. hoc tū fallit in pauperibus xpi. C. de here. insti. quotiens. Itē fīnus accusat' de adulterio cū dōa sua ꝗ nisso que etiā dōa de codē crimine fuerat accusata: ab ipa dōa non pōt instituī. insti. de here. insti. § est aūt casus. Omnes vō pōne alie a predictis possunt instituī. ¶ Ad hoc nota q̄ si seruus sit instituus heres nō pōt nisi iussu dōī adire hereditē. ⁊ si dōo iubente adeat acquirit' dōo ac si eē institutus. insti. p quas pso. no. acq. § itē nobis. Nota tū fm Io. iz. q. z. illud. q̄ Iz seruī nō possint hereditatē possidere: ꝗsiendo tamē ē in pluribus locis q̄ filijs relinquit' peculiū quod habuit pater.

Equit' videre de octauo principali s. de formis institutionū heredū. vbi sciendū q̄ dictator testamentū ꝗsiderare debet vtrū instituat vnus heres vel plures. ⁊ an liberi vel ascendētes vel exheredē. ⁊ an plures instituant' equalit' vel inequaliter. ⁊ an in capita vel stirpes. Et quidē si testator habeat vnicū filiū vel filiam ⁊ eū instituat heredē in vniuerso positus oibus legatis dicet' sic. In oibus autē bonis suis iuribus ⁊ actionib'. T. filiam eius heredē instituit. Et si p lege vel etiā p̄ouidere velit ne quasi agnatione suū heredis rumpatur testamentum. dicetur sic. Talem filiū eius instituit. vel eo p̄mortuo te liberos ex eo superstites natos ⁊ posthumos in stirpes ⁊ nō in capita heredes sibi instituit. Si aūt habeat plures filios ⁊ filias ⁊ velit eos equaliter heredes instituere sibi dicet' sic. C. ⁊ p. filios eius equis portionibus instituit. Et si quis dictoz filiorz eius ipo testatore vino decesserit. in locū ⁊ partē eius liberi ex eo superstites nati ⁊ postumi in stirpes ⁊ nō i capita sint heredes. Si vō aliquos eoz velit instituere sibi heredes in re certa vel parte ⁊ aliquos i vniuerso dicet' sic. Petrus bertā eius filiam heredē sibi instituit in centū lib. quas etiā eam habere voluit cum nupserit vel religionē intrauerit. ⁊ interim in como sua decentia ⁊ sufficientia alimenta. si tū dictas centū lib. ante q̄s nubat vel religionē intrauerit: ex tunc non habeat alimenta. Si aūt filia sit nupta sic dicet'. Petrus bertā filiā eius vel ea p̄mortua liberos ex ea

supstites in stirpes sibi heredē instituit i eo qō ipi herte cōus noie cedit qñ nupsit ⁊ insup i.io.lib. Si vo filia sit redicata i aliq̄ monasterio pōt eā pater vel monasterū i quo est si voluerit heredē sibi instituere in certa quārtate. Pōt etiā filiū emācipatū heredē sibi instituere in certa parte. potest etiā in vniuerso pariter cum aliis in ptāte sua retentis. Pōt etiā aliquos eorꝫ quos habet in ptāte heredē sibi instituere i certa parte. Positis aūt heredib⁹ pticularib⁹ ꝯ instituī heres vlis sic. Jn oib⁹ aūt aliis rē vt sup̄. Factis aūt institutōib⁹ vlib⁹ ⁊ particularib⁹ liberorꝫ vitētiū: rebēt fieri institutiones postbumorꝫ ne al testamētū rūpat sic. Si vo ex ipa dōa berta ꝓnge ei⁹ nati fuerint ei filij vnus vl plures masculi vel femine: postbumi vel medio tpe nati ad in cem puenētes. si masculi vel masculus fuerint: ipm vel ipos eū pdictus s.⁊.b. iā natis pariter ⁊ eqs porcionib⁹ in oib⁹ bonis suis sibi heredes instituit. Si vo scia fuerit vna vel plures: ipam vel ipas siue quālz earꝫ in centū lib. heredē sibi instituit. De formis aūt institutionū ascēdētū ⁊ exheredum ꝑ ex pdictis. Attēdat etiā testamēti dictator q̄ si fiat exheredatio legitime fiat ⁊ q̄ testationē ipa exheredatio antecedat. Quomō aūt forme exheredationū fiant ꝑ ex his que dicēt in ar. se.

Sequit videre de nono. s. de causis exheredādi. q. n. habitū ē sup̄ q̄ parētes filios: ⁊ filij parētes exheredare pñt. Ideo vidēdū ē quib⁹ ex causis exheredatio fieri possit. Et pmo quib⁹ ex causis exheredari pñt filij. 2° ex quibus parentes. Sciendū ergo q. 14. sūt cāe quib⁹ pater vel mater. auus vl auia filios ⁊ nepotes exheredare possūt. Prima est si filius man⁹ iniecerit in patrē ⁊ offenderit eū. 2ª si grandē iniuriam ei fecerit ⁊ ꝓtu meliā. 3ª si patrē accusauit i criminalib⁹ causis ꝑter q̄s de crimine lese maiestatis vl de offensa cōtra cōitatē sue ciuitatis facta vel de heresi. 4ª si filij⁹ maleficꝰ eū maleficis ꝓuersat. 5ª si filij⁹ machinet vel insidiet in nece patris. 6ª si filij⁹ calumniose litē mouerit patri a qua si pater cecederit: ꝯ eū vāna grauia sustinere. 7ª si filius rogat a patre ob debitū in carcere detruso vt fideiubeat p eo ⁊ nō vult fideiubere in illo p quo creditores eī fideiussorē recipē volūt. quod tñ in filijs masculis locū hꝫ

8ª si filij⁹ phibuerit patrē testari. 9ª si filius sit ioculator cōtra volūtē patris: nisi pater eandē habuerit pfessionē. 10ª si filia nō ꝓsenserit patri volēti eā honeste maritare ⁊ votare fm vires primonij: sed rotij⁹ vult luxuriari. 11ª si filij⁹ misceat cū sua nouerca aut ꝓcubina patris sui. 12ª si filij⁹ neglexerit patrē furiosum. in quo casu etiā ipo iure ē exheredat⁹. 13ª si filij⁹ patrē captū a sarracenis redimere noluit. i quo casu si pater in captiuitate decedat heredi tas ad ecclam spectat. 14ª si pater sit catholicꝰ: ⁊ filij⁹ hereticꝰ. Cause aūt ꝓter quas filij parētes: ⁊ nepotes auū ⁊ auias exheredare pñt sunt octo. Prima ē si pat filiū de crimine accusauit ꝑter q̄s de crimine lese maiestatis. 2ª si pater vite filij parvenū vel aliter insidiat⁹ fuerit. 3ª si pater vxori vel ꝓcubine filij se iniscuerit. 4ª si pater phibuerit filiū testari de his de qb⁹ poterat testari. 5ª si pater nō redemerit filiū captū a sarracenis subuenīdo sibi. q. tunc si filij⁹ in captiuitate decedat: bona de qb⁹ ipe poterat testari adeunt eē ecclie vel dari p captiuorꝫ redēptione. si vo redeat rite patrē exheredare pōt. 6ª si pat neglexerit curam filij furiosi. 7ª si pater sit hereticus ⁊ filij⁹ catholicꝰ. 8ª si pater vxori filij dederit venenū ad mortē vel frētis alienationē. vel aliter insidiat⁹ fuerit vite eī⁹. ⁊ eodē mō si mater marito filie. phantur hec oia in auc. vt cū de ap. cogno §. cās. ⁊ §. omnes. coll. 8. Et oēs site cause ingratitudinis tollunt p ingressum religionis. vt dicit Ber. ex de ap. ex lfaꝫ. Ad h nota q̄ exheredatio non tenet nisi cā aliq̄ de suprādictis noiatim exprimat. vt dicēdo sic. Jnsup petrus filiū ē⁹: q. man⁹ atroces i eū iniecit. oio exheredauit: ⁊ ex omni sub stantia ⁊ hereditate sua alienū instituit. b. vo sibi heredē instituit. Si vo nec instituē nec exheredare velit pōt pterire miserēdo tñ cām sic. Petrꝰ ber. filiā eī⁹ nec instituit nec exheredauit. q. eī eā honeste maritare vellet maluit luxuriari. p. vero heredem sibi instituit. Talis. n. pterito facta circa eam tantū valet sicut exheredatio. Et filij mō liberi ⁊ ascēdētes suos exheredare vl pterire pñt inserendo aliquā de causis sup̄ dictis. Jtē si testator dicat. exheredo filium meū sine expssione nominis: eū plures filios habeat: nullus erit exheredat⁹. ff. de libe. ⁊ postbu. noiatim. Jnsup nota q̄ filius excludit ab hereditate patris propter plura crimina. Primo ꝓter crimē heresis

e C. de bereti. vergētis in si. 2° ꝓpter crimē lese maiestatis. ar. de pe. oi. i. si quis tamē i militib⁹. Et fm quosdam simonie quod ei pariticat 3° ꝓpter crimē interfectiōis vel mutilatōis rectoris ecclesie. e C. de penis. in quibusdā. 4° ꝓpter crimē incestus cū monaca cōmissum. ar. zz. q. 4. si quis sollicitauerit. in tertia ⁊ glosa.

De substitutionib⁹ titulus 26°.

Deinde qz institutis heredibus plerūq; substituunt alij. iō viso de institutiōib⁹ videndū è de substitutiōib⁹. Et primo quid è substitutio. 2° quot ⁊ que sunt spēs siue differentie eius. 3° de substitutōe vulgari. 4° de substitutōe pupillari 5° de substitutiōe exemplari. 6° de ꝓpendiosa. 7° de substitutione breuiloqua. ¶ Circa primū sciendum q substitutio è secundaria ⁊ ꝓditionalis institutio. substitutio. n. ꝓtinet in se institutiōes vt cū a. mihi heredē instituo. ⁊ si a. nō fuerit vel si decesserit. p. sit heres. ⁊ p5 q a. heres instituit pure ⁊ primo gradu. § p. heres eligit sub ꝓditiōe ⁊ secūdo gradu. Et licz substitutio possit ab vno in aliū multiplicari. quelibz tū substitutio dicit gradus secūdus. sicut secunde nuptie dicūt omnes que sequuntur primas.

Circa secūdū sciendū q substitutio alia è directa alia obliqua. directa è p quam quis capit hereditatem defuncti nullo alio mediante vel sibi cooperante. vt cū dicit. a. mihi heredē instituo. ⁊ si ipse nō fuerit heres. p. sit heres. tunc. n. sdueniente cōditiōe statim immediate hereditas pueniet ad p. ⁊ ipse p se nullo alio cooperante poterit eam adire. Substitutio vō obliqua siue fideicōmissaria vel precaria è illa p quam quis capit hereditatem alio mediante. vt cū testator fideicōmiserit heredi vt hereditatē restituat alij dicēdo sic. Ti. heredē mihi instituo. & rogo eū p fidei cōmissū vt ipsam hereditatē restituat p. Iz ergo p fideicōmissū p. fit substitutus ipi a. primo tū a 03 hereditatez adire. ⁊ adita p. restituere. ⁊ sic a. mediante ⁊ opante hereditas pueniet ad p. Sciendū aūt q si a. adierit sponte hereditatē: tūc detrahenda ⁊ retēta sibi porcione trebellianica. s. q̄drante. i. quarta pte hereditatis. reliquū vocdrātē. i. reliquas tres partes hereditatis restituet petro. Si vō indicio officio compulsus adierit totam hereditatē restituet. insti. de fideicō. here. § in primis. Sed hec substitutio sub dicta vbor forma raro fieri cōsueuit. sub alijs aūt vbis sepe ꝓtingit. vt qd instituo a. filiū vel fratrē meū ⁊ subiecio q si dictus a. qslibz decesserit sine liberis. substituo ei p. hec. n. vba repetitant fideicōmissariam substitutiōez. vt infra dicet cū de ꝓpediosa aget. ¶ Sz quid si ecclesia sit heres ⁊ rogata restituere hereditatē alteri. nūqd detrahere pōt quartam trebellianicā. Ad hoc notat Io. iz. q. 3. e. penul. q pōt eaz detrahere si 03 hereditatē restituere persone priuate. si aūt ecclesie non, dubitant legisperiti possit detrahere. C. cōmunia. de le. l. i. Item si quis rogatus sit restituere plibus hereditatē si sine liberis moriet. ⁊ vn⁹ illorum pmoriat ⁊ relinquat filios. alter aūt superuiuat. illi soli supuiuenti debet hereditas vel fideicōmissum. qz tpe extantis cōditionis solus inuenit. ⁊ filijs premortui nihil debet. qz decessit aūt die fideicōmissi cedētē. C. de cadu. tol. l. vna §. si aūt aliqd ⁊ e C. de testa ramaldus. in glo. ¶ Ad hoc nota fm Bar. ⁊ Ry. e C. de pba. in presentia. super illud. non intelligit sine herede dare dere qui monasteriū sibi instituit heredez q quando quis è rogatus restituere hereditatē alij vel legatū: aut è rogatus restituere loco religioso vel ecclesie vel pauperib⁹ ad pias causas. ⁊ tunc p ingressum moi non euanescit substitutio. Aut priuate persone. ⁊ tunc aut fit mentio de liberis vel heredibus, aut non. si non. puta instituo a. heredem tali cōditione vt restituat p. hereditatem. ⁊ tunc euanescit substitutio si a. postea filium vel neptē ex filio premortuo habuerit. Iz mentio de liberis non fit facta. C. de fideicōmis. cum acutissimi. Aut fit mentio de liberis. puta instituo a. tali ꝓditione vt si sine liberis decesserit hereditatez restituat p. tunc substitutio euanescit i pluribus casibus. Primo si substitutus decedat prius q̄ istitutus. vnde filijs substituti, premortui nihil debet. vel si sint mortui ante die fideicōmisso cedētez. C. de cadu. tol. l. i. Secūdo si istitut⁹ ingrediat monasteriū vel assisteriū ita q monachatus tenent. qz tunc monasteriū vel assisteriū heres eius intelligit. Si vero non iteret monasteriū tunc gratuitus substitutōe nō potest istituere monasteriū heredē. vt illō qd dō i. e. pītia. non videt sine herede decedē verum est monasteriū ingredēdo: non aūt

instituendo. 3° si habeat filiū naturalē ff. ad trebel. ex facto. 4° si nō habeat filiū vel nepotē ex filio pmortuo. Nō euanescit aūt pdicta substitutio si institutus filiū habuerit ⁊ ille premoriat. q̄ tūc videt sine liberis cecessisse. e ē. ex testa. ramnius. nō euanescit etiā si fiat clic⁹. nisi duo ocurrāt ibi s. q̄ i ecclia pptuo maneat. ⁊ q̄ relicta erpēdant vel redimant in pias causas Nō euanescit etiā si se ⁊ sua tradat ecclie seculari: nisi ocurrant ibi etiā predicta. in auc. ex sanctis. epi §. si hoc pti. Si vero fiat mentio ex herede. puta instituo a. tali odiōe: vt si sine herede cecesserit restituat hereditatē p. tunc noie heredis soli filij intelligunt. vt in. l. ex facto. ⁊ noie filiorꝫ nepotes ⁊ alij ulterius descendētes. Directa aūt substitutio, alia vulgaris: alia pupillaris: alia exēplaris: alia opendiosa: alia breuiloqua: ex quib⁹ p ordinē ē videndū.

Sequit videre ex tertio. s. ex substitutione vulgari circa quod sciendū q̄ talis alia ē expressa. alia tacita. Expressa fit p istā negationē nō hoc mō. Instituo mihi heredē a. ⁊ si ipe noluerit vel nō potuerit heres ē. pt. fit heres. vl pt. substituo. Tacita ē qn negano nō expimit. ⁊ includit: vt cū dicit. a. ⁊. pt. mihi heredes instituo. ex hoc. n. colligit q̄ si alter eorꝫ heres nō fuerit. s. quia noluit vel non potuit. quia cecessit ante aditā hereditatē alter sit heres in solidū. Dicit aūt vulgaris substitutio talis. qa quotꝫ ex vulgo. s. testatore masculo vel femina: parēte vl ex traneo pōt fieri. pōt etiam fieri cuilibet. scz pupillo adulto ⁊ maiori in potestate cōstituto vel emancipato: suo vel exēneo. Effectus aūt eius ē vt bona testatoris pueniāt ad substitutū. s. illa tm que puenire debēt ad institutū qui noluit vl nō potuit heres ē. ⁊ nō bona illi⁹ heredis instituti. qa testator p tale substitutionē substituere potuit i bonis suis. nō aūt in bonis heredis. vnde substitutus directe fit heres ipi testatori. insti. ex pupil. substi. §. quo casu. Expirat āt hec substitutio ꝗcito institutus adierit hereditatē. sive postea decedat cū liberis sive sine liberis. C. ex ipubeq̄ ⁊ alijs substi. post aditam.

Sequit videre ex quarto. s. ex substitutione pupillari. Circa quam sciendū q̄ ad eam quatuor ocurrāt Primū ē vt ille cui fit substitutio sit ex liberis testatoris. Secūdū q̄ sit impubes Tertiū ē q̄ fit in potestate testatoris. 4m ē q̄ ille cui fit substitutio instituat vel exheredet. ⁊ pbant hec insti. e. Pōt aūt hec substitutio fieri non tm impuberi filio iam nato. § etiam posthumo. si tū ipe posthum⁹ nasciturus erat in ptate testatoris si testator ipe viueret. Pōt etiam fieri nepoti ex filio. si tū nō sit recasurus in ptatem pris sui post mortē aui ff. ex vulga. ⁊ pupil. substi. l. z. § posthum⁹. Dicit āt hec substitutio pupillaris qa fit soli pupillo nec pōt tēpus excedē pupillare. quia expirat ad introitū pubertatis. pōt aūt fieri in minus tempus vt dicat. si filius meus infra quartū vel quintū annū vel etiam minus decesserit ille sit heres. ff. e. l. z. stip illo. masculi. Est aūt substitutio pupillaris alia tacita. alia expressa. Expssa ē illa que fit per vbū affirmatiū. ⁊ facit expsse mentionē de pupillari etate. vt cū dicit sic. a. filiū meū heredē mihi instituo. ⁊ si ipe mihi fuerit heres ⁊ in etate pupillari decesserit. p. sit heres. vel p. substituo. Tacita ē que habet expresse formam pupillaris. § sub quibusdaz alijs verbis includit. vt cū dr. a filiū meū heredē mihi instituo. ⁊ si ipe heres mihi non fuerit p. sit heres. Hec ē substitutio vulgaris expressa ⁊ sub hac includit tacita pupillaris ex eo q̄ dico. si nō fuerit heres resultat vtraq̄ substitutio. s. vulgaris ⁊ pupillaris. vnde sive a. nō fit heres sive fit: si in etate pupillari decesserit: hereditas directo iure pueniet ad p. § ex vlgari succedet tm i bonis testatoris. ex pupillari vero sue cedet in bonis testatoris ⁊ pupilli Et similiter sub pupillari expressa includit vulgaris tacita insti. e. in pn. ⁊. ff. e. nam Bintq̄. Effectus substitutōis pupillaris expresse ē q̄ ille qui ē substitutus impuberi decedēti infra tempus pupillare fit directo iure heres testatori ⁊ pupillo: ⁊ capit bona ⁊ hereditatē vtrinsq̄. Itē effect⁹ ei⁹ ē q̄ excludit matrē impuberis ⁊ odm aliam psonaz que ipi pupillo ab intestato succedere potuisset. insti. e. ff. e. incius. vnde lz testamētū videat cē vnū ꝓpter ordinatorē vnū. scilz patrē. ē tamē duaꝫ hereditatū. s. patris ⁊ filij. cū. n. pupillus nō possit testari pmittit patri testamētū ipi filio facere ⁊ ex herede ei ꝓuidere. ⁊ hoc tm infra tempus pupillare. insti. e §. quo casu. In pupillari antē tacita aut ipi pupillo substituit alter filius testatoris ⁊ frater eiusdē pupilli. ⁊ tūc substitutus totaliter admittit ⁊ mater ⁊ ālibz

alia ꝑsona veniẜ ab intestato repellitur. Aut substituit ei nemo. ⁊ tunc mater admittit ⁊ substitutus repellit. C. de impu. ⁊ alis. substi. cui quidã. Euanescit aũt substitutio pupillaris ꝓmo si pupillus erit pubes. insti. de §. qua rõne. Secundo si hereditas patris nõ sit adhuc adita. q̃ cũ testamentũ paternũ sit destitutũ et quo nullus apparet heres euanescat etiã pupillare. ff. de. si ples. Tertio si nascat posthumus de quo non fuit facta mentio. ff. de. si pater. l. 2. Quarto si pupillus patiat capitis diminutionẽ maximam vel mediã vel etiam minimã. ff. de adopt. l. nec ei. Et quibusdam etiam alijs modis quos relinquo iurisp. ruis grata breuitatis.

Sequit videre de quinto. s. de substitutione exemplari. Sit ea quod sciendũ q̃ ipa fieri pot in quocunq̃ parente mare vel femina: filio furioso vel mente capto: existenti vel nõ exiti in pria potestate. etã tamẽ sit pubes vel maior nã impuberi furioso vel mente capto. puidet p substitutionẽ pupillar. cm. ff. de mtelis. l. 3. §. 1. ⁊. 2. debet. n. testator certas ꝑsonas ⁊ certo ordine substituere furioso. si. n. furiosus habeat liberos ei ꝓmo substituet illos si vo nõ habeat liberos fratres substituendi sunt ei ipi fratres. si vero nec liberos nec fratres habeat tunc quẽ voluerit substituet. C. de impu. ⁊ alijs substi. humanitatis. Et subdit in hac substitutione talis cõditio. s. si ipe furiosus decedat ante q̃ mẽte ⁊ cerebro sanus fiat. Est ergo substitutõis huius forma talis. A. filiũ meũ furiosum vel mentecaptũ heredẽ mihi instituo. ⁊ si ipe decesserit ante q̃ mẽte ⁊ cerebro sanus fiat. talis eius filius vel frater vel talis aliq̃ sit heres. vel sic. talem eius filiũ vel fratrẽ vel talẽ aliũ substituo. Dicit aũt hec substitutio exemplaris. q̃ fit ad exẽpluz siue similitudinẽ substitutõis pupillaris. sicut. n. pupillus testari nõ pot sic nec furiosus ⁊ ideo sicut patet puidet filio suo pupillo de herede. sic ⁊ filio furioso. vnde substituit capit vtriusq̃ bona. s. testatoris ⁊ heredis sicut in pupillari. Differt tamẽ hec substitutio a pupillari primo q̃ illa fit mõ a parente ei quẽ habet in potestate. hec vero fit ei etiam quẽ nõ habet in potestate. Secundo quia illa fit mõ pupillis infra tẽpus pupillare. hec aũt adultis vel maioribus. Tertio quia pupillo substitui pot quilibet ad libitũ testatoris. Is furioso certe ꝑsone sunt substituende. Quarto quia illa expirat adueniente pubertate. sed hec adueniente sanitate. probant hec insti. de pupil. substi. §. qua ratione. Sed quid si habet lucida intervalla. Ꝓ. pot dici sm Bart. q̃ si habet tanta q̃ pot facere testamentũ substituto euanescit. etiam si non fecerit. ⁊ imputet sibi si non hec cuitauit. ar. ff. de re. iu. quod quisq̃. vel dic q̃ si fecit euanescit. si vo nõ fecit nec facere potuit nõ euanescit. ar. C. de legi. qõ fauore.

Sequit videre de sexto. s. de substitutione ꝓpendiosa. hec aũt aliq̃ fit a milite. aliq̃ a pagano. i. nõ milite. milites de quibus loquit lex nostro tpe non habemus. Et ideo ꝓtermissa illa que fit a milite dicendũ ẽ de illa que fit a pagano. Huius aũt substitutionis forma ẽ hec. A. filiũ meũ heredẽ mihi instituo. si tamẽ q̃ndocũq̃ decesserit p. sit heres meus. ff. e. verbis. Hoc tamen p̃cognito. s. q̃ ꝓpendiosa fieri non potest a pagano nisi filio pupillo in potestate existenti sicut nec pupillaris. ⁊ hec ꝓpendiosa continet in se pupillarẽ expressam. quia habet eundẽ effectum. Et dicit ꝓpendiosa q̃ sub cõpendio huius aduerbij quandocũq̃ continet pupillarem que al' fit prolixioribus verbis. Et ꝓ hoc aduerbiũ quandocũq̃ sm significationẽ ꝓpriam se extẽdat ad omne tps restringit ei hic ad tps pupillare vtute horum verborũ. p sit heres. q̃ per huiusmõi verba directa videor voluisse filio meo infra tempus pupillare puidere de herede. quod infra tps aliud facere mihi nõ licet. insti. de pupil. substi. §. quo casu. Licet aũt ꝑdicta substitutio ex sui natura simpliciter sit directa. al' tamen in ea posset addi vel mutari q̃ ad eam ad natur ã ⁊ ius fideicomissarie deduceret. hoc aũt fieri pot sub q̃tuor formis. Prima ẽ talis. ⁊ si dictus a. filius meus vel frater quãdocũq̃ decesserit. p. substituo. hoc. n. verbũ substituo trahit hanc substitutionẽ corporalẽ ad fideicõmissum. C. de impu. ⁊ alijs substi. ꝓcib. Et hoc aduerbiũ quandocũq̃ tẽpicit de tempus. ff. de re. du. quoniens. Et ideo quocunq̃ tempore a. moriatur videt vtute hui verbi substituo rogatus esse a testatore p fideicõmissum post mortẽ suam substituto reddere hereditatẽ ⁊ bona testatoris. Vbi quocunq̃ tpe a. moriat mi ⁊ quicũq̃ successores eiꝰ adibũt ipam hereditatẽ ⁊ adita substituto restituent de iure fideicõmissi

insti. de fideicomis. be. §. sed quia stipulationes. Defalcabunt aut & retinebit primo ipse a. legitimā. s. tertiā partē totius hereditatis. si ipe a. erat de liberis testatoris ad quos legitima spectat. i hac. n. testator eū grauare nō potuit. C. de inoffi testa. qm̄ nolla. de relictis vero duabus partib⁹ defalcabunt trebellianicā. i. quartam. & sic habebit mediam hereditate. n. alteram vero medietatē restituent substituto ex iure fideicomiss. Retinebunt enim sibi ofa bona ipsius a. quia testator de suis trū bonis rogasse intelligit. nō heredis. Si vo a. nō erat de liberis defalcabunt trū trebellianicam & habebit etiam alia bona que ipe a. aliunde quesiuit. hec enim substituto gaudeō missi ius habet fieri pōt cuicūq; heredi & a quocūq; testatore. insti. de fideicomis. be. §. in primis. & §. sc. Attendas autē diligēter q̄ lz in dicta forma dicat simpl̄ quāndocūq; decesserit. & nō addat sine liberis. si tamē a. erat de liberis testatoris. hō clausula. s. sine liberis tacite subintelligit. quia regula ē q̄ qñcūq; testator rogat aliquē de liberis suis hereditatē alteri restituere post mortē suam. hec conditio inest tacite. s. si decesserit sine liberis. quia non ē verisimile q̄ velim meam hereditatem exclusa prole filij mei ad aliū peruenire. Sz in extraneo herede sic rogato no inest oditō talis nisi addat erpsse. C. de insti. sub oditione factis gñaliter §. vlti. Secūda forma ē talis. A. mihi heredem instituo. sed si dictus a. quandocunq; sine liberis decesserit. p. sit heres. & hec ē totaliter fideicōmissaria. quia lz hec verba. p. sit heres. videant tamē p istam additionē. s. sine liberis trahant ad fideicōmissū. vt probatur. ff. ad trebel. l. secūda. quia illa additio sit inutil q̄ in quacunq; etate decedat sine liberis videt rogatus esse p fideicōmissū hereditatē restituere post mortē. & ideo q̄cūq; tpe sine liberis moriat mater & qcunq; successores eius hereditatē restituent substituto reducus supradictus. ff. de vul. & pu. sub. l. coheredi §. cū filie. Tertia forma ē talis. A. mihi heredē instituo. sed si dictus a. qñcūq; decesserit sine liberis p. substituo. Et hec etiā in omni tpe ē fideicōmissaria. & idem ius & eundē effectū habz p omnia quod & quē habet alie due precedētes. tum rōne huius verbi substituo. tum rōe hui⁹ adiectōis. s. sine liberis. Et quecūq; dicta sunt de illis duab⁹ de ista tertia intelligi debēt. Quarta forma ē talis. s. A. filiū meū mihi heredē instituo. si tamē filius meus decesserit i pupillari etate vel qñcūq; postea sine liberis. p. substituo. sub hac forma possunt fieri tres substitutiōes. vna pupillaris erpssa. p hoc q̄ dicat si decesserit in pupillari etate. & ex hac resultat tacita vlgaris. que sub pupillari erpssa continet. vt habetur ē supra. ff. de pupil. substi. nam hoc iure. Tertia fideicōmissaria p hoc q̄ dicat. vel postea quādocūq; sine liberis. & omnes ille tres substitutiōes habēt suos effectus & q̄ bus habiti ē supra. Et nota q̄ hec quarta forma fieri nō pōt nisi filiofamilias pupillo. ꝓter pupillarē erpssam que continet in ea vt dictū ē. & si dictator testamēti voluerit q̄ iste tres substitutiōes clarius exp̄ dicta forma ꝓsurgant dicet sic. p. pupillariter vulgariter & p fideicōmissam substituo. Insup nota q̄ si testator habuerit filū in puberem cui nō trū in pupillari etate sed etiam abinde substituere heredē noluerit. lz 4ª forma p̄missa sufficere videat bonū tamē ē cōsilū q̄ qnālz substitutiōes p se faciat. & primo pupillarē sic. a. filiū meum mihi heredē instituo. si tamē dictus a. filius meus mihi heres fuerit & i pupillari etate decesserit. p. sit heres. vel sic. fratres eius superstites sint heredes. vel sic. fratres ei⁹ superstites & p̄nominatos fratrū ei⁹ liberi in stirpes & non in capita sint heredes. postea faciat fideicōmissariā sic. Si vo dictus a. fratres puberes postea quandocūq; decesserit sine liberis. vel sic. infra. 20. anni vel aliud tale tempus etatis sue decesserit sine liberis p fideicōmissum ei substituo. p vel p fideicōmissum ei substituo fratres ei⁹ superstites. & p̄nominatos fratrū eius liberos in stirpes & nō in capita. Et quod dicit de liberis p̄nominatos fratrū in vtraq; substitutione poni debet si testator extendere velit vsq; ad liberos fratrū. substituto enim nō extēdit vltra illos quos testator expressit. vñ si instituis trib⁹ vel plurib⁹ addat sic. & si aliquis eorū decesserit sine liberis substituo superstites. certe si decedat vnus illorum relicto filio. deinde moriat alius sine liberis filius ei⁹ qui primo decesserit si admittit ei patruus sine sine patruis ad siōi cōmissariā hereditatē illi⁹ filij mei q̄ sine liberis decesserit. q̄ nō erunt oditio substitutionis in psona patris eius. Illos. n. trū ego testator substitui q̄ supponerēt illi qui decesserat sine liberis. C. de fideicōmissis. l.

si in personam.

SEquit videre de septimo. s. de substitutione breuiloquia vel reciproca. Circa quo sciendum quod testator habens duos filios vel plures impuberes in sua potestate substitutionem hanc facere potest B mo. A. et b. filios meos impuberes mihi heredes instituo: et eos inuicem substituo. Et dicitur hec substitutio breuiloqua. quia in breui punct quatuor substitutones. s. duas pupillares expressas. et duas vulgares expressas. vnde si a fuerit heres et in pupillari etate decesserit. b. superuiuens heres erit de iure directo: et conuerso. et in vtroque excludit mater et ceteri venientes ab intestato per effectum pupillaris expresse. et sic sunt ibi due expresse pupillares. vna vnus illorum et altera alterius. quarum vtraque est expressa quad effectum: licet non quoad verba. Consurgunt etiam ex eisdem vbis duo vulgares. quia si vnus illorum non fuerit heres quia nolit vel non possit: alter non est in solidum heres. Dicit etiam hec substitutio reciproca. quia fit ibi reciprocatio vnius ad alterum. Non potest aut substituto fieri nisi institutis sint filij pupilli in testo. e testoris. al' non est substitutio breuiloqua. quia tacita vulgaris. vt patet per supradicta ar. de substitutione vulgari. Et attendendum quod in hac substitutione ponat hoc verbum substituo: non tamen puerum eam ad fideicommissariam. In quacumque. n. substitutione ponat: natura illius substitutionis se coaptat et eius in directo iure perpetuat: excepta sola perpetuosa in qua si ponat statum eum ad fideicommissariam puerum. vt dictum est o. in ar. precedenti.

¶ Qui testari possunt titulus 27.

POstquam habitum est de legatis et heredum institutionibus et substitutionibus que habent fieri in testamentis: prosequetur dicendum est de ipsis testamentis. prius aut videndum est qui potest testari. hoc aut patebit si numerentur illi qui testari non potest. quia quod non est prohibitum videtur esse concessum. L. de appel. recipiendis in fi. Illi aut qui testari non potest sunt isti. l. filii familias etiam ex consensu parentum de aduenticio vel peculio. ff. de testa. qui in potestate. Et si testamentum fecerit licet sine potestatis facultate decesserit non ideo magis valebit. insti. e. quibus non est permissum. §. preter hos igitur. Et hec sunt vera de filiofamilias pagano. filio famil. n. militi permissum est in armata vel militerata militia de peculio castrensi vel quasi castrensi facere testamentum. etiam preter pris volutate. ff. ad macedo. l. z. Item impubes insti. e. §. preterea. Item furiosus. si temporibus respiscat ad tempus interim testari potest tempus testandi placeat ante quam furor superueniat. insti. e. §. ute nec furiosi. Et idem intelligendum de mente capto. ff. de v. ob. auicio. Sciendum aut quod qui constat testatore prius fuisse furiosum: legatarius tenetur probare eum fuisse sane mentis quando fecit testam. z. q. 9. indicias. quando vero hoc non constat tunc heres tenetur probare eum fuisse furiosum qui condidit testam si negauerit legatum. e. de succes ab inte. c. fi. in ter. et glo. Item prodigus cui est bonorum suorum administratio interdicta. licet illud quod ante interdictionem fecerit ratum sit. insti. e. § item prodigus. Item ille qui naturaliter a natiuitate est simul mutus et surdus. ita tamen quod oio nec loqui nec audire potest. si ex aut ex casu vel aliquo accidit loquela et auditum potuerit siquidem sit litteratus potest testamentum et codicillos manu scribere. non aut per alium nisi impetret hoc a principe. Et idem est de eo qui est accidentaliter mutus tam. ille vero qui est tam surdus sine naturaliter sine casu dum tamen possit articulate loqui potest testari. insti. e. §. item surdus et mutus. in tertia glo. De testamento vero ceci habetur infra. ti. spali. Item obsides dati per captiuos populi romani. Item damnati de crimine famoso. Item dubitantes de statu suo an sint manumissi vel emancipati. Item serui. Item damnati ad mortem. i. vt moriantur vel vt fiant serui pene sine sint in insulam deporta ti. Relegati aut qui non amittunt ciuitatem vel libertatem testamentum facere posunt. si quis tamen eorum fuerit damnatus et appellauerit interim testari potest. probant hec. ff. de testa. obsides. et. l. is cui. et. l. si filiusfa. et. l. eius qui. Nota quod seruus non potest testari. quia peculium eius est domini. ii. q. z. illud. fm tamen Io. licet non possit heredem habere: prosuendo tamen est plurimorum locorum peculium quod pater habuit relinquit filius non tantum heredibus sed tantum seruis. Alicripticius aut testari potest. L. de epi. et clc. si quis presbyter. Libertus vero testari potest si relinquat patrono legitimam porcionem. insti. de succes. liber. Item nec heretici nisi filios habeant fideles qui in eis possunt testari. L. de hereti. et ma. manichaeos. vbi dicit. bona hereticorum deuolunt ad filios orthodoxos. Sed hodie fm canon. ex. de here. vgentes. filius hereticorum

etiam catholicis nihil est relinquendū de paternis bonis. ⁊ hoc ē expressum in pstitutione Federici hac edictali. hoc notat in glo. c. pergenti. Item credentes receptatores defensores ⁊ fautores hereticorū sunt excōicati. ⁊ q̄cūq̄ quilz talis fuerit excōicatione denotatus. i. in ecclesia p sententiam excōicatōis expsso. ꝓuio noie publicatus nisi satisfecerit infra annū. non pōt testm̄ facere nec aliquid ex testamēto capere. c. ē. de heret. excōicam⁹. i. §. credentes. Item excōicatus nō pōt nec ex testamēto aliqd capere fm q̄ nōt Hosti. c. ē. de excep. signifi cauit. Pla. ⁊ Bar. c. ē. de vsurj. quan. q̄. li. 6 Item nec vsurarius manifest⁹ nisi prius satisfecerit vel idoneā cautionē de satisfaciendo prestiterit. li. 6. de vsurj. q̄. q̄. Item nec rei publicationis. ⁊ qui omiserūt crimē lese maiestatis. C. ad. l. iu. ma. l. penul. Item monachus ⁊ qlibet alius religiosus. pfessus C. de sac. san. ec. anē. ingressi. Et si testamētū fecerint ante pfessionē cōfirmat⁹ sicut per mortem. C. de epi. ⁊ cle. ꝛeo nobis. ⁊ c. ē. de testa. quia ingredientib⁹. in tex. ⁊ glo. De eremite ⁊ alij solitariam vitam ducētes q̄ nulli ecclesie se tradiderūt testari possunt. 19. q. 3 §. maria. ⁊ §. paulus. Quid de bānito nunquid pōt testari. R⁹ aut ē bānitus pter cām leuem. vt pter pecuniā. ⁊ sic pōt testari. aut pter cām graueꝫ. vt pt maleficiū. ⁊ sic nō pōt. ff. de testa. l. eius §. insulam. quia bānito loco deportationis habet. ⁊ olim pter maleficia in insulā deportabant. hec ꝗ. Sz quid de clericis secularib⁹ bificiatus. nunquid pōt testari de fructib⁹ bificior⁹ ecclesiar⁹. R⁹ Ber. c. ē. de pe. de. si quis. ⁊ de testa. quia nos. dicit q̄ nō. nisi cū quodam moderamine de q̄ habet c. ti. c. ad hec. ⁊. c. relatū. ⁊ §. licet. Unde fm Ber. in. c. si quis. ⁊. c. quia nos. clerici vō pōt vsurijs ꝓparari quib⁹ vti licet nō ad quotidianū vsum. insti. de vsu. ⁊ ba. §. i. De moderamine predicto dicit. c. ad hec. q̄ clerici viuentes ⁊ sui ꝓpotes moderate pōt aliqua de bonis mobilibus nō rōne testamēti intuitu elemosyne erogare in egritudine ꝓstituti. Et in. c. relatū dicit q̄ in morte pauperib⁹ ⁊ religiosis ⁊ his qui sibi seruiūt siue ꝓsanguineis siue extraneis pōt aliqua fm seruitij meritū elargiri. Quid de hoc sentiat Hos. vide infra. li. 6. ti. de pe. de. fm aut Bar. li. 6. de re. ec. non alie. hoc ꝓsultissimo. ⁊ Hosti. ⁊ Innto. c. ē. de preci. de. si quis sanc. ⁊ Jo. an. li. 6. de of. ordi. pālti. distingue sic. s. q̄ aut clericus hz administrationē. aut nō. si habet q̄ditu vitū ⁊ sanus est pōt de eis suam facere voluntatē. dum tamē conet moderate. c. ē. de cons. ceterū. ꝓparat⁹. n. vsufructuario. quamus eius morte finit⁹ sicut ius vsufructuarij. vt in. c. si quis sanc. cum aūt incipit infirmari ꝓparat⁹ vsuario. ⁊ ita nihil habz nisi vsum. elemosynā tū facere pōt. c. ē. de testa. ad hec. Testari vō nō pōt. vt c. ē. e. c. cū in officijs. Si vō nō habeat administrationē ⁊ sit pson alī ⁊ simplīr bificiat⁹ ꝓparat⁹ ⁊ in vita ⁊ in morte vsufructuario q̄ ad faciendū fruct⁹ suos. ⁊ de his testari pt ecclesia tū succedit eis in istis si decedant ab intestato. c. ē. de testa. relatū. pdat hec distinctio. c. ē. e. u requisiti §. illud. Et con sentendo gtalis quasi approbat eā. Et qō victū ē de clerico simpliciter beneficiato q̄ facit fructus suos dz intelligi de fructibus perceptis ⁊ reconditis. alij vō fructus pter iura allegata ad ecclesiā pticebūt. De rebus vō alijs sine eas ex pūmonio habuerint. sine parte acqsierit. sine eis intuitu p sone date vel relicte fuerint testari possunt clerici indistincte. c. ē. de testa. c. i. ⁊. c. cū in officijs. ⁊. c. quia nos.

De testamentis titulus .28⁹.

Deinde dicendū est de testamētis. ⁊ pmo quid sit testm̄ ⁊ vti dr. Secūdo de effectu eius. 3⁹ ad quē pertinet defensio eius. 4⁹ de spēb⁹ sine differētijs testamēti. 5⁹ quot ⁊ que sunt ptes eius ⁊ quō debēt ordinari. 6⁹ de pemio testamenti. 7⁹ de clausula finali. Circa pmū sciendū q̄ testamētū ē voluntatis nostre sententia insta de eo qō quis vult fieri post mortē suam cū institutione heredis. ff. e. l. i. Dicit aūt sētia iusta. i. dispositio legitima. i. fm ius ordinata. aliter nō valeret. C. e. testandi cā. Et dicitur testm̄ quasi testatio mentis. i. declaratio voluntatis. insti. e. in pn. Oportet aūt q̄ fiat vno ꝓtextu nullo alio actu interposito. nisi fiat ex necessitate. vt depositio ponderis. sū pro medicamine: vel languor brevis infirmitatis. C. e. l. cū antiquitas.

Circa 2ᵐ sciēdū q̄ effect⁹ vltime voluntatis ē vt ei oio stet. c. ē. co. ns quidē. vti voluntas testōris est lex. vt in auc⁹ de nup. §. disponat.

Circa 3ᵐ nota q̄ testamēti defensio

pertinet ad ecclesiam. c. f. c. si heredes. non-aut publicatio. C. e. cōsulta vinalia.

Circa 4m scēdū q̄ testū aliud est conditū in scripis, aliud nūcupatiū sine scripis. Testamētū nūcupatiū sine scripis vocat illud in quo testatoris heredes ⁊ legatarioꝝ noīa ⁊ oia que in eo cōtinent coram testib⁹ nūcupātur. i. manifestant. ⁊ dicit sine scriptis. i. sine subscriptione testū ⁊ solēnitatib⁹ alīs que requiruntur in testamēto in scripis facto. Et etiaꝫ quia pōt quis nulla scriptura inde facta nūcupative testari vūmō coraꝫ testibus numero ⁊ ꝑditione legitimis nūcupt heredē. ⁊ suam explicet volūtatē. scriptura enim nihil ad testamēti substāiam operatur. sed nisi ad hoc vt testamēti tenoꝫ facilius cōprobet. insti. de testa. §. fi. Si q̄ testatoꝫ notariū habere nō possit: saltē legitimū numerū legitimoꝝ testū adhibebit: coram quib⁹ voluntatē suam aperte narrabit exprimens legata: heredū institutōes: ⁊ alias suas testamentarias disponēs. ⁊ vmū pītes ipos rogabit vt sint testes. Mortuo aūt testatoꝫ inde ad instantiaꝫ alicuius cui ex ipo testamēto ius ꝓtrit ipos testes citabit. Citabit etiā nūcio vel voce ꝑconiaꝫ eos qui poterant ab intestato succedere vl quia ex altero ius se dicerent in testamēto habere ⁊ ipoꝝ testū testimonia recipi solēniter faciat. ⁊ si cōcordauerint in testatoris nole etate ꝑditione ⁊ mēte sobrietate ⁊ in legatariis ⁊ legatis ⁊ heredū institutionib⁹. ⁊ alīs que p disponentis volūtate ⁊ iuris necessitate in his ꝓcurrere ꝛebent. Ipa testib⁹ pītibus ⁊ ad ꝗ legitime citatis predictis qui ius haberent ⁊ etiā pītibus septem alīs testibus recitabit. ⁊ finaliter ea ex tunc p plena ipōs pbatione testamēti haberi pnunciabit. Notarius aūt iudicis in bono pgameno appositis ūms oīs ⁊ ceteris publicatōib⁹ ipas attestationes iudicis pnunciatōes ⁊ pītam vel citationeꝫ testū ꝑdictoꝝ ordinarie scribet: ⁊ vmum supponet illoꝝ septem testium noīa qui recitationi ⁊ pnunciatōi iudicis fuerint sed habiti. ⁊ hec oia rediget i publicā ⁊ auctēticā formam. Ex predictis patet q̄ testū nūcupatiū nō solū pōt fieri cū scriptura sed etiam aliquando sine scriptura.

Sequit videre ꝛe quinto articulo. s. quot ⁊ que sunt partes testamēti. ⁊ quō ꝛebent ordinari. Circa qō scēdū q̄ partes testamēti sunt septē quaꝝ. qn ttuor requiruntur ad formam cōstituendi testamēti eleganter ⁊ ꝛebite ordinandā. s. proemiū. institutio heredis. clausula finalis ⁊ numerus testū legitimoꝝ. Per primuꝫ boꝝ ꝛecorat testamētū. per 2m roboratur. quia sine eo nullū ē. insti. de fideicōmi. he. §. in pmis. per 3m periculo casualis frustrationis volūtatis testatoris occurrit. p 4m pbat. Alia vero tria ex sola volūtate testatoris ꝛependūt. quia sine his ⁊ quolibet boꝝ testamēti forma subsistit. ⁊ hec sunt legata. substitutōes. ⁊ quedam alie testamētarie dispositiones. Elegans aūt ⁊ legitimus ordo ꝑdictoꝝ septem in testō ē vt primo ponat proemiū. 2° legata. 3° institutōes heredū. 4° substitutōes. 5° volūtatis pnudētie testatoris. 6° clausula ḡnalis ⁊ etiam finalis. 7° testes. De tribus boꝝ habitū ē supra. s. de legatis. institutōib⁹. ⁊ substitutōibus. vñ restat agere ꝛe reliquis quatuor. ⁊ primo ꝛe proemio.

Sequit igit videre ꝛe sexto. s. ꝛe proemio. Circa qō sciendū q̄ tenoꝫ pemij ꝛebet esse talis vel similis. Quia nihil ē certius morte ⁊ nihil incertius hora mortis: ideo ois talis salui die sue pnidere volens in statu sobrietatis corporis ⁊ aīe p ꝛei grām ꝑstitutus rerū ⁊ bonoꝝ suoꝝ dispositionē p pīs nūcupatiū testamētū sine scriptis ꝑdidit hūc modū. Primo quidē ꝛc. Si vero testatoꝫ sit egro dicat sic. Ideo cominus talis ꝛs eger corpore tamen sanus mente ꝛc. vt supra.

Sequit videre ꝛe septimo. s. ꝛe clausula finali. Circa quod sciendū q̄ ad hoc vt testatoꝫ suam heredita tē legitime ordinꝫ ⁊ eius dispositio testata rite pcedat multa ꝛebent ꝑcurrere. ꝛe gb⁹ infra dicetur tutulo quib⁹ ex causis testū reddit inutile. Itē ꝛs in tota serie testami nihil vtilis vel iuris ꝛefuerit ⁊ nullū accidēs vitiosū emerserit: adhuc tū preter hec oia lex ꝓpter suspectam hominū infidelitatē ⁊ ꝓpter fernandā testamētoꝝ sinceritatē adiberi voluit quasdaꝫ spāles solēnitates ad faciendā plenā fidē ⁊ pbationē. puta legitimū numeꝝ testū legitimoꝝ ⁊ testū quidē rogatoꝝ. Itē in testamēto i scriptis subscriptōes testū ⁊ sigilla ⁊ quedaꝫ alia ꝛe quibus suo loco dicet infra. Si quid igitur boꝝ ꝛefuerit siue iuris siue solēnitatis ꝛebite vires testamēti dicunt expirare. ꝛe testa. nō dubū. §. sed illud. his itaq̄ pmissis cū dicat in clausula finali. si non

valet iure testamēti valeat iure codicillorū
sciendū q̃ si testamēti pariat̃ ēfectū vel
repugnātiā iuris in his que sunt ē substā
tia eius: nullo mō resurgere pōt in ius co
dicillorū: quantūcunq̃ testator hoc expsse
rit. nisi testet̃ inter liberos fm cōmunem
opinionē. ⁊ ideo tūc finalis clausula nihil
operat̃. ⁊ ratio est. quia ēficiēte iure velut
spiritu ⁊ vita testamenti nihil addi pōt vt
resurgat. Si vero pariat̃ ēfectū solēnita
tis ēbite p̃missis: tūc si clausula finalis ap
posita nō fuerit: illa voluntas vltima testa
toris nec iure testamēti nec iure codicillorū
valebit. si vo apposita fuerit i ius codicillo
rū resurgit. C. de codi. l. fi. vbi nō tot ⁊ tales
solēnitates sunt q̃ sufficiant codicillo qui
minoribus solēnitatibus est p̃centus. vbi
gratia vt testator adhibuit nūl ser vel gnā
ros testes vel etiā septē nō rogatos: ⁊ adiec̄
si non valet iure testamēti ꝛc. tunc ꝛ non
teneat vt testamētū: tenet tū vt codicillus.
eoi sufficiunt quīq̃ etiā nō rogati. Et idē ē
vbicūq̃ fuerit adhibita solēnitas insuffici
ens testamēto ꝗ sufficiēs codicillo. Erit aūt
illius talis codicilli effectus duplex. vnus
q̃ legata in eo relicta ēbēt̃. insti. de codi.
in p̃n. Alius q̃ institutio que in eo erat
scripta: ꝛ ditecta videat̃ tū in casu fidei
cōmissi cōnexū. ff. ad trebel. l. secundo. vti
cuius ipe paterfamilias intestatus ēcesserit
venientes ei ab intestato restituent p̃ fidei
cōmissum hereditatē ei qui in ipa vltima
voluntate in codicillis redacta institut̃ erat
quasi tacite videant̃ rogati hereditatem
restituere. ar. C. de fideicōmis. eam quam.
Erit autem clausule finalis forma talis.
Et hanc suam vltimam voluntatem asse
runt esse velle quam valere voluit iure te
stamenti. q̃ si iure testamenti non valeat:
saltem eam iure codicillorū vel cuiuscūq̃
alterius vltime voluntatis valere voluit
⁊ tenere. vel sic ita q̃ predicta omnia ⁊ sin
gula dispositionem sue vltime voluntatis
asserunt esse velle quam vt testamentum
⁊ iure testamenti voluit valere ⁊ manda
uit q̃ si aliqua causa presenti vel futura
iure testamenti non valeat: saltem eā ius
⁊ effectum codicillorum habere voluit ⁊
tenere: sine alterius cuiuscunq̃ voluntā
tis vltime. Et ipsa ⁊ omnia ⁊ singula in
eis contenta ab omni herede ⁊ successore
suo inviolabiliter observari: ⁊ efficacīter
adimpleri.

De volūtariis p̃uidētiis testōtis ñ. 29°.

Postea p̃siderandū est de volun
tariis p̃uidentiis testatoris. Et
primo quomō p̃uidet̃ ne hē
res ētrahat falcidiā de legatis.
Secūdo ne rem aliquam alienet. Tertio
quomodo p̃uidet̃ ur pupillo de tutore.
Quarto quomodo aliis vltimis volunta
tibus ērogetur. Quinto quomodo p̃uidet̃
vt testamentum seruet̃. Circa primum
sciendū q̃ testator potest per leges falcidiā
tres partes bonorum suorū legare: ⁊ non vltra. ita q̃ heredi instituto remaneat inte
gra quarta bonorum. Si vero legata ēce
dant tres partes hereditatis heres per
legem falcidiam ētrahere potest de legati
sibi de quocunq̃ legato pro rata tantum
quantum eidem est legatum ad quartam
habendam. insti. c. i. fine. Et hoc est verū
nisi testator prohibuerit heredi ne falcidi
am ētrahat de legatis dicendo sic. Prete
rea sciens modū patrimonij mei. p̃hibeo
ē ēxtēsse heredem meum ētrahere falcidi
am de legatis. tunc enim oportebit heredē
stare contentū eo quod superest a legatis
⁊ integre solvere legata. nisi repudiauerit
hereditatē. insti. de l. fal. §. ex diuerso. Pre
terea heres non consequetur falcidiā nisi
fecerit inuentariū. C. de iu. deli. l. sancimus.
Si tamen heres institutus sit de liberis te
statoris ad quem pertinet porcio naturā
lis. primo ex tota hereditate deducet ipsā
legitimam porcionem. scilz tertiam. idest
quatuor vncias. ex reliquis vero octo vn
cijs ēfalcabit per legem falcidiā iure insti
tutionis quartas. i. duas vncias. reliquas
vero sex vncias. idest medietatem heredi
tatis diuidet inter legatarios. p̃ rata. insti.
c. §. cum autem. Differt autem hec porcio
. f. falcidie a trebellianica. quia per falcidiā
deducetur quarta non ex tota hereditate:
sed ex singularibus relictis vt dictum est.
sed illa. f. trebelliamca habet locum quan
do heres rogatur hereditatem alteri resti
tuere. ⁊ tunc ētrahitur quarta ex tota he
reditate. Item testator non potest auferre heredi quartam trebellianicam. insti.
de fideicōmis. he. §. sed quia. ꝛ bene potest
prohibere heredi ne ētrahat falcidiam de
legatis vt dictum est. Ratio huius diuer
sitatis: quia per fideicommissariam heres
cogitur hereditatem adire ⁊ restituere vt
dictum est supra. ⁊ sic ut hoc granatur:
q̃ adire cogitur. ⁊ ideo congruē in alio

relenat.s.vt trebellianica ꝓuari nõ possit. Sz heres ꝓter legitimã nõ cogit heredi tarẽ adire. ⁊ ita in hoc relenat. ⁊ iõ in alio granat.s.vt faladia ꝓuari possit. ne cam trahat ꝛe legatis.

SEquit videre ꝛe 2°.s.quõ testõr ꝑ videre possit ne heres rẽ aliquã ñ alienet. Ad cui⁹ entelẽã distingue ꝙ talis ꝓhibitio aut fit ad tpm aut in ꝑpetuũ. Itẽ talis ꝓhibitio sive ꝑceptũ aut est simplex ⁊ nuda.s.nõ ꝙnnes cãm sufficiẽte aut ẽ vestita vestimẽto cause adhecte ꝓter fauorẽ alicuius ꝑsone. Si ꝓhibitio fiat ad tpm bonũ cõsiliũ ẽ ꝙ pena adiicit⁹ dicendo sic. Itẽ dicto heredi meo ꝓhibeo talis predũ alienationẽ vsqnequo ꝙpleuerit 25ᵐ annũ etatis sue. vel vsqs ad 20ᵐ vel 10ᵐ annũ post obitũ meũ: vel aliud tẽpus ꝙ si cõtrũ factũ fuerit ipm heredẽ meũ pene cã ꝙdemno in cẽtũ libris ꝑstandis ab eo tali vel tali monasterio iure legati: legata.n.que cã coercẽdi heredis pene noiere linquunt tenẽt.insti.ꝛe lega.§.vlt.tenum cogat heres vel voluntarẽ testatoris fiate vel legatũ prestare. Ideo aũt in B casu dz adiici pena.q1 bi⁹ ꝑceptũ testatoris nisi ferner metu legati prestandi nõ ẽ necesse seruari eo ꝙ ẽ nudũ vt infra dicet.nec cõmode infra illud tempus breue vestiri ꝓest cã sufficiẽti ãnexa fauore ꝑsone. Si aũt ꝓhibitio fiat in ꝑpetuũ ⁊ fit simplex ⁊ nuda ⁊ nõ adiciẽs cãm ꝑsone cui⁹ intuitu rẽ alienari ꝓhibuit.cũ ꝑceptũ eius sit nudũ nõ habet heres illud necessario obseruare imo tali ꝑcepto nõ obstante poterit rẽ alienare ⁊ dñium eius in accipiẽtẽ transferre. q1 nõ apparet ꝑsona que ex voluntate testatoris ius habeat rei vẽdicande. Si aũt ꝙtineat cãm respicientẽ fauorẽ alicui⁹ ꝑsone. vt q1 rẽ alienari ꝓhibuit eo ꝙ voluit eaz ad ꝛescẽdẽtes ⁊ liberos eius vel ad ꝑsonam aliã in posteꝫ puenire. tunc tes ꝓhibita nõ poterit alienari. q1 quodãmõ ꝑ fit deciõmissũ puenire dz ad ꝑsonas quarũ intuitu ẽ ꝓhibitio facta. vñ q̃ diu apparebit aliqua ex ꝑsonis illis rẽ vẽdicare poterit.si res fuerat testatoris. q1 ex voluntate eius dñium transiuit in illas quantũcũq; nondũ natas: quantũcũq; etiã ignorãtes Nam ⁊ in legatarii etiã ignorantẽ dñiuz transit. ꝓbanẽ hec.ff.ꝛe le.l.si §.diu. Hec videt alia cã sufficere nisi fauor ꝑsone q̃ius habeat rei vẽdicande. vt dictũ ẽ. Eorma aũt hi⁹ vestite ac efficacis ꝓhibitiõis põt ec talis.s.vt dicat sic. Itẽ ꝓhibuit eio in ꝑpetuũ talis rei alienationẽ distractiõz longi tpis locationẽ ⁊ cũcessionẽ; ⁊ omnẽ cõtractũ ex quo alienatio sequet.vel qui in fraudẽ alienatõis fieri ꝑsumeret vel ꝑsumi posset. ⁊ hoc ideo q1 voluit rẽ ꝓdictã in posteros ⁊ liberos eius mares ⁊ ex masculina linea ex eo vel ex eis ꝛescẽdẽtes in ꝑpetuũ puenire. Et si testatoꝛi placẽt addi posset. ꝙ si aliquando ꝙtigerit vt nullus ex ipis liberis supsit vel appareat voluit rẽ ispam ad tale monasteriũ puenire: ea tamẽ ꝙditione ⁊ lege vt nullo mõ possit in ꝑpetuũ alienari. ¶ Ad hoc nota ꝙ heres substitutõe grauatus nõ põt alienare vel obligare res que substitutõi subiacẽt.nisi quatenus ꝙtigerit cũ rẽne tertie vel quarte. L.cõia.ꝛe le.l.vlti. Excipiũt aũt aliqui casus. Primus ẽ ꝙ quando rogatus vel rogata ẽ ꝑsona nec resistere põt stimulis sathane.tunc põt causas cõtis vel conatõis ꝓter nuptias tales res alienare vel obligare ꝑ mõ ꝑsonaꝫ honestari cõgruũ. vt ibidẽ. 2° q1 libertatẽ ꝑstare potest.ff.ad trebel.quidã.§.fi. 3° q1 põt res illas obligare cã redẽptõis ꝑsone medie.in auc.ꝛe restitutõe.circa mediũ.§.si vo.coll.8.tamẽ quartã trebellianicã põt sibi retinere. Et si filius sit rogat⁹ põt sibi retinere quartã trebellianicã cũ quarta ꝛebita sibi iure natura.vt ex.ꝛe testa.ranaldus.⁊.c.rainuc⁹ Si aũt sit rogat⁹ restituere quicqd supest ꝛe hereditate.tunc ad minus quartã refnabit substituto.L.ad trebel.in auc.cõtra si rogatus.⁊ in auc.nisi rogati. Hec Ber. ex.ꝛe.ꝓba.in ꝑsentia. ⁊ Hosti.ex.ꝛe testa. raimucius. Item nota quando mouetur alicui q̃stio ꝛe hereditate quam posset ꝑ biberi ꝛebet ne quid distrahat ꝛe hereditate nisi prestet cautionem ꝛe restitutione hereditatis: permittitur tamẽ aliquid distrahere in casu. ⁊ ꝑmo ratione sepulture faciende. Secũdo ꝓter sustẽtatiõz familie. 3° ꝓter redẽptionẽ pignoris qõ.s. distrahet nisi redimeret. 4° q̃ res periret nisi distraheret.ff.ꝛe re.be.diuus.

SEquitur videre ꝛe tertio. scilicet quomodo testator potest ꝓuidere alicui pupillo ꝛe tutore. Circa hoc autem est distinguendũz ꝙ alicui pupillo datur in testamento vel codicillo tutor aut a patre. aut a matre. aut ab extraneo. Si a patre: aut datur filio pupillo existentũ in potestate. aut non existentũ.

Sciendũ ꝗ ꝙ pater habẽs filiũ pupillũ in ptate quẽ heredẽ instituit pôt ei dare tutorẽ in testamẽto vel etiã codicillo. Si tamẽ testrũ ꝓcedat vel sequat ipm codicillũ. aliꝫ nõ. Itẽ si quidã tutores sint dati in testõ ⁊ quidã i codicillo oes tutores manebũt: nisi testõr dando posteriorẽ cassauerit ꝑm. Itẽ dari ds tutor certus nõ incertus. vnõ si sint duo patris pater ⁊ filiꝰ ⁊ dat ẽ petrus nec apparet ꝛe quo senserit testõr. nõ ꝛeficit ius ⁊ ꝓbatio. vnde neuter erit tutor. Itẽ pater dare pôt tutorẽ nõ mũ natis ⁊ etiam postumis. si mũ nasciturũ erãt in potestate eius si viueret. Pôt etiam annis dare tutorẽ nepotibꝰ natis ex filio in ptate eiꝰ existẽtibꝰ. si mũ in ptate patris nõ sint nascituri mortuo ano. hec ꝑdicta oia, ꝑbant insti. ꝛe tute. Itẽ pater dare pôt tutorẽ vnum vel plures mares: nõ tamẽ feminas ꝑter matrẽ ⁊ auã pupilli. pôt etiam post mortem vnius tutoris ꝛe alio, ptidere dicendo sic p. filiũ mei tutorẽ eẽ volo. ⁊ si decesserit aliꝫ ꝗ officiũ tutele ꝓsuerit eius tutor sit talis. Itẽ si minorẽ. xv. annis tutorẽ relinqt: qꝛ nequit eẽ tutor nisi ꝓpleneuit. xv. annũ pôt iterũ aliũ tutorẽ dare qnouisꝫ factus sit ille maior. ff. ꝛe testa. tu. iure nostro. ⁊ l. tutor datus. ⁊ l. tutor incertus. Tutorẽ ꝗ tutores sic dari ⁊ a tali patre ⁊ talibꝰ pupillis sint veri ⁊ ꝓprij testamẽtarij ⁊ gaudent ꝓuilegijs multis. ꝓcedũt. n. oẽs alios legitimos datos ⁊ donatos. ⁊ nõ indigẽt ꝓfirmatõe iudicis. Iꝫ ꝑter administratõrꝫ indigeant sicut ceteri ꝛecreto iudiciali. Nõ cogũt etiã satisdare. insti. ꝛe satisda. tu. §. si hoc nõ ẽ. Si vo pater filio pupillo legitimo ⁊ naturali emancipato vel etiam mũ nãti in eo ꝙ ei vsqꝫ ad terminũ legitimũ tutorẽ reliquerit. ⁊ similr si mater filiũ pupillũ heredẽ instituerit ⁊ ei tutorẽ reliquerit: Iꝫ in his casibꝰ nõ teneat ex testõ ipo iure datio tutoris. tamẽ tales tutores debebunt p iudices ꝓfirmari. ⁊ illi non erunt tutores testamẽtarij si dati. qꝛ ex tali ꝓfirmatõe videt a iudice dati. satisdatio. n. remittit eis. insti. ꝛe tute §. vlti. Si autẽ ẽ ꝗnens pupilli aliquẽ heredẽ instituerit ⁊ ei tutorꝫ reliquerit: ⁊ pupillus nihil habeat ꝑter bona illa in quibꝰ ẽ institutus: diceret nõ male iudicũ ẽ sequendũ ⁊ ipm tutorẽ p iudicẽ ꝓfirmandũ. quia eũ nouit ⁊ pupillꝫ ita dilexit vt eũ heredẽ instituerit. § forte satisdatio nõ remittit in hoc casu. ff. ꝛe tutores. Cetꝫ eũ tutor teneat inuentariũ facere recepta ⁊ data in scriptis redigere: ratione ꝓponere sue gestionis actus exhibere. administratõis rõem reddere. ⁊ ex his ⁊ alijs multis iudicio teneat tutele. ⁊ aliqꝫ ꝑsens in ꝓfectione testamẽti vehemẽter insistet vt testõr ab oibꝰ predictis eũ absoluat si voluerit eũ absoluere potest notari ab solutionẽ sic formare. Tucij aũt ꝑdicti filiũ sui tutorẽ eẽ p. voluit ⁊ disposuit: absoluẽs ⁊ liberans eũ ab inuẽtarij ꝓfectõe ac etiã ab administratõis sue reddẽda rõne. talis mũ absolutio ẽ semiplena. qꝛ nisi sit tutor liberatus ab his que debebat ex negligẽtia nõ tamẽ ab his que debebat ex dolo ⁊ culpa. qꝛ dolus et hoc nõ ẽ remissus. ff. ꝛe liberatione leg. ab aurelio §. fi. Et iõ tutor aliqꝫ sapientũ ꝓfilio informatus potest se a testatore plene absolutũ vt nullũ in eũ vl eius heredes redũdare periculũ possit: qꝫ si testator assenserit ita formari poterit absolutio. Tutorẽ aũt filiũ sui pupilli p. voluit ⁊ disposuit eẽ c. volens ⁊ oio phibẽs eũ inuentariũ ꝓstare. inuentariũ ꝓficere. accepta ⁊ data ⁊ cuiuscũq gestionis ois eius actus in scriptis redigere: ⁊ redactos ostẽdere. Itẽ rõnẽ administratõis aliquo tpe reddere vel exhibere. a quibꝰ omnibus ⁊ singulis ab omni lege tutele eũ eusqꝫ heredes liberauit penitus ⁊ absoluit: damnãs heredẽ suũ ne quid ab eo petat vel exigat: nec ꝑdictis occasionibꝰ ꝗ eũ suã actionẽ exercẽt. Et si dicat c. vel eius heres occasione ꝑdictorꝫ vel alicuius corꝫ sine etiã cõtractõe dicte tutele bene vel male geste omisse vel neglecte sine toli culpe vel negligẽtie in aliquo tenerẽt vel damnarẽt: illud totũ vel tantũdẽ ꝛe suo eius iure legati relinquat. ¶ Ad hoc nota ad maiorem euidẽtiã ꝙ tripler ẽ tutela. s. tutela testamẽtaria. vt qũ pater dat tutorẽ filio in testõ. Et tutela que. s. deferr a lege ꝑm quam qũ nullus tutor datꝰ ẽ a patre filio in testamẽto ille q debẽt ab intestato succedere tenerẽt tutelã hiꝰ accipe. Et tutela datiua. s. q̃ datꝰ a iudice qũ. s. nullo tutore dato in testõ: ⁊ nullis ẽ etantibꝰ ꝓsanguineis idoneis ad tutelã: iudex dat tutorẽ ex officio suo.

Itẽ nota ꝙ religiosi vt monachi ⁊ canonici regulares ꝛe licentia sui ꝓlati recipere possunt tutelas miserabilium personarꝫ vel etiam legitimas. i6. q. 1. monachi. tutelam tamen testamentariam ⁊ datiuam nullo mõ ꝑsit recipe ⁊ ita possunt intelligi iura contraria. distinctione. 88. capitulo si.

7.16.q.i.generaliter.7.xi.q.3.cypianus.

Sequit̃ videre de quarto.s. quomõ testator pōt alia vltima voluntatē b̃ precedēnt̃ vel sequēnt̃ derogare Circa quod sciēdū q̃ si quis fecerit duo testamēta cuiꝰ fm iura pfecta vnū pri⁹ alterū posteri⁹. quoꝝ vtrūq; formam cōcz bz q2.s in nentro aliquid ꝓtinet̃ p q̃ alteri derogat̃. certe fm regulas iuris posteri⁹ ipo iure rupit pri⁹. qz nouissima voluntas fuari dz iusti.qui.mo.testa.infr.§ posteriorē. dūmō sit rōabilis.qz si quis suū filiū sine causa exheredare vel ossa sua pueri i mare velit talis voluntas nō ē seruanda.c.q̃. de testa.tua nobis.in glo. Contingit tñ aliqñ q̃ testamētū: Iz incepatiuū: tñ quantū pōt facit secretū in quo suam voluntatē dm de liberatā ordinat a qua dispōnit vltra nō recedere.timet aūt ne qñ erit in grauis infirmitatis articulo ꝓstitut⁹ sibi a ꝓpinquis suis suadeat̃ vel forte quod pri⁹ ē cogatur mutare voluntatē.vel forte testū ne aliq̃ falsū post illud verū appareat factū. 7 iō vult ꝗ hꝰ pericula ꝓuidere.7 quantū pōt hoc testū roborare.ita q̃ eiū ꝓualeat posteriorib⁹. Queritꝰ ergo vtrū hoc facē possit. Ad cui⁹ euidētiā ē sciēdū q̃ ꝓter successus varios stat⁹ 7 fortune bcis que sepe mutant̃ voluerunt leges q̃ aliquis suam voluntatē ꝓfirmare posset vt ipsi ab eadem recedere nō liceret.qz tñ que vmergūt de nouo nouo indigēt remedio.ff. de minori. emili⁹.7 deambulatoria ē voluntas hois vsq; ad extremū vite.ff de adim. lega.l.3.etiā si pactū interuenerit ne mutare possit.C. de pac.pactū qd̃ de tali.7 etiaz si p pncipē firmatū fuerit.C. de testa.omnīū. Iz autez ita sit pōt tñ testator in testamento quod hodie facit aliqua vba inserere quib⁹ adeo derogabitur posteriori voluntati vltime: vt possibile sit hanc primam tenere 7 posteriorē nō valere.puta dicēdo sic. Ite iubeo 7 dispono hanc meam vltimā voluntatē oīb⁹ alis quas de cetero apparuerit me fecisse: plenissime ꝓualere. 7 si quecunq; vel cuiuscūq; gēis alia voluntas vltima post hanc diceret̃ vel apparēt p me facta. volo illā oio nihil valere. nisi in ea scripti eēnt testes tñ tres tales vel nisi in ea scriptum eēt hoc vbū.surgite mortui venite ad iudicīū.vel aliquod aliud vbū q̃ diuinari ñ posset.certe si talia vba derogatiua addāt in posteriori vltima voluntate.7 postea appareat posterior in qua de illis vbis nulla mentio in gēe vel spē fiat: tenebit poz 7 si posterior q̃ nō videt̃ testator recessisse a prima voluntate eo q̃ in secūda nō apponit̃ illud qd̃ in prima dixerat in ea apponi debere.nec aliquid in prima dicit̃ p quod voluntatem mutasse videat̃.ff. de le.t.l.si mihi. 7.ff. de le.3. l. si quis.in pn. ¶ Sz obi̇t̃.qz hoc possz ēe valde periculosuz.esto.n. q̃ aliquis fecerit iamue testū habēs vba derogatiua. vnde velit apud cypū facere aliud testū vbi ñ habet pmū.nec ē memor q̃ ꝓtineat aliqd tale.nun quid valebit illud 2m. R.⁹ q̃ bñ potest primū cassari p secūdū quantūcūq; nō fiat in eo spālis mētio de illis derogatiuis.si tñ testator dixerat in secūdo.ꝓterea testū olim a me factū manu talis notarij scriptū 7 oēm aliam vltimā voluntatē cuiuscūq; gēis 7 cuiuscūq; notarij manu scriptam bacten⁹ a me factā reuoco penit⁹ 7 cassō si in aliqua earꝝ ꝓtineat̃ p qd̃ pstitu vltime voluntati derogaretur in aliquo. ea ota 7 singula spāliter 7 noiatim volo 7 iubeo nō valere. nā me penitet oio quoūcūq; derogatiuoꝝ 7 cuiuscūq; priorīs vltime voluntatis. ꝓbant̃ hec.ff. de le.3.si qa i pn. ¶ Ad hec nota q̃ glo.di.18.dicit q̃ non opz in secundo testamēto facere mentionē de primo nisi in duobus casibus.vnus est si primū fu facū iter liberos.C. de testa. hac ꝓsulti ssima.Secundus ē si testator ipsine fit sibi legem cassandi. vt si dixerit i primo. si fecero testamentum aliud valeat.ff. de le .3.si quis.

Sequit̃ videre de quinto.s. quomõ testator ꝓuidere potest vt eius dispositio obseruet̃. Circa quod sciēdum q̃ testator aliquando dispōnit aliq̃ post mortez obseruari que ipso iure habēt auctoritatem.7 hec heres necessario habet seruare etiam nulla pena adiecta.qualia fuerunt fere omnia que dicta sunt de voluntatibus prouidentis testatoris. aliqua vero aliquando precipit que non habet heres necessario seruare. vt si precipiat filijs heredibus suis vsq; ad certum tempus simul 7 cōmuniter habitare 7 ad diuisionem non venire. vt si precipiat filio q̃ nō feneretur vel q̃ filiam suam tali homini non copulet coniugio.7 similia.7 tunc qz huiusmodi non precipiuntur seruari aliq̃ speciali lege testator debet adijcere penam 7 heredem si cōtrafecerit in legato causa pene prestande damnare se coercere.tale .n.legatū hodie bene teneret.dūmō quod

ſcipitur ſi ſit impoſſibile vel turpe vel legi bus interdictū.inſti.de le.§ pene quoq. ⁊ .§ ſi. Adijciet aut pena ſic. Ité voluit diſpoſuit ⁊ mandauit q̃ filij ſui ſimul ⁊ cōiū habuēt ⁊ ad diuiſionē bonoꝝ oīum cōiuꝝ non veniant vſq̃ ad 20.an. poſt mortem ꝓpis teſtatoris. vel ſic. quoniſq̃ qui minor inter eos fuerit.25.annos cōpleuerit. q̃ ſi cōtrafecerint ꝛc. vel ſic. q̃ ſi aliquis aliquem vel coꝝ ceteros ad diuiſionē ꝓnocauerit damnauit cauſa pene illum vel illos ex eis qui ceteros ad diuiſionem pro nocauit in centū lib.tali monaſterio vel p ſone noīe legati ſoluendis.vel ſic.i centū lib. ceteris qui diuiſioni nō cōſenſerint ſoluendis. Et in alijs ſimilib⁹ preceptis vel prohibitōib⁹ cōſimili educiat penā. Pōt aut teſtator penam aduocare quātū ad illa que tenentur heredes ſeruare etiaꝝ ſi nulla pena adiecta eſſet hoc modo. Item voluit ſtatuit ⁊ mandauit q̃ ſi heredes contradixerint vel impedierint quocūq̃ mōdo legata ſua ſoluantur vel male ablata reſtituantur modo ſupradicto. hoc pto cadant ab hereditate: ⁊ hereditas tota ad tales ꝛeſoluatur quos eis ſubſtituit heredes.vel per ſuos fideicōmiſſarios tali mō diſtribuatur. vel ſi vnus eſt heredum contradicat vel impediat alteri tota hereditas applicetur. Ad hoc nota q̃ voluntas teſtatoris ad pias cauſas ꝛeber executioni mādari ab herede. qō ſi non fecerit ⁊ ad iudicium tractus legatum pium negauerit cedat in duplum. inſti. de acti §. item mixta.ſecus eſt ſi teſtamentum diceret nō tenere ſm Hoſ. ac Accur. ibidem. Item heredi dicto modo negligenti ꝛeber epiſcopus inter dicere res omnes ſibi relictas cū omnibus fructibus ⁊ emoluméntis donec ſpleat vota defuncti.C.de teſta.ſi heredes. ꝛeber etiam epiſcopus eius negligentiam ſupplere.vt dicitur ibidem.c.nos quidem. Hec obſtat di.88 c.epiſcopus. vbi dicitur q̃ epiſcopus non ſuſcipiat tutorem teſtamētoꝝ.quia hoc intelligitur ſm Jo. q̃ nō ſuſcipiat vt aduocatus. ſed ꝛeber ſuſcipere vt ordinarius.⁊ hoc ex teſtatoris ꝛeber dicere non poteſt.C.de teſta. tua nobis. Item heredi qui non impleuit voluntatem defuncti tota hereditas ē auferēda.C.de voto ⁊ vo.re. licet ⁊.in.q.i. ſilueſter. vbi Ber. diſtinguit q̃ heres aut ē extraneus. ⁊ tunc perdit totam hereditatem. aut filius.⁊ tūc aut hereditas eſt diuiſibilis.aut non.ſi ſic non perdit totum ſed reſeruatur legitima ſibi.C.de fideicōmiſ.auē. hoc amplius. ſi non eſt diuiſibilis vt ſunt dignitates que non ꝛebent diuidi.vt regnus ducatus vel principatus. ſic perdit totum.C.de vo. ⁊ vo.re.licet.⁊ ſi. Non poteſt tamen contenuiri niſi poſt dies.9.numerandos a morte defuncti.C.de ſepul.l.ſi.in auē.ibi poſita q̃ incipit.Sed nec.

De teſtib⁹ teſtamētoꝝ titulus 30⁹.

Poſtea dicendū eſt de teſtibus adhibendis in teſtamentis. circa ergo hos attendēda ſūt tria .ſ.numerus condito ⁊ modus ſine forma. Circa numerū nota q̃ regulariter in teſtamentis nuncupatiuis adhiberi ꝛebent ſeptem teſtes legitimi inter quos etiam notarius computat.inſti.de teſta.§. ſi.⁊ vbi notarius nō habet vnus teſtis ꝓ eo adhibet.ꝛeere.tamē vult q̃ duo.C.de proba.quoniā contra. Fallit aut hec regula in aliquibus caſib⁹. quia in teſtamento ceci ſunt neceſſarij octo. In teſtamēto ruſtici quod fit in illo rure in quo plures inueniri non poſſt quinq̃ ſufficiunt. In teſtamēto facto inter liberos ſimiliter ſufficiūt quinq̃. qui ſi aliud ſolēne prius fecerat. dū tamē illud non valere dicat. In teſtamēto vero cuiuſcunq̃ facto in preſentia impatoris ſcibus ſibi porrectis vt audiat ſufficit vn⁹ teſtis. In teſtamēto aūt in ſcriptis cōdito ſi ſcribat illud teſtator ſufficiūt ſeptē teſtes ſi vero teſtator ſcribere neſciat vel ſi poſſit adhiberi ꝛeber ſcriptor ⁊ ſeptē alij teſtes. probant hec.C.de teſta.hac ꝓſulteſſima.⁊ l.omniū.⁊.l.ſi.vbi tamen copia teſtiū pōt haberi tutū cōſilij ē q̃ in teſtamētis ꝓpriis nuncupatiuis vltra numerū legitimū aliqui addant ita q̃ ſi aliq ex eis cēt minus idonei. ſalte de legitimis numer⁹ ſupſit legitim⁹. Ité qū teſtator dicit q̃ non vult ſtare ſuā volūtatē priorē ſufficiūt tres.C. c.ſancim⁹.Et idē ē qū vult ꝛedarare ſua volūtatē.C.e.heredes palā. Quid ſi qs ꝓdat teſtamētū nūcupatiuū ī pūta ſeptē teſtū:⁊ tabellio ide ꝓficiat inſtrm ē q̃ duos vel tres teſtes tūm ponit.nūqd pbat teſtū p tale inſtrm. R⁹ a30.io.b.la.fran.cremoñ dixerunt q̃ nō.teſtamētū enim pbari non pōt p tres vel q̃tuor teſtes.g nec p inſtrm ꝓunēs totidē teſtes.ar.C.de fide inſtr.i.ex credis.⁊ ex.de fi.inſtru.cū iohes.§. porro.

Sed Pla. ⁊ Mar. dicunt q̃ bene ꝓbari ꝑ̃sit ꝑ duos testes ⁊ p tale instrumẽtum ar. C. arbi tru. l. fi. ⁊ ex. de dona. inter vi le cros. Et hec opi. fm Hosti. approbat. et ꝑ se ex. de testa. relatu. ⁊ c. cũ ces. Iz aliq bas ecclesiales intelligãt de legatis ad pias cãs. ¶ Quid si quis fecerit testamẽtũ in quo vxori sue centũ lib. legauit. ⁊ ceu de corã duob⁹ testib⁹ ita dixerit. centũ lib. q̃s in testamẽto meo legaueram vxori mee nolo ipsam habere. nũquid vxor poterit legatũ petere. R⁹ dicã pôt fm Hosti. q̃ si testamẽtũ fuit nũcupatiũ valet adiectio, vt ex. de testa. relatu. ⁊ c. cũ esset. Si vero in scriptis ꝓditum fuisset non tollerẽt legata nisi ꝓ multis solẽnitas adhibita esset. ar. ex. de reg. iu. ois res. Et fm has duas vias possunt diuersimode intelligi diuersa iura q̃ circa hec possunt allegari. fm tamẽ Jo. id iusticie adiectio tenet. Item milites dũ sunt in domo ꝓpria vel aliena testari ꝓbent iure cõidum vero sunt in exercitu testant' cũ duob⁹ testib⁹. dum aut sunt in bello testari ꝑsũt sicut voluit etiam sine duob⁹ testib⁹ scribẽdo enam sanguine ꝓprio in clypeo. insti. de mili. testa. § illis. ⁊ C. e. milites. ¶ Ad hoc nota q̃ fm' canones in legatis ad pias causas sufficit q̃ testator coram ꝓprio parrochiali ⁊ duob⁹ vel trib⁹ testibus ea faciat. ex. de testa. cũ esset. ⁊ c. se. In relictis vero ad alia legalis solẽnitas ẽ fuãda fm Ber. ibidem. ⁊ c. vlti. ⁊ Jo. 2 q. 4. placuit. Secũdũ vero ꝓ ꝓ bar. predicte decretales loquunt' de omnib⁹ relictis. Sed nunquid ẽ ibi semp necessaria pũria ꝑ byteri. R⁹ pe. de samp. dicit q̃ sic, qa a regula iuris fm quam requiruntur cõiter sepiẽ tetes recedi nõ pôt. nisi quatenẽ ẽ expressum. ꝓ aut dicit q̃ in relictis ad pias cãs sufficiunt duo testes sine ꝓsentia byteri. In relictis vero ad alia necessaria ẽ ꝑ byteri pũria ex. c. relatu. i Hosti. vero sic distinguit circa hanc materiam, s q̃ si agat' in foro ecclesiastico ⁊ inter ꝑsonas ecclesiasticas tũc duo vel tres testes sufficiũt. ex. de testa. cũ esset. qa nec scriptura exigeret. C. de sac. sanc. ec. gãiali in fi. Si vero agat' in foro seculari ⁊ inter seculares tunc iudex secularis fm legẽ suaz iudicabit. ar di. 96. duo sunt. ⁊ c. si ꝑ ipator. Si aut in foro ecclesiastico ⁊ inter ꝑsonas seculares que sunt de tẽporali iurisdictione ecclesie iudicabũt fm canones. ex. de foro. q̃ quo clericis. Et idẽ ẽ si layci se subiecerint ꝓ rogando cõi iurisdictionẽ i se. quia tunc per idem est ac si cognosceret ordinarie. ex. de off. dele. p. ⁊ g. Et hoc vbi dictũ ẽt a partib⁹ q̃ fm legẽ humanam indicari noluerãt. Si vero iudex ecclesiasticus et legatũ alic⁹ principis forte in ciuitib⁹ cognosceret. tunc fm legẽ humanam iudicaret. ⁊ idem ẽ si in foro ciuili inter clericz agentẽ ⁊ laycũ reũ sit questio. Excepta tamẽ relicta ecclesiis vel al' ad pias cãs. in q̃b⁹ in vtroq; foro duo testes sufficere debent. ex. de testa. relatu. Jo. tamẽ scripsit q̃ i hoc corrigunt' leges. qa fm legẽ diuinam ⁊ canonicam in ore duoꝝ vel trũ testiũ stat fide dignoꝝ stat omne verbũ. nõ obstante lege vel ꝓsuetudine ꝗa. vt in. c. cũ esset. ⁊ c. relatu. Secus ẽ q̃ testes sunt suspecti. in q̃ casu lex loq' videt'. C. de fideicõmis. l. f. ibi. lex cieni. ⁊ C. de testa. tabem⁹. Hec Hosti.

Sequit' videre de secũdo. s. de ꝓdictione siue qualitate testiũ. circa q̃d nota q̃ adhiberi ꝑsũt testes oes q̃ nõ prohibent' a iure. ꝓhibent' aũt a iure ista. s. mulier ꝓter inconstantiã eius. licz in aliis causis ⁊ cõtractibus admittat'. ⁊ in codicillis etiam ꝓhibeat'. ff. de tes. qui in testan cto. § mulier. Item hermofrodita i quo prevalet muliebria. ff. de sta. ho. q̃rit'. Item impubes etiam si factus sit pubes tẽpore mortis testatoris. Iz al' testificet de hoc quod vidit in etate pupillari vt de suo dicit'. ff. de v. sig. nonnẽ. § instrumẽtorũ. Item mutus ⁊ surdus. Item furiosus nisi tẽpore intermissionis. Item is cui hoc interdictum ẽ a lege vel a iudice. Item seruus nisi illo tempore liber ꝓmunciet repuetur. Jtez is qui est in potestate testatoris. Item heres scriptus. Item omnis qui be rechtatem per potestatẽ contingit. vt pater qui ipm heredẽ habet in potestate. ⁊ filius vel nepos. ⁊ vicepos. ⁊ frater heredis quẽ ipse testator habet in potestate. ⁊ frater heredis qui pariter cũ eo ẽ in eadẽ ptãte. in hac enim re commesticũ testamẽtũ reputabat'. Item si filiussa. faciat testamẽtũ de peculio castrẽsi post emissionem pater eius non potest esse in eo testis: nec illi qui in eius pôtestate sunt. Si vero ante emissionem seilz de mutua faciat testamẽtũ de peculio castrẽsi pater eius potest esse testis. Probant' hec omnia. insti. de tes. § testes. ⁊ § se. Item non adhibetur testis qui si ẽ testamẽti capax. vnde non spurius testatoris. si bel ne⁹. nõ iterator baptismi. si apostata. si heretic⁹. si usurar⁹. si metallũ.

Ité nec hi quos leges improbos ⁊ intestabiles iubēt cē. vt ꝓ crimine famoso dānati mulcādi a passi. ff. de testi. ob crimē. Sz quid de omissario ⁊ de legatario pōte. nū quid pōt cē testis. Rō. q ipe ⁊ is qui p potestatē eū cōtingit nō ē idoneus testis. ⁊ si questio vertat inter eū ⁊ heredē occasione sui legati. tunc non habet p teste. si vo iter heredē ⁊ ex̄cum questio moueret tunc valeret testimoniū eius. C. de test. omniū. ⁊ instu. c. t. §. legatarijs. Et ideo nō legatarij ⁊ magis alij q pñt hēri ādi i testes assumi

Sequit videre de tertio. s. de mō sine forma assumēdi testes. Circa qd nota q lecto testamēto ⁊ p testatore approbato: vel si in scriptis ē clauso ⁊ in nolito testib⁹ oblatis eos qui p̄sentes ad ipm testamētū vocati sunt testator rogare debet testes oēs dicēs. rogo vos vt testes sitis: que quidē rogatio in scripturā publicam redigat. quod quidē si nō fieret testamētū deficeret. ff. de tes. heredes §. vlti. vel nō valeret testamētū in quo testes determināret. inuiti. ff. q testa. fa. po. q testamēto.

De testamēto in scriptis titulus. xi⁹.

Deinde dicendū ē de testamēto i scriptis. ⁊ primo. s. quō ꝓficit ⁊ quare sic noiat. 2⁹ qñ ⁊ coram quib⁹ apat. Nota igit q qñ ga arbitriū sue voluntatis vltime cupit secretū cē pōt testamētū in scriptis cōdere. c⁹ tenore vt volunt leges pōt a testib⁹ celare. lz si sponte velit eis possit aperire. talis ergo si latus sit ⁊ scribere possit sciat ⁊ velit testamētū manu sua scribet. alioquin scriptore quēcūq; alū adhibere poterit. Assumet aūt mēbrana bona ⁊ solida i cuius parte superiori relinquat spaciū triū vel quatuor digitorū: ⁊ silr tantūdē in latere de extro ⁊ sinistro. In parte aūt inferiori supēe dz tātū spaciū p quantū palma man⁹ digitis extēsis ptēdit. Et circa hec ⁊ in medio horū spaciorū scribet series testamēti. quo facto plicabit carta. cōiūget spaciū inferius cū supiori. ⁊ figent ibi tres cordule. in plicatura vero extri spacij one: ⁊ sinistri alie one. ita q cordula quelz habeat duo foramina litera interiore nū attingēta: q bus cordulis singula spacia singulis conuncta ligent. ita q interior li'a videri nō possit. porro de illo magno spacio inferiori tantū debet relinqui discooptū ⁊ vacuum q possint patēdes ⁊ apte scribi subscriptiones testū ⁊ testatoris. quibus vno ⁊ eodē die vl plurib⁹ oīb⁹ antea sic in scriptis factis ⁊ ordinatis postea qñ placuerit testatori vocabit sepē testes viros vtiqs litteratos ⁊ scribē scētes: ⁊ nullū iuris ipedimētū habētes. ⁊ coram eis ipam scripturam clausā ⁊ inuolutā ⁊ dictis cordulis ligatā vt dictū ē in manib⁹ tenēs dz offerre dicens illud cē suū testamētum sua vel talis manu scriptū: ⁊ eos in testes rogare ⁊ rogando in quadrare. quib⁹ ipi se testamēto subscribāt ⁊ illud ꝓsignēt. ⁊ ipe etiā se subscribere sua manu dz vt dicet infra. Igit ibidē ⁊ in pñti vno cōtextu ante q̄ ipe testator vl aliqs testū discedat inde dz glz eo ꝓ ānulū vl sigillū caracterizati ad unā ex dictis cordulis pendēs apponere suum vl alterius ex testib⁹. si quis. n. testium nō habeat sigillū poterit cū alterius sigillo signare. pñt. n. signare ānulo dūmō habeat caracterē. ff. de testa. ad testū. ⁊ alieno ānulo. ⁊ oēs testes etiā vno ānulo. insti. de tes. §. pñt. videt etiam tabule signate si signa sint impssa linteo quo tabule sūt inuolute. vt in gl. ad tes. §. fi. Post h primo interiori spacio discooptō fiet subscriptōes Primo. n. si testator testū sua manu scripsit se subscribet sic. Ego a. quondam petri pñtē paginā clausā ⁊ ligatā in manibus tenēs infrascriptis testib⁹ oīb⁹ simul pñtibus p me ad hoc adhibitis ⁊ rogatis obtuli ab eis fm iuris ordinē signandam ⁊ subscribēdā asserēs qd in ea scriptum est meū fore testamētū ⁊ oia ⁊ singula in eo ꝓtēta cē a me scripta. necnō coram eis ibidem subjiciens ꝓpria manu subscriptōes p̄sentem. Non tamē requirit necessario q testator se subscribat vel alius pro eo in casu predicto. s. qñ ipe totū testū manu sua scripsit. ⁊ hoc ibi spāliter posuit. s. q manu sua ꝓfecit. Si aūt de mandato testōis alius testū subscripserit ipe taliter se subscribet. Ego C. mādato antonij li'a ꝓsignari vel scribere ipsius testū eius ⁊ bona ⁊ singula in eo ꝓtēta suo mādato mea manu scripsi: ⁊ eo postea pñtem paginā clausam ⁊ cordulis ligatā infrascriptis testib⁹ ab eo vocatis ⁊ rogatis omnibus simul p̄sentibus offerente ⁊ asserente illud quod in ea continetur suum esse testamentum: ⁊ a me scriptum: p̄sentem subscriptionem meam vice ⁊ nomine suo ⁊ eius mādato apposui. ⁊ in testimoniū me subscripsi

Silr ⁊ quilz ex testibus ibidē incōtinēti se tatim subscribat. ego C. me ac infrascriptis vel suprascriptis testib⁹ ad oia ⁊ singula ⁊ hoc pagine pūtis inserioi spacio facta ꝓtēta ⁊ scripta oib⁹ simul psēntib⁹ ⁊ rogatis in ipa pagina ct⁹ vtiqs testamēto antonij suo mandato mea manu me in testē subscripsi. ⁊ cā sigillo ꝓprio vel sigillo infrs vl subscripti petri signum habente in circulo formā talē: quod ad vnā ex cōdulis pdictis cerem pūsi. Premissis aūt omnib⁹ ⁊ singulis mō p̄misso rite ac ordinate pfātis testator ipm testamētū in aliquo loco secreto ⁊ tuto ꝓponet post ei⁹ obitum. vt infra dicet: legitime pferēdū aperiēdū ⁊ distribuēdū. Ex p̄missis pz ya forma modus ⁊ ordo testamēti in scriptis. hec.n. fūt scripta solēnia sine solēnitates ꝓter que dicit in scriptis. i. in legitimis solēnitatib⁹ factā ex quib⁹ ei⁹ substantia pendet Et iō si qua earū deficerit: testamēti est irritū. nisi forte fuerit inter suos. s. qz ēnt testatoris sui heredes. al'si ēnt ex eēnci tunc aliqua dicta rū solēnitatū deficiēte oio deficeret testamētū. phanc hec oia. C. de testa. hac ōsitutiōnia. ⁊. l. cū ānigtas. § f. instu. e. § postea vo.

Sequit videre de secūdo qñ ⁊ coram quib⁹ testamētū in scriptis aperiat ⁊ describat. Circa quod sciēdū ꝓ morino testatore aliquis eius interest postulabit coram ꝓtore testamētū aperiri ⁊ exhiberi. ⁊ eo iurante se illud nō cāuinioso animo petere. ꝓtor vocans significatiōib⁹ oib⁹ si ꝓmode potuerint reperiri inbebit testamētū exhiberi. ⁊ ipis testib⁹ asserētib⁹ se sigilla ⁊ subscriptōes suas cognoscere: faciet illud coram eis aperiri ⁊ recitari. Et mādabit notario vt illud obseruata omni solēnitate debeat exemplare ⁊ heredib⁹ ⁊ bis quoꝝ interest exhibere. quo facto interim o signari ⁊ deponi inbebit originale. vt ad illud qñ necessitas vel vtilitas exegerit recurrat. Cetera multa alia ad hāc materiā pūtēna pteriteo breuitatis grā: pōpne cū in vsuz raro veniat huiusmodi testamēti forma. ⁊ si volueris de huiusmōi apitōis ⁊ descriptōis ,pessu aperti⁹ videre poteris in sūma oñi a30. Rica s. quemadmodū testamētū apiat. Notandū aūt ꝓ sine p modū crēph sine ancēdēce sine originaliter exhibēdū fuerit testamētū qōcūq: exhibebis illud heredi totū ⁊ integrū qz ipe ē toti⁹ hereditatis vlis oñs ⁊ succes sor. ⁊ cuilz heredū institutor. ⁊ substitutorum ⁊ fideicōmissario p. ff. de acqui. pos. cū heredis. in pn. legatario aūt sine alicui cui aliquod particulare relictū ē ascriptū: exhibebit certā partē testamēti: illā. s. que de relicto sibi facit mēnōnē. hoc mō. Petrus p dei grām sanus mēte lz languidus corpore suaq: rerū ⁊ bonoꝝ omnū dispōnes p pūs animi testamētū sine scriptis fecit bono modū. In primis reliquit de bonis suis p aia sua. zz. lib. ac. ⁊ inter alia que ēcedē disposuit. t. tale legatū fecit bis vbis expressum. preterea de alijs bonis suis reliquit iure legati a. suo nepoti quinq; lib. In fine aūt ipi⁹ testamēn sic ꝓtinet. In omnib⁹ alijs bonis suis mobilib⁹ ⁊ immobilib⁹ turib⁹ ⁊ actōib⁹ pūtib⁹ ⁊ futuris C. filiū ei⁹ sibi heredē instituit. ⁊ hanc suā voluntatē vltimā et velle quā valere voluit iure testamēti. ꝓ si iure testamēn nō valz valeat saltē iure codicilli vel cuiuslibet alteri⁹ vltime voluntatis. Et sic nota ꝓ qñ ps sumit debet testamēti p̄ncipū ⁊ finis ⁊ specialī institutio heredis ⁊ illud legatū occasione cui⁹ pars sumit: in medio poni sm formā pdictam. Insup nota ꝓ vno testatore sine expresso eius mandato interueniente nulli petenti testamētū vel aliam vltimam voluntatē debet notarius exhibēre: aut legi vel videri pmittere. qz vno testatore nō debet aperiri tabule. ff. quēadmodū testa. ape. l. z. §. si dabitur.

De testamēto ceci titulus 32⁹.

Postea vicendū ē de testamento ceci. s. naturaliter vel ex accidēti lumine oculi vtriusq; priuati. In cui⁹ quidē testamēto debet quedā specialia obseruari. quoꝝ si qd deficerit testamētū nō valebit. Sciendū ꝓ ceco testari volens vocare debet notariū quem si habere nō possit: tunc deinde alīū quēcūq; scriptorē adhibere ei licebit. Vocabit etiaz septē testes legitimos ⁊ scribere scientes. ⁊ coram eis dicet se velle testari sine scriptis. Insup heredū nomina quos instituit ⁊ iudicia. i. prenoia ⁊ dignitates ⁊ officia ⁊ in quo ⁊ in quanto eos instituit. legata ⁊ fideicōmissa debet coram eis ore ꝓprio declarare. deinde debent ibidē hec oia in pūta scribi ⁊ scripta recitari. vel si ante fuerit scripta: nihilominꝰ tūc coram ipsis testib⁹ debet ab ipo testante oretenus explicari. ⁊ scripta ab ipo notario p ordinē

recitari.nõ.n.refert vtrũ codẽ tpe vel di
uerso testamẽti scribat vel ꝓferat.C.de
testa.hac ꝓsultissima. quib⁹ recitatis ⁊ le
ctis ceens dicet illud esse suũ testamentũ: ⁊
ꝑdictos in testimoniũ rogatos rogabit
huiusmodi sui testamẽti testes esse. Post hꝰ
autẽ in inferiori parte spacii quilꝫ ꝓpꝫ te
stũ subscribet se. Insup appositis septẽ cor
dulis ⁊ in qualꝫ eapꝫ cera sufficienti debe
bit tam notari⁹ siue scriptoꝫ ꝗ quilꝫ ꝓpꝫ
testũ signũ suũ.s.sigillũ vel ãnulũ caracte
rizatũ ad vnã ex cordulis cere imprimẽ.
Et puto q̃ instar testamẽti in scriptis pote
rit quilꝫ ex testib⁹ siue suo siue alteri⁹ alioꝫ
sigillo signare. Dicũ aũt hoc testamẽtum
nũcupatiuũ. q̃ oia que in eo cõnẽ debẽt
corã testib⁹ nũcupari ⁊ declarari.lꝫ sit val
de similes testamẽto in scriptis. Insup nõ
q̃ oia ꝑdicta sicut in testamẽto ita ⁊ in co
dicillo ceci sunt seruanda. pbant hec oia
C.q tes.fa.pos.hac ꝓsultissima. Forma aũt
ꝑdicti testamẽti erit talis. Al.lꝫ oculoꝫ vi
sione priuatus: corpore tũ ⁊ mẽte san⁹ vel
mente sanus ⁊ corpore lãguidus vocans
me notario ⁊ testib⁹ infrascriptis ꝓtestat⁹
ẽ se p nũcupationẽ ⁊ sine scriptis velle te
stari declarans ⁊ cõprehẽs infrascripta le
gata ⁊ infrascriptoꝫ heredũ noia dignita
tes officia ⁊ indicia ⁊ ceteras infrascriptas
dispositiões lucide ore ꝓprio corã nobis.
Itaq̃ bona sua testãdo disposuit in hunc
modũ.primo nãq̃ ꝑ aia relqt de bonis su
is lib. centũ. put testator noluerit dispo ne
re. Cum autẽ scripte fuerit oẽa ei⁹ dispos
tiões legibꝫ concesse ⁊ de eius arbitrio p
cedentes. ⁊ deinde apposita fuerit clausula
finalis subjicietur sic. Igitur ꝑdictis oib⁹
coram dictis testibus apte recitatis ⁊
lectis dictus.a. ꝓtestat⁹ ẽ hoc esse suũ testa
mẽtum.rogãs infrascriptos ad testamẽtũ
adhibitos testes esse. ⁊ vt subscriptiões suas
⁊ sigilla scõm iuris ordinẽ subjicã ⁊ appo
nãt. post hoc aũt si statim subscribet quil
bet testiũ hoc modo.Ego.J.quondã petri
simul cũ infrascriptis vel suprascriptis alijs
testib⁹ a dicto testore adhibitis ⁊ rogatis
huic testamento ⁊ eius recitacioni oibus
⁊ singulis supdictis ꝑs interfui ⁊ ab eodẽ
testatore rogatus i testimoniũ me subscri
psi.sigillũ meũ vel infrascriptu cõmini: ha
bens in circulo formã agni in vna ex cor
dulis cere exp.mens ⁊ apponẽs.⁊ sic qui
liber alioꝫ testium se subscribet. In fine
vero notarius siue scriptoꝫ subscriptionẽ
suam sic subjicet.Ego io.notarius ab ipso
.a. testatore vocatus ꝑdicta oia ⁊ singula
eius mãdato scripsi.⁊ scripta corã dictis
testibus restitui:⁊ legi.⁊ in publicã formã
redegi ab eo rogatus in testem me subscri
bens ⁊ sigillum ꝓprium vt tal. habẽs tale
formam pendens ad vnam ex cordulis
subjiciens ⁊ apponens.

De causis quib⁹ testamẽtũ inutile red
ditur, vel rumpitur n.35⁹.

Deinde dicendũ quibus ex cãis
testamentũ inutile reddat vel
corrũpatur. Circa qõ sciẽdũ
q̃ sunt quedam testamẽta que
non iure facta dicũtur.sed postea rumpi ⁊
irritari possunt. insti. qui mo.test.infir .§.
alio autẽ modo. Intelligit aũt testamẽtũ
ab initio factũ ñ iure nec legitẽ factũ plu
rib⁹ modis.s.si testator nõ erat habilis ad
testãdũ. vel si testator nõ instituit aliquẽ
heredẽ.vel si instituit heredẽ: nõ ñ capacẽ
hereditatis.vel si pterijt ñ natũ quẽ insti
tuere vel exheredare debuit. vel si defectus
aliquis appareat in solẽnitate. puta si non
sit adhibit⁹ legitim⁹ numer⁹ testiũ ⁊ testiũ
legitimoꝫ ⁊ testiũ rogatoꝫ. vel si desit in te
stamẽto aliqua de solẽnitatib⁹ debitis.de bi⁹
aũt impedimẽtis oib⁹ dictis ẽ supra. Testa
mẽtũ vo a principio legitime ac solẽniter fa
ctũ dicit⁹ postea rũpi vel irritari etiã pluri
bus rõib⁹.s.si testator nõ prudit de pribu
mo qui⁹ post testamẽtũ ẽ natus. si tũ idem
postbumus viuo testatore mortuus testamẽ
tũ quo ad effectũ nõ rũpit.ff.de inin.testa.
.l.postbum⁹. Et sic soluit ꝑdũ. C.de postbu.
be.insti.l.2. Idẽ ẽ etiã de quasi postbumo.
vt si testator post testũ adoptauit illũ q̃ ve
niret ab intestato.C.de adop. cũ in adopti
uis.vel si arrogauerit e ẽ meũ.insti.e.§.si qs
eni.qõ intelige masculi.testamẽtũ.n. femi
ne nõ rumpit hoc mõ.ff.de libe. ⁊ postbu.
gallus.agit tũ postbumus de inofficioso te
stamẽto.C.de inoffi.testa.l.3. Idẽ ẽ etiã de
eo qui est loco postbumi.s.qui tpe testamẽti
nõ erat heres suus.tpe vo mortis heres
suus inuenit.vt dictũ ẽ supra.ti.de institu.
libe.natu.⁊ legitimoꝫ. Itẽ lꝫ testator eũ
quẽ istituere vel exheredare debebat.nisi
vel expressa causa ingratitudinis erbere
dauit: si post mortẽ eius.s.testatoris ꝓposi
ta querela inofficiosi testamẽti rescissũ est p
sententiã testamẽtũ.⁊ testamentũ rũpit.C.

re liberis pterins.auc.er eā. Itē si heres nō adiuit vl'ante adita hereditate excessit vel cōdicio sub qua institutus erat defecit. tunc.n.testamētū remanet destitutū nullo ex eo herede apparēte. Itē si testator panatur capitis diminutionē nisi iterū fiat ciuis romanus vel sui iuris. ⁊ ille modus ⁊ p eedēs approbant' instit.qui.mo.testa.infir. §.posteriore.⁊ §.alio tū mō. ⁊ §. nō tamē per oīa. Itē si ab eodē testatore postea testa mētū aliud rite ⁊ perfecte factū appareat ex quo hereditas aditi possit. vt in §. posteriore.nisi pmū sit derogatorū secūdo. vt dicētū ē supra. ⁊ nisi in pmo instituerit heredes liberos suos ⁊ in secundo extraneos. tunc enīz nō tollitur pmū nisi hoc expresse dicat testator in secundo.s. nolle pmū testamētū valere.C. de testa. auc. hoc inter liberos. Itē si a tpe eōditi testamēti pmi elapso decēno testator dicat se nolle illud valere: hoc coā trib' testib' expressido.C. de testa.sancim'. Itē si testator incīderit vl' abstulerit lumen vel signacula illi' testamēti quod pditū ē in scriptis.C.e.l.fi. Quid si habēs duo testamēta tenoris eiusdē incīderit alterū.nūquid per hoc reuocasse ri dē' integrū. Rndet Hosti.q nō nisi ꝓbē' q hoc fecerit hac intentione.s.q decederet intestatus ff. de his que in testamēto de. l.fi. Itē si testamētū cū nuncupatōe vel macula apparēat vel aliter sit suspectū.ff. de fide instru.l.z. Ad hoc nota q quādo testamētū est nullū ex pteritione iā nati vel rūpit' ex pteritōe postbumi vel rescindit' per sentētiā ꝓposita querela ⁊ ꝯ tabulas: tūc in quolz horū casuū dicit' deficere quo ad institutionē:⁊ in legatis firmū pseuerat in re nouorū auc. Unde licet institutio nō teneat:legata tamē debēt.C. de liberis pteri. auc.ex causa.⁊ agit' ꝑ dictis legatis actione ex testamēto. vel ꝑditione ex lege. nisi in testamēto fuerint adiecta illa verba.s. si nō valet iure testamēti: valeat ꝛc.tunc enī petunt' ab intestato sm quosdā vt i dicta notat' auc. Nota etiā q lz testamētū sit falsum.legata tamē ex eo prestanda sūt .ff. de here.instit.l.fi. verbi grata. p.instituit b.filū meū ⁊ substituit ei ipm in casu patrem ei'.mori' ante ei':⁊ ideo p.mutauit testamētū quasi etiā b.mortuus ēt dicēs quia bē redes quos habere volui habere si possit: tu a.esto heres.mori' p. quis habebit hereditatē ei'. Ꝓ b.⁊ dabit legata ex secūdo testamēto lz sit falsum:quia cōtinet falsitatē. Nota etiā q quando pmū testamētū perfectū rumpit' per posteri' imperfectū vt qui in principio institui sunt heredes qui si poterant venire ab intestato:⁊ in secundo instituunt' qui ab intestato vocant' ad hereditatē.tunc enim posterior scriptura licet imperfecta seruabit' nō vt testamētū sz qsi volūtas testantis qua ꝯpositiones quos testium iurator sufficient. aliter valebit pmū testamentū.C. de testa.hac ꝓsultissima. §.si quis. Et zm imperfectū nō valebit iure codicilli:quia ille testator voluit nō testari.quia nō potuit.C. de codicil.l.i. Itē lz per posteri' imperfectū nō infirmet pmus quia testamētū imperfectū nullū ē. instit.eo. quib' mo.testa.infir.§ ex eo aūt.si tamen testator in secūdo testamēto iperfecte dederit pmos heredes nō mereri voluntatē suaz vl' eos indignos ēē: eis hereditas auferet' ⁊ fisco applicabit'.C. de codicil.hereditatē. Ad habēdā aūt plenioē b' materne sentētiā distinguit sic Hosti. Cū quis testatur aut est pater.aut mater. aut filius. aut collateralis. si sit pater ⁊ instituit sibi filiū planū ē q fili' succedat ex testamēto eiaz iperfecto.C. de testa.hac ꝓsultissima. Si vo instituit eū ⁊ exheredat filiuz adiecta causa i lege scripta nō pōt ei subuenīri nisi p querelā inofficiosi testamēti.C. de inoffi. testa. omnimō. Si vero preterit filiū ⁊ filius erat suus heres electione habet an dicere velit testamētū nullū vel per bonorum possessionē contra tabulas subuertere testamētū.⁊ sic loquit'.C. de liberis pteri.vel exhere.maximū.§ penul. Nec obstat q dicat' sublata differentia patrie potestatis ⁊ emancipatōis vt in auc. de he.ab intestato col.9.quia illud ē verū quo ad successionē ab intestato. aliter enīz antiqua iura manent firma. Si vero testet' mater ibi si filius agit querela inofficiosi testamēti. quia preterito matris ⁊ materne linee habetur pro exheredatōe patris vel paterne linee vt.C. de inoffi.testa.filiam.sm hoc itellige C. de libe.preteri.auc.ex causa. testamētuz ex cā exheredationis vel preteritionis ēē irritū quantū ad institutōez. cetera autez manent firma.exheredationis.s. quo ad lineā paternā. preteritionis quo ad maternā. Itē exheredationis quando causa nō est adiecta. si enīz adiecta esset filius nō haberet querelā. vt supradictū est. In quo casu testamēto per querelaz subuerso nec legata nec libertates relicte i testamēto

cedent. ff. de inoff. testa. l. papinian. § ve terani. Ratio huius diuersitatis ē. qz vbi nō ē adiecta causa nullū ē testamētū quo ad institutionē. ⁊ sic legata pendere non possunt ex testamēto sine institutione q̄ nulla ē. ⁊ per se ⁊ ex vi legis firma subsistit. Si vero non est adiecta causa tenet testamē tum ⁊ institutio ipo iure. ⁊ sic legata pendent ex eo insti. de le. § ante heredis institutionē. Ideoqz testamēto per querelā subuerso legata ex eo pendētia subuertuntur ar. ff. de reg. iuris. cū principalē. Si aute ⁊ testet filiꝰ in potestate ꝓstituꝰ de castrensi vel quasi pōt facere testamētū intantū q̄ nec de inofficioso poterit impugnari. C. de inofficioso testamēto. l. fi. Tamē filiusfamilias clericꝰ quidē de adhēcio testari potest ex. de testa. quia nos. Si vero emancipatꝰ erat ⁊ filios habeat distingue eo modo vt supradictū ē de patre. Si vero nō filios ⁊ nō parētes habeat: ⁊ eos heredes sibi instituat planū ē q̄ hereditabit. Si aut ex eos instituerit: ⁊ parētes erhereditarent adiecta causa in lege scripta: non pōt eis subuenire nisi per querelā inofficiosi testamēti quā rūpet testamētū ⁊ succedēt. nisi heredes scripti pōt erheredationis causā ē verā. quāta tunc per querelam nō rūpet. Si vero nulla causa in legibꝰ scripta sit adiecta: nullū fit testamētū quantū ad institutionē vt supradictū ē. quando pater fecit testamētū. Et hec oia pbant in auc. vt cū de appel. cog. § ⁊ hec quidē. ⁊ § sanctimus itaqz coll. 8. Ubi aut patrē nō erheredauit ⁊ pterit ꝓpter patri bonoꝝ possessio ꝓtrata. ff. de inofficio. testa. pater. Si aut testet collateralis ꝓpter querela turpi persona instituta: nō alia fratri suo ꝓsanguineo: ⁊ non alij alteri. C. de inofficio. testa. fratres. Ex his patet q̄ inducunt querelam inofficio. testa. ex heredatio in legitima paterna. ⁊ pterito in legitima materna. ⁊ hoc quando erheredatio facta ē sine causa. si enī facta sit ex aliqua causa adiecta in legibꝰ scripta. ⁊ p hoc: tunc cessat querela. Itē cessat elapso quinquēnio ab adita hereditate: nisi querelam iteram exposuerit is cui ꝓtebat. ⁊ cogit heres scriptus adire vel repudiare si sit in eadē pūncta elapsis mēsibꝰ scr. si aut in alia elapso anno. Cessat etiā si legata agnouit. vel al testamētū expresse vel tacite approbauit vel legitimā recepit. C. de inofficio. testa. l. penul. § fi. ⁊ l. cū querit. ⁊ l. parentibꝰ. Excludit etiā si ei possit aliter subuenire. vt qz ꝓpter ei bonorū possessio vel cōdono ex lege vni. Pij in bonis arrogatorū. insti. de inofficio. testa. § tam autem.

De codicillis titulus 54ᵒ.

Postea ꝓsiderandū est de codicillis. Et primo quid ē codicillus ⁊ vnde dicit. Secūdo quis codicillari possit. Tertio quādo pōt fieri codicilli. Quarto in quibꝰ ꝓcedunt codicilli ⁊ testamētū. Quinto in quibꝰ differūt. Sexto de forma codicillorū. s. qualis debeat esse. Circa primū sciendū q̄ codicillus ē quedā sine heredis institutione dispositio vltime voluntatis. dicit aut vltime qz sicut testamētū ita etiā codicillus morte ꝓfirmat. C. de caducis tol. l. i. Quare autem dicat sine heredis institutione patebit in quinto ar. Dicit aut codicillus a codice. qz ē eius diminutiū. dicit enī testamētū codex. qz perfectā dispositiōēz ꝓtinet debet patrimonij tēporalis. ⁊ codicillus. i. pnus codex dictus ē. qz in eo de vna re vel aliqbus rebus aut de parte vel de quantitate certa dispositio ꝓtinet.

Circa secūdū sciendū q̄ omis ille ⁊ solus ille qui pōt de iure testari potest ⁊ codicillari. qui vō nō potest de iure testari nec pōt codicillari. C. de codicil. nec codicillos. Ideo dicit de iure. quia si aliquis de facto nō possz testari: eo q̄ nō habet septē testes: habz tū quinq̄ qui sufficiunt codicillis: poterit codicillari. ff. de le. 3. l. fideicōmissa. § quoniens.

Circa tertiū sciendū q̄ pōt quis codicillos facere ante testamentū ⁊ post: ⁊ oēs valebunt: nisi secundus ꝓtradicat primo. C. e. cū ꝓponatis. Ubi lz qs testamētū nec fecerit nec facturus sit: ⁊ sit moriturus ab intestato: pōt tū codicillos facere: in quibus legata vel fideicōmissa relinquat: que tenebunt eius heredes venientes ab intestato prestare. Et sic pz q̄ ab intestato possunt fieri codicilli insti. e. § nō tū autem.

Circa 4ᵐ sciendū q̄ testamētū ⁊ codicillus ꝓueniūt primo in disponente. quia cui ꝓhibet testari ꝓhibet codicillari. vt dictū ē supra. 2ᵒ qz vtrūq̄ fieri pōt nūcupative ⁊ in scriptis. C. de ho. libe. l. z. 3ᵒ qz eisdē modis qbꝰ infirmant testamēta infirmant ⁊ codicilli: nisi fiant ab eo q̄ vult recedere ꝓtestatꝰ. qz

tunc nō infirmant a generatione postumi. C. eo. l. i.

Circa quitū sciēdū q̄ testamētū ⁊ codicillus differunt p̄mo quia in testamēto fieri potest institutio directa ⁊ fideicōmissaria. ß in codicillis nūq̄ fideicōmissaria. Ꝗs enī qui codicillas p̄ot heredē p̄ūs testamēto instituū sive enim legitimū. i. ab intestato veniēt per fideicōmissum in codicillo rogare vt alteri restituat hereditatē. Inuenit tū casus in quo directa institutio facta in codicillo trahit ad fideicōmissū. qui notat⁹ ē supra ti. de ff. cetu clausule finalis. Secūdo p codicillū nō admittit hereditas heredi instituto in testamēto nisi vno mō vt si quis i testamēto plurib⁹ heredib⁹ institutis ⁊ inde faciat codicillū i quo dicat vnū ex heredib⁹ suis. s. tertium nō mereri volūtatē suā. tūc enim hereditas auferr ⁊ ūcio vni indigno. In aliis tū heredibus institutio tenet. ff. de his quib⁹ vt indignis. l. auferr hereditas. Itē ⁊ si dicat oēs nō mereri voluntatem eius vel si filio vno instituto dicat eū nō mereri. ff. de adimen. le. l. diui seuer⁹ ⁊ antoni⁹. ß Ꝗs ita sit de hereditate legata. tū ⁊ fideicōmissa i p̄ūs testamēto vel codicillo relicta possūt in sequēti codicillo adimi ⁊ transferri ⁊ eis potest addi ⁊ detrahi. instit. de ademp. lega. p totū. Tertio ex heredato fit in testamēto: nō sūt in codicillo. insti. e. § eodicill. Quarto heredi pure instituto in testamēto nō potest adduci ꝓditio in eo quē obest sibi In codicillo sic. insti. e § ⁊ directo. Quinto quia heredi instituto in testamēto nō p̄ot fieri substitutio directa. In codicillo bene. Ꝗs si facta fuerit trahat ad fideicōmissariā videt eni testator rogasse institutū heredē hereditatē illi restituere quē in codicillo substituit. ff. ad trebel. scenola. Sexto quia in testamēto requirit regularitē septē testes ⁊ rogati. ß in codicillo sufficit quinq̄ nō rogati. C. e. l. vii. In codicillo etiā mulier ē idoneus testis: Ꝗs secus sit in testamēto. ff. de testa. ⁊ qui testi. l. q testamēto. §. mulier in testamēto. Septimo quia nemo p̄ot decedere duob⁹ testamētis relictis: ita q̄ teneat vtrūq̄. ß bene p̄ot quis decedere plurib⁹ codicillis relictis. ⁊ omnes tenebunt. ff. e. de ure codicil. l. diui seuerus. Octauo quia si quis duas esset filiusfamilias in testamēto vel fm fideicōmissū in codicillo reliquerit: ⁊ postea paterfamilias decesserit eadē volūtate durāte: valebūt codicilli. hoc aūt ē nō p̄ot in testamēto. ff. de lega. 3. l. i. §. si filiusfami.

Sēgē videre de sexto. s. de forma codicillorū. Circa q̄ nōtādū q̄ forma codicilli facti ante testamentū vel facti nullo ante vel post ꝓdito testamēto. ē talis. Et. p ori grām mēte ⁊ corpore sanus: vel mēte sanus: Ꝗ corpore languidus volēs hac particulari disponē. quidē sive vltime voluntatis p̄ūs infrascripto modo ꝓdidit codicillos. p̄mo elegit sepulturam suam apud talē ecclesiā. Itē. p aia sua reliquit zē. ⁊ ad hec exequēda voluit esse suos fideicōmissarios tales. Itē reliquit ofiberte vxori sue cotes suas q̄ fuerūt cōmū lib. Itē reliquit eidē de bonis suis iure legati. io. lib. Itē legauit tali amico suo quinq̄ lib. Et sic legata ⁊ fideicōmissa. p̄ testator voluerit disponere poterit. Si autē substitutionē fideicōmissariā facere velit: dicet sic. Insup heredes suos legitimos. i. ab intestato ei succedētes roganit per fideicōmissū his p̄ūs⁹ vt ipsam hereditatē vel talē ei⁹ partē restituāt petro. In fine vō ita ꝓcinder. Et hāc suā vltimā volūtatē asseruit eē velle quā valere voluit iure codicillorū vel cuiuscūq̄ alteri⁹ vlime volūtatis qua meli⁹ valere p̄ot: ⁊ eā ab omni herede suo firmiter ⁊ inuiolabiliter obseruari. Si vero fiat codicillus post testamētū dicetur sic. Ueruē ē a. testariūt sup bonor suor disponēs fecisse manu mei vel talis notariū scriptū. ß q̄ volūtas hois ē ambulatoria vsq̄ ad extremū vite ideo. a. post testamētū p̄dictū volūtate circa quedā res mutata deliberato ꝓsilio presentes sup vltimo velle suo ꝓdidit codicillos. p̄mo nāq̄ legati. 10. lib. quod in ipo testamēto p tro reliquerat his p̄ūs⁹ codicillis ademit ⁊ subtrxit eidē. Itē de alio legato. 15. lib. quae ipse tali reliquit i ipo testamēto ademit eidē 10. lib. Itē tali cui legauit in ipo testamēto 15. lib. addidit alias. 15. e. f. de testa. c. rainaldus. ß ceterū. Si aūt fideicōmissariā substitutionē facere voluerit: dicet sic. Preterea. e. quē sibi heredē in dicto testamēto instituit his p̄ūs⁹ codicillis roganit p fideicōmissū vt ipsam hereditatē vel talē ei⁹ partē restituat petro. Si vō alicui de plurib⁹ heredib⁹ institutis hereditatē adimere velit sic dicet. Insup vnū ex heredib⁹ suis. s. b. dixit ⁊ declaranit nō mereri volūtatē suam. postea oīb⁹ codicillarib⁹ disponēdo ordinatis infert sic. In ceteris aūt i ipo testamēto

ptātis ipſ3 teſtamētū pleniſſime pfirmant: ⁊ hāc ſuā vltimā volūtatē ꝛc. vt ſupra. Si vo fiat codicillus poſt teſtū ⁊ codicillū vl codicillos uicet ſic. Verū ē a. feciſſe teſtū ſcriptū manu mei notarij vel talis notarij ⁊ poſt ipm teſtū feciſſe codicillū ſcriptum manu talis notarij. qr tñ vbi ſuadet rō liberū ē vſq ad finē vte mutare pſiliū. idē a. itez pñtes addidit codicillos: in quib⁹ rdigt p alia ſua ꝛc. De legatis poterit etiā i codicillis filijs ſuis pupillis ⁊ tutoribus vl tutoribus puidere. vel eos ⁊ nouo pſtituēdo: eo q in alia vltima pñt volūtate ⁊ illā nullā fecit mēcionē. vel aliquid poribus addēdo. In fine aūt uicet ſic. Cetera vo in ipis teſtamēto ⁊ codicillis pñtib⁹ pēta approbauit ⁊ pfirmauit: ⁊ hāc vltimā ſuam volūtatē ꝛc vt ſupra.

De ſucceſſionib⁹ ab intestato titul⁹ 35⁹

d Deinde pſideran dū ē de ſucceſſionib⁹ ab intestato. vbi primo videdū ē quot ⁊ quib⁹ modis oī qs ſuccedere ab intestato. Cz⁹ qb⁹ ab intestato heredes ꝛc referat. 3⁹ in ſpāli de ſucceſſionib⁹ clericorz qui decedūt intestati. Circa primū ſciēdū q ſex modis pōt qs dici decedere intestat⁹. Primo ſi moriēs nullū fecit teſtū vel qr noluit: vel qr nō potuit: vel qr filiusfamilias vl pupillus erat: vel aliqd iſte iuris impedimētū habebat. 2⁹ qr etſi teſtū fecit: nō tñ iuris: qr. ſ. nō habuit legitimū numerū teſtū legitimorū. vel defuit alia ſolēnitas legitima. 3⁹ qr ſi teſtū fecit: illud tñ poſtea factū ē ruptū. ſ. poſtbuni gītatōe. vel irritū. ſ. p capitis diminutionē teſtatoris. 4⁹ ſi teſtū ex omni parte ſit legitime factū: nullus tñ ex eo heres apparet. qr. ſ. vel inſtitut⁹ eē noluit: vel vino teſtatore: aut etiā ante aditā hereditatē decesſit. vel pditio ſub qua inſtitutus erat defuit. pbant autē uti quatuor modi inſti. de here. q ab intesta. defer. in pn. 5⁹ ſi filij⁹ noiatim ⁊ cū cā legitima ſit exheredatus: ſ poſt mortē teſtatoris ꝓposita ārcia inoffi. teſta. ⁊ herede cām ingratitudinis nō pbante: teſtū p ſentētiā ē reſciſſū. 6⁹ ſi teſtū de iure ptorio p tabulas reſcindatur. Et his quoib⁹ vltimis modis dicit qs ex poſtfacto teſtamēto decedere intestat⁹. C. de colla. vt liberis. Insup nota q nō videt decedere intestat⁹ vel ſine liberis q relinq ecclēſiā heredē. c. ē. de pbā. in pñtia.

c Circa 2m ſciēdū q ſi qs decesſerit intestatus ⁊ relinquat filios legitimos ⁊ nātes vel eos q legitimorz loco adoptati ſunt. Ipi filij tam femine q̄ maſculi. tā emancipati q̄ ſerui. tā poſthumi q̄ nati. tā in monaſterio q̄ i ſeculo ad hereditatē equis porcionib⁹ admittūt. excluſis oib⁹ aſcēdētib⁹ ⁊ collateralib⁹ ipius defuncti. qr liberi vſq ad infinitum ceteris pferunt. inſti de he. q ab inte. de. §. i. Sz ſi cū pdictis filijs relinquat etiā nepotes ex pſimilib⁹ pmortuis liberis natos: ipſi nepotes cū ſuis patruis ⁊ amicis admittent⁹. patrui tñ ⁊ amici in capita. nepotes vo in ſtirpes admittent⁹. ⁊ hoc ē verū etiā ſi ſint in gradu quarto cōſtituti. Idē dicēdū eſt qñ ſuperſunt ſoli nepotes ⁊ deinceps. quia tūc etiā vocant in ſtirpes. inſti. de he. q̄ ab intesta §. cū filij⁹. ⁊ plurib⁹ aliis. §. Si autē moriēs intestat⁹ relinquat aſcēdētes legitimos: tūc vocabunt primo pater ⁊ mater vl alter eorz qui ſupeſt: inde excluſis ceteris aſcēdentib⁹. Si vo nec pater nec mater ei ſupſt: tūc vocabūt alij aſcēdētes gradus proximioris tā patrū q̄ matrū: vt patruus quedā legitima: maternis vo alia legitima debeat: ⁊ ſi par ſit eorz numerus. ⁊ hoc qñ in eodē gradu cōcurrunt ſimul patruus ⁊ matrū. Aliter is q primior eſt defuncto ſine patern⁹ ſine maternus fuerit admittatur. Si aūt nullus deſcēdētū vel aſcēdētū ſupſt: ⁊ ſupſunt tñ collaterales: tūc vocabunt in capita. primo fratres ⁊ ſorores ex utroq parēte pūcti defuncto: ⁊ etiam pſimilū fratrū ⁊ ſororz pmortuorz filij: ⁊ in ſtirpes. Sz nunqd cū fratrib⁹ vocabūt nepotes. i. filij filij alteri⁹ fratris. videtur q ſic. qr noie filiorz pnunt etiā nepotes. ff. de v. ſig. liberorz appellatōe. Sz dicēdū ē ꝓrium fm xv. qr hoc priuilegiū datū ē filijs vnde nō transit ad alios. ff. q cū eo qui i aliena po. eſt. l. ſed ſi. Si vero premortuorz omnū fratrū ⁊ ſororz filij pdictorz ſoli ſine patruis ⁊ amicis ſupeſſent: tūc fm azo. ⁊ hoſti. vocarent in capita: nō in ſtirpes: ⁊ ſecus ſit de nepotib⁹ natis ex filijs. vt dictū ē ſupra §. ſi. ſicut pdictus. vn de tūc excludūtur fratres ⁊ ſorores ex vno tñ parēte cōiuncti defuncto: ⁊ pſimilū fratrū ⁊ ſororz filij. Si vo intestat⁹ tñ relinquat fratres ⁊ ſorores ex altero parēte ſibi pūctos ipi ad ei⁹ ſucceſſionē admittent: ⁊ cū eis pſimilū fratrū ⁊ ſororz filij in ſtirpes. Si aūt hi⁹ ab intestato decedēti nullus oio ſupſit

frater siue sororꝰ siue ex vtroq; sine ex altero parẽte ꝯ ũcius. vel nullus ex eorꝯ liberis ꝑ supsint ei alij collaterales: tũc q̃ poꝰ ẽ ex eis in gradu potior ẽ in successione. sublata omni dñia seꝛ patric ptãtis ⁊ cognationis: ⁊ succedũt in capita. Si vo is qui moriẽ intestatus simul relinquat parẽtes ⁊ fratres. tũc pater vel mater vel alter eorũ q̃ supest: aut eis ꝓmortuus auus ⁊ auia vel glꝭ alter ascendẽtũ proximior defuncto fratres ⁊ sorores ex vtroq; parẽte ꝓuenti defuncto pater ⁊ eqs porcionꝭ i capita vocabũt: cũ quib⁹ ⁊ ꝓsimilũ fratrũ ⁊ sororꝯ ꝓmortuorꝯ filij succedũt in stirpes: exclusis fratrib⁹ ⁊ sororib⁹ ex altero tũ parẽte ꝓuentis. bm fratres ab ascẽdẽtib⁹ repellunt. ꝓbant hec in auc⁹ de be. ab inte. ve. ⁊ in auc⁹ vt fratrũ filij. col. 9 Et intelligendũ tũ parẽtẽ eẽ gradu primiore quẽ nullus ꝓcedit. l. inter quẽ ⁊ defuncti nullus medi⁹ erat. ff. de v. sig. prim⁹ ẽ quẽ. Si q̃s aũt relinquat aliquos fratres vterinos tũ ⁊ alios ꝓsãguineos: certe i reb⁹ paternis ꝓferũt frẽs ꝓsanguinei. in matuis vo vterini In alijs vo bonis vocabunt cõiter. Qui vo ex vtroq; parẽte sũt cũ vrisq; admittẽtur. vt. C. de le. be. de emãcipatis. in fi. ⁊. C. cõta. de legatorꝯ suc. l. fi. fm azo. Sz Ian. fran. cremosi. dicit q̃ indistincte admittẽt ⁊ si nõ supsint fratres ex vtroq; latere. vt C. cõta. de lega. suc. l. ꝓalle. auẽ utraq;. Et h in allodijs. nã in feudalib⁹ de ꝓsuetudine in multis regionib⁹ sria azo. vẽdicat locũ vt dicit Hosti. Hec dicta sunt de fratribus nãlibus ⁊ legitimis. Sz qd de nãlib⁹ tũ. B⁹ fm azo succedũt sibi intricẽ. insti. de suc cognat. §. vulgo. ꝯ Hosti. ꝓdicit in auc⁹ q. mo. na. tũ sui. § filiũ. coll. 7. Def cẽtibus aut oib⁹ cũ ascẽdẽtib⁹ q̃ descẽdẽtib⁹ ⁊ cũ collateralib⁹: succedit vir vroꝰi ⁊ econuerso. in auc⁹ de be ab inte. ve. in pn. quib⁹ succedit fiscus. vt pz. li. io. C. de bonis vacan. ⁊ de incor. l. i. ⁊ l. 4. Hoc ẽ verũ nisi pactũ vel ꝓsuetudo ꝓindicet fm hosti. Item si mrimoniũ sit sine vote: aut consanguineo ꝓpter nuptias: ⁊ pmo ꝓmoriẽs sit dives: superstes vo pauꝑ succedet illi cũ liberis cõib⁹ alteri⁹ matrimonij in quorũ: si sint tres liberi vel pauciores. Si vo sint plures: succedet in virile. i. equale porcionẽ. ita tũ q̃ si habeat liberos ciusdẽ matrimonij ꝓprietatẽ eis ꝓseruet. Illis aũt non existentibus dñium habebit. C. vti ⁊ vroꝰi auẽ. pretereq. Et idẽ ẽ si nõ supsint liberi: si ascẽdẽtes fm accur. Similiter cũ vir sine causa diuortiu vroꝰe: vroꝰ bi e oꝯ quartã partẽ i bonis viri. C. de repu. mariti. § i Hec Ber. ex. de tes. rainucius. ¶ Itẽ ꝑdemnatis ꝑ crimine ad mortẽ ascendentes ⁊ ascendẽtes vsq; ad tertiũ gradũ succedũt in bonis eorũ. Si vo vroꝰes habẽt ille ⁊ votẽ ⁊ votationẽ ꝓter nuptias accipiẽt. Si vo ꝑdcorum neminẽ habẽt: eorꝯ bona fisco cedent ꝓter crimẽ lese maiestatis. in quo bona eorꝯ ꝓfiscãt. in auc⁹ vt nulli indi. § fi. coll. 9. Itẽ si quis moriens donatoꝯ facit in mẽsura: ille qui succedere oꝯ revocare nõ pot donationẽ illã: nisi quãtum sufficit ad quartã. C. de inoff. testa. l. i. queres aũt de inofficiosa donatione nõ dar nisi quib⁹ necesse ẽ aliquid relinqui. C. de iofficiosis donati. si totas. Presbꝯ autẽ nõ tenet aliqd legare de suis ꝓprijs: nisi velit. ideo hec q̃rela locũ nõ habet in eis. Hec Ber. ex. c. c. fi. ¶ Ad hoc nota q̃ filiofa. intestato morienti hãte castrense vel quasi castrense peculiũ succedent filij eius legitimi: exclusis oibus alijs. ⁊ si liberi nõ supsint: vocant ascendentes ꝓpinquiores: ⁊ cũ eis fratres vtriq; ꝓuenti defuncto. Filiofamilias vo habẽti aduẽticiũ. i. in iure quod habebat in aduẽticio eodẽ mõ ⁊ ab eisdẽ succedit mõ quo ꝑdictũ ẽ. insti. q. nõ ẽ pmis. fa. tes. § fi vo intestan. Qualꝯ aũt ⁊ i quãto succedãt ab itestato liberi nãles: ⁊ eis succedat: infra dicẽ in tractatu de matrimonio, titulo de filijs.

C Ꝛca tertiũ nota q̃ oes clerici pst in vita ⁊ in morte facere q̃cqd placet eis de rebus illis que obuenerũt ipis intuitu pfone. Si vo decedant intestan: tũc distingue. q. aut certũ ẽ q̃ habebant aliquas res tales. aut dubiũ ẽ. si sit certũ; aut tales res ꝓpꝯ sunt distincte a rebus ecclesie: tunc succedẽt ꝓsanguinei fm ordine ꝑnotatũ. iz. q. z. si sũt manifesti. Aut sunt pmixte ⁊ nic aut scit que res fuerunt clerici ⁊ que ecclesie; ⁊ sic etiã succedunt cõsanguinei. Aut nescitur: tunc fm Hos. presumit ꝑ illo qui est in possessione rei: de qua ẽ questio. vti si ecclesia possidet: incũbet heredib⁹ probatio. si heredes: incũbet ecclesie. ar. iz. q. 4. c. i. ⁊. z. fm vero Io. ⁊ Ber. ex. e sancto. in hoc essu peculiũ diuidi oꝯ in quatuor partes: quarũ vna erit epi. secũda ecclesie in q̃ administrauerat

tertia paupibus dabitur. quarta erit parē tū si sint idonei. si vo nō sint idonei. puta qz sunt heretici: tunc eps illā in vsuitatem ecclesie distribuet. vt in. d. c. sancto. Sz ꝗ hoc cē videt. 12. q. 4. c. 1. vbi dicit. q si ou bni ē equalr oiuidet inter ecclesiā ⁊ heredes. Rndet Ber. fm Laur. q. c. sancto. intelligit ꝗ ps hyeris illis qui ex seruis facti sunt ps bni. ⁊ sic parētes nō erāt idonei. cū ēnt serui. ⁊ sic acquirere sibi possent. vñ q dicit. si sunt idonei. subaudi. quia sunt manumissi. Sz illud aliud. c. loquit i alio casu. Dicit etiā Ber. q nō credit q bodie talis diuisio locū haberet: imo q in hi re bus ꝗ sanguinei succederēt. 12. q. vlt. c. vlt. Si autē sit ambiū vtrū habuit aliquas res ꝓprias: tunc vēdicabit ecclesia. qz pro eis presumit nisi ꝗ aliud ꝓbet. ar. 12. q. 3. qcū q. ff. de reb' dubiis. cuib'. ⁊ l. vbi ē vbor.

Quid si clericus sb intestato decedens fuerit i plurib' ecclesiis bificiat'. R' bona eius si si habeat cognatos distribuī debēt inter eas ꝓ rata bificio ꝗ que obtinuit in eisdē. e. x. ō testa. relatū. 2. §. vlt. vt. l. plus ei dēt a qua plus recepit. Et fm Ber. ibidē attēdēdū ē vtrū seruierit vni magis q̄ alteri. ar. e. x. de feu. c. 1. ⁊ e. x. de pben. cum fm aplm. vbi dicit q qui altari seruit de altari viuere debz. q si nō seruiuit vel parū seruiuit plus ei restituī dz. Hec Ber. Ad h nota q si clericus ꝓrogatus nō habēs cognatos intestatus decedat: vrot ei succedit in ꝓprijs bonis ⁊ ꝓferī ecclesie. l. de epi. ⁊ cle. si quis. officiētibus autem cognatis ⁊ vrore succedit ecclesia quasi fiscus. e. x. e. c. 1. nisi ecclesia edt sibi ingrata. tūc n. nō succederet sibi. l. de inoffi. testa. liberi. vbi mater excludit a possessione filij ꝓter ingratitudinē ꝓmissā erga filiū. hec ꝓ. ⁊ bn. e. x. de postul. cū sacerdotis. Sz quid intelligit hic nomē ecclesie. Rndet Hosti. q ibi intelligit ille a quo bificiatus erat. vbi ecclesiz vel certū bificiū nō habebat. Al' intelligitur successor. vt e. x. de testa. relatū. 2. §. nomine ecclesie. ⁊. c. requisisti §. fi. Ideoq; rector ecclesie bona successoris debz hēre nec ea dz eps occupare: al' furti erimie irretit io. q. 2. c. fi.

Ad quid heres tenet. ti°. 36°.

Postea ꝓsiderādū ē ad qd heres tenet. Circa qd sciēdū q heres tenet ad totū illud ad qd defunctus tenebat. qz vt dicū ē sup hereditas ē successio in vniuersū ius qd habuit defunctus: habita tū distinctōe an fecerit inuētariū vel nō. an adierit hereditatē vel nō. quod soli ꝗ animi ē. ff. de acq. he. ꝓ herede. Tenet etiā heres defuncti voluntatē ipiere. 12. q. 2. vltima voluntas. tenet. ādt heres siue filij siue extraneus oia debita defuncti soluere, siue sint ex ꝓtractu siue quasi. siue ex maleficio siue quasi. siue res ꝓ q debuit fuit ꝓtractū ad ipm heredē pueneritt siue nō. siue lis fuerit cū defuncto ꝓtestata siue nō. ⁊ hoc de iure canonico. 16. q. 6. si epm. ⁊ e. x. de pignor. ex lis. ⁊ de soln. c. 1. fm Inno. Lau. Io. ⁊ Ray. ⁊ Hosti. videt cē sīic hi°. Iz Alan° distinxerit de maleficijs vtrū lis ꝓtestata fuerit cū defuncto vel non. p. l. C. de delictis defuncto. l. vna. Quid si nō sufficiat hereditas ad debita solueda R° distinguē fm leges an fecerit inuētariū vel nō. si sic: nō tenet vltra vires hereditatis. si nō: tenet. C. de iure deliberandi. cū anno oub°. §. adeoq; sancim°. ⁊ idē videt fz ius canonicū. e. x. de testa. raynaldus §. penul. ⁊ fi. In iudicio stū aie fm Hosti. ⁊ ray. non tenet vltra q̄ ad q̄ pueniēt de ipa heredi tate: Iz possz imputari sibi quo ad falcidiā detrahendā. Sz quibus satisfaciet pmo. Rndet Hosti. q pmo debitoribus°. secundo dāna passis in foro ꝓtēioso. ⁊ hoc i solidū sine aliqua detractione. tertio legatarijs ⁊ alijs qui cām lucratiuā pseqnt': dēcta falcidia si necesse fuerit de legatis. qz i illa grauari nō potuit. in auc°. de tes. § penul. coll. 8. ⁊ e. x. de testa. raynucius. ⁊. c. raynalo° Et hoc si fecit inuētariū. si vo nō fecit: tenetur: etiā in vtroq; foro insolidū ipa legata solnere: in quantū hereditas patit'. nō eni tenet vltra in iudicio aie. vt etiā ꝓdictū est in ꝓcedēti. q. Et sic etiā intelligi pōt quod ibidē de inuētario dicit. Sz ⁊ pmis debitorib' pmo satisfieri dz. secūdo secūdis. ⁊ sic p ordinē: ita tū q rō ꝓnilegiatoꝝ habeat. ⁊ hoc si simul veniūt creditores ⁊ legatarij. nā si separatim liberat heres p ordinem solnēdo cuilz veniēti: dū tū sit sine dolo. qz. l. nō ē facti ꝓscius. nec aliquid de hereditate superauit. in quo casu restituere tenetur in duplū illud qd edauit. Aliter nō tenet de ꝓprio satisfacē secūdo veniētib°: Iz ēnt potiores in iure. qm tū actionē habēt cōtra creditores posteriores vel legatarios qb° iam satisfactū ē. ⁊ nihilominū ꝗ heredē. si penes eū aliquid de hereditate remansit. deductis tū oib° expensis necessarijs quas

fecit occasione hereditatis siue cã funeris siue cã inuentarij officedi: vel alia ofsli. ⁊ breuiter sicut nõ facit lucrũ vbi heredi nõ ẽ solnẑdo: ita nõ ds grauari in aliquo. Probãt hec oia. C. de posi. l. fi. Si tũ heres ꝑdeciũ ordinẽ in solnẑdo mutauerit nõ absolutũ in foro ꝓscientiũ faciat hec ignorãter credẽs hereditatẑ ad oia solnẑda sufficere: vel nesciẽs hũc potiorẑ cẽ. de hoc s. ti. de vsu. ar. 7. q. ſ quoꝝ. 7. q. ſ nũquid ꝑ u. 7. q. seqnẽti. Ds aũt obligatio sic transeat ad hereden: pena tũ piurũ vel voti facti ⁊ qõlibet aliud qõ ex sua vi vel forma non põt excedere pſonã singularẽ nõ trãsit ad heredẽ. sic intellige. 7. q. i. ceniqs. ⁊ c. ſ. de in rem. vtail. Hec Hosti. ⁊ Ray. Sz q̃ sunt inter creditores potiores. R° potiores sunt illi qui habẽt pignora. l. vt solnat' eis q̃tũ valet pignus: q̃s qui habent pſonales tũ actiones. Inter vo creditores hypothecarios por i tpe ẽ potior in iure nisi i ghusdã casib' spãlib' qui solẽt notari. C. qui po. in pi ha. l. si decrto ꝑtoris. ¶ Inter vo hãtes actões pſonales tũ estimant' ꝑuilegia nõ ex tpe ſ ex cã. l. fiscus ⁊ mulier in orte pferendi sunt ceteris nõ ꝑuilegiatis. Itẑ actio tutele ⁊ actio depositi siles sunt ꝑuilegiate. vt. l. pu' debitũ solnat' q̃s qõ debet ex aliꝯ actionib' nũ ꝑuilegiatis hoc aũt solet notari plenius. C. de bo. au. iu. posi. l. i. ⁊ l. 4.

¶ Quid si sint plures heredes. nũquid q̃libet creditorib' insolidũ obligat'. Ynder Ray. ⁊ Hosti. q̃ nõ: ſ ꝓporcionabiliter tũ. C. de here. ac. l. i. ⁊. z. Excipiunt' tũ casus i quib' insolidũ quilz obligat'. ꝓm' ẽ si aliqõ indiuidũ ẽ in obligatione. vt si testõr ꝑmisit se op' aliquod factuꝝ. ff. de v. ob. in executõe. 2° si res que restitui ds ab vno insolidũ possideat'. C. de hef. ac. l. z. In his n. casib' heres insolidũ tenet'. 3° si aliũ ta sint legata. tũe. n. ꝑ voluntate defuncti vel iudicis petĩ pſit ab vno insolidũz vel a plurib' ꝑ pariib' designatis. ff. de aliũ. le. l. 3. 4° si testator ab vno herede legauerit creditori hereditarie ꝓpensandi aio. tũc. n. heres ille vsqs ad ẑtitatẑ debiti sustinebit onẽ legati. ff. de le. z. cũ ab vno. 5° i expẽsa funeris vrozis: q̃ nõ tũ astringit heredes ꝑ porcionib' hereditatis: ſ viẑ ꝑ porcione q̃ ad eũ pueniit ff. de re. ⁊ sup. fu. quoniens Hec Hosti. ⁊ ray. Quid si heres sit pupillus. nũgd ꝑtectu pupillari' etatis differet' solo debitorẑ. Yndz hosti. ⁊ ray. q̃ nõ: dũ mõ bẽat tutorẑ. C. de bo. au. iu. sub ꝑtextu. si tũ tutor debitũ qõ nõ debebat solucre solucrit restituto ꝓprii. C. si aduersus solõnẽ. l. i.

¶ De suffragijs defunctorẑ ti. 37°.

Vlso de testamẽtis in qb' testatores solẽt aliq̃ legare ꝑ suffragiis post mortẑ corẑ ꝑ aliob' fiendis ꝓsiter ꝓsiderãdũ ẽ de suffragijs defunctorẑ. Et ꝓmo i gnãli vtrũ suffragia facta ꝑ vnũ valere possint aliis. 2° q̃rũ suffragia pſint defictis. 3° qb' suffragia prosint. 4° q̃ suffragia pſint eis. 5° quãtũ pſint. ¶ Primo q̃ ãnt' vtrũ suffragia facta ꝑ vnũ pdesse possint aliis. R° q̃ sic vnde pã. Pauceps ego fũ oium rũmẽtũ de. Ad c' euidẽtã sciẽdũ q̃ act' noster ad duo valere pot. ꝓmo ad aliquẑ statũ acqrẽdũ sic ꝑ op' meritorũ hõ acq'rit statũ b'tudinis 2° ad aliqd ꝓfis statũ: sic hõ ꝑ aliquẑ actũ merez aliqõ ꝓmiũ acãtale vel dimissionẽ pene. Ad vtrũqs aũt horẑ act' noster ꝓplicat' valere pot. vno mõ ꝑ viã meritũ. alio mõ ꝑ viã orõis. Et ẽ dicta iter istas duas vias. q̃ meritũ iniuſt' iusticie. orõ misericordie. q̃ orãs ipetrat pritũ ex liberalitate ei' q̃ orat'. Dicẽdũ g̃ q̃ op' vni' nullo mõ pot alteri valere ad ꝓficuz statũ ꝑ modũ meritũ. vt. f. ex his q̃ facio aliquis mereat vitã eternã. q̃ soꝛs glorie reddit' fm mẽsurã accipientis. vnusqsq; aũt ex actu suo disponit ⁊ nõ ex alieno. Et hoc dico de dispositõe dignitatis ad ꝓmiũ. Sz ꝑ viã orõnis etiã quantũ ad statũ ꝓsequẽdũ opus vnius alteri dũ ẽ i via valere pot sicut ei vnus homo alteri ipetrat ꝓmã grãm. cũ n. ipetratio orõnis sit fm libertatẑ dei q̃ orat' ad oia illa ipetratio orõis se pot extẽdere: q̃ prãn dimine subiunt ordinate. Sz q̃tuz ad aliqd qõ ẽ ꝓfis vl' accessoriũ ad statũ op' vni' pot alteri valere nõ solũ ꝑ viam orõis: ſ etiã ꝑ viã meriti: qõ quidẽ duplicitẑ ꝓtingit. vno mõ ꝑter cõiectões in radice opis meritorũ que ẽ charitas. ⁊ sic oẽs q̃ intuitẽ charitate ꝓnectũt' aliqõ emolumẽtũ ex mutuis opib' reportant fm mẽsuraz status vniuscuiusqs. q̃ vnusqsq; in patria gaudebit de bonis alteri'. Et inde ẽ q̃ amiculus fidei ponit' cõionem sanctorẑ. Alio mõ ex intentõe faciẽtis. vt cũ qs aliq̃ expra spãliter ad hoc facit vt talib' pſint. tũ ista opa quodãmõ efficiunt' corẑ ꝑ quib' fit quasi eis a faciẽte collata. vtũ pſit eis valẑ vel ad impletões sanctificatõis: vel ad aliqõ

huiusmodi. qd̄ statū eorū nō mutat.

SEqui videre ꝗ secūdo. s. quorum suffragia prosunt defunctis. Et circa hoc querunt plura. s. utrū mortui possint iuuari et opibus viuor. Rō. q̄ sic. quia hoc patet p illud. 2. Macha. 12. Sancta g̃⁊ salubris ē cogitatio ꝛc. charitas nāq̄ que ē vinculū ecclesie mēbra vniēs nō solū ad viuos se extēdit. s etiā ad mortuos q i charitate decēdūt. Charitas. n. cū vita corporis finit. i. corin. 13. Charitas nūq̄ excidit. Similiter etiā mortui in memoriū hominū viuūt. ⁊ ideo intentio viuentū ad eos dirigi potest. Et sic suffragia mortuis duplīr prosunt sicut ⁊ viuis. s. ꝓp̄ charitatis vnionē. ⁊ ꝓter intentionē ad eos directā. Hec tñ sic eis valere credēda sunt viuor. suffragia. vt dictū ē. s. vt statū eorū mutēt ꝗ miseria ad felicitatē vel econuerso. sed valent ad diminutionē pene seu mitigationē ⁊ abbreuiationē. vel aliqd huiusmodi quod statū mortui nō trāsmutat. quia vt dicit Aug in ench. c. 65 oū in hac vita viuerent meruerūt vt hec sibi postea prodesse possent. Hec obstat illud. 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal xpi vt referat vnusquisq̄ propria corporis prout gessit siue bonū siue malū. quia propria corporis dicunt quecunq̄ in corpore meruit siue merito absoluto siue ꝓditionali. sic aūt quicq̄ decessit meruit iuuari per suffragia ecclesie si fiant: quod nihil aliud fiat q̄ facere se habile ad recipiendū ea si pro eo fierent. Vel ꝓpria alicū dicunt duplīr. vel vere que ipe facit. vel interpātine que alius facit ꝓ eo. Vel sm Dam. li. quodā ꝗ suffragiis mortuū. illud intelligit quantū ad retributionē. que fiet i finali iudicio: que erit eterne gloria vel eterne miserie in qua quilibet recipiet utū sm q̄ in corpore gessit. Interi aūt iuuari possunt vnor suffragiis. Hec obstat illud Eccle. 9. vbi dicit ꝗ mortuis. q̄ non habent partē in opere quod sub sole geritur. quia hoc pro tāto dicit q mortui tali opere nō cooperant. habēt tamē partē in fructu operis ꝓpter rōnē predictā. Utrū suffragia per peccatores facta ꝓsint. Rō. q̄ in suffragiis que per malos fiunt duo pnt ꝓsiderari. primo ipm opus operanti sicut sacrificiū altaris. Et quia nostra sacramēta ex seipsis efficaciam habent absq̄ opere operantis quam equaliter explent p quos cūq̄ fiant. ideo quantū ad hoc suffragia per malos facta defunctis prosunt. Secōdo ipm opus operans. ⁊ sic distingno. q̄ suffragiū potest fieri per malū duplīter. vel vt actor est. ⁊ sic non prosunt nisi forte ex ꝓsequenti ⁊ per accidens: inquantū. s. per demosynas mali hominis boni pauperes excitant orant pro defunctis illis pro qb̄ ille malus eis dedit. Vel vt p ministrum. ⁊ hoc duplīter. vel quia facit vt minister publicus vel ecclesie: sicut sacerdos q celebrat exequias mortuor. ⁊ talia semper prosunt quia malicia ministri non nocet operi boni actoris. Vel vt minister ꝓuat̄. s. priuate persone. aut ergo ad mandatum persone existentis in charitate siue defuncti siue alteri. Et etiā ad consortū existentis in charitate: vt cum duo legunt psalmos simul vnus bonus alter malus: ⁊ tali prosunt. vnde si aliquis in charitate decedens precipiat sibi suffragia fieri valēt ipi defuncto ꝛ illi per quos fiūt sint in peccato. si tamē i charitate cēnt magis eis valerent. quia tunc ex duabus partib̄ meritorū cēnt. Aut ad mandatū persone non existēntis in charitate. aut ergo non erat in charitate quando mandauit fieri. aut qd̄ op̄ in mandatū est executioni. Si primo mō tunc illa opera defunctis non prosunt pro quibus fiunt: ꝛ sit in charitate pro tēpore quo illa opera mandant̄ executioni: nisi tunc illa iterum fieri mandet. ⁊ demandationē factam de nouo accepter. quia non fit eius opera nisi inquantū mandat vel acceptat fieri illa. Aut erat in peccato mortali quando mandantur opera illa executioni: erat tamen in charitate quando precepit illa fieri. ⁊ tunc defunctis prosunt p quibus fiunt. quia maxime sunt a precipiente ratione illius actus voluntatis quē habuit quando ea fieri precepit. Hec tho. 4. di. 45. q. 2. ar. 1. q. 3. c. Et pr. 4. di. 45. q. 2 ar. 1. q. 2. Et ricar. 4. di. 45. q. 2. ar. 4. c.

SEqui videre de tertio. s. quibus suffragia prosint. Et circa hoc querunt plura. scilicet utrum suffragia que a viuis pro mortuis fiunt facientibus prosint. Rndeo opus suffragij quod ab altero fit pōt duplīter ꝓsiderari. vno mō inquantū est expiatiuum pene. Et sic nō absolut facientē a debito pene propric. quia in tali recōpensatione considerat̄ equalitas iustitie. op̄ aūt illud satisfactorij ita pōt adequari vni reatui q̄ nō adequat̄ alteri. reatus enim duorū peccatorū

maiorē satisfactionē regrit: q̃ reatus vni? Prosunt tñ ei ad remissionē aliq̃ pene p modū meriti ex ꝓgruo. hoc ē qd dicit aliq̃ q̃ quo ad hoc ꝓsunt ei ex grā: nō ex ꝛdi to. Alio mō pōt ꝓsidera: inquantū ē meritorū vite eterne. quod bz inquantū ꝓcedit ex radice charitatis. facere.n. p ꝛesurrectis suffragia ē op charitatis ⁊ virtutis. ⁊ iō faciēti ē meritorū augmēti ꝑmū sui in vita eterna. ⁊ fm hoc nō solū ꝓsunt ei p quo fit: ⁊ etiā faciēti magis. vnde ps. Ozō mea in sinu meo ꝓuertet. Hec T. bo. 4. di. 45. q. 2. ar. 1. q. 4. c. ¶ Utrū recipiēti ms̄ios ad principalionē bonoꝝ suoꝝ sua ꝑa sint minus vtilia. R? q̃ nō. q. 1 plus ꝓfert sibi illud opus charitatis. s. receptio talis i bona sua cōicādo q̃ sibi retrahat: etiā quo ad pene sue remissionē ex fructu bonoꝝ cōmunicatoꝝ. Et bona etiā sic cōicata facē ti ea i nullo sunt min? vtilia ⁊ magis quo ad augmētū ꝑmū in gloria. Hec ricar. 4. d. 45. q. 2. ar. 3. c. ad vltimū dēz opi. opposite i ⁊. Utꝝ suffragia ꝓsint existib? i iferno R? q̃ nō. ⁊ hoc pz ꝑmo auctoritate ecclesie que canit q̃ ibi nulla ē redemptio. dicit etiā aug? in ench. c. 65. q̃ bi? opa ꝓ valde malis facta nulla sunt adiumēta mortuoꝝ. sunt tñ qualescūq̃ solutiones viuoꝝ. ꝓpter qd ipse dicit. 4. de ci. dei. q̃ si esset pa tre suū in inferno nō oraret p eo sicut nec pro diabolo. Secūdo pz hoc rōne triplici. quarū ꝑma sumit ex parte culpe. q. manēte culpa manet pena. culpa aut nō potest minui vel etiā ad tps suspēdi p suffragia ecclesie. quare nec pena. 2ª ex parte pene si. n. pena minui possz p suffragia ecclesie: aut quo ad acerbitatē: aut quo ad durationē si ꝑmo mō cū acerbitas nō sit infinita p aliquot suffragia poterit totaliter tolli. si secūdo mō ergo pena infinita pōt minui ⁊ finiri. 3ª ex parte charitatis cōicatiue. suffragia. n. cōicant virute cōis charitatis damnati aut non sunt mēbra ecclesie nec habēt charitatē. quare suffragia ecclesie ad eos nō ꝓtinēt. ¶ Sz obi? ꝗ predicta illō aug. in ench. 6. vbi dicit q̃ quibusdā suffragia vel ad hoc prosunt vt sit plena remissio. vel ad hoc vt tolerabilior sit eorū dānatio. R? q̃ in ꝑbis illis dānatio large sumit. p quacūq̃ puninōe: ⁊ sic includit etiā penā purgatoriū que totaliter q̃ncq̃ ex piat. q̃ncq̃ sūt nō: ⁊ diminuit. ¶ Obi? etiā qd in vitis patrū legit: qd etiā Dam. in sermone quodā refert. q̃ Machari? incto in vita calnaria capite cuiusdam defuncti: ozōe ꝓmissa quesiuit cuius caput fuisset ⁊ caput ꝛndit q̃ fuerat sacerdotis gēlis: q̃ i inferno fuerat dānatus: ⁊ tñ ꝓfissus ē ozōe machariy se ⁊ alios iuuari. R? q̃ illō sdiutorū nō erat q̃ pena eoꝝ diminuerētur: ⁊ in hoc solo: vt ibidē dicit; q̃ to oratē ꝓcedebat eis vt mutuo se viderēt: ⁊ in ⁊ sliqd gaudiū nō ꝛetꝝ ⁊ fantasticū habebāt: dū implebat qd ꝛsiderabāt. sic etiā demones gaudere dicūt: dū boies ad pecata retrahūt: q̃ uis ex hoc pena eoꝝ nulla tenus minuat. sicut nec minuit gaudiū angelorꝝ p hoc q̃ malis nostris ꝓpari ducunt. ¶ Obi? etiā vltri? qd Dam. in qdā sermone narrat. q̃ Greg. ozōem. p Traiano fundēs audiuit vocē sibi diminu? dicētem. Uocē tuā audiui ⁊ veniā traiano do. Et bui? rei: vt dicit Dam. in dicto sermone testis ē ozōis ois ⁊ occidēs. ꝓstat aūt traianū in inferno fuisse. q. multoꝝ martyꝝ necem amarā instituit. vt ibidē dicit Dam. R? ex facto traiani hoc mō pōt ꝓbabilit estimari. s. q̃ ꝓcib? beati grego. ad vitā fuerit reuocat? ⁊ ibi grām ꝓsecut? sit p quaz remissionē peccatoꝝ habuit: ⁊ p ꝓsis immitatē a pena: sicut etiā apparet in oib? illis qui fuerūt miraculose a mortuis suscitati; quoꝝ plures ꝓstat idolatras ⁊ dānatos fuisse. De oibus.n. similiter dici opz q̃ si erant in inferno finalr ꝛputati: ⁊ fm pūtē propriorꝝ iusticiā meritorꝝ. fm aūt superiores causas qb? ꝓiudicabant ad vitā reuocandi: erat aliter ex eis disponēdū. Ud vocendā fm quosdam q̃ aia traiani nō fuit simplr a reatu pene absoluta: ⁊ eius pena fuit suspensa ad tps vsq̃ ad diem iudicij. Hec tñ oportet q̃ hoc fiat cōiter p suffragia. q. alia sūt que legi cōi accidūt. ⁊ alia que singulariter ex priuilegio ꝓcedunt alicubus. ¶ Utrū suffragia viuoꝝ prosint eis sentibus in purgatorio. R? q̃ sic. ⁊ hoc pz ꝑmo auctoritate beati aug. dicentis. q̃ suffragia non ꝓsunt valde bonis nec valde malis; ⁊ mediocriter bonis ⁊ mediocriter malis. tales sūt sunt qui sunt in purgatorio. 2ª pz rōne. q. suffragia que qs facit pro alio sunt in supplementum satisfactionis pro eo. Unde sicut potest homo satisfacere pro altero vino qui pro se non potest ita potest pro defuncto. Ad hoc autem q̃ huiusmodi satisfactio in mortuo operetur duo ex parte eius requruntur. scilicet indigentia. ⁊ ideo non prodest beatis.

Et meritū ꝓditionale. Unde aug. in enchi. c. 65. B omne merum opat quo possit hāc vitā relevari. tō nō pdest vānatis. Utrumq; vō è in eis qui sunt ī purgatorio. tō pdest illis hec pe. 4. di. 45. q. 2. ar. 2. q. 2. c. Qui ꝓsequunt defuncti fructū suffragiorū. R° suffragia valēt et duob° s. et ope opantis, ⁊ et ope opato. Et ꝓ ea opus opanti nō solū ecclesie sacrīm; sed etiā effectū sequētes et opatōis: sicut et collatō e elemosynarū. ꝓse quūt pauperē t deuatio: ⁊ eorū orō p defūcto apud deū. Sīl etiā op° opans pōt accipere vel et pte ꝓcipalis agentis. vel et pte erequētis. Dicēdū q ꝓ ēs cito moriēs dispōnit aliq; suffragia sibi fieri ꝓmiū suffragiorū plene ꝓsequēt; aliq; fiāt ēstū ad efficaciā suffragū que erat et ope opantis ꝓcipalis agētis. s quātū ad efficaciā suffragiorū q̄ è et ope opato vl et ope opantis erequētis nō ꝓsequēt fructū aliq; suffragia fiāt. Et si ꝓus ꝓingat ipsū a pena purgari ēstū ad B fraudabit suffragiorū fructū qō certe in eos redūdabit quorū culpa defraudat. nō .n. è incōmenīēs ꝓ aliquis defraudet ꝓ cui pā alter° in ꝓpalib°. pena aūt purgatorij è ꝓpalis: ⁊ quātū ad eternā retributionē; nullus defraudari possit: nisi p ꝓpriā culpā Unde si legata que gs facit: nunq; solvereē vel male ablata que ꝓcepit restitui p erecutores nō restituerent: nō ꝓter hoc ppetuo remaneret in pena: ⁊ multo tardē liberaret a pena. ¶ Utrū suffragia valeāt pueris existib° in limbo. R° ꝓ nō. ⁊ hoc patz auctoritate sancti Aug. q dicit ꝓ suffragia nō ꝓsunt illis q sine fide opante p dilectionē hinc exierūt. 2° pz rōne. q pueri si bapt̄ zati nō deteneē in limbo nisi q defecerunt a statu gre vel cū p opa vinorū nō possint stat° mutari defunctorū maxime ēstū ad cēnsiale ꝓmiū vel eternū sup̄ lucis: pueris existib° in limbo pdesse nō possunt suffragia vivorū ¶ Utrū aliquo mō prosint beatis. R° ꝓ nō. vt pz ex supdictis. vel dicit Aug°. Injuria est in ecclesia pro martyre orare. s ipe intelligit de eo quē certū è nobis martyrē esse. de his vō de qb° ñ ꝓstat nobis ꝓ sint beati dicit in enchi. c. 65. ꝓ sacrificia sive altaria sive quarūcūq; elemosynarū pro defunctis valde bonis facta grātē sūt actōes. Hec obstat pdictis illō qō habet in collecta missē. sicut sanctis tuis prosunt ad gliaz s. sacrificia nobis proficiāt ad me dētā. q. bi° collecte nō sunt sic intelligēde quasi sanctis in gloria proficiāt ēstū ad se ꝓ eorū festa recolim°. s q. nobis ꝓficit q eorū gloriā celebram° sicut et B ꝓ dū cognoscim° vel laudam°. ⁊ sic quodāmō et° gloria in nobis crescit: ⁊ nihil eo s nobis secresci. Hec Tho. 4. di. 45. q. 2. ar. 2. q. 4. c. ꝓmum.

Sēqt videre de quarto. s. quae suffragia ꝓsunt defunctis. Et circa B q̄runt plura. s. quot ⁊ q̄ suffragia ꝓsunt eis. R° suffragia ꝓsunt defunctis ad solutōēz pene: nō ad ꝓmiū vite eterne. absolui aūt pōt a pena duob° modis s. p viā gratie: vel p viā iustitie. Per viā grē dupl̄r vt p intercessionē publicā q̄ è ipi° capitis. s. p oblatōēz sacri altaris. vel p intercessionē ꝓnatā mēbrorū. s. p orōes scōrū. Item p viā iustitie dupl̄r. q. vel p modū redēptionis pene s. p elemosynarū largitōēz. vel per modū solutōis pene s. p iejunioū afflictōēz. Sz hic distinguūt quatuor modi ḡnales suffragiorū ad quos oēs alij reducunt. Et hos q̄tuor modos assignat Greg. dicens ꝓ aliq defunctorū q̄tuor modis solvūt. s. oblatōib° sacerdotū. aut ēcib° scōrū. aut elemosynis charorū. aut ieiunijs cognatorū. Aug° vō ponit tres modos tēn ꝓtermittēs vltimū mēbrū tāq; nūn° efficax. Sciēdū etiā ꝓ oblatio sacerdotis seu sacrīm eucharistie etsi p modū sacri nō ꝓficiat nisi ipm sacramētalīr mādūcātib°: mortuis tē pro dest p modū sacrificij. sic. n. prodest oībus indigētib° ecclesie mēbris p quib° offert. Hec Pe. 4. di. 45. q. 2. ar. 3. q. i. c. Nō istorū ꝓnalet. R° ista suffragia cōicant ex charitate. vnde fm ꝓ plus ꝓcipant de vnte charitatis plus prosunt. Melius est autē opus charitatis quod dirigit in deū q̄ ēs in hominē. vel q. duo primi modi dirigunt in deū: ideo meliores sunt q̄ duo vltimi: nisi p accidēs. i. quātū. s. elemosyna ipetrat orōes scōrū. Multa vō mdi° è op° charitatis cōis. s. totius ecclesie q̄ private seu specialis. ideo melius è suffragū sacramētalis q̄ orōnis scōrū. q. etiā bonū humanū q̄to cōius tāto melio° tō elemosyna melior è ieiunio. B pe. vbi s. ¶ Utrū missa lecta ꝓ vivis eque prosit defuncto sicut missa pro defunctis. R° ꝓ quantū ad vtutē sacri eqlīter valet defuncto q̄cunq; missa. s q̄stū ad vtutē orōnū plus valet missa pro defūctis: quē tamen excessum pōt recōpensare major devotio vel celebrantis vel celebrare facientis: vel sancti ꝓ cui tenerētia dicit procinū. B pe. 4. di. 45. q. 2. ar. 2. q. i. c. 2m.

¶ Utrū idulgēcie quas ecclesia facit ꝓsunt
ꝛ̃ēfunctis. R° q̃ indulgēcia pōt aliqui pro
desse nupli. vno mō ꝑncipaliter. alio mō
secūdario. Principaliꝫ ꝓdest ei qui indul
gentiā accipit. s. qui facit hoc ꝑ quo indul
gentia dat. vnde cū mortui nō possunt ali
quid coꝫ facere ꝑ quib⁹ indulgēcie dant⁹
eis indulgēcie directe valere nō ꝓsūt. Se
cundario aūt ⁊ indirecte ꝓsunt ei ꝑ quo
aliquis facit illud ꝑ quo idulgēcia dat⁹. q̃d
q̃ſiq̃ ꝑtingere pōt. q̃ſiq̃ nō. nā indulgēcie
q̃ſiq̃ dant⁹ simpliꝫ sine ampliatōe ad ꝛ̃ēfū
ctos: ⁊ tunc nō ꝓsunt eis. aliqſi cū ampli
atione ad ꝛ̃ēfunctos: ⁊ tūc fm formā idul
gentie prosunt eis. nō tamē quasi ꝑ modū
indulgentie ex auctoritate: ſ suffragij: seu
cuiusdā bñficij ecclesiastici ex charitate vir
tute meriti cōditionalis: quo dū erāt in ec
clesia meruerāt si post mortē eis indulgen
tie fierēt sibi ꝓdesse. nec tñ imediate ſ me
diante alteri⁹ suffragio. nec ecclesia ꝓprie
eos absoluit ſ pro eis soluit. Hec tñ sequ⁹
q̃ prelatus ecclesie pro suo arbitrio possit
sias a purgatorio liberare. quia ad hoc q̃
indulgēcie valeant requ⁹ritur causa ꝓuenēs
indulgēcias faciēdi. Hec Tho. 4. di. 45. q.
2. ar. 3. q. 2 c. ¶ Utrū cult⁹ ecclesiastū ꝛ̃ēfū
cto profit. R° sepultura adinuenta è ⁊ ꝓt
vinos ⁊ ꝓter mortuos. ꝓter vinos qdē
ne coꝫ oculi ex turpitudine cadaueri offē
dant⁹ ⁊ corpora fetoriib⁹ inficiant⁹. ⁊ hoc
quantū ad corp⁹. Sz ipsa aliter etiā ꝓdest
vivis inquantū ꝑ hoc astruit⁹ coꝫ fides. ¶
Sz mortuis ꝓsunt quo ad hoc q̃ inspicien
tes sepulchra memoriā retinēt ꝛ̃ēfuncto ꝝ:
⁊ pro ꝛ̃ēfunctis orāt. vnde ⁊ monumētū ꝑ
memoriā nomē accipit. dicit⁹ aūt monume
tū quasi monēs mētē. vt dicit Aug⁹. li. 1. de
ci. dei. ⁊ in li. de cura pro mor. agen. Sz vl
terius sepultura in loco sacro mortuo pro
dest: nō quidē ex ipso ope opato: ſ magis
ex ipso ope opantis. dum. s. vel ipse ꝛ̃ēfunct⁹
vel ali⁹ corp⁹ eius tumulari in loco sacro
disponēs patrocinio altarius sancti cum
ꝑmittit: eius precib⁹ ꝑ hoc credēdū è ad
iuuari. ⁊ etiam patrocinijs coꝫ q̃ in loco
sacro deseruiunt: qui pro tumulatis apud
se frequentius ⁊ spālius orant. Ceteris etiā
parib⁹ ex diuina ordinatōe triūphans ec
clesia spālius orat pro illis qui sunt i loco
sacro sepulti. Sz illa que ad ornatū sepul
ture adhibent⁹ vt luminaria pāni ⁊ hi⁹ ꝑ
sunt quidē vivis inquantū sunt vivoꝫ so
lata. ſ ꝛ̃ēfunctis possunt prodesse: nō qdē
ꝑ se ſ ꝑ accis: inquantum. s. ꝑ hi⁹ heredes
excitant⁹ ad ꝓpiandū: ⁊ ꝑ ꝓis ad orādū
vel inquantū ex sumptibus sepulture vel
pauperes fructū capiūt vel ecclesia ꝛ̃cora
tur. sic. n. sepultura inter ceteras elemosy
nas computatur.

¶ Equit⁹ videre ꝛ̃ quinto. s. quantū
suffragia prosunt. Et circa hoc q̃
runt⁹ plura. s. vtrū suffragia q̃ fiūt
pro vno ꝛ̃ēfuncto ꝛ̃ēfite in purgatorio pro
sunt etiā alijs ibi existēt⁹. R° suffragius
duplicitēr prodest. s. vel ꝓcurando vtutes
sustinētis. vl minuēdo grauitatē ponderis
sicut relevat⁹ homo oneratus sint potu vi
ni leuificantis: aut alleuiatōe oneris. primo
mō prodest suffragiū pro vno factū etiā
alijs. q̃ misericordia ei prouidēte suffra
gia facta pro quocūq̃ ꝛ̃ēfite i purgatorio
oib⁹ alijs inotescūt. Et q̃ sese ex charitate
diligūt: nec sibi invicē in aliquo invidēt. nō
ꝛ̃ alleuiatōe pene illius pro quo facta sūt
oēs gaudent. quodlz aūt gaudium reddit
gaudentē minus dispositū ad penā ꝓtistā
tem. qua fm sententiā pbi. 7. ethic. c. vlti.
cuicūq̃ tristitie repugnat fm formā gēis
quecūq̃ delectatio. ⁊ ideo mitigat eā. ⁊ pt
ē tam fortis q̃ totaliꝫ tollit eā ⁊ expellit.
Sz pdictū gaudiū in ꝓposito nō ē tantuz
q̃ oio penā coꝫ expellat. nec forte abbre
viat: ſ intensionē eius mitigat. 2° mō non
prodest alijs: quia sic virtus coꝫ nō attin
git nisi eā ad quē determinant⁹ ⁊ quasi ap
plicant⁹ ꝑ intentionē sgētis. primo mō pro
dest per modū ꝓgratulationis. Et hec vtili
tas cōmunicat fm vtutem charitatis. ma
gis tamē prodest suffragiū etiā isto mō illi
ꝑ quo fit q̃ alijs: si charitatē hēt equalē.
q̃ ceteris parib⁹ magis gaudet quilibz ꝛ̃
bono suo q̃ ꝛ̃ bono alteri⁹. Alij⁹ nī tantuz
pōt habere charitatē q̃ plus ꝓsolat⁹ ꝛ̃ suf
fragio q̃ fit pro alio: q̃ ille pro quo fit.
vsi vtilitas B mō ē maior i hītib⁹ maiorē
charitatē. 2° prosūt ꝑ modū satisfactōis
vel solonis pene debite. ⁊ hec vtilitas ſz in
tētōez solutis cōicat⁹: vt ad eos ꝑ qb⁹ fiūt
suffragia spālī ꝛ̃ueniat⁹. sic q̃ illi q̃ fūt eēlis
meriti eē gaudēt ꝛ̃ bonis opib⁹ q̃ fiūt ꝑ vi
uētes. ſ ñ eē ꝑ ea liberāt⁹. hec tho. 4. di. 45
q. 2. ar. 4. q. 1. c. ⁊ pt. 4. di. 45. q. 2. ar. 3. q. 1. c
Et Ricar. 4. di. 45. q. 2. ar. 2. c. ¶ Quib⁹ ꝑ
sūt magis suffragia i cōi facta. s. vl dignio
rib⁹: vl bis q̃ magis idigēt. R° q̃ in oi
ope dñi ē misericordia vtutis: duo sūt q̃ faci
ūt valē suffragia ecc⁹. s. necessitas ⁊ dignitas

iustitia ꝓsiderat dignitatē. ⁊ digni sunt q in charitate recesserūt ab aliis mēbris celestis inuari: ma rime si ipsi alios inuarūt. Misericordia vero ꝓsiderat necessitatem Utriq; vero bonꝫ ē in his qui sunt in purgatorio. ⁊ hoc fm plus ⁊ min⁹. ⁊ ideo eis suffragia valēt. ⁊ hoc plus ⁊ min⁹ ꝯ, ꝓpo tionē ad eorꝫ dignitatē ⁊ necessitatē: nisi assit intētio facientis ad aliquē vl aliquos specialē directa. rōe cui⁹ magis ꝓsunt eis pro quibus specialiter fiunt. vt supradictū ē. vti suffragia cōia magis ꝓsunt ei q magis meruit vt sibi ꝓdessent ceteris pibus puta si eque indigeant. ¶ Utrūz suffragia facta ꝓ vno mortuo a viuis ꝓsunt etiam oibus viuis. ℟° q suffragia ꝓ vno mortuo facta nō ꝓsunt oibus viuis etiā ecclē tibus in charitate quo ad remissionē pene quocūq; ꝓdictorꝫ modorꝫ. qz nō omnib⁹ viuis hec innotescēt. illis tamē quib⁹ innotescunt secūdo mō ꝓsunt. s. quo ad mitigationē pene qn ām habēt in hac vita. qz ecclēsie in charitate gaudent ex cōmuni mēbrorꝫ suorꝫ vtilitate. ¶ Utrū suffragia facta pro multis tantū ꝓsunt singulis eorꝫ ēqtū prodessent si ꝓ vno quoq; specialē fierent ℟° prepositinus dicit q sic nisi q ei ꝓ q specialiter fuit maior reuerētia fit. sicut candela accensa ⁊ lectio lecta ꝓ plurib⁹ tātuz quēlibet iuuat quātū vnū iuuaret: si ꝓ eo solo candela accēderet: vel lectio legerēt. Alij dicūt q si ita esset vt dicit opinio ꝓdicta: ille q tenēt dicere vnā missam ꝓ vno defuncto: ⁊ vnā ꝓ alio: si ꝓ illis duob⁹ vnā diceret: cuilibz solueret qd sibi teneret. ¶ Pōnū finitū quod sufficeret ad pene liberationē vni⁹ aīe ex purgatorio: sufficeret ad liberatōez oium aliarū ad equalē penam obligatarꝫ. ¶ Pōnūcudo ecclesie cēt in nulis que suffragia facit aliqū ꝓ specialibus ꝓnis: que oia sunt falsa. Cōcordādo q vtrāq; opinionē dicēdū q sicut tāgebat supra per modū acceptōis seu ꝓgratulationis aut ꝓsolatōis eque ꝓsunt quātū ē ex se singulis eorꝫ eque dispositis in equali charitate ꝓstinctis: ac si ꝓ quolibet fierēt sigillatim. qz oēs gaudēt ex illis: ꝓ quocūq; fiāt tāq; ꝓ se facētis rōe charitatis cōis sine vllo motu iudicē regnātis in eis. magis nī ꝓsunt illi ꝓ quo fuit q; alij: si charitatē habet equalē. vt dictum ē supra. Per modū vō satisfactōis suffragia facta specialiter ꝓ vno tūn magis ꝓsunt sibi q; alius. Imo alijs nō ꝓsunt ex lege cōmuni. Exempla que ꝓ opinione ꝑma adducebāt non valēt. quia lumē cādele ⁊ vox cocorus se ꝓmunicāt per natura necessitatē. s, suffragia ꝓmunicāt per suffragāns intētōem. Sed obūcit. quia dicit Hiero⁹. ⁊ habetur de ꝓse. di 5. nō mediocriter. q cum ꝓ cūctis animabus psalmus vel missa dicit nō minus q; si ꝓ quolibet vno ipsorꝫ diceretur: accipitur. ℟° q illud ēber intelligit vt ꝓz ex adiūctis: quo ad meritū facētis si quo ad vtilitatē ei⁹. ꝓ quo fit. fm Bon. 4. d. 45 q. 2. ar. 3. c. 4m. Alij dicūt q illud ēber intelligi fm valorē. per viam ꝓsolatōis. fm Tho. 4. di. 45. q. 2. ar. 4. q. 2. c. ⁊ Pe. 4. di. 45. q. 2. ar. 3. q. 2. c. Alijs vō nō videt hoc verū quia plus gaudet q; libet de bono ꝓ pro q; aliorꝫ. Unde dicit q Hiero⁹ dicit hec opinionē alioꝫ referēdo. Hec Ricar. 4. di. 45. q. 2. ar. 3. c 2m. ⁊ ꝓuenit cum eo Tho. ⁊ Pe. vbi supra. ¶ Utrū tātū valēt suffragia cōia illis ꝓ quib⁹ nō fuit spālia: quātū illis ꝓ quibus fiunt spālia: valent simul specialia ⁊ cōia. ℟° si suffragia pro aliquo facta nō indifferenter oibus ꝓsūt: sed eis maxime pro quibus fuit. vt supra dictū ē: nō ē dubiū q plus valēt simul cōmunia ⁊ specialia suffragia q; tūn cōia. Sed obī q eucaristia cum totū ꝓtineat xp̄m habet quodāmō efficaciā infinitaz. Videt ergo q vna oblatio eucaristie que cōiter ꝓ oib⁹ fit: valet ad plenam liberationē eorꝫ qui sunt in purgatorio. ⁊ ita tātū iuuāt cōia suffragia sola quātū iuuāt specialia ⁊ cōia simul. ℟° Iz virtus xp̄i que cōtinet in sacramēto eucaristie sit infinita: tamē determinatus est effectus ad quē illō sacramentuz ordinatur. Unde nō oportet q per vnū altaris sacrificiū tota pena eorꝫ qui sunt in purgatorio expiet. sicut etiam nec ꝓ vnū sacrificiū qd aliqs offert liberatur a tota satisfactōe debita ꝓ peccatis. vti ⁊ qīq; plēs missē i satisfactōe vni⁹ peccati mūgūt. Credibile tū ē q ꝓ diuinā misericordiā si aliqd de spālib⁹ suffragijs supfit bis ꝓ qb⁹ fuit vt si eis nō idigēt alijs dispēsēt. ꝓ quib⁹ nō fuit: si eis idigēt. vt ꝓz ꝓ Dam. i sermone de dormiētib⁹ sic dicēt De⁹ tāq; inst⁹ ꝓmetiet ipotēti possibilitatē tāq; sapiēs nature defectui ꝓmutationez negociabit. que qdē negociatio attendit fm q illud qd superest vni alteri suppleat. Sz obī. qz fm predicta cum nō fiant tot suffragia ꝓ pauperibus quot pro diuitib⁹ pioruz ꝓdītōis sunt pauperes q; diuites.

R° q nihil phibet divites quantu ad aliquo d ē melioris ꝓditōis q̄ pauperes. sic quātu ad expiationē pne. ſ hoc q̄ſi nihil ē cōparanū possessioni regni celeꝝ. in qua pauperes meliorīs cōditōis ostituntur dicēte ꝛho Luce.6. Beati pauperes. qm vestra est regnū ce. ¶ Ad hoc nota q̄ ꝗ suffragia p vno facta aliq̄ etiā mō alios psunt. vt ꝑ ēt ꝑdictis. ideo cū p vno dicit missa: nō ē inconueniēs vt etiā orōnes p alijs fiāt. nō tm eque pdest illis sicut ei p quo spālr oicit missa. vnde p hoc additionē vtilitas ꝓn cipaliter intēti nō minuit. non.n. addunt alie orōnes vt satisfactio vni° suffragū ꝛ terminet ad alios spāliter. ſ vt illis etiam orō p eis spāliter fusa prosit.

¶ De orōnib° existū tā in patria q̄ i purgatorio. tractatus 38°.

Deinde ꝓsiderandū ē ꝛ orōib° sanctoꝝ in patria existum: ⁊ etiā ꝛ orōnibus existium i purgatorio. Et primo vtq̄ cognoscāt orōnes nostras. 2° ꝛ orōnib° ipsi beatoꝝ. 3° ꝛ orōnib° existū in purgatorio. 4° ꝛ nostris invocatiōib° sanctoꝝ. ¶ Circa primū queruntur plura. primo. ſ. vtrū beati cognoscant nostras orōnes. R° q duplex ē cognitio aiarū sanctaꝝ sicut ⁊ angelorꝝ. quedā vespertina sive nātalis rerū in ꝓprio genere. ⁊ hac nō vident ea q̄ circa nos agūtur. Quedā matutina. ſ. rerꝝ in verbo. hac vident quedā boꝝ. ſ illa que aliquo mō ad eorꝝ gloriā pinent ⁊ laudē. Quedā aūt nō vident. ſ. nō pinēntia ad eos: nisi quatenus verbū revelat eis. q̄tus.n. verbū videāt: non tm in illo videt oia. q̄ nō videt illud sm totalitē virtis luc: ſ tm videt oia ad beatitudinē eorꝝ pinēntia. Ad eorꝝ vo beatitudinē pinet laudari ab bonis ⁊ invocari: ⁊ invocantib° subuenire. Ad britudinis nāq̄ perfectionē regnū vt bonū habeat quicquid vult: nec aliquid inordinatū velit. vt infra dicet. Hoc aūt recta voluntate quilz vult vt pinēntia ad ipm cognoscat. vnde cū sanctis nulla rectitudo velit: cognoscere nolit pinēntia ad ipos. Et ideo ops q̄ illa i verbo cognoscant hoc aūt ad eorꝝ gloriā pinet: q̄ auxiliū ꝑbeant indigentib° ⁊ salutē. sic.n. dei cooperatores fiunt: quo nihil ē ininimis. vt dicit Dio. c.3. ecc. hierar. vnde pater q̄ sancti cognitionē habent eorꝝ que ad hoc requirunt. Et sic manifestū ē q̄ in verbo cognoscunt vota orōnes ꝛ totō cōsq̄ hominū qui ad eorꝝ auxiliū ꝓfugiunt. Ad vsitonē aūt vespertinā pinet obscure cognoscē alieꝝ facta sm gl. sup illud Isa. 64. Abraham nesciuit nos. Nostri inquit sancti ne sciunt quid agunt vim etiā eorꝝ filij. Et sumit ab aug° in li. ꝛ cura p mortuis agēda. Ad cognitionē vo matutinā pinet illō Greg. Quid ē quod nō videt q̄ videtē omia videt. supple ꝛ pinēntib° ad gloriā eorꝝ. ¶ Ad hoc nota q̄ aie beate habēt voluntatē ꝓformē voluntati diuine etiā in volito. ō q̄ nis affectū charitatis retineant ad pri mes nō tamē eis aliter subuenūt videtes eorꝝ necessitatē q̄ sm iusticiā ei videt ē dispositā. Credēdū ē tm q̄ multū eos iuuāt pro eis apud ētū intercedēdo. ¶ Utrū aie existētes in purgatorio cognoscāt orōnes nostras. R° aie existentes in purgatorio q̄tus p effectū cognoscant suffragia efficacia. p qualibet ipārū facta. tamē vt dicunt quidā si eis porrigim° orōnes vt p nobis dim expedent: eas nō cognoscūt. q̄ nō cognoscūt eas in verbo quod adhuc nō videt nec eas virtute nātī possūt cognoscere. ⁊ iō sm illos inanes sunt orōes si quas eis porrigim°. Alijs aūt magis pie sentiēt° videt q̄ si quas eis orōnes porrigim°: eas cognoscūt: nō tm naturali virtute nec i verbo ſ q̄ aliquas audiunt ab eis qui hinc ad eos morientes pgunt. aliquas ab angelis bonis. aliquas ex revelatōe diuina. vt.n. dicit aug°. in libro ꝛ cura p mortuis agēda. hoc triplici modo aliqua ꝛ factis vinoꝝ veniūt ad cognitionē spūz ꝛ fūctoꝝ.

Sequit videre ꝛ secūdo. ſ. ꝛ orōnibus beatoꝝ. Et circa hoc queruntur plura. ſ. vtrum sancti qui sunt i patria orēt pro nobis. R° q sic. al' frustra ecclesia scōs rogaret vt orarēt pro nobis. frustra etiā beatus petrus dixisset. ꝛ. Petri .i. Dabo operam habere vos in memoria post obitū meū. Sancti igit qui sunt in patria p nobis acū rogant ꝓpter charitatem qua feruent. ꝓpter nostrā necessitatē quam vident. ⁊ ꝓpter diuinā volūtatē quā i hoc ꝓplēr. vult n. ētus q̄ mēbra se inicē iuuēt. ¶ Sz obr. q̄ beati aut volunt fieri quod orant. aut non. si non. ergo frustra orant. si sic ergo fit statim vt volunt etiā antē q̄ orent. q̄ omne quod volunt beati fit. Respondeo q̄ licet velint fieri: nō tamen possunt facere per se: nec volunt fieri per se: sed per ētum. ⁊ ideo oportet rogare ipsum.

Obiicitur iterũ. quia qui orat pro alio preces eius alteri repræsentat. sed superflue preces nostre eo præsentarentur. ergo. R. ali quid repræsentare apud alterum potest eẗ duplicter. vel vt oscat. vel vt impleat. siue vt audiat. vel vt exaudiat. Primo modo non repræsentantur a sanctis angelis orationes nostre eo. sed secundo. ¶ Obiicit viterius. ex quo enim sancti vident dei voluntatẗ. ant ergo vident eũ velle illud, p quo eũ orant. ⁊ ita superflue orant. aut nolle: ⁊ ita stulte orant. R. q vident eius illud velle fieri: non tamẗ absolute: sed ipsis rogantibus. quedam enim vult eius facere per se: ⁊ ea bis non rogant. quedaꝫ per orationes aliorum: ⁊ ea bis rogant. ¶ Utruꝫ beati orando pro nobis consequantur aliquam utilitatẗ pro seipsis. R. q non nisi in hoc q in augmentatione numeri ciuiũ supernorũ crescit equaliter accidẗale gaudiũ singulorũ. ¶ Utrũ beati orent pro bis qui sunt in purgatorio. R. q sic. vt enim dicit magister sententiarũ. li. 4. di. 45. c. 5. ille qui in articulo finis seculi migrabit suffragijs tamen indigens adiuuabit merits ⁊ intercessionib⁹ ecclesie celestis. quare a simili ⁊ illi qui sunt in purgatorio intercessionib⁹ celestis curie adiuuẗ. sicut enim in corpore naturali membra forma subueniunt indigentib⁹: sic in corpore mystico ecclesie non tñ ea bent subuenire mẗbra inter que ẗ indigentia mutua. sed eiusdẗ illa que nõ indigent adiuuari: conueniẗs est indigentibus subuenire. sic autem est ĩ proposito. vt per se patet. ¶ Sed obiicitur quia orationes beatorum semper exaudiuntur. ergo si pro existentib⁹ ĩ purgatorio orarent statim inde exirent. R. hoc non sequitur. quia nec hoc sancti petunt: sed vt eius subueniat eis quantum videtur ipm velle subuenire eis precibus eorũ. ¶ Utrũ orationes sanctorũ pro nobis semper a deo exaudiantur. R. sancti oiuntur duplicter orare p nobis. Uno modo oratione expressa eum votis suis pro nobis aures diuine clementie pulsant. Alio modo oratione quasi interpretatiua. s. per eorũ merita que in conspectu dei existentia non tantum eis cedunt ad gloriam: sed etiam sunt nobis suffragia ⁊ orationes quedam: sicut etiam sanguis xpi, p nobis effusus dicitur veniam petere. Utroq; autẗ modo sanctorum orationes sunt quantum est in ipsis efficaces ad impetrandũ quod petunt. Sꝫ ex parte nostra potest esse defectus q non consequamur fructum ipsarum fm q pro nobis orare dicũtur: et hoc q merita eorũ nobis pficiunt. sed fm q orant p nobis votis suis aliquid postulando. semper exaudiuntur. quia non volunt nisi quod deus vult. nec petunt nisi quod fieri volunt. quõ autem simpliciter deus vult impleri: nisi loquamur de voluntate antecedente fm quam vult omnes homines saluos fieri: que nõ semper impletur. vnde nec est mirum si etiam quod sancti volunt per hunc modum voluntatis non impletur. ¶ Sꝫ contra predicta obiicitur p̃ura. ⁊ primo illud quod apocal. 6. martyribus vindictaꝫ petentibus de bis que sunt super terram oritur est vt requiescerent modicũ tempus donec impleretur numerus fratrum suorũ ⁊ sic non exaudiuntur de pertinentib⁹ ad eos. ergo multo minus de pertinentib⁹ ad alios. R. illa verba fm glosam non sunt verba orantis: sed insinuant desiderium eorum de obtinenda stola corporis ⁊ societate saluandorum ⁊ consensum quo consentiunt diuine iusticie malos punienti. Obiicitur secundo illud Jere. 15. Si steterit moyses ⁊ samuel coram me: non ẗ anima mea ad populum istum. R. ideo communis loquitur ibi de illis per hypothesim fꝫ statum viatoris. si enim in carne tunc ẗent ⁊ p populo orarent iram dei a populo non auerterent. Uel dicendũ q ipsi tunc erãt in limbo: non in celo. ¶ Obiicitur tertio. quia quicunq; oratione impetrat aliquid quodãmodo meretur illud. sed sancti qui sunt in patria non sunt in statu merendi. ergo non possunt aliquid nobis suis meritis impetrare apud deum. R. ideo q licet sancti non sint in statu merendi p se post q̃ sunt in patria: sunt tamen in statu merendi alijs vel potius ex merito precedẗi alios iuuandi. ⁊ hoc apud deum viuentes meruerunt vt eorum orationes exaudirẗur post mortem. Uel dicendum q oratio ex alio meretur ⁊ ex alio impetrat. meritũ enim consistit in quadam adequatione actus ad finem ad quem est qui ei redditur. sed orationis impetratio innitur liberalitati eius qui rogatur. Impetrat enim aliquis quandoq; ex liberalitate eius qui rogatur quod ipse non meruit. Et ita licet sancti non sint in statu merendi. nõ tamen sequitur q nõ sint in statu impetrandi.

SEquit' videre de tertio .s. de orōnibus existū i purgatorio. Et circa hoc querunt' plura .s. vtrū existes in purgatorio orent pro nobis. R.° q̄ sic. orare enim ē opus charitatis. ipi autē ꝓfirmati sunt in charitate. si ergo existes i charitate nō ꝓfirmati, ante mortē pro nobis orabant: probabile est q̄ pro nobis orēt in charitatē iam cōfirmati. ¶ Utrū existes in purgatorio orando pro nobis ꝓsecūt' aliquam vtilitatē. R.° q̄ sic. interdū enim orōnes quas pro nobis faciunt redundāt in allevationē pene eorū. non q̄ in hoc mereant' cū sint extra statū merendi loquendo de merito ꝓprie dicto. sed quia nos meliores per eorum orōes effecti efficaciora facimus suffragia ad sublevationē eorum pene. ¶ Utrum existentes in purgatorio orent pro suppliis. R.° q̄ sic. cum enim mētaliter clament ad nos vt eis subveniam' qō nobis specialiter intelligi datur Job. 19. vbi in persona eorum dicitur nobis. Miseremini mei. saltē. credendū ē q̄ multo fortius ad invicem clamāt ad deū vt eis misereat'. ¶ Utrum orōnes existētū in purgatorio prosint eis. R.° q̄ sic. non quidem quantum ad augmētum gratie vel glorie sed quo ad mitigationē et abbreviationes sue pene. Hec ideo sequitur q̄ statim a sua pena liberent'. quia nec hoc petunt: sed tantum rogant vt fiat beneplacitū sui eorum miseretur. et hec oratio exaudit'. ¶ Utrū orationes existentū in purgatorio pro vivis semper exaudiant'. R.° q̄ forte orationes eorum non semper exaudiantur. sicut nec nostre. quis non sic videt voluntatē dei sicut beati. eorum tamen orōnes prosunt multis vivis. imo omnibus. nisi sit impedimentū ex parte nostra. si enim nō ꝓsint aut hoc ē quia sunt in pena: et tunc similiter orōnes nostre qui sumus in pena non prodessent. Aut quia sunt extra statū meredi et tunc similiter orōnes animarū beatarū nobis nō ꝓdessent. Aut quia cū hoc q̄ sunt extra statū merendi adhuc carent visione dei. et hec ratio nulla est. quia vt habetur. 2. Macha. c. vlti. Necessitas qui ē statum merendi erat: et adhuc visione dei carebat pro filijs israel orabat: et eius orō exaudita fuit.

SEquitur videre de quarto .s. de nostris invocationibus sanctorū. Et circa hoc querunt' plura .s. vtrum debeamus interpellare sanctos ad orandū pro nobis. R.° q̄ sic. Unde Job. 5. Voca si est qui respondeat tibi: et ad aliquem sanctorū conuertere. Nostrū autē vocare vt dicit ibi Gregor.° ē humili prece deposcere. Decreuit aūt deus et voluit q̄ sanctos rogare deberemus primo ꝓter nostrā inopiā in merendo: vt vbi nostra merita nō ꝓpetant invenit aliena. Secūdo ꝓter sōrū gloriā. quia deus vult sanctos suos glorificare: et per eos miracula facere in corporibus et salutem in animab': vt ipsos laudemus. Tertio ꝓter dei reuerentiam vt peccator qui deum offendit q̄ nō audeat ēū in ꝓpria ꝑsona adire: sed amicorū patrocinium implorare. ¶ Utrum invocandi sint sancti non tū superiores sed etiam inferiores. R.° q̄ vtile ē interdū etiam minores sanctos orare ꝓter quatuor. Primo qa quandoq̄ aliquis habet maiorem devotionem ad sanctum minorē q̄ ad sanctum maiorē. ex devotione autem magis expedit orationis effectus. Secundo quia quibusdam sanctis datum ē in aliquibus specialib' causis precipue patrocinari. sicut beato Antonio ad ignem infernalē. Tertio vt bonor debitus exibeatur omnib' a nobis. Quarto quia pluriū orōnib' q̄q̄ in petrat' quod vnius orōne non impetraretur. ¶ Queritur etiam quare non invocamus xpm vt oret pro nobis cum ipe sit q̄ homo oicatur sanctus sanctorū. et ei fm q̄ homo orare conueniat. R.° oratio ē quidam actus. actus autem sunt particularū suppositorū. et ideo si oicerem' xpe ora p nobis: nisi aliquid adderetur: videremur hoc ad personam xpi referre. et ita videretur ē ꝑsonam vel errori nestorij qui distinxit in xpo personam filij hominis a persona filij dei. vel errori arrij qui ponit personam filij minorem patre. Unde ad hos errores vitandos non petim' ei' orationem dicentes. xpe ora pro nobis. sed potiū ei' misericordiam dicentes. xpe audi nos. et miserere nobis. ¶ Sed obi' ⁊ pdicta. q̄ aut sum' digni vt sancti p nobis orēt. et tūc etiā nobis nō invocātib' eos p nobis orarēt. Aut sum' indigni. et tūc etiā si eos invocem' p nobis nō orant. g̃ suppliū videt' oio interpellare q̄ p nobis orēt. R.° q̄ nō ē suppliū. q̄ ex hoc aliqs digni' fit vt orēt p eo aliquis sanct': cū ad ipm in sua necessitate cū devotione recurrit.

¶ Explicit liber tertius.

Titli huius quarti libri in quo agit de sacramentis in cõi. et de trib⁹ primis sacramentis in spãli. s. de baptismo. de cõfirmatione. et de eucharistia. sunt isti. s.

De sacramentis in cõi. .i.
De catheccismo et exorcismo. .z.
De baptismo. .3.
De effectu baptismi. .4.
De baptizantibus. .5.
De baptizandis. .6.
De sacramẽto ꝯfirmatiõis. .7.
De sacramẽto eucharistie. .8.
De mã eucharistie. .9.
De forma cõsecratiõis eucharistie. .10.
De cõuersiõe que fit i eucharistia: et quõ corp⁹ xpi est ibi post cõuersiõem. .11.
De accidẽtib⁹ remanẽtib⁹ i eucharistia. .12.
De ministerio eucharistie. .13.
De celebratiõe misse. .14.
De refectibus ꝯtingẽtib⁹ in missa. .15.
De auditiõe misse. .16.
De vsu eucharistie. .17.
De impedimẽtis vsus eucharistie. .18.
De efficacia eucharistie. .19.

Incipit liber quartus. De sacramentis in ꝯmuni. ti. i.

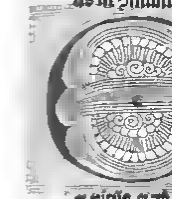

Expeditis per dei gratiam p modulo tenuitatis meetribus partibus huius sume. s. prima de .io. preceptis et .z^a de virtutibus et vitijs. et .3^a de sacramentis. Restat vlterius prosequi quartam partem eiusdem: q̃ est de sacramẽtis. Et primo dicendũ est de sacramẽtis in cõi. .z^o de tribus sacramẽtis in spãli s. de baptismo. cõfirmatiõe. et eucharistia.

Circa primũ p̃ dicendũ qd sit sacramentum: et in qbus cõsistat. .z^o dato q̃ sacramenta cõsistant: nõ tñ in rebus: sed etiam in verbis. de variatiõe verborꝫ sacramentaliũ. .3° de numero et ordine sacramẽtorũ nouę legis. .4° de effectu ipsorꝫ. .5° de ministris. .6° de iteratiõe.

Circa primũ sciendũ q̃ de rõne sacramẽti nouę legis de quo hic est intentio: sunt tria. s. nãlis similitudo: et qua b3 aptitudinẽ repsentandi Actualis institutio occulta vel expressa: et qua b3 ordinatiõem determinatã respecta huius significati. Et spiãlis sanctificatio: et qua b3 virtutem efficiẽdi illud signatum. Hec autẽ tria cõplectit exp⁹ diffinitio sacramẽti: quã ponit Hugi. de sancto Victi. li⁹. i. de sacrarũ. par. 9. ca⁹ .z^o. dicẽs q̃ sacramẽtum est mãle elemẽtum: extrinsece oculis suppositũ. et institutiõe significans. et similitudine repsentans. et sanctificatiõe aliquã grãm inuisibilẽ cõferens. Sumit autẽ in pdicta diffinitiõe elementũ p̃ quacũq̃ re sensibili. Oculus vo sumit ibi cõiter p̃ quocũq̃ sensu. similitudo eũt sumit ibi nõ p̃ similitudine principationis. s. eiusdẽ qualitat: qz talis similitudo nõ posset esse visibilis ad inuisibilia. sed p̃ similitudine repsentatiõis sm quãdam proportionabilitatẽ. vt sicut se b3 aqua ad lauandũ sordes corporales: sic grã ad spiritũ ales. Est autẽ cõe omibus sacramẽtis. tam legis naturę: q̃ legis scripte: q̃ legis nouę q̃ cõsistãt in rebus visibilib⁹ inuisibilem grãm significantib⁹. spãle tũ est sacramentis nouę legis: q̃ cõsistant etiam i verbis cum sint ordinata principalit ad sanctificatiõem. sanctificatio vo creature fit per verbum xi: et oratiõem. i. Ad tim. 4. vnde magister sniaꝫ li⁹ 4° di. i. dicit: q̃ sacramẽta ꝯsistant in duob⁹. s. in verbis et rebus: q̃ etiam duo tangunt in pdicta diffinitiõe. Nam res tangũt ibi p̃ hoc qõ dicit materiale elementũ. Verba vo intelligunt per hoc qõ dicit. et sanctificatiõe. qa hoc fit p̃ verbum xi. vt dictũ est. Requirũt etiã in sacramẽtis facta sm Hugi. quę sm magistrũ ꝯprehendi possũt sub rebus. Intentio etiã ꝯferentis requirit quę in verbis intelligit.

Circa .z^m. s. de variatiõibus verborũ sacramentaliũ querit plura. s. vtrũ liceat variare verba determinata di alia verba significãtia idem.

Rendeo q̃ nõ. vnde sm theologos sũtilius cõsiderãtes baptism⁹ nõ esset: si qs in nomine genitoris et genitũ baptizaret. qz nõ est data vis nisi nominibus psonas principalit significãtibus. dicta vo nomina b3 p̃ personis supponant: nõ tñ significant mõ principalit: sed ꝯnot⁹ notiões: sine actus psonales sm Pe. 4. di. 3. q. 2. arti. 2. q. 1. c. i^m ad oppo^m. et Sco. 4. di. 3. q. 2. arti. 2.

Quidã vo canonistę vt Hof. et Io. dixerũt q̃ si qs nõ p̃dicto. s. in nomine genitoris et genitũ baptizaret: baptizatus esset tuius tñ esset q̃ rebaptizaret sb pditiõe

Utrũ additio vel diminutio impediat

baptismū. ¶ Rndeo q̃ circa oēs istas mutatiōes que possūt in forma sacra nēto rū cōtingere duo possūt cōsiderari. vnū quidem ex pte eius q̃ profert verba: cui⁹ intentio requirit ad sacramentū. vt.j. dicit. Et ideo si intendat p hi⁹ addituōem: vel omnino aliam ritum induceret qui non sit ab ecclia receptus: nō videt perfici sacramentū: q̃ non videt q̃ intendat facere qd facit ecclia. Aliud est ex pte significationis verbo⁹ cum.n. verba oprent in sacramētis quātum ad sensū quem faciunt: oportet cōsiderare vtrū per talē mutatiōem tollat sensus verbo⁹ vbitus. quia si sic manifestū est q̃ tollit virtus sacramenti. ¶ Circa diminutiōem igit sciendum q̃ si diminuat aliqd eo⁹ que sūt de substātia forme sacramēt alis: tollit vbi⁹ sensus verbo⁹. ⁊ nō nō perficit sacramētum vnde dicit Diony li⁹ de spū sancto. Si qs ita baptizari pcuret: vt de ꝑdictis nominib⁹ vnum ꝑtermittat. s. pr̃em aut filium aut spūm sanctū: sine perfectiōe baptizabit. Si aūt subtrahat aliqd qd nō est de substātia forme talis diminutio talis nō tollit vbitū sensū verboū. ⁊ per ꝓns nec sacramēti perfectiōez. sicut i forma euchariste: q̃ est. Hoc est enim corp⁹ meū. ly enim sublati: non tollit vbitum sensū verboū ⁊ ideo non impedit perfectiōem: q̃ nūs possit cōtingere q̃ ille q̃ ꝑtermittit ex negligētia vel cōtemptu peccet. ¶ Circa additionem vero cōsiderādu est q̃ cōtingit aliq̃ apponi qd est corruptiū vbitu sensus. puta si aliqs dicat In nomie p̃ris maioris: ⁊ filij minoris. sicut Arriani baptizabant Et ideo talis additio tollit virtutē sacramēti. ¶ Si vero fit talis additio q̃ non auferat vbitum sensū. nō tollit virtus sacramenti. Sed nunqd refert vtrū talis additio fiat in p̃ncipio: medio: ⁊ fine. Rndeo q̃ non. vnde si aliqs dicat. Ego te baptizo in nomie p̃ris omnipotētis: ⁊ filij eⁿ vnigenīti: ⁊ spūs sāci paclitis: erit verū baptisma. Et similiter si qs dicat. Ego te baptizo in noie p̃ris ⁊ filij ⁊ spūs sanct. ⁊ beata virgo te adiuuet: erit vez baptisma. Et similiter si qs dicat. Ego Jobānes baptiso te ꝛc. hec Tho. 4. di. 3. q. 2. ar. 2. q. 2. ⁊ 3. Quid si dicat. Ego te baptiso in nomie pa. ⁊ fi. ⁊ spūs. s. ⁊ beate virginis. Rndeo q̃ non est baptizat⁹. q̃ dicit. 1. Cori. 1. Ridquid Paulus. p vobis crucifix⁹ est. aut in nomine Pauli baptizati estis. Sed ℟ verū est si in nomie beate virginis intelligatur baptizari: sicut in nomie trinitatis: q̃ baptismus cōsecrat. talis.n. sensus sānus est vere fidei. ⁊ per ꝓns tolleret virtutē sacramenti. Si vero intelligat q̃ addit in noie beate virginis nō q̃ nomen beate virginis aliqd operet in baptismo. sed vt ans intercessio. psit baptizato ad cōferendu gr̃am baptismalē: non tollit perfectio sacramēti. hec Tho. vbi. s. ¶ Quid si oratio aliqua distinguat ꝓ forma baptism. Rndet Sco. 4. di. 3. q. 2. ar. 3. de 2. variatione: q̃ nō est baptismus. quia distinctio nō potest exterminare alteram ptem. ⁊ idez dicit si apponat cōdimo aliqua que non certat. ¶ Utrū corruptio impediat effectū sacramēti. Rndeo. aut est tāta corruptio q̃ nō manet idē sensus aliquo mō. ⁊ tūc nō est sacramēntum. aut nō est tanta quin maneat sensus fm vsus accomodationem lz nō fm institutiōis p̃ne rectam formationē. sicut pz in puero balbuciēte: qui tū intelligit. ⁊ est exemplū fm Prisca. si diceret olli. p illi. ⁊ tunc est sacramentū si fiat ex simplicitate. nō ex diuisiōe sine a partante sint a ptepost. vnde dicit de pse. di. 4. retulerūt nuncij. ¶ Quid si cōtingat aliquē infringēdo lingua ꝓter ignorantiā dicere in nomie patrias ꝛc. non est rebaptizādus. q̃ sanus est sensus. ℟ Bon. 4. di. 3. q. 2. ar. 2 e. ¶ Utrū interruptio impediat. Rndeo q̃ si sit tanta interruptio verbo⁹ q̃ intercipiat intentio p̃nuncianti: tollit sensus vbitus. ⁊ per ꝓns virtus sacramēti. non tū tollit qn̄ est ita parua interruptio q̃ pferentis non aufert intentionē ⁊ intellectū. hec Tho. 4. di. 3. ar. 2. q. 4. c. 1m. ¶ Utrū trāspositio impediat. ℟ si mutat sensū locutiōis quē hz ex vi ordinis verbo⁹: impedit virtus sacramenti. vt si dicat. Ego pa. ⁊ fi. baptiso te in noie spūs sancti. q̃ ex vi ordinis talis est sensus. Ego q̃ sum pa. ⁊ fi. baptiso te ꝛc. quia ex vi verbo⁹ nō est sensus q̃ ego baptisem te sed aliqd in te p nomē p̃ris. ꝛc. ¶ Si aūt sensum locutiōis nō varient: nō tollit virtus sacramēti fm q̃ pbus dicit: q̃ nomia ⁊ verba trāspositā idem significant. hec Rich. 4. di. 3. q. 2. ar. 3. c. Attendenda est etiam intentio. si.n. fiat trāspositio ex simplicitate sine erroris cogmatiza tione. nō nocet. vt si dicerē In noie p̃ris ⁊ fi. ꝛc. Nō bn⁹ est. q̃ ordo intelligit in ipsis verbis eo q̃ filius pcedit a patre. ⁊

ideo ita non oportet exprimere ordines sicut nota personarum. Si autem fiat ex malicia non est. quia mutare formam ecclie non est bonum

Circa 3m. s. numerum et ordinem sacramentorum noue legis sciendum: quod sacramenta noue legis sunt. 7. s. baptismus. confirmatio. eucharistia. penitentia. extrema vnctio. ordo. et matrimonium. Sunt enim ordinata ad medicandam infirmitates spirituales: quia sunt. 7. Est. n. infirmitas pene et culpe. Infirmitas culpe est tripler. s. originalis: quam est baptism. Actualis mortalis: quam est penitentia. Et actualis venialis quam est extrema vnctio. Defectus autem pene est quadruplex. s. ignorantia quam est ordo: in quo traditur ptas discernendi. Infirmitas quam est confirmatio. Malicia: quam est eucharistia. et ex his conflata concupiscentia: quam est matrimonium. Hec. n. 4or vt dicit Beda ex peccato nobis inflicta sunt. ¶ Sciendum. n. fm Rich. 4. in. 24. q. 4. ar. 1. c. 2m. quod semper digne recipienti sacramentum ordinis conferit aliqua illuminatio quam ignorantiam quod est in homine rone peti originalis nti. Iz enim semp appareat in effectu hominem illuminatione recepisse talem: illa nti illuminatione totam illam ignorantiam non tollit: sed minuit. Dicit autem quilibet predictorum sacramentorum vnum sacramentum: ab vna perfectione finis. sicut dicit vna communis. quia Iz in ipa generant plura: totum nti quod ibi geritur ad vnum significandum: et efficiendum ordinatur. Primo autem ordinant illa sacramenta que respiciunt communes. puta baptism. confirmatio. eucharistia. penitentia. extrema vnctio. Postea quod respiciunt spaliter aliquos. vt vltima duo. ordo et matrimonium. Inter primo vo. 5. primo ordinat illud quod est sacramentum introitus. s. baptis. vltimo illud quod est exeuntis. s. extrema vnctio. media autem sunt progredientium inter quod primo ordinat illud quod pertinet ad gre collatione conservationem. s. confirmatio. 2o illud quod est ad augmentum et roborationem. s. eucharistia. ¶ 3o illud quod est ad eius: si sit amissa: reparationem. s. penitentia. Inter vltima vo duo. primo ordinat illud quod respicit perfectos. scz ordo. 2o illud quod respicit imperfectos. s. matrimonium. Dubitaret autem aliquis de aspersione aque benedicte: an sit sacramentum: propter quod est quod venialia remedium. Ro quod non est sacramentum. quia aspersione aque benedicte remittunt venialia per modum meriti: in quantum. s. excitat motum voluntatis. sive feruore charitatis per quem fit remissio peccatorum venialium: non tamen per vim sacramenti. sacra vero significant res sacras: vt sacramentum actum: per virtutem sacramenti: non per modum meriti. h Rich. 4. vi. i. q. i. ar. 2. c. 4m. fm autem Tho. 4. di. 2 q. i. ar. 2. c. 7m. aqua benedicta ordinatur directe ad tollendum impedimenta. vnde dat quod nequicia demonum et venialia: et officie quod potest impedire sacrorum effectum. vnde non est sacrum: quod addit sacramentale: quasi dispositio quedam ad sacra. ¶ Et non quod cum aqua non benedicta addit aque benedicte fit fm Bon. 4. di. 12. q. 2. ar. 2. c. tota benedicta. et idem est de oleo non consecrato et de ce. ec. quod in duob. Et idem dicunt Tho. 4. di. 12. q. i. ar. 2. q. 5. c. 2m. et Pe. 4 di. 12. q. 2. ar. 2. q. 2. c. 2m. ¶ Dubitaret etiam aliquis de iuramento. vtrum fit sacrum: cum vocem coniter sacrum iuramenti. ¶ Ro quod bz quadam bitudine ad res sacras: inquantum. s. est contestatio quedam per sacra: vel aliquid sacrum. et ex h dicit iuramentum esse sacrum. non ex de rone qua nunc loquimur de sacramentis: sed equiuoce sumpto nomine sacramenti vel anologice. s. fm diuersam bitudinem ad aliquid vnum quod est res sacra. h Tho. 3. q. 60. ar. i. c. 3m.

Circa 4m. s. effectum sacrorum sciendum quod effectus sacrorum noue legis est duplex. vnus principalis. s. gratia gratum facientes: ad quam principaliter ordinant. Alius secundarius pambul. vt dispositio et ordinatio ad vteriorem perfectionem. s. gram gratum facientem. Et iste vocat caracter: vel aliquis ornatus aie in sacramentis in quibus non imprimit caracter. Dicunt autem sacra causare duo predicta fm Bon. 4. di. i. q. 1. ar. 4. non quasi faciant ea in aia. sed quia virtus dei suscipientibus sacra assistit ad infundendum illa ex ordinatione sua. Mar. vlti. Qui cre. et ba. fue. sal. erit. Unde dicit Aug. 9. de ci. dei. c. 7. quod spus sanctus operat intrinsecus vt valeat medicina quod exhibet extrinsecus. Assistit autem ad hoc tue virtus dina merito passionis xpi. vnde sup illud Ro. 5. In similitudine preuaricationis Alde. glo. Ex latere xpi. profluxerunt sacramenta. s. aqua ablutionis: et sanguis redemptionis: per quem saluata est ecclia. et spaliter de baptismo habet de cons. di. 4. pnie. et ex de baptis. maiores § cante. Si quaerat quid sit caracter. put hic accipit. dicendum quod fm quod dici potest ex scripti magrorum

caracter est quoddã spũale signũ aĩe diuinitus impressũ gr̃e significatiuũ: ⁊ q̃tũ est ꝛ se ad gr̃am dispositiuũ ꝛi cui⁹ gr̃a est ⁊ filitudo cõfigurauũ. ⁊ ꝓ ꝛi ꝯ fidei statum distinctiuũ: reddens hominem habilem ipm spũalium actũ ꝛmunicatiuũ eiusdẽ fiat ministrando vel receptio sacꝝ rum: ⁊ indelebile ꝓmansiuũ. vnde Aug⁹. Caractere semel imposito nunq̃ aliquis eo carebit. hoc autẽ verũ nõ esset: nisi p sacramentũ illud aliqd ꝓpetuũ aĩa recipet. Quia vero vt dictum est caracter ẽ signum distinctiuũ ꝓ ꝛi fm statum fidei. nõ imprimit nisi in sacramẽtis recipiẽtibus determinatũ fidei statum. ¶ Tripler autẽ est status fidei in ecclia militãte: ⁊ ꝯ hoc est tripler distinctio: sicut in exercitu. Prima cõis totius exercitus ab alio exercitu 2ª spãlis militiã a ꝓprijs. 3ª spãlissima ducis ab vtriusq̃. Prima respicit statũ fidei gignẽdẽ. ⁊ hec fit p caracterem baptismi. 2ª statum fidei defendẽdẽ ab aduersarijs. ⁊ hec fit per caracterẽ cõfirmatiõis. 3ª statum fidei multiplicãdẽ in alijs: ⁊ vocendẽ. ⁊ hec fit per caracterẽ ordinis. Prima est bonorꝝ a malis: seu fidelitũ ab infidelibus. 2ª fortiũ ab infirmis. 3ª clericorꝝ a laycis. ℔ Bon. 4. di. 6. p. i. ar. 4. c.

Circa 5ª. s. ministros sacramẽtorꝝ querunt plura. s. vtrꝝ ptãs ministerij cõueniat etiã malis in sacramẽtis. Rº q̃ sic. q̃dam. n. sunt ꝛ substãtia sacramẽti. ⁊ hec omissa sacꝝ euacuãt. q̃dam vero ꝛ ꝯgruentia. ⁊ hec si omittant: nõ euacuãt. bonitas vero ministri ꝛ ꝯgruentia est: nõ ꝛ substãtia. Illã ea q̃ sunt ꝛ substãtia optet esse certa. bonitas vero ministri incerta est. ideo si deficit nõ est minⁿ sacꝝm. vnde Aug⁹. sup illud Io. i. Sup quẽ videris. ꝛc. dicit qd inquit vbi facit minister malus: vbi bonus est dñs. ⁊ habet ꝛ cõse. di. 4. baptismⁿ. Ad hoc etiã est ar. c. di. c. romanus pontifex. ⁊ c. di. 4ᵒʳ. c. sequẽtibⁿ ad vi ctũ. c. romanⁿ pontifex. ⁊ pluribus alijs. ¶ Utrꝝ sanctitas ministri operet aliqd ad effectũ sacramẽti. hoc est querẽ vtrũ sanctior minister melioꝛ effectũ sacramẽti faciat. Rº q̃ nõ. vnde Aug⁹ sup Io. tractatu 5º. ⁊ habet ꝛ cõse. di. 4. cum baptizat malus. nõ dat inquit impar baptismus: p impares ministros. hoc idẽ etiã ꝓbat in pluribⁿ alijs. c. eiusdẽ di. ¶ Sciendum tũ q̃ i sacramẽto q̃dã fit substãtialia: ⁊ his nõ plus valet operatio boni ministri: mali. qꝛ eius ibi operat vt actor. homo vt minister. q̃dam vero non fiũt substantialia: vt sacramẽtalia. s. orationes ⁊ bⁿ. ⁊ in his põt valere sanctitas ⁊ bonitas ministri. ⁊ hoc p accis: nõ p se q̃tum. s. ad aliquos effectus accidentales sacꝝ nõ essentiales fm Pe. 4. di. 5. q. 3. ar. 1. q. 1. ⁊. 2. ⁊ Richar. 4. di. 5. q. 3. ar. 1. c. Vel dicendũ q̃ illud qd est effectus sacramẽti nõ impetratur ab vno ecclie vel ministri. sed solũ passione ⁊ merito xpi. cuius virtus operat i sacramẽtis vt dictũ est. vnde effectⁿ sacramenti non dat melior ministrũ meliorem. aliqd tũ annexũ impetrari põt recipienti sacꝝm p ꝛmotiõem ministri: sed tũ minister nõ operat: sed impetrat operandũ a deo. sancti. n. aliqui inuenimus baptizãdo obtinuisse bis q̃ baptizabãt sanitatẽ corporis. vt sanctⁿ Siluester Cõstantino mũdanõem lepre. ¶ Utrꝝ mali peccẽt dispensando sacꝝa. Rº q̃ sic. nã aliqs in agẽdo peccat ex hoc q̃ operat non fm q̃ optet. vt pz p pbm 5º ethi. est autẽ cõueniẽs vt ministri sacꝝ fiant iusti ⁊ mũdi. qꝛ ministri debẽt deo cõformari fm illud Leuit. 19º Sancti eritis ꝛc. ⁊ ideo nõ est dubiũ qn mali exhibẽtes se ministros dei: ⁊ ecclesie in dispensatiõe sacꝝ peccent. ⁊ qꝛ ℔ peccatũ pertinet ad irrenerẽtiam dei: ⁊ cõtaminationẽ sacꝝ q̃tum est ex parte ipius bonis peccatoris. lz sancta fm se ⁊ inecõtaminabilia sint. ꝓ is est q̃ tale peccũ fit mortale ex genere suo. ℔ Tho. 4. di. 5. q. 2. ar. 2. q. 4. c. ⁊ 3. q. 64. ar. 6. c. ¶ Utrũ malus minister cui offert puer baptizandus in periculo mortis existẽs sit ꝓprius. Rº vt. j. vbi agẽs ꝛ his q̃ requirũt ex p te baptizantũ. ¶ Utrũ suscipiẽs sacramẽtum a malo ministro peccet. Rº ille q̃ ad sacꝝ accedit suscipit qdem sacꝝm a ministro ecclie: nõ inq̃tum est talis ꝓsona: ꝛ inq̃tum est minister ecclie. ⁊ ideo q̃dũ minister ab ecclia tolerat: ille q̃ ab eo suscipit sacramẽtum nõ ꝓmunicat eⁿ peccato. sed ꝓmunicat ecclie que tanq̃ ministrũ exhibet eum. vnde nõ peccat in hoc: nisi forte per accis: ꝓmunicãdo eius peccato: vel cõsentiẽdo. si hoc ipo faueat ei. vel foueat eum in peccato. vnde dato etiã q̃ malus ꝓsbyter peccet. sacramẽtum conferendo: non tũ optet q̃ sumens vel petẽs ab eo: etiam ꝓter eũ necessitatis peccet: ꝓpter duo. Primo: quia nõ põt esse certⁿ q̃ ille sit in peccato mortali: cum spũs san.

cooperat' ministranti iustificationem in pñi. 2° q1 petit qd iustum est.q1 sacramēta a suo pbytero recipe debet.nec p hoc cogit:nec inducit eum ad peccādum.q1 ille reddere pōt:non peccādo.qd debet. ¶ Si vo ab ecclia non tolerat'.puta cum egrotat' suspendit':vel excōicat': peccat q ab eo recipit sacramētū.q1 pmanicat peccato ipius:nisi cum in necessitate suscepiet ab eo baptismū.hec Tho.4.di.5.q.2. ar.3.q.5.o.1 Pe.4.di.5.q.3.a1.1.q.3.o. ¶ Utrū angeli possint esse mistri sacramētorū. Rndeo.vt.s.dictum est.tota virt° sacramētorū a passiōe xpi veniat:q̄ est ei° fm q̄ homo:cui in nā cōformant' homines:nō angeli.sed fm passiōem dicit'mo dicū ab angelis minorat° vt p3 ad Heb. 12°.1 ideo ad homies pertinet dispensare sacramēta:nō ad angelos. ¶ Sciendū tñ q̄ sicut potentiā suam nō alligauit deus sacramētis:qn posit sine sacramētis effectus sacramentorū cōferre.ita etiā potentiam suam nō alligauit ministris ecclesie. qn etiam angeli possint veritatē misterij cōferre in sacramētis.1 q1 boni angeli sūt nuncij veritatis:ideo si aliqd̄ sacramētale ministerij a bonis angelis pficeret'.ratum esset bīsdum.q1 cōstare debet hoc fieri auctate dina.sicut q̄dam templa dicit' misterio angelorū cōsecrata Si vo demones:q̄ sunt spūs mendacij:aliqd̄ sacramētale misterij exhiberent:nō esset ratū habendū.hec Tho.4.di.5.q.2.ar.3.q.2.o.1 3.q.64.ar.7.c. ¶ De intentōe 1 fide vtr requirant' in mistris sacrorū: vide.i.vbi agit' de his que requirunt ex parte baptizātum

Circa 6m.i.iteratōēz sacramētorū queruntur plura.i.vtrū possint iterari. Rndeo tria sacramēta penitus iterari nō possunt:nec debent.i.baptismus 1 ordo .i.q.1.qd̄ gdam. in prin. filiter cōfirmatio.de cōse.di.5.dictus est.1 ea° de homie. Quia q̄ nō possunt iterari: ideo nihil facit q̄ iterat.quia vo non debent.ideo q̄ sciēter iterat grauissime peccat. Rei qua vo 4or iterari possunt.s.matrimonii.2i.q.1.aperiant.1.c.se. Item eucharistia.de cōse.di.2.quotidie. Item penitentia.ex de pen.1 remis.omis. Itē extrema vnctio.35.di.illud. Nō autem hoc est q1 nullus sacramētale nec sacramētū qd̄ habet effectū ppetuum debet iterari. quia ostenderet sacramētum nō fuisse efficax ad faciēdum illum effectū.1 sic fieret iniuria illi sacramēto.1.q.1.qd̄ gdam. Sacramentū aūt qd̄ habet effectū non perpetuū:pōt iterari sine iniuria:vt effectus pdictus merito recuperet'.quia q̄ pma tria effectū habent ppetuum. impēmūt.n.caracterem indelebile in aia'q ecquo semel impimit':amplius nō potest impimi. Et ille effectus pmus sine quo nihil fit:est ppetuus.ideo nō possunt nec debent iterari 1 q1 etiam sic statuit Dis.vnde si aliqs refuscitaret':nō esset rebaptizādus:vl reordinādus:vel recōfirmādus.Sec° autē est de alijs 4or sacramētis. Probat' ē diuersitas ab Augi.22.q.7.licite.1.i.q.1.q̄ qdam. ¶ Quidā autē dicunt:q̄ nullum sacramētum est iterandū. p quibus facit Augi.dicens. Nulli sacramēto est iniuria faciēda.q̄ nullum sacramētum est iterandum.quia de tali iniuria loquit' de ipse.di 4.ostendit'. Cōcordādo vo potest dici sine pīdicio q̄ sacramētum iterari possit: intelligit' duplicit'.Uno mō respectu eiusdem sumentis.1 sic verū est q̄ supdicta 4or sacramēta possunt iterari.quia ab eodem possunt plures sumi. ¶ Alio mō respectu eiusdem effectus.1 sic verum est q̄ etiam illa 4or iterari nō debent.si.n.iterarent' ad eundē effectū in numero:ad quē pus fuissent sumpta 1 collata:fieret ipis iniuria:ac si fuissent pus ab effectu suo vacua:cum tñ semp habeāt suū effectū. nisi assit impedimentū ex parte sumentis. Iterari tñ possunt ab eodem ad effectum nouū sine iniuria sacramēti.rōne predicta. ¶ Due est pena iterato cōferentis baptismū. Rndeo q̄ sciēter aliquem rebaptizauerit fm Hostī.ti. de apostasia. talis si sit clericus est fm canones deponēdus. ar.de cōse.di.4.eos quos.1.c. qui bis. si sit laycus est excōicandus:1 pena grauior plectēdus.vt dicit' ibidem. nec potest ordinari. vnde etiam acolitus:qui misterium pbuit sciēter pbytero rebaptizanti si publicū sit:non debet ad ordines promoueri:nisi religiōem intret.vbi fauore religiōis potest secum dispensari.Si vero sit occultum:cum de pena penitētiam egerit: pmoueri potest.extra de apost'. ex litarum.Si vo rebaptizauit ignorāter ignorantia facti:exhibita debita diligentia omode excusat.Si autem ignorantia iuris non excusat'.quia talis ignorantia in talibus non excusat. Scōm leges vo qui

rebaptizat est si sit laycus: recapitandus. Si vo sit pbyter est tanq̃ indignus a sacerdotio reponẽdus. C. ne san. ba. iter. l. 1.

¶ Nuc est pena suscipiẽtis iterato baptismũ. Rndeo fm leges videt esse recapitandus. vt in pdicta. l. fm vo canones q sponte vel coacte cõdit onaliter fuerint rebaptizati. nõ possunt pmoueri. Et idem intelige si ignoranter. 7 postea cum senerint ratum habuerint. dis. 50. cõfirmãdus est. 7. i. q. 7. cõtinentibus. 7. c. qui in qualibz hoc autẽ fuit statutum ꝓpter reuerentiã sacri 7 in detestatõem iniuriãti sacramẽto. In habitu tũ clericali debent isti viuere. 7 sic retinebũt priuilegiũ clericale. di. 21. dictum. 7 re cõse. di. 5. dictum. Qui autez ignoranter fuerint rebaptizati. sicut interdum fit re pueris. vel coacti absolute possunt pmoueri re iure fm aliquos: et quidus est hosti. fm vo alios re dispensatione eccli. 7 hoc est tutius fm Hoffred. 7. i. q. 4. placuit. re vtriusq; habet re cõse. di. 4. eos quos. Obuiare tũ pdictis videt re cõse. di. 4. qui bis. vbi dr. Si qs est ignoranter rebaptizatus: nõ indiget ꝓ eo penitẽ: sed tũ irregularis est: 7 nõ potest pmoueri: nisi necessitas magna cogat. Rndeo fm Bar. hoc intelligit re ignorãtia iuris que non excusat. 7 cum dicit q talis nõ indiget ꝓ eo penitere. supplet: verum est nisi ẽstum als. Scõm Hugl. vo intelligit nõ tũ re ignorãtia iuris: sed etiam facti. 7 factum fuit hoc olim in odium rebaptizantiũ. sed hodie bene possunt tales pmoueri: quia tales sino excusat ignorantia facti. 7 he responsiones habent in glo. pdicti. c. qui bis. ponunt etiã a Hoff. partim in sum. sua ti. re sacris non iterãdis. Nõ vo dr ibi nisi necessitas cogat. 7 ad dis qz imminẽte necessitate: est cum talib̃ per eplm dispensãdum. Scõm aut Sco. 4. di. 6. q. 4. ar. i. q. 2. illud. c. qui bis. cum accipiat ex pniali Theodori epi Cantuarien. intligere non potest irregularitatez nisi forte dicat q omia. c. a Gratiano in corpore recretorũ incorpata: sunt a papa cõfirmata. hoc tũ non est manifestum: sicut est manifestũ: q omia que sunt in corpore recretaliũ sunt per papã cõfirmata. hoc enim ps per pnitũ Gregor. 9. 7 per proemiũ Bonifa. 8. Et si dicat. 7 illeꝫ non potuerit ius illud cõdere: tunuit tamẽ papam illud ius cõdidisse: cum dicit fm canones. Rndeo glosator reberet occidere vbi sit super hoc edictus canon: 7 hoc nõ facit. potest ergo dici: q ignorãtia dũmõ sit ꝓbabilis sicut excusat totaliter cõferẽtem a pena irregularitatis ita 7 suscipientem. vbi enim pena canonica non incurritur: nisi a latore canonis inferat. vbi ergo non inuenit er vi verborũ in sicta. dicendum est: q nulla est. verba enim cõstituti onũ penalium. nõ sunt ampliandia: sed potius restringẽda fm regulã iuris. B Sco. vbi. s. ¶ Nõ autem dictũ est re rebaptizato: intelligẽdum est etiam re reordinato: vel recõfirmato ar. di. 68. c. 1. 7 re cõse. di. 5. dictum. 7 di. 50. plbyteros. Ita dicit canonista. ¶ Sed Sco. vbi. s. in si. dicit cõtrarium: eum nõ inueniat expresse in re irregularitas inflicta ꝓ iteratiõe cõfirmationis. 7 hoc cõfirmat per illud. c. dictum. vbi infligit pena ꝓ iteratiõe cõfirmatiõis. 7 non pena irregularitatis. sed magis innuit oppositum. s. exercitium officij clericalis. De pena etiam talib̃ imponenda: dicet. j. cum re mensura satisfactionis aget. ¶ Quid re illo qui dubitat ꝓ babilit. vtrũ sit baptizatus vel cõfirmat̃ vel ordinatus. Rndeo q sine periculo ꝓ pter tale dubium: potest baptizari: ordinari: 7 cõfirmari. quia non intelligit iteratũ quod nescit esse factum. re cõse. di. 1. solẽnitates vel dictionũ. 7 re cõse. di. 4. si nulla. 7 ex re pref. non bapti. veniens. vnde si habita diligentia requirendo. s. a familiaribus eius: 7 notis re eo per aliquem sciri nõ possit q baptizatus fuerit in tempore rebaptizari poterit. re cõse. di. 4. cuz itaq; gnimo etiam tenet 7 vebet in dicto cã si nulla. vnde in tali cãu: quia illud est signum ꝓbabile q non sit baptizatus: eũ qui baptismũ iterat ignorantia totaliter excusat. vebet autem tunc cõferens baptismuz bis verbis vti. si es baptizatus: non rebaptizo te. sed si non es baptizat̃: ego baptizo te in nomie patris 7 filij 7 spiritus sancti. extra re bapti. c. z. 7 candez formam seruet in alijs. Quomõ re aliquo cõstabit ꝓbabiliter q baptizat̃ sit. Rndeo vnius hominis testimonio. Nã re baptismo 7 cõfirmatiõe credit testimonio vnius hominis secus est re ordine. di. 98. affros. 7 est ratio fm Gregor. l. 9. i. 6. ecce cum bonoris. quia circa talia. s. que etiam ad alios ordinant̃. vt est vado maius periculuz vertitur. dis. 42. quesciam̃ hoc notatur dis. 4. placuit. in glo. ¶ Esto

q̃ inueniat infans expositus: ⁊ a quo sit expositus nesciat penitus nec cum eo signū vel vestigium inuenit: q̃ baptizatus sit. nūquid est talis baptizādus absolute: vel sub conditiōe. Rndeo talis est baptizandus: quia in dubio quisq̃ baptizari debet. de cōse. dis. 4. parvulos. ⁊. c. si nulla. Quia tamē non est certus eum non esse baptizatū. id:o ad vitādum omē periculum baptizādus est sub conditiōe: vt p̃dictum est. ¶ Quid si aliquis p̃bet se esse ordinatum quo ad speciē facti. tamē alius excepit cōtra eum dicens eum nō fuisse baptizatum. nūquid crederet tunc vnus testimonio baptismū. Rndeo. dicit Hugl. q̃ quādo non est in p̃iudicium alij: credit. alīs autem nō. vnde nō posset quis de baptismo suo testimoniū facere p vnū si qd sibi legatum esset sine restitutio sub hac cōditiōe. si baptizatus esset. quia. s. fieret p̃ iudicium heredi. de cōse. dis. 4. placuit. in glo. ¶ Quid si dubitet de mortuo: vtrus fuerit baptizatus. Rndeo q̃ secus est de vivo ⁊ de mortuo. vbi enim dubitat de vivo: habet p̃ non baptizato: ⁊ baptizat. de cōse. di. 4. cum itaq̃. vbi vō dubitat de mortuo: p̃sumēdum est eum esse baptizatum. ex de pres. non bapti. c. z. ⁊. z. vbi dicit. De eo qui natus est ex xp̃ianis parentibus: ⁊ inter xp̃ianos est fideliter cōuersatus: tam violenter presumit q̃ fuerit baptizatus. vt hec p̃sumptio p̃ certitudine sit habenda: donec euidentibus forsitan argumētis cōrrariū probaret. vel ⁊ etiam est ar. de cōse. dis. 4. quibus. ⁊. c. p̃ allegato: cum itaq̃. vbi etiā hoc nō. in glo.

¶ De catheciſmo ⁊ exorciſmo. ti. z.

Consequēter cōsiderādus est de singulis sacramētis in speciali fm ordinem p̃missum. Unde p̃mo cōsiderādum est de catheciſmo ⁊ exorciſmo: que duo p̃parant ad baptismū. z° de ipo baptismo. z° de efficacia baptismi. 4° de ministris baptismi. 5° de baptizādis. ¶ Circa catheciſmū autem querunt plura. s. vtrū catheciſmus debeat p̃cedere exorciſmū: vel ecōuerso. Rndeo si baptizādus sit adultus: ⁊ capax doctrine. tunc secus est q̃ si sit parvulus. vnde in adultis p̃cedit catheciſmus. in parvulis vō exorciſmus. ⁊ ideo mutat est ordo fm aliquas ecclias nec obseruat ille qui cōsueuit esse in ecclia p̃mitiua. quia tunc baptizabant adulti: nunc autē parvuli. ¶ Utr̃ debeat catheciſmus p̃cedere baptismū. Rndeo q̃ sic. de cōse. dis. 4. ante baptismū. ⁊. c. p̃ma. cū enim baptismi salus per fidei veritatē sit merito requirunt a baptizādo ea que sūt de necessitate fidei. hec autem sunt tria. scz fidei susceptio: p̃fessio: ⁊ obseruatio. ⁊ ideo p̃ter hec tria catheciſmus est inuentus. in quo fit instructio de articulis cōibus: distincta ad fidei susceptiōem. fit etiam responsio ad fidei p̃fessiōem. fit etiam respōsio sine obligatio ad fidei obseruatiōem. Quia vō adultus peccatum p̃ prium habet: ⁊ per se credere potest: requirunt hec de necessitate ab eo: ⁊ per se fm. Quia vō parvulus nec peccū actuale habet: nec per se actu credere potest. ideo requirunt ab eo de cōgruitate: ⁊ per vicarium. s. patrinum suum. ¶ Utr̃ verū dicat patrinus respondens p̃ parvulo: credo. Rndeo q̃ sic. quia respōdet pro eo de fidei sacramēto fm Augl. in p̃senti. vt sit sensus credo. i. fidei sacramētum suscipio: vel suscipere presto sum. ⁊ non est sermo falsus: vel insolutus. quia vt dicit Augustī ad Bonifacium. Sepe signū sumit pro re. sicut dicimus: Cras erit resurrectio mōrtū. ⁊ videt furnum dicit se videre ignem. Uel respondet de obseruātia fidei in futuro. fm Dionysiū. vt sit sensus credo. i. quādo ad perfectam etatem venerit: credet. ⁊ hoc quidem cōfiteri potest ex p̃posito solicitudinis circa eum adhibende. ¶ Aut alio modo posset esse sensus. credo. i. operam dabo ad hoc q̃ credat. ¶ Utrū parvuli sint catheciz̄ādi. Rndeo q̃ sic. lz enim catheciſmus p̃ter adultos sueri institutus: sūt tamē catheciz̄ādi etiam parvuli: lz nullam possint apprehēdere instructiōem circa expzimēdam veritatem: sine vtilitate baptismi. tum etiam p̃ter maiorem solemnitatem. tum etiam vt patrini melius sciant: super q̃bus debeant parvulos informare. tum etiam vt parvulus fidez ⁊ religionē xp̃ianam diligentius custodiat: per hoc q̃ sciet se eam per alium in baptismo p̃fessum fuisse. ¶ Sed queritur in cuius persona respondeant patrini. Rndeo potest dici q̃ in persona sui: vel in persona parvuli. vt patet ex sup̃dictis. ¶ Utr̃ aut

et illa responsiõe patrini obligent. et hoc habet. j. vbi agit de ritu baptismi. ¶ Utrz parvulus p eos obligetur. Rndeo quedam sunt necessitati. et ad hec potest homo per alium obligari quedam voluntati. et ad B requiritur ppius cõsensus. obligat ergo per patrinos voto generali: nõ specialiter ad ea que sunt necessitati non ad ea que sunt superogationis. et cõte. dis. 4. parvuli. hec Bosi 4. dis. 6. p. z. q. z. ar. z. q. z. ¶ Utrz baptismõ obligato sit votum. Rndeo q non ppie. quia votum ppie est de eo qõ est superogationis: certeto tamẽ nomine est votum. quia est voluntaria obligatio. vñ super illud ps. Vovete et reddite rc. dicit glo. q votum emittit in baptismo. nõ facit autem duplex petiõ veniendo contra. quia non obligat postea magis qs ppius de necessitate. sed de bono et equo. B Bosi. vbi. s. questiuncula. 4.

¶ Jrca exorcismũ sciẽdus: q baptismum puerum debet non mũ catbecizatus sed etiam exorcism⁹. de cõse. dis. 4. sine parvuli. vsqs ad. c illud: venit ad fontem. quia per exorcismũ assistente sibi virtute diuina. potestas diaboli expellit a baptizãdo. sic intelligendo Fr Richard 4. dis. 6. q. 6. ar. i. c. q artat potestas diaboli respectu illius. ne ceteris paribus tantũ possit decedo ꝯ illũ: quãtũ velit. sed per exorcismũ fit ne maxime impediat baptizãdum a susceptiõe baptismi: et effectu eius. vnde nõ debet exorcism⁹ aliquo mõ ꝓcermitti: nisi in necessitate. et tunc cessante periculo debet suppleri vt solẽnitas et vni formitas seruet in baptismo. Et etiaz ga fm Richard. vbi. s. habet efficaciaz etiam post baptismũ repmendo diaboli potestatem: quam diabol⁹ accepit super hominez per peccatũ. Iz enim i parvulo post baptismum non sit peccatũ: tamẽ in eo remanet actualiter fomes peccati. Cum ꝑdictis cõuenit Thomas. 4. di. 6. q. z. ar. z. q. i. et alij doctores. Debet etiam baptizãdus catbecizari et exorcizari per sibyterum. de cõse. dis. 4. sacerdotes. ¶ Ad hoc nota q adulti baptizãdi debent tribus septimanis añ baptismũ catbecizari et exorcizari in quibus doceant symbolũ. s. Credo in deum. et in cena dñi debent esse, et sibytero respõdere. et postea baptizari in sabbato pasce. de cõse. dis. 4. baptizãdos. et. c. sequẽ. Judei autẽ quia frequẽter ad fomitum redeunt: debent ante baptismũ. 40. diebus catbecizari: et in abstinẽtia probari. di. 4. ne qo absit. ¶ Quid autem significẽt ea que fiunt in catbecismo et exorcismo: ponit de cõse. dis. 4. ab illo. c. postea. vsqs ad. c. venit. et. c. persona. habet etiã B. j. de ritu solẽni baptismi. qs in fi.

¶ De baptismo. di. z.

Postea cõsiderãdum est de ipso baptismo. et ꝑ de quo baptismo est hic intentio. 2° quid è baptismus: de quo hic intendimur. 3° a quo fuit institutus. 4° de eius materia sine liquore: in quo habet fieri. 5° de forma verborũ eius: que debent ibi dici. 6° de lotione. 7° de ritu baptismi. et quare baptismus nõ possit iterari. ¶ Circa primũ sciẽdum q triplex est baptism⁹. vt dicit Aug. di. 4°. de vnico baptismo. et habet de cõse. dis. 4. baptismi vicem. scz flumus sanguinis et flaminis: sine ꝑs sancti. De primo Jo. z. Et postb venit Jesus in terram Judeam: et baptizabat. De 2° Jo. 1z. Baptismo hoc habeo baptizari. De z. Acti. z. Vos autem baptizabimini spũ sancto. Primus dicit ppie baptism⁹ alij duo metaphorice. qa vterqs instar baptismi aque habet purificare. et per cõsequẽs vicem eius supplere. Est autem primus baptism⁹ sanguinis. vnde Aug. ad Fortunatũ. et habet de cõse. dis. 4. Catbecumenũ baptizatus cõfitet fidem suaz coram sacerdote: martyr coram persecutore. ille post pfessiõem suam aspergit aqua hic sanguine. pseus autem intentio est de baptismo aque.

¶ Jrca 2ᵐ sciẽdum q baptism⁹ dicit ab eo qõ est baptizare. quod grece idem est qõ lauare latine. vnde baptism⁹ potest dici lauacrũ qõ est aqua ꝓpriata ad lauãdum. vel lotio: qõ est effectus vel vsus lauacri. Secõm autẽ q baptism⁹ est nomẽ sacramẽti. diffinit sic a magro sriaz li° 4° dis. z. Baptism⁹ est ablutio corpis facta sub forma verborũ certa. i. determinata. Et stat ibi ablutio antonomastice. p ablutiõe aque. stat etiam p lotione corpis passiua. et ly corpus stat antonomastice. p corpe humano. ¶ Sciendum tñ q in baptismo est aliquid qõ est sacramentum tñ. vt lotio exterior. et

aliquid qd est sacramentum ⁊ res vt caracter. ⁊ aliquid qd est tm res. s. mundatio interior. Et idem intellige de aliis sacramentis. primum est cā sceādi ⁊ tertij. 2m est signū primi ⁊ tertij. dat autē ascriptio predicta de eo qd est tm sacrm in baptismo.

C Arca 3m. s. a quo baptism⁹ fuit institutus sciēdum q̄ Dōs sacramentū baptismi insinuauit: instituit: ⁊ cōfirmauit. Insinuauit quidē facto cum baptizatus fuit a Iohāne. ⁊ verbo: cum pdixit Nicodemo Io. 3. Nisi qs renatus fuerit ex tē. Instituit autem facto cum baptizare discipulos secū. Io. 3. post hoc venit Iesus iterū in Iudeam ⁊ baptizabat. ⁊ tunc instituit verbo ⁊ facto. quia dicit ibi q̄ baptizabat. ⁊ si nō in persona ꝓpria: tamē discipuli in sua pscētia: sm q̄ ipe volebat. ⁊ iterum misit discipulos suos ad pdicādum ⁊ baptizādum Luc. 10. Cōfirmauit autē baptismū etiam facto: cum s. de latere eius nō tm fluxit sanguis sed etiam aqua in passiōis cōsūmatiōe. ⁊ verbo quādo post resurrectiōem omēs discipulos ⁊ singulos ad pdicādum misit Matb. vlt. Et sic p3 ex scriptura qm institutus est baptism⁹: ⁊ quō scriptura diuersimo de loquit. p3 etiam q̄ baptism⁹ institutus fuit ante passiōem: ⁊ post. sed ante: institutiōe p. nata. post vō institutiōe publica. cum omnibus publicatum ⁊ impositū est cū āgelium prima institutio erat q̄ in cōsilio. 2m in precepto. cuius vnusqsq; ex eo tpe vebitur esse cepit. ex quo ad eum institutio pueniet sm Bon. 4. di. 3. p. 2. q. i. ar. i. q. 1. in fine. ⁊ Richā. 4. di. 3. q. 5. arti. 1. c. ⁊ Bual.

C Arca 4m sciēdum q̄ baptism⁹ fieri debet in aqua. Rō cuius est instituere dīna. Institutiōis vō bi⁹ p3 cōgruentia. qz in baptismo aliā mundat p grām: ⁊ sine eo sm cōem legem nullus saluat. ꝓpter que duo optime sibi cōuenit aqua. s. quantū ad primū. qz est mālter abluiua. ⁊ q̄tum ad 2m. qz est inter omēs liquores ꝓmuntissima. vti debet fieri non in aqua artificiali: sed in nālī. quia illa ab oibus cōiter ⁊ facilter pōt haberi nō sic autē aqua artificialis. Pōt autem fieri in omi aqua nālī: nō tm simplici sed etiam mixta. ⁊ in aqua q̄lūcercīq; mīsimutata: ōtimō sit ibi spēs aque salua. alīs sec⁹ esset. vti pōt fieri i aqua maris: in liquido ⁊ in aquis sulphureis. Ad sciēdum autē discernē spēm aque oportet attendere tria sm Bual. s. liquoris originē. rōne cuius p3 q̄ baptism⁹ nō pōt fieri in aqua rosacea vl de ruta ⁊ hi⁹ sacta. nec in urina nec in salina. cū de baptis. non vt opponeres. qz be nō habent aque elementaris originē ⁊ ideo nec speciē ⁊ formam. rationē cuius patet q̄ nō pōt fieri in porcata pulmento ⁊ hi⁹ liquoribus mixtis. qz nec in mām nec spēm aque habēt ⁊ efficaciā. rōne cui⁹ patet q̄ nō pōt fieri in clareto luto cerusia ⁊ hi⁹. Medo autē spēciem aque tenentideo in eo pōt fieri baptism⁹: Iz in eius fiat in aqua. Cum pdictis ꝓuenit Richā. 4. di. 3. q. 3. a. 1. ⁊ alij doctores. Si aut aliqs esset baptizatus in aliquo liquore de quo dubium cēt an haberet spēm aque: rebaptizādus esset. vt dicit Sco. 4. di. 3. q. 3. c. in pueula. q. pura sub cōditiōe. C Sed nūqd in aqua paludosa pōt fieri baptism⁹. Rendeo q̄ sic. qz Iz coinquinet corp⁹ accidētaliter ꝓpter eius cōfusiōem cum immūdicus grossis. saluat tū i ea spēs aque cui ex nā sua per se cōuenit habilitas abluendi: ⁊ etiam aliquo mō remanet in ea ꝓprietas abluiua: qō ideo dico: qz si nullo mō remaneat i aqua actu ꝓprietas abluiua vt in glacie grandine nive ⁊ hi⁹. q̄s diu sic est dispositā baptizari in ipa non pōt. hec Richā. 4. di. 3. q. 3. arti. 3. c. 2m ad oppo. Si etiam aqua paludosa esset ita incrassata q̄ recedēt a vera raritate aque nō esset in ea baptizādum sicut si essē lutum. alīs secus esset. qz adhuc spēs aque remanent. hec Tho. 4. di. 3. arti. 3. q. 3. c. 3m. C Sed nūquid etiam in brodio carnū pōt fieri baptismus. Rendeo q̄ sic. Nā admixtio carnis non soluit spēm aque. nisi forte facta sit tanta resolutio carnis coctarū in aqua q̄ liquor plus habeat de aliena substātia q̄ de aqua q̄ ex spissitudine pspici pōt. si tamē ex liquore sic ispissato exprimat aqua subtilis: pōt in ea fieri baptismus: sicut etiam in aqua q̄ exprimit de luto. Iz in luto fieri nō possit baptismus. hec Tho. 3. q. 66. ar. 4. c. 2m C. Nūquid ad baptismū requirit aqua sanctificata Rendeo duplex fit sanctificatio in baptismo. Una est que fit in baptismo p verbum adueniēs elemēto. Alia est que fit ante baptismū per orationē a pbytero pma pauet ad necessitatē baptismi: sicut

ꝛ ipm verbū.2ª ad solēnitatem. Dicēdū ergo ꝙ ad baptismū requirit sanctificatio aque.ꝑma ꝛ necꝑia. 2ª vo ꝛ cōgruo. ita tñ ꝙ nisi necitas hoc requirēt ī aqua non sanctificata qs baptizari nō ꝛbet:q alī faceret mortalī peccaret fm Bon.4. dis.3.p.2.q.1.arti.2.in fi. Si qs autem velit in sabbato pasce ꝛ pentbe.ꝛ aqua consecrata recipe ad sue comus aspersiōes:ꝛ recipiat eam ante crismatis infusiōes.ꝛ cōse.di.4.in sabbato sancto.

Circa 5ᵐ.s. formam verborꝫ que dicunt in baptismo queritur primo.s.que sit illa forma.ꝛ si est illa: que ponit ex ꝛ baptis.si quis. ꝛ ꝛ cōse. di.4.a quodam.ꝛ.c.multi.s.Ego te baptizo in no.pa.ꝛ fi.ꝛ spi.san. Rndeo ꝙ sic. Jn hac.n.forma baptismi due particule cōtinent:vna ptinens ad sanctificatiōes elementi.s.invocatio trinitatis. Alia pertinens ad ꝛtermiatiōem intentiōis ministri.s.exprssio actus baptizādi ꝑma habet ex institutiōe dīna:ꝛ est eadem apud oēs ecclias:ꝛ fm offic ips. Hā circa illā vno cōcurrunt.s.exprssio ipius actus ꝛ psone ī quaz trāsit actus.ꝛ hoc iterū est ꝓmune apud omīs.vnde videt ꝛscendē a prima cōsuetudine ꝛ traditiōe baptizādi aplica Sed modus exprmēdi est diuersus apud latinos ꝛ grecos. Cum ꝗ baptisma vnuz fit illorū q baptizant in ecclia latinorum ꝛ q in forma grecorū:que est. Baptizet s tu no.pa.ꝛ fi.ꝛ spi.san.ideo oportet ꝙ ꝛ substātia forme sit vna pars forme: illa.s.que pinet ad sanctificatiōes dcōnū Alia vo ꝗtum ad exprssiōem actus ꝛ persone baptizate.similiter est ꝛ substātia ꝗtū ad modum vo exprssiōis q varius est: nō est ꝛ sūba:sed accidit ex statuto ecclie: que pōt obligare ministꝫ.sed nā pōt mutare subaliter sacramētū.ideo etiā ille modus est ꝛ necitate facientis: ꝛ non facti. Is qdam dicāt ꝙ sit ꝛ necitate vtriusq.ita ꝙ alī baptizatū necesse sit rebaptizari.Is opt.ꝑma est verior ꝛ cōior.hec Pe.4.di. 3.q.2.ar.1.q.1.c. Utrū exprssio trū personarū sit ꝛ necitate forme baptismi. Rndeo ꝙ sic.cuius rō est.quia baptis.n° per formā suam cōsecratus est fm Aplm Epb.5°. Mundans eam lauacro in verbo vite.ꝛ etiaz Aug.li.ꝛ vni baptis.dicit ꝙ baptismus verbis euāgelij ꝓficit.ꝛ ideo oportet ꝙ in forma baptismi exprimet causa sanctificatiōis.s.trinitas personarū. Sciēdum tñ ꝙ professio fidei pōt fieri q̄druplicit in baptismo. Aut ita ꝙ sit plena in corde ꝛ ore:sed non in fide ecclie.ꝛ tunc est vacuū. Aut in ore plena:sed non in corde:ꝛ tunc est plenū.quia fit in fide ecclie ꝛ nō persone. Aut plena in corde.s. non in ore.ꝛ hoc aut fit ex volūtate.ꝛ tūc est vacuum.aut ex necessitate.s.mortis sū peruentūs.vel infirmitatis:ꝛ tunc nō est simplicit plenum.sed ex dīna pietate supplente:pie putari pōt esse plenū vt.s. summus sacerdos nō dumtat imperfectū qō erat incboatū.ꝛ in hoc cāu intelligit verbū Ambr.li.ꝛ spū san.c.3.S fide mysterium trinitatī tencat:ꝛ vna psona trū noiatur:plenū ē scīz.vl exponc plenū ē scīm.i. plena est fides sacramentū:s nō esset.et. vnde si talis moriat ꝛbet sepeliri in cimterio.Si autem anteq̄ omia verba cōplerent impediret baptizat° ita ꝙ ꝓpleri nō posset:puer iterū baptizādus esset sub hac cōditiōe ratiōe duby. si tu nō es baptizatus ꝛē.fm Rich.4.dis.3.q.2.ar.3.c.5°.ꝛ cum eo cōueniunt alī doctores. Sed obiciit cōtra pdicta.quia Bern. dicit in qdam epla quēdam esse baptizatū in nomine ꝛi ꝛ sancte crucis.asserens.queris vtrū sit baptizat°.ego vo hunc baptizatū puto. Rndeo ꝙ si ly in nomīe ꝛi distinctā intelligit trinitatis exprssiōem:verum dicat.quia a dicctio facta ex ꝛtentiōe nō vitiat sacramentū.si vo non falsum dicit fm Pe.4.di.3 q.2.ar.1.q.2.c.7.c.3°. Quid si dicat in nomīe triū personarum. Rndeo nō est baptizatus.vt habet ꝛ cōse.di.4.multi sunt.in glo. Utrū in nomine Christi possit qs baptizari. Rndeo ꝙ nō. Hā nunq̄ Is formam cōem a xpo traditam ꝛ invocatiōe trinitatis mutare in spālē sine spālī cōsilio spūs sancti ꝛ eius psilio rpe pmittit ecclie aplī in nomine xpi baptizābāt ouplici rōne.s.ꝓpē modum significādi.nam quodāmō noie xpi tota trinitas intelligit vt Ambro.exponit christus.n.vnctus dicit:ꝛ ideo vngentes vnctū ꝛ vnctiōem insinuat. Et ꝓpē reuerentiā significati.s.vt nomē Christi virtuosum ꝛ celebre ostēderet.cessante vo hac cā tam non Is sic baptizare:nec potest vt theologi cōiter dicunt sic tradi baptism° fm Bon.4.di.3. par.1.q.2.ar.2.c.3° ad oppo°.ꝛ Pe.vbi.s.c.2ª S3 obiciit.qa

Nicolaus papa ꝛc cõse. di. 4. a quodam dicit q̃ si in nomie trinitatis vel in noie xpi baptizati baptizati sunt. Unũ enim idẗq̃ est vt sanct⁹ exponit Ambro. Rẽndeo q̃ nõ intelligit q̃ verba oino idẗ sonant. sed q̃ modus baptizãdi in p̃mitiua ecclia cõformis fuit modo: quem nũc tenet ecclia. qz in xpo intellectus clauditur trinitatis. vt dictum est. s. nũ implicite ⁊ remote. vel idẗ est. qz eiusdem virtutis est ⁊ efficacie in eãu in quo esset eadem cõ baptizãdi. vnde ⁊ eadem dispensatio eẗ spiritus sancti fm Bon. vbi. s. i vnbi. circa ifam. q. 4. Uel pot dici q̃ qz in noie xpi intelligit tota trinitas. vt dictum est. ideo ꝓpter dubiũ vtrũ esset baptizatus qui in xpi nomie baptizaret. dicit papa Nicolaus q̃ nõ esset baptizãdus qõ est intelligendũ absolute. qz mõ si aliqs ꝗ mõ baptizaret vbẗ rebaptizari ꝗ ꝓditiõe fm Rich⁹. 4. di. 3. q. 2. ar. 3. c. io⁴⁰. fm vo Sco 4. di. 3. q. 2. ar. 3. c. ꝛ p⁴ variatiõe forẗ. qz nõ legit vbi p̃dicta dispẽsatio fuerit relata dubiũ est an talis sit baptizat⁹. ⁊ iõ ꝗ cõditiõe eẗ baptizãd⁹. Scõm vo Jo. ꝛ cõse. di. 4. a quodam. ⁊ Bern. ex. co. si qs. Si qs in nomie xpi baptizaret⁹ baptizatus eẗ. lz nõ sic vbeat baptizari. Scõm vo Hugi. e. di. multu. nõ esset baptizatus. ⁊ hoc qõ dicit Nicolaus papa refert ad temp⁹ ecclie p̃mitue. hoc nõ. ex ꝛ baptis. c. i. in glo. c. huius ꝛ opi. est Hesti. Nõ autẗ dicit Nicolaus papa in nomie trinitatis: intelligit explicite ꝓprijs nominibus personarũ xpi. sicut dicit glo. p̃dicta. ¶ Utrũ expssio actus baptizãdi sit ꝛ necitate baptismi. Rẽndeo q̃ sic. dicẗ. n. Alex. z. ex ꝛ baptis. c. i. Actus baptizandi est ꝛ necitate forme. Rõ huius est diuina institutio. Rõ autẗ institutõis est. ga intentio necessaria est sacramento. ⁊ hoc est sacramẽtum necitatis: ⁊ est ad alterũ Immersio aut potest fieri ꝓpter plura. ⁊ ideo ꝓpter pticulum ꝛfectus intentionis: ꝓprio verbo vbet expmi intentio in forma. ¶ Quid si dicat. Ego mergo te i no. pa. ꝛẗ. Rẽndeo vt habet⁹ ꝛ cõse. di. 4. multi sunt. in glo. non est baptizatus. qz mergo non est synonymũ cum hoc verbo baptizo. ¶ Quare dicit in nomie ⁊ non i nomibus. Rẽndeo. quia lz sint tria nomina personalia trium psonarum. tamen est vnum nomẽ essentiale. virtus autẗ diuinaque operat⁹ in baptismo ad essentiam pertinet. ⁊ ideo dicit in nomine. ⁊ non in nominibus fm Tho. 4° di. z. arti. z. q. i. c. 9⁴⁰. ¶ Uel dicẗdum q̃ nomen ibi non sumit nũ pro voce significante sed pro notitia que quodãmodo vna est trium personarũ: inquãtum est vna veritas trium: ⁊ inquãtum vnum correlatiũ intelligit in altero fm Pe. 4° di. 3. q. z. arti. 1 c. 4⁴⁰ Dicẗdum etiam fm Pe. ibidem. q̃ ibi sumit singulare ꝓ plurali. ⁊ fm istam sententiam videt q̃ si diceret in nomib⁹ patris ꝛẗ. esset baptismus. Scõm vo alios non eẗ baptismus. quia sicut mutatio numeri impedit baptismũ. ita ⁊ mutatio numeri. quia alia est sententia. ¶ Utꝛ si hec p̃positio in. silenter omittat⁹: sit baptism⁹. Rẽndeo q̃ nõ. quia nomie p̃ns nihil ẗ di ctum: vel non est eadem significatio que p̃ns. sed si ex defectu lingue vel cõsidem idiomatis mõ ⁊ ꝓpietate omittere⁹: co q̃ in illo idiomate idem significet per ly in nomie ⁊ per ly nomie: ⁊ ecõuerso. pie pot credi q̃ est baptismus. hec Hual. ¶ Utꝛ ergo sit ꝛ necitate sine ꝛ substantia forme baptismi. Rẽndeo q̃ nõ. quia hec vox. s. baptizo generat plenũ sensum. ar. ꝛ cõse. di. 4. remlerũt. vbi dicit. si qs ita dicat. baptizo te in no. pa. ꝛẗ. baptism⁹ est lz nõ ponat⁹ hoc ꝓnomen ego. hoc notat. ex ꝛ baptis. c. i. in glo. b. Est nũ ly ego ꝛ intentiõis expressiõe. Et idem dicẗdum est ꝛ hac dictiõe. Amen. ¶ Utꝛ peccẗ greci nõ seruãdo formam nrãm. ¶ R⁹ licuit eis formã nrãm ad ꝗs dominẗ ꝓpter removendũ errorẗ quotidã qui vrutez baptismũ baptizãtibus attribuebãt. dicẗtes ego sum Pauli. ego autẗ apollo ꝛẗ. nũ illo errore sublato vbuerũt ad ipam redire. vñ credit q̃ sic baptizãdo mortaliter peccent si formã ecclie romane cõtemnãt Illi vo q̃ ipam nõ cõtemnũt ⁊ suã ex antiqua ꝗsuetudine seruãt: mortalit vt puto nõ peccãt. qz ecclia romana ꝛ illis greci q̃ obedũt hoc dissimilat: ⁊ in alijs bonestis cos recipit. hec Hual. De hac autẗ mã. s. ꝛ variatiõe forme baptismi quere ampli⁹. s. ti. ꝛ sacris in cõi. ar. z.

Circa sertũ sez lotiõem faciendam in baptismo tenẗdum est breuiter ꝗ z cto. q̃ abluto ẗ ꝛ necessitate sacramẗi baptismi. ¶ Modus autẗ ꝛternitatis ablutiõis. puta p aque

aspersiōem infusiōem vel immersiōem. ⁊ numerus ablutōis nō sunt de necessitate sacramēti baptismi. vnde i bis cōsuetudo cuiuslibet ecclesie est seruāda: quam qui nō seruat graueter peccat: nisi casus occurrerit spālis: vl necessitas que impediat. de cōse. dist. 4. postq̄ vos. ⁊ 4ᵒʳ. c. sic. ⁊ c. propter. Auctōtates autem que dicūt ter immergendū: intelligūt: vbi ꝓsuetudo talis erat. Ille vo que dicunt semel immergēdū: intelligunt vbi cōsuetudo erat cōtraria. ¶ Sed si vna immersio sufficit ad baptismū ⁊ 2ᵃ ⁊ 3ᵃ addit: nūquid 2ᵒ ⁊ 3ᵒ baptizatur. Rndeo sicut. j. dicet. intentio requiritur ad baptismū. ⁊ ideo ex intentiōe ministri ecclie qui intendit vnū baptisma dare: trina immersiōe efficit vnū baptisma. Si autē ad singulas immersiōes repeteret verba forme peccaret quātuz est de se pluries baptizās. Unō quādo fit trina immersio: in prima debet nominari pater. in 2ᵃ filius. in 3ᵃ spūs sanctus. ⁊ tunc nulla suspicio. quia nō est cōpletum sacramentum donec terminatū sit verbū. incipit. n. immersio cum verbo ⁊ terminat cū illo. Debet autē baptizās quātomagis potest bono mō simul abluere: ⁊ verba proferre: nō est tamē necē fm Richard 4. di. 3. q. 4 ar. 2. c. ⁊ Scotum. 4. dist. 6. q. 2. c. q̄ simul puncualiter vtrūq̄ incipiat ⁊ terminet ꝯ sufficit q̄ ablatio verbor. ante incipiat q̄ ablutio terminet: vel econuerso. Ponat q̄ aliquis existat sup pontem non potens aquā habere ad baptizādum puerū: quē cum timeat cito mori si intendens puidere saluti pueri proferēs verba in quibus cōsistat forma: proijciat eū in aquam intentiōe baptizandi: ⁊ postea puer aliquo casu euadat: nūquid debet reputari baptizatus. ¶ Rndeo. credo q̄ nō. qz prima mā baptismi est abluto in aqua. q̄ autem aqua abluit primo aqua cooperit in toto vel in parte: ⁊ postea discooperit. vnde p pter primū repsentat xpi sepulturā. pter 2ᵐ eius resurrectiōem. Puis autē puer i casu pdicto p actum illius q ipm proijcit in aquam immergat. nō tamē est acᵗ ordinatus ex sui nā ad hoc vt puer abluat sed vt submergat. Et ideo si aliquo casu p alios vel per eūdem proijciēdem ipm in aquam puer extrahat de aqua: non propter hoc puer esset baptizatus. qz illa immersio que fuit facta ex sui natura non ordinabat ad ablutiōem pueri de aqua sed ad submersiōem. hec Richard. 4. di. 4 c. de tribus casib⁹. cāu. 2. ¶ Esto q̄ aliqs existat super puteum ad cuius aquaz nō potest pingere manu. nec vas habet cuz quo possit haurire: sed habet calatū ⁊ cordam. Nō quero si p cordaz dimittat puerum in calato in aquam: ⁊ ex hoc baptizare intendens: ⁊ verba in qbus cōsistit forma proferēs. vtrū puer sit baptizatus Rndeo q̄ sic. dum tamē calatus sit talis q̄ aqua sibi intraueri ad abluēdum corpus pueri. quia q̄ baptizās tangat illuz immediate quem baptizat: vl aliquid aliud: nō est de essentia baptismi. ⁊ in pdicto casu est immersio ⁊ ablutio de aqua ⁊ est immersio talis que ex sui natura nō ordinat ad pueri submersiōem. sed ad eiᵒ de aqua ablutiōem qō patet p hoc q̄ ille q̄ eum mittit semp tenet eum cum corda ad ablutādum. Si tamē occurrerit pdicta necessitas debēt mitti pāni in aquā ⁊ pᵒea illis extractis debet aqua expirmi super corpus pueri sub debita forma verborum ⁊ cum intentiōe baptizādi. hec Richard. vbi. s. casu. 2.

¶ Ircā 7ᵐ. s. ritum baptismi sciendum q̄ in sacramēto baptismi de necessitate eiᵒ sūt ablutio in aqua ⁊ verba debita. ⁊ alia q̄ in ritu baptizādi seruant: pinent ad solēnitatem. Adhibētur autē hiᵒ tum ad excitādam devotiōem ⁊ reuerētiam sacramēti. tum ad instructionem fidelium. tum ad cohibitiōem demonū: ne sacra nētalem impediant effectum. Debet autē in baptismo aliquis adesse q̄ baptizatū leuet de sacro fonte: recipiens eum q̄ si nouitū in suam instructiōem ⁊ tutelam. quia parvuli ⁊ nouitij pter curā p minuē indiget cura spāli. ⁊ ille talis qui leuat de fonte dicat patrinus. quia vt dicit Hugi. de san. Uicto. in oblatiōe baptizādi ⁊ responsiōe quo dāmō facit ad regenerationem eius. Obligat autē suscipiens de sacro fonte ad eius instructiōem. de cōse. di. 4. vos aū oia. si ipe fuerit q̄ necessitas imineret. in quo cāu. i. necessitatis aliqs ad mitti nō deberet nisi i dinis doctus ect. vt dicit Diony. Non baptizans autem nō potest suscipere baptizādum. de cōse. di. 4. i baptismate. Iz nō baptizatᵒ possit baptizare. quia ꝑsona baptizās est de necessitate sacramenti. non autem persona suscipiēs

Prohibet autem abbatib⁹ ⁊ monachis ꝛc baptismo cōmatres habere: ⁊ hoc pro pter familiaritatē quē solet ex hoc oriri inter patrinos ⁊ matres carnales puerorū. ar. ꝛc cōse. dis. 4. monachi. ⁊. c. nō licet ⁊ c. se. Et idē intelige ꝛc canonicis regularibus: ⁊ alijs religiosis. ⁊ hoc est verum leuando ⁊ tenēdo hoc tamē licet baptizādo. ꝛebet autem ad leuādum tñ vnus ad mitti. tum vt cōfusio oiscipline vitet. tum ne ꝓpter ꝓgnationē spiualem mtimonium impediat. sed quedam ecclesie hanc cōsuetudinem non seruant plures ad susceptiōem parvulo⁹ admittentes. ꝛc ꝓse. dis. 4. in cathecismo. ⁊. c. non plures. ⁊ iō oritur ꝓgnatio spiritualis ad omēs tenentes. impediens mtimonium cōtrahēdū: ⁊ dirimens posteā cōtractum. Et idem in dicium est ꝛc cōfirmatione. li° 6° ꝛc ꝓgna. spi. quāuis. Et dicit ibi Io. an. q̄ si necessitas vrget: vnus potest esse patrinus i ca thecismo: baptismo: ⁊ cōfirmatione. Nō est autem ꝛccens: ly non sit. phibitum cōiunges simul leuare puerū alterius ꝛc baptismo. 30. q. 3. § qō autem. ⁊. ca° sequēti Non ꝛebet autem aliquis baptizare aliquem alibi: q̄s in ecclesijs vbi sunt fontes ad hoc specialiter deputati: nisi esset filius regis vel principis: aut talis necessitas emergerit. ꝓpter quam sine periculo ad ecclesiam accedi non possit. li. 7° ꝛc baptis. pseuti. ¶ Sciēdum etiam q̄ ordo pertinēdum ad solennitatē baptismi fm morem ecclesie visitatum est iste. primo enim insufflatur: vt virtus diaboli exterior expellatur: ⁊ exterius expellenda significet. ¶ 2° signum crucis fit in pectore: ⁊ in fronte vt ꝛcmonstre ꝓgnoscat expellēdū: tam in occulto cordis q̄s in publico cōfessionis. ¶ 3° sal in ore ponitur. vt significet q̄ per baptismū sapor sapientie preparat. ¶ 4° fit aurium ⁊ naribus cum sputo linitio: vt significet gratia ad discernēdum: ⁊ obediendum. ¶ 5° fit linitio olei sancti: quod dicit oleum catheccuminorū in pectore: ⁊ scapulis. vt significet vnerio ad ꝛcum amādum: ⁊ ei⁹ onera portādum. 6° fit post baptismum inūctio crismatis in vertice vt significetur apertio mentis imputribilis ad ꝓtem plandum. crisma enim cōsectum est ex oleo lucente: ⁊ balsamo cōseruante. ⁊ debet hec inunctio fieri ꝛc crismate nono: non veteri. ꝛc ꝓse. dis. 4. si quis. Episcopo tamen ꝓsente non ꝛebet ꝓsbyter crismare infantes baptizatos in vertice: nisi ep̄o in bente. sicut etiam non ꝛebet benedicē nisi ꝛc iussu episcopi: ep̄o presente. ꝛc cōse. dis. 4. omi tempore. 7° vestit veste munda: ⁊ alba: vt significet candor innocentie ⁊ stola resurrectiōis. Ultimo cereus ponitur in manibus vt sit lucerna pedib⁹ eius verbum dñi: ⁊ lumen semitis eius. Dionysi. autē alium ordinem ponit sacramentalē baptismi qui in primitiua ecclesia seruabat in solenni celebratōe baptismi: qñ adulti veniebant ad baptismū. Hugl. etiā ꝛc sancto Victo. aliam ponit formam. modus tamen ꝓdictus magis est vsitatus: fm Bon. 4. dis. 6. in fine articulorū. vbi notat ordinem eorū que ad solēnitatem baptismi requruntur. ¶ Ad hoc nota q̄ eorū que agunt post baptismum aliquid est: quod nō solum significat: sed etiam efficit. puta vnctio: que fit in vertice. que operat cōseruatiōem gratie baptismalis. aliquid est quod nihil efficit: sed solum significat: sicut q̄ dat eis vestis candida ad significādū nouitatem vite: ꝓ Tho. 3. q. 71. arti. 3. c. 4°. Pedes autē baptizatorū non sunt lauandi aqua benedicta fine cōsecrata. i. q. i. emendam. populo tamē Mediolanensi. permittit hoc facere. quia hoc faciunt Ambrosij auctate. vt dicit glo. ibidem.

c Circa 8°. s. iteratiōe baptismi: sciendū q̄ baptismus nō pōt iterari: cuius cā est triplex. Una est cōis sibi ⁊ alijs. s. impssio caracteris: qui indelibilit manet in aia. Et alia. ꝓpria sibi ⁊ hec est triplex. Una q̄ originale cui apponit: non iterat. 2ª q̄ mortu xpi: q̄ tñ semel facta est: assimilatur. 3ª est q̄ p ipm venialiū purgatio efficit. ⁊ q̄ si posset ite rari: hominib⁹ semp in continui oraret peccandi. Scōm autē Sco. 4. dis. 6. q. 4. c. rō quare baptism⁹ nō est iterabilis: est in stitutio dīna: cui⁹ nō est alia cā prior nisi volūtas eius: sed p̄ cōuenientia eius ex p̄dictis. reliq̄ ad hanc mām punctia: quere s. vbi agit ꝛc iteratiōe sacr⁹ in cōi.

¶ De effectu baptismi. ti. 4.

d Inde ꝓsideratū est ꝛc efficacia baptismi. ⁊ primo ꝛc efficacia baptismi in adultis. Secundo ꝛc impedimēto efficacie

baptismi in adultis. tertio de efficacia baptismi in parvulis. quarto de efficacia baptismi ante passionem Christi.

Circa primum quærunt plura. s. vtrum per baptismum auferuntur omnia peccata. Pendeo q̃ sic. de cõse. dis. 4. regenerãte. 7 c. sine p̃nia. Rõ huius est diuina liberalitas: quæ tantã huic sacramẽto cõtulit efficaciam, qõ quidem cõueniens fuit, quia baptismus est ad regenerãdum institut⁹. vnde ibi transit homo de ptãte tenebrarũ in adoptiõem filiorũ dei. 7 maxie aperit largitas diuinte manus in p̃nto adiuntu 7 hoc est qõ dicit Tbi. 2. Per lauacrũ regenerationis 7 renouationis spũs sancti quem effudit in nos abunde ꝛc. Vtrũ per baptismũ homo liberet⁹ ab omi pena. Pendeo q̃ sic. ꝑterq̃ a pena cõtracta. vnõ Ambro. sup illud Ro. 2. Sine penitentia sunt dona dei: 7 vocatio. 7 habet⁹ de cõse. dis. 4. sine penitẽtia. Gratia inquit dei in baptismo gratis omia cõdonat. cum enim vt ait Damas. baptism⁹ sit p̃ncipiũ vite spũalis: tam gẽe q̃ glorie tollit illud qõ retardat vel excludit a vita. pena vo quedam est eterna: quæ oino excludit a vita. quedam tempoal⁹ assumpta: quam homo meruit. hec retardat mouẽtes a vita: nec excludit. quedam tẽporalis cõtracta. hec a vita nõ retardat mouẽtes: nec excludit ideo baptismus p̃mã tollit. sed z^ᵃᵒ 7 3^ᵃᵒ non. quia non opponit⁹ effectui eius.

Vtrũ per baptismũ auferat⁹ cõcupiscentia. Pendeo per baptismũ cõcupiscẽtia extinguit⁹: non vt non sit: nisi forte hoc fiat miraculo vel dono dei spũli. sed vt nõ obsit. quia ibi gratia infundit⁹ qua superari possit. hec Augl. 7 habet⁹ de cõse. dis. 4. c. 2. vnde cõcupiscẽtia in quãtum habz rationem culpe: extinguit⁹ per baptismũ: in q̃tum habet rationem vitij sine pene manet.

Vtrũ per baptismũ tollat⁹ irregularitas. Pendeo sm Io. si irregularitas p̃nenuat ex defectu sacramẽti non tollit⁹ per baptismũ. vnde bigamus ante baptismum nõ potest post baptismũ promoueri. Nec etiam corrupta ante baptismũ potest post baptismũ velari. quia virgo velata significat ecclesiam trũphãtem: in qua non est macula: neq̃ ruga. ô his duob⁹ habet⁹ di. 26. c. acuti⁹. Si vo p̃ueniat ex delicto tollit⁹ per baptismũ. vnõ si quis ante baptismum homies occidisset voluntarie: p⁹ baptismũ promoueri posset. Si autem p̃ueniat ex institutiõe ecclesie non tollitur per baptismũ. vnde indec. executor. testis. inuocatus i causa sanguinis non possũt p⁹ baptismũ ordinari. hec Iohãnes di. 26. vnde. Et eiusdem sentẽtie est Bar. Sz Hoff. 7 Hostien. 7 Hugl. dicũt q̃ baptismus etiam tollu hãc irregularitatem. qa non debet melioris cõditiõis esse peccãs q̃ non peccans. dis. 34. si quis viduam. 7 dis. 22. ℔ ecce. in glo. Scõm autem theologos aliquos nulla irregularitas tollitur per baptismũ. per baptismũ enim solũ tollunt⁹ peccata: 7 ea quæ sequunt⁹ ex ipis sub ratiõe qua peccata sunt irregularitas autem nõ est peccatũ. quia quãdoq̃ nõ sequit⁹ ex peccato: sed ex opere meritorio. vt cum quis occidit hominem zelo iustitie vel in iudicio iusto. ex quo sequit⁹ q̃ irregularitas non tollit⁹ per baptismũ. Non enim videt⁹ rõnabile q̃ baptismus tollat penam ex causa meritoria cõtractam.

Si dicat⁹ q̃ saltem tollat irregularitatem ex causa culpabili cõtractam. Pendeo q̃ non est verũ. quia 7 si contrahat⁹ ex culpabili causa aliquãdo. non cõtrahit⁹ tamẽ sub illa conditiõe qua est culpa: sed sb ratione alia. Et ad hoc est auctoritas Augusti. libro de bono cõiu. 7 habet⁹ in glo. super illud ad Tim. i. Unius vxor. vir habetur etiam in decret. dis. 26. Acutius inquit intelligunt: qui nec eum qui cathecuminus aut paganus habuerit alteram: ordinãdum censuerunt. quia de sacramento agitur: non de peccato. Sed obiicit⁹. quia Hieron. super epistolã ad Titum dicit. q̃ si quis ante baptismum plures: vel vnam ante: 7 alteram post baptismum habuerit: non est bigamus. Pendeo q̃ in hoc non tenetur eius opinio. sed opinio Augusti. hec Richarõ. 4° dis. 27. q. 4. arti. 2. o. 7 cum eo conuenit Pe. 4° dis. 27. q. 5. arti. 2. c. Scõm autem Sco. 4° dis. 33. q. 2. arti. i. 7. 2. c. per baptismum tollitur irregularitas homicidij cuiuscũq̃. non autem bigamie. sicut dicit opinio secũda. 7 hoc habetur expresse in glo. dist. 34. si quis viduam. vbi super illud verbum post baptismum: arguit glo. a cõtrario sensu. ergo si ante baptismũ fuit homicida: nõ nocet. Rõ huius diuersitatis est institutio ecclie. b volenti 7 b nõ sine rõne. sez quia homicida non est ad ordines

inhabilis: nisi ꝓpter horrorem sanguinis qui qdam tollit in baptismo. quia supponit ꝙ fit factus agnus ex lupo. sed in bigamo non tollit effectus significationis: ꝓpter quem est ad ordines inhabilis. ¶ Utrꝫ quelibet infamia per baptismū tollatur: vel dumtaxat. ¶ Rndeo ꝙ sic. ex cõsc. di.4. sine penitentia. in glo. dictum est enim ꝙ per baptismū tollunt peccata: ⁊ ea que sequuntur ex peccati sub ratiõe qua peccata sunt. vnde cum infamia ꝓsequat ex peccato sub ratiõe peccati tollit p baptismū. ¶ Utrū iudex secularis indulgebit illi penam: qui cõmisit maleficiū si baptizet. Rndeo in penis que in iudicio hũano inferunt nõ solus attendit qua pena sit homo dignus quo ad deum: sed etiam i quo sit obligatus quo ad homines qui sunt lesi: ⁊ scandalizati ꝓpter peccũ alienus. ⁊ ideo si homicida liberet per baptismus a reatu pene quo ad deum: remanet tñ obligatus quo ad homines. quia iustum ē homines edificari ex pena sicut sunt scandalizati ex culpa. pic tamē ꝓnceps talib⁹ posset indulgere penam. hec Tho. ¶ Utrū p baptismū conferant homi gratia ⁊ virtutes. Rndeo ꝙ sic. Unde Aplus ad Titum. Saluos nos fecit p lauacrum regenerationis. i. per baptismū: ⁊ renouationis spũs sancti: quem effudit in nos abunde ⁊ ad remissiõem peccatorꝫ: ⁊ copiam virtutū. fm glo. ibi. ¶ Sed nõne per penitentiā etiam aliquis adultus ante baptismū cõsequit gratiam ⁊ virtutes. Rndeo ꝙ sic. fm ꝙ habet baptismū in voto implicite: vel explicite. postea vo in baptismo consequit maiorē copiam gre ⁊ virtutū.

c Circa .z°. s. impedimētum efficacie baptismi in adultis querunt plura. s. vtrū effect⁹ baptismi sit equalis in omnibus. Rndeo duplex est effectus baptismi. vnus per se. s. illud ad qd est institutus. s. regeneratio homis in spiualem vitam. ⁊ hunc facit eque in omnibus qui se habent equaliter ad baptismū. vt ī parvulis. Adulti vo quia qdam cum maiori deuotiõe ad baptismū accedunt. Ideo qdam plus. qdam minus de gratia nouitatis accipiunt. ¶ Alius est effectus baptismi per accidẽs. s. illud ad qd baptism⁹ non est ordinatus. sed diuina virtus hoc in baptismo miraculose operat. sicut sup illud Ro.6°. vt vltra non seruiamus peccato dicit glo. Non hoc prestat in baptismo: nisi forte hoc miraculo ineffabili et atoris: vt cõcupiscentia que est in mēbris totaliter extinguat. ⁊ tales effectus non suscipiunt equaliter a baptizatis: etiaz si cum equali deuotiõe accedant. sed dispensat bnuismõi effectus fm ordinem diuine prudentie. hec Tho. z q.69. arti.z.c. ¶ Utrū fictio impediat effectuz baptismi in adultis. Rndeo fictio dicit duplicitr vel quo ad susceptiõem. vel quo ad collationē baptismi. quia sciz ꝓtendit se velle suscipere baptismū vel cõferre: ⁊ nõ vult vere: sed simulate tñ. vt in tocosa immersione. vel quo ad dispositiõem: quia ꝓtendit se dispositum esse extracum sit indispositus intra. Prima fictio impedit sacramentum. Iz enim Augus. cõtra dictū Don. ꝓpe finem non determinet vtrū tales cẽnt baptizati vel non. sed dicat diuinū iudicium per alicuius reuelatiõis super hoc esse oraculum implorãdum. qd etiam habetur ex cõse. dis.4. solet. videt tamen dicere ꝙ nõ recipiunt baptismi sacramẽtuz. qd certum est: si baptizans non intendebat illam ablutiõem facere vt sacramẽtum: sz causa iudi tñ. vt dicit ibi glo. quod tamē dicit ibi glo. sez ꝙ baptizans intendat baptizare qualẽcũq intentiõem habeat baptizatus recipit sacramẽtum: non est verꝫ vt est ostẽsum. s. fm Richard. 4. di 4. q. i. ar. i. c. ¶ Zª fictio impedit effectuz baptismi qui est tñ res. sez gratiam ⁊ remissiõem peccatorū. non tamē impedit effectuz qui est res ⁊ sacramẽtum. i. caracterem. ex cõsecra. dis.4. ostendit quia actus actiuorꝫ sunt in patiente ⁊ disposito. hec autem in dispositio seu ꝓtraria dispositio potest esse tripliciter. sez aut discernẽdo: quo ad rationē. aut indeuote accedendo. s. cum ꝓposito peccandi. aut malum appetendo: quātum ad cõcupiscibilem. aut sacramẽtum cõtemnẽdo. s. accipiendo irreuerenter. prerigit enim fides ⁊ deuotio. s. voluntas abstinendi a peccato: ⁊ reuerẽtia sacramẽti fm Boñ. 4. di. 4. q. 2. ar. 2. c. ⁊ Pe. 4. di. 4. q. i. ar. 2. c. Si g̃ queritur quomõ sumitur fictio: que impedit effectum baptismi. Dicẽdum ꝙ fictio hec quodãmõ includit oñe peccatum mortale qd cõtrariat gratie. hec Tho. z. q. 69 ar. 9 c. z°. Utrꝫ recedẽte fictiõe baptismus habeat effectū Rndeo ꝙ sic. ex cõse. dis. 4. ostendit. in fine. Duplex est enim effectus baptismi interior. sciz caracter. qui est sacramentum

7 res 7 gra que est res. pmus nõ opponitur culpe: aut fictõi. sed 2°. ideo caracter cum ea recipit sed nõ gratia. caracter. n. Etiam est re se est ospositio immediata ad gram: sicut organizatio corporis ad anime infusiõem. sed impedit ppter hiam si bi in eodem subiecto aie cõiuncta fictione ideo illa stante gra non infundit. recede re aut statim infundit. sicut diaphanitas aeris impedit recipe lumen solis: propter obscuram nubem. qua resoluta statim recipit lumen a sole. vnde Aug. li°. de baptis. 7 habet de cõse. di. 4. tunc valere incipit ad salutem baptisin°: cum fictio illa veraci cõfessiõe recesserit. Et q2 sacramẽtũ respicit culpã pcedentẽ: 7 non sequentes. hinc est. q plenam facit gra supinfusa remissiõem totius culpe 7 pene pcedentis. 7 hoc p se. totius vo culpe sequẽtis p accãs quia nõ pot vnam sine alia tollere. vnde tollit culpam venialem sequẽtem: si quaz inuenit: ea qua hominẽ nõ penitet: in generali 7 in spãli. si tũ tollit: nõ tollit etiam totã penam. q2 culpa 7 pena sequens magis tollit in eo virtute pnie: q̃ baptismi. vnde tam de fictiõe q̃ de peccatis post baptismũ pcratus: ei est penitẽtia iniũgẽda fm Bon. 4. di. 4. q. 2. ar. 3. o. 7 Pe. 4. di 4. q. 1. ar. 2. q. 2. c. vnde si veniens ad baptismũ cõtetur de omibus suis peccatis mortalib°: nisi de vno solo: qõ est cã fictionis eius in baptismo: opter q vere penitest de illo pctõ: 7 in se: 7 inquãtũ fuit cã fictionis ei°. quo facto deus cõfert gratiaz di baptismalẽ. in remediũ cõtra alia pcta que fuissent in baptismo deleta: nisi fictio impediuisset. 7 ideo de illis alijs nõ optet habere veram pniam. nec forte attritionẽ nouam. pter illam quã habuit añ baptismam. Hec fm Sco. 4. di. 4. q. 2. artũ. 2. c. circa medũ: optet dicere caracterez in ficto aliqd oprari. sed solum q deus ex eadem pactiõe qua assistit ei qui baptismũ sine fictiõe suscipit. Assistit etiam ei q baptismũ suscipit quãdo fictio recedit. Sed esto q aliquis accedat ad baptismũ cum motu peccati venialis. nũquid talis cõsequit effectum baptismi. Rndeo. quidaz dicũt q est duplex fictio. s. simpler. 7 fm quid. Fictio simpler aufert totũ effectum baptismi. 7 hec est cum volũtate mortaliter peccandi. Fictio autẽ fm qd hec est venialis: 7 non impedit ingressũ grave. sed cõplemẽtum. vnde in tali non habet perfectum effectum. quia non delet veniale illud: 7 etiam minus recipit de gra. q2 minus est ospositus ppter illud. ¶ Aliũ tamen pot dici. s. q motus venialis non facit fictum simplicit: sed ad temp°. q2 gratiam non expellit: sed retardat dũz homo non eleuat se ad recipiẽdum diuinã gratiam. 7 quãdo talis motus cessat: statim baptismus habet plenum effectum. 7 hunc motum: 7 alia pcta delet. etiam si non superueniat de illo cõtritio noua. Pe. vbi. s. Prim° modus dicẽdi magi placet: 7 cõuenit cum Sco. vbi. s.

Circa 2°. s. efficaciam baptismi in parvulis: queritur plura. s. vtrũ parvuli recipiãt sanctificatiõem in baptismo. Rndeo q sic. Absit. n. quin parvulis misericors deus ad salutis remedium baptismũ ꝓcurauerit. ex de baptis. maiores §. caute. vnde parvuli i baptismo purgãt a peccato originali: 7 b merito passiõis xpi: 7 aliene fidei. s. ecclesie 7 virtute sacramẽti. ¶ Utrũ parvuli recipiant in baptismo plene rem. i. gram: cũ habitibus virtutũ. Rndeo q sic. recipiũt. n. fm omes gram p quam iustificãt. cõuenit enim vt sicut cõtrahunt alio. pmerente culpam: sic etiam alio. pmerente recipiant iustificatiõis gratiam. vt. s. dictum est. ¶ De virtutibus vo sunt plures opi. cõuenientior tamẽ 7 verior est opi. magistri sui 2z li° 4° di. 4. q parvulis dantur virtutes in baptismo in munere sue i habitu perfecto: sed non in vsu. ad vsum. n. non tũ requirit perfectio habitus: iz etiã potentie: que deficit in parvulis. Iz enim habitus innatus 7 acquisitus perfectus esse non possit ante perfectiõem potentie. infusus tamẽ potest. quia eius perfectio nõ expendet nisi a creatore. ¶ Sciendum tamen q in parvulo virtutes habent aliquos actus. Actus enim virtutum sunt 4°r. scilicet cõtrarium expellere. subiectum perficẽ. 7 ad vltimũ finem ordinare. 7 isti tres actus cum habitibus conferunt. Quart° est bonum opus elicere. 7 iste non confert parvulo: non ppter defectum virtutũ. sed ppter defectum potentiarũ in eo. 7 ideo bene dictum est q parvulis non dant virtutes in vsu. q2 ergo eundẽ effectum habet baptism° in parvulis: 7 adultis. ideo dicit Aug. ad Bonifacium. Regnans spus in maioribꝰ offerẽtibus: 7 parvulis oblatis cõtis est. b Gul.

Utrũ in puulis baptismꝰ habeat equalem effectũ. Rndeo q̃ sic: q̃tum est ex lege cõi. equale. n. est ex pte dantis illud mediante quo dat gr̃a. s. sacramẽtũ. Equal' est est ex pte recipientis ꝑ gratias: vel dispositio hec. n. nõ attendit fm nãlem capacitatem: sed fm voluntariã ꝓparatiõem: q̃ nulla in eis ꝑcedit. sed ꝑ dispositiõe ẽ cis ecclie fides: q̃ equalit' respicit omẽs puulos: q baptizant'. Põt tñ xtus magis dare ex gr̃a vni q̃ alteri: ex ꝑuilegio spãli qz eius potentia nõ est facto alligata. B Richard. 4. di. 4. q. 3. ar. 3. c. ¶ Utrũ effectus baptismi sit equalis in puulis ⁊ in adulti. Rndeo q nõ. caracter. n. impssio ẽ equalis. sed restitutio in nocẽtie penes terminũ a quo est inequalis. infusio etiã gr̃e est inequalis. qz vnicuiq; magis ꝑdest fides: ⁊ dispositio ꝓpria q̃ alien a ceteris paribꝰ Adulti q̃ plus recipiũt ex gr̃a ĩ baptismo q̃ puuli. B Rich. vbi. s.

Circa 4ᵐ. s. ex efficacia baptismi si passiõem xpi sciẽdũ: q baptismus xpi habuit eandẽ virtutẽ añ passiõem ⁊ post. qz sicut post: ita ⁊ añ passionẽ caracterẽ impssit: omnẽ culpã odeuit: gr̃am cõtulit. ⁊ per ꝓfis cõcupiscẽtiaz minuit. pbabile tñ est q post passiõez maior gr̃a cõferat' in baptismo. qz passio xpi a qua baptismꝰ efficaciã habet: maioris debet esse virtutis exhibita q̃ puuisa. ⁊ cõpleta q̃ inchoata.

¶ De baptizãtibus. ti. 5.

Postea cõsiderãdum est ex ministris baptismi. Et primo quis põt baptizare. 2ᵒ ex numero baptizantũ: ⁊ baptizandorũ. 3ᵒ ex intentiõe quam oz habẽ baptizãs 4ᵒ ex fide eius. 5ᵒ ex bonitate eius. ¶ Circa primũ queruntur plura. s. ad quez pertinet ex offo baptizare. Rndeo q ad solum ꝑbyterũ. ex cõse. di. 4. cõstat. vñ etiã diaconi absq; eo vel ꝑbytero non audeant baptizare: nisi ꝑdictis ordinib' longius cõstitutis necessitas extrema cõpellat. di. 93. diacones. ¶ Utrũ laycus possit sacramentũ baptismi cõferre. R° vt habet' ex cõse. di. 4. cõstat. ⁊. c. in necessitate. ⁊. c. sanctũ est. baptizare necessitate imminẽte laycis xpianis plerũq; cõcedit'. Hõ buius est. qz inter alia sacramẽta maxie necessitatis est baptismus: q est regeneratio vite spãlis homis. qz pueris alr subuenirĩ nõ põt. ⁊ adulti nõ pñt alr q̃ per baptismũ plenã remissiõem cõsequi. s. q̃tuz ad culpã: ⁊ q̃tũ ad penã. ideo vt circa remediũ tam necium hõ ꝛfectũ pati põ possit: instituũ est vt mã baptismi sit cõis. s. a qua q̃ a q̃libet ꝛ facili bri põt. ⁊ minister baptismi sit genꝰ etiã nõ ordinatꝰ. s. in necitate. ⁊ B verũ est etiã in aqua nõ sanctificata: si alia bri nõ possit. als nõ. ¶ Si aũt ꝑter necitatẽ baptizaret gs nõ ꝑbyter: siue layc': siue cleric': peccaret mortalr baptismũ tñ sacrm cõferi. B Tho. 4. dis. 6. q. 3. arti. i. q. 1. c. vñ ex ꝛ cle. nõ or. c. i. dr: q si nõ ordinatꝰ baptizauerit: vel aliud divinũ offiũ nõ ꝓpetens exercuerit: supplenõtis articulo nõ exigẽte: ab ecclia abjici dz: ⁊ nunq̃ ordinari. ¶ Utr nõ ꝑbyter baptizãs facẽ possit vel debeat sacrm̃ talia baptismi. R°. illa ꝑtinent ad solẽnitatẽ baptismi: nõ ad nõcitatẽ. ⁊ nõ fieri nõ debẽt: nec pñt a layco: vel clerico. sed solũ a sacerdote. cui° est solẽniter baptizare. B Tho. 3. q. 67. ar. 3. c. 2ᵒ. ¶ Utr mulier possit baptizare. R° q sic. necitate instante. 20. q. 3. sup gbus. als baptizare ꝑhibetur. ex cõse. di. 4. mulier. qz tñ caput muliens est vir. ⁊ caput viri xps. ut dr. 1. Cor. ii. nõ dz baptizare mulier. si adsit copia viri. nec layc' pñte clerico. nec clericus pñte ꝑbytero. q tñ põt baptizare pñte epo. eo q B ꝑtinet ad offiũ suũ. Si tñ mulier ꝑter necitatem baptizaret: rebaptizãdus non est. sicut etiã dictũ est ex layco. peccaret tñ ipa baptizãs: ⁊ alij q ad B cooperarent': vel baptismũ ab ea suscipiẽdo: vel aliquẽ baptizandũ offerẽdo. B Tho. 3. q. 67. ar. 4. c. 7. c. 3ᵒ. ¶ Utr nõ baptizatꝰ possit baptizare. R° q sic. dũmõ formã ecclie servet. ex cõse. di. 4. c. in baptismate. ⁊ rõ est. qz sicut ex pte matric q̃tum ad necitatem salutis sufficit q̃libet a qua. ma etiã sufficit ex pte mãtri. quicũq; hõ. ⁊ ideo etiã non baptizatꝰ in necitate baptizare posset. Si vo ex articulus necitatis B fieret: vtercq; graue peccaret. s. baptizãs ⁊ baptizatus. ⁊ hoc impediret sacramẽti effectũ. Iz non tolleret ipm sacramẽtum. hec Tho. 4. di. 5. q. 3. arti. i. q. 3. c. ⁊ 3 q 67. arti. 5. c.

¶ Utr excõmunicatus possit baptizare. Rndeo q sic. potestas enim ministrandi sacramẽtum ptinet ad spãlem caracterẽ q indelebilis est. sicut pz ex supdictis. ⁊ iõ p B q qs ab ecclia suspendit' vl' excõicat'

vel etiam ꝓgrad aſ: non ꝓpter hoc amittit prātem cōferendi ſacramenti. confert qdem. ſed peccat cōferēdo niſi in neceſſitate baptizaret. ſiliter etiam ille q ab eo recipit ſacramētū: ⁊ ſic nō recipit rem ſacramentū: niſi forte p neceſſitatē: vel ignorantiam excuſet. Tenendū eſt igit breuiter circa pdicta: q̃ actus baptiſmi: ſicut ⁊ alicuius alterius ptāns conuenit alicui ꝓpriet. ſ. vel ex officij auctate. ſic conuenit ſolis ſbyteris. vel ex eccle pmiſſiōe. ſic eſt cōuenit aliis: maxie in cāu neceſſitatis.

¶ Utrūq; poſſit baptizare ſeipm. Rꝰ q̃ non. qz cum in forma baptiſmi exprimatur duplex perſona. ſ. baptizās ⁊ baptizatus: alius debet eſſe baptizās a baptizato. Et qd̃ Innocē. papa dicit in q̃dam decretali: q̃ iudeus ſeipm in aquam merſit. de cōſe. di. 4. c. ſanctū eſt. ⁊ ex de baptiſ. debitum in glo. ⁊ tex. dicens De baptizo in nomie pa. ꝛc. ſi neceſſiſſet vie ad priaz eno laſſet. intelligēdum eſt ꝓpter vim ꝓtuentis: ex cuius magnitudine hoc ꝓcedē videbat: vt inter iudeos cōſiſtens q̃ſi ſe offert periculo mortis. ¶ Ad oſtendēdā autem q̃ alius eſt baptizās a baptizato voluit Dñs baptizari a Iohāne. Matth. 3. ⁊ ex de baptiſ. debitū.

Circa 2ᵐ. ſ. numerū baptizādorū ⁊ baptizandorū querunt plura. ſ. vtrū plures poſſint ſimul baptizare. Rndeo ſacramētū baptiſmi ꝓpine habet virtutē ex forma: quā Apls nō at verbū vite ad Eph. 4ᵒ ⁊ ideo cōſiderare optet: q̃ cum plures ſint vnum baptizāt q̃ forma vtant. ſi. n. dicāt. Nos te baptizamus in no. pa. ꝛc. dicāt qdam q̃ nō coferunt ſacramētum baptiſmi. eo q̃ non ſeruarēt forma eccle: que ſic bz. Ego te baptizo in no. pa. ꝛc. ſed hoc excludit p formam baptizādi quā habet greci. poſſunt eni dicere. Baptizet ſeruus dei. b. in no. pa. ꝛc. ſub qua forma greci baptiſmū recipiūt. que tū forma magis diſſimilis ē forme qua nos vtimur: q̃ ſi diceret. Nos te baptizam⁹. Ideo notandū q̃ ſub tali forma Nos te baptizam⁹ exprimit talis intentio. ſ. q̃ plures cōueniāt ad vnum baptiſmū cōferēdum. qd̃ qdam videt eſſe ꝯ rōnem miniſtri. hō. n. nō baptizat niſi in quātum eſt miniſter xpi: ⁊ vicē ei⁹ gerens ſed ſicut xps eſt vnus. ſic optet eſſe vnuz miniſtrū q̃ ipm repſentet. ꝓpter qd̃ ſignāter dicit Apls ad Eph. 4ᵒ. Vnus dominus: vna fides: vnū baptiſma. Et ideo cōtraria intentio videt excludere ſacramentū baptiſmi. Iz Tho. 3. q. 67. ar. 6. c. Hm⁹ etiam ſnie videt eſſe Sco. 4. di. 6. q. 2. ar. 1. e. Si vo vtercq; diceret. Ego te baptizo in no. pa. ꝛc. vtercq; exprimēt ſuam intentionez q̃ſi ipe ſingularit baptiſmū cōferret. qd̃ pōt cōtingere in eo cāu quo cōtentio ſe vtercq; aliquo mō baptizare conareē. ⁊ tūc dicēdum eſt q̃ ille q̃ pius verba ꝓferret. pius cōferret baptiſmū ſacramētū: alius vo quantūcūq; ius baptizādi haberet. nihil faceret. ſed ſi verba ꝓnuntiare p̃ſumeret puniēdus eſſet tanq; rebaptizator. Si aut ſimul ambo verba ꝓferent: hominem immergerēt: vel aſpergerēt: eſſent puniēdi ꝛc in ordinato mō baptizādi: nō ꝛc iteratiōe baptiſmi. qz vtercq; intenderet nō baptizatū baptizare. ⁊ vtercq; quātuz eſt in ſe baptizaret. nec traderet aliud ſacramentū. ſed xps q̃ eſt vnꝰ interius baptizās: vnū ſacm per vtrūq; cōfert. hec Tho. vbi. ſ. ¶ Utrū eſſet baptiſmꝰ ſi vnꝰ ſolus baptizaret dicēs. Nos baptizamꝰ te ꝛc. Rꝰ ſup pluralē numerū nō fit vis aliqua: niſi q̃ fit ſm curſum ſolitū loquendi. ſ. ſm q̃ papa de ſe vnico dicit. Nos dicimꝰ. ⁊ in vulgari hoc vtimur lingnagio Ideo nō dicit tūc forma mutata: ſz corrupta. Sed ſi verba ſeriofe diceret ⁊ eiz pondere: cuius ſenſus alū generaret intellectū: nō eſſet baptiſmꝰ hec Bona. 4. di. 5. q. 1. ar. 1. q. 5. ¶ Utrū vnus poſſit ſl baptizare plures. Rndeo in caſu neceſſitatis: vnus pōt ſimul baptizare plures ſb hac forma. Ego vos baptizo. puta ſi imminet ruina: aut gladiꝰ: aut aliqd aliud hi⁹. qd̃ nō pateret morā: vt ſingillari oēs baptizarent. Hec p̃ diuerſificaret forma ecclie. qz plurale nō ē niſi ſingulare geminatū. Iz Priſci. cū pluralit dicat Matth vlt. Baptizātes eos ꝛc. nec ē ſile de baptizante ⁊ baptizato. qz xps q̃ principalit baptizat: ē vnꝰ. ſed multi p baptiſmū efficiūtur vnū cū xpo. Ib Tho 3. q. 67. ar. 6. c. 2ᵐ ¶ Utrū ſi duo baptizarēt: vnꝰ manc⁹: q̃ verba ꝓferat: ⁊ alꝰ mutus: q̃ immergat. ſit baptiſmꝰ. Rꝰ ſic. ſ. dictū eſt. integritas baptiſmi cōſiſtit i verborū forma: ⁊ i vſu materie. ⁊ iō nec ille q̃ tm ꝓfert vba baptizat nec ille q̃ tm immergit. ⁊ iō ſi vnꝰ ꝓfert verba: ⁊ alius immergit: nulla forma verborū poterit eſſe cōueniens. nō eiz poterit dici Ego te baptizo. cum ipe non immergat.

⁊ per ꝓsequens non baptizaret. rec etiaꝫ poterit dici. Vos te baptizam⁹. cũ neuter baptizaret. Si.n. duo sũt q̃z vnus vnaꝫ ptem libri scribat: ⁊ alius aliã nõ ē ,pria locutio Vos scripsim⁹ istã libri. sed sino ꝛcbica' inquãtum totũ ponit' ,p parte fm Tho. vbi.s.c.z⁰. Bona.4.di.5.q.1.ar.i.q 4.⁊ Ricb.4.di.z.q.4.ar.i.c.i⁰. Iz enim. exterminat⁹ modus exp̃mēdi actũ baptizandi nõ sit ꝛ necitate efficacie facti exp̃ mere tam actum esse ab eo a quo non est: ꝛrogat efficacie sacramẽti. sic esset i hoc cãu Si.n. ille q verba illa Ego te baptizo ,pfert. nõ abluit: exp̃mit actum baptizandi esse a quo nõ est. sine exp̃mat in singulari: sic in plurali. q̃z dicit Ego te baptizo. i. abluo: ⁊ tũ non ablueret p casum: sed locutus sum. vnde in illo casu ꝛ cõi lege: puer nõ esset baptizatus fm Ricb. vbi s. Cõuenit cum p̃dictis Hosti. ꝛ sacra. q̃z sacramẽta ecclesiastica sunt sacra vnitatis. ⁊ nõ cõuenit ea diuidi. ꝛ ꝓse. di.z.q̃ passus. Et idem dicit: si vnus dicit vnaꝫ ptem verborũ: ⁊ alius aliam. Iz autem: vt s. dictum est fm aliquos baptizãs ꝛbeat esse vnus. aliq; tũ dicit q̃ vnitas ministri vel baptizati non est ꝛ necessitate. nũmõ qñ plures baptizant qlibet intendat facere totum. ⁊ qñ vnus plures intendat baptizare: vel omẽs. est tũ ꝛ ꝓgruitate ,pter maiorẽ distinctiõem. i. ideo nõ ꝛbet fieri sine necessitate. vnde sine vnus sine plures dicant baptizam⁹ te in baptizãdo vnaꝫ sine etiam vn⁹ dicat in baptizãdo plures vel vnũ baptizo vos. baptizatũ est. quia modus exp̃mēdi actum baptizãdi ⁊ exp̃ssio p̃sone ministri nõ sunt ꝛ suba forme. sum.n. ex traditõe ecclie. ⁊ per istam additiõem forma nõ mutat': cum non sit additio corrũpens. sed saluans. tũ ꝛ necessitate vnius actus baptizãdi ē vnitas ministri: solũ ad vitandũ pcũ baptizantis. nisi forte i casu plures ẽnt necessariũ ad puerũ abluendũ. nõ autẽ est ꝛ necessitate ad efficaciã sacramẽti. vnde puerum fil'a pluribus ablui nõ videt' efficacie baptismi repugnare. ⁊ h̄ ē op. Ricb. 4.di.z q.4.ar.i.c.⁊ Pe.4.di.5.q.z.ar.z.q.z.c.⁊ c.i⁰ ad oppo⁰. ¶ Quid si monstrũ natũ sit cum duob⁹ capitib⁹: nũgd oꝫ baptizari vt vnus hõ: vel vt duo. Pndet Tho. i q̃dam qõne ꝛ q̃libet: q̃ tale monstr̃ aut certũ est hr̃e duas aias rõnales. puta si sint duo capita duo colla ⁊ duo p.ctora. q̃z per ꝓis erunt duo corda: ⁊ in tali cãu baptizãdi sũt ibi duo. ⁊ Iz ꝓsumat' q̃ plures possint simul baptizari. dicendo. ego baptizo vos. mutus tũ ēt eos baptizare singillatim. Si vo nõ sit certum. puta si non sunt duo capita bene distincta: vel due cerunces fundate in eadem vitta sine in eodem trunco: tunc ꝓmo ꝛbet baptizari vnus: ⁊ postea ꝛbet alter sub dubio baptizari. dicẽdo Si nõ es baptizat⁹: ego te baptizo ꝛc.

Circa z⁰. f. intentiõem baptizantis plura queruntur. f. vtrũ intentio ministri sit ꝛ necessitate baptismi. Pndeo q̃ sicut dicit magister sen. li⁰ 4⁰ dis.6. in hoc ⁊ in alijs sacramentis sicut formã seruando est: ita ⁊ intentio illud cõferendi. cuius ratio est fm Sco. 4. dis.6.q.z.arti.1.e. quia ille actus ad quẽz quis obligat' ꝛbet in eo esse humanus non casualis: vel formalis: in quib⁹ non cadit obligatio. Humanus autem effect⁹ est ,pprie qui per intellectum ⁊ voluntatem causat' ab homine. ⁊ ita est intentus ab homine. ipa etiam obligatio est: vt homo intendat actum istum: sed homo obligatur ad actum cõferendi baptismũ p̃ loco ⁊ tpe. q̃ obligat' vt intẽdat ꝓferre baptismũ ,p loco ⁊ tpe. ¶ Utr̃ requirat' mentalis intentio in ministro. Pndeo aliqui dicunt q̃ non. quia minister sacramenti in verbis que ,pferunt' exp̃rimit intentiõem ecclesie: que sufficit ad perfectiõem sacramẽti. nisi cõtrariũ exterius exp̃rimat' ex parte ministri ⁊ ex parte recipientis sacramentum. ⁊ hec est opi. Tho. 4.di.6.q.i.ar.z.q i.c.z⁰. ¶ Alij vo dicunt q̃ non est sacramentũ. Iz ibi sint verba nisi sit ibi mentalis intentio in ministro. quia vt dicit Hugon. in moral. non ꝛbet intentio verbis deseruire: sed verba intentiõi. ⁊ hoc maxime locum habet in hoc sacramẽto. ⁊ ideo non baptizat' quãtum est per illud quod per homines gestum est: nisi assit intentio baptizantis. ¶ Utrũ alit' non saluetur nisi sit intentio in ministro. Pndeo si adultus baptizat' vt ꝛbet fides interior supplet. Si paruulus. puum est credere q̃ sumus sacerdos suppleat. si tamen non faciat: iuste facit. ⁊ nos certos esse voluit de salute ad ꝛponẽdam supbiam: ⁊ ꝛ certam dam vtilitatem vt attent us ⁊ a p̃sonis dignioriib⁹ ⁊ sentoriib⁹ regrat' credendũ tam est: vel q̃ ꝛtus reuelat: vel q̃ integre

supplet: nisi peccata nostra impediat. B Bonf. 4.di.4.p.2.q.2.ar.1.c.5" ad oppo". Hoc aut qd dictum est.s.si adultus baptizat' fides interior supplet.si parvul": pium ē credere q̃ xp̃s supplicat. Aliqbus vt Tho. vbi.ē.non placet.oicit.n.q̃ ⁊ si hoc satis dici posset quo ad vlmū effectū.q est insufficiens a peccis:nī quo ad caracterē non videt'.quia caracter nunq̃ imprimit' nisi p sacramētum. Sed ndet' et.q̃ vltimus effectus bene sufficit ad salutem.cuis etiā sine sacramēto bene posset imprimere caracterē. ¶ Utrū actualis intentio requirat' in ministerio. Rndeo fm Sco.4.di.6.q.2.ar.2.c.q̃ pter intentiōem actualē ⁊ habitualē est ponere mediā.s.intentiōem virtualem. pbatio.si qs in pncipio intēdens dicē missam:postea aut ad alia distrahatur:tūc non hz intentiōem actualē:nī est distractus:nec tm hz intentiōem habitualem.quia etiā cōmiēs talem hz.hz enī habitū inclinātem eum ad talez actū. hz g se modo modo:qui medius mod" pōt dici intentio virtualis.q̃ in virtute alicuius intentiōis parvus habite actualē: facit omnia que facit:tanq̃ ex radice. ¶ Dicendū g q̃ in baptizāte nō suff.cit sola intentio habitualis.q̃ pter illam solam non dicit' actus hūanus.nec requirit' semper intentio actualis.q̃ non obligat cētus hominē ad impossibile:vel nimis difficile.et insmōi est nā distrahi. quia fm Angl. 2" h" cē lib.ar.nō est in pātē nostra quib" visis tangamur:sed sufficit intentio virtualis.s.q̃ aliqñ habuit intentiōem actualez ex qua descendit nūc actus ille baptizandi:sine i illo actu habeat intentiōem actualem:sine non.⁊ intelligo q descendit ille actus sine omi motu voluntatis Sic intelligendē fm Sco. vbi.ē.fm Ricē.4.di.6.q.1.ar.2.c.tū si baptizans nō sit diligens in applicādo intentiōem suam fm q̃ decet ad ipm actum:nō excusat' a peccō. ¶ Quid si qs putet baptizare puerū cui imponit nomē Petri:cum sit puella. Aliqd baptism" carē effectu. ¶ Rndeo fm' hostiē.aut intendit baptizare pson cuiscūq̃ servus esset.⁊ sic esset baptizata. aut intendit baptizare marem tm:⁊ nō feminam.⁊ sic nō est baptizata. Aut simpliciter baptizat.⁊ tūc est baptizata. Dicit tamē Hosti. q̃ in his casib" ⁊ sil'bus si adhuc vivat baptizari pōt sine error.sed i hoc nō assentio sibi. ¶ Utrū ebriosus possit baptizare. Rndeo.dīa est inter ebriosū ⁊ ebrius.Ebrius dicit' actu.Ebriosus ex consuetudine.⁊ bene pōt aliqs cōsuetus in ebriari:aliqñ esse sobrius in actu. ⁊ tunc baptizat.Ebrius vo si habeat ligatas rōnem:ita q̃ tollat' intentio baptizādi.q.s. nescit quid faciat:nō baptizat.Si autem rō libera est tantū saltem q̃ sciat qd faciat:nō tm oino est cōpos sui.tunc tenendū est q̃ sit baptizat".etiam si lingua aliquo mō balbuciat.q̃ illud non est semp sufficiens signū ligamis rōnis.vnde si formet verba intelligibilit'.hz non oino pfecte baptizat.Si aut ita corrupte:q̃ cōiter intelligi nō posset:est rebapticādus postea.hec Bonf.4.distin.5.on. circa li'am .q.2. ¶ Utrū si qs aliquem iocose baptizaret vere sit baptizatus. ¶ Rndeo q̃ sic.si baptizans ⁊ ille qui baptizat' intentiōem baptizandi actu vel habitu in gnāli:vel speciali habeat qd exp̃ssiz est.i.q.i. spūs sanctus.⁊.§.ecce qñ. ¶ Quid si scirī nō possit certitudinalit' intentio abluētis: vel abluendorū. ¶ Rndeo fm Angl. li' cē vni. ba.implorandū est sup hoc diuinū cōsilium:qd si nō reuelet ceus: sub cōditōe sic abluens est baptizādus.⁊ habet' cē cōsedi.4.solet. ¶ Utrū requirat' recta intentio ministri:ad sacramēti pfectiōem. Rndeo intentio ministri pōt puerū duplicit'. Uno mō respectu ipius sacramēti.puta cū quis nō intendit sacramētum cōferre:sed vel iuocare aliqd agere.⁊ talis puerilitas tollit veritatem sacramēti.pcipue quādo suā intentiōem exterius manifestat. ¶ Alio mō pōt puerī intentio ministri q̃ctiz ad illud qd sequit' sacramētū.puta si pceibiter intendat aliquā feminā baptizare ut abutat' ea.vel si intendat cōficere corp" xpi vt eo ad veneficia vtat'.⁊ q̃ pius nō expendet a posterior indc est q̃ talis puerilitas intentiōis sacramēti veritatem non tollit.sed ipe minister ex tali intentiōe graviter peccat.hec Tho.4.di.6.q.1. ar.2.q. 2.c. ¶ Utrū in offerētib" parvuli ad baptismū requirat' recta intentio.s. q̃ regenerē'. Rndeo q̃ nō. vnde Angl. ad Bonifaciū.⁊ habet' cē ꝓx.di.4. non illud.si nō eadem fide ad baptismū parvulos ferant vt ad vitam regenerent' eternaz.sed eos putant hoc remedio temporale retinere vel recipere sanitatem.non pterea illi nō regenerant.q̃ nō ab istis hac intentione offerunt'.

Circa 4m. s. Idem baptizãtis que runt plura. s. vtrũ ad cõpletum esse baptismũ necẽsse sit fides alicuius articuli. Pendeo fides necẽsse est omnibus sacramẽtis, q̃ omnia sacramẽta habent vĩtutem a fide vt dicit Hugl. de san. Vict. Similiter vo est in baptizato necẽsse. cum Ambro. dicat q̃ baptismꝰ est fidei sacramentũ: ⁊ fundamẽtũ: ⁊ ianua sacramentorũ sicut fides est ianua virtutũ. de cõse. di. 4. cum itaq̃. ⁊ ex de pref. nõ ba. c. veniẽs. Gratia. n. sacramẽtalis cõparat̃ ad xpi passiõẽ sicut ad meritũ. ⁊ ad sanctam trinitatẽ sicut ad principiũ effectiuũ ⁊ nõ in sacramentis vt in eis magis q̃ in alijs passio xpi operet̃ ⁊ disponat ⁊ sancta trinitas influat: necẽsse è fides virtusq̃ s. passiõis ⁊ sancte trinitatis. cui baptismꝰ sit sacramẽtũ nõ singularis homis sed ecclesie: sicut etiam efficaciã hẽ a fide ecclie. hec Bona. 4. di. 3. q. i. ar. 3. c. ¶ Vtꝫ recta fides requirat̃ in baptizãte ita. s. q̃ infidelis nõ possit tradere sacramentũ baptismi Pendeo q̃ nõ. ex cõse. di. 4. romanꝰ. ⁊. c. a quodã. ⁊. c. eccla. pot etiam cõtingẽ q̃ aliqs patiat̃ defectum fidei circa aliquid aliud: ⁊ nõ circa veritatem sacramẽti: q̃ exhibet. puta si aliqs credat iuramẽtum in omi cãu illicitum: tũ credat baptismũ efficaciã hẽ ad salutem: ⁊ sic talis infidelitas nõ impedit intentiõem cõferendi sacramentũ. Si vo putat̃ fidei defectum ꝗ ipm sacm q̃ exhibet. Iz credat per illud q̃ agit̃ exterius nullum interiorẽ sequi effectum. nõ tũ ignorat q̃ ecclia catholica intendit per hꝰ q̃ exterius agunt̃: sacm prebere. vnde nõ obstãte infidelitate pot intendẽ q̃ facit ecclia. Iz estimet illud nihil esse. ⁊ talis intentio suff. cit ad sacm. q̃ vt. s. dictum est: minister ecclie agit in psona totius ecclie: et cuius fide supplet̃ q̃ deest fidei in ministro. ¶ Notandũ autẽ q̃ hereticorꝫ quam in collatiõe sacrorũ nõ seruãt formam ecclesie in his que sũt substãtialia forme. ⁊ tales nec sacm pferunt: nec sacramẽti rem. Quidaz vo servant formam eccle: ⁊ tales pferũt sacm et ex de sum. tri. firmit. ⁊ sacm. quia Iz non sint membra: nec ministri ecclie. simpliciter tũ cõferunt in hoc cãu: etiam rem sacramẽti. nisi adsit defectus ex parte baptizandi. baptismꝰ. n. datus in forma eccle a quocunq̃: semp hꝫ efficaciam: nisi obicem inuenat ex parte suscipiẽtis. de cõse. dis. 4. Romanus. ⁊ plurib̃ alijs. c. eiusdem dis. Tũc autẽ hꝫ obicem qũ ille q̃ baptizatur heresi cõsentit. ⁊ hoc pot et triplicit̃. Aut q̃ est hereticus ⁊ fauet erroni. Aut si nõ est hereticus: vadit tũ ad hereticũ pcisum in ecclie cõtemptũ. Aut si nõ est heretic̃ pcisus: vadit tũ ad occultum: quẽ scit esse hereticum ꝓter aliqd ꝓmoduz vel fauorem. ⁊ tũc nihil gẽ recipit. q̃ ab heretico vt hereticus est accipit. vñ Aug. li. de fide ad Petrũ. Nullatenꝰ dubites extra ecclam baptizatos si ad ipam nõ redierint: baptismo cumulari perniciem. ⁊. i. q. i firmissime. ⁊ ex cõse. di. 4. q̃tus. Vñ talis postea penitẽs recõciliãdus est p impositionẽ manus. Iz. n. baptismꝰ nõ possit iterari. impositio tũ aliq̃ manus. s. recõciliatoria potest reptri. vt dicit̃. j. Tunc autem nõ cõsentit qũ hꝫ impotẽtiam discernẽdi vt puer, vel qũ iste hereticꝰ est occultus ⁊ credit̃ esse catholicus. Aut qũ homo è in necessitate cõstitutus solum necẽsitatis intuitu. talis. n. recipit sacm ⁊ rem sacramẽti. q̃ dum in mortis periculo catholicus nõ inuenit̃. sanctꝰ est ab heretico baptismũ recipere q̃ in eternũ pire. di. 32. c. ꝓter hoc pcipiendo §. porro. vnde talis nõ est recõciliãdus per impositiõem manus. i. q. i. hi qui. ⁊. c. manus. Unde nõ oriam inter recipientes sacra ab hereticis ⁊ scismaticis: ⁊ recipiẽtes a simoniacis ⁊ fornicatoribꝰ notorijs. q̃ baptizati scientẽr ⁊ ꝓter necessitatis periculũ ab hereticis ⁊ scismaticis: ⁊ etiã ordinati scientẽr ab eisdem: cum venuit ad ecclam: nõ recipiunt̃ sine manꝰ impositiõe. Baptizati vo ⁊ ordinati pdicto mõ a simoniacis ⁊ fornicatoribꝰ notorijs recipiunt̃ sine manus impositione di. 32. §. verũ. in ter. ⁊ glo. ¶ Ad hec etiã nota q̃ illi q̃ baptizati sunt ab heretici in nomie trinitatis cum redeunt ad ecclam sanctam recõciliant̃. q̃tos crismatis vnctiõe: siue cõfirmatiõe. q̃ncq̃s manus impositiõe. s. recõciliatoria. q̃ncq̃s sola fidei pfessiõe. Primo mõ recõciliant̃ Arriani in ecclia ortodoxali. 2o mõ in ecclia occidẽtali. 3o mõ Monosolite: ⁊ alii. ex cõse. di. 4. ab antiq̃. Monosolite autẽ sic dicti sũt a Monoso autore heresis eorꝫ. isti sunt vt puto q̃ dicunt̃ Monosiaci. ex cõse. di. 4. hi 9. § qdaz libri habẽt ibi Bonosiaci per. h. isti nõ credebãt xpm esse dei filium nãlem: sz adoptiuũ. vt in dicto. c. v. monosiaci. Hec autem diuersitas recõciliatõis hereticorꝫ

vt habet ibidem in glo. prenuebat ex diuersis modis error ꝓpter hereticorꝫ: vel etiam ex diuersa cõsuetudine ecclie. Arriani nõ crismabãt in ordinãte. crismabant autẗ in occidẗe. vnde erant ꝛ diuersis sects. ideo illi recõciliabant crismate. isti vero manus impositõe vt ostenderent esse de vnitate ecclie. ꝛ cõsecra. visti. 5. man⁹. Secũdum autẗ fm Jo. q̃ sicut habet i gl. impositio manus q̃dam est cõfirmatoria ⁊ hec nõ reperit. q̃dam cõsecratoria siue ordinatoria. ⁊ hec etiam nõ reperit. quedam benedictoria. ⁊ hec filiter nõ reperit sed si omissa fuerit supplet. ex ꝛ sa. vnct. c. 1. vbi dicit: q̃ si manus impositio omissa fuerit in ordinatõe subdiaconi ꝯ supplet q̃dam curatoria. Mar. vii. Super egros man⁹ imp. ⁊ bñ ba. ⁊ hec reperit. q̃dam reconciliatoria. ⁊ hec imponit excõmunicatis ⁊ hereticis penitentibus. sed non est sacrm: ⁊ reperit.

C Jrca 5⁹. s. bonitatem baptizãtis posset queri vtꝫ bonitas requirat in baptizãte ad hoc q̃ possit cõferre sacrm vel baptismi effectum. Et vtrũ melior minister meliorem cõferat effectum. Et vtꝫ malus minister peccet baptizãdo. ⁊ vtꝫ peccet recipiens baptismum a malo ministro. Sed hoꝫ risio habet. s. i pmo ti. burus li. ar. 5. vnde suppositus illis q̃ dicunt ibi. ⁊ spãliter q̃ mali ministri peccant baptizãdo. querere sufficit. vtꝫ malus minister cui offert puer baptizãdus in periculo mortis ceris sit pplexus. videtur q̃ sic. qꝛ videt peccare siue baptizando: siue nõ baptizãdo ipm. cum sit in peccato ⁊ cum ex offõ suo facẗ teneat. ꝛ cõse. di. 4. ois plbyter. Pndeo. aut malus minister baptizat cum solẗnitate: vt minister ecclie cui ex offõ cõuenit. ⁊ tunc peccat mortaliter si peccatum suũ recolit: ⁊ non pnitet. vt habet in glo. sup illud Leuit. zz. Qui accesserit mũdus ad mũda dicit accedẗ. nec tũ talis est simplicit pplexus. qꝛ põt ꝛ petõ penitere ⁊ licite ministrare. non est autẗ inconueniens q̃ sit pplexus: supposito q̃ velit remanere in petõ. Aliꝫ talis baptizat simplicit in cãu necãtans: in q̃ cuã laycus baptizare posset. ⁊ tunc nõ peccat Secus autẗ est ꝛ alijs sacramẽts q̃ non sunt tante necessitatis. sicut baptism⁹. vt. s. patebit. hec Tho. 4. di. 5. q. 2. ar. 2. q. 4. ⁊ Pe. 4. di. 5. q. 3. ar. 1. q. 4. o. ⁊ Rich. 4. di. 1. q. 3. ar. 3 c. ¶ Aliter põt dici q̃ malus minister aut est occultus: aut notorius. ⁊ vtroq; mõ est distinguẗdum. qꝛ aut ẽ necessitas ⁊ timet scandalum. ⁊ tunc non peccat baptizãdo. sed in hoc q̃ negligit se ꝓparare ⁊ cuꝫ timore ⁊ reuerentia ad sacrm accedẗ. Aut nõ est necessitas nec timet scãdalum. ⁊ sic nõ debet baptizare: nisi ꝓus se ꝓparet ad iustificatiõem. qõ si nõ facit non tũ peccat negligẗdo sed etiã q̃tam est in se cõtumeliam facẗo faciẗdo ⁊ vsurpãdo id ad qõ non est idoneus. ¶ Si autẗ est notorius peccat: etiam scãdalizãdo. ideo dicit Aug. sup Jo. c. 5. Iustos optet esse per quos baptizat. hec Bosi. 4 di. 5. dubi. circa lram. q. i.

¶ De baptizãdis. ti. 6.

D Einde cõsiderãdum est ꝛ baptizãdis. ⁊ pmo ꝛ coꝫ obligatiõe ad baptismũ. 2⁹ ꝛ tpe ⁊ statu in quo debẗ baptizari. 3⁹ ꝛ bis que requiruntur in eis qui baptismum: vel etiam dum baptizantur. 4⁹ de bis que requiruntur post bapt. ismũ. Circa pmum. s. obligatiões ad baptismũ que runt plura. s. vtꝫ aliqs possit saluari sine baptismo. Pndeo q̃ non. Jo. 3⁹. Nisi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ spũ san. non intrabit in regnum celoꝫ. ⁊ ꝛ cõse. dis. 4. necessariũ. ⁊ c. 3. ⁊ 4. Cum autẗ vt habitũ est. s. triplex sit baptismus. s. fluminis. flaminis. ⁊ sanguis. secũdum q̃ baptismo fluminis vel in re vel in ꝓposito: si habẗ nõ possit in re: sit salus in ꝓpositum est ꝛ virtute eius. Baptismo vero flamis fit salus adulto. cum tũ baptism⁹ fluminis sit in ꝓposito ꝛ ꝓse. di. 4. baptism⁹. ⁊ ex ꝛ pcet. nõ ba. apl̃icam. vbi etiam habet q̃ credẗs se baptizari: Iꝫ non sit baptizat⁹: nihilominus si ꝛcedat saluat. parvulo autẗ nõ fit salus p baptismũ flamis. nisi ꝛ privilegio spãli. vt pꝫ ꝛ sanctificato in vtero. qꝛ nõ habꝫ vsum liberi arbitrij. Baptismo autẗ sanguinis fit salus vtrq; s. adulto ⁊ parvulo. ⁊ hoc si fit ꝓpter eum. ¶ Vtꝫ sanctificat⁹ in vtero teneat ad baptismũ. Ꝓ⁹ q̃ sic. sicut pꝫ per Jo. q dicit se a xpo debẗ baptizari. ⁊ hoc q̃dam nõ ꝓpter indigẽtiã rem dũ: sed ꝓpter impressiõem caracteꝛ. ⁊ bi⁹ actus charitatis. s. ꝓpter bonũ obedientie. qꝛ ꝛ⁹ pcepit vt oẽs q nascẗ renascãt. Et ꝓpt humilitatẗ. qꝛ vꝫ se reputare petõem ⁊ indigẗ xpi redẽptõe: ⁊ ꝓpt ꝓformitatẗ

vt ab alijs xpianis non discrideret. quia tamē baptizari sibi pceptum est affirmatuū. ideo non obligat ipm: nisi pro loco ⁊ tempore. vnde si ante adultam etatem seu opportunitatē habuiam moriē: saluat. qa non habebat opus baptizari ꝓpter remediū: sed ꝓpter pceptum. ¶ Utrū apli fuerint baptizati. Rndeo q sic. Unde gl. super illud Io. 13. Qui lotus est: dicit. His verbis intelligimus baptizatos aplos. ⁊ si non legat vbi: ⁊ quādo. ⁊ cōse. dis. 4. qui ab Hierosolymis. ⁊c. si eos. ⁊ sunt. c. Augl. Similit dici potest ⁊ beata virgie ⁊ ⁊ Iohānē baptista. Latro vo tunc baptismo sanguinis ⁊ flamis fuit baptizatus: quādo in cruce Cristū est cōfessus. ⁊ cōse. di. 4. baptismi vicem. ¶ Esto q parvulus dum ad baptismū defert ab infideli interficiat: nūquid saluabit. Rndeo n nullus puulus saluat q̄ tum est ⁊ lege cōi: nisi virtute sacramēti non qa parvulus teneat ex pcepto. sed quia sint sacramēto vel aliquo qō equipollent: deus non disposuit dare gram. Si vo parvuli ꝓpter hoc solum occisus est a persecutore: cum portaret ad baptizādum: ne baptizaret. moriē ꝓ baptismo. ideo in sangui ne suo pie credit baptizatus. Si aūt alia ⁊ eā occidit quāticiqs referat ad baptismū: damnabit. ¶ Sed nūquid exq̄ teneī ad baptismū aliquis: peccat recipiens baptismū a malo ministro. Rnsio but habet. s. in pmo. n. ⁊ sacramētis in cōi. ¶ Sed esto q sacerdos nolit sine precio baptizare. quid est tūc faciēdum. Rndeo si baptizādus sit adultus sufficit sibi petere baptismū ad salutem. quia baptizatur baptismo flaminis. nec debet ꝓpter hoc si monētā cōmittere. quia non fuit faciēda mala vt veniant bona. Ro. 3. tamē si esset ibi aliqs laycus deberet se potius ab eo facere baptizari. si tamen sit puer: tunc ipse met debet cum potius baptizare: q̄ pcius sacramēti simoniace dare ꝓ baptismo: si non sit pstō alius pbyter qui vult baptizare pueri debito mō. ⁊ licet ei aqua eme renon tū sanctificata: vbi potest hīe aliā aquam. si als aquam habere non posset. quia aqua non est sacramētum. si antez emit aquam sanctificatā. illa non operat ad baptismū: ⁊ ncēsitate eius existens q̄st sanctificata: sed q̄st aqua. ⁊ ideo nō emit vt sanctificatā. sed vt aquam. hec Tho. 4 dis. 5. q. 2. arti. 2. q. 5. c. 2. ¶ Dicūt etiam aliq ut Ricd. ⁊ pbabiliter: q in hoc casu dari potest pecunia ꝓ aqua sanctificata sine vitio simonie. quia per hoc redimit vexatio iuris pueri. cuius in hoc casu iure nature ⁊ diuino est aqua illa. que ē tle cessaria ad vsum baptizādi. Alijs autem vt Bosi. 4. dis. 5. q. 2. ar. 1. q. 2. c. 2. simpliciter videt q in hoc casu pcinz dari potest pbytero ꝓ baptismo: non ad emēdus sacramētum vel aquam: sed ad redimendam vexatōem sui iuris. Et hoc vt dicit videt magis cōsonare pietati ⁊ bonitati ⁊ iuri. Scōm autem Sco. 4. dis. 5. q. 2. c. 3. potius puuu debet mori sine baptismo parvulus: q̄ emat baptismus. quia hoc fieri nō posset sine peccato mortali. posset tamē emi aqua etiam sanctificata: nullo mō habēdo intentōem ad pfectionē ⁊ etiam laboz baptizādi: quem pbyter habet: cum posset: nullo mō habēdo intentōem ad actum illum inptum est sacramētalis. ¶ Esto q mancus roget pbyterū vt baptizet puerū imminēte mortis articulo: ⁊ nullī alius assit q eū possit baptizare. ⁊ pbyter cum baptizare nolit nisi pecuniam ei dederit: quid ille faciet. Rndeo. Richard. 4. di. 25. q. 3. arti. 1. c. 2. dicit q ille mancus debet potius pmittere illum puulum mori sine baptismo q̄ dare pecuniam ꝓ sacramēto baptismi. qa non sunt faciēda mala vt veniant bona. Ro. 3. Aliqui tamē dicunt q in hoc casu pecunia dari posset: ita tamē q dans non intenderet eam dare ꝓ sacramēto: sed ꝓ vitanda damnatōe pueri: ⁊ remouenda insania pbyteri. Secus est ⁊ alijs sacramentis que sine periculo damnatōis ex causa possunt differri. hec Richard. vbi. s. ¶ Quid ⁊ pbytero qui hoc faceret. Rn nisi se coargueret sponte errorem relinquēdo: debet subire periculū ꝓprij bonoris. i. q. 1. baptizādis. in ter. ⁊ gio. dicit etiam ⁊ cōse. di. 4. quicqs pbyter nollet ꝓ intentōe muneris vel ꝓ alia excusatōe baptizare aliquem in mortis periculo si ille sine baptismo decederet reponi deberet. Quid si pbyter catechumios a baptismo repellat: ⁊ ipi interim ante tempus cōstitutum sine baptismo decedant. nūquid imputabit sacerdoti. Rndeo q non. absit enim vt ea que ꝓter bonū ⁊ licitum facimus aut inbemus si quid per hoc pter nostra volūtatem coiq̄ male acciderit: nobis imputet. 27. q. 5. ⁊ occidendis. hoc notat ⁊

cõse.di.4.de cathecumis.in glo. ¶ Ad B nota q̃ qui p̃bytери subditis sacramenta negant malicose.nõ subditi possunt ipa ab alijs recipere.ar.eĩ de Ꝑpti.venients.in ter.7 glo.5.que ponit sup illud.c.pastoralis.qd̃ verũ est de paulegianis: 7 in casib̃ cõcessis.s.in baptismo 7 penitẽtia.que recipi possunt ab alijs in necẽtate.sed i alijs recurrẽdum est ad superiorem.eĩ de iur.patro.nullus.hec Hosti.

¶ Jrca 2ᵐ.s.statum 7 tempꝰ i quo debet quis baptizari:queruntur plura.i. vtrũ baptismus sit differendus a dultis. Rndeo adultis subueniri pōt per desiderũ baptismi.7 ideo adultis cum cõuertunt̃ non statim est sacramentum baptismi cõferẽdum.sed oportet differri vsq̃ ad aliqd̃ certum tempꝰ. Primo qdem p cautela ecclie:ne recipiat̃ sacramentum ficte accedẽtibus cõferens. ꝓter qd̃ ꝓbatio sumit̃ de accedẽtibus ad baptismum:quãdo per aliqd̃ tempꝰ eorũ fides 7 mores examinant̃. ¶ 2ᵒ hoc est necessũ ad vtilitatem eorũ qui baptizant̃.q2 aliquo tempore spacio indiget ad hoc q̃ plene instruant̃ de fide:7 exercitent̃ in his q̃ ptinent ad vitam xpianam. ¶ 3ᵒ hoc est necessũ ꝓter reuerẽtiam sacramẽti. vnde in solẽnitatibus p̃cipuis.s.pasce 7 pentebomies ad baptismũ admittunt̃.7 ita de nouitus sacramẽtum suscipiant.de cõse.oi.4.de cathecuminis.7.c.venerabil. Ꝑto vero tempore adulti baptizãdi debeant exorcizari 7 exorcizari ante baptismũ. habet̃ n.de exorcismo.Sed dilatio in huiusmõi est p̃termittenda duplici rõe. Primo qdem quãdo illi qui sunt baptizãdi apparent perfecte instructi in fide:7 ad baptismum idonei:tunc statim possunt baptizari.sicut Philippus statim baptizauit Eunuchũ.vt habet̃ Act.8.Et Petrus Cornelium:7 eos qui cum ipo erant.Act.18. ¶ 2ᵒ ꝓter infirmitatem vel aliqd̃ periculum mortis.de cõse.di.4. de cathecumis. 7.c.si.si tamẽ aliquis morte puenat̃ articulum opportunitatis excludẽte:dum expectat tempꝰ ab ecclia cõstitutum:saluat̃.Iꝯ per ignem:vt dictum est. peccat autem si vltra tempꝰ ab ecclia ordinatum differt accipe baptismũ:nisi ex causa n̄cia 7 licentia prelatorũ ecclie.Iꝯ hoc peccatũ veniali possit cum alijs per succedẽtem cõtritionẽ que supplet vicem baptismi: vt dictũ est. Nec est cõtra p̃dicta illud qd̃ dictum ẽ de cõse.di.4.cathecuminũ.cathecuminũ Iꝯ in bonis operib̃ defunctum vitam habere nõ credimus.excepto dumtaxat martyrũ sacramẽtum ꝓplent.quia sm regulam ipidez intelligẽ de eo qui baptizari nõ queritur vel als in aliquo peccato cõsistit. ¶ Utrũ pueri sint baptizãdi. Rndeo indistincte q̃ sic.indistincte enim vox euãgelica intonat. Nisi quis renatus fuerit ex aqua 7 spũ san.nõ intrabit i regnũ dei.hac generalitate:nec secum:nec eatẽ excludens.eĩ de baptis.maiores. Nõ bnius est.quia moribus est cõis paruulis: 7 adultis.7 medicina est ꝓuenies illis 7 illis.Et autem vulnus 7 secum stati puulo baptismũ cõferri q̃ deferre vsq̃ ad etatem adultam.tum ꝓter periculum mortis 7 damnatiõis.de cõse.di.4. venerabilis. in glo.tum ꝓter infestationes demonũ qui minus possunt in baptizatis ceteris paribus.tum quia dum homo est paruulus: certum est in eo nihil esse qd̃ impediat effectum baptismi.tum ꝓter bonũ assuefactiõis 7 q̃ educatõis in his que sunt religionis xpiane.Et hãc rõnẽ assignat Dionysi.vlti.ecclesiastis ierarch. ¶ Sed obiicitur:quia legatus nõ debet excedẽ fines mandati.sed oes mandat Mar.vlt.Credentes baptizari.g paruuli non sũt baptizandi. Rndeo.Iꝯ illud mandatũ sm formam mandati spãliter ligat adultos tamẽ ex alio eius mãdato Jo.3.nisi quis renatus fuerit 2c.inuenit̃ etiam ad paruulos sm intentiõem mandati extendi. ¶ Utrũ pueri hereticorũ vel indeorũ 7 aliorũ infidelium sint baptizãdi inuitis parẽtibus. Rndeo filij infidelium aut habent vsum rationis:aut non.si habent iam ũ ad ea q̃ sunt iuris diuini vel nãlis incipiunt sue potestatis esse.7 ideo ꝓria voluntate etiam inuitis parẽtibus possunt baptismũ suscipere.sicut 7 matrimoniũ cõtrahere. 7 iõ tales licite possunt induci ad suscipiẽdũ baptisma.Si vero non habẽt adhuc vsũ rationis vel liberi arbitrij.sm ius nãle sũt sub cura parẽtum q̃diu sibi p̃uidere nõ possunt.vnde etiam de pueris antiquorũ dicit̃ q̃ saluabant̃ in fide parẽtum. 7 iõ cõtra iusticiam nãlem esset si tales puerl inuitis parẽtibus baptizarent̃ sicut etiam si aliquis habens vsum rationis inuit̃ baptizaret̃.Esset etiam periculosum taliter filios infidelium baptizare.quia de facili ad infidelitatem reducerent ꝓter nãlem affectũ

ad parentes.⁊ ideo non habet hoc ecclie cōtinendo: q̄ filij infidelū baptizent inuitis parētibus. Fuerūt eni retroactis tēporibus multi catholici pīncipes potentissimi: vt Constantinus ⁊ Theodosius: q̄bus familiares fuerunt sanctissimi epi: vt Silvester Constantino: ⁊ Ambrosi⁹ Theodosio: qui nullo mō pīermisissent hoc ab eis impetrare: si hoc fuisset consonū rationi. hec Tho. 2. q. 68. ar. 10. c ¶ Scōm autem Sco. 4. dis. 4. in fine. vnbi. 2. Si pīncepS aliqs parvulos infidelū parentibus invitis baptizari faceret cum bona caritate. ne parentes pus ꝛgnoscentes B futurū occiderent eos. ⁊ faceret eos educari religiose: laudabilē faceret. Et idem dico etiam si cogant parentes minis ⁊ terroribus ad baptismū suscipiēdū: ⁊ secundum suscepti. Et hoc videt⁹ posse pro bari. quia simile cōmendat⁹ ꝛ cōse. di. 4. pleriq̄. ¶ Preterea dato q̄ non essent omnes vere fideles in corde. tamē mu⁹ malum esset eis non posse impune legem illi citam seruare q̄ posse. ⁊ etiam eo⁹ filij in 2ᵃ ⁊ 3ᵃ generatiōe essent forte vere fideles. ¶ Utr̄ infidelis petens baptizari debeat statim baptizari. Pndeo ꝓm Hosti. unt est in periculo. ne. s. alij infidelis eum interficiant. si hoc pīendāt: ⁊ tunc statim ei fides debet exponi ⁊ baptizari. ꝛ conse. di. 4. ne q̄ absit. Aut nullum piculū imminet: ⁊ tunc vel p. 8. menses: vel arbitrio debet inter catheccumios retineri. sic intelligit illud ꝛ cōse. dis. 4. indei. ⁊. c. sequē. ¶ Utr̄ i vtero existētes possunt baptizari Pndeo q̄ non. ꝛ cōse. di. 4. si ad matris ⁊ plurib⁹ alys. c. Optet enim q̄ caro eius qui baptizat⁹ ꝓm totum vel ꝓm partē immediate lauet⁹. vnde si puer innolut⁹ totaliter in vno corio in aquam immergeret⁹ sub debita verbo⁹ forma. ꝓter hoc non baptizaret⁹. hec Richard. 4. dis. 6. q. 2. ar. 1. c. ¶ Utr̄ vterus matris debeat aperiri vt puer extrahat⁹ ⁊ baptizet⁹. Pndeo. non sunt facienda mala vt eueniant bona vt dicit⁹ ad Ro. 3. ⁊ ideo non debet hō occidere mātem vt baptizet puerū. si tamen mortuo sit viuente prole in vtero: dz aperiri vt puer baptizet⁹. hec Tho. 4. dis. 6. q. 1. ar. 1. q. 1. c. 4ᵐ. ¶ Utr̄ debeat expectari oīmoda egressio pueri ꝛ vtero anteq̄ baptizet⁹. Pndeo q̄ fic. nisi mors imminet. Si tamē ꝓmo caput egrediat⁹ in quo omnes sensus fundent⁹: debet baptizari periculo imminēte: ⁊ non est postea rebapizandus: si cōtingat eum nasci perfecte. vnde etiam reputat⁹ esse homis sepultura: vbi sepultum est eius caput. ff. ꝛ reli. ⁊ sumpt. fu. l. com in diuersis. Et post caput pectus quia sedes cordis est q̄si in pectore. ⁊ cum ambo ista non possunt abini magis debet abini caput: maxime facies. quia ibi magis patent oīe operationes. Idem etiam videt⁹ faciēdum quecūq̄ alia pars egrediatur periculo imminēte. quia tamen in nulla exterior⁹ partiū integritas vite ita consistit sicut in capite. videt⁹ quidam q̄ propter vrbium quacūq̄ alia parte corporis abiuta: puer post perfectam natiuitatē: sit baptizādus sub hac forma. Si nō es baptizatus ego te baptizo. ꝛc. Aliqbus tamē videt⁹ q̄ puer etiam tūc esset baptizatus. quia alia est tota in qualibz parte corporis. ⁊ huius sentētie est Hual. in 4ᵒ sniia. eo q̄ non est peccatum magis q̄ caput immergat⁹ q̄s aliud membr⁹. ⁊ ideo nō magis est necessariū: lz sit rōnabile. Et eiusdem sentētie est glosator ꝛ cōse. di. 4. pro pzie. ar. e. dis. nec quācūq̄. ꝓmum ꝓmuni us tenet⁹. vt dicit Tho. 4. dis. 6. q. 1. ar. 1. q. 1. c. 3ᵒ. ¶ Quid fiet ꝛ tali cuius alia pars q̄s caput abiuta est. si accedat ante perfectam natiuitatem. Pndeo pie potest talis puer reputari baptizat⁹. si fuerit mortuus. vnde est in cimiterio sepliendus ꝓz Hual. ¶ Utr̄ puer existens adhuc i vtero matris regenerari possit baptismo sanguinis. Pndeo qdam dicit q̄ nullo mō nec per effusiōem sanguinis: nec per aliaz viam ꝛ lege ꝓmuni potest puer in vtero matris a peccato purgari. Alijs autez videt⁹ pie dicendū q̄ lz puer in vtero mātis baptismo aque baptizari nō possit q̄ nō potest ipm sensibile sacm suscipere ⁊ ecclesie ignotus est. quia tamē ad ipm effusio sanguinis pueritie potest: ⁊ eo notus est qui pīncipaliter baptizat. ideo p infusionē sanguinis illatā. p fide potest ab originali peccato purgari. vnde illud Augl. li. 2. ꝛ baptismo parvulo⁹ qui natus nō fuerit non potest renasci. intelligēdum est ꝛ regeneratiōe baptismi aque. vt dic̄ Richard. 4. di. 4. q. 2. ar. 3. c. 1ᵒ.

Circa 3ᵐ articulz. s. circa ea que requirunt in baptizādis ad baptismum: vel etiā où baptizant

querunt plura. s. vtr in adultis ante baptismū penitētia requirat. Rndeo in adultis baptismū pcedit penitētia n necessario q̄tum ad attritiōem. quia volūtas semp fixa in peccato: remanet semp in eo fixa: actu vel habitu: nisi p actualem pnitentiā euellat ab eo in spāl. vel saltem in generali. ⁊ q̄tum ad hoc dicit Aug. li. i. de penitentia. q̄ nullus sue voluntatis arbiter cōstitutus: notam vitā pōt incohare nisi cum penitet veteris. Q̄tum autem ad cōtritiōem pced. ⁊ penitēta baptismū de ꝓgruo: ratiōe humilitatis: ⁊ instructiōis sed q̄tum ad absolutiōem ⁊ satisfactiōē neutro mō. i. nec de necessario: nec de cōgruo pcedit. ⁊ quia sacramētū penitentie cōpletum est in absolutiōe: ⁊ in penitentia fm q̄ est ecclie sacramētū: ideo sequit q̄ non pcedit baptismū. cum baptism⁹ sit ianua sacramētorū. ¶ Sed obijcit cōtra p dicta. quia indeis venētibus ad baptismum indicēda est penitēta: ac abstinēta. 40. dierū. quia cōpleta sunt baptizādi. vt habet de cōse. di. 4. ne q̄ absit. Rndeo q̄ illa penitētia non indicit indeis ꝓpter sacramēti inefficaciā: sed ꝓpter eius reuerētiam: ⁊ indeo ꝓ recipientiū baptismū. pbati onē. vnde eis non indicebat post suscepti onē baptismi: sed ante. q̄ uis sic obseruaret. tamē mō non optet hoc obseruare ꝗ q̄ videt dicere glo. ibidem. qd intelligo: vbi nō est cōsuetudo cōtraria. hec Rich. 4. dis. 4. q. ⁊ ar. ⁊. c. 5°. ¶ Utr in adultis requirat vsus rōnis ad suscipiēdum baptismū. Rndeo ad suscipiēdum sacramētum baptismi ⁊ rem eius: non est necessaria per se aliqua actio ex parte suscipiētis. sed sufficit q̄ in eo nō sit aliquid pbibēs pdictorū suscepiōem. pbibens autē nō est nisi peccatum mortale: de quo hō non est attritus: nec cōtritus. ⁊ ideo ꝗ aliq adulti fiant carentes vsu rōnis: ante q̄ mortaliter peccauerit: si baptizant recipiūt sacramētū ⁊ rem sacramēti. etiam si tunc ꝗdicant. quia illa cōtradictio non pcedit a voluntate ratiōis fm quam sunt capaces gr̄e baptismalis. Si autē antē q̄ fiant furiosi: vel obdormiāt: mortaliter peccauerint: cōmittendo vel omittendo: ⁊ non fuerint de illo peccato ꝓtriti: nec attriti: et si baptizant non suscipiūt rem sacramēti ꝗ sacramētum suscipere tempore quo furiam intrauerūt: vel obdormierūt ītentione suscipiendi sacramētum actu vel habitu. tamē quantūcūq̄ cōstaret q̄ talis intentiōem habuisset non debet aliqs baptizare dormiētem vel furiosum habētes lucida interualla: dum actu est in furia. sed expectādum est furiosi lucidum interuallum: ⁊ dormiētis vigilia. ⁊ qui facit contrariū peccat: nisi fm suum iudicium pbabiliter imminēat periculum: si talem differat baptizare. Q̄tum autē ad furiosū nō habentem lucida interualla: nulla est oi lano facienda. ⁊ hoc habet ex baptis. maiores. hec Rich. 4. di. 6. q. ⁊. arti. ⁊. c. Nullus ḡ debz baptizare aliquē dormiētem: nisi psumat q̄ non euigilet ad mortem: ⁊ nisi psumat de eius pseni voluntate per verba vel saltz signa q̄ de xpianus sit natus. ⁊ in hoc cāi bus cōcurrentibus baptizari debet. sicut etiam Aug. narrat in 4° li. cōfes. de quodam amico suo qui baptizatus est nesciens ꝓpter periculum mortis. ⁊ idem dicēdum est de furiosis. hec Bon. 4. dis. 6. p. ⁊. dubi. circa lrām. q. ⁊. ¶ Sed q̄re adultis amentib⁹ ⁊ dormientibus qui nō cōsentiebant: dum essent in vsu rōnis: baptizari non pdest ad tollendum peccatum originale. sicut pdest parvulis. R. ō quia vt habet ex de bap. maiores. §. verū. Dns qui totum hominē sanum fecit in sabbato: opus imperfectiōis non vult. ⁊ ideo peccata nō ex parte: ꝗ ex toto tollit: qd faceret si baptismus originale deleret: ⁊ non actuale: qd sine pseni de leri nō potest. ¶ Sed potest q̄ dormiens excitati ratum habeant: q̄ sunt baptizati ꝗ nollēt pus baptizari. Rndeo no. pdest quia nihil recipiunt. ⁊ ideo non est vtile: q̄ ratum habeāt. sed iterū debent baptizari. ex de baptis. maiores. §. item queritur. in glo. D. ¶ Utr in adultis habētibus vsuz rōnis quādo baptizant requirat intentio ad hoc q̄ recipiāt sacramētum baptismi. Rndeo q̄ i talibus de omnibus lege: ad hoc q̄ recipiant caracterem baptismalez requirit intentio actu vel habitu: tam in illo qui cōsentire potest: q̄ in illo qui consentire non potest ad suscipiēdum sacramētum. per susceptiōem enim caracteris baptismi intrat homo ecclesiam militantem ⁊ ascribit exercitui ecclesie militantis. ad hoc autem obtinēdum requirit eius consensus actu vel habitu fi est in statu in q̄ cōsentire possit. Probabile enim est q̄ ab

illo plus requirat qui cõsentire põt, q̃ ab illo qui cõsentire non põt, sicut videmus in catheciumo respondet p parvulo patrinis. ⁊ si adultus est: debet respondere p seipso. de cõse. di. 4. parvuli aliq. ⁊ c. cum p parvulis. Ad hoc aut non est semp necessaria exterminata intentio in actu. quia q̃q̃ sufficit intentio in habitu. si enim aliquis catheciminũ non actu cogitantem de susceptiõe sacramẽti baptismi. sed de re alia adhuerret sub forma verborũ debita intendens sibi ministrare sacramẽtum baptismi. Iste catheciminus recideret baptismalẽ characterem. quãuis enim intentio in habitu nõ sufficiat ad causandũ effectũ. potest tamẽ esse sufficiens dispositio ad suscipiendum. maior enim actualitas requirit in agente q̃ in patiẽte. cum res agat per suã actualitatem: ⁊ patiat per suam passibilitatem. q̃q̃ tamẽ intentio in actu exterminate requirit per accidẽs. s. vel ad removẽdum. p̃hibens. vel quãdo non cõsentire in actu: ⁊ non cõsentire in habitu: se cõsentant. si enim in accedẽte ad baptismum est actu vel habitu intentio non recipiendi sacramẽtum baptismi. huiusmõi intentio p̃hibet sacramẽti susceptiõem. ⁊ tunc nullum est illam intentionem expelli per ꝗ̃ tam intentiõem in actu: ad hoc vt ille recipiat sacramẽtum baptismi. sed etiam accedens ad baptismũ admoneat diligẽter: vt actu cõsentiat: requirit q̃ cõsentiat in actu ad hoc vt tunc vere recipiat sacramentũ. quia si tunc ibi non cõsentiret in actu. tunc etiam nõ cõsentiret in habitu. sic enim accipimus consentire in habitu in aliquam rem quãdo homo sic dispositus est q̃ si actualiter ⁊ deliberate cogitaret de illa re q̃ actu cõsentiret in illa. B. Rich. 4. di. 4. q. 2. ar. 3. c. ¶ Quid q̃ de adulto in quo tam in actu q̃ in habitu: non est intentio suscipiẽdi sacramẽti. nũquid est rebaptizãdus. Pndeo q̃ sic. sed vbi hoc non cõstaret esset dicẽdum. si nõ es baptizatus ego baptizo te. Hec debet tuiri glo. de cõse. di. 4. c. parvulos. ⁊ c. se quen. que dicit. Solet etiam dici q̃ si baptizans baptizare intẽdat: qualẽcũq̃ intentiõe habeat: baptizatus suscipit sacramentũ. ¶ Utr̃ ad recipiẽdum sacramentum baptismi requirat voluntas libera: vel sufficiat coacta. Pndeo. cum quis cogit ad baptismũ: aut cogit coactiõe absoluta sine sufficiente. quia. s. violẽter eo renitente manibus ⁊ pedib⁹ immergit. ⁊ tunc non recipit sacramẽtum nec rem. Aut coactiõe cõditionata sine inducẽte. vt minis ⁊ flagellis. ita q̃ potius vult se subijcere sacramẽto ecclie q̃ morte perire. ⁊ tunc aut intendit alios illudere ⁊ mortem evadere. ⁊ tũc etiam neutrũ suscipit. quia tamẽ ecclesia p̃sumeret cõsensisse talem interius ꝓter cõsensum exteriorem. talis debet cogi ad fidei xpiane observatiõem. Aut vult potius circa se fieri q̃ facit ecclesia: q̃ perire. ⁊ tunc recipit sacramẽtum. Et B. fere omnia patent ex de baptis. maiores. §. item queritur. in tex. ⁊ glo. B. ¶ Hõ igit̃ breuiter q̃ suscipiẽtium baptismũ qdam nunq̃ habuerũt vsum rõnis vt parvuli: ⁊ perpetui furiosi: ⁊ nãliter stulti. ⁊ in his voluntas nõ requirit. qdam autẽ aliqũ habuerũt: iz tunc non habeant. ⁊ in his voluntas antecedẽs requirit: iz non concomitans. qdam vo habent tũc cum baptizant. ⁊ in his cum cõditio eorũ ibi melioret sufficit voluntas cõditionata. ¶ Utr̃ fides requirat ex parte baptizati. Pro in parvulis qui p se non possunt credere sufficit fides aliena. s. ecclesie que est. vel si B. deficeret. sufficit meritum fidei: quę fuit in ecclesia. dicit enim Aug. ad Bonifacium Cum offerunt parvuli ad percipiẽdã gratiam ab omnibus offerri intelliguntur: quibus placet q̃ offerant. fides tamẽ ecclie militantis nunq̃ deficit vniversaliter: nec deficiet sm illud Math. vlti. Ecce ego vobiscum sum vsq̃ ad cõsumatiõem seculi. ⁊ B. diuina p̃uidentia faciẽte. nec vnq̃ fuit: nec erit qn semp esset aliquis qui eo placeret. In adulto vo requirit fides ꝓpria non qdem ad susceptiõem sacramẽti. ca. racteris. quia sacramentũ non pficit per iusticiam homis dantis vel suscipientis baptismũ. sed per virtutem dei sed requirit ad susceptiõem rei sacramẽti. i. gratie. ¶ Sed cõtra hoc videt esse illud Hieronym. Fides in aquis baptismi gignit: ⁊ nutrit non habenti etiam dat: ⁊ habenti auget. Pndeo q̃ fides parvulis in baptismo datur. sed adultus auget vel informat̃ si erat informis. vnde fides ifomata pericit̃. si formata ibi dat̃ adultus. hec Pe. 4. di. 6. q. 2. ar. 2. o. ¶ Utr̃ sine recta fide possit haberi intentio suscipiẽdi baptismũ. Pro q̃ non. habens rectam fidem cares aliq̃s

articulos pōt habere rectam fidem circa sacramētum baptismi. si tamē etiaz circa hoc sacramētum nō recte sentat: sufficit ad perceptiōem sacramēti generalis intentio q intēdat suscipe baptismū: sicut xps instituit. ⁊ sic ecclia tradit.

c Ꝓrea 4ª. ſ. circa ea que requirūt ad baptizatū post baptismū que runt plura. ſ. per que opera nuper baptizati sint exercitādi ad iusticiā. ¶ Pimo nō per opa penalia. sed per opera facilia: vt q̄sī quodam lacte facilis exercitij pmo neant ad perfectioza. vt dicit glo. super il lud psal. Sient ablactatus est sup matrē suā. vnde etiam Dñs discipulos suos de nouo cōuersos a ieiunio excusauit. vt p3 Matth. 9. ⁊ hoc est qd dicit. 1. Pe. 2. Sic mō genuti infantes lac ꝛcu. vt i eo crescatis in salutem. ¶ Utz tenean̄t restituere illis quos lesērūt. Pindeo restituē ablata ⁊ satisfacere de iniurijs illati. est cessare a peto. ⁊ hoc ipm nō facere est retinere alie na ⁊ primum lesum non placare: est peccati. ⁊ ideo peccatorib⁹ baptizatis est iniungendū q satisfaciant primis sic etiā q a peccato resistant. hec Tho. 3. q. 68. ar ti. 5. c. 2ª ⁊ 3ª.

¶ De sacro cōfirmatiōis. ti. 7.

d Deinde cōsiderādum est de sacramēto cōfirmatiōis. ⁊ p de 1º institutōe. 2º de 2º necitate. 3º de eius mā. 4º d forme 5º de efficacia. 6º de mīstris eius. 7º de suscipiētib us ipm. 8º de ritu ⁊ celebratione huius sacramēti. ¶ Circa pmum. ſ. institutōem huius sacramēti. sciēdum q h sacramēntum. xps instituit fm aliq̄s aplis exhibendo. lz hoc non sit scriptū fm alios. pmittendo Jo. 16º. Si autem abiero: mittam eum ad vos. ⁊ hoc ideo. quia i h sacramento dat plenitudo spūs sancti: q̄ non erat danda aī resurrectiōem ⁊ ascensiōem fm illud Jo. 7º. Nōdum erat spūs sanctus datus: qz xps nōdum fuerat glorificatus. ⁊ hec est opi. Tho. 3. q. 72. ar. i. c. 1ª. Fm vo alios instituit hoc sacramentum pueris manus imponēdo: ⁊ eos bēdicendo Matth. 19. ⁊ hec est opi. Rich. 4. di. 2. q. 1. ar. 3. c. 2ª. Alij dicunt q fuit institutum ab aplis qui legunt cōfirmasse. Act. 8º. Alij dicunt q ab ecclia que pmo legit ipius ritum solenni cōsilio instituisse ⁊ p̄cepisse. videt esse opi. Bona. 4. di. 7. q. 2. ar. i. c. 1ª in oppo. Alij dicunt q xps instituit figuratiue. ſ. imponēdo manus pueris. Matth. 19º. Et spūs sancti in spiratiōe: ⁊ auctoritate aplī traditiōe ⁊ ecclesiastica approbatiōe. Est enz institutio duplex. ſ. expressiōe facti: vel p̄cepti. ergo xps instituit inspirando aplī faciendo. ⁊ ecclia p̄cipiendo. ⁊ fm hoc omēs supdicte opi. vere sunt in pte. ⁊ hoc est dictum Pe. 4. di. 7. q. 1. ar. i. q. 1. c. 1. c. i.

c Ꝓrea 2ª. ſ. necitatem cōfirmationis sciēdum q gratia que datur in cōfirmatiōe est necia. nō quia sine ea simplicē non sit salus. sed quia sine ea vel per sacramētum: vel als accepta pugnando nō peruenit ad salutem. ideo dicit Melchiades papa de cōse. di. 5. c. spūs sanctus. Spū sancto i baptismo regeneramur ad vitam: in cōfirmatione cōfirmamur ad pugnā. ⁊ lz cōtinuo trāsituris sufficiat regenerationis beneficium. victuris tamen sunt necia cōfirmatiōis auxilia. Ex institutiōe autem ecclie est: q nullus ab hoc sacramēto excipit vt sit q libet strenuus pugnator. Ideo si quis cū habet loci ⁊ temporis opportunitatē: negligendo cōtemnit: periculo se exponit. ⁊ sic debet intelligi illud Hugl. li. 2. de sacra. pte 7. cap 3. Timendum est de his qui per negligentiā amittunt cpi p̄tiam: ⁊ non suscipiunt manus impositiōem: ne forte ppter ea damnent. ſ. nisi penitentant: quia festinare debuerūt dum potuerūt.

c Ꝓrea 3ª. ſ. mām cōfirmatiōis sciendū q materia hui⁹ sacramēti est qd componit ex oleo ⁊ balsamo. ⁊ hoc bene cōuenit significatiō i effectus hui⁹ sacramēti qui est duplex. quorū pmus est nutor fidei i vera credulitate cordis. 2º est odor famē in cōfessiōe oris. pmus significat in oleo. 2º in balsamo: q papue est odoriferus. Oportet aūt q crisma qd est huius sacramēti mā pus fuerit ab epo cōsecratum. Sacramēto z ante ādam sunt necessitatis. ⁊ ideo lz in his requirat sanctificatio mātis ad solennitatem non tñ ad necitatem: vt in baptismo. quedam sunt perfectiōis. ⁊ ideo in his requirit sanctificatio materie ad solennitatem ⁊ necitatem vt in hoc sacramēto ⁊ extrema vnctiōe. hec Pe. 4. di. 7. q. 1. ar. 2. q. 3.

Sicut autē habet ꝓ cōse. di. 4. omi tpe. i. oi ānō: vt exponit gl. licebat crisma ꝓficē qz tunc solenniter baptism⁹ ad quem reg ritē crismatis vsus i vigilia pasce celebra tur ideo cōgrue ordinatum est vt p biduum ante ab eo crisma benedicat vt possit p diocesim vestinari. oies etiā ille satis cōgruit ad mās sacro ꝓ benedicendas: in q̄ fuit eucharistie sacrm institutū: ad qō oia alia sacra quodāmō ordinātur. Debz autē eps qui vult crisma cōficere missam celebrare: ꝓ hoc i ecclia cathedrali: nisi ex insta cā impediat. ex ꝓ cele. mis. te referente Singulis autē annis dz in cena dñi nouum crisma cōfici ꝓ vetus in ecclia cremari. ꝓ cōse. di. 3. Ifis. Nō debet etiam crisma accipi nisi a ꝓprijs epis. ꝓ cōse. dis. 4. pbyteri. ꝓ glibz pbyt dz illud accipe q̄libet anno: vel p se vel p diaconū. dis. 95. pbyteri. vii abbates peccant q accipiunt illud ab alijs nisi sint privilegiati q̄ possint accipe a qbus velint. vt dicit glo. ibidem.

¶ Quid si aliqs cōfirmādus oleo p crismate esset vnctus. Rendeo nō esset sacrm cōfirmatiōis iterandū sed esset cante supplendū. qō eet omissū. ex ꝓ sacra: nō ite. pastoralis. Inno. ꝓ Hosti. ex ꝓ sacrvncti. c. i. dicunt: q̄ q cōfirmatus est oleo dz iterū crismate liniri. ꝓ dz illa oratio iterari. Signo te signo crucis. Alie aūt oēs oēs que pcedunt ꝓ q̄ sequunt nō iterant.

c Ircā 4ᵐ. s. formā cōfirmationis sciēdū: q̄ forma verborū bm⁹ sacramēti ē Cōsigno te signo crucis ꝓfirmo te crismate salutis. Inno. pa. 2ē. Aliqui dicūt Signo te. ꝓ alij dicūt Crismate sancōficatiōis. sed p hoc nō corrūpunt sibam formē pdicte. cui cadē res significet vtrobiqs.

c Ircā 5ᵐ. s. efficaciā cōfirmatiōis sciendū q̄ in cōfirmatiōe imprimit caracter. vt etiā habitū est. s. ti. ꝓ sacris in cōi. ar. 4. p̄supponit autē caracter cōfirmatiōis caracterē baptismi. sicut augmentū p̄supponit gratiōem. cōfertur etiā in cōfirmatiōe grā gratū faciens vñ dicit rabanus: q̄ p impositiōēz manuum pontificis spūs. s. oat baptizato.

c Ircā 6ᵐ. s. ministros cōfirmatiōis sciendū q̄ ex ordinaria ptāte soli epi possūt cōfirmare. epi. n. sūt successores aplōz ꝓ qbus solis legit in actibus q̄ p impositiōem manus dabāt spm sanctū. ex ꝓ sacrvncti. §. p frontis. Ex cōmissiōe tñ pape posset et simplex presbyter cōfirmare. qō pbat dis. 95. puenit. vbi pbyteri ex cōmissiō e. b. Hegesippus mirabant ad tps ꝓter scandalū euitandū. potestas eni cōfirmādi vt dicit gdam fundat in per dispositiōē vicarij xpi. hec Rich. 4. di. 7. q. 2. ar. i. c. ꝓ. c. 3ᵐ ad oppoᵐ. sup b etiam sunt plures alij modi dicendi: quos omitto grā brevitatis. ¶ Utꝓ epi ꝓgradati possint cōfirmare. Rendeo alij dixerūt q̄ cā potestas cōfirmandi fundet sup dignitate que eo cōfert ꝓ ꝓgradati cōfirmare possunt. ꝓ hoc facere nō debēt. qz eis pbibitus est simplicē illius ptātis vsus. Alij dicunt q̄ epi ꝓgradati cōfirmare nō possūt nec ꝓ iure nec ꝓ facto. qz vicario xpi cōcessa fuit a xpo ptātis plenitudo ordinandi. ꝓ corpe xpi mystico: qō est ecclia ꝓ a⁹ membris sūt q̄ exigit rō recta. sup autem suū verū corpus nullam sibi cōcessit potestatem. nec etiam sup illos qui sacramentū baptismi non receperūt. qō est vanua q̄ intrat in ecclam militantem. cōcessit ali quā ptātem directe. vnde aplis. i. Cori. 5. Quid ꝓ his mihi q foris sunt iudicare. ꝓ ideo qz ptās ep̄alis directe respicit corp⁹ xpi mysticū. ꝓ eius membra. ptās autē sacramēti eucharistie directe respicit verum corp⁹ xpi. ꝓ ptās baptizādi nō tñ respicit illum solū q est ecclie membr. sed etiā illū qui nec est nec fuit ecclie militātis in debitū ideo vicari⁹ pōt ab illo auferre oignitatē ep̄alem: nō tñ ab homie ptātem baptizandi. nec a sacerdote ptātem cōficiendi. Secus aūt est ꝓ suspensis. qz per puato ez seu ꝓgradatiōem tollit ptās: sed per suspensiōnē pbibet ptāti vsus. ꝓ nō si eps suspēsus cōfirmat vere cōfirmatū est. sed cōfirmando mortaliter peccat. qz vtit ptāte cuius vsus est sibi pbibitus. hec Rich. vbi. s. ar. 2. o. ¶ Utꝓ nō pbyter ex cōmissiōe pape possit cōferre sacrm cōfirmatiōis. R⁰ sm Bern. ex ꝓ cōsue. ē to. in glo. i. q libet etiā clericus ex cōmissiōe pape posset cōfirmare dūmō ipse cōfirmatus ēt. Dz videt aliqbus pbabile q nō: nisi solus pbyter. grā. n. descendit i corpus xpi mysticū: cuius caput est xps: per xpi⁹ Chrisi

meritum. ⁊ ideo ordinauit xps vt potestas
conferẽdi sacramenta cõfirmationis: eo q̃
p eius susceptiõem: oigne ipm suscipienti
cofert abundanter augmentũ grãe ad cõ
fitẽdum cõstanter crucifixões vere corpo
ris xpi: expendent et ptãte cõficẽdi corp⁹
xpi vere: quam ptãtem nõ habent nisi sa
cerdotes. vnde etiam dicit Ja.5. Inducant
presbyteros ꝛc. Hec te mouerat ad di
scernẽdum qd dictum est: q̃ in sacra scri
ptura nõ inuenit expressum. qz sicut dicit
Damas 4° li.c.4. Apli multa non scripta
tradiderũt nobis. hec Rich.4. dis.4.q.2.
ar.i.c.3ᵒ ad oppo°. ¶ Quid si papa post
cõcessiõem suam crismare presbyterũ phibe
ret. Rndeo presbyter ille nihil cõferret si
postea crismaret. cx de cõsec. quãto. in gl.
7. ¶ Utrz alij epi vt archiepi crismare pos
sunt in diocesi alterius epi. Rndeo q̃ sic. de
licẽtia alterius epi. Epi. n. ea que fiũt in iuris
dictiõis. vt iudicare. excõicare ⁊ silia: pos
sunt alijs cõmittere: etiam nõ habẽtibus
iurisdictiõem. que vo sunt ordinis ⁊ epa
lis auctẽtatis: non possunt remãdare vel
etiam relegare alijs. q̃ sunt gradus inferi
oris. cx de cõse. dist. aqua. hoc nõ. in glo. in
predicta.

¶ Jrca 7ᵐ. s. suscipientes cõfirmatio
nem fatẽdum q̃ omibus cõpetit
hoc sacramentũ. qz caracter eius
est signũ distinctiuũ in milicia spiũali: que
inuitat omibus. Iz enim hec milicia nõ cõ
ueniat pueris p statu illo: tñ p statu futu
ro. ¶ Utrz cõueniat morientib⁹. Rndeo
q̃ sic. qz quãtis subtrahant eis plia: tñ
pergũt p pnũ militantũ. ideo cõter acci
piunt milicie xpiane signũ. Vel cõpetit eis
ꝓpter obedientie meritũ. ⁊ grẽ augmentũ.
ideo dicit Hugl. q̃ oino periculosũ esset
si ab hac vita fine ꝛfirmatiõe migrare cõ
tingeret. nõ qz damnaret aliqs nisi forte
ꝓpter contemptum. sed qz retrimẽtũ pr
fectiõis pateret. vnde ⁊ pueri cõfirmati
recedẽtes maiorem glãm cõsequũt. sic ⁊
hic maiorem obtinent grãm. ¶ Sed obõ
cit illud Melchiadis pape dicẽtis. Iz cõ
tinue trãsituris sufficiat regenerationis be
neficia. victuris tñ cõfirmationis beneficia
sunt nece. a. Rndeo. illud intelligit q̃ tum
ad hoc q̃ moituris nõ est necessum sacra
mentũ hoc ꝓpter pugne pnus periculum.

Utrz debeat dari peccatoribⁿ. Rndeo
q̃ non. quia hoc sacramẽtum dat ad co
firmãdũ grãm quam pus inuenit. ⁊ ideo
non debet dari nisi his qui habent grãm
⁊ ꝓpter hoc sicut non dat non baptizat.
sic non debet dari adultis peccatoribⁿ. nisi
per pniam ꝓparatis. vnde dicit in Ar
relatis. cõcilio. vt tenant ad cõfirmationem
veniant ⁊ moneant cofessiõem facere: vt
mundi conuz spũs sancti valeat recipere
⁊ tunc per hoc sacramẽtum pficit pnie ef
fectus: sicut ⁊ baptizat. quia per grãz col
latam in hoc sacramẽto cõsequit remis
pleniorem remissiõem peccatoꝝ. ⁊ si quis
adultus cristiens in peccato eius cõsci
entiã non habet. vel si etiam non perfecte
cõtritus accedat ad sacramẽtum vtũmõ
non victus accedat: per grãm collatam in
hoc sacramẽto cõsequit remissiõem pec
catorum. hec Thomas. 3. q. 72. arti. 8. c.
4ᵒ. ⁊ ar. 7. c. 2ᵒ.

¶ Jrca 8ᵐ. s. ritum ⁊ celebratiõem
cõfirmatiõis querunt plura. s. in
qua parte debeat fieri inunctio in
hoc sacramẽto. Rndeo q̃ in fronte. vn
ctio enim fit ad significãdum illud qd cõ
fert in sacramẽto vnde quia in cõfirma
tiõe cõfert audacia cõfessiõis eius op
positum. s. timor vel erubescẽtia. pmo eui
dentius in fronte manifestat. ideo fit vn
ctio in fronte. qui tñ crismatus non fuit i
baptismo: debet in confirmatiõe crismari
ab epo pus in vertice postea in fronte. de
cõse. dis. 4. nullus. debet enim frons cõfir
mati ligari donec efficeat: ne frons inun
cta cõtrahat aliquas sordes. Et etiam Hu
Hugl. li. 4. de sacris. par. 7. c. vlti. cofirma
ti nõ debent lauare caput vsq̃ ad. 7. dies
ꝓpter. 7. dona spũs sancti. ecclia. n. 7. die
bus celebrat adventum spũs sancti. ¶ Sci
endũ aũt q̃ pannus ille quo caput pueri
crismate tangit: vel quo vertex crismati
inuoluit: pot alteri cõfirmãdo vel bapti
zãdo iterum circũdari. de cõse. di. 4. si qs
voluerit. ¶ Notãdum q̃ q̃ inunctio cris
matis triplex fit in tribus sacramẽtis. q̃z
diuersitas ex fine accipit. quia in baptis
mo fit in vertice ad significãdum fidei su
scepiõem. quia vertex est locus cellule ra
tionalis. In ꝛfirmatiõe in fronte ad signi
ficandũ audaciã cõfessiõis eius impedi
mentũ. s. timor ⁊ verecũdia magis man
festat in pallore ⁊ rubore frontis ex ꝓpin
quitate cellule imaginatiue. In ordine vo
in manib⁹. ad significãdũ ptate ꝛferẽdi

cominici corp⁹. hec Pe. 4. di. 7. q. 3. ar. 3 c. 7 ita ponit q manus pbyteri inungun tur crismate. hoc idem scripsit Hof. i sum. sed hoc nō est vere fm Hosti. sed inungū tur oleo benedicto. 7 hec. pbant in ordinario. di. 22 papa. vbi hec nō. Hugi. ¶ Utr ille qui cōfirmat debeat ab alio teneri.

Rndeo. cum hoc sacramēntum det ad robur coipo q homo ad susceptiōēz eius accedit ostendit q sufficiēs robur standi p se habere non pstitit. 7 ideo ad hoc significandū institutum est: vt ab altero teneatur. Si vō aliquis cōfirmat absq; hoc q ab alio teneat: sacramēntum suscipit. Iz h fieri non debeat nisi necessitas aliqua hoc exigat. ¶ A quo 7 a qbus debet teneri ille qui crismat. Rndeo q institutū fuit q non teneret nisi ab vno: eo q ꝓgnatiōes spiales mtrimonia impediunt. vnde de cō se. dis. 4. nō plures ad suscipiēdum infantem i baptismo q̄ vnus accedāt siue vir siue mulier. In cōfirmatiōe idipsm fiat. tñ vbi est ꝓsuetudo vt plures teneant nō est pbibitum si hoc pōt cooperari ad amicitie nutrimentū. Hō autē debet teneri ab illo qui nō est cōfirmatus sicut nec i baptismo debent teneri ab illo q non est baptizatus. de cōse. dis. 4. in baptismate. si tamē ꝓuium fiat: Iz fieri non debeat causa necessitatis excepto: nisi dominꝰ ille q baptizat vl cōfirmat vere inscipit sacramentū: 7 non debet teneri a monacho: nisi sit necessitas. vnde de cōse. dis. 4. non Iz abbas vel monachus de baptismo suscipe filios nec ꝓmatres habere. Por sacramētū aut cōfirmatiōis spiālis ꝓgnatio ꝓtrahit. 30. q. 4. si quis vnus tñ pdicta ad necessitatem sacramenti nō referunt. Pōt autē teneri vir a muliere: 7 econuerso. Iz magis deceat virū a viro teneri. magis etiam congruit q tenentes 7 ille qui tenet sint eiusdem sexus ꝓpter periculum affinitatis. vt scribit Ricb 4. dis. 7. q. 7. o. In cās autē necessitatis pōt teneri ab illo qui tenuit in baptismo. vnō de cōse. di. 4. in catbecismo. In catbecismo baptismo 7 cōfirmatiōe vnus patrinus pōt ferri si necessitas cogat. nō est tñ cōsuetudo Romana. sed per singula singuli sufficiūt. ad hoc etiam vt in pluribus amicitia cōtrahat. ¶ Utr certum tempꝰ sit determinatū in quo dat hoc sacramēntum. Rndeo sicut Melchiades papa dic ita cōiuncta sunt hec duo sacramēta. s. baptismus 7 cōfirmatio vt nisi morte pueriente nullatenꝰ possint ab invicem segregari: 7 vnum sine altero recte pfici nō potest. 7 ideo eadem tpa sunt pfica baptismo solenniē celebrādo 7 huic sacramēto. Iz qz hoc sacramentū a solis epis dat q nō sunt sp pstentes: vbi pbyteri baptizāt oportuit ēpū ad eōdem visum sacramētū cōfirmatiōis etiam in alia tpa differri.

Utrū cōfirmans 7 cōfirmādus debeant esse ieiuni. Pꝰ q sic. vii de ꝓse. di. 5. vt ieiuni. Ieiuni ad cōfirmatiōem veniāt perfecte etatis 7 moneant facere cōfessionē pōtis. hoc autē non referē ad sacramēti necessitatem sed ad reuerēciam 7 ad hoc vt suscipiēs sacramentū melius sit dispositꝰ ad recipiēdum rem sacramēti. i. grām. di. 4. etiam dicit vt epi non nisi manu p impositiōem manuū spūs sancti grāz tradāt sed hoc non pertinet ad sacramēti essentiāz sed reuerēciam. Ab illa vō pbibitiōe excipiunt infirmi 7 morte pclitātes: vt legit ibidem. 7 ideo ꝓpter multitudinē fidelium 7 ꝓpter pericula immūnētia sustinet vt hoc sacramentū qd̄ non nisi ab epis dari potest 7 etiam a nō ieiunis det 7 accipiat. quia vnus eps marcie in vna magna dio cesi non sufficēt ad tot homines cōfirmandos. si ei tempꝰ artaret. vnde h multi epi de facto non seruant: vbi tñ ꝓgrue seruari potest ꝓuenientius est vt ibi a ieiunis detur 7 accipiat. hec Tho. 3. q. 72. ar. 12. c. 2ᵒ. scribit etiam Ricb. 4. di 7. q. 7 ar. 2. c q si eps non ieiunus hoc sacramētū tradat ꝓter necessitatem: peccat.

Circa 9ᵒ: qd̄ est de vnctiōe sacra: sciēdum q duplex est vnctio. scz exterior in corpore: 7 interior in corde. 7 hec. exterior est signum interioris vnctiōis: 7 signum grē invisibilis: quā vnctio visibilis angit: 7 agit si digne sumat. Ungit autem pontifex crismate: cuz consecrat in capite 7 in manibus: 7 vngit solus pontifex in capite. quia personā capitis Christi significat. Ungit etiaz ꝓnceps non crismate: sed oleo. vt ostendat quantum differt potestas pontificis a potestate regali. Item vngit princeps oleo: vt dictum est. Nam in veteri testamento reges vngebant. distinctione. 75. capitulo primo. Sed nunc vngebantur in capite. nunc autem vngi debent in brachio humero vel armo. ¶ Consuetudo tamen

tam aliqua vt dicit Hostien. seruat. vnde rex Francie: ⁊ rex Anglie vnguntur in capite. Inungit aut Imperator a papa: vel alio de mãdato eius. ex de decret. venerabilem. Alij vero reges a suis metropolitanis. Si aut velit inungi de nouo ꝓsueuit a papa petere. sicut rex Aragonie fecit. vt dicit Hosti. pot tñ papa si vult sup hoc aliquã ecclesiam priuilegiare. Item inungit pbyter cum ordinat in manib⁹ oleo benedicto. sicut pz in ordinario. dis. zz. papa. vbi B notat hngi. Item ungit quilibet xpian⁹ bis ante baptismuz oleo benedicto. p̃ in pretore. z⁰ inter scapulas. ⁊ bis p⁰ baptismũ. per pbyterũ. primo statim post baptismũ crismate in vertice. z⁰ in cõfirmatiõe crismate etiam ab epo in fronte. In lege n. veteri inungebant sacerdotes: reges: ⁊ ꝓphete. In lege autẽ noua: qz xpianos fecit in sanguine suo reges ⁊ sacerdotes. iõ ꝓgrue inungit qlibet xpianus. Itẽ ungit ecclia crismate cũ dedicat altare. primo oleo. z⁰ crismate. calix ⁊ patena crismate. Unctio etiã pncipis patriarchar. pres byteroꝝ. ecclie. altaris. calicis. ⁊ pnlorũ ꝓsignatio post baptismũ in fronte ad episcopos pinet. pnlorꝝ vero vnctio ante baptismũ ⁊ post ab pbyteros. De omibus pdictis vnctõibus: ⁊ qd significẽt habetur. ex de sa. vncti. p totũ.

De sacro eucharistie. ti. 2.

Consequenter cõsiderandũ est de sacro eucharistie. ⁊ p̃ de ipo sacro. z⁰ de eius mã. z⁰ de for⁹ 4⁰ de cõuersiõe: q̃ fit ad plationẽ forme. s. verboꝝ. 5⁰ de accidentibus remanentibus ibi. 6⁰ de ministro huius sacri. 7⁰ de ritu celebrãdi hoc sacrm sine de celebratiõe missaꝝ. 8⁰ de defectibus cõtingentibus in celebratiõe. 9⁰ de missaꝝ auditiõe. x⁰ de suspensiõe huius sacri. xi⁰ de his que habẽt retrahẽ vel impedire ab B sacro. ix⁰ de efficacia eius. Circa primũ p̃ dicendũ est de huius sacri institutiõe. z⁰ de eius significatiõe. z⁰ de pfiguratiõe. 4⁰ de eius nomiatiõe. 5⁰ de eius necitate. Circa primũ sciẽdum q̃ sicut sm pbũm duplex est opus vite corpalis. s. gstare: ⁊ alimento vt. ita ꝓportionabiliter ꝓueniebat duplex esse opus vite spũalis. ideo xps pat ⁊ magister vite spũalis p se personaliter ⁊ expresse instituit baptismũ per quẽ filij dei generãt ⁊ eucharistiam p quã reficiunt. Sunt aũt cõueniens sacramentũ eucharistie institui in cena dñi. ꝓter spũalem refectiõem: quẽ est in hoc sacramẽto. ⁊ in cena vitia ꝓter corpalis pñe subtractiõem: ⁊ ppe maiorẽ recõmendationem: vt. s. in recessu traditum aplis diligenter retineret. de cõse. dis. z. liquido.

Circa z⁰. s. significatiões eucharistie sciẽdum q̃ in hoc sacro sunt tria. s. spẽs visibilis. corp⁹ xpi verum. ⁊ corp⁹ xpi mysticũ. s. ecclia. Et pz q̃ dicit hngi. primũ est signum secũdi ⁊ tertij z⁰ est res ⁊ signũ: ⁊ cã tertij. ⁊ z⁰ est res secũdi: ⁊ vitas primi. de B ex de cele. ms. cũ marthe. §. distinguẽdum est. Ad cui⁹ euidentiã sciendũ: q̃ spẽs visibilis. s. panis si cõparet ad mãm fit ex granis purissimis ad inuicem vnitis. ⁊ sic hz similitudinem eiuz cor pe xpi vero: qõ ꝓstat ex paris bamoib⁹ ⁊ membris: ⁊ cum corpe xpi mystico: qõ cõstat ex fidelibus paris fide ⁊ charitate copulatis. Si autem cõparetur ad effectum. qui est cibare. tunc habet similitudinẽ ad corpus xpi verum: qõ est vere cibus. Si obiicis q̃ species nõ ꝓmedium nec reficit. Pendeo q̃ retinet idyomata. i. ꝓpietates specie: que pus ibi fuit. ⁊ rone illius est signum cõueniens. Si autem cõparet species visibilis ad medium. s. corpus xpi verũ: non habet rõnem causãdi illud: nisi adiuncto verbo. vt patet ĩ aqua respectu caracteris. sic etiaz est de specie respectu corporis. Iz enim non efficiat illud simpliciter. tamen facit esse illud sub illa specie. Si vero cõparet ad z⁰: habet rõnem efficiẽdi mediãte z⁰: sicut ablatio exterior eiuz caracteris. similiter hc species exteriores sunt causa corporis mystici rõne corporis veri interi⁹ cõtenti qõ vnit ⁊ cooperit ipm. Id autem verum xpi corp⁹ signatuz: ⁊ res sit respectu species panis: pz ex pdictis. Id etiaz signũ ⁊ cã sit respectu corporis mystici patet. quia sicut corpus xpi cõstat ex purissimis membris. sic corpus Christi mysticum constat ex hominibus per fidẽ ⁊ charitatez purificati. ⁊ ita est eius cõueniens signum. etiam est causa eius quãtum ad formam. i. vnionem: qua per fidem ⁊ charitatez adinuicem copulantur. ⁊ ratione huius vnionis corpus mysticum est res ⁊ effectus huius

sacramenti. Et quod dictum est de sacramento corporis intelligit similiter de sacramento sanguinis. ¶ Queritur autem: vtrum hoc sacramentum s. eucharistie sit vnum sacramentum. Rndeo q sic: ab vna perfectione finis: vt habitum est. s. de vnitate sacramentorum in ꝓmuni. vnde Iz sint plura mãliter: est tamen vnum simplicit. ꝓpter qd Gregori. in ĉdam collecta: que dicit post sumptionem sacramẽti. primo dicit pluraliter. Purificet nos sacramẽta que sumpsimus. Et post singulariter subdit. Et pesta: vt hoc tuum sacramentum nõ sit nobis reatus ad penam.

c Circa 3m. scz ꝓfigurationem huius sacramẽti sciẽdum. q cõueniens fuit hoc sacramẽtum ꝓfigurari. ꝛ ratione dignitatis: vt famosius ostendere tur. ꝛ rõne difficultatis: cum sit inter omnia credibilia difficilius ad credendũ ut homines assuefierent ĉdam figurarũ manducatione. ¶ Fuerũt autem huius sacramenti 4or figure fm magistrũ 4o li. sniarum dis. s. s. sacrificium Melchisedech. manna agnus paschalis. ꝛ sanguis qui pfluxit de latere xpi. Patet autẽ harũ sufficientia: habito respectu ad ꝓfigurata. Eius enim qd est in hoc sacramẽto sacramentũ trñ. s. corpus visibil' panis. figura fuit sacrificii Melchisedech. Eius autem qd est res ꝛ sacm siue rei cõtente ꝛ significate. s. Christi passi. Agnus paschalis. rei ñ significate. scz gre ꝛ etiam corpis Christi mystici. Manna qd reficiebat omnẽ saporem suauitatis habens. virtutis vero dantis efficaciam. Sanguis qui magis tenet rationẽ cause. Nihilominus tamen habet rõnem figure: pensatis cõditionibus. s. q de iam passo ꝛ mortuo fluxit.

c Circa 4m. s. nominationem huius sacramenti sciẽdum q hoc sacramẽtum fm q est signum rememorativum passionis xpi: que fuit sacramentũ verum dicit sacrificium. fm vero q est signum demonstrativum ecclesie vnitatis: cui aggregantur homines per ipm dicitur ꝓmunio. fm autem q est ꝓfigurativum diuine fruitionis: que est in patria dicitur viaticum. quia prebet nobis viam perueniendi ad illam. vel etiam quia dat transeuntibus de hac vita ad ipsum. fm vero q cõtinet realit Christũ qui est plena gratia dicitur eucharistia. i. bona gratia. ab eu qd est bonũ ꝛ caris gra.

c Circa 5m. s. necessitate eucharistie nõ q sicut ad salutem vite corporalis ita ꝛ vite spiritualis est aliquid necessarium duplicit. s. vel sine quo non est salus: vel quo salus peficitur melius. Primo mo eucharistia regulariter non est de necessitate salutis: sed in casu in quo ecclesia stamit. ¶ 2o mo est de necessitate salutis: sicut ꝛ quodlibet aliud sacramẽtum. Iz magis istud. quia Iz omne sacramentũ sit signũ ꝛ causa gre: nisi sit impedimẽtum ex parte suscipientis. illud tamen cum sit maxime perfectiuus iter sacramẽta habet plures vtilitates. vt patebit j. de eius effectu. ¶ Sed obiicit illud Io. 6. Caro nõ pdest quicqm: sed spus est qui vinificat. ergo in nullis est manducatio carnis xpi. Rndeo loquit ibi de carne Christi fm intellectum estimantium eam visibiliter: non sacramẽtaliter manducãdam. ¶ Obiicit etiam illud Augi. Ut quid paras dentem: credere mãducasti. fm cui ꝛ hoc videt q sufficiat mãducatio spiritualis. Rndeo Quid paras dentem supple cũ. vel loquit de manducatione spiritali per modũ meriti. De hac etiam qõne vide. j. ti. de vsu huius sacramenti. ar. 3. q. vtrũ liceat omino cessare a ꝓmunione.

¶ De materia eucharistie. ti. 9.

d Deinde cõsiderãdum est de mã huius sacramẽti. ꝛ primo in cõi de mã corporis ꝛ sanguinis simul. 2o in speciali de mã corporis. 3o de materia sanguinis. ¶ Circa primum sciẽdum q panis ꝛ vinum sũt mã huius sacri: cuius cã est institutio diuina. Instituit autẽ Dña in his potus ẽs ĩ alijs cibis. tum ꝓpter cõem vsum refectionis. qa panis ꝛ vinũ est refectio hominis nõ brutorum. magis cõsueta min' fastidiosa. tum etiã ꝓpt' ꝓpetate significationis: ꝛ a parte mãe. qz panis cõficit ex pluribus granis ꝛ vinũ ex plurib' racemis qd ꝓuenit ad significãdũ corp' xpi verꝛ mysticũ. Et a pte ꝓparationis. qz panis in fornace: ꝛ vinũ in torculari ꝓparat. qd ꝓuenit ad repitandas passiones xpi. a pte effect'. qz ut dicit in glo. i. Cori. 12o. Panis pre ceteris cibis sustentat corpus. ꝛ vinum letificat: sic hoc sacramẽtum magis sustentat

⁊ letificat charitate inebriatos q̃ alia sacramenta. Debuit autem hoc sacramẽtũ esse ex duplici materia. quia materia sacramenti conuenit significationi ⁊ vsui. ⁊ fm vtrũq; modũ duplex exigit materia huius sacramẽto. vsus enim huius sacri est refectio que ad sui integritatem cibum ⁊ potum requirit. Significatio vo duplex est. Una est passio xpi in qua sanguis fuit separat⁹ a corpore. Alia est ordinatio ad salutem corporis ⁊ aie. ꝓpter hoc oportet ibi separatim vtrũq; significari. Rõ ergo huius duplicis materie est significatio nre perfecte refectionis spiritualis per meditationẽ ꝛ tomice passionis: que fuit in multiplici afflictione sui benedicti corporis: ⁊ effusione sui pciosissimi sanguis ad nrãm redẽptionem aie ⁊ corporis. reficit enim ⁊ delectat mirabiliter viros sanctos meditatio tali.

Jrca z⁹. s. circa mãm corporis i speciali queruntur plura. s. virtus requirit panis triticeus. Rndeo q̃ sic fm ꝛmune doctorꝛ sniam. ex consi. dis. 5. ca⁹. i. ⁊ ca⁹ nõ oportet. ⁊. c. se. ⁊. c. sacramẽto. tum quia vnis cõparauit se grano trinci Jo. iz⁹ tum quia credit celebrasse in pane triticeo: ⁊ instituisse. vt sic celebrarent: qõ patet. quia panis ex frumento dicit ambonomatice panis. vnde cum dicit q̃ Jesus accepit panem: hoc de pane triticeo debet intelligi tum quia vsus ecclesie ab aplis. qui pesentes fuerũt: tradit⁹ hꝛ celebrare in hoc solo pane. Ratio vo huius est. quia magis cõuenit huic sacramento panis triticeus. tum quia in natura sue in specie dignior. tum quia in affectu refect õ s vtilior. tum quia in cõi vsu hominũ vsuatior. Iz enim nõ in omnibus terris nascat triticũ: vel vinum: tamẽ ex facili ad omes terras põt deferri. q̃ntuꝛ sufficit ad vsum sacramẽti. nec ꝓpter defectuꝛ alterius est vnum sine altero cõsecrandũ. quia nõ esset sacramẽtũ pfectum. Utrũ possit cõfici de pasta triticea. Rndet Sco. 4. di. ii. p z. q. i. du. z. q̃ nõ. quia xps instituit de pane triticeo vsuali. vt sic hꝛ Damn li. 4. c. 6⁹. Illud qõ solet cõuer esse nutrimentũ corpale: ipm vel silẽ esset nobis sacramentale nutrimentũ spiritale. Si dicatur q̃ panis fit pasta si oignis ꝛpumat. q̃ pr si bis cõpressiõꝛ nõ poterit cõsecrari. Dicendũ q̃ panis erq̃ est semel coc⁹: nisi manifeste recedat a rõe panis vsual: nõ recedit a rõne panis cõsecrabilis. hec Sco. ibidem. Utꝛ possit cõfici in pane farre ⁊ bi⁹. R⁹ q̃dam dicũt in pane farre ⁊ spelta cõfici posse. qꝛ est eiusdẽ spẽi cum pane triticeo. Iz differat differẽtia accidẽtalibus. Aliqbus vo videt magis Zitium. Generans. n. Iz generet sibi silẽ in specie. fit nõ aliqua dissimilitudo generãti ad generatũ q̃ tum ad accidẽtia: vel ꝓpter materiã: vel ꝓpter debilitatem virtutis generatue. ⁊ ideo si qua frumẽta sunt q̃ ex semine trinci generari pnt. sicut ex tritico seminato in malis terris nascit siligo ex tali frumẽto. panis cõfectus põt esse materia huius sacramẽti. qõ tñ nõ videt habẽ locum in ordeo nec in spelta nec i farre qõ inter omia est grano triticeo similꝛ i f. gura. Similtudo autẽ figure in aliqbus magis videt significare ꝓpinqtatem q̃ idẽptitatem spẽi. sicut ex sil tudine figure manifestat q̃ canis ⁊ lupus sũt ꝓpinque specie: nõ autẽ eiusdẽ. vñ ex talibus frumẽtis q̃ nullo mõ pnt ex semine grani triticei gñari: nõ põt cõfici panis q̃ sit debita mãs huius sacramẽti. ⁊ hec est opi. Tho. z. q. 74. ar. z. c. z⁴⁰. Quibusdã autẽ videt q̃ pdicta rõ nõ sit sufficiẽs. s. q̃ iõ far non est eiusdẽ spẽi cum tritico. qꝛ nunq̃ vnuꝛ generat ex altero. qꝛ q̃dam sũt accidẽtia insiparabilia ꝛcomitãtia gñationẽꝛ: vt nigredo cornũ. h Pe. 4. di. ii. q. z. ar. z. c. z⁴⁰. Scõm autẽ Alber. in 4⁹ sen. Frumentũ est genꝰ ad triticũ ⁊ speltã. vñ hec duo sũt spẽs frumẽti valde vicine: ⁊ parũ distant in spicarũ formatione. ⁊ q̃si nihil distãt in forma granorꝛ: ⁊ colore ⁊ sapore panis. ⁊ ideo ex spelta põt cõfici fm eũ. Utꝛ cõfici possit in pane pmixto ex tritico ⁊ alijs granis. R⁹. aut est tanta pmixtio q̃ trahit triticũ ad spẽm alienã. vt qꝛ virtus extrani est pdominãs. vel ad medũ: vt qñ ẽ equalis ⁊ tũc in eo nõ põt cõfici. aut manet spẽs panis triticei. vt qñ virtus trinci ꝓponderat. ⁊ tũc põt. qñ aũt ita sit ex accidentibus. s. ex sapore pcipue põt ꝓnosci. qꝛ accidẽtia magnã ptem cõferũt ad ꝓgnoscendũ qõ qd est. Utꝛ possit cõfici i pane corrupto. R⁹ aliqñ est tãta corruptio panis q̃ solutꝛ spẽs panis. sic qñ ꝛtunitas solutꝛ ⁊ sapor ⁊ color ⁊ alia accidẽ⁹ mutantꝛ. vñ ex tali mã non potest confici corpus Cristi. Aliquãdo vo nõ est tanta corruptio q̃ spẽm soluat: sed est aliqua

dispositio ad corruptiōem: quam declarat aliqua immutatio saporis. ⁊ ex tali pane potest cōfici corp⁹ Christi. sed peccat conficiens ꝓter irreuerentiam sacramēti. Et qa idem est ex tritico corrupto. non videt⁹ q̄ panis ex eo cōficeris possit fieri corp⁹ xpi. Iz qdam ꝛtium dicant. hec Tho. 3. q. 74 arti. 3 c. 4°. Scōm autem Sco. 4. dis. 11. p. 2. q. 1. doubi. 1. est dubius ⁊ amido: an sit materia cōueniens ad faciēdū panes ꝓsecrabilem. ⁊ cum multo sit ꝓbabilior q̄ nō ideo non exponit se aliquis sine peccato: tali dubio. ⁊ maxime ille qui ꝓparat hostias cōsecrandas. quia certus est q̄ ꝓparat ⁊ materia tali. ꝓsecrans autem forte magis excusat ab illo peccato. qua supponit illam materiam esse bene ꝓparatam. Si autem illa non sit mā debita: nō ꝓsecrat nec tamen idolatrat: nec idolatrare facit. quia quātum est in se: materiā ē idoneā ⁊ ab alijs adorādam supponit. hec Sco. vbidē.

¶ Utr̄ cōfici debeat in pane azimo. R° q̄ sic. ex ⁊ dec. mis. lfas. ⁊ ⁊ cōse. di. 2. in sacramēto. Non est tamē ⁊ ⁊ necessitate sacramēti. sicut eni dicit Anſ. in epla ⁊ azimo. fermentati ⁊ azimi non variant speciem panis: cum sint accidētia. vnde in vtroq̄ cōfici potest ⁊ facto. vnde Hug. dicit vt habet ibi in pdicto. c. lfas. in glo. Ber. q̄ in ecclia occidētali si quis ⁊ fermentato cōficeret: nihil faceret. cōueniēs autem est vt vnusq̄sq̄ fm ecclie sue ritus se habeat in celebratiōe sacramēti. Super hoc autē sunt diuerse ecclia⁹ consuetudines. Unde dicit Hrgl. in registro. Romana ecclia offert azimos panes ꝓter ea. qz dūs sine vlla cōmixtiōe suscepit carnem sed cetere ecclie offerunt fermētuz: pro eo q̄ verbum patris indutuz est carne. sicut fermētum cōmisceſ farine. Unde sicut peccat sacerdos in eccl'a latinorū celebrans i pane fermentato: ita peccaret sacerdos i ecclesia grecorū celebrans in azimo: q̄si perueniens ecclie sue ritum fm Tho. 3. q. 74 arti. 4. c. Scōm vo Sco. 4. dis. 11. par. 2. q 1. doubi. 3. forte greci graniter peccant. quia se Romane ecclie non cōformant. Ribolomin⁹ tamē cōsuetudo celebrandi in azimo pane rōnabilior est. Primo ꝓter institutiōem Christi qui hoc sacramēti instituit pmo die azimoꝝ. vt habet Matth. 26. ⁊ Mar. 14. qua die in comibus indeorū nihil fermētati esse debebat. Exo. 12.

¶ 2° quia panis est ꝓprie sacramēti ceꝛ potis Christi: qd̄ fine corruptiōe cōceptū est: magis q̄ ipius veritati. vt. 1. patebit. ¶ 3° quia magis cōpetit sin veritati fidelium que requirit ad vsum huius sacramenti fm illud. 1. Cori 5. Pasca nostr̄ immolatus est xps: itaq̄ epule. in azi. sinceri. ⁊ veri. Habet tamē cōsuetudo grecoꝝ aliquā rōnem. ⁊ ꝓter significatiōem quam tangit Hrgl. vt dictum est. s. ⁊ ꝓter detestationē heresis Nazareorū legalia ⁊ euāgelica miscebant. ¶ Sciēdum etiam q̄ a pncipio tota ecclia cōficiebat in azimo. sed postea tempore Leonis pape ꝓter hereticos Ebyonitas: dicentes legalia obseruari debere cum euāgelio: ⁊ in azimo cōficiendum esse ꝓter preceptum legis. ecclia instituit ad temp⁹ cōfici in fermētato. cessante vo causa: ecclia occidētalis redijt ad ritum antiquū. orientalis vo illum retinuit. ⁊ vlterius addidit non posse cōfici nisi in fermētato. ⁊ ad hoc ꝓbandum: asserebat dñm in fermentato cōfecisse. ⁊ quia tres euāgeliste cōtradicunt: dicentes pma die azimoꝝ xpm instituisse hoc sacramēntum Quidā ex eis in tantā insaniā ꝓruperūt vt dicerent euāgelistas illos falsam dixisse ⁊ scripsisse: ⁊ a Jobāne correctos fuisse. qui ante diem pasce dicit dñm cenasse cum discipulis suis. Sed q̄ Jobānes nō cōtradicat alijs euāgelistis ostenditur ex multiplici acceptiōe pasce. Pasca enim dicit aliquādo agnus pascalis. Matth. 26. Quādo necesse erat occidi pasca. Aliqñ hora immolatiōis. s. vespera. 14. lune: qua agnus comedi debebat ⁊ festum incipiebat. Mar. 14. Erat pasca ⁊ azima post biduz. Aliqñ dies in cuius vespera immolabat⁹ agnus. Luc. 22. Appropinquabat dies festus iudeorū qui dicit⁹ pasca. Aliquādo pma dies azimoꝝ post immolatiōnē agni celeberrima. Jo. 13. Ante diem festum pasce. Aliqñ panes azimi. Jo. 18. Et ipi non introierūt in prtorium vt non cōtaminarent: sed mandu. pasca. Et hos. 5. modos ponit Innoc. li. de offi. mis. Aliqñ xps dicit⁹ significatos per agnum pascalē i. Cori. 5. Eteni pasca nostr̄ immolatus ē xps. Aliqñ tota septimana azimorū. q. d. incipiebat. 14. die april in vesp. ⁊ durabat. 7. dieb⁹. Cusq̄s ad. 21. die aprilis. ut p3 Leuit. 23. ⁊ act. 12. volēs p⁹ pasca ꝓducē eū ꝓlo. Aliqñ festi epulaꝝ. 2. Paral. 35.

non fuit phase simile huic. Unde versus. Ebdomas hoza vices epule pcus azima Christus. Septē autem dies supdicti azimoz omēs erant dies festi, sed pmus erat per excellētiaz dies festus. s. 15. 7 de illo dicit Jobānes. Ante diem festum pasce. p illum autem in maiori excellēcia erat dies festus sabbati. quia erat inter illos dies festos in qbus nihil debebat parari, tam ppter suam celebritatē, tam ppter azima. 7 sic patet q Jobānes non ptradicat alijs cuāgelistis. qua alit accipit pasca q̄ ipi. sicut enim legit Ex. 12°. Solemnitas pascal' incipiebat a vesperi. 14. lune. 7 tūc xpus post immolatiōem agni paschalis sacramētum hoc instituit. vnde hec dies dicitur a Jobāne pcedere sequētem diem pasce. a tribus autem alijs cuāgelistis dicit pma dies azimoz: quādo. s. fermentū non inuenieba' in domibus in deoz. ¶ Sed videtur esse ptra pdicta q Christus puenit diem azimoz. figure enim debet veritas respondere. Cum g agnus: qui erat figura Christi immolaret'. 14. luna Christus fuit crucifixus. 15. luna. sed ante diem crucifixiōis cōfecit: ergo in fermēto cōfecit. Pndeo q passio eius statim fuit incohata post cenam. quando fuit in agonia: 7 fuit cōprehensus. vnde optime est factus quia agni comestio 7 ipius immolatio fta est. 14. luna. non quia cōsumata. sed qz incohata. Et sic patet q non puenit. ¶ Sz quare magis attendit in hoc sacramēto discretio inter panem azimi: 7 fermentatum: q̄ in baptismo circa aquam: vtz. calida sit vel frigida. Pndeo q fermentum aliqd habet corruptiōis. 7 ex pane corrupto non potest cōfici hoc sacramētum. vt dictū est. Posset enim tanta corruptio ē fermēti q ex eo non posset cōfici sacramētum. hec Tho. 3. q. 74. arti. 4. c. 4°. ¶

Utz posset cōfici de pane facto de aqua rosacea. Pndeo sm Innocē. 3° in qdam decretal: vere aque admixtio est de necessitate huius sacramēti. vtpote cōstituēs substantiā panis. Et ideo si farine admisceatur aqua rosacea: vl quicūq alius liquor q̄ aqua vera: non posset ex eo vere cōfici sacramentū. quia vere panis non esset panis etiam de quo Christus cōfecit: erat factus ex aqua naturali. 7 ideo non pōt cōfici corp' Christi de alio pane sz Tho. vbi. s. arti. 7. c. 3°. ¶ Scōm aliquos tamē potest. quia aqua ipa non requirit vt maneat in specie ppria. immo in natura aliaz etiam anteq̄ fiat panis transmutat': 7 huius sentēcie est Petr'. 4. distin. q. 2. arti. 4. q. 3. c. i°. ¶

Circa 3° sc3 mariam sanguinis secēdum q de solo vino vitis potest cōfici sanguis xpi. 7 hoc primo ppter institutiōem xpi qui in vino vitis hoc sacramētum instituit. vt patet de eo qd dicit Luc. 22. circa institutiōes el'. Ammodo nō bibam de genimine vitis vsque. 2°. qz sicut dictum est. s. ad materiam sacramentorū assumit illud qd p pie 7 pmunit habet illam formam. pōe autem vinū dicit: qd de vite sumit. Alig autem liquores vinum dicunt' sm quādam similitudinem ad vinum vitis. ¶ 3° qz vinum vitis magis cōpetit ad effectū huius sacramenti: qui est spiritalis letitia. ga scriptum est q vinum letificat cor hominis. in psal. Et quia omia vina vitis sunt eiusdem speciei. sz eo dato. ideo cōfici potest de quolibet vino vitis: dūmodo remaneat in specie vini. Acetum autē perfectū nō est vinum: cum differat a vino sm pbum 8° metha'. ideo de eo cōfici non potest. ¶ In vino tamē qd accedit ad acedinē mutente adhuc forma substantiali vini potest cōfici. 7 p tali vino sumit accetum Innocē. ostū. mis'. cum dicit q potest de aceto confici. aliter non diceret verum sm Petr. 4. distinct. ii. q. 2. arti. 3. o. 7 Richard 4° distinct. ii. q. 2. arti. 4. 7. 5. o. ¶ Quid ergo fiat si vini species acescat. Pndeo. non manet ibi sanguis Christi: sicut nec corpus Christi: quādo corrumpit' species panis. ¶ Similit sm Albertū de missa. Si vinum sit putridū perfecta putrefactiōe: que redire non possit ad cōplectionem vini: de eo non potest confici. Si vero sit in via ad corruptiōem: de eo potest confici. sed non debet. ppter reuerenciaz sacramenti: si pōt aliud haberi de facili. Si autem sit in vino cum sapore vinoso sapor aromaticus vel pontcus vel stipticus vl acerbus ex minus perfecta digestiōe vini potest de eo confici. quia remanet species vini. ¶ Non potest etiam cōfici de agresta. quia non est in termino generatiōis. qd eius immaturitas ostendit. Und: non est vinum. quia nihil recipit speciem: nisi in termino sue generationis.

In musto autē ꝓfici potest. quia habz speciem vini qō attestat maturitas eius: ⁊ dulcedo. sed non cōuenit ex ipo cōficiē an teqz sit cōsecratum. vnō. ꝓhibet ne mustū ꝛe vua in calice statim cōpssum offerat. ꝓ pter indecētiam impurtatus musti. ꝓter qō ꝛe cōse. dis. z. omne crimen. Iulius papa rēpbendit sacerdotes hoc facientes. potest tamē hoc fieri in necēcitate. quia dicit ibidem. Cum nēce fuerit botrus in calice exprimat. s. ante cōsecratiōem. De musto vo dum adhuc continet in vua maturaꝛ cōsica non potest fm phabilius opinātes ar. ꝛe cōse. di. z. didicimus. ⁊. c. se. Hā xpus non cōfecit suum sanguinez: nisi in vino existente in specie potabili. qō patet ꝑ hoc quod dicit discipulis. Bibite ex eo omēs Vinum autē non est in vua matura sb specie potabili: sed ebibili. vino etiam sic se habenti: aqua non posset admisceri. Aqua vo ꝛebet apponi vino qō offert in hoc sacramento. vt patet ex ꝛe cele. mis. lras. Et hoc qdem primo ꝓpter institutiōem. ꝓbabilit enim credit ꝓ dōs hoc sacramētum instituerit in vino aqua permixto fz morem terre illius. imo etiam scit: qa apostoli qui interfuerūt illi cene ita reliquerūt ecclie z° quia hoc cōuenit rēsentatiōi cominice passiōis: in qua vtrūqz ꝓfundit sele git. Et rō habet ꝛe cōse. dis. z. c. i. 3° quia cōuenit ad significādum effectū huius sacramenti: qui est vnio populi xpiani ad Christū. Et hec rō tangit ex ꝛe cele. mis. cum marthe. §. quesiuisti. ⁊ ꝛe cōse. di. z. cum omne crimen. Non sufficit autez in colio apponere aquam. admixtio enim aque sacramētalis: ⁊ vini: est tūn sacerdotis: ⁊ est ad significatiōem. ⁊ ideo tūc poti ꝛebet: etiam si alē posita fuisset quādo sacra mysteria incohant fm Boñ. 4. di. ii. par. z. vubi circa lram. q. 4. Iz autem appositio aque sit ꝛe necessitate ꝓcepti: non tamē est ꝛe necēcitate sacramēti. quia aqua refert ad significādum participatiōez huius sacramenti a fidelib° quātum ad hoc ꝓ per aquam vino mixtam significat populus adunatus xpo. Sed fm hoc ipz ꝓ ex latere Christi pendentis in cruce aqua fluxit: ad idem refert. quia per aquam significabat absoluto pecatorū: que fiebat per Christi passiōem. Dictum est autē ꝓ hoc sacramētum perficit in cōsecratione materie. vsus autem fidelium non est ꝛe necessitate sacramēti. sed aliquid cōsequens sacramētum. ⁊ ideo cōsequens est ꝓ appositio aque nō est ꝛe necēcitate sacramenti. qz est ꝓter significatiōem que sequit sacramentū. ꝓter qō etiam dicit ꝓ greci non apponūt aquam. vnde ꝛe cōse. di. z. scriptura. dicit. Si qs ꝛe antecessoribus nostris vel ignoraēter vel simpliciter nō obseruauit: vt s. aquam vino misceret potest eius simplicitas venia cōcedi. Hec obstat illud ꝛe cōse. di. z. sicut i sanctificādo. vbi dicit. Sicut in sacrificādo calicez dīt: offerri sola aqua non pōtest sic nec vinum solum. qz intelligit ibi Cipri in° nō posse fieri: qō nō potest bene vel ꝛe iure fieri. vnde vbi Cipria° dicit. c. di. c. i. potest Alex. dicit ꝛebet. tamē qui ex heresi ⁊ cōtempnt apponere ibi aquam omittit: vel etiam ex negligētia ex hoc ꝓ nullā diligētiā adhibet: mortalit peccat. Et sic intelligi pōt illud. Qui aquā vino nō apponit in sacrificādo: oz ꝓptuo ꝓuari officio: ⁊ bēficio. ex ꝛe cc. mis. lras. q aūt omittit ex negligētia ex b ꝓ habuit diligentiā semiplenā: uenialit peccat grauit. qz b sacr̄m ē cū magna diligētia cōsecrandū. Et ꝗtuz illud sacramētū pcellit alia sacra ⁊ operatanul in eo i alijs negocijs ꝓponderat negligētia. fm Boñ. 4. di. ii. p. z. q. i. ar. z. c. 7° ad opp°. Debet aūt sola aqua nālis apponi in ꝓficiēdo. qz tū admixtio aque ad vinū nō est ꝛe necēcitate sacri. iō non refert ꝗtuz ad necēcitatē sacri quecūqz aqua misceat vino: siue nālis: siue artificialis: siue rosacea: lz ꝗtuz ad ꝓuenientiā sacri peccet q aliā aquā admiscet. nisi nālez: vl verā. qz ꝛe latere xpi pendētis in cruce vera aqua ꝓfluxit: nō humor flegmaticus: vt qdaz viterūt: ad ostendū ꝓ ei° corp° erat vere ꝓpositū ex 4°r humoruz°. Et qdem ex elemētis aqua. ex humoruz° magis sanguis ꝓfluxit: qua magi mysterio erāt ꝓgrua. nā duo maxia sacra fuerūt i eis figurata. s. redēptiōis in sanguis. ⁊ regēnatiōis in aqua. vt bt ex ꝛe cc. mis. in q̄dam. oz aūt modica aqua apponi. nā circa aquā mixtā fuerūt opi. plures. si phabiliorē opi eoz fm Innoz. z. q dicit aquā ꝓuenti i vinū. B aūt fieri nō pōz nisi ꝛeponeret ꝛe aqua modici ꝓ in vinū ꝓuertet. ⁊ ideo tūc est semp parū ꝛe aqua apponere. maxime si vinū est ꝛebile. quia si tanta fieret appositio aque ꝓ solueretur species vini: non posset perfici sacramentum. hec Thomas. 3°. q. 74. art. 7. 3°.

7 ar.3.c. vnde etiaz hoc habet cõsuetudo ecclie generalis. ex̃ ꝛ ecle. mis. pniciosus. Si autem tantũ ꝛ aqua adderet ꝙ tolleret vinositatez vini: non posset ꝛ eo cõsq̃ tũc nõ eet vinũ. s aqua vinata. vñ nõ pt ꝛficiõ vappa q̃ est aq̃ pfusa. nec ó aq̃ effusa super acinos vuarũ postq̃ est vinũ expressum fm Alber. in 4. nec etiam fm Tho. 4. di. ii. q. i. ar. 4. q. 4. c. 4m. ꝛ aqua rubea in qua est lotus pannus vino rubeo intinctus. ꝛ cõse. di. 2. cum omne.

¶ Quid fiet ergo in illis terris in quibus nõ potest vinum haberi. Pndeo fm Alber. ꝛ missa. super hoc papa esset cõsulendus: 7 videt ꝙ cuz ea dispẽsan duz esset vt corpus Christi sine sangũ ne cõficerẽt ne ppter defectũ sacramẽti maximũ damnum incurrerẽt. ¶ Sed nũquid cõmixtum equalit ex aqua 7 vino cõuerteret in sanguinem. Pndeo ꝙ equa cõmixtio ex vino 7 aqua duplicit potest fieri. aut p̃z mixte ẽ equalem quãtitatem moles. aut fm equalem ꝓportiõem virtutis. Primo modo aqua non solueret spẽm vini. magis enim est vinum actiũ q̃s aqua. nec generaret natura 3a ex duobus. nec vinum posset cito aquam ꝓuertere in sui naturam. lz satis cito alterarẽt se in excellentijs suarũ qualitatũ accidẽtalium. 7 sic oi eo ꝙ p formam ꝓsecrationis vini sola ꝓstantia vini trãsubstantiaret in sanguinẽ

Secũdo mõ generaret natura 3a ex duobus: que nec esset vinũ nec aqua. lz non statim. operatiões enim̃z nature nõ fiunt in instanti. q̃ nis earũ termini in instãt sint. 7 ideo tam cito posset sacerdos cõficẽ p̃ talem vini appositõem ꝙ illud qõ fuit ibi vinum: cum adhuc nõ esset transmutatum ad cõpositiõem nature 3e: conuerteret in sanguine. Si tamẽ antecq̃ pferret verba cõsecrationis: esset ex illis duobus natura 3a cõstituta ex illa non posset cõfici sanguis Christi. quia species cõponẽtum ex quibus p essentiam cõstituit vinum: in cõposito non remanent fm essentias. nisi forte diminute: vel fm quid. qõ dico ppter opi. illoꝝ qui dicunt eas remanere incõplatas. hec Richard. 4. di. ii. q. 3. ar. 5. c.

¶ De forma cõsecratiõis eucharistie. ti. 10.

Postea cõsiderãdum est ꝛ forma sacramẽti eucharistie. 7 primo ꝛ quibusdam que cõtinent ad formam cõsecrationis panis 7 vini. 2o in speciali ꝛ forma vini. 3o ꝛ virtute forme. ¶ Circa primum sciendum ꝙ forma huius sacramẽti est illa que habet in canone misse. s. Hoc est corpus ꝛc. 7: Hic est enim calix ꝛc. Unde extra ꝛ cele. mis. cum martyr. §. ex eo dicit. credimus ꝙ formam verborũ: sicut in canone reperit: a Christo apli. 7 ab illis eorũ receperunt successores. ¶ Circa pdictam autem formaz possunt plura queri. s. vtꝛ Christus pus cõsecerit q̃s verba protulerit. Pndeo. primuz 7 verior opi est: ꝙ illis verbis tñ semel dictis Christus cõsecrauit: 7 formam cõsecrandi tradit. lz enim posset cõficere sine verbo: tradit tamẽ cõficere verbum dicendo: vt aplis cõsecrandi traderet formam. ¶ Sed cõtra. quia dicit Matth. 26. Cenãtibus autem illis accepit Jesus panem benedixit ac fregit ꝛ deditq̃ discipulis suis dicens. Accipite ꝛc. Et post hoc. Hoc est corpus meum. In his verbis patet ꝙ pus benedixit 7 fregit: q̃s verba proferret. sed benedictio ista fuit cõsecratio: vt videt. quia fractio cõsequit cõsecratiõem. quare videt ꝙ pnus cõsecrauerit q̃s verba protulerit. Pndeo. illa benedictio non fuit cõsecratio p̃z Bonauẽt. 4o di. 8. par. i. q. 2. arti. 3. c. 1m. Sed quedam gratiarũ actio: in qua ostendit ꝙ benedictio premitti debet ante cibum.

¶ De fractiõe vero distingue. quia fractio potest esse vel ad figurãdum. 7 sic pbyter frangit post cõsecratiõem. vel ad distribuẽdum. 7 sic Christus ante cõsecrationem fregit: vt inter apostolos distribueret. ¶ Utrũ hec verba: scz Accipite 7 comedite vel bibite sint ꝛ substantia forme. ¶ Pndeo ꝙ non. sed significant vsum materie cõsecrate: qui non est ꝛ necessitate sacramenti. ¶ Utrũ solus verbis supradictis que sunt in canone misse pbyter cõsecret. ¶ Pndeo. quidaz dicunt ꝙ non. Et huius opi. videt esse Sco. 4o di. 8. q. 2. arti. 2. ¶ Sed cõtra eos videt cẽ ꝙ canon misse non est idem apud omẽs: nec fm omne tempus. 7 ideo fm Tho. 3. q. 78 arti. 1. c. 4m. si pbyter sola illa verba cũ intentiõe cõsecrandi proferret: cõsecraret quia intentio faceret ꝙ hec verba intelligerent quasi vt in Christi persona prolata. Sic tamen conficiens graviter peccaret. quia ritum ecclesie non seruaret.

¶ Quid demonstrat in forma panis vel

vini pnomen ꝛmõstratiuũ hoc vel hic. Rndeo. circa hoc fuerit etiaꝫ plures modi dicendi: quibus dimissis cã breuitatẗ dicendũ est ꝙ Rich. ꝛ san. Uicti. li. ꝛ trini. dicit ꝙ ibi est ꝛmõstratio mixta. s. partiꝫ ad sensum: ⁊ partim ad intellectũ ſ̃ hoc sensu. illud in qõ ꝶ trãsmutabiꝫ: est corp⁹ meum. sicut si ꝛ cibo quem adhuc ꝓmedo dicam: hoc est corp⁹ meuꝫ. i. illud ĩ qõ iste cibus est trãsmutãdus: est corp⁹ meũ hec autẗ locutio adhuc esset verior ⁊ magis ꝓpria si virtute eius in planõis termino ille cibus fieret corp⁹ meum. Jn ꝓsito autẗ sic est: qꝛ ibi virtute verboꝝ in cõpleto ⁊ termino ipius ordinãtis: panis fit verũ corp⁹ xpi. ¶ Utꝫ hec cõiunctio ens sit ꝛ sub forme. Rndeo ꝙ nõ sed additur ibi ad denotandũ ordinẗ cõsecratiõis ad vsum mãe cõsecrate: q nõ est ꝛ necessitate sacramẽti. vnde nec cõiunctio simliẗ. scienter tũ omitti nõ debet: vbi vsus antiqu⁹ ecclie illius hoc bꝫ. Scõm vero Sco. 4. di. 8. q. 2. ar. 2. in pnẗ. ly enẗ. ibi poniẗ ad cõmingẽdum: ne. s. verba forme sine pcedentibus proferanẗ.

Circa 2ᵐ. s. formam vini in spãli: sciẽdꝫ ꝙ hec est recta forma cõsecratiõis vini q̃ poniẗ in canone missę. s. Accipite ⁊ bibite ex eo omnes hic est. n. calix san. m. 2ẗ. vsq̃ in remis. pec. Et hoc pꝫ p hoc ꝙ eam tenet Romana ecclia: q̃ fuꝫ a pncipib⁹ aplõꝝ edocta. vñ Jnno. Romana ecclia illud semp integra fide seruauit: qõ ab ipis aplis: q̃ eam pncipaliẗ sacris documẽtis ecclias̃ticos ritus ꝛcuerũt: accepit. Ab ipis igiẗ aplis Pe. ⁊ Pau. quos vinos autores habuit ⁊ defunctos custodit. hũc ritum sacrificij accepit quem acten⁹ in obiti cultu seruauit. ¶ Circa pdictam aũt formã cõsecrationis vini querunẗ plura. s. vtꝫ pdicta forma habeaẗ ex aliquo euãgelio. R⁹ ꝙ nõ. cu.⁹ rõ est ꝶ aliquos. quia euãgeliste nõ intẗdebãt tradẗ formam sacꝝ quã in pmitiua ecclia oportebat esse occultam vt dicit Diony. in fi. eccle. ierarch. sed intendebãt historiam ꝛ Xpisto texere. vñ omia verba illa vere ex diuersis scripture locis sumi pñt. Nam qõ dicit hic est calix habeẗ Luc. 22. vbi dicit sic. hic ẽ calix. ꝛe. in san. m. q. p vo. ef. Hꝫ etiã. i. Cori. ii. vbi scribit. Hic ẽ san. no. t. q. p multi. ef in re. pec. qõ aũt addit et ni ⁊ iterũ mysteriũ fidei. habeẗ ex traditiõe dñi q̃ p aplos ad ecclam puenit fm illud. i. Cori. ii. Ego accepi a dño qõ ⁊ tradidi vobis. sicut. n. habeẗ ex ꝛe ecle. mis. cum marbe. multa tam ꝛ verbis q̃ ꝛ factis dñicis inuenimus ab euãgelistis omissa: que aplõ supplenisse verbo: vl expsisse facto leguntur. ⁊ poniẗ ibi exemplũ vbi dicit ibidem. Ipi et euãgeliste inter se mutuo supplenisse legũtur: que ab eoꝝ aliquo vel aliqbus sunt omissa. ⁊ poniẗ exemplũ ibidem. ¶ Utrũ cõsecrareẗ in forma euãgelistarũ vel etiã Pauli. i. Cori ii. ¶ Rndeo fm aliquos ꝙ non. p eo ꝙ euãgeliste vel etiaꝫ Paulus non intendebant: vt dicũt tradere formã sacramẽtoꝝ. sed intendebant historiaꝫ texere ꝛ Xpisto. ⁊ hec est opi. Tho. 2. q. 78 ar. 2 c. 9ᵐ. ⁊ 4. di. 8. q. 2. ar. 2. q. i. c. 1ᵐ. ⁊ in expsitiõe li ẗ. Scõs alios vo quelibꝫ forma tradita ab aplis ⁊ euãgelistis. est forma bona: ita ꝙ si eccle placeret in ea cõsecrare posset. quia omes idem dicũt: ⁊ eadem forma est in sntia cum forma supdicta. sed ꝓpter eccle cõsuetudinem ⁊ traditiõem nõ debent: ⁊ hec est opi. Pe. 4⁹. dis. 8. q. 2. arti. 2. c. 5ᵐ. ⁊ in expsitiõe li ẗ. ⁊ Rich. 4. di. 8. q. 2. ar. 2. c. 1ᵐ. Scõm vero aliquos mdius est ꝛ hoc pie dubitare: q̃ ꝶsumptuose aliqd diffinire. cuꝫ nesciat an ipi intenderit formam ꝛscribere aut verba narrare. credunt tũ ꝙ si qs cõficeret i forma euangelistarũ: vel Pauli: nõ esset puipendẗdũ. immo esset bono ⁊ reuerentia exhibenda hostie sic cõsecrate ꝓpter periculũ. qꝛ maius periculꝫ est cõtemnẗ hostiã cõsecratam q̃ illi reuerẗiam exhibere. Et si cõmiscereẗ alijs cõsecratis a q̃ bus nõ posset discerni: melius esset totꝫ venerari q̃ recipe aliquam ex eis. cũ nõ posset ꝓgnosci. Si quis tamẽ formã eccle ex certa scia mutat: graviter peccat. ⁊ hec est opi. Bon. 4. di. 8. p. 2. du. circa lfam. q. i. Unde accipi debet forma tradita ab ipis aplis fm ꝙ est in canone missę. non ab euangelistis. quia aplõ ecclesiam instituerũt ꝶ ꝙ a deo acceperũt. Euãgeliste vo diuina verba ⁊ opera narrauerũt attendẗes ad intellectũ. non ad vocem. ideo nec in forma cõueniunt quia forte non intendebant formam tradere. sed cõueniunt i sensu: quẗ volebant narrare. vnde in canone tradiẗ per modũ institutiõis. in euãgelistis vo per modũ narratiõis ꝶ Bon. 4. dis. 8. par. 2. q. 1. arti. 2. c. ¶ Utrũ greci conficiant qui vtuntur tali forma. scilꝫ

hic est sanguis meus noui testamẽti pro vo. ⁊ p mul. effu. in remis. pc. Indeo credit ab aliqbus q̃ sic. qz illaz ab apostolo Paulo acceperit: ⁊ est eadem cũ nostra intelligibilis. Iz non sensibilis. hec Pe. 4. di. 8. q. 3. ar. 2. c. 4°. ¶ Que sũt ꝫ substãtia forme pdicte. Indeo fm aliq̃s in forma pdicta ista q̃dam ponunt que sunt ꝫ suba. quedã vo non sed pertinẽt ad ornatum: ⁊ ad ostendendũ vsum vel dignitatem vel effectum. Ad subam pinent ea p que exprimit cõuersio vini i sanguinẽ. s. hic est calix san. m. ad vsum vo acci. ⁊ bibi. ad effectum aũt noui ⁊ eterni testamẽti ꝛc. ⁊ hec est opi. Besi. 4. dis. 8. p. 2. q. 1. ar. 2. c. 3°. ⁊ Pe. 4. di. 8. q 3. ar. 2. c. Scoz vo alios cum hec verba Noui ⁊ eterni ꝛc sint q̃daz determinationes pdicau. sangui. xpi pinent ad integritatẽ eiusdem locutionis. ⁊ ideo dicunt q omia pdicta sunt ꝫ suba formeꝫ sq̃ ibi Quoniẽ cũq̃ fe. ꝛc. q̃ non sunt ꝫ suba forme: sed pinẽt ad vsũ huius sacramẽti. Et inde est q pbyter eodem ritu ⁊ mo. s. tenẽdo calicem in manibus profert omia hec verba. Lud. enim. zz interponunt hec verba sequẽtia verbis p mis. Dicunt ꝯ q omia pdicta verba sũt ꝫ suba forme: sed p pma verba cum dicitur. hic est ca. san. m. significat ipa cõuersio vini in sanguinẽ. eo mõ quo dictuz est in forma cõsecrationis panis. Per verba vo sequẽtia. s. no. te. ꝛesignat virtus san. effusi. que operat in hoc sacro. qz eniz ut dictum est. sanguis seozsum cõsecrat° exprimit passiõem repsentat. ideo potius sit ibi mentio ꝫ effectu passiõis q̃ i cõsecratione corpis. qõ est passiõis subiectũ. ⁊ hec est opi. Tho. 3. q. 78. ar. 2. c. fm aũt Sco. 4. di 8. q. 2. ar. 2. ratio pdicte opi. non cõcludit. possibile. n. esset multa addi in aliq̃ oratione e cõsecratiua sine qbus nõ tota cõsecratio habet. sicut Christus dicere potuit. Hoc est corp° meum suptum ꝫ virgine suspendẽdũ in cruce. sicut dixit ꝫ sanguine. Qui p vobis ꝛc. ⁊ tunc illa verba essent dicẽda ꝓter euocationem: nõ tũ fuissent necia sim plicit ad formã quãticiq̃s punerent ad eandem orationem. ¶ Plura etiam alia adducit ꝯ rõnem istam. Scoz ipm tũ non est nobis traditum p certo an ad formam cõsecrationis sanguinis pertineant aliq̃ verba post hy san. m. ideo periculosum est hoc asserere ꝫ quo sufficiẽs auctoritas nõ habet neq̃ est periculosum hoc ignorare. qa ignorãtia est intuincibilis.

¶ Post hoc notãda est expositio ⁊ rõ eorum q̃ ponunt in hac forma. Accipite in quit ⁊ bibite ex eo. Ex eo dicit: ⁊ non ex hoc. ad venotãdum pinaz sanguinis aũ pecedentem: sub altero signo. s. panis. Se q̃ quit hic est calix. m. hec est locutio figuratua. ⁊ potest duplicit intelligi. Uno mõ fm methonomiã: qua ponit cõtinens p cõtento. vt sit sensus. hic est sanguis. m. cõtentus in calice ꝫ quo fit hic mentio. qz sanguis Christi in hoc sacramento cõsecrat inquãtum est potus fidelium. qõ nõ inportat in rõne sanguinis. iõ oportuit hoc ꝛesignari p vas huic vsui accomodatum. Alio mõ potest intelligi ꝯ metaphoriã. pm per calicez silitudinarie intelligit passio Christi q̃ ad similitudinez calicis inebriat. fm illud Tren. 3° Repleuit me amaritudinib°. inebriauit me absinthio. Unde ipe Dis passiõem suaz vocat calicem Matb. 26. vt sit sensus. hic calix est signũ passiõis mee ꝫ qua fit mẽtio in sanguine seozsum a corpe cõsecrato. qz sanguis fuit n corpe separatus p passiõnẽ. Et intellige q̃ hy sanguinis cõstruit intrãsitiue cum hy calix. sicut cum dicitur creatura falis. ¶ Sequit noui ⁊ eter. tes. in qbus verbis notat virtus sanguinis xpi. inq̃tum ordinat ad ria. Primo ad acquirẽdam eternam hereditatem fm illud Heb. 10° Habem° fiduciam in introitum sanctoꝝ in sanguine eius. ⁊ hoc nõ. ibi Ro. ⁊ eter. testa. sicut. n. habet ex de cele. mis. cum marthe. §. verũ. hy eterni dicit: tum qz promittit regnũ eternũ tuz qz durat in perpetuũ. vnde dicit ibi nouum i. vltimũ esse ꝛescribit. iõ eternũ. i. perpetuum cõprobat. nouissimũ. n. testamẽtũ hominis immobile pseuerat. qz testamẽtum obitu cõfirmat. ¶ 2° ordinat ad collationem grẽ que est p fidem fm illud Ro. 3° Quem pposuit deus ꝓpiciationem per fidem in sanguine eius vt sit ipe iustus ⁊ iustificans eum qui ex fide est Jesu Christi. ⁊ q̃tum ad hoc subdit mysteriũ fidei. non excludit autẽ mysterium rei veritatẽ sed ostendit occultat. ōem. quia ⁊ ipe sanguis xpi occulto modo est in sacramento ⁊ ipa passio xpi fuit occulte figurata i veteri testamẽto. ⁊ di mysteriũ fidei q̃ fiddi obm. quia q̃ sanguis Christi vere sit in hoc sacramẽto. sola fide tenet. vt. n. dicit i poicto. c. §. ex eo autẽ aliud ibi credit q̃

cernat. ipa. n. passio xpi p fidem iustificat
Baptism' autē dicit sacm fidei. quia est
q̃dam fidei ptestatio. hoc aūt sacramētū
est charitatis q̃si figuranū ⁊ effectuū.
3° ordinat ad remouēdū impedimētum
virtusq̃ pdictorū. s. pcā fm illud Ioē. 1°.
Sanguis xpi emū. cōscientias vestras ab
operib' mor. i. a peccatis. ⁊ q̃tum ad hoc
dicit q p vo. ⁊ p mul. et. in re. pec. Sāguis
n. passiōis xpi hz efficaciam nō tm in in
deis: sed etiā in gentib'. nec tm in pbyte
ris: q hoc sacm cōficiūt. vel in alijs q sū
munt: sed etiā in illis p qbus offert. ⁊ nō
signāter dicit. Pro vobis. s. iudeis. ⁊ p
multis. s. gentib'. vel p vobis mādducanti
bus. ⁊ p multis p qbus offert. Nō dicit
autē p omibus. q: hz sanguis xpi sit effu
sus p omibus q̃tum ad sufficientiā: non
tm om̄es recipiūt eius efficaciam ꝓter co
rum indispositiōem.

c Circa 3m. s. virtutē forme sacramē
ti eucharistie queruntur plura. scz
vtrū pbyter quantūcūq; mālz cō
sectere possit. Rndeo dicit aliq q no. cit
ex integritate sacri sit utēto implicita: vel
explicita faciendi qd facit ecclia seu illud
qd sacm instituēs facere intendebat. sed
nō intendebat ecclia vel xps transubstati
onē panis nisi ad ꝓmunionē fidelium: ⁊ re
memorādū xpi passiōem. Ideo sacerdos
tantū ⁊ nō plus pōt transubstare ex pane:
q̃tū requiritur ad ꝓmunionē fidelium: ⁊ ad
rememorandū xpi passiōem. vtī vbi cēnt
tot fideles ad ꝓmunicādū per vnū sacer
dotē q totus panis ex forma requireret ad
huc iste sacerdos totū panē ex forma posset
trānsubare. Si vo sacerdos vellet trānsūba
re ad hoc tm vt panem in lunā. p̃ficeret vl
vt aliqd aliud ordinem fieret sacro. dicit
q talis nō transubaret. qz nō est verisile
xpm ptātem vtendi sacerdōtū in pinciciū
⁊ irreuerentiā sacri. nec tale quale sapiēs
dictaret non esse conādam. ⁊ hec est opi.
Pe. 4. di. 10. q. 4. ar. 2. o. ⁊ Bonā. 4. di. 10.
p. 2. q. 1. ar. 4. o. ¶ Cōtra hec aūt argunt
alij sic. Si ablues puer sub forma vero
rū verbū intendēs facere qd facit ecclia:
q̃uis in spāli intēdat sacri vtendi ⁊ cre
dat damnare illū quē baptizat. adhuc ve
re cōfert sacm baptismi. vt pz ex supēr
dictis ex baptismo. Iguē sicut si sacerdos
sup vtendū mām dicat verba forma: ad
transubandum instrumētū. intendēs implī
cite vel explicite p hoc ibi esse corp' xpi,
hz vitius ibi intendat sacri irreuerētiā: ⁊
vtendi. nec intēdat illud sacm administ
rare fidelib'. nihilominus vere cōficit: vt
videt. Ille. n. intentiōes sequētes. s. inten
tio rememorādi passiōem xpi ⁊ ꝓmunicā
di fideles: nō sunt necēe ad sacri cōntiā.
videt q alijs dicendū: q sacerdos tantū
pōt vtendo pane transubare: quātum trānsūba
re intendit. cum tm illud pūs sit cōtā ipo.
existēs. n. in cam po nō posset transubare
panem in ecclia. qz ad hoc nō extendit se
forma sacri. qd pz p pnomen vemōstrati
num facies aliquo mō vtendo monstrationem
ad sensum: qd est respectu rei pūs ipsi
vemōstrāti. hec Rich. 4. dis. 10. q. 6. ar. 1. c.
2° autē positōis videt esse Tho. 3. q. 74.
ar. 2. o. in scripto. ⁊ in sum. pma magi mi
hi placet. ¶ Utrū virtute verborū sacer
dos posset vnam ptem cinsdē hostie cōse
crare sine alia: hostia cōtinua remanente
R° q aut sacerdos intendēt cōsecrare al
terā ptem hostie vtermiate. vtpote vtmi
nate illam q̃ esset ad vtrā. vel illā q̃ esz
ad sinistrā. Aut intendēt cōsecrare vnaz
medietatē: nō tm ferendo intentionē suam
ad vnā signatum. Primo° credo q posse
virtute sacri ꝓsecrare vnā medietatez
hostie: sine alia. qz cum ad ꝓsecrationem
mām vtbite nō tm requirat ordo in conse
crāte ⁊ forma verborū vtbita. sed etiam in
tentio faciēdi sup illam mām. qd facit ec
clesia. nō operabitur verba: nisi sup illā me
dietatē hostie ad quā p̃cise fert' mō supdi
cto intentio ꝓsecrātis. 2° mō dico q nō
ꝓsecrare vnā ptem sine alia. qz virtus sa
cramēti non plus respicēt vnam ptem q̃s
aliam. qz vtraq medietas cōsecrat. quia
tūc cōsecrarēt tota hostia. Et ego pono:
q nō intendat ꝓsecrare totā hostiā: sz me
dietatē tm. ideo videt pbabile q in casu
pdicto nulla pars hostie ꝓsecrarēt. realis
n. operatiōes nō sunt circa singularia pa
ga: sed circa vtermiata. ⁊ ideo oportet q in
tentio ad quam sequit realis vtermina°
aliqd vtermiati ⁊ vtermiate respiciat. hec
Rich. 4. di. 10. q. 6. art. 2. c. ¶ Utrū vna
forma operet sine alia. R° q sic. cū q̃libz
ipaz habeat virtutē ꝓpriā ꝓpletā significa
tionē ⁊ ꝓprium vtermiatū mām. Utrū
si aliqua hostia ex oblitiōe in altari cū pbyter ꝓficit sint posite. nūquid ⁊ ille hostie
sūt ꝓsecrate. Quid etiā si alique gutte vi
ni adherēt pedi calicis: cum pbyter con
ficit. Rndeo fm Alberi. li° vtmul. nec ille

hostie nec gutte iste cōsecrant. quia ꝛc eis nihil intendit.

¶ De cōuersiōe que fit in eucharistia. ⁊ quō corp⁹ xpi est ibi p⁹ ꝓuersiōem. ti. u.

d Deinde cōsiderādum est ꝛc cōuersiōe q̄ fit in hoc sacro p virtutem forme verbo⁹. ⁊ qz per hanc cōuersiōem fit pnsa corp⁹ xpi sub hoc sacro. ideo cōsequēter dicendum erit ꝛc mō quō xpi corp⁹ existit in h sacro. ¶ Circa pmū firmiter tenendū est: q̄ in hoc sacro est vere corpus xpi. vñ super illud Luc. xxi. Hoc est corp⁹ meū: qd̄ p vobis tradet. Dicit Cirillus. Non dubita an h sit ver. cuz. n. sit veritas. pfer ēs nō mentit. Et idem intelligē ꝛc sanguine xpi. suba. n. panis cōuertit in subam corporis xpi. ⁊ suba vini in sanguinē. Ut in canone misse ꝛc pane ⁊ vino dicit. Fiat nobis corpus ⁊ sanguis dñi nri Jesu xpi ¶ p. ꝛc sacramētis tenendū est qd̄ tenet Romana ecclia. cū ꝛc bereti ad abolēdā. Ipa autē tenet panem transubari in corpus xpi: ⁊ vinum in sanguinē xpi. cū de sum. tri. firmiter. §. vna. Et hunc intellectū ipa Romana ecclia nobis tradidit directa: vt credat a spū veritatis. vnde aliū credē nō licet. hec Sco. 4. dist. ii. q. z. ar. i. in responsiōe ꝓpria. Cōuertit autē totum cōpositum ex mā ⁊ forma existēs actu in totum corp⁹ xpi actu existēs. ita q̄ mā in mām: ⁊ forma in formā. s. corporeā: solis accīdēbus remanēntibus. Cum. n. spēs panis sit signū corpis xpi: ꝛ debet ipm immediate repēsentare. si autē remaneret aliqd ꝛc panis suba: repēsentaret illud immediatē: q̄s corpus xpi. ⁊ ideo nihil debet ibi ꝛc substantia panis remanere: sed tota debet cōuerti. Fit aūt p̄dicta cōuersio in instanti. virtute dei mediante forme verbo⁹: ⁊ cōuertente cōpleta ofone. nec est in specie alicuius mutatiōis nātis. sed ꝓprio nomine trāsubstatio dici pōt. hanc aūt cōuersiōem nō erit cuiq̄ difficile credere: si cōsiderat virtutē inferioris nāe: q̄ in stomacho hominis panē quē accipit in carnē vinū ⁊ vinum in sanguinē cōuertit. ¶ Si autē querat vtr vinum cōuertat in sanguinem purū. Dicendū q̄ sic. nō est enim intelligendū vinū cōuertī in sanguinē mixtum sanguis dicit aliqd cōfusum ex 4⁰ hūoribus sed in quātum dicit humorē qm est vnus ex 4⁰. alij autē humores sunt ibi p cōcomitantiā. vnde cū ꝛc cele. mis. in q̄dam. dicit q̄ Jo. exp̄sit ex dēctis a quā ⁊ ex humorib⁹ sanguinez. cū p̄z q̄ sanguis q̄ fluxit ꝛc latere xpi fuit vn⁹ ex 4⁰ humorib⁹. ⁊ per pñs vinum nō cōuertit nisi in humorē sanguineū. hec Ricb. 4⁰ di. ii. q. z. ar. 4. c. ¶ Ad hec nō. q̄ in hoc qd̄. s. dictum est. s. q̄ in hac cōuersiōe mā cōuertit in mām: ⁊ forma in formā. cōenunt in 4⁰ sup sniās Ricb. 4. dis. ii. q. i. ar. z. c. Tho. z. q. 75. ar. z. o. Bon. 4. di. ii. p. i. ar. z. c. Pe. 4. di. ii. q. i. ar. z. c. ⁊ cōtra doctores alij. Sco. ante. 4. di. ii. q. z. ar. z. dicere videt: q̄ ibi nō est cōuersio subē in subam: quātum ad esse subale simplicit. sed quātum ad esse h. q: corpi xpi nō acquirit simplicit esse. sed esse h. s. sub specie panis. vnde acqrit nouā pñtiam: nō admittendo antiquā. panis vo ꝛesinit ē ibi nō acqrendo aliquā pñtiam alibi. vnde Iz illa desitio panis fm se cōsiderata sit annihilatio. ipa tñ cōuersio nullo mō est annihilatio. qz eius termin⁹ nō est nihil. Iz nouā pñtia corporis xpi sub spē panis. hec Sco. ibidē. ¶ Querit aūt hic vtrū sub h sacro sit vere corpus xpi qñ apparet ibi miraculose caro vel puer vel aliqd tale. R⁰ talis apparitio cōtingit qñq̄ ꝓpter solam immutatiōem videntiū. qñq̄ manētibus poribus hostie durensiōibus ꝓpē immutatiōem circa alia accīdia: vt figure coloris ⁊ hi⁹. ⁊ vtroq̄ mō remanet ibi ꝛe corp⁹ xpi. qz ibi rō sacri manet. vtroq̄ etiam mō fit miraculū ad ostendendū q̄ in hoc sacro est vere corp⁹ xpi ⁊ sanguis. ⁊ ideo nō est ibi ꝛceptio. hec Tho. z. q. 76 ar. 8. c. Scōz vo Pe. 4. di. io. q. z. ar. z. q. z c. sb figura illa q̄ apparet: latet spēs sacramēti sub qua ꝓtinet corp⁹ xpi: nulla tūa tauōe facta circa ipam. ⁊ ipa spēs tñ cōfundit qbusdā accīdib⁹ carnis vel pueri q̄ nō sunt ꝓpria accīdia nel liniamēta corporis xpi. ⁊ hec in se. ar. patebit. §. est etiā corp⁹ xpi inuisibile.

c Circa z⁰. s. modū quo existit corpus xpi sub hoc sacro est firmit credendū q̄ totus xps est in hoc sacro. Nam in sacro corpis xpi. i. sub specie panis est totū corpus xpi ex vi sacramēti sine cōuersiōis. Suba. n. panis ꝓuertit in solā subam corporis. ⁊ intelligo hic nomē corporis cōtineri nō tñ carnes: sz etiā nerūos ⁊ ossa ⁊ alia hi⁹. sanguis vo

est ibi rōne pmixtiōis. pmixtus enī ⁊ diffusus est i corpore. ⁊ ideo vbicūq; est corpus xpi. ibi est sanguis. cuius vō oia est ibi ratōe cōiunctiōis. s. cum corpe. est enī in separabiliter corpori cōiuncta. Entitas autē ⁊ alia accidēta sunt ibi rōne inseparabilis a corpe. Diuinitas aūt est ibi rōne vnionis dine nature cum hūana. Est autē totum corpus xpi ita in hostia tota q̄ est in qualibet eius pte in qua saluat' rō tot'. cum. n. sit totus homogeneū. nō est maior rō q̄ vna pars cōuertat' in vnam pte q̄ in aliam. vnde hec fuit positio Hilary. Hugl. ⁊ san. Victo. ⁊ cōter tenet'. Est etiā sub hostia corpus xpi quātus: sed nō mō quāritatiuo. quia ly sit ibi corp' quātum: nō tū cōparat' ad spēs vt quātum. sicut etiam q̄ius sit ibi clarū: non tū vt' claritate sua illuminādo medium. ita quātus sit ibi quātum: nō tū vt' quātitate occupando locum. sicut ignis pōt facē vt ē sit ignis: non exercēdo cōbustiōis actum.

Est etiam corp' xpi sub hoc sacramēto si ne sub specie nō localiter. prie loquendo quia esse localiter. prie: est esse diuēsiue siue cōmensuratue. est tū corpus xpi in loco speciei pncipaliter. Et ex hoc sequit' q̄ corpus xpi est in plurib' locis simul. Fm esse sacramētale. q; vere ⁊ realiter cōtinetur sub diuersis spēbus: q̄ sunt in diuersis altarib'. Rō hui' est diuina institutio q̄ oia pōt. Rō vō hui' institutiōis est. q; est cibus spiualis cōis ad cibandam plures in pluribus locis. sed fm esse suū nāle est tūm in vno loco. s. in celo. Fm aūt esse pfonale: nō est in loco. Est etiam corp' xpi in hoc sacro immobile localiter: ⁊ p se loquendo. ly sit mobile p accīs. s. ad motum hostie. sicut aia mouet' moto corpe. mouet' etiā ⁊ qui est sil' p accīs corp' xpi: mota vna hostia ⁊ quiescēte alia. sicut hō sup scamnū in naui p quietem scamni q̄escit: ⁊ per motum nauis mouet'. Corp' etiā xpi p accidens simul mouet' sursum ⁊ deorsū: mota vna hostia sursum ⁊ alia deorsū. sicut hō ecīs sup equū in naui mouet' motu equi ad terminū oppōm termino ad quē nauis tendit. hec Ricb. 4. di. 10. o. Sz nūqd versa hostia corp' xpi vertit'. sicut mota mouet'. Rendeo q̄ nō. q; ly ptes ordinez brit in ipo corpe absolute: nō tū p cōparationē ad spēm. vnde dici nō pōt q̄ pedes habeat in vna pte hostie ⁊ caput in alia. ⁊ sic de mēbris alijs. q; omēs ptes sūt sil' sū qualibet pte hostie. vt supius est ostensum. hec Ricb. 4. di. 10. q. 4. ar. 1. c. 3°. ¶ Nūquid mutata hostia vel fracta vel passa aliqd: corpus xpi patit'. sicut mota mouet'. Rendeo q̄ nō. nō enim est sile. q; mutatio ⁊ passio innouaret in xpo aliqd absolutū. sed motus localis p accīs nihil. Ē fm Pe. 4. di. 10. q. 2. ar. 2. c. 1m ad oppo°. Est etiam corpus xpi pentatus intuibile oculo corpali fm Ricb. 4. di. 10. q. 5. ar. 2. c. ⁊ Sco. 4. di. 10. q. 4. ar. 3. ita. s. q̄ nō pōt videri oculo corporeo. nec p nām nec per gratiam. nec p miraculu. sicut nec existentia sube spiualis in loco: ad cuius instar corpus xpi est sub sacro: in quātum est ibi pte lens: ⁊ per se rōe sube. ⁊ quātus non est ibi nisi p cōcomitātiam. vnde fm Ricb. vbi. s. si aliqū apparet ibi spēs panis: vel frustū carnis: nō est corpus xpi. maiores enī sūt dimensiōes corpis xpi q̄ ille que ibi apparet. ⁊ si apparet ibi nere corp' xpi nō apparet vt sub sacramēto. vnde credo q̄ illa apparētia parulī q̄ aliqū ibi visa ē vel describit' in imaginatiōe: vel in sensu cōi videntis. vel etiam si est realiter extra non credo q̄ ille dimensiōes fundent' in dimensiōibus spēi panis: ly tunc apparant. hec Ricb. ibidem. ⁊ hoc. s. in precedenti articulo circa fi. ¶ Sed nūquid corp' xpi videri pōt sub spē panis ab oculo suo prio. Rendeo q̄ sic. non pōt tū videri ab ipo modus quo corpus xpi existit sub sacramēto. hic enim pinet nūs ad intellectū nec est sile ⁊ alio oculo gliso. q; ipe oculus xpi est sub hoc sacro in quo nō cōformat' ⁊ alius oculus gliosus. ⁊ huius snie est Tho. 3. q. 76. ar. 7. c. 2m. Alij vō dicit q̄ forsan xps. put est ibi nō videt' a sapo mō corpali. sed spiali. ⁊ huius snie ē Pe. 4. di. 10. q. 3. ar. 1. c. 2° ad oppo°. Est etiam fm Ricb. 4. di. 10. q. 5. ar. 1. c. corpus xpi i hoc sacramēto intuibile. visione intellectuali omi intellectui p nām. visibile tamē p gliam non tūm in verbo: sed etiam i prio genere. Secōm autē Sco. 4. di. 10. q. 4. ar. 2. c. in 2a ꝓclōne. visibile est etiam p nām omi intellectui non alligato sensibus i intelligēdo. siue angeli siue aie separate. Est etiam ꝓgnoscibile a nobis dum sumus in via q̄ est ibi corpus xpi. non qdem p naturam sed p fidem ⁊ cōtrinam. dicit enī intellectus: q̄ veritas non pōt dicē falsū si fides asserit qō veritas dixit. hoc ē corpus meum: ⁊ p̄cepit q̄ dicerē. q̄ verum

dicit. Est etiam corpus xpi. Et est sub sacramento intangibile immediate ab alio. sicut nec substantia spualis tangit a loco: nec a corpe aliquo. vnde quantucunq; aliquis spem penetrare xpi corpus tangere non posset fm Ricb. 4. di. 10. q. 4. ar. 2. c. Premissa ad hunc utilu pinentia: breuitatis causa gra continuanois mae: tetigi. 7 corui declarationem peritorib⁹ reseruaui. quam si quis profundissime 7 realissime videre desiderat in 4°. Scoti requirat.

¶ De accidentibus remanentibus in eucharistia. n. 12.

Postea considerandum est de accidentib⁹ remanentibus in hoc sacramento de quibus hoc firmiter tenendum est q omia accidentia sit ibi sine subiecto. Prio. l. sine substantia. 7 b virtute diuina. Et hoc est ; gruia duplici rone. Una quo ad significationem. qz species sine subiecto existens expressius ducit intellectu fidelis credentis hoc in corpus xpi contentum sub spebus: cum non habeant ibi stabiliens p nam. Altera vo quo ad cibationem. quia hoc sacramentum cib⁹ est fidelium spualis. vnde no deet vt sit ibi aliquis cibus corporalis sed sensus eleuetur p fidem. 7 volitas per charitatem. sicut etiaz species sacramentalis virtute diuina retinent esse qd habebant pus. ita 7 agere. vnde possunt exteriora corpa 7 sensus immutare. no possunt tamen alia in sacramentum conuertere. quia in hoc sacramento fit transubstantio: que no fit sine verbo. Si dicat q aqua modica conuertit in spem vini. Dicit aliq q ibi forma substalis aque non soluit: sed alterat. quia mutat color 7 sapor 7 odor 7 sensus percipit proprietates vini. 7 ideo quantum ad sensum conuertit. Alij vo dicunt q aqua conuertit in vinum: 7 hoc virtute specierum illa. x. no inquaz in in vinum: qd fit vinum fm spem. sed est vinum fm mam tui. sicut caro fit spem conuertit in carnem fm mam. Uterq; mod⁹ dicendi fz Bcti. 4. di. 12. q. 2. ar. 2. c. i° est satis probabile. 7 sic pz q neutro mo segit q aqua iuncta vino fiat sacramentum. Iz autem sit miraculosu q sic p se. s. sine substantia maneat accidentia. nale tu est q sic manentia agant. vnde si securis p se incederet ligna: ipam per se moueri esset miraculosum. sed incidere naturale. ita est hic.

Possunt etiam ipa accidentia nuc corrupi: sicut poterant pus substantia panis 7 vini existere. Circa qd distinguo. q si fiat immutatio ex parte accidentiu que non sufficiat ad corruptionem panis vel vini. propter talem immutationem no desinit corp⁹ xpi aut sanguis esse sub hoc sacramento. Si autem fiat immutatio ex parte quantitatis. sicut cum diuidit panis vel vinu i tales partes q in eis non possit saluari na panis vel vini. non remanet corp⁹ aut sanguis xpi sub hoc sacramento. Et similit ex parte qualitatu: vt cum ita immutat color 7 sapor 7 alie qualitates panis 7 vini q nullo modo possit copan natura panis vel vini. hec Tho. 3. q. 77. ar. 4. c. Ho sic aute corrumpunt spes sacramentales vt antibilent. sed eis aliquid sensibile in substantia succedat. 7 ita necesse est dicere q ex eis aliquid generet. qd quidem videre quo fiat est difficile. Unde circa hoc fuerunt 7 iii diuersi modi dicendi quos etiam Sco. recitat: 7 reprobat. 4. di. 12. q. 3. ar. 2. q. 2. c. quibus omissis cū breuitatis dicendi est fm Sco. ibidem. q desinente ibi esse eucharistia redit substantia composita: cum talia accidentia conueniunt. q; etiam afficiunt. 7 b etiam in instan corruptionis: 7 immediate a deo. Prima pars huius snie. probat. quia res statuit illas spes manere sine subiecto tm in eucharistia. q statuit q no state eucharistia: no sint accidentia sine subiecto 7 per ons in instanti illus corruptionis fit aliqua substantia. ¶ 2ª pars probat. quia si redit aliqua substantia non est alia q illa que por illis accidentibus affici. qz alia substantia non esset corp. capax ¶ 3ª pars. i. q non redit nisi immediate a deo. pz quia nullum aliud agens hoc agere possit b Sco. ibidem. Possunt etiam spes sacramentales nutrire. quia per eandem ronem conuerti possunt in corpus humanu per quam possunt conuerti in cineres vel vermes. possunt etiam iste spes diuidi. diuisio. n. est passio quantitatis vt est quantum. in hoc vo sacramento est aliquid quantum per modu qtitatis vt species. 7 aliquid quantum non per modum quantitatis vt corpus xpi. ideo diuisio fit in spebus: non in corpore xpi. ¶ Queritur autem vtr illis spebus posset aliquid permisceri: vt vinuz vel aqua. Rndeo q sic. Distinguit tamen Pe. 4. dis. 12. q. 2. ar. 2 q. 2 c. q aut apponit vinum: aut alius liquor. Si vinum addit. aut est quantitatis

maioris: aut equalis: aut minoris. Si maioris tunc ad omēs dimensiōes spēi pertinet: ⁊ eius cōtinuitatē totaliter tollit vel solvit. ⁊ sic etiā aliud vinum novum quo ad actum esse incipit: ⁊ sanguis xpi ibi cessat. Si equalis: similiter cōtingit. Si autem minoris. tunc vsq; ad oēs dimensiōes specie nō pertinet. sub pribus g illis ad quas pertinet: sanguis xpi esse desinit. cum ibi iā non sint accidentia sine subiecto. ⁊ cōtinuitas spēi que sine subiecto erat. soluta sit. sb partibus vo illis ad quas nō pertinent sanguis xpi manet. Puto tñ q si addita non sit notabiliter excellens: ꝓpter dubium toto liquore ipso tanq; sacramēto vtēdus esset. Si vo addat liquor alius a vino in minori quantitate transmutat in nam specie tamē sub pribus illis ad quas liquor addidus penetrat: cum nō sint ibi accidentia sine subiecto: desinit esse sanguis xpi.

De ministro eucharistie. ti. iz.

Deinde cōsiderādum est de ministro huius sacramēti. s. eucharistie. Et primo in cōi. 2° in spāli: de ministro inepto ex pte corporis. 3° de ministro indigno ex pte mentis. Circa primū sciendū q solus pbyter pōt cōsecrare corpus ⁊ sanguinē oñi. vt habet dis. 25. plectis. ⁊ ex de sum. trinitate firmiter. § vna. Nam hec docet fides nostra quam ab apīis accepimus: ⁊ ipsi a domino. vnde etiā ordinauerūt ecclias fm dei institutionem. Et quia apli: ⁊ eorū successores ptātem cōficiendi psonis spālib' cōtulerunt. quos etiam pbyteros vocauerūt. ideo tñ eis: vt tenet fides: licet cōficere. Et fz Sco. 4. di. iz q. 2. ar. 1. ecclia accepit fundamētū hi' sūte ex illo verbo Luce 22° Hoc quotiēcūq; fecerit in mea memoriā facietis. vbi loquit xpus apīis: vl' ad mun' nō nisi discipulis: qbus non licebat nisi pbyteris. vt habet dis. 21. § 1. ⁊ c. i. Rō autem ōis sic institutū est. quia illud sacramētū in magna reuerētia debet haberi. ⁊ ideo spālibus psonis debuit cōmitti. aut g rōe sanctitatis: aut auctoritatis. si rōne sanctitatis. vt dicunt heretici. tunc nō esset quis certus: vtr cōficeret vel non. ⁊ salus nostra ex aliena bonitate dependet. Si rōne auctoritatis. cum auctoritas possit cōmitti bonis ⁊ malis. constat: q oēs ⁊ soli pbyteri hoc possunt. Et hanc vocamus ordinem sacerdotij.

Quid g si quis credat se pbyterū esse: cū tamē non sit. ⁊ celebret missam. Respondeo non pficit in veritate. sibi tamē dūmodo als bonus sit. ⁊ ciā alius qui credit ipm pbyterum esse: audientibus eius missam: vel etiam recipientibus ab eo eucharistiaz pficit tanq; si verum cōficeret sacramentum. ex de pb. non bapti. aplicam. in glo.

Soli etiā pbytero cōuenit dispensare corpus xpi. vt habet de cōse. dis. 2. pueniet. nā in reuerētiam eius a nulla re cōtingit: nisi cōsecrata. vnde corporale: calix: ⁊ patena cōsecrant. ⁊ similiter manus sacerdotis ad tangēdum hoc sacramētum. vnde nulli alij tangere licet: nisi i necessitate. vt si caderet in terram. vl' in aliquo alio cāu. nec etiam diaconus. dis. 92. diacones. Nota tamē q cum dicit. 92. di. diacones. q diacones sub cōspectu epi: vel pbyteri: nisi his abstinēs corpus dñi dare non debēt a cōtrario sensu colligit: q illis abstinēs possum dare: non tñ debent: nisi in extrema necessitate: absentib' epis vel etiam pbyteris. vt habet ibi. Dicit etiam dis. 92 diaconi. presente pbytero diaconus eucharistiam populo si cogat necessitas: iussus eroget. Necessitas est cum pbyter est fessus. vel als impotens hoc facere. sicut notant ibi hugi. Et si tanta sit necessitas ibi q in ssio pbyteri non pōt expectari: nō est expectāda: nisi pbyter hoc in necessitate pbibeat ex cā expssa. quia est forte vsurarius vel impenitēs: qui ꝓmunione petit. quia tunc obediēdum est ei. als nō. vt ibi notauit hugi. Layens antē nullo mō cōpetit dispensare hoc sacramētum. de cōse. di. 2. pueniet. Dispensatio vo sanguinis non ptinet tñ a dpi byterum: sed etiaz ad diaconē. quia cōtinet i vase. ⁊ sic nō tangit a dispensante. sicut corpus xpi. iō magis cōuenit ei dispensatio sanguis.

Circa 2m qō est de ministro ēpto ex parte corporis querunt plura sez vtr defectus corporalis in presbytero impediat a celebratione misse. Respondeo debilitas vel egritudo supuenientes ordini sacerdotali non tollit ordinem: impedit tamē ordinis executiōem quo ad cōsecratiōem eucharistie. quōq; quidem ꝓpter impossibilitatem executiōis. vt si pluerent oculis. vel digitis. vel vsu loquele. Quōq; autem ꝓpter vitium nature. vt si patiatur morbum caducū. vel etiam aliquā mētis

alienanõem.qñq; ꝓter abhomiatiõem. vt patet ꝛ lepiroso:q nõ ꝛebet publice celebrare.7 hoc est ꝛez quo ad sanos. Põt tamẽ dicẽ missam occulte:7 etiaz celebrare lepzosis:nisi iamñ inualuerit lepza ꝓ p corzosiõem membrozꝫ ad hec reddit eam impotentẽ. Iti' ante pbyteri quibus ꝓpt aliqd predictozꝫ non permittit celebrare: omia alia ptinentia ad sacerdotale offiñ: possunt facẽ.et ꝛ cle.egro.c.z. ¶ Quid ꝛ pbytero qui duos digitos vel et vnũ ꝛ illis cum qbus hostiam leuat pdidit.

Rndeo.talis celebrare nõ põt.ar.ibidez Dicunt tñ Hosti.7 Innocl.eo.tl.c.i. ꝓ si quis tantũ pdidit ꝛ digito ꝓ nõ possit celebrare sine scandalo:põt epus oispensare ꝓ celebret in occulto:non in publico. ¶ Quid ꝛ pbytero demoniaco. Rndeo demoniac'.aut est ex toto liberat'. 7 tunc potest celebrare fm Hugl.fm alios vo celebrare nõ ꝛebet.aut non est ex toto liberatus.7 tunc nõ ꝛebet celebrare donec fuerit liberatus penitus.di.zz.cõiter. 7 ca' vsq; adeo. ¶ Quid ꝛ furiosis luniaticis: 7 epilenticis sine caducis. Respõdeo si sint ex toto libati possit celebrare. Si vo sepe accideret eis huiusmõi passiões oino cessare ꝛebent a celebratiõe misse.7.q.z. in lris.Si autẽ raro 7 sine eiectiõe spume 7 emissiõe cõfuse vocis accidant:non ꝓhibent'.oim tamẽ habeãt iuxta se alium pbyterũ qui officia cepta suppleat si ꝛefici ant vel collidant' ad terram.7.q.i. illud. quãto autez tpe ꝓbari ꝛebeãt 7 qualiter vtꝫ liberate sint dicte psone.habet'.di.zz c.pallegato cõiter.7.7.q.z.§ vlt. Et põt dici ꝓ temp' ꝓbanõis est arbitrariũ ꝓ pensis circũstantijs psone vel dignitatis 7 alijs huiusmõi.Alia ꝛ hac materia vide j.li.6. ꝛ cor.viii.

c Irca 3'.s.ꝛ ministro indigno ex parte mentis queruntꝫ plura. sez vtꝫ malus pbyter possit eucharistiam cõsecrare. Rndeo ꝓ sic.7 hoc patz ex supdictis in pma qõne huius ti. 7 in ti.ꝛ sacramẽtis in cõi.ar.ꝛ administrãte sacramẽta.q.i.7.z. Iz autẽ posset: non tñ ꝛebet.quia peccat.et ꝛ cele.mis.ꝛ homie in ter.7 glo.B. 7 ꝛ cõse.dis.z. quotidie. 7.i. q.i.sacerdotes.talis.n.suspensus est ꝓ ad se.et ꝛ coba.cle.7 muli.c. vlti. ¶ Utꝫ quilibet pbyter quantũcũq; malus possit hoc sacramẽtum cõficere. Rndeo.hoc duplicitꝫ põt intelligi.aut ꝛ iure aut ꝛ facto.Si pmo mõ.nell omis sacerdos potest hoc sacramẽtum cõficere.quia nec irregularis.nec interdictus.nec suspensus. ab executiõe eorũ qui sunt ordinis.nec ex cõicatus.nec simoniacus.nec scismatic'. nec hereticus.nec ꝛegradatus sine suspẽsus sine ꝛepositus.nec fornicator notori' hoc sacramẽtum põt ꝛ iure cõficere.qa cuilibet pdictozꝫ ꝓhibitus est vsus ptãs sacerdotalis.7 hoc ꝓbari posset per multos canones.sed hoc omitto gra brevitatis.vnde cõficiendo gravissime peccat. ¶ 2° mõ qlibet sacerdos põt hoc sacramentum cõficere.quia nullus sacerdos quantũcũq; nephari' amittit caracterez sacerdotalẽ sup quem fundat' potest cõficiẽdi. unde si qs pdictozꝫ sup mãz ꝛebitã dicat formam verborꝫ pdictam ꝛebitam cuz intentiõe faciendi.qõ facit ecclia vere ouertit substam panis in corpus xpi. 7 substam vini in sanguin eius.hec Rich.4.di.13.q.i ar.i c. Nec obstat pdictis qõ dicit' di.zz. §.porro.ad hec que tibi syllogistice.7 alibi.i.ꝓ missi in ecclia.nec est ꝛez corp' xpi nec ꝛa sacerdocia:nec vera sacrificia. qz illud 7 omia alia iura silia ꝛebẽt intelligi ꝛ veritate fructus.non ꝛ veritate sacramenti. Hec etiam illud qõ dicit' ibidem.s. ꝓ hereticis solum baptisma ratum esse ꝓ mittunt:z.intelligit'.n.ꝓ licet eis in necessitate baptizare sed in nullo cãu psit licite eucharistiam cõsecrare. vel alia sacramenta cõferre. Hec etiam illud quod dicit'.i.q.i. ꝓ qdã.s ꝓ ꝛegradatus lz habeat ptãtem baptizãdi:nõ tñ cõsecrãdi. qz ꝛebet intelligi inquisitiue nõ assertiue.vt ex circũstantia potest haberi. ¶ Sciendu tamẽ ꝓ lz pensus ab ecclia vere cõsecret fm pdicta nõ tamẽ est efficax oro eius ex ius rõ est: quia pbyter in missa 7 oroni bus loquit' in psona ecclie. in cui' vnitate manet.7 ideo si separaret' ab ea:oõnes eius non valeret.sed in cõsecratione loquit' in psona xpi cuius vicem gerit in B ꝓ ordinis 7 caracteri ptãtem.7 nõ si pensus ab vnitate ecclie missã celebret:quia ptãtem ordinis non pdidit:cõsecrat ꝛez corpus 7 sanguinẽ xpi.hec Z bo.z.q.8 ar.7.c.3m.

¶ De celebratiõe misse.ti.14.

Postea cõsidẽrãdum est ꝛ ritu celebrandi hoc sacramẽtuz.sine ꝛ celebratiõe misse. Et p ꝛ

ipsa celebratiõe in cõi. 2° in spãli ꝛ celebratiõe ꝑsbyteri mali. 3° ꝛ tempore celebratiõis. 4° ꝛ loco ⁊ vase. ¶ Circa primũ querunt plura.s. vtꝛ liceat ꝑsbytero penitus a cõsecratõe eucharistie abstinere Rndeo circa hoc est duplex modus dicẽdi. Unus est q̃ ꝑsbytero liceat oino a cõsecratiõe abstinere: nisi teneat ex cura sibi ꝛmissa populo celebrare ⁊ sacramẽta prebere. puta si sit ꝑsbyter parrochialis viuens ꝛ altari vbet seruire altari. si autem ꝛ altari nõ vinat sed in libertate sua remaneat: non tenet magis q̃ alius ꝛ vbito. sed magis ꝛ bono ⁊ equo. ⁊ huius sententie est Bon. 4. di. iꝛ p. 2. q. 2. ar. 1. q 2. o ¶ Sed cõtra hoc obijcit. quia ꝑsbytero ĩpositũ est sacrificandi officũ. sed officium sine vsu est otiosum. Et etiam q habꝛ talentũ eo vti tenet: ne cum serno nequã damnet. q tenet sacrificare. Rndeo officium sacrificãdi nõ ĩpponit vt illud bono necessario ꝛequat. sed p loco ⁊ tempore vt expedire sibi videbit. ⁊ ideo si cõscia dicitat q ob sui indignitatem ⁊ sacramenti reuerẽtiam abstineat: non peccat. B Bon. vbi. s. ¶ Alius modus dicendi est q̃ libet tenet vti grata sibi data: cũ fuerit opportunũ fm illud 2^ Thori 6. Hortamur vos ne in vanũ gr̃am dei recipiatis. Opportunitas autem cõsecrãdi non attendit tur nisi per cõparatiõem ad fideles xpi: quibus oportet sacramẽta ministrare. sed pnciipaliter p cõparatiõem ad ꝛeum cui in cõsecratiõe huius sacramẽti sacrificũ offertur. ⁊ iõ nõ licet ꝑsbytero etiam si non habeat curam aiarum omino a celebratiõe cessare. sed saltem videt q̃ teneat celebrare in ꝓcipuis festis: ⁊ maxime illis in quibus cõsueuerũt cõicare fideles. ⁊ hui⁹ sententie est Richar. 4. di. iꝛ. q. 2. ar. 2. c. ⁊ Tho. 4. di. iꝛ. q. 1. arti. 2. q. 1. c. vnde presbyter q hac gr̃a sine ptãte loco ⁊ tpe vbitis ⁊ cõuenienti. habita opportunitate ⁊ dispositiõe nõ vult vti: sed notabiliter negligit peccat. Et multum timẽ vbet ne sicut nus nequã qui nisi preuiam abscõdit ⁊ eam otiosã dimisit: iudicet a nõo: nisi se corrigat. ꝓpter qõ ex ꝛ ecle. mis. volentes § sunt. ⁊ aliqui rẽpbendunt q missa solemnia vix celebrant quater in anno. B Richar. vbi. s. ¶ Utꝛ ꝑsbyter cõsecrãs teneat sumere hoc sacramẽtum. Rndeo q̃ sic. tam corporis q̃ sanguinis. ⁊ B habet ꝛ cõse. di. 2. relati. nam vt. s. dictũ est: eucharistia non nisi est sacramẽtum: sed etiam sacrificiũ. quicũq̃ autẽ sacrificium offert vbet esse sacrificij particeps. qꝛ ex terius sacrificiũ qõ offert est signũ interioris sacrificij quo aliquis se ꝛo offert. vt dicit Aug. in. 10. ꝛ ci. ꝛci. Unde p hoc q̃ participat sacrificiũ exterius ostendit se sacrificiũ interius ꝓtestasse. Similit per hoc q̃ sacrificiũ populo dispensat: ostendit se dse dispensatorẽ dominoꝛ xpoꝛ: quoꝛ ipse pus vbet particeps esse. vt dicit Dionys. in eccle. iꝛarcb. ⁊ ideo pus vbet sumẽ q̃ populo dispensare. Nam p hoc fit participes q ꝛ sacrificio sumit. 1. Cori. 10. Nõne qui edunt hostias participes sũt altaris. ⁊ iõ necesse est q ꝑsbyter qñcunq celebrat nõ sacramẽtum integre sumat. ¶ Quid si quis. 1. missam infirmaret ad mortem: ⁊ ꝑsbyter non haberet aliam hostiam cõsecratam q̃ illam quam cõsecrauit. nũqd ꝑsbyter illi vbet hostiam dare ⁊ a sũptione abstinere. ¶ Rndeo q̃ non. sed potius illam hostiam diuidet ⁊ ptem sumet sibi ⁊ alterã dabit illi. Tho. 4. di. iꝛ. q. 2. ar. 2 q. 2. c. 4^ ¶ Utꝛ si corp⁹ xpi apparet miraculose in altari sub spẽ carnis vel sanguinis sit sumẽdum. ¶ Rndeo ab eo sumi nõ vbet: cũ in tali specie apparet. qꝛ non apparet sub specie cõuenienti humane resectiõi. Dicit. n. Hiero. sup Leuit. ꝛ hac qdem hostia que in xpi cõmemoratiõem mirabilit fit: edere licet. ꝛ illa vo quam xps in ara crucis obtulit fm semelli edere licet. nec ꝓpter hoc ꝑsbyter transgredit quia ea que miraculose fiunt legib⁹ non subdunt. Cõsiledum tamẽ esset ꝑsbytero q̃ iterato corpus ⁊ sanguinem dni cõsecrare: ⁊ sumeret. hec Tho. 3. q. 82. arti. 4. c. 3^ ¶ Utꝛ pluribus sacerdotib⁹ eandem hostiam liceat cõsecrare. Rndeo. de lege cõi non vbet nisi vnus ꝑsbyter eandem hostiam cõsecrare. Ex cã tamen specialis sup eandem hostiam possũt plures ꝑsbyteri cõsecratiõis verba ꝓferre. non tamẽ q̃libet nisi senel tũ. Sicut. n. s. dictum est. ꝑsbyter cum ordinat: in gradu coꝛ cõstituit qui acceperũt in cena a domino ptãtem cõsecrandi. ⁊ ideo in quibusdam ecclys. sicut apli cõiuerũt xpo cenantis: ita ad rẽpsentãdus hoc ꝑsbyteri noui ordinati cõcelebrant xpo ordinãti. Dicit enim Inno. ꝛ offi. mis. parte. 2. c. 12. cõsueuerũt ꝑsbyteri cardinales Romanus circũstare pontificem: ⁊ cum eo pariter

celebrare. cũq; cõsũmatum est sacrificiũ de manu eius ꝑmutiões accipe significãtes apl'os: q cum ofo discibentes: sacra de manu eius eucharistiã acceperũt. Et si cut dicit idem ibidẽ: sine ꝓus sine posteri' q; cõpus ꝓferat verba cõsecratiõis pibri noiter ordinati referri debet coꝫ intẽto ad instans ꝓlationis cpicu ꝑncipaliter celebrantu cõcelebrãt: et tunc omes cõficiunt fil'. Aliis vo videt q; cõcelebrantes cpo non debẽt illa verba dicere intentiõe cõsecrandi: sed trũmo mliter recitare: vt s. reprehendit q; quãdo discipuli a xpo potestate acceperũt cõsecrandi formam dedit eis cõficiendi. Si. n. alij sacerdotes ab epi scopo illa verba ꝓferrent intentiõe consecrandi incõuenicns semp accidẽ posset si quis diligẽter cõsideret. hec Rich. 4. dis. iz. q. 2. ar. 1. c. tri hoc nõ explico: sed prudenti lectori q'a brcuitatis relinquo. ¶ Scõm autẽ Alber. li. de celeb. mis. plures presbi non debent vnam hostiã ꝓsecrare. quia sin Aug. iniuria fieret sacramento. Ꝓ autẽ plures presbi assistũt papeb fit ꝓter obsequiũ. sed ipi signa non faciunt: nec verba dicunt: nec facere vel dicere debent. Presbi vo de nouo ordinati assistant cpo ordinanti ꝓter reuerẽtiã sacramẽti: et ꝓter doctrinã. et ideo signa faciunt ad exemplũ epi: et vt sint in exercicio officij inseepti. tri verba cõsecrationis nõ dicunt. ¶ Ad hoc nota q; sin cõuentiam dierũ sunt celebrãda cõuentualiter solennia missarũ. quotidie. n. dici possunt misse defunctorũ dũmo missa diei competens nõ omittat. ex de cele. mis. cum creatura. Nam et omes misse celebrant ꝑ salute viuoꝝ et mortuoꝝ. co. ti. q. dam. vnde male faciunt q dam: qui post posito officio feriali celebrant missam de sanctis. quorũ non sunt tũc festa. vt ibidẽ dicit. et si qi misse peculiares. i. spales sine votiue dicãtur in diebus solẽnibus a presbis nõ debent ita solenniter celebrari q; p eas a missarũ solennis q̃ canonice fiunt hora certa vel tertia populus abstrahat. de cõse. di. 1. et hoc attendendus. ¶ Item in missa debent esse plures ad min' ouo qui respõdeant presbro. vt habet de cõse. di. 1. Bquoq; quia vt ibi dicit: cum pluraliter a sacerdote dicat Dns vobiscũ. et Orate ꝑ me. hoc quoq; aptissime cõuenit vt ei' solutatiõi respondeat. vnde etiam ad maiorem solennitatẽ ibidẽ statutum legit q; eps qi celebrat solẽniorib̃us festis tunc debent eum circũstare septẽ vel qnq; aut tres diaconi q̃ eius oculi dicunt: et subdiaconi et reliqui ministri. de cõse. di. 1. cpus et. c. sc. In missis vo priuatis sufficit habẽ vnum ministrum q gerit psonam totius populi in eius psona presbro respõdet. sine ministro autẽ sibi respõdente nunq̃ missam: nec alia diuina officia celebrabit. et q i. illud. et de cõse. dis. 2. et hoc statutum. et. c. nemo. et ex et si. pres. ꝓponit. in fi. Eps vo sine diacono celebrare non potest: nisi necessitas cogat. dis. 93. diaconi. in glo. ¶ Itẽ presbr pot in fine misse dare benedictiões simplices: etiam prite cpo. di. 95. ecce. Cũ solennitate vo illa. s. Sit nomen dñi benedictum. vel humiliate vos ad bñdictiões ꝛc. nõ debent dare nisi epi. non debent in quã aliq nisi teneant calicem: aut aliquid tale. et ita possunt intelligi ꝓtraria iura. di. zi. denique. et. 26. q. 6. ministrare. Uel dic q; pbyter dum celebrat psente epo sibi debz inuere vt ipe velit benedicẽ: qõ si velit presbyter non benedicet. dis. zi. denique. sin autẽ presbr supplet benedictiõem pdictam. Et sic loquit illud. c. pallegati. ecce. di. 95. ar de cõse. di. 1. cum ad celebrãdas. Hec erit necessaria alia licentia epi expssa. ex hoc enim solo q; pmittit eum missam celebrare: intelligit per ꝓfis omia que spectãt ad missam pertinẽt. ar. ex de offi. veli pterea. B Ray. Abbates tamẽ qui possũt ex priuilegio papꝫ solenniter bñdicere: possunt i suis ecclijs quãdo celebrãt officia diuina pꝰ missam vesperas et matutinas solenniter populum benedicere. Aliij vo abbates nõ possunt hoc facere: nisi hoc sit cõcessum expsse. ex de priuil. quoniã. ¶ Item. lz aliqs sit boni meriti: non tamẽ potest benedicẽ nisi fuerit ordinatus ad exhibẽdum benedictiõis mysteriũ. ei autem est tribuẽ benedictiõis effectũ. 1. q. i. dictum est. Hec debet inferior benedicẽ superiorem etiã si ad ꝓnunciãdum aliquam lectiõem petat benedictiõem. dis. zi. denique vbi notant Io. q; alicubi epo volenti legere lectiõem: et dicenti Iube dñe benedicẽ. respondet. Oratꝫ ꝑ nob sancte pr: vt misereat nri eius nri alibi inferior dicẽ. Iu. 20. bri. Et ipeme epi bñdicit. ¶ Itẽ nõ licet celebrare sine igne. ꝓ ꝓter ecclie cõstitutiõem fin quam si qs cõtrarium faceret: officio vel beneficio priuari deberet. ex de cele. mis. c. ulti. ¶ 2° propter ipius ignis significatiõem. significat

enim feruore dilectõis: ꝓpter quem xpus hoc sacramẽtũ instituit: ⁊ p nobis passus fuit. significat etiam ꝙ sacramẽtum illud operat in digne celebrãte ⁊ suscipiente augmentũ illuminatõis in intellectu: ⁊ feruorem charitatis in affectu. 3° ꝓpter figurationẽ. hoc eni ꝑfigurati fuit p ignez. de quo dicit Leuit. 6° Ignis in altari meo sp ardebit. ⁊ per ignem q virit sub aqua anus. 70. vt habet in glo. de certitudine ꝓallegl.

¶ Item ꝑcipit sacerdotib⁹: ꝙ frequẽter doceant plebem: vt cum in celebratõe mis sarũ eleuat hostia salutaris: se reuerenter inclinent genib⁹ flexis. Idem facit etiam cum portat presbr ad infirmũ. ex de celebrat. sane. cum quali vo solemnitate debeat eam egro referre dr ibidẽ. ¶ Ite qñcũq; in missa recolit nomẽ dñi: debent fideles flectẽ genua cordis: qõ saltem testant in cinatõe capitis. vt pz in cõstõne Inno. ex de eccl. ec. decet. ¶ Itez presbr visitãs infirmũ debet esse munit⁹ pluribus hostijs sacrans. ita q in reditu ꝓpls nõ idolatret orando. si autez omes expenderit: faciat cessare sonũ campane. vel faciet aliud signũ: qõ homies nõ adorẽt. ex de ce. mis. sane. Expositiõem ⁊ rõnem coz q dicit in missa: dimitto gra benitatis. ⁊ si uis inuenire: quere in li. de sacris.

Sequit videre de z°. s. de celebratione presbri mali. circa qõ queritur plura. s. vtr missa mali sacerdotis valeat minus ꝙ boni. R° in missa est duo cõsiderare. s. ipm sacramentũ: qõ est principale. ⁊ oones que fiunt p ytus: ⁊ mortuis. ¶ Ptum ad ꝑmũ nõ minus valet missa mali presbri ꝙ boni. vnõ Augusti. li. de corpe xpi. ⁊ habet. i. q. i. intra. in misteno corpis ⁊ sanguinis dñi nihil a bono magis: nihil a malo minus ꝑficit sacerdote. Oro autez q fit ibi duplicit potest cõsiderari. Uno mõ in ꝓtum bz efficaciam ex deuonõe presbri orantis. ⁊ sic missa melioris sacerdotis est fructuosior. ¶ Alio mõ in ꝓtum ꝓfertur in ꝑsona tot⁹ ecclie. cuius presbr est minister. ⁊ quo ad hũ est fructuosa: non tñ oro peccatoris sacerdotis in missa. sed etiam omes alie orationes quas facit in officijs ecclasticis in q bus gerit ꝑsonam ecclie. Oones autẽ ci⁹ ꝑnate non sunt fructuose sm illud Eccl. 23° Qui declinat aurem suã ne audiat legem oratio eius erit execrabilis. vñ si qs audiat libentius missam sacerdotis boni ꝙ mali vel deuotioris ꝙ minus deuoti. credo ꝙ bene faciat dumõ eum in subditis credere peccatorem non credat. alr periculose erraret. his cõcordãt Bona. 4. dis. 13. q. i. arti. 4. c. Pe. 4. dis. 13. arti. 2. q. 2. Tho. 3. q. 82. ar. 6. c. Richd. 4. di. 13. q. 1. ar. i. c. 5°. ⁊ Sco. 4. dis. 13. q. 2. c. 3°. ¶ Utr presbr qui scient est malus teneat celebrare. ¶ Rndeo presbr peccator: si p sniam sit ordinis executiõe ꝑnatus. vel simpliciter vel ad tpe. reddius est impotens ad sacrificiũ offerendum. ⁊ ideo obligatio tollit. B autem cedit sibi in detrimẽtum spuat fructus. magis ꝙ in augmẽtũ. Si vo nõ sit ꝑnatus ptẽte celebrãdi non soluit obligatio. nõ tñ est ꝓplexus. quia põt de peccatõ penitere: ⁊ celebrare. hec Tho. 4. di. 9. ar. 3. q. 1. c. 3°. ¶ Quid si talis presbr nõ habet copiam cõfessoris. Rnsio bn.⁹ qõnis habet. j. in ristone ultus qõnis. Quid de ꝓsbytero cui postꝙ est inditus occurrit 2ẽ. vt. j. ti. de defectib⁹ emergẽtibus in celebratiõe. ¶ Nuis magis peccat. s. presbr mal⁹: qui se cõficere fingit: ⁊ non cõficit. vel ille qui cõficit. Rndeo ille q cõficere fingit ⁊ non cõficit: falsa. n. sunt abolenda remedia: que sunt veris grauiora piculis. ex de cele. mis. de bonis. qõ Tancre. sic intelligit ⁊ bene: vt dicit in glo. quia gravius peccat presbr criminosus qui se celebrare simulat: ⁊ nõ celebrat ꝙ si celebraret. quia in primo cãu in pluribus delinquit. deuz. n. offendit: ⁊ populũ decipit: vt dicit ibi Ifa. In 2° tñ cum offendit. vnde talia remedia nullus debet inuenire. quia falsa sunt. et eo ꝙ nõ cõficit: ⁊ videt cõficere. ⁊ ideo graviora sunt ꝙ vera picula peccatoris q cõficit. ¶ Nuis magis peccat. vtrũ mal⁹ presbr qui cõficit ⁊ non sumit: ꝙ ille qui vtrũq; facit. Nuis etiam magis peccat: vel ille q sumit corp⁹ ⁊ sanguinẽ. vel q sumit altez tñ. Rndeo gravius peccat qui cõficit ⁊ nõ sumit ꝙ qui vtrũq; facit. ⁊ qui sumit alterũ tñ: ꝙ qui vtrũq;. Ratio huius est. quia irreuerẽtia duplicit fit sacramento. Uno mõ cum minister est indign⁹. Alio mõ cum non solum est indignus: sz etiam non seruat ritum quem debet. ⁊ tũc non tñ non exhibet sacramẽto reuerentiam quam debet. sed etiam facit cõtumeliam. quia sacramẽtum non perficit: sed incõpletum dimittit: ⁊ incurrit etiam inobedientiam. quia cõtra statutum ecclie cõmittit. quod. s. est: vt qui sacramẽtũ cõficit

sumat. ⁊ vtrūq; .l. corp⁹ ⁊ sanguinē sumat
ꝛ cōse. dis. 2. relatū. hec Hosi. 4. di. 13. on
di circa ifam. q. 2. ¶ Quid ꝛ illis qui sci
enter legunt ꝓ vinis defunctoꝝ missam.
Rndeo tales si faciant ꝓpter odium pua
tū grauissime peccant. ⁊ nisi p legitimā pe
nitēciam se purgauerint: si ordeci fuerint:
indisticte ꝛ pōni debēt. Et ad agēdā pniaz
tā ipi prelati q̄ q eos ad h incitauerūt ꝛ
bent ordiij pretu ergastulo: seu monaste
rio relegari. hoc totuz habet. 26. q. 5. qui
cunq; sacerdotū.

Sequit vidē ꝛ 3⁹. .l. ꝛ tempore ce
lebratōis. ⁊ circa hoc queritur plu
ra. .l. vtz missa debeat quotidie in
ecclesia celebrari. Rndeo in missa recolit
passio xpi fm q̄ eius effectⁿ ad fideles de
riuat. sed tempore passiōis recolit tñ fm
q̄ in xpo capite nostro fuit pfecta. qd̄ qui
dem factum est semel. quotidie vo fructuz
passiōis percipiunt fideles. ⁊ ideo illa cōme
moratio fit tñ semel in anno. hoc autē cō
tinue ⁊ ꝓpter fructum ⁊ ꝓpter memoriā in
gem. Excipit autē dies veneris sancta: ⁊
sabbatū sanctū: ⁊ qb⁹ nō dz missa celebra
ri. ꝛ cōse. di. 3. sabbato vo. Illa vo que in
sabbato celebrat: non ad sabbatum. s ad
noctem paschalis festiuitatis: vt in eius ora
tiōe patet: noscit pertinē. ¶ Sed quare in
die veneris nō celebrat. P⁹ venēte vita
te: cessat figura. hoc autē sacramētū est fi
gura quedam: ⁊ exemplū dñice passiōis:
vt dictum est. ⁊ ideo in die quo passio xpi
ꝓut est gesta recolit huius sacramēti mi
nime ꝓsecratio celebrat. ¶ Quare seruat
corp⁹ xpi cōsecratū in die Jouis sanctus in
mendū in die veneris sancti. Rndeo ne
etiā illo die ecclia sit sine fructu passiōis:
exhibito nobis p hoc sacramētū. ¶ Qua
re etiam nō reseruat sanguis. Rndeo ꝓ
pter periculum effusiōis. ¶ Quare in natā
li dñi ter celebrat missa. Rndeo ꝓpter tri
plicem natiuitatē repsentandā. .l. eternam,
temporalē. ⁊ spiualem: que oriū tanq̄ luci
fer in cordib⁹ nostris. vt dicit. 2. Pe. 1. Si
milit ꝓpter repsentandū tpale ⁊ corporale.
Nam vt dicit ꝛ conse. di. 1. nocte sancta,
in glo. tres misse natalis die dñi celebrat.
vna ante diez in nocte que significat tem
pus ante legem quando eramus in tene
bras. 2ª cum dicebat. ⁊ significat temp⁹ sub
lege: quādo nōdum plena agnitio habe
bat. 3ª. sun die plena: ⁊ significat tempus
gr̄e: quādo iam plena ꝓgnitio habet. Le
lebrant etiam tres misse pdictis tempori
bus. ideo: quia multi homines tūc tempoz
per xpi natiuitatē corporalem saluant. hec
Richard. 4. di. 13. q. 2. ar. 3. ⁊. 4. c ¶ Utz
debeat tñ ꝛ die celebrari. Rndeo q̄ sic,
q: ipe xps est pns in h sacramēto. qui di
cit Jo. 9⁹. Me oportet operari opera eius q
misit me donec dies est. venit nox quādo
nemo pōt operari q̄dm sum in mūdo lux
sum mundi. Debet inquā celebrari in die
ita tñ q̄ principium diei sumat quādo au
rora incipit apparere. tunc enī quodāmō
sol dicit oriri: ꝛ tum claritas radiorū
eius apparet. spāliter tamē nocte natal do
mini missa celebrat. quia nocte dñs ē na
tus. ꝛ cōse. di. 1. nocte. ⁊ similit in sabba
to sancto solebat antiquus celebrari circa
principium noctis. quia dñs nocte surre
xit. 1. cum adhuc essent tenebre ante mani
festū solis ortum. ¶ Nota igit fm Ros.
q̄ qui scienter ante diem celebrat: cum sit
cōtra cōsuetudinē ecclie peccat
mortalit. nisi super hoc p epm: vel super
rem dispensaret in casu. vt si aliquē vl. ali
quos ad mortez ꝓtingeret infirmari: nec
eucharistia posset haberi nisi cōficeret ante
diem. Idem dicendū est ꝛ celebrantib⁹
matutinis nōdum dictis. cum id etiam sit
cōtra cōsuetudinē ecclie approbatuz
hoc etiam vult Hosti. in sum. Qui autem
celebrat antecq̄ primam dicat: non peccat
mortalit nisi sit ꝓtraria cōsuetudo. aut fa
ciat cōtra statutum synodale vel ꝓuincia
le. hec Ros. ¶ Notādum etiam q̄ Hosti
dicit tituloꝛ sacramētis q̄ clerici peregri
ni dicere possunt omēs horas suas. .l. pri
mam. tertiam. sextam. nonam. ⁊ vesperas
⁊ postea facere iter suum. qd̄ etiam ꝛ cu
rialibus intelligi potest. ar. ad hoc extra de
cele. miss. c. i. ¶ Qua hora diei debet cele
brari. Rndeo in celebratiōe huius myste
rij attendit ⁊ repsentat dñice passiōis
modus. ⁊ participatio fructus eius. ⁊ fz
vtrucq; oportuit eternizari tempus cōgrū
um ⁊ aptum ad celebratiōem hui⁹ sacra
mēti. quia enim fructu comunice passio
nis indigemus quotidie ꝓpter quotidia
nos defectus. ideo quotidie hoc sacramē
tum regulariter offert. vnde etiam domi
nus petere docet. Luc. ii. Panem nostruz
quotidianū da nobis hodie. quod Aug.
exponēs libro ꝛ verbis domini: ait. si quo
tidian⁹ est panis: cur post annum illuz su

mas: quēadmodū greci loquūtur ꝓsuetū est accipe quotidie: quod quotidie tibi pstit. sic vtre q̄ quotidie merearis accipere. ga vo passio omni celebrata fuit a tertia hora vsq̄ ad nonam. ideo regularit hoc sacramētum in illa parte diei solemnit celebrat in ecclesia. ¶ Utrū in sero possit celebrari. Rndeo sicut dictum est: Christus voluit hoc sacramētum tradere vltio discipulis: vt fortius eorum cordib⁹ imprimeret. ⁊ ideo in sero consecrauit post cenam ⁊ eis tradidit. At nobis ante celebratur hora passiōis dñice. s. in diebus festis in tertia quādo fuit crucifixus linguis in deorū. vt dicit Matth. 15. Et quādo spūs sanctus descend. t super discipulos. In diebus vo non festis: aut feriis hora sexta. quādo fuit crucifixus manib⁹ militum. vt habet Jo. 19. In diebus autem ieiunorū in nona: quādo emisit spūm. vt habetur Matth. 27. de cōse. dis. 1. solent. Potest tamen tardari maxime: quādo vbent ordines tradi. quia pertinet ad comunicam: sequētem. dis. 75. fin q̄ a patribus. ⁊ precipue in sabbato sancto. quia missa pertinet ad noctem sequētem. Possunt tamen misse celebrari in prima parte diei ꝓpter aliquam necessitatem. de conse. dis. 1. nocte Unde qō dicit q̄ ante horam tertiam nō est celebrādum nisi in natiuitate domini. de conse. dis. 1. nocte. intelligit de missa conuentualium qua est cōcursus populi que vebet hora tertia dici. ¶ Aduēdendum tamen q̄ si presbr solus sit in ecclesia: non celebret vsq̄ ad horam tertiā. sed vsq̄ tuc seruabit ieiunū: vt necessitatibus peregrinorū ⁊ hospitum: siue diuersorū cōmeantium infirmorū atq̄ defunctorū succurrē possit. extra de cele. miss. c. 1. In ecclesijs autem conuentualibus siue collegiatis. ⁊ si missa cantet prima hora dici: vt dictum est. in bilomin⁹ in tertia cantari solennius debet ⁊ sic intelligo de conse. dis. 1. nocte. vbi dicit. Reliquis vo temporib⁹ missarū celebrationes ante horam diei tertiam minime celebrent: subaudi solennes. hec Hos ¶ Utrū presbr possit eadem die pluries celebrare. Rndeo vt habet de conse. dis. 1. sufficit presbro in die semel celebrare. ga Christus semel est passus. ⁊ totum mūdū redemit. ⁊ valde est felix qui semel in die digne celebrare potest. Quidam tamen vnam missam ꝓ defunctis dicunt. ⁊ alium de die si est necesse. Qui vero pro pecunia vel adulationibus secularium vna die presumit pluries celebrare: non estimo damnationem euadere. Item extra de cele. miss. ꝓsulusti. Dicit q̄ preter natalem domini: nisi necessitas suadeat presbytero semel in die sufficit celebrare. de hoc etiā habet ibidē. c. referēs. Ex predictis patet q̄ in duobus casibus licet vni presbytero pluries eadem die celebrare. Unus est de die natiuitat domini. Alius est pro defunctis si sit necesse. quem casum intelligo fm Rod. non tm quando fumus est presens. vt quidam dixerunt. cum canon non distinguat. vtrum presente funere fieri debeat: aut in anniuersario: aut pro de notione. dum tamen intentio non sit corrupta: nec cōtra loci cōsuetudines approbata: vel contra cōstitutiones synodales fiat. ¶ Quidam etiam moti de verbo dicti canonis. scz: nisi causa necessitatis suadeat. addunt etiā Ray. alios quatuor casus scz peregrinorū necessitate. vel hospitum cōmeantium. vel infirmorū. vel nuptiarū. vbi tempus labaret. Sup̄dictis etiā cōsonat Bern. in glo. super illud. c. consuluisti. dicens q̄ presbyter potest in eadem ecclesia eadem die celebrare pluries. vel ꝓpter necessitatem. vt quando celebrauit missam de die: postea mouitur aliquis. vel ꝓpter honestatem seu vtilitatem: vt si dicta missa superueniat aliqua persona magna que velit audire missam. ar. extra de celeb. miss. ca°. i. ⁊. 2. als sufficit vnam dicere: nec prohibet ex hoc expresse: q̄ dicit pluries celebrare. Hostien. vero addit dictis casibus septimū casum. scz quando ꝓpter paucitatem clericorum: vel paupertatem ecclesiarū: one ecclesie vni presbytero cōmendat. ar. extra de cele. miss. cū creatura. ⁊ ca° consuluisti. ⁊ de pcera. di. 1. sufficit. ¶ Nota tamen q̄ quādo presbyter debet aliam missam celebrare: non debet manus vino perfundere in prima. quia illud celebrationem aliam impediret. extra eo. ti. ex pte.

Sequit videre de quarto. scz de loco ⁊ vasis celebrationis. Et circa hoc queruntur plura. scz vtrum celebrari debeat in vasis sacratis. Rndeo q̄ sic. Nam in his que cōcurrunt ad hoc sacramentum duo cōsiderant. vnum pertinet ad repraesentationem eorum.

que circa passiōem dñi sunt acta. Aliud ad reuerentiam huius sacramenti: in quo Christus vere cōtinet. vnde etiā cōsecrationes his rebus adhibent que venuit in vsum huiusmodi sacramēti. tum ꝓter reuerentiam. tum ad repsentādum sanctitatis effectum: qui ex xpi puenit passiōe sm illud Heb. vltī. vt sanctificaret p suum sanguinem ꝓplm ꝛc. ¶ Utrū oēbeat missa dici tūc in como. Rndeo q sic. regulariter sm illud i. Thi. 2. Scias quomō opteat te cōuersari in como: que est ecclia dei viui. extra. n. ecclam non est locus veri sacrificij. vt dicit Augl. ⁊ quia ecclia non erat recludenda sub finibus indeoꝝ: sed i vniuerso mūdo diffundēda. ideo xpi passio est sub dio celebrata: vt sic totus mūdus se habeat ad xpi passiōem vt como. Et tū vt dicit ꝛ cōse. dis. 1. circa finem. ⁊. c. cōcedimus. In ūtnere posit si ecclia fuerit sub dio seu tentorio: si tabula altaris cōsecrata: ceteraq; misteria sacra ad illud officiū pertinentia ibi affuerunt: missarū solemnia celebrare cōcedimus. ¶ Item intelligit sm Ray. ꝛ positis in exercitu honesto: vl sili non nō pōt celebrari in naui ꝛ mari vel fluminibus: ne ea mutante sanguis effusio. vel corpis indecta ꝓmotio fiat. ¶ Utrū como in q̄ celebrat oēbeat esse cōsecrata: ⁊ sltr altare. Rꝰ como in qua celebrat hoc sacrm nominat ecclia. hoc aūt ꝓgrue cōsecrat. tum ad repsentandā significationē qua ecclia ꝓsecrata est p xpi passiōem. tum etiā ad significandū sanctificatiōem q̄ requirit in his q hoc sacrm recipe oēbēt Per altare vo significat xpus. ꝛ q̄ Heb. vltī. Per ipm offeram⁹ hostias laudis ꝛc Unde ⁊ cōsecratio altaris significat sanctitatē xpi. vnde ꝛ cōse. di. i. altaria placuit nō nisi vnctiōe crismatis. sed etiā bēdictiōe sacerdotali sacrari Et sic regulariter nō licet hoc sacrm celebrari nisi in como bus sacratis. vt habet ꝛ cōse. di. i. nullꝰ. ꝓter q̄d etiam q: infideles non fuit ꝛ ecclia ibidem legit ecclam in q̄ cadauera mortuorū infidēlū sepliunt sanctificare nō licet. sed si apta videt ed ꝓsecrādum: euulsis inde corpibus: ⁊ rasis parietibus vel tignis eius loci: reedificet. vicit nō quia fabrica sit destruēda sm glo. ꝑ sui perficies parietū rasoꝝ in formā pulmā restaurēt. postea sequit. sed si hec pōs cōsecrata fuit missas in ea celebrare licet. Si tū fideles fuerit q in ea sepulti fuit ꝓpter necessitatē tū: pōt sacrm ꝑ pagi in como bus nō ꝓsecratis. ⁊ ꝑ ꝛ sensu cpi. vt ibidē ꝛ ꝓse. di. 1. legit. ꝛ missarū. Cāne necitatis ē si ecclie in patria sint destructe. ꝛ cōse. di. i. cōcedimus. ⁊ sili sm Sco. 4. di. 13. q. 2. ar 2. Si qs in via positus accedē non possit ad aliqnā ecclia cōsecratā: q̄d regularit est verū ꝛ nauigātibus ⁊ ceteris hi. ⁊ nō est eni verisile q̄ obseruantiā pcepti ꝛ sanctificatiōe sabbati q̄d ecclia est interptata: ꝑ q̄d est audire missā in die dnica. ꝛ cōse. di. 1. missas. ecclia voluerit impedire pcipiēdo q̄ nō celebrēt missa nisi i como cōsecrata. cū nō oēbeat aliqs retrahi a magno ōcio: ꝓter minus necium. ꝑ Sco. ibidē nō tū debet celebrari sine altari portatili cōsecrato: sine tabula parua ꝓsecrata. vt ibidē legit. cōcedimus si ecclie fuerit cōbuste etiā i capellis cū tabula ꝓsecrata missā interim celebrari. Capelle dicebant antiqtus tugoria capiarū pellis tecta. q: enim xpi sanctitas est fons totꝰ ecclastice sanctitatis. ideo in n. citare ad pagendū hoc sacrm sufficit altare cōsecratū. ꝓpt q̄d ecclia nunq̄ sine altari consecrat. tū sine ecclia q̄nq̄ cōsecrat altare cum reliquys sanctoꝝ: quoꝝ vita abscondita est cum xpo in deo. alis nō. vt ibidē legit. placuit: vt altaria: in qbus nullū corpus aut reliquie martyris cōdite. ꝓbant: ab epis qui locis eisdē ꝓsunt si fieri pōt euertant. ¶ Intelligendū aūt q̄ tabula illa parua dꝰ esse lapidea q̄ cōsecrari nō dꝰ: nisi capsulam habeat cū cōpagine. ꝛ capsula aūt non refert vtr lignea vel lapidea vel ꝛ alia mā solida fuerit. ¶ Sed nunq̄d celebrans sup altare nō cōsecratū: vel fractū est irregularis. Rꝰ q̄ non. q: irregularitas est ꝛ iure positiuo. hoc aūt nō est i iure positum. scient ⁊ celebrās sup altare nō cōsecratū grauit peccat: etiam si ꝑ faciat ex ignorātia crassa. q̄nis minꝰ q̄ si hoc faceret scient. quia cōtra ordinatiōem ecclesie facit. ꝛ consc. dis. 1. ecclesie. ⁊. ca° cōcedimus. ⁊ duobus. c. sequēbus. Super vo euomit fractum celebrans esset irregularis. extra ꝛ cōse. di. i. ecclesie. ¶ Ad ꝑ nota q̄ in oratorio pūato alicui⁹ missa celebrari nō dꝰ nisi ꝛ cōsensu epi. ⁊ ppter necessitatem. ⁊ ita q̄ non fiat pūdicitiam: saltem enormē parrochiali ecclesie. Qui autē sine epi auctate celebrauerit. vt dicit ibidē: ꝛponi debet. ꝛ cōse. di. 1. vnicuiq̄s. ⁊. c. si quis. ⁊. c. sancimus. Sancimus cum

missam nō canere vel audire eā vbi non
oportet canere vel audire, ex cōse. dis. 1. sicut
Predicatorib⁹ nī ⁊ minoribus cōcedit vt
vbiq⁹ fuerint sine prochialis iuris prē-
dicio celebrare valeāt cum altari viatico,
et ē ex priū bis q̄ ad cultum. Hec possūt
als. nisi ex lnia ēpi. ¶ Item nullus i ecclia
cōsecrata erigat aliq̄ altare: nisi ex lnia
ēpi. ex cōse. dis. 1. nullus. sed anteq̄ fit ⁊ se-
crata erigere pīst 20 licet. fm Jo. di. 63. q̄-
nus. ¶ Item i altari in quo missa canta
nit ēps. eo die celebr: nisi eius cōsensu nō
pīsumat aliā celebrare. ex cōse. di. 2. c. vlt.
vl nisi necitate vrgēte. 7. q. 1. nihil. Ꞁ Ande
nī missa pōt perficē si ēps exercerit. vt di
cit ibidem forte vō pōt rōnabiliter dici:
q̄ huic iuri erogatum est p ꝓriam cōsue
tudinē pscriptam: q̄ erogat iuri scripto.
In romana. n. curia sepe celebrat a plrib⁹
nī ⁊ post in altari vbi celebrabant ēpi car
dinales scientibus ipse: ⁊ papa: ⁊ non ꝓdi
cunt. ⁊ ideo vident illud approbasse. ¶
Item ēps extraneus in aliena diocesi pōt
celebrare ex lnia diocesani vel pīsbi par-
rochialis dūmō sine pōtificalib⁹ celebret
vt dicit Inno. Hosti. vō et ex ancori c. ul
ti. dicit: q̄ etiam cum pōtificalibus ⁊ sine
lnia pōt solenniē celebrare. ⁊ seruat gra
lis cōsuetudo. ¶ De quo debet esse altare
Rndeo ante ēps Silnestri papē celebra-
bat sup altare ligneū: qō cito poterat trās
ferri. qz ꝓpter pscutiōem nō erat certus
locus fidelib⁹ ad manēdus. sed postea sta
tuit ecclia vt nī sup altare lapideum ecle
brarē. vnō ex cōse. di. 1. altaria. si nō sint
lapidea: crismatis vnctōe nō cōsecrent.
qō cōuenit significatiōi huius sacramēti
tum qz altare significat xpum i. Cori. 10.
petra autē erat xps. tum qz corp⁹ xpi in se
pulchro lapideo fuit recōditum. Cōuenit
etiam vsui sacramēti. Lapis. n. est solidus
nec ex facili moueri pōt: qō non erat ne-
cessarius in lege veteri: vbi fiebat in vno
loco altare ex de terra vel ex lapidib⁹ inse
cris fuit ad remouēdam idolatriā. ¶ De
quo debet esse calix ⁊ patena. Rē sic ibi
dem loquit. c. vasa. ⁊. c. vt calix. pīsbi nō
aureis sed ligneis calicib⁹ vtebant. Le-
pherin⁹ autē papa in patenis vitreis mis-
sas cōstituit celebrari. exinde Urban⁹ oia
argentea fecit. postea statutū est vt calix cū
patena sine ex auro oīno: sine ex argento
fiant: vel saltē ex stanno sub quo etiā intelli
git plumbū fm Rod. ex ere autē sine au
ricalco nō fiant. qz vini virtutē inficiunt
erugine pariterq⁹ puocāt vomitū. Nullⁿ
autē in ligneo seu vitreo calice pīsumat can
tare. qz. s. lignum est porosū: ⁊ sanguis cō
secratus in eo remaneret. Vitr autem est
fragile ⁊ fractōis periculū īmineret. ⁊ ea
dem rō est ex lapide. ⁊ ideo ꝓpter reuerē-
tiam sacramēti statutū est vt ex pdicta ma
terīs calix nō fiat. ¶ De quo debent esse
corpale ⁊ palle altaris. Rndeo vbi pōt fi
eri sine periculo. ecclia semp statuit circa
sacramētū illud qō magis repscentat pas-
siōem xpi. nō erat autē tūc periculū circa
corpus xpi qō ponit in corpale: sicut cir-
ca sanguinē qui in calice cōtinet. ⁊ ideo
lz calix nō fiat ex petra: corpale tūc ex li-
neo panno. qz corpus xpi fuit pānō lineo
inuolutū. Et debet esse corpale ab ēpo cō
secratum. ex cōse. di. 1. omniū cōsulto. Cō
uenit etiam pānus lineus ꝓpter sui mun
diciā: ad significādum cōscie puritatē. ⁊
ꝓpter multiplicē labōrem quo pānus bē
parat ad significādū Christi passiōem.
¶ Utr liceat celebrare sine vestib⁹ ab ēpi
scopo bēdictis. Rē q̄ nō. tum ꝓpter eccle
cōstōnem. vt ex cōse. di. 1. vestimēta. vī q̄
vestimēta ecclie: quibus oēs ministrat sacra
ta debēt esse ⁊ honesta. quibus i alijs vsib⁹
nō est vtendū q̄ ecclasticis ⁊ ex dignis
officijs. tum ꝓpē vestimentorū significati-
onē. tum etiā ꝓpē eorū pfigurātiōēz q̄ pre
cessit in vestibus legalīū sacerdotū: in mul
tis tū locis inualuit ꝓsuetudo q̄ cingulum
nō bēdicat. rōnabilē tū est ipm benedi-
ci. spiritalem. n. hz significatiōēz: vt patebit
3. 8 b nō cōcludit necitatem calciamēta. n
sacerdotis spālez bēt significatiōem. nec
tū seculares bēdicunt. ¶ Utr celebrans
sine vestib⁹ bēdictis ad celebrādū reputa-
tur: sit irregularis. Rē q̄ nō. sine b faciat
scienē sine ignorāter. qz b nō inuenit i iu
re positū. tū sciēter sine ex ignorātia crassa
celebrās: aut sine manipulo bēdicto: aut
sīn stola. ⁊ sic ex alijs grauē peccat. vbi tū
ꝓsuetum est cingulū nō bēdici: nō credo
q̄ peccet celebrās sine cingulo benedicto
b Ricb. 4. di. 12. q. 3. ar. 4. ⁊ Sco. 4. di. 12
q. 2. arti. 2.

¶ De defectib⁹ cōtingētib⁹ in missa. ti. 15

Deinde cōsiderandū est de defe-
ctibus cōtingentibus in mis-
se celebratiōe. Circa qō scien-
dum q̄ bi⁹ defectib⁹ duplicater

occurrit potest. Uno mō ꝑueniendo ne.s. vescetus accidat. Alio mō subsequēdo.s. vt illud qō accidit emendet: vel adhibendo remedium: vel salutem p piam ei' qui negligēter hoc egit. ¶ Et ad maiorēz eiuidentiā querunt hic plura.s. quid fiet si ꝑsbyter impeditus fuerit aliqua infirmitate vel morte. Rndeo si nesciat vbi ꝑmus sacerdos vesteriet: tunc vebet hostia cuz reuerentia reseruari. quia nesciet vtz sit cōsecrata vel non. ⁊ alia accepta hostia vebet alius sacerdos mysteriū a capite inchoare. Si autē certum sit vbi vesterit. aut vesijt ante cōsecratiōem. ⁊ tunc nō oportet q̄ per alium supplear. aut post cōsecratiōez. aut q̄ post cōsecratiōem corpis ⁊ sanguinis. ⁊ tunc alius ꝑsbyter posset vbi ille vefecit incepere missam: ⁊ perficē. nec oportet a capite incipere. Et sic intelligit' illud. 7. q. 1. nihil. Aut post cōsecratiōem corpis: ⁊ ante cōsecratiōem sanguis. ⁊ tunc vebet alia hostia accipi: ⁊ totum a capite inchoari. qa cōsecratio corpis ⁊ sanguinis ad vnum pertinet sacramentū: qō ab vno vebet pfici Et hostia p primū sacerdotē cōsecrata cū sub illa vere sit corpus xpi. cum ꝑsecratio corporis cōsecratiōem sanguinis nō expectet. vebet solennit' reseruari: ac per secūdū sacerdotē sumi. hec Ricb. 4. di. 8. q. 2. ar. 2. o. Et vt dicit. 7. q. 1. illud. ⁊ c. se. Ubi temporis vel loci vel cieri copia suffragatur: gliber ꝑsbyter celebrās vebet habere post se q missam cōpleat: si eum cōtingat vesicere. ⁊ hoc intelligit' vt infirmo. Ne tamē vt dicit in dicto. c. nihil. q̄ nāe languoz. s cā contulit. s. in ꝑsumptiōis pernicie ꝑuertat: nullus absq̄ patenti piaēm molestie minister vel ꝑsbyter cuz ceperit: impfecta officia ꝑsumat oino relinquere. si qs autem hoc temerarie ꝑsumpserit facē: excōicationis sniam sustinebit. ¶ Quid vt ꝑsbytero cui postēꝗ est indutus occurrit remorsus q̄ aliqno mortali. niquid vesistet aut peccet. Rndeo. aut non tenet' celebrare ⁊ tunc non vebet accedere: nisi ꝑius contritus ⁊ etiam cōfessus. Aut tenet: ⁊ tūc aut habet copiam sacerdotis. ⁊ sic tenet' prius cōteri ⁊ cōfiteri. Aut non habet. ⁊ sic tenet se ꝑparare per cōtritiōem: ⁊ habere ꝑpositum cōfitendi. ⁊ hoc sufficit ad hoc q̄ non peccet si accedit cum verecundia ⁊ reuerentia. hec Bon. 4. di. 13. ouidi. circa li'am. q. 1. ⁊ etiam Bern. ex vt cele. mis. vt homic. in glo. B. ar. vt sin. excōi. vt cetero. ⁊. c. quānis. ⁊. 23. q. 6. qui recedunt. Si autez non ꝑparet se ⁊ cantet. peccat peccato omissiōis. cum omittat cōteri vt alio cuā peccato: si est occultus. si autez est manifestus: dico q̄ scandalizat. si autē ab eccliā ꝑhibitus: peccat oibus his modis: ⁊ peccato transgressiōis. hec Bon. vbi. s. ¶ Quid faciet ꝑsbyter quādo celebrando recoleret se comedisse: vel etiā alicui peccato mortali subiacere. vel etiaz ex cōicatuz esse: cuius ꝑna non erat memor. Rndeo q̄ vbi difficultas occurrit semp accipiēdum est illud qō minus habet de periculo. maxie autem circa eccle sacramētum hoc est pieculosiuz: qō est cōtra perfectiōem eius. quia hoc sacrilegū est immane. minus aut est illud qō pertinet ad qualitatem sumētis. ⁊ idco si ꝑsbyter post cōsecratiōem inceptam recordaret se aliquid ꝑmedisse vel bibisse: nihilominꝰ debet perficē sacrificium ⁊ sumē sacramētū. Similit' si recordet se peccatū aliqd ꝑmisisse: vebet penitere cum ꝑposito cōfitendi ⁊ satisfaciendi. ⁊ sic indigne non celebrat. sed fructuose sumit sacramētum. Et eadem rō est si meminit se excōicatum: debet enim assumere ꝑpositum humilit' absolutiōem petendi. Et sic p inuisibilez potificem Cbristū cōsequet' absolutiōez q̄ tum ad peragēdum oiuina mysteria. Si vo ante cōsecratiōem ꝑdictoꝝ meminit: tutius esset maxie in cāu ꝑmissiōis: ⁊ excōicatiōis missam inceptam vesere: nisi scādalum grane timeret. hec Tho. 3. q. 83 ar. 6. cāu. 2. Aliqtu vo distinguit vt eo q̄ meminit ante cōsecratiōem. qz aut habet copiam sacerdotis: ⁊ sic vebet cōfiteri. aut non habet. ⁊ sic vicerūt aliqui q̄ si populus assit. cōtritio cum ꝑposito cōfitēdi sufficit. qz scandalizaret populū si omitteret Si autē non timeret scandalū: cōsulunt q̄ omittat maxie cum nihil cogat. Credendū tamē est q̄ sine peccato qō inchoati est potest perficē: si habet ꝑpositu cōfitendi: ⁊ cum cōtritiōe totum supplet'. nec videt' ibi esse cōtemptus. hec Bon. 4 di. 13. oubi. circa li'am. q. 1. ¶ Quid faciet ille cui accidit in missa remorsus vt irregularitate: tunc enim non est remedium cōtritionis: nec etiam cōfessionis. ¶ Ad hoc respōdtut aliqui: q̄ cum irregularis sit ꝑhibitus hoc sacramētum cōficere. ⁊ irregularitas solum releat' per dispensationem: quāticiq̄ assit ⁊ plis: ⁊ scandalum

timeat. cum nō sit faciēdum cōtra veritatem vite: ⁊ cōtra preceptū ꝓpter scandalū tenet aut ponere cōsciam irregularitatis: aut dimittē missam. hoc autē dico aū cōsecratiōem. maxie ante inchoatiōez canonis. ¶ Alij vo dicunt q̄ ꝓhibitio ꝓpter irregularitatē non extendit se ad eum. maxime cum accessit sine cōscientia irregularitati. Unde ꝓpter reuerēciam sacramenti: ⁊ scandalū ꝑpuli dicit: q̄ si volet ⁊ libenter faceret qō in se esset: a vslo esse dispensati ꝓ tunc. hec Bon. vbi. s. ¶ Quid ve illo q incepit in missa cōsciam habere: q̄ non sit ꝑbyter. Pndeo q̄ aut debet dimittere missam aū cōsecratiōem. aut conscientiam ponere. aut fingere infirmitatem. Ideo sanū cōsilium est: q̄ homo ante omni genter se ꝑparet: ⁊ in missa nō cogitet de se. sed magis de sacrāto. hec Bonauent. vbi. s. ¶ Quid faciet ꝑsbyter si post consecratiōem musca vel aranea vel aliud animal venenosū cadat: vel ꝓgnoscat immissum esse venenū calici: causa occidēdi eū. Pndeo si aliqd tale ante cōsecratiōez accideret tunc debet effūdi. ⁊ ablato calice de nuo aliud cōsecrādum poni si vo post cōsecratiōem: debet cante aiāl capi: ⁊ diligenter lauari. ⁊ cōburi. ⁊ ablutio cum cineribus in sacrariū mitti. De veneno autez dicēdum: q̄ nullo mō sumē debet nec alicui dare. ne calix vite vertat in mortē. sed debet diligēter seruari in vasculo aliq ad hoc apto cū reliquijs alijs. Et ne sacramentū remaneat imperfectū: debet in calice aliud vinū ponē: ⁊ denuo cōsecratiōez sanguis resumere: ⁊ sacramentū pficere. hec Tho. 3. q. 82. artu. 6. cāu. 2. Et q̄ nihil abhominabile debeat fieri huius sacramēti occasiōe: est ar. de cōse. di. 2. si p negligētiam. in tex. ⁊ glo. ¶ Quid debet facere sacerdos si postq̄ incepit canonē misse perpendat esse materiā idebitam mistratam. Pndeo si ppendat hostiam esse indebitaz Aut ppendit ante cōsecratiōem. ⁊ tunc debet accipere hostiā debitam: ⁊ canonem a capite inchoare. Aut post cōsecratiōem: ⁊ ante vinū cōsecratiōem. ⁊ tunc debet accipere aliam: ⁊ incipere canonē a capite: ⁊ illam cōsecrare. Et alia hostia debet reuerēter seruari: aut a clericis: aut a sacerdote sumi post corporis ⁊ sanguinis sumptionem. nō ante. quia post eius sumptiōem non esset ieiunus. Si autem ppendat post illius hostie sumptiōem: ⁊ sanguinis. non debet illa die aliam hostiam cōsecrare. qa ieiunus non esset. vt dicit de cōse. dis. 2. relatum. sed debet de sua negligētia penitere: ⁊ cōfiteri. Si autem ppendit hoc post sumptiōem hostie: tamē ante sumptiōem sanguinis: videt aliqbus q̄ non debeat sanguinē sumere. quia ieiunus non esset. sed sanguis reseruari debet: aut alicui ieiuno dari. Alijs autem videt ꝓtum. quia qñ est cāus necessitatis: non ieiunus pōt cōmunicare. Si autez ppendat in calice nō esse ministratā debitam materiā. Aut hoc ppendit ante cōsecratiōem panis aut post ante tamē platiōem verborū: quibus cōsecrādum est vinum. Aut post plationez eoꝝ ante tamē corporis sumptiōem. Aut post omia ꝑdicta scz verba cōsecrationis sanguinis: ⁊ sumptiōem corporis. Primo mō debet ministrare materiā debitaz: ⁊ mittere canonē a capite. Si autē non posset habere materiā debitam: non debet vlterius pcedere. quia vt dicit de cōse. dis. 2. cōperimus aut integra sacramēta perciant. s. cōficientes: aut ab integris accentur. quia diuisio vnius ⁊ eiusdem mysterij sine grandi sacrilegio puenire non potest. ¶ 2° mō debet materiā debitaz accipere: si potest habere. alia sublata. sed non credo q̄ debeat canonē a capite incipere quia iam cōsecratio panis ꝑcessit. sed debet reincipere a verbo imediate sequente panis cōsecratiōem. Si autē haberi non potest materia debita: non ꝓpter hoc debet omittē corporis sumptiōem. Cōtritus in cum ꝓposito cōfitendi de sua negligentia. ¶ 3° mō debet accipere mām debitaz: alia reuerēter in aliquo vase reposita. ⁊ reincipere ab isto loco. Sili mō postea q̄ ce. tē. ⁊ pagere mysteria vsq̄ in finem. Et tutū est q̄ post sumptiōem corporis ⁊ sanguis aliam materiā sumat anteq̄ accipiat vinum qō accipit post sanguis sumptionē. hec Richard. 4. di. 11. q. 2. arti. 6. o. Scōm vo Tho. 3. q. 82. arti. 6. cāu. 4. debet apponere aliam hostiā iterū cōsecrandā cū sanguine. ⁊ hoc ideo: qz st dicēt sola vba ꝓsecratiōis sanguis: nō seruaret debitū ordo cōsecrandi. ⁊ sicut dr. 7. q. 1. nihil. pfecta non pōt videri sacrificia: nisi pfecto ordine cōpleant. Si vo inciperet a cōsecratiōe sanguinis: ⁊ omia verba cōsecratiōis repetēt nō cōpterent oia verba nisi hostia ꝓsecrata adesz: cui verbis illis occurrāt q̄dā dicenda ⁊ facēda nō mīī circa sanguinē: sz

etiã circa corpus. Et oportet in fine sumere hostiam cõsecratam iterum i sanguine non obstãte si etiam pus sumpserit aquã que erat in calice, quia pceptum de pfectione sacramẽti est maioris pondeis q̃ pceptum q̃ sumat' a iejunis. hec Tho. 4. di. 8. q. 3. e. 1 cum eo etiam conuenit Sco. quo ad vltimum ibidem. Scõm Iuno d. vo. si pbyter post sumptiõem corpis cõprehenderit mũ aquam esse in calice: vinũ infundat 1 totam sanguinis cõsecratiõem repetat. Et si scandalũ de mora timeat: mũ consecratõis verba dicat. s. Sili modo 2c. Sed si aquam habuerit in ore: nõ debet eam emittere, quia ppter particulam corpis q̃ fuit in aqua posita: est custodiẽda ne viliter tractet. q̃ si aquam deglutiat: tunc cõficere nõ debet, quia nõ est ieiunus. B In nocenti. ¶ Quid si post verba cõsecrationis sanguinis ppendat q̃ aqua desit. Rn deo nihilominꝰ pcedere debet, quia apposito aque nõ est de necessitate sacramenti. vt dictum est. s. tamẽ puniri debet ille ex cuius negligẽtia hoc cõtingit. Nullo aũt mõ debet aqua apponi vino iam cõsecrato, quia sequeret inde p aliqua pte corpis sacramẽti. vt dictum est. ¶ Quid si pbyter non recolat se dixisse verba consecratõis: vel etiam alia verba que dicũtur ibi. Rndeo. nõ debet de hoc mẽtiri bari. non enim qui multa dicit recolit omia que dixit: nisi forte in dicẽdo apprehẽderit aliquid sub ratõe iam dicti, sic enim fit aliquid memoriale in ẽ tum fumit' sub ratõe pteriti. vt dicit' in li° de memoria. Si tamẽ pbytero pbabiliter cõstet omisisse aliqua. si qdem nõ fuit de necessitate sacramenti: nõ estimo q̃ ppter hoc debeat resumere immutãdo ordinem sacrificij. sed debet vlterius pcedere. Si vo certificet se omisisse aliquid cor que sunt de necessitate sacramẽti. s. formam cõsecratõis: idem videt faciẽdum sicut dictum est i defectu materie: vt. s. resumat' a forma cõsecrationis. 1 cãcra per ordinẽ recitent': ne sacerdotij ordo mutet'. hec Tho. 3. q. 83. arti. 6 cãu. 4. 1. s. ¶ Quid si ppter fragilis qd pbyter patit' in manib°: vel ex negligẽtia hostia vilabit' in calicem. Rndeo fm Tho. vbi. s. cãn 6. q̃ non est necesse, ppter hoc aliqd circa celebratiõem huiusmõi sacramẽti iterari. ¶ Quid si vinũ in calice congelet'. ¶ Rndeo si pbyter cõprehenderit ipm esse cõgelatum ante cõsecratiõem: resoluat illud añq̃ pficeret: vt habeat actualem ratiõem potus. Si tamẽ nõ resoluat adhuc cõficit. quia vinum cõgelatũ a nõ cõgelato differt mũ qualitate accidẽtali. Quid si p negligẽtiã pbyteri sanguis effundat': vel sacramẽtum suptus euomat': aut etiam hostie cõsecrate tandiu seruent' q̃ putrescant. vel etiam si a muribus rodant'. vel qualiter eiũs perdant'. Rndeo sicut legit' de cõse. dist. 2. ex decretis Pij pape. ca° pallegato. si p negligẽtiam. dicit'. Si p negligẽtiam stillauerit de sanguine in tabula: radet' si vo non fuerit tabula: terra radet' 1 igni cõburet': 1 cinis intra altare condet'. 1 pbyter. 40. dies peniteat. Hoc de cretis intellige Pz Rodõ enim non dicat. 40. dies peniteat in pane 1 aqua. sufficit ieiunare in cibo cõi: vl' et' sicut solet sexta feria ieiunari. ¶ Sequit' postea de dicto decreto. Si sup altare. s. nõ interposita palla stillauerit calix: minister 1. pbyter sorbeat stillam: 1 tribus diebus peniteat. si sup linteũ altaris pmus 1 ad aliud stilla pueneri: 4°r diebus peniteat. si vsq̃ ad tertiũ. 9. diebus peniteat. si vsq̃ ad tabulas. 20. diebus: 1 linteamia que tetigit stillas ter minister lauet' calice subdꝰ posito: 1 aqua ablutõis sumat': 1 iuxta altare recõdat'. ¶ Nõ ex hoc q̃ fm Io. si quid turpe cecidẽt in calicem: nõ teneor sumere, posset etiam sumi in potũ nisi ppẽ ablutiõem dimittere'. Illi etiam q̃ super his habent aliqõ pceptum synodale: formam eis traditã sequi debent. vt dicit' ibidem. ¶ Sequit' ibidem de penitẽtia Bede pbyteri. si quis ppter voracitatem vel ebietatem eucharistiã euomuerit. 40. diebus peniteat: si laycus est. Clerici autẽ vel monachi diaconi vel pbyteri. 70. diebus Epi 90. Si autem infirmitatis causa euomuerit. 7. diebus peniteat. Debet etiam in hoc cãu vltimo: sicut in cãu supdicto sumi vomitus ille: 1 diligenter eremari: 1 cineres iuxta altare reconditi. Et dicit glo. super ca° si quis. de cõse. dist. 2. q̃ pro cãu infirmitatis penitentia imponit' ad cautelã vt. 34. q. 2. in lectum. Et quia sumere nõ debuit: cum infirmus esset. ideo in culpa fuit. ¶ Sequit' etiam ibidem de concilio Aurelianẽ. Qui non custodierit bene sacramẽtum: 1 mus: vel aliquod aliud animal illud in ecclesia comederit. 30. diebus peniteat. Qui autem perdiderit illud in ecclesia: aut pars eius ceciderit:

⁊ non intenta fuerit .30. diebus. Et sin
Tho.3.q.82.ar.6.casu.7.hac pnia videt
dignus pbyter.p cuius negligentiaz bo
stie cõsecrate putrefiãt. Ad hoc nota q
in pdictis penitentiis debet iniungere ⁊ a
ꝓmutiõe cessare pbyter pensatis tamen
cõditionibus negocij ⁊ p̃sone: potest
minuꝰ ⁊ addi fm Jo. Obseruãdum autẽ
est:q vbicũq; inueniunt integre hostie:
vel species: sunt reuerẽter seruãde. q; ma
nẽtibus spẽbus manet vbi corpus xpi. vt
dicit ē. Ea vo in qbus inueniunt: si omo
de fieri potest: sunt cõburenda: cinere i sa
crario recõdito. vt .s. dictuz est de rasura
tabule. hec Tho. ibidem. ¶ Item statuit
ecclia vt in eunctis ecclesiis crisma ⁊ eu
charistia sub fideli custodia clausibus ad
hibitis cõseruent: ne possz ad illa temera
ria manus extendi ad aliqua horribilia:
vel nepharia exercẽda. Si vo is ad quez
spectat ista custodia: ea incaute reliquerit
tribus mensib̃ ab offo suspendat. ⁊ si p.r
eius incuriã aliqd nephariũ cõtigerit gra
uiori subiaceat vltiõi. ex de custo. eucha.
statuim̃. Item districte p̃cipit q a pbyte
ris eucharistia in loco singulari mũdo:
⁊ signato semp honorifice collocata: de
uote ac fidelit cõseruet. ex de ce. mis. sane.

¶ De auditiõe misse. ti 16.

Postea cõsiderãdum est de au
ditiõe missarũ. ⁊ circa hanc q̃
runt plura. s. vtrũ seculares te
neant in die dominica missaz
audire. Rndeo q sic. p̃cipit. n. secularib̃
⁊ multo fortius clericis: q in die dnico to
tas missas audiantur q ante benedicti
onẽ pbyteri nõ recedant: supple fm Jo.
nisi necessitas cogat qõ si fecerint ab epo
publice cõfundant. de cõse. di. i. missas. q
vo vsq; i finem nõ pseuerauerint supple ex
cõsuetudine vel supstitiõe. vt dicit glo. vel
qui recedit qãdo pbyter i ecclia verbũ
dei ꝓnuntiat. supple fm glo. eũ ẋsi muñ litte
ratu ꝓtemnẽs: excõicet. di. i. locs fideles. ⁊
c. se. ⁊. 78. di. sedulo. Qui etiã die solẽni p̃
termisso ecclie cõuentu ad spectaculũ va
dit excõicet. ibidez. q die. Clericis vo di
stricte p̃cipit in virtute obedientie: vt dimi
num officiũ nocturnũ: pariter q diurnuz
quãtum eis deus dederit: studiose celebrẽt
pariter ⁊ deuote. ex de cele. mis. volentes.
. 9 sunt ⁊ alij. ¶ Si vo querat vtrũ secu
lares: qui non audiunt missam in domini
ca mortaliꝗ peccent. Dicẽdum est q non
audire missam in die dnica secularis aliqs
potest esse peccatũ mortale. aliquãdo veni
ale. aliquãdo nullum peccatũ. tunc enim
est peccatũ mortale quãdo omittit hoc ex
cõtemptu vero vel interpatiuo. voco sũt
cõtemptum interpatiuũ: quãdo sine cau
sa legitima missam non audire in diebus
dominicis assuescit. puta vt ad spectacula
iret: non audire missam affecteret. Cau
sam legitimaz voco: qm̃ extinet corpora
li infirmitate: vel inimicoꝝ timore: vel ali
quo alio simili: qõ fm rectum iudiciũ ex
cusatio legitima debeat reputari. Et talis
ab epo debet cõfundi. vt dicit de cõse. dis.
i. missas. Qui autem talis mortaliter pec
cet probat̃ per hoc q talis excõicari de
bet. vt de cõse. dis. i. qui die. Excõicatio. n.
non debet fieri nisi p peccato mortali. ¶
Tunc autẽ est ei peccatũ veniale: cuz hoc
omittit non ex aliqua cã legitima: sed ex
aliqua ⁊ mentis infirmitate. sicut ex aliqua
passiõe: vel ex aliqua pigricia. si tamẽ ad
hoc non fuit assuetus. ¶ Tunc autẽ est ei
nullum peccatũ: cuz hoc omittit ex aliqua
causa legitima. vnde glo. sup illud. c. mis
sas: dicit sic. hoc dico p̃ceptum esse. vnde
cõtra p̃ceptum faciunt: qui diebus domi
nicis non audiunt: nisi necessitas aliqua
cogat. ¶ Sed obꝗcit q cõsuetudo est in
cõtrarium. qaia multi seculares in domi
nica missam nõ audiunt. nec tamẽ ab epi
scopo cõfundant. Rndeo q cõsuetudo
que est ad irrenerẽtiam dei: qaãto est diu
turnior: tanto est detestabilior: ⁊ tanto ma
gis debent eam sapiores conari eius ex
tirpare. vnde talis cõsuetudo nõ excusat
sequẽtes eam a peccato mortali. hec Ri
chard. qodlibet. 1. q. 19. ¶ Item de cõse. di. i
epus. dicit. Nullus episcop̃ p̃hibeat in
trare ecclesiaz ⁊ audire verbum dei: siue
gentilem siue hereticũ: siae iudeum vsq;
ad missam catheczuminoꝝ. i. vsq; ad cõse
cratiõem. ¶ Sed ꝓtra dis. 25. c. perfecti
circa pncipiũ. vbi dicit q bestiarius de
bet infideles ejicere. ⁊. 24. q. 3. clericus. ⁊
i. q. 1. non liceat. Ad quod dicũt o daz q
illa d. c. Epus: non tenet. Vel dicẽdum: q
ibi audire verbum dei pontur p eo qõ
est audire predicatiõem verbi dei. potest
enim prelatus in ecclesia cõuocare excõi
catos ad audiendũ pdicatiõez q̃ finita sta
tim exire debẽt. ex de sen. ex. nisi. B Hosti.

¶ Quam missam debet qs audire. Respondeo missam dici. vnde ꝓpter missam peculiarez de aliquo sancto: vel de mortuis: nō debet qs dimittere qn audiat missā de die ex de cele. mis. qdam. Hoc aūt qdam intelligūt qū dies ꝓpriam hz missam. ⁊ de illis q quotidie tenent audire missaz. ⁊ sic intelligit Rob. vnde ꝑhibitum est in dicto. c. qdam audire missas peculiares: nō quia malum sit tales missas audire, sed qa malum est ꝓter illas missas canonice institutas omittē. ⁊ etiam: qz malum est credere q̄ istic sint meliores q̄ ille, als si fiat ex reuerētia: licite audiunt. Hi habent in glo. sup dicto. c. qdam. ¶ Utz possit missa maloz ꝑbyterozꝝ audiri. ¶ Respondeo q̄ sic. aliquoz: ⁊ aliōz nō. Illi quoz missa licite audiri nō pōt: sunt illi a qb⁹ alia sacramēta licite nō possūt recipi. s. q sciunt eos esse tales q̄les sunt heretici: scismatici: excōicati: iterdicti: ab offō suspensi: depositi sive degradati: irregulares. Et hoc dico sive tales sint occulti sive manifesti. Omēs enī tales sūt p sniam ecclie executōe ꝑuati. di. zz. §. vez ⁊ §. porro. ex de cle. ex. mu. st qs ēps. ⁊. c. si qs ꝑbyter. ⁊. c. clerici aūt. Similē simoniaci q̄dm ab ecclia tolerant. ex de simo. tanta. Similē fornicatores notorij. sec⁹ est si sint occulti. di. zz. nullus. Iz. n. fornicatio nō sit grauior ceteris petis. ad eam tū homies sūt ꝓniores ꝓter ꝓtumaciaz carnis. ⁊ iō ecclia ꝑhibuit spālit ne quis audiat missā ꝓcubinariū notorij. In alijs vo crimib⁹ expectāda est snia ecclie: etiaz si sint notoria. 15. q. vlti. Omniū igit ꝑbyterozꝝ supdictozꝝ missē licite nō pōt audiri. qz sūt suspēsi quo ad se ex snia oi. ⁊ q̄ ad alios ex snia ecclie. ⁊ iō peccāt qcūq; missā eozꝝ audiūt: vel ab eis sacra suscipiunt. qz ꝑ statutū ecclie cōmutat. ¶ Sciēdum tū q̄ baptism⁹ in articulo necitatis licite dari ⁊ recipi pōt ab oibus supdictis vt etiā habitū est. s. Videt etiā q̄ eucharistia licite recipi posset i articulo mortis a simoniaco: ⁊ etiā a fornicatore notorio: nō tū ab alijs supdictis. oi. zz. §. porro. Et sic fm B simoniaco ⁊ fornicatori notorio licet eucharistiā tangē in hoc casu. nō tamē ꝓficē B Io. ⁊ Hosti. ex de bereti. fmutat. ⁊ Bern. ex de coha. cle. ⁊ mu. c. vlti. ⁊ de ꝑscripti. cū nō liceat. Uū vlus. Simon suspentus anathema depositusq; Non celebrant heresis scismaticusq; mecb⁹. Atq; lanāt simon mecb⁹ abluet atq; cibabit. ¶

Omniū vo alioz ꝑbyterozꝝ maloz sive sint petōres occulti. sive manifesti q nō sūt p sniam ecclie executōe cōsecrādi ꝑuati missē licite pōt audiri vsq; ad ecclie sniaz ⁊ ab eis licite sacra recipi. qz ⁊ ꝓ quo ad se sint suspēsi ex snia oi: nō tū q̄ ad alios ex snia ecclie. ex de coha. cle. ⁊ mu. vi a. ⁊. c. quesiti. ¶ Utz aliqs a missis ⁊ alys officijs ꝑbyterozꝝ petōrz q adhuc ab ecclia tolerant abstinē licite possit. Ro⁹ q̄ sic. si bono zelo B faciat. s. vt pB ꝑbyter confusus a peccādo sibi caueat ⁊ penitcat. nō licet aūt abstinē ex ꝓtempto. qz st ipe ꝑbyter in fornicatōe iaceat: et⁹ misteria nō se ꝓtemnēda: q̄dm ab ecclia tolerat. ex de coha. cle. ⁊ mu. vi a. vbi ad B in tex. ⁊ glo. ¶ Pone q̄ ꝑbyter ꝓcubinā teneat i domo: ⁊ prochiani videāt eū induti ad missam dicendā. qd faciēt. Si. n. audiāt missam et⁹: faciāt ꝑ cōsciam q̄ dictat eis ꝓtui ⁊ etiā ꝑ ꝑhibitiōem Nicolai. ⁊ Alex. di. zz. nullus. vbi dr. Null⁹ audiat missā ꝑbyteri qui scit ꝓcubinā in domo bi e. Si aūt nō audiāt: remanet sibi scrupul⁹ i cōscia: q̄ ꝑcipit q̄ ꝑpiat cōio a sacerdote: quātus polluto vsq; quo ep̄oz iudicio re probet. 15. q. vlti. Ro⁹ ad maiozē euidētiaz bu⁹ qōnis. p̄ de notorio est dicendū. ex in de ad q̄stiz ndendū. ¶ Circa pmū sciēdū: q̄ dr a est iter famā. manifestū. notorū. rumozē. oīno occultū. ⁊ pene occultū. Fama. n. fm Hosti. duplex ē. vna q̄ hr de homine. ⁊ sic describit. Fama ē illese dignitatis stat⁹ vita ⁊ morib⁹ pbat⁹. ff. de ra. ⁊ exor. ꝓgni. cogitationū. § exercatio. ⁊ qui talē famā negligit est crudelis. 12. q. 1. nolo ⁊ ꝓuenit ista descriptio nīs fame bone. Uū p oppo⁷ pōt describi mala fama. Uū infamia ē lese dignitatis stat⁹ vita ⁊ morib⁹ re pbat⁹. Alia ē fama q̄ hr inter boies. ⁊ B sic describit Fz Hosti. Fama ē publica sive famosa insinua⁹ sive pdama⁹ ⁊ cōis ex sola suspitōe: ⁊ incerto autore pueniens. ⁊ B describitio ꝓuāt cōit bone fame ⁊ male. ⁊ B fm Bern. ex de co. cle. ⁊ mu. vi a. ⁊ Guil. duri. in spe. nō pcedit. qz fm eos fama qnq; pcedit ex scia. qnq; ex suspitōe vt die Guil. ibidē de psc. di. 4. sancti est. Pōt aūt describi fama pnt se hz cōter ad famā bonam ⁊ malam fm Guil. ibidem. Hoc mō fama est vehemens vulgi sive maiozis partis eius opinio rei de qua queritur cōsentiens. ar. z. q. 5. ꝑbyter si. hec autem. s. fama per se non probat. vñ dicit

fama volat. ideo nō est de facili credēdū. ij. q. 7. si qd ex quocūq. Dictū. n. vni⁹ facile sequit multitudo. ex de purg. ca. ci in iuuentute. § i. ⁊ vane voces populi non sunt audiende. C de penis. l. de curionū. Si tū fama cōcurrat cum vno teste dū ꝓbat sicut nō. Guil. in spec. ar. ex de ꝓba. sicut. ⁊. C. de re. credi. i bone. Et videt q magi valet q̄ vn⁹ testis. vt ex de ꝓsan. ⁊ af. sup eo. Et vbi inder de fama dubitat: a vicinis vbi ꝓuersatus ē reus: integrat. extra de electi. post. fin. Et ad hoc sufficūt duo testes ex de accusa. inquisitionis. § fi. Iz autē fama p se nō ꝓbet: fm tū q notat Dosti. inducit purgationem: si vicinis frequens sit ⁊ scandalū inducat. ex de cohab. cle. ⁊ mu. tua. in fi. Imprdit etiaz mīnonū ꝓbendum: ne exterius inde cōtingat. ex de consan. ⁊ af. sup eo. Et forte ꝓbationem inducit vbi nō parat alys ꝓiudiciū. ex de cle. p sal. pmo. c. i. fama etiā cōsentiens. s. euz assertione parti. ꝓbat vt aliqs est in aliqnibus. ar. ex de te. ꝓsona. ⁊. 4. q. 3. vbi. Itez sepe ꝓbat adeo q etiam aliqs ꝓter talez famā diuortiū celebrat. 35. q. 6. si quo. qli det etiā fama ꝓsumptionem inducit. ff. de questio. l. de minore. in fine. ¶ Guil. antez in spec. nō. q dicendū est fm Martinū de fano. famā ꝓbare. ⁊ ei stare donec ꝓtez ꝓbet. sup eo antez qd dicit in ꝓdicto. ⁊. Item sepe velut fama cōsentnēs ꝛc. distinguit sup quo cōsentiat hoc mō. s. q si peto a te hereditatē Pati: ⁊ tu affirmas eā viuere sola fama ꝓbat q sit mortu⁹: ⁊ ait fert ibi exceptiōem. Si aut dico te aliqd mihi vendidisse vel homiem occidisse: ⁊ hi nō sufficit mihi famā ꝓbare. ⁊ rō est. q2 primā. i. mors nēcte qñq cōtingit. z⁹ vo forte nō. ⁊ sic cum alys ꝓbat. Nō aut ff. de testi. l. z § verba. notat: q fama inducit semiplenā ꝓbationem. dicit hoc debē intelligi in ciuilib⁹. q2 secus est in criminalib⁹ C. de ꝓbat. l. fi. ⁊. z. q. 8. sciant. ¶ Manifestū est publica siue famosa insinuatio siue ꝓclama⁹: ⁊ cōis ⁊ certa scia ⁊ certus auditoribus paucis tū puentes. vt mcf qd est manifestū ꝓbari ds ⁊ pōt antecēs aliqs ꝓdemnef. ex de cōsan. ⁊ af. sup eo. q d audiri pōt: etiam si manifestū induci ⁊ certū fit. z. q. 3. vtus omipotēs. Et tale manifestus dicit publicū ex fama. q2 est fama: ⁊ q2 est famosū ⁊ certum. ex de coha. cle. ⁊ muli. tua. § si vo publicū sit. Fama g ex sola suspitione oriē. manifestū ex opinione cōi ⁊ scia paucorū. Sed in quo dft cōis opinio a fama. Bndet Guil. i spec. q cōmunis opinio facit ius: ⁊ ꝓbat ⁊ summ p vitate. vt. C. de testi. l. 1. ⁊. ff. de of. p. barbarius. ⁊. 3. q. 7. § tria. sed fama nō facit ius et tū stat donec ꝓtez ꝓbet. vt habitus est. ⁊. Tū cōis opinio vicinorū nō ꝓbat vt in ꝓdicta. l. barbari⁹. sed bonorū. sic enī C. de epi. audi. aut. ꝓsides. ¶ Notoriū aliud ē iuris. aliud ē facti. Notoriū iuris est de quo aliqs canonice per sniam est ꝓdemnatus: vel in iure sponte cōfessus. Iz enim qs falso cōfiteat: vel inique ꝓdemnet. tū per cōdemnationem vel per sniam illa⁹ facti illud habet de iure. p notorio: donec ꝓtez ostendat. ex de tem. or. c. fi. ⁊ de re iudi. sicut. Et hoc est vez de cōfesso. dūmō pleneret in cōfessione. alit non. ff. de questi. l i § questionū. ¶ Notoriū facti est cuius de stis est populus: ⁊ dissimulationi ⁊ inficiationi nō est locus: vt cum exhibet se cōspectu hominū: ita q nulla pōt tergiuersatione celari. ex de coha. cle. ⁊ mulie. vestra. ⁊. c. tua. ⁊. c. questum. Et intelligit populus esse testis siue crimen notum sup omibus q sunt in loco illo. s. in villa vel parrochia: siue maiori parti fm Innoc. z. q. i. fœtus. ⁊. c. manifesta. ⁊. c. de manifesta. Si etiam villa vl parrochia nō haberet nisi io. parrochianos sufficeret crimen esse notum illis. io. scz vt sic diceret notorium fm Io. quia. io. homies faciunt populuz siue ꝓrochiam. 10. q. 3. vnio. ⁊ testimonū vnius parrochie facit crimen esse notorium. vt ex de purga. cano. cum dilectus. ¶ Si autem ꝓrochia habeat multos parrochianos: etiam mille: ⁊ tū ex eis. io. scandalizent q sint graues ⁊ de nocte persone de fornicario sacerdote fieri pōt fm Ro. nō interpretatione: q populus scandalizet. maxime cum. io. homines faciant populū: vt dictum est. sicut duo cōgregationes. extra de electi. c. i. ⁊ tres collegium. ⁊. iz. vel. 20. turbam. ⁊ 4⁰⁷ potest vel. 10. oues gregem. ff. de verbo. signi. l. neratius. Non tamē omi et potest vt notat Guil. in spec. notorium aliquid in vico vel villa vbi tū duo vel tres vel quinq̄ habitant. quia secreta omitur: qd fit coram quinq̄. de peni. dis. 1 §. hec ergo secreta. ⁊. non sunt hec. ¶ Nidam etiam distinguit ⁊ forte non male. vt dicit idem q relinquit arbitrio iudicis qt homies faciūt notoriū. cū in iure nō sit expressum. ar. ex de of. ordi. de causis.

¶ Item notoriū facti aliud est facti pmanētis actu. vt cum qs publice tenet ꝓcubinā vel mulierē suspectaz in como: vl alibi vbi forte argumēta apparēt. s. aialia super terrā gradientia: ⁊ ve bi⁹ notorio credit simplicia assertiōi officialis. 4. q. 4. §. aliqui. Uñ si cōstet aliquem bre secū in como suspectā mulierē cōsēso fornicatio ꝓbata videt. ex ve coba. cle. ⁊ mu. si quisq. ⁊. c. clericos. ⁊ si publice teneat eam: cōsēso est cōuictus. vt in. c. clericos. Alī. n. nō potest cē certum: nisi p bi⁹ psumptiōem. ex ve presumpti. lris. ⁊. c. z. B Bern. ex ve coba. cle. ⁊ mu. tua. Uñ fm Hul. in spec. tale notorium pōt dici notoriū facti a iure psumpti q ms sic ad eo psumit q illud notoriū cē reputat. ⁊ sic talis psumptio ꝑ notorio habet. vt in. c. pallegati. ma. clericos. lris. ¶ Aliud est facti trāseuntis actu: vt si quis publice occidat hominem: vel faciat fortile giū: vel sile. vt ex ve celli. cogen. puenit. ¶ Aliud est notoriū facti interpolati: vt illo q ó sic fit publice: q ó aliq tergiuersatione celari nō pōt: ⁊ q ó sepius iterat: nō fit uñ ꝓtunc bi⁹ est crimen vsurarij manifesti. ⁊ ve hoc habet ex ve vsuri. cuz tu. manifestos. i. notorios. hoc membꝝ notorij ponit Hul. in spec. ¶ Aliud est facti psupti vt cum aliqs est babitus publice ꝑ filio: ꝓsanguineo: vel affine alicui⁹ ex ve ri. pf. cōquerere. Cōsanguinitas. n. psumpta dicit notoria. ex ve vinorti. porro. §. i. q ⁊ q aliqs sit filius alicuius: vere ꝓbari nō pōt. sed uñ psumptiue. ex ve coba. cle. ⁊ mulie. vestra. in glo. c. Tale etiā notoriū pōt dici crimē infamati deficiēs in purgatiōe. vt in. c. tua. §. fi. ¶ Sciendū aūt q in notorio iuris requirit qstiq ꝑ negātem. ꝓbatio. n. ꝑ ipm recipit: si in dubiū reuocetur. ex ve sen. ⁊ re iu. sicut. In notorio vo facti vt nō. Ray. nō requirit ordo iuris: q est als regularit obseruādus. ex ve iurisiuran. ad nīam. Euidētia. n. ꝓprtau sedeis clamore nō indiget accusatoris. ex ve accusa. euidētia. Aliqui uñ vt nō. Hul. in spec. distinguit dicēs q in notorio facti pmanentis: nullus ordo iuris requirit. Uñ nulla ꝓbatio est necēia. vt extra ó purga. cano. cum dilectus. ⁊. z. q. i. ve manifesta. In notorio aūt facti transeuntis nō iteran necēia est ꝓbatio plena. vt ex ve electi. bone. §. lz aūt essent notoria. In notorio vo facti trāseuntis interpolati vt est receptio vsurarū requirit semiplena ꝓbatio. ex ve vsuri. cum in vio eccl. uñ Ray. dicit indistincte q si forte iudex vidit talem i. notorie sue euidēter delinquētē fz q ina exigit corrigē. i. punire: ⁊ ille appellet non est appellandi bi⁹ referendus. ex ve appel. pterea. Pe. vo ve fam. dicit: ⁊ Hul. in spec. ei cōsentit. q in qlibet specie notorij facti ē distinguendū. q ꝓdam sunt notoria indici ⁊ alijs. s. q facta sunt coram eo: ⁊ tot alijs quot sufficiūt ad faciēdum notoriū. qdaz alijs uñ sic distinguit. z. q. i. §. sed sciendum. ⁊. §. qñ autem. In pmis nulla regritur ꝓbatio: nec iuris ordo seruari vz i alio quo nisi q reus vz citari ⁊ interrogari ó tali eo pñte. vel cōtumaciter eo abēte vbz sntia pmulgari. ar. z. q. i. ve manifesta. vbi dicit q si nō citet: sntia non valebit fm Tan. ex ve iurisiuran. ad nīam. ⁊. z. q. i. nos in quēq. nec uñ tunc purgatio ei debet indici: nec eius appellatio admitti. sed uñ sntia ꝓferri. ex ve appel. cum sit romana. in fi. ⁊ ex ve purgi. cano. cum dilect⁹. In notorio vo alijs uñ ⁊ nō indici officialis: renunciās audit sine in scriptōe. vt. C. ve accusa. ea qdem. ⁊ habet. 4. q. 4. §. aliqui. ⁊ in his requirit ꝓbatio. vt ex ve electi. bone. §. lz. ⁊ ex ve vsuri. cum tu. Nō est uñ seruādus iudiciarius ordo. re uñ pōt interrogari an crimen cōmiserit. q ó si negat: pōt testes sine aliqua lite cōtestari: ⁊ sine iuramento aliquo recipi. ⁊ pōt i bi⁹ notorijs appellari. ex ve appel. romana. §. si autē. ¶ Ad ꝓbandū autē notorium sufficiūt duo testes. ex ve electi. bone. i. quo ꝓbato ⁊ pnunciato q sit notoriū si nō appellet ve cetero sine solēnitate iuris: tanq sup notorio pcedet ve hac mā multum plene ⁊ bene tractat Hul. in spec. ¶ Nō uñ q aliqd crimen pōt esse notorius in vna terra ⁊ nō notoriū in alia. ⁊ nō coram iudice extraneo requirit ꝓbatio. Et sic pōt intelligi ū. q. z. clericus q epi. ⁊. c. q. c. eo ꝓ q accu. ⁊ ex ve psumpti. qf dazin quo cāu spacū. a. die ꝓ videt dandū. ⁊ si infra illud tps ꝓbet notorius indicatur ex ve excepti. pastoral. ¶ Ad 5 nō. Hul. in spec. q aliud est cōis opinio q̃s notoriū q ⁊ cōis opinio est uñ ve longe pteritis: ⁊ q̃ non pōt ꝓbari per testes. ve visu. Rumor autez est pticularis insinuatio: ex sola suspitōe ⁊ incerto autore puenens. ar ex ve eo q ꝓgno. ꝓsan. vro. suc. sup eo. ⁊ hic nō ꝓbat: sed solum psupitōez inducit vnde nō est multū ꝓsequēdus. q ⁊ vane

voces populi non sunt audiendæ. C. de pe
nis. decurionum. ⁊ ex de electi. ofitus. hic enim
loquit de rumore. i. clamore. vñ illud. Ma
distis quātus est clamor ppli. ex de excess.
prel. ex litis. ¶ Occulti oino est q̄ nulla
rōne potest pbari: ⁊ quo nullus loquitur
qz nescit. q̄ vindicta in hoc seculo non
habet. zz. q. 5. xpiana. suspendit ñ hoiem
quo ad se: ⁊ quo ad deum. ex de coha. cle.
⁊ mul. c. vlti. ⁊ dis. 6. testamenti. ¶ Pe
ne occulti est q̄ scit ab aliquib⁹. s. vnob⁹
vel tribus. vnde est singularis ⁊ pnata in
sinuatio ex scia: ⁊ certo auctore. puenies.
⁊ tale occulti probat. C. de appel. eos qui.
§. si quis autē. sed cōnec. pbatum sit: nō
pdicat. ex de coha. cle. ⁊ mu. vestra. §. ce
terū. ⁊ quia nec manifestū. q̄ magis est:
pdicat ante pbationem: vt. s. dictum est
sed ipo facto suspendit. qz etiam occultum
q̄ minus est hoc facit. vt etiam pdictum
est. Iz autē iura plerīq̄ vtant vno pdicto
rū vocabulo: p alio. ex pdictis tñ intelli
gi potest vera ⁊ nālis eōr significatio. Si
autē inueniat: q̄ manifestū nō egeat pba
tione: manifestū ponit p notorio. extra de
verbo. signi. cum clerici. Ex pmissis patet
q̄ quicquid est notoriū: est manifestū. ⁊ qe
quid est manifestū: est famosū. sed non cō
uertit. ¶ Ex pdictis etiam patet ñsio ad
questiōem ppositam. sicut. n. ex pbabilibus
colligi pōt in sum. Petōr famosus. manifes
tus rumore pdicatus. pene occult⁹. nūq̄
vitari debet: q̄diu ab ecclia tolerat. 15. q.
vlti c. vlti. ⁊ ex de coha. clerl. vestra. ñsio. i.
⁊ probat. i. q. i. intra ecclīam catholicā. ⁊
c. oia sacramēta. nisi forte ex rubore con
fusus a peccato retrahat: ⁊ ceteri terreat.
dis. zz. §. verū. vt etiam dictum est. s. ⁊ tūc
in occulto: nō in publico. ex de sen. excō.
cum nō ab homie. sic intelligit illud. c. ve
stra. §. penul. ¶ Dino vo occultus nō po
test vitari. qz non possum⁹ dinare. ex de
tem. ordi. c. vlti. hec omia supdicta. s. ab il
lo. § nota tñ q̄ aliqd crimen cē. dicta sūt
fm Hosti. pter. § illum ad B no Hu. l. Si
g̃ non sit notoriū pteriz fornicarui ba
bere cōcubinam: Iz sit manifestum: qz est
publicum ex fama tñ: nō ex evidentia fa
cti: nō debet talis vitari q̄diu ab ecclia
tolerat: nec ad eius cōdemnationēz sola te
stimonia sufficiūt: cum nō sit testimonius:
sed testib⁹ indicādus. sed si de illo talis su
spitio habeat: vt ex eo scādalū oriat i po
pulo. Iz cōtra eum accusator nō appareat
erit ei canonica purgatio indicenda: in. q̄
st defecerit: vel se purgare noluerit: puniri
vz aia diuersiōe canonica. ex de coha. cle.
⁊ mu. tua nos. Et ibidez innuit in glo. q̄
testimonia sunt sine iuramēto. testes cum
iuramēto. Et hoc etiā q̄ ibi dicit scanda
lum: videt fm glo. q̄ pter solam suspitī
onē vel infamiā nō est indicenda purga
tio nisi scādalū de infamia oriat. ar. z. q. 5
pbr. ⁊ ex de accu. qualit. fm etiā glo. ibi
testimonia valent ad infamiaz alicui⁹. ar
de cōse. di. i. tubemus. Notoriū vo fm Bo
fici. indistincte. i. situ: sit notorius iuris: si
ue facti: vitari debet a subditis in diuinis of
ficijs ⁊ sacramēts. quia vtrīq̄ notori⁹ su
spensus est quo ad se ⁊ quo ad alios. dis.
zz. nullus. ⁊. c. pter hec. ⁊ ex de coha. cle. ⁊
mul. c. vestra. ⁊. c. vlti. Hzegl. q̄ vera est: ni
si post longam pniam ⁊ laudabilem vitā
dispensetur cum eo p ēpm suum. ex de indi.
at si clerici. Et Iz post penitēciam solā accu
sari possit. zz. q. 2. admonere. ñ post peni
tētiā ⁊ dispensatiōēz nō pōt. ex de sacma.
fraternitatis. hec Hosti. ¶ Nūquid ergo ē
mortale petrī missam notorij fornicatori
audire. Rndeo q̄ nō laycis. qz excusant
per ignorātiam iuris positiui. quia milites
magis arma. ⁊ rusticos magis rura q̄ iu
ra scire legislator estimauit. C. de iu. veli. l.
scimus. ¶ Sed nūquid cōfessor tenet eis
ius illud dicere. Rndeo hoc nō est cauti
qz tale ius ignorātie non est eis piculosū.
cum non teneāt illud scire. debet etiam ia
lis. s. notorius qui iaz est suspensus ipo iu
re ab officio quo ad se ⁊ quo ad alios ad
moneri ab ēpo vt se corrigat. ⁊ si se corri
gere noluerit: debet suspendi ab officio ec
clesiastico vsq̄ ad satisfactiōem cōgruaz
Et si adhuc. s. post dī suspensiōem pseue
rauerit: debet in perpetuum remoueri. ex de
coha. cle. ⁊ mu. sic ad extirpādā. B Ray.
¶ Quidā autem dixerūt q̄ si sit notorii
facti: moneri debet ab ēpo vt se corrigat. ⁊
si infra. 40. dies cōputādos a tpe admo
nitōis se corrigere noluerit: extūc suspen
sus erit ab officio ⁊ vitabit⁹ a subditis i sa
cramēts: ⁊ suspendet ab officio ecclasti
co. Et si adhuc pseuerauerit in perpetuum
remouebit⁹. vt in. c. sicut ad extirpādam.
⁊ sic intelligunt illud dis. zz. nullus. ⁊. c. p
ter hec. ⁊ dis. 18. si qui sunt presbi. ⁊ extra
de coha. cle. ⁊ mulie. vestra. huius opi. fue
runt Io. ⁊ Lauri. sed primam opionem re
puto tunorez. s. q̄ etiā notori⁹ facti statum

est ipso iure suspensus: ⁊ quo ad se: ⁊ quo ad alios. ⁊ vitari debet a subditis in diuinis officijs ⁊ sacramentis: ⁊ eam tenuerit Hosti. vt patet ex pdictis: ⁊ Tan. Hosti. ⁊ Bern. in glo. sup illud. c. ad extirpandam. ⁊ sup illud. c. quesitū. que habent ex re cobā. de. ⁊ mu. ⁊ etiam. Richar. 4. dis. 13. q. 1. arti. 4. o.

De vsu eucharistie. ti. 17.

Deinde considerandus est de vsu siue sumptione eucharistie. Et p̄ de ipsa sumptione siue manducatione. 2° de modo sumendi seu manducandi. 3° de frequentatione huius sacramenti. 4° quibus debet dari. 5° de vsu xpi.

Circa p̄mum queritur vtrū xps in hoc sacramento vere manducet. Pondeo fm Richard. 4. dis. 9. q. 1. ar. 1. c. q̄ in sumptione huius sacramēti est q̄dam manducatio carnalis qua p̄mestum masticat ⁊ in stomachum trahit: ⁊ postea digerit: ⁊ vltimo in substātiam manducātis conuertit. ⁊ sic vere manducat illa spēs: sub qua realiter cōtinet verū corpus xpi. Est ⁊ alia sacramentalis qua corpus xpi verū realiter sub specie panis cōtentū sumit. sed sic sumptū corpaliter nō masticat. ⁊ si spēs sic i ore masticent q̄ p digestiōem ibi factam nō corrūpat in eis forma ꝓpria: sed descēdāt in ꝓpria forma in stomachō: descendit corpus xpi in stomachū per descensū ipēi sub qua cōtinet. sub qua tandiu cōtinet corpus xpi q̄diu in eadem specie forma pro pria species saluat. Sed si spēs tādiu in ore masticēt q̄ p digestiōem ibi factā corrumpat in eis ꝓpria forma: ⁊ non descendant in stomachū. tunc nec corp⁹ xpi descendit in stomachū. ⁊ p virtutem māducantis nō vnit corpus xpi manducanti. sed per ipm manducās vnit spiualiter xpo capiti si digne manducat. Est etiam manducatio spiualis qua dicit māducari corpus xpi mystiū q̄ nihil aliud est q̄ spiualiter incorpari corpori mystico p fidem ⁊ charitatem vel magis incorpari per augmentum fidei ⁊ charitatis. quē māducatio nō cōuenit indigne suscipientibus sacramētū. Nec obstat qd de cōse. dis. 2. ego Berēgarius. dicit. verū corp⁹ ⁊ sanguinē dni nostri Iesu xpi i veritate manibus sacerdotum tractari ⁊ frangi: ⁊ fidelium dentibus atteri. quia illa attritio ⁊ fractio ꝝ referri ad spēs: non ad verū corpus xpi. sed ga ille Berēgarius fuerat infamatus: q̄ nō credebat corpus xpi realiter cōtineri sub specie. ideo ad sui purgatiōem p verba ex cessura ꝓfium asserit. Nō aut̄ de ipse. dis. 1. c. tribus. super ver. tanta: dr. Beato spēs dentibus auferit. tācto in celum rapit. s. corpus xpi. intelligit quādo species tandiu masticat q̄ p digestiōem que fit in ore non remanet in sua forma. hec Richard. ibidem. ⁊ cum eo cōuenit Bona. 4° di. 9. q. 1. ar. 1. 2. Quid si spēs iste enomerent. Pondeo aliqui dixerūt q̄ ratio sacramēti tandiu ibi saluat q̄diu est species habilis ad refectiōem homanā. ideo enī statuta est ⁊ ad hoc ordinat ⁊ hoc habet cum est extra stomachū ⁊ in stomacho qr ibi reficit. vnde corpus xpi in ventrē vadit: ⁊ ibi mozat conce refectionis opatio cōpleat. ⁊ huius sniē videt fuisse Richard. vbi. s. vt patet ex dictis eius in solutiōe p̄cedentis questiōis. ⁊ fz Bona. hec positio est multū pbabilis. Fm igit hanc posi. dicendū q̄ si ille spēs enomant enomit eucharistia. ⁊ si spēs possit discerni ab alijs sumenda est. si autē species ille transeat p stomachū indigeste ꝓter aliquā infirmitatem. tunc sūt extra ꝓpietatem refectionis. ⁊ ideo si vadant in secessum nō ē ibi corpus dni. securū tamē videt q̄ si quis enomat spēs p̄cepibiles magna reuerentia sit eis exhibēda: ⁊ magna diligēta exhibenda: ne quis enomat. Et periculum est ei dare de quo p̄sumit q̄ non possit tenere. hec Bona.

Equit videre de 2° s. de modis sumendi siue māducādi corp⁹ xpi. Circa qd̄ sciēdum est sicut iā patet ex pdictis in articulo p̄cedenti: duo sunt modi manducādi corp⁹ xpi. s. spiualiter: ⁊ sacramētalit. ⁊ hoc etiā habet in glo. sup illud. 1. Cori. 11. Qui māducat ⁊ bibit indigne ꝛc. habet etiā de cōse. dis. 2. qd est. De spiuali etiam nō manducādi dr Jo. 6° Qui mandu. meā carnē: ⁊ bibit meum sanguinē in me manet ꝛc. De sacramētali dicit. 1. Cori. 11. Qui manducat ⁊ bibit indigne: iudicū sibi manducat ⁊ bibit ꝛc.

De his igit modis queruntur plura. scz quid est manducare spiualit. Pondeo hec manducatio spiualis translata est a corporalibus. ⁊ ideo sicut in manducatiōe corporali sunt duo p̄ncipalia. s. masticatio ⁊ incorpatio. sic ⁊ in spiuali duo sūt suo mō.

Est autem spūalis masticatio recogitatio cibi.s.carnis xpi p nobis expositi in pacū in cruce ad redimēdū: vbi fuit q̄si eius decoctio facta: ⁊ ministrat' in cibū in B sacramēto ad reficiēdum: vbi est plena refectio. panis enī quem sumimus in mysterio: mann spūs sancti formatus est i vtero virginis: ⁊ in igne passiōis decoctus i ara crucis. ⁊ cōse. dis.2.omia. Incorporatio vo est omni recogitans ei quez recogitat iungit' charitatis ardore. ⁊ ita ei incorporat'. ⁊ per ꝑsis reficit' ⁊ assimilat'. Interest tū inter hanc ⁊ illam. qz in corpali manducās: cōuertit in se cibum sna virtute. quia est dignior cibo. In spūali est cōuerso. quia cibus est nobilior ⁊ cōplenior manducāte: ꝓter qd dicit ad se manducantem. Nō tu me mutabis in te. sed tu mutaberis in me. Est igit' masticatio recogitatio p fidē. refectio vo p charitatē ⁊ coitatio est incorporatio. ⁊ ex his duobus integrat' mādducatio spūalis. ⁊ ita ad eaz regrit' fides operās per dilectiōem. Hec dicit August. ⁊ habet' ⁊ cōse. dis.2. vt quid. ¶ Qui credit in eum manducat eum. ⁊ itez spūaliter mādducat qui i vnitate xpi ⁊ ecclesie manet: qd sacramentū significat. B Bona. 4. dis. 9. q. 1. arti. 2. ¶ Quid ē manducare sacramētalit'. Rndeo q sacramētaliter mādducare est mādducare sacramētum: vt sacramētū. Quoniā enī sacramētaliter est dispositio actus manducādi. Jō ad hoc q actus sit sacramētalis necesse ē q respiciat ipm sacramentū. vt sacramētum. Ad hoc autē q aliqs manducet sacramentū mādducando species duo exigūtur. s. cibi existētia: ⁊ eius ad cibarū naturalis cōuenientia. Primū exigit: qz si nō pcesserit sacramēti cōsecratio: nō potest se qui manducatio. 2ᵐ exigit: quia cibus ille solum hominibus est cōcessus. vnde fit homo solus suscipit sacramētuz baptismi ita solus homo sacramētum eucharistie. Ad hoc autē vt manducet vt sacramētū necessaria est intentio: ⁊ intentōis regulatio. Intētio in qua est nēcia. quia si quis iret ad mensam: ⁊ intenderet corp' reficere: ⁊ aliquis p pane eōi sacramētū sicut panem offerret. ⁊ ipe omino intenderet cibum sumē. nō diceremus eum sacramētalit' manducasse. Necessariū est etiā vt illa intentio dirigat fm fidem que est in ipo: vt in altero. quia opter q credat q sub illa spē aliqd spūale lateat. qd sumē intēdat. vel optet q saltē sumere intendat qd alios credere estimat: iz ipe non credat. ⁊ sic patet. p quāto quis dicat' sacramētaliter manducare. quia. sez q sacramētuz vere ibi existat: ⁊ ipe qui manducat illud vt sacramentū sumere intendat: siue quia credit esse vez sacramentū: siue quia estimat alios credere. hec Bona. 4. dis. 9. q. 1. ar. 2. ¶ Utz quis possit manducare spūaliter: non mādducando etiam sacramētaliter. Rndeo q sic. Iam vt. s. dictum est: esse eius sacramēti potest ab aliq̄ percipi si sacramētum habeat' in voto: iz non accipiatur in re. ⁊ ideo sicut aliqui baptizāt' baptismo fluminis ꝓter defideriū baptismi anteq̄ baptizent' baptismo aque. ita etiā aliqui spūaliter manducant anteq̄ B sacramentū sacramētaliter sumant. sed hoc cōtingit duplicit'. Primo mō ꝓt' desiderium sumēdi ipm sacramētum. ⁊ sic dicitur baptizari ⁊ mādducare spūaliter: ⁊ nō sacramētaliter: qui desiderant sumē B sacramenta iam instituta. Alio mō ꝓter figuram: sicut dicit Apls. i. Cor. 10. q anni qui patres baptizati sunt i nube ⁊ i mari ⁊ eiam spūalem manducauerūt: ⁊ potū spūalem biberunt. Hec tū frustra adhibetur manducatio sacramētalis: qz plenius inducit effectum sacramēti ipa susceptio sacramēti q̄ solum desiderū: sicut. s. circa baptismū dictū est. hec Tho. 3. q. 80. ar 1. c. 3ᵐ. ¶ Unde nō. q cum spūaliter manducare sit a busto ⁊ cecūe incorpari. hoc potest esse duplicit'. s. vel p modum meriti credendo. vel per virtutem sacramēti credendo ⁊ pcipiendo. Primo mō sumitur mādducare spūaliter cōmis. 2° mō magis ꝓprie. Primo modus potest aliqui sine sacramento cōuenire: sed secundus non. hec Pe. 4. dis. 9. q. 1. arti. 2. q. 2. c. ¶ Utz solus homis sit sumere hoc sacramentum spūaliter. Rndeo q sic. nam in hoc sacramento cōnect' ipe xpus: non qdem in specie ꝓpria: sed in spē sacramēti. Duplicit' ergo cōtingit ipm spūaliter manducare. ¶ Uno mō ipm xpum. put in sua specie cōsistit. ⁊ hoc mō angeli manducant spūaliter ipm Christū inquātuz a vniunt' i fruitiōe charitatis pfecte: ⁊ visione manifesta: nō p fidē sicut nos hic vtimur. Alio modo cōtingit spūaliter manducare xpm. put est sub specieb' huius sacramēti. mōstum. s. aliquis credit in Christū cum desiderio sumendi hoc sacramētum. ⁊ h nō

solum est simplicit manducare: sz spiualiter manducare hoc sacramentū: qō non cōueniunt angelis. Et ideo angeli ⁊ si spiualiter manducent xpm. non tm cōtingit eis spiualiter manducare hoc sacramēto. hec Tho. 3. q. 80. ar. 2. c. ¶ Utrū mali sumāt corpus xpi sacramētaliter. Pndeo q̄ sic. Sicut. n. dicit Hiegl. Est qdem in peccatoribus: ⁊ indigne sumentibus vera Christi caro: ⁊ verus xpi sanguis. sz essentia nō salutis efficacia. Sumit igit mali verum corpus xpi ex eius dignatione ⁊ humilitate. sed nō eius effectum: ex eius nisi ea ⁊ equitate. vnde in iudicia manducantis corpus xpi nō repugnat spei exteriori: nec corpori xpi. sed vnitati corpis xpi mystici ideo malus recipit sacramentum ⁊ rem in eo cōtentam. sed nō rem signatam. vnde malus ⁊ si recipit sacramētū: acquirit tm magnū tormentū. ⁊ cōse. dis. 2. quid est.

¶ Utrū infidelis manducet xpm sacramētaliter. Pndeo q̄ sic. si sacramētaliter dicat modū rei māducate. sed si dicat modum māducātis: distingue. Aut. n. nulla habet intentiōem illud sumēdi tanq̄ sacramentū aliqō ecclie. ⁊ sic non sumit sacramētaliter. quia nō sumit vt signū: sed vt rem. Aut habet intentioem q̄ nis non credat xpm ibi esse. ⁊ tunc sumit sacramētaliter: vt berengus hec Pe. 4. dis. 9. q. 1. arti. 4. q. 2. c. ¶ Utrū aial brutum possit sumere corpus xpi sacramētaliter vel quocūq̄ mō alt. Pndeo. q. dam dixerūt q̄ q̄dm est in spēbus illis salua forma panis: etiam in modica pte: tandu est ibi sacramentū ⁊ per ōnis corpus xpi vere. Uni vbicūq̄ ponant spēs ille: etiaz in loco immūdo vel in ventre muris: ibi est corpus xpi. ⁊ hec posīno videt esse Tho. 2. q. 80. ar. 3. c. 3. ⁊ Pe. 4. dis. 13. arti. 6. c. Sed ecce pie aures abhorrēt hoc audire. tm intelligendū est fm pdictos q̄ aial brutum sacramētaliter corpus xpi nō māducat. ga non est natum vti eo vt sacramēto. Alij dixerūt q̄ corpus xpi nullo mō descēdit in ventre muris. quia xps nō est sub illo sacramēto nisi eaten' quaten' est ordinabile ad vsum humanū. s. ad manducanem. sed sicut ⁊ q̄cito mus rodit: ita ⁊ tāto inhabile facit: ⁊ sacramentū esse desinit: ⁊ corpus xpi cē desinit. ⁊ hec opi. cōior est: ⁊ certe honestior ⁊ rōnabilior fm Bon. 4. di. 13. p. 1. q. 2. ar. 1. c.

Sequit videre ⁊ q̄. s. de frequentatione huius sacramēti. ⁊ circa h querunt plura. vtrū liceat hoc sacramentū quotidie suscipere. Pndeo circa vsum huius sacramēti duo possūt cōsiderari. unū ex pte ipius sacramēti: cui virtus est bonibus salutaris. ideo vtile est ipm quotidie suscipere: vt ei fructū homo quotidie percipiat. sicut cui plus pdest baptismus flaminis cū baptismo fluminis: q̄s solus. sic plus pdest manducatio spiualis cum sacramētali q̄s quādo est sola. Inest etiā vis ipi sacramētali māducatiōi quia in bene dispōsito māducantēm efficit spiritualē. vnde Ambr. li. de sacramētis. Si quotiēscūq̄s sumit sanguis xpi in remissionē peccatorū sumit: ⁊ deo semp accipere qui semp peccō: ⁊ deo semp accipe medicinā. ⁊ cōse. dis. 2. si quotiēscūq̄. Aliq tm exponūt ibi semp accipe. p accipe quolibet anno. ¶ Aliud pōt cōsiderari ex pte sumētis in quo requirit. vt cum magna deuotiōe ⁊ reuerētia ad hoc sacramētum accedat. Et ideo si quis se quotidie paratum inueniat: laudabile est: vt ētidie sumat. Unde cū Augl. dixisset in li. de ver. dis. Iste panis quotidian' est: accipe qō tibi psit quotidie. subdit sic. Unc vt merearis quotidie accipe. ⁊ cōse. di. 2. nō iste. Sed quia multotiēs in plurib' hoibus hi' ⁊ uotiōis impedimēta occurrūt: pter indispositiōem corpis vel aie. non est vtile omnibus ad hoc sacramentum quotidie accedere. sed quotiēscūq̄ se homo inuenerit ad illud pparatū. Unde li. de eccle. dogma. n. dicit Augl. Quotidie eucharistie p̄mu nionē sumere nō lando: nec vitupero. omnibus tm dīscis cōcandum hortor: si tamē mens nō sit in affectu peccādi. ⁊ pse. di. 2 quotidie. maiorem efficaciā recipit homo i vna missa vel māducatōe cū bona ppatiōe q̄s in multis si se non pparet diligēter. hec Bon. 4. dis. 12. p. 2. q. 2. ar. 2. c.

¶ Utrū ad reuerētiam sacramēti ptineat q̄ homo aliquādo abstineat ab eo. Ꝑ reuerētia hui' sacramēti habet timorē amoris cōiunctum. vnde timor reuerētie a doctoribus dicit timor filialis. ex amore autem procedit desiderium sumēdi. ex timore vō surgit humilitas refugiēdi. ō vtrq̄ pertinet ad reuerētiam hui' sacramēti. s. q̄ quotidie sumat. ⁊ q̄ aliqn abstineat. vnde ait Augl. Dicit aliqs non quotidie eucharistiā assumendā. alt' asserit q̄die

sumendā faciat qlibet qd fm fidez suam
pie credit esse faciēdum. Neqs.n. inter se
litigauerūt Zacheus ⁊ Centurio. cū alter
gaudens recepit dñm. alter dixerit. Dñe:
nō sum dignus vt intres sub tectū meum
ambo saluatorē bonorificātes. Is nō vno
mō. ⁊ cōse. di.2. quotidie. Dicit.n. Aug.
Amor tū ⁊ spes ad quā scriptura nos sp
inducit pferr amoꝝ. Unde etiā cum Pe
trus diruisset. Exi a me dñe: qr peccōr sum.
Rndit Jesus. Noli timere. Si quis igit
experimētalit ꝑgnoscat q̄ ex frequētī sū
pciō e huius sacramēti feruor charitatis i
eo augeat. ⁊ reuerētia ad sacm non mi
nuit: frequēter cōicare debet. Si aūt sen
tiat p multā frequētationē reuerentiā ad
sacm minui: ⁊ feruorē non multū auge
ri: interdū abstinere debet: vt postea cū ma
ioꝝ reuerētia ⁊ devotiōe accedat. ¶ Utrū
fideles possint: siue debeāt pluries in anno
cōicare. Rndeo fm diuersū statū ecclie
⁊ hoc diuersa statuta fuerūt. Nā in eccle
sia ꝑmitiua qd devotio magis vigebat fi
dei xpiane statutū fuit vt fideles quoti
die cōicarent. vt ꝑ Actl. 4.° ⁊ habet ⁊ cō
se. di.2. p decretū Anacleti papē per acta.
postea vō diminuto fidei feruore Fabia
nus papa indulsit. vt si nō frequētius sal
tem ter in anno cōicarent omēs. s. in pa
sca. pentl. ⁊ natali dñi. Sother etiāz papa
dicit in cena dñi esse cōicandū. vt habet
⁊ cōse. di.2. in cena. sed illud est cōcilium.
Postea vō ꝓpter inigitatis abundātiāz re
frigescēte charitate multo ꝑ statuit Innoce
ntius 3.° vt saltē semel in anno. s. in pasca
fideles cōicent. Cōsulit vō in li. de eccle
sia. dogmat. omibus dñicis esse cōicandum
¶ Utrū possit homo pluries in die cōica
re. Rndeo q̄ nō. ar. ⁊ cōse. di.1. sufficit.
qr.n. dñs dicit. Panē no. quotidianū da nobis
hodie. nō pluries in die est cōicandū vt sal
tem p hoc q̄ aliqs semel in die cōicet: re
pesentet veritas passiōis xpi. ¶ Utrū lice
at cessare oīno a cōione. Rndeo circa hoc
est duplex modus dicendi. Unus est q̄ hoc
sacm non est de necēsitate salutis quātum
⁊ sua institōne. sed si est. vel hoc est ex assū
pto offō qd. s. quis nēcio tenet exequi: vt
presbr prochialis. vel mādato ecclie sup
addito. s. vt fideles cōicent semel in anno
s. in pascha. et ⁊ ꝑ. ⁊ remis. omis. Unde
si qs tunc negligit nō est sine cōtemptu.
⁊ ideo peccat mortalit. quinno talis catho
licus reputari nō dz. ar. ⁊ cōse. di.1. secu
lares. qd intelligit si omittit ex cōtemptu
⁊ post monitiōez. vt ꝑ ibidē. c. se. ⁊ sālr in
piculo mortis. ⁊ cōse. di.2. presbr. Ratio
autē quare hoc ecclia instituit est. qr hoc
sacm est salubre: ⁊ multi negligebāt suaz
salutē. Et fm hunc modū dicēdi illud Jo.
6.° Nisi man. car. fi. ho. ⁊ bi. eius san. non
ba. vi. in vo. intelligit ⁊ manducatōe spi
ritualī q̄ est p fidē ⁊ charitatē: sine q̄ nul
lus adultus salutē. ⁊ hoc etiā est in par
vulo aliquo nō quātum ad incorporatio
nem. ⁊ hec est opi. Bona. 4. dis. 12. p. 2. q. ⁊
ar. 1. c. ¶ Alius modus dicēdi est: q̄ cum
sit duplex modus sumēdi hoc sacramen
tū. s. spīālis ⁊ sacramētalis: omēs tenent
saltē spīāliter mādūcare. quia hoc est xpo
incorpari. vt dictū est. s. Mādūcatio aūt
spīālis includit votum siue desiderū pe
piendi sacramētū vt dictū est. s. ⁊ nō sine
voto percipendi hoc sacm nō pōt homini
esse salus. Frustra aūt esset votum nisi im
peret qd opportunitas adesset. ⁊ nō tenetur
hō hoc sacm sumēre nō mīs ex statuto ec
clesie: sed etiā ex mandato dñi. Jo. 6.° Nisi
man. car. fi. ho. ⁊c. ⁊ Luc. 22.° Hoc facite
in meā cōmemorationē. Ex statuto autē
ecclie sunt tpa determiata exequēdi xpi p
ceptū. ⁊ hec est opi. Tho. 3. q. 80. ar. 11. c.
¶ Utrū hoc sacm debeat in vtraq; spē po
pulo dari. Pō ppls hoc sacm recipit ad
efficaciā q̄ est eque i altera spē sicī vtraq;
eo q̄ tota xps est sb vtraq;. ⁊ hī volunt
Bona. 4. di. 11. p. 2. q. 1. ar. 2. e. 2.°. ⁊ Rich. 4.
di. 11. q. 4. ar. 6 o. ⁊ ideo sufficit q̄ det sibi
in altera spē tm: ꝓpter periculū erroris. qz
forte nō crederet aliq simplices totū xpm
recipe in altera spē: si eis darē in vtraq;
sicut ꝑ ex eo cui exuit sanguis ⁊ hostia.
qz nō credebat q̄ sanguis ibi esset. Hoc
etiā ppl'o in spē panis ⁊ nō vini ꝓpter pi
culū effusiōis vitāde. Ad signandū vero
sufficit ppl'o q̄ cōficiat sub vtraq; spē: in
eius pīna. Maioribus tm ⁊ quibus non
timeret periculū effusiōis: nec erroris po
set sub vtraq; spē dari. vt dicit Rich. ibi
dem. ¶ Nō tm fm Bona. 4. dis. 11. p. 2. q. 1.
ar. 2. q̄ hoc sacm est eque efficax in altera
spē: sicut in vtraq;. Postea sup lī. 2 dicit
q̄ ipe credit q̄ sanguis addit ad efficaci
am aliquo mō. Dicit etiā Innocē. q̄ ipe
nō reprobat cōsuetudinē ciscerciēsū ⁊ q
rūdā alioꝝ q̄ p' suptōez corpis ⁊ sangui
nis xpi dimittunt ibi aliqd de sanguine vt
infundat vinū purū. ⁊ postea cōicantes:

aliquid inde possint sumẽ. ego autẽ puto q̃ nõ sit faciendũ: qz vinum adduꝫ fm aliqnos ad minus illius spẽ ꝓtinuitatem solaret: ⁊ sic xpi sanguis ibi ẋsineret cẽ. vt habitũ est sup. ¶ Si obiciat ꝯ pdicta illad Io.6. nisi man.car.fi.bo.cẽ. dicendũ q̃ sub vtraq; spẽ corpus manducatur: ⁊ sanguis bibit in re. licet nõ i signo expsso Uel dicendũ q̃ illud intelligit de manducatione spũali. Si dicat etiã q̃ in ecclesia greco⁊ instituta p paulu⁊: tradit sb vtq; spẽ. dicendu⁊ q̃ licet ille bñ faciant: launi tamen melius facũt rõne superius dicta. ¶ Utru⁊ hostia intincta i sanguine debeat ꝓpio dari. R° q̃ nõ. de con. di. 2. cũ omne cui° rõnem tangit Ibu. li. 2. de sacra. pte. 2. c. 4. qz inqt oñs traditori suo bucellam intincta ad notandũ eu⁊ ꝛedit. habet consuetudo vt corpus xpi fideles intincti nõ accipiãt. Non nñ est intelligendũ q̃ xpus illam bucellã in sanguine imi rerit: ꝑ i vino lactucea⁊ agrestiũ. eu⁊ qbus edebat agn° fm legem.

Sequit videre de. 4°. q. gbus dari debeat corpus xpi. ⁊ quibus non dꝫ dari. Circa qõ queriunt plura f. Utrũ ꝑsbyter peccet q̃ scienter dat corp° xpi ecclii in mortali peccato. R° aut talis nõ petit eucharistiam sibi dari. ⁊ tũc parel byter peccat in dando. Aut petit ⁊ tũc aut fun⁊ petiũ mortale est manifestu⁊: aut occultum. si manifestũ tunc parel byter dãdo sibi peccaret. qz contra ipm exceptionem legitimã dꝫ: quã sibi publice obijcere pot. Accipio aũt hic manifestũ: non p eo qõ pbari pot. qõ pzie magis manifestabile dicit q̃s manifestũ. Uñ si sacerdos si scireret peccbianum suũ esse i crimine: qꝫ legitie posset contra eu⁊ pbare. ita q̃ illud crimẽ nescirent nisi duo vel tres testes: per quos hoc pbare posset: non pter ꝑ debet illi eucharistiam negare: n publico petentu: quia tam inferret sibi pnam ari criminis pbationẽ. qõ fieri nõ debet. ci. q. 3. corum qui. ꝑ accipio hic manifestũ p notorio qd aũt dicatur notorium dictum est sup. Si autẽ peccatu⁊ suũ est occultũ. aut petit i occulto ⁊ tũc sacerdos sibi dando peccaret: qz dꝫ ꝯ eum legitimã i exceptõem: quã sibi in occulto obijcere pot: ⁊ ipm debet monere: ne petat i publico. vt habtur de con. di. 2. ne. p. bibeat qõ petit. Aut petit publice: ⁊ tunc sacerdos debet sibi dare. qz ꝯ eũ non habet legitimã exceptõem: quam ei in publico obijcẽ possit. et de offi. iudi. or. si sacerdos. hec R. ic. 4°. di. 9. q. 3. ar. 1. c. Et ꝑ intelligo verũ esse: qñ ille qui petit est presbyteri iudicius: secus credo cẽ. si sit extraneus: qz ꝯ talem legitime excipere pot quod ei dare non debeat. de con. di. 2. tribus. vbi precipitur q̃ extraneo non detur eucharistia. de cuius ꝓscia nihil cõstat. ¶ Utrũ sacerdos peccet dando sacramentum histrionibus. R° soluto huius qõnis quasi ex solutõe pcedentis manifesta est. tales. n. ducũt illicitam vitam. vñ de talibus dicit de cõ. di. 2. p dilectione. puto nec maiestati diuine nec euangelice discipline cõgruere. vt pudor ⁊ bonor ecclesie: tam turpi ⁊ infami cõtagione fedet. vñ nec talibus: nec cuiq; infami notorio: manifeste dãda est eucharistia. fm etiã glo. ibidem. si tamẽ: vt dicit ibidem in se. c. tales reuertant ad ofim: ac cõio vel reconciliatio non negat. Non ẽ tñ ꝑ sic intelligendu⁊ q̃ statim debeat eis dari eucharistia: qz pter reuerentiã facit vt pbet corp conuersio esse non ficta. non debet eis dari vsq; post pacta⁊ pniaz: nisi aliqs articulus necessitatis vel pietatis aliquãdu alit fieri suaderet. ¶ Sed nonne ẽ peius sumere corpus xpi q̃s infamari a sacerdote negando eucharistiam. R° q̃ licꝫ sit peius peccatoꝛ i peccare mortaliter sumendo corpus xpi q̃s infamari. tamẽ sacerdoti ministrãti corp° xpi: peius est peccare mortaliter infamãdo iniuste peccatoꝛẽ occultũ q̃s q̃ ille mortaliter peccet. qz nullus debet peccatũ mortale committere vt aliũ liberet a peccato. Uñ Aug. in li. qõnu⁊ sup Hai. periculosissime admittit ꝑ compensatio. vt nos faciamus aliqd malu: ne alius g̃ tanus malum committat. peccatoꝛ tamẽ occultus potius debꝫ eligere infamari: q̃s indigne ad mensam xpi accedere. ꝑ Tho. 3°. q. 80. ar. 6. c. 3°. ¶ Rung d̃ est melius dare hostiã non cõsecratam. R° q̃ non. nam hostia ñ cõsecrata nullo modo debet dari loco cõsecrate: qz sacerdos hoc faciens: q̃ tum est i se facit idolatrare illos qui credũt hostiã esse consecrata⁊. siue alios pãtes: siue etiã ipm sumentem. qz vt ait Aug°. ⁊ hãtur de cõ. di. 3. accesserunt. nemo carnem Christi manducat nisi prius adoret. Uñ Innoc. 3°. extra de cele. miss. c. de homine. licet is q̃ pro sui criminis cõscia reputat se indignũ peccaret grauiter: si se ingereret. gratius tamen videt offendere: q̃ fraudulent pretiipserit illud simulare. pro ipso qdẽ falsa

remedia sunt abscidenda: q̃ sint veris pericul graviora. ¶ Utrũ corpus xpi dandũ sit suspectis de crimine. R° sicut dicit in glo. sup illud.c.22.q.i. dicit ois. tripler est suspitio.s. temeraria.probabilis.7 violenta. Temeraria suspitio est qñ ex irrãbili cã cõsurgit causinõi est illa q̃ confecta est rumoribus interdictorũ hominũ 7 abstractorum.ii.q.7.in cãcis.7 p tali suspitõne nõ dz sacerdos dimittẽ dare eucharistiam suspecto. Probabilis ẽ q̃ consurgit ex pbabilibus signis: 7 pter hãc suspitõem non dz eiã sacerdos dimittẽ eucharistiã dare. vnde.z.q.1.ceus.mala audita nullũ mouent: nec passim dicta absq̃ certa pbatõe quisq̃ credat.s ante audita diligenter ignorat nec pcipitant qs aliqd agat.7 infra.nullũ ante verã iustãq̃ pbatõem iudicare 7 dãnare dẽmus. Violẽta est q̃ surgit ex psumptõibus violẽtis: vt si inueniatur suspectus cuz suspecta nudus cum nuda solus cum sola in eodem lecto: loco 7 tempore suspectis. 7 ꝯ suspectos tales iudicãdũ est sicut iudicaret de facto. Unõ sicut publice criminoso sacerdos nõ dz dare eucharistiaz ita nec suspecto de crimine mõ isto. Scõm eni iura q̃tuor mõis ꝓuin cit bõ de crimine sez vel iure.s. vel istrumentis. vel a testib⁹ vel facti euidentia. ex de co.cle.7 mu.tua. 7.z.q.i.scelus.qõ lotbari⁹. Aut iuris iterpratõe: vt qñ aliqs sepe citat 7 monetur. nec se purgat nec compare.z.q.9.ceremus.vbi sic dr. manifestũ est ꝓfiteri de crimine eũ: q̃ indulto 7 totiẽs delegato iudicio purgãdi se occasiõe nõ vtit. Aut violẽta suspitõe.zz.q.i dicit ois.7 B nõt.z.q.i. c.z.7.3.in glo. ¶ Utz corpus xpi dandũ sit suspectis de crimine ad eoz manifestationẽ. videt.n.q̃ sic legit.n.z.q.5.sepe cõtigit.vt in monasteriis monachoꝝ furta ꝓpetrent.idcirco statuimus vt qñ fratres de talibus se purgare debẽt: missa celebret ab abbate vel aliquo.ex presentibus frib⁹ 7 expleta missa ois cõcent in hec verba ecce pus oñ sit ubi ad pbatõem. R° ceretum illud est abrogatũ p ꝛtia documenta romanoz pontificum.dicit.n.Stephanus papa ferri cãdens vel aque feruẽtis examinaciõe cõfessiõez a quolibet sacri canones nõ concedunt, spontanea.n.cõfessiõe vel testũ approbatione publica delicta cõmissa sunt nostro regimini indicare.occulta vo 7 incognita illi sũt relinquẽda: q sol⁹ nouit corda filioz hominũ.z.q.5.ꝓsaluti 7 idem dr ex de purga.ca.ex tuarum. In oibus.n.talibus cẽ videt de temptatõ. vñ sine peto fieri non posset. Et grauius peccẽ videt si in B sacramento qd ẽ istitutum in remedũ salutis aliqs ingeret iudiciuz mortis. ¶ Utruz corpus xpi sit dandum suspendendis.p suis maleficijs. R° bi⁹ si peniteant 7 pure confitentur vel cupiãt confiteri: nõ est in fine negãda eucharistia: nec sepultura 7 missa.p eis pt celebrari: 7 oblatio offerri.z6.q 7.c.i.7 vlti.7 di.50.penitẽtes. Uñ.iz.q.z.p to.7 pfri.c.vlti.7.c.p obcutibus.dr viaticũ oibus digne penitentibus in morte positis non est negandum: nec etiã bis q̃ in patibulis.p suis scelerib⁹ suspendunt. Sz ꝯ.z.q.z.si qs epm.dicitur q̃ bis q̃ cecerunt in accusatõe clericorũ nõ est danda eucharistia in fine. R° hoc dictũ est ad terrorẽ. vel loquit de nõ digne penitentibus. alia vero .c.7.loquuntur de digne penitentibus.B Jo. ¶ Utrum non habentes vsum rõnis deant hoc sacrm pcipere. R° aliq dicunt nõ bñe vsũ rõnis duplicit. vno° qz bñt debilẽ vsum rõnis. sicut dicit non videns q̃ male videt.7 qz tales possunt aliquã deuotõez huius sacri cõcipere: non est eis B sacrm denegandum Alio modo qz vsu rõnis totaliter carẽt.7 B põt ee duplicit. aut eni nunq̃ habuẽt vsum rõnis: B a natiuitate sic pmanserunt 7 talibus non est B sacamẽti erbibendũ. qz nullo mõ pcessit i eis hui⁹ sacri deuotio aut nõ caruerunt sp vsu rõnis. 7 tũc si p⁹ qñ erant sue mẽtis ꝓtes apparuit in eis huius sacri deuotio. dz eis in articulo mõtis B sacrm erbiberi. nisi forte timeat peri culũ vomit⁹ vel expuitõis vel alter⁹ irreuerentie. vñ dr.z6.q.6.is qui. Is q̃ in ifirmitate pniam petit.si dũ ad eũ sacerdos i uitatus venit: oppressus ifirmitate obmutuerit. vel i frenesis conuersus fuerit. vel testimoniũ q̃ audierũt: 7 accipiat pniam. i.absolutõem sm glo. cuius forma hẽt ex de sen.ex.a nobis. 7 si cõtinuo credit moriturus reconciliet p manus ipositionem 7 infundat ozi eius eucharistia. de B vide j.tractatu de pnia. ¶ Utrũ arreptecijs qui energumini dicunt deat dari corpus xpi 7 vi q̃ nõ. qz etiã tales arcent ab inspectõne huius sacri sm Dionys.li.ecclasiastice hierar. R° Dionys.loquit ibidẽ de energumino nõdũ baptizatis: in qbus.s. nondũ est vis demonis extincta: q̃ viget in eis per originale pecũ. si de baptizatis q̃ corpalit

veranꝰ a spiritibus immūdis ē eadem rō. sicut ꝛ alijs amentibus. vnde Cassianus dicit. ais q ab immundis veranꝰ spiritibus cōtionem sacri sanctā nunq̄ a senioribus nostris meminimus iterdictā. B Tho. 4° di. 9. arti. 5. q. 3. c. 2°. 1. 3. q. 80. arti. 9. c. 2°

¶ Hūcd pueris ꝛbet dari. R° cadez est rō ꝛ pueris recenter natis: 1 ꝛ amentib⁹ q nunq̄ habuerūt vsu rōnis. vnō talib⁹ nō sunt sacra mysteria danda: licet qdam greci contrariū ficiāt. ꝓter ē q Dionys. 2. c. ecclesiastice hierar. dicit baptizatis esse sacrā cōtionē dandā. nō intelligentes q dio. loquit ꝛ baptismo adultorū. Hec tamen aliqd ꝛrimentū vite eterne patiunt. ꝓt ē qd dicit oēs. nisi man. car. fi. bo. 1 bi. ana san. 2ē. qz sicut Aug⁹ scribit. bōtisacio tunc vnusq̄sq̄ fidelis corpis 1 sanguinis puceps fit spualit. qū in baptismo mēbꝝ corpis xpi efficit. 8 quādo pueri incipiunt aliquē rōis vsu bre vt possint concipere ꝛnotionē huius sacri. tūc pōt eis ē sacrm ꝓferri. vnō si puer est i etate apta ad oim dicendū 1 reverendū corpus xpi: vel ꝓpe etatem adultā. s. anno. 10. vel. 12. tunc si apparent ei eo signa discretōnis 1 reverentie pōt sumē: als non. ē Tho. 4° di. 9. arti. 5. q. 4. o.

Sequitur videre ꝛ. c. 7. ꝛ vsu xpi. ē est ꝛ vtu huius sacri: qtio xpus vsus est hoc sacro in pma sui institutōe. Et circa ē qrunt plura. s. Utrum xps sumpserit corpus 1 sanguinem suuz. R° tenet cōit q sic. ē enim expresse dicunt sci. vsi sup illud Luc. 22. Cū q comedisset 1 bibissz 2ē. dicit glo. q xps in cena comedit 1 bibit: ei corpis 1 sanguis sui sacrm discipulis tradidit. vnō qz apli cōcaueūt carnē 1 sanguinē. 1 ipe pticipauit cum eis vnō 1 antiq̄ metrice dicerūt. Rex sedet in cena turba cincta duodena. Se tenet in manib⁹: se cibat ille cib⁹. Nō aūt sumpsit vt ꝓsequeret aliquē effectuz: 8 vt alys iumendi pberet exemplū. vnō Chrysos⁹. pus bibit ne aly potū sanguinis abhorrerent. Lū. n. dicit in euāgelio q xps accepit panem 1 calicē: non est intelligendū q tātuz sceepit in manibus vt qdam dicūt. sed cō nō accepit: quo alys accipiendum ꝛdit. vnō dixit discipulis. accipite 1 comedite. 1 iterꝝ. accipite 1 bibite. intelligēdū est q ipe accipiēs comedit 1 bibit. lz. n. in manducatōe corpalī oportet differre centialī mādūcantē. 1 illud qō manducat. non tū in sacrali. qz sicut ibi est cibus spualis per accidēs. s. spē mediante. sic p accēs quod manducat ꝛbet differre cēn a mādūcāte 8 nō illud qō p accidēs. sicut illud qō p se mouet oz centralit. differre a mouente: vt corpus ab aia. nō tū illud qō p accidens mouet vt aiam a se. ¶ Utruz xps sumpserit spualiter. R° circa hoc est duplex mod⁹ dicendi. vnus est q nō. qz vbi est spualis manducatio ibi est vnio. vbi aūt est vnio ibi est diuersitas. cū g xpus nō differat a senō comedit spualiter. 1 ē modus est fm Bon. 4° di. 9. q. 1. arti. 4. c. 1 Pe. 4°. dis. ii. ar. 6. q. 2. c. ¶ Alius modus dicendi est q sic. sicut. n. dicē. j. effectus but⁹ sacramēti est nō tū augmentum spualis gre. 8 etiam quedā actualis refectio dulcedinis spualis. lz antē non fuerit xpo grata augmentata ex huius sacramēti susceptōe. habuit tamē quādam dulcedinez spualem in nouo ei institutōe. vnō Luc. 22. ꝛ sideriō ꝛsidera uit ē pas. man: vo. qō Eusebius exponit ꝛ sacramēto hoc. qō discipulis tradebat. 1 iōo spualiter mādūcauit. mādūcauit etiaz sacramētaliter in q̄ tuz corpus suū sub sacramēto sumpsit. 1 sacrz ē intellexit quod dispsuit: alit tū q̄ ceteri spualit: 1 sacr alit sumant: q augmētum gratie suscipiunt: 1 ad veritatis pceptōem signis sacramentalibus egent. 1 ē modus dicēdi ē fm Tho 3°. q. 81. ar. 1. c. 3°. ¶ Utz xps corp⁹ suum vēdēt inde. R° Hilar⁹ dic sup Math. q nō. 1 puerilēs qdem fuisset ꝓsiderata mutatio inde. Sz qz xps ꝛbuit nobis eē exm iudicie: nō cōueniebat eius mag. sterio vt iudas occultū pcōrem sine accusatione: 1 euidēti pbatione separaret ab alioꝝ cōsortione. ne dare plans exm sitia faciendi. 1 ipe iudas erasserat ex ē sumeret occasionem peccādi. Et ideo dō est q xps inde sicut 1 alijs discipulis ꝛdit corpus suū 1 sanguinem. vt dicit Dio. li°. ꝛ ecclesiastica hierar. 1 Alan⁹ sup Jo. hēt etiā. i. q 1. xps. Quid fecit. 1. 12 q. 2. illud ei bibit dare. ¶ Utruz xps corpus suū inde ꝛdit ei bucellā intiuz ei porrexit. R° q nō. 8 simplicē panē Ut. n. dicit Aug⁹ sup Jo. oēs pus distribuerat oibus discipulis corp⁹ suū. vbi 1 ipse iudas erat sicut lucas narrat. 1 postea per bucellā iuncta atq̄ porrecta. pditorē suū exposit. sigtur aūt vt Aug⁹ dic ibi p panis intictōem sicuo inde. vt. n. inficiantur fila tinguntur. vel forte sigtur dulcedo vine bonitatis. qz ex intinctōne sapidior redditur

panis. qd̃ bonum ꝓpter sui ingratitudinẽ factum est ei malum. quia introiuit in eum satanas.

¶ De ꝑedimẽto eucharistie. n. 18°.

Postea ꝓsiderãdũ est cũ bis q̃ habẽt impedire: vel retrahere a suꝑcione eucharistie. Et p̃ cũ bis q̃ bñt impedire ꝓpt idignitatem: vt sunt pctã. 2° cũ bis q̃ ꝓpter fedi tatẽ vt polluto nocturna vel alie polluões. 2° cũ bis q̃ ꝓpter statuti ꝯgruitatẽ vt cib⁹ vel potus assumpt⁹. ¶ Circa pmũ q̃rũt plura. s. Utrũ petõr habẽs ꝓsciam peccati mortalis sumat corpus xpi dãnabiliter. R° q̃ sic. ⁊ B ꝓter indignitatẽ q̃ est in ipo p ꝓpationẽ tam ad sacm exterius qd̃ est sanctũ: q̃s ad rẽ ꝓtentã interius: q̃ est sctis scdũ: q̃s etiã ad rẽ significatã mũ: q̃ ẽ scitas eni obices ponit. vnde. i. Cor. 11. q mã. ⁊ bi. indi iudi. sibi man. ⁊ bi. i. ꝑdemnationem Quod tñ distinguit q̃ petõr mortalis cõscia ꝓsurgit i aliquo. aut ex certitudine sufficiẽti vt qꝛ sit se fornicatũ. aut ꝓbabili: vt quia morose delectatus est: ⁊ timet fuisse mortalem ꝓsensuꝛ. aut timet: vt bõ scrupulosus: q timet cũ timet delectatiõem ut fuerit mortale peccũ in p̃ cãu peccat mortalit: ⁊ similit in 2° ñ nõ in 3° Hã in p̃ contentum. in 2° discrimint se exponit. in. 3°. non. ⁊ ita distinguit Pe. 4° di. 9 q. 2. ar. 1. c. Dꝯ esto q̃ sit pascha cũ petõr tenet cõicare. vt q̃ tũc nõ peccet cõicãdo R° talis i eo q̃ facit illõ qd̃ tenet nõ peccat. ⁊ qꝛ malo mõ facit. vnd̃ in cõicando ⁊ omittẽdo peccat. ⁊ tñ magis cõicando. qꝛ cõicare i petõ est malũ cũ se. sed omittẽ cõicatõẽꝯ sit malũ ex ꝑcepto ecclie vñ potⁿ dꝯ excõicatõẽꝯ ecclie sustinẽ: q̃s i petõ cõicare. nec tñ ꝑplex⁹ est: qꝛ pot̃ peniitere. B Pe. vbi. s. c. 2°. ¶ Quo petõ peccat sumẽs corp⁹ xpi cũ ꝓsãa peti mortal. R° petõ omissiõis ⁊ negligẽtie. dñ. s. se ad tantũ bospitẽ suscipiẽdũ ꝑparat̃ p sui examinãtõꝯ omittit: ⁊ negligit. ⁊ et petõ ꝓtempt⁹ ⁊ irrueren⁹ dñ. s. dñꝯ suũ i tã fetidũ bospitũ introducit: ⁊ gratꝯ sibi ab eo oblatã in sacro respuit. ac p B q̃tũ ẽ in se ipi dño ꝓtumeliã facit. B Bos. 4° di. 9. q. 2. ar. 2. c. Utꝯ aliqs extrũ i petõ mortali ꝓsciaꝯ tñ eius ñ bñs sumẽdo corp⁹ xpi mortalit peccet. R° q̃ aliqs nõ bẽat ꝓsciam peti mortalis. aut B ẽ quia ꝑparauit se ⁊ discussit ꝑparatõne sufficiẽtẽ ꝓsciam diligẽtissime examinãdo ⁊ peritos ꝓsulẽdo aut ꝓbabili ꝓsciaꝯ suꝯ ꝓbabilit̃ examinãdo. ⁊ studẽdo. aut negligẽtũ. In p̃ casu nõ peccat. ⁊ remissiõꝯ petõrum etiaꝯ si q̃ latẽt accipit ⁊ merez. In 2° silit̃ non peccat mortalit̃. In. 3° aũt peccat mortalit̃ ⁊ demerez: maxie si negligentia sit magna B Pe. 4°. di. 9. q. 2. ar. 1. c. ⁊ ponit eꝯ eo Sco. 4° di. 9. q. vnica. c. ¶ Sed obiciꝯ. qꝛ cũ nemo sit certꝯ an sit in petõ mortali aut ñ. si mortalit̃ peccat q accedit glibet q accedit: discrimi se exponit. R° q̃ nõ regrit̃ ad cauẽdũ pericũ discriminis certitudo ꝓscie. ⁊ ꝓbabilit̃ cõiectare: q̃ pot̃ bñ fm Ber. p. 4° signa. p° ẽ. cũ q⁹ remote vbũ dei audit. 2° cũ q⁹ se ad bñ opandũ ꝓmptũ inuenit. 3° cũ q⁹ ꝓpositũ bꝯ abstinẽ di a petõ. 4° cũ ꝑtenit volet. B Pe. vbi s. c. 3°. ¶ Utꝯ q accedit ꝓtrimꝯ ⁊ nõ cõfessus peccat. R° petõr ꝓtrit̃ aũ ꝓfessõeꝯ qd̃ vult cõicare: aut pot̃ bñ copiã ꝓfessoris idonei ⁊ tꝯ sufficiẽs: ⁊ loquelã liberã ⁊ tũc peccat cõicãdo sine confessiõe. qꝛ ad sacm ecclie regrit̃ recõciliatio et fm iudiciũ ecclie. ⁊ sic intelligit hu. ⁊ san. vic. cum dicit h. ⁊ ptãte ligãdi atq; soluẽdi. Audacter dico si aũ absolutõꝯ sacerdotũ crimiosus ad ꝓionẽ corpis xpi accedat. p certo iudiciũ sibi mãducat ⁊ bibit et si eum aũ milũ peniteat ⁊ si vehemẽt voleat ⁊ igemiscat. aut ñ hꝯ: ⁊ tẽ aut imminet aliq̃ necitas celebrãdi ⁊ ꝓcãdi: vt qꝛ timet scãdalũ persone sue: nũ ꝓcet: aut ꝓli. vel iam ꝑcepit sacm mysteriũ: vel amisit loquelã. ⁊ tũc ñ peccat eꝯ ꝓposito ꝓsitẽdi qd̃ poterit. Aut nõ imminet necitas ⁊ tũc peccat. B Ric. 4°. di. 9. q. 2. ar. 2. c. ⁊ Pe. 4°. di. 9. q. 2. ar. 2. c. ⁊ Sco. 4°. di. 9. q. vnica. c. ¶ Utꝯ petõr peccet videẽdo corp⁹ xpi. R° p visꝯ si attigit corp⁹ xpi ⁊ solũ sacm ea⁹. qꝛ. s. visus ñ attigit ad sbam corpis xpi. ⁊ solũ ad spẽs sacrales. vt. s. dcm ẽ. ⁊ ille q mãducat non solũ sumit spẽs sacrales. ⁊ et xpm q est lũ cis. ⁊ tõ a visiõe corpis xpi mll⁹. phibet q̃ sit sacm p° ꝓsecut⁹. s. baptismũ. vñ nõ baptizati nõ sũt admittẽdi ad videndũ corp⁹ xpi. vt et pꝯ p Dio. li. ecclesiastice hierar. ⁊ ad mãducatõẽꝯ nõ sũt admittẽdi nisi soli illi q ñ tñ sacrãlit: ⁊ et realit xpo sũt ꝓiuncti

Utꝯ petõr peccꝯ tãgẽdo corp⁹ xpi. R° q̃ qd̃ necitas vrget: vt qꝛ corp⁹ xpi caderet in locꝯ immundũ vbi colligerẽt: tunc non peccat: ⁊ ꝑ peccat ꝓter irreuerẽtiã. ¶ Sꝯ ꝗ ꝑdicta videt q̃ ꝗ peccat petõr tãgẽdo ⁊ videndo. qꝛ bethsamite videtes archa ꝯ

omñ sūt interfecti. ꝑ Regl. 6. 7 sili Azo pcuſ
ſus ē: q: ipam arcbā tetigit. z. Regl. 5. Ad
q ō dicendū q illud nō fuit figura tangē
tui 7 videntiū xpm. 6 bethsamite figuram
gerūt simplicū huius sacramēti arcbana
videē volentiū: q ꝓter timorē frequenter
peccit: 7 moriunt. 7 a so figurā gerit sacer
dotiz carnaliū: q ūn petis ecclēs ad conſt
ciendiz accedunt: nam aliq dicunt q illa
nocte cū vrore iacuerit. Iralis vo rō q̃re
illi sūt interfecti ē: q: ꝗ mādatū omñ fecerūt
q: omis ꝑceperat: vt nullus e plebe eā vre
ctaz videret. Uti ꝗ vt dicit glo. ib. licebat
solū pontifici. ꝑceperat etiam vt sacerdotes
eam ferrēt: 7 iō vterq ꝗ ꝑceptū fecerūt
7 iō pcussi sūt. hec Tho. 4. di. 9. ar. 3. q. 6.
e. 2. 7 Bona. 4. di. 9. q. 2 ar. 2. c. 4. ad op
positū. ¶ Utz aliqs ꝑ ignōrādo corp. xpi in
latum grau. ꝑcedat q: sumendo ipm cum
cōscia mortalis peti. R. q sic. ꝑ qdem q:
ille hoc faceret ex intentōe faciēdi iniuriam
sacro: qō non intendit pcō: indigne hoc
sacramētū suscipiēs. 2. q: hō pcōr capax
est gr̃e. vñ magis ē aptus ad suscipiendū
ꝗ sacm q̃ qcunq alia creatura irrōnal.
vñ maxie inordinate vteret ꝗ sacro: qui
ꝑcipiet ipm camb. vel ꝑcipiet ipm i luto
ad cōculcandū. ꝗ Tho. 3. q. 80. ar. 5. e 3.

Sequit vidē re. 2. f. de his que bīt
retrahere ab ꝗ sacro, ppt fedutatez
vt est pollutio nocturna 7 similia.
Circa qō querunt plura. f. vtruz pollutio
nocturna: 7 q̃ pollutōnes hēant retrahere
a suptōe eucharistie. R. in somnis n ō pōt
ē pcuſ: pōt ē tñ effectus peti: vel signū: 7
iō ꝑsideranda ē cā nocturne pollutōis.
Sciēdū igit q pollutio qñqs ꝓuenit ex p
cedētibus cogitatōibus carnalibus. Hec
aut qñqs pūt ē sine peccato oino. vt cum
qs cā lectōis vel disputatōis cogit de tali
bus cogitare, 7 si ꝗ sit sine ꝓcupia 7 dele
ctatōe nō erūt cogitatōes imunde sed bo
neste. ex qbus tñ pollutō seq pōt. vt pz per
Augi. sup Gen. ad lram l. 12. ipa ingt fā
tasia: q̃ fit in cogitatōib. ꝗ motionātur: cū
expīsa fuerit in visiōe somniantis: vt inter
illam 7 ꝑsuctōem corporis nō discernatur
cōtinue monet caro. 7 sequit q cū motus
sequit: ꝗ tam sine pcō q̃ cū pcō a vigilā
tibus dicit. qō vt dicerēt, pculdubio co
gitanū est. qñqs vo sunt cogitatōes ꝑcedē
tes cū ꝓcupia 7 delectatōe: 7 si adsit cōsen
sus erit pcuſ mortale: sinautem veniale.
Qñqs pollutio ꝓuenit ex superfluitate cibi: 7
potus: 7 ꝗ etiā pōt esse veniale: vl mortale
qñqs ꝓuenit ex infirmitate nāe: q nō ē pcuſ
vñ et qdā vigilādo sine pcō fiunt semis
patiunt. qñqs ex superfluitate nāe: q̃ etiam
est sine pcō. puta q: semē qō fluit est sup
fluitas sanguinis fm pbz. Qñqs ex omo
nuz illusiōeq fantasmata monere possūt.
ex quor apparitione pollutio sequit. hoc
sūt quādoqs ꝓuenit ex ꝑcedenti negligen
tia ꝑparationis ad eucrotōem vel orationem:
q̃ pōt ē veniale pcuſ vel mortale. qñqs ex
nequitia demonū impedire volentium
s receptōe huius sacri. Si igit pollutio no
cturna ꝓueniat ex aliq predictarū cārum
q̃ cum mortali pcō p certo vel pbabiliter
timet ē. Dicēdum ē q nēcio ipedit suptō
nem hui. sacri. q: ꝗz ipa fm se nō possit ē
mortale pcuſ. hz tñ mortale pcuſ ānexū
rōne sue cāe. Si vo ꝓueniat ex cā: que sit
tñ pcuſ veniale: nō impedit nēcio ita. f. q
hō sumēdo sit reus corpis 7 sanguis omñ.
impedit tñ ex cōgruo, ꝓter duo q̃ vnum
sp accidit. f. fedītas corporalis: cū qua ꝓter
reverentiā sacri nō deberet accedē ad altare.
Uti 7 volētes tāgere aliq sacm manus
lau ātenisi forte talis īmūditia sit ꝓpetua vl
diuturna: vt ē lepra vel fluxus sanguinis
vel aliqd aliud. 2. ē euagatio mētis: que
seqt pollutōem nocturnā ꝑcipue qñ cum
tu. pi cogitatōe vel imaginatōne cōtingit.
De pollutōe vo q̃ ꝓuenit ex crapula ve
niali distinguit in decreto. q: aut sentit in
somnis imaginatio turpis: 7 sic impedit ō
gruo tam a suptōe hui. sacri q̃ a confe
ctōe. Aut nō sentit 7 sic si ipedit a suptōe
hui. sacri, ipedit tñ de gruo a ꝓfectōe. Si
vo pollutio ꝓueniat ex cā q̃ sit sine pcō:
ex nāe superfluitate: vel infirmitate: nō est ti
mēda. q: vt dic Bregl. hāc a nim. nescien
s peccasse magis volēdus ē q̃ fecisse. vnde a
neutro ipedit. Et idē dō est qñ pollutio pro
uenit ex cogitatōne q̃ fuit oino sine pcō.
Pollutio vo q̃ ꝓuenit ex diabolica illusi
one: 7 si sine pcō sit: ipedit tñ de gruo. vñ
Isi. qñqs nocturna illusiōe polluit: liez ex
memōia turpiū cogitationū se putat iq̃ tñ
tam vt hic temptarer culpe sue attribuat
suāqs immunditiaz statim fletibus tergat.
Si tamen euidenter apparet q diabolus
conatur auferre fructum eucharistie pot. st
cōmunicare si nō credit cām pollutionis sed
magis cām contrariā: 7 hoc sepe accidit i
festis: qñ est cōcandum. vt legit in colla
tionib. patrū. q cum qdaz frater pollutōz

pateretur semper in festis: qñ erat cõcandum. seniores ꝓpto q̃ ab eo nulla ꝓcesserat cã verecuerunt q̃ ꝓter hoc nullo mõ a cõione cessaret: ita cessant illi sio vomitum. Intelligendũ ñ q̃ impedimẽtũ cõ ex ꝓrietate pnent: postqm dz ꝓt aliquã necessitatẽ. puta vt Hzegl. dicit. ⁊ hẽtur di 6. tesdñ. eũ forsan aliqñ dies festus erigit ĩ quo prelatus celebrare consuetus aut ex bibere mysteriũ. p eo q̃ alius prelbyt. deest ⁊ necessitas cogit. ⁊ iste modus dicẽdi cõsonat vbis Hzegl. ⁊ Isi. que habent di. 6. tesdñ. ⁊ non est petñ. Si q̃ queratur vtrũ semp qñ quis poluit cessare debat. Dicendũ q̃ si sentiat ingratitudinem illam inclinasse multum aliam. consulẽdus esset ei q̃ faceret sacramento reverentiã. si aũt magis expediam nãm sentiat: ⁊ vlterius denotio vel solennitas: vel aliud qd̃ mlthũ recompenset ad sumendũ trahat. tunc arbitrꝰ ipꝰ sine remorsu ꝓscie accedẽ posse hec Bonñ. 4° dis. i. z p. z. q. z. ar. z. o. ¶ Itẽ fm Tho. 4° di. 9. ar. 4. q. z. c. z^m. polluitus tali pollutione: q̃ non impedit necessario. debet celebrare ꝓ alio q̃ in petõ mortali eẽt ne celebrando mortaliẽ peccaret. ¶ Utrũ pollutio q̃ in somno incipit: ⁊ i vigilia deſinit petñ sit. Rꝰ fm Tho. vbi. ꝗ. q. 1. c. 5^m. pollutio ꝗtuz ad meritum vel demeritum magis iudicat fm pnciplũ q̃ fm finez. qz corporalis motus nõ pinet ad meritũ vl demeritũ: nisi fm q̃ a volũtate cãtur. erq̃ aũt ille motus est excitatus in dormiendo nõ subiacet vlterius volũtati vigilantis. nec reputat cuigilasse dormiens: quousq̃ recuperauerit vbũ aut vsuz. põt ñ ꝓtingere q̃ in ipa cuigilatõe petñ oriat. ſ. si polluto placeat ꝓter delectatõez. q̃ qdẽ ꝓplacẽtia fuit ex surreptõe erit venial. Si aũt cum cõsensu deliberatio: ⁊ pcipue ei appetitu futuri. est mortalis. Illa ñ ꝓplacentia nõ facit pteritaz pollutõem eẽ petñ: qz non ẽ eius cã: ꝗ ipa in se ẽ petñ. si aũt placeat vt est nãe exoneratio: nõ est petñ. ¶ Utrum pollutio ꝓtingalis debeat retrahere a sumptione eucharistie. Rꝰ eatus ꝓtingalis si sit sine petõ. vt si fiat cã plis generande: vel debũ reddendi. n ô alia rõne retrahit ab hoc sacramẽto quã pollutio nocturna: que accidit sine petõ. ſ. ꝓt imũditiã corporis ⁊ distractõem mẽtis. rõne cuius dicit Dtero. sup Matb. ⁊ hẽtur. zz. q. 4. sciatis si panes ꝓponis: ab his q̃ vrores tenerãt comedi nõ poterant. q̃ tomagis panis q̃ de celo descendit: nõ põt ab his q̃ ꝓtingalibus paulo ante adhesserũt amplexib⁹ violari. nõ qz nuptias ꝓdamnem⁹. ꝗ quia eo tpe q̃ carnes agni paschalis manducaturi sumus: a carnalibus opibus vacãr dẽm⁹ ꝗ qz hoc fm ꝓgruitatẽ nõ fm necessitatẽ est intelligendũ. nõ dicit Hzegl. ⁊ hẽtur. e. q. 4. vir cũ. ꝓpia. q̃ talis est suo iudicio relinquẽdus. Si aũt voluptas dicet in ope carnis. vt ibidẽ Hzegl. sbdit. tunc phibẽri debet: ne accedat ad hoc sacm. nisi prius fuerit lotus aq̃. ſ. penitentie. Aliqui tamen distinguũt q̃ voluptas pt dñari duplicit. ſ. aut ita q̃ moueat ad cognoscẽdum ꝓter fornicatõem vitandã. ⁊ sic dz abstinere ô ꝓgruo. aut ꝓter explendaz libidinẽ. ⁊ sic abstinẽ debet ncẽio qñ cognoscit vrorem vt meretricẽ. zz. q. 4. vir cũ. ꝓpia. in ter. ⁊ i glo. ¶ Itez nõ q̃ ex con. di. z. ois homo. dr q̃ q̃ vult cõicare debet abstinẽ ab vxore. ꝓpia trib⁹ aut. 4. aut. 5. diebus. ⁊ intelligẽ fm Jo. q̃ debet abstinẽ q̃tum est in se ⁊ nõ dz erigẽ. ꝗ exactus tenet reddẽ. sed illud nõ ẽ pceptum: ꝗ consilii. ¶ Utrũ mulier mẽstruata arceat a peceptõe corporis xpi. Rꝰ q̃ nõ. nec etiã mulier statũ pꝰ ptũ qz illa imũditia ẽ pure nãl. si ñ ex renerẽtia recipe ñ pmitit: vel qõ plꝰ ẽ ab ingressu ecclie abstinẽ voluerit ẽ laudãda. si tamẽ recepit nõ est indicãda. di. 5. c. i. ⁊. c. ad cꝰ. ⁊ ex ex puri. c. vno. Silr dici põt ex illa infirmitate q̃ dr Leui. 15. semis fluxꝰ. ¶ Utrũ somniũ hõicidij ꝓdiat. Rꝰ somniũ hꝰ nõ inducit imũditiã corporis. nec tantã distractõem mẽtis. sicẽ sõniũ fornicatõis. ꝓt intẽ sõez delectatõis. si ñ somniũ hõicidij. puniat ex cã: q̃ est petñ mortale impedit rõe sue cãe a sumptiõe sacramenti. B Tho. z. q. 80. ar. 7. c. 5^m.

SEquit vidẽ ex. z^o ſ. ex his q̃ bñt retrahẽ a sũptiõe eucharistie. ꝓter statum ꝓgruitatẽ. Et circa B q̃rit pla. ſ. vtrũ cibꝰ vel potꝰ passipꝰ ꝓdiat sũptõem buꝰ sacri. Rꝰ q̃ sic. ex ex dcte. nisi ex pte in ter. ⁊ glo. o. Et B triplici rõne. p vt Augꝰ dicẽ ob honorẽ sacri: vt. ſ. pius in os itret nõdum infectũ aliq̃ cibo vel potu. ex cõ. di. z. liqdo. z^o. ꝓt significatõez: vt. ſ. dcet intelligi q̃ xpus q̃ ẽ res huius sacri. ⁊ charitas eius primo fundari debet in cordibus nostris. fm illud Matb. 6° primũ querite regnum dei. z^o. ꝓter periculũ vomitus vel dbietatis: que qñq̃ ꝓtingunt qñ boies iordinate potꝰ vl cibis vtũt. sicut

Aplus dicit.i.Cor.ii.Alius qdem ebriet alius autē esurit. Excipiunt ñ infirmi: qui statim sunt cōcēdi: etiam p̄ cibū si ex eorū periculo timet: ne sine cōione recedant. quia necessitas legem nō habet. ex cōse. dis.z. presbr. Presbr infirmū statim cōicet: ne sine cōione recedat. Caplin autē illud qd habet ex cōse. di.i. sacramēta. Sacramēta ingt altaris nō nisi a ieunis celebrent pter diem: quo cena dñi celebratur. loquit ex cōsuetudine aliqñ apud aliquos observata: ad repletionē cene omni die illa. s. Jonis facte. vt a nō ieunis corpus xpi sumeret. sed hoc mō est obviandum. vt. n. dicit Augl. c. pdicto. p vniuersum orbem unos ille seruat: vt. s. corp̄ xpi a ieuno sumat. ¶ Sed obijcit q̄ Dñs credit hoc sacramentū aplis post cenā. Jo. iz. Rndeo q̄ illa hora cōueniens fuit pti me instōni. vt dictum fuit. ā. sed nō cōuenit nro visu. qz in stuno respicit effectum sacramēti. sed vsus vlteri? ideo neytatē suscipiētis. vt qz homo plenus nō est aptus ad pagendū spūalia. ideo hoc seruare nō debet ecclia. Hec est fide ex aplis. qz xpi so hue comedēdāt exemplo xpi. ⁊ pmedēdāt cibus pascalē: qui quodāmō spūalis erat q̄tum ad rōnem significādi. ¶ Utr sumpto aque vel alterius potus vel cibi ī minima q̄ntitate: vel etiam religat cibi ī ore remanentū impediat. R° duplex est ieiunū. s. nāe: qō dicit p natōez eius cāq̄ passumpti p modum cibi vel potus: ⁊ tale ieiunū requirit ad hoc sacramētū ppter pdicta. ⁊ ideo post sumptiōem aque vel alterius cibi vel potus vel medicine: etiā in minima quāntate: nō licet sumē hoc sacramentū. ⁊ qui ō fecerit: excōicatiōi subiace bit. als beneficio erit puandus. ar. ex decretis accusa. si cōstiterit. ⁊. 7. q. i. nihil. vbi dr. Nihil refert vtr aliqd hi? nutriat p se vl cū alijs: dūmō sumat p modum cibi vel potus. Reliquie tū cibi remanētes in ore: si casualiter deglutiant: non impediūt. quia non trahiciūt per modum cibi vel potus sed p modum salue. Et eodem mō est de reliquijs aque ⁊ vini: quibus os abluitur dūmō non trahiciant in magna quāntate: sed p mixta salue: qō vitari nō potest. hec Tho. z. q. 80. ar. 8. c. 4°. Fm etiam Richard. 4. di. 8. q. z. arti. z. Si presbr aū missam os suum ppter reuerētiam sacramēti a qua laue: ⁊ a cāu aliq̄ gutta aque illius stomachū intret: non ppter hoc tenetur missam dimittere celebrare: maxie in die solemni. qz hoc non videt impedire dignā pparatiōem presbri: nec reuerētiam sacramenti. Et de silibus idem iudicū habeat. Et eiusdem sñie est Dosti. Secus est si ex posito illam guttam deglutiret. Fz vtrq̄ est ar. 15. q. 6. ci. Aliud ē ieiunū ecclie qō statuit ad carnis maceratiōem. ⁊ istud non impedit ppter pdicta. qz pdicta non multū nutriunt: sed magis ad alterādum sumunt. ¶ Utr cibus vel potus passum ptus in nocte pfunda impediat. Rndeo z pncipium dici fm diuersos diuersimo de sumat. ecclia tū fm curiam Romanā diem incipit a media nocte: ⁊ finit in medio noctis sequēnis. ex de ofiudi. cl. psuluit. ⁊ ideo si post mediaz noctem aliquis aliqd sumpserit p modum cibi vel potus: nō p ōt eadem die hoc sacramentū sumē. potest vō ante mediam noctez. Hec refert vtr post cibum vel potū comiserit: aut est si cibus digestus sit quo ad pceptum Refert autē quo ad turbatiōem mentis quā homies patiunt ppter insomnietatē vl in digestiōem: in qbus sumens pturb. ⁊. Jō ad sumptiōem huius sacramēti ineptus reddit. hec Tho. z. q. 80. ar. 8. c. 5°. Dosti. autē dicit. q̄ presbr cibo vel potu sumpto p minima siti celebrare poterit si tanto tempore comiserit: vl'etiā sine commiōe quiuerit q̄ cibus digestus esse possit. Sz ego no credo sibi. qz quantūcūq̄ comiserit de mane vsq̄ ad nonā. nō posset dici q̄ ieiunus ēt. loquēdo de ieiunio qō requiritur ad hoc sacrm. ¶ Utr hoc sacramēto sūpto liceat statim cibum sumere: vel potuz ¶ Rndeo. maxia deuotio requirit in sumptiōe huius sacramēti. quia tūc percipit eius effectus. hec autem deuotio magi impedit per pcedenia q̄ per sequētia. ⁊ ideo magis est institutum q̄ homies ieiunent ante sumptiōem huius sacramēti q̄ post Debet tamē esse aliqua mora inter sumptiōem huius sacramēti: ⁊ alios cibos. s. vsq̄ ad cōsumptiōem illarū specierū: siue alteratiōem. ppter reuerētiam. quia tamē illa alteratio cito fit. non optet q̄ mora sit multum magna. Unde ⁊ vniuersa oratio actiōis gratiarū post ꝓmunionē dicet. ⁊ ꝓmunicātes etiam dicant suas orationes p ziniaias. Scōm tamen antiquos canones statutum fuit a papa Clemente tertio vt habet de consecra. distinct. z°. tribus. ver. si igitur. q̄ si mane commico

potio edit. ergo iciunat vsq; ad sextā qui tam sumpserit. ⁊ si hora tertia vl quarta acceperit iciunat vsq; ad vesperā. Antiqtus. n. rarius missarū solēnia celebrabāt ⁊ cum maiori ꝓparatōe. Huic autēz quia frequētius optet sacra mysteria celebrare non posset ꝛc facili obseruari. ⁊ ideo est p cōsuetudinēz ꝓriam abrogatū. hec Tho. 3.q.80.arti.8.c.6°.

De efficacia sacri eucharistie. ti. 19.

Deinde cōsiderādum est ꝛc efficacia sacramēti eucharistie. ⁊ ꝓmo quis sit effectus huius sacramēti. 2° in qbus habeat effectum. Circa ꝓmum sciēdum q̄ p hoc sacramētum ꝓmo gr̄a cōfert. omnē enim effectum quē facit cibus ⁊ potus quātum ad vitam corpalem: facit etiaz B sacramētum quātum ad vitā spūalem. Jo. 5°. Caro mea vere est cibus: ⁊ sanguis me° vere est potus. vnde reficit spūalit: qd̄ sine gratia esse nō potest. vnde hoc sacramētum gr̄am cōfert. cōfert autem gr̄a spūaliter cum virtute charitatis. vnde Dathi. cōparat ipm carboni. Carbo. n. non est simpliciter lignū: sed igni vnitū. ata ⁊ panis iste non est simplicit panis: sed panis cōiunctus diuinitati. Sicut ante dicit Hregi. in omel. pent. Amor ei non est ociosus operat enī magna si est. ⁊ ideo per hoc sacramētū quātū est ꝛc sui virtute nō tm habitus gr̄e ⁊ virtutis cōfert: sed etiam excitat in actuz fm illud. 2. Cori. 5. Charitas Christi viget nos. Inde est q̄ ex virtute huius sacramēti aia spūaliter perficit per q̄ delectat ⁊ quodāmō inebriat a dulcedine bonitatis dīne fm illud Cant. 5°. Comedite amici mei: ⁊ inebriami charissimi. 2° virtutes augent: sicut per cibum corpalez corp° augmētat. Hinc Diony. dicit q̄ eucharistia pfectiuam habet virtutem: qd̄ non esset nisi p augmētum virtutum. 3° peccata venialia remittit per que seruor charitatis minuit: sicut p corporalē cibuz restaurat: qd̄ quotidie ꝛcperdit. vñ Ambr. h. ꝛc sacramētis dicit q̄ ille panis quotidie sumit in remediū quotidiane fragilitatis. Remittunt autē p hoc sacramētum nō omia venialia sed plura vel pauciora fm q̄ homo magis vel minus se disponit: ⁊ charitas vigorat cōtra illa. remittit autem illud veniale vel illa ad cuius vel quoꝛ remissiōem homo magis se disponit. hec Bona. 4. dist. 12. par. 2. q. 1. arti. 3. c. 2° ad oppo°. ⁊ Pe. 4°. dist. 12. q. 4. arti. 1. q. 2. c. 1°. 4° etiaz qñq; remittit pena mortalis: vt quādo sumit ab eo q̄ est in peccato mortali: cuius cōsciam non habet: ⁊ affectum. forte enī ꝓmo non fuit cōtritus: sed devote ⁊ reuerēter accedens cōsequit per hoc sacramētū gr̄am charitatis: q̄ cōtritiōez pficit: ⁊ remissiōez peti 5° homi tam sumenti q̄ etiam offerenti: q̄ etiam illis ꝓ quibus hoc sacramētum offert: fm modum ⁊ quātitatem sue devotōis ⁊ feruoris pena peccati remittit. 6° homo a peccatis pseruat. tum quia p ipz spūaliter roborat fm illud psal. Panis cor hō. cōfirmat. tum quia p ipm inq̄tus est signū quoddā passiōis xpi: per quā ꝛc vincit sunt dēmones: impugnatio dēmonuz repellit. vnde Chrisost. dicit super Jo. Ut leones flammā spirātes: sic ab illa mensa discedun° terribiles effecti in aio. De hac huius sacramēti efficacia loquens Innocē. ⁊ qñ omēs eius effectus supdictos breuiter cōprehēdens dicit. Eucharistia liberat a malo. cōseruat in bono. velet venialia. ⁊ cauet mortalia. huius enam virtute sacramenti: omēs virtutes augent: oium gratiarū fructus eruberāt. Impedit autez efficacia huius sacramēti aliquo mō per venialia. Peccata ante venialia dupliciter sumpi possūt. Uno mō ꝓut sunt pterita. Alio mō ꝓut sunt actu. Primo qdē mō peccata venialia nullo mō impediūt effectum hui° sacramēti. Pōt enim cōtingere q̄ aliqs post multa pcta ꝓmissa venialia devote accedat ad hoc sacramētuz: ⁊ plenarie cōsequat huius sacramēti effectū. 2° autem mō peccata venialia nō ex toto impediūt huius sacramēti effectum. sed in parte. dictum est enī q̄ effectus huius sacramēti nō solum est adeptio habitual gratie: ⁊ charitat. sed etiam est quedaz refectio actualis spūalis dulcedinis. quē qdem impedit si aliquis accedat ad hoc sacramētū mente distracta p peccata venialia. non autem tollit augmētum spūalis gratie: ⁊ charitatis. Cum omibus pdictis cōuenit Tho. 3. q. 79. a.

Sequitur videre ꝛc secūdo. sez in quibus habeat efficaciā sacramentum eucharistie. Et circa hoc queruntur plura. scilicet Utrum habeat efficaciam in quolibet viro iusto.

Pndeo sacramētum nō habet efficaciaz in aliquo nisi digne accedat. digne autem accedit q se ꝑparat sicut debet. Tamen vō sacramentū accipe sicut aliū cibuz nō est cōgruum nec fructuosū erit. quia in hoc sacramēto est ꝑsens diuina maiestas: ⁊ summa expiuntē charitas. ideō debet recipi cuz bonore ⁊ deuotiōe. ⁊ quia sic nō recipitur tantus hospes in immūdo hospitio. necesse est vt homo eo hospitū ꝑparet p sui dignitatē. ⁊ quia nullus hospitū hospitū parat: nisi cum ꝓgnoscat. necesse ē q̃ istum cibum ab alijs discernat. Ad hoc g̃ q̃ hoc sacramentū in aliquo habeat efficaciā: oportet primo istū cibū ab alijs discernere p fidem. 2° hospitū parare p sui preparationem. 3° in hospitio parato recipe cuz bonore ⁊ deuotiōe. Primū ⁊ 2m̄ habem̄ i. Cor. ii. Primū ibi Nō dijudicās corp̄ xpi. 2m̄ ibi Probat autē seipm̄ homo. 3m̄ i Zacheo. Et qz multi recipiūt ĩ sacramētum: qui se nō ꝑparant debite. ideo multi imbecilles ⁊ infirmi ⁊ cor. multi. ¶ Cum g̃ queritur vtꝫ vir iustus recipiat sacramētū efficaciam. Dicēdum q̃ si ꝑparat se recipit. Aliqn̄ si ex q̃dam corruptiōe vl̄ distractiōe non ꝑparet se debite: aut nullam aut modicam reportat efficaciā. iz non incurrat mortalē offensiōem. hec Bon. 4°. dis. iz. par. 2. q. 1. art. 1. c. ¶ Utꝫ ĩ sacramentū in aliquo peccōe efficaciam habeat. s. qui est in mortali peccō. Pndeo nō est limitāda ꝛeu largitas: qn̄ in hoc sacramento possit facere ⁊ aliquādo faciat oīs culpe remissiōem. sed fm̄ forē cōe ⁊ generalē rationem institutiōis huius sacramēti. Dicendū est: q̃ istud sacramētū datum est ĩ cibum illis qui sunt de corpe xpi mystico. ⁊ omēs tales habēt charitatē. ideo effectū habet in solis iustis. effectus autē in iusti. est liberatio a culpa venali: ⁊ pseruatio a mortali. vt. s. patuit. hec Bon. 4. dis. iz. p. 2. q. 1. ar. 2. c. Utꝫ hoc sacramētum pfit nō sumētib̄. Pndeo q̃ nō. sed etiā alijs. Nam sicut dictum est hoc sacramētū nō tū est sacramētum: sed etiā sacrificiū. Inq̃tum enim in hoc sacramēto repsentat passio xpi per quam xps obtulit se hostiam deo. vt dicit ad Epheb. 5. habet rōnez sacrificij. sed inquantuz in hoc sacramēto traditur intuisibilis gratia sub visibili specie habet rationem sacramēti. sic igit̄ hoc sacramentū pdest sumētibus: ⁊ p modū sacramenti: ⁊ per moduz sacrificij. qz p omnib̄ sumentib̄ offert. dicit enim in canone misse. Quotq̃t ex hac 2c. vsq̃. Hā replearmur. Sed alijs qui nō sumunt pdest per modū sacrificij. inquātum p eorū salute offert. Unde ⁊ in canone misse dicit. Memento 2c. vsq̃ Jncolumitat sue. ⁊ vtꝫ q̃ modum cōficiendi exprimit Dnus Matth. 26°. Qui p vobis. s. sumētibus ⁊ p multis. s. alijs effundet in remissiōem peccatorū. hec Tho. 3°. q. 79. arti. 7. c. ¶ Utꝫ hoc sacramētum habeat suū effectum in omnib̄ p quibus offert. Pndeo q̃ nō. Nam sicut passio xpi. pdest qdem omnibus q̃tuz ad sufficiētiam ⁊ ad remissiōem culpe ⁊ adeptiōem gre ⁊ glorie. sed effectum non habet nisi in illis qui passiōi Christi cōiungunt per fidem ⁊ charitatē. ita etiam hoc sacramentū qd̄ est memoriale dnice passionis: non habet suum effectum nisi in illis qui cōiungunt huic sacramēto p fidē ⁊ charitatem. Unde Aug. dicit ad Renatum. Quis offerat corpus xpi. nisi p his qui sunt membra xpi. Unde ⁊ in canone misse non orat̄ p his qui sunt extra eccliam. Illis nū pdest plus vel minus secundum exuotiōis cor. hec Tho. 3. q. 79. ar. 7. c. 2m̄. Utꝫ sumere plures hostias cōsecratas simul in eadem missa magis p̄ sit sumentē: vel etiam illis p quibus fūt oblate: q̃ sumere vnā tū. Pndeo q̃ nō. nā sumptio ptinet ad rōnem sacramēti. iz oblatio ptinet ad rōnem sacrificij. ⁊ iō ex hō q̃ aliquis sumit corp̄ xpi sel̄ vel pluries nō accrescit alijs aliqd̄ iuuamen. sicut etiā nec ex hoc q̃ sacerdos cōsecrat plures hostias in vna missa multiplicat̄ effectus huius sacramēti. qz non est nisi vnum sacramēntum. nil enim plus est virtutis in mystis hostijs cōsecratis q̃ in vna. cū sub omnibus ⁊ sub vna non sit nisi totus xps. Unde nec si aliquis plures hostias cōsecratas in vna missa simul sumat: pcipit maiorez effectum sacramēti. In plurib̄ vō missis multiplicat̄ sacrificij oblatio. ⁊ ideo multiplicat̄ effectus sacrificij. hec Tho. 3°. q. 79. arti. 7. c. 3m̄.

Explicit liber 4°.

Registrū carta 4. primorum libro rum bna summe.

a

vacat vacat in nomine ad hoc licet tamen ad cor.

b

dicitur de biere. s° aliam est causatur non debemus

c

et ex causa. Hosti. vero. obligarer nisi absolutus circa nonum.

d

vincere de functus revocari. monachus impleretur.

e

circa 3m in esse non est periculum licet.

f

vel hereticos nisi facultates eius nunquid. si etiam probabiliter.

g

illarum habent hec 2a renunciavit considerare.

h

sine quentōalis e.cum. absolvant accuses.qz

hh

peccat circa 3m ipsi sunt diligentia.

i

Sequitur videt superiorius de causa gratuitis sub pcipitatōne

k

vero qz postea obstat illud multitudinem large vtitur

l

gratias pronuncians sicut illud 7 ideo 7 hoc est

m

ad equalitatem incorporari 7 passionis homo maxime vel prelato

n

forte habent de pe. servat. modo est paribus dito.

o

vno mō sed potest presidet est quedam.

p

istius semper Sequit videre Residet ber. 7 continet.

q

ff. de pac. periculum Hos. octa° contrahentem. valet habenti.

r

aut res ina. extra emunt ab licet exigere vel heres.

s

etiam hosti. 7 sic causas quod pars acquisitum

t

speratur deponenti potest esse titulo qui circa 2m

v

morte secuta sunt extorta heres digere cui monasterio

x

superstites institutēdo insti. de fi. etiam catholicis

y

recitari de bene. ff. contentus. 3a pauperibus.

aa

tituli huius ideo ita coopatur. qr inveniatur aliquid qō

bb

circa 4m vt ab alijs ad parentes. illo plus sicut autem.

cc

certatur est ibi maioris ipa celebratione enim fertorem

dd

voces populi est autem sumendum. remedia.

333

91